ספר

דברי שערי חיים

על התורה

מקור מים חיים · בתורת אלקים חיים · מתוקי׳ מדבש ונופת צופים · מאת אא״מו הגאון האמתי · הצדיק הנורא ׳ שר התורה · מנורה הטהורה · המפורסם בכל העולם כקש״ת **רבי חיים סופר** זללה״ה הכ״מ הי׳ רועה צאן עדת ד׳ דקהל יעמרינג · ש׳ ס׳ פעטער · מונקאטש · וקהל יראי׳ דק״ק פעסט יע״א בעה״מ ספר **פלס חיים** על פ׳ קמא דגיטי׳ וספרי שו״ת **מחנה חיים** ומחברת **שערי חיים** · וספרי **קול סופר** על **משניות** ·

מונקאטש

בדפוס של הרבני הנגיד מ״וה **פנחס בקייער** נ״י

בשנת **זמר״ת** לפ״ק

MUNKÁCS
Druck von *Pinkász Blayer.*
1887.

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA
B. 161.

1111736

ספר

דברי שערי חיים

על התורה

מקור מים חיים · בתורת אלקים חיים · מתוקי׳ מדבש ונופת צופים · מאת אא״מו הגאון האמתי · הצדיק הנורא ׳ שר התורה · מנורה הטהורה · המפורסם בכל העולם כקש״ת **רבי חיים סופר** זללה״ה הכ״מ הי׳ רועה צאן עדת ד׳ דקהל יעמרינג · ש׳ ס׳ פעטער · מונקאטש · וקהל יראי׳ דק״ק פעסט יע״א בעה״מ ספר **פלס חיים** על פ׳ קמא דגיטי׳ וספרי שו״ת **מחנה חיים** ומחברת **שערי חיים** · וספרי **קול סופר** על **משניות** ·

מונקאטש

בדפוס של הרבני הנגיד מ״וה **פנחס בלייער** נ״י

בשנת **זמר״ת** לפ״ק

MUNKÁCS
Druck von *Pinkász Blayer.*
1887.

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

בעזה"י

הקדמת בן המחבר

יגילו הלבבות וירננו הנפשות בהגלות הנגלות החמדה נגוזה סוף סיפום נכבד ונעים ע"ד הגדל[illegible]
כדאכז"ל על התורה אשר השמיר תמריו ברכה כבוד תמ"ו הגאון עולם רחם הדרשנים מ[illegible]
השיב מעון ע"י דבריו הנעימים מתוקי' מדבש וטופת צופים כקש"ת כבי **חיים סופר** זללה"ה
חמוש סי' שורת הדין להדרשים מקור' לגאור מ'כורו הגדול השו"ת מ ח כ ם ח י י ם מהלורת תליתאי · אשל ב
לעלת דודי הגאון הלריק הרב ר' נפתלי **סופר** יי' בעז"ת ס' מעם נפתלי ועוד כמה חי
שחדשים מרחשים מיכור על סדר פרשיות התורה שמודע ומפורסם לכל כמה' סי' מסירת נפשו של
הקדום ז"ע על קדושת שבת לכן מן הרחוי' להדפיס ספר בתוך השנה אשר כי! חיים ושים יעיין בו מילי
שבת בשבתו·

וקראתי עפ"י דודי כ"י הספר בשם "**דברי שערי חיים**" כי בהגיעה אשר ליום להכ
הרוחו לק"ק פ"ב מקום קברי אבותיו ס"ו חותם "ס"ק ח"ס בעזה"ת ס' שערי חיים" הוא
הוא החיבור מעט הכמות ורב האיכות לבחר עומס גדול של המחלל שבת בפרהסי' · — ותקוה להש"י
שיעזור לי להוציא לאור במהרה התשובות .הנשארי' ושאר חיבוריו היקרים הן בחריפות והן בהגדה ובפרט
ספרו הגדול על התורה · ותבקש מאת אחב"י מאבו וקחו לכם ברכה לתוך בתיכם וזכות אחמ"ו הגאון
זצ"ל יגן עליכם כי תשיבו לדבר מלוה להקל מעלי עול הדפסת שאר החיבורי' מאבי הקדום ז"ל·

ואני תפילה לרוכב ערבות בעדי ובעד כל בית אבי ז"ל שיגן עליהו זכות אבות ויהי' ד' אלקיהו
עמהו כאשר הי' עם אבותיהו ולא יעזבהו ולא יטשהו עד עולם·

יעקב שלום בהגאון מהר"ח סופר זללה"ה הכ"מ

ועל כל הטובה אזכר ואפקד אשת חיל עטרת בעלה אשת ירחת ד' אשר אין כמוה אמי מורתי הלדקת
המפורסמת מרת ברוינדל תי' לאוי"ע עוד תטובה בשיבה טובה לסיות עם הבנים
שמחה אמן·

והנה שלחתי את דודי הרב הג"ל נ"י שם מבקש הסכמה מרבני הגאונים שי' ושלח אשר השיב לי .

בע"ה יום כ' למדבר מ"ד למנ"י תרמ"ז לפ"ק פה פ"ח

החיים וכ"ק וממנות והרמות קרן התורה לבן חמי הגדיק החריף ובקי בנע מלא ספרא המהו"ג המפורסם כש"ת מהו' י ע ק ב ש ל ו ם סופר נ"י מ"מ בק"ק מונקאטש עם מחיו המופלגי' בתורה וביראה

אהובי קבלתי מכתבך היקר אשר הודעת לי בשורה טובה שד' בעזרתך לעשות נחת רוח להשמת הגיך הקדוש ז"ל בתוך זמן קצר בהסתלק מעוה"ז ללקט מדברי הגדה של הגיך ז"ל חיבור על התורה ופי' על המדרשי' הנעלמי' אשר ה' לומד בכל ש"ק עם תלמי' אשר עדודי' הם כל ימי השבוע בפרטם וזכית להוליא מהדפוס ספר היקר ע"י הנשי' חשובי' אשר ה' מסייע' מסוס בדרך כבוד וה' מבטיח' ליקח הספרים כי חיים הם למוציאים . — שמחתי מאוד מאוד בכשורה טובה וברכתי בטוב ומטיב טוב לפי שהתקיים בהן חמי ז"ל כן תכה יכבד הג אשריך אשרית זכית לכבד הגיך ולקדר ספריו אשר ה' מוליך לאור בחיים חיותו . וזכות זה יעמד לך לזכות לבניו לחתר סילוקו . לקדר ולהעתיק ולהוליך לאור בתוך חיז מדבי' ספר נפלא על התו"ק וטוב עשית שלח הדפסת בעת הדרשות כי לא ה' אפשר לגמור בתוך י"ב חודש . וגם טוב לחתרי' אשרי תבני' אשר ה' נדבו מסוס ואשר הבטיחו ליקח הספרי' וה' מסייע' לעשות נחת רוח לנשמת חמי ותכיכם הגדיק הקדוש אשר לא פסגית להכיח הגלחת עוה"ז לבניו המופלגים . וטוב להיות מזכי את רשמי שלמה ע"ה מבדך רעהו וכו' לא תרפה בשבח המסייעי'

ואשר שלחת אותי שם מבקש מהרבנים הגאונים נ' הסכמה יען כי מבואר בחשו' מרן חת"ס שלא יהי' מדפיסי' ספר חדש בלא הסכמה . ע"ז אני משיב לך שם חיגיך הגאון ז"ל לא ה' מדפיס במיו ה' רצוי' שתקח הסכמה חבל הלא חיגיך ז"ל לקח הסכמה על ספרו שלם ח י י ס ומספרו ה' הוא שמו הטוב בכל המדינות . וגם הדפיס במיו ספרי תשו' מחכם ח י י ס וה' קומך על הסכמה ראשונה כי זקני ת"ח בזמן שמזקיני' דעתן מתיישבות וגם ידעתי שהגאונים ישיבו לך כי הספר דברי שערי חיים אינו צריך הסכמה כי ה' חיגיך ז"ל מפורסם בכל המדינות לגאון חמיתי ולגדיק תמים הלומם מלחמות ד' בכל נפשו ומחודו . ודבריו ה' נועמי' כמור ובושמי' כשם להכה שה' יזלי' מלב עשור וקדום ויהי' מעורר ירחם וקדושם לכל מי שיש עיניו בספרו . והכה בני חמי תהוכי דעתו בד' שיהי' בעזרתיכם להריס קרן התורה והיראה ומחלקו לכל בתי מדרשי' בכל מדינות הקרובי' מספר זה כי גם חגיכם ז"ל ה' מחלק בחינם לכל בתמ"ד . וכ"ה ה' זוכה שעושקי' ת"ח בכל בתמ"ד בספריו . ואיזה ימים קודם סילוקו חמר בני שמח שזוכל לחלק מספרי בתהלי יעקב . ואל תדחנו ליום מחר כי סוף הכבוד לבוא . ותהי' זוכי' להדפיס עוד מיבוריו הגדולי' . כ"ד דודכם הדורש לכם שמחת השג מתן תורה ול' ינחם מחכם ובפרט מחכם הרבנית הלדקת תי' .

בק' **נפתלי סופר**

השיבה ד' נסובי' ונישרי' שעזרו לי להדפסת ספר הזה. ה"ה מהרי' הענידי' היקרי' הירחי' ושלמים הרבני כמהו' ר' **יצחק צבי** נ"י וחתנו הרבני כמהו' ר' **מרדכי ליב** נ"י מאנטווערפען נכי הירח ד' המפורסם כמהו' ר' **אברהם** הלעוויט דמתפאר ז"ל מפ"ב מהר מנדבת לבם הטוב שלמו ההוצאות על ספר הרחצים. ומסדר כסדר מ"ב שמות המהנ' היקרי' מהר עזרו לי להדפיס מהם ולהלאה ה"ה

ר' אברהם שמואל קעסטענבוים
" אלימלך נידערמאן
" אהרן דוב פולמאן
" ארי' ליבש סג"ל ראזנער
" אברהם לוי פייערשטיין מראקאש
" בנימין פריערמאן מראקאש
" רוב בער וויים
" זלמן סג"ל לעווינגער מוואדנא
" חיים כ"ץ

הרב הגדול ר' ישראל חיים נ"י אבדק"ק באליאק

מגיד ר' יהונתן ווינבערגער מקראנעוו
" יעקב סאפיר
" יעקב צבי בארנשטיין
" יצחק כ"ץ נראם
" יעקב בראנד
" יעקב ראטה
" משה וויים
" שאול סג"ל וויים
" שאול נייטאן מקראנעוו

ואחרון למרן מגיד עדת הקדושה מהלתינו המחמנה המחובה והיקרה דנל' מחנה ת"ח ירחי ד' וחוסני שמו קהל מרעם' כעיר **פעסט** ס"ו וכרחשם המגיד המפורסם לשבח ולתהלה המהה"נ כמהו' ר' **משה פריידינגער** נ"י מהר עזרו נ"כ כס"ע ס"ם כו ממש להוליך לאור עולם תורת רבם הנאמן זי"ל

אתה ד' תברכם לכל אחד ואחד זכות מבי הגאון זללה"ה יגן עליהם ועל זרעם תרוס קרנם בכבוד ותהי' משכורתם שלימה

מודעה רבה

כבר מודעת זאת בכל ספרי הקודש כי כל מקום שנזכר נוי מו עכו"ס אין הכוונה על המומות אשר מהו מוסי' בגלם והם שוחרי טובותינו בכ"ע אלרבה מהו מהפלגי' בשד שלומם והצלחתם כל הימים הלא הכוונה על המומות אשר בי' בימים קדמוניס אשר לא ידעו את ה'.

בעזה"י

דברי שערי חיים

בראשית

בראשית

ברא אלקים [ר' הושע' רבה פתח ואמ' אלו אמון ואמ' שמשועים יום יום ונו' אמון פדגוג אמון מכוס, אמון מוגע אמון פדגוג אתיך מה דאת אומר כאשר ישא האומן את היונק אמון מכוסה אתיך מה דאת אומר האמוני עלי תולע אמון מוגע אתיך מה דאת אומר ויהי אומן את הדסה] שכוונה רחשית דבר המשכיל העומד ברחם הוא מוכיח בפה ואריך לשמור שלא יאמרו עליו שהוא דורש ואינו נהנה מקיים ע"כ לכל זמן ועת לכל חפץ אם הגיע השעה אריך לברר במעשי' אשר יוכל לומר ממני תרתו וכן תעשו ותחכו"ל [ויהי דור לכל דרכיו משכיל ול' עמו כל רואהו נזכר הלכה] מי שרוצה דור בתלמודותיו נזכר הלכה לדעת [הלכה כמותו בכל מקום] וזה עיקר הלימוד [שרים עלו במלים וקף ישימו לפיהם] אחת להרבות אומר ודברי' להוכיח במלי' יתנו הקף הוא הפעולה ומעשה יתנו אחת הפה וזה שאמרי' אלו אמון אם יפעפע בכל יום ויום בדרכי תורה [א] אמון פדגוג הד"מ שאשר יצא האומן את היונק שכוונה התוס"ק מלמדת לאדם דעת שים חלק בתורה אשר יצרוך אדם להורות בפומאי [לכו בנים שמעו לי יראת ד' אלמדכם] שלא אמר כאן בנים ובא להורות שאם יפרוץ המבטיח ללמוד שרשי יראה יאמר לכו בנים שמעו לי מרחוק אתן קול יען יראת ד' אלמדכם ש"כ אפוא אם אקרא אחכם לבוא אלי לדבר באזן אמיך בקול נדול שהנם אם אלכו ממני תשמעו בקולי מה שנוגע ליראת ד'. ודחכז"ל כאשר אמר הקב"ה אלכי ד' אלקיך ולא יהי' לך אלקי' אחרי' אמרו חו"ה לכבוד עלמו הוא דורש אך אשמעו אבד את אביך ואת אמך אמרו אפיו דבריו ניכר שרצה דבריו אמת [כי עוזבי תורה מורגלי' לאמור אסי' נותן תודה

אם סי' אכותיו ערלי' ולא סי' אכותיו יהודי' ש"כ מבכר את אביך ואת אמך אריך להקדים שיאמין אלכי ד' אלקיך ולא יה"ר לך אלקים אחרים דאלי"כ אתיך יכבד אכותיו שלא הוא מלעיר שנולד מיהודים] כי סכי יתביים יהודי לאמור לבניו שלא יהללו שבת כמו הוא ולא יאכלו נבילות וטריפות וכדומה כי שלא אפן להדריך בניו לעשות כאמור לשמוע בקול הקב"ה. והסי"ת אמר [המכשף אלי מאברהם אשר אנו עושה כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת בניו אחריו ושמרו דרך ד' לעשות צדקה ומשפט] אברהם יצווה בניו ואת בניו אחריו לילך בדרך אשר הוא שלח לשמור דרך ד'. כך יש אלק בתורה אשר הקב"ה כתב בתורה בפי' ובנגלה כאשר יש האומן את היונק אשר מדריך לתינוק שיאמר שם אומני' לו פירי אלי אתן תודה או אלי אוכל אוחך בכל לבי ובכל נפשי אגיד כל נפלאותיך כאלו האומן רוצה אחר בכור ותודה והכרה ואהבה בכל זאת הפדגוג יבין שהוא אחלית לטיבת התינוק שם ירגיל להיות אביר עוכה כך הקב"ה אבקש מלות שאדם יביר בטובת ד' ויתן תודה כמו אלות בכורי' וכדומה

[ב] אמון מכוסה הד"מ האמוני' עלי ח לא כי יש אלק בתורה אשר אי אפשר להוכיח עליו ביביס להדריך אותם כזה תרתו וכן תעשו כמו שאלינו בתרומה עין טוב אי' אתרעי' עין ביטוי אי' אל' עין רע אי' אס' וכן במעשר כספי' או מעשר או חומש. הידור מלוה חומש וכן ע נג שבת וכן כמה אלות וזה אמון מכוסה.

[ג] אמון מוגע דכתיב ויהי אומן את הדסה יש אלק אשר אריך להיות מוגע כל כך שלא ישפוס עין אוקר וסוקר כי לבא לפומא לא גלי' [התורה כתובה בשם שמורה ע"י שם לבנה] שם יביע אדם בו ירמה שהוא שאור אלל אחתיו יש אז

לבנה תכל מכוסה בשחרות שיהי' מולנע ונעלם וכן כמה מלות תצר לריך לעצות לותם בלפון [ושמע לומו על ידך המזכח לפומה לפני ד'] שיהי' לפון ולא נודע בלתי ד' לבדו [העולה קודם קדשי' שחיטת בלפון] מה שכולה כליל כעולה הוא נשחט בלפון וזה לשון מולנע ושכן בקיצור ·

שם (ד"ה לומן התורה לאמרה לתי הייתי כלי לומנתו של הקב"ה בנושא שבעולם מלך בשו"ד בומה פלטין וכו' כך הי' הקב"ה מביט בתור' וכורא לת העולם והתורה לאמרה ברשות ברא מלקים ואין רשות אלא תורה לריך מה ראת לאמר ד' קנני רשית דרכו) הכוונה הפוסקים לומרים שהתוס"ק כביכול ביאר שלת תצר בצר חדש מלדש' יוכל לסבול לומה שם יהי' חדש חני מלאך או שם לה חביים כאו ובצרו לאוש אז יוכל לעמוד על התורה והעבודה חבל הלמת הקב"ה השתבל בתורה חיצב מחשבות ומדד התורה בלרכה וברחבה ולח"כ ברח החדש וילרו ועשהו בכח שיוכל לעמוד על התורה ועל העבודה וזה שהכריזה התורה (ד' קנני רשית דרכו) שהיה כלי לומנתו כאו שהכוונה עוש' חדרים על דיפתרות ופנקסלות לדעת לליך יהי' עושה חדרים ולליך יהי' פשפיסי' כך התורה כי כי היא לריך להבן ·

שם (הלכות ויצרל ובהמ"ק ושאו של משיח עלה במחשבה לבריות) הכוונה הקב"ה הי' מדקדק ומייסר לת הלכות כאוש השערה וכן כלל ישרל מסובלים בלרות גדולות אין מזל ישרל בכלל וכן בהמ"ק נחרב ונלרף ליון שדם תמרם וכן משיח סובל לרות גדולות יען וביען שנשתרו להבריות במחשבה לאכז"ל בר"ע ואביריו (לך עלה במחשבה לפני) לילך עמם בדין כלאשר הי' מחשבות הקב"ה לבריות העולם במידת הדין והבן ·

שם פ"ה (התורה והבקשה בכוד נברתו לאכל אינו יודע אינה מהם קודם שם התורה קדמה לבקשה בכוד לו הבקשה בכוד לתורה אר"ש ב"ר התורה קדמה לבקשה בכוד שנאמר ד' קנני רשית דרכו קדם לפעלתיו אז ובן בפלך מאז הכוונה דנאמת כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות סלסלה ותרוממיך וכן נגידי' תשיבך כל אינם הסוגה בדעת התורה וכמצוותי' יאפשה ומקיים מצותיה ושומר חקותיו הנם שברוב דברים לא יחדול פשע בין לנשים כי יוכיחם על דרכיהם וינד להם פשעם בכל זאת ברית ברותה ותת וכב בקופה שמוע אל מן ואסר אשר יאמוך אחריו לאכל' וגשים וטף ואם אמנם ברחשית יהי' מלער שיהים שמותה בין השם ולא יוצש לאנשים כי לא יאמר קצר לכל אשר יאמר השם קצר וכל השמע יאמק לו יש אשר יקראו לו חויל או משוגע אים הגדיל בתוכחתו וימשכו בחמרותיו ולא יאמרו לו בכל זאת אם יתאמצה כוח יבוא ולא יאמר כי יאמע אזניו מאחריו זו הדרך לכו בה (לריך כאמר יפרח) פי' העקידה כמו שהאמר יתן פירותיו בקוף שניש כן הלדיק יליש ברוב שנותיו ואכן ולא כדור תספוכות אשר יאמרו טוב לנבר כי יש את בני ישרל ויטה שכמו לעת ועתים וכי' הכהנכעם וילך בדרך אחם למען דעת כל עמי הארץ כי הוא אים ולא אל ואז בעמו בו בלגון וישמעו לדבריו כי אהוב למשה אהוב למעלה ורשות הדברים שרוש הבריות נומה היאנו אז גם רוח השמים נומה היאנו · אבל ע"ז בעוש"ר אשם עלור ועזוב כי בזה נאחזו כל השתות ונאחזו יסוד עולם עד כי יאמרו כל רוחי' בנעצ נרשה בביח ד' אים ד' · וזה שאמר הקב"ה (והכהני' והעם אל יהרסו לעלות אל ד' פן יפרץ בם) שלא יהרסו מקלת התורה למען החזיק ביאר התורה שלא יפרץ בם : וזה כוונת המדרש בשאת התורה והבקשה בבוד השה למודי' יאד שלריך המנעיצ להיות מכובד בעיני הבריות שיאמעו השם לתוכאתו וע"ז שאלו אם המדש יאבול להיות מכובד ואח"כ יפעל לתורה או בהיפך שהוא יפעל לתורה וסוף הבבוד לבוא (ארחב"כ התורה קדמה לבקשה בבוד שנאמר ד' קנני רשית דרכו) דרשות דבר ד' קנני רשית דרכו ואח"כ נכון בסלך מאז שעולם ירשה מסוף מעשה שהכל יפה ובוש עשה והבן ·

אר הכוונה בקיצור כאכז"ל (שלותי חותי עזבו ותורתי שמרו) כי העיקר הוא התורה להעמיד' ולחזקה ולפעמים לריך להשתיק ירשת ד' בעבור התורה (עת לעשות לד' הפרו תורתיך) שנדולה עבירה לשמה ממלוה שלא לשמה (שמירת זקנים בנין) וזה (שמורה ובקשה בבוד שברתו) הוא קיום עמוד התורה וקיום עמוד הירשה ואינו יודע אינה מהם קודם שם ח"ח לקיים שניהם אינה יודעה ונילה הקרא שהתורה קודמת מבקשה בבוד כי מאור שבך מחזיר למוטב והבן :

שם (ד"ה גלי עמיקתא הלו מעשיהם של רשעי' שנאמר הוי המעמיקים עלה ומסתרתה הלו מעשיהם של רשעים שנאמר לסתור עלה ידע מה בחשוכה

בחשוכה הלו מעשיהם של רשעים שנאמר וכי' כמחשך מעשיהם ומהורה עמי' שרי' הלו מעשיהם של לדיקי' דכתיב ותרה לדיקי' כאור נוגה ומומר אור זרוע ללדיק) הכוונה דרך רשעים רעים כח רשהוא חשר יעמקו בשכלם ללכוח מועבוחיהם כמשו' הירחה ולכשות חותם בחמרי ד' ויחפו בחורה בדברי' חשר לח עלה על לב מעולם שיהי' זחת בחמרות ד' חמרות טהורות וזה הוי המעמיקי' מד' שיהיו גבוה לספר בעמקות החורה כפי דעתם חשר לח עלה בחמרי ד' · כח חסני החכמי' בעיניהם ומומריס שבדור ההוח ולחיזה דורות חמ"כ ניתן החורה בפעולות חכל לחכמים וכוונים כמוהם לח ניתן החור' ולח יחמינו שדבר זה ילחף דור וכח יסתרו בניו החורה והמלוח וזה לסחור עלה שחומרים חשר יען ד' · כח חשלישית חשר לח יחמו יקר לבעליהן ניתן מכשה לפשעיהם חו לסחור מגדול הקודש רק ילכו חחרי מועבוחיהם כחלו לח ניתן חור חורה לח ידרשו ולח יחקרו בה וזה ידע מה בחשוכה וכל זה דרן רשעים רעים · חבל כח הלדיקים דרך חחד נהורח עמי' שרי' הלו מחמי' וחלו מחרין כולם בשם שמים לכוון נקודה לחיחות עבודת הבורח חור זרוע ללדיק רק חור לחד וכבן ·

שם [ר"ח למה לח בחלף שלח ניתן פחחון פה למינים לומר בחיך השולם יכול לעמוד שהוח נברח בלשון ברכה והלוחי שיעמוד] הכוונה חי כורח חותו בלשון ברכה והלוחי שיעמוד] הכוונה חם המחניג מוכיח לרשע בדברים קשי' כגידים שמקבל חותו ואומר חרור חשר לח יקים חת דברי' החורה יחמרו החיך יעמוד השולם חם המחניג חומר חרור ומקבל חבל חם ה' מברך וממשיך בדברי' רעים וה' חומר ברוך החים חשר יקום חת דברי' החורה לעשות חותה ה' שומעים הרשעים ולכן פחח הקב"ה כנ' בלשון ברכה והלוחי שיעמוד ·

שם פ"ח [חר"ס בשם ריב"ל מנלף לופי' חמרוס הל"ע ר"י בשם רחב"ח חמר מה שהחקינו לופי' מעשה ה' ביום סגריר ולח נכנסו חכמים לבית הועד וה' חס החיוקות ואמרו בחו ועשה בית הועד ואמרו מה טעם כחיב מם מם נון נון לדי לדי פח פח כף כף חלח ממחמר למחמר מנחמן לנחמן מלדיק לדיק מפה לפה ומכף לכף ממחמר של הקב"ה למחמר של משה מנחמן מהקב"ה שנקרח לך מלך נחמן למשה שנקרח נחמן מלדיק מהקב"ה שנקרח לדיק וכו' למשה וכו' משה של הקב"ה לפיו של משה מכף יד של הקב"ה לכף יד של משה וכו'].

הכוונה [א] [ממחמר של הקב"ה למחמר של משה] כי ידוע שגדולת משה רבינו ה' לחמור [עמדו נח ונשמעה מה יוה ד' לכם] וכחכז"ל חשרי לבן חדם שיוכל לומר כן שיעלה מפי הקב"ה וזה מורה בהלכה גדולתו [ומחסרהו מעט מחלקי'] וכחכז"ל חיש חלקים שה' כחים שורר בביתו של הקב"ה שומע מה שנזר והוח מבטלו מי מושל בי לדיק מושל ביראת חלקים וזה ממחמר של הקב"ה מיד למחמר של משה בכל מה ששעה מעשה דבר ד' חליו והבן ·

[ב] מהקב"ה שנקרח חל מלך נחמן למשה שנקרח נחמן דכתיב בכל ביתי נחמן הוח הכוונה כמו שחמרו חכז"ל [מה חשה חל שמים ידי ומחרתי מי חכבי לעולם] שהקב"ה שומק ורוחה ודומה לחלם [מי כמוך בחלי חל מקרח בחלי' חלח בחלמי'] שומע מירופי' וגידופי' ומומק כי [חלח מפניך חכרח] ע"כ שומע ורוחה ומושל ידי לשמים שלח תרד כי חומר הלח חכבי מי לעולם ואין מידי מגיל כמודע · וזה שהקב"ה נקרח מלך נחמן שנחמן בדברו וקייס כמחמרו וכדברי חכז"ל חבי ד' נחמן לשלם שבר חו להפרע מרשעי' ורמחי' · וכן משה רבינו נקרח נחמן כחכז"ל רחה ר"ע שנסרק בשרו כמסרק של ברזל חמר זה חורה וזה שכרה מ"ל הקב"ה שחוק כך עלה במחשבה לפני בכל בית ד' הוח נחמן שרוחה מהפוכות עליונים למטה ומחחוני למעלה וכחכז"ל לדיקים מגיע להם כמעשה רשעים ורשעים מגיע להם כמעשה לדיקים ובכל זחת להלדיק קדוש וזה שרמזו הקב"ה נקרח נחמן שבכל נלדק ונחמן בעלמו [טי' בנ"י מ"ר הבדל בין נחמן למהימן] כך ה' משה ומחסרהו מעט מחלקי' נחמן בכל פעולותיו לח שהחמיטו עליו חלח ה' נחמן בעלמו ·

[ג] מלדיק ללדיק הקב"ה נקרח לדיק דכתיב לדיק ד' בכל דרכיו ומשה נקרח לדיק לדקת ד' משה הכוונה [נדולי' מעשה חלקיהו דרושים לכל חפליהם] טעם שנחרח עליונותיו ומעשיו בכל זחת יגיעו לחכלית טוב לבסוף וזה לדיק ד' בכל דרכיו הנס הם נרחה דרך חוסך ע"ק ופחלחול בסוף נרחה דרך יפר וטוב חלח חור וכן משה ה' נברח דדיינת חיש חלקי' ובכל זחת ביקש בו רק חכלית טוב ליעקב [לדקת ד' משה] חז כחשר ה'

[ומספטיו עם ישראל] לא הי' לו תכלית לעצמו או שנאת הלב כנגד מיתת רק לדקת ד' עשה כמו שהקב"ה הוא בשלימות עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע רק לתכלית הנברא כפי' הרמב"ם [כל פעל ד' למענהו] לתכלית הנברא כך משה לא הביט על תכליתו רק על תכלית אין ריבו להשלים תוהו והבן.

[ד] מפיו של הקב"ה נפיו של משה הכוונה כל הנביאים שמעו דבר ד' משה לאזן מכל משה קבל נבואתו משה לפה לא לאזן כי השכינה מדברת ממוך גרונו [פה אל פה אדבר בו] הוא הכירור כי מה שמשמע באוזן יוכל להיות שמשמע פנים מפנים שוני' [לחת דיבר לנקיש אתים זו שמעתי] וכ"י מבקשת [יבקני מנשיקות פיהו] וזה שרמז שמיבות התורה לכל לוחות ומופתי' ולכל היד חזקה ומורא גדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל ברמשים ברא אלקי' כי כאשר נברא הקול והנכוחה הי' עושה לעיני כל ישראל בלי אמצעות רק ברמשים כאשר נברא הכא הי' הפעולה כמו שאמרו מכז"ל על פסוק [ויאמר אלקי' יהי אור ויהי אור] לא נאמר ויהי' אור בעתיד אלא שמיד הי' כך זכה משה מפה לפה והבן וכמו [בדבר ד' שמים נעשו] כאשר דיבר כבר נעשה כמו [קול ד' בכח] שהקול והכח הוא אחד והבן.

[ה] מכף יד של הקב"ה לכף ידו של משה הכוונה הלוחות אשר רומזים על כל התורה התרי"ג מלות כנגד תרי"ג אותיות הלוחות מעשה אלקים והמכתב מכתב אלקים הכל רוחניות לא עשה מחילות בין כף יד של הקב"ה ובין כף יד של משה רבינו כהפיך הוא בגחיות כף אל כף אשר לו כל התורה כל אשר נרמז בה וכמו [כל הנוגע בו יקדם] אמרו חכז"ל להיות כמוהו כי הנגיעה מקדם כמו [אל תיגע בי כי קידשתיך] שבדור אחרון אומר הקדוש אתה אשר הדעת מאסת ארוך לשמור עשרך שלא תיגע בי כי בנגיעה אתה מבלע הקדושה ובזאת לא חפלת כאשר אמר פרעה [לא תוסיף עוד ראות פני] כי משה בקרבו שראות משה פניו פועל בו קדושה והתרה בו בשופע מיתה אם יבוא לראות פניו. ונגיעת משה בכף ידו לכף של הקב"ה הי' שוה יד משה כיד הקב"ה מלא כף נחת למען הקב"ה הכף ידו להיות ככף משה להורות שהתורה לא נשמים הוא כי נתיה הוא לכף משה כוי' השניים הקב"ה לדעתו והוא מכוון כאשר כתובה לפניו במרום והבן.

שם [כי לא דבר רק הוא מכם ואם רק הוא מכם למה אתן אתם יודעי' לדרוש בשעה שאי אתם יגעי' בו כי הוא מייבם תומרי' בשעה שאתם יגעי' בו] הכוונה אם אדם תומר על התורה שהיא בשלימות כי אסר לה ידיעת חכמת הגוים וידיעת לתומים ח"כ לא הוא חלילה התורה דבר שלם כתכז"ל שפ"י שיש עדיים יקום דבר ולא חלי דבר וא"כ אם אדם תומר [כי לא דבר] שהתורה לא הוא דבר שלם אז הוא סימן [רק הוא מכם] שאין אתם יודעי' לדרוש יען שאין אתם יגיעי' שהתורה לריכה יגיעה רבה [יגעתי ומלאתי תאמין] אבל מי שתומר שיגע בתורה ולא מלא דבר שלם הוא תומר יגעתי ולא מלאתי הוא שקר לא תאמין לו ולמדבריו התורה תמן חיות אם תיגעי' בה דכתיב [אדם כי ימות באהל] מי שממית עלמו עלי' התורה מתקיימת בידו בדעת ובהשכל להיות דבר שלם והבן והתריכו שם תכז"ל שפ"י יגיעה יש אדם להבין אפי' הל"מ מה שלא שמע מפי רבו דכתיב ובללאל עשה כל אשר ה' לו ד' לא משה [לפי' מה שלא שמע מפי רב הסכימה דעתו למה שתומר למשה בסיני] כי יגעתי ומלאתי תאמין.

תנחומא [התורה כמה היתה כתובה היתה על גבי אם לבנה אתם שתורה שבתומר קונטרין תלמודי' וכו' על כל קון וקון תילי תילי' של הלכות] הכוונה כי כל תרתה שתור מלמעה כה רחיית עיני' ותרתה לבנה מעזר כה רחות והבה כל התורה תכמה ותבונה [לי עלה ותושי' תני ביני לי גבורה] אבל החילוניות הוא רק לבוש על הבינה והדעת שתחי' נעמן המדות והחכמות אשר לא יסכיל אדם רק אם ד' תאיר עיניו להביט את הטעמן ואת הלפון כמו [גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך] אם יגל ד' עיני אדם יביט מה שמסוס תחת המלבוש [ד' יתן תומר המבשרות לנה רב] שבאמת על כל קון וקון מן התותיות תלוי' בו גופי הלכות וחכמות אשר הם כחוסך ותרתל לפני גשר שתוס עין אבל תרתשית הוא לפני אדם כתרתה שתור שתקנין הרחות עיניס שלא יראה הכל בתר היטב וזה שהתיבה היתה כתובה על גבי אם לבנה כמו התרתה לבנה כך הכל נעמן בתורה אבל ע"י אם הלבנה כתיב לותיות בתם שתור שנשתנים ונתלבם בתלבוש שנתמר קונטרין תלמודי שבקוני

יכוון [אמר ר"ע חיין עשרים וחמש אותיות שנתן אמנה כל התורה כולה וכן מקוקי' בעט שלהבת על כתר תורת של הקב"ה] הכוונה כי בכ"ב אותיות יש בו רמז על הברכה וקללה כאשר המדרש בעלמו הביא אח"כ וז"ל [נכנס התיו ואמרה לפניו רבש"ע כי תברוא את העולם שכל אתה עתיד ליתן התורה לישראל דכתיב תורה צוה לנו משה הביב הקב"ה לתו שאני עתיד לעשות כך רומס על מלאות מנשים שנאמר והתוית ת"ו וילאה בפתי נפש] הכוונה עמוקה כי התורה מביאי אדם ליראי חיים עוה"ב כי היא דביקת חלקי אל אחת הוא רק למתמידים בה אז הוא שם החיים אבל למשתמשיי הוא בשם המות שיחתזו בה לחטוא מדרך הטוב כאשר פרשתי במקו"א [מזה ומזה שם כתובי'] יסרים דרכי ד' לדיקי' ילכו בה ופושעי' יכשלו בה התורה יכולה להיות ח"ו לנזר מכשול לפטול תיו של מלת החנשים למיתה · והעיקר שכל אותיות התורה שנכתב בהן תרי"ג מלות הן חקוקי' בעט שלהבת שפטט הוא ממוצע בין הכתב ובין הלוח אשר נכתב בו האותיות והמלות לריכי' להיות יקרי' בעיני אדם עד הנש שם ע"י התורה והמלות יצרך האדם לקבל מכאוני' רבים בכל זאת יכתר כתר לד' לכאות שמקבל בשמחה הכל לכבוד ד' והנה מבז"ל אמרו דניחל אמר האל הגדול הגבור והנורא הן הן גבורותיו ונוראותיו ברוחה בתרבן בשמ"ק ושומק ואם בכל זאת יכתירו בלדיקי' לד' אז האדם אשר ממוצע בין ד' ובין בריאיו הן הן כל יצר אשר נברא מן השי ת הוא טט שלהבת אשר יחקקו אותיות התורה כמו [אותות ומופתי'] על כתר של הקב"ה שאז אם נופש הקב"ה אותו כתר אשר נקרא על ידה נורא ואיום יחקק בה טעט השלהבת הוא האדם בשר כ"ב אותיות של תורה כמו [אלה המלות אשר הכוני בית מלכי] מדרש על מה יצאת לשקול ולשרוף מפני שאמרתי את התורה ואמרתי את המלות והבן .

אן הכוונה האותיות קדושות תמונתם ולורתם מורי' על גדולת רוב קדושה וכוממות של הקב"ה גם המנים מורים על דברים יקרי' כאמ"ל בשעלה משה למרום מלאו להקב"ה שקושר כתרי' לאותיות כי מכל תג ומכל נקודה דרש ר"ע קורות גדולות ונוראות בעודו ועי' בראב"ן בהקדמה כל חכמת וביות התורה שהוא ונפון בה והם חקוקי' על כתר נורת של הקב"ה כאמרתי בזוהר קודשא ב"ה ואוריתא חדא ברחמים ברת חלקים ס"ת אמת ברת חלקים אח ס"ת אמת בסדר ואלה בסדר כי השלה בסדר יבוא אח"כ בסדר [מותם של הקב"ה אמת] האותיות להפכות בנוף המותם כאשר יודפס אח"כ המותם יעמוד במיטר [יתהפכו כמו חומר מותם ויתילכו כמו לבוש] כך כל מעשיו של הקב"ה יהיה בנם שברתים ח"ו כמעוקלי' ובה אלו לומדים ומפרשי' ואם אלו טועי' בהבנת דבריו אלו מועלי' בקדשי שמים של קדושת הקב"ה רק הקב"ה אחל על כבודו וקדושתו לעוכתיהו ואכז"ל אמרו בבילה דף ל"א שלהבת אין בו מעילה ורמזו בדבריהם חקוקי' בעט שלהבת לרמוז אם שם עיניהו מרלות האמת אין אלו מועלי' ופושעים באותיות והבן ·

שם [בכגם הב' ואומר לפניו רבש"ע רלונך שתברא את העולם שכי אומרים בכל יום ויום ברוך ד' לעולם אמן ואמן הביב הקב"ה הן ברוך הבא בשם ד' אין קבלו הקב"ה וברא בו את העולם בכית שנאמר ברחמית ברא אלקים] הכוונה כי לכבוד הקב"ה לריך האדם למסור בכוד העוה"ז ובכוד עוה"ב כי הבט על עמל לא יוכל הגם אם ימי' יקיים מלות רבות וירבה בכוד בית האחרון בכל זאת יקר בעיני ד' המותה לחסידיו אם יעליבו מנדם בכוד עוה"ז אשר יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חי עוה"ב ונם יעזבו עוה"ב אשר יפה שעה אחת בעוה"ב מכל חיי העוה"ז כי כל הלדיקים אשר מסרו נפשם על קדושת השם מסרו עוה"ז ונם תכלית עוה"ב והכל לכבוד השי"ת כאשר פרשתי המדרש שילחק אמר [אבי על דמי נעשר לי] שהדם הוא הפשי לא ניעשר עלמו על אהידת נופו מעוה"ז רק על קיור שלימת הנפש והבן וזה [ואהבת את ד' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך בכל מאודך] הכוונה שיאהב ד' במדרגה שמוסר גיפו לאבדון ונם הנפש לכליון ובכל אשר יהי' לזכרון שמו בעה"ז ובעוה"ב הכל יאסור לכבוד הקב"ה וזה האידה שה"ב אמר [שאומרים בכל יום בריך ד' לעולם אמן ואמן] שמקבל באהבה שלימה כל הפשר בעוה"ז ובעוה"ב כי לולא זאת שמקבל למסור הכל בעבור קדושת השם לא הוה עבודתו שלימה וגם אמכז"ל בילקוט תהילי' [סוף קמ"ח בריך ד' לעולם אמן ואמן] אמר ר"י כ"ג אמן בעוה"ז אמן בעוה"ב כל בעוה אמן בעוה"ז זוכה לעוה אמן בעוה"ב] מי שמקבל על עלמו ומשלים נופו

לקבל

לקבל בחמונה כל הטוב לעוה"ז לאהבת הבורא הוא זוכה גם לעוה"ת אמן לעוה"ב שבקוף לא יבקש גם שכר עוה"ב והשיב הקב"ה [ברוך הבא בשם ד'] שלא יבקש תועלת כלל רק להיות עבד נאמן לפני כל הימים והבן.

אך הכוונה רבות מחשבות בלב איש פנים בפנים שוטות כת אחת אומרת מי שאפן להנות מן עוה"ז לא יוכל לקבל עול מלכות שמים מן רמ"ח מלות ושס"ה שבירות להיות שור מרע ועשה טוב ליקח אשה ולשמור כלה לאכול ולשתות ולהבדיל בין מותר לאסור להיות מכעסני מרן ולא להתערב בגוים בגלות חטר בזקן וקלוני פלות ברחם וכדומה וגם לעשות טוב ללמת בלילית בגדיו ותפיליו ברחמו וכזרועו ולסנור חנות בשבת ויו"ט ולילך לבהכ"נ ולקרות ק"ש ולקבוע מזוזה בביתו וכדומה. וכת אחרת מקבלי עול מלכות שמים לעשות המלות ולפרוש מן עבירות אומרי' ג"כ שמ"ח לאכול ולשתות ולשת אשה ולהיות סומר מרן ולשמור המ"ע ולל"ת אלא לריך אדם להיות נזיר אחיו ליבא כמדבר לאכול עשבי השדה ולשתות מים בגבא ולבסות גיפו בעלי תחיים לז יהי' עובד אלקי' שמואם בחיי עוה"ז יוכל לזכות בחיי עוה"ב כמ"ש כמז"ל עשיו אמר ליעקב בחו ומחלוק העולם שהוא יקח העוה"ז ויעקב העוה"ב כי מי יאמר לאחוז מזה ונם מזה. אבל בחמת נאמת שהוא אחוז מזה ונם מזה אל תגע יד [ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועי' ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו] כי אלו התורת אמת נם חיי עוה"ז נטע בתוכינו להנות מכל אשר יאמר בו וכל מה דאשר לן רחמנא אשרן וכאשר שלח יעקב להודיע לעשיו [עם לבן גרתי ואחר"ג מלות אמרתי] אבי גרתי עם לבן לאכול ולשתות ולאסוף הון לאן ובקר לרוב ואחר"ג מלות ג"כ אמרתי [פנים בפנים דיבר ד' עמכם] פנים בעוה"ז ופנים בעוה"ב [בני בכורי ישראל] הבכור נוטל פי שנים כך בניי נוטלו פי שנים העולמי עוה"ז ועוה"ב [ברוך מגרש להל עליון קונה שמים וארץ] מלכי מלכי מלכים מבירתו שברואתו פי שנים שקנה שמים שהוא ירש אלקים אבל נם קנה הארץ שהבטה מעוה"ז. וכזה יל"ם שמיבת התורה [לכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל] מעה רבינו ברח אלקים את השמים ואת הארץ] מעה רבינו הרחה את הדרך שביד חזקה ובמורא גדול קיימו וקבלו בני ישראל להקים מבלית ברחמים ברח אלקי'

את השמים זה לשמול עוה"ב ונם את הארץ להנות מן העוה"ז וזה שרמזו [הב' ביקשה שהקב"ה יברח בה העולם שבי אומרי' בכל יום ברוך ד' לעולם אמן ואמן] שפי שניש ברוחה לשמול ב' עולמות להנות מתענוגי נוף ונם להתענג מחדוות עוה"ב ואומרים ברוך ד' לעולם אמן ואמן שיעמדו יחדיו העוה"ז והעוה"ב כאמז"ל [כל העוסק אמן בעוה"ז זוכה ועוסק אמן לעוה"ב] מי שמתפלל בחשר נתן לו הקב"ה משפע בעוה"ז הוא יוכל לזכות נם בעוה"ב והשיב הקב"ה הן [ברוך הבא בשם ד'] מי שיש בלבו בכל דרכיך דעהו כפי' הרמב"ם שנם בהתעסק בקניני עוה"ז תכליתו להשיג עוה"ב אין זה בא בשם ד' ויהי' מבורך בכתיב ברחשית ברא אלקי' שבראת העולם בשות ב' להמחיל לאדם שני עולמות עוה"ז ועוה"ב

שם [נכנס המ"ו ואמרה לפני הקב"ה כי תשבת העולם וכו' כמו שהועתק למעלה]

הכוונה שיהי' העולם נוהג הכל נקו היושר כפי שורת הדין של תורה והשיב הקב"ה שזה חרבן העולם כאמז"ל לא חרבה ירושלי' אלא מפני שהעמידו דבריהם על דין תורה והרבה פעמים לריכי' לעשות לפנים משוש"ד והרבה פעמים הפרו תורתיך משוש את לעשות לד' והבן. או הכוונה שביקשה האי"ו שתכלית כל העולם יהי' התורה והשיב הקב"ה מה שיאבו חפשים לעשון ויהנו רק בתורה ולא יחנו עיניהם על המון העם לתקן דרכיהם ומעשיהם הנם שיבוטלו ע"י מלימודם הוא חרבן התורה והבן.

זוהר [אמת חות ט' אמרה קמי רבון עלמא יהמה תקרות טוב ויער אמר לה לית אינרי בך עלמא דהא טוכך שמוש בגווך ולפון בגווך הא"ד מה רוב טובך אשר לפנת לירחיך הוחיל ונוזו בגווך לית בי חולקא לעלמא דלא רחמת בעי למיברי אלא לעלמא דאתי ותו על דטובך נוזו בגווך יעבטון חרעי שפשוש דהיכלא הא"ד טעבו בחרן שערי] הכוונה יש חושב שיפעל נדולות בעולם אם יחשוב טוב לפני אלקי' אבל יתחדל לעשות היפר בעיני אדם יאמר נפש אמים לרשע לריק אתה ולכיל יאמר נדיב יחנוף לפושעים ויפשק למורדים כדי לקרבם בחחד מחלף לפר ד' אבל לית כזה יחריב עולמות כי האדם ירחה לעיניו כי הקדיק מע לפני רשע ויחבקהו ויפשק לו כי לא יאמינו לו שחושב בלבו נפש אמים כי מי ירחה מה שבלבו ויהי' לחבן נגף ולעור מכשול לפני כל רואי שאם וזה שטובך שמוש בגווך ונם לפון בגווך ולא ירחה

כמון מז מין זה לעוס"ז אבר לא יתמינו לקול המדבר
בסם ד' ונס יסי' זה פתח לחטאת רובן שרבים יסורו
מדרך הטוב ויתמינו שע"י הרע יכובדו בעיני הדוברי'
בסם וזה שיבשון תרעי דהיכלא בתרן והכן ·

שם [לא ברא הקב"ה את העולם בע' דכתיב
כה און אמר הקב"ה אע"נ דאית בך
עוה לא תיברא בך עלמא] הכוונה בתקירת חוס"ב
שאם אין בתדם זוס מסרון אז גדול עוה מבשות שזה
הוא גילות שהוא מוכחר אשר וזה שבשוה לא יוכל
לברוא עולם שנמצא בו עון · או הכוונה כי ברוך תדם
לנבוא בדרכי ד' ולפני ד' הוא עוה עון והכן ·

שם [אמרה פה כי יאות למיבני עלמא
דאית כי פדות ע"ל יאות אבא אבל בך
אתרשים שבע בתעמירו בגוונא דמיוי דמתי ועייל
ריבא בין גופי'] הכוונה עד"א מלות פדות הוא נאה
אבל הפוסעי' עוסי' זאת כדי להדריך על במתי לריקי'
שיסמעו להם לבל המועבות והכן ·

ילכוש ברשים [מניין שנקרא אלף אחד
דכתיב ויכם ירדוף אחד אלף] הכוונ'
אחת מארן תלמת ושקר אין לו רגלים דרך השקר
רבים ודרך האמת אחד אמרו המחקרי' ובאלף אנשים
ימלא אים אחד מבקש אמונה ועושה משפט והוא
יגבור על כל משא מלות ול"ע הרודפי' אחר השבל
ומרמה כמאמר חוס"ב שבבר אחד ירודף המושך מן
בית גדול בן יגבור האים על בני גילו הרבים וקטלת
אמר [אים אחד מאלף מלחתי] וזה רמזו מניין שנקרא
אלף אחד שאין להחשב באוך אלף אנשים רק אים
אחד שמבקש לרק דכתיב שאחד ירדוף אלף אים
אחד יוכל לרדוף אלף אנשים יען שבאוך אלף אין
להחשב רק אחד והוא השר האלף והכן ·

או הכוונה כל פעל ד' למעשהו יש אים שזוכה
לזכות רבים לדבר על לבם שיסי' עוזרי'
ומסייעי' למלוה גדולה אז הנס שהוא בעלמו לא
יוכל לעזור מחומה כי אין ידו משגת ואם דל הוא
ואין בביתו מחומה בכל זאת גדול שברו בחבו"ל [גדול
המעשה יותר מן העושה] כי הוא המזכה את
הרבים ועושה גדולות לא תיתם בזאת כי
אלף אנשי' זה פוסה לברתו וזה לבדתו וזה אחידה
מניין שנקרא אלף אחד שאם שפעלו אלף אנשים
נקרא על שם הימיד והשיב דכתיב היכה ירדוף
אחד אלף אם אחד מדבר על לב אלף ע"כ הוא רמז
ויסוד מאלף והכן ·

רבה ואשר על פני תהום [אשר זה מלכות

יון שהמשיכה עיניהם אל ישראל בנזרותיהן שהי'
אומרי' להן בתבו על קרן שור אתין לכם חלק
באלקי ישראל] הכוונה ידע שור קוניהו בך כל אדם
צריך להכיר קוניהו הבורא והיוצרו אים ואים בפי
שבלו המכיר את בוראו יעבדהו · אבל אמתו עם בני
ישראל אומרים שמע ישראל . ישראל שבא מובחר
שבאבות ד' אלקינו ד' אחד בסם שאין בלבך אלא
אחד בך אין בלבינו אלא אחד אנו סומבי' על דעת
הזקן · וגזרו שיבתבו על קרן השור המכיר קוניהו
ומה יבתבו [אין לבם אלק באלקי ישראל] אלא באלקי
ארץ ושמים שבלל ובפרט בפי מה שיבין כ"א והבן

שם [ויהי ערב זה עשיו ויהי בקר זה יעקב
יום א' שנתן לו הקב"ה יום אחד זה יוכ"פ]
הכוונה בני ישראל בתי' לעין מלא עבירות בעשיו
ובבוקר המה בני יעקב בלריקים נמורי' זה פועל רק
יוכ"פ שעיניהו על יום מבפר והבן ·

ויעש אלקי' שני מאורות גדולים את המאור
הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן
לממשלת הלילה עיי' בדאבז"ל מה שדרשו בזה ועד"א
י"ל שבא התוס"ק לרמז כי האים הגדול בחבמה
עושה פירות במסיבה של תבמי' ובוני' אבל
אלא אחוני שבל אשר טא עיניהם מרמות
לא יתענגו בו [אזיתי אים מהיר בתלחבתו לפני
מלבים יתילב ולא יתילב לפני השוני'] וכן הקטן בדעת
ודל בחבמה לא יגליח לפני מקהלות חקרי לב ולא
יפעל עליהם מאומה יען שיחזיקו עלמן לגדולי' מאים
אשר עומד עליהם [והי' עיניך רואות את מוריך]
ואם הוא קטן אז לא יכירו בו מורה לסם ולבן ברא
הקב"ה הכל בעתו הגדול לגדולים והקטן לקטנים וזה
שהקב"ה ברא שני מאורות גדולים שבל אים גדול לפי
ענינו כי יפתח בדורו בשמואל בדורו את המאור הגדול
לממשלת היום בעת שבבר הוא יום בעולם אז נתן
המאור הגדול ומאור הקטן לממשלת הלילה בשוה
שהוא מושך בעולם והבן ·

ילכוש ויעש אלקים את חיות האדץ [בנפשות
הוא אומר ארבע ובעופי' שנם אלו
השדים שברא הקב"ה את נשמתן ובא לברואת נופן
וקדם השבת אלא ברצון לעמדך ד"א מה"ת שאם יהי'
כיד אדם אחן טוב או מרגליות ע"ם עם אשיבה
אומרים לו השלך מידך שמי שאמר והי' העולם הי'
עושה בבריאתו של עולם וברא נשמתן של שדים
וקידם השבת אלא ברא גופן] הכוונה עמיקה מאוד
והוא חידה לפלאה בחבמה ובינה ומוסר השבל אלא

רחוקה היא כשהוא"י הנם הקב"ה ברא את האדם בחכמה נפלאה ונתן בו כיצה וכל לחשוב מחשבות בכל מלאכת מחשבת אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת [ומחשבתו מעט מלקיים בכוד והדר תעטרהו] ונם הטביע בו טבע בהמיות לאכול ולשתות ולישן ולעוה פיסות הכל כבהמה ומותר האדם מן הבהמה אין [והאדם ביקר הזה ילין ממשל בבהמות נדמו] אבל כל זאת היה נשכח כשבא האדם חיים ותיש כפי מטעהו ממערכת שמים יש האדם שהוא חכם ונבון חכם חרשי ונבון לחם ויש שהוא שכל ופתי חיש בער אבל מדע וביצה עיני' ולא ירחה כאדם אבל יש עוד דבר באדם המה המידות אם להיות בעל רחמים או אכזר לב טוב או לב רע עין טוב או רע עין או גאותן רוח נבוה או שפילה כעפר או שכלן קשה עורף או ממהר לשמוע בעל בטחון או קלר רוח היש אמת או שקרן וכזבן וכדומה להלף מן המידות טובות או רעות האם ביד האדם כפי הכנתו ורע'לתו ולא יגלמו ביד שום אדם אם לא ימצא עליהם בכח השכל ומוסר ודעת שבעל רחמי' צריך לפעמים להיות אכזר לבעל הרע מקרב עמו כמו דכתיב [ובערת הרע מקרבך] וצריך לפעול נגד טבעו שהוא בעל רחמי' וכן האכזר צריך להיות בעל רחמי' על דל ואלמנה ועניים [גר ויתום ואלמנה לא תעשו וכי' אם שנה תשנה אותו וכי' כי יצוק עלי ואשמעהו כי חנון אני] וכן בכל המידות צריך אדם ללמוד ולחקור בהיזה מקום יאחז בהם והיא היא הקשה אשר בלתי עזר ד' לא יוכל אדם לעשות כמשפט · והמידות הנ"ל אם לא יבואו על מקומם הכהן כעין שיהי' מרחם במקום אשר רחוי' להיות אכזר או בהיפוך וז הן הנה המזיקי' הפרי' אשר יונעו בהם בני אדם ורב מאוד מאוד · ממש כמו בשמוע שהי' רחמן על עמלק ונעשה אכזר על כוב עיר הבהמים · וכי' טוב לאדם אם הקב"ה כי' מצרים באדם טבע קיים מתי כי' אכזר ומתי בעל רחמי' מתי כעשן ומתי כאבן מתי עניו מתי גאותן מתי בושת פנים ומתי עזות פנים וכדומה ואז לא יחטא אדם ולא יהי' בעולם מזיקי' ושדים אשר המה נגעי בני אדם אבל הקב"ה לא עשה כן כי אז יתבטל מעלות אדם כי מה יפעל בעולם אם הכל טבע קיים אבל בזאת יתרומם עבד אל אדוניו אם הוא יגע בעמלו ובזעת אפו חקר על כל המידות ושקל אותם בפלס השכל ולא נמלט כם נרעון אז הוא קדום לד' ·

והנה בשעת ימי המעשה אשר יוכל אדם לעשות מלאכה בחיבור וקנירה בכיבל ותפי' וכדומ' אז נם אם לא הכין מתחמול מלכלו על היום הזה בכל זאת לא יוועב כי אז כאשר יועב יכין לחמו כפי אשר יש לאל ידו אבל מי שלא הכין בע"ש על המחרת שהוא שבת הוא יודע נם היום שלמחר יאסר לאחו כאבנ"ל מי שטרח בע"ש יאכל בשבת ומי שלא טרח בע"ש מאין יאכל בשבת כן הוא בכל המידות מי שחקר עליהם מאז ומקדם טרם הגיע שעת הצורך הוא יאכל ויבצע בהם ויהי' לו לשמון ולשמחה אבל מי שמתחמם בהם כפי העולה על לבו בעת הצורך הוא יאכל סם המות אשר נפש בעליו יקח כידוע וזה הוא מקדושת שבת שלא יאכל אדם אלא המזומן שיהי' לו טרחה בע"ש ויהי' לו תענוג בשבת שהשלמן ערוך כמטעמי' וכתענוני' מתחמול וינפש היום בשמון מטרחת אתמול וזה הוא קדושתו וזה רמזו חכז"ל שהמידות הנם נפשות שדי' שכולם נתהוו מיד יוצר אחדן הכל לטוב לפני אדם אבל אחר הקב"ה אם טוב הי' לברוא נופן הכוונה שיהי' מוצרים' בטבע אדם הזמן ועת לכל מילה ומילה אז קילם עליו השבת כמו בחינת שבת שהתקדם שבועות יום לא יהי' נעשה מלאכה להזמין המן להחיות נפש רק הכל יהי' ערוך מאתמול כך התקדם האדם במידות אם הנם ערוכי' ושמורי' אלו מאחר הכין לו מאתמול בזעת אפו והכן ·

רבה ויאמר אלקי' נעשה אדם בצלמינו כדמותינו [כ"י פתח אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפיך זכה אדם אחור בכ' עולמות שנאמר אחור וקדם צרתני ואם לאו הוא כח ליתן דין ותבין שנאמר ותשת עלי כפיך] הכוונה בחקירת הרמב"ם מי שלא חטא יוכל להנות העוה"ז לא אמנ העוה"ז כי נם חיי עולם נעם בתיכיון אבל מי שאינו יכול לעמוד על ילרו הוא צריך לנדרי' ושינות שלא יפיחם מילה"ר וע"ז יצריך לסנף עצמו שלא להנות · ונצ"ר צריך להבין קרבן שלישר עצמו מיין · וזה פוטת ר"י שצריך ליתן דין וחשבון ע"ז שלא יוכל להיות משולחן העולם אשר ברא הקב"ה והבן : ונזה יובן נוסחת [ע"ח שחטאתו לפניך כיפ"ר] הלא כל העבירות נעשו ע"י היצ"ר אבל הכוונה מה שאמו חיטאתי' ולא יוכל לעמוד לעצמו להנות מן העוה"ז והבן

ביא ערך מכר בשם יפ"מ [בלשם חלקים] הכוונה ברא לאחו זה כלל נדול בתורם] הכוונה שם התכות מתקדשי' ומטהרי' עצמם בשעת הריון לשתוף לעם טוב לשם חלקים מעולם ברור זה כלל

גדול כמורה להיות הולך נקי ועטור ומקושר למורה
ועבודה וכבן.

תנחומא יום השישי [הא יתירה למה נאמר] אלא יום אחד
כנגדן לא נאמר אלא יום אחד
יום שני מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית
ואמר להם אם ישראל מקבלין התורה שים הם ה'
ספרי' מוטב ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו
ובוהו] עכ"ל ופלא למה נקט ה' ספרים: הכוונה
כבר מבואר בזוהר הקדוש ווי לההיא דמקבלי'
ספורא דאורייתא כספירא דההיא כי בכל פרשה
ופרשה ספור המעשה יש יסודות התורה כולה
קדום לחמות לוטן קדום כמו שמע ישראל רק הם
מלכותי' יקרי' אשר גוזו בהם סגולת מלכי' מלכי
רבנן ולא שימור מ"ו שספר בראשית הוא ספר
הדורות מעשה אדם ותחכונותיו וכן שלח יאמר
כי ספר שמות הוא ספר מעשה תומית ישראלית
לזה אנא מזורא רשם בשיני בגיד כיף שפרעה נתן
להם לבני ישראל ועשו אותם עבדי' וכאשר תוכל
להם הגדיל עקב על פרעה להכות אותו על יואר
בהשגחות ד' כי ממנו שאתו יצא עיי' במדרש שם
וכאשר קירב ד' את בני ישראל והרחה להם
תומות ומופתים לדעת כי ים אלקי' סופו
בארץ. ואין זה מעשה התורה כמו ויקרא וכמדבר
ודברים. אלא לריך להתמין כי כל פלאי חכמת
הטבע ומדות כל החכמות נעוזות בחוכ"ק ומי
שמפקפק בו אפי' על אות אחת ח"ו אז אין לו
עולם שמאמין שהוא עיי' רמב"ן שהוסה על הרשאוני'
ואח"כ מוזר וכוהו שלבו חומר לו שים בו ממש
וממחרע כל היום ג"כ אין מקום רק להאמין
בחומה שלימה שבקבלות התורה יש בו ה' ספרים
שהכל ניתן למשה מסיני כלו קדום לד' והבן.

מ"ו יום השישי [אחרי התנה הקב"ה בעולמו אם
מקבלי' ישראל התורה מוטב ואם לאו אני מחזיר
אתכם לתוהו וכוהו] הכוונה כי בחחת כל תחוות
עולם המה נעימי' ברחשיתם ואחריתם מרה
כלענה אחרית שמחה תוגה גם בלחוק ובאחר לב כי
התעיף עיניך בו ואינינו ואלף שוטי' הבודקי'
כמדקדוק מרב על כל יתר שאת ויתר עז בחעוגי
עולם רק אים אשר יתהלך בחוקי אלקי' ויזכור
כי רב טוב הצפון לאשר יפרח בבית ד' אשר פה
לבור ואם יאסף הוא בחים אשר ימלא בעוה"ז שבית
טוב שעה אחת בעוה"ז יען כי על ידה יזכה
לרחות בנועם ד' ועל כרחה יבנה בנין עדי עד

רבה פ' י' ויכולו השמים והארץ וכל לבאם
[כיון ברח הקב"ה את עולמו אמר ר"י
בשל הקב"ה שתי פקיעות אחת של אש ואחת של
שלג ופאלן זה בזה וכרח העולם] הכוונה עד"ז כי
העיקר אשר ישראל הסי"ת מן האדם יען שהטביעו
בו לבבות התאוות ונאלי החמדת ולפידי התשוקות
שהאדם ימשול בהם ויכבה האש ואת הנאלי' במים
של תורה ומלות ומידות טובות לעשות מלחבות
הנוף שלהבת ק"ס [רשפי' רשפי אש שלהבת קה
מים רבים לא יוכלו לכבו" את אהבה ונהרות לא
ישטפוה] אבל העיקר לעשות זאת אנא אנא
להושיף קדושת וטהרה יום ויום ולא לכבות את האש
הנוף בפ"ע [אלאלן של לריקים אלא שאין להם
ירידה] שהולכי' אאא עד שיתחזקו ולא יורידו לבסוף
ועיי' מה שפרשתי תהילי' ע' [יודע ד' דרך לריקי'
ודרך רשעים תאבד] דרך לריק יעמוד לעולם ורשע
יתפלך מלרקו אשר קבל בריבע ע' ויאבד בעתיד
והבן וכל המידות טובות המה בטבע אדם חלוקי'
כחוט קלוש מאוד אבל האדם לריך לעבוד אותו יום
יום עד שיהי' כחוט המשולש אשר לא במהרה יתק
ע"י תורה ויראה ומע"ט וגם המידות רעות כמשלו
לחוט [הוי מושכי עון כחבלי שוא וכעבות עגלה
חטאתה] כך דרכו של יצ"ר היום אומר לו עשה כך
והיום כך וכו' והנה גם שבח עם מים בריבע ע'
יכילנה לו אדם אז יתלכלך המים אבל אם בח אדם
ובלע ביאד אז לא במהרה יכילו האדם ולא במהר'
יתלכלך המים רק מעט מעט ילחמו זע"ז וזה רמזו
בחיך נברא עולמו של הקב"ה שבטל הקב"ה שתי
פקיעות ופאלן שברבן זע"ז וילחמו לכבות מעט מעט
הן למלוה כמו [ויתהלך חנוך ג' מאות שנה] וכן אלילה
לעבירה שהיום אומר לו עשה כך ויראת ד' תוסף ימים

שם ויכל אלקים ביום השביעי [רבנן אמרו
משל למלך שעשו לו טבעת מה היתה
חסר אותה כך מה הי' העולם חסר שבת] הכוונ'
כי טבעת בלא אותה שאאקק בו אם האים חסר
נותן לו למנה אז אין בו האות למי הטבעת כי
היום הוא על אלבע המלך ולמחר כאשר המלך
יסיר פנין יוכל אים אחר להחזיק בו ולא ניכר בו

שהוא עצמו המלך הכל הם יש בו מהם אז יתעלה בהודיות ויגידו לומר למי הוא זה ותיכף תאר מלאה ידו לשלוח יד בו כך העולם ומלואה תאר נבראו מהקב"ה כ"ז שהקב"ה יתיש פניו בו ויעשה לותות ומופתים בשמים וארץ אז הכל מודים שהעולם לו' והכל ביד הקב"ה אבל כשהעולם כמנהגו נוהג אז יוכל אדם לחזוק בה שיחשוב שהארץ לבני אדם חמים הם יאמור שכח שמורם השביתה שלו' הארץ ומלואה אז הוא השכח כחומת בתוך הטבעת לידע על מי העולם והבן.

ילכוש ויכל מלקים ביום השביעי [אדם שהיו יודע עתי' ורגעיו לריך סיוסיף מחול על הקודם אבל הקב"ה יודע עתיו ורגעיו ככתם בו כחוט השערה] הכוונה כי האדם תאר נכון למועדי רגל שמשתה בטבעו לעתים ורגעי' פעם יהיה בשלשה הקדושה ותפילות למעלה בקודש ופעם ירד מטה מטה ויהיה לור יאורתו ומשל כבהמה בעיר פרולה תאר אין לה חומה ולא יוכל לשקול הכל כמשפט הלרך והדת לכן לריך לעשות גדרי' וסייגות כמאמר החסיד בחוה"כ שפירש עלמו מל"ט שערי היתר בעבור שער המלה של איסור וכרחבז"ל קדושי' תהי' קדש עלמך במותר לך וכפי' הרמב"ם שלא להתגעות מאוד מאוד הוי שפל רוח וזה שרמזו אדם שאינו יודע עתיו ורגעיו בחיזה זמן הוא בעוב ובחיזה רגע הוא י"ם לכן לריך להוסיף ממוך על הקודם אבל הקב"ה תאר יודע לשער כל דבר בעתו ובזמנו ובמשקל היובר והלדק ככתם בו בחוט השערה ולא מוותר כלל רק ויום ביום השביעי שהוא בודאי קודם.

רבה פ"ב אלה תולדות [כימי עץ ימי עמי תהי רשב"י אומר אין עץ אלא תורה שנ"כ עץ חיים הוא למחזיקי' בה] הכוונה גדולה שביאת התורה בחבז"ל [אלולי שאדי עזבו ותורתי שמרו] התורה מגינה בבנפי' על עם ישראל ות"ב כימי העץ זה התורה ימי עמי כל כך וכל זמן שתורה עומדת עם בני ישראל עומדי' גם הם והבן בקילר.

ילכוש ואדם אין לעבוד את האדמה [לא נברא תורה אלא לעשל זכה עמלו כתורה לא זכה עמלו בארץ תאדי מי שעמלו בתורה] הכוונה מי שעובד ד' אז הכל עומד לברה לותו ולא לריך לעשות עלמו והכה פסוק ואדם אין לעבוד אדמה יל"ם שאין תכלית האדם לעבוד את אדמה וגם יל"ם שאדם אדם מי שיעבוד אדמה לכן רמזו זכה לעשל התורה לא זכה עמלו בארץ שהפסוק סובל כ' פי' והבן.

שם וייצר ד' אלקי' את האדם עפר מן האדמה [רשב"ג אומר ממקום כפרתו סליך מה דאת אמר מזבח אדמה תעשה לי אמר הקב"ה הרי אני כורה לותו ממקום כפרתו ולותי שיעמוד] הכוונה כפי' רמב"ן ועקידה [אם עושות תשמור יה ד' מי יעמוד כי עמך הסליחה למען תיורא] שאם תלילה הקב"ה לא יקבל תשובה אז יודע האדם בחטא הראשון שהוא יורד לבאר שחת ויעבור אלו והלאה בשאט נפש כמעשה דאחר כי למה יאבול שניהם עוה"ז ועוה"ב כי אדם אין לריך בארץ אבר יעשה עוב ולא יחטא אבל ע"ז שהקב"ה מקבל שניהם ע"ז מורלו בעולם וזה אם עושות תשמור יה אז ד' מי יעמוד לפניך כי עמך הסליחה על הראשונות למען תיורא בעמיד והבן. וזה שרמז שהקב"ה אמר אברש לותו ממקום כפרתו ולותי שיעמוד בזה והבן.

רבה פ"ז ויצר ד' אלקים מן האדמה [בשעה שבא הקב"ה לברוות את האדם אמר למלאכי השרת שיעשו אדם אמרו לו אדם זה מה טיבו אמר להם חכמתו מרובה משלכם הביא לפניהם את הבהמה ואת הח' ואת העוף אמר להם זה מה שמו לא כי' יודע' העבירן לפני אדם א"ל זה מה שמו אמר אתה אמר זה שור זה חמור זה סוס וזה גמול ואתה מה אתה אמר לו אני אתה לקרוא אדם שנברואתי מן האדמה ואני מה שמי א"ל לך אתה לקרואות ד' שאתה אדון לכל בריותיך אמר רב אחא אני ד' הוא שמי הוא שמי שקרא לי אדם הראשון] הכוונה ד' ברא בריותיו ואם מיד בטבע שלימות תכליתו ונרגש בו לבקש דבר הגם שלא ידע מדוע יש לו אבל למלאכי פלוניות אז לעבודה פלוניות אז לחכמה פלונית כי יולר האדם הקב"ה לרר לו רוח בבפיו לרדוף אחרי שלמותו בחבז"ל [אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעלמך כי לכך נוצרת] מי שאם ליולת בימים והשיג לאחוף מבאר מים חיים דעת נבוניס אל יתגאה בלבו כי השליט את עלמו שלולא שהי' שורש נשמתו מסוגל לדעת את התורה לא הי' רודף אחרי' וזה כי לכך נוצרת והרגשת שלימות זה בך אבר אקק ד' בילידתך והבן היא שירגיש שהוא מסוגל יותר להיות אז אבי מבאר אבר רגליהם יבבכו לאחוף היא ולהיות בזכות להחזיק עץ החיים ולמלות שלימות נפשו בגופי מלות עם כל עבפי מידות טובות אז בבל מקום אבר הוא פונה שם לבו בל עמו עד שמשיג שלימות שורש נשמתו ושלימות נפשו אבר לפניו בחבז"ל [אים

ואיש ממלכתו ממלכתו הוא עושה ואיני עושה ממלכתו חבירו] כי כפי אשר מרגיש בעצמו שם מצליח ולא שם יעסוק במלאכת חבירו · והנה יש קדושי אשר בארץ שעיניהם ולבם רק על התורה והיראה ולא ימנו לב וגם לא יביטו בכל מלאכות מחשבות להכיר טבעי עולם ויש אשר עינו ולבו לשים עין על כל מהלוכי טבע אשר יעמוד לשרת לפני האדם · והקב"ה אמר נעשה אדם ויצב בג"ע לעבוד ולשמור ולהנות מיניע כפו ואמרו מלאכי שרת מה טיבעו מה נתת בו בטבע להיות משתוקק להשלי' שלימותו [אמר להם חכמתו מרובה משלכם] לא אמר חכמתו גדולה כי מי שעוסק תמיד במרחות עליונות הוא גדול מאוד והכל בחכמה אחד בהכרת התורה אבל האדם חכמתו מרובה בכמות פעם על זה ופעם ע"ז יש עיניו ולבו תכלית הוא חוקר והביט הקב"ה סור חמור קום וגמל להגיד מכל אחד אשר יוכל לפעול טוב לעולם ולא ידעו המלאכי' המה הקדושי' אבל האדם קורא בשמות כפי הכרתו תכלית כל חפץ ושאל לאדם את מה שמך וא"ל כי נאה להקרא רק אדם ולא מלאך שכברתני מן האדמה ושאל לו הקב"ה ואני מה שמי אם לא תחקור תמיד בחכמה ובמדע וביראת השם והביב ד' שאני מאמין שאתה תרון עולם וזה פועל שלימות לרוב האדם תורה ודרך ארץ ולהיות תמיד עם ד' להאמין בו כי לולי כל אדם זוכה להבין עיקר שדי ממעל אבל לקבוע עתים לתורה ולעבוד ד' בחלות זה הוא אם אשר יגליח בכל קצוי ארץ והסכים ד' עמו והבן ·

יהוה ויצר ד' את האדם עפר מהאדמה ויפח בנפיו נשמת רוח חיים [בשיבי בא הקב"ה לברואת האדם אמר אם אני ברא אותו מן העליונים עבשיו רבים עליונים על תחתוני' ברי' אחת [ואין שלום ביניהם] ואין שלום בעולמי מן התחתונים עבשיו הם רבים על העליונים ואין שלום בעולמי אלא הרבי ברא אותו מן העליונים ומן התחתונים ההד"ב ויצר ד' את האדם עפר מן האדמה מן התחתונים ויפח בנפיו נשמת רוח חיים מן העליונים] הכוונה כי אם ה' תכלית האדם רק לעבוד ד' ברוחניות שפריות והבדלות מן תאות עוה"ז ה' עבודתו לד' והי' המצות והחוקים והתורה הזה שהאדם יבדיל עצמו מן תכילה ושמי' ובטילה ומכל תענוגי גוף ויצב בדד כל היום ויסתכל בלפי מעלה אז לא ה' הדבר טוב קצה להיות עובד כי יך לאל לאל בזריזות ופרישות והבדלות מן פרי הארץ

עד שידביק ביוצרו אשר בשמים ממעל והנוף ה' הלוך ומסור עד שיכלה הבשר אבל בחמת נתן לנו תורת חמת וחיי עולם נטע בתוכינו שהקב"ה הוא על נקיחת אדם ועל תכילת בשר [ושמחת בחניך] אין שמחה אלא בבשר והוא בשמיית יין ומזיר צריך להביא קרבן על שציער עצמו מן היין וכל היושב בתענית נקרא חוטא כתכז"ל שבעתיד צריך אדם ליתן דין וחשבון אם ה' דבר בעולם שלא נהנה ממנו ובכל זה יש בכל דבר פרישות אל תאסר בכלל טומאתה לא תקרב לא תאכל בביצה ושריפה לא תשתה יין נסך והתעלמתם את נפשותיכם · ליטע עץ מאכל ושלא שיש ערלתם את פריו · לזרוע שדה וליתן ממנו לקט שכחה ופאה תרומות ומעשרות וכן בכל תענוגי עוה"ז לוה להנות ממנו אבל לעצות בו סיג וגדר וזה הכוונה אם יבדיל אדם מן עליונים שיהי' תמיד עיניו בשמים אז אין שלום בתחתוני' שיהי' כל העולם שמח [לא לתוהו ברחה לשבת יצרה] ואין שלום הוא השלימות בעולם התחתון ואם יברא אותו מן תחתונים שיהי' כל תכלית אדם לזרוע שדות וליטע כרמי' ולבנות בתים והיכלות ולהרבות תענוגי עוה"ז ולעשות ממדבר ג"ע בתכונתו ומכוונתו יצליח לורת כדור הארץ אז אין שלום בעולמי בעליונים שלא יבא אדם שיניו לשמים לכן טוב לברוא אותו גופו עפר מן האדמה שיהא מעוה"ז תמיד זה בניגוד תקפו וגבורתו אבל כל מעשיו יהי' לש"ש לכוון בו לעבוד ולעשות נחת רוח ליוצרו ויתן לתאות הגוף נפש ונשמה וזה ה' דמיון ברייתו אדם גופו ארץ ורוחו נשמה וכן יהי' תכליתו בעולם והבן ·

שם וזכר הארץ שהיא טוב [כל"ת הכר הטוב הזה לא ה' העולם כדי להשתמש בזה להשתמש בזה ולמה נברא בשביל בית המקדש] הכוונה כי עופר שמור לבעליו לרעתו לולא שיעשה בו כפים לעוף בהם השמים וכוונה עצמו להיכל ד' וזה שאין העולם כדי להשתמש בזה הוא אבל על רוב עסיקות בדברי תכז"ל על בת מי זה כמוך ולא נברא אלא שיהא אדם בו להיות בית מקדש והבן ·

שם [לחתיות של חמת מרוחקי' זה מזה ושל שקר מקורבי'] הכוונה בנקל יוכל אדם לרעת אם שקר בימיו כי בשעה דשיש ומקירה יציג זאת אבל לרעת החמת לא נקל לאדם רק ברוב ימים יבין החמת בכל חלקיו כי הוא מוסג משע משע · וזה שחותיות של חמת החותיות אשר יגידו על החמת מרוחקי' זה מזה היום יציג

במקלת

במקצת וכן למחר אבל השקר ניכר מיד אם יביאו במצרף השכל ובכור הדעת והבן ·

רבה ויתחבא אדם ואשתו בתוך עץ הגן [א"ר איבי גורעו קומתו ונעשו של ק' אמה בתוך עץ הגן אר"ל רמז לתולדותיו שיהי' ניתני' בארונו של עץ] הכוונה עד"א כי החט הוא הקבר של אדם כפי' עקידה [ולא ידע איש את קבורתו] שלא יוכל איש לחקור מה הי' קבורתו אבל לא כתיב ולא ידע איש את קברו כי הגם אם המצא תמצא קברו לא ידע אדם קבורתו דפח"ח והאדם הוא עץ החיים אבל שרשיו גנוזים בארץ שכל חיותו הוא תאות גופניות וזה שיקבר בארון של עץ שבלי חיות מהארץ יבול ויכמוש ע"כ הוא נכון לצלע לחטוא בלא דעת ח"ו והבן ·

ילקוט ויקרא ד' אלקי' אל האדם ויאמר לו איכה [אל יכנוס אדם פתאום לפתח חבירו וילמד אדם ד"א מהקב"ה שעמד על פתח הגן וקרא לו לאדם שנאמר ויקרא ד' אלקי' אל האדם ויאמר לו איכה] הכוונה שדרך אדם לדון את חבירו כפי ראות עיניהם בין לטוב בין לרע במדה גדולה ומרחיב פיו או לחרף ולגדף אותו או לשבחו או לפארו וכאשר ירד אל חדרי מחשבתו אז יגלה שלא נראה הצדיק כצדקתו ולא נראה רשע רע כרשעתו כי לב אדם אדם ויטעה ברעיוניו לכן משכיל אל דבר ימצא טוב במדה ובמשקל וזה נלמד מהקב"ה הגם שידע עבירת אדם בכ"ז נכנס עמו בדברים בד"א אולי יש מענה בפיו לשפר מעשיו וזה שרמזו אל יכנוס אדם פתאום לפתח חבירו שברגע אחת יחרון עליו משפטו וילמד זה מהקב"ה והבן ·

מסורה [בזעת אפיך תאכל לחם · וברוח אפיך נערמו מים] נרמז בו קשה מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף והבן ·

רבה עד שובך אל האדמה כי ממנה לוקחת [א"ל קומץ עפר של אדמה שנברא'ת ממנו לא גזול בידך] הכוונה כי בריאת האדם הי' לתכלית שיחליף החומר ברוחניות שיעלה כל העפריות אשר בגופו לחלק השמימית [קוי ד' יחליפו כח] שמחליפי' החומר בנשמה כחנוך אשר אינינו בארץ וכאלי' אשר עלה בסערה השמימה אבל האיש אשר דבק בטנו בארץ ולא יהפוך החומר אז גזילה בידו חלק ארציות אשר בו ולכן צריך למות להפריד הנפש מן הגוף אז הרוח ישוב אל אלקים והגוף ירד מטה כאשר בא כן ילך מאומה לא ישא בעמלו וזה רמזו שהקב"ה אמר לאדם אחר שחטא ודבקה לארץ בטנו שוב אל אדמה כי ממנה לוקחת כתיב בפועל להורות שקומץ עפר אשר נברא ממנו גזולה בידו שהוא מחזיק עוד בו ולא יחליף החומר ברוחניות גופו גזול בידו

שם וישלחהו מג'ע [מג"ע בעוה"ז וג"ע מעוה"ב] הכוונה בקיצר כי האיש אשר יחי' על חק ומשפט מאמין בד' ולא יתאיו למטעמותיו של יצה"ר הוא יפנק בתענוגי' תמיד כי יש מעצור לרוחו שאל יחמיד מה שאינו שלו וישמח שיזכה בזה עוד לתענוגי' רמים בעתיד אבל האיש החוטא יצרו מתחדש תמיד רשעי' מלאי' חרטה כל היום אז אין לו ג"ע לא בעוה"ז ולא בעוה"ב והבן ·

תנחומא ויבא קין מפרי האדמה [מהו מן מותר מאכלו] הכוונה כי באמת אין הבדל אם אדם מביא פרי אדמה או בכורות צאנו שנאמר בעני ריח ניחוח כמו במנחת עשיר רק הכוונה אם אדם נותן מן מאכלו לעני שהוא דמות קרבן הזהרו כפרי מוסר שלא להמתין עד שאדם כבר שבע ודשן רק טרם שהוא יאכל יתן לעני ובזה פרשתי באיוב [האוכל פתי לבדי ולא אכל יתום ממנו] טרם שהוא אכל בלחמו כבר הי' אכל היתום ולכך נקט האוכל שהוא בינוני ואצל היתום אכל שהוא עבר אבל קין הביא מן מותר מאכלו שכבר אכל הוא ואח"כ הביא קרבן והבן ·

ילקוט [היצה"ר הוא כמין חיטה ורובץ על מפתחי לב שנאמר לפתח חטאת רובץ] הכוונה עמוקה בחקירת חוה"ב שיצה"ר לוחם עם אדם לעבור עבירה קטנה מאוד כדי שיהי' זה שביל ומעלה לבוא לחמורה שכל זמן שאדם נקי אז לא נקל להחטיא אותו אבל כיון שבא ברשתו אז ילכד בו והנה חכז"ל אמרו חיטה שנפל למים ממהר להחמיץ יען דיש בו בקיעה כמבואר בפסחי' ובה' פסח תס"ז וזה מתכסיסי יצה"ר אם לא יוכל להחטיא את האדם בדבר עבירה הוא מחטיא אותו במצוה שלא לשמה כדי שיהי' האדם רק במכמוריו וזה שרמזו שהיצה"ר הוא כמין חיטה הגם שדבר קטן אשר החטיא האדם נקרא עוד צדיק בכל זה הוא ממהר להחמיץ ורובץ בפתחי הלב בב' פתחי' פתח לעבירה ופתח המצוה שנאמר לפתח חטאת רובץ הכוונה שרק לפתח שוגג הוא רובץ והבן ·

ילקוט [אין תשוקת יצה"ר אלא על קין וחבריו דכתיב ואליך תשוקתו] הכוונה כי דרך האדם בתאוות גופניות אשר ערב לחיך אם יאכל

יחכל ממחכל ממוק הרבה מז הוא לזרם בחסו [דבם מלחת מכול דיך פן תשבטנה והקלומו] מפני כ"ם מכל בחחוות יהס"ר למוטת נפשו מז תמיד הוא בכח מחד ויערוב לו כחלו מעולם לח טעם חת לחם הכזבים ולח יקון בו כי הבשמים ותבלין של יהס"ר מטעי' הלחם לרשע כחכז"ל [יהרו של חדם מתחדם עליו בכל יום] חכל הלדיק חשר מתן רסן לפיו וכסות לעיניו ולבב שלח ליוך מחר מרחות ומשוקת היהס"ר הוא שבע ואין לו מחלת לב חס ירחה נפיס יפות וכדומה מהתחוות חכל הרשע המשוקע בתחוות היהס"ר כל יום מתחום תחום כחכז"ל [חשר מחד ים בחדם משביעו רעב ומרעיבו שבע] וכן בחכילת חיסורי' הלדיק חשר מבדיל עלמו מכמה מחכלות חסורות לח ירדוף מחר חכילה ושתי' כרשע הזה חשר עיניו לח ישבע [לדיק חוכל לשובע נפשו ובטן רשעי' תחסר] וזה שרמזו חין משוקת יהס"ר חלח לקין וחביריו מי שכבר נפל ברשת של יהס"ר עליהם הוא כובר כתנור להתחוות כל היום חבל הלדיק' המה שלווי' ושקטי' וכתן ·

תנחומא ויחמר קין חל הבל חחיו [מה ת"ל לחלוק השולם ולחי בבור נוטל פי שנים ת"ל הבל לפשר ת"ל קין ת"כ חני נוטל יותר חלק של חלקי מקום שמקבל בו קרבנך ת"ל הבל לח תעיל ועל דבר זה נפלה קטטה ביניהם שנחמר ויהי' בהיותם בשדה ולחלן כתיב ליון שדה תחרם] הכוונה רשעי דור לח די שנטלו תחוות טוה"ז לחלקם ולכו לחחרי שריות לבם הרע כל חשר עיניהם יראו לח יסורו למלחות תשוקתם כחכז"ל תכלית עיניהם מרחות [רשעי הולכי לחחרי עיניהם וירח חם] בכל זחת מתחווי' טוד להבטיג חופני עבודת חלקים כפי מחשבתם הרע ויחשבו עשם בביחה שורה חם יעשה לו חדם חלקים וזה הוא כי יביאו הלרכת חדם לדת ותמונה מלפניהם כי לולא זחת נמשל בבהמות נדמו לכן יבדו מלבם חודם ומועד וחופני עבודה חשר יתיר להם עבירות תמורות ובכל זחת יהי' בעם חשר שומר מלות חלקי' כמו שחמר יעשי' ק' י"ח [ולחי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפלון כגוי חשר לדקה עשה ומשפט חלקי' לח עזב] וזה רמזו קין ביקש פי שנים כי הוא הבכור והבכים הבל מז חמר קין שחלק שני יהי' מקום שמקובל בו קרבנך היינו בגם שחחוות טוה"ז יהי' לו ובכל זחת יבקש שמקום עבודה לד' יהי' ג"כ ברשותו וזה הוא פי שנים וט"ז חרה להבל ואמר לח תטיל מס שוגע לד' רק כי חלקי' בתחוות טוה"ז וארה קין והרגו כי לפה רשע לדיק ומבקש להמיתו שלח יוכל לרחות שלדיק עובד ד' כחוות נפשו [שנחמר ויהי בהיותם בשדה ולחלן כתיב ליון שדה תחרם] כי כמו שדה הוא דבר לשר גם חלך לריך כמו [חלך לשדה ועבור] כך הי' הסוף בליון לח חשבו ליון רק לשרות טוה"ז וכבן ·

רבה ויחמר קין חל הבל חחיו (על מה הי' קין ובכל חדייני' ז"ח בתחומי נכנה בשמ"ק וז"ח בתחומי נכנה בשמ"ק שנחמר ויהי בהיותם בשדה ואין שדה חלח בשמ"ק שנחמר ליון שדה תחרם) כ"ל שים כזה רמז לדורות כי בית ישרחל וחלק בב' כיתות ונפרד התיומה כת חחת חומרים שרלין הקב"ה לטיות חופשי בית התורה והמילות לבחר דרכי ד' ולרחות בטובו ולזכת ולקבל תמידי כסדרן ובתוכו יעלה שלהבת הלב וגחלי התשוקה שזה הוא דמות רוטה לאן שחים ושים פניו על רעהו וגם ליבב במדבר ולרחות מעשי ד' פלחי הטבע והחלוקי שמים ומפני זה הי' בקדמוני' הרועי' מובחר חנשים כמשה רביט ודוד המלך ויעקב חביט כולם הי' רועה לאן : וכת הסני חומרים החרן נתן לבני חדם שהקב"ה יחפון מעמו שיעסקו בנעיות החרן להוליח כחה וטבעה ולהכיר פרי' ולגלות חשר טמון בקרקה כל מלחכות מחשבות כי ממנה יולח זהב וכסף נחושת ברזל ועופרת ובדיל וכל חנטים טובות וממנה יולית לחם להחיות נפש כל חי ולהתענג בתענוגי' ולח שחדם ימי' מן עשב החרן ולדיר במדבר כרועה חשר ביום יחכל חרב וקרח בלילה · והקרבנות ועבודת ה' הוא טפל יום ל' בשבוע חו בחודש די ואם גם זה תודתו ותפילתו רע מחוד בעבור מחשבות זרות בכל זחת יודע ד' כי הדחגות רבות ולח יבוח במשפט עמו · וזה כוונת חכמז"ל שהבל הי' רועה לאן הוא משל למיטב רבים להרחות להם דרך הטוב ועומד ומקריב לד' מיטב המלב וקין הי' עובד חדמה להכיר טבעה להוליח כחותי' וטבעתיים חבל קרבנו לד' הי' רע וכל ל' טוען שזה הוא בית המקדש שזה הדרך יחפון ד' וברוב יפלו ירחי ד' שדוד חחת רגלי בעלי זרוע וזה שנחמר קין של הבל והרגו עד שד' יקום ונקמתו שיעמוד מלך קשה כהמן חשר יהרוג לת קין וחז יבואו לד' בבל לבבם ובבל לפשם וכבן ·

מי"א טרך נרחים בשם מדרש ויוסף [בשברח הקב"ה חת הטולם הי' רחב ושוש בבל הבריס ובשטחר קין והרג הבל חחיו הי' דמו תוסס

בארץ וקללה הקב"ה מיד נעשה פרים ונבעות] הכוונה לומר שים שנאת אחי' וקנאת רעים ה' נקל להדם להיות על פני הארץ לפי ה' דבר אשר יצוה מלהסיג חפצו כי הנה הארץ רחבת ידים לסחור בה להחיות כל בני אדם רק הסנאה והקנאה המה פועלי' שנה יוכל אדם להיות על פני אדמה כל הימים עמלי' כל הנליס יגעי' להשיג מחוייו של אדם שבכל מקום אשר הולך עומד פרים ונבעות כנגדו אשר לא יוכל לעלות או לירד רק בסבכות נפשות וזה ברמזו בשברת הקב"ה העולם ה' רחב ושווה בכל הארי' שלא ה' דבר קשה בעולם אחל כשעמד קין והרג הבל אחיו שנעשה קונת חיים מרעהו כל לא עקוב יעקוב וכל רע רביל יהלוך ודמי הנהרג ודמי זרעיו לועקים אל ה' קול הקב"ה מיד נעשה פרים ונבעות אשר ילאו בה בני אדם והבן.

רבה לכן כל הורג קין [ר"י אומר מתכנסו בהמה חי' וטוף לחבוע דמו של הבל אמר להן לכן אני אומר כל הורג קין יהרג] הכוונה הנם שהוא יותר גדול להרוג רוצח נפש אדם אחל כל זה אם הפופט בה לשפוע הארץ לך אם הוא יבקש תכלית עלמו להחות דם אשר יושפך ושופה דין להנאת עלמו אז דם יחשב לו וזה רמזו שנכנסו בהמה וחי' וטוף לחבוע דמו של הבל ובקשו לשחות דם קין אז קרא קול ד' נכח כל הורג קין יהרג כי יש ובית שיבקשו ממשל בבהמות נדמו לשחות דמו יחשוב להם דמו ודמם נרחשם והבן וזה רמזו במקו"ח במ"ר שופטי' [במקום שאין דין ים דין] אם אין הדיין מבקש לעשות דין רק לשחות בחים עולם אז דין שמי' עליו וזה רמזו ג"כ בסדרים סו"ט [מלך במשפט יעמוד ארץ אם דומה הדיין למלך שאינו לריך לכלום יעמוד הארץ ואם לכהן שממזיר על הגרעות יהרשנה] הכוונה שלא יבוא לו תועלת מן הדין אז לרך יעמדו ליושבי תבל כאשר יעה במשפטו לארץ אבל אם יש לו הנאה בכהן שמשייע בניח הגרעות הנם שהוא חלק בהן אבל נם מחזיר אחריו הוא יהרם העולם בנם שדן נלדק ובמשפט והבן.

שם פכ"ד [בן עזאי אומר זה ספר תולדת אדם זה כלל גדול בתורה] יסיד הירחה ואחבי אמונה עם מנדל בתורה מולק לאדם מימי ילדות עודנו בחבו טרם ידע הטוב מבוקשי התאווה אז יבקש בשחר אורו וימשין להוריו ומוריו עד שבשרים אחלו שנם אם יגדל לאיש לא יסור מבל אשר לקח עמו ואז הוא בלי דאגה ועמל טרם שילמד מהגבר

ודת על לר טיומר טוב בביח תכיו תו בבבית מוריו
בעטוריו הוא כלל גדול בתורה והכן

או הכוונה כמו שתולדת אדם והויתו הוא שנברא
מאדם ראשון ושם עיניו עליו להשיקהו תלב
חמו ולהתכילו לחזקו ולתמכו מעט מעט עד שנרוב
שנים יגדל להיות לימים שלם לעצמו כך בתורה
לריך אדם תחר לברוח תותו לעמדו ולגדלו ולחזכו
מעט מעט מתוך שלח לשמה בא לשמה עד שיהי'
שלום ולא שיבקש מתים לעיר לימים שלימות כל התכלי'

רבה ויתהלך חנוך את תלקי' ואיננו [תר"ת
בר"ם דמו בשעה שהוא רן לכל בתי עולם]
הכוונה כמוסר תרמ"ו חת"ם ז"ל חנוך בעשה מלחך
ע"י שהתבודד והתהלך עם תלקים וקם דור בשחת
דור מבול וזה רמזו בר"ם דמו חנוך כי לפני עלמו
מה יש לדין עליו שהי' כמלחך רק בשעה שהוא
דן כל בתי עולם והקב"ם ברחם את תארן והכן
בשחתה תז הזמן לדון את חנוך והכן ·

שם [תר"ח בר הושעי' היו נכתב בתוך טימוסן
לריקי' תלח בתוך טימוסן של רשעים]
והוח פלח תלח בעשה ממנו מטטרון עיי' תוס' ת"ע
דף ס"ע"ת ד"ה פסוק וכ"ל שם הי' טבעו נטוי
להיות לריך תז לח הי' מולח תן כ"ב בעיני ד'
סיקח חותו לשמים להיות שר העולם תבל יען שבעבו
הי' נטוי להיות רשע והתנבר להיות לריך זכה לזה
שלקחו תלקים וה הכוונה שהיו נכתב בטימוסי' של
לריקי' שיהי' זרע קדש מחשבתו בירמי' שהקדים
אותו הקב"ם בבטן אמו תלח בטבעו של רשעי' ובכן
מי"א ערך מדרשי' שוני' חות קמ"ו [מטטרון
הי' תופר מצעלי' על כל תפירה מכווין
ואומר ברוך שבכמל"ו] הכוונה יש שנראה ויכיר בכל
פעולותיו ומעשיו שהוא עובד תלקים והוא מבל
יחף כרגליו כמו [שם לעליך מעל רגליך כי המקום
אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא] לתבלית
הנרלה להוליך ישראל מטומחת מלריים ולהכניסם
מחת כנפי השכינה להיות עם קדוש לה' שם
אין לריך אדם לבקוח רגליו תלח לילך יחף בלי
מבשה ולבוש יהי' מעשיו מקודשי' בם"ם תבל מטטרון
זה הוך כתיב בו [ויתהלך חנוך את תלקי'] שלח
ידע ממנו שום אים שתהלוכו בקודש רק ד' לבדו כמו
שדרשו תכז"ל על הפ' וירח תלקים את כני ישראל
וידע תלקים שבני' לח ידעו אים מחבירו · מ"ב
בבל תהלוכותיו הי' לו מבשה שהוא כמעמל על
רגלים שלח יסי' נרחה מבחוץ דרכיו בקודש כי הי'

מכוון להיות סלמע לבת עם תלקים וזה [ועל בל
תפירה] לתקן המבשה [מכוון ואומר בשבמל"ו]
שעושה הבל רק לבבוד השמים ומ"ב עשה בהלמע
שלח יתערב בו שום פני' ·

או הכוונה כדתכז"ל רבה שמות [שם נעליך
כ"מ שהשכינה נגלית תסור בשעילת הסנדל
וכן ביהושע שם נעליך וכן הכהנים לח שמשו
בתקדש תלח יחפ'] הכוונה המעלי' של הרגלים
הוא משל שלריך תדסנדור גדר לבל המלות שלח
יכנים ל"ו בתחד מן העבירות כי יגרו של חדם מתגבר
וכמעט יבשל בהילוכו ויפגע בתקום ויגף בתבן
גף ועור תבשול ולריך מצעלי' גדר שמשמרתו · ולעולם
יזכור חדם מה שים לו ויקח מצעלי' לרגליו · כתז"ל
ושמרו את משמרתי · תבל בתקום קדום תבר השכינה
נגלית תז [כי תלתיו יהיה לך לשמרך בכל דרכיך
על כפים ישאונך פן תגוף בתבן רגלך] לריך ליזך
יחף כי התקום יגילהו כתכז"ל תין שבות בתקדש
דשם ת"ל לנזור וכן ביוכ"פ שהיו כתלתים לריכי'
בב"ו ליזך יחף וזה רמזו כ"ת שהשכינה נגלית תסור
בעילת הסנדל כי לריך ליזך יחף בלי תבשה ·
תבל תוך הי' תוס' מעלי' שעשה לבל דבר נדרי'
וסיונות ובבל תפירה תמר וחיבב [בריך שבמל"ו]
שתסן ליזך בשה שלח יבשל ת"ו בדרכיו והכן ·

רבה פ' כ"ו [תר"ת תף תילני סרק עתידי'
ליתן דין וחשבון וחכן תמרו משכח כי
האדם עץ השדה תה אדם נותן דין וחשבון תף
עלים נותני' דין וחשבון] הכוונה כי הימים תשר תיני
פועל דבר טוב בעולם [ויקרא תותם אדם ביום
הבראם] שם פועל רק טוב זו הוא בר תלטין ושם
פועל רע נקרא בן אדם [לרחות העיר והמגדל תשר
בנו בני אדם] וכמו [תלקים משמיט השקיף על בני
אדם לראות היש משביל דורש תלקים] ומלינו גם
הפועל טוב נקרא בן אדם [ובני אדם בלל בנפיך
יחסיון] וכן בישוקתל בן אדם : תבל מי שהיו פועל
בלל נקרא עץ השדה וזה תילן סרק שהיו עשה
פירות בלל ג"ב נותן דין וחשבון הגם שזי' סור מרע
תבל למה לה הי' עושה טוב והכן ·

ויכוח [נמיני תין דבר טמא יורד מן השמים]
מידתם נפלאה כי רק הים עבור הוא
יכיע בנגע לרעת ורק לדיק יגיע ברביע של הקב"ה
שיורד מגדולתו בעבור תעתיו ועוותיו (תסבתי
תחכם תמר ד' על כן תפקוד עליכם עוותיכם)
תבל דבר טמא מי שהוא כולו טמא תז רשע הוא

ומתריך

ומהריך כרשבתו כתכז"ל (אין שלום אמר ד' לרשעי מכאן אמרו לריקים) חיוב אמר (ישלח אוהבי לבודדי) ובעומות (מרגיע אל) ואם אין שלום אמר ד' לרשעי מכאן נגלה שהמה עדיין לריקים רק מקלת עוונות בידם וכאן וזה אין דבר טמא יורד מן השמים שאין לו ירידה כלל רק יעמוד אי כי הוא כולו טמא ונשאל בכהמות ולגל כמה תלפים בהמות בשרי חלף אשר לא יאוכה להם כל רע כך רשע הארץ כאחד מסס · (לדם וכהמה תושיע ד') מי שהוא לדם וכל זאת נשאל בכהמה תז תושיע ד' וכאן ·

פרשת נח

רבה תלה תולדו"ת [הס"ד כשבור סופה ואין רשע ולריק יסוד עולם זה נח] הכוונה מרשעים הזמן אשר יזרו הטם לבשת ליך אחרי שרירת הלב ויעליכו אחרי ניווס תמונה וירחת תלקי' וכל פעולות הטובות תז הנפש אשר עושה ביד רמה נקרא חוטא ורשע כי תום כן ע"י מעשיו הרעים תכל לנפש כאשר יתרבו בני אדי יעשה תזה רשע גדול וברגש יס' קופה וסער ולנפש כאשר יגבור בני עולה תז נכר עבר הסופה ונעשה כסיתר ולא נקרא החוטא עוד רשע וכך הי' דור המבול שנשחת כל הדור מעט מעט עד שעבר הסופה ולא נשאר עוד בים רשע ולכן נגזר עליהם המבול כי אין תקום שיעיבו מדרכם הרעה שלא נשאר עוד שהמה רשעי ובדור הזה מי שנשאר בחבותיו אשר הי' לפניו הוא יסוד שלא תשבח הכל שברוב ימים יוודע הדרך שיהיו תור ע"י תשלוחי ימים אחד וזה הי' נח שלא חשר מלדקו כמו יסוד עולם שנדע עד לגלח התמת ·

שם [הפ"ך רשעי' ואינם ולריקי' יעמוד הפוך רשעי' ואינם זה דור המבול ובית לריקי' יעמוד זה נח הס"ד תלה תולדות נח] הכוונה שם לריקים רוחי' שפעלו על הדור ונתפסבו הרשעי' ונעשו לריקים תז יקבלו בזה תוקף ועוז להתחזק בידתם כי פעולתם עימד לפניהם וכל אדם ימלא עוגג שם ירחה שדרכו ניכר לבני אדם לעוב ויאר תכל שם רשעים לא יתפסבו לעוב הנם שלריקים התפסבו הנם וככל זאת לא נכחבו להיות לנבריס תז יחרפו גם הלריקי' ולא יעמדו על משמרתם לפעול עוד רק ירפו לחזק בעצמם שלא יפול גם בימם לרגלי המשחיתים בעם וזה רמז הפוך רשעים ואינם שלא נשחתו לנבורת תנשים תז בית לריקי' יעמוד ולא יהלכו עוד רק יעמדו בני בימם וזה ס' שם שלנסוף לא ס' תולדותיו רק בניו ובכן ·

או הכוונה רשעי' עד פתחי של נשיאם תין מוצרי בחשובה תעפי"כ לריך הלריק להחרות בנפש עיי' זכר יען שאת התרם בנפש ולא שמעו לו הליל נפשו וזה הפוך רשעי' תעפי"ו שתיאם שגם אחר הסיבו לא יעו תזן בכל זאת פעל ובית לריקי' יעמוד זה נח ובכן ·

שם [ל"ת בית רשעי' יעמד ואהל ישרי' יפריח בית רשעים יעמד זה דור המבול ואהל ישרי' יפריח זה נח] הכוונה הלריק לדקות אהב ואם לא יוכל לפעול במדותיו הטובי' תלל רשעים כי המה יכרתו ויעמדו בכל זאת יפריח אהל ישרי' שפועלי' להפריח לאחרי' כמו שלא יוכל לפעול על בית רשעי' פעל טובות על בהמות ואיות הארץ רק להפריח לאחרי' ובכן וכ"ל עוד כי בית רשעי' מורם על כי שורשו בארץ ככית שהוא דירת קבע ואם רשע ערין יעמד תז פעל אבדון שלו שאהל ישרי' שהוא דירת עראי הנם שעד עתה הי' רק אהל ישרי' לך בהבדון פועלי און יתמינו אהלי ישרי' להפריח ·

או הכוונה יען לרשעי' עושי' תן העוש"ז בית שזה עיקר דירתם לכן יעמדו אהל הלריק עושה תן העוש"ז רק אהל לשבת בו כגר בארץ לכן יפריח ובכן ·

שם תלה תולדות נח תה [כל תי שנכפל שתו ים לו בעוש"ז ים לו בעוש"ב] הכוונה אדם הראשון לא הי' לו אם רק עלמותו הי' שתו שהי' אדם ולא בהמה אהל לתולדותיו הולרך ליתן אם שיתן לכניו להבריל ביש תרעהו כמובן ולכן תי שתין לו חלק לעוש"ב לא נתלה לו רק אם אחד להבדילו תי'עהו בעוש"ז אהל תי שים לו לעוש"ב שגם אם ים תובל אהל תרעהו כתכז"ל [כי הולך אדם אל בית עולמו כל לריק נכוה תתיסתו של חכירו] אז גם אם תובל בשתו לעלתו ולכן נכפל שתו להודיע שהוא תובל תרעיו בשתו הן בעוש"ז והן בעש"ב והבן ·

או הכוונה שאחז תזה וגם תזה תמיד לא ים לו עתים תפורדי' פרש אינו בכל תעוני עוש"ז ופעם תוחז בכל קדושת עוש"ב אלא יחלק שלא בשני עולמות ·

שם [אלה תולדות נח תה לתמסה לא הוה לריק קרא למימר אלא תולדות נח אם] כ"ל כוונת התורה דבעבע לא הי' כולל נח להיות לריק

תמיס רק הוא פעל על עלמו להיות לריק [וזה
מלה תולדות מ"ה] סיסי' הוא מ"ה בשמו ג"כ סי'
מתולדותיו וכזה יובן דברי חכז"ל [מכרתם סי' כחו
יפה התהלך לפני וסי' תמים מ"ה שכחו רע את
מלקי' התהלך מ"ה] מכרתם סי' מתיקון להיות לריק
מ"ה סי' לריק להיות פחד מלקי' לנגד עיניו תמיד
מכל מ"ה שכחו רע שהוא מסונג לרע רק מלקי'
עשה חיל [את מלקי' התהלך מ"ה] שלש סי' זו עיניו
מפחד מלקי' ומורתו והבן.

רבה מלה תולדות מ"ה מ"ה [הס"ד פרי לריק עץ
חיים מה הן פירותיו של לריק מלות ומע"ט
ולוקח נפשות חכם אזן ומפרנס כל י"ב חודש כתיבה]
הכוונה החדש הוא בעולמו תחת מלקי' שעלמו בחרך
להיות גבור ומושל ונקרא מדון כמו שהקב"ה נקרא
מדון המלחמות כי נופפנקא דמלכא עליו ורוח מחמתו
ותכונתו הוא השבט אשר רודה בו עד שלפיו
יכרעו כל יורדי עפר [ותחסרהו מעט מלקי' וכבוד
והדר תעטרהו תמשלהו במעשה ידיך כל שתה תחת
רגליו] אבל רק בזאת נאות לו להיות תחת מלקי' שם
יתרמה כיוצרו שלא יבקש תועלתו ויתרוממו בכל
פעולותיו כמו שהקב"ה מעיד בעובו על החדש הגם
שהוא לא יתוסף חלילה בזה שום שלימות כי עליו
אין להוסיף ושם מלדקת מה תתן לו רק זאת נחלת
שדי שיתעלם בהשפעת שלמותו כך לרוך החדש אשר
נברא בשלמו להשפיע בעולם בלי שום תשלום נמול
רק למען להטיב לבני גילו אז הבל נכנע תחתיו [לפניו
יכרעו כל יורדי עפר. ונפשו לא חיה] מי שלא שחי'
נפשו בו לפניו יכרעו כל יורדי עפר. כי זה הטביע
היוצר ב"ה בטבע נפש כל חי מי שעומד בתביעת
מלחך מלקים בלי בקשת עזבת עלמו אז הבל כרוך
אחריו ונכנע תחתיו וזה רמז במ"ר ברמשים ורדו
בדגת הים [רב חנן אמר יכול מי שהוא בשלמיו
וכדמותיו וירדה בחי שהיו בשלמיו וכדמותיו]
מי שעומד לשרת בקודש בלי בקשת שלימות עלמו אז
כחו ודיבורו יוד בחדרי בטן רשע' שהיה בשלמיו
וכדמותיו דברי היולחי' מן הלב יבשם' ללב. וכזה
יובן מילת חכז"ל שהקב"ה אמר לו פרי טעם עלו
ופריו שום והחרן שיהיה שלמחר ותולית החרן
עץ פרי הספרי בחבל והטעם חיינו בחבל עיי' רש"י
ורבים בברחשית שם הכוונה כי החילן יוכל להיות
נטוע על ב' דברים או שמנקש שיהי' החילן הכ"ל
להתעבר במרחיקתו ובלילו ורק לפעמי' להתעבר גם
בפריו. או שנוטע חומו רק בשבור הספרי אבל אין

מתעבר בגוף החילן ובלילו והקב"ה ביקש שטעם
הטעם יהי' שום לפרי' והוא מבל שיתעבר החדש בגוף
החכמה והיראה כמו מתיקות שבר שבמשל לפרי
כמו חמרו לגריך כי טוב כי פרי מעלליו יחבל אבל
בחמת החרן שיהיה שלין טעם הטעם בפרי הוא מבל
שלין חדש מבקש החכמה בעלמה רק בשבור שטרה
וקרדום שהן הפירות ובחמת רמזו חכז"ל שבטעם החדשת
הפרי והטעם שווי' בטעם ולכן נתקללה חרן בשבור
חדש שבבל שבבל אחד וזה הריסות העולם וחרבן
הדורות יען שלין חדש מבקש תורה ותמונה רק
לשעות בו פרנסה וממיות גופו והבן. ואז אם אין
תבלית חדש רק לפעול בשבילו ולא למענו אז נתגדל
ונתקדש בבוד ד' בעולם [ושם נבהות חדש ושפל
רוח מנשים ובשנב ד' לבדו ביום ההוא] הכוונה שע"י
שמות הגבהות ושפלות נדול בחנשי' אז בשנב ד' לבדו
[כי אם ד' תקרא הבו נודל לאלקינו] אם אני תקרא
רק בשם ד' אז יש חייבות להביא הגדולה לאלקינו
והבן אבל מי שעובד רק לתקות שבר הוא נמשל למי
שנוטע עץ פרי ביער שבשם אין מקום להיות מנוף
החילן שלין שם המקום לעייל מרובות וקלרות רק
כדי להשביע במקום מדבר מן הפירות המתוק'
[כתפוח בעלי היער בן דודי בין הבנים בלנו חמדתי
וישבתי ופריו מתוק לחבי] הכוונה שלמו שובדי
ד' רק כדי להנות מפרי משברו הטוב ואז נמשל ד'
בתפוח בעלי היער והבן אבל מולדות של לריק' אשר
יקוו להעמיד אין השבר רק המלות ומע"ט בעלמן
הוא שברן בחבז"ל [שבר מלוח מלוח] שנוף המלוח
הוא שברו. וזה רמז שלמח המלך פרי לריק עץ
חיים הוא התורה וחבמה שנמשל לעץ חיים [עץ חיים
הוא למחזיקי' בה] הוא ימלא שברו בנוף העץ שטעם
העץ שום לפרי ועי"ז התופן הוא לוקח נפשות
חכם שיעשה כל הלבבות לשמוע דבר ד' והבן

שם [אחר כל השבח זה הן לריך בחרן יסולם
מה בשילת מן התיבה הביאו מרי ושברו ולא
הי' בשר להקריב והקריב שם בנו תחתיו] הכוונה
בשילת מן התיבה ורוזה שהגיל את כל העולם בדמה
בעיניו שהוא מלך עליהם שבבעו כל חיות החרן
מתחתיו כמו עבדים למלך [מורחבם וחחבם יהי'
על כל חיות החרן] עיי' בזוהר ובעקידה על פסוק
הכ"ל כמו שבל חיות נבבעו מתת המרי' בטבע והוא
הביאו ושוברו. בחחמר חוה"ב למלמידיו מי שהוא
בעיניו בלא חטא יש לו חטא בנדול הוא הגילות
ונפסל לעמוד לשרת לפני ד' שתועבת ד' בל נבה

לב וזה נרמז בפסוק הן לדיק בארץ ישולם מי שיודע שהוא לדיק יקבל עונש אף כי רשע ומועל והבן.

שם אים לדיק [כל מקום שנאמר אים לדיק וממחה שכל ק"כ שנים ס' נח טועם תרוי' וקושלן אמרו למה כדין ג"ל כן אמר מרי' דעלמא דהוה מייתא מבולא על עלמא ג"ל אין אתי מבולא לא אתי אלא על בימי' דהוה נברא כיון שמת מתושלח ג"ל הא לא אתא מבולי' אלא על בימי' דהוה נברא] הכוונה בקילר כפי' הזוהר [כי בתת אלי להזכיר טוני] שע"י הלדיק נתתקו התנשי' שהיום כמוהו לרשע יעו"ש וכך אמרו אי אתי מבול מי גרם להם זאת בית נח יען שהוא וביתו לדיקים רק ס' אפשר להשיב שהוא בעבור מתושלח שהי' לדיק גדול אבל כיון שמת מתושלח אז אמרו עכשיו בודאי לא נשאר מי שיעשל מבול רק נח וביתו ואיים אם בפסוק לפיד בוז יעו"ש הכוונה דאמת שהוא הוכיח להם והם קרעו לו זקן אותה זה פעל גזר דינם אלא נשאר מקום לדון עליהם לכף זכות כחז"ל [עוד מי לך פה] שאמרו לו המלאכי' עוד יש לך פה להפוך בזכותם כך כאן שהי' נכוני' למועדי רגל שיבוא להם שכר מלחמה רע בעיני ד' ושכר מלחמה רע בעיני הבריות והבן.

שם אים לדיק תמים ס' בדורותיו כל מי שנאמר בו ס' רשע עולם חדש וחמשה הן נח יוסף משה אים מרדכי יעו"ש הכוונה חמשה הל"ל זכו חון מדרך הטבע נח להיות נילל מן המבול ויוסף שהי' עבד עברי ועשות מלך במלרי' ומשה שהי' בורח יעמוד לפני המלך אשר מרד בו במטה רודף ואיוב שאחר שפילו ולא נשאר לו מחומה יגדל בפי שנים ומרדכי שהי' קרוב לגלוב ונלב שונאו כולם זכו לשכר שהיו מדרך הטבע ומסיבן זכו לזה אלא מכח גידל זכותם שלא נתנו עיניהם בעוש"ז שמשה בו אלא עיקר רצו עולם חדש הוא עוש"ב שמים חדשים וארץ חדשה אשר אומד לפני ד' ומשרו נפשם לעבוד ד' לכן זכו לזה שבשתנו להם שדרי הטבע

שם לת התלקי' התהלך נח [ולמה מצריכם דומה וכו' הס"ד תלקי' אשר התהלכו תכותי לפניו ר"י ור"ל חומר כרועה עומד מביט בלאנו רל"ו בכשיה מהלך וזקיים לפניו ע"ד דר"י תנו לריכי' לעבודו ע"ד דר"ל הוא לריך לעבודינו] הכוונה הרועה לאן המתחבל לדעת אשר יחסר להם אז אין מוסיף על עלמו שלימות המידות ומעלות רק עומד במדרגה אחת אבל הנשיא היושב בתפיסת

זקנים והולך אחר עלמם בכל יום ויום יעלה בשלימות סולם התכמה מעלה מעלה · כן יש ג' תהלוכות הידוע לאדם לפני ד' רחשית הוא אם מוסר שכבר ירחיק ממנו חולת אדם מבלי למלות תלות בהמיות וליפול בפחה למשל בבהמות נדמו ויפחד מפחד ד' מחריב פיסות אין זה עובד ד' רק עובד מעלמו וירעד מהעבירה אבל לא יוכל לעבוד בשתחת הנפש להיות קשורה בשלשה יש · שנית אין אחד אלקי' לנגד עיניו רק אהבת ד' ירבה אותו לעבוד ד' בשתחת הלב ונפשו חשק לדבק בו ורוצה לקרוא בשם ד' שיכוונו רגיש לקרוא בשם ויכירו וידעו כל יושבי תבל · וזה הכוונה ר"י אמר שמדרגות תכותיו הי' מחמת ירחה אז השלל להקב"ה כרועה המכיר בלאנו אלין בזה חשקת נפשו אבל לר"ל הי' עובדי' מאהבה ומשל בשיה שמלך בזקניו לפניו שאז מוסיף לו שלימות כי זה רלון הקב"ה שיהי' עוש' ועי"ז יש הוספה בשלי' של מעלה וזה "ע"ד דר"מ אנו לריכי' לעבודו" שעובד רק מירחה וע"ד דר"ל הוא לריך לעבודינו · שעובד ד' בחכמה עזה והבן.

ות שחת הארץ לפני אלקי' ותמלא הארץ חמס · הכוונה שעשו כל התועבות מחת השכשה שעשו לפ"ם גדולה עבירה לשמה ולבסוף הרגיל בעשה טבע ותמלא כל הארץ חמס · או הכוונה בשם שפרשתי דחז"ל בשם וכל בשון מומר' בארון שרק בירח ד' יש רחמים וחסד ואהבת אדם לחביבו · אבל בפועל ישראל הוא מעיב אם יש לו כל ויש לו רב אבל אם ירעב אז בוגד גם בחהבת ד' · וזה · מתחילה שחתו לפני ד' מה שמונע בין אדם למקום ומזה נלמד שהתמלא כל הארץ חמס ב עבירות שבין אדם לחביבו והבן.

רבה ויאמר אלקי' [שנאו בשער מוכיח ודובר תמים יתעבו] הכוונה אם המוכיח מוכיח על דברי' פרטי' המוגע לאדם' פרטי' אז דעת לנבון נקל שיסבלו למוכיח אבל מי שמוכיח רק בשער כל יושבי שער ימלל תוכחה ולא יקלל ולא יחרף רק שדובר תמים בכל זאת יתעבו אז אין תקוה לדור עוד והבן.

ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך ואי' לך ולהם לאכלה · הכוונה כי הבהמות אשר נילנו בזכות אדם שהוא נח ושיי' רמב"ן ברחמים על פ' כל ירק עשב שביאר שבעבור כן הותר לנח לאכול בשר ולא לאדם הרחמן ומתקיים אדם ובהמה תושיע ד' בהמה נזכות אדם אבל הנשי

שמחכל לא יתקלקל וגם שיכות הברכה בו לאכול ממנה שהם תמימים ע"י רמב"ן על פ' והקימותי את בריתי ופ' את בריתי אקום אתך יע"ש לא יכוה רק במאכל אדם שרצוי לגוף ואז עשה הקב"ה גם שכל בהמות וחיות ועוף השמים ורמש האדמה יאכלו מאכל אדם · וזה רמז התוס"ק שהוא יקח מכל מאכל אשר יאכל ותספת אליך מה שרצוי לאדם אבל יכוה בו ברכה שיהי' לך ולהם לאכלה והכן ומצאתי ברכה פלוגתא אם הכניס זכוכי' לגעמית חלוכות לכאיש או רק חורי תחני' וזמורות עגבי' ופליגו יען דכתיב לך ולהם ופיים המדרש ותספת אליך יון אדם מכניס דבר שם"ל לו יע"ש ·

רבה כי אותך ראיתי לדיק [ר"ת אומר מלינו שאומרי' מקלת שבאו של הקב"ה בפיו שנאמר אמרו לצדיקי' מה טוב שלא בפיו אומר הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו] הכוונה בשעה שהקב"ה עושה דבר אשר נראה לאדם לרע כמעשה דיוסף שנמכר לעבד אז קורה ביום אדם להבין פעולת ד' אז הוא קורא לד' שהורא מעשיו בחכז"ל הן הן תורותיו הן הן גזירותיו שרואה לעיסוק וכו' אבל בשוף נגלה בבוד ד' שבכל הוא הכנה לעובת אדם ולהללותיו אז הבריות אומרים הודו לד' כי טוב והכן בקילר ·

שם לא מן החיבה [כתיב שם רוח המושל תעלה עליך ממקומך אל תנח מדבר בנח אמר מה בשם שלא נכנסתי בחיבה שלא ברשות כך אין לי יולא שלא ברשות בא אל החיבה ויכוה בא לא מן החיבה ויצא בא] הכוונה שבא מושי שאדם חשוב בדורו שם היו יכול להציל את עמו גם הוא לא יחשוך לחיות כי מה יחרון לו שם דורו כאבד בית' עוד עלי ארץ בחז"ל שהקב"ה אמר למשה רב לך ירון שכל דורו מת במדבר יהי' לחרפה לו שם הוא לבדו יכנס לארץ יע"ש בפ' ואתחנן גם בענך אמר משה [ואתה שם תשא אתהם ושם אין מחני נא מספרך אשר כתבת] ולכן הי' טוב יותר לנח שם גם הוא הי' מת בדור המבול רק הקב"ה גזר עליו לבוא לתיבה וזה [בשם שלא נכנסתי בחיבה אלא ברשות] שרוח המושל הוא הקב"ה המושל בגבורתו עולם עליו שלריך לבוא אל החיבה בך בחשר ניצל מן המבול הי' נח לשם בית' שגור בחיבה לעולם שלא יצריך לרחות מבדון עולם אשר בכל מבול ומחרב ולא לשלח פשם שנית בעולם הפשול ליעשב כרם תמד לאדם ביע"ר עליו כי בבר הי' רגיל להיות במקנר בפשו

שלא לרחות מבדון עולם אבל אם הקב"ה גזר על מן החיבה ומחדש פני האדמה הולרך לשלח וזה בך אין אני יולא שלא ברשות המושל הגוזר הוא הקב"ה [בא אל החיבה ולא מן החיבה] שוור' והבן ·

שם [משל לפרנס שילא מן המקום והושיב אחר תחתיו כיון שבא אמר לו לא ממקומך משל לסופר שילא למקו"ח והושיב אחר תחתיו כיון שבא א"ל לא ממקומך] יל"פ דהנך ב' משלים תלוי' בפלוגתא היכיהם אם נח לדיק גמור הי' או הוה לדיק יסוד עולם וכל עולם כולו כדאי לו ובזכותו יכול להציל כל אי ולפרנס אותם שהוא דומה להקב"ה לדיק מושל בהקב"ה אי משל בי לדיק וכחכז"ל אי בשחק יערוך לך ידמה לד' בני אליס שבני אליס דומים לד' כל שהם אחת רגליו · אז הוא דומה לסופר שהשיב סופר אחר אחתיו שהוא נקרא בשם סופר גם בשם שהשיבו אחתיו יען שהוא חכם ויודע לכתוב שהוא שם כיוצי על אכמתו · אבל אם נח הי' רק לדיק בדורותיו שנאמר אין בעיני ד' בחכז"ל ומה אלא אין שהי' מקטני אמונה ע"כ היינו כדאי להציל העולם אז הוא דומה רק לפרנס שהשיב אחר אחתיו בשם שהושיב אומו לפרנס אין לו שם פרנס שאחין יהי' לו שם זה לכן המשילו כ' משלי' כפי הכ' מ"ד אם הי' לדיק גמור או לא והבן ·

תנחומא על פסוק לא מן החיבה [בחדין נבראי' אוכף כפיתו בשרשיהן שניהם וכרכתלהון ולבושיהן ורמיו לגו אחון טרח יקידתא מכאן אתה למד שאפי' בשעת הסכנה אל יעשה אדם את עלמו מן בבודו שאני יאמו אלו לשרוף וקשטו עלמן] הכוונה כמו בבנדים יש אשר שם רק לבשות מעשיהן שלא ילך בבושה עלי ארץ ויש בגדי בבוד אשר שם רק לבבוד ולאפשרת בעבור רוב עשרו או להרחות חומתו ומעמדו בעולם כמו בגדי קודש להתרן ובניו לבבוד ולאפשרת בך הוא בשעות ומידות שבי אדם יש אשר לא יקיים רק הלולך מאוד [אלא השעות אשר יעשה אותם האדם ואי בשם] כי שם חיות האדם כי שם חייו ואורך ימיו · ואי בשם שלא יפול בדם מבית ישראל · ויש אשר מהדר בשעות ודבק בשעות בשום לעשות לפניס מסורת הדין ויפריש עלמו מל"ט שערי היתר שלא יבוא בתוך שער איסור ועי' רמב"ן קדושי' מהי' והוא בשל לבגדי בבוד אשר יבוש אדם בפי עשרו ובבודו במו [לרק לבשתי וילבשני בשעיל ולציף מלפפתי] : וזה שרמזו חפי' בשעת סבנה אשר עשם יעשם על בל דבר קל מן

עבודת ד' לא יחסוב לדם לעשות לפי' טרקמא דמסתמא [שפיי בשעת הסכנה לא יעשה לדם לא עלמו מן כלודו] רק יתנהג כפי למודו מעודיו שהרי יהא חלו לשרוף וקשטו עלמם הגם שיכלו לדבר תחנונים לו לעשות היזק מחבולה להרחות שהם כשברי לב ודכאי רוח רק יאמרו לו אחת וכלב שוה' • וזה שקשטו ח"ש ליתן חות שגם בעבור מלוה ומצוה שהנהגו עלמן להתקדם לא יניחו כי מרפא יהא חטאים גדולים •

שם וירח ד' את ריח הניחוח [ר"ל חומר הקריבו כ"ל שלמי' כ"י כ"ח חומר עולות הקריבו] הכוונ' עד"ז ח"ש שכל התקרבות כ"ל לד' כי' כהבדת לדם לחביבו כמו בשלמי' יש מקלת לד' ומקלת לכהנים וגם לבעלים ועושה שלום בין כל הבריות כמו בגד המקום וח"ש עולות הקריבו כ"ל שהלדיקי' שביניהם כי' נזירי ד' והביאו עלמן במסירת נפש לפני ד' והבן

שם [ברית ריח דורו של שמד] הכוונה תחת שקליל את מ וכניו והחריב כל העולם בעתיד יפי' בהיפוך שהקב"ה מריח ריח דורו של שמד שהלדיקים הם קרבנם של העולם וזכותם העולם עומד •

רבה מה חים החדמה [לר"ל חביב משה מכח מה משקרא חים לריך נקרא חים חלקי'] הכוונה לכל משה משקרא חים מלרי נקרא חים חלקי' החדם לריך להיות מהלוך בקודם להוסיף יום יום בימי נעורו יחחיל על שזקנותו יגדל בקודם לכל בכח כי' בעזרתו לריך תמיד ולכסוף הלך לחרי לו תמות ונקרא חים חדמה לוכב תמות העולם לכל משה בעזרתו חים מלרי כחים הגולד במלרים ולכסוף חים חלקים קדום לד' והבן • וזה יובן דברי מכז"ל [שור שהקריב חדם הרחשון קרנותיו קודמת לפרסותיו שנחמר ותיבב לד' משור פר מקרין מפרים מתחילה קרן והדר פרסה] הכוונה כמו שפרסות משה לדרוך על החרן וקרן הוא בגובה הרחש שכן יבוח הכל ודרך הבהב להקדים הפרסה קודם הקרן לך לריך להיות בחדם מתחילה יציב רגליו חרלה ותח"כ יוסיף עוז על ברית קרנו בכבוד לכל בחדה"כ כי' בהיפוך קרן עור פניו ליבב בג"ע ותח"כ בערך משה להליב רגליו וגם מתחילה כי' כמלוך חלקי' ותח"כ כמשל בכחמה ותבע • ודוד חמר שהוח בעת עני וכואב רק ישועת חלקי' תבגב לו והוח יהלל לו בשיר ותודה ותיבב לד' מי שחבע בעזרתו ושב בזקנותו משור לשר מקרין מתחילה ולח"כ מפרים

או הכוונה יש לריך שחרנים כי לל זר בקריבו לשר מסיתו ולריך ללמוד עמו לפרום מכל היולל מן הגפן ויפי' נזיר חתיו כחכז"ל בח' שבשבע הטבודה שחנלחך לשמים וביחי זקנותו לשר חם כוהותיו עיף ויגע ממלחמות ד' לריך לחזק גופו מעניני עוה"ז להיות עומד חי בעולם • ויש לריך לשר מכניע התחוה שלוכל ושותה בעודיו ורודה בילה"ר להיות כפוף חתחיו לכל לשר יהא עליו ותז בזקנותו יפרים מכל תעוני עוה"ז כי כוחות הטחבע חזקי' לעמוד בשעט מכילה ושחי' כדרכו של תורס פח בחלח חחכל ושיס בחשורס תשחה וזה שרחזו חז בעודיו כי' לריך תמיס פרוס ושזיר חתיו ותח"כ בזקנותו הרגיש שלריך לשחות יין לחזק כוחותיו • חכל בחשה להפוך כי' בעודיו כי' כחיס חלרי להתענג גופו ונשחר בכח עד שבזקנותו כי' כמלוך חלקי' נהנה חזיו הטכיחה בלבד והבן

שם פל"ה [ושד חחהון דרש כחוב ת' חומר וכל חפלי' לח יהיו בה וכחוב חחד חומר וכל חפלי' לח יהיו חפלי' חלו חלות ושע"ט חפלי' חלו חבנים טובות ושרגליות] הכוונה הלימוד והגיון החורס לשמה להכיר גדולתה של תורס כי' חלה בעלמה [והשרש לח ד' חלקיהו חת דברי תורתיך] וכלעדי החכלית שלריך ללמוד החורס לדעת לעשות המלות ושע"ט כדח וכחוגן שחז חסי' החורס החשמים למלות וכחמת הגיון החורס לשמה כי' גדולה חן המלות [הלותי חותי עזבי ותורתי שמרו] וזה רמז [וכל חפלי' לח יהיו בה חלו המלות ושע"ט] שהחורס גדולה ממלות ושע"ט משילמוד החורס להכיר בה הקב"ה קודשת ב"ה וחוריישת חדח [וכחוב ת' חומר וכל חפלי' לח יהיו בה חלו חבנים טובות ושרגליות] הכוונה שחפי' לם יותן לחדם חלפי חלפי' דיברי זכר לח ידור חלח במקום תורס כחכז"ל בחלות שהשיב החנח [טוב לי תורת פיך מחלפי זהב וכסף] שחיו רולה לדור חלח במקום תורס שהחורס קונתה מקומה

המקום תורס המסוגל לה והבן

תנדומא על פסוק ויפי כעצן עבד למו [כי יכה איש חת עין עבדו או חת עין חמתו יפיל לחפסי ישלחנו תחת עינו ולם חן עבדו או חן חמתו יפיל לחפסי ישלחנו והלח דברי' ק"ו ומה לם עבדו קנין כספו על שסימח עינו והפל שינו יצח מעבדות לחרות זרע ברורי ד' שהן מעט ד' להתפחר כשהן חתי' שינו דין שילחו לחירות חן העולות כחתים חפסי לחירות ברח"ח ליברי'] הכוונה כי כמו לם

שנתקלל לעבד על שרשה ודיבר לכן אם נמסר ממנו חומו מהכר הסן או העין יש בגוף לחרות יען שהיכרי' שמעמו ליכס עוד כו כך אם המדם חטא רק בגוף ע"י היברי' שלו מ המיתה מכפרת ביצה למפסי מן העומות ע"י שהקב"ה הפיל גופו מבל אם חטא במחשבה החפיקורס מ המיתה ליו מכפר עליו ונשתר לדרון עולם וזה הק"ו כי ישרחל אם זרע ברוכי ד' מעע ד' אשר הלב בשר ודבוק בד' בפי' הרמב"ם כופי' לותו עד שיחמר רושה אני כידוע שלב ישרחל יחפון לעבוד ד' רק כוחות הגוף ימנעוהו מ כודחי המיתה מכפרת שנפלו החיברי' המוטחי' נגד הקב"ה והכן

רבה ויהי' כל החרן שפה אחת [מסיב רעה אחת טובה לו תמים רעה מביחו אר"ש לו סוף דבר מסיב רעה אחת טובה לנה אפי' מסיב רעה אחת רעה לו תמים רעה מביחו] הכוונה לחדם אשר בו רוח מכמה יעלם לשונחו אחת רעחו טובה כי זה ג"כ יעלם לו רעה [אם רעב שונאך האכילהו לחם כי גחלי' אתה חוטה על ראשו וד' יעלם לך] וככל זאת יבוח השונה לדעת דרך חים לדיק שלא יזכור לו עוונחיו וילמוד מהיוש השוח והלאה שלא להרע לו אבל אם יעלם לשונחו רעה מ זאת אחה מעורר מדיני מיבה יהי' כיחו וכין זרעו עד עולם וזה רמז ר"ש אם מסיב רעה אחת רעה לו תמים רעה מביחו אפי' כלומר כך הוא מי שמסיב רעה אחת אפי' לו לעסיב טובה לו תמים רעה מביחו והכן זה

שם אמר ר' אלכסנדרי מסיב רעה אחת טובה שנאמרה תורה כי תרחה חמור שונאך רובץ תחת משאו ומחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו עליו הוא אומר מסיב רעה אחת טובה לו תמים רעה מביחו] הכוונה לעשות טובה אם כני אדם הוא הטובה למקבל הטובה אבל פועל גם טוב להמטיב שקונה לעלמו קנין מעלה טובה שאוחז בשלימות הקב"ה שהוא טוב ומטיב לרעים ולטובי' והאדם לריך לילך בדרכי ד' [אחרי ד' אלקיכם תהלכון] אמרו חכז"ל הדבק במידותיו מה הוא רחום לך אחה רחום כוחך ומי שאינו מטיב לשונאו היינו שאינו מטיב לרשי' הוא טושה רעה לעלמו שקונה לעלמו מידת אכזרי כאשר פרשתי במקו"א גם הטיב עם מיש ובהמות לחכלית שיבנה לעלמו קנין שלימות פיהי' דרכו להטיב ולכך לוה החורה אם ימלא חמור שונאך רובץ יעזור לו ומי שמסיב רעה אחת טיבל לעשות טובה לא ימים רעה מביחו שנאמר טובה לא ימים רעה מביחו והכן מידת אכזריות והכן

רבה וימלאו בקטה ויבאו שם [אר"י כ"מ שאחה מולא יביאה השנן קופן אחר ר' חלבו כל מקום שאחה מולא נאת הרוח השנן מקטרג אחר ר' לוי כל מקום שאחה מולא אכילה ושתי' השנן מקטרג] הכוונה [א] אכילת ברס עלי ארן לדרוש ולחקור לדעת גדולות ונפלאות חמיס דעיס אים ואים לפי טרכו ושכלו אשר נרא אלקי' לעשות ולא ליבא כמוחה ושלוה כאלו הוא אדון העולם וכל ברואי ברחשית נבראו למשוגיו וחמדומיו הקב"ה הוסיב אדם נג"ע לעבדה ולשמרה וזה [כל מקום שאחה מולא יביאה השנן קופן] מדלג ומקפן שלא ימלא אדם מוח ליבא בשלוה דכחיב יום ולילה לא יסבותו רק כל הימים עמלי' [ועמש"כ כפ' ויבא ביקש יעקב ליבא בשלוה] ולכך השנן קופן אים מהר מקפן על הנבואה בקול קורא אל אחמו דמי לכם וכמו [קול אלקי' אחהלך בגן לרוח היום] אליבת עולם לו ואמרו חכז"ל [נמילת אין יביאה למעלה] כי כל היום יחאו לרחות גדולות השביבה מלאכי לבחות ידודון ידודון · [ויל אכרבם אלוף ונסוע הנגבה] · וכן כל אדם לא נברא אלא להלוך ולעבוד וכמו אחוך [ויחהלך אחוך את אלקי'] אבל לא ליבא אבל אם יבוקש יביאה השנן מקטרג הכי קרולי אומר טובי' ממלאכי אלקי' והכן [ב] כ"מ שאחה מ לא נאת רוח השנן מקטרג · ילוד אשה נברא שבזעת אפו יאכל לחם וכמו שאמר אוב [לפני לאחי אאחי יבוח] אדם לעמל יולד ואמרו חכז"ל יאמת ד' כמעשיו אמח לא כחיב רק יאמת בעחיד ואיך ימלא אדם קור ת רוח בעולם יאמת לעחיד לבוח כי מי הקדמני ואשלם הן אמיס לא זכו בעיניו אדם קלר ימים ושבע רוגז ואיך יבקש נאת רוח [אמן דאכל לאו דילי' בהית לאיסחכולי' כי'] וכל מקום שימלא נאת הרוח השנן מקטרג אמיך בא לשוכני נאי אומר נאת רוח [ג] כ"מ שמלא אכילה ושתי' השנן מקטרג · הכוונה לד' הארן ומלואה כל הבהמה מעוה"ז בלא ברכה מועל בקדשי אמיס וכל אדם אוכל כי אוחזו בולמס המחום מ"ש ומי כמס כחיב פקו"ם דוחה הכל לאכול לפני' לאס אמיס ובשר קדשי' עיי' יומא פ"ג ופ"ה ובאיך האדם לברך ד' בריך אלקיכו שאכלנו משלו אלו מוד' שלא אכלנו אח שלנו רק אח שלו [ואכלח ושבעח וברכח אח ד' אלקיך אשר נחן לך] מ"ש לפוף איך יבאו רבים לאכול

ולמחות מה שלימו מלוה רק לעצ ולחמדה תסוקת הנוף [כי תכב לנחום את מוסל כין תכין תסר לפניך] תמרו על רחב"ד שמעולם לא תכל מסל תכיו שמר נפשו שלא להנות מתכיו שכשמים רק נזעת תפו תכל לחם ולא יהנה מסל לחרי לתכול הזכות תכות רק גדול יהנה מגיע כפו יותר מירת שמים ירת שמים רושר לתכול ויגיע כפיס יהנה מסלו [ויכת מסם עם יתרו חותנו לתכול לחם לפני תלקי] שהי' שעודת מלוה כתכילת קרכנות וזה כל מקום שאתה מולת תכילה ושתי' שלין תכלית מלוה רק לתכול ולמחות לז השעון מקערג מי יתן רשות למשול מעל משולמן ד' הלא לד' הארץ ומלואה ורק כשעודת צדיקי' כל ההנה כתלו ניהנה מזיו השכיחה והכן

שם פל"ז שנער [שערי מכיתי' כמורה עד שהן נערי'] הכוונה נח"י יעמול תדם מתחילה להיות סיני נקי כתורה כשעטיותיו ותח"כ כתסר יזקין יעמול עוקר הרי' להסתכל כעומק התורה ותנה הכעה מלמעלה למטה [גל עיני ותכיטה כפלאות מתורתיך] להכין מה שמות כעומק זה ערך גילוי עיני' תכל כשכל כהיות התדם רך ונער לעיר לימים טרם שנעשה סיני נעשה עוקר הרי' ומכיע מלמעלה למטה כעוד שהוא נער וזה שערי' מכיתי' כתורה עד שהן נערי' לשון הכעה והכן ·

מסורה [ויחללו לכמות העיר · ויחללו הקולות והכרך] הכוונה עד"ם כל זמן שמכיע עומד סיכנה כני מקהלותיו על ברכיו להדריכם כדרך ישרה אז מסתני לי' כני מתת דמוכתי להו כמילי דשמיא וירתקו סיניהם וידרכו לכוונם כנגדו תכל מסעה כיחדיו לכמות עיר אז יחללו הקולות והכרך כנגדו ·

רבה שם תחר פלג [ר"י תומר הרחכוני' ע"י שהי' מכירי' לת יתוסיפון לי' מוליתי' שתן לשם המחורע תכל תמו שתין תמו מכירי' לת יתוסיפו תמו מוליתי' לשם תכותיו] הכוונה דורות רחכוני' תשר לי' גדולי תקרי לב תם עשו דכר קוב לי' יודעי' לשער כנפשם שם לי' קודם לד' תם לי' כולם לרק אז ספרו כנגלה תם תפן ד' הלניח כיתם הדור לתת ויתו זה קרי מעשי זה שכרי ולא לי' לקריכי' לתנות הנמול תשר גמל ד' להם שהוא נזכות תכותם רק ידעו שהוא נזכות עלמם כתשר מליתו כתכז"ל שספרו שזכה לזה כעכור דכר שנעשה כמו כניתי' י"ז כמת המרכת ימים הסיב שלא עלה לרחשון לתורה שהקדי' לכהן וכן תם עכרו רעה עון ומעל לי' עמון

כלכם ותם נספרע מהם ידעו כמה תטלו וכמה שנשו שזה מדה כנגד מדה תכל דורות תחרוני' תשר לת נמלת טושר לב ותין כידיהו שעולות נקיות וטהורות כלי שמן מחשכות תילוניות לז לת יוכל תדם להתפחר ולריך לתנות הטוב תשר יקבל נזכות תכות וזה שרמזו דורות רחשוני' ע"י שהי' מכירי' יתוסיפון שהי' יודעי' יתוס עלמן מה שפעלו טיב לפני תלקי' לכן הי' מוליתי' לתור עולם לפני כל הרוחי' שתם לשם המחורע שהי' מכיריז' שם של עלמן של הכעשה תדם תתת השמש תכל תמו שתין תמו מכירי' ת יתוסיפו שלא יוכל תים לומר מעשי רשוי' לפני ד' וזה שכירי תו זה עשני תז תמו מוליתי' השם המחורע כל הכח עליהו לעופה נזכות תכות הוא וכן נתת [תכותיהו תטלו ותיתם ותמתו עוותיהם שכלמו] הכל על תכות · וכן נזכות הכל נכח השולכי' לפניהו

לך לך

רבה ויתמר ד' תל תכרם [תר"י משל לתחד שהי' עוכר ממקום למקום ורתה כירה תחת דולקת תמר תמר שהכירה הזו כלא מנסיג הלין עליו כעל הכירה ת"ל תי הוא כעל הכירה כך לפי שהי' ת"ח תומר תמר שהעולם כלא מנסיג הלין עלי' שקב"ה ות"ל תי כעל העולם] הכוונה ככל תקו' מוקטר ומונח לעכודה כשמים שכל לכבות יחד ירדנו מלבם כח תלקות ולא נמלא כעולם תקום תשר לת יתקרו התנשים על עכודה לשמים רק דרכי' רכים זה יעשה כשמש וזה כירה וזה כשתר כשלי שמים תכל כולם יכוונו לעכודת השם עי' כתר מלכות למהר"ם גכירל ותם יהי' העולם כלי טוס מנסיג חלילה רק כקדמות כעלמו תם מלהזכיר לית יהי' כל הלכבות ככל העולם יחד לדרום על תקר שדי ממעל וזה שרמזו מי שהוך ממקום למקו' שהוא טוסע ככל העולם וככל תקום ומלא כירה תחת לשם השלוין תשר הוא תלך העולם תז תמר תשער שכירה זו כלי מנסיג תם לת יהי' כח עליון תשר יתן כלכות כל תדם לכמות כית לשמו ולהדליק לפניו התיך עלה רוח ככל העולם תז הלין עליו כעל הכירה ותמר תמת הוא כדכריך כן הוא שים מנסיג לכירה תכל לת נגליתי לשם להכיר תותי ועשו גם כעכדי וכמשרתי תכל לך תי נגלה להכיר תותי · ושיים המדרש [ויתתו המלך יסיף ליפותך כעולם] לדעת כי הוא תדוניך [והשתחוו לו] ולא למשרתו

ועבדיו הן הנה הלכה הסמ"ו [הוי ויאמר ד' אל אברם
לך לך] ובכמי עמך הוא הטבע אשר היא אם כל מי
וגם בית אביך המה אשר כוחות ונכח הסמים רק
הסתחוי לו לתרון בעלמו.

תנחומא ויאמר ד' אל אברם לך לך [אמת
מוגה כל המדקדק על מצות שכרו
מרובה שכן מציו באברהם שדקדק על המצות לפיכך
נקרע תוכבו של הקב"ה שנאמר זרע אברהם אוהבי]
הכוונה מי שעובד מירתם הוא מדקדק על העבירות
שלא יתנה ניזו ויתפע ואפס ועשו אומו אחל העובד
מאהבה הוא מדקדק על המצות לעשות דבר אשר
נאת יאמת אלוניו בו וזה באברהם שדקדק במצות
נקרע זרע אברהם אוהבי שהוא אוהב ד'.

רבה ויאמר ד' אל אברם [אמות לנו קטנה
ושדים אין לה לה הניקוהו לה למצות
ולא למע"ט] הכוונה כי המצות ומע"ט הם חייבן
ואורך ימינו כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי
על כל מוציא פי ד' יחי' האדם כמו [לכו לחמי
בלחמי] שהוא לחם אבירי אחל אברהם כי' עושה
מתחילה המצות רק בבחינת סגולה כמו [סגולת
מלכי'] שהוא מעלה מי שעובד ד' אחל שדים אין
לה אלא כי' אלנו בבחינת שדים אשר מניקי' לתינוק
שהוא חיותו וקיומו וזה [אלא הניקוהו לה למצות ולא
למע"ט] אלא כי' אין מיחקרהו אמצות ומע"ט הם
חיותו של אדם רק האמין שהוא סגולה לפניו לעבוד ד'
במצות ומע"ט והכן וכזה יובן הם [מה נעשה לאחותינו
ביום שידובר בה ביום שנזר עליו כמרוד לירד בתוך
כבבן אם] הכוונה יען אלא כי' אלנו בבחינת שדים
אשר יתנו החיות לאדם רק בבחינת סגולה יש לחקור
מה יעשה ביום ומרוד אם יאסור נפשו בעד
זאת אשר אלנו רק בבחינת סגולה ולא בבחינת שדים
שיבאר מות מחייב והכן.

שם [אם חומה נבנה עלי' טירת כסף אם
מעמיד דברי' כחומה נבנה עלי' ואם דלת
הוא נגור עלי' אם לא הוא במצות ובמע"ט נגור
עלי' נוא אחל מה הטורה הזאת אינו אלא לפעמים
כך אין אנו מתקיימים אלא לפעמים אחר לפניו
אני חומה מעמיד אני דברי ושדי כמגדלות זה
אמו"ע אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום שנכנס בשלו'
ואלא בשלום] הכוונה בחמת בפעם הפעמד להעביר
הדת אריך אדם למסור נפשו גם בעבור ערקפת
דמפגאי אפי' מה שנדר בעלמו לפיכ שהוא במשל
החומה אשר נבנה אל לשמירת אדם והוא עומד
בלי להסיר ממקום למקום כך עומד תמיד במקום
אחד אז רצוי' לבנות על אדם בזה שיפרסם שם
ד' כאדון והוא כאן עולם אבל אם אלא הוא שהוא
עצו' לטלטל פעם שנור ופעם פתוח לכל איש ואיש
כרצונו וזה שהוא אל במצות ובמע"ט הוא במשל רק
לעורה לפעם ולא לעולם כך איש בזה קובע רק עתי'
לתורה ומצות כי הוא מפנה עליהו כפי הפעת והזמן
ואין אני מתקיים אלא לפעם להגילו אבל לא אבנה
עליו כי אין זה כאן לדורות עולמים כי אי' בבניו
אחריו והסיב אברהם אני חומה למסור נפש בעד
נדר וסגולה ושדי כמגדלות חמו"ע שמסרו נפשם
ג"כ על אחדעת ולא אי' ע"ז ממש כנודע
מחכז"ל אז נכנס בשלום ויצא בשלום כי חומה מלאך
ד' סביב ליריאיו ויחלצם והכן.

תנחומא [אם חומה נבנה עלי' טירת כסף
אם נותן נפשו כחומה זו שהיא
עומדת בפני מלחמות הרבה וימסור עצמו על קדושת
השם נבנה עלי' טירת כסף אלו ישראל שקרשם בפני
יונה נחפץ בכסף ואם דלת הוא אם אל הוא מלמסור
נפשו על קדושת השם נגור עלי' זוא אחז מה לורה
שבאחז נוחה להתעשעם כך אברהם אינו מצניע עליו]
הכוונה כאשר פרשתי במקו"א לחכז"ל רשעונים מסרו
נפשם על קדושת השם על כל דבר שיש רק מידת
פריצות מנהג קל של ערקתא דמסחנא אשר יסי'
לקידוש השם רשו עם ד' אלא ושאלו מה דודך מדוד
היפה בכל' ולא המתינו עד שפנעו בשורם דין
ודת אשר נוגע לחילל השם אם יעשה כזאת ביראתי
לכן נעשה לשם בפי' וזה רמז אם יסי' כחומה הנפ
שיבאו מלחמות רבות שהפושעים רוצים לעקור נפ
יסודות הדת ומירתם ימסרו נפשם על קדושת השם
אז נבנה עלי' טירת כסף שיעה ד', לכך בני ישראל
בעבי יונה שפושעי' לוותריים לשחיטה נחפץ בכסף
אבל אם אלא הוא אדל הוא להיות קדוש למסור
נפשו על קדושת ד' אז אם לורה שבאחז נוא
להתעשעם כך אין הקב"ה מצניע להושיע והכן בקילר
ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה
ברכה. ויל"ד דקודם הו"ל ואברכך
ואגדלה שמך ואח"כ ואעשך לגוי גדול. הכוונה כי
אלל האומות שדרכם אם אחד הבדיל עלמו ובדה
מלבו דת ואח"כ זכה להיות ממנו עם גדול אז מחחל'
מיקדם יקר אלא אבל ברוב ימים כאשר זרעו יסי'
אלא גוים אז מעלתו יקטן ויסי' בעיניהם כחולם
נגד גדולת אבותיהם ואבותיהם אבל בישראל נספך

הגם

גם אזכו להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש עם
חכם וכתוב הגוי הגדול הזה בכל זאת יגדל ביתר
שאת מעלת אברהם אבינו מי הציר ממזרח צדק
וזה סבבתיו לו ד' אגם מז אמזכה להיות גוי גדול
מז אברכך ואגדלה שמך וה' ברכה שתמיד יגדל
שמך מלמ וכאן . וזה אמרו אכ"ל כך חומתי ולא
כאם כי התחיתם מורה שהציון הפלימות עליו אין
להוסיף כך אנו אומרים שאין כאן הפלימות ואין
כאן התחיתה אבל באברהם ה' הפלימות בו שייך
התחיתה וכאן .

שם ואעשך לגוי גדול [באברהם יש לו מיעוטין
זקן וזקנה מכאן בחור ובתולה מכאן] הכוונה
שלא ניים זקנותם את ילדותם להפוך הוא שהי'
להם לכבוד בזקנותם אם זכרו ימי נעורתם כאשר
ה' בחור ובתולה כמו שפרשתי כ"ה במקו"ם [עורי
כבודי עורה נבל וכיוצא תשירה שאר] התפאר דוד
אם התעורר ימי שחרותו אשר השליך נפשו מנגד
בעבור קידש ד' וכן שרה ואברהם נתנו בדפוס מעבע'
אשר עטרת זקנים רחשם נתנו גם בדפוס מעבע
בחור ובתולה שבימי יהודתם ה' תמימי קודם לד'
וטוב לבריות . ובזה יובן [ויעבם אברהם בבוקר
אל המקום אשר עמד שם את פני ד'] הכוונה כי
אברהם אבינו בימי נערותו ה' ג"כ לריק גדול וכאן
עכשיו שבחרותו ה' בכר על המדרגה אשר ה'
אז כשעמד לפני ד' בזקנותו וכאן בקילר .

וכן י"ל שם שם מעבע של יהושע שור ורחם
הכוונה כאשר פרשתי כ"ה במקו"ם לבדי
אכ"ל על פסוק עופר ושמן בנוה אכם ואיש כסיל
יבלענו שאברהם קראהו ליהושע כסיל יע"ש הכוונה
ליהושע ה' עבד נאמן למשה לא הרחיו רק
חזר על למודו ומימד ה' לומר לך שמשה ממשה
רבי בכחיות כסיל אשר יאמין לכל דבר ולא חידש
מעצמו כלום וזה שה' ישראל אומרים שעופר ושמן
בנוה אכם זה משה ויהושע הוא יבלענו ולא ה'
כן תורה שימדם מעצמו יע"ש והוא מדרגות
שור [ידע שור קונהו] ואעפ"כ זכה להיות מלך ישראל
ישראל לכן התפאר עצמו במדותיו אל נעוריו וזה
שור מכאן ורחם מכאן . וכן בדוד שה' מלך ישראל
התפאר עצמו על שה' רועה נאמן שמשר נפשו
ונפשות אח הדוב שע"ז נעשה מלך כידוע מדאכ"ז"ל
וכן מדרכי התפאר עצמו על שקו ותפרו אשר קנת
קנאה גדולה לממות זרעו של עמלק כאמן הרשע
והכן בקילר

יקהוץ [ואעשך לגוי גדול אותה אומה דכתיב בה
כי מי גוי גדול אשר לו אלקי' קרובי'
אליו] הכוונה אין לאברהם ברכה אם יהי' יוצאי
חלציו לאלפי' ולרבבות כי אם בזרע בכור בניס
אלא רמז לו גוי גדול בחיבות לריקים אשר ה' אלקי'
קרובים אליו וכאן .

שם והיה ברכה [אם בריכה מעברת את
הטמאי' אף את אקרב את הרחוקי' ומעברם
לאחותיהם שבשמי'] הכוונה כי הבריכה היא נעשית
ע"י אדם מביא להשקות את האדמה והבריכה ממוכרת
לגבר ואפ"ה עולה אם טבילה לעבר את הטמא יען
שהוא מחוברת לגבר והגם שאחילת עשיתה נעשית
להשקות את האדמה בכל זאת היא מעברת במעט
מים יען שבילוק מיבור לגבר הגדול כך אפרו אכ"ל
שאברהם נתן לאורחי' לאכול ולשתות ובשרוני' לברכו
אמר לגבך שאכלנו משלו בכל להקב"ה אני רק שליח
של הקב"ה אשר נתן לי לפיכם אורחי' והקב"ה ה'
בעזרו לעשר אותם ולקרב אותם להקב"ה ע"י סיבות
שמזמין לו הגם שלא ה' אחילת כוונתו לעשר
עתה אנשים רק מאת ד' נסיבה לעשר אותם כי
הגיע לעשר מעשי' לו . ומתחילה ה' רק מקרב
רחוקי' ולבסוף מעשר עמהי' והכן . או הכוונה כי כמקו'
נעשי' המים לפעמים מזומם אבל בבריכה שמחוברת
לגבר המים נשארי' עומדים וזכים כך הגם שאברהם
התווכח עם רשעי דור כדי לקרבן לא נדבק אתו
מן טומאתם וכאן .

רבה וה' ברכה [אל"ף כבר כתיב ואברכה
את"ל וה' ברכה אלא ע"ל עד כאן ניתי
זקוק לברך את עולמי מכאן ואילך הרי הברכות
מסורות לך למען דאגי למברכיך ברוך] הכוונה כ"ז
שהקב"ה בבבודו ובעצמו בירך את העולם ה' לריקי'
שהתברכו' להיות כולם לריקים כולך יפ"ז רעיתי
ומום אין בך כי הקב"ה כוחן ובודק גנזי נסתרות
וכמו אם יסתיר איש במסתרי' ואני לא אראנו נאום
ד' . אבל מסר הקב"ה הברכות לאברהם למען דאגי
לי' אברהם שאיש ההוא כדאי להברכה בירך והקב"ה
הסכים ע"י ע"כ כמה שמסר הברכות לאברהם בא
טובה גדולה לעולם וכאן וזה הסלונתא בפ' ע"ש
אם הכסני' מברכי' לישראל והקב"ה מברך לכסני'
ע"כ הוא טובה גדולה לישראל אבל אם הקב"ה
מברך לישראל ע"י הכסני' ע"כ רק מאן דאמרי'
לפני הקב"ה נתברך וכאן .

שם ונברכו בך [הגשמי' בזכותך והטלני'
בזכותך

בזכותך ס"ל ויודע הדבר למרדכי וגר לחסתר המלכה זה מהול וזה ערל ומם עליו לחמסם ר"י ור"ל וכו' יעו"ש] הכוונה ר"י קונר שהלה מחומות רחוי' לחום על הערלי' כמו על שבת בלי תחערותא דלמתה ור"ל סבר אם הם בשלמי' לנו כמו בשמי' שבתי' ע"י תחערותא דלמתה אז מילי' חותם וזה שרמזו בשמי' בזכותך והטלני' בזכותך ס"ל ויודע הדבר למרדכי שהי' יהודי ומם על ערל ופליגו ר"י ור"ל אם בלי שמולני' מתתנו בכרך החומות כמו ויברך יעקב את פרעה הוא בטל ומה שנלה יוסף ודניאל הוא בשמי' שבשלמי' ס"ל שניהם בזכות אברהם דמות בשמי' ודמות טלני' ור"ל סובר דווקא אם בשלמי' לנו ובחסתר שלה יאמרו שהומת בידה עיי' גמ' מגילה לכן הגיד מרדכי לאסר מודע לו והבן.

וילך אסרס כאסר דיבר אליו ד'. הכוונה שלה נטל עלות הן עם חוסביו או עם עלמו ולה קבע עת וזמן שעד אז יגמור דעתו רק מיד כאשר דבר אליו ד' הלך והבן.

ילכוש ויש אהלה [אהלה כתיב בחילה נקה אהלה] החילה של שרה ואח"כ נקה אהלו] הכוונה כי לה דבר רק הוא מה שרמזו אכז"ל שלה יחשוב אדם אם נדבה לבו לבנות מזבח בשם ד' בין נתפילה או בלמוד התורה כאשר פליגו אכז"ל שם במדרש [ויקרא בשם ד' מ"ש אלי ומ"ש החחיל מגייר] אחכלית של מ"ש הי' או לקרב עלמו לד' בחפילה או מזבח רבים בתורה ובמחשבה. בכל זאת לריך מתחילה לחשוב על אשתו וביתו שיהי' להם חוהל למחסה וכל אשר לריך להם כאכז"ל מתחילה בית ואח"כ אשה ואז רחיים על נוותו ויעסוק בתורה וזה מתחילה נקה אהלה של שרה ואח"כ אהלו אשר יקרא בשם ד' והבן

שם ויקד אברי מלרימי [קרוב נתן לירחיו יזכור לעולי בריתו קרוב נתן לירחיו בעוה"ז לכל בעוה"ב יזכור לעולם בריתו] הכוונה כל העולם כ"זון בשביל מניקה בני ומניקה בני הי' לו בקב חרובי' מע"ם לע"ם וזה שהקב"ה נותן טירוף להלריק בעוה"ז כשאר זכותו בעוה"ב לפרנס כל העולם כולו והבן. או הכוונה מה שנוגע לאכילת תאוות חמדת עולם הזה יש טירוף להלריק יסורי' של אהבה אכל מה שנוגע לאכילת עוה"ב יזכו לעולם בריתו כאכז"ל מיזה יסורי' של אהבה שאין בשם כיעול תורה ואפילה כך אברהם ירד מלרימה והי' לו טירוף בעניני עוה"ז אכל אכילת עוה"ב לה הפסיד והבן.

ואברם כבד מאוד במקנה בכסף ובזהב וילך למסעיו מנגב ועד בית אל עד המקום אשר היו שם אהלה בתחילה בין בית אל ובין העי אל מקום המזבח אשר עשה שם ברחשונה ויקרא שם אברם בשם ד'. הכוונה כי הלריך והמשכיל לא יבעט מרב טובה בד' אשר נתן לו חיל ועושר וכבוד להפיך הוא כי יפפל בעיניו ויתמען יותר לעבוד ד' כאמירת חוה"ב מי שמקבל יותר יעבוד יותר שקיבל רב טובה ויאמת כי אמן חלקו שבימי עניי' הי' מוכרח לעבוד ד' בשאר כי הרשעי דור חומרי' מה בלע כי לעבוד הלה אז חסרנו כל הלה אחה לריך ומבקש לאח זאת אחלת עבדי ד' ובעבור זאת יסתיר במסתריסלעבוד ד' אבל אז כאשר אבני נפלו לו בנעימי' יאמח כי יגדיל בכוד ד' ויקרא בקול גדול הלריך לעזב רלו מה שלה בידי כי סוף הכבוד לבוא אשרי למלך שאלילת בזקוחו ולזה יפזר עשרו לבקן לדחי ישראל ולהפסו לא יעשה מעדני מלך רק פת במלח ומים במשורה. כפי' החלמי"ך. מאשר אמיתם לאחו אבל לאחרים יהן מעדני מלך. וזה ספרה לו האוה"ק בסוף כאשר אברהם אביהו בבד במקנה בכסף ובזהב וסי' אמן חלקו בבל זאת הלך למסעיו אשר רגיל מקודם" מנגב" שהוא מורה יציאות ואסרון אייי' בלמלוס ולא באומרות רק שם בא אייי' טעם ד' " ועד בית אל " באכז"ל שם אח ה' עושה בן אשריך וטוב לך וטוב להאפלל שלא יבואו תעמוני' באוך נופו. ובאתו ניבא "עד המקום" עד המדבר " אשר הי' שם אהלה בתחילה" שעשרו לא ביטל מאבותיו לד' בבל בדרך ממוצע " בין בית אל ובין העי אל מקום המזבח אשר שם ברחשונה" שבבל עשה רק לד'. אבל זאת הרוויח בעשרו "ויקרא שם אברם בשם ד' " שיוכל לקרוא לאחרי' בשם ד' והבן.

רבה שלה בל האדן לפניך הפרד [הבדל אין בחיב בתן אלה הפרד בשם שפרידה הזו היתה קולטת זרע בך ח"ש לאותו היום להתעבר בזרעו של אברהם] הכוונה הגם שזרע לאברהם יהפוך להתחתן ולהתעבר עם זרע לוט אבל לא יהיה שבט הרשע של גורל הלריך לא יחלה לזרע לוט קורת רוח להתעבר בזרע אברהם באכז"ל [ויסע לוט מקדם מקדמונו של עולם ואמר ח"ש באברהם ושא באלוהיו] הרי שהקדים שלה אסן לא באברהם ואח"כ לא באלוהיו שהי' שהוא בבודה בלבו נגד אברהם ונגד אחדות הקב"ה וזה אמר בשם שהפרידה לא קולטת זרע

הנס שהיקמצון נכנס ורע הזכר רק הפרידה ומיד קולטת הזרע אלא מפיץ תוכה כך מ"מ לתוכו החיים להמערב בזרע מכרסם אלא ימלוי קורת רוח עם חמוקה של מכרסם והבן ·

שם וד' אמר אל מכרסם [תוכה עבר לב הן שפתיו רפאו מלך הקב"ה תוכה מי שהוא עבר לב ומי שים לו הן בשפתיו מלך הוא] הכוונה כ' חופפי' מהניני' יש (א) מי שמוכיח במישור לנחוני הרן להכרית מעיר כל פועלי און ולא יזהר מלהזכיר בלשונו שלהבת הכעס ויפפוך מרורי' על מכעיס חטאים בפשוטם עד שיטעמוהו בעלי מ"ז, ומה יהרבו לדמו תכלית שגגה שגלחו לחויבי' כי' לו כחכז"ל [מ"ח דמשגחי לי' בני מתח לא מסוס דלא מעלי אלא מסוס דמוכיח להו בחילי דשמיא] ·

(ב) מי שיודע לדבר על לוון שומעת ומחללקות לשומו יניע כס במכסה ובשמלה יגבש דבר ד' אשר רכו דבריו משמן ובכל זאת המה פתומות מז חוט של חן וחסד עליו שיתהבהו מכשים ויבחרו לומו להיות מלך עליהם כי העולם ישגלו מי שמוכיח בגלוי [שגלו בשער מוכיח] מי שמוכיח ברבים ישגלו · ובכל זאת שיהם שוויס לעיבה הרחשון בחבי וזה שרמזו מי שהוא עבר לב שגלו לשמים הקב"ה חוהבו הגם שהעולם ישגלוהו חומו חכל מי שים לו חוט של חן בשפתיו אז מלך הוא שהכל עבדיו והבן ·

ילקוט ויהוא הפליט [בת מיכל והגיד למכרס הה"ד שגלמר ויהא הפליט ויגד למכרס הה"ד ובעל כשפי' יגיד דבר ולמה נקרא שמו פליט אלא בשעה שהיה ש"ל הקב"ה לשמול מקדושתו מן השמים אחז בכנפיו של מיכל להפילו עמו ופלטו הקב"ה מידו לפיכך נקרא שמו פליט ועליו אמר יחזקאל בא אלי הפליט מירושלי' לאמר הוכתה העיר] הכוונה מחחל' היתה כוונת הקב"ה בבריאת אדם שיהא בגן עדן ויתענג וניהו בכל תענוגי הגוף ובכל יהי' קדוש לד' כמו לעתיד שאמרו חכז"ל מצות בטילות לעתיד לבוא כי הכל יהי' מקודש לד' תמת יוכ"פ יהי' תכילה ושמי' כמו בעבודת ובחיזוק ביהמ"ק שהכלו ושתו תמת ועניהם את נפשותיכם · [ויחזו חלקים ויהכלו ויבתו] שבחוך תכילה ושתי' רמו ד' · אבל כיון ששמע אדם לקול הנחש המסית וילך לתאוות עיניהם אז כל יהרי אדם המה חוץ מקדושה כי הכל תשוקת נפשו בלי המלחמה של שטן המסית וזה שרמזו שהורד הס"מ מקדושתו שתאוות ותשוקת עולם חיכם ידום עוד חלל אדם רק לאכול ולשתות ולהתענג הגוף גם כל כך אחז שהכחת היכר שלא די שלא יכול החיים לשלוט בתשוקת עוה"ז גם זאת אם יעשה מלוה יכול גם השטן בחוכו להם לב על ד' לעשות המלוה לכבוד אז נשם אז לשאר פני' ושיהו בקדוש, וזה הכוונה שאחז בכנפיו של מיכל שהוא השר שאר עומד לימין ישראל שאר הם ממלכת כהני' וגוי קדוש להגיד מי כאל שלא יחמינו בכח רק בתחדות הכורח שגם במלות שאר הם כנפי' למלאך המלין הה' גם אם אחז היה"ר ורלה לפשילו שבכח זה שעשה טוב יחטא כפי' הר"י [אין אדם לריק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא] שבחוך הטוב יחטא וישטום נפשו לאלקי' · רק בכר אמרו חכ"ז"ל אלמלא עזרו לא יכול לו והקב"ה פלטו למיכל מידו לפיכך נקרא הלריק פליט כמו [אלא זה חוד מוכל מאחם] שבל לריק נקרא בשם מיכל והבן ·

רבה ויכם וירדפם [אחרי ברגליו לא יבא ר"ל בשם ר"ח לא שתאבקו רגליהם אלא כזה שהוא הולך מביתו לבהכ"ס] הכוונה כל דבר הנעשה בחמיות הוא טוב אבל בהסירות הוא רע אבל לדבר אלוה טוב מאוד להיות זריז ובשכר שלא יפי' לילה"ר מבוא לפחות לב אדם [בבית חלקים ההלוך ברגש] אמרו חכז"ל אל ה לדדוף לביהמ"ק היינו לעשות בזריזו' ובמהירות שלא ימלא הילה"ר זמן להשוב מחשבו' פגול לא יהלה לפני ד' כך בהכרסם חביבו שדף אחרי מלכי' גדולים אשר בדרך הטבע ליפול בחז"ל שם [וירק את חניכיו ר"ל אמר הוריק פני' בענדן אמר אלא ואפיל על קיומם שמו של הקב"ה] ולא המתין עד שיקרא למלחמה לאוהביו ובעלי בריתו רק כדי שלא לעבר לבן אחיו אינה ימים אשר נפשו ולא נחשב לו לרדיפה לאחק על תהלוכותיו רק כמו שאם אדם הולך אביתו לביהכ"ל שעוזב בית התחוות לקרב עלמו בזריזות בבית ד' כך אכרסם עזב כל המידות טובים לפול על קדושת השם ור"ל לפיטתי' חזיל והבן ·

מ"ו ויסב את כל הרכוש [עמד אכרסם והתפלל רבה"ע לא בכח ידי עשיתי אלא בכח ימיך שאתה מגן לי בעוה"ז ובעוה"ב ועמו עליונ' ברוך אתה ד' מגן אכרסם] הכוונה כי יפלא אין הפיב אכרסם עומד גדול למלך שדוש הלא קנה בביכום מלחמה ושלו הוא ואיך הפיב כל עומד רב בעיני רע להשיים רעים ומחשים לד' מאוד אלא יוכל לקיים פיוב להביונים אז קרנו תרום בכבוד ולדקתו

עומדת לעד אך לא רצה להמות ממעשה נסים כי הכין בדעתו להיך ירדוף אחד אלף ושנים רבבה אם לא ד' שלח עזרו מקודש ועשה קם מרבו ולכן לא רצה להמות מזה וזה רמזו אז כאשר הסביב כל הרכוש עמד לברכם להחפלל יען וביען שידעתי שלא בכח ידי עשיתי לי כאשר ולא בקשתי גרשתי זרים הטעומי' הללה רק יאמך וזרועך כי רצית שאתה מגן בעדי בעוה"ז ובעוה"ב ולכן הרימותי ידי אל ד' שלח ליקח ממוט ועד ארוך נעל ולא ימלא לי עון כזה אז עמו עליונים כל בני עלי' כל בני אלקים היום המכיר את בוראו ולא יאמר כאי ועולם ידי עשה לי זאת הוא היום לאשר ד' יכי' בעזרו ויכי' מגן ומחסה בעדו והבן ·

שם ומלכי לדק מלך שלם הוליא לחם ויין [הלכות כהונה גדולה מסר לו לחם זה לחם הפני' יין הלו נסכים רבנן אמרו תורה מסר לו שנאמר לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי והוא כהן לאל עליון] הכוונה הורה לו הוא בחכמה שמי שהוא כה"ג מחויו לא יעבוד עבודתו בעבור טובת עוה"ז דהיו לכהני' חלק ונחלה בתרן רק מקדשי נבוה נהני' רק כדי חיותם מלחם הפנים הניע לכל כהן כפול לו כזית וזה בשבע וברכו ד' והוא משל שלא יקח מן השלל ומן המלקוח רק כדי שכרו משע מזעיר לכבוד ותפארת לזכרון השם ולא להתעשר חס ירצה לקדם השם יעשה כמו נשקיים שנתנסך כל היין לפני ד' ולא נהנה ממנו הכהן מחומת כך הוא ירוס יהו לד' שלא ליקח ממוט ועד ארוך נעל אז ירחו כל עמי הארץ כי הוא כה"ג מחויו · וכבן חמרו שמסר לו תורה כמו שהתורה מכרזת לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי שלא לערב בתורת ד' חכמות עמים רק הפוך בה דכולה בה כך לא יהא לערב עשירות ט"י חרב מלחמה בעשירות אשר בה מברכת ד' כי רק [ברכת ד' היא תעשיר] והבן

רבה ומלכי לדק [המקום הזה שמלד"ק את יוסבין מלך שלם שולד מהול] הכוונה כי מויר המקום פוטל על שלימות לדם שם התקליס הוא חום הנשים שטופי' בזימה ושם הוא קור אז לא יגמלו חסד וכדומה וכדומה לכל ע"י הוא טבור"העולם מויר דע"י מחכים וירושלים הוא המקום המוכתר וזה שהמקום הזה מלדיק את יושביו ואז הטבע הנפלי' מיד לטוב וזה שולד מהול כלי תלוות בטבעו לכן סי' בשמלת שמלך יכי' לריך ושלם שהי' בטבעו מהול מממדת השולם והבן ·

יכוט [ג' דברים מקלרי' שנותיו של לדם (א) מי שנותני' לו כוס של ברכה לברך ואינו מברך] הכוונה מי שנתן לו הקב"ה עשירות גדול כדי שיתפרנס טני' וממזיק כל טובה לעלמו ואינו מברך להוליא לחבי' ידי חובתן [(ב) מי שנותני' לו ס"ת לקרות ואינו קורא] הכוונה שנתן לו ד' חכמה ודעת להורות לכל דורו שלמד תורה ברבה והשם קורלי' לחביו קרא נא והוא מחזיק טובה לעלמו ואינו קורא להשמיע לאחבי' [(ג) מי שמנהיג עלמו ברבנות] הכוונה הנבורה לו הכבוד שזכה להיות מנהיג השם לריך להיות תכליתו לנהל השם ברבנות לגדלם ולפארם בשולם ולא לרחות שרק שלום יכי' בימיו אלא לריך לרחות על תכלית השם לכל מי שמנהיג עלמו ברבנות שלבו חופך מחשבות שהוא יושב בשלוה ולא חש על עתידות למו והבן ·

מ"ת [לאשר מגן לריך מהו מגן מנגינת השם הקב"ה ומסרן בידך והי' לאברהם טוטל ספר וזורק עליה' ונשתו חלי' וקשות ורממי' שנאמר יתן בשפר מרכו] הכוונה כמה שרלו השונאי' שמוסר נפשו ולא נפשות ניתו בעבור כן לחיו שנפשו בשפר לכל מסי' מזה סי' השונאי' נכנעי' לפניו וזה שנטל ספר מידת עטוותו זרק עליהם והי' לפניהם מלים וקשתות ·

שם [לאשר להם הקב"ה ליסרהל בעוה"ז לאין בו יה"ר לחם מחסדי' מן עוונות לאכל לעוה"ב שאין בו יה"ר לחם מחסדי' על הטוב הלפון לכם שנאמר ולאחר יאכלו בני ישרהל ובקשו את ד' אלקיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ד' ואל טובו ומהו טובו זה בהמק"ד שכל העמים הסר הטוב הזה והלבנון] הכוונה בעוה"ז יש לדם לפחוד מן העונות ובעוה"ב יפחד לדם על העבירה הגדולה מן כל עבירו' הוא התרוממת הלב כאלירת חוה"ב שאמר החסיד לתלמידיו לולא שים בכם חטא ירחתי מן הגדול מן החט הוא הגאוה שלא ידעו בעלמן חט וזה שיסחדו על עונו זה בהמק"ד שכל אחד ואחד יכי' היכל ד' ·

ויאמר לחברם אל מלך סדום הרימותי ידי אל ד' אל עליון קונה שמים וארץ אם ממוט ועד ארוך נעל ואם אקח מכל אשר לך הכוונה שיפר לאברהם שהרים ידו שלא יקח מהקב"ה מאומה רק לאשר עבד וקנה לעלמו מזה יהנה לכל מה שאתן לי כחסדיך כמו[ד' נ"ס] שהכל בעם מזה לא אקח מאומי'

רבה ממוט ועד ארוך נעל [לר"ח כר ממל ע"ל הקב"ה את לאברם אם ממוט מ"ך שאני נותן לזרעך מלות גילית להיך מד"ח ונתן על

ליצית הכנף פתיל תכלת ומתרגמינן חוטא דתכלתא ועד שרוך נעל חייך שאני נותן לבניך מצות יבמה האיך מד"א וחלצה נעלו מעל רגלו] הכוונה הרים ידו לאל עליון שלא להנות ממעשה ניסי' שלא ליקח לעצמו חוט או שרוך נעל לזכרון על הצלחתו במלחמות המלכי' הגם שבדבר קטן כזה לא יוכל מלך סדום לומר שהוא העשיר את אברהם בכל זאת אינו חפץ להיות לו גם מחוט או שרוך נעל וזה שאמר אברהם אבינו [הרימותי ידי לאל עליון אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם] הכוונה אתה אמרת תן לי הנפש והרכוש קח לך ואז היית יכול לומר אני העשרתי את אברם ואני אומר גם חוט ועד שרוך נעל לא אקח הגם שאז לא תאמר אני העשרתי את אברם בכל זאת לא אקח כלום שלא יהי' החוט או השרוך נעל לזכרון כי עשיתי גדולות ונוראות כי גם בראי' זו יהנה ממעשי ניסי' ויפת בסתר לבו ח"ו כחו ועוצם ידו עשה חיל במלחמות הגבורי' · ורמז שלא ליקח חוט כי אמרו חכז"ל [הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה] וכן שרוך נעל כי כן הדרך על הגאול' ועל התמורה [ושלף איש נעלו ונתן לרעהו] וכן כאן הקב"ה יצא ממקומו ונלחם בגוים ההם הוא רדפם והכם · ולא הי' לי חלק אפי' להדק הנעל בשרוך הכל הי' מהקב"ה ואיך אקח שרוך ממלחמה כאלו גם אני הייתי עוזר לדרוך במנעל על במתי אויבי ואמר הקב"ה [את אמרת אם מחוט חייך שאני נותן לבניך מצות צוצית] כי ידוע הצילית עם ח' חוטי' וה' קשרים רומזים על תרי"ג מצות. ותכלת דומה לים ויס לרקיע ורקיע לכסא הכבוד · אחרי שיקיימו בניך תרי"ג מצות יאמרו לולא ד' בעזרתינו שהוא מראה תכלת לא היינו עושי' מאומה כי הכל מיד ד' הוא עוזר ומושיע · [ואתה אמרת ועד שרוך נעל חייך שאני נותן לבניך מצות יבמה וחלצה נעלו מעל רגלו] כי היבם אומר כי הוא לאו בר אנוש לבנות בית אחיו שלא יוכל לבנות ביתו האיך יבנה בית אחיו כחכז"ל מי שאין סנדלו ברגלו לאו בר אינש · ע"כ היבמה חלצו נעלו מעל רגלו לדון היבם לכף הזכות לא אחשוד אותו שאינו חפץ בברכה לבנות בית אחיו אבל אין נעלו ברגלו והיבם סובל חרפתו לגלות קלונו ברבים טרם שיגע באשת אחיו הוא פושט רגל שהיא תחליץ נעלו כחכז"ל בתענית אינו דומה מי שמתביים מאחר מהמביים את עצמו בעצמו · והכהנים שהולכי' יחפי' ברגלי' במקדש שהמה כמלאכי

שמים אבל בשאר בני אדם אמרו חכז"ל לעולם ימכור אדם מה שיש לו ויקח מנעלי' לרגליו ·

שם אנכי מגן לך (א"ל הקב"ה מנח לא הוי העמדתי מגיני' של צדיקי' אבל ממך אני מעמיד מגיני' של צדיקי' ולא עוד אלא בשעה שיהי' בניך באים לידי עבירות ומעשים רעים אני רואה צדיק אחד שבהם ומכריע עליהם שהוא יכול לומר למידת הדין די אני נעלו ומכפר עליכם) הכוונה נח זיכה עצמו ואת אנשי ביתו ולכן לא נתחייב הקב"ה שלא לדחות בריתו מפני ברית איש הטוב ממנו כי לא עשה גדולות להיטב לדורו כמו ויודוך כי תטיב לך תהלי' מ"ח אבל ממך אני מעמיד מגיני' שלא יסתכלו על שלימות עצמם רק על שלימות דורם ואז כל המזכה את הרבים זכות רבים תלוי' בו ולא יופר בריתו עמהם · ולא עוד אלא בשעה וכו' הכוונה יש צדיקים אשר קרבם קדוש ואם יראו חרצובות קשר רשעים ילהבו בשלהבת יה לאמור למה ד' תביט בוגדי' כלם בחרונך כי איך מלאו לבם לעשות רע ולמלך אין שוה להניחם אבל לפעמי' יש צדיק שאומר הלא טבע אדם הוא לעשית כל תועבות וחמדות אשר עברו עושי רשעה כי יצר לב אדם רע מנעוריו ומה יעשה בן אדם שלא יחטוא ואם הגם שצריך כל יר"ש לעצור בעצמו אבל אין לכל א' כח הזה הוא יוכל לומר למידת הדין די מה שיוכלו לעשות כפי כח אדם עשו · איש צדיק כזה אני נוטל ומכפר עליהם כי הוא מליץ טוב בעדם והבן ·

או הכוונה [בשעה שיהי' בניך באים לידי עבירות) היינו בין אדם למקום (ומעשי' רעים) הוא בין אדם לחבירו (אני רואה צדיק א' שבה'] הגם שלפני לא יהי' צדיק רק יהי' צדיק ביניה' כפי רמב"ן אולו יש חמשים צדיקים בתוך העיר בתוך סדום יהי' צדיק אבל לפני ד' לא יהי' צדיק (ומכריע עליהם שהוא יכול למד"ה די) הוא מעיד כמה קשה להיות עובד ד' ומכפר עליהם והבן ·

תנחומא (אחר הדברי' האלה הי' דבר ד' זש"ה יצפין לישרי' תושי' עד שלא נברא העולם צפן הקב"ה התורה עד שבא אברהם וקיימה שנאמר עקב אשר שמע אברה' בקולי וישמור משמרתי מצותי וחוקותי ותורותי) הכוונה כי הבריאה מן הקב"ה באדם וחוה הי' רק זכר ונקבה בראם כמו בשאר בעלי חיים (עיר פרא אדם יולד) אבל בשעה שאדם משלים עצמו במידות טובות אז יקרא לו שם

מדם מדם כמ"ז"ל (מחם קרומי' מדם ומין מ"ם קרומי' מדם) ועיי' בב"ל דבר נחמד פי' הפסוק [ויקרא את שמם מדם כיום הברחם) ומ"מ מבו"ל ס' ברחם יום מ"ת ס' סיון מכוונה מז ברחו עלמן וקבלו שמם מדם דפח"ח מכל בחמת מ"ל לקבלת התורה כי כל המלות המה מכמה כיום ודעת [הן ירחת ד' מכמה וסור מרע כיום] כי חיש יבר בדעת יסכיל מעלמו המלות והמורות מכל למחוכי שכל כדור חשר יגיע ממלרים חשר מעוריהם מתגדלו כחוטבות מלרים ומח טיניהם מרחות הלרין הקב"ה לגלות זרועו חשוף מכל החכות חשר לח כי' עבדי תחום הסכילו כמלרים כל החורה כולה · ומכה חיש היבר מורה על חיש חשר לח נמכר לתשוקות עיניה [חלקי' עשה לת החדם יבר] שהות מבין הטוב והיבר ומיש חס מורה על חיש חשר לח יבין דבר לשיטורו מכל יחמין לכל דבר וישמע לכל חשר ידבר חליו [חמיס חסי' עם ד' חלקיך] פיי' רמב"ן כחורה נפי' הפסוק [המכלך לפני וסי' חמיס] וזה החדם ליבריס יבפין ד' חוסי' הוח החורה שלח לריך ליתן ליבריס חורה כי ליבר' סודו סיודעי' בעלמן ולח יבקשו חשכוחות רבות מכל החורה היח חגן להוכיי חס וזה עד שלח נברח העולם שפי' ממש בכהמות נדמו ולח יהיו ביקר שמותר חדם מן הבהמה חין כי' הקב"ה לופן החורה עד שבח מברחם וקיימה מעלמו מכל לבניו ומן ו חורה להיות הולכי המיס.

[שם עקב חשר שמר חף עירובי חבשילי' שמר חברה' חביהו] הכוונה כי הפלוסיפי' הרחשוני' בדורו' הממינו כי גזה סיהירו הסם בזה הסיגו המכלית ולח הביהו כי יש לחרית ושחרי' לנפש חדם [הוח יהרגנו על מות] מכל מברחם חביהו הסיג גם שחרית הנפש והנה מכז"ל חמרו בביחה ס"ב מכלית ע"ת לברר מנה יפה לנפש וזה רמזו שחמר ע"ת שהיח מנה יפה ליום שכולו שבת מנוחה חי עולמי' והכן].

שם חמר הדברים החלה [ילמדנו רביהו העולה על מה היתה נח רשב"י חומר על הרבר הלב חחת מולי' מברחם הי' מהרבר לחר מדת הדין ומה הי' חומר ר"ל חמר לחי שקבלתי כל שכרי בשה"ז עזרני הקב"ה בחותם מלכי' והגלוי מן הכבסן כבר קבלתי שכרי ושוב חין לי שכר בעוה"ב ר"ל הקב"ה כיון שהרהרת לחר מעשי עולה חתה לריך לפיכך ויחמר קח נח לת כנך וגו' והעלהו שם לעולה] והוח פלח ר"ב למה מליין המדרש כחן על ס' שחמר לו הקב"ה לל תירח לכרס חכרך הרבה מחוד ועוד

ולריכת עולה והכן

מ"ך ויקח לו לת כל חלה [רשב"י חומר כל הכפרות הרחה לו חוץ מעשירית החיפה] הכוונה כי כל הקרבנות נפדי' רק שם נטמחו חבל כ"ז שהן טהורי' חין נפדי' חוץ מעשירית החיפה שנפדה לפני' שם היח טהורה עיי' מנחות דף ק"ח ע"ח והנה הקב"ה פדה לת ישרחל ממלרי' חבל מז כחשר הי' טמחי' ונשחקעו במ"ט בשרי טומחה ולח יכלו להחמכמה עוד מז דילג על הקן חבל לח הי' בל"י טהורי' וזה שרמז שהקב"ה הרחה להברהם שבניו חשר הם קודש לד' וכמה זכחי חלקי' כמו זכחי חלקי' רוח נסכיה חספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח וכמה למן קדשי' לפני ד' כללן לטכח יוכל · חשר כ"ז הי' בח הנסיון העקידה לדעת כי זרע קודם המס הקרבנות חשר מקלימי' לשמים בריח ניחוח · חבל הרחה חומח שם נטמחו חו נמלח בם מוס מז נפדי' חבל טשירית החיפה שנפדה בגם שנשחר טהור זה לח הרחה לו יען שלח זכו ישרחל ללחת ממלרים כשהן ממלכת כהני' וגוי קדוש טהור עיכם מרחות ברע והכן חבל רבבן חמרו [חף טשירית החיפה הרחה לו] שנחולה הטחידה יהי' כולה זכחי שבן דוד בח שם כולה זכחי כן יהי' כמהרה למן

מ"ו וחת הלפור לח נחר [הרחה לו שמבדילי' בעולת הטוף ומין מבדילי' בחטחת העוף] ע"ד חגודה י"ל שים להבדיל בני חדם מחחוות העולם הוח על שני דרכי' [א] להרחות להם גודל מעלת לריק, חשר מוסרי' נפשם כליל לד' [ב] חבדון של רשעי' ומעמי' חשר ירדו תמימי' בשחול וחבדון עד שנפש

שנפש וגם הבשר יבילו · לך בחמת בחבדון רשע"י לא ימצאו המוסקי' רק מתוקף רשם היפ"ר לבל לא יבואו בשערי חיים של תהבת הבורא לבל ע"י מעלות הלדיקי' ירדפו לדעת ד' וזה שרמזו שמבדילי' בעולת הע ף ולא בחטאת הע ף והבן

מ"ר ואת הנפור לא בתר [לוי אמר הרמה לו הקב"ה כל מי שהוא מעמיד פנים בגד הגל שופטו וכל מי שאינו מעמיד פנים בגד אין הגל שופטו] הכוונה בחכז"ל מי שמחניף לרשעי' ואומר קשר לבל אשר יאמרו קשר לנסיף הוא נופל תחת ידם כי סירא את דבר ד' לא יחיל מפני אים ויעמוד כנגדם במרב ואנית וירעים בקולו ופלאות מי זה אשר בא לחרף מערכות אלקי' אז יקויים בו יאמרו אמה אליך ותחה לא תשיב אליהם כי ד' הוא שמש ומגן לכל החוסי' בו · וזה אמר שכל הבהמות אשר הניב תביאם שהם רומזי' על שונאי ישראל בכל זאת מי שאוהב על לבו להיות בלפור מודדת מן קשה כן אים מודד ממקומו למסור נפשו בשביל הקב"ה אז כל השונאי' יפלו לפניו וזה מי שמעמיד פנים בגד בשביל הגל שרואה בשופטו בנסיף יפול בידם והגל שופטו · אבל מי שאינו מעמיד פנים אינו הגל שופטו והבן

שם וירד העיר על הפנרי' ויבא אותם אבשר [הר"ש לבשיעשו בנך פנרי' בלא נידי' ועלמות זכותך עומדת להן] הכוונה כי כ' עמודי' אשר בית ישראל נשען עליהם [א] אם לדיקי' ותמימי' שהין בהם פועלי און אז זכות מעשיהם עומדת לעד להילוים מכל נרע ולדקה שומר מלוה לא ידע דבר רע כי תקפם וגבורתם בתורת ד' יליליהם בכל דרכיהם כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך והוא נשמל לעלמות הנוף כמו שעלמות הוא תוקף הנוף וקיומו עיי' רמב"ן בעשה היום הזה שכל חזק ועז נשמל לעשה יען שעלמות הוא קיום הנוף יע"ש [ב] רגם אם נזורו אחור ממלות ד' אבל יש בהם קרבת אחים שהוכחי' זה לזה שאם יפול האחד יש שני להקימו אז הפלוס אשר שוכן בתוכם הוא יתן להם שארית כתיב [אבור עשים הפרים הגם לו] תחכז"ל אפי' עובדי' ע"ז כדור אחוש מולני' לו [אלא בשם יהשמו] כאשר אין להם אחדות בא יום ונקם ואמרו חכז"ל אחאב הלילי במלחמה יען שהי' שלום ואחדות ביניהם יעו"ש והוא משל לגידי' שהם יאחדו כל הגוף הגם שכל גיד לעלמו דבר יפה הוא בכל זאת הוא יפעל לאבר אבל הגוף להיות אחד אבל אז שלא יהי' לנגיף גידי' הוא באחדות והתקשרות להיות אנודי' וגם אין להם עלמות השה מלות ד' כמו אתיכת בשר הל"ל שהשה בלי עלמות ובשר נפשק הגידי' אין השה לריכי' לזבותך שינלו והבן

שם ויהי' השמש לבוא [ר"ח אומר ג' מובלות הן מובלת מיתה שינה מובלת בבוהה חלום מובלת עוה"ב שבת] הכוונה בחתים חפשי [קטן וגדול שם הוא] שהקטן לא יגדיל והגדול לא יקטין ע"כ שם בלבד יש קטן וגדול · בך הוא השינה מבשלת תורה ומלות ומע"ט ע"כ יחטט אדם בשינה כי הוא כמת · מובלת בבוהה חלום כי החלום הרהורי דומה בפי שאר הכון כן יחלום וכן הוא בבוהתו בפי הבנתו ויגיעתו כן יעלה בחלום העולה בית על · מובלת העוה"ב שבת · שלא יהי' השבת למנוחת הנוף והנשמה לאכול ולשתות ולטייל רק יהי' למנוחת הנפש והנשמה כמו בעוה"ב לדיקי' יושבי' ועטרותיהם בראשיהם ונהני' מזיו השכינה בך יהי' השבת לעונג הנפש והנשמה והבן

בך יהי' זרעך בחרן לא להם ועבדום ועינו אותם ואח"כ יצאו ברכוש גדול · ואחכז"ל בברכות לכן אמר הקב"ה דבר בא וגו' שלא יאמר אותו לדיק ועבדים ועינו אותם קיים בהם ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם יעו"ש הכוונה כי יש ב' נסיונות נסיון עוני ונסיון עושר ועיי' רבה שמות פל"ח [אחרי אדם שעומד בנסיונו שהין אדם שהין הקב"ה מנסה אותו העשיר מנפשו אם תהי' ידו שתוה לעניים ולעני מנפש אם יכול לקבל יסורי'] והבטיח הקב"ה להבהרם אבינו [ידוע תדע כי גר יהי' זרעך בחרן לא להם] והמה לא יחפלו להיות תושבי' בחרן יען כי אין זה מרלם ויחפללו תמיד לד' שד' יביאם ויעשם בשר ליון בחרן הקדושה ועי"ז ילמיח [ועבדום ועינו אותם] שמלריס יחשבו מחשבות שאם יקראני מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו · ובכל זאת יעמדו בני ישראל בחוקים שלא שינו שמם ולשונם ומלבושם כחכז"ל רחוכן ושמעון ירדו ורחוכן ושמעון עלו · והבטיח לו הקב"ה שידין את הגוי הזה · וגם זאת שילאו ברכוש גדול שיעשה אותם בנסיון עושר ויעמדו בנדקם · אבל בשאר רשה הקב"ה להוליכם למלן רדו כי לא יוכלו להתמהמה אז עדיין לא יצאו מכור הבחינה לעמוד בנסיון עושר וכן הי' ולי זהב שאמר משה מה יעשה הבן שלא יחטא [בשף הרביתי להם וזהב עשו לבעל] כידוע · אחפי"ר אמר הקב"ה שהוא לריך לעשות קיום הבטחה לאברהם שלא יאמר רק נסיון העוני קיים בהם ולא נסיון עושר ועשה ד'

אשר סבטים והמה לא נזהרו ועברו כתרם עבר הברית והבן

מסורה וקרמת שמו ישמעאל וקרמת אחכם הרעה בתחרית הימים · וקרמת שמו עמנואל · וקרמת חומותיך ירושלים] הכוונה עד"מ כל זמן שיהודי מחניפי לאיר הלורר חותם שטות אים אשר שומע אחרי אל ולא יעשה דבר כנגד דת ותחומה זו רעה על רעה ח"ו ימלאו כל שומעי יצראל . אבל כי תקרא לו דע כי עמנו אל לשבט והן למוסר אלו בני אברהם יצחק ויעקב למסיר נפש בעבור הדת זו תקרא בזה חומותיך ישועה והבן בקיצר ·

רבה ויהי אברהם בן מאתי' שנה ומאה שנים [אמר אברהם אם אביהם המילה מפני מה לא נתת לאדם הראשון ח"ל הקב"ה דייך אחי ואחת בעולם ואם אין את מקבל עליך ליטול די לעולמי על כאן ח"ל אברהם על שלא מלתי הן בחי' ומזדווגי' לי תאמר משמלתי הן בחי' ומזדווגי' לי ח"ל הקב"ה דייך שאחי אלהיך דייך שאחי פטרוך ולא לך לעשות אלא די לעולמי שאחי פטרוך ואלוהו] הכוונה כי תכלית המילה להסיר פתח התאוה יען כי הוא רושם התאוות אשר רבים אלני' הפ"ל אם אחרי פרסומי דניסא העיני רואי' ויתכוונו על אשה יפ"ת ואבר הקטן אשר מרעיד השבע יפקיד פקודה אשר יצא עץ התאוה לכל עבירות ומידות מגונות אבל אם אברהם יסיר ויחתם הגבר ולא יתאוה כל היום רק יתן רשן לפי החמדה אז הוא השבע אשר ירדה בו בפרך גם הכסיל אשר כל התאוות יסגרו ולא יצאו בפרצון אבל אדם רואה לאקור בדעתו אם התאוות והחמדות אשר נפשן של אדם מתאוה רעים בעיני ד' למה נתן בעבע אדם לדרום בעדם וילרוך לנאוה מלאכות ד' בניבורי' ולא יתאוה בכל להכות אם לתעוגי' הרעי' ואז בנקל יעבוד ד' וילך בדרך הטוב · אמנם אז נאבד תכלית הבריאה שהקב"ה מבקש אים אשר יעבוד ד' מרצון נפשו אשר מביר את קונו ויקרא בשם ד' אז נדיק יסוד עולם אבל אם לא כן תכלית הבריאה בטל כוודע אבל זאת אשר יאמר אדם עליו יען אדוב עולם הולכי' אחר תאוות לבם והמה שוכחי' לאים אשר קורא ממעל וירחיקו ממנו כמטחוי קשת ורבים לוחמי' לו אבל בחמת אים הלריק די בעלמו שימלא מן בעיני ד' ולא יאמ"ם על אהבת בני אדם אבל לבסוף ניכרי' דברי אמת ורבים יחנו פ:ין וימלא מן בעיני אדם ואז ירבה חזון ודעת אלקי'

וזה שרמזו חכז"ל אם אביהם אמילה אמה אמסיר אדם החמדה ויוקר עיני התאוה למה לא נותן לאדם"ר עיני' בטבע בבריאה לבקש טוב ולא לחמוד רע אבל לו הקב"ה די שאחי ואתה בעולם שרק בזה שאדם ילחום מלחמות אז הקב"ה דר בתחתוני' ויהי' פז מרור ד' ומדור אדם אבל אם לא תקבל עליך למול אם לא תלחם נגד היצה"ר אז די לעולמי על כאן עיני' בשאר העולם רק על מחכוונת בשאר ברואי הקב"ה לא יניע מעלה מעלה אבל אם אדם מסיר בחכוונתו אז הקב"ה ואדם שותף בעולם וזה די שאחי ואתה בעולם שאחאחו יחד שותפי' בבריאתה והסיר אברהם אבל הלא רבים אשר יזרעו אחור ולא יזדווגו לאים עיבד ד' והשיב לו הקב"ה לריק יסוד עולם די באים אחד שאחי אלקיך ופטרונך אבל לבסוף כל אים אשר בו ירחת שמים דבריו בשמעי' ואחי אלוה ופטרנו של כל העולם והבן ועיי' מדרש ילקוט פ' מזריע שטורנוספוס הרשע שאל למה הקב"ה אינו מל את התינוק כמעי אמו והשיב לו לא נתן הקב"ה את התורה אלא לעלף את הבריות יעו"ש כרוך שכוונתי לאחת

ילקוט אם המון גוים [אלי אלא נפשי כתבית יהבית] הכוונה קודשת כרוך הוא ואוריי'תא חדא בתוך התורה נרמזו כל השמות של הקב"ה אשר בהם נברלו כל עולמות עד אין סוף וזה נרמז באלי אלא נפשי כתיבות יהבית בתוך הכתיבה של אוריי' כלל בו כל כח וגבורה אשר אנו יודעי' מגבורת הכורא והבן

רבה ר"מ אמר המול יתול מכאן למולל שיהי' מהול אחי' ישראל ערל אינו מוהל] הכוונה ע"ד מידה כי אים הבר לבב אשר עובד ד' מוהב את המקום ומוהב את הבריות הוא יכול לקרבן לתורה לדבר על לב הסריס מדרכי תורה שיעזבו את ד' כי דברי' סיולי'ם מן הלב עסור לכעסי' לב אבל מי שים לו ערלת לבב כמו [ומלתם ערלת לבבכם] רק מגביה קול לרבים שיחזיקו בתורת אלקינו ומליזיו וכדומה אין דבריו נכנסי' בחוץ השומעת כי המה שקר וכזב שאין פיו ולבו שוים [תשוב מבטן דברי כזב] וזה רמזו מי ברואה להיות מוהל להסיר ערלת אטומי לב צריך להיות מהול שגם לו אין ערלה בלבו אבל ישראל ערל מי שאינו שומע בקול

אבין שבשמים אינו מוהל לאים אחר והבן ·

שם נימל אברהם [ברגים והלטער כדי שיכפול לו הקב"ה שכרו] הכוונה כי הדבר אשר יעשה אדם בשמחה יען ברואה שיש"ת כזה אבלית

גדול אז הכל נקל בעיניו וערב לו כל מר למתוק אבל חכז"ל האירו עיני' שלא יאמר אדם א"א בבשר חזיר אלא אפשר והקב"ה אוסרו שכדי שיקבל שכר שעובד הקב"ה ואינו עובד השכל עיי' בחוה"ב וזה רמזו הגם שאברהם הרגיש בפעולת המילה שבזה יגדל וימצא חן בעיני ד' בכל זאת נצטער על יסורי' הגוף כדי שיקבל מהקב"ה כפלי' לתושי' והבן

תנחומא [הי' יושב אברהם ותמיה האיך ימול כיון שאמר לו הקב"ה ואתנה בריתי ביני וביניך מה כתיב אחריו ויפול אברהם על פניו כיון שנפל רמז הקב"ה לאותו מקום ועקצו עקרב ונמצא מהול מניין מה שכתיב וידבר אתו אלקי' לאמור הנה בריתי אתך הרי אתה מהול] הכוונה כל עבודת המצות המה דברי' נגלי' הגם שלב אדם לד' בכל זאת לא ימלט שיוכל האדם ע"י תכסיסי הילה"ר להתלבש באדרת שער למען כחש אבל אם ישומש בכלי ברית בתבנית קודש לד' לא להתענג רק לדבק דביקות הנשמה עם הגוף להשביע נפש שוקקה ונפש רעבה להוריד נשמה מאוצר חיים זהו מצוה אשר לא שזפנה עיני אדם כי שם הצניעות בכל אדם אז הוא רק קודש לד' בלבד והקב"ה רמז במצות מילה אם יותן חותם קודש באבר זה אז הוא בריתי רק ביני וביניך אשר לא יוכל להעשות בפומבי רק הקב"ה יודע מחשבות וזה שנפל אברהם על פניו שהי' פלא בעיניו שטהור עיני' יסתכל בזה כחכז"ל מספר רובע ישראל ע"ז יצא עיניו של אותו רשע כידוע אז רמז לו הקב"ה לאותו מקום ועקצו עקרב ונמצא מהול הראה לו ששימש אותו יהי' עליו כמו כפאו שד כמו שנחש עפר לחמו אז נמצא הוא מהול בכל איברי' אם יוכל ליחד לבבו נאמן לד' במקום עידון הבשר ורמז לו הקב"ה הנה בריתי אתך אז הרי אתה מהול כי המילה רק חותם קודש והוא כל האדם והבן ·

ועיי' ילקוט פ' וירא משל לחנוני שיש לו אוהב אחד כהן והי' לו טומאה בחצירו אמר הכהן אם אתה תחפוץ שאכנס לחצירך העביר הטומאה מחצירך העביר אותה ובא הכהן כך הקב"ה אוהב אברהם רק שהיתה טומאה תלוי' כיון שהעביר מיד וירא ד' אליו יעו"ש הכוונה כנ"ל להצדיקי' הוה עוה"ב ביתם והעוה"ז הוא החצר כחכז"ל בפ' אבות · ואמר הקב"ה לאברהם את אתה עוסק בתאוות עוה"ז ולא תזכיר שמי שמה אז כל הנאות הנ"ל המה טומאת הנפש ולא אוכל לבוא אליך שם אבל אם תסיר הטומאה משם רק יהי' מחשבותיך טהורי' להיות צדיק אוכל לשובע נפשו אז אבוא אליך וע"ז נתן לו האות בברית מילה שגם בגדולה של התאוות ורק הקב"ה יודע המחשבות יהי' כוונתך לש"ש מיד וירא אליו ד' · [והוא יושב בפתח האוהל] יש רמז שגם בפתח האוהל אוהל זו אשה איש ואשה שכינה ביניהם והבן ·

ובזה יובן דחכז"ל [כשדוד נכנס למרחץ אמר אוי לי שאני ערום כיון שהסתכל במילה אמר שש אנכי על אמרחך ונתקררה דעתו] הכוונה שנכנס למרחץ להתענג בתענוגי הגוף אז נתן על לבו שהוא ערום בלא מצוה כיון שהסתכל בתכלית אות מילה הבין שהקב"ה חפץ לכוון לש"ש מכל תאות עוה"ז ונתקררה דעתו והבן ·

גמ' פ"ד דנדרי' [ר"מ אומר גדולה מילה שכל מצוה שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלום עד שמל שנאמר התהלך לפני והיה תמים] הכוונה כי טבע האדם לכסיף ולהתאוה כל היום עיני אדם לא תשבענה חומד ומתאוה לאסיף ולהרבות כפלים ממה שיש בידו (אין אדם מת וחצי תאותו בידו) כי מידת לב אדם הוא לעשות כנפים לעוף מעלה מעלה וכן הוא ביראת שמים אין לשער כוסף הגדול של מצוה גוררת מצוה (צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקי' בציון) כי כל זמן שאדם חי חומד חוץ משעה שמת שם יניחו יגיעי כח (יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן) מי שכבר יושב בחביון עוז של הקב"ה שם ימצא צל שדי שאומר די כחכז"ל שד"י שאמר לעולמי די והבן והנה באמת כבר הסכימו כל המחקרי' כי האדם אשר חומד אוצרות עוה"ז הוא בעל מום שתמיד לא ימצא קורת רוח בקרבו שיש לו די מחסורו אבל כל איש אשר לו הסתפקות כפי גודל בהסתפקות כך הוא גדול בשלימתו שהוא קרוב לד' כי הבורא ב"ה יש לו די בעצמותו ולא צריך לשום דבר (ד' מלך ד' מלך ד' ימלוך לעולם ועד) וכן הוא ציות התורה (אחרי ד' אלקיכם תלכון) הדבק במידותיו לעשות כמותו להטיב לאחרים ולא צריך לעצמו כלל ולא צריך לקיום דבר לטובתו וכמוהו יהי' הצדיקים כפי האפשרות · וזה (הראיני נא את כבודיך) והשיב לו הקב"ה (כי לא יראני האדם וחי) הכוונה משה חמד להתדמות ליוצרו כמו שהקב"ה אינו צריך לשום דבר וזה כבודו כך הי' בקשתו והשיב לו הקב"ה האיך אפשר זה באדם אם צריך עכ"פ

המסך מד' שיוכל למיות בנשמתו ובכן והנה ביותר ממרו מכז"ל [מכר קטן ים בחדש מרעיב שבע ומשביע רעבי'] כי זה הטבע בבני אדם מי שנאחז בבולמס תאות המשגל אז כפי אשר רוצה להשקיט הכוסף כן ירבה וכן יפרוץ וכמוהו הוא בתאת בכל התאות רק כאן מרגיש האדם ביותר ובכן ליום הקכ"ם להסיר הערלה להרחות בחבר זה אתן את בריתי שלם להורות לכם כי המליצת המכר שלא יהי' התאוה ביותר הוא משביע לכם יותר מאלו תתענגו מאוד ומטבע זאת תביאו כי שלימות האדם בכל חמדת עוה"ז הוא מי שמניח ומחסף הוא רחוק מהשלימות ומי שיאמר די הוא השלום שים לו שלימות בלבו וזה שלא נקרע מחבריהם מכיון שלא שהוא קרוב לד' בשלימות רוחו עד שיגיעל להורות שרק השתתפות הוא השלימות והבן וכזה יובן דחכז"ל שם בנדרי' [גדולה מילה שהיא דוחה את הנגעי'] שכוונה כח המילה בחבר התשוק' מורה בחלבב על מידת השתתפות וכזה נדחה כל נגעי בני אדם והבן.

רבה וישמעאל שמעתיך [תרי"י כתיב כל אלה שבני ישראל שים עשר אלו בני הגבירה וישמעאל חילו מעמיד י"ב שלח חותן נשיאי' המר"ח נשיאי' ורוח ונפש הן בכל אלו מטות כמד"ח שבעות מטות חומר שלם] שכוונה דמודע כי ים כי חופני' מנשיני' בעולם ג' מי שרוחה רק על בחודו ונדולתו ועשרו ותילו לא יביע להטות השם לטוב ויאר כי יחשוב שזו לא יבחוד בעיני המון הבריות בחל שם יחמר קשר לבל אשר יחמר השם קשר זו יבחדו חותו ויטעזו בתפארת ויחליט בבל אדם · והב' אשר יחליך נפשו מנגד ויוכיח לחים ותים דרכו ומעשיו ופעולתו לפניו להחלם על יותר הנם כי רבו חוקיו אשר מבקש' את נפשו ויבחנו חותו בל לחיו ויחומו חותו בחטרה לחן בדברי חכז"ל הני לורבא מרבנן דמשנחי לי' כי מתח לחו חשום דלא מעלי לא נדול ממשה דחוכחח לחו בחילי דשמיא ומי לבו נדול ממשה רביט שרצו לשקלו · ומשה דחלי' הביאה יוביח · וזה חלוי בללחת השם שם המושל רוחה על תשוני' על בבוד ועושר זו יסול השם שודד מלבחי' חבל שם המנשיא יביט להללחת השם זו יפייחו ויביאהו · וזה שרמז בישמעאל יהי' נדולי' ומנשיני' י"ב נשיאי' שיהיהו עשים בנשיחות בחה דבתיב בשיאי' ורוח שם יש נבחות ונפש רוח זו ונפש אין לא יבוח השפעה לשם · חבל בישראל שם י"ב שבטי' שהשבט חורה על הדרבת השם המעולר בעולמו להללם על

טוב ויאר שלחמר שבועות מטות חומר שלם שם המטיבות נשבועות על החמת ולרך זו חומר שלם

שם [חמר חבריהם עד שלח מלחי כי' העוברי' ובניס בחים חללי חחמר משמלחי חיום בחי' חללי ח"ל הקב"ה עד שלח מלת כי' בני חדם ערלי' בחי' חלילך עבשיו חני בבבודי בח ונגלה עליך] שכוונה כ"ז שים לו חדם דרך משולם בתחוות וחמדות והוח יתן רשנ בפי החמדה זו הוח יעמוד לנם בחקהלות יורדי הים בחעוני' הלא הים זה חלה בחוני ולא נופל ממני וכב"ז הוח הולך תמיד ופועל לרך לבו ונלבה בחורחותיו ונלמד מדרביו חבל הם הים נקר עיני בשר והוח חבני עליון חשר נבזה בעיניו בל ילרי הים זו ממנו לא יקחו חבני מידות הרעות לקח ולימוד וזה חמר חבריהם ערם שמלחי חת עלמי שהוח מורה על השלימות הטוב והשרת התחוה זו [העוברי'] חני דרך הטוב ישובו חורחת היושב [ובניס] שבבו חל דרך הטוב והיושר בחים חללי וילמדו ממני בחשר עזבתי משפחתי ומולדתי עבודת חלקים חחרים והלבתי חחרי עבודת ד' העטור, והזבה בן יעשו נם שמה · חבל משמלחי שהוח השימן וחות על הרינת סיפ"ר זו העוברי' ובניס לא יבחו טוב חללי · והשיב לו הש"ת שמחמילה בחו רק עזלי לב שמה חבני החמדה חבל בעת חני בח עליך שתודל לא בלבד בשור מרע חלא תעלה מעלה בעשה טוב והבן.

ויר א

מ"ו והוא יושב פתח החוהל [חמר הקב"ה למלחכי' בוחו ורחו בחה בל מילה עד שלא נימול בי' נוסל על פניו ומח"כ בי' מדבר עמו ועבשיו שנמול הוא יושב ואני עומד] הכוונה מקודם בי' דביקת חברהם חשר ע"י שיתרחק מתחוות בשריות יקריב לד' בחו [מרחוק ד' נרחה לי] מה שמרחיק עלמו מעוה"ז ע"כ ד' נרחה לו · חבל חות בריח הוא לחדם להרחות שגם החבר חשר הוסם בטבע לתענוג הנדול שורם תשוקת עוה"ז נם הוא קודם לד' בעילת חשם המקודם, לו הוה מלוה בחענית יוב"פ חז חין לריך חדם עוד להיות נסוג חחור מעוה"ז בחחכז"ל [בל מם דחשר לן רחמנא שרא לן] וזו בי' חדם מיושב בעוה"ז בחו [ויושב יעקב ביקש ליושב בשלוה] וזה רמזו מחחילה בי' נוסל על פניו להסתיר פניו בקרקע זו דברתי עמו חבל עבשיו ע"י חות מילה הוא יושב

כג"ע של עוס"ז ומהם מעין הסכימה [הוא יוסב ואני עומד] שגם בהנחת הגוף אני עומד עליו והכן

שם [שלא ידיו בשלומיו חלל בריתו לעתיד לבריחם יוסב על פתח נסיכם ואין מניח

לרם מהול מישראל לירד בתוכה ואותן שמעון יותר מדאי מהו שיעשה להם מעביר ערלה מעל נכי התיוקת שמתו עד שלש מלו ומניחן עליהם ומורידין לנסיכם עליהם] הכוונה יש בני לדם שאר לבם ונפשם לדת ישראל עליהם פתומי חותם קודש לי' רק אין התאו' וגחלת התשוקה בוער בקרבו ולא יוכל לעמוד נגד פתח עמק עכור בית החמדה ואין מוסל בילדו ועליו יש לנמל זכות כי לבו כל עמו ככל שאר חטא לכל יש מרגלות רשע ליש' פועלי און שאר יתחרטו כי נפל גורלם להיות גולי' בדת יהודי שאר יש עליהם שם ישראל או שם יהודי הם המה מנשים החטאים בנפשותם שאר יקללו יום ולילה שאר קדמם ברכצי' וזה שהבריחם יוסב על פתח נסיגם ואין מניח לדם מהול מישראל לירד בתוכה מי שהוא מהול מרוח ישראל ומושח עליו חות מהכה טי' כעקידה דהוא לינו חוטא כעשם שכל מי שמוטל יותר מדאי שלינו נימול מישראל שמחרט שהוא יהודי מניחו עליהן ערלת תיוקות שמתו עד שלש מלו ניתן חות שזה שלים שאר לש' מקנא לנים שאר לא נימל ולא נכנס לבריתו של ח"ת לכן לינו מגין עליו והכן.

רבה [מר"י בר"ס להרכיליסטים שמרד במלך אמר המלך כל מי שהוא מפסו לני נותן

לו פרוקיפי עמד ג' ותפסו אמר המלך שמרו שיהם עד הבוקר וט' זה מתפחד לומר ליזה פרוקיפי המלך נותן לי וזה מתפחד ואומר ליזה דין המלך דן אותי כך לעתיד לבוא ישראל מתפחדי' ואו"ם מתפחדי' ישראל מתפחדי' דכתיב ופחדו אל ד' ואל טובו בהחרית הימי' ואו"ם מתפחדי' דכתיב פחדו פחדו כליון חטאי'] והוא שלא הניח לי' שלים התופס להרכיליסטים מתפחד הלא שכרו אתו ופעולתו לפניו שתפס למורד הכוונה כי חכם רואה את הסולד מצני פניש לופן בתוך לופן למצל שם המורד ישמע שלים שאר תפסו והגילו לפני המלך ונתכבד מאוד ויצא משאת המלך בהון רב והבטיח לו ולבניו אחריו ברכה על שאר הביאו לו מעשר הרכיליסטים בנפשו מה רבו צריו שמשר שערות ראשו כי לבו יגיד לו כמה גדול עונו מנשוא לפני המלך שם שולא שכר רב לשלים שאר שגר טויבו אין זה כי שם המלך קלף מאוד על מרידתו עתה אין רפואה לפניו אלא שם השכר שאר נתן המלך לשלים שאר מסר לו לויב נפשו קטן הוא לו ישמח הרכיליסטים כי יבין שלא כי' בעיני המלך גדול מרדו ויקוה כי ים תקוה ועוד היום לעמוד שאר יוך על מצעתו בחון · וכן שם השלים שאר תפש להרכיליסטים ישמע העושה שאר עשה המלך למורד הזה לו ילמד ממנו שכרו שאר יקבל דשם המלך קם בחמתו על המורד להמית אותו במיתה משונה או העביר עליו כוס מחמת תעוני' לו נגלה לו כי גדול הי' פחד המלך בעבור המורד ולא ישלח שהמלך יתן לשלים שאר היטב עמו להוליך נפשו מדאגה שכר טוב · אלא שם המלך לא שפך חמתו על הרכיליסטים רק עשה לו כדבר קל להכות בשרוף רשע תרבצי' ולא יסף לו לא יקום לשכר רב כי נגלה שלא הי' לב המלך ברוגז ובעלבון על המורד ופעולתו שאר הניח המורד לא יקר בעיני המלך ולא יפה לשכר טוב : ולכן לוה המלך לשמור שיהם לחקור על עושה המורד ועל קבלת שכר של המטיב וכשביל זה שיהם מתפחדי' המורד מתפחד הולי יחשב שכר טוב מן השלים התופס לו לן רפואה למכתו והתופס ירא הולי יחשב מעושה קל של המורד לו לא פעל גדולות · וכן הוא בבני ישראל וכהו"ם ישראל מתפחדי' הולי עושה הפלאות הי' דבר קל לו לן להם לנפות על שכר טוב מאוד שאר עין לא ראתה ואו"ם מתפחדי' הולי יחשבו שכר רב שאר יקבלו בני ישראל על שמירת התורה לו יקבלו כמה גדול עושה והכן.

שם פתח התוכל [פתח טוב פתחת לעוברי' ושבי' פתח טוב פתחת לגרים שלולא את לא ברחתי שמים וארץ שנאמר וימתקם כתוכל לשבת שלולי את לא ברחתי נגלגל חמה שנאמר לשמש שם תוכל כשם שלולא את לא ברחתי את הירח שנאמר הן עד ירח לא יאהיל] הכוונה כי לב, כמות בני שדם לריכי' מורה דרך שאר יורם וילמדם דרך התור (א) מי שכבר רשה תור שדת ותמוני' הטוב, ולקח שמן מיוחר המידות ומפסתה מילרו מחמדת הטוב ורוקה לסור מדרך המלך לו שם יעמוד לוים וידבר על לבו כי הדבר שאר מכוסה מעיניו בתמונה ודת ויחשוב שהוא חוסך גם שם עמון תור הדעת והשלהבת השכל למען יומו ולא יך בדרך החטאים והוא דומה כשמים וארץ שאר תמיד שם עומדי' ונגלי' וארחי' שכל לעידן ועידן יבוא שכיכותם עון וערפל עד כי בא רוח ומסוך העון והמוסך ומשאר מרחיקת הטוב וזה כמשל כמו מי שיממת התוכל שהוקן החלקי' שאר המה מכוסה

בלדדים ימתחו ויהי' מיושרי' ומהודרי' ולא נתחדש מאומה (ב) מי שכבר סר מן הדרך ונח בקהל רפאי' ועזב את הטוב והישר אז צריך לאיש אשר ימשוך אותו בעבותות החכמה לעזוב דרך רשע ולאחוז בכנפי הדת וישוב לאיתנו הראשון לראות באור העליון והוא נמשל כמו השמש אשר בלילה לא נראית ונדמי' כאלו היא נטתה באוהל ללין שם כל הלילה וכבוקר אור הוא עולם חדש אור חדש וכן הוא השב מתאותיו ויוצא מחשכת דרכיו נדמה כשמש אשר לא נשאר ממנה באור בלילה וחזר ליום הבא וזה לשמש שם אוהל בהם (ג) מי שמעולם לא ראה אור משפט לא הבין אמונה וחק צריך לאיש אשר ינהל אותו וידבר על לבו להחליף רע בטוב חושך באור מר למתוק והוא נדמה ללבנה אשר אין בה אור כלל והיא מקבלת אור מן ניצוצי שמש · והוא הנכרי אשר לא מזרע ישראל הוא ומקרב עצמו לד' אז הוא דומה כמו הלבנה אשר מקבלת אור טרם יחשוך · ואברהם נתן באות מילה סימן על כל ג' דרכי' שמל עצמו להיות תמי' שלא יוכל לחטוא עוד לסור מדרך הטוב ומל כל עבדיו לשוב בכל לבב לד' · וגם בן שמונת ימים הוא דומה לגר והבן ·

רבה והנה שלשה אנשי' נצבי' עליו [אר"ל א' נדמה לו בדמות סדקי : פי' מוכר פת וא' נדמה בדמות דיוטי : פי' רב החובל : וא' בדמות ערבי : איש ישמעאל] הכוונה שהוא אות לאברהם שהוא אב המון גוים המורה דרך הטוב לכל מלאכי מזרח ומערב ששלימות שלו תלוי בג' כללי' אשר צריך להיות לנגד עיניו תמיד ואז יצליח [א] שצריך ליתן לב לתקן הדברי' אשר רוצה להורות לפני העם שיהי' מזוקקי' שבעתים בלי סיגי' אשר ע"י ישתו ח"ו התלמידי' מי המרים וילכו שובב במראית עינים כחכז"ל הוי זהיר בדבריך ואמרו באבות חכמי' הזהרו בדבריכם שמא תחובו חובת גלות ותגלו למים הרעים וישתו התלמידי' הבאי' אחריכם ונמצא שם שמים מתחלל והוא דומה לאופה שצריך להבדיל בין הסובי' וגושקרא ובין קמח וסולת ולתקן הכל באופן נאות עד שמעשה ידי אדם נעי' יותר מן מעשה שמים כמו שספרו חכז"ל מר"ע שהשיב לאפיקורס שע"י פת ניכר כן יע"ש וכן צריך הרב לתקן הכל עד שע"י דיבורו ותיקונו נאה התורה יותר מאשר היא ע"י מעשה שמים ולכן שלח הקב"ה מלאך א' שנדמה למוכר פת שצריך האב המון גוים להורות הכל כשהוא מנופה יפה ומתוקן הכל לסעודה והבן [ב] המנהיג

יתן לב להבחין כל תלמיד ותלמיד היושב לפניו כפי שכלו ובינתו ימסר להקטנים כפי דעתם ותבונתם ולגדולי' כפי הבנתם ובחינתם אבל אינו יפה להפוך הקערה ליתן הסודות העמוקות לקצרי עינים והנקל והנגלה לחקרי לב שזה משפט מעוקל ותפוג התורה ח"ו ועיי' משלי ק' כ"ז ידוע תדע פני צאנך עד סוף הק' ומדרש שם שהוא האות לדעת פני צאן ליתן לאחד דשא ולהשני חציר ולשלישי עשב ולאחד חלב יעו"ש ועיי' במדרש שמות שמשה רבינו הי' רועה צאן ונתן עשבי' לקטני' הרך ולבינוני' האמצעי ולזקני' הקשה אמר הקב"ה אתה רועה טוב אתה תהי' רועה על צאני צאן אדם · והוא כמו הספן רב החובל אשר יחלוק העבודה לכל איש ואיש כפי כוחו ושכלו אשר ידע לעשות בדרך הטוב כך יהי' המנהיג והבן [ג] יראה המנהיג על החוסי' בו אם יגדילו ויצמיחו ויצליחו בדרך הטוב ולשים עין פקיחא אם לא יסורו מדרך הישר ואם סרו ישפוך מרורות עליהם זרוק מרה בתלמידי' אמרו חכז"ל ולא יאמר מה איכפת לי אני עשיתי את שלי איש יאכל פרי מעלליו נהפוך הוא משנאך ד' אשנא · והוא כמו ישמעאל שעל פני כל אחיו נפל וגם על כל פני אחי' ישכון עיי' במדרש שידו בכל שהוא רובה קשות ביד חזקה כך צריך להיות המנהיג והבן ·

מ"י ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך וכו' [גדולה הכנסת אורחי' מקבלת פני שכי נה דכתיב ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך] הכוונה בודאי אם האורח בא לביתו מעצמו ומכבדו אז אין גדול כקבלת פני שכינה אבל לרוץ בעבור אורח להביאו ולהכניסו לביתו הוא כקבלת פני שכינה דאברהם לקח רשות לעזוב השכינה ולרוץ לקראתם והבן ·

שם אם נא מצאתי חן בעיניך [לעולם יקח אדם רשות מרבו ואח"כ יעשה רצון תלמידי חכמים הבאי' אליו שנאמר אם נא מצאתי חן בעיניך] הכוונה כלל גדול בתורה שטוב להמליך עם קונו לדעת האיך להשתמש בכלי קודש זאת התורה אשר הגה מפיו יצא [קודשא ברוך הוא ואורייתא חדא הוא] שלא יבקש בלימודו ע"י התלמידי' כבוד ותפארת רק להשיג בו לעשות רוח לקונו · ובזה יובן מסורה מובא בי"א ערב רב ותלמיד [יערוף כמטר לקחי · ותאמר זה לקחי · לקחי לי פת לחם] הכוונה מי שלומד תורה ויראה לרבים יהי' בלי לעשות בתורה קרדום לחתוך בה וכפי' הפלאה דחכז"ל [אם הרב דומה למלאך ד' צבאות תורה יבקשו מפיו דכתיב בי שפתי

כהן

כהן יעמדו דעת יבקשו תורה מפיו כי מלאך ד' צבאות הוא] ופי' אם אינו מבקש להבות מן הלימוד כמו שמלאך אינו צריך דבר דפמ"ח וזה יצרוף כמטר לקחי שמרוה את הארץ מולידה ומצמיחה ותאמר זה נקחי זה שכרי אתי שאני זוכה ללמוד וללמד · ואם אינם עני הוא אשר אם אין תורי' אין קמח די בו בזה נקחי לי פת לחם לא תתנו לי רק לחם לאכול ולא יין ושכר שמן והבן · וזה שרמזו [לעולם יקח אדם רשות מרבו] הוא הקב"ה אשר מלמד לאדם דעת ומאיר עיניו כתורתו [ותא"כ יעשה רצון ת"ח הבאי' עליו] דאברהם אבינו טרם שהלך לגמול חסד עם מכיריו הלכו לפניו אמר להקב"ה לא נא מלאתי חן בעיניך במעשה אשר מחפון לעשות לו תעבור מעל [עבדיך כי מי שעושה מלוה לשמה הוא בבטחון שלא יעבור הקב"ה ממנו והבן ·

רבה כי על כן עברתם על עבדיכם [כהדא דאמר יסי' כן ד' עמכם] הכוונה כי אין זה דרך ארץ להזמין אדם ולאמור לו הלא בעבור כן עברת לפני כדי להזמיך לכך רמז המדרש שאמר אברהם הזה להיות עודם בהיפוך כמו פרעה שאמר יסי' כן ד' עמכם ודעתו בהיפוך כך אמר אברהם כי על כן עברתם לאמור בהיפוך כי עודם שלא בעבור זה באתם והבן ·

תנחומא [כתיב וד' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה וכתיב ומלא חן ושכל טוב בעיני אלקי' ואדם שאין לך אדם שהוא חביב על המלך ואינו חביב לפני כני פלטרין אלו אינו חביב לפני המלך והלדיקי' הן חביבי' לפני הקב"ה והן חביבי' לפני המלאכי' ולפני הבריות] הכוונה יש מן בני אדם אשר דומני' שם ידברו בשם ד' ויוכיחו לעם להניד להם דרכם פשעם ועונם אז ירדו מעט מעט ולא ימלטו מן ולא יקובלו על הבריות כי קשה על אדם לקבל שנאת וקטטה ליצב בין שומעי' הרוני' לבלעות חותו ·אבל בחמת שם האדם מרוצה להשמים וקרבו קדום כולו אז מלאך רע בשכ"ח יעשה ממן [בדרות ד' דרכי אים גם תויביו יאלים אתו] מדרש אפי' נחם אפי' בלב כל הכתות לריבי' להשלים אתו וזה המשל מי שחביב על המלך כודאי חביב על בני הפלטרין אבל מי שחביב על הפלטרין אינו חביב על המלך כך מי שבני אדם אוהבי' אותו שאומר קשר לכל אשר יאמר השם קשר אינו מרוצה לשמים אבל מרוצה לשמים כודאי יקובל על הבריות ·

רבה [ממן תורה גלימי לו ניחומים גליתי לו דינו של סדו' לממר ואינו מגלה לו] הכוונ' ממן תורה הוא הבטחת השכר כמו [וילמו ד' מלקינו לטוב לנו כל הימים ולחיותינו כהיום הזה] ונחומים הוא עונש על העובר מכל מלות ד' אבל שכר מלוה בהאי עלמא ליכא [עין לא ראתה אלקים זולתיך] וגם העונש הוא בעוה"ב אשר שם [ופשם אויבך יקלענה בכף הקלע] מלאכי ג' (ובכתם ורחיתם בין לדיק לרשע ובין עובד אלקי' לאשר לא עבדו כי הם היום בא בוער כתנור והי' כל זדים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם יום הבא אמר ד' צבאות אשר לא יעזוב להם שורש וענף] אבל שהקב"ה מעניש גם בעוה"ז לרשעי' לא ידע אבל בעונש שלוש גילה לו זאת והבן ·

שם [רפב"ם אומר אפי' שם אדם שהקב"ה עתיד לקרוא לישראל' שנאמר בעת ההוא יקראו לירושלי' כסא ד' וי' אברהם יודע] הכוונה בעת אשר יראו על אדם גובר אז לא יניע האדם להיות מרכבה לבניהם אשר על שדי עליו רק אם יבדיל עלמו מכל ממדת טוטס · אבל לעתיד לבוא אשר עין בעין נגלה בבוד ד' אז יחי' האדם בתענוגי' ובכל זאת יחי' קרבו קדוש לד' כחנז"ל מלות בטלות לעתיד לבוא שגם בלא מעשי' של מלות יחי' הכל קדוש לד' · והנה ירושלי' חי' מכלל יופי ותלקי' הוסיף בתוכה ליון מכלל יופי תלקי' הוסיף אבל רק הוספת שניכר ד' אבל לעתיד יחי' המכלל יופי הבפשע ד' ואברהם חי' לדיק כ"ש שבכל התענוגי' עבד ד' וזה שרמז שידע השם אדם של ירושלי'

שם פמ"ע וד' אמר [רב כי מטי להמן בפורי' אמר אחור המן לרורי' בניו לקיים מה שנאמר ושם רשעי' יקרב] הכוונה בלדיק כתיב לשון יחיד זכר לדיק לברכה כי דרך לדיקי' אחד כל התלמידי' ובניהם בכללים בהזכרת חביבם ורבם ובאשר זוכר רחם בני עלי' לברכה בכלל בו כל תלמידיו ובניו הגדבקי' בו · אבל ברשעי' אמר שלמה ע"ה ושם רשע' יקרב בלשון רבים כי דרך רשעי' רבים לא רעה זה בראשה זה בשאר ספרו תכז"ל על פסוק למה רגשו גויים פרעה אמר עשיו שוטה הי' והמן אמר פרעה שוטה הי' ונוב המגוג יאמר המן שוטה יעו"ש ואפי' הבניו של רשע מינם הולכי' ברשעת אביהם ע"כ אמר שם רשעי' יקרב קללה גדולה בלשון רבים ולכן אמר רב אחור המן ואחורי' בניו לקיים מה שנאמר ושם רשעי' יקרב והבן ·

יכוח המכשה אני מאברהם [ורבנן תומרי' כבר קדמתי תומו מכיתם על כותן שנאמר כי אך המון גוים נתתיך דיין את הבן בלעז דעתו על אך נכיתם גליתי לו מ"ת גליתי לו דיבה על סדום מחר ומינו מגלה לו] הכוונה הקב"ה קרא לאברהם אך המון גוים להודות כי גודל היושר והצדק על אברהם הוא להיות כמו הקב"ה דכתיב ורחמיו על כל מעשיו כמו (מעשי ידי טבעו בים ואתם תומרי' שירה) כך הי' מידתו של אברהם לרחם על כל בני אדם כמו שאתה מרחם על בניו רצי' כמו על הטובים וכן מצינו שהגבית אמר (בני למותב בבבור יהמה) לכך נקרא אברהם אך המון גוים שמרחם על כל גוי הארץ . (דיין את הבן בלעז דעתו על אך) הכי אם הבן חינו בדעתו כדעת אביו בשביל זה אין דיין את הבן חולי ידע אברהם לומר זכות אלא לריבי' בניו להסכים לדעתו . (נהיגים גליתי לו) איך איך אני מעניש הרוחות והנשמות בעוה"ב . (אתן תורה גליתי לו) שאלך ליתן התורה לדעת אלא המלות אשר יעשה אותם האדם זאי בהם כי אם לא יהי' בניו כמותו להסכים לדעת כל המלות מעלמו . (דיבה על סדום מחר ומינו מגלה לו) אולי ילמד זכות או יתרצה בהם כמו יוסף הצדיק בניניה . (ובאמת הוא פלא אלא הלך אברהם להתרות בהם רק מבז"ל ממרו הקב"ה שתא בתשובה) והבן .

תנחומא (הקורא אסור ליתן עיניו תוך לתורה אלא אתה תורה אלא בכתב ואסור למתרגם ברבים ליתן עיניו בתורה תר"י ב"פ מקרא מלא הוא שנאמר כתוב לך את הדברי' האלה הרי התורה שנאתה בכתב כי עפ"י הדברי' האלה הרי תרגום שנתן על פה] הכוונה כי העוסק בתורה ילמוד לשמה ויזכה להבין בעומק ד' ובחמרותיו העטורי' זה שכרו מכל עמלו ולא יבקש תפנוקי' ומעדני' רק לחם לפי הטף לחיות בם ויותר מחריש כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא מפי ד' גם לא יבקש בעבור למודו שכר עוה"ב כי גם זה תקות שכר רק שכרו מחו ופעולתו לפניו עמלו בתורה הוא שכרו אבל למעני' האחרי' אשר יחזיקו ביד ת"ח ויתנו להם מהפורס המה מצוכי שכל קלרי המדע לריבי' יעודי' מרחות הלבחות כי ליום הבח גמול יריבם יאוב להם (כלל שכשף לא התכמה) וזה לדעתי כוונת מבז"ל בחלק (כל הנבראי' לא התנבאו רק למשיח בתו לת"ח ועושה פרקמטי' לת"ח ומהנהו מנכסיו לת"ח אבל ת"ח

עלמן עין לא ראתה אלקי' זולתיך מאי עין לא ראתה אמר ר"ל זה עדן ות"ח אדם היכן דר בגן ות"ח גן הוא עדן לא שנאמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן) הכוונה כל בני אדם המדברי' על לב תנשי' מעשה המלות ומע"ט ומה טוב להפון להבנות התורה ועובדי ירחה הוא רק בעבור המון עם אשר הם חסיבי הרחות לא יהיו רק תחות עולם ושכר עוה"ב . וזה "רק למשיח בתו לת"ח" וכו' אבל הת"ח עלמן עין לא ראתה אלקי' זולתיך לא יהי' לו תכלית רק לרחות בעוה"ב התורה והמלות . ופי' ר"ל מאי עין לא ראתה זה עדן אלא ירחו על עדנים ותפנוקי' . ות"ח "אדם היכן דר" מאין יתי' ויסכין בעולם אם לא יבקש לעשות מלאכה בתורה קדוש לתחוך בה וימי' בתעדני' מתעוני עוה"ז . והסיב לו "בגן" שיסכון בהסתפקות בגן שיהי' לו ירק עבב הבדה לאכלה . ות"ח "גן הוא עדן" מלשון חדם להיות אדם ומאין יבוא לו מחסורו . וע"ז הסיב לא שנאמר ונהר יוצא מעדן להשקות הגן שבקב"ה יקוים אחר אחר יתן לו מאכל ומשתה אשר הוא לורך האדם ולא יומר והבן וזה כוונת המדרש דומיא מי שמדבר בפה יוכל להכניס על דבר אם ויתן עיניו ובפיו יוליא מלין אבל הכותב לריך שיתן עיניו ולבו אם כי אם יסתכל בדבר אחר יתקלקל הכתב והמכתב וזה אמר "הקורא בתורי' אסור ליתן עיניו תוך לתורה" אלא יהגה בתורי' לעשות קדוש או לקרוא לו רבי בבוד המדומה או אפי' בעבור לקבל שכר בעוה"ב "אלא יהגה תורה אלא בכתב" היינו עיניו ולבו אם בלבד . אבל המתרגם ברבים לפני המון עם אסור ליתן עיניו בתורה אלא יאמר שיעבדו ד' בלי שכר שאזה יוכל ליצא מבשול כמעשה שהוצא במשנה אבות תכמים הזהרו בדבריכ' . ועי"ז הניח הפסוק "בתוב לך את הדברי' האלה" לעסוק בתורה יהי' בתו הכותב "בי על פי דברי' האלה הרי תרגום" שיתן עיניו תוך האלה בתיוניות "בריתי ברית עם ישראל" והבן . או הכוונה (הקורא אסור ליתן עיניו תוך לתורה) שאסור לו להסתבל על תכלית תיוניות גבול שתוך לתורה רק יהי' למודו לשם תורה ומשם ילמוד כל תכמות אלא נתנם תורה אלא בכתב שתותיות מתכימ"ת ומת' את בעליהן והבן .

רבה ויגש אברהם ויאמר [רפ"ח זה שהוא עובר לפני התיבה אין תומרי' לו בא ועשה בא וקרב בא ועשה קרבן אל לבור אלא בא וקרב להתפלל] הכוונה יש ממולא שבא ותומר אלא מעה

כעס הזה מעשה גדולה תכל מחרטי' ומכיתי' קרבנות לפניך ואתה תשמע מן שמים ותסלח לעוונם תכל מין זה טוב כי מן הודה ישראל מעשו ופשעו המלין טוב לריך להמלין שלח מעשו כלל כתכ"ל כמשה שאמר למה ד' יחרה אפך הלח עשו רק שנל מפיכה תשר לח יוכל לדבר ולרחות יע"ש במדרש משל כאשה מלך בדמות חדש על תבן ותשל משה שאינו יודע למה יחרה ד' וזה אין חומרי' עשה קרבן שלח לבור שמודי' על מעשה ומכיתי' קרבן שלח בח והתפלל עשה פלילות עם קוף להמלין מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ והבן.

שם הנה תכי הוצלתי לדבר ואנכי עפר ואפר [דרש רבח בשכר שאמר לאברהם אנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מלות עפר קומה ואפר פרה] הכוונה אין טעם לדיק כלל פעם הוח בעל הרחמי' אח לאיש משתית שהגיש שלוש סדום רעי' ומעשי' לד' מאוד בכל זאת השתתף לאברהם אביהו בלעדים כאלו הוח עשהם כאח ואחות והוח טעם עפר שמגביל עלמו שאלקיו יכי' לאחד ופעם הוח כאברי' אם ירלה שאין רפואה לרשעתם להביאה באחריתם או אם ירלה דרך רעה בקרובו אז יפריד ממנו כמו שאמר לוט הפרד נא מעלי ואומר לאחיו לא אכרת. כך וזה טעם אפר שאינו בר גיבול להתאחד יחד עי' שבת דף מ"י עפר בר גיבול אפר אין בר גבול ועי"ש וזה שאמר לאברהם אנכי עפר ואפר פעם עפר ופעם אפר וכנגדו זיכה ד' לישראל עפר קומה לימן חוח לבעל ושלה שקנה לה ונסתר' ונעש' פרודי' סיסי' חנודי' ואפר פרה להורות כדי לטהר הטמאי' נעמע המוה האפר סיסי' טהור כך הגש שאדם קרוב לריך לקנות לעלמו מידה שאינו עוכה להרחיק שאר בשרו ממנו ולנהוג במע' זעש והבל זכות אד' כנגד אד'

שם זעקת סדום [ר"י חומר האריכו בסדום כל מי שרוחה מחזיק בפת לחם לעני ואביון ישרף בחם] בפת פרי"ח. הכוונה חזקו רשעתם לח כל מי שמחזיק לעני ואביון פת חו לחם שכל מזון נקרח לחם כעודע [עכר לחם רב] הוח ישרף חלח מי שרוחה בעיניו שאים חו לשה מחזיק אחרי' בפת חו לחם ומעלי' עין מן הנותני' לדקה ג"כ ישרף שיזכך לבוח ולהוריש מי שאים חו החשה חשר מלחם לבש לעשות כן להחזיק יד עני ואביון והבן.

פרר"א סכ"ה ואבד תשתו מאחריו ותכי נגיב מלח [תשת לוט כל יום לוחכי חומה השווי' ונומחת] הכוונה עד"מ מלפנים ישראל כי' תמוני' כאהבת אבות לבניהם שם השה שמעו בקול ד' והולכי' כדרך שיצר חז הביעו האבות לעשות חסד עם הבני' אבל שם הבני' נזרו אחור ח"ו ולא אבו שמוע בקול ד' אז לא הביעו האבות על הבניס לדרוש שלומם וטובת' כהפוך הוא שמחו שם שמעו כי ימלאו קבר כמו בשבט לוי ואת בניו לא הכיר שאמר משה מלאו ידיכם היום לד' איש בבנו ובאחיו תהפוכות כהפוך הוא האבות ילחגו על הבניס להיות מוללי' וינדלו חומה על ברכי פוסטי' כופרי' ומורדי' יודע שם ינדל כמו יסי' עובר על דת וחמונה חעפ"י מגדל חותו רק להללים אחריתו להיות עובר ומכובד. והנה אשת לוט הביטה לאחריה לרחות מה עושי' בסדומי' בשדום אשר לא אבו לשמוע בקול מלאך ד' לאחת משם טרם השכה ומגודל רחמנות אשלה להביט על קרוביה המורדי' ופושעי' כמלאכי ד' ותהי נציב מלח כי שלט בה קללת סדום וכן כל אשר אשר נשל בהמות נדמו ולא יציו ביקר אדם שם חמנם השה כשורי' שידע שור קונהו שהאבות מכירי' ד' ואדוניהם בכל זאת לוחכים הנציב מלח של אשת לוט שירחמו על בניהם המורדים בד' ועי"כ נציב מלח של אשת לוט לומחת בכל יום.

תנחומא ויזכור אלקי' את אברהם [תני' השם מציל' תיק השפר עם השפר ותיק השפילי' עם השפילי' ללמדך שאביהן הלדיקי' ואשרי לדבקיהן וכן הוח חומר ויזכור אלקי' את אברהם וישלח את לוט וכן הוח חומר ויזכור אלקי' את נח ואת כל החי' ואת הבהמה אשר אתו בתיבה כולן נזכות נח] הכוונה כשם שמציל' תוך השפר עם השפר ותיק השפילי' עם השפילי' הטעם שהשומר הקדושה מתקדש ע"י הקדושה עד שאשה בעלמו קדוש כמו [ואתם הדבקי' בד' אלקיכם חיים כולכם היום] כך אשרי לדיקי' ואשרי לדבקיהן לא שכן נט פ"י לדיקי' אשר אשרי להם אלא לדבקיהם לפני עלמן אשרי בקדושת עלמן שים קדושה להתיק בפ"ע וכן הוח חומר ויזכור אלקי' את אברהם את לרבו הטפול כמו שדרשו חכז"ל ושרלחם שרלתו את פריו לרבות הקלישה כך ע"י זכירה את אברהם שלוט התדבק עלמו לאברהם שלח את לוט וכן ויזכור אלקי' את נח ואת כל החי' וכו' יען שכתו מעלשם לדבק עם נח והבן.

שם ויסע משם אברהם [חכם לב יקח מלות חכם לב זה אברהם יקח מלות לפי שאדב מקומה של שדום ופשקו העובדי' וכתיב ולא אסר

קילורי' שלי כלום תמר מה תלי מפסיק לדקה מביתי
הלך ונעמה מהל בגדר] והוא פלוגתא הלוח סדום לית התזיקו
יד עני ואביון גם מקודם והלוך גרס מכדון סדום
שלוח בהו עוד עוברי' ושבים עד שהולך לגרשם
ליסע ממקומו · פירוש אם הקב"ה יעשה רושם
בהתלי' תכזרי' תשר יכירו וידעו כל הקרובי' כי עיני
ד' משוטטי' בתרע ויעלם לתדם רע כרשעתו אז יפחדו
מאוד ויעיבו מלעשות עוד כדבר הרע הזה ולכן
סביבות סדום ועמורה רצו יד ד' בהתלי חון למדו
מוסר כמו [בתשר משפטיך לתרץ לדק למדו יושבי
תבל] ולכן התזיקו כל עיר בעיני עירם ולא שוטטו
עוד בתרץ הרשי' והלילים והולרך תברשם להעתיק
תהלו למרחוק תשר שם ימלאו עוד תכזרי' תשר רחוקי'
מלדקה וסיפרם התורה שהי' תברשם תכם לב יקח
מלות שתם לא ימלא פה לעשות לדקה יעתיק ממקומו
רק להיות עוייס בני ביתו וכתן ·

רבה וד' פקד את שרה [תע"ג דאמר רב היא
מלאך הוא דהוא ממונה על התזוה תבל
שרה לא נתרכה אלא הוא בבבודו וד' פקד את שרה]
הכוונה לרוב טוב תדש ש"י יהי חיים ושפה שפה
מתחוויס להיות בשר אחד ובכן אין תדש לתרץ בתרץ
אשר לא יאמא כי בתבע יתמתמו אתו אבל שרה אתנו
לא התזוה אז אלוות בשריות למלוות נפשה כי רעבה
רק לפשה ובשתמה תשקו יחד להיות להם זכרון עולם
בתלאך ד' הוא יהיה ובשם שלדיק יוכל לבוא למדרגה
שפשטו ובשתתו יחשקו לעבוד עבודה בהתמת תפילי'
או נטילת אתרוג כך זכרה שרה ד' להיות לה בן עובד
ד' ועשתה אותו תעשה בדביקות ד' · וזה שרתז אתפ"י
שתלאך ממונה על התזוה לפעול אלוה גדולה עד
שיולד תדם אבל שרה לא הוזרכה לדברי' תשוקת אים
ואלוות בשר רק ד' פקד את שרה הוא בבבודו פעל
הפקידה וכתן ·

שם וד' פקד את שרה כאשר אתר [הס"ד וידעו
כל עלי השרה אלו הבריות היך אם דאת
אתר כי התרס עץ השרה כי אלי ד' השפלתי עץ
נבוה זה תבימתי הגבהתי עץ שפל זה תברשם הובשתי
עץ לח אלו נשי תבימתי הפרחתי עץ יבש זה שרה
אלי ד' דיברתי ועשיתי והיכן דיבר למועד אשוב
אליך ועשיתי הס"ד ויעש ד' לשרה כאשר דיבר]
הכוונה רמז לאיזה אלילים כי שתלקח שרה לאבימלך
אשר הוא אבן גף וזור אבשול לאתור אבימלך
אתעברה שרה הלא דבר הוא שעשה ד' בבה ואקר
ד' ברכ" שסי' לאבלית זה אלו סיאה שרה אתעברה

כי' הטולם סוברי' שזאתה אחת בעלה כאשר ביאר
הרמב"ן שטבע זקן להוליד עם ילדה ולא סיפי'
שביאם זקנים אבל ממעשה אבימלך כי' נגלה שהקב"ה
השפיל עץ גבוה שאבימלך לא כי' יכול להשיג גבורת
אברי' וגם בני אבימלך לא התאוו אתוה כי עלר
ד' בעד כל רחם וכל מי שיכול לשאול הוא ג"כ
כוונה הטבע עיי' רמב"ן בפסוק אבבי ד' אלקיך אשר
הולאתיך אתרץ אלרי' כי אשידוד הטבע נגלה כי
הקב"ה הוא עושה הטבע יעו"ש וע"כ שמודע שידוד
הטבע בתבימתך ובשו מודע עושה הטבע והאמינו
שד' הנביא עץ שפוך שהאזיר אברשם וגם שרה
לשערות שהפריח עץ יבש זה שרה והנביא עץ שפל זה
אברשם כי התאזר כח להוליד כי אלי דברתי למועד
אשיב אליך שיאדם בשאר בשויו ועשיתי לשרה כאשר
דברתי וכתן ·

פסיקתא וד' פקד את שרה [כל נריס וכל
ירתי שמים שים בעולם אן אותם
שיעקו אלבה של שרה] הכוונה שרה אתנו אתרה
לאוק עשה לי אלקי' כל השומע יצחק לי ואקרא
שמו יצחק הכוונה אם כל העולם יצחק שלי' שאגדלת
בשה להיות עולם תמים היה לא אלשר על זה רק
אתלא פיס שאוק ולזה קראה שמו יצחק אגם הוא
יצחק לכל האון דבת העולם ודמי' לשבר ועשה אלב
ויעקה בשדי' ליצחק להיות בן וכל הגרי' וכל ירתי
שמים יעקו אן אותו אלב שרה שיצחקו לדברות
בני אדם וכתן ·

רבה ותאמר שרה לאוק עשה לי אלקי' [ר"ב
בר"ם בשם ר"ש בר"י ראובן בשאתה
שמעון אם ליכפת לי' כך שרה לפקדה אחרי' אם
ליכפת להם אלא בשעה שפקדה שרה אתנו הרבה
עקרות לפקדו עמה הרבה אחרי' אתפקחו הרבה
סומי' אתפתחו הרבה חולי' בשאפו לאמר כאן עם"
ונאמר להלן והאתה למדיות עשה אם עמי' שאמר
להלן דוריי' לעולם אף עמי' כאן דוריי' לעולם]
הכוונה הדור ההוא סי' בשקטי' בדשת הבסילות
שאין בעולם רק אלבך הטבע וכפי אשטרי שמים
כן לבא לאהוב עלי אלץ ולא האמינו שים כורא העול'
כדוק שמים ורקע האלץ על המים ואתן בשאה לעם
עלי' ורוח לכל ההולכי' עלי' ולא האמינו שים ביד
אדם לפעות ימין או שמאול להרע או להיטב לעשתו
כמעשיו וכתהלוויותיו ואמרו שאו עבוד אלקי' וכל
לדקתו לא יזכרו עליו וגם רדשעתו לא יפקדו ליו' משפט
כל בני אדם נתנו בתף סוברת כי תשבו עלמם

להיות

להיות בעקרה לא ילדה ולא תהיה להיטב לרבים כמו רבי עקרה לא ילדה ספ"י מכז"ל שיתמהו מאוד הקדמו על שלא ילדו בניס כי רואם ספ"י עשותם והרוגם כלידת בניס לאמו והבל בלי הפ"ג בפס שתון ושמחה וירוחו כי המה עקרות שלא ילדו בניס ונם אמרו [עבירה עקרה אין לה פירות] לא ה"י להם פחד לעבור עבירות כי נם היא עקרה ויש ספ"י כמו פתן מרם יאמוס חזון שלא ישמע לקול מלחש" כך ה"י כחרש" מלשמוע מוסר ויש ספ"י מתחכמי בעלמם שלין יתרון לאדם בכל המעלות הטובות וה"י סומין כמו [המרש" שמעו ועורי הביטו לראות] ויש ספ"י מחסרים בכל"ות ושטות לאכול ולשתות ולזנות ביתר זאת כמו [לב כל"י בבית סיין] ואחכז"ל אין אדם חוטא אלא מ"ש ככתם בו רוח שטות וכאשר נגלה יד ד' נשרה שילדה אז נפקדו אותן העקרות והסומי' והחרש' והשוטי' שהביטו ורואו שים אל עליון קונה שמים וארץ שנעשו בעלי דעת בעלי יושר ובעלי תכלית שנאמר כאן עש" ונאמר להלן והנחה למדיונות עשה נותן דורי" לף כאן נותן דורי" · אלא ה"י עוד עבדי תהום רק נעשו בני חורי" כי אין לך בן חורי אלא מי שעוסק בתורה אלא יש" עבד יל"ף והכן

ילקוט ויגדל הילד ויגמל [ויעש אברהם משתה גדול נדול עולמי" ה" שם ויעש המלך משתה גדול [נדול עולמי" ה" שם הס"ד כי יש"ב ד' לשום עליך לעוד בימי מרדכי ואסתר כאשר שם על אחותך בימי אברהם] הכוונה שם אל יבוא לנדל בנו וילוים כפי דרכו עושה משתה ושמחה לא בעבור שיהי' לו יורש ככסיו כי מה ליכפת לו בזה שם זרעו יקמו רכושו כל השמחה הוא שם יש" בן שימלא מקומו לעבוד ד' בכל אשר לו כאבז"ל שם [ויגדל הילד ויגמל שנאמר מיל"ך ליל טוב וכבן לאמרו שנאמל מחלבו] הכוונ' שנאמל מילה"ך שילמוד תור' שלא לשמה ולעשות מצות שלא לשמה אלא בעבור תריכת ימים ועושר [תורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד] אלא ישמה לשמים וזה מילה"ך לי"ע · וכבן מוסיפ' שנאמל מחלבו אלא ה" תכילתו ושמיתו לבנות בתן לעתו נופו אלא תכילתו ושמיתו ה" כדי שיוכל לעבוד ד' [בכל דרכיך דעהו] וזה רמזו ויעש אברהם משתה נדול עולמי" ה" שם שכל תכלית המשתה היה לשמות לפני ד' שנאמל יתק מילה"ך ונם שנאמל מחלבו ולא שום משתה ושמחה אחרת רק לאכול ולשתות לפני ד' כמו [זה השולחן לפני ד'] וכמו ושבו לאכול לחם לפני מלכים בשעודם אשר הכין משה ליתרו

רבה וירע מדבר מאוד בעיני אברהם [הס"ד עושם עיניו מרחות נרע] הכוונה הנם שאברה ספרה שרחתה בישמעאל מלחק עובד ע"ז או גילוי עריות או שפ"ד כל זה רחתה שרה אבל אברהם ה" עושם עיניו מרחות ברע אלא רצה למשם ולבדוק אחריו לרחות כי ברע הוא כי אז יה" אשם תקום להחזיק בידו ולכן עושם עיניו מרחות ברע וכבן ·

שם ויעש אבל [ר"ח פרדם שאל מה משאל תאני' עובדי' רמוי' רכ"ח ל"ל פומדק שאל מה משאל שנילה קיפר חמרת ביען בשר לחם יין בלים ר"ע בר"י אמר אבל שבאדרי' הדח"ת שאול יושב תחת השאל ברמה] הכוונה אברהם קרא לעוברי' ושבים לקרבם תחת כנפי השכינה ודיבר עמהם מתחילה לקבל טוב מלכות שמים בעבור הלחת נופם כי בעיומות בימינו נלח כמו פרדם שהוא רק לתענוג הנוף כך יש יתרון למחמין בחלקי' חיים וכ"ח שנעש שאל פומדק שלא די שחמוכה ומחת יתרון תענוג שלא כותנת חיים ג"כ לכו לחמו בלחמי ושתו כיין מסכתי כעין שנולה קופר חמר בי"ע כך התורה נותנת לחם ומזון ור"ע אמר אבל שבאדרי' כי היא נתנה חכמה ודעת שדרם נעשה שופט על ילרו וחמדתו כמו שבאדרי' עיני העדה והכן ·

שם והעלהו שם לעולה (ר"י כ"ם אמר לפניו רבש"ע יש קרבן בלא כהן ל"ל הקב"ה ככר מיניתך שתשא כהן הס"ד אתה כהן לעולם) הכוונה כי לולא עקידה הוא רמז לדורות שבעבור קדושת ד' צריך אדם למסור נפשו להיות כלקן לעבוד יוכל אפשר לי אפילי כורתי בריתי עלי זבח ולא די שהוא ציות ד' על אדם גדול לעשות כן רק גם ציווה על האבות שיעשו הבנים לקן לעבוד בעבור קדושת שם כאשר עשו האפילי' בגזירת אמר ר"ל כאובא בספרי' הקדושי' וכן ה" ציוות הקב"ה לאברהם שיקח בנו היחיד להקריב לעולה לרצון לפני ד' · אבל

עיקר מסירת הנפש לה' יתי' בשביל להרגות נוגד לכך ושנוי מלא נגד כל המקים נגד מחשבתם כשאר עשו הפילוסופי' שהשליכו נפשם מנגד למען להרגות חוזק לכם כי טוב ליסול תחת סחרב מאשר יעשו נגד שכלם כי אז הוא המסירת הנפש רק גיהות ונאוה רק יתי' כל המסירת לד' לבדו לכבוד שמו וקדושת תורתו וירחתו לקיים [ונקדשתי בתוך בני ישראל] והנה בכל קרבן הקריבו הבעלי' את הגוף אבל עולה הבאה אשר קרוב לד' עשה חומו קודם לד' במחשבתו הקדוש הנקשר בנפש הבכור אז ילמד לפני ד' לריח ניחוח וכן בכל מסירת נפש צריך להיות שם תדע גדול אשר ע"י יתי' נעשה הקרבן ונמחשבתו העשוי לעשות לד' לבדו ילמד לפני ד' ואשרי' תבינו בעומקותו לא השתין בלקוטו וירחתו שיוכל הוא לעשות זאת לד' במחשבות עמוקות · או לרמז לדורות עולם מה יחסן ד' בעולות כזאת · הביא לו הקב"ה אתה כהן לעולם וכן בניך העושי' זאת המה בחי' מדתי' מלכי' ואין עניות במקו' גדול והכן ומחזיק עיניו בשוכך לניין ברית' אמן ·

מ"ת ויקח אני נעריו עמו [אמר עד שתקרבנו יעמדו הם הכלים] והוא פלא גדול אחיך הם על הכלים אם הולך לשחוט ימידו · הכוונה הלא עוסק במלוה אינו ניזק רק כל זה אם אין כלפו אלא אחר עבודה תמה ושלימה אבל אם חלילה יש מחשבות פגול בעבודה אז יתי' ניזק · ואשרים אנשי' שניו מוד ירע שמע אין עבודתו לי' בשלימות וצריך שמירה על הכלים והורה כזה שהל יאמין אדם בפעמו

אן הכוונה עפ"י רמז שאז לי' השעה יושבלו השטני' לנבור ולקח אני נעריו שהמה יעמדו הכלי' ס' יציעה כמו [מעריך כלים שנכנסת בסומאה ויצאת בטהרה] והעמיד אני נעריו ומסר להם הכלים טילוטי' ודל"ב ·

מ"ו ויום השלישי (השמן נדמה בשבר גדול · תלה אברהם את עיניו לשמים אמר רבון העולמי' נגלית אלי ואמרתי לי אני יחיד ואתה יחיד קודע שמי בכל העולם והשלה בך לעולם ולא הרהרתי אחרי דבריך ולא עלתני מאחריך ועכשיו בא מים עד נפש אם טובע ילחק בני אתיך יחיד שמך מ"ד נשבר הקב"ה בשמן והלך לו) הכוונה להורות גודל אהבת אברהם את הקב"ה אלא אינו לו רק אם יטבע ילחק אתיך יחיד שמו של הקב"ה בעולם · אבל לא אמר אתיך אשמע לקולך ליך על אחר הסרים להקריב בני ילחק הלא טבוע בשבר מ"ב

גם לי וגם לך לא יהי' אתך ואשיב לבחיי בי חוטם רחמנא פעי' חולי התחם ד' והוא זוה וקורץ למיס ויעשבם על דרך · כאפיך הוא ד' אמר להביא ילחק לעולה לריך לילך בשליחות המקום ואם יטבע ילחק עשה את שלו לבן לא התפלל רק כמו מה בלע בדמי כרתני אל אחת · אתיך יחיד שמך בעולם

רבה וירא את המקום מרחוק [מה ראה עמון קשור בשר וכו' אמר לילחק בני רואה אתה מה אתי רואה מ"ל הן מ"ל לפני בעריו רואי' אתם מה אתי רואה מ"ל אמר סולל ומסור לינו רואה ואתם אין אתם רואי' שבו לכם פה עם החמור] הכוונה עד"מ כי הקריבי' אין להם מנוחה בעוה"ז כמודע מדחכז"ל וסביבו נשערה מאוד ובכה העמן מורה על רע הזמן ולוק העתים וספר מורה על נבהות המקום ולריקים · וזה הכוונה שראה עכז קשור בשר שעל כל עובד ד' ולריך יסכון עליו מוסך עכן ועריפל מ"ל לילחק רואה אתה גם זאת מ"ל הן אבל נעריו אמרו אתן רואים זאת אתן זה בדין ולדק ואמר אתם דומם לאמור שלא יבין רק אבוס בעליו או מתני' או מאכל והטוב המלובש כרע לא ירחה ובכן ·

שם ואני והנער נלכה עד כה [מבין זכו בני ישראל לברכת כהנים ר"ל אומר מילחק שבאמר ואני והנער נלכה עד כה לפיכך אמר הקב"ה כה תברכו בני ישראל] הכוונה הקב"ה רולה להשפיע לאדם עושר וכבוד רק מתחלה יבמון אותו בבור הטוני [ערפת ך בלרף כסף כתמיך בבור הטוני] שמתחילה גר יהי' זרעך בארץ לא להם ואח"כ ילאו ברכוש גדול וכן בילחק מתחילה בחן ד' אותו אם רולה להקריב גופו ועשות רצון בוראו ואח"כ ויזרע ילחק בארץ וימלא מאה שערים וכן באברהם בחן אותו בחור בשדים וברעב ואח"כ באברהם בבד מאוד במקנה ובכסף ובזהב · ומעשה תבות בימן לבניו שבא בחופן הזה שרשית מלער ואחרית גדול בתבות בן יהי' בכלל בני ישראל עד בילת המשיח וזה שאמר אברהם ואני והנער נלכה עד כה עד המדרינה להקריב הנוף לפני הקב"ה אח"ז בשחוה ונשובה אליכם להנות משוה"ז בשוער ובבוד · וזה שרמז מבין זכו מליזי מדרינה יזכו ישראל ברבת בהנים ממדרינת ילחק ואברהם שבאמר ואני והנער נלכה עד כה ובכן · ·

שם ויקח את המאכלת [בשעה שעלה אברהם את ידו ליקח המאכלת לשחוט את בנו בכו מלאכי

מלאכי השרת דכתיב כן תרגלי לעקו חולה ומה לי חומרי כשמו מפילות לין תכרסם מקבל עוד עוברי ומביט] הכוונה כי כבר רמזו חכ"ל שמקבל תדם יניד אם יחטא שלין רפואה לו רק נופו תחת נפשו שמלגו לנביאי' התדם חוטא מה יעשה לו והשיבו נפש החוטאת תמות רק הקב"ה הטיב יעשה תשובה והנה נסיון העקידה כי' כאשר ספרו חכ"ל שם שתכרסם עשה משתה ושמח ושימח לתחיים ולא זכר בד' להקריב לפניו פר ואם יומת ויושחט ילחך אז מורה שלין תשובה רק נפש תדם יומת ולכן כי' הציווה שתכרסם ישחוט אם כמו ואז לא יקבל תכרסם טוב מי שחטא ועבר תדם ועשה תשובה שיאמר מי שחטא יחתה מספר החיים ולא נאמר ודברי' וזה שלעקו מלאכי השרת תכרסם לא יקבל עוד עוברי' ומכי' מי שעבר על מלות ד' כמו [לא עליכם כל עוברי דרך] עי"ש במדרש . ומכי' שהם מכים ומבקשי' להיטיב · לא יקבלום תכרסם עוד ולכן יחום ד' על ילחק ומכן ·

תנחומא [ילחק אמר תכח שקדימו שנפש תלופה הוא וכשתרגה את המלכלת שמא תזדעזע] הכוונה הנפש תשר היא כמשניר הנוף וכשם תשר יפקוד עלי' לחזור בניח תבי' כשעוריים אז היא נכשלת מאוד מרוב השקת לחזות מחזה שרי ולכן אמר עקדני שמא תזדעזע ומכן ·

שם [ילחק אמר תכח נפשי מסור תכל על דמי תבי מלשר עלמי תעפי"כ וילכו שניהם יחדיו] הכוונה ע"י רש"י כרחשים קול דמי תחיך לועקים שהמה הכניס תשר עמידי' ליל ממנו וילחק כשמת, מסר עלמו ונופו רק זאת כי' מילר לו שהם ימות שלא היית תחניו כניס תו כמות שיסי' זכרו לשר וזה שאמר על דמי תבי מלשר רק מרוצה הוא שהקב"ה חפץ כן וילכו שניהם יחדיו ומכן ·

וילכוש [ר"ל ילחק תכח תשר ועשה רלון יוצרך ומורפני יפה ואפר שלי הולך לשמי ומכחהו וכל זמן שנרחהו שמי תאמר זה בני שנחטו תבין] הכוונה שנחת לשם סה בנה סי' קדוש לד' ולא תם בחטאו רק שחטא תיתי מיתה רק לכפר על עון תכותיו כמו [ונתן ככורי נשאי פרי בטני חטאת נפשי] וזכר ילחק לעשות נחת רוח לשמו ואמר תבין תשר ועשה רלון יוצרך ומרפני יפה שלא יסי' ככוונתו לכפר עוונות רק לעשות נחת רוח לפני ד' כי אז יסי' הקרים, יפה [ואפר שלי הולך לשמי] יניד לשמיכי ס' כשר ואפר שלי שום הרשוע

לשמי ד' רק קבל להיות כשם נשלמה וכ"ז שתרגה שמי היה תאמר זה בני שנחטו תבין לא שנחט לעשות כעוונותיו רק תת כעין תבין ותכי' עוד זאת נחמתה שסי' לד' פרי קודש הילולי לד' כרחכז"ל [אמר הרבני' השלה אחר הרשוני דבני' שהי' שם מי הרשר תכרס הרשר ואמר שמחתי ושימחתי את הכל ולא הפרשתי להקב"ה לא פר אחד ולא איל אחד] ומכן ·

אין הכוונה דכבר אמרו חכ"ל ליעקי דור אמרו מתכימלך נמעברה שרה ולר הקב"ה קלפתר פניו של ילחק יסי' דומה לתכרסם הכוונה אלו כי' מ"ו ילחק מתכימלך כי' זרע רשעים מרחם ולא כי' קדוש להיות מרוצה להשחט כשם נשלמה רק תכרסם הוליד את ילחק ויסי' לריק כמותו וזהו שקלפתר פניו כי' דומה לתכיו לקיים וילכו שניהם יחדיו זה לשמוע וזה להשחט · וכשאר שמא תכרסם קח נא את בנך את יחידך את ילחק שמע מהקב"ה עדות שילחק כמו זרע קודש ופ' נסיון העקדה רמה זאת נמוש כי בן ל"ז שנים יחסון לשמוע בקול תכיו ולהיות נשחט ונשרף ונם ילחק תמר לתכיו מהר ועשה רלון בוראך ושורפני יפה כלומר תני שם ואפר שלי תשר תבי' לרמז שנשבי כי' כשפר ואפר [הולך לשמי ומכימהו וכל זמן שנרחהו שמי תאמר זה בני שנחטו תבין] שהאפר עדות שתבין שמטו כי לא כתעברה מתכימלך כי כי' קדוש מרחם ומכן .

רבה ויאמר ילחק אל תכרסם תבין ויאמר תבי [בא נו שמחל אגל ר"ח ר"ל שנא שנא] תיכרת לבוך בן שיהן לך לק' שנם תשם הולך לשמטו ר"ל ע"מ כן ר"ל ואם מנשא תושך יושר מכן תשם יכול לשמוד הנשא דבר תלך תלשה ר"ל ויאמר אל דין ר"ל לשמר תומר לך שוסף דם תת חייב שנשבת דמו אל כבך ר"ל ע"מ כן] הכוונה הנשן דיבר אל לבו רשה שם שתם עושה הלא הוא בן זקוני כי הולדת למשה שניש תשר יסי' דומה ומשקה תורתך וירחתך כעופש שם זה תשם הולך לשמוע לא יסור לך שם ושמרים כארץ · ר"ל ע"מ כן · כזה יודע לי שלא חפן ד' כי להיות לי בן וככל כארץ אז רמז לו הנשן [ואם מנשא ר תך יותר מכן שתם יוכל לשמוד הנשא דבר תלך תלשה] ר"ל תפוץ כי תשקה לנשוך דם בנך ר"ל שנשר עוד נסיון נדול שם תעשה שם הכל רק נסיון וכשאר תחסון לשמטו יקרא תלך אל תשלה יבך מי יודע שם תוכל לשמוד אלא לשומטו וזה [הנשא דבר תלך תלשה] שם הדבר רק נסיון מי יודע שם לא תלשה מלשמוע שניש בקול ד' אלא

לשחטו

לשמעו [ר"ל ויתר על דין] אמת הדבר שיהי' זה נסיון גדול אם יאמר שלא יחשוב אחר שכבול גם הנסיון הזה · אז השיב השטן [למאר יאמר לך עוסק הוא את] מאר השחיטה יאמר לך עשית חשר לא ציותי ולא עלתה על לבי לבקש קרבן אדם אתה הרגת בנך ושפכת את דמו אז אחדש עוה"ז ועוה"ב [ר"ל ע"מ כן] כי מה תיכפת לי בחבדון שני עולמות · כעת הזאת רצון הקב"ה להקריב בני לעולה למה לי לחשוב מחשבות מה יאמר הקב"ה אח"כ והבן .

שם והנה הוא אחר [מהו אחר הרי אחר כל המעשי' ישראל בחזי' בציורות ומתחבאי' בגרות ומסוף ליגלג בקרניו של הוא שנאמר וד' אלקי' בשופר יתקע] הכוונה כי ישראל בחזי' בציורות כי לא יוכלון לנחוש נגד היצ"ר וכשאר עשו הציורות מתחבאי' בגרות כי לבם מלא אחד [כי רוח עברם בו ותיכנו ולא יכיר עוד את מקומו] ובחזי"ל איתי"ר שהוא עמו הוא בחי' בחזרה שבעלמו לא יבין היך שמא ליתי"ר וכחזי"ל לרשעי' כדמה כשאר ורמזו והנה הוא אחר שהי' הוא מנגח ימה ופאה קדמה מזרחה כאשר הרוח היצ"ר יסבו בלבתו אבל לבסוף הוא הוא אחר שעשה עמו חשבונות רבות על רוע מעשיו [בחזי בשבך] מתחילה בחזי ולבסוף הוא בשבך רק בשוב אל הש"ת איגלגו והבן ·

שם ד' ירחה [ר' ברכי' בשם ר' חלבו אמר עד שהוא שלם עשה לו הקב"ה שוכה והי' מחשלל בחוכו שנאמר ויהי בשלם שוכו ומעוגתו בציון ושם הי' אומר יהי רצון שתרחה בבנין בימי] הכוונה כי בית הוא בירת קבע אבל שוכה הוא בירת ערעי כך מתחילה הי' רק ימידי סגולה אשר הכירו להקב"ה כמלכי לדק אשר הי' כהן לאל עליון והוציא לחם ויין לאברהם אבינו וכדומה והוא כאלו ים להקב"ה רק שוכה בירת ערעי עלי הארץ וכחזי"ל שאברהם אשר מתחילה הי' אלקי שמים ואח"כ עשיתי אותו אלקי ארץ · ואבל בידי שמים אין מירחת שמים לבן אמר הקב"ה · יהי רצון שתרחה בבנין בימי שיהי' בירת קבע שיהי' השלש לבק בד' תמיד ולא שלשתים ורבעי' יזכור בד' ויעבוד אותו ואח"כ יהי' שעות אשר השלש לא ידבק בו שאז בירת ד' רק בירת ערעי רק נהי' דבוקי' בד' תמיד שיהי' לו בירת קבע והבן ·

שם [אמר אברהם רבש"ע אי אפשר ליל מבלי בלא קרבן אין הרי קרבנך מחוקן מששת ימי בראשית] הכוונה מי שפורש עצמו בתוך התעסקות

רחמני' ביישני' גומלי חסדי'] ובזה היינו נודעי' בעולם בכל האומות והן הן הקרני' לדיקי' שנאמר [וכל קרני רשעי' אגדע תרוממנה קרנות לדיק] והן הן [קרנים מידו לו ושם חביון עוזו] · ובנבואת דניאל נאמר [ואשא עיני ואראה והנה איל אחד עומד לפני האובל ולו קרני' והקרני' גבוהות והאחת גבהה מן השנית והגבוה עולה באחרונה ראיתי את האיל מנגח ימה צפונה ונגבה וכל חיות לא יעמדו לפניו ואין מציל מידו ועשה כרצונו והגדיל] כי כמו שהוא פלא שהאיל החלש יהי' גובר כנגד כל חיות כך הוא הפלא שישראל יגברו חיל כנגד כל האומות שעיקר חיות ישראל הוא בכל התורה והמצות כ"ז שישראל עושי' רצונו של מקום אין אומה ולשון שולט בם ·

והנה זה עצמיות ישראל שיהי' מובדל מתאות עוה"ז פרוש מכל תענוגי אדמה רק לחסות בצל שדי שיהי' עיניו תמיד נגד ד' ולבו על עבודתו ותורתו המשל כמו שנטע ד' גן בעדן והצמיח בו כל עץ הנחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן כמו שנאמר [ויטע ד' אלקי' גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר ויצמח ד' אלקי' מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע] כך נטע ד' בעוה"ז תאות רבות מאכלי' רבי' אשר המה נחמדי' למראה וטובי' לאכול אבל אין בהם כח להחיות את האדם נהפוך הוא המה בעוכריו שימות קודם זמנו כחכז"ל מי שרוצה שימית יחיה את עצמו . ורבים מכאובי' לרשע · אבל שם לפני בני ישראל עץ החיים בתוך הגן שליוה מה שמותר ומה שאסור מה שטמא מה טהור מה נאה ומה מגונה הוא התור' והמצות [עץ חיים הוא למחזיקי' בה אורך ימים בימינה] ומי שרוצה שיחי' ימות א"ע · וכל העובד ד' ישכון בצל עץ החיים הוא התורה ואם יצמא למי השלוח תאות גופניות אשר להבות החומר יצמאו לשתות מי תענוגי' בכל זאת לא ישתה רק אשר יבוא תחת גדר התורה [לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי] [הוי כל צמא לכו למים] אם יצמא צריך לשתות מבאר מים חיים מבארו של אהרן משה ומרים עפ"י ד' ·

ואם יעבוד אדם הקב"ה בכל לבבו אז יחרדו הכל מלפניו [מוראכם וחתכם יהי' על כל חיות הארץ] האומות יראו מלפניו ולא יתגרו בו (וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך) וכל גדולי מלכות ישלימו אתו (ראו ראינו כי הי' ד' עמך ואמרנו נכרתה ברית עמך) כחכז"ל כל שרוח שמים נהנה חוט של חן וחסד עליו · ואמרו חכז"ל ששאלו או"ה לבלעם הרשע אם יוכלו ללחום עם ישראל והשיב להם לכו בבהכ"נ ובבה"מ אם נשמע קול יעקב אז לא ישלטו ידי עשיו אבל אם לא נשמע קול יעקב אז ישלטו ידי עשיו והי' כאשר תריד וגו' יעו"ש ·

אבל באמת אי אפשר לאדם לחיות על התורה ועבודה רק אם יתקדש עצמו במותר לו אם יאסור על עצמו כל דברי' הדומי' לאיסור ומוסיף מן המותר על האסור אז יוכל לעמוד על גוף התורה ואחכז"ל סחור סחור אומרי' לנזירא לכרמא לא תקרב והרבה דברי' אסרו חכז"ל מפני שדומה לאיסור או שקרוב לבוא לידי איסור ושלמה המלך אמר אל תסג גבול עולם אשר עשו אבותיך כי הקב"ה נתן לאדם חק ומשפט כללי אשר הוא בכלל עם לפי תכלית וטבעם אבל כל אדם צריך תורת עצמו לפי טבעו פרטי ולפי מעמדו כאשר פי' הרמב"ן [והתקדשתם והייתם קדושי'] שאדם צריך לפרוש מן ההיתר כדי שלא יבוא לאיסור ולזה רמז במשלי כ' [מד' מצעדי גבר ואדם מה יבין דרכו] אם הקב"ה הכין מצעדי איש ואיש ויותר מזה איך כל אדם יחיש על דרכו ויגדור נדר ויגדור בעד גופו כי האדם צריך סיגי' וגדרים לולא זאת אינו יכול לעמוד כאשר רמז שם ק' י"ט פ' כ' וכ"א [שמע עצה וקבל מוסר למען תחכם באחריתך רבות מחשבות בלב איש ועצת ד' היא תקום] הכוונה שמע עצה ומוסר למען תחכם ומה העצה שרבות מחשבות צריך לעלות בלב איש שעצת ד' תקום .

וזה שרמזו חכז"ל · שהאיל שהוא קרבן תחת יצחק חקרו ברמז המעלות אשר יהי' לאדם אם יהי' עולה תמימה לפני ד' דכתיב הנה שמוע מזבח טוב והקריב מחלב אלים וכן נאמר עשה משפט וצדקה נבחר לד' מזבח הנה האדם צריך להיות כאיל בעל קרני' אשר מנגח בכל ד' רוחות השמים בכל מקום אשר ידרוך כף רגלו בין כל האומות במושב כל מלכי' ושרי' פחות וסגנים צריך הוא לנגח במצות חקיות ובמצות שכליות שהמה הקרנים מידו וכל פרא אדם אשר נמשלו לחיות לא יוכלו לעמוד נגדו כאשר אמר ד' לירמי' [ונלחמו לך ולא יוכלו לך כי אתך אני נאום ד' להצילך] ויעשה היהודי כרצונו וכאוות נפשו בבטחון שלא ימוט ולא ירפה

שד' יגיל לותו יען כי הכוסה בד' מסרתי עליון יסובבהו כתמור [כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך] וזה שמלאך הכיתו ליל שמשרתו מלאכי עליון תכל בתיזה תופן · שסי' רועה תמת עץ החיים שחוסה רק בגלל התורה והמצות שהמה עץ חיים למחזיקי' בה · ואם ימת לשתו' לתחות הגוף שיתכלתו הסרב החמדת מז יתתה רק מהבר בתר מים חיים בשוברי' תחתיו מה שמתיר התורה יתכל ויתתה ויתטע בעולם כתכז"ל [מס דתסר לן שרי' לן] וכזה אם יקדם ש"ם בעבודתו וירחתו ותורתו מז טוב שם משמן טוב תוט של תן משוך עליו מן השמים סיסי' שמו סולך בכל התרץ כמו ריח ג"ע [לריח שמניך טוביי' שמן תורק שמיך] · ומפרש דבריו · תכל ימיתי הוא יתן בגן סיוכל לעמוד בירחתו ולדקתו ויסי' גם לשמים ומה לבריות ממי יגיע התדש לגון תחת עץ החיים ויסי' ריחו טודף · כיה"ש של ימי כרחשים · כמו כה"ש הוא ס' יום ום' לילה ולריך תדש לפרוש מעשיות מלחכה קודש בניסת שבת כך בכל מה שעשה בששת ימי הכרחשית בכל דבר שהוא קרוב לליסור לריך לפרוש ולהבדיל עלמו מז יעמוד ליל הוא הירח שמים תחת לל שדי וכל העולם כדתי לו ונקרא ריעו תהוב למעלה ונחמד למטה רוח השמים ורוח הבריות נוחי' ממנו וסבן ·

מ"ך בסר ד' [מבראם קרתו סר בסר ד' ירתה יצחק קרתו שרה וילח יצחק לשוח בשדה יעקב קרתו בית לין זה כי סם בית תלקי' הכוונה תברהם תקר עבודת ד' כדוב דביקתו נדמה לו שבכל בח תד' לקהרו ולעזרו ותדם ליטו פועל תלח שתל ליולך לדבך בד' וזו בכל נעשה מחליו כמו בסר שהקב"ה יצרו מטבע להיות נבוה מעל שני תדמה סביבו ותם התדש רק יולך עליו זו הוא מולל הגם שהוא תלם וגבור כגבדו תשר הוא למטה בעמק בך נקל הוא ללחוש כנגד יה"ר רק שיחפון תדש לשלום בסר ד' · יצחק תשר שיש לדמות רק לשדה שלריך תדש למרוש ולהעדר וליתן זרע ובתשר עבד עבודתו בתלמי השדה בח הברכה במעשי ידיו מנרניך תחר מתה ומחליו יעזוב בך הבח לעשר מסייעי' תם עשה כדי מדתו בזעת חפו ובעתל ילו כמוכן ויעקב תשר לדמות כמו בית תה שלח נגה שדה לשתר ביתו לח יוכל להמות כי מחליו לח יגדל כבוד ביתו רק תשר בגה הוא יעמוד לפניו בך הוא בעבודת ד' זה למעלה מזה וסבן ·

אן הכוונה כי עבודם לפני ד' יסי' בג' סניס

(א) רק בדברי' גדולי' תשר בו מסירי' הגשם ונשמע שדב' מרחו' כמו עקיד' בן יחיד והוא ממשל לבר שברת' למרחוק [ב]שלח יסי' גדול' כל'ך תכל בכל זאת יסי' עבודה בדבר בגלה לעיני כל הרוחי' והוא ממשל לשדה שברתה תבוחתו לכל העובר וזה סי' ביצחק שתשר תבימלך רתה רלוזו כי סי' ד' עמך והוא כמו שרה (ג) שיסי' בשתר כי ביעקב סי' לדקתו בחוכת הלבבות שלח בגלה לעיני בני שדם כמו שדחכז"ל שתשר בתשר שבלתי · תשרי לגבר תשר תיסרנו קה שקיבל בתסבה · והוא כמו בית שעשה להשתמש בו דברי' מבוסי' לתשמים שדם תשר לח יעזפנה עין הרוחה והקב"ה הסכים בהלטע לבת והבן ·

שם ויצב תברהם תל נעריו [יצחק סיכן סי' שולחו תלל שם ללמוד ממנו תורה] הכוונה תחרי שנתקיים ביצחק רשעית תכמה ירחת תלקים שמשר נפשו לשחיטה טבשיו שלחו ללמוד תורה תלל שם כי כך הוא דרכו של תורה [שדם כי יחות בתוכן] פת בשלח תחכל ומים בשורה תשתה שם תחה טושה כן תשר ך בעוה"ז ועוב לך לעוה"ב שלוס רב וכ"ע ללמודי ד' יחן ·

ילכוע [נפוי' לפני ד' זה משם' תברה' יצחק ויעקב שהם לפוני' לפניו שנתמר חדש' גם יסניס דודי לפניך עך עמכם וכל הכשריס שסי' כמלרי יסניס ושל תחריו חדש'] הכוונה כי יר"ת העושה תשבן הגשם בלב מעוריו עד זקנתו כתשר רחם לבו לעשות דבר עוב בזקנו יבוש בתרני מחשבותיו מפני הקב"ה לחמור לין תעשה כזאת וכזאת לפני ך היודע מחשבות ומכיר הגשתרות הלח תני לפניך ככלי תלח בושה וכלימה ולין יתתדר בלבוש מלכות לפניך הלח תטתי נגלי תמיד מחטאת נעורי לין תדמה לעשני רלונך ומרוב בושה לפני עיני ד' יסתיר עלמו ממסתרים לעשות דבר הקדושה כתלו רושה בו תכלית הגוף ודורש עוב לעלמו ולח שיחשוב בו לעשות נחת רוח לקונו כתכז"ל לח כל הרוצה ליטול לת השם יטול וזה שרמזו [ושתן לותו על יך המזבח לפונה לפני ד' בשעה שמקריבי' תמידי' על מזבח וקורתי' מקרח זה לפונה לפני ד' לני זוכר עקידת יצחק בן תברהם] הכוונה הקרבן יסי' כהקרבת תמידי' מעשה בכל יום לח הלך בגדולות ובנפלחות ממנו · וזה [מעשה תברה' יצחק ויעקב שסי' לפוני' לפני ד'] שבקרבם סי' בבעני' ולח תשבו שעושי' דבר יתר שלח ביתר עוז לפני ד' כי סי' לפוני' גם לפני ד' שנתמר [חדשים גם יסניס דודי לפניתי לך עמכם וכל הכשרי' וכו']

כולם נכונו מפני גדולת ד' ופחדות ערכם בעיניהם בהתבונן לפניו ד' והבן ·

חיי שרה

רבה ויהי' חיי שרה [יודע ד' ימי תמימי' ונחלתם לעולם תהי' כשם שהן תמימי' כך שנותם תמימי'] הכוונה כי רשעים מלמי' מרעה כל היום מה שכוני' בשעה אחת יפתרו בשעה הפנית אבל הצדיקי' יגלו מחיל אל חיל עד אשר יראה ד' בציון מעלה אחר מעלה וזה כשהם שהם תמימי' כך שנותיהם תמימי' זה אח"ז ומין בהם גרעון והבן

שם [בת כ' שנה ז' לשני בת ק' שנה כ' לאחת] והוא פלא הגוי בשלמה הוא יותר מה היא בת כ' והו"ל לומר בת מאה שנה כ' לשני וגם אלך אחרי רבוי לומר בת כ' שנה ז' לאחת ולולי הכוונה כי שרה אמנו לעולם היתה בבית אבי' ובבית בעלה כי בכולה בת אלך פנימה מפעלות זהב לבושה הגם שים לה מלבושי זהב בכל זאת לא אלך בחולות ובשוקי' להרחוב מלבושי כבוד ולא רצה שרה שור פני' שיבוא על ידה לחטא בת כ' בשני כמו בת שבע לשני אלא מגרש רצה להמשתכל בה · וכדרך הטבע אשה בימי זקנותה אין לה תואר ולא נמלא בה יפי להתעות ומשוקות של בני אדם ושרה אחרי בלותה היתה לה עדי והית' לריבה שמירים בנפשה למאה שנים אלא יבואו בה אחרי' לידי חטא כמו שאר בשים בשת עשרי' שנה וזה יודע ד' ימי תמימי' שכל יום ויום ילרש מתגבר עליהם ושמה לוחמי' בחרב וחנית הירחה ונחלתם הוא בלדקות והשלימות הזה לעולם תהי' שלריכי' למלחמת היצר עד יום מותם כי שמה נריחי'

וחזקי' לזקנותם כי קוי ד' יחליפו כח והבן זה

שם שני חיי שרה [מה לריך לומר שני חיי שרה בתחרונה לומר לך חביב חייהם של הלדיקים לפני המקום בעוה"ז ולעוה"ב] הכוונה יש לדיקי' אשר הם מובדלי' מן הגלות עוה"ז יש שזוכרי' על עוה"ב אבל חביב לפני הקב"ה אם אדם יה ג מעוה"ז רק תחלתו יהי' לעוה"ב וכן עשתה שרה אמנו שעשתה משתה יין לעוברי' ושבים תוכלי' ושתי' כדי לקרב הברית לירחת ד' וזה חביב חייהם של לדיקי' לפני המקום בעוה"ז אם הם יחיו ע"ש בהגלות עוה"ז [ולעוה"ב] אם הם מכווני' בחייהם בעוה"ז לתכלית עוה"ב · ומחכז"ל רשעי' בחייהם נקרא' מתים בשעה שמתי' ת"ש בתחלי' ובמשקי' מתים נקרא' מתים · משמ"כ הצדיקי' נקרא' חיים ובעבור זאת כתיב בני פעמי' שני חיי שרה שפיתה בעוה"ז ואיתה בעוה"ב והבן ·

שם ויבא אברהם לספוד לשרה [מהיכן בא ר"ל אמר מקבורתו של תרח וכו' אלא מהיכן בא מבר המורי'] הכוונה לא הספיד לשרה על אשר לוקה מאתו משה י"מ וגבירת הבית אשר רחוק מפניני' מכרה רק בעבור שהיתה לדקת גדולה שהולידה בן וגם גדלה אותה להיות רחוי' לעולה לפני ד' בהר מורי' וזה מהיכן בא לספוד לשרה ולבכותה מבר מורי' בא כי משם יצא לספוד אותה והבן ·

שם בשיא אלקי' את' בתוכינו [אמרו האומו' לאברה' אלקי את עלינו בשא את עלינו מלך את עלינו אמר להם אל יאשור העולם אלקי' אל יאשור העולם מלך] הכוונה מג' סניגים יתנו העם שבשם אחת אדם אשר יגביהו ויעשאהו עליהם לרחם [א] שרוח' שהוא דבוק בד' כל שיבקיו מכווני' רק לד' אז העם ידמו בנפשם שהוא קרוב לד' וילכו לפניהם ויהי' בשיהם כאלקי' והגם אם יעות יאמרו שהבל בלדק ובוודאי שי"ז יוכל לבוא המנהיג לעשות עולה שאין אדם רואה נגעי עצמו כידוע [ב] אלא יאהבו את השיא רק שלאן ידמיק' שיהי' אחת רגליו מפני חרב היוצ' ולכן יקבלו תורתו למלך ולמנהיג אבל אין זה טוב כי העונה יבאים הכל ויאמר לטוב רע והמלך בפחד תמיד על נפשו [ג] הוא הדרך היותר טוב שיקבלו אים אבם וטוב לב לרחם אבל יודע שים אבזון ודין על כל דרכיו אז יעשה הכל בלדק וכמשפט והנה התורות רחו של אברהם בכל דרכיו והוא דבק בד' · וגם שכל מלכי' נפלו אחת רגליו שים לו הכא והגבורה · וגם הוא אים לדיב לב ואים טוב · ואמרו שים לך עליו ג' בחינות למנהיג אלקי' אחה עליו שאחה כמלאך ד' וגם מלך אחה עליו שים לך הכא והגבורה · וגם בשיא אחה עליו שאחה אים טוב והשיב להם לא יאשור העולם באלקי' וגם במלך לא יאמרו רק אחי' בשיא והבן ·

שם שדה עפרון אשר במכפלה [אי"א שבשף הקב"ה קוממו של אדם שראשון וקברו באוכא] הכוונה עד"מ כי האדם השוכב על האדן ופניו למעלה אז משתכל כלפי מעלה אבל אם כופפו פניו על גופו אז עיניו על האדן ואים האדמה אשר מבקש כל פרי האדן יהי' לרוב שיחשוב שבז' יתעשר ונהפוך הוא למעלה למרחות יעיש נדמה לאים זרוע לו האדן אבל אין אדם אח ואני תחוחו כיון שמבקש

עוד וכתוכו ריק כי מי שים לו מנה מבקש מחתי' והוא כמשל כמו שדה חסר לגבי שיעים נדמה כאלו הארץ הארץ מלא ברכה שמונית שפע רב אבל כמת ים תחתי' מטרה ניער וריק חסר מחוך · לכן כפף קומתו של אדם"ר להרחות שעיניו ה' מלאי' חמוות ותשוקת ושם יקבר שחים קומה שיניו ירחו למרחוק · וכחמרה הזה נקבר שמתאוה עוד · וע"כ קברו במערה חסר למעלה ים שדה שכחוך הארץ ים ריקות וחסירות : ורמזו כן דלעיל כתיב מערת המכפלה חסר לו בקלף שדהו שמשמע שהמערה הוא בפנימיות השדה ולכן כתיב שדה חסר במכפלה הכי ים שדה בחוך המערה · אבל נאים בעפרון [נכחל לחון חים רע עין זה עפרון שהכניס עין רע בממונו של צדיק ולא ידע כי חסר יבילנו שהחור חסרתו ו"ו] הוא מנקש להעשיר עצמו אבל בחמת עיני אדם לא תשבעה ומנקש עוד לאים כזה ים שדה בחוך המערה והכן בקילר ורמזו כאן שבעבור חחות עיניים כפף קומתו של אדם"ר שהי' מסתכל חמיד על הארץ ולא נשא עיניו למרום וקברו בחוכו כי חוכב כפף לא יבבע עד שהארץ

מכסה חותו והכן

תנחומא [אבל שהוא חומר שם כיון אדם את דעתו בחפלה יהא חובעה שחפילתו

כשמעת שנאמר חכין לבם חקשיב חזניך] הכוונה לרוב יחפללו כני אדם דעת אחרי' שרוחה בחבירו גדולה או ככוד או עושר ויקנא בו ויעמד לד' שיגמול גם עליו מכד וכן הצדיקי' לרוב ילמדו דעת וירחה ויכוון דבקת הכורא כפי אשר יבק מחלב אחרים אשר קשרו מחשבותם בד' אבל אין דביקות רק כדביקות אדם מעצמו אשר רעיוניו עלה יעלה בשלהבת יה וכן אין רחוי לבקש מד' רק די מחסורו אשר יחסר לו ולא אשר ירחה בחרי' מחעטוני העולם וזה רמז שם כיון אדם את דעתו בחפילתו דעת עצמו קנור בחפילתו אז הוא מובטח שחפילתו בשמעת והכן ·

מ"ך [אר"ח כל מי שמכרר מקח של צדיק כאלו מקיים עשרת הדברות לכך נאמר

בחורה עשרה פעמי' כני חת] הכוונה כי לרוב החבבי' העוזבי' דרכי ד' חוקותיו ומורותיו גם זאת כי קץ בעיניהם הצדיק יהחלו בו וימרפו לומר כי ישחלו לו מה לך בעבודתך לד' הלא שמו עבוד צדקי' רחה כי ערו' ואבי ון מחה ובביחך אין כל ויעיעו לבב העובד להבהר ח"ו אחר ד' ודרכיו ומילותיו אבל כני חת רחו את אברהם שקורא בשם ד' חמיד ומסר נפשו כאור הכשדי' וגם בכם רחמיו ורלה לשחוע

גמו יחידו רק לאהבת ד' וממה שחשחו ולא מלא קבר לה עד שבכה והחחנן ליחן קבורה לאשחו כאשר ספרו חכז"ל שהוא ס' מנים חות של אברהם כעופ ובכל זאת כני חת בבדוחותו וקרחו לו בניו חלקים וכל משאלות לבו נחנו לו בבבוד זה מורה בחלבע שהמה חוהבי' מידותיו וברכיו · וזה כל מי שמבזר מקחו של צדיק הכוונה שהוא מבזר לעיני כל שמקח של צדיק הוא ד' ועבודתו לקח טוב הוא שנקרא קניני ועיי' רמב"ן פ' כרוך חברם לגל חניון קונה שמים וחרן שאברהם

קנה כאלו מקיים שמורה בעשרת הדברות והכן

שם רבה [ממשה פעמים כני ברזילי מלמד מי שמאכיל פרוסה לצדיק כאלו הוא מקיים ממשה ספרי חורה] הכוונה כמה שפרשתי "טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל" שנם עין רע הוא נותן לאכילו אבל לא ממאכלו הטוב רק לחם גרוע מזה אבל טוב עין הוא נותן לדל כאשר אמר חיוב [אם חוכל פתי לבדי ולא אבל יחום ממנה] מפחו חשר הוא חוכל האכיל גם יחום . והנה הפרוסה מורה שלא יוכל ליתן הכל לעני רק מחומו ככר חשר הוא חוכל נותן ממנו חלק להצדיק וזה מורה על גודל אהבת הצדיק שחוסב לו כנפשו ויתן לו מלחמו אז הוא כיששכר וזבולון שכלל החכמה על הכסף · וזה מי שמאכיל פרוסה לצדיק שפחו יתן לצדיק אז הוא נחשב כאלו הוא בעלמו מקיים כל ה' חומשי חורה והכן ·

מ"ת [מהו ד' אלקי גדלת מאוד דרש ר"ש הגדול גדול היית עד שלא נברחת עולמך ומחיימי

נתגדלת משברחת עולמך שנאמר אלקי גדלת מאוד] הכוונה הקב"ה ברחה גדולה משעה שבראת שמים וארץ וחלק להם השמים שמים לד' הכל כפי רלונו והארץ נתן לבני אדם לבמור דרכם ברחם כחוות נפשם שהכח לעמת פותחי' לו משעה שבראת עולמו כאלו יש גבול עד

כאן חחומו אז ברחה גדולתו מאוד ·

שם ומברכם זקן בא בימים [ד' אלקי גדלת מאוד גדלת שמה בכפלחות

שעשית עם אדם שנחת לו זקנה ושיבה שאילולא כן אין אדם יודע את מי לכבד ואין מאוד אלא זקנה שנאמר ועלי זקן מאוד] הכוונה ע"י שאדם רואה בחייו כי הוא לקבר יוצאד שחפסו כומחיו ויחמו חוביו בימי זקנה ושיבה לכן יזכור גם בימי עלומיו לכבד ד' גם בעת שיבואו ימים שאין בהם חפץ ויכבד את המלות שהמה שלוחי דרחמנא עיי' חמומח ויגע [יעקב כיבד את המלות שהמה שלומי ד'] וכפי' הזוהר מפני שיבה חקום ערם שיבואו ימי השיבה יקים

אדם

המדם להדר פני זקן כמו [מזקני תתכוון ע"כ שנתתי כל תורה שקר] שילמוד מימי זקנה לצוות דרך שקר תכל חס ושלום יהי' ימי הזקנים אז יפסח המדם ריבו ויתמין שיעמוד מי ולא יהי' יודע למי יכבד דהיינו שלא יכבד המלית כימי נעורי' ועשה הקב"ה נפלאות עם המדם שנתן לו זקנה וכבן ·

שם [עז וזמרת יה תרי"ו זמרני וזמרת'] הכוונ' הקב"ה זמר ליעקב אז התחזקו לזמר להקב"ה כמו ממך הכל ומידך נתנו לך וכמו מי הקדמני ואשלם הכל בא מיד ד' הוא זמרני שתוכל לומר להקב"ה · או הכוונה זמרני מלשון קלירה כמו כרמך לא תזמור תעשי"כ זמרתיו בהודה לד' כמו תודך כי עניתני וכמו בד' תהלל דבר בתלקי' הלל דבר והבן ·

שם [דרשם למר ופשת' בין יתק וישמעתל] שתמרה נרם התמה הזאת ותת נכה] הכוונה כי עין בעין נראה כי נוף תכמת בני קרם עם תכמת התורה וירתת תלקים המה בכתי' לרורות ז"ז כי זורו רשעי' מרחם משורם נחש ילל תפשם הגם שמרתשים יתשוב שתכמות יעזרו לו לתור הרת ושלתכת תמונה ולבסוף יעקל הדרך ויפעלו התכמות לעשות למ"ק ויתחול מתורת ד' וז"ת שרתתה שרה ישמעתל מלתק עם ילתק ודרשו תכז"ל תין מלתק אלא ע"ז ושפ"ל שסוף יסי' [תשב בתתך תדב' בכן תמך תמן דופ'] מי שמדבר עם תכמת עשיו ויתמר עליו תסי הוא לבסוף יתן דופי בכן תמו הוא בנסת ישראל בתורת משה שמשתל למס כתז"ל שני שרץ בשני שפ"י אלו תהרן ומשה · ושרה לא ריברה רע על ישמעתל שתברתם י"ישר הוא במכות תכזריות רק תמרה שכל המורכ' פשוט התורה עם תכמת עולם שולמי ז"ז ויש"י מלובד משני עולמות טוב מזה שישמעתל ידרוש תכמת התכל ולא ילמוד תורה וילתק ילמוד רק תורה ולא תכמות הקבע כמו למר ופשת' יחדיו המה בלעי' שתמרה התורה לא יעלה עליך יחדיו לכן יעלז רק לנרש תמה הזאת עם בנה ויתעסקו רק בתכמה בני קדם ולא ירם בן התמה הזאת עם בני עם ילתק

מ"ר ותברה' זקן [רשע"י פתח רוחף לרק' ותסר ימלא מי' לרקה וכבוד כל דמך רב שמועל בר רב ילתק דהוא תרקד תתלת שבשין נפק' רומ' ועלעי' ושקרי' כל מילה טניית תרעה דישראל למה כן דהוה לקוט מנהון שבשון ומהלך קיס כלה והוא רבנן תמרי' למה עביד כדין למה הוא מבזה ית תוריית תמר ר' זעירא שבקומי' דהוא ידע מה הוא עביד כל דמך נפקו למינמל לי' תסר ותתה שבשבה דהורה ותיתעבידת כמו שבשבה דהיס ותפסיקת בין ערבא לציהורא תמרון תמון דהדין סביל דקלי ולעי דקמת לי' שבשתי'] ועי' כתובות פ"ב ·

הכוונה נכתין ב"ה מרתם התות תשב ניתן בהדם להיות למופת לפני תתן וכלה

(א) כי ההדם תין בו מתוק לתיך תכל בו ריח תשר יערב להדם הגם שבריח תין הגוף ההוה כמו שהגוף ההוה מן מתכל תשר התיך יעשם כתכז"ל תיזה דבר שהשפם ההוה בו זה הריח · וזה רומז תל תים תשר שומע בקול תלקים תיים והולך בדרך התורה לעשות כל המלות והמשפטי' תכל לא למד תורה ולא טעם טעם דבש ותלב תשר מתת לפומם · תדם כזה נמשל להדם כתכז"ל כמדרש רבה פ' תמור (עקב עץ עבות תה הדם ים בו ריח ותין בו טעם כך יש ישראל שים בו מעש' טובי' ותין בו תורה) נראה עין בעין כי הים תשר כער מחכמות התורה והולך בדרכי עקבי המלית הוא ההדם (ב) מורה ההדם על תהבה ותחוה וריעות העלי' מצרכי' לרוב ושעז לא יבל עליו מעיו רק יעשם כולם יחד וגם העלי' בעלמן יהכנו יחד רחשבו על זה ישלה על עוקבו על זה ותין ריווח ביניהם ותין העלי' פרודי' לחלל העולם תשר לא יביעו על מחיהם וע"ז במדרש רבה פ' תמור ו"ל [עקב עץ עבות זה יעקב תה הדם זה רחום בעלי' כך הי' יעקב רחום נביים] הוא הדות כמו שיעקב תביעו עבר לפני כניו כשר הגיע לעשיו להסליך עפרו בעכורם וגם לא גרע תחד מכניו ליך לדרכו למלוא ערף לפניו רק לקחם תחת כנפיו וחפץ עליהם כשכרתו להגדיל חותם לעבדי ד' לא רתה שהוא יבל עוד בתהלי הם ועבר וישלח כלתן תיניו וגם נער ביוסף יען שסיפר תלומו ופעל פירוד לבבות וביקש קודם מותו הקבלי כני יעקב עיי"ש שם במדרש שהוכיחם על התחוה וריעות שיהי' תגודי' משל לתחד שנתן לרוב קנים ביד כניו יעו"ש הוא משל להדם לרתות על תחדות ותהבת בני תדם

(ג) ההדם מורה על תים תשר מעמל כפיו יבבע מזעת תפו יתכל לחם מוצץ ברכת תלומותיו ולא מתרפז כמלתכתו להיות תסר לחם ותין בביתו שמלה רק ישלח ידו למהלומות עמלי' ויעבוד בכל מלתכה נמהזה רק להנות מיגיעו ומעמלו כתכז"ל פסוק נכילה בשוק ולא תמעד גברת רבה תגח כמו שהדם עליו מחפי' עלי' הוא משל מה שהוליך מכוחו יתבבס למערומיו ולא ירתה מעלו בחון ערוס ויתף כתכז"ל

פ' תמור [עוף עץ עבות זה הדם שעליו מחפי' עלי'] כך הוים ירח ד' יתכל מיניע כפו ולא יסב נכית ויתכל יניעת זריס ותמרו עוד שם [עלה של הדם דומה לעין] הוא העין הטוב השמח בחלקו

וזה הוות כאן רשב"י שהי' מרקד לפני החתן והכלה אחלת שבשין דהדם להורות להם שתכלית זווגם יהי' על ג' מחשבות הנרמזו' בהדם (א) שניהם יהי' בעלי ריח של מלות ומע"ט ומעלות טובות כי לא המדרש עיקר אלא המעשה אשר יעשה אותם אדם ואי בשם יהי' עבדי ד' הנשי שיהי' בלי תורה כי רואה בדורו לומדי תורה ואין בשם ירואה ומ"ט כתכז"ל תבל על העביד תרעא ודרעא לא הוות ני' · הלומד תורה ואינו מקיים מוטב שיתהפכה לו שליותו על פניו · כאה דורש ואין כאה מקיים · ולכן יתאמלו רק על עברי ד' · [ב] שיהיו על לבם תשבם ותחום וריעות שיהי' נפשותם לרועי' נאמני' לנדלם ולנטלם ולנשאם תחת כנפיהם ולא יגלאו חומם על פני חולות ויהי' כל מחשבותם עליהם ולא יבקשו הנעימות ותפארת לעלמם ויהי' על נניהם כעורב שאין יגדלו פרחי' אשר לא ידעו וגם יהי' כתשבה עם שכניהם ולא יבלעו חיש את רעהו רק יהי' לגודי' ולחודי' [ג] שיהיו על לבם לחיות מעמל כפם ומברכת ידיהם ולא ירהו על כבודם ומשפחתם ולא על חכמתם ותבונתם שאז יעמדו ערומי' להיות לחרפות עולם רק יתעגבו מזעת לפם ולא יפו על שולחן אחרי' אשר עולם חסך בעדם ·

והנה כל הג' דברים הכ"ל מחוסרי' בהוני תורה אשר הרבה מלות אין ביכלתם לעשות את"ת כנגד כולם ואי אפשר לעשות ע"י אחרי' ומה שיעשה בעלמן עושי' נדעת ובשכל כתכז"ל (אתרוג זה ת"ת כמו בתורת ריח ועשה כך בשם תורה ומלות) שיודעי' עושי המלות ועובדי' בהשבה · וגם לריכי' להיות תכזרי' על לשתם ובניהם · ומובדלי' מן העולם · כתכז"ל (אחורות כעורב אין ד"ת מתקיים אלא מי שמשים עלמו על לשתו ובניו כעורב) ואמרו עוד (אין ד"ת מתקיים אלא ב"כ ממית עלמו עליהם) ואמרו עוד אדם מורם וזורע תורם מה תהא עלי' רק שמא זכותן בלמהך ויעשכר בהלך · וע"ז אמרו רבן למה עביד כרין הוא מבזה אוריי' שכל מיפתין פועל בזיון התורה שכואר בשוקי ארן יותר מהוני תורה . ע"ז השיב ר' זעירא שבקוסו דהוא ידע מה עביד שבדור הרע אשר

לומדי' התורה להתעשר ולקנטר לא יגיעם ויכוח רק מיעוט אשר מי שהוא כעבדי ארן רק יהי' עובד ד' · וכאשר את בא מן השמים עמוד דמורת כדמות אדם להרמות לאות שהשמת הי' אמו שעוד עשה בעמיו כי אין המדרש עיקר רק המעשה (כי הנה ד' עומד בין הדם') שהוא דור שרק ע"ה וכעבי הארץ המה הקריקים שבשמלו להדם' יש בשם ריח מלות ואין בשם עשה תורה שם ד' עומד ולא הלך התורה · אמרו מזו דהדין שבת דקדקי ולעי . שגם הוא למד תורה ולא בא מן השמים ס"ת של חג . רק המלות המעשי' אשר זיכה את הרבים שדומה להדם זה כיכד אותו וכן · אבל כד דמך ולא נשאר חיש אשר זיכה את הרבים הז בא רומי' ועלעלי' השם רוח טוני' ורוח זעוני' של המשחיתי' ועקר כל הילנות דא"י הן השה הלומדי' והקריקי' שבשמלו לאילן כמו חיש בם עץ אמרו חכז"ל זה קריק וכאן בקילר ·

רבה המושל בכל אשר לו [מהו המושל בכל אשר לו המושל בתורת רבו והוא דמשק אליעזר שדולה ומשקה תורת רבו לאחרים] בכוונה שדם לומד בחשקת נפשו עם אחרים להרחות חכמתו וידיעתיו ולא להרחות חכמת אחרים וגם שם התלמיד תוהב את רבו ומלמד חכמת רבו לאחרי' מרוי' הזה שבבל נפון וגמוז בלבו שיודע מרבו את הנעלם משאר בני אדם גם הוא יגדל הזה שעמו החכמה והדעת אבל אליעזר עשה בכפלי' הגם שמישל בתורת רבו שבל אקירות ובמינות של אברהם ס"ת"י בכל זאת הרחה את עלמו שאינו עושה רק זאת בכל יום ויום אשר לימד עם אחרים ס' הוא דולה עבשיו דלה מבאר של חכמות אברהם ומשקה מיד לאחרי' תורת רבו בלבו אין יתרון בו רק שמועת מפיו · ומשמיע לאחרים תורת רבו אברהם והכן ·

שם בתולה ואים לא ידעה [אי"י לא נבעלה אשה ממהול לשמועה אלא רבקה] הכוונה אכז"ל אמרו בלל גדול אם האים מזכה גם האשה מזכה והכן בתולה ואים לא ידעה ע"ז אמר ר"י בילקוט [ממשמע שנאמר בתולה אין אתו יודעי' שאים לא ידעה אלא אפי' אדם לא אבע בה על אם לא יצוה שבע הרשע על גורל הקריקי'] וא"כ אם רבקי היה בתולה אשר אים לא ידעה אפי' לאחרונה בא עכ"פ שגם יאמר לא בעל אוס אשה בעולם דאל"כ לא היה זוכה לבתולה אשר לא אבע בה אדם וא"כ מזה ידעו שלא נבעלה אשה ממהול לשמועה אלא

רבקה כי בעילה ראשונה של יצחק הי' ברבקה והבן כי קויתי שזכיתי לאמת ב"ה ·

שם ואיש לא ידעה [שלא תבע בה אדם על שם לא ינוח שבט הרשע על גורל צדיקי'] הכוונ' כי אם נדבר נכבדות באשה עם איש אחר ונתבטל ולא נהיתה הדבר ונפלה לגורל לאיש אחר בכל זאת יבואו הימים אשר תהרהר אחריו אם תראה שהיא נכבד יותר מבעלה או עושר גדול ממנו וכדומה ולפעמים נחמד יפי' בעיני' וכדומה אז ינוח שבט הרשע על גורל הצדקים והבן בקיצר ·

שם היש בית אביך מקום לנו ללין [לינה אחת גם מקום ללין לינות הרבה] הכוונה אליעזר לא שאל היש בית אביך מקום ללון לדעת היש רחבת הבית רק שאל אם מהות בית אבי' הוא מקום לאנשי' כמונו ללין עכ"פ לינה אחת שנוכל לעבוד שם ד' אלקינו כאוות נפשינו ולכן דייק לנו ללין לאנשים כמונו והשיבה גם מקום ללין לינות הרבה להיות בביתינו כמו בביתך כי כולנו בני איש נחנו וע"ז נתן תודה על בשורה טובה כי הוא בית אחי אדונינו

שם ולרבקה אח ושמו לבן [ר"ב אמר לגנאי מלובן ברשע] הכוונה שהי' חכם שכל רשע אשר פעל לא הי' ניכר במעשיו מראה אדמדם כמו אם יהי' חטאיכם כשני רק ידע להתלבש במעגלי צדק ויושר כמו כשלג יהי' ואם יאדימו כתולע כצמר יהי' כך ושמו לבן לגנאי מלובן ברשע שהי' לבן כשלג וכצמר והבן ·

שם מד' יצא הדבר [מהיכן יצא מהר המוריה יצא הכוונה בעיני יצחק הי' לבעול אשה דבר קודש מסירת כוחו לקיים מצות ד' כמו ששמע להיות עולה בהר המורי' ואז כל דבר שבקודש לא נוכל לדבר מטוב ועד רע כי עבודת הקודש עליו ·

שם ויצא יצחק לשוח בשדה [מהיכן יצא מג"ע] הכוונה עד"א כפי שאמרו חכז"ל אברהם וגם יצחק הי' תופסי ישיבות כמבואר בפסוק ואברהם זקן יעו"ש ומכח הלימוד נחלש והי' מוכרח לצאת לטייל בשדה ואם הגם שם הי' עובד ד' נדמה לו כאלו עזב ג"ע כי שמחת הלימוד עם רבים הוא ג"ע

או הכוונה יציאת צדיק עושה רושם כחכז"ל ויצא יעקב והנה רגיל להיות עניים מתפללים עני ואביון יהללו שמך אבל יצחק בטוב לו ובכל תענוגי ג"ע כל תענוגי עוה"ז מעשר מרוב כל בכל זאת יצא לשוח בשדה כחז"ל אין שיחה אלא תפילה ויצא מג"ע להתפלל לפני ד' והבן ·

שם ותשא רבקה את עיני' ותרא את יצחק [אמר ר"ה לפת שידיו שטוחה בתפילה אמרה וודאי אדם גדול הוא לכך שאלה עליו] הכוונה יש שמתפלל שד' ישלח לו שפע רב הון ועושר אז נושא כפיו בתפילה לקבל הצלחה מיד ד' אבל מי שמתפלל רק על מאירת עיני' בתורה ופתיחת הלב בעבוד' הוא מתפלל בידים שטוחות שלא יבקש תכלית לעצמו וזה כאשר ראתה שמתפלל בידים שטוחות אמרה א"כ הוא אדם גדול שאין צריך לעמוד כעבדא קמי' מרא אלא כנשיא אלקים והבן ·

מ"ת ותלד לו את זמרן ואת יקשן [אמר הקב"ה בעוה"ז הצדיקי' מולידי' טובי' ורעים אבל לעוה"ב כולם יהי' צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי ואומר הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום אני ד' בעתו אחישנה וכן יהי רצון אמן] הכוונה בעוה"ז אז פעולת צדיקי' להוליד במעשיהם הטובי' שהם עיקר תולדות של הצדיקי' [מולידי' טובים ורעי'] או שימשכו האיש להיות צדיק גמור או שיפעלו ע"י רדיפתם שילך איש הבינוני שובב וגמר להיות פושע ישראל כי לא יוכלון שאת להיות איש קטן ביראה אצל איש גדול ביראה אבל לעוה"ב כולם יהי' צדיקי' רק הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום אבל כולם נצר מטעי מעשה ידי להתפאר אמן כן יהי רצון ·

רבה ויתן אברהם כל אשר לו ליצחק [ח"א הבכור' וח"א הברכ' וח"א קבור' ודייתקי] הכוונ' הבכור' היא כנגד כבוד והברכ' היא נגד הקנא' והקבור' היא כנגד התאווה כי הבכורה מורה על האדנות שהוא גביר של אחיו וכל אחיו עבדי' לו כמו שאמר יצחק לעשיו הן גביר שמתיו לך וכל אחיו נתתי לו לעבדי' והברכה היא נגד הקנאה כי עיני אדם לא תשבענה יש לו מנה מבקש מאתים עושר שמור לבעליו לרעתו אבל ליצחק יהי' ברכה · והקבורה הוא התאווה אשר מתאווה כל היום ויחמד את שאינו שלו כחכז"ל איש זרוע לו הארץ אין לו תקנה אלא קבורה כנודע · וכמו [קבר פתוח גרונם] · וחכז"ל קראו למקו' האשה א"א לפתיחת הקבר בלא דם יען שהתאוה הזאת מרעיב השבע שגוף התאווה קובר השובע · ואברהם עשה מן כבודו אמצעות לעבודת ד' וכן מעושרו פרנס עניים וכן תאותו הי' קבורת מקום קדוש וזה חלק ליצחק והבן בקיצר ·

שם ואלה ימי שני חיי אברהם [כתיב יודע ד' ימי תמימי' ונחלתם לעולם תהי' יודע ד'

ד' ימי תמימי' זה אברהם שנאמר והי' תמי' ונחלתם לעולם תהי' ואלה שני חיי אברהם שחבב הקב"ה שנותיהן של צדיקי' וכתבם בתורה כדי שתהא נחלת ימיהם זכורה לעולם] הכוונה הלא באמת הכל שוה אם מעט אם הרבה יחי' האדם בעולם ואין יתרון רק אם פעל דבר טוב אשר אחריתו יהי' נשאר בארץ במותר אדם מן הבהמה וא"כ למה יוזכר שני חיי הצדיקי' מה יתרון בשנותיהם הלא די בפעולותיהם אשר עשו בעולם רק ללמוד יען שדרכו של יצה"ר לדבר על לב אדם הלא ילוד אשה קצר ימים ושבע רוגז מה יוכל לפעול בימים מספר טוב מזה שלא תתחיל כי עזוב תעזוב את הטוב טרם יוגמר ויכילו אבל חכז"ל הזהרו [לא עליך המלאכה לגמור] ואז יזכה בעזר ד' להתחיל וגם לגמור · ואם אנו חושבי' שנותיו של אברהם לחשוב האיך מלאו לבו לעשות כן לחקור אם יש בירה בלא מנהיג ולעזוב עמו ובית אביו ולקרוא בשם ד' ולגייר אנשים והיא נשים וללחום עם מלכים אדירי' בעבור בן אחיו ולכרות ברית עם מלכי ארץ עד שהנביא אמר [אחד קראתיו] וכן בכל הצדיקי' הגדולים אשר עושי' גדולות ונפלאות אשר לא יאומן כי בזמן קצר כחיי אדם יהי' נעשה כזאת ולכך כותב הקב"ה ימי שנות חיי הצדיקי' שתהא נחלת ימיהם זכורה לדור אחרון שידע כמה יוכל אדם לפעול פעולת בזמן מועט במתי מספר

שם בשיבה טובה [כתיב עוז והדר לבושה כל מתן שכרן של צדיקי' מתוקן להם לעתיד לבוא ומראה להם הקב"ה עד שהן בעוה"ז מתן שכרן שהוא עתיד ליתן להם לע"ל ונפשן שבעה והם ישנים א"רא משל לסעודה שעשה אותה המלך וזימן את האורחים והראה להם מה שהם אוכלי' ושותין ושבעה נפשן ושנה להם כך הקב"ה מראה להם לצדיקי' עד שהם בעוה"ז מתן שכרן מה שהוא עתיד ליתן להם לע"ל והם ישנים שנאמר כי עתה שכבתי ואשקוט הוי בשעת סלוקן של צדיקי' הקב"ה מראה להן מתן שכרן] הכוונה שאין הצדיקי' מבקשי' שום שכר ותענוג רק להבין גדולת הבורא ולהשכיל תורת ד' [עין לא ראתה אלקי' זולתך] עין הצדיק אינו רואה זולת ד' לבדו · וכ"ז שהנפש בגוף היא עמלו לנפשו ולא יודע אם השיג בנועם ד' ולא יבין היטב אמרי ד' איך יהגה מפיו ובעוה"ב אשר יגלה ד' תעלומות חכמת התורה אז דורשי ד' יבינו כל וימלאו עוז וחדו' על התור' והמצית אשר עסקו בעוה"ז וישמחו על הטוב אשר בידם מאז ומקדם עד ששבעו מראות · ולזה המשיל ר"א משל שלא לחשוב שהשכר יהי' דבר נפרד ומובדל אשר יקבלו על תורתן ועבודתן והמשל למלך שעשה סעודה והזמין אורחי' והראה להם מה שהן אוכלי' ושותין הכוונה שהם אוכלי' ושותין ואינם יודעי' יקר אותן מאכלי' ומשקי' שהמ' מרוקחים מכל בשמי עולם רחוקים זה מזה מקצה ארץ עד קצה ארץ · אז יבינו נועם המאכלים וידעו היקר אשר עשה להן המלך וישבעו מאותו כבוד וישני' כך בעוה"ז יש לנו גופי תורה וגופי מצות אשר עינינו אינם רואים גודל יקרם וטובם אבל לעתיד נגלה הקב"ה ונדע כי יקרי' מפניני' וכל חפצי' לא ישוו בה אז מאותו יקר וכבוד וחסד אשר עשה ד' עם הצדיקי' שנתן תורה כזאת ישבעו מרוב תענוג וישנים · וזה שהקב"ה מראה להן בעת סלוקן מראות עליונות בינת התורה ויחפצו מיד לבוא בהיכל ד' אשר הגה מפיו יצא ושם הצדיקי' יושבי' ועטרותיהם בראשיהם ונהני' מזיו השכינה כחכז"ל (תוסף רוחם יגועון) בעת הסילוק יגדל השגה בתורה וחכמה · וזה שישחק אדם ליום אחרון ? וע"ז אמר איוב כי עתה כמו שאני מבין עכשיו דרכי ד' שכבתי הוא המיתה שנקרא שכיבה בלי רעש וסערת הלב נהפוך הוא ואשקוט בתענוג ושמחה כי מרוב שבעה ואישן כי שם יראה קה בארץ החיים · וע"ז התפלל דוד (אתהלך לפני אלקי' בארצות החיים) שלא יהי' קשה לו הפרידה אז אחר שבעי' שנה

גמ' בב"ב (באותו יום שמת אברהם עמדו כל גדולי דור ואמרו אוי לעולם שאבדו מנהיגה אוי לספינה שאבדו קברניתה) הכוונה בשעה שמת גדול הדור אז המון העם לא יבינו כי להם מת כי יחשבו הלא יש להם מנהיגי' רבים אבל אין מביני' כי כל מנהיגי' יוכלו לעשות תפקידם אם יש גבוה מעל גבוה ששם ישאלו כי יפלא מהם דבר אבל אם הראש חסר אז יבואו בסבך הדרכי' ולא ידעו להטות ימין או שמאל והוא משל כמו בספינה שיש רבים אשר יעבדו עבודתם איש על משמרתו אבל הכל נעשה ע"י האיש העומד על תורן הספינה ויצפצף אמרתו בקול רך ונמוך אז יבינו כל החבלי' לעשות איש מלאכתו אבל אם מת קברניתה אז ירדו תהומות ולא ידעו כדת מה לעשות אבל המון היושבי' בספינה לא ירגישו מיד עד יום או יומים עד עידן ועידן אשר האני' יחשב לשבר אבל שאר מנהיגי הספינה ירגישו מיד מכח איזה חכם הרואה את הנולד וזה רמזו מיד באותו יום שמת אברהם עמדו גדולי דור ואמרו

ואמרו חז"ל לעולם שיהיה אדם ירא שמים בסתר ובגלוי ויודה ומודה לאמת בלבבו ובפיו. וכתב הרמב"ם בפירוש המשנה שם שהאדם חייב לקנות לעצמו ספרים ולא יסמוך על ספרי חבריו אלא יכתוב בעצמו ספר תורה מדיוק בספרים מוגהים ומתוקנים. ואמרו חז"ל שכל המוסיף בספרים מוסיף חכמה ובינה. ואמרו חז"ל שכל הכותב ספר תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבל עליו את כל התורה כולה. ואמרו חז"ל שכל הכותב ספר תורה מאריכין לו ימים ושנים

בראותי ילדיו מעשה ידי בקרבו יקדישו את שמי ומה כתיב בתרי' וידעו תועה רוח בינה) כי בשעה שהקב"ה מביא אורה וגאולה לישראל אז ע"י הכבוד הזה רבים מעמי הארץ מתייהדי' או בשעה שהקב"ה עושה נס לישראל אז גם רבי' משפחות הגוים יקדישו את שם ד'. ובזה יובן שאמר ד' שלא יקרא שמו עוד אברם שהוא אב רק לרם שלימד מחקירות ודרישו' מאמונה ודת אמיתיות רק לבני גילו קרובי' ומשפחתו ואוהביו. אלא יגדל ויהי' אב המון גוים יען שנתכבד ע"י למודיו ומידותיו בעיני כל המלכי' ושרים עד שרבי' יתהדו ללמודיו ונקראי' אב שלהם כחכז"ל בירושלמי [לא המוליד נקרא אב אלא המגדלו]. וכן בילחק שהי' גדול בעיני העם ועשה ברית עם אבימלך ופיכל שר צבאו והצליח בכל דרכיו נקרא אברהם אב המון גוים. אבל יעקב אבינו הי' נרדף כל ימיו ברח מפני עשיו אחיו עבד אצל לבן כ' שנים בעד נשיו והחליף משכורתו עשרת מונים סבל צרת דינה צרת מכירת יוסף עד שלבסוף ישב במנוחה ע"י בנו בארץ אחרת בחו"ל הוא הי' צדיק באמונתו אבל לא הי' לכבוד ולתפארת בעולם [רבות צרורני מנעורי יאמר נא ישראל סבא] אז לא פעל להיות אב המון גוים שרבים יהי' לדגלו. וכן כתיב (איש וביתו באו) אבל לא באו חניכיו כי ראו שצר להם הדרך ולכן לא נקרא יעקב אברהם שלא הי' אב המון גוים רק יצחק ואברהם נקראו אברהם והבן.

שם [יעקב נקרא ישראל דכתיב לא יאמר עוד שמך יעקב כי אם ישראל יצחק נקרא ישראל דכתיב ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב אברהם נקרא ישראל ר"נ אמר מילתא עמיקתא הוא ומושב בנ"י אשר ישבו במצרים בארץ כנען ובארץ גושן ארבע מאות שנה] הכוונה ששם ישראל מורה על מי ששוקל בפלס הישרות כל מעשיו ודרכיו למצוא חן ושכל טוב בעיני אלקי' ואדם לא יגרע חק אשר יעשה האדם וחי בהם במצות אלקים וגם אל ינח ידו להיות מעורב עם הבריות כחכז"ל [בכל לבבך בשני לבבות ביצ"ט וביצה"ר] עובד את יוצרו ואת יצרו כאשר פרשתי במקו"א [שלמה תיקן עירובין ונטילת ידים] הכוונה להיות מעורב עם כל מלאכי מזרח ומערב ובכל זאת נטל ידיו שלא להנות מן עוה"ז אשר יגאלו ידיו מדם התועבות אשר פרש לרגלי בני התענוג וילדי התשוקה. וזה הי' מדתו של יעקב עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי שהי' רועה צאן אצל לבן אשר החליף משכורתו עשרה פעמי' בכל זאת לא גנב ממנו מאומה ואעפ"כ הי' לו הכח עם עיקש תתפתל וזה שרמז לו המלאך [כי שרית עם אלקי' ואנשי' ותוכל] לעבוד את העולם ולשרת בקודש לפני ד'. ובאמת מידה הנ"ל הי' לכל האבות הקדושי' הן אברהם הן יצחק הי' עבדי' נאמני' למלך אשר נתן להם מדרך כף רגל בארצם וגם עבדי ד' ולכן כולם נקראו ישראל כי שרו עם אלקים ואנשי' והצליחו ועשו פרי קודש הלולי' לד' ואדם והבן. ועל הנ"ל רמזו חכז"ל בברכות ספ"ק מי שקורא לאברהם אברם עובר בעשה אבל ביעקב כתיב שמך יעקב הכוונה תמיד עלינו מוטל להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש להיות כאברהם אב המון גוים לזכות רבים. אבל יעקב שמינו עד היום שאנחנו בשפלות הגלות אבל אעפ"כ צריכי' להיות דבוקי' בד' והבן.

ילקוט ואלה תולדות יצחק [מניין אתה אומר שכל מי שיש לו בן יגע בתורה שהוא מתמלא עליו רחמי' שנאמר גיל יגיל אבי צדיק ויולד חכם ישמח בו אין לי אלא אביו בשר ודם מניין שאפי' הקב"ה מתמלא עליו רחמי' ת"ל אם חכם בני ישמח לבי גם אני] הכוונה כי רחמי אב על הבן הוא לפעמי' שהוא מרחם לעצמו יען כי הבן הוא נתך ירך של עצמו ובצרתו לו צר והי' כי יצעק וישמע אז רוחו ילל ומר לו כי טבעו יודע מכאוביו ולכן לרוב האב מרחם על בנו וימלאו לו כל משאלותיו הגם שאחריתו ישך כנחש ויהי' מר בכל זאת ימלא לבנו משאלות לבו ואין זה רחמנות רק אכזריות כמו שאמר שלמה המלך ע"ה [חושך שבטו שונא בנו] רק שהוא מרחם על עצמו אבל מי שמרחם על בנו עושה בהיפוך שיכה אותו בשבט שלא יקנא לבו בחטאי' [אולת קשורה בלב נער ושבט מוסר ירחיק ממנה] אז כאשר אביו ילמדו מוסר אז הוא מרחם על הבן [אתה בשבט תכנו ונפשו משאול תציל] והנה הלב הוא יודע עתידות ורואה למרחוק ועל השמחה שהיא כצל עובר אבל הסוף הוא רע אז לב יודע מרת נפשו שאחרית דבר זה אין טוב מראשיתו (אחרית שמחה תוגה) אז שואל הלב לעצמו (ולשמחה מה זו עושה) אבל אם החזיק במוסר שיצליח בסוף אז בשמחתו לא יתערב זר. וזה יולד חכם שמכה בשבט שיהי' חכם ולא כסיל אז הסוף ישמח ויגיל אבי הצדיק ויולד החכם ישמח בו שיהי' שמחה ולא תוגה וכן הקב"ה עושה עם בני אדם אם ירחם על שמו הגדול אז יפרחו רשעים כמו עשב ויצילו מעיר כל פועלי און אבל הסוף הוא להשמדם עדי עד

ומשלם

(ומשם למומיו על פניו להתבידו לא יחסר למשם למומיו על פניו ישם לו) אבל אם הקב"ה מרחם על בני אדם ולא על שמו אז מיסרם בשבט פשעם וכשעבי בני אדם עד שיבוכו לדרך הטוב והחייס ולא יתבדו מתוך הקטל כמו שאמר (תהלים לתכם לתמר ד' על כן תפקוד עליכם עוותיכם) כתב"ל שהוא התהכם · ואם הקב"ה ילמדנו מוסר אז דומה הקב"ה כאב על בנו (כרחם אב על בנים כן תרחם ד' עליו) שיסי' רחמנות עליו ולא עליך על כאוד שמך שיתחנן בנוים · ומשם רבינו ע"ה אמר (כתהר ייסר איש את בני בן ד' אלקיך מיסריך) למעלתיה' שמחת לפניו ולא תונה יינון · כתהר מליגו [במקום אחן על כלה כן יסום ד' עליך) אבל אם יתן לנו כל מחלות לבנו אז [בן תרחם לעקו חולה מלאכי שלום תר יבכיון) הכוונה שיבכו על שלום בזה · וכן אלך האב אם בנו יגע בתורה אשר נקנית במ"ח דברי' בשעט שיחה ובשעט שיחה ובשעט תעתוג אדם כי ימות בתוכל אז אין רחמנות של האב על עלמו רק מתמלא רחמי' עליו על בנו שנאמר שניל יניל אבי לדיק ויולד חכם ישמח בו שיהי' לו שמחה בשוף מזה נגלה שבעבורתו גדלו לתורה שנקנית ביניעה ובשעל והטה רחמי' של האב ולא על עלמו וכן הקב"ה מתמלא רחמי' עליו כתב"ל שהקב"ה מייסרנו אילמד תורה שנאמר (תשרי הגבר תשר תייסרנו קה ותתורתך תלמדנו) שיגדל בתורה והבן ·

שם (ים בניס נתגנו בתביהם זה ישעי' בתמון ומזקי' בתחז ויש תכות נתגנו בתביהם עלי נתגנה בבניו ובני עלי בליעל שמולל נתגנה בבניו ולא הלכו בניו בדרכיו אבל אברהם הוא נתגדל בילחק וילחק נתגדל בו שנאמר וילכו שניהם יחדיו וכתיב אברהם הוליד את ילחק וכי הוליד ולא יילחק אלא שנתגדל בו) הכוונה מעלות ומידות טובות של אבות המה עוזרי' לפעמי' אילא לגנות את הבנים כי בן אחד בשם לריך להיות לו מעלות ומידות טובות ואם לא יהי' בשלימות כתביהם בכל זאת יהי' מלייני' במעשיהם יען שנתגדלו על ברכי ת"ח כי בן אלת השם לא יפלח אם ישמן ויבעט כמו (יותן רשם בל למד לדק) · והקרא אמר ובני עלי בני בליעל יען שהם בני עלי נקראו בני בליעל כי סביניו נשערו מאוד כתב"ל (פרעו של רשב"ע ילא) על אלת מיתה בדבר וכן בשמואל ולא הלכו בניו בדרכיו הגם אלת הי' פחדתי' משאר בני דורם . וכן ים בניס נתגנו בתביהם שהם ים לרשע בני' טובים יחשבו הבריות שהבנים המה קדושי עליון רק נגד תבותם עשו פלא ויקרו בשוטה (בשוטה בין המותי' כן רעיתי בין הבנות) ופעלו תבות גנאי לבניס אלת יהי' יקריס בעלמן אבל אברהם שנתגדל בילחק מי שרחה אברהם אביך מחשבות כי גיל יגיל אבי לדיק כמה גדול אברהם אזהה לזה ומי שרחה ילחק אביך כמה גדול כוחו של ילחק אם יזכה לשם כמו אברהם יען כי הלכו בניהם ימדין התב מוסיע ומזכה לבן והבן ·

תנחומא ריש הפ' (תר"ת בשעה שהי' זכתי' בעולם הי' שלם משחרב בית המקדש אין לך יום שאין בו קללה ופורעניות) הכוונה עד"ת עיקר הדבר אשר מעמיד הדת והתמונה בבני ישראל אלת יפרוע פרעות להיות בוטים פושעי' ואטגי' רק יהי' שלום ואחדות כמו (ת"ח מרבים שלום בעולם) הוא ע"י זכתי אדם (כמו אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח) המה הרחשונים שמסרו נפשם על קדושת השם ונתנו לבבם נוסף אפילו על מנהג קל אז נתקיים התורה והדת בידם אבל משעה שנתמעט הירחה אשר לא ימלא לים בבית הזבחים אשר יתן גיון למכים ולחיין למורטי' רק יחכמו להיות שלום ולא יוקרב קרבן בבית הזבחי' אז גברו אויבי זרוע ורבו המורדי אור ואין לך יום שאין בו קללה ופורעניות ר"ל והבן ·

מ"י (ר"ת אומר לאחר כ' שהם לקח את הנקה והלך לו לבר המורי' למקום שנעקד שם והתפלל עלי' על הריון הבטן ונעתר לו הקב"ה שנאמר ויעתר לו) הכוונה כי בקשת הבה לי בניס ים יש שהוא עומד השלום בבית הוא קשר אמין בין בעל לאשתו כי בפרי בטנה יתאחדו יחדיו והי' לבשר אחד אבל לא בעבור זה אחד ילחק בניס רק להיות שמו וזכרו לעד שבניס יעמדו תחתיו להיות בשם לשם ד' בגה מפיהם ילא תורותיו ומידותיו ידרשו עמי' רבי' על פני הארץ לכן הלך לבר המורי' אשר שם הי' הוא הנעקד בשם לבטח יובל לשוטה לפני ד' מי שרואה מקום אשר לו גם עיניו ולבו לשמים ושם התפלל על הריון הבטן שלא יהי' לו תשוק' אלא בשעת התיבור רק יהי' כולו עקר וכפוף לשולה של המזבח ואז זרעו זרע קודש · ומלדו אבר הי' יוכל לקדש עלמן בשעת דביקת נולד יעקב ומלדה אשר יהי' לה מחשבות אשר בדרך כל הארץ כתולדתה נולד עשיו והקב"ה לא הי' עושה גם לגילית עשיו רק ויעתר לו ד' והבן ועי' בתגרת הרמב"ן ·

שם (ויעתר לו ד' לבן מלכי' שי' חומר לאביו ליטול

ליטול ליטרא של זהב שכן אומר מבחון וסלע אומר מבפנים) הכוונה עמוקה אם המלך רוצה שכן יהודו מבקש ליטול הזהב כיד רמה בפתר כענד דעת מכיון מז הוא אומר כענדו שיחשוב הכן שלין הלב מעכור כי הרבע אשר רלה למלוות מלווין כה הלב מעלמו למלוות רלונו כך הקב"ה מבע ממנו פרי הבטן בשבור שלא ירהה כמו יוצא לרעב כחכז"ל (ורהה אם דרך עבב כי ומיני בדרך עולם) שדוד המפלל ע"ז שלא יהי' לו בניס רעי' אבל ילמק הרבה בזפילה ואתר מבחון להפך רלון ד' אז מיד נעבה שלא יאמר כמה קשה הרב (וכי' טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברי' ואני אשמע) והבן.

שם ואתך לדרוש את ד' [וכי בתי כנסיות ובתי מדרשות הי' בחומן הימים הא לא הלכה אלא למדרשו של שם ועבר אלא אל המקבל שכי זקן כאלו מקבל פני שכינה] הכוונה כי הים לריך עובד אלקי' מחזיק במעוזו הוא ישמור הדברי' אשר יאמו מפי זקני דור ודור לא כן הפתאי' הרשעי' ויבקשו תמיד חדשות ויבזו לדבר אשר הניע מאבותיו דור דורי' לכן מי שמקבל פני זקן שמכבד הזקנה הוא הים אשר יכבד ג"כ לשכינה והבן.

רבה שני גויס בבטנך [שני גימי גויס זה ממנהג בעולמו וזה ממנהג במלכותו] הכוונה כי חומה ישראלית אין להם שם ובכוד בעולם במלכותם כי לא עשו נפלאות וגדולות בעולם לא הרחו תקפם וגבורתם להרוס ולהעדיר ממלכות וגויס אבל שם להם בעולם בחומות ובמופתי' מן השמים וגודל חזקתם בחומתם וירחתם מלפני ד' שבכל דור ודור עומדי' החומות לכלותיהו אם לא בהים אלקי ממעל ולכתוב על קרן שור שאין להם חלק עוד באלקי ישראל והמה קשה עורף יתנו למכים לחיסם ויכרתו ברית עלי זבח אם נשפכו דמם כמים כידוע שעם ישראל דבוקי' בד' ובתורתו וכל רוחות שבעולם לא יזוזם ממקומם וזה שאם אבל מלכות רומי גדולי מדום הוא עשיו ילא שאם בעולם שנברו על כל גויי ארץ מלכו בכל קלוי ארץ אבל ממלכות רגזו וחלו משמם כי גדול מכמת מלכותם במלחמה וגודל חזקה ותקפם וגבורתם לא יחתו מפני כל ועי"ז שמא כודע בעולם שמלפניס לא הי' כמוהם ומחריבם כמעט לא יהי' עד כי יבא שילו ולו יקבת עמים וזה הכוונה שבניהם נחים ישראל ממנהג בעולמו שתמיד ד' נגד פניו וימסור נפשו למות כי יך במעלות בעולמי הטוב בעדן מי עולמי' ועי"ז החומה הזאת יפנה עורף נגד כל החומות ועשיו מחנהה במלכיתו אחר פעל ועשה גדולות שאסף בבלים עזובות כל ממלכות הארץ ולהם לבדם לבני נויס נתנה הארץ.

כ"ו שני גויס בבטנך (ת"ל דומה את לשדה שזרעה הלנית' ומלאו החולרות בר והשלטבלאי' קם תהא ברוכה השדה שמלאו החולרו' בר השלטבלאות קם אמר הקב"ה לרבקה יהא שלוס בבית הזה שהיא עתידה למלחות ג"ע לריקי' ונפיהם רשעי') הכוונה כמו שמ"ש לבר בלעם תבן כך מ"ש לצדיקי' כלי רשעי' כי ע"י שהשה רואה מה שהרשע עובד לילרו כך הוא הלדיק עובד ליולרו ונם השה מקל רודף ושבע מונע שלא ישלחו הלדיקי' בעולמה ידיהם שתמיד לא יהיה שבע הרשע השוא אשר מונח על נושל הלדיקי' להרע להם ולא יפקע תמיד מלהלר להם והוא השגחת ד' שלא ישלחו הלדיקי' בעולמה ידיהם כי בלר לך ומלחיך ודרשת את ד'. ומלא תכלית הרשעי' להשליט הלדיקי' כמו במשל אם אין קש לפני הבהמות מ"מ לחרוש ולזרוע השדות ולריך ליתן לשדה ברכה שלא הביא רק בר אחז אין לבהמות לאכול אלא הביא גם קש הוא מזון הרשעי' להם ולא יעריך ליתן מאכל אדם לבהמה כך הנון לדיקי' שיהי' נעשה ע"י רשעי' ולא ע"י לדיקי' כי (עכשו לדיק לא טוב) כך רשעי' נמיס לתקן לדיקי' והבן.

אן הכוונה מה טוב ומה נעים אם הלדיקי' לעלמן ורשעי' לעלמן שאז נמלאו לדיקי' נמורי' ורשעי' נמורי' לא אם ים מיבור וקישור בין הלדיקי' לרשעי' אז הלדיקי' אינם לדיקי' נמורי' וגם הרשעי' אינם רשעי' נמורי' אז בין הג"ע ובין הגהינם לא יהיו אלא חלקה וכן רמזו במדרש (לעולה שתי בנות הב הב יאמר הג"ע תומר תן לי הלדיקי' וגהינם תומר תן לי הרשעי') דהו יהי' לדיק נמור או רשע נמור ויעקב ועשיו לא יוכלו לשבת יחדיו ולכן ממעיך יפרדו זה מזה ולכן אמר הקב"ה שלוס לכרם זה שימלא הג"ע וגם הגהינם והבן ועי"ז נח דעתם של רבקה דמתחילה הלכה לדרוש את ד' שהאמינה שהוא הים ובשיעבור לפני פתח כמ"ש יכנום לבי"המד ובשיעבור לפני פתח ע"ז ג"כ יכנים ואמר לה השם לא די שלא יהי' לה לער שיהי' הים הפיפוך ולבוא אלא שהים השם וממעיך יפרדו זה יהי' לדיק נמור מבטן אמו וזה רשע נמור ולעולם לא יהי' להם שלוס והבן.

רבה ויקרלו שמו עשיו [ממר ר"י מתם קרמתם לחזירכון עשיו לף מנת קירת לנני בכורי שם כה ממר ר' נני בכורי ישרמל] בכוונם בהומות מ"פ' מס רק המנסיג עסור מבחון הגם שעשם כל תועבות בסתר כמו עשיו שסי' לר כפיו ועשם כל עבירות וקרמתם שמו עשיו שבכל עשוי בזה · לף מני קורת לנני ישרמל שהות יסר מל הגם שבחון ים בידו עון ומרמה ועושם חשר לף יעשה עשם כיון · שפנימי עסור הגם שבחון נרמה שמינו עסור בכל זמת לף הכיע עון ביעקב ולף רמה עמל ביסרמל ר' חנקי' עמו ותרועת המלך בו הגם בחוך העמל סיכן ר' שם כוונתו לע"ם והבן ·

שם ומחרי כן יצא מחיו [שמל הגמין מי יתפוס מלכות מחריתו ממר ומח"כ יצא מחיו וידו מוחזת בעקב עשיו] בכוונם [יתן למכהו למי יבבע בחרפה] שיסרמל הירה מת סר' הוא יעמם כמם שר' רוצה לחרפו ויקרא לסם מחי ורעי כי לריק ר' כי פיהו מריתי וזה שנותן למכהו למי שהוא נוטה הלחי למכה ויבבע בחרפה · וכן רמז עקב שהרם דם בעקביו · ויעקב שולח יד לעקב עשיו שהפשו יהות שעשיו ידריך חותו בעקביו וזה הוא נוף המלכות והבן בקילר ·

מ"ו (יחזקאל ממר שם לף דם שהת ודם ירדפיך ועשיו הוא שונא חת הדם רשב"ל ממר זה דם בכורה וקרבנות ר' לוי חומר זה דם מילה ורבנן חומרי' שהת דמו של חדם בנופו] בכוונם מישבו מחשבות לדעת למה שהת עשיו על ישרמל יותר מסחר חומות שונחי' ליסרמל הוא מנ' פעים [א] גדולה הסהת בעבור שרוחם עשיו שים ליסרמל דביקות וחשקת הפשם בדחם עד כל הרוחת שבעולם לף יוכו חותם מקומם להחליף חת חמונתם בחמונה חחרות כי בהפיך הוא ע"ז יגדלו לעיני העמי' שמורי' בהיבע שהיבי חמת המה שיהליכו נפשם מנגד לעשות בחמונה קטן תעטת הגוף רק יען שיחזיקו ולף ירפו מרוב עבודו' בן בגשמי בשים ובמאכל ובמשת' ובמסחר לף יסמו בשים זרים ולף יהבלו מפת בג ולף יסתו יום ולף יסחרו בדברי' חסורי' עד שהתקו כל עבותות חהבה מהים לרעהו כחסר רמזו חז"ל [נחמה יהודה מעני ומרוב עבודה מרוב מלות לחביהם שבשמים חלו חכלו ושתו עמם ונשתו בשים לף נלו] והמשל הזה הבבור נפקרנות בתה שיסרמל מקריב רחשית חומו חשר נפשו של חדם מתחוה לו לקב"ה ותמיד מקריב קרבנות במחבל ובמשתה [זה השולחן לפני ר'] חותו

מו כניו יסי' לסס לסוסס כוזכת יגדל הסנאה עד שס"ד כין הקרובי' יותר מעל רחוקי'. וכיוסר סס מכטן ומסריון נפרדו כמחכתס שסתרוגלו הכני' בקרב חמס כתכז"ל שעל יעקב נאמר בטרס יצרתיך בכטן ומך קדשתיך ועל עשיו נאמר זרו רשעי' מרחם מז הוא שנאה בטבע כלי טעם רק שוכת לדמו וזה שטוגת לדמו של מדם בגופו הגס שלא ירוויח כמיתתו ולא יבקש ממנו מחומה הוא שוגת לדמו וע"ז אמר הקב"ה דם שנאך ודם ירדפך ד' יאלא הגואל לרק כ"ב אמן.

רבה כי לך ולזרעך אתן כל הארצות האל [קשות כמה דאת אמר ואת תילי ארץ לקח] הכוונה ארץ ישראל מדמת קודם היא לא תוכל שלח על פני אנשי מעני' בנפשותם כי מיד מיקא נקמתא מהם עד כי תקיא האדץ אותם ועל עין קטן בת רעב או מניפה או עגירת נשמים כמודע מדברי חכז"ל אבל מו"ל תוכל לסבול עם כבד ולא תיקא נקמה מעושי רשעה וזה רמזו כי הקב"ה אמר אינו לו ארצות האל קשות כי מיד תעשה ארץ תוכלת יושבי' [וממקדשי תחלו] תפגע בגדולי' וכקדושי' תתח"ל ליקא אותם והוא תכלית גדול שלא ימלא סאתם בעוות והבן.

שם ויהי כי זקן יצחק ותכהיגה עיניו מראות [למה כהו עיניו של יצחק מפני שנסתכל בדמות עשיו הרשע] הכוונה הודם לריך להיות זריז שלא ילמוד דעת ותורה לפושעי ישראל אחז ע"י הרשע יודע דרך לריקי' ישמות הרשע ויען שסי' יצחק נסתכל בעשיו הרשע מי שרחה עשיו הי' מביר את יצחק שלמד עמו תורה וירחה דת ומחומה לכן נענש יצחק בראות עיניו אחת מכשול ונענש מדה כנגד מדה והבן.

מבילתא ויהי כי זקן יצחק ותכהיגה עיניו מראות [מכח אותו רחי' שבשעה שעקד אברהם אבו ע"ג המזבח בכו מלאכי השרת הס"ד הן אדוגלס ליעקו חולה מלאכי השלום מר יבכיון כשרו דמעות מעיניהם לתוך עיניו והי' רשומות בתוך עיניו וכיון שהזקין כהו עיניו הס"ד ויהי כי זקן יצחק ותכהיגה עיניו מראות] הכוונה יצחק ביקש שחביו יעקבו כי נפש חלופה היא פן ימרוד בו כאשר פרשתי במקו"א נופל התפילה [ועקידת יצחק לזרעו מזכור] מה שהולרך לעקדו פן ימרוד מכ"ש תלחמו חוטאי' וע"כ אלו מזכירי' עקידת יצחק ולא המסירת נפש של יצחק: וזה שרמז בפשט שמלאכי השרת ראו יצחק לריך עקידה שירא פן ימרוד בפשט השמיטה

שם ויאמר כי הקרב ד' מלהיך לפני [כ"י ורשב"ל אד מיניימו אמר ומה אם לקרבן המליא לך וירא וסנה אינ אמר נאחז בסנך בקרבן למאכלך עאכו"כ ואד מיניימו אמר אם לזיווגך המליא לך דכתיב הקרב נא לפני וכתיב ויפא עיניו וירא והנה גמלים בא' למאכלך עאכו"כ] הכוונה הלדיקי' סאכילה ושתי' קרבן למלוא כח בעבודת הכורא והשולחן הוא מזבח (זה השולחן אשר לפני ד') כי אוכל בדביקו' נפשו הלמח הוא לחם הפנים לריך אוכל לשובע נפשו והיין הוא נסכי' כתב"ל (הרוצה לנסך יין ע"ג מזבח ימלא גרונו של ת"ח יין) ח"כ אם המליא לקרבך והנה אינ אחר נאחז בסנך עאכו"כ למאכלך שהוא כלינ לד' עם כל מחסכות פרימות. ואד אמר אינ קדום ליצחק אשר הביאו לו כלתו הוא מסתכל ורוח' גמלי' בחים כי כל מחסכות זוונו קדום לד' עי' רחסיות חכמה בתגרת הרמכי"ן ח"כ אם המליא לזיווגך כי אינ קדום אחה אשר הקב"ה מספר רוכע יסרחל למאכלך עאכו"כ שמאכלך קודם והקב"ה מסייע והבן.

ויאמר הקול קול יעקב והידים ידי עשו. הכוונה רמז לו ויאמן יהודן ויבטח ולא נשמע בקול קול יעקב רק קול עשיו הן בדיבור הן בחפילה הן בלימוד הכל בקולו של עשיו אבל יש זמן ועת שישמע הכל שהוא קול יעקב אז כאשר הידים ידי עשיו אם עשיו נוזר נזירות אז יתקבלו כ"י ונשמע הקול קול יעקב.

רבה ולא הכירו (בשעה שבי' רשעים עמדו ממנו לא הכירו) הכוונה רחמי אב הולך להחוב גם בנו רשע אבל לא בקדושי ד' כמו בשבט לוי (ואת בניו לא הכיר) וסיפרם התורה כי בשעה אשר רשעים עמדו ממנו לא הכירו אלא אמר והי' כאשר תריד ופרקת עולו מעל לוואלך כי יצחק אביהו לא הי' מכיר בניו לא אמון בם והבן.

או הכוונה כי בן לריך שהוא רשע עושה נדול מכשול כפי' הסל"ה וזכרתי בריתי יעקב כידוע ובעבור זה לא נזכר יעקב בעדת קרח. וזה

שרמז בפסוק שירגיו שהמה זרעו כזרעו של עשיו
לא הכירו ליחסו לבנו כדי שלא יהי' עשיו גדול והכן

מסורה ג"פ ויחרד (ויחרד יצחק · ויחרד הימים
ויגפת · ויחרד מכימלך וקרית' דוד) הכוונ'
ליצחק הי' קנאת מים מרעתו יעקב ועשיו · כנוסו
הי' תלוות בשים שהיה שם התלוות · וכדוד הי' כבוד
שכה דוד כרכבותיו ושתול בתלפי' · והקנאה והתלוה
והכבוד מוליכי' את האדם מן העולם לכן ים לחרוד
ולזה נאמר בשלשה דברי' הכ"ל ויחרד והבן ·

מ"ת ויחרד יצחק (הי' יצחק תמה בלבו ואומר
אני רואה בהיום עשיו מסיק תואתה) הכוונ'
כאמ"ל שם הבן מאכיל לאביו תרגולי' מפוטמים
ואינו מכבד אותו רק נותן לו בבזיון הוא יורש
בהיום בעבור שיפוקו והנה יעקב אמר קום נא שבה
ואכלה ורמז שם בתנחומא לשון בקשה לשון שפלות
ועמות ועשיו אמר יקום אבי [בכח רשע בא גם
בזו] לכן רמה יצחק שעשיו מסיק בהיום תחת אשר
הניח לאכול ולא ירש ג"ע אבל בניחת יעקב
בהם רית ג"ע ריח ניחוח ותתיישבה דעתו של אותו
צדיק והבן ·

שם חרדה גדולה עד מאוד [תרגמ"א שתי
חרדות חרד יצחק אחת ע"ג מזבח ואחת
כשהכהם עשיו ואין את יודע היזה מהן גדולה
אלא משתתה קורא כאן גדולה עד מאוד אתה
יודע שזו גדולה] הכוונה שתי בחינות' יש בחרדה
בשבור דמו ותמותתו להקב"ה (א) אם משליך
נפשו מבגד לפשוע לוותרו לשחיטה לפני ד' להיות
נזבח על מזבח ד' בשבור הרת כמו אלא המכית
אשר הכותי בית מחסבי ודתכז"ל יראתי לפקול על
שמרתי השבת ויראתי לשרוף על שמלתי את בני
כמו תמ"ו יראו לשרוף ודמיתל בנוב התריות כעודע
(ב) אם יחי' אדם להיות עבד תחת אדון רשע
אשר מתנכל עליו בכל יום ויום מגזירות תכזריו'
כדי להעביר על דת כתכ"ל שבוי קשה מכולם
שכולהו אית בהו ועשיו בא להיות אדון ויעקב יהי'
עבדו ויקבל הרשע ממנו לחם חקו ושרפו כל אשר
יחסר לו כפי אשר יחיה עליו ובחתת אחרו תכז"ל
תלמלא נגדהו לחמ"ו לא יכלו לעמוד · ועקידה רמז
אם יבוקש מאדם למות ברגע לפשוע לוותרו להורגי'
בעבור בניו אם יוכלו לעמוד ופשט שיחיה כאשר
בא עשיו עם הנסיכים להיות אדון ויעקב יוכנע
מתחתיו בלוות נפשו אז חרד יצחק חרדה גדולה עד
מאוד כי זה קשה מרחשוקה והבן ·

או הכוונה אם ירא אלקי' רואה שנכחר מד'
בשה לטבח למסור נפשו בעד תורת ד'
וירחמתו יחרד בלבו הכי מיתת בלא חטא ויסורי'
בלא עון · הלא לדיק ד' בכל דרכיו · למה נכחר
הוא אין זה כי אם אלקי' מלא עון בו · ויחרד ע"ז ·
וכן אם מ"ו יר"ת רואה שכתו רשע ג"כ יחשב בלבו
הלא הלוה תמיס פעלו וכל דרכיו מספע למה יצא
ממנו פרע חדש וילדיק ג"כ הס"ת שמוש בו וזה
חרדה גדולה כיתר שאת וזה שרמזו שחרד בעקידה
וכאשר נודע לו כי עשו רשע חרד חרדה גדולה
מאוד והבן ·

או הכוונה אני נסיונות יש לפני אומה ישרתלית
(א) נסיון שנתת הדת כאשר יעמוד איש
לר ואויב שאומר שחפץ לרומם אמונתו ומי שלא
יקבל אמונתו ודתו יומת וע"ז מורה נסיון עקידה
מעשה אבות שימן לבניהם כך הי' נסיון לישרתל
ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל
מאודך וכפי' הס"ך [וקרינת אחכם הרשע בחתרית
הימים] שיהי' רק קריאה בעלמא ויבואו בני ישרתל
בתו שם ולהבה ואז תו"ח יתמהו ויאמרו [מה דודך
מדוד] יעו"ש במדרש ויהי' לבבוד ולתפארת ישרתל
[ב] נסיון השני כאשר האומות יעצקו ברחובות
לך מעמנו כי עלמת ממנו מאוד שהיהודי' בערמה
לקחו הבכירה פי שנים ברוחם לקחו כל הכסף וגם
עומדי' ברשם בכל עניני' כאשר אמר עשיו [את
בכורתי לקח ועתה לקח את ברכתי] אז ים חרדה
גדולה עד מאוד כי מי ירחם ומי יקום בעדם רק
יקום אלקי' ויפוני מויניו והבן ·

רבה ותהיינה למורת רוח [ר"י פתח מלדיק
רשע עקב כל מי שנושל שוחד
ומלדיק הרשע בעקב ולקח לדיקי' יסורו ממנו
לדקת לדיקי' זה משה יסורו ממנו זה יצחק ע"י
שהלדיק את הרשע כהו עיניו ויהי כי זקן יצחק
ותכהינה עיניו מראות] הכוונה דרך היקו"ר לפתות
אים לדיק אם ירחה רשע ערין אשר יש בו מידת
עוה שמתחבר עלמו לירא ד' לפני הלדיק לרמות
אותו לו הלדיק אומר שיעמח בו כי יש תקוה שלבסוף
יהי' תמים עם ד' כי נרחה בו סימני טהרה שהוא
בעוה ולא בניחות עם הלדיקים אבל לא כן עשה
משה רבינו כי כאשר הריש רק ידו על רעהו קרא
לו רשע למה תכה רעך ולא חשך לו כאלו לינו
מכיר ברשע והנה התורה מעידה [ויאמר יצחק את
עשיו כי ליד בפיו] יען שעשו עשה בערמה לגזל

את תכיו תכת התיך מעשרי ממלא ומכן כנס שילמק ידע כי בועל עריות והורג נפשות בכ"ז קורב תומו יען כי נשתר יתרון בו כי עוד ליד נפיו כמו שפי' הס"ע (הוא התל להיות נבור ליד לפני ד') שלר הבריות נפיו להכלית תמונה לפני ד' רק תכז"ל תמרו ממרור רשע הי' כי לא עשה זה לד' רק להיות לו תרב פיפיות להיות עבדיו תשר זמס והכן וזה שרמזו שילמק נטל שומר מעשיו יען שעשה תיזה מלות וזה שהלריך את הרשע בשקב שים בו עוד שקב שכוה תכל לשקת לריקי' זה משה תשר גילה לו טל פניו כי הוא רשע וגם תבירו רשע ולא כתלו לא יכין תוכו תז הקב"ה מדקדק עם הלדיקי' ונשנם שנזקוותו כהו עיניו מרתות ולא יוכל לשתת משעה ונלה משעיו על פי רצון בעליכם הוא עשיו והכן.

ויצא

רבה ויצא יעקב [ר"פ נשם ר"ה בר ספק פתח תז תלך לנשוא דרכיך תס תשכב לא תשמר תז תלך לנשוא זה יעקב דכתיב ויצא יעקב תס תשכב לא תשמר ושכן ושכבת שנתך וישכב במקום ההוא] הכוונה כי ג' דברי' ים תשר המה נגעי בני תדם לפול ברשת השמת ולא יגלמו בזמת לבבם (א) התדם תשר יעזוב בימו ותרץ מולדתו ע"י הנתן זה הדמק וכ"ז לבו תמיד דבוק שם ומשכותיו קשורי' כתוכיו וכממדת התרץ תשר ינדל שם תז ינקל לא יתלא תרגוש לנפשו כי כל עיר ועיר וכיומר כל מדינה ומדינה ים לשם נמוסי' ומנהגות נבדלי' ותם לבו תיו דבוק לטבע תנשי' תשר גר בתוכם גם הם ימשכו וירתקו תומו כי כמים פניס תל פניס ותחכז"ל תזליחת לקרתת הלך בני מוסי' שעי"ז תם יהלל תהלוכם ויפלר טבעם תז יה' לו כריע וכתח [ב] הגבר תשר בטבעו יפחד מכל מקר' תשר יקרה לו ותמיד ירתף טל פניו שתולי ימלא לו לשון תשר יפטנו כני טולה או תנשי' תעלי' בנפשותם ולבו חלל תפני חמת המלין תז הפחד והבהלה יקחו ממנו הדעת טל שיפול בעלומיו חלכלי' • כי מרוב תשר יקחיד נפשו מחנשי' הנס יעורר עליו שנאת תברי מוסכי תון עד שילחבו לו בתפתרי' ויפרסו רשת הפחת לרגליו. ותחכז"ל [כל מי שמעמיד פניו בגל חיבו שוטפו ומי שליבי מעמיד פניו בגל שוטפו תמר ר"ע טל כל גל וגל בטבתי רשפי] כי הפחד הוא תחילת נפילה. ממולת נפילה נפש • כי תמין כח וכר לב לא יפחד ותז נגע לא יקרב בתהלו [כי תלך כמו תם לא תכוה ולהבה לא תבער בך] מי שהולך בכחירת נפשו כמו תם לא יכוה ולהבה לא יבער בו • כי תכי כמעט רגע עד יעבור זעם תמר בהביא (ג) התים תשר לא יעמוד בתשבר תס יכומו לו תכלי' כיולדה שיכתר מחנק נפשו ויקלל יומו ויתמרמר טל קורותיו תז תרוב לעזרו יקח כפלי' מכתכו עד תין רפואה למכתו הוא יכין תהם מעתו תשר יכלה בשרו כומו ותומו ולא ירתה תור כי יהל תשר יהפוך ד' הקלל' לברכה • תכל מי שמקבל יסורי' בתהבה ושרפו לו מוסר שדי תז יסבע בתרפס ויתענג טל הדרתון כל בשר עד שהמם יזרח יזרח לו ורפתות תסי' לכל בשרו ושקוי לעלמותיו ויעמוד תי לפני כל רומי שמם בהלו ירו טל רתשו כתכז"ל [כתוס תים גם זו שתומר גם זו לטובה] ותמרו עוד תכיבי' טליך יסורי' ותמרו עוד תין שרביטו של הקב"ה נוגע לא כמי שלבו רך בשופטה. ותמרו תני תכלה והם תיכם כליס שכלל ישרתל בקנה בסוף ולא יעקר תכל רומות שבעולם ותמרו לשילם יה" תדם רך בקנה ותל יה' קשה כתרז כי התרז יעקר תן רוח סוטה וסטר תכל לא הקנה כדתכ"ל טוב קללת תחי' הסילוני תברכת בלעם שזה ברכם כתרז וזה קללם בקנה • וזה רמזו תכז"ל כתן שנתמר ביעקב ויצא יעקב • משעה שעזב בית תביו יצא כולו לא נשתר עוד דבוק בתשכותיו לתרצו ומולדתו וע"ז דרש ר"ש תז תלך לנשוא דרכיך ורגליך לא תגוף זה יעקב יען דכתיב ויצא יעקב • והסניית תס תשכב לא תפחד • הנס שבטיניך ידומה שבודתי תשכב בכל זאת שמור נפשך שלא תפחד • ותס יבוא סרגש שכבר שכבת שזה תיני הזמן שבדמה תדם כתלו ישכב ולא יוכל להלוך בתוך תז יערבה שנתיך יערב לך הדבר ותל תקלר נפשך תלא תקבל הכל כתהבה שהכל תד' ותתתו רעשה לא תלא והכן.

מ"ת ויצא יעקב זה"ה [כי תלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך תר"ת עשה תדם תלו תחת תוסרי' לו תלאך תחד עשה שתי תלות תוסרי' לו כי תלאכי' עשה תלות הרבה תוסרי' לו תלאכי' הרבה שנתמר כי תלאכיו יצוה לך ולמה כדי לשמרו תן המזיקי' כדתיב יפול תלדיך תלף] הכוונה בקילר לפעמי' טושה תדם תלוה תחת ונשתר רק תחת ולפעמי' זוכה ט"י תלוה תחת להרבה תלות לתבל תם הוא תניח תפילי' טל רחב ברזל ולא יבוש תפני המלטיני' רבים יעשו כן טל ידו ח"ב זוכה לכפילת המלוה ולפעמי' לשדו ממנו תנשי' בתשר המה יעשו יעשו גם במה כן

כתפר עשה החיים הזה וגם המה יזכו רבים ס"כ זוכה הרמשון למלות אין מכפר והבן בקיצר ·

שם [יפול מצדך אלף וכבבה מימינך אליך לא יגוש] שמאל שמימו פסוקה במלות אין מפלת אלף מזיקי' לבל ימין שהוא פסוקה במלות מפלת רבוא מזיקי'] הכוונה הגם שגדולה עבירה לעמה מבל עיני אדם ירחו רק על החילוניות ולא ימשימו על מחשבות אחר לא נגלה וזה שמאל אימו פסוקה במלות לכן אימו מפלת רק אלף מזיקי' לבל ימין פסוקה במלות שנגלה לעיני כל שהוא פסוק אם יעשה רק דברי' טובי' אז מפיל רבבות מזיקי' והבן ·

שם ויפגע במקום [מפני מה מכנין שמו של הקב"ה ומקומו של עולם ואין עולם מקומו מן מה דכתיב והנה מקום אתי הוי הקב"ה מקומו של עולמו ואין עולם מקומו] הכוונה הקב"ה עושה נפלאות לבדו בהתלבשות הטבע כי הכל בידו כאומר כיד היולך לבל לא שריך לכך לפעול בפעולת הטבע שגם אם הטבע יביב בהיתנה בכל זאת יוכל הקב"ה לשלוח עזרו מקודם ממון לטבע ויהפוך יס ליבשה ויולין נוזלי' מפלע וזה שהוא מקומו של עולם שטבעי עולם מסורי' בידו לבל אין עולם מקומו שמלבד הטבע יוכל לבתיב הנה מקום אתי אים לי לופן לנלות עינים ונלבת על הלור שתרחה בעיניך הלור תמיס פעלו ולא אתי' הגם לבדו רק גילוי עינים לבל אים ואים והבן ·

שם [לני במקום לני בבמ"ק] הכוונה בתכ"ל הם התפלה שגורם בפיו ידע שהוא מקובל ופועל לחולה ואם הוא מעורף יודע שימות החולה וא"ב לריך לדם תפילה קלרה שד' שפתי יפתח ופי יגיד תהלתו שלא יעורף תפילתו בתשר שמעתי מפי הקדוש של מדמ"ו מהרמ"ס ז"ל [נדר דרבי נגזיז וכל תיבותי עוה לבן גם כי אזעק סתום תפילתי] דפמ"ח וזה שלני במקום לני תפלה על תפילה במקום ביהמ"ק תשר יהמע ד' תהילתו קולו והבן ·

שם [ביקש לעבור ונעשה עולם כותל לפניו] הכוונה בפ' הפלחה חל יפסיע אדם פסיעה גם ג' אנא יבקש בטעויו להיות כמלאך אלקי' לבחות כ"ז שהוא הטבעי של גופו שולט בו דפמ"ח וזה שביקש יעקב לעבור גבולות תבותיו ורלה לעלות בבחי' קדוש, מעלה מעלה בפנש אחת אז נעשה העולם תמונת הגוף כותל ומבדיל לפניו והבן · או הכוונה כי העיקר

שאדם יתי' בתבונת תחריש תבל לחיות בפני עלמו לא יוכל עיי' חוה"ב כי אתין יתי' לו מלבוש ולתבול שבל דבר תלוי בעבודת אלף אבפי' יעו"ש וזה בחינת כותל שבל לבבה מונח על שניש ובזה יוכל לעמוד וזה שביקש יעקב לעבור גבולות תבותיו לחיות לעלמו לבל העולם עומד לפניו בכוחו שרק שלימות אחד בשלימות רביש בך שלימות לריך בתה שמשלים אחרי' שרביש יעבדו ד' שבש אחד והבן ·

יקהוץ [למה נקרא שמו של הקב"ה מקום שבב"מ שלריך' עומדי' שם הקב"ה בשלח שנאמר בבל מקום אשר אזביר שמי אבוא אליך וברבתיך] הכוונה אפי' שם הלדיק עומד על מעשה עבירה שעשה לא יסבון ד' בהפוך הוא שעבירה גורם סילק השביבה בתב"ל עשר נסיעות נסע השביבה מבתמ"ד בתרומז בימזקאל · לבל גדולה עבירה לשמה שם הלדיק עומד בפרשת דרבי' שם מחשבתו לשם שמים יסבון ד' עליו בי רחמנא לבא בעי · בבל מקום אשר אזביר שמי הקב"ה אזביר לפעמי' שמו על עבירה אבוא אליך וברבתיך והבן ·

רבה מלאבי אלקי' עולי' ויורדי' בו [מלמעלן בל מי שאומר זבותו עולה אוכתו יורד ומלמטן בל מי שאומר אוכתו עולה זבותו יורד] הכוונה בעוה"ז מי שמספר מעלותיו הוא מגוחה בתב"ל הוי עבד עולם ותהי' אדון עולם רק מי שמבניע עלמו ואומר שהוא ריק מבל אבמה ומדע ואין בו דבר יקר אבעולם [ואבמ' מאין תמלא] מי שמשים עלמו באין שם האבמה בי בעלמא דשקרא ודוב תשפוטות הולבי' בדרך מי שיודע לספר מעלמו גדולות תשפל ומי שמספר מעלמו אוב יאוצא אבל בעלמא דקשוט [פועל אדם יאוש לו] שם יאתבא האדם שם יודע לספר מעלמו זבות ומי שמספר מעלמו אוב הוא יורד והבן ·

או הכוונה בי בבי' דברי' יתמהן יאראל לאביו שבשמים [א] במלות הנוגעי' בד' לבדו ואין לאדם אלק בו שם ייטיב דרבו לא יתנע אדם ואם לא יעשה אותם לא יאסור לאדם מאומה ובאותן מלות יוכל אדם לספר שם עשה גדולות בלבו ואיבריו בתשר מליו שבל החבמי' והלדיקי' ספרו גבורות תשר נלחו בתלחמות ד' בנגד היל הרע להיות למופת בחזי העומעי' לנלות בשם אבל מי שמספר אבותיו ופשעיו ועוותיו אמרו חב"ל אליף מאן דמגלי' עוותיו בגודע [אשרי אדם שאי אפשי בשוי אבותיו] [ב] הוא מלות הנוגעי' בין אדם לאביהו להיות

לו לעזר כנגד מחסוריו ויפעה כנגד לרותיו להחזיק יד עני ואביון אז להפוך הוא דבר שפתיים לך למחסיר מי שמגלה סוד שנתן ואיטבר לאחרי הוא עון פלילי כחכז"ל מי שמוחן פרוטה לעני נפרעים שפופך דמיס אז טוב רק הלוא לכם ולא לספר אחר עשה כי בזה יאבד שכרו מתן בסתר יכפה אף כמודע וזה כוונת [ומעלן] מה שנוגע לכבוד המקום שהוא למעלה [ועיניהם למעלה] כחכז"ל כל זמן שמסתכלי' בלפי מעלה שהוא הקב"ה אז [מי שהוא אומר זכותו עולה] מי שמספר בחזקי השומעי' אחר המסיר עשו לפני ד' הוא מעיש אחר עולה [מוכתו יורד] אם מגלה חטאי' אז יורד ממעלתו ויפול לחור תעלות לחורבות אבל (למטן) מה שנוגע בין אדם למקום להפוך הוא [מי שאומר זכותו יורד] מה שמספר זכיותו בזה יורד משכרו [ומי שמספר חוכתו עולה] מי שמספר בלא עשה כדין עם רעהו ומגלה חטאיו אז יש מקום לפניו ובכן ·

שם [והנה מלאכי אלקי' זה משה ואהרן עולי' זה משה ויורד משה] הכוונה בעבור שלא התקנא אהרן במשה רק ויפק לו כאחר פנעו בסר אלקי' ושמח בגדולתו הגם כי הוא הגעיר ויגדל עליו וגם משה אמר שלא נא ביד תשלח יען כי אהרן הי' גדול ממני' והי' אחים תוחמי' ולמעלה אמרין בהם קנאה ושנאה אז נקראו מלאכי אלקי' משה ואהרן שהיו כמלאכי' שאין בהם קנאה ושנאה ואם משה בלבד עלה וירד כאשר כאחו עולי' מרין ויורדי' מרין ובכן ·

תנחומא שראה שר של מדי ויון ואדום עולה ויורד אמר הקב"ה ליעקב עלה אמר שמתירא שירד גם הוא אמר הקב"ה לך אין ירידה ולא התחתון לד' אמר הקב"ה אלו עלית והתחתת לא הי' לך ירידה עכשיו יהי' כיוך בגלות בד' מלכיות אלו יש"ם הכוונה שיעקב ראה שד' מלכיות אלו ע"י גדולתם נפלוחם"ז חלכתי' ומרוב טוצר' בעטו בדת ואק עד שנשברו ונלכדו ולכן לא רצ' יעקב לעלות אבל הקב"ה הבטיח לו שלא יהי' לו ירידה כ"ז לא רצה לעלות שירא שנפשו שע"י עשירות יסכחו בניו בד' ורק עכיותם כאה ליסרחל אז אמר הקב"ה אלו עלית והתחתת אם היית בוטח שגם בעלי' תחזק עוד התחתם בד' אז לא הי' לך ירידה עכשיו שאתה מעיד שבניך לא יוכלו שאת הגדול' הטוב והתחתי יהדיו לכן לריכי' לילך בגלות ובכן ·

שם והנה ד' ניצב עליו [ר"ל אמר תורגם

[פי' כשא] שלא שלש רגלי' הרמה לו אח שהוא רגל שליש' כמ"ש כי חלק ד' עמו יעקב חבל נחלתו מה החבל הזה פחות מג' אין מפקיעי' לחתו] הכוונ' אין הכוונה שורש אלא על גבור חכם ועשיר · או כמו לא ימושו מפ"ך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אז אמר ד' מעתה ועד עולם וזה שהוא רגל הג' מכסא סיסי' מקום מושב אלקי' ויהי' עד עולם ·

ולכאורה והנה ד' ניצב עליו [אמת עולי' ומסתכלי' דיוקו של מעלה יורדי' ומסתכלי' כדמות דיוקו של מטה כעי לחסכוני' מיד והנה ד' ניצב עליו] הכוונה יעקב חכיתו הי' כולו קדוש בעבודתו עבודת ד' כאחד מלאכת מרוס וגם הי' כאחד הטא לקח חרבע נשים והי' לו עדרי' עדרי' מלאן ובקר וגמלי' ועבדי' ושפחות כאים אדמה כחכז"ל· בשלה רציתו [אים אלקי'] מחליו ולמעלה מלאך מחליו ולמטה אים· פי שניש כרומו · וזה דבר קשה מאוד כי להלוא לחחות ולחמדת עולם הוא שוכח אלקי' והדבוק בד' הוא נזיר עולם לא יחמוד כסף וזהב ולהרבות שפחי' ועבדי' ולהגדיל עדרי' מכל חי · אבל ביעקב חכיתו הי' כל התעלמות העשירות רק מלפניש החכלית הי' לעבודת ד' · וזה רמזו [עולי' ומסתכלי' דיוקו של מעלה] שהי' דבוק בד' אקוק בכסף כאוד כי הוא רגל מרכבה הקדושה [ולחכ יורדי' ומסתכלי' כדמות דיוקו של מטה] הוסיפו "דמות" דיוקו כי בחמת לא הי' דבוק בחרן כמו [כי שמה לטפר נפשיו דבקה לחרן בטניו] רק הי' לו דמות דיוקו של מטה להיות אז להעשיר ולהרבות עניני עוה"ז · לכן [בעי לחסכוני' כי] כי הוא חפשר לחמוז בשני עולמות הפכי' עוה"ז ועוה"כ · שבהרף עין יכנה לעוה"ז שעשיו יכבד לו מחכיו להיות שר גדול · אז מיד [והנה ד' ניצב עליו] לר קי' מבקשי' ליעב בשלוה אמר הקב"ה די מה שמוכן להם לעוה"כ עיי' רש"י ויעב ובכן ·

שם הארץ אשר אתה שוכב עלי' לך אחננה ולזרעך [מלי רבותא אמר ר"י מלמד שקפלה הקב"ה לא"י והניחה אחת אניעו יעקב כדי שחהא נותנה לבנותיו לבניו] הכוונה שא"י הוא חרן אשר עיני ד' בורש בה חמיד מרחשית השנה ועד אחרית שנה ולרגלי יפקד אותה אם יעשו' אלקי' היטי' ומטלי' לד' אז הארץ לא אחן כוחה · אחת ברוש יעלה בעלין ואחת הדם סרפד ואחת עקבי' בלוסי' · אבל אם אחבשי' בעלי אמונה ודורשי לדק שומרי טוב אז גם ד' יעלה ברכתו בלי די בלילה לאחת

יפריחו וידשאו וימלאו גרנות בר וכל טוב עד שיתהפיך הקללה לברכה. וכן הי' מידתו של יעקב שתמיד מכל מקרה לא טהור נתהפוך לטובה · ברח מפני עשיו ומצא שם ארבע נשיו · היפוך לו לבן משכורתו ילדו כל הזכרי' לטובתו · וכן ביוסף תחת עבד נתהפיך ברגע להיות מלך מצרי' · וזה שרמזו שכל הארץ קפלה הקב"ה והניחו תחת יעקב אבינו שהטבע יהי' משעובד לו ולהבא' אחרי' כפי תהלוכותם · וכן הי' במלחמות המצוה שהארץ קאה הגוי אשר ישב בה · וזה כדי שיהי' נח לכבוש לבניו והבן.

מ"ר הארץ אשר אתה שוכב עלי' [ר"א אומר ובלבד שתקבר עלי'] הכוונה כל דבר אשר אדם מוסר נפשו עלי' מתקיים בידו כחכז"ל מצות שמסרן נפשם עליהן מתקיים בידיהן וזה הארץ אשר אתה שוכב עלי' לך אתננה הכוונה שוכב הוא נפילה ששוכב בה ולא יעמוד בקומה זקופה אז יתן לו הארץ ובלבד שתקבר עלי' שתתן נפשך עלי' והבן.

מ"י וזה שער השמים [ארשב"י אין בהמ"ק של מעלה גבוה מבהמ"ק של מטה אלא שמנה עשר מיל מה טעמא וזה שער השמי' מנין וזה] הכוונה עד"א הנה טפחות נתת ימי כי כל עשר שנים יש לאדם תכלית אחר במחשבתו כחכז"ל בן עשר למקרא בן עשרי' לכח ובן שלשי' לרדוף א"כ נקרא כל עשר שנים מיל · וקציבת ימי חיי אבותינו הי' לכל אחד מאה ושמוני' רק אברהם מת ה' שנים מקודם בעבור שלא יראה בן בנו עשיו כידוע ויעקב מת בן קמ"ז בעבור שהתאונן לפני פרעה · ומסתמא חישב הקב"ה ששל מאה ושמוני' מגיעי' לתשלום הנפש כמו שנגלה בילחק וזה שרמז שאין בהמק"ד של מטה הוא הגוף שהוא בהמ"ק של מטה והבהמק"ד של מעלה הוא הנפש · אין ביניהם רק ח"י מיל הם ח"י פעמי' עשר הוא מאה ושמוני' שנה ואח"כ יתאחדו והבן.

וחנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך והשיבותך אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ד' במקום הזה ואנכי לא ידעתי · הכוונה לא יאונה לצדיק כל און גם אם יסית הילה"ר בו הקב"ה רגלי חסידיו ישמור שלא ינגפו רגליהם וכל הגדול מחבירו יצרו תקפו ממנו ואחכז"ל [צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ד' לא יעזבנו בידו ולא ירשענו בהשפטו] שהרשע הוא הילה"ר הצופה ומבקש להמית הצדיק רק ד' לא יעזבנו בידו · ולולא הקב"ה עזרו לא יכול לו רק הוא עומד עליו לשמרו · ואחכז"ל רבה פ' פ"ו [תני רשב"י בכל מקום שהצדיקי' הולכי' השכינה הולכת עמהם] הכוונה אפי' אם יפתה הילה"ר להצדיק השכינה הולכת עמו להפוך הקללה לברכה. ולפעמי' גדולה עבירה לשמה · וא"כ בכל מקום שהצדיקי' הולכי' השכינה הולך עמם כי לצדקה יחשב להם · וזה שאמר הקב"ה ליעקב שצריך לשמרו בכל אשר ילך שלא יפול ברשת הילה"ר והתפלא יעקב [אכן יש ד' במקום הזה] הגם [ואנכי לא ידעתי] להתחזק בעצמי זה הוא חידוש בעיני שבמקום שהוא לא ידע שישמור בעצמו כלל ג"כ ישמור אותו הקב"ה והבן.

תנחומא ויקח את האבן [אר"א בשם רשב"ל כיון שראו האבנים שהי' תחת מראשותי' כבודו של הקב"ה נמחו כולם ונעשה אבן אחת מניין שעד שלא ישן כתיב ויקח מאבני המקום אבנים הרבה כיון שנגער כתיב ויקח את האבן אבן אחת] הכוונה גם יש דברי ריבות ומלחמות במקהלות ישראל זה אוסר וזה מתיר זה מטמא וזה מטהר זה פוסל וזה מכשיר כמו [ע"כ יאמר בספר מלחמות ד'] שע"י הס"ת נעשה מלחמות ד' בכל זאת [ואת והב בסופה] אם יראו הלוחמי' שכולם מכווני' בלבם לאביהם שבשמים לעשות נחת רוח ליוצרם ולא לחמו בעבור קנאת איש מרעהו או נצחון או אהבת גדולה וכבוד אז אוהבי' זה לזה וזה שרמז ש"ב אבנים הם כנגד י"ב שבטי' וכיון שראו האבנים המה הראשי' מכל שבט ושבט כמו [אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה] כבודו של הקב"ה שבתוכם ד' כולם מכווני' לשם ד'. נמחו ונעשו כולם אבן אחת הי' מסלע המחלוקות שלום והבן

ילקוט [אם מתאחות הבני' יודע אני שאין יוצא מזרעי פסול] הכוונה כחכז"ל שני משפחות מתגרות בידוע שמשפחה אחת כשירה ואחת פסולה שלא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקי' וזה אם מתאחות יודע שלא יהי' פסולת בזרעי והבן

רבה ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש [עקילס הגר נכנס אצל ר"א א"ל הרי כל שבחו של גר שאמר ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה א"ל וכי קלה הוא בעיניך דבר שנתחבט עליו אותו זקן שנאמר ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ובא זה והשיטו לו בקנה נכנס אצל ר"י] הכוונה בקיצר לפעמי' כל העולם ניזן בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובי' א"כ כל העולם אוכלי' ולובשי'

לאו

לאו שלמה כי הקב"ה משפיע המזון לחיות וכני העולם חולקי' והמפלג יעקב לחיות [ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש] לי דייקא סיפי' שלמה והכנד נתן מתחילה מהקב"ה לי וכן הכתיב הקב"ה להגר ואוכל גר לתת לו לחם ושמלה סיפי' נתינה מהקב"ה כעלמו לגר והוא דבר גדול שמתחבט בו אותו זקן. או שלח יפי' בכלל חדם וכמה תושיע ד' דרשו חכז"ל חדם בזכית בהמה רק בזכות עלמו והכן.

שם [פיסו ר"י בדברי' לחם זו תורה דכתיב לכו לחמי בלחמי שמלה זו טלית זכה חדם לתורה זכה לטלית] הכוונה טלית הוא בגד המיועד לחדם לדבר מלוה להתעטף בו בלילית ולהתפלל בו ואיני יודעני לעורך גופו להתעטף בו כך מה חדם זוכה לתורה אז יזכה לכסוף שיחסה גופו הוא רק טלית להתעטף בו רוחו ונשמתו כי מבלעדו חשר מחזק בו לא יוכל לקיים המלוה ומי בחם ולא שימות בחם וזה חם זכה חדם לתורה ללמוד תורה לשמה דכתיב [לכו לחמו בלחמי] שמכוון על תורת חמת אז זוכה לבגד ללבוש זו שמלה היא שמלתו לעורו כמה יסבב וזה טלית חנופו היא בעיניו רק בגד ללבוש והכן.

שם [ר"ת לחם זו לחם הפנים ושמלה זו בגדי כהונה] הכוונה כי בהלילת חולין אין התכלי' סיפי' הלחם נהלל או סיפי' הבגד ללבוש להסיך הוא הלחם הוא הסברת לחיות נהלל ללבוש סרעב והבגד הוא הכרח לשמור מפני הלינה והקור [בקיץ מפני החום ומשום כבוד הבריות מומר חדם מן הבהמה לחכל בלחם הפנים ובהלילת קדשים ובלבישת בגדי כהונה יש מבלית אחר. הלחם מבלית סיפי' נהלל [הגיעני כפול] ונהלו הכהנים חשר כופר בהם. הכהני' חולני' ובעלי' מבפרי'. ולבישת בגדי כהונה הוה בגדי קודש חשר מבפרי' הלין מבפר על עוות המבנסי' על זנות וכן כל הבגדי כהונה וזה שביקש ונתן לי לחם התכלית יפי' לחכול. ובגד שתכלית יפי' סלבים' כי לחם הוא לחם הפנים ובגד הוא בגדי כהונה.

והקב"ה הבטיח לגר כן והכן.

מ"ת [על כולם הושיבו חבל לא על פרנסה אמר הקב"ה חם חני מבטיחו על הלחם מהו מבקש ממני עוד] הכוונה כי לרוב בבני חדם חם הוא חים עני ליעק רק על לחם חבל בחשר יושיע ד' לו אז יש לו מה מבקש מחתיים ותמיד יבקש מד' כי עיני חדם לא תשבענה הב הב יאמר חבל הלריקים לא יבקשו מותרות ואם יושיע רצון ד' על לחם יומר מזה חיזו מבקש לכן לא הבטיחו הקב"ה נם על הלחם כדי שיקרא חל ד' על לחם כמו שאר בני חדם על כל ממדת טובם והכן.

רבה ותאמר לחה בא גד [לחת גדה דכיתיב בא נדה דעלמא בא חי שעתיד לנדד מפתיחן של חו"ח ומהו חלי'] הכוונה ממחילה לריך חדם להיות מוכל על עלמו ותמי כיתו [חזהו נבור הכובש חת יצרו ומוכל ברוחו מלוכד עיר] ותח"כ יוכל להיות מוכית ברכים להיות מוכל ברכים ותח"כ יוכל להיות מלך כמפפט יעמוד חרן וזה שבח מקודש גדה דכיתא ותח"כ גדה דעלמא ותח"כ חי שנדד מפתיחן של הלומות והכן.

שם בא גד [רכיתיו נחלקו חלי' ממי בא י"ת מנד וי"ת מבניחן בא חלי' ותמר רבותי למה נחלקו חלי' מבני רחל יפו"ם] הכוונה עד"ת שחלקו מה ינרום שחלי' יבוח לפני יוס ד' הנדול והנורח לשמח לנשבני לב ותח דכתי רום יושיע חם בא מרוב עשירות והלילות חשר יוכלו לעבוד ד' בכל לבבם ובכמור כל המלות חו ט"י יסיר' וחלחי' נחמני' חשר יבכחם חז קרוב ד' לנשבני לב כי ישמע לעקת בני ישרחל וזה השחלה חם בא מנד שהות הלחם ועשירות כמו בא גד וכמו העורבי' נגד שולחן. חו מבניחן שהות לשון עוני שמתה חמו בעת לחתם שהות המבל לנרות וגזירות חז בא בחקירת' שחלי' בא ותומר חני מבני רחל שיוסף הות מבל מזל והשלחה ובניחן המבל לנרות וגזירות כי יש בחיים חפשיות חו זכו בעלמם חו דודי דופק בקול

שם ותאמר לחה נתן חלקי' שבני [ויבשבח משה לברך חת ישרחל הקדיש ברכת זבולון ליששבר הס"ד שמח זבולון בלחתך ויששבר באהלך ממה שיששבר באהלך וי"ת יש שבר באהלי זבולון] עיי' בחמ"כ דהך כ' תיבות יש שבר לשון מוטריקן יפו"ם ותולי הכוונה שבירך שבמחת זבולון בלחתו יפי' בזכרו שיששבר יושב באהלך שהות מספיק לב"ת הות יפי' שמחתו בלחתו למסחר לסוף ימים וי"ת שחין לי בזה שמחן זבולון ליששבר שיושב בביתו חלח יקח ב"ת בביתו ליתן לו דיסם ומזונות וכל מחסורו עליו בביתו של זבולון והפי' שהזבולון ישמח בלחתו חם יפי' זוכה שיששבר יושב באהלך בביתו של זבולון

שם מתי מעטה גם חבכי לביתי [רחובן בעו כי שמעון בעו כי] הכוונה הלריך חובל לשובע נפשו ויש שבחו לשבול לשחם לר ומים לחן הנפ שחים ובני יחבל טובו ושמלו חבל משתנללו

בניו ומבקשי תפקידם אז מוכרח הוא לגזרת חיזוק לפניהם ולרחות לחסוך את שלו בגדק כי תכשי כיתו קרובי מחברי ואין רשאי לומר נגד חברי והבן.

שם ועתה כי נקמתי ביום מחר [ריב"ם חמר כתיב אל תתהלל ליום מחר לחת לחמרת ועתה כי נקמתי ביום מחר למחר כחך יולח ומחעני שנאמר ואל תגיד כח לחה] הכוונה אל תחמין בעצמך עד יום מומך כי אז לבניס יגיד חותו ואם הוא הבנים עצמו ולא בניו ג"כ לא עשה נקמתו לבניס וזה למחר דיום יולחת וגורמת לזכות אז לא כשלם נקמת יעקב והבן.

שם שוב אל ארץ מבותיך [ע"ל הקב"ה אתה אמר חלקי בארץ החיים שוב אל ארץ מבותיך חניך מלפני לך אמך מלפה לך אני בעצמי מלפה לך] הכוונה היא אחר נומר רק בארץ החיים הן חניו מלפה לו בן חכם ישמח לב לרחות טוב בעמלו וזו מור' שיש לה בית לב. אמו מלפה לו הן הרבני' אחר נוגע למידת ומנהגי הדת אל חטוש תורת אמך. גם הקב"ה מלפה לו להיות לפה ושומר ישראל.

הנחומא ויאמר חלקי אל יעקב שוב אל ארץ מבותיך [ילמדנו רבינו מי שיש עליו נורת ע"ז מהו שילוק ישראל ממנו אל הבר אם אינו רבותינו מי שיש עליו נורת עבודה זרה חסור ליזראל להלוק בו אל הבר לפי שנאמר לח חבוא חועבה אל ביתך והיה חרם כמוהו] הכוונה כי מי חלקי נשמת אדם שרוח אחר באדם בחכמה ובמדע הוא דומה לפי שהוא החלק אחר יחזו שלהבת אחת כאחר יגלה אדם ברוח חכמתו אדמות בקרב הארץ אז נדמה כאלו הלוק הבר בשלהבת שמאיר אינה חכמה אבינ גם במקום אחר אור וגולל חושך אחר אי' פי' ברחשון' [כי הר מלוא ותורה אור] שמלוא דומה כמו הר מן שעוה או חלב או שמן אבו הכא לקבל שלהבת אור אבל המלי' לא תאיר עד שבא עלי' תורה לגלות שבכל בחכמה בחבונה ובשבל אז יפי' לכל בני ישראל אור במושבות' ועתה ים שחלה אם ים רשות לחים ישראל לשחוף מחכמת החומות חולי ימלא שם מרגליות הרעת אחר יחן אור שבל ואזה יחן אור גם בדת ישראל להעלות שלהבת לפני ד' וזה שרמזו הר שיש עליו נורת ע"ז שיש שם אור הבר אבל עלי' נור לע"ז להאיר ירחתם ודחם מהו שילוק ישראל ממנו את הבר אחר הוא לריך לפני ד' או הר מלוא והשיב חשוב לבר ישראל להלוק בו את הבר לפי שנאמר

לא תבוא תועבה אל ביתך כחב"ל שעי"ז יוקרב לבו לאהוב את ירחתם אם ימלא בו טוב אחר מאיר עיניים כחב"ל בר"ח שאחפשם למיות יען שאהבה מן דרש אחבן זוחה קבלה דעיקי שבבל בחורה הפוך בה והפוך בה דבולה בה ומה לא חזיע ואם מביא אז פיגל הוא לא ירבה לפני ד' כי בל היולא מן הטמא טמא ועיית חרם בחוהו והבן [ומה שמיהו בר"מ שלמד תורה מן אחר כ"ל הטעם דחורה שלמד אחר בטהרה שהוא מקור ישראל וגם הוא למד בעוד ירחת שמים בקרבו רק אח"כ יצא לחרבות רעה אז מותר ללקוט ספרי ולזרוק הקליפה דהוא נראה ונדחה ומזר ונרחה אבל דיחוי מעיקרא ללמוד מספריה להאיר התורה זה לחסור].

וילבוש השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רעה [השמר לך מדבר עם יעקב חפי' דברי' שאחה חומרן לטובתו הוא מוטב לרעתו] והוא פלא מהכ"ת יחשוב יעקב אם לבן ידבר לטובתו שהוא לרעתו הלא חזן מלין יבחן. אבל הכוונה כי בלל גדול בחים פנים אל פנים בן לב אדם לרעהו ות"ב חפוש אחרי שחיוב על יר"ח לשנות שונאי ד' בשנאת דוד המלך ע"ה [הלא משנאיך ד' אשנא ובחתקוממך אתקוטט אבלית שנאה שנאתים לאויבי לי'] ת"ב אם הלריך שונא לרעה לריך הרשע להיות ג"ב שונא לירא חלקי' ואם המלא אחלא שירת חלקי'יבחין שהרשע יועץ לו טובה מלפר עלמו בלבו האיך יוכל להיות בזאת אם לא שנא אני מיניהו יר"ח ע"ב לבו יניד לו לרשע שלא יהי' שונא לו וזה רמזו שהקב"ה הזהיר בלבן שלא ידבר עם יעקב מטוב ועד רע ואפי' דברים שאחה חומרן לטובתו שאחה מכוונן בידעת להטיב לו [הוא חושבן לרעתו] יעקב יחשוב אם אחה לבן חייען לי לטובתי אין זה כי אם אני כמעמד רע ע"ב לבך יהגך לייען לי טובה. והבן. ולבן אמרו חז"ל [טובתן של רשעים רעה הוא אצל הלדיקי] כי הלדיקי חושבי' חשבון הנפש רבש"ע מניין בא זה שרשע רוצה להטיב עמדי אם לא שגם אנכי לא מלאתי חן בעיניך כי בל עורב למינו ובן אדם לדומה לו ואם הרשע מחבר להטיב עמדי ע"ב כוודאי אני דומה לו בחיזה דמיון וע"ב טובתן של רשעי' פועל רעה אצל לדיקי' והבן

שם ואדד שאתי מעיני [אם כי' אומר ריב"ל ע"ו שיר המעלות שבספר תהילי' מה טעם שנאמר לולא ד' שהי' לנו יאמר נא ישראל רשב"י אמר בל ספר תהילים מה טעם שנאמר ואתה קדוש

יוסבי תהלות ישראל סבות] הכוונה ריב"ל אומר שיעקב אבי שיר המעלות על כל ארות אשר הסיגו אלא לבן מיצב הכל לנרכה כמו [וד' בירך את אברהם בכל] כל מה שעבר עליו לא ר' אלא הרבה שהוא קללה אלא חשב שהכל ברכה כי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד כי לא ר' שמיעו רעה אלא היא עוכה ואמר יעקב על כל מה שיורע לו שיר המעלות שעולה מעלה מעלה נכוה מעל נכוה ורשב"ג אומר שאמר כל ספר תהלים שהכתיב והלין ושפתכל על כל שיורע עד דור דורי כמו שרמוז ונכוז בספר תהלים כל מה שיורע לאומה ישראלית דור אחר דור כמו שפשרו חכז"ל בניטין שלמדו התיוקות [אמר ר' מבשן משיב נשיב ממולת ים וקפלו כולם ליס] וכן אמרו מזמור לאסף שאוף אלקים בחיל גויס בתחלתך שמזמר והולך שסופך חזתו על עליס ומכניס · והתפלל יעקב על העתיד שם ביום יהכל חורב וקרח בלילה וכי' מתפלל על בני בניו והבן ·

וישלח

רבה וישלח יעקב מלאכי[ם] ר' רחובן פתח קומי' ר' קדמה פניו סכריאה פלטין נפש[ו]מרפש מרכיך] הכוונה דוד התפלל שר' יללנו מכף חויביו כחופן שהזונה יפי' יכנע לפניו כאשר יקרב חללו ולא שהוא יעבר על חוקיו ויריך לעשיך דמי' כמיס וזה קדמה פניו סכריאה הקב"ה יקדים חללו ויעשה מחשבות לבו וזה יפי' חופן הללתו מחרכך חשר ביד הרשע ולכך שלח יעקב מלאכי' לא עשיו ולא ביקש מד' שיעבור עליו רק שימלך חן בעיניו ועיי' בחז"ל על פ' וירא ויעל לו והבן ·

שם [דוד אמר ס' פעמי' קומה ד' אמר הקב"ה אם אתה אומר מאה פעמים לא אקום אבל משוד עניים ומאנקת אביונים עתה אקום יאמר ד'] הכוונה כמו שפי' הרמב"ן לא ידין רומי בחדש שהקב"ה ממתין אם חדש עובר מליות חוקיות אבל כאשר רואה כי מלאה הארץ חמס חיינו מוותר עוד וזה שדוד קרא ס' פעמי' קומה שעוברי' על ס' חומשי תורה והסיב לו הקב"ה כ"ז שמיות שבין חדש לאביונים מקיימי' ביניהם לא אקום אבל משוד עניי' אקום והבן ·

שם [הס"ד משוד עניים ומאנקת אביונים רשב"ר יונה אמר עתה אקום אפי' מכפשת בחפר

מו בעפר כביכול אלא לבזיונ[ם] חומו סיום שכתב בו ההפטרי מעפר קומי שבי ירושלי' כחומו שעה הם כל בשר מפני ד' למה כי יעור ממעון קדשו תר"ת בהדא תרגלית[א] דמעברי גרמא כ"ש דמעברי חנפש מן קט[ר]] הכוונה תכלית גלות מלרים וגלות בבל הי' כמו חיוך לילדים שתם יעקו אלו ד' מרוב עבודה ויגיעו מפני כונסיהם ישמע ד' אליהם וישלח מלאך להושיעם והנס שזאת התשוב' היתה כתם ממיתת הנפש מהכרת גדולת ד' ועבודה רק הגוף הרגיש תחלואין ומכאוביו והנפש והנשמה לא יקרא בשם ד' וכמה נחשב תשובה כזאת בכל זאת בעת שאר הקב"ה רוצה לגדל חומה על ברכיו ד' נס כזה כמו שמחכי' היה לחכמות בעבור קבלת דבר מחכל לו לכוש והדבר דומה כמו תרנגולת שאר מעטת עלמה בעפר ותחמם גופה ותוליד בנים שהוא דמות גוף לשפרות וכחמת מכח חימום עפר לא ילמיח חיות בנילה כח להיות ממנה שפרות · כך תשובה כזאת שבאת מכח ירות לא תוליד בנים לד' כי הוא רק חימום עפר מוליד גופי' לד' שאר שם יפי' בשם ירחת ד' המה ירחי' לנופש שיסמרו חורת ד' יעשה המלות ויסורו מעבירות אבל רוח וגפש אין בהם שעיקר התשובה הוא שם בניו יעמדו חי לחן ולחסד בעיני שוביהם להשיבו כל חירות הגוף אז שם בכל זאת יחזו מדעת ותבונ' שמבקשי' דביקת אלקים אז המה בני אל חי מי זרע ד' ולא בבני עזובות גופי' בלא נשמה בהם כח חיות ולכן הנס שעברו על תכונתיו גזירות ושמדות לא כאו עד הלום שיפי' גאולה שלימה כי עדיין לא נתברר שנס בעת רוומה ישובו אל ד' שיר לבם על העדר ירושלים וקדושת ארץ וחכז"ל אמרו [אין בן דוד בא עד שיכלה כל נשמה שבגוף] שלא יפי' קשורי בתאות הגוף רק בתאות הנפש והבן :

ויש אות ניכר בגוף התשובה שתם עושי' תשוב' מחמת שם כיד וגרת הגוף אין לנו מזכירים שאנו שבוים מירושלי' בנס שם נפי' שבוים מארץ אחרת ג"כ נלעג מרוב עבודה אבל שם יש לנו חירות הגוף ונלעג אל ד' יען שאנו שבוים מירושלי' עיר ד' שמה שם ארון הקדושה ומו"ל הוא ארץ טמאה ונושקי' לנו שבוי ירושלים כי לולא ירושלים לא נשאר שם שבוים · כאשר פרשתי בתפלי' [כי שם שאלונו שובכינו דברי שיר ותולליונו שמחה שירו לנו משיר ליון אין נשיר שיר ד' על אדמת נכר אם תשכחך ירושלים תשכח ימיני] נבוכדנצר נתן ליתרגל לח"ב ארץ בתולים חירות הגוף וכל עיב ומסס הי'

פמים וסנגים וכקשו שוביהם מכם שיניהו להם מעיני ליון כמו שעשו בליון לד' שגם הוא מעיב להם כמו שהוטב להם בליון · וז"ש בכ"י לנוף ים תעלומי' תכל חיך כשיב שיר ד' על תדמת נכר ירושלי' הוא תדמת ד' ושאר תרגום תדמת נכר כתב"ע הדר בחו"ל כתלו אין לו תלקי וחיך נוכל לשיר שאם תשכחך ירושלי' תשכח ימיני אם יותן לנו מיעב הארץ לא נשכח ירושלים והבן ·

וזה שרמז ר"ש · ישראל לעקי' קומה ד' והקב"ה אמר אתה תקום ומפרש ר"ש שהוא לשון שלוה אתה שיית מכשפת בשפר יש שהם נתוני' בשפר ואפר אשר הכל ידוש אותם וירמשכם חזיר מיער ומרוב צרות יעקבו · הגם שיתממו בשלוהבת יש זה רק מימוש שפר אשר מוליד נופי' ולא חיות השפע בביכול · הקב"ה הכל יוכל לעשות אבל [הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים] · אלא בשיניע היום אשר המעשי מעפר שיגיעו חירות הגוף ובכל זאת יקומו על דגליהם לנעוק לד' יען שהם שבוי ירושלי' שיתנו ללכם קדושת הארץ וקרבת ד' אז יניע השעה הם כל בשר לפני ד' שיעשה ד' נפלאות בעבור ישראל כי נשוב ממעון קדשו יען שיעיר בנבור ממעון קדשו שהוא כנ"י אשר יבקשו דביקת ד' [והיכל ד' המה] שם יקום ד' ע"ז אמר ר"ש בהלה תרגולא דמעברה גרמא · לפרש תיבת המעברי מעפר שנאמר על ישראל שהיום השפר הוא ארות הגוף דומי' כמו תרגולת שמממת נופה ועלמותי' בשפר שחוליד נופי' בלי כח חיות כך הארות מולידי' נופי' לד' בלא רוח ונפש בלי תהיה חמיתות לד' ובכן כאשר יסי' רווח' יסיבו מ"ו לכשלם · וכ"ת הלי לפרש ס' כי נשוב ממעון קדשו שהלי על הקב"ה ומפרש כמו שתרגולת דמעברה הנפש מן קטמי כמו שתרגולת ים בטבעה שאחר שהשלשה בשפר תקוס ובגדפי' תעבר כל תלקי שפרוריות אשר דבוקי' בה מקודם כך בני ישראל השליכו כל תלקי שפרוריות רק יעקבו מכאב לב על הנפש אז יקום ויאמר ד' והבן ·

שם [קדמה לרצע עד דלא יקדומך] הכוונה שם אחר הוא שוטה ובא לגאול בעבור בבוד שו ממון אז יש עדיין פתח תקוה בדרך הטבע שם יכניע המים לפניו ויאמר עבדך אני וכל אשר אתה רוצה לך הוא יעשה בלום עמו · אבל שם הוא שוטה בעבור הדת ואומר שבא לגאול בעבור ד' לפי דעתו אז אין תקוה אלילה וזה שהקב"ה יקדים לרצע ויכריעהו שיבוע את לבו ושמע בהון שו בבזוי טרם שיבוע לרצע הכ"ל הדעה שבא לגאול בעבור ד' שאז לא יאשר רק מלחמה ויערך ד' ליתן ליעקב כח להרוג עשיו וזה לא חפץ יעקב כמשכ"ל והבן ·

שם [א"ל הקב"ה עשיו לדרכו אי' הולך ושיחה מאלת לו כה אמר עבדך יעקב) הכוונה רמז לדורות כי עשיו אינו מבקש להריס ליעקב על אחזתו מדותיו כי יחזיק שבני ישראל אינם כדאי לגיות בני הרם מלומדי דעת וחכמות עולם רק כאשר יאמרו בנ"י עבדיך אתנו אנו מכירי' מעלות ומסיבו' תרומות מידות"ך וחכמותיך אז מבשורר עשיו על בני יעקב כיד חזקה להסיג אחוז בדרכיו ולילך עמו ביחד ואז ידעו בני יעקב כי בשפע הוא ויתפללו לד' והבן

שם [ברכות לרשע לריק זה יעקב ופי רשעי' יכסה חמס זה עשיו] הכוונה הלריק אשר מאמין בד' ויחבב שרשע שמכעיס לו הוא ניר נאמן מהקב"ה שלא יפן אל און ובשביר זאת הלריק יתן שפע ברכות לרשע אשר הוא לו בסיעון ממציר כמו שהרס משלם לרופא אשר מרפא חוליו מחולת סגיף וימר לו מאוד בשממיו כן הלריק יאמין שהרשע הוא רק הרופא לחולה הנפש ויאלה לו מתנות וברכות למשלומי' כל המציר לישראל נשפע רשע וזה שרמזו ברכות לרשע לריק זה יעקב שאלה דורון גדול לעשיו הגם שפי רשע יכסה חמס שנוסג עמו בעשיו ולא כאה בכל זאת ישלם לו יעקב שפע ברכות כי מסתכל בפני רשע ברחות פני חלקי' והבן ·

שם (מאריס' לגדיקי' שמתברכי' בארץ ומתברכי' בשמים וכך הוא המדה שנאמר אשר המתברך בארץ יתברך באלקי אמן) הכוונה אם נראה עין בעין שים על שים חוט של חן וחסד שבכל מקומי' אותו ומברכי' לראשו ומהללי' שמו אז ידוע שהים הזה רוח הקדים ומה המנו דלוקה זאת לא יתן ד' עטרת חן וחסד עליו וזה שנאמרו מאריהם לגדיקים שמתברכי' בארץ מפי כל רוחיהם וגם מתברכי' מן הקדים בשפע ברכה וכן הוא המדה שיהי' מביב למעלה ונאמר שנאמר אשר מתברך בארץ שנתשלל שמו בפי כל יושבי ארץ יתברך בא"ב באלקי אמן שהוא רוכב שמים והבן ·

שם [שלשה בני אדם חשבו רעות ולא עמדו בידן עשיו ויבעקב והמן עשיו ויאמר עשיו דלבו יבעקב ויאמר יבעקב בלבו המן ויאמר המן בלבו) הכוונה עשיו רלף בעבור שנטל יעקב הברכות וקנא בו עשיו והקנאה מוליא אדם מן העולם · וזה שלא

עמד בידו · ירבעם שהקים עגלים שלא ילכו לירושלי׳ ולא יהי׳ לו שריד להיות מלך והוא הי׳ המתאוה לזה והתאוה ג״כ מוציא את האדם מן העולם · והמן הי׳ רודף אחר הכבוד שמלא חמה יען שמרדכי לא כרע לפניו ונתלה על העץ שגם הכבוד מוציא את האדם מן העולם כחכז״ל הקנאה והתאוה והכבוד נוטל את אדם מן העולם והבן ·

תנחומא ויהי לי שור וחמור [וכי לא הי׳ לו אלא שור וחמור בלבד מן הדורון שלו אתה יודע מה הי׳ אצלו עזים מאתים ותישי׳ עשרי׳ אלא הצדיקי׳ ממעטי׳ א״ע ורשעי׳ מרוממי׳ א״ע שכן עשיו אומר יש לי רב עליהם נאמר יש מתעשר ואין כל מחרושם והון רב] הכוונה אצל הצדיק הוה עבודה רבה פיזור הנפש ואם עוסקי׳ הרבה בישובו של עול׳ הם ממעטי׳ א״ע אבל אצל הרשעי׳ אם עוסקי׳ הרבה בישובו של עולם הוא התרוממת לפניהם לכן אמר עשיו יש לי רב שפעל הרבה ע״י חרבו ויעקב בוש לומר שעבד עשרי׳ שנה בעבור בהמות צאן ועבדי׳ ושפחות לכן אמר שור וחמור רק הצורך מאוד ושלמה אמר יש מתעשר ואין כל אם הוא צדיק ואין לו זה עשרו · ומתרושם והון רב הוא הרשע והבן בקיצר

שם ויהי לי שור [זה יוסף שנאמר בכור שורו הדור לו וחמור זה משיח עני ורוכב על החמור צאן אלו השבטי׳ שנאמר ואתן צאני צאן מרעיתי) הכוונה שג׳ דברי׳ מעבירי׳ אדם על דעת קונו או גודל עשירות או גודל עניות או רחמנות על בניו אבל הירא את ד׳ ברוב עשרו לא יעוז לנגד ד׳ כמו יוסף הצדיק שעמד בצדקו כשהי׳ משנה למלך וכן גם מרוב עניות ודלות לא ישכח צור ישועתו נהפוך הוא בצר לך ודרשת את ד׳ וזה משיח בא עני ורוכב על החמור הגם שהוא עני בכל זאת רוכב על החמוריות ועיי׳ ילקוט יששכר חמור גרם שסובל הכל בעבור התורה ואם יתן איש כל הון באהבה בוז יבוזו לו · וגם זאת מי שהוא ירא ד׳ לא ירחם על בניו לעזוב הדת בעבורם (שחורות כעורב) צריך להיות אכזר כעורב כידוע כמו שספרו חכז״ל מהאי תנא כשאלה אשתו ממנו מזון לבניו השיב לה שילכו על פני שדה ויאכלו עשב כבהמה ונחשב בעיניו בניו כצאן · וזה השיב יעקב לעשיו אני אינו מתיירא מפניך שיש לי שור זה יוסף נסיון עושר שהוא נמשל לשור (רב תבואות בכח שור) וגם חמור זה משיח ויששכר שהטה שכמו לסבול יען מנוחת התורה הוא טוב · ואם בעבור רחמנות לבני המה נחשבו לי לצאן אם לא אוכל לעבוד את ד׳ אני אכזר עליהם כעורב ירעו כצאן על השדה ומה לך עוד להעבירני מדעת קוני והבן

מ״ר ויאמר יעקב אלקי אבי אברהם ואלקי יצחק [הא לעשיו לא אלא הבוחר בדרכיהם ועושה כמעשיהם אני מתקיים עליו ומי שאינו בוחר בדרכיהם ואינו עושה כמעשיהם אינו מתקיים עליו] הכוונה כי יש שיוכל לעשות מעשי׳ של הצדיקי׳ וחסידי׳ והוא נשאר רשע גמור שנותן צדק׳ כמו הצדי׳ אבל הצדי׳ בחר בדרכי ד׳ ליתן לקרוב ואח״כ לרחוק לעניי עירו ואח״כ לעניי עיר אחר׳ והוא עושה בהיפוך או שהצדיק התענה וגם הוא מתעני׳ אבל האבות עשו בהצנע לכת והוא בקול פעמון הוא לומד תורה לקנתור והאבות לשמה אז אז עושה כמעשיהם אבל אינו בוחר בדרכיהם ואין הקב״ה מתקיים עליו אבל הבוחר בדרכיהם וגם עושה כמעשיהם אז מתקיים עליו והבן בקיצר ·

שם קטנתי מכל החסדי׳ (רב כהנא אמר אינו כדאי רב לוי אמר כדאי אני אלא קטנתי מכל החסדי׳) הכוונה לפעמי׳ הקב״ה מט״ב עם איש הגם שאין בידו מעשי׳ שכר טוב אשר בעבורו יגמול ד׳ עליו רק מקבל מחנת חינם כחכז״ל וחנותי את אשר אחון שאל משה רבינו אוצר זו למי אמר הקב״ה למי שאין לו יעו״ש אופן ב׳ שיש לאדם זכות מע״ט אבל אז כשהקב״ה יעשה לו ניסי׳ יצא נקי מזכותיו כחכז״ל לעול׳ אל יעמוד במקו׳ סכנ׳ שמא אין עושי׳ לו נס ואם עושי׳ מנכי׳ לו מזכיותיו וזה שא״ר כהנא קטנתי מכל החסדי׳ שזכותו קטן שלא ישקלו כנגד החסדי׳ ור״ל אמר נהפוך הוא צדיק כיעקב לא קיבל חסד מד׳ רק כפי פעלו השיב לו תתן אמת ליעקב רק אמת ולא רסד אבל אחר כל החסדי׳ הוא נקטן וזה הפי [קטנתי] כעת עתה אני קטן [מכל החסדי׳] אשר קבלתי נגרע ערכי

שם הצילני נא מיד אחי מיד עשיו [מיד אחי שבא עלי מכחו של עשיו] בדבר שנעשה יעקב אח לעשיו בו ישכח לעשיו לבוא על יעקב וזה הצילני נא מיד אחי במה שנעשה עשיו אח לי שבא עלי מכח של עשיו במה שאחזתי בעקבותיו להרבות כסף וזהב או חמדת עולם והבן ·

ילקוט [פלטי נפשי מרשע חרביך מאותה רשע שבא מכחה של אותה חרב על חרבך תחי׳] הכוונה יעקב ראה בהחזיון העתיד שיקומו זרעו של עשיו להיות שלוחא דרחמנא ויאמינו בדעתם כאשר ירבה לשפוך דם ביעקב יגדל שכרו בעוה״ב ולא יכאב לבו אם דם הרבה שפוך

מלאך כי כמבואר (על מרגלית חמי') שיזכה לחיות ע"י מרכו כמאמר יפריק נא יעקב טוב הרומה וירחם והחפלל פלוני ופלוני מרפא מרפא תאמר הוא מרפא ד' והבן.

שם [ואתה תאמרת הטיב הטיב עמך היטב בזכותך תטיב בזכות תכוותיך] הכוונה בתקירת ל"ם למים תאמר הקב"ה יוכל להטיב לו בזכות עצמו יוכל להטיב לו גם בזכות תכות אחרת אחל עשיו שאין בידיו זכות עצמו גם זכות תכות אין לו והבן.

רבה ויאמר אלאכי [רגיע זמן קלוסי לקלס להקב"ה מ"ל יקלסו הכירך מ"ל אינו יכול למאר אלי בה לקלס והן תומרי לי כמה אלה קלסת תתמול כך אין לאתה מקום היום לאמר שייצא לה מאלאך כי אם ברכאני] הכוונה תומו מלאך הוא שר של עשיו והוא היפ"ר המסית לאדם הוא יתבק עם כל אים ויעקב אסי' מובאר שבאחבות לא יכול לו כלל מ"ב עבאיו הטיב תכליתו שיגרה לטוב שיגדל שכר אדם כי כל השומע לקולו אין לו לקלס להקב"ה כי טוב הי' לפניו אלא הי' נברא כלל מציאי' לכל עולם אחן גף ומור מבשול אחל עמה בה עת דודי הגיע זמן קלוסו שנאמר אדם הוא ישראל שבח ויעקב לא האמין לו ולא שמע בקולו כי גם זה מאבאיתיו שיפתה לאדם לאמור לריק לאתה ממני ויתנשא בלבו על שלמותו וקדושתו ולכן אמר יעקב יקלסו אביך כי אתה נברא רק להסית למי לא פנעת המבאלה הזאת תחת ידיך כי אתה מבאיל כל בני אדם וקיים יעקב לא תאמין בעצמך עד יום מותך יש זמן למועד כאשר אמית בלאקתי אז תקלס ולא היום בעוד אחי אי כי מי יודע מה יולד יום אז הטיב המלאך שיאמרו לו מבריו [כאשר אלאת אתמול] כי לא יגאר שלימות שום אדם [כך אין אתה מקום היום] כי אין אדם לריק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא כחז"ל אדם הראשון מאבד עם כל לריק שלא אתו בעולו אשר אחל מעץ הדעת אלא כי אים ואים בחטאו את יוי"ם ולא תוכל לקלס גם היום כאשר שלא קלסת אתמול אז אמר לו יעקב [שייצא לא אשלחך כי אם ברכאני] לא אתמין בעצמי שתוכל לעמוד בנגדיך כי אם אדם שבחאת עלי ברכה ולא קללה שאחמין יד שלא תעבור עלי לרעה כי אם לטובה להמות מעוש"ז רק כדי לרכי חיות שלי ואסי' לי לעזר כחז"ל מלאך רע בעכ"ח יעשה אתן שיהא לאדם יכי לשרתו ולעמוד לפניו להכנים רעועה אחת זאבי להביא לו אחני ביבות

כעודע מדאחז"ל הנאחם כי' לשרת לפניו בקודש והבן

מ"י שלאחי [ר"ת אומר מי נדול האומר לו הנאמר אין מה דכאיב כי אלאכיו יעוה לך לאמרך בכל דרכיך הוי אומר הנאמר נדול אן האומר ר"י אומר מי נדול האוסף לו הניאח אין מה דכאיב על כסיס יאלוך הוי הניאח נדול ר"ם אומר מי נדול האאלה לו האאחלה אין מה דכאיב ויאמר שלאחי הוי האאלה נדול אן האאחלה] הכוונה יש ג' מדרנות בכלל ישראל (א) כח מ' אשר עדיין בעוה דבק באמרן רק לבם ובשרם ירננו אל אל חי ואבקשי' לאקי יעקב שלא ולריכי' אלאחי' בכל דרכיהם שלא יכשלו בכל זאת אלאחי ד' יהיו אותם אז האומר נדול אן האומר אחל אן האאחלה אין אותם לא יעשו בכל פעולותיהם רצות יצרו אותם רק אוה אלאך ד' סניב לירשיו ויאלאם אכל לחם אז האא הולכי' עלי טבע ארץ ואלאכי' יאמרו אותם (ב) אשר לבם הלך בקרבם שם' ואמתי' לעשות רלון קונם יאליכו כל אחדת בגוף ואחוקת אים נגד רלון ד' הם יזכו שאכל יאחנא כפי רלונם להשיג אאויש אז האלאכי' יאמו אותם לא יעשו ולא יהיו כי אלאכי' יאמו על כעפיה' (ג) כח השליחי אלו בני העלי הם דבוקי' בד' בעדרי אחשבותיהם אין להם אאטיו נוף רק אעטיו הנפש אין להם אאחם רק אאחת עבודת ה' בכל אעשיהם יתקדשו רק שיאגדל ויתקדש אאי' רבה בעולם אז האלאכי' הם אשרתים לפניהם לעשות כפי אחשבאחם האה יבאו על כסאם בכבוד בניהם ואלאכי' יאוטטו בעולם לעשות כאות נפשם האה יאלחו אלאכי' לפניהם. לבל בכל הנ' כיאות הנאמר והכוונה והאחלה נדל אן האומר ואן הניאח ואן האחלה כי בני ישרא' בני אל אי האה רק כפי אדרנותם כן יפי' האשרתי' אן אלאכי' והוא אלא נדול והבן.

שם ויזרח לו השאש והוא לונע על ירכו [ת"ל הקב"ה למיכאל למה עשית כן לבני בכורי אאר לפניו לכבודך עשיתי ת"ל אעכשיו אהה אאונה עליו ועל זרעו עד סוף כל הדורות כי אם אי איכאל שרכם בעת ההיא יעמוד איכאל השר הנדול וכאיב כי אי נוי נדול יבוא נדול ויעמוד על הנדול] הכוונה אה שאקע קף ירך יעקב אארו אכז"ל הלדיקי' דורו של שאד שם אאז אותו אשר יכול לו האלאך שינבור עשיו עליהם בנז"רות ושאדות ושאכל נוזר בהיפ"ך שבידוע לדיק יפי' אלקיש אאהלך בקרב אאניכם וכל כלי יוצר לא יצלח עליהם רק ברוח

רע מאד הכל סר יחדיו נתלחו עם מאד נפסק הקול של יעקב יפי׳ ידים של עשו רק כבר הורו מכז״ל מכל ניזוק מכל נפרה מכל נפשתן שם הקב״ה יעשה את הרשעי׳ יפכרו וימירו דתם ויפי מחולל עם ד׳ שלא יעמדו בניסיון תכל אם יעקב של כני תמימי׳ יוכלון שתת כל גזירות וכל נרות ולא יכרתו ניח ישראל מ״ו מן העולם ויתגדל ויתקדש שמי׳ רבה והנה הקב״ה שלח למה נתן מיכאל סימן מאד יעקב נולע של ירכו שיגבור עשיו עליו בקף היוך שהות הכח של השוק מאד כל הנוף נשען עליו המה הלדיקי׳ יפי׳ דורו של שמד מאד משולי׳ לנכורי׳ פי שנים ברוחם מלות שבין אדם למקום ומלות שבין אדם לחבירו רחשים כח ויתר עז מז השיב מיכאל רשם״ע לכבודך עשימי אם אחזתי ברשעי הדור מאד לא יעמדו בניסיון אז לא יתקדש שמך בעולם ברחות דודי לי אם אין אדום בכל חופן דודי לי כחכז״ל (דניל מרכבה מלך בשו״ר מעטיפתו ניכר ברס בהקב״ה הוא אם ואסרתיו אם הוא הוה ברכבות קודם) שגם אם יימר להם מאוד ויכוה כאם של הלדיקי׳ מאד הם כאם ולהבה לפניו ירחת ד׳ בכל זאת אות הוה ברכבות קורם יתהלל ויתקדש שם ד׳ אמר הקב״ה מעכשיו תהא ממוכה עליו ועל זרעו יכוה נדול ויעמוד של הנדול הניסיון יפי׳ המיר בקרובי המה הקדושי׳ מאד בארץ והבן ·

רבה והוה עבר לפניהם [הס״ד כרחם אב של בניס אתי ר״ח כרחמן שבאבות ואיזה רחמן שבאבות ר״י אומר זה אברהם אמר מאברהם אלילה לך מעשות כדבר הזה ר״ל אמר יעקב והוה עבר לפניהם אמר עד דיבש כי ולא נהון) הכוונה הנם אם אתי ישראל נזורו אחור מרדכי ד׳ אעשו עוו פשעו בכל זאת ירחם ד׳ בעבור מעט לדיקי׳ מאד בקרבם כאשר התפלל אברהם אולי יש חמישי׳ לדיקי׳ או ארבעי׳ עד עשרה אפי׳ לדיקי׳ אינם נמורי׳ כחכז״ל אז לדיקי סדום מאד יוד ועיי׳ ברמב״ן אם אולי יש חמישי׳ לדיקי׳ בתוך העיר כנגד אתי העיר שבאמה רעי׳ ואעפי׳ לד׳ מאוד המה לדיקים · אבל יעקב התפלל בהפוך הוא · ד׳ לדיק יבחן · בדור לדיקי׳ יפשה ד׳ אם יוכלו לעמוד כי לא יוולק לפניו כל אי הן בקדושי׳ לא יתמין ובמלאכיו יניח תהלה · כמו שפי׳ שבעי קא בני יעקב · בכל זאת יש עת רעה ביעוץ עשיו להכות אם על בנים מאד יעקב נפשו בעד בניו · לך ביקש שימלא אים לבקשות לבבכם שיאמר ג״כ״ה למלאך המשחית הרף ידך מבלתי כופר והבן ·

שם ויפקחו (למה נקע ויפקחו לא היתה נפיקת של אמת ביקש עשיו להשבו ונעשו נוזרו של שים) הכוונה שע״י מיכוך וניפוך שלו הוא מבל אם עשיו מוכח ליעקב ויתן לו חיריות יש כו כוונה שימען ויבטח ויבטח כד׳ ואז נעשה מבפיקה ונפיכה והבן ·

ובילכוט נפש פרר״ם [אמר עשיו הרשע היינו נורע את יעקב בקשת וכחליס אלא בפי ושיני אני הורגו ומוליך את דמו שנאמר וירץ עשיו לקראתו אל תקרא אלא ויפקהו ויבכהו ונעש׳ זוזרו של יעקב כשים ועליו הכתוב אומר זווהרך כמגדל השן יפקהו שיניו של עשיו והתחיל כותם ומורק שיניו שנאמר רשע ירשה וכעס שיניו יחרוק ונמס] הכוונה עשיו פקח עיניו שבכל גזירות והשמדות אשר הרע בזרע יעקב בקשת ונחליס לא פעל כאשר זמם לעשות ליעקב ונתן עלה בלבו שטוב להיות לו כאח וללמוד לו להיות לו פיו כפיו שידבר יעקב בלשון עשיו וגם להיות שיניו של יעקב כשיניו של עשיו להתחבר עמו לאחוז בגילות וטריפות כמוהו וזה אני מולין דמו דם הנפש ודם התמלית כי רמז וירץ עשיו לקראתו ויפקהו לך בפיקה הוא בכיסה · אבל נלח ישראל לא יפקר נעשה זוזרו של יעקב בשים שיניו יחרוק ונמס והבן ·

וע״ז רשע ירשה וכעס שיניו יחרוק ונמס והבן ·

מ״ר ויאמר עשיו לי יש רב (יש לי רב מכות אחי יפי׳ לך אשר לך) והוא פלא והכוונה העושר הוא רק פיזור נפשם גם בלילה לא מניח לו ליתן והרבה מתקנאי׳ עליו ואינם יודעי׳ שים עושר שמור לבעליו לרעתו · מרבה עבדי׳ מרבה נזל מרבה שפחות מרבה זימה · כל אלה מוכרו יחריו עד שמכף רגל ועד ראש אין בו מתום והנה עשיו רלה להרחות ליעקב שהוא אח לו · ויעקב בא להוסיף לו מנחה נדולה מלין וכבר ועבדי׳ ושפחות · והשיב לו עשיו (יש לי רב מכות) שים לי והותר במכות הלב · ונפשם (אחי יפי׳ לך אשר לך) מן המעט אשר לפניך תדע מכותי כי רבו והבן ·

ילכוט נפש׳ ונלכי (כי נח נפשי דריב״ח ח״ל רבנן אם אחוי עלן מלפיקורסי׳ ח״ל אבדם עליס מבניס נסרחה אכמתם אבדה אלא מישראל נסרחה אכמתם של חו״ח ואי אימת אהכח נפשה ונלכה ואלכה לנגדיך) הכוונה כי פועל אדם יעולם לו אם בני ישראל ילמדו אכמת חו״ח אז יפיר ד׳ עיניו אם ויעמדו שוטני׳ ושונאי׳ מן האומות אשר יעלו עליות נרשע על בני ישראל וירשיעו את התורה ואת אדם

וילכו בני ישראל לנחם כנגדם בחכמתם ובתבונתם להרחות להם כי הלכו תועה לדבר סרה על דת וחק להתנולל עליהו ובכל עת לא עזב ד' תומתו והקיש נוחלי' לישראל ובשעה שמת לא נקי בחכמות היודע להסיב לחפיקרים כל העולם מלעג מי ילחום לנו נגד שונאינו אבל בחמת הספוך הוא אם ד' יודע שאין בנו דים אשר הולך בדרך כל הגוים אז לא יקים אים ותויב עליהו כי לא מלך ושרים ביד ד' וזה רמזו חבדו עלה מביהם אם בניי ידעו לנחום בחרב וברומח השכל להסיב נגד שונאי הדת אז נסרחה חכמתם של חו"ם וכן יש כאן רמז שעשיו אמר ליעקב נסעה ונלכה כי אני הולך רק לנגדך כפי אשר אתה הוכן כך אני הולך כנגדך והבן.

או הכוונה (נסעה ונלכה ואלכה לנגדך) כ"ז שחו"ם רומי' שבני ישראל פורשי' מהם כי הדת מפריד ביניהם, ולא יתפלו בנ"י להיות ערי' ושופטי' וככבדי' כאחרן כשהם אז יבאו כאחים יחדיו זה בחלתו וזה בחלתו אבל כאשר יתערבו בנ"י בחו"ם ורוני' להיות יחדיו אז יגדל השנאה של חאומות ויאמרו כנגד בנ"י וזה רמז לו נסעה ונלכה שם יהי הנסיעה והליכה כאחד ויתערבו בגוי' וילמדו מעשיהם אז תדע ואלכה לנגדך שחוי' שוחה שלך והבן

שם ויבא יעקב שלם (לפי שכתב יעקב שלם יש תם יוסב חוהני' לפיכך ויבא יעקב שלם) הכוונה כי הים אשר מי בנ' עולמות שגם בשעה שעוסק בהויות עוה"ז הי' מחשבתו לעבודת ד', וכן שם הי' עובד ד' הי' בחופן שלא מהם בחיי עוה"ז רק תמיד קשר הפשם וכנוף יחד ליעשב בנ' עולמות הוא ים אשר יחי' חיי מעלה' שלא יקלר לא בנפשם ולא בגוף וזה יען יעקב יעשב בחוהני' שהוא ב' חוהני' חהל עוה"ז וחהל עוה"ב לכן בא שלם תמים.

או הכוונה שיעקב לא עשה מן עוה"ז דירת קבע שנקרא בית רק חיעב עלי' שהוא דירת ערעי שהוא גר בעוה"ז כי חרוני' ימיו ויעיב לעשר ולכן לא שלח ידו במלאכת רשהו ולא רדף אחר תאוה וכבוד ושוטר והשיג להיות שלם בניפו כי (רבי' מכחובי' לרשע) אבל לצדיק לא יחשר מחומה (הכוונה בד' חסר יסוכבנו) · והי' לו שלום בחורתו כמאמר הפשם ר"ל מפיזור הנפש · וגם שלם בממונו כפי' חמי ר' יעקב שלום זצ"ל (ולא יחמוד חים חת חרלך נעלותך לרחות חת פני ד') כי חים חשר עוזב רכושו לרחות ד' לא יעשה לחדם עולה וממילא גם אחר לא יחמוד חת שלו דפח"ח וזה יען שיעב בחוהני' לכן זכה לשלימות ג' דברי' הנ"ל והבן.

מ"ך ויתן חת פני שעיר (החחיל משלח להם דורונות ד"ל החחיל מעמיד העליסין ומוכר בזול הד"ח שלריך חדם להחזיק טובה למקום שים לו הנחה ממנו) הכוונה החדם חשר ימלח מקום חשר לו הנחה אז נגלה שהמקום מכבד חת החדם אז לריך ליתן חות להפיך שהחדם מכבד חת המקום שהוח שולח דורונות לפני העיר או מעמיד עליה' ומוכר בזול להרווית לכל יושבי עיר ע"כ חוהני' חותו ולא יתנשא שמכבדי' חותו יען שהוח חדם גדול בעקבי' להפוך הוא מעשיו יקרבהו כי השוחד חפן חן בעיני בעליו ולא יתנשא והבן.

רבה ויקן חת חלקת השדה [חר"י כ"ם זה אחד מג' מקומות שקין חו"ם יכולי' להוכות חת ישראל לומר גזולי' הן בידכם והלו הן מערת המכפלה וכיהמ"ק וקבורתו של יוסף מערת המכפלה דכתיב ויטמע מכרכם לעפרון ויבקול מכרה' לעפרון בהמ"ק דכתיב ויתן דוד לארונן במקום וקבורתו של יוסף דכתיב ויקן חת חלקת השדה יעקב קנה שכם] הכוונה כי הסו"ם ירחיבו פיהם שחומות ישראלי' לא פעלו טוב לא נשחר מהם חכמות ותבונות חו נפלחות במידות ומעלות ומה שממלח בנו מן המידות הכל מהלהם חשר למדנו מהם בנעורת חשר הרו והגו רעיוניהם ומחשבותיהם ולכן הכל נזול בידינו שחומות' החומות לנו המים שמלינו יזלו לכם חכל ג' דברי' חשר מנחנו בני ישראל עדיין ניכרי' בעולם יותר מכל חומה ולשון חז בודחי זה חלקינו ואלו הן סג' דברי' שבכתו חומתו חכז"ל [בני ישראל רחמני' בייחני' נומלי חסדי'] וקיימו כל החומות כי זה לא ימלחו בכל העולם רק בבני ישראל עם ד' והבה מערת המכפלה הוא החות ורמז על גמ"ח שחברים לא רלה לקברו חשתו בחיים רק הגמיל חסד שחי' נקברת בקרקע שלו והכניע עלמו לבני חת ולקח בדמי' יקרי' קרקע לגמול עמה חסד [עי' רבה פ' לח חברים גמל חסד עם שרה לכן חמר הקב"ה חפסח חומתי שלי לבוש לבושי חריבת ימיש וכו'] וכיהמק"ד הוא רמז על בייחני' כי הבהמ"ק ה' המקום שחלכנו עוונותיהם של ישראל חשר שם ה' כל הימים בבואה חפני עוונותיו שם החודה כל עוונותיו וה' בוא בעבור פני ד' · וקבורת יוסף הוא רמז על הרחמני' כמו שיוסף ריחם על חחיו ולא לקח נקמתו מהם

והגמיל לכם עובד תחת רעם ולא זכר הרע תחת עשה לו ועי' רמה פ' בשלח יען שתמר מלכלל תחת לכן זכה שעלמותיו הלכו כמדבר יעו"ש · על ג' מקומות הכ"ל אין יכולי' לומר הלומות גזול' הם אלינו רק מצלנו הוא וכן ·

תנחומא [תמר הקב"ה בעוה"ז הפלתי עוונותיכם לעתיד לבוא ותתן הדם תחתיך] הכוונה בעוה"ז לריך הקב"ה להמית רשע בעבור לריק לכל לעתיד יתנו תשלו' ולא תוציא' נפשן הדם תחתיך וכן ·

שם [תמר הקב"ה בעוה"ז תחת הלומות ע"י יפל"ר ותחת הלומות תחת הלומות ותשפ"ר אין שכיחתי זוה מכם שנלמר בכל לרחם לו לר ובשמחתכם שמחה לפניו שנלמר שמחתי בישועתך וכן הוא לומר ונלחי בירושל' ושמחי בעמי] הכוונה ים כמה עבירות חבר הגלות נורם למו [ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם] כי יכבידו עול קשה על לוותריהו עד חבר נעשה חלילה כמעשיהם חו ביטול תורה ותפילה לדקה וחשך כי אין הקומץ מכביע חרי עליהם אלו תלמי' אבל יש גם עבירות חבר בחי' ע"י יפל"ר מרוב עבירות כאלו תחתו פחים וסנגים וזה שרמז תחת תלחי' ע"י יצ"ר גם שלא היו לו רווחה רק אלו משעובדי' תחת הלומות חז הוא כדל נחה וכזקן מנוף חבר בכל ד' ותשפ"ר אין הבכיות זו ממנו וכן ·

שם [ילמדנו רבינו בכמה מקומות פנקסו של הדם נפתחות כך שנו רבותינו בג' מקומות פנקסו של הדם נפתחות היוצ לדרך יחידי ויושב בבית הרשוע והכותר ואיזו מהם] הכוונה [היוצ לדרך יחיד] שהלריך אילו הולך יחידי שתמיד ד' עמו שיוויתי ד' לנגדי תמיד שיאמין שמלאכיו יסובבוהו סביב כי דעתו קשוה בהשם ד' חז מלאכיו יליה לו ועין ד' אל יהיו לכן אין יוצ הדם לדרך יחידי רק עמו מחנה ד' אבל בעל מזימות חבר יפנה דרך לעלמו ולא מתיעץ עם יכנו דרכיו בעיני ד' רק יסתיר במסתרי' אד' לא יראנו ויפיס בשבלו דרכו חז הוא לבדו ויחידי [ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו] שסיכן עלמו על פכים קטנים ושר מן הבטחון אד' יפלים חסרונו בשתר לבדו ויאבק איש עמו ונשתכח חז נפתח פנקסו · [והיושב בבית הרשוע] אם מחשבותיו נכוכו כדת ותמונה ויאמין חלילה שהתורה והמלות והמלבו' ותורות חבר הוא בישראל לא יעשוד לעולם רק שזה לו זה יפיל חז הנם שהוא יושב ומנגיף לכל העולם ומכה בכל יום ויום ·

חינו עובר עבירה בכל זאת יושב בבית רשוע ומתחייב בנפשו ופנקסו נפתח כי הרהורי עבירה קשים מעבירה · [ואמרו ואינו משלם] מי שהקפל עליו תוספת נזקי' וסיונות לקיים עלמו כמותר לו ואינו מזמר נוף תרי"ג מלות · ובמוס"כ אין התוספת מקפל על שלשם הקרן וכפ' הפלאה פשיטה נפש מועל מלוה עיניו של חרש שאי אפשר לפרוע בכפי חבירו ונענשים עוף ואין לו רגלים לעמוד בארץ רפמ"ח וזה שנודר מהדש ואינו משלם מה שחייב ·

מ"ך ותקרא שמו בן חוני [כך לעזי בלשון חרמי ואביו קרא לו בנימין בל"ק] הכוונה ע"י שהוא בן חוני כך לעזי שתמיד ים לו להתחנן ע"כ ישיב לו' ויסי' נכר על חטאו' [מה יתחנן חרש אי נכר על חטאיו] ע"י שמתחנן נעשה נכר על חטאיו וזה שאמי קרא לו בלשון חרמי בן חוני קרא לו אביו שעשה בן ימין בלשון הקודש כי הכן לעזר הוא בן ימין וכן ·

שם ויעש עשיו את נניו ואת בניו [חר"י לב חכם לימין זה יעקב דכתיב ויקם יעקב ויעש את בניו ואת נשיו ולב כם ל לשמעלו זה עשיו ויקח עשיו את נשיו ואת בניו] הכוונה פשוט שעשיו נעשים רק למלות בילמים הסתום וחבנים חבר יולדו הנשי רק מסיבת הליקוחי' שבחין מהליהן ולא עליהם זכר מברחשית ולכן בדית עוסק כרותם חכתם מרחשית לנשיו ואח"כ לבניו חבל ביעקב שלא נשא רק להוליד בנים כחכז"ל מתי חעשה חנכי לביתי ים לי להוליד י"ב שבט' כי לולא זאת חרשה לנו ועי' בזקידה שבעבור זה אמר רחל חסף חלקי' חיפתי ובקשה יוסף לי ד' בן אחר כי הנשמים יסי' להוליד ולא למלות תחום חבר הוא חרסז יעו"ש ולכן הנשה רק כעלה הצומר לפרי ולקח יעקב מרחשית בניו ואח"כ נשיו וכן ·

וישב

רבה ויאבק יעקב (נזעקך יליך קבוליך חנח כיוצא וכנוס בניוהלילו מיד עשיו) הכוונה הסיקר חבר מיל לותנו מיד חויבינו הוא השחדות הם לחנו בקבר אחר כחכז"ל חסתר אחר אמר כנים חת היסודי' וכן יעקב חביבו אמר הקבלו כי יעקב אחדו חכז"ל חשל לשנודה של קנים וזה שרמז הם יזעקו ליפיעם אין מיל רק קבוליך הם הם מקבלי' יחד וע"ז חנח כיוצא וכנוס בניו מיליי להלילם מיד עשיו וכן ·

שם (נסו ואין רודף רמז ודריק' ככפיר יבעט ערק רמיעת ולא רדיפי' לי' דכתיב וילך אל ארץ ר"ח לומר מפני שט"ח ורי"ל אמר מפני הבושת ודריק' ככפיר יבעט ויסב יעקב) הכוונה מי שעיני שלם בתומתו וירחמו ודקתו הוא לריך לרדוף אחרי הרשע לכלות פשע ולהחם חטאת דלולא כן הרשע ירדוף אחריו [ליפה רשע לדריק ומבקש להמיתו] שנדולה השנחה בין עובר לנלי' לנא עבדו כלל אבל אם הדריק תמיס ושלם וכלל לבו דבק בד' אז אין הדריק לריך לרדוף רשע כי יברח מפניו כי לא יוכל שלח לרחות תומת הדריק פן נעיניו ירחה ובלבבו יבין ושב לד' כי ילמוד מה שחייב אדם לד' לשלם על כל נמ"ע או מיכוח מלפניו לעשות בכלות ותועבת ויסתיר עלמו ממנו שלא ירחה הדריק דרכיו המכוערי' ומקולקלי' וזה שרמזו אם הדריק ככפיר יבעט אז יפסו הרשעי' הנס שלין רודף אחריהם ערק רשיעת הנס שלא רדיפן לי' דכתיב וילך אל ארץ אחרת ר"ח הטעם יען שלבו כאב לו לרחות כמה חייב אדם לשלם לד' על כל הטיבה אשר משפיע לאדם כמו שרחה בעיניו מיעקב שהשליך נפשו ממנד רק לעבוד ד' ור"ח הטעם מפני הבושת שבוש מלוך ליל כשרירות לבו בפני יעקב כאמ"ל מזימה תשמור עליך שזוכה משחירה עלמה בפני ר' יוחנן הנס שמלא זוכה כי לם בכל זאת לפני מים כר"י לריכה לרוץ ולהסתר עלמה והבן · ר"י בשעה שים אחדות בין הדריק' זה לא יוכל הרשע לשלח על לבו אם יראה קשר אמין בין הדריק' כי הוא מכלוב נדול לו וזה נסו ואין רודף רשע הלין יום רשע כלי רודף אם יראה לדריק' ככפיר יבעט וכן כאן שלין פסוק בזרע של יעקב אז הלך עשיו מעלמו והבן ·

תנחומא [כל מקום שנאמר ויסב לשון לער] יש"ם שמוכיח מכאן מקומות והכוונה כי מים הדבוק בד' הוא הולך תמיד ממעלה למעלה ממדרגה למדרגה (ונתתי לך מהלכי' בין העומדי' האלה) אבל אין הסכימה שורה אחוך עלמות אשר אז בלעדי לא יהלוך אדם ונדמה ליסיבה שנאמר אדם במקום מיומד וז"ל "כ"מ שנאמר ויסב" שלא נעשה היולך מוכח שים לער והבן

שם (מעשה דר"ם מדמה לניון של עשיו לענלי' מפוטמי' ור"ח מדמה לזכוכי' הרוכלי' של טנכי' ותחים ורניהו הקדוש אומר שנרועי' מזכוכי' שהמה עושי' שלימות הקב"ה אבל אינו לא מסיב כלום הכוונה שבגדולת עם קסרין יש לחקור שהקב"ה נתן להם הגדול והגבור [א] כדי שיהי' כל הגבורה ועושר ביד אחת לתקן העולם בנשרי' ובמרחצאות ולחדש דרכי' וביני' וכדומה וכמאמר ר"ע (כולם לא נברחו אלא לשחקי) ואז המה בדמיון כמו שנלים שניעשי' מפוטמי' ביד בעליהם כדי למכור בשר טוב לכל איש ואיש אשר יתאוה נפשו לאכול בשר ואז עיר רומי כמשל [ויכון רשע ודריק יבבם] ולכן אמר ר"ש כמה מפוטמי' ענליו של עשיו [ב] יען שהקב"ה לריך שבע שנה למקל רודף לייסר בהם הבני אדם אשר מרוב טובם שמנו ושבו ושכחו שים נבוה אשר מצניח ממכון שבתו על בני אדם [הוי אשור שבט אפי ומטה זעמי בידו] וכמו [נס רשע ליום רעה] וזו יש לדמות לותם לזכוכי' כמו הזכוכי' שיוקי' דבם התלני' ומתיקות עכבי' והמה רק לשחת ולחבל שלא יתענג האדם מחלב הפירות הטובי' [ג] יש לומר שהמה לא כתו לשמש העולם לטובה ולא ליסרם בנגעי בני אדם להסיר לבם לשמי' זורו רשעי' מרחם [מביאם לא טוב טבה] המה תנשי רשע ופועלי און מסורים לחם יען שפעה חמת למו כדמות ממת נחש וזו המה נרועי' מזכוכ אשר עושה שלימות הקב"ה וכמו שלמר רשב"י כלום עושי' מרחצאות רק לזכות ובעבור כן הולרך לברוח עיי' שבת · ורניהו הקדוש שהי' בקי בחדרי לבם שהי' לו מבוא בהלר המלך הוא הי' יודע שנרועי' מזכוכי' כי מרשעי' יען רשע והבן

שם [כיון שרחה יעקב חלופי בני עשיו מתירא אמר מי יוכל לעמוד כנגד חלופי' ר"ל הקב"ה נן שלך יכלה חומס וזה יוסף דכתיב והי' בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשיו לקש ודלקו בהם ולך כתיב ויסב יעקב כללה תולדות יעקב יוסף] הכוונ' כמו שהקשה הוא מעומד להיות אחר אם יהיה רק ניצן אם כך כנגד כל החומות יש בכח יסרחל לעמוד כנגדם ע"י אם ולהבה של דת אשר בני יסרחל ירחם לבני עשיו שילכו כמו אש ויבוזו בתוך מים למות על קידוש השם אז ירפו ממנו אם ירחה עשיו שלח יסרחל לו יקשר לעולם כמו [כחו בחם ובמים ומוליחו לרווי'] שאמחו מעלניהו בחו בחם ובמים זה פעל ומוליחו לרווי' שנו"ם רפו ידיהם

ממנו והבן

מ"ר בחרן מגורי תכיו [לא נהנה יעקב ממושב עד שגר במגורי תכומיו ואיזו חרן כעין שנשם גר ילחק תכיון] הכוונה שרמז שמים הנס שזוכה לעושר וכעוד בכל זאת לא ימלא משבוע חלא בחרן הקדושה מקום בית חלקי' כדברי הרמב"ם שאדם לא יבבה בקיון

בקנין כתיס ושדות כתו"ל למען יסי' דעתו לבוא בקדושת ח"י ולכן לא נהגה יעקב ככל יסיבתו אלא בארץ כנען משם תוכח ד' עם רבבות מלאכי' ופתוחי' נשם שערי שמים וגם הוא מקום עבודת ד' שהוא בארץ מגורי אביו והבן .

מ"ת כי בן זקוני הוא לו [כן מיקובי' שסי' דומה לו] הכוונה שסי' כיוסף תואן מעלות המדות שסי' דומה לו בצורה ודמות ובשמה שיי' זוכר סוף פ' זה והבן .

מ"ך ויעשהו תותם [למה ויעשהו תותו כדי שיקרא כיס לפניהם שנאמר הסך יס ליכשה] הכוונה עד"מ השבטי' הרגישו מחלוקתו שהוא יכנס הפירות ויסי' קיימי' ופירותיהם ירקבו וילכו לבקש מלפניו לאכול . וחכו"ל תמרו קשי' מזונותיו של אדם כקריעת יס סוף . והכא המה רצו שפרנסתם שהוא קריעת יס סוף יסי' לפניהם ולא שיסי' הוא מכניס הכל ויהפוך יס לפרנסה ליבשה והבן .

שם שמעו נא [אמר כך יסי' הצדיקי' מוכיחי' תוכחה שמעו נא את אשר ד' אומר] הכוונה אם אדם עומד בהקבלות תוכיחים אז אין צריך לקרות ממחילה שיהו אוזן לכל אשר יאמר שים בו תוכחה ודעת מבלעדי זה יהו אוזן לשמוע בלמודי' יען כי תהיה נפשם הוא אחד אם אדם עומד בתוך שונאי' אשר יתשבו עליו מתשבות כרח ואין לנפש לשמוע ממנו טוב אז צריך הוא לקרוא בקול גדול הדור אחס רצו אשר אני דובר וכן . אם השולח לדיקי' ומבקשי' לשמוע דבר ד' אז אין צריך הנביא לשנות שמעו כי את אשר דובר ד' אלא יאות הנביא שיהו אוזן לשמוע כאיש קריס על נפש שיפה לך מיכי' ידע אלא יהבו בשלהבת יה לבן קרא שמעו נא וכן יוסף שידע שאחיו יתנהגו ולא יתנו לב על תוכן עומק החלום לכן קרא שמעו נא והבן .

שם והנה מנחמו מתלמי' [ר' לוי אמר אחידי' אחס לעשות תלילי' תלמס לפני שנליו של יהושע ולומר הלא תלקיך ישרחל] הכוונה כי עין בעין נגלה כי בעת אשר נפל מן שמים תרן תפארת ישרחל הוא התורה והמלות והחוקי' אז עוזבי תורה יהללו עלמס שים בתוכם קשר חזק ואמן שהכה שבין אדם לחבירו שלים את רעהו יעזור ולאחיו יחזק ויסעד חיותו ולא יבטן עלי' על רעהו אם ימלא בו עון ואשמה ופשע הן אם רוחס בעיניו שעבר רעהו מפשע כתוב של המריחה או שמע בחזיון שדיבר סרה וכדומה לא יבטן בלבו אין לו פה

לדבר . ובאמת היה אידה טובה בחכו"ל שפוברי' החביה אחה נביאי' והחכילם ובכל זאת לא הלבין אחד למנך ישרחל ובשבור זאת אמרו חכו"ל שהגליחו בימי יהושע הנם שעבדו ע"ז ובימי דוד שדרשו התור' כמ"ש פניס נפלו במלחמה יען כי סי' כהם לעבוד' ושמכו דרם זה של ס' [חבור שלבי' אפריס אחה לו] וזה יסלנו רשעי דור שלמן שיעבדו ד' אלקי ישרחל שהמה חבשי אחת ואוהבי השלום וריעות והוא שטור' של השי"ת שהוא אוחס כשלום . וזה שרמזו חכו"ל שאמר להם כמה גדול אידת אהבה והשלום שאחידי' אחס לעשות תלילי' תלמי' לפני שנליו של יהושע הכוונה כאו שאלילי' [פה להם ולא ידברו עיניס ולא יראו אזניס ולא ישמעו וכו'] ושיקר ע"ז הוא אבן דומם לא ידבר אשור ועד רע [כאוהם יסי' עושיהם] שכל עובדי' האה כך שאעלחם כאה אהם אלמים ולא רגל על לשונם לעשות לרעהו רע וזכר זה יסי' יקר בעיניהם עד שאחמרו [אלה אלקיך ישרחל] שרק אהבת בן אדם לאביהו הוא הדבר הנקדש ד' כאיך בני ישרחל . ואולי רמז עוד שירבעם יעשה כ' שנליס אחד בבית אל ואחד בדן האידה שרמז שיוכל לקנות אדם שלימות אם יושב בשאר שנין בשורה ובשלות כל היום שהוא בית אל ודרך השני בדן אם ידין אשפט לדק יושר אשפט שלום בין אדם לאביהו . ויוסף רמזם ליהן על לב שלא יאבדו אותו והבן .

שם והנה קמה אלומתי [ר' אחא אומר אחידי' אחס להעלי' עלי דבריו' לשני אחא אומר אחי' רצה אלקיאהו ואתן קאי לי' משאקומא דאחה קאה] הכוונה השבטי' רמזו שלא יפחד יעקב על יוסף כי גלה אלקי' הלך ממנו כי לולא כן לא כי' יכול אי' רצה לשלוח בו עי"י בשעל שקידה שחר ע"ו סי' הפסיק אורלכם ואחבש יסי' של כל אות התרן יעו"ש וכן נרמז בו שהוא בשל לשון הרע שבשבה אי' רצה שהורג למרחוק יותר אחי' רצה שאשכל רק בקרוב ולא למרחוק ע"כ אי' רצה טוב ממנו ופ"כ ה' לבדות למו . ויוסף לא סיפר לאביו אשר יעשה לו אחיו כאחר כרמ"כן בתורה ויאי כי בשבשו כח השאיקה מאמו רחל שלא ספרה ליעקב אשר לבן רוצה לעשות ליעקב וזה והנה קאה אלומתי וגם נלבה שלא יבאה כלל כי לא כלדקאו יעשה זאת רק בשב אחי' קאה לי והבן .

שם והנה השמש והירח [בשעה שאחר והנה השמש והירח אחר יעקב אי גילה לו שאחי

סמם] הכוונה הסמם זורמת תמיד ביום ובלילה רק הולך אל נפון וסובב אל דרום כך יעקב הגיר תמיד לפני ד' בין ביום בין בלילה כל מה שעבד בן בלילה הן בשמי' הן ביום ותכונה סי' הכל לד' וזה שהתפלל יעקב לך נודע לו שמם סמם והבן.

שם ויגער בו מכאן [למר הקב"ה כך תסי' גוערי' בצדיקי' שנאמר ותתה למה לא נערת בירמי' התנחומי'] הכוונה יעקב לא נער ביוסף עד אשר שמע כל הדבר ושמר את הדבר למועד מועד ואני והמתין ביכות הדברי' רק בשני אחיו נער בו ועשה עצמו כי לא התמין לדבריו כי הכוונה נכונה אני ואמך ואחיך להשתחוות לך ארצה. כך סי' גוערי' בצדיקי' בקשו לדעת כל אשר יסי' בעתיד ואפלו לדעת עיקר הדבר אשר בפי ירמי' כי יתמיטו ביכותו בעתיד רק אחר שכבר שמעו עיקר הדבר אז נערו בירמי' וזה ותתה למה לא נערת בירמי' אבל אפלו אלה יאבד הכוונה והתמיטו בירמי' רק בעבור העם נערו בו.

שם ויכיון שמר את הדבר [למר רחב"ע ויכיון שמר את הדבר ורוח הקודש אומרת שמור את הדברי' שבתידי' הדברי' לינצ] הכוונה הכוונה הבא בחלום תדבר בדמות ותבנית שלין הדברי' בפשטות כי המילוניות תוהו והבל אבל יש דברי' בניו ונוף המרמה הוא רק משל על אשר נרמז ונפון בו כך שמר יעקב את הדבר והתמין בכח הכוונה אשר נרמז בחלום שיוסף יסי' לו יד גדול על אחיו בחכמה ובתבונה ודעת אשר נמשל לנרן ולחס ולשמש וירח וכוכבי' כמו ותוכיון בלשת השמם בגבורתו. פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה והלריק' יקרלו כוכבי' כמו דבתיב ומלדיקי דבי' ככוכבי' ותורה נקרלת לחס דבתיב לכו לחמי בלחמי וכן דחכז"ל ותוכיב גר לתת לו לחס ושמלה לחס זה תורה שמלה זה הכוונה. אבל שיסי' הדברי' בהוויתן שע"י תכוונה יקדו וישתחוו לפניו אחיו ואביו זה לא עלתה על דעתו אבל רוס"ק אמר לי' לא שישמור עיקר הדבר אלא שמיר הדברי' בהוויתן ובלותן שע"י תכוונה יגדל וע"י תכוונה ישתחוו לו אחיו וגם אביו מאחת בכוד שהוא מלך והבן.

שם ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רועי' בשכם [ר"ת בשם ר"ב וגם בו בכבוד כמורה אב על הבן ויאמר לו הגני תר"ת ב"ת הדברי' הללו סי' יעקב אביהו אזכר ומעיו מתחתכי' יודע הייתי שאתה שונאי' אותך והייתי אומר לי הגני] הכוונה לדוב יש לבן מורה לפני התב כאזכ"ל אין

תמו ואביו תירגו גלוי לפניו שיש לבן מורה יותר מאביו ממאמו. וכבוד כאמר כבד את אביך ואת אמך שהבן מכבד יותר לאמו מלאביו יעו"ש משמע מזה שהבן שומע לאביו מחמת ירחה אבל יוסף סי' בן זקוני' ואביו אהב אותו ולא סי' לו מורה רק נסג בו בכוד כמו שיש מורה אב על הבן כך נסג יוסף ביעקב בכוד. ואמר לו הגני הגני מוכן לפניך עשה עמי בטוב בעיניך וממחת בכוד לא הסיב לו אין אלך לאחי ואם שומר אומי. והדבר הזה סי' נזכר יעקב אביהו ואעיו מתחתכי' שהייתי יודע שאתה שונאי' אותך ונס אמרת הגני. שהגני מורה בכל מקום שהוא מוכן יעבור עלי מה ולא הבנתי רמיזתך. ועיי' בדרחכז"ל משה אמר הגני קפיד עליו הקב"ה אברהם אמר הגני ואתה אומר הגני יעו"ש כי כוונת הגני מוכן ומזומן לקבל עלי כל נסיונות ואברהם סי' בחמת מוכן לכל נסיונות אבל משה אמר אלא גם כיד תעלה והבן.

שם ויאמר הלים נפשו מזה [ממדותיו של מקום] הכוונה הלריק' מחשבי' כל דבר שילא מפי המקום שמבשלדו לא יוכל לים להפיס ידו ורגלו לפרע או להטיב ועל כל דבר שמגיע להם לומרי' זה לני ואניהו שאביהי' בו שהוא אות מיוחס מד' והוא נתה בעיניהם גם זו לטובה אבל השבטי' נפשו אז מזה להביר בזה שיסי' יוסף מלך הוא יסי' טובה לפניהם ועשה בהשגחת המקום להמיות עם רב בשמות רשב וזה שנפשו ממדותיו של הקב"ה שהוא מהפיך הקללה לברכה והבן.

מדרש מזיח הוכח בזרע מברהם ויאמע רחוקן וילנהו תירם [הדודאים נתנו ריח זה רחוקן שהניל את יוסף ועל פתחיהו כל מגדי' זה נר מהוכח] הכוונה מה טוב ומה נעים הם בעם ד' אלה בני ישראל שאים שמעו רשעית כי יסי' גם מהבת אחים ואומה כי זה מעלת האדם הם הוא רחמן על אחיו המכיון ומעביר על פשעיו ולא יזכור הרע אשר אחר אתו לו אז כאשר סי' טוב לו הן הנה המעלות נכבדות באדם ולולא זאת לא נאחר שמו אדם הם הוא חוקס ומוטר כאחם ועברתו שמורה לנצח אז שבטו באחד מבעלי חיים אשר בהמה המה להם ולכן אמרו חכז"ל אחם קרואי' אדם ולא החומות יען כי בני ישראל רחמני' ביחני' גומלי חסדי'. והשניה הם יאמור חק ומשפט בחוב עבודת ד' המצות אשר יעשה אותם האדם ואי בהם לפני ד' ויהי' אחוק לאחריהו בהשאחית הנפש במדור העליון

על מות · אבל לא נאסר במקום אחר לא יספוד עין רואה נהפוך הוא שגם בגלוי לעין כל הרואה יעבוד ד' כמו שאמר דוד המלך [גם יצבו שריו כי נדכרו עבדך יהוה בחוקיך · ואלברה בעדותיך נגד מלכי' ולא אבוש] אז אם יאמרו בהכנת יצרהל חניכיו וגם כמלות ד' אז הוא עבד נאמן יצרהל אשר בך אתפאר · וזה רמזו חכז"ל [הדודאי' נתנו ריח זה רמזן שהגיל את יוסף] שהמורם סיפרה מרחוק שאעפ"כ אלהים אמת חניו ואעפ"כ לאלקי' בעוכם גדול עד שאמה רציצו התפלל עליו יחי ראובן ואל ימות ודאכז"ל שיחי' בעוה"ז ואל ימות בעוה"ב אבל ניכר בו אהבת אחים הגם שיוסף סיפר החלום ככלל בו שגם ראובן שהוא הבכור ישתחוה לו וגם הביא דיבה עליו לאביו ככל זאת הסביר על פשטו ואמר אל תשטנו כילד וגם אם אל הבור להגילו והשיבו אל אביו · זה היה מעלת אדם בעבדו הטוב · ובאמת יש רמז שרמזן מלת דודאי' בשדם עיי' רמב"ן שדודאי' יש להם צורת אדם יעו"ש ורמזן בחר במידות טובות שהאדם צורת אדם ולכן הדודאי' הוא צורת אדם במידותיו ואמרו ריח הוא שגם טוב הטוך למרחו' [ועל פתחינו כל מגדי' זב נר מנוכח] כי אחינת נר מנוכח על הפתחי' בחוץ הוא הרמז נר אלקים נשמת אדם כי נר מלוה ותורה אור הוא בנגלה נפשי כל הרוחי' וכל העוברי' ושבים אמו מרחי' דביקותינו בד' לעבוד אותו לפני כל החומות · ואז אם שניט יחדיו בניח יצרהל אהבת יצרהל לאחיכו וגם דביקת ד' אז רחוי' שיהוא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו והבן ·

מ"ת וימכרו את יוסף [אר' אמת במכירת יוסף לקו השבטי' ולא נתכפר להם עוכם עד שמתו ועליהם אמר הכתוב אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון] הכוונה שאעפ"ט טוב העון בעיניו לוקה אותו כי לא יוכל לסבול על לבו אם פעל אוון חטא ואעפ"ט כמו [חטאי' תרדוף רעה] שהחטא בעיניו יירדוף אותו [תייסרך רעתך] שהרעה בעיניו מייסר אותו וזה שכתוב המכירה לקו השבטי' וכל זאת לא נתכפר להם עד שמתו בעוכם מכחוץ כגון ז' שנות הרעב והבן בקילר ·

תנחומא לפ' זו כפ' כי תשא ויצאו לתכוך לחם [אר"י כ"ם יציבה אחת שיצאו שבטים בעלה אחת למכור את יוסף בכלבה את העולם שבע שנים בשני רעבון אם עברותיהן בלבנו והעמיד את העולם זכיותיהן על אחת כמה וכמה לף כאן מי גרם לשבטי' פרשת שקליט זה יתן כופר בפשותיהן מעשה השגל אם אחשה גדולה שעשו גרמה למשה לזכות מלוה שהן עושי' תעכו"כ] הכוונה כי לריך התכוננת שספר' התור' שיצאו לתכול לחם לציזה מכלית נזכר זה · לך מרומז בו כי השבטי' לא חרו אפס בו יען שגרמו בחלומותיו שהוא יהי' מלך ובקנאו בו בקנאת אים מרעהו רק יען שהחלומות שלו הרחו שיקבלו פרס חלומות תכוחה לאכול ולשבוע להגיל רעבון מבחיכם שבעבור לחם יאתחוו כמו (רעבי' בלחם נסכרו) זוה מורה על עבד מקבל פרס מן מלוכיו וזו מי שמשפט על שולחן אחרי' עושי חשך בעבו בפשפט יביאו לחמם ובעבור לחם לאכול להגיל מרעב יאתחוו לו אלן לכן חשבו אין זה מיד ד' מאן דיהב חיי יהב מזוני הקב"ה בעלמו פותח את ידו ומשביע לכל חי רלון ולא שעיני כולהו יסי' מיחלות אים על רעהו [נותן לח' לכל בשר כל"ח] שהוא בעלמו נותן לחם לכל בשר רק מי שמבקש מעונגי עוה"ז לריך להיות עבד · ולכן לוה ד' לרעוב אזניו כי לי בני יצרהל עבדי' · ולכן יצאו לאכול לחם להרחות שהשליטו לבור כדי להיות להם יציבה לאכול לחם כי בעל החלומות הרחה שהוא יתן להם כלעבדי' פרס מעל שולחנו אם יעמדו לפניו לשרתו · אך יהודה חקר חולי מד' ילחה זאת שהמה יסי' עבדי' אחת ידו בעבור לחם לפי הטף אז אם יהרגהו ויכסו דמו יעמוד הקב"ה אים אחר אשר יכניעם לכן יען אין טוב רק למכור אותו לעבד ואם ילחה השלה מד' שמבית אישורי' ילא למלוך אז יתמין בפשוט כי חורי אשר יסי' עבדי' כמו [וידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מלרים] שאין אכם בבעל נפשון וכן סי' בחמת בחשר שלה יוסף לגדולה וידע נפש עבד הלך עם ארץ מלרי' ברחמי' גדולי' שהמה יקחו ד' אלקי' ולפרשה יתנו אלק אחד וגם לא לקח נקם מאחיו כי שבר בפשפו כמה קשה עול עבדות שלא לאים ירחו השבטי' · וזה שרמזו אומו השלה אשר יעלו בחחדות למכור את יוסף שהוא יכיר ברזשעול עול עבדות כמה קשה עול השבל הוא כלבל את העולם שבע שנים והעמיד את העולם שכולם יסי' בני חורי' ויתנו לפרשה אלק אחד ולא יסי' כולם עבדי' · ואם עבירות שלאם כך מלות עאכו"כ וכן בשגל אחטאו בעשה עבירות שבין אדם למקום שעל שיתחברו יחדיו בעבירות שבין אדם לחבירו שלא יחטא איש לאיש שזה מורה נחיצת שקלי' כל אחד מחלית השקל שאיש את נפשו יעזרו ולאחיו יחזק שאז ממרו

[מכור עלמי' מפרי' הגה לו] מפי' עבדו ע"ז אם יש מיכור הגה לו ופעל חעה העגל החחרות ומכ"ם המלות יפעלו טוב והבן .

רבה ויבא רמזון אל הכור [מ"ל הקב"ה מעול' לא חעה חדם לפני ועשה חשובה ואחה ספחה בחשובה חחלה חיך שבן בך עומר ופותה בחשובה חם ל' ומיזהו זה הוסע שנאמר שובה ישרחל עד ד' אלקיך] והוה פלח הלה גם חדה"ר וקין עשו חשובה אבל הכוונה החדם מוטע משני סיפים (א) חשר יחטע לחשמח חדם ע"י יגרי בשר לאכול חיסור ומגע וכדומה [אם יחטע חיש לנחם ופלט חלקי'] זכור כי עפר חנחנו רוח הולך ולא ישיב לחכו"ל יגה"ר שבולך עמו חיש בא עמו בחזרה כי לחריח שמחם בשביות בא חונה [וכי' לחבל כיעורי' שבכיעור יחבשך לחבל שרשע' מלחי' חרעים כל היום ומלטער ע"ה"ר שופטן ובהשפטו יגא רשע (ב) לפעמי' יחטע חדם לנקום נקם ולשפוך דם לשם שמים כפי מחשבחו וכו יחטע חו שמחת עולם על רחשו גם חחר המעשה לא יחמהם רק יגיל וישמח חחת חשר קנה לחלקי' [אם לד' יחטע חיש חי יפלל לו] שיתפלל שקנה עולמו ועבד חת יוצרו [ע"ח שחטחו לפניך ביגה"כ] כי לא עשה מלוה רק בכעים ליצרו ורחוקן קנה בשבור ממו והחמין שעושה מלוה ומח"כ עשה חשובה גם ע"ז ולכן חמרו חמר הקב"ה מעולם לא חטע חדם לפני לשם שמים ומח"כ הפחרע ועש' חשובה לכן יזכה שכן כמו יחחיל בחשובה שלא יוכל להזכיר שום עון שו חטע רק ילים לבני עלי' שנקרחו ישרחל שיעשו חשובה על המעשי' טובי' שעשו מולי חטעו גם בזה והבן .

ויהי ד' חת יוסף ויהי היה מצליח ויהי בבית חדוניו המלרי י"ם דרך העבד היה ירגיש שהצליחת חדוניו הוה ע"י שו משחרר בנביהות לבב כאלו הוה חדון ולא עבד לכל יוסף הגם שהוה ה' היה מצליח וכל חשר הוה עושה ד' מצליח [וכל חשר הוה עושה ד' מצליח בידו] וכל העושר בא לחדוניו על ידו חעפ"י כ' הוה נכנע ויודע שהוה בבית חדוניו המלרי שלא החגלה ולא השחרר בעלמו רק בחחר עבד נכנע והבן .

מ"ר ויהי היה מצליח [כדחיב ויגלחו חת פרעה לפני המלך משל לדוב שהיתה עומדת בשוק מקובלת בהכיות טובות ומרגליות חמרי כל דקפי"ו לה נסיב לי' מה דעלה ולמה מסחכיל כגיבי' חמר להון מסחכלין לחין במה דעלה ולמה מסחכיל כגיבי' חמר רב ברבי' כל מוחה דובה קפוז קפו וחחם רב מדין חחמחחה] הכוונה כי המון העם יחשוב לעבוד ד' בעבור בלע כסף וזהב חו כבוד וגדולה והמה עובדי' לקבל פרם בעוה"ז מפני הפחד ולא בעבור לקנות שלימות נפשם שלא יפלו לגיהנם בפרי היה"ר חשר מחלון הוה עד מות והוה שעות גדול שיחדם יעבר עלמו שלא למלחות נפשו בחחוה בעבור לקבל לו חחות פרם להיות עו שר וכדומה ופ"ז חמרו חכז"ל [הני בבלאי עפשחי דמכלי נהמת בהמח] שים מעלור לרוחם לחכול רק לחם ולא בשר חחוה כדי להיות להם עוד לחכול לחם הכל רק בעבור חקות שבר עוה"ז והבן . חבל חיש חכם יבין שעיקר המכלית הוה בעבור שלימות הנפש שלא יהי' לחכול לבהי' הרשעי' המחוות וזה שכרם חם קנחו השלימות למשול כיצר הגוף ולא יבקשו שכר נופיות והשבדל בגלה כי הלים העובד בעבור חחוה העוה"ז להרבות עושר וכבוד חו חם הוה עבד עולם לא יעבור ד' כי יודע כי לא לו יהי' הזרע המלות . כל מה שקנה עבד קנה רבו ומה יתרון לו בכל עושר וכבוד . חבל מי שמשמר מעלת חעל' כדי להיות בן חירי' בנפש חו גם בבית הקובר שומר נפשו . וזה רמזו ויהי ד' חת יוסף שד' הי' כללו לכן ה' מצליח ויהי בבית חדוניו המלרי שבנפש שהוה עבד עולם בכל זחת גלה וקפן בנגד הי"ה ו"ז חר"ב כמו ולנחו חת הירדן והבית משל לדוב ועליו מרגליות טובות הוה משל ליה"ר שהוה כדוב שכול שעורף בחפו חבל' ולא יחמול . ומחרו חבל' מי שידע עליו יקח שכר זהב וכסף ומרגליות והי' שם חים חכם ומחר בלא שכר זה חני משחכל להנלג נפשי משיני הדוב הזה ולא בעבור שכר זהב וכסף כך הי' יוסף שלא קפן בנגד המחוות בעבור שכר הטוה"ז שהם כן לא הי' יה"ר יתן שהוה עבד ומה בלע בזהב וכסף ופ"ז הפליח ר"ב כל חומה דובה קפין קפן שהוה שלא לקפין בנגד המחוות להיות רב מדין להיות חים נכבד בעמו מחמחה . שחדם יעבה נפשו בחחוה חחת בעבור שיעיר חחוה חחרת . ולכך נמשך לזה מעשה דחשת פוטיפר להורות שפי"ב יוסף לא עבד ד' בעבור שכר עוה"ז לכן הי' יכול לעמוד נגד חשת חדוניו והבן .

תנחומא ותשח חשת חדוניו [ר"י חמר יוסף הי' חומר לו חפי' כותני' עיניהם בגנות החרץ מ"ל הקב"ה חייך בו בדבר תלקה הרי חדומתך נותנת עיני' בך חמתמר ותשח

משם מדוכי' את עיניו] הכוונה יוסף הרגיש שכוונת המלך עיניהם של אחיו וסבר יוסף נולד משם שביקשו והסתכלו בכוונת המלך לא כי' כוונת המלך מתני' עיניהם כמ כי הלא הכתוב אין דרכם לכתוב להתחיל לפתות · ועשו הקב"ה להרמות לו שגם משם מדוכיו נתנה עיני' כו והיה דיבורה אליו יום ויום וילמוד ק"ו מה הכוונות כך ק"ו הכתובות כי לא כתבי העבריות המלריות · ת"ל כשם שיוסף לא יתר שזו עם כוונת המלך רק הסתכלו בשם עד שכוונת המלך גם הם נתנו עיניהם כמ כך הוא לא תטה

הגם שמשם מדוכיו נתנה עיני' כו והכן ·

שם [המחיל חוכל ושותה ומסלסל בשערו

ואומר ברוך המקום שהשכיחני בית אבי ת"ל הקב"ה אליך מתחכל עליך בשק ואפר ואתה חוכל ושותה ומסלסל בשערך הרי אדוניך מזדווגת לך ומגיירה לך לכך כתיב ותשא משם אדוניו] הכוונה יעקב התחכל עליו בשק ואפר יען שיוסף חי ונתערב בנוי כי לבו הגיד לו שהוא לא מת שמין מקבלי' תנחומי' על החי וכמה שלא יבכה לימודו מבית אביו ויוסף נמן שבח והודאה שבשבח ממנו בית אביו כי הי' לו טוב פה מאשר בבית אביו אז חרם אף ד' בו על שעשה שבשבח ממנו בית אביו [ותשא משם לא עבדת ד' אלקיך בשממה] פי' ר' יהושע ז"ל שלא לעג על שבאתם מן שמירת המלות שלא שמח על שנפטר ולא מטול התורה ועבודה דפמ"ח אז אדוניו מזדווג עליך שגם בבית אדוניך לוית בו ואין חוטם משבר יפטרוהו לך מלסבול טול מלכות שמים והכן ·

שם [ת"ח אין חור של נחושים שולטת בשם יעו"ש בחורך] הכוונה שפועלי' לקב"ה ואין אחד אלקי' לנגד עיניהם אז יפעלו עולה ויחטאו לאלקי' כי מגודל תשוקת התורה ותאות הירחה אין חור של נחושים שולטת בשם והכן ·

רבה ותאמר שבשם עמי ויאמן [יהודה בר רבי

אמר בדבר מצוה ממאני' בדבר עבירה אין ממאני' בדבר מצוה ממאני' מאן יכמי להקים שם אחיו בישראל בדבר עבירה אין ממאני' ויאמן ויאמר הן אדוני ת"ל למוד הוא הקב"ה להיות בומר מאהובי בית חנה לעולה מברכים קח לו את כתך תשמע לך ושמע אחבר לעולה ואפסל מן הקרבן] הכוונה תיבת מאן הוא שם אמר תיבו רוצה לעשות דבר הגם שלא יורע ליתן טעם למה יתרפה מלעשות ובאמת במלות יבום אשר לריך לכוון להקים שם אחיו בישראל אבל אם בועל לשם בוי קדוש הולד להיות ממזר

מז יוכל אדם למאן שלא ערב לבבו לעשות המלוה כדת לכן ימאן בלאני בת אל אשת אחיו ודי אם מאן ימאן לאמור לא אחבה יבמי אבל בדבר עבירה הגם אם לבו ובשרו דבק לשמים ובלי שום טעם אשר ירח להבדיל גופו ונפשו לא יחפוץ למרוד בבורא שמים וארץ בכל זאת אין זה מתג ורסן לבלוס פי היל"ר כי בכל יום ויום יראו מתגבר עליו רק יחפוץ למלוא טעם ושברה שהעבירה הוא גם כנגד חוש הדעת למען שהיל"ר לא ידפוק על דלתותיו יום יום לכן יוסף הלדיק בחומו מאן מלעשות עבירה אבל בכל זאת אמר לא טעם ושברה אן אדני לא ידע אתי מה בבית אים לו אשת הפקד שמא יבחר ד' בו לעולה ואם אשמע לך אהי' נפסל מקרבן הכוונה הגם שיהי' העוסק קטן יען כי אהי טבד ומסור בידיך להיטב או להרע לי ואני לעיר לימים עומד בכל חומי ומקל הוא להמלין בעדי שלא אקבל עונש גדול אבל עולה לריך להיות בלי שום מום כלל ואם אהי' בשאר לעיני דור אפשול מקרבן כי זה כל יתרון שלי אם אעמוד בנגד יצרי אז איבל להיות עולה תמימה שכולי בליל לד' ואין חלק לבעלי' גם בשאר

שם [ויגש ויאמר המולם ת"ל הקב"ה אחה נפת

ויאמר חולם חייך היש יום מפני מרוך שנאמר היש רחה ויגש] הכוונה כי לא רחוק הוא גם אים לעיר לימים יפרוש מעבירה מפחד ד' אבל רק בזאת שלא יבוש מן המון עם לקרוא העולם לסייע אותו לפרוש מעבירה אבל לאחת המולם ולעזוב הנגד אלוה שאז כל העובר יסתומם עליו [כמעשה בורח בבית שמרש] לכיוס עלמו בעוה"ז וכאשר בחמת אחרא אחת פוטיפר רחו כי הביא עבד עברי לשחק בי זה חון מגדר הטבע לכן זכה שיש יום מחרוטו

מקץ

רבה ויהי מקץ [קץ שם לאותך זמן כמו לעולם

כמה שניס יעשה בהסילה מה טעם קץ שם לאותך שכ"ז ת"ל בעולם אופל וללמות בעולם דכתיב אבן אופל וללמות נעקר י"ה"ר מן העולם אין אופל וללמות בעולם] הכוונה בב' אופני' מוכל לפעול בלבות בני אדם ירחת שניס או לחקוק בו מידות טובות (א) שם נספר מכל מדורי ניסיוס ואחרי אותך בהרות שם ועמקי' מלאי' אחמי' ועקבי' הרבה ממוני' מלאכי אחזרי' אשר יעשו בלות אדם בדומין על פני אדמה ונם משלוחי אשר

הולכי'

טולכי בארץ וייסרו לבני אדם כנגעי מכות מכף רגל ועד ראש שראשי כחושך ידמו כי גר ראשי ידעך אז נעשה מחופל שהמה לרות טוה"ז ונלמות שהוא מכלוני טוה"ב לנפש אבן יקוד אשר עליו נכנה היכל ד' אבל אין זה עבודה שלימה ואין זה עבודת הנפש אשר תעבוד את ד' בשמחה וטוב לבב כי לעיים כזה תמיד לב רגז ודאבון נפש ממורת ופחד אשר יעבור עליו וע"ז אמרו חכז"ל [אוי לו לבית שהלוותיו שחותות לתוך החוסך] שהלוותו אשר יהיו לו לדעת לבחור בטוב ולמאוס ברע המה שחותות רק לחוסך מרחות חוסך אבל אין זה עבודת שלימה אשר יתענג הנפש · חופן **הב** אשר אין פחד לנגד עיניו ומורא לא יעלה על רחשו מינוחות ומתלוחי' לא בזה ולא בבא רק יסכיל בדעתו גדולת ד' ורוממותו מכמת התורה ותכונת המידות וימלא בהם מרפא לנפש ויתענג בהם עד מאוד הוא ירחה בחור פני מלך חיים · שובע שמחות את פניך חורח חיים למעלה להשכיל · הוא יעבוד תמיד בשמח' ואין חוסך לנגד עיניו רק בהורח עמי' שרי' גר' מלכי' בשמח אדם יעבוד בשמחה ובחדוה עוז וחדוה במקומו והוא תכלית היכל ד' אשר בני אדם המה החביי קודם וזה שרמז חכז"ל [אין בוחי ביתא"ק בלילה אלא ביום שנאמר ביום זותו] שאין להלביש לבות בני אדם לעבודת ד' בחרחות שחורות אשר יחשבו בו בני אדם רק בחרחות הלוחות אשר עשם בשמים לעוחר ובניר הוא בשמקים ובכן · וזה שרמז קן שם לחוסך שיש בחרחית חוסך קן ותכלית . זמן נתן לעולם כמה שניש יעשה בלילה · אלא הכירו יוסבי חדל לת ד' בגדולתו ורוממותו רק מזרועו וידו החזקה · שכ"ז שילה"ר בעולם שבני אדם עבדי תחוה ודבק לאלן בעשם אז חופל ונלמות בעולם שנעשה מחופל ונלמות אבן הבוחי' אבל בעקר יה"ר מן העולם שאדם הוא חי בשכל ודעת אז אין חופל ונלמות רק הכרת גדולת ד' עוז וחדוה בחקומו · וכן הי' ביוסף הל זמן שהחותו גבר עליו כחכז"ל שבח לעשות חלאכתו ממש אז לא עלה כילרו רק שאמר אין חעשה רעה גדולה וחטאתי לאלקי' והולרך לבוא בכור אבל בסוף כאשר הכיר השגחת ד' עליו אז הוליח ד' חדית ליסורי' למלך והכיר להבחת ד' גם מבשף בדיבי' ואמר את אלקי' אני ירא והבן ·

אך הכוונה כי אדם יוכל להשתמש בגדולתו של שני פנים או שיקנא בכל אים ואים אשר בלבו או מעוריו או שיבחם בכל השעשה או ויבחמם להטיב לכל חרי נפש · ואדם אם יניע לגדולה מעוריו טרם שעבר עליו כום התרעלה אז יסנא רק לנקום ולנטור אבל אם עבר עליו מים הזדוני' הוא הים אשר יסלח לכל עון ופשע ובעבור זה הקב"ה יאחר לשעמי' לאדם גדולתו כדי שיטעום לבבי חרי לבב ולא יבקש עוד לחם יה"ר ואז כאשר יניע לגדולתו לא ישתמש רק לטובת בני אדם וזה אמר אד' נתן קן לחוסך ומשער כמה שניש יעשה אדם בחסילה · ומה נשם · שכ"ז שילה"ר בעולם שאדם ישתמש בגדולתו רק לתחות שילה"ר אז לא יגדל ד' אותו רק כאשר אופל ונלמות בעולם שלא יגדל אבל כשעה שנעקר שילה"ר ומבקש רק לעשות טוב אז ים אורה ונעקר האופל ונלמות ולכך כאשר רחה יוסף שאין לו תוחלת ושם אל לבו שלא לנקום בים כאשר בחמת לא נקם בחיו אז שלח ד' לו גאולה ·

שם [בכל עלב יהי' מותר כגון בין שותה חמי' לשותה לוען מלקט עלמות אחד בלפורן ואית דאמרין רשב"ן הוה בשעה שהי' רותה עלמות שחורו' הוה אומר אלו של שותה מים אדומות אמר אלו של שותה יין לבנות אלו של שותה מים חמין] והוא פלא והכוונה עד"מ כי העלמות הם הבנין והבח של אדם כמו [בעלם היום הזה] אחכז"ל בעומו של יום ועי' רמב"ן בתורה [בעלם הששים לעוכר] והוא כמו עלם מעלמי של גוף וכן ים על כח ועל מידות כמו עלמי ובשרי את · והי' ים בלפורן אשר מלקט מכל אדם כוחותי' מידותי' ותהלוכותיו כמו [לך מנגד ים כסיל כל ידעת ספתי דעת] וכן מי שלומד מרעהו מידותיו הטובי' הוא מעלה עלמות של רעהו כמו שפי' במקו"א סיוסף הצדיק בני ישראל והעליתם את עלמותי מזה אחכם שילמדו דרכיו ומהלוכותיו הטובי' · ויש נ' כיתות אנשי' החוטאי' (א) מי שבח הבעם ברוב חלוש וברוב עניו וברגע יחטא אחין מעלור לרוחו רק לקבור חמימות שלו הגם שאח"ז יתחרט ופניו יוחר מרוב בושה וכלימה וכב"ז הוא פחז כמים והוא הנקרא [אים שותה כמים עולם] בחיוב שהכוונה כמו אים החחומי' יקח במהירות מים קרים בלי עמל ויניעה להנות כו כן החים הבסיל אשר בחיקו בעם יוח וכן החים אשר שותה עולה כמים בלי עלב ומכאוב אשר יגר לו מחחילה טרם שיבעום ויחטא אבל עלמות כאלו המה שמורות בעורב שמחסיך עיניים (ב) הוא החים אשר לא במהרה יחטא להחייב נופו בילרי מעלני אים רק אם רואה שבעה גריבה לך

להתנחות בדבר ד' נגד פועלי און ומבני בליעל
או להתקנחות בדבר ד' אשר מרמזים עבר עליהם
עתה וזעת חסם וחמ"ז יסתו כוס יין כי יתארם
מזדמות עמורה ומגפן סדום מיין תנינים מראשכלות
מרורות אכל פיהם לא יחמור חמ"כ כי עבו בדעת
וזימה ובהשכל והמה נדמו בשותי יין אשר מתחילה
לריך דריכה ערם יתן כומו ותומו לשמא תלקי'
ומבני' אשר ממשם נוף התרם אשר מתרים הפנים
והמה עלמות תדומות המם של שותי יין. וכתיב"ל
[כל המתייצב בייתו דעת קומו עליו] והכן (ג)
סוף המים אשר שותה מים אכל מתחילה יתחמם
תותם בחם שיסי' כח חם המחזק כל בני מעיים
וע"י חחם יצא הרוח אשר טמן בחוקי המים כמו
[ותבוע כמים בקרבו וכשמן בעלמותיו] שלא יסי'
המים דבר לקרר את החמימות בספוך סוף שיסי'
המים חמין להחם הנוף המליון כן המים אשר מרגיש
בעלמו שהוא מלוכן לעלות בשלהבת קש ולריך לחזק
עלמו גם בכל חמדות הטועם כמו [זכרהו על היין]
וכמו שחכז"ל [לין שמחת חלא בכשר] שמכח
חימם מים הזילוני' יעלה בסולם הרוחניות חותן
עלמות לבניס נתים לפני חלקי' והדם שמתקנא
בחון מכח מידות אכל תכליתו בפניס לשם ד'
לבחות כמו פנחס בזמרי שבעיני עולם סי' כתלו
מתקנא במחנה אכל בחמת בקנא את קנאתי בתוכם.
וזה בכל עלב יסי' מותר כל דבר שעבר עלב
מקודם אז יש מותר למעשה הנעשה חמ"כ והכן.

תנחומא ויסי מקן שנתייס ימים [כל דבר
ודבר שילח מפי הקב"ס בקנאה
סוף מותן לחמה נתן קן שנאמר מקלה השמים עד
מוצאו לשמים נתן קן שנאמר ולמקלה השמים עד
קלה השמים לארן נתן קן שנאמר קן שם לחושך
ואף כשנחבם יוסף קן שם לו שנאמר ויסי' מקן
שנתים ימים] הכוונה עד"ח (לחמה נתן קן) הנה
שנפשם חדם מסתוקק להסיר על הארן בכל זאת אמרו
חכז"ל כשם שלא נאמר דבר הנאמע כך מלוה שלא
לומ' דבר שלא נאמע ואמרו מוטב שיסי' שוגגי' ואל יסי'
מזידי' וכן ספרו חכז"ל כשסגיע לאת ד' לחקיק תירה
פירש שלפניהם ספר התור' ופרישם תירה' הוא לפני ד'
וזה שים קן לחמה שיכוה זמן שלא להסיר על הארן.
[לשמים נתן קן] הכוונה שהארן עשה עגל ולא יסי'
פחד חלקי" לנגד עיניו כדי שלא יעברו על ספיכת דם
וקרע מג לד' מחר וכן אמרו חכז"ל מוטב שיחלל
שבת א' ואל יחחלל שבתות הרבה. ועיי' ע"ז דף

ג"ו רב אכל שאין של נכרי הנה לדעתו הוא חסיר שלא
להיות זקן ממרית יעו"ם וכן בר"ם הלך ר"י בחקנו
ותרמילו לר"ע ביוכ"ם אחל לזיות כחזהו. וזה
שנתן קן לשמי' כמו [הן השמי' לא זכו בעיניו] כחיוב
שים קן אשר לריך אדם להזהר מירחת שמים שלו.
(לחרן נתן קן) הכוונה כחה שיהות בחים
לאדם אשר יחמין שהוא עומד לחברון שנחבנו ככני
נשפו ואין חקום לחחריתו ר"ל וכחמת נספוך הוא
השם עליות להשלחתו כמו (נורא עליל על בני
אדם) עיי' מדרש ויכב הקב"ס עשה עליות לגדולתו
של יוסף ולא ככני אדם שעשה לה עלילו' דכרי' יעו"ם
וכן מעשה דספינה וכר דר"ע ור"ט כעודע וכן בסיפוך
לפי שכר גחון (כי נשחתי ומשלכני) ואמרו הנשחתו
הוא הספלחו וזה שים קן לחרן. וכן (בשחכם יוסף
קן שם לו) הכוונה שם למד שחרור אדם אשר יבעה
בחדם וברוך הגבר אשר יבעח בד' והוא הקן שמה
שילח חקות חהוא לרחוחות והבן.

רבה והנה עומד על היחור (חר"י הרשע
מחקיימי' על חלוסיסם ופרעה מולם והנה
עומד על היחור אכל הלריקי' חלקיסם עומד עליהם
דכחיב והנה ד' נלב עליו] הכוונה הרשע כוחר
לחלקי' לחד מהטבעי' כגון שמא או ירח או יחור
וכדומה אז יוכל הוא לעמוד עליו לדעת טובו ומהומו
וזה הרשע' מחקיימי' על חלוסיסם אכל הלריקי'
לא יוכלו להחקיים על ד' כי לא ירחני האדם וזי אכל
רק זאת ידעו כחמנה שד' נילב עליו לשמרו ולהגילו
והבן מי הכוונה הרשע לריך לכחור מקום ישועתו
והחקיימותו רק שם במקום הטבע אשר ים לחלסיו
אכל הלריק כל אשר יכחר יחלה לו ד' (רצון יראיו
יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם) ולא די שחחלה
מחלוחתם גם מיזה חופן אשר ישועו יחלה והבן.

מ"ו ויהלה פרעה [מכית חסורי' יצא למלוך
זה יוסף שילח מכית חסורי' של פרעה
למלוך ויהלה פרעה כי גם כחלכותו טולד רם כמלכותו
של יוסף טולדה רשתי של פוטיפרע] הכוונה כי כלל
גדול שלא יולחו חים ליהב על כסא עמים ויכותר בעת
לרה וליקה חם לא שחפגדל על ברכי חכמית ותבונות
מדיוות אשר למד חכמת לכלכל מדיוות כל מדינה
ומדינה כדחב וכל כת חנפי' כפי כבודם אכל חים
עבד אשר יצא מכית חסורי' חיך יסי' יודע להיות
מלך וגם זאת לקרוח לפניו כדי שלא שחבלעדו לא יריס חים חת
ידו ורגלו בכל חרן מלריס וגם ביוסף סי' כל מידות
הכ"ל כאשר לחמר הנמלא כזהחים אשר רוח חלקי' בו אכל

מהיכן בא ליוסף חכמות המלכות · אך הכוזרי במאמר הג' שאל על חסיד והשיב החבר דרך המלך מכלכל מדינתו כמשפ' והשיב הכוזרי הלא על חסיד שאלתיך ולא על המלך והשיב שהצדיק עם תאותיו ואיברי' כמלך במדינתו והוא כמלך במדינתו והחסיד הוא משל מלך צדיק וזה רמזו חכז"ל (כל הירא את ד' נעשה מלך דכתיב ירא ד' בני ומלך] שהוא מלך בתוך תאותיו וחמדותיו שהכל ישמעו אליו לסור מרע ולעשות טוב והנה יוסף אשר נלכד ברשת פוטיפרע ושם נעשה מלך שלא גנב מכל עושר של אדונו ולא ידע אדוניו אתו מאומה כי אם הלחם אשר איכל ופי' הרמב"ן שאדוניו לא מצא אצלו שהחזיק מעושר מאומה רק הנצרך לבד · וכן בתאות שאשתו הסיתו והשיב שאיך יעשה רע כזאת וחטאתי לאלקי' שלא יוכל לשלם רע תחת טובה · וכן ישב בבית אסורי' ולא התמיד להלשין אל אדוניו רק אמר לא עשיתי מאומה פה וכן אח"כ כשהי' מלך הביא כל הכסף ביתה פרעה ולא מרד באדוניו ושמר דברי פרעה שאמר אני פרעה שאחכז"ל שאמר לו שלא תשכח שאני גבוה עליך והי' עבד נאמן ולא נקם באחיו · שם למד כשהי' עבד כל תכסיסי מלכות עם תאותיו ויצליח למלך על מדינה · וזה רמזו חכז"ל מבית אסורי' יצא למלוך על מדינה גדולה כמצרי' בימים ההם הגם שהי' עבד וסגור בבית הסוהר יען כי במלכותו נולד רש אז כאשר הי' ברשת פוטיפר נולד למלכות שהמשיל על כל תאוות וחמדות שם למד כל תכסיסי מלכות בעצמו ויוצלח למלך מדינה והבן · וזה רמז ר"ש בני ישראל בני מלכי' כי אין אומה אשר מושלי' בילרם כשישראל ואין לך בן חורי' אלא מי שעוסק בתורה שאז נעשה בן חורי' · וזה תכלית להיות ממלכת כהני' וגוי קדוש והבן ·

רבה ויגלח ויחלף שמלותיו [לחלוק כבוד למלכות] הכוונה כי יוסף אשר ביקש משר המשקי' שיזכור אותו לפרעה כי גונב מארץ העברי' וגם פה לא עשה מאומה רק שר המשקי' לא זכר אותו וכעת אשר יבוא לפני פרעה הנה פתוח לפניו שער התקוה להתחנן על נפשו ולהצילו אז טבע לב אדם לרחם אם יראה אותו מגודל שער זקנו ולבוש בבלוא בגדי' על חנם בלא עון ופשע אבל אם הוא מגולח ולבוש מחלצות אין עוד הטבע מרחם רק לחלוק כבוד למלכות לא חם על עצמו והבן

ילקוט ויגלח ויחלף שמלותיו [הרואה תגלחת בחלום ישכים ויאמר ויגלח ויחלף שמלותיו קודם שיקדמנו פ' אחר ובגלחו סר כוחו ממנו] הכוונה כי הגלוח מורה על השלחת הכוחות כמו השערות הגדלי' מרוב כוחות אך הצדיק הוא מחליף כוחות הגוף בכוחות הנפש קוי ד' יחליפו כח יעלו אבר כנשרי' כחכז"ל הרוצה שיחי' ימית א"ע במה שממית כוחות הגוף מחי' כוחות הנפש והמידות טובות נמשלו לבגדי' ומידות הרעות נמשלו לבגדי' כמו שנאמר זכרי' ג' [הסירו מעליו בגדי' הצואי' והלביש אותם מחלצות] ויש מי שמאבד כוחותיו מרוב התאוות ר"ל ולא החליף כוחות הנפש כחכז"ל בברזילי הגלעדי שאמר [האטעום מכל אשר אוכל או האשמע בקול שרים ושרות] שהי' מאובד כוחותיו מרוב תאוות וזה שרמזו אם הראו לו בחלום גילוח אז יקדים לפעול ויגלח ויחלף שמלותיו שהחליף תחת כוחות הגוף כוחות הנפש טרם שיבוא ובגלחו סר כוחו ממנו לגמרי והבן בקיצר ·

רבה ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא כזה (אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא ליולדתה) הכוונה פרעה התפלא על יוסף לא לבד על חכמתו רק על צדקתו אשר לא לקח הגדולה לעצמו רק חלקה לד' ואמר אשר אלקי' עושה הראה לפרעה ואמר מבלעדי אלקי' יענה את שלום פרעה ואמרו שם במדרש [תלה הגדולה בבעלי'] כי לא די שבלא אלקי' אשר יהי' בעזרו לא יכול לבדו לפתור אותו כמו שחשב פרעה שאמר לו הנה שמעתי עליך לאמור תשמע חלום לפתור אותו אלא נהפוך שהוא אינו יודע מאומה מכח חכמתו ולימודו רק לד' לבדו נתכנו עלילות ומצעדי גבר הוא יענה ע"י את שלום פרעה והבן ולא נמצא לרוב שחכם גדול כזה יהי' דבוק עם ד' לאיש כזה נוכל ליתן לו רשות להיות פקיד על הארץ ולכן אמר [הנמצא כזה איש אשר רוח אלקי' בו] שהגם שיש בעולם חכם כמותו אבל שיהי' בו רוח אלקי' זה לא ימצא בכל העולם ששניהם יחד חכמה ויראת אלקי' לא ימצא · וזה הפלא נרמז בפסוק (אחת היא יונתי תמתי) שיהי' סגולת התמימות שלם ותמים בכל מעלות ומידות ובכ"ז סגולת היונה אשר מיום שמכרת בן זוגה לא תאהב עוד לאחר ומפרש אחת היא לאמה הארץ נקראת אם כל חי הגם שהי' בחכמה יחיד בארץ בכ"ז ברה היא ליולדתה לא תטיל גדולה לעצמה רק תכיר שהיא ברה רק ליולדת אותה זה השי"ת שהוא

צור

צור המוליד דכתיב צור ילדך · ולכן אמר פרעה אח"כ ליוסף [אחרי הודיע אלקי' אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך] הכוונה יען וביען ששם שמים שנור בפיך שרק אלקי' נותן לאדם דעת ותבונה איש אשר יראת ד' נגדו תמיד הוא שקול יותר מכל חכם ונבון כי איש נבון בלא יראת שמים יוכל להיות למכשול ולפוקה שברוב חכמתו ישקר במלך ושרים ויראה לתכליתו אבל צדיק באמונתו לא יעשה זאת · וזה אחרי שהודיע אלקים אותך כל זאת ולא מדעת עצמך לכן הגם אם נמצא נבון וחכם אין כמוך והבן ·

שם אני פרעה [מאני של פרעה זכה יוסף לכל הכבוד מזה אנו לומדי' איזה כבוד יקבלו ישראל כשיאמר עד זקני אני הוא ואני עשיתי ואשא וכו'] והוא פלא הכי זכה יוסף לכבוד מאני פרעה הלא זכה יען שאמר מבלעדיך לא ירים איש ידו ורגלו · אבל הכוונה שמלך בו"ד שחולק גדולות מקומות ממשלתו אז עבדיו לא יוכלו להתגאות שקבלו כבוד ממלך יען שהמלך לא בחר אותם לכבודם רק בעבור הלחן שהוא בעצמו לא יוכל למלאות כל המקומות לעשות מקטן ועד גדול לכן נקראו רק בשם עבדים ומשרתים אבל אם הקב"ה נותן לאדם למשול בשמים ממעל בחוץ לעבע או בארץ מתחת במהלכי טבע אז הוא כבוד יען שהקב"ה יוכל לעשות הכל בעצמו עיי' עקידה פ' וארא שהקב"ה נקרא בעבור כן המלך הכבוד יעו"ש מתוק מדבש · אבל פרעה שמסר טבעתו ורביד הזהב והלביש אותו בבגדי שש נותן לו כל הממשלה בידו אז מסר לו מה שיוכל לשלוט בעצמו וזה הוא לכבוד גדול ליוסף וזה שאמר פרעה ליוסף [אני פרעה ומבלעדיך לא ירים איש את ידו ורגלו] הכוונה שממשלתי יכולתי לעשות בעצמי ובכל זאת מסרתי לך כוחי להיות תחתי ראה שהוא כבוד גדול וזה שרמזו חכז"ל יען שפרעה אמר אני פרעה הלא להיות מלך יכולתי ובכל זאת אני אומר מבלעדיך לא ירים איש את ידו ורגלו זכה יוסף לכבוד הזה ומנה תלמוד שביותר אם הקב"ה שהוא עשה הכל ונושא הכל אם חולק גדולה לאדם כמה הוא כבוד והבן ·

שם וירא יעקב כי יש שבר במצרי' [הה"ד אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ד' אלקיו] הכוונה יעקב לא בטח על ד' שהבטיח לו לחם ושמלה כי ראה שיצליח בדרך הטבע בעזרת השם אדם יקח ישועת ד' רק לעזר שהוא יעשה כפי כוחו ואז בא עזר מן השמים וזה אמר אשרי שאל יעקב בעזרו שלקח ד' לעזר ולא ישליך הכל על ד' ויסמוך רק על נס והבן ·

מ"י למה תתראו [אמר יעקב לבניו בקשה מכם היו מכניעי' עצמיכם שאין קשה מעה"ר לוחות ראשוני' ע"י שנתנו בקולות נשתברו אבל לוחות אחרוני' שנאמר ואיש לא יעלה עמך נתקיימו ואף ירושלי' חרבה מפני העין שנאמר הזאת העיר שיאמרו כלילת יופי] הכוונה עד"א כי שכל אדם נוטה לדמיונות כוזבות מחליף אור בחושך וחושך באור עושה מתוק למר ומר למתוק ולכן מי שעוסק על בינתו ייחשוב שירד לחקור שדי הוא יבוא לבסוף להרוס ולשדד באמרות ד' טהורות מתיר האסור ואוסר המותר כנודע מחכז"ל שלמה סמך על בינתו וסר מד' [אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח] אבל דרך הקבלה שמאמין האדם בד' ולכל הנביאי' המדברי' בשם ד' הוא ישאר קדוש לד' צבאות ולא יסור ימין ושמאול יען כי לא ילך אחרי עינו השכל אלא יען כי יצא מפי אלקי' חיים [לא סרתי ממשפטיך כי אתה הורתני] והנה בלוחות הראשוני' כתיב [והעם רואי' את הקולות] היינו גם בראיית שכליות שחקרו בעין שכלם עד שלבם ראה חכמה ודעת בקול ד' בכח כמו בחכז"ל [רואה אני את דברי אדמון] ולכן טעו מדרך היושר ועבדו ע"ז בשותפות יען שסמכו על שכלם וזה חידות חכז"ל [לוחות ראשוני' ע"י שנתנו בקולות נשתברו] יען שנתנו בקולות אנשים שכל אחד הגביה קולו לפי שכלו ולכן נשתברו שעשו את העגל · אבל בלוחות שניות כתיב [ואיש לא יעלה עמך] שלא יעלה קרון מחומר על הר ד' לדעת עומק התורה ומצותיה רק ע"י אמונה ורק תמים תהי' עם ד' אלקיך לכן נתקיימו שאיש לא יעלה בשכל בהם · וכן ירושלים שהוא מקום העבודה ע"י שחקרו תמיד על תכלית עבודה ונתנו בהם טעמים שימצאו חן בעיני כל העמים זה גרם שהתרשלו בפעולת המעשי' שנאמר [הזאת העיר שיאמרו כלילת יופי משוש כל הארץ] שהתאמצו ליתן טעמי' על עבודתם למצוא חן בעיני כל העמי' והשתתפו עם כל חירי ארץ וכרתו ברית עמם כי דרך השכל אחד הוא לכל העולם · ונחרב שלא מסרו נפשם מתחילה לקיים עבודה · והנה כל חוקרי טעמי' הוא גיאות ורוממת שיאמין אדם שגובה לו למצוא חקר שדי וכל המתגאה נופל · ולכן ביקש יעקב שיכנעו תמיד וישמעו בקול הקבלה כי כל שימת עין השכל הוא עין רע המאבד הכל ומחריב הכל והבן [ועיי' חולי' ל"ה אדם ובהמה תושיע

ד' בני מדם ערומי' כדעת כמדם ומשימי' עלמן כבהמה יעו"ש]

שם [מבין שתין יחיד תומר קדושה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל] הכוונה שתין די מס הוא כתוך שמקדש עלמו בלבד רק לרוך לקדש כל העם והכן ·

או הכוונה שלא יאמר אדם שכוונתו לשמים לף מס מעשיו כעורי' אלא לריך לקיים ושייתם נקיים מעס ד' ומבני ישראל וזה שתין יחיד תומר קדוש מס הוא כתוך רק לריך לקיים ונקדשתי בתוך בני ישראל והכן

מסורה [כולנו בני אים אחד אנחנו · אנחנו נעכור חלוצי' · אנחנו פשטנו ומרינו] הכוונה הפושטי' לועקי' כי ירמי' ד' תוהבי' מחלוקת ומריבות המה בשלי קטטות ומלחמות כאלו אם אין לנו אחים אלא אב אחד לכולנו ובאמת נפשיך הוא שגם אנחנו יודעי' [כולנו בני אים אחד אנחנו] שידענו גם ידענו כי אב אחד לנו ואל אחד בראנו ומה שיפלא בעיניכם [אנחנו נעכור חלוצי' למלחמה] הוא מכח ערבות אם ניסב ונסתוק לרחות כבלע את הקודם אז [אנחנו פשטנו ומרינו] יחסב לנו למרי ופשע דכתיב תרור אשר לא יקום את דברי התורה הזאת מי שבידו להקים והכן ·

רבה אבל אשתי' אנחנו על אחינו אשר בירושלים ועל אשתנו לרת נפשו בהתאננו אליו ועל שמעתו וכו' ויען ירחבן וכו' וגם דמו סנה נדרש [דמו ורש והזקן] הכוונה יוסף הלדיק התחנן לרגלי כל אחד ואעק אם אמנם אטאתי עויתי פשעתי כנופי לין תמברו אותי שלא אוכל לעבוד ד' כאשר אני'כשבי וזה שאמרו אבל אשתי' אנחנו אשר בירושלים לרת נפשו שהי' מלער על נפשו ונשמתו כי יאבד ועל שמעתו אליו אז אמר ירחבן לא די דמו הוא בשמתו כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא אלא גם דמו של זקן שנאבד כל מה שלמד יעקב משם ועבר שמשר לו כי הי' בן זקוני' והבן ·

ילכוש ויעש לכם ויחרדו [כל דמך ר' סימן כר זכדי ת"ל לר' לוי עול ואפטור עלוי על ואפטר עלוי ים לכסף מולח ומקום לזכב יזקו ברזל מעפר יוקח והיא יציק למוסד ד' דברי'כן תשמישן של עולם ואם תבדו ים לכן תליפי' תלמיד חכם שאבד מי מחלפו] הכוונה כולמי ת"ח שמת ח"ו ים לו תליפי' כי לא תלמן ישראל בכל דור ודור יגדלו ת"ח תשר יהי' לי' מסם תליפי' על הת"ח שמת תבל כדור רע תשר מרוב ויגון נאבד הת"ח קודם זמנו כמו [ויאבדו מתוך הקהל] מז אין לו תליפי' שתחת ת"ח יקחו אים כעך תשר לא יבין את זאת ללמד לבני יהודה קשת והכן ·

מ"ר ואל שדי יתן לכם רחמי' [כיון שרואה יעקב שנתמלא החשבון התחיל שופך תחנונים דכתיב ואל שדי יתן לכם רחמים] הכוונה אם מד' יגיע הדין על האדם לא יפניך מיד תחנוני' כי שמוע תפילתו שגם אם יזעק ויצעק לא יקובל תפילתו אבל אם כבר התחיל הדין והגיע למילוי הדין הוא החשבון אז ים להתפלל כתכז"ל [ודע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון] הכוונה כי מתחילה נגזר דין שיכות על האים ע"י חטאיו עושם דין האות ואח"כ כאשר רבלה עליו נגע עוזו אז יתחלה הדין אם יתחזק נגעו או ימלוש לו עד מתי יהי' פיסורי' עליו וזה שמתחילה נותן דין ואח"כ חשבון מלוי הנפש והדין וזה כאשר שייר יעקב שמתחלה הדין אז התפלל על רחמים והכן ·

שם [תר"פ בשם רב הושעי' נטל הקב"ה רגליו של יעקב אבינו והעמידן על פיס ומ"ל רחה נפיס שאני עושה עם בניך הפ"ד בלשת ישראל ממלריס ישראל שבח] הכוונה האדם עובד הקב"ה כאשר יום בביתו אבל כאשר יצא את רגליו לנכת בדרך אז הדרך ממעט הכל כוחות הגוף והממון והתורה ויעקב מרוב אהבתו לה' ירא שעשיו הרשע יעמוד ויקריב קרבנות לקח הבכורה ולקח ברכתו הגם שעשה עשיו יעשום אותו וילערך לברוח שדה חרם ולשמור כאשה להיות רועה לאן לבן ורחוק מהשכל להיות נאשר עיכר ד' וכאשר בחמת אלה לספר תדשות לעשיו אם לבן גרתי ותרי"ג מלות שמרתי בכל זאת עשה הכל להיות רחם גוני' מאבבת ד' ולכן כתיב [ויסע יעקב את רגליו וילך פדינה ארם] כי לא הי' הוא לרגליו לילך לשם · וכשם שהוא עשה נגד עבע אדם כך ע"ש ד' לבניו ששילד העובע תחת רגליהם · וזה רמזו תכז"ל [נטל הקב"ה רגליו של יעקב ושעמידן על פיס] לאמור רחה כי אני משלם שכר טוב ליראיו · רחה נפיס שאני עושה לבניך דכתיב בלשת ישראל ממלריס ישראל שבח · זכותו של רגליו גרם להם שהיה רחה ויושע והכן ·

ויגש

תנחומא ויגש אליו יהודה [זס"ה בני חס ערכת לרטך מקטת לזר כפיך בשעה שביקש הקב"ה ליתן את התורה לישראל א"ל מקבלו תורתי א"ל הן א"ל תנו לי ערב שתקיימו אותה א"ל אברהם ילמך ויעקב יהי' ערבי' א"ל חבותיכם הם בעלמן לריכין ערבי' א"ל בניט יהיט ערבים שלנו מיד קבלן הקב"ה ונתן את התורה לישראל שנאמר מפי עוללים ויונקים יסדת טוז וכו'] הכוונה בקיצור כי לפעמים ע"י סיבות שונות נרות ולמנות מקיפות לדור אחר לא יוכלו לעמוד על התורה ועבודה לשמור כל מלות וחק אחר יעשה אותם האדם ומי בהם יכל זולת המה עובדי ד' חס ושלום בהם לות ומופת שמגלין הנביים לעבודת ד' אבל אם להפיך הוא שחבות הולכי' בדרך ד' ומגלי' הנביים על חיק נכריט אז נגלו שנפש יתרס בם וזה שהקב"ה מבקש ערבות שיקיימו התורה לא די בזה שהם יקבלו התורה אלא שיתחלו שיהי' קיום לאור' לעולם ולחמיד הרי חבות ערבים שלרוב הנביים הולכין בדרך חבותיהם כמו תמת חבותיך יהי' בניך שבועי' מחבותיהם אז השיב הקב"ה לפעמי' יבוא הפת וזמן שחבות לא יוכלו לעמוד בעת לר ומלוק · לחמרו הנביים יהי' ערבים שגם אם הם לא יוכלו בדרך טובים יגדלו הנביים לתורה ועבודה אז קבלן הקב"ה והבן :

אך הכוונה הקב"ה ביקש שלא יהיו חיל חיל עדר עדר לבדו שלדיקי' יאבו להם ויעבדו את ד' ולא יהיו עיניהם לגדור גדר ולשמור בפרן לקוס מרעי' ופועלי חון וע"ז לחמרו בירושלמי סוטה [לחרר אחר לא יקום את דבר התורה הזאת] מי שבידו להקים לעמוד נגד המורדים והפושעים וחוא אב בזה וידוס בהלו נעל עליו המדבר וזה שאמרו ז"ל הן על הקבלה שהל הקב"ה ערב שיקיימו את התור' והבן · והשיבו ישראל [אברהם ילמך יעקב יהיט ערבים] הכוונה הלו נקח אב תמיט לבית חבות אחר יבוא מפני דרכי חבותיו אם יזיר אחור כפי' אחי הרב ר' זוסמאן ני' [ואין חיט מלנשי הבית אם בבית דמות דיוקנו של חביו רחא ות"ח של אחו] הכוונה הילפ"ר עשה לו אחק לעבור עבירה בחיט אחור רק בשניט אם הסתכל שלא יפול אחור מעטרת חבותיו אחר כי' קשורי' בעבודת אחבה לבת וירחת ד' והבן כך אמרו [אבותיו יהי' ערביט] שיקייט את התורה ע"י הסתכלות בחבות · וז אמר הקב"ה אבותיכם בעלמן לריכי' ערבי' כי יט בחות בעובדי ד' (א) אברהם אמר בחה אדע · יט לדיקיט אחר יחפלו בלבם לעשות דבר לפני ד' רק בחגלי אם ידעו מרחק שילגיחו עלי דרכם ולא יבושו ולא יכלמו ולא יכלון מה שהתחילו לעשות אבל בחמת אין על האדם לגמור רק יעשה את שלו ואחן אלקי' בידו יגליח חון לדרך הטבע [כל אחר תמלא ידך לעשות בכחך עשה] עליו על האדם לעשות מה שביכלתו והשאר יהי' מונח על ד' · ואברהם אבינו אחמר בחה אדע כי אריבנה אחפן אמחילה לדעת אם יגליח בידו · אבל אז ח"ל להקיט התורה אם ירח אדם אפני קצר דעתיט והבן (ב) ילחק אוהב את שונתי · הכוונה ירח שמיט לריך לאחוב בלבו שקצר דעתי' הינו קצר שבולם יחדיו יאחבו יגדו בהן וכאשר כאשר אחר דוד [שבבוני בלבים עדת מרעיט] עדת מרעיט נאחבו בעיניו כאלו סובבי' בלבים · אבל מי שאוהב שונא ד' [תשב בהאיך תדבר בבן אחך אחן דופי] ואחכז"ל מי שאדבר בעשיו סופו אדבר בבן אחך בחשב רביעו יע"ש בילקוט · לכן ירח ד' לריך לקיים הלא משלך ד' אשבע ובאחקוממך אחקושטא · וילחק אהב את עשיו אז הין לסחוך על הית שאוהב שונא ד' (ג) יעקב אחר בסתרה דרכי הכוונה הית אשר רולה לעשות כנגד האחפרני' לא יחוש על דבר אם שוב אם רע יעלה לו אבל שוב אלא ולא יאחר אי אלכי כי אבוא עד הלום הלא הין די לעלמותי אבל אז הטיוות אאריב ביאא"ק ויעקב אחר בסתרה דרכי שאם על דרכיו כי לא יהילו חור והבן · אז אמרו בניט יהי' ערבי' אם בזכור שיגדלו הבניט ולא ידעו דרכי ד' ויאמינו שאין עבודה לד' חון אם לא בחערב בשנגי שאר חומות כאשר פרשתי לחכז"ל בפסוק [ואתתי פנריכם על פנרי גלוליכ' בשעת' שאחר אלי' לאיזק שמוטל בדעב אחור שאע ישראל ואגיל חומך והשיב אם אלהזכיר אם ד' ובשק לע"ז ואת בדעב יע"ם] · ולכן לריכין האבות למסור נפש להקיט התורה כדי להגיל הבניט

והוא ערבות טוב לישראל והבן ·

שם [אי"ח בשעה שהי' יהודה אעלה אימה הי' שערות לבו בוקעת כליו ויולאת] הכוונה כי האדם האדיק אז בעל אידות טובות הוא עובד ד' בשאר ירא שאים בשאר ואוכר אאת בלבבו ולא יגלה עלמו להרחות לעיני שאם לבו בשאר

הטהור והקדוש אבל כשעה שאדם כועס אז יסביר להלריך יסודות לבו אז יאמר הדברי' כאשר הם עמוני' בו ומשם הלב הוא סימן טהרה כמ"ש רחמנא לבא בעי וזה כשעה שיהודה מעלה חימם שכועס ושוכח להסתיר הטמון בלבו אז שערות לבו הוא היושר אשר כמוס בלבו כמו קולע אל השערה ולא יחטיא וכתב"ל הקב"ה מדקדק עם הלדיקי' כחוט השערה דכתיב סביביו נשערו מאוד · אז היושר כחוט השערה כוקעת כליו הן הנה המלבושי' אשר לבש על היושר אלא יהי' נגלה ויוצאת לאור עולם כך כאן ליבר יהודה קשות נגד המלך והסליך נפשו מנגד אלא להלפין החמת והיושר והבן ·

שם [זח"ב וסרה קנאת לפרים כנגד מי אמר יפתי' מקרא זה לא אמרו אלא כנגד יהודה ויוסף דאמר רשב"י אמר ר"י בשעה שהי' יהודה ויוסף מתווכחי' זע"ז אמרו מלאכי השרת זע"ז כאן ונרד למעה ונראה שור ואריי מתנגחי' זע"ז כתוב שבעולם שור מתיירא מפני אריי ושבעיו שור ואריי מתנגחים ועומדים והקנאה ביניהם עד שיבא משיח לפיכך וסרה קנאת לפרים] הכוונה עד"מ שור טהור בסימני' מעלה גרה ופרסותיו סדוקות ואריי אין לו לפיכך סימן טהור אחד חיצו מעלה גרה ופרסותיו חיצם סדוקות ומוסף שור אריי נבור מקומו יאחדו בניס אריי שאג מי לא יירא · פ' גדול ורחב פיו כמו שאמר הושיעני מפי אריי וחוזק לב שאמר לבו כלב האריי · מוקש ומוטר שאמר פן יטרוף כאריי נפשי פורק ואין מציל · והשור הוא טהור · ידע שור קוניהו · בשור שורו הדר לו וקרני רמים קרניו · רב תבואות בכח שור · ותיטב לד' משור פר · והטבע השור לסבול ולא להשמיע קול עד שמוטל ממנו מחיתו כמו שאמר כאיוב כ"ו [היסקק פרפ עלי דשא אם יגעה שור על בליליו] אם יש לו בליל שלא יגעה לא ישמע רק נושא שבל כי לא לרדות נפרך עם אחר . כן הוא החילוק בין חיה טהור לחיים חיצו טהור · וזה רמזו [נוהג שבעול' שור מתיירא מפני אריי] הנה שהוא טהור מבית ומבחון והאריי חיצו טהור אבל [עכשיו שור ואריי מתנגחי'] האריי הוא יהודה כנגד שאמר [מה נאמר ומה נדבר ומה נלטדק אלקי' מלא עון עבדיך] וגם אמר וכי בתך כייטו מבקשי' בעליות אתי בא עליטו וכן לא יעשה · ואותו פירוד לא יסור מבני ישראל עד כי יבוא שלי ולו יקהת עמי' והבן היטב ·

שם [אמור לאחיך לך אחבל אחר הלדי] הכוונה כי אחבל קשור בדלי כדי שאדם יוכל למשוך הדלי אחריו כאשר ירצה לשאוב מים אבל לפעמים כשאדם חוטם אז משאו של הדלי מושך האבל אחריו לבור עמוק אלא אי אפשר כיד האדם מחומה די לו אם נפשו הציל אלא לירד במעולת ולרוב פיטל אהבה עזה וחזקה בין חיים לאחשו אם הש"ת נותן להם בניס אז האדם מייאר דרכה ולייפות אורחותי' לשמוע בקול החיים ולילך אחריו ולדבקה בו במדותיו כמו [הנני בורא חדשות בארץ נקבה תסובב גבר] וכאן שבחיצן גבר כמו אחמו אחר רחל שנאבה התרפי' אז בחיצם הלך אחרי' ולא בדרך אחיו שאחר לגבן אם ימלא מכלי חיצו מעומה · החיים ההוא לא יחי' · וזה שיהודה אחר אחמור לאחיך שאל יעבר על הכוונה שבחיצן כי בפעם הזה הלך האבל אחר הדלי ולא הדלי אחר האבל אבל יעקב נקי כפי' והבן ·

שם [אריי כשקר יאכל תבן זה יהוד' שאחמר גור אריי יהודה כשקר אחמר זה יוסף שאחמר בכור שורו ממלאו תוכלי' כאחד שאחמר ויאבו לפניו הבכור בבכורתו וכתיב ויאבו מאחת מאת פניו הוי אומר ואריי כשקר יאכל תבן] הכוונה לדיק תוכל לשובע נפשו ולא יבקש תעוני' רק כדי חיותו כאמ"ל ברכיון הקדוש שאחמר שלא נהנה בחלבע קטנה רק יאכל מה שלריך להחיות כח לעבוד ד' ודאמה לו כל מעדנים כשקר יאכל תבן להחיות כוחותיו שיוכל לעבוד ד' והנה שיאכל כשר בעיניו יאכל תבן כי יתן לבבו מה יחרון לאדם בכל עמלו ללבות בטן ולנפיל יד תקות חטום רימה · ויבחש וירם חולעי' · וזה ואריי כשקר יאכל תבן הנה שאחמר אחר הי' בכל יום ויום בשר בכל זמן יאכל הבשר כפי טבעו בבחינה כשקר יאכל הלריך לו בתבן וכן הי' אחשב בעיני יהודה הכבוד אשר הוזמן לאחיו בלהרים אלא המלך כאמ"ל [טבוח טבח והכן הימה להם בית השחיטה] והי' נהנה מן הבשר כמו שנהנה יוסף [נאחלו תוכלי' כאחד] יהודה ויוסף תוכלי' כאחד בכוונה אחת [שאחמר ויאבו לפניו הבכור בבכורתו] כל מי שהי' פ' בניס ברוחו הוא הבכור בבכורתו וכולם יחד לא נהנו אלא ויאבו אחשות אחת פניו בחור פני אלך חיים אחור קדושת יוסף נאחו אחשות אחת פניו כמו [והוא עומד עליהי' תחת העץ ויאכלו] וכאו[ואתם אחי' את כולם] וזה ואריי כשקר יאכל תבן ויוסף ויהודה שוויס זה עם זה והבן ·

רבה [אמר יהודה אם אני שולף חרבי ממך אני אחחיל ובפרעה רבך אני אסייים אלו

אמר מפרשה מכי מתחיל הכיתו כיון שאמר ממך מכי מתחיל רמז לנכתבו וכו'] הכוונה מלך יש לו שר בשמים כל כלי יוצר עליו לא יוצלח כי מלאך ומזל שומרי' לרשעו אבל מי שהיו מלך יוכל להיות נספח בלא מספע וזה שם אמר מפרשה מכי מתחיל הכיתו לרשות שלא יפול מלך חון שם יופקד עליו בשמים כמו [כי יפקוד ד' על צבא מרום במרום ועל מלכי אדמה על אדמה] אבל כיון שאמר ממך מכי מתחיל התחיל יוסף לפחוד פן יפול בידו והבן.

שם ויתן את קולו בבכי [בשם שלא פיים יוסף שלא מתוך בכי' שנאמר בבכי יבואו ובתחנוני' אוביל] הכוונה כי בלשת יש למרחות עיניים בפודעת יוסף לאחיו מרמית ואון יען כי בעוריו רצה להתנשאות על אחיו בחשר הגידו חלומותיו והם רצו לבטל חלומותיו בחשר אמרו ורצה מה יהי' חלומותיו וכבכו אותו לעבד תחת כי רצה להיות מלך מדה כנגד מדה ובעת בחשר הוא בחמת מלך רצה להודיע, שידעו זאת שהוא מלך. אבל יהי' נקמה גדולה שנמלחיו חשר פחדו בעבור זה שיהי' מלך ירחו זאת בעיניהם והוא נקמה מאוד בחשר פי' הקדיק ר' ברוך בייח רעי של אחי הלדיק ז"ל [כן יאבדו כל אויבך ד' ואוהביו בלאת השמש בגבורתו] הכוונה בזה יאבדו האויבי' שם ירחו שאוהבי ד' יזהירו בשמש והבן. אבל אם זה הי' תכלית יוסף יהי' זה יום שמחתו חשר ילחק עליהם וימלא פיו שחוק אבל בזה שבכה טרם התודע אליהם הוא החות שבעת הוא מצער על מעמדו שהוא מלך עליהם שיודע שהוא שם הכל שוא בתפילת כה"ג [שלא יהנגו עמך ישראל שרצה זע"ז] ובעת גם הוא יודע שלדקו אז שבכתו אותו בעבור שגילה שיהי' מלך עליהם שבק [בימים ההם אין מלך בישראל איש כל הישר בעיניו יעשה] בחשר בשם שאחל שבקשו מלך שבית ישראל ד' הוא מלכם [כי ד' שופטנו הוא מחוקקינו הוא מלכינו הוא יושיענו]. וכך בגחלת ישראל אם יבקשו הגחלה בעבור שהגוף יאבל ויאמר אז ימלא פיהם שחוק [הגדיל ד' לעשות עמנו הייתם שמחי'] אבל ישראל בוכי' בעבור שיהיו בגחלה כי לריך ד' בשם שייסר אותנו בעבור עזיבת התורה ולכן יהן שיהיו שמעלו מעל יבכו ובבכי יבואו ובתחנוני' אוביל והבן.

מ"ת כי נבהלו מפניו [בשיבוא הקב"ה לתבוע עלבון המלות ופשעם של תורה תשב"ו]

הכוונה כי לעתיד לבוא לא יהין ד' מלא גוויות בשם ובגאלי רחמי' רק יחמון רחם על ארץ רבה להחיר עיני אדם כמה יקרי' נפשות המלות וכמה מחירי' דברי תורה והאדם הפך חור לחושך ומתוק למר לחשוב מחשבות שהתורה והמלות המה בבלי' וחבלי' לחסור את האדם שלא להמות מן עוה"ז ואין עוכם גדול מזה שימלאו כל הארץ דעה ויבהלו מעשיהם למה אבד' כל הון יקר וכל חזון בארץ וזה שרמזו שם אחי יוסף נבהלו מפניו דווקא לא בעבור דינו שימצוא שם ויעשם להם כרעתם כי זאת ניקצו אחר מיתת אביהם לו הסב ישיב לנו וגם ידעו שלא ירע להם כי מה יחמרו הבריות אז לין יעבר לאביו וכדומה בכל זאת נבהלו מפניו לבד. שבוש' לרחות לין גמלו לו רעה והוא גומל להם טוב וכודאי משולם לא כיוון להרע רק להטיב להם ועאכ"ו שיכוונו כל המורדי' ופושעי' בתורה ומלות נגד ד' שם יהיר שיהיה לטובה

אן הכוונה הקב"ה יחבע עלבון המלות אשר בחמת רבי' שומרי' מלות אבל בשלבון גדול על דרך ביזוי מלוה ועיי' בתמוחת פ' זו שהקב"ה מזהיר להיות מכבדי' את המלות שהן שלומי' של הקב"ה ושלית כמותו יש"ם. וע"י שלבון המלות נפשע התורה כי לא דורש' ברחוי' ופושעי' בה והבן בקיצור.

רבה ויפע ישראל וכל אשר לו ויבא באר שבע [להיכן הלך אר"י שהלך לקון מרז' שנעשה אברהם זקיקו בבאר שבע היך מה דאת אמר ויטע אשל בבאר שבע] הכוונה עד"ז רמז שבאר שבע הוא המקום אשר כרת אברהם וגם יצחק ברית עם מלכי הארץ אשר יקר בי' בימיו עד שאדוני הארץ כתו אליהם שיכרתו ברית עמו שזה הוא החות של כבוד וגדולה שרמז גבוה מכל תילאות לך האדם עץ השדה להוליא פירות אבל המכובד הנשיא דומה לאדם שהוא מכובד בגדלו אבל אינו מביא פירות לעולם. וע"ז רמזו חכז"ל עמק השוא הוא עמק המלך שם ברכה [שם השוו כל העולם וקללו ארז' ועשו בימי גדולה והושיבו אותו למעלה ממנה וה' מקללי' ואמרו לו מלך אתה עלינו] הכוונה שקללו האדם להורות שכולם יבאו לארץ וירדו מגדולתם כנגד גדולת אברהם. ואברהם נטע אשל בבאר שבע לקדם שם שמים כי הוא מלמך ד' שביב לירחו ויחלנם. שלשלה ותרוממך וכן נגידו' מושיבך. אבל יעקב שהולרך ללאת מארץ ישראל לבוא לבבו למלרי' ולפני פרעה בעבור לאחול לחם ונאקייס כו' [בשפיעו בבית

לחמינו] שבנפש ממש יאכל לחם טמא בארץ טמאה
אז הורד כבוד אבותיו וקלץ ארז׳ בבאר שבע:

אר י״ל הכוונה על ארז׳ שעניפיו כולם עולים
למעלה ולא יכלו ברחבה בריווח העולם שזה
מור׳ על האחדות אם הבני׳ יביטו להיות כמו אבותיה׳
ולהתדמות אליהם ויתאחדו ולא יפרדו שלא יהי׳
מחלוקת ביניהם׳ וזה רמזו חכז״ל [והבריח התיכון
בתוך הקרשי׳ אר״ל ל״ב אמה הי׳ בו מהיכא מצאו
אותו לשעה אלא מלמד שהי׳ מוצנעי׳ עמהן מימות
יעקב אבינו הה״ד וכל אשר נמצא אתו עצי שיטים
אשר ימצא אתו אין כתיב כאן אלא אשר נמצא אתו]
הכוונה כי בריח התיכון אשר מקשר כל הקרשי׳ הוא
פועל אחדות להיות משכן אחד ואחדות לא יוכל
להיות רק אם כל המעשי׳ נשי׳ לש״ש ולא לתועלות
עצמו אשר ישא פירות׳ וזה פעל יעקב בתוך בניו
שאמר הקבצו ושמעו בני יעקב שיהי׳ באחדות עיי׳
מדרש שם משל בחבילה של קנים והבן בקיצר:

שם ויזבח זבחי׳ לאלקי אביו יצחק [אריב״ל
חזרתי על כל בעלי אגדה שיאמרו לי פסוק
זה ויזבח זבחי׳ לאלקי אביו יצחק ולא אמרו לי עד
שעמדתי עם יהודא בן פדת ואמר לי הרב והתלמיד
שהי׳ מהלכי׳ בדרך מתחילה שואלי׳ בשלום התלמיד
ואח״כ בשלום הרב] הכוונה עד״א האיש אשר רוצה
לעלות בסולם החכמה לא יבקש נפלאות ולא ישאל
גדולות רק יעלה מעלה לאט לאט וכן אם אדם
רוצה לעלות השמים ביראת ד׳ טוב יותר להתחיל
בהקטן וממנו אל התיכונה ומהתיכונה על העליונה׳
וזה נגלה שבכל חכמה ומדע הרב הוא במדרגה גדולה
יותר מן התלמיד׳ וזה אם הרב ותלמיד הולכי׳
בדרך ששניהם יחדיו יתאחדו לעבוד ד׳ בכ״ז התלמיד
הוא במדריגה תחתונה והרב במדריגה עליונה והנה
אברהם ויצחק שניהם עבדו ד׳ אבל אברהם הי׳ יותר
גדול מיצחק [אחד הי׳ אברהם] ולכן ראוי׳ לשאול
רק שלום התלמיד להגיע עד שיד התלמיד מגיע
ואח״כ שואלי׳ גם שלום הרב ולכן זבח יעקב זבחי׳
לאלקי אביו יצחק והבן.

שם [אר״ב אין הקב״ה מייחד שמו על ברי׳
כשהוא חי אלא על בעל יסורי׳] הכוונה
מי שהוא בעל ואדון על היסורי׳ שהוא גובר עליהם
ואינו מבטל שום תורה ומצוה ותפלה ע״י יסורים
שבאי׳ עליו שהוא בעל על היסורי׳ ולא שהיסורים
אדוני׳ עליו אז הקב״ה מייחד שמו בחיו וכר״ע
שהי׳ ממלא פיו שחוק על היסורי׳ אז הוא מזבח
כפרה אשר עולה ממנו ריח ניחוח לד׳ והבן׳

שם ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישית ידו על
עיניך [ר״ח בשם ר״י אמר על מנת ויוסף
ישית ידו על עיניך] הכוונה אם יוסף ישית ידו
היינו כוחו ועוזו כפי רמות עיניך שישאר צדיק
באמונתו ויתנהג כפי אשר תתן עיניך בו אז תזכה
לזה שאעלך גם עלה והבן׳

ילקוט והוא גמ׳ ברכות נ״ו [הרואה גמל
בחלום מיתה נקנסה לו מן השמים
והצלוהו ממנו מאי קרא אנכי ארד עמך ואנכי אעלך
גם עלה] הכוונה כי האיש העושה פעולת עבירה
אך לבו נכון לתכלית טוב לפני ד׳ כחכז״ל גדולה
עבירה לשמה אז אלקי׳ שופט שהכוונה הטוב יצילהו
מעונש הפעולה וזה הפי׳ [אם יש עליו מלאך מליץ
א׳ מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר פדעהו
מרדת שחת מצאתי כופר] שמקודם הקדים שם
[ותקרב לשחת נפשו וחיתו לממתים] אם נופל למשכב
ונידן על חיותו וילך לממתים ידך ד׳ אז אם רק
מלאך מליץ אחד מני אלף ודרשו חכז״ל אם רק חלק
של אלף ממלאך אחד הכוונה שהי׳ לו בתוך העבירה
תכלית טוב אז יפדה ד׳ אותו וישיב לימי עלומיו׳
והנה הגמל יש לו סימן טהרה של פנים שהוא מעלה
גרה הוא משל על המחשבה שהיא צפונה ומכוסה
אבל נחסר ממנו סימן טהרה של חוץ ופרסה לא יפרים
אז הוא אינינו טהור גם אצל בני אדם צריך להיות
פעולותיו גם בחוץ טהור [והייתם נקיים מד׳ ומישראל]
וזה מי שראה גמל בחלום הוא רמז שעשה עבירות
חצוניות וטהורות בפנים׳ [מיתה נקנסה לו מן
השמים והצילוהו ממנו] היינו מגוף אותו עבירה עמד
מלאך מליץ אחד אשר פדה אותו והבן׳

שם ויוסף ישית ידו על עיניך [יעמץ עיניך
לאחר מיתה] עיי׳ זוהר ויחי פ׳ השבעה
סוד גדול בזה שהבן יקמוץ עיני אביו לאחר מותו
יעו״ש ועל פי פשטות עיני אדם לא תשבענה בעוה״ז
ולא למענו רק למען יפרנס בניו ולגדלם לתורה
ועבודה וכל אשר האדם רואה לא די לו רק יעצים
עיניו תמיד כאלו אין לו לראות ומאומה אין בידו
וכן בתורה ובמצות אין די לו לצדיק רק יבקש יותר
יום יום אבל בעת הקץ אז יפתח עיני כל אילן דמאן
פרי ידיו אשר עבד נותן עיניו בו והבן יעמיץ
עיניו שלעצמו הי׳ לו די רק הוא מקמיץ עיניו
להיות לו גם שם למליץ טוב לפני אלקי׳ וזכותו יעמוד
לו

לו ולכניו לדורות עולמי׳ כתכז״ל בילקוט על פ׳ ממתיים ידך ממתים מלקח בחיים שסניחו יתרם לעולמיהם יעו״ש דכר פלא ויוסף בן תהובו יעשה זאת וכ״ה שזכיתי לזה בחבי הקדים ז״ל בעיר בחדתן ·

רבה ואת יהודה שלח לפניו [ר״ת ח״ת להתקין לו בית דירה וח״ת להתקין לו בית דירה ווער סיסי׳ מורה בו דברי תורה וסיסי׳ הסבטי׳ לומדי׳ בו] הכוונה כי עומחת ארץ מצרי׳ הי׳ נפון על פני כל הארץ ורק שם בים כיהודה יקבע שם מקומו ויקדשו מז המקום הוכן להיות מקום מושב דירה לפני יעקב אשר קרא לו ד׳ וזה שלחו יהודה להתקן לו בית דירה וח״ת כי לפני יעקב עלמו לא הי׳ לריך לקדם המקום כי לפני חמתו מי יעמוד יפול מלרו חלף ומימיו רבבה רק להיות בית וועד לפני אחרי׳ אשר יבואו לשמוע בקול דבריו לפניהם שלח יהודה לקדם המקום להיות רמוי׳ מיד להוועד שמה להורות ד״ת לפני אחרי׳ .

או הכוונה · בית דירה · הנה שיוסף יכין לו דירה כבן שהוא מלך להכיו אבל יעקב כיקש דירת ישראל שלא יסי׳ פתחיו כנגד שכיתו ולא יסי׳ בו סיזה רמי׳ כתכז״ל וירא ישראל שוכן לשכטיו . מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל · ע״ז שלח ליהודה להתקין לו בית דירה כאשר רמוי׳ לפני יעקב אביהו וח״ת להתקין לו בית וועד להיות רמוי׳ לבמ״ד אשר יסי׳ מתוקן כתמלא הציר להיות קרוב לכל דורש ד׳ ויסי׳ במקום מנוחה אשר לא ישמע קול המון שלון מציר והכן ·

תנחומא [אין לך אדם שביכר את המלוה ועשה את התורה כיעקב שנאמר ויעקב אים תם יושב אוהלי׳] הכוונה כי לרוב אים אשר הוא בער מדעת וביכה ולא דעת לו בטעמי המלות הוא הטים אשר יכבד מאוד למלות שהן הכה הפעולות העיונית אשר יעשה אותם האדם ומי בהם אבל הטים המוקר מחזק שדי ויודע דעת עליון בטעמי המלות ימלא לפעמי׳ שהלך זה נקל גוף הפעולות יען כי ככר בא לדעת הלירף הזאת אשר הקב״ה נתן המלות ללרף את הבריות · ובאמת יותר לריך לבבד את המלות היודע טעמם מאיש בער · וכן יעקב אביהו שהי׳ יושב בי׳ אוהלי׳ אוהל הדעת ואוהל הפעולת הנה שעשה את התורה אשפי״כ כיבד מאוד את המלות וזה אים תם יושב אוהלי׳ ועיי׳ רמב״ן והכן

רש״י ויפול על צוואריו ויבך על צוואריו עוד [אבל יעקב לא נפל על צוואר יוסף ולא נשקו

ואמרו רבותיכו שסי׳ קורא את שמע] הכוונ׳ יעקב אים תם יושב אוהלי׳ נתנדל בבית מדרשו של שם ועבר הי׳ רמי׳ זו לרמות פנו האביב כיוסף הלדיק למשום למלך עם רביך זהב על צווארו ושבעת המלוכה על ידו ורוכב במרכבת המשנה לנלות נדול [רשע מכת ר לדיק] לדיק כיוסף יקבל כבוד מפרעה במלרי׳ רק קיבל יעקב עול מלכות שמים בתחבה · וזה שיעקב לא נשק ליוסף מרוב שממה שרחה כבודו במלרים אמרו רבותיכו שסי׳ קורא את שמע ובקיבל עול מלכות שמים בתחבה והבן ומלחתי אח״ז רב בילקוט ק״ג על פסוק רשע מבחיר לדיק ע״כ תפיג תורה ולא משפע מעוקל וז״ל [אלא ובוכדנלר ערל ועמת ודניאל קדוש ועשור ובוכדנלר ממליך לנדקי׳ ומלכים לדניאל תרגומא מחשורם ערל ועמת ומרדכי קדוש ועשור והוא מלכים את מרדכי פרעה ערל ועמת ויוסף קדוש ועשור ופרעה ממליך את יוסף כי רשע מבחיר את הלדיק ע״כ ולא משפע מעוקל נגלה עליו הקב״ה ת״ל אחרי אתה ק רע תגר לא כן כתיב אל תמונה ולא עול בחותו שעה אחר בשנגה אחרתי תפלה לחנקק הבית על השניוות] סרי שזכיתי כ״ה הכוונ תמיתיות כודמי שבעבור זה קרא יעקב ק״ם ·

ויחי

רבה ויחי יעקב בארץ מלרי׳ [למה פרשה זו סתומה מכל הפרשיות של תורה אלא כיון שנפטר אביהו יעקב התחילו שעבוד מלרי׳ על ישראל ד״א מפני שביקש אביהו יעקב לנלות את הקץ ונסתם ממנו ד״א מפני שסתם ממנו כל לרות שבעולם] הכוונה [א] התחיל השעיבוד כי כ״ז שיעקב הי׳ הי׳ מיותם בתורה ועבודה הי׳ לסס זאת תחת כל הלרות והשיבוד לא הרגישו בחסרון עוה״ז כפי העקידה [אלו אשר לא בחסכנות תאכל בה לחם] כי מי שים לו בא״י לחם לאכול להחיות את נפשו לא הי׳ בעיני עלמו מסכן דפח״מ אבל מיד שמת יעקב התחיל השעבוד כי נתרחקו מהש״ת הרגישו שהמה גרים ותושבי׳ חסרון כל · [ב] האדם סובל עניות ואביונות ושפלות אם חושב שסוף הי׳ אים מוצא בעושר ובכסי׳ וכבוד אז בשבור העתיד שמקוה יסבול ולא יבנים כמו שפרשתי במקו״א [זכרנו את הדנה אשר אכלנו במלרי׳ חנם] עכשיו זוכרי׳ כי הי׳ בחנם אשר אכלנו במלרי׳ לאכול לנים שפי׳ הרמב״ן שהוא מאבל עבדי׳ במלרי׳ והבן ויקרא

יעקב

יעקב לגלות הקץ אשר יגיעו בסוף כל תעניני' ועידוני' ונסתמו ממנו מעי"כ הסתיכוד יומר קשה [ג] מדש מם יסתכל שהוא זקן וחלוש וביומר מם מוטל על ערש דוי יתן ללבו מה יהי' נעשה מגיפי תקות חלום רמה וגם מה יעשה חשתו אשר תשתר גלמודה ומה יעשה בבניו אשר יעקבו יתומי' ממו אין אך מה יעשו בקרוביו ומוכיהו מה יעשה בכמתו אשר חזן וחקר וכדומה אז יסי' מלא לרוח רבות אבל ליעקב הלבים ד' רוח הקודש לרוחת טוב בעתלו בשבילי יה ויסי' שמו לעולם ולתריתו יבורך מ"כ נסתתו ממנו כל לרות שבעולם והבן .

תנחומא ויקרבו ימי ישראל למות [זש"ה כי גריס אנכי לפניך ותושבי' ככל אבותיו כלו ימיו על הארץ ואין מקום כלל ימיו הלותי בלתו אל פותל לו כלל החיון חלה כלל אל עוף שנאמר כלל עוכר] הכווגה לל כותל מתמעט מעט כך אם ירגיש האדם המיתה מעט מעט שיופסק חיות החיברי' אי"ר אז ידע האדם יום לידו יום מיתתו ויוכל לעשות אדם לדרך להכין מזון הנפש והלותי בלל החיון שפיסק אלו בחאר מן האדדי' כך אם יופסק החיות בחאר מלעותיו אז ידע נ"ב להשמר על נפשו אבל בחמת המיתה בא לאדם פתאום לא יתחיל זאן רב ברבנין שהמה אי"ר הרחוקי' מן הלב ונם לא יתחיל בחאר מן האדדי' כימין אר שמאל אלא ברגע ימות ולא ידע כי בנפשו הוא כמו לל עוף הפורח ברגע יעוף ואינינו והבן .

שם ואין מקום [אין מי שיקום אלא ימות אלא הבל יודע' ואומרי' בפיהם שהן מתים אבדה' אמר אנכי הולך ערירי יאחז בעבור תברכך נפשי בטרם אמות יעקב ושבבתי עם אבותי אימתי בשעה שהוא למות לכן כתיב ויקרבו ימי ישראל למות] הכווגה הרשעי' יזכירו בפיהם ארמותו בעבור להוסיף אם ופשע כאשר אמר עשיו [אנכי הולך למות למה זה לי בכורה] וכמו [בהרג לאן נאחז בוקר כאבל ונאחז ולאמר נמות] אלו יאמרו אם לא יהיו עבדיו בחוות גיפס מי יודע אם יניע עוד לזה . ויש שהם במדרגה יותר ויבקשו לדרוך בקשת המות יאי התשוקות יזכרו על המיתה בחב"ל אם פגע לך מגואל זה יזכיר לו יום המיתה ואמרו הסתכל בג' דברי' ואי אתה בא לידי חטא ואי' מהן לאין אתה הולך כמו [ודע כי על כל אלה יביאך אלקי' במשפט] אבל הצדיקי' לא יזכירו יום המות ולא ערירי' לזה אפי' ליתן דבר אחד מתנ ורמז לפי החמדה יעקב לגלות הקץ אשר יגיעו בסוף כל תעניני' ועידוני' ונסתמו ממנו מעי"כ הסתיכוד יומר קשה [ג] מדש מם יסתכל שהוא זקן וחלוש וביומר מם מוטל על ערש דוי יתן ללבו מה יהי' נעשה מגיפי תקות חלום רמה וגם מה יעשה חשתו אשר תשתר גלמודה ומה יעשה בבניו אשר יעקבו יתומי' ממו אין אך מה יעשו בקרוביו ומוכיהו מה יעשה בחמתו אשר חזן וחקר וכדומה אז יסי' מלא לרוח רבות אבל ליעקב הלבים ד' רוח הקודש לרוחת טוב בעתלו בשבילי יה ויסי' שמו לעולם ולתריתו יבורך מ"כ נסתתו ממנו כל לרות שבעולם והבן .

תנחומא ויקרבו ימי ישראל למות [זש"ה כי גריס אנכי לפניך ותושבי' ככל אבותיו כלו ימיו על הארץ ואין מקום כלל ימיו הלותי בלתו אל פותל לו כלל החיון חלה כלל אל עוף שנאמר כלל עוכר] הכווגה לל כותל מתמעט מעט כך אם ירגיש האדם המיתה מעט מעט שיופסק חיות החיברי' אי"ר אז ידע האדם יום לידו יום מיתתו ויוכל לעשות אדם לדרך להכין מזון הנפש והלותי בלל החיון שפיסק אלו בחאר מן האדדי' כך אם יופסק החיות בחאר מלעותיו אז ידע נ"ב להשמר על נפשו אבל בחמת המיתה בא לאדם פתאום לא יתחיל זאן רב ברבנין שהמה אי"ר הרחוקי' מן הלב ונם לא יתחיל בחאר מן האדדי' כימין אר שמאל אלא ברגע ימות ולא ידע כי בנפשו הוא כמו לל עוף הפורח ברגע יעוף ואינינו והבן .

שם ואין מקום [אין מי שיקום אלא ימות אלא הבל יודע' ואומרי' בפיהם שהן מתים אבדה' אמר אנכי הולך ערירי יאחז בעבור תברכך נפשי בטרם אמות יעקב ושבבתי עם אבותי אימתי בשעה שהוא למות לכן כתיב ויקרבו ימי ישראל למות] הכווגה הרשעי' יזכירו בפיהם ארמותו בעבור להוסיף אם ופשע כאשר אמר עשיו [אנכי הולך למות למה זה לי בכורה] וכמו [בהרג לאן נאחז בוקר כאבל ונאחז ולאמר נמות] אלו יאמרו אם לא יהיו עבדיו בחוות גיפס מי יודע אם יניע עוד לזה . ויש שהם במדרגה יותר ויבקשו לדרוך בקשת המות יאי התשוקות יזכירו על המיתה בחב"ל אם פגע לך מגואל זה יזכיר לו יום המיתה ואמרו הסתכל בג' דברי' ואי אתה בא לידי חטא ואי' מהן לאין אתה הולך כמו [ודע כי על כל אלה יביאך אלקי' במשפט] אבל הצדיקי' לא יזכירו יום המות ולא ערירי' לזה אפי' ליתן דבר אחד מתנ ורמז לפי החמדה

שם [ויחי ר"ל כי כיון שהקב"ה מכפר לו שנאמר וכפר אדמתו עמו] הכווגה כי סגולת מ"י אלא תוכל שאת עון ואשמה ורשע כמו [ולא תקיה סהרן אתכם כאשר קשה הגוי הזה] וזה מי שמשנף עלמו בעיונין ממותרו' מאכלי' ומשקים ואעפ"כ אי' בסגולת מ"י לא הקב"ה מכפר לו כל עוונותיו והבן .

שם [ר' יהי' כשהי' נפטר מן העולם אמר למי שהוא עומד עליו קרלו לי לתלמידים אמר להם קברוני אותי בבלי' לבני' למה שאינו דוש בשעשי להקביל פני שורתי] הכווגה שכל ימיו הי' מהדר שיהא גם מעשיו נאים ומתוקני' בעיני הבריות כמו בעיני ד' לא שתלבש מעשה עבירה לשמה כתכן"ל גדולה עבירה לשמה כמו שפרשתי בקו"ח [אני ד' השוכן אתם בתוך טומאותם] גם בשה שעומת עלמן אני שוכן אתם כי תוכן לבות ד' אז המלבוש אינו אלא רק המחשבה וזה אמר קברי אותי בבלי' לבניי' שגם בשעשי אינו דוש מלבוש לפני ד' והבן .

שם [בעוה"ז אין המות מניח לאדם שישמח אבל לעוה"ב ובלע המות

לנלח וכיון שיבולע המות וגלתי בירושלי' וששתי בעמו ולא שמע עוד קול בכי וקול זעקה] הכוונה בעוה"ז בטרם שנעשה התיקון אז כל אדם מת בעונו א"כ אין המות מניח לאדם על אופן שישמח שבא יומו כי מי יודע אם הגיע לתכלית אשר שולח פה אבל לעוה"ב אז לא יהי' עוד מות אשר יבלע הנלחיו' אלא אחר שהשיג האדם התכלית אז בא פקודתו ליום שכולו ארוך ליום שכולו טוב אז יהי' גילה וששון כאשר ימות אחד ולא ישמע עוד קול לעקה קול זעקה כי ישמחו על הספיד' שבא בחזרה בשלו' שלא נשתברה ולא נטבעה בים והבן ·

שם (ילמדנו רבינו מהו לברך על הנר של הבשמי' של מתים כך שנו רבותינו אין מברכי' לא על האור ולא על הבשמים של מתים מ"ט שכתיב לא המתי' יהללו קה) הכוונה כי האדם לריך לחשוב תמיד שהעוה"ז רק לעשות לידה לדרך לבית עולם הבא היום לעשות ולמחר לקבל שכרם אבל יפעל אדם מלות ומע"ט כ"ז שהוא בחיים חיותו כמו (וילך לפניך לדקתיך) אבל אנשי' אשר בחיים לא יהל אורם לעשות טוב בעמם רק כאשר ימותו ולא יוכלו לשאת עמלם אז יניחו יתרם לדברי' טובי' אז על אור הבא מן הנר ובשמי' של מתים אין לברך דכתיב לא המתים יהללו קה והבן ·

שם (אר"מ מתי עכו"ם מתין אבל מתיהן של ישראל אינם מתים מפני שבזכותן החיים עומדי') הכוונה שע"י המעשי' טובי' אשר הנחלו האבות לבנים שהניחו יתרם לעולליהם עי"כ הם לא מתים כי מי שהניח בן כמותו כאלו לא מת והבן ויובן שם (ד"א וזאת אשר דבר ויו אותם ויאמר אליהם אני נאסף אל עמי אמר להם אם זכיתם נטפלתם בעלמי ואם לאו משאני מסתלק מן העולם אלל אבותי אני הולך וכיון שנסתלק מיד ויעשו בניו כן כאשר ליום) הכוונה אם הבנים הולכי' בעקבות אבותיהם ויעשו כדמותו וכלמו אז יש קשר אמיץ עוד בין אב לבנים כי כנפש האב כן נפש הבנים ויוכל לפעול עליהם ברוחו כאשר פרשתי באלי' הנביא (אם תראה אותי לוקח ממך יהי' לך כן) שאם ילך התלמיד בעקבות רבו אז גם אחרי מותו גאולה תהי' לו פי שנים ברוחו (ואם לאו לא) אם לא ילך בעקבותיו אז נעשה פירוד ולא יוכל להשפיע עליו · וזה רמז יעקב אם זכיתם נטפלתם בעלמי להיות דמותי חי בכם ואם לאו נתפרדה החבילה ואני נאסוף אל אבותי ואין לי עוד זכרון בארץ והבן ·

שם (ר"י כשהי' מסתלק מן העולם אמר לאותן שהי' לריכי' להטפל בקבורתו קברו אותי בכלים לבועי' לא לבנים ולא שחורי' שאם עמדתי בין הלדיקי' לא אבוש ואם עמדתי בין הרשעי' לא אכלם) הכוונה התכריכי' הם משל על המידת אשר לבש האדם בו לילך לדרך וביקש לקבור אותו בכלים לבועי' שגוף המלבוש בפנים הי' דבר אחר כאשר הוא נראה לעין ע"י לבע כך הי' פעולותיו לפעמי' מהופך מכאשר נראה לחוץ שלא ישזפתם עיני בני אדם · אם עמדתי בין הלדיקי' שלא הלכתי עמהם כגבור לרוץ אורח בכל זאת לא אבוש ואם עמדתי בין רשעי' שלא הלכתי עמם לא אכלם שכאן הי' סור מרע ושם הי' עניו שלא הגיע למדריגת לדיקי' והבן

שם (וקברתני בקבורתם שהי' מחבבי' את הקבורה) הכוונה שלא אמר וקברתני אללם אלא בקבורתם שהם הי' מוסרי' עלמן לקבורה בכל יום ויום שקדשו שם שמים ברבי' שהי' מחבבי' את הקבור' כמו ר"ע שאמ' כל ימי הייתי מלטער שהי' מלפה לקבורה ואמר יעקב ליוסף שגם הוא הי' מחבב את הקבורה כמו הם באותו בחינה תקברני עמהם · והוסיף (בקברי אשר כריתי לי) כי כל לדיק יש לו דרך לעלמו במסירת נפשו כפי שורש נשמתו כחכז"ל (שישי' הלכות למדתי בחרישת קבר) שלאו כל אדם זוכה לדעת קבר לעלמו אשר בו ינוח כאשר נפשו יאסף והבן :

רבה ויברך את יוסף (אר"ע בשעה שבירך יעקב אבינו את יוסף יצא ופניו מלהילות והשבטי' אומרי' דין כל עלמא עם קיימא בשביל שהוא מלך עם מן דקיימים קיימים א"ל יעקב אבינו יראו את ד' קדושיו אנא מספקא לכולי') הכוונה לפעמים הלדיק מכבד איש שוע וקלין אשר השעה משחקת לו אז העולם מתמיהי' הכי זה הוא לדקת ויראת ד' למה לא מכבד כן לעני ואביון אך הדבר תלוי' אם הלדיק מחניף להנגיד בעבור הנאת גופו או מחשבתו לטובת כל העם יען כי זה האיש גדול בעיני שרים וסגנות ואם יהי' אוהב לו ומכבדו יעשה רלונו לילך בדרך אשר ישלח אותו להליל עשוקי' ולהתי' אסורים · וזה שרמז שהשבטי' אמרו שיעקב הוא כעמא דארעא שמכבדי' למי שהשעה משחקת לו ומשפילי' אביוני' ודלים אמר להם יעקב ירא את ד' קדושיו לא עשיתי זאת לעלמי רק אנא מספיק לכולהו שיבוא טובת הכלל והבן ·

גמ' פסחי' קי"ח (אר"י קשי' מזונותיו של אדם יותר

יומר מן הגאולה דלגו בגאולה כתיב המלאך הגואל אותי מלאך בעלמא ולגו מזוזות כתיב התלוי' הרועה אותי) הכוונה כי אדם יתבושש אם עיניו יסברון על ידי רעהו להמיות אותו לחם לפי ממסורו אסר יחסר לו להסביע נפש הערבים כי גם אם הם ממוקי' כדאם סופם מרורי' כלעגה ורוש ויתחוש רק לקבל מזון וכר מיד ד' אסר נותן לחם לכל בשר יום ויום · אבל אם האדם בעלמו ובמלוק וצריך יד חרוני' אסר יפדה אותו מיד חזק ממנו אז יהא עיניו אל ד' שיעלה נפשו מלאך אדם טוב אסר ילך לפניו להוליך ממסגר נפשו יען כי אין חכוש מתיר עצמו מבית האסורי' אז אין זאת לפוקה לפניו אם אים אחר יפתח בית אסוריו ויתיר ממנו עבותות . וזה שרמזו חכז"ל (קסי' מזוזותיו של אדם) מה שאדם יקבל מזוזות מאדם אחר נותן מזוזות של אדם קסי' מאוד · יומר מן הגאולה . מה שיקבל אדם גאולה מאים אחר · דאת בגאולה כתיב (המלאך הגואל אותי מלאך בעלמא) אינה שליח שיסי' הגם שלא יד ד' בעלמו יסליך ממנו עבותיו אבל בפרנסה כתיב (האלקי' הרועה אותי) רק מיד ד' קיבל פרנסתו

מ"ך (ריב"ל אומר קסי' מזוזותיו של אדם בקריעת

ים סוף שנאמר לגוזר ים סוף לגזרי' וכתיב תמן נותן לחם לכל בשר) הכוונה על נותן מזוזות שמגיעי' לאים מיד אדם ולא מיד הקב"ה רק מלפה לידי מניות בו"ד אז קסי' הם לאדם בקריעת ים סוף שהלריך הקב"ה להביא רוח קדים עזה עד שנגזר ים לגזרי' כך לרוך לבוא רוח באים שיפרסם לאחרי' ממעל ידו וביאר דכתיב יחד גזירת ים סוף עם נותן לחם לכל בשר שהוא שהקב"ה יתן לחם לאדם אחד שיפרסם אחרי' והכן ·

או הכוונה אם הקב"ה נותן לאדם המזוזות נופפא ולא ילרוך לאריסה וזריעה ודישה וכדומה רק שיעמדו זרי' ויעשה רלונו הוא קשה בקריעת ים סוף והביא רמז אם הקב"ה יתן לחם ממש שרצוי' לאכול מיד ולא לריך לטרוח עלמו יקשה בקריעת ים סוף והכן · וזה יובן מדרש שלא שנר התהום דכתיב שהקב"ה הוכיח את הנר ליתן לו לחם ושלא הכי אין לו שבעה יותר והביא התנא הלא זה אי' התפילת יעקב ואתן לי לחם לאכול וכנד לגבוה אבל הכוונה כנ"ל שיעקב התפלל שהקב"ה יזמין לו הלחם וכשנר עלמו ולא ילרוך להרבה מלאכות ואבל יסי' מוכן לפניו והנר לא הבין את זאת שבזה אהבת הקב"ה לגר שיתן לו לחם ושלא והכן ·

רבה וידגו לרוב (תר"ל שיפי' ריבוי תיקות עכרו נשותיהן של ישראל בניל' אחד וכולן הושלכו ליאור ועלו בזכותן של אלה שאמר אומר שם מאות אלף רגלי הטף אשר אנכי פקדתי כולן לרגלי עלו) הכוונה עד"א דלרות ומלוקות נמשלו לגילה כמו (אמר שומר אתא בוקר וגם לילה] ואומן שם מאות אלפי ישראל אשר נולדו במצרים בתוך הלרות ומלוקות עיל גלות לא יוכלו לשאת ממקור כאר מים חיים רק הולאו מדאי של דמי מכוונתי' עליהם עד שנפלו כולם ליאור אשר במצרי' שנאמר בו [ויבאתם היאור ולא יבלו מלרים לשאת מים מן היאור] כן נפלו ושקעו בתועבות מלרים וכמים הזדוני' ונטבעו שם · כמו בתהילי' קכ"ד [אז מים שטפונו כחרות אפס כמו אז המים שטפונו לחלה עבר על נפשינו] וכמו שם ס"ע [אל תשטפני שבולת מים ואל תבלעני מצולה ואל תאטר עלי באר פיה] · ועלו ממים הזדוני' בזכותן של אלה יען שאלה זכה וביכה את הרבים במעלותיו ומידותיו ותהלכותיו אשרי אמר אם מאות אלף רגלי הטף אשר אנכי בקרבו שאמעודם ניכר שאלה רועה לאן האדם אחרי הר אלקי' אשר אחד לשבתו והכן · וזה יובן מה שהוסיף ר"ז [מה נבול ארץ שאים רכוש אלף נפול דגי' שאים רכוש] הכוונה כי טבע הדגי' שנדול בולע את הקטן שבעבור כן אמר הביאה [ותעשה האדם כדגי הים] וכמו כך בישראל הנדול בולע את הקטן שיאמץ לעלמו ויסי' בקרבו בכל מועלות ודעות והכן בקיצר ·

שם ויאמר ישראל אל יוסף אנכי את [בר אחוי דר"י נ' שימוני' אתן להם הזקן הבא בשנתון אלו אנכי והממנה אכם זקני' ואומר לכם פקוד יפקוד הוא נותן לדק ר' חוניא מוליא אנכי ואכניס אם האמורים) הכוונה כי הגיע אסר קרוב לר' ושוה מעבריו ניכר בני דבריס (א) שלא ידבר נבוה כי לו הבא והנבואה שהוא הבל יכול מרב בא ואמין ביום רק ידבר הבל שאם עזרת ד' יסי' עמו מקום שיוכל לעשות וילניא אבל מבלעדי ד' הוא יזור אחור · וזה מורה תיבת אנכי שהוא אנך של הקב"ה שליא הדמיים עין מדרש שם (ב) מי שסי' עבד ד' הוא יחזיק זקני' אסר סי' אשוני' מקדמת דנא ולא יספיק הקטרס שזקנים יעמדו לפני נערים כאמ"ל בנין נערי' שתירה ושתירת זקנים בנין לא יגביה אדם השפל ולא יספיל הנכבד שיתבלל אבלוני דור דורות . וזה שימון הב' שימנה זקנים ולא נערים

(ג) מי שהוא שליח ד' לא יחניף לעם למצוא חן בעיניהם נהפוך הוא שיגיד להם דברים קשי' כגידי' ויפקוד עליהם חטאתם · וזה שיאמר פקוד כמו ביום פקדי פקדתי והבן · ור' חוניא מוסיף לא די שיאמר אנכי שהוא בצירף ישועת ד' יצליח רק שם המפורש שיהי' חוץ לטבע ולא לכבוד עצמו כלל רק לכבוד ד' בלבד והבן ·

שם הנה נתתי לך שכם אחד על אחיך [בכורה ולבושו של אדם ראשון) הכוונה עד"א כי ע"י הבכורה נתוסף עושר וכבוד ואז לרוב בא מידת הב הב כחכז"ל מי שיש לו מנה רוצה מאתים כפי' עקידה (אל תיגע להעשיר מבינתך חדל כי עשה יעשה לו כנפים כנשר יעוף בשמים) כי העושר יעשה כנפים לבקש עוד כמו הנשר שיעוף תמיד מעלה מעלה דפח"ח ולכן בירך אותו במלבושו של אדה"ר שהי' רק כתנות עור מבהמה לכסות ערוה ולא ביקש יוחר וזה שבירך אותו במידת הסתפקות

שם ויקרא יעקב אל בניו (ויקרא יעקב אל אל להיות עם בניו וח"א זימנו לבניו וח"א עשה אותו אפטרופס על בניו) הכוונה . להיות עם בניו · בשעה שיהי' בצרה ומציקה בגלות לא יטשם ד' ולא יעזבם ביד לוחציהם שימח שמם חלילה דכתיב [אנכי אהי' עמך) וכתיב (עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו] · (ב) בשעה שיגדלו ישראל ויהי' לעם אשר ישבו איש תחתיו חחת גפנו ותאנתו בשעת שמחה ושלוה לא יניחם ד' למיקרי הטבע רק עין בעין נראה ד' בבנין אפריון כמו דכתיב (ושכנתי בתוכם וידעו כי אני ד') וזה שזימנו לבניו שיהיה תוכם קדוש ממלכת כהנים וגוי קדוש · (ג) אם יעזבנו בניו תורת ד' ולא ילכו במשפטיו וחוקיו ויתורו אחרי מראות עינים יצרם הרע לב הזונה אז ביד חזקה ימלוך ד' עליהם והוא כמו שאב מונה אפטרופס על ממון הבניו שלא ילכו בדרך תוהים ·

שם הקבצו ושמעו בני יעקב (פזורי' הי' חד אמר מלאך ירד וקבצן וחד אמר ברה"ק כנסן) הכוונה כי האחדות נעשה רק ביד חזקה שמלאך ד' רודפם שיהי' אחודי' בגלות דאל"כ לא יעמדו מפני חומת המציק או שבתוך הלב וברוה"ק נעשה אגודי' ולמודי' יחדיו מרצון עצמם שאוהבי' זל"ז והבן ·

שם ושמעו אל בני ישראל אביכם [ר"פ אמר אל הוא ישראל אביכם מה הקב"ה בורא עולמת אף אביכם בורא עולמת מה הקב"ה מחלק עולמת אף אביכם מחלק עולמת] הכוונה יש בני אדם שהולכי' רק אחר תאוות עוה"ז ויש בני אדם שהולכי' רק אחר תשוקת עוה"ב כת ראשונה יאכלו וישבעו וישתו ולא יבקרו בין טוב לרע מה שמגיע לנפש רק לצבות בטן מכל מעדנים ולדיקי' ישלכו כל תשוקת הגוף וישבו במערות וביערות עד שמלאי' חלודי' כל בשרם ולא יבוא לשולחן התענוג ויש לכל אחד רק עולם אחד אבל בני עלי' מתדמי' ליוצרם לברוא שני עולמת להנות מן עוה"ז ולהתענג מן עוה"ב כמו [אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו] וכך יעקב הי' רועה צאן עבד ואב נאמן וברא שני עולמת וקרא עליהם יעמדו יחדיו אבל לפעמי' שעי"כ שאדם קושר שני עולמות אז נעשו הם צרות זל"ז לא ישלי' עבודת ד' בעבור שגם זה לו בן שיודע מה שמחויב לגוף וגם לא ישלים עבודת הגוף שיודע מה שמחויב מן עבודת ד' כי הוא בן ימינו אז מקצר בשניהם ולא ישיג שלימות לא ברב ולא בצעיר אבל בני עלי' היודעי' לשער לקלוע אל השערה מזה ומזה אל יניחו ידם למלאות חיובם וזה רמז מה הקב"ה מחלק עולמות שמים ממעל וארץ מתחת כאלו לא יגשו ולא יתקרבו זה אל זה כך אני מחלק עולמות שלא יהי' אשה אל אחותה לצרור עלי' בחיי' והבן :

שם פחז כמים [מהו נוטריקון ר"א פחזת השלכת עול על צווארך זע יצרך עליך] הכוונה דכתיב [וילך ראובן וישכב את בלהה פלגש אביו] הכוונה שנתן מקום ליצה"ר להרהור עבירה שבכל הליכה הי' חושב מחשבה זאת אבל באמת לא חטא במעשה רק הלך לבו במחשבה זאת לשכוב עם פלגש לאביו ומחשבה פוגם בראש המטה של יעקב וזה השלכת עול על צוארך ונתן מקום לזעת היצה"ר כי מעצת יצה"ר הי' עליו זעת אפו ועיי' תרגום אונקלס והבן

שם [ר"י אומר חטאת זנית] הכוונה מתחילה חטאת איזה חטא קל אח"כ בא לידי זנות כי לולא שהי' מתחילה אך ברגלים חוטא לא הי' בא לידי עבירה חמורה רק לפתח חטאת רובץ גם עון והבן

שם [ר"ל פחז סרסרהו זעת חרדת פרח חט מעליך] הכוונה תיקון הקרי כתב האר"י ז"ל הוא שימעול במצוה עד שיזיע כל גופו ועי' ט"ז בה' פסח וזה זעת חרדת עי"כ פרח חט מעליך והבן :

לכוש יכוון אתם יודוך אתיך [זח"ס ע"י מסף זכח תודה יכבדנני מקרא זה נלח אמר אלא כנגד הלדיקי' שכוכבי' את ילרס ומודי' במעשיו שכל המודי' במעשיו זוכה לחיי עוה"ב שנאמר זובח תודה יכבדנני] הכוונה אם אחד עושה דבר אחר מוסר ממונו או גופו בעבור כבוד ד' אז מ"ל בכיאת ילה"ר בשעה שמספרי' מעשיו להפוך הוא שילה"ר מסייעו כדי שיתפאר ויהי' דבר שפתיים אך למחסור אבל אם הלדיק אחד עבירה בסתר ומודה בגלוי להיות מודה על פשעיו אז עושה לדקות גדול אבל אין בו להתפאר וילה"ר רוצה לגבור עליהם אלא להודות ולספר בחזקי כל השומעי' והם כובשי' את ילרס לספר אחר פשעו אחתו ואחמו · וזה זובח תודה מי שמספר אחד ואין כדי לכפר הוא עושה לדקות אחר זובח גם המודה במעשיו זוכה למי עוה"ב שלריך בכיאת ילה"ר כדי להודות

שם [אמר יעקב בני גלוי וידוע לפני הקב"ה שאתה הללת יוסף מן המיתה שלמלת אתם הרגוהו שמעון ולוי ועכשיו מזכה שיודו לך אחיך שהללת יוסף מן המיתה ואף אתה נתרדו אחיך לגהינם אף כעוה"ז תזכה שיקראו על שמך יהודי'] הכוונה לא די שזכה להגיל יוסף להיות נשאר חי וגם הגיל שמעון ולוי מבוא בדמי' אלא גם שמעון ולוי יודו לו על שהגילם שלפעמי' הים המגיל חבירו מן העבירה נעשה לו סוכת גדול על אלא הי' יוכל לעשות כל אחר זמם כי יהודע הרואה שהאלהי בני ישרחל הוא עד שפיכת דמים אבל לשפוך דם נקי לא יעשה בישרחל ולכך אמר מה אלא כי נהרוג את אחיו וכסינו את דמו לכו ונמכרנו לישמעאלי' וכן הוטבעו בני ישרחל בגלות שהם ים בהם בעלי קטטות ומריבות אבל כשאר בא להרוג את אחיו חוזר משנאתו לכן נקרא יהודה והכן

שם בן פורת יוסף בן פורת עלי עין [ת"ל הקב"ה יוסף יהי' שליט על העין שעשה אלא הכיעה על אחת מן המלרית שנאמר בנות לעדה עלי שור] הכוונה העין שולט על האדם מי שים לו מנה מבקש מאחים אין אדם את ואני אחוותו בידו · אבל יוסף יהי' שליט על העין יהי' אך וגיד על התאוות שלא יבקש יותר אלא יהי' לו בהתפקות בשאר ים לו בשם שהשם עיניו ולא הכיע על בנות המילרית · יהי' לעדות על שור שיתאבל יוסף בשם והוא יהי' שליט על העין · יתברך זה שבעין לא ישלוט עליו אלא הוא יהי' שליט על העין . וזה שאמרו שם

[אמר הקב"ה עלי לשלם שכר לאומו עין] היינו משלו נתנה לו לשלוט על העין אלא יבקש מיתרות אלא יעשיר עיניו מרחות ולא יבקש רק מה שהקב"ה נותן לו וכפי'הרמב"ן תחוות לבו נתת לו מה שבאר נתת יתחווה ולא על העתיד שיתן ד' לו עוד דפח"ח והכן

מכורה [מכרף בני עלית כי עלית מאכבי חביך · עלית למרוס] הכוונה בחמת ים לאדם לירחם מפני ד' ולכבד מורת שמים ועי"ז יפרוס מכל עבירות ולא שיזכר בזיר להזיר לכבוד משפחתו אלא יתן מוס בשפחתו או חסרון בבית חביו וזה שאמרו [ויהם מורת שמים עליכם] ולא מורת בשר ודם אבל בכל זאת אם אדם פורס מעבירה אלא לחלל שם בבוד בית חביו ג"כ לדקה מחשב לו ויעלה מעלה מעלה וזה מטרף בני עלית אם שמרת אלא לטרוף נפשך בחפך יען כי עלית מאכבי חביך אלא לחלל שם בבוד חביך זכית גם בזה עלית למרוס והכן

רבה חים בברכתו [הגם שאמר לאחד אחרי' ולאחי זאב ולאליעזי כתם ולרביעי חילה חזר וכללן כאחד ועשאן אריות ואחשי' שנאמר כולך יפה רעיתי ומום אין בך] הכוונה שאמות החיות כולן מורה על בוחות הפנימיות ומידות גדולות כמו מלפנו מבהמות ארץ כמו שים חיזק מידה טובה בארי' או בשפע או בחילה וכדומה אמנם לא שיהי' עבע כמו בחיות אלא אין זה שבח רק כמו הוי עז כנמר וקל בנשר וגבור בארי לעשות רלון חביך שבשמים ולכן כללן יחד להורות שבל הבוחות אלא שהמה בעלי בחירה וכל המידות טובות אלא והכן

שם (תנו חבורה ובני משפחה בך הן דומי' לכיפת חביים את טוען ממנה אבן אחת כולה מתרוממת את נותן עלי' אבן אחת יכולה עומדת] הכוונה אם חבורה או בני משפחה כולם בדרך אחד שכולם אהובי' דבוקי' וקשורי' בקשר בתורת ד' וירחתו אז יעמדו יחדיו בחשר יעמדו שמים וארץ אבל אם אחלוקת זה לדיק וזה רשע זה רחמן וזה אכזר וכדומה מפירוד לבבות אז כולם נופלי' ברשת השחת בחכז"ל מעולם לא יצא דבר טוב מן המחלוקת כי מן פירוד לבבות לא יצא טוב כי זה לעומת זה יחתאו ויקשו ערפם וזה שאמרו שבני משפחה דומי' לכיפת חביי' הוא לורה עגולה מבנין חביי' הרבה אם אחד נוטל ממנו המעלה אזאת אבל אם אחד נותן עלי' מעלה אזאת אבן אחת שכולם

שכולם מתאימות ודבוקי' יחד אז כולה עומדת כחכז"ל יעקב עשה סימן אם אבנים נעשת אחת אז בטוח שלא ימצא פסול בזרעו כי הדברי' תלוי' זה בזה והבן ·

שם וימלאו לו ארבעי' יום ויעברו ימי בכיתו [הכא את אמר ויעברו ימי בכיתו ולהלן את אומר ויתמו ימי בכי אבל משה אלא משה ע"י שלא הי' לו בוכי' כתיב ויתמו אבל יעקב ע"י שהי' לו בוכי' כתיב ויעברו) ועיין במפרש שנדחק מאוד אבל הכוונה עמוקה משה זכה ללמד לישראל עד שנעשו עם חכם ונבון אשר לא יצרכו עוד לזכור בו ולעשות כמעשיו רק כל איש בחר לו קה כפי סגולת טבעו ומקומו עבד ד' זה בכה וזה בכה וסוף הי' כול' תל תלפיות שהכל פוני' לכן ויעברו ימי בכי אבל משה כמו אב שנעשה זקן והשאיר אחריו בנים גדולים מוצלחי' אשר לא ירגישו חסרון שמת אביהם ויש גבול וזמן לימי בכיתם שברוב ימים לא יזכרו עוד עליו · אבל יעקב אשר הורד למצרים וראה בעיני נבואה את הגלות ועדיין לא השלים את בניו ובני בניו שלא יהי' צריכי' לזכור בדמות יעקב נהפוך הוא בשעת מיתתו הזכיר להם (הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם) שיזכרו שהמה בני יעקב ובני ישראל ולכן תמיד הי' צריכי' לזכור עליו והי' נשארו לו בוכי' כמו אב שמת והניח בנים קטנים שבכל מקרה לא טהור יקראו אבינו אבינו וזכרו לא יסיף מזרעו לכן עברו רק עד אשר ימצאו להן מקרה אשר יצר להם או עד שירצו לעבוד ד' אז צריכי' לזכור בו והבן ·

ילקוט (אר"י מתחילה עד שלא ראו כבודן של ישראל לא נהגו בהן כבוד לבסוף שראו כבודן של ישראל נהגו בהן כבוד שנאמר ויבואו עד גורן האטד וכי יש גורן לאטד אר"א מלמד שהקיפו כתרי' לארונו של יעקב כגורן זה שמוקף לו אטד שבאו בני ישמעאל ובני עשיו ובני קטורה למלחמ' כיון שראו כתרו של יוסף תלוי' בארונו של יעקב נטלו כולן כתריהן ותלוים בארונו של יעקב] הכוונה יוסף הי' תולה כתרו בארונו של יעקב להראות הן החכמה והן הצדק שלא חטא באשת אדוניו וגם מה שהי' מלקט כל הכסף והזהב והביאו בבית פרעה וגם אשר לא לקח נקם מאחיו וכל אשר הטיב עם כל בני אדם הוא הכתר שלו ונזרו הכל בא לו מאביו אשר חנכו וגדלו וחכמו שראה אביו שלבן החליף משכורתו עשרת מיני' בכל זאת לא מצא אתו מכל כליו מאומה וגם שעבד בעד רחל ז' שנים והי' בן פ"ד שנים בכל זאת אמר על ראובן כוחי וראשית אוני שמשל ברוחו וגבר על תאוות נשים וחמדת בשר א"כ כתרו של יוסף תלוי מארונו של יעקב ואז הכירו בני ישמעאל ועשיו וקטורה חסרונותיהם שלזה יש כתר גבורה ולזה יש כתר עושר הכל הבל כנגד כתר שם טוב של יוסף התלוי מארונו של יעקב שהיא העולה על גביהן [והקיפו כתרונות כאטד לגורן] שדמו עצמם כאטד כנגד גורן · חסרון שלהם כנגד מעלות יעקב ובניו והבן ·

מ"ר [רבי צוה שלא יספדהו בארץ ישראל] הכוונה בחו"ל בקל הוא שאיש יחשב לצדיק ולגדול בתורה ואז אין שבחי הספד גוזמא יותר מדי אבל בא"י אם יספדוהו שם צריך להיות גדול מאוד וירא בעונותנותו שיגזמו יותר מדי ואין זה נייח למת כידוע לכן צוה שלא יספדהו בא"י ·

אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם אחכז"ל לכן הבטיח לו הקב"ה שעצמותיו ילכו במדבר מ' שנה שנאמר ויהי' אנשי' טמאי' לנפש אדם הכוונ' אחכז"ל [רקב בעצמותי קנאה] מי שאין לו נקמ' וקנאה עצמותיו לא ירקבו והנה יוסף אמר לאביו אנכי אכלכל אותך ואת ביתך לחם לפי הטף אבל אחר מיתת יעקב ניחם אותם אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם ולא אמר לפי הטף הכוונה כי חז"ל אמרו לחם לפי הטף הוא בעין טובה שטף מקלקל הרבה אבל לשבטי' לא הבטיח כן שלא יהי' נראה כאלו מחתה גחלי' על ראשם [אם רעב שנאך האכילהו לחם] ולכן שלא הי' לו קנאה ושנאה ולכן לא בא רקב בעצמותיו והבן ·

שמות

מ"ת ומלה שמות כ"י [תניא רשב"י את מולה שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל ולא נתן לאחם אלא ע"י יסורי, התורה[ומ"י ועוה"ב] הכוונה כי כל מתנה הגדולה והיקרה תכבד על המקבל אם בעל נפש הוא כי לבו יתמא מבלתי אם בעיניו ירע, יקר המפץ אשר נדבה רוח הכותן ליתן לו להתענג בדבר אשר לא עמל בו ולא נדלו כמו [תאות לבם נתת להם] שהלדיקי, יתאוו מאוד שאשר נפל להם מד, בתתת חינם יזכו לפעול בו דבר לפני ד', שיהי, להם לאות מתנה בשכר עבודתם ולא בחנם וזה שתאות להם להשיג בעתיד מה שנתן ד' להם והכן וכזה יובן מ"י שמואל ג', סי' קכ"ז [דוד נתן לו רמז ואם שלמר גם את תמרי ואת הדוב הכה עבדיך ממר וכי מה תני ספון שהכתי חיות ועוף הלזו אלא שמע דבר עתיד לחירע לישראל ושם עתידי, להעלל מידי] הכוונה מסיר כתדוניהו דוד חקר שהוא מתנת ד' שאם יגבור כנגד תרי ודוב ויסי, תאוות לבו שיהי, הכנה לכלל ישראל ואז לא יהי' לו מתנת חנם וזה שנתן לו רמז בכח חון לעבע ומון ממחשבה שאדם יזכה לזה והתאווה תאווה לפעול לפני ד' : וזה שרמז לגדולת מעלות התורה ויקרה . ולהשיבת ע"י ולעוכה . ולהתרוממת עוע"כ לא יהי' לאדם למחמד לב אם יהיג תותם בחתנת חינם לכן נתן ד' לותם ע"י יסורי, להפש דעת המקבלי, והבן

מ"ך [שקולי, הם ישראל כלשה השמים נאמר כאן שמות ונאמר בכוכבי, שמות יקרא] הכוונה מוכה מספר לכוכבי, לכולם שמות יקרא] הכוונה כי הכוכבי, יחד יפעלו פעולה להאיר על האדץ אבל יש לכל כוכב מעלה בפני עלמה אשר יבדל בו מחבירו אשר זה שם של עלמו כך ישראל כולם יחד המה עם קדוש להאיר על האדץ . ורחו כל עמי האדץ כי שם ד' נקרא עליכם . אבל כל אחד מישראל יש לו מעלה בפ"ע שבו הוא מובדל מחבירו . וזה כמו המוכה בספר לבחם שאשתע שהם סוג אחד שנספרי, יחד בכל זאת יש להם שמות רבות יען שכל אחד מובדל מחבירו כך ישראל בכל שבט ובכל חיש ישראל יש בו דבר טוב לעלמו והבן .

ולכוש את יעקב [מהיכן הן בחי, מכותו של יעקב] הכוונה שבכל כניו ביחד נמלא רק תותן דברי, שהי, ביעקב לבדו והוא הדריך תותם בדרך הישר ומכותו הם בחים לדקתם . ועיי, רבה [כל אלה מכותו של יעקב שסגל מלות ומע"ט וזכה להעמיד י"ב שבט"] והבן .

או הכוונה שהקדימו שם דכתיב הבחים כאלו היום הם בחים למלרים ולא נודע שם מקודם ליוסבי אדץ ומתין ילא זה שהדמו כאלו היום בחים יען שלא עזבו מלות יעקב וירחתו רק הי, נשחרי, דבוקי, כמו [נלחם יהודה מעוני מרוב עבודה] שע"י עבודת ד' נשחרו כגרים שיגלו כרחם גוים כחכז"ל אלו המכות הכוני בניח מחבבי יללתי לסקול על שנמרתי את הסבת וזה מכתו של יעקב נחשבו כאלו היום הי, בחים והבן .

רבה אשר [על שם שהי, מאשרי, לותן כל אומע, נאולתן ונדולתן דכתיב ואשרו אתכם כל הגוים כי אתם ל' ארץ חפץ אמר ד' לבחות] הכוונה כי בב' סימני ליכרי, בית ישראל [א] שם ילמית נאולתן לא יעשו ד' ליחם על אדוניהם להסיר הוא סוכני, עול נלות והשעיבוד עד שיעלה ד' עזרו מקודם אבל שהמה ישלחו יד בחדוחם לא הי, מעולם כמו שאחז"ל השבעתי אתכם בנות ירושלי, שלא ימרודו בחלכות יעו"ש בילקוט [ב] שלא יגבהו עוף אם יבואו בנאולה לדבר נבוהה ולמלל רברבן על זרועם החשוף להפיך הוא כל עוד שלימים לחים נאולה יהי' עניו ביותר ומבקש טוב לכל אחיו ודובר שלום לעמו . לא כן הלומות מורדים בחדוחים וגם אם הלניחו יתנשו על נדולתן . והנה חכז"ל אמרו שהקב"ה חוסב ישראל אם המה עמוים ומדמים לפשם בשפר וכחרן . וזה שרמזו שכל הלומת מאשרי, לותן כל הלומע לותן נאולתם שלא כמרידה וגם שומע לרך נדולתן שהים מגביהי, עלמן דכתיב ואשרו אתכם כל הגוים אבל רק אז

כי תבוי' לחם לי ארץ חפץ שפתיכם כעפר לכל תסי' והכן בקיצר.

שם [למה הקריס חלו לחלו לפי שהן תקרת הטולם זה שמתקן תקרה כרחוי' נותן עוכי' על תקרים חלו לחלו ומניין שהן תקרה של עולם שכן יעקי' הביאיה אומר שמעו אלי יעקב וישראל מקורמי] הכוונה כל מים ומים מישראל יש להם מחיצ בפני עלמם בחיצ מצלב ומידה במדרינה גדולה מחבירו למעל מאר מחזיק כלל מעזו במלות ביקור חולי' לכל ירפא לפעמי' כהלוית המת וירפא בביקר חולים וכן כל מים ומים יש לו מחיצ במלוה לחת יותר משאר המלות לכל סוף יש לכל ישראל מחיצ לכל מלוה ומלוה רק שמחזיק בפ' יותר מרעהו מה שזה ירפא זה יחזק וכן במידות טובות זה יחזק בחת יותר מרעהו וככ"ז יש לכל ישראל מחיצ לכל מלוה ולכל מידה טובה וזה פ"שאי דברי חכו"ל ברכב וימי כל חלם שבטי ישראל שנים עשר [ככר כתיב ויכרך לותם מה ת"ל לים כברכתו ברך לותם חלא לפי שבירכן יהודה בחרי' דן בחתם נפתלי בחילה בניתן בזאב חזר וכלבן כחת ועשהן חריות ועשהן לחצי' תדע שהוא כן יסי' דן נחש קרא לותו חרי' הה"ד דן גור חרי' לקיים מה שנאמר כולך יפה רעיתי ומום חין בך] כי יש לכל חדם הכרח מעבע למידם פ' או לגבורה או למהירות או טוקס ומוטר או בעשן או בעל רחמי' וכדומה לכל מי שחין לו חלא מידה לחת ניהו מעולה בחבלה. חלא טוב תמיד להיות בעל רחמים או מכזר וכדומה לכן צריך לכל לחד גם קלת מעלות ומידות ויספיק בשכל לעשות היטר בעיני ד' כמאמר החוקר [עובד ד' חין לו עבע] וזה שרומזו הגם שים לכל שבע מידה ומעלה מיוחדת בכל זאת יש לכ"ף מקלת ממעלות ומידות רעיהו שהרי דן ס זחסף לכל המחנות הטפל והכנים ועבעו להיות זוהל עשר כמו הנחש חשר הולך של נחון בכ"ז לפעמי' יודע להיות בבבד ויקר כמלך שהוא חרי' וזה שכולך יפה רעיתי ומים חין בך ביוכל לגבור של מידה שלו לכבוד ד'. וע"ז רמזו חכו"ל [חיזה ת"ח היודע להפיך חלוקי] הייהו המידות שהם מלבושי חרם והכן. וזה שרמזו שמי שניתן תקרה הוא נותן עיניו של תקרים זו בלד רחשה של לחתת שכל תקרים כרחשו הוא דק וכל מה שיכול לעורם הוא עבה ומה שכוונה רוצה שיהי' שום הוא מניח עוכי' של לחד בלד רחשו של לחתת ואז הוא שום שכ כך כל"י מניח לד הקלוש כמלוש חלא רעהו שיהיה לותו בכל יומו כמלוש חחרת והכן בקיצר.

שם וימת יוסף וכל לחיו [חעפ"י שמתו חלקיפ' לא מת הס"ד וכני ישראל פרו וישרלו] הכוונ' לפעמי' כל זמן שזקוקי' חייס בשתר הרת חבל כחשר תמהו הדור הרחשון חז הכניס יזורו לחיר מלעכוד ד' ולא נשתר ד' עוד בקרבם וספרו חכו"ל שיוסף ולחיו וכל הדור מתי חבל הרת חשיב נשתר בקרבם [חלקיפס לא מת] שנאמר וכני ישראל פרו שנכרו כחולות והכן.

שם ויקס מלך חדש [כך' בנדו כי בניס זריס ילדו עתה יהכלס חדש לת חלקיפס ללמדך כשמת יוסף הפרו ברית מילה לחרו כה' כמלריס מכחן לתה למד שמשם מלן בילותן וכיון שעשו כן סיפוך הקב"ה חשכה שכי' מלרי' חוסכן לותן לשנחה שנחמר הסף לכם לשנות עמו להתנכל בעבדיו לקיים מה שנחמר עתה יהכלס חדש לת חלקיפס] הכוונ' כי לות ברית מילה מורה שהולרכו לגזור שרלת יד התחוה כי לולא שגזרו לח יוכלו לעמוד חלא לסיות כשר חמוריס בשרס משוקעים בתחוות לפשס ולכן הוחלשו בשבע נופס ובחמת ימים חשר עיניו ולבו על דלפת פרנסס לח יכול להטות כשכם לרוב הוח כפחת ושגבי חרן חשר יחכלו ושכשו מחוד ותחוחם יכות להס כמו וישמן ישורון ויבעט ושכח כל זמן שהחכות קיימו לו יוסף ס' מי ס' קרובי' למלכות כי ס' גדולי חרן הולרכו למול עור בשרס חבל חחר שמת יוסף וכל הדור הוח ושמה רק כנריס וכחזרת חשר חייסס תלויס להס מענד לפרנסם חנשי ביתס החמיטו שמין לרייבי' עוד למול בשר ערלתס. ושכח המלריס כל זמן שרלו שים להס חוח מילה להרחות שהמה גריס כחרן הזחת לח חשבו עליהס רשי חבל כחשר הסיטו ליון נופס חשבו מזימס חולי לחחוז בכנפי חרן. והסף לכם לשנות עמו ולהתנכל בעבדיו כי מתחילה חנשים ההם ס' שלמיט עמס חין רשע בקרבס ושים עמו לחמן ועבדיו ממס בכל זחת הסף לכם לשנות חותס והכן.

חן שכוונס כי בחמת פלח גדול המיך נפל זחת בריעוניו כי תקרחה מלחמה ומוסף גס הוח על שומיניו ומלחם כמו ושלח מן המרן והחכים לעשו' חותס עבדי' הלח כיסוף הוח חס יתן להס מיכו' כחזר' המרן יסי' מוסרי' נפש' בעבו' המלך והמרן חת' יושבים לבטח עלי'. לך הדבר כי בחמת מי שים לו

תמונה אשר קיבל מאבותיו וילך הם בכל מלותיו ומשפטיו, הם מובטח המלך שלמה ימרדו בו כי חיך יעשה זאת לכלם רעה תחת טובה הלא יש בכלום ובקש בארץ הזאת וימסור גופו בעבד ולא שיתוסף ויתחבר לשונא · לא תהי' כזאת בעיני הלא יוסף אמר יען שמדוניו נתן הכל בידו לא יוכל לעשות רעה כזאת ולחטוא לאלקיו · ואם כן האדם הוא בלא תמונה מכלם רעה תחת טובה · וזה שאמר תביאנך ליקח [רחם רחימו כי הי' ד' עמך] כזה שלא פרשת מדתך ולקבל דמיון ולשאר בארץ אשר עשרך כזה נגלה שכבר הי' ד' עמך ואתה נכון לכרות ברית עמך לכל מקדם שלמתיך כי ירחתי ימים זר אשר לא מדתיו יגדל בעוצר חולי יהי' מלחמה תהי' תחת שונאיהו ועל שבועתך לא שמכנו כי לים שלין לו לחוש שלנו לא חוכל להחמין לשבועתו · וכן כתן במלרי' כ"ז סיוסף חי ואמיו הי' חזקים בחמונתם ודחם לא עלה בדעת מלך מלרים שיהי' שונאיו לכם לכל אחר שהפרו ברית מילה ורלו להיות אחד עם מלרים והלכו לבתי טרטריאות וקרקסאות והפרו תמונתם ודחם אז קס מלך חדש אשר לא ידע את יוסף שלא הכיר בשלשלתו מידת יוסף שהי' ד' עמו, שנתפשטו כחומר חומה להיות ככל מלרים לכן ירלו לנפשם פן יקרחה מלחמה וונוסף גם הוא על שונאיהו וזה שרמזו כד' בנדו כי בניס זרים ילדו ולא מלו חותם ממילה הפך לכם לשמוח עמו להתבכל בעבדי' כיון שאין להם תמונה אין לשמוך עליהם ואתפשך תשבה לשלחה מכח שהפרו דחם וע"ז אמר [עתה יאכלם חדש] מה שעשו התחדשות בניח יעקב אבל את מלקיהם שע"י התנגדות התחדשות שבדו חירותם והוא רמז לחורות שהתחדשות יפעל שלחה תחת תחבה והבן ·

שם הנה עם בנ"י רב ועלום ממנו [מביאן הם פרים ורבים ממנו שנאמר ד' מתקור ישרחל] הכוונה אז כאשר ירחה אדם שהכחת החילוחית נתמעטו לקדם הבניח כאשר יעמו מרחם משחר אז לריך להוסיף חומן לקדם חותם בכוחו ותוכו בעת אשר יורה נבר וזה שרמזו שפרו ורבו ממנו שנאמר ד' ממקור ישרחל כמו מבטן תמו קדשתיך והבן בקלר ·

וכאשר יעבו חותו כן ירבה וכן יפרוץ ויקוצו מפני בני ישרחל ויעבידו מלרי' את בני ישרחל בפרך · הכוונה שידוע שטבע בני חדם חס יקלוף חדון על עבדו חו חב על בנו חז כאשר הכה חותו בשבט יקס נקמתו ונשבת חרון חפו והפי' בחיות הסדה שמרו חכז"ל נחילי כ"ז כאשר טרף חת רובו' . חבל במלרים עשה ד' כאשר יעשה חותו · כן ירבה וכן יפרוץ הסנחה עליהם על סיקוצו מפני בני ישרחל ויעבידו בפרך על שליוה פרעה להשליך חת הבניח ביאור · ועשה הש"ת ככה להקשה הסעיבוד שיאסר הנחולה והבן ·

ולכוש ותקח לו תיבת נומח [מ"ם נומח שמר ר"ח מכאן לגדיקי' שממונם חביב עליהם מגופן כל כך למה שאין פוסקי' יליהם בנזל] הכוונ' הגוף הוח לגדיקי' רק דבר שמגיי שיוכלון לעשות בו מלוה ומע"ט כי לולא כן הוח נום עפר אשר מזיק לנפשם אם יתחוו למטעמותיו וגם הממון הוח דבר שמגיי לעבודת הנפש ואין בו תשוקה לנמול רע לנפשו חון אם הממון בח ע"י נזל אז גם הממון עושר שמור לבעליו לרעתו אבל הנזל בח נ"כ אם הגוף שולם יד במלחכת רעהו וכעבור זה יחכבו ממון מגוף מאותו בחיוב שחובבי' הגוף יחבבו הממון · אבל שמרו חכז"ל ואהבת את ד' אלקיך יש לך אדם שממונו חביב עליו יותר מגופו הוח עין רע אבל להחוב ממונו מבחינת גופו הוח טיב והבן ·

רבה אלך וקרמתי לך אשם מניקות מן העבריות [וכי אסור הי' לו למשה ליקח מחלב של נכרית לא כן תניין בח ישרחל לא תיקח כנה של נכרית אבל נכרית מניק'כנה של ישרחל'ברשותם אלא למה שמרה כן לפי שהחזירתו למשה על כל המלרית להניק אותו ופסל את כולן ולמה פסלן שאמר הקב"ה פה שעתיד לדבר עמי ייניק דבר טמא והייתי דבחיב את מי יורה דעה את מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי מדדים] הכוונה ע"ח דלהבין תורת ד' לריך האדם לדעת כל סתרי הטבע וכל חכמת החומרי' כי אז יבחל הרבה בתורת ד' ויזכה ויבחין בין מעלות התורה על יתר החכמות כי הכל בה ואין אשר ממנה מאומה ואריך להבדיל בין הטהור בין הטמא בין השמת והשקר וכן מרחות המוסכלות ובין מחיות עופים כחכז"ל כר"מ [חוכו חבל וקליפתו זרק] כי אמרו חכז"ל יש חכמה בח"ה תחמין : חבל הסיום טזוכה לרחות בכועם ד' בחזיונות מרחות אלקי' אז לא לריך לבחוף לו החכמה בחיון בכות בהבלי גויים רק בגלוי עיניים יביט בפלחות מחורת ד' כחכז"ל [הפוך בה והפוך בה דכולא בה] והבן החכמות

החכמות ומדעות ממשלו לחלב דבש וחלב תחת לשונך
מהכ"ל המה סודות התורה כמודע וזה הלשון עשה ד'
במשה שיתנכר הענר במעלניו שלא רצה ליקח מן
המלריות הוא הרמז שמשה לא ילמוד חכמות ומדעות
מן מרטומי מלריים אשר אז הי' החכמה במלרי' ולא
ייקר מסה מלומה ונהפוך הוא שפשל כל חכמתם
ותבונתם רק ייקר מן העבריות מן כתר התורה אשר
יתן ד' ליסראל · וע"ז שלנו · ולמה פסלן הלא בחמת
יש ללמוד מסה חכמות ע"ז הסיבו אמר הקב"ה שם
שעתיד לדבר עמי ייקר מדבר עמע הלא הם
טמאי' לנפש והוא ייקיק מסה לכרור לוכל מתוך
פסולת והייבו לכתיב לת מי יורה דעה ומי יבין
שמועה למי יתן ד' רוח חכמה ודעת להסכיל הכל מן
התורה רק לחיים אשר נגמול ממלב ועתיק מפלי
לכרי' ולחומי' והכן בקילר ·

שם ויגדל הילד ויהי לו לבן [כ' יליחות
יהי לומו לדיק וכוחבן הקב"ה הרי
לחת ויהי ביום הסני הרי שמים] והוא פלה מה
חידשו בזה לכל הכוונה כי עבע משל משה הי' רחמן
לכל לא הי' לו בני' שפיו למהלומות יקרא בדבור
גרגן ובפרע להיות חרב נוקמת לפפוך דם כמים
שטבעו הי' רק לעשות טוב ולא ליתן יהו עם מעשה
רשע לכל מרוב ומגודל רחמנות לל לחיו יהי מטבעו
להרוג לת המלרי וגם לדקור כמדקרת חרב כפיו נגד
לחיו ולכן כותבה התורה לספר שלומו לדיק יהי כ'
יליחות מטבעו והכן

שם וירל כי לין לוש [כי כן מות הוא] הכוונה
יש לכל לדם לפס לחקי' המשמר לותו
שירלו מפניו כל מיות ומרלי' כמו [לך בלפס
יהלך לים] ולכאר הגיע שעת מיתה של לדם יפע
לפס הכ"ל ולכן לומר כלב [סר לפס מעליהם וד'
לחנו] עיי' רמב"ן שם שיקבו לפני ערב · ונסו הלגלי'
ונשאר לדם בדמות בהמה ומ' וזה שרמזו וירל כי
לין לים שהחכל משה שלין עליו לורת לים יען וכיען
כי כן מות הוא והכן ·

שם ויך לת המלרי [רבען לומרי' הזכיר עליו
לת השם והרגו] הכוונה שלא עשה משה
זאת מעוש פני' שבעולם רק הזכיר השם עליו שעשה
זאת רק לכבוד הקב"ה ולמ"ל הרגו והכן

ויצא ביום השני וגו' ויאמר לרשע למה תכה
רעך ויאמר מי שמך לאיש שר ושופט עלינו
הכוונה עד"מ לם ירל שמים מהרחר ריב עם עוזב
תורה לין להפליל כי לין שנלה כשנלת הדת מכל

לם שני רשעי' מריבי' זה עם זה הוא פלה הלא
הוא רעך רשע כמותך ולמה תכה רעך · והשיב לו [מי
שמך לאיש] השאלה לחה שלני שלא הוצשתיך על הכפלי
ולחה מכיים לותי וגם זאת הכי תשכח [שר ושופט
עליט] ולוך להלשין עליך [להרגני לחה לומר כלשר
הרגת לת המלרי] שלחה חכוה כרולה לשר עכשו
חם לז לחר משה לכן נודע הדבר כחכז"ל שיש כאן
ללטורין והכן ·

ילכוש רשע למה תכה רעך [כל מגיעיו יד
על רשעו לין לו חקנה חלא קבורה
שלחר לים זרועו לו החרן] הכוונה כל מי שחושך
מיושר ותומך על גבורתו למשול בלחרים יען כי
לו הזרוע עם גבורה לז לפי' לם הי' לו עירות
ומדיות רבות עדיין עיניו לא תשבענה עוד כל ימי
חיותו לא יפקק מלהרגיש עד כי יבא בשפר ויכפרו
רמה כחידות בעל עקידה במעשה דלקסנדר שמותו
לו גלגולת ושיתה בכידה מכל זהב וכסף על שכפרו
בשפר · וזה [לין לו חקוה חלא קבורה] על שיחות
חכל מקודם לא יפתה רוחו שלחר לים זרועו מי
שבועה על זרועו · לו קבורה והכן ·

מ"ת ויבא כתרן מדין ויבא על הבחר [לקח דרך
לכוחיו שלשה מזרמו להם זיווגן מן הבחר
יעקב יעקב משה יעקב דכתיב ויעקב בא משלם עיר
רוחי יעקב דכתיב וירא והנה בחר בשדה משה דכתיב
ויבא על הבחר] הכוונה כי הבדל בין בור לבחר
שבור הוא לחר כרוחו לחכ"ם ולח"כ נתמלא מים
לו שלחם שפך לפס מים לו שחזקו לפס מי גשמים
לכל בחר גם הוא חפרוהו לחכ' לכל כשחר חפרו
בעומק החרן בח המים מעלמן עיי' ס"ך בהלכות
מקוחות סק"ח והמשל שים לפעמי' כמים לחר
כמים מלכשים רשעי' חטחי' בשפעותם לכל לז
כחבר יפול גורלם בחלק לדיק ובעליהם יורש בדרך
הטוב ובחבר לז מעלמן יוסיפו מי הירחה ומידות
הטובות · וזה שילחק נפח לת בחולל לחות לכן
ויעקב נפח לת לבן · ומשה נפח לת יתרו כהן מדין
לכל חחת הסרפוד יעלה הדם שמעלמן נעשו לחרי
שבעליהם הורו לפניהן הדרך נתנו ריחם בפס הטוב
מעלמן כמו שבחר בח העומק ע"י פעולת הדם
ולבסוף נובע מעלמו מים חיים והכן ·

רבה הר סיני [נקרל הר בשן כל מה שהדם
חוכל בסיניו הוא זכות התורה שבחנה
בהר וכן הוא לומר לם בחוקותי תלכו ולחתי נשמיכי'
בעתם] הכוונה עד"ח כי המחדות דבר גדול כחכז"ל

חבור עליכי' מפרים הנה לו מפי' עש"ז הקב"ה יעלה ברכה עד כלי לבל מס מין מחדות יש ג"כ מקום מס יעמדו התורה כמו שהבטיח הקב"ה מס יעמדו חוקיו יעלה גשם בעתו כל העולם כלי · והנה החיך והגרון והוסף אחד הוא המורה אחדות אבל הפיעים בפה עומדים יחד ומחלקי' לכמה וכמה פיני' הוא מורה על פירוד לבבות וזה כל מה שיערעל חוכלי' חלב מרץ בפיעים בזמן הפירוד לבבות הוא רק בזכות התורה שיתנה בהר ולא בפפלה להרלות את"ת יתנהה קלת וזה שתורה ניתנה בהר וכבן ·

שם [מ"ל הקב"ה למשה שיערעל שרון בלשר שרוי בלשר בשם שיערעל שרון בלשר הוי יודע ממקום שאני מדבר עמך מתוך הקולי' כביכול אני שותף בלשרן] שכוונה שם יש ריוח והלל' ליערעל שהמה בני חורין אז יעבדו ד' בחון כמו בפיעים שהמעשה ונם המחשבה קודם לד' אבל בנלות שמקף חומס השונאי' אז לריכי' הרבה פעמים לעבוד בנלה מעשים תועבי' אבל לבם יפפכו כמים לפני ד' כמו שפי' העקידה [שם שכתוב שם תלקיעו ונפרוש כפיעו לאל זר הלא תלקים יחקור זאת כי הוא יוד"ע תעלומות לב] שם נפרוש כפי' לאל זר אז לבביעו יבבה לפני ד' הנס שם תדם לא ירחה זאת אבל ד' יודע תעלומות לב · וזה שהקב"ה מדבר מתוך הקולי' שנוף הפעולה הוא סילון ממתיר וקון מכחוב וכתוכו ד' והבן ·

מ"ת וירא וכמה הפלה בושר בשם והפלה תיעיעו חוכל [מכאן למדנו השם של מעלה מעלה לולבי' ושורפת ותיכה חוכלת ושחורה ושם של מעלה תיכה מעלת לולבי' והיה חדומה וחוכלת ותיכה שורפת ולפיכך הפלה בושר בשם והפלה תיעיעו חוכל] הכוונ' עד"מ (א) כי המים תשר על מזבח נחלת שם שירת' תשר בושר לפני ד' היה תיכה לריכה ללמד על הלשון התיבות תשר בו יריס קולו ויקרע בקול גדול ופניו יסי' כלפידי שם יחומה בשלהבות תשר מתיר למרמו' כי למה זה לו לדעת מקודם כי ברגע תשר יחבר מנכורת ד' ומקדושת תורתו מעלתו יבער ופניו ילפיד כלפידי' כחכז"ל בילקוט שופטי' מ"ח [ויעל מלאך ד' מל הכיכי' והלא פתם כי' תר"ם בשפ' שסי' רוס"ק שורה עליו כי' פניו בוערות כלפידי'] ברגע תשר שרה עלי' הרוס"ק שנדבה לבו ברוח תמרות טהורות ד' מיד פניו בוער כלפיד שם כי הזכירה בד' פועל רשפי שלהבת קה ותימו לריך להבין עלמו מתי יחבר בקול דממה ומתי יחי' כתם בוערות וזה שתמרו התם של מעלה תם התם הלב בוער לפני ד' מז ממילא יעלה שלהבת קה (ב) המים תשר מחשבתו טהור לשמים הוא יולב בשלהבות קה ולא יחפון לגזול בעליהן של התמדות והתשוקות לבלות לבלות חומס מן העולם כי נפשו יבקש רק להחזיק תחת כנפי השכיעה ולקרב חומס תחת דנלי יערעל יתעו מעמים מן התרן ולא החוטאי' כי לב הלריק יתמלא רחמי' על חיים הטיפל שדוד תחת רשת טילר ויחמול עליו להשיבו תחת לל החייס כמו שהרופא יתלבש מידת התכזריות על נפש חוסבו לייסר חומו כיצד בני תדם ברפואות מריס כלעשה תבל לא יוחו ולא יסקוט עד שהלים בדרכו לפניו לא ייטף ולא יתעלף החלש יאמר גבור אני יעשה פניו כחלמים ומלחו כחחוסה עד יעבור זעם ויתפשבו החלמים למעיני מים כמו [ילכו מחיל אל חיל יראה תלקים בליון] שילכו ממלחמה למלחמה עד שירחו בעיניו שיראה תלקים בליון · ובכל זאת לא מחשבת' ותכלית' לבלות פושעי יערעל ואם יראה בעיניו שאין רפואה למכתם רק שיחבדו מן העולם אז יפא נפי וקיפ ויאורר יום שמולד בו על שראה זאת בעיניו ביערעל וזה שאמרו שהם של מעלה שורפת ואינו חוכלת שהירא את דבר ד' הוא שורף בהם שיראה בל מקום תשר יחלא קולי' כשומי' אבל לא יבלה הגופי' של רשעים לחמית לותן בחומו כמו שהאש החומז בחוד יאבל חומו עד לא נשאר בו שריד (ג) המים הקדום הטומד לשרת בהיכל ד' להדליק נרות בני תדם יחשיב מחשבות להיות מן הלמוע' לילך בהלטע עם ד' להדריך חנפי' בחחשך מעשיהם בהשתר לאמור לחים נגעו ומכאובו וגלית על פניו כי מרה תפי' לו בחחרונה ולא יבקש מחוכחתו הכבוד והחוד והדר ותפארת שהוא המים היוצן לאל נבור אבי עד שר הטלוס רק בחחשך מעשיו שהוא לא יפעל בלל כי הבל מעלת חנפים הסובב' חומו שהמה בני עלי' קרובי' אל ד' ויקדשו · וזה שאמרו שהם של מעלה היא שחירה ולא יודע למרחוק · [חו שאמור לפניו שיחבל מטולחן אחרי' שטולם חוסך בעדו שתמיד פחד ובהלה יגדו אם ד' הלא דרכו לאכול משולחן אחרים חשר קירב לאכול לחם לפני ד'] · אבל שם של מעז שם השם הבוער הוא מחמת כבוד והוד חו תפארת והדר אז מעלה לולבי' כפי החפץ אשר יתן לבבו אשר ישם חותו על במות החרץ כפי יקרו יעלה בשלהבת הגחוה ואוכלת שמכלה את הכרם ד'

לגזות לבזות את בעלי חון אבל היכא שורפת סיגא בלבם וגם היא תרומה ליתן חור למרחוק כך הוא החיים אשר בקסר יסתוק ויכוח אבל בבגלה לעיני כל העדה יכבר וכו' [ובאלו בקשר מוכיח] והבן ·

שם [שאל נוי אחד את ריב"ק מה ראה הקב"ה לדבר מתוך הסנה ללמדך שאין מקום פנוי בלא שכינה אפי' סנה] הכוונה שכינה אז עוז הוה קון מכוסה וסילון ממאיר לאדם כי גם שכינה עקרא והיכא עושה פירות וכבל זאת נדולה שכינה בשמה כמו [אני ד' השוכן אתם בתוך טומאותם] וזה שאפילו הסנה שוכן ד' בו והבן ·

יקבוץ אסורה נא ומרחה [ר"י אמר שאם פסיעות פסע משה ר"ל אמר לא פסע אלא לוותרו עקם] הכוונה כי זאני האדם המה שאשה ימי טלי' ימי עמידה וימי ירידה ומי שרוצה להתקרב אל ד' צריך להיות בימי טעוריו מופרש מתאות כמו אלים זקן אשר יבקש אור הדעת וכן בימי עמידה צריך להחליף כח תאוות טוס"ז בתאוות טוס"ב ואלה הנ' פסיעות אשר יניע האדם עד ימי ישיבו עשה משה בפעם אחת להיות מוכדל מעולם רק להתקרב אל ד' והבן · ור"ל הוסיף כי העיקר הוא העיוות להיות שאל וכרע ברך לפני כל אלים העיוות הוא המעלה הנדולה להגיע לכוונת ד' והנה הלואר בשאול יאשר הולך כמנדל מורה על נאוה וגבה רוח לכן אמר ר"ל לא פסע כלל רק לוותרו עיקש לאחוריו שלא לראות לפניו אשר אם לו רק להסתכל באחוריו אשר עליון הוא נסיג אחור כדברי חוס"ב שעניו אינו רואה על מעלותיו רק על מסיוניו שהמה מבאל על פני ואחור והבן: ועי"ז סיים המדרש אמר הקב"ה נלעטרת לראות שקבלת הכל מיום אשר אמת על לבך לעשות אמתי בקולך · ואגלה לך מיד · שהכא לעיכר מסייע' לו והבן כל המדרש שם ·

רבה וירא ד' כי סר לראות [רמה הקב"ה בשאה שאר מעשקיו לראות בשבלותם לפיכך ויקרא אלקי' מתוך הסנה] הכוונה כל אלים ישראל רואה לפעול לטובת הכלל הם אלו העניים המדוכאי' אבל בכל זאת אם ירצה אחם נדול הנעשה להם לא יצליך נפשו מנגד להריס יד נגד עושה עול שעי"כ ירע לאחיו טוד מאשר הי' אבל משה רבינו בכל זאת הכבד אל עמל לא יוכל וזה רמזו ברמה הקב"ה זכות לבו של משה [שאר מעשקיו] דעשקיו הי' לפעול לטובת ישראל כידוע מדאכז"ל יאמת משה בחתנת חלקו שתיקן להם שבת · אבל גם על זה לא הביט רק לראות בשבלותם ולא הי' יכול לראות ברע ישראל עד שהולרך לברוח לפיכך זכה שיקרא ד' אליו והבן בקיצור ·

שם שם נעליך [כל מקום שהשכינה נגלית אסור בנעילת הסנדל וכו'] הכוונה שאדם נועל על רגל למען אלא יגוף בהן מעשה רגלו והוא משל מי שהוא מורה ומנהיג לעם ומשמר מ"ע בכל מלעדיו אלא יבוא לו בהן נגף מבלית העם אבל מי שעומד לשרת בקודש לפני ד' לראות בבוד ד' אז צריך להסלין נפשו מנגד ולא ילחג מפני חמת המלין מן המון העם וזה שרמזו [כל מקום שהשכינה נגלית] שאם הוא העת והמקום אשר ירצה ד' על עבדיו אז אסור בנעילת הסנדל אין רצוי' שאדם יחוס על שלימות נופו וירבה בבודו וימעט חלילה בבוד שמים

פדר"א פ' מ' לך ואשלחך אל פרעה [אמר לפניו רבש"ע אלא אם כיד אשלח ביד אותו האיש שאתה עתיד לשלוח ע"ל לא אמרתי לך · לך ואשלחך אל ישראל אלא לך ואשלחך אל פרעה ואלוהו האיש שאתה אומר אני שולח לעתיד לבוא אל ישראל שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אלי' הנביא לפני בוא יום ד'] הכוונה נלות מלרי' הי' בבדולת העולם יום יום מתחילה בפה לך ואח"כ ובכל עבודה בשדה ואח"כ בשלבת הבנים ואח"כ בפריסות ד"ת ולבסוף תבן לא יתנן להם ומתבונת הלבנים תתנו זה הי' בחרב פיפיות כמו שאמרו למשה [אתם הבאשתם את ריחינו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת חרב בידם להרגינו] ופי' הרמב"ן ע"י שהתעורר משה ואהרן הנאולה הי' לפרעה ועבדיו מדרך בף רגל שהם מורדי' בו ורצוי' להכניד עולם עליהם יעו"ש ובתוך נלות קשות כזה לא הי' בני ישראל לריכי' שיהא אשר ידבר על לבם לבבת ממלרי' הנם שלא ידעו מה יבבו וימלאו מצות לבף רגלם די להם ביציאה לבד כמו [ויונד לפרעה לאמור כי ברח העם] הנם שלא ידעו להיכן יפנו בבל זאת ברחו למדבר · אבל הי' לריך שלימות נדול לפרעה אשר הכניד עולו עליהם שהוא ישלחם לחפשי ולכן אמר ד' לך ואשלחך אל פרעה כמובן · אבל בנאולת העתידה בספוק הוא ביטוח בה עם מילו ועשו מרבן ושממה והגלה לומנו בבל העולם ובאח ואחם בפנקס המלוכה שאתה עבדי' לעולם למשה ולמשכון · ומעט מעט סוקל העול מעל לוותריהו עד שאכי בלוזרת אחרן חוק אחד ומשפט אחד בבל בוני הארלות הי' מיושבי אשר

כמספט יהי' מהמחוקק' למוסי המדינה ורבים מעמי הארץ מתיהדי' מן יהי' צריך שלית אדם גדול לדבר על לב בני ישראל שיחפלו לנצח מן המדיעות אשר המה מברוכי' כנן ד' ונלוה לה"ק אשר הוא כעת כמדבר שממה ועל אותו זמן הוקבע הלי' הכניה אשר קם כנגד מלכי ישראל בעטו מרוב טובם והוא יהי' שלית לבני ישראל לדבר על לבם לעשות שלום בעולם כי יהי' מלוקי לבבות בין אחות לבניה · וזה שרמזו כי לשלוח לפרעה צריך שניו כמשה וכנגד בני ישראל צריך שים אשר שם ד' בפיהו והבן ·

ויאמר משה אל אלקי' מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא בני ישראל ממצרי' ויאמר כי אהי' עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתי בהוציאך את העם ממצרי' תעבדון את אלקי' בהר הזה · וי"ל למשה למה צריך אות ולפני העם אין זה אות אשר יאמר בעתיד כמוכן · הכוונה משה רבינו שמע מפי הש"י שירד להציל ממצרי' ולהעלותו על ארץ זבת וכו' ותמ"כ אמר ד' ועתה לכה ואשלחך ותוציא את בנ"י ממצרים אבל יהוה יכניס אותם לשם לא שמע ובאשר בחמת לא בא לארץ אז פחד שם יניח אותם בחמלע הדבר ירגנו העם אחריו שעשה זה בחכמת אדם ובערמה כמחשבת האפיקורס' ר"ל וזה שאל מי אנכי בחיזה שם אני עולה עם אלך ואל פרעה והגם כי אוכה להוציא בנ"י כי אתה ד' לא הודעתני שאעשה יותר מזה ויחשבו עלי מחשבות זרות והשיב לו ד' כי אהי' עמך בחמיד אשכון אך ולא אסור ממך כל ימי חייך · וזה לך האות כי אנכי שלחתיך שהעולם לא ירגנו אחריך כי בהוציאך את העם ממצרי' תעבדון אלקי' בהר הזה אז נגלה לעיני כל העדה שאתה הלכת בשליחתי כאשר הוכיח משה במחלוקת קרח שם כמות כל אדם ימותון אלה לא ד' שלחני ואם בריאה יברא אז תדעו כי לא מלבי והבן ·

מ"י אהי' אשר אהי' [אמר לפניו רבש"ע הודיעני את שמך הגדול והקדוש שאקרא בשמך ותעניני והודיעו אהי' אשר אהי' ורמז עליוני' שאמר הקב"ה אם המפורש ואמרו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד [מחן הדעת הכוונה כפי הבנת הלב אשר בני ישראל יתנדבו למשכן לפני ד' כך הקב"ה הוא לעזור להם [בכל לארתם לו לא] ואם מ"ו אין להם כל לארתם רק יתאחזבל יוכלו ליתן ממנ ורבן לנערם ולעטר המכיסה אז גם הקב"ה יתן מחסום לרחות בעמל ישראל · וזה שרמזו משה ביקש להודיע לו שמו הגדול והקדוש שיקרא ויעשה והשיב לו [אהי' אשר אהי'] בכל דור ודור ובכל עת ועת אהי' כפי אשר ידרשו בני ישראל בכל לבם אהי' · זה רמז העליוני' שאמר הקב"ה אם המפורש ואמרו בש"י חוזן הדעת להבן אני להודי ודודי לי כפי אשר אהבת אדם למקום כך אהבת המקום לאדם · **שם** ואמרו לקולך [מסורת גאולה הי' בידם בכל גואל של אמת הוא] הכוונה שהי' בידם מסורה שיהי' פקודה בפולה ולא ידעו מה הוא ואחמיהו כל בנ"י אם יבוא גאולה אז יבקש ד' להיות פרוש' וגדול' וימרו את מייאס בחעניות ועוות ועבדיו את משה רבינו ואמר עוז ואחוה במקומו אין הבכיה שורה לא אחוך עלבות אלא את ך שאחה על הפקידה בפולה אלא יחחרטו בסיף ימיהם שאין יחרון בכל עמלם בחכילה ושתי' ואהבה ואחוה וריעות להפוך הוא עוה"ז ועוה"ב יעמדו יחדיו וזה רמז הש"ת למשה ואמרו לקולך כאשר חפרש להם פי' פקידה בפולה **או** הכוונה פקידה רחשובה לגאול אותם מיד מצרי' שהי' רבני' גמורי' לכל אשר בשם ישראלי יכוונה ופקידה שני' לגאול אותם מיד פוסעי' ישראלי' הם רשעי דור אשר שונאי' להצדיקים יותר משנאת גוי לישראל וכן הי' שאחחילה גאל ד' אותם מרשעי הדור · ואמרו' עלו בני ישראל שד' אלקי' אחו בימי חושך רשעי ישראל · ואח"כ נגאלו מיד מלרים · ופי' זה לכאם בחזי הצדיקי' שרמזו שזה אחת שים שונא פנימי ואילון והבן ·

ויאמר ד' לו עוד הבא נא ידך בחיקך ויבא ידו בחיקו ויוציאה והנה ידו מצורעת כשלג ויאמר השב ידך אל חיקך וישב ידו אל חיקו ויוציאה מחיקו והנה שבה כבשרו הכוונה ע"ה להורות נתן בלבו שאחבונן ישראל נא ימין שגדולתו הוא לחועלתו שיהי' לו רוחה להגיע על רחש שולם החכמה ותבונה כי רבים יעמדו לשרחו ואין שבן ואין פגע כנגדו ויחשוב שזה גדולתו אם ינדל מעלה לשם ולחפארת ונא יביט אל העם לרומם ולגדלם להורות לפניהם הדרך אשר ישכון אור כי יקר בעיניו רזמן שם ילמד לחשוכי שכל אז אין לו יחרון בכל עמלו וכמה יהי' חלקו שמן וכמה יהי' שמו מוכחר בעולם לכפוך הוא שאם יבשה דגם וחלב תחת לשונו אז יקבץ יום יום [ומורה גם הוא יורה] כל מה שילמד לאחרי' לפקוח עיניים עורות גם הוא יוסיף דעת לפניו [ויחבר שם ' קטנה חכם

עוד למד דעת את העם חזן ומיקר ומיקן מצליח הרכה] הגם שרמינו שצמה כי' מכם ביותר לא מחשוב יען שהתכודד לעצמו ללמוד מכמה ולא שבת מלהגות יום ולילה נספיך הוא עוד לימד דעת את העם שלמד ממורתו לאמרי' לא בלבד בתפני ביה ודעת רק גם עם חשוכי שכל אשר לא יבינו כלי מצל ומליצה · וגם בעיני העולם לא כי' לכבוד שם הוא יגדול בחכמה וימות העם להפוך הוא הכל יקרלו עליו טמא טמא אשר יבצע ויאכל מן העם ולא מציל להם אכל אם מציל בחכמתו אז רבים תוכני' לו ויגדל לשם ולתפארת · וזה רמז הקב"ה שם יבוא ידו בחיקו שהוא מלבוש היד אז יוליא רק רשעי לגבעות אשר בשם יציג דבר ויתחז בו וזרוע אשר בו עיקר הכח הוא קמון ומכוסה ולא נגלה לעיני אדם רק סוף היד והוא משל מי שטומן עיקר החכמ' ותבונה ולא נגלה לעולם רק רשעי הפרקי' . אז הוא מלורע כשלג · אשר כל רואיו למרחוק יכיר כי טמא הוא אכל אמר לו ד' עוד שיציב ידו אל חיקו שיחזור את ידו בחזרה שיציב ידו אחור לחיקו ויצא הזרוע לעיני אדם שהוא משל שמרחה לעיני הכל שורש החכמה והדעת אז והנה שצה כשארו שהכל טעור שימלא חן בעיני אלקי' ואדם והבן ·

ילקוט והורית את אשר תדבר [אני שושה מותך בבני' מדשה בשם הרה ויולדת] הכוונה כי שאר לביאי' נתבטלו כל המוסי' כ"ז שהגבוה עליהם רק כאשר נגמר כל מרחות אלקי' ועלה מעליהם כבוד ד' אז מספרי' אשר הגיד ד' להם · וידעו הביאי' הגבוה קודש שבועתם להמון העם · אכל במשה כי' שכיה מדברת מתוך גרונו בשעה שבת הגבוה פתח פיו ודיבר כל הדברי' אשר דיבר ד' אליו וכתחיל לדבר ולא ידע תכלית הדבר עד שנגמר כל הדבר ואז גם כל ישראל ידעו וזה הכוונה [פה אל פה אדבר בו במראה ולא בחידות] שדיבר ד' עם משה כאשר ידבר איש אל רעהו שאלי' אשר שביכותם שומעי' כל הדברי' בשעה שיולאי' מפי המדבר כמו שמוע האיש אשר אליו יסבובו הדברי' · ודיבר ד' עם משה כאשר ידבר איש אל רעהו . וזה גדולת משה שיוכל השכיכה לדבר אליו כאיש אל רעהו · והנה משה הרה היה יודעת מה היא מעוברת · כעלמים בבטן המלאה · עד שהולידה אז כל העומדי' שם יודעי' כמו היא עלמה וזה שהבטיח לו הקב"ה שהוא יכי' כבני' אדשה אשר לא כי' ולא יכי' שיגדל בגבוה שהשכיכה

מדברת מתוך גרונו בבחינת משה הרה ויולדת בשעה שהיא ידע מלילדה גם תברותי' יודעי' מה טוב .

שם שלח נא ביד תשלח [הקב"ה הרחה למשה שערי חכמה ומדע והרחה לו ר"ע דורש כתרי תותיות ואמר משה שלח נא ביד תשלח כיון שרחה לו שכחדרי' שאומרי' שלכה למשה מסיני אז יתרקרה דעתו יעו"ש] והוא פלא ואולי הכוונה עד"מ כי משה סירב לילך בשליחות המקום שלא יחשדוהו השומע שהוא מעלמו בדה ונתן התורה כפי שכלו שלא מציל ד' פעל כל זאת כאשר חשדו קרח ועדתו ברוב ימים ונלחת מן החשד הזה ביאר הכוזרי רמי' תמיתיות הוא המלות תוקיות אשר קלר שכל אדם להכינו אז יגלה לעין כל שהוא אד' שהשאר דמות מבטיחי' שכר טוב"ב תלות נופכיות יען שחשבי' בדה מלבם ומשבו כמחשבות תוש תלות הגוף אשר יביעם החדם אכל תוב"ק אשר יגלה אפי הקב"ה לא הבטיח כזאת רק עין לא רחתה אלקי' זולתיך והכה משה רבינו רחה שרע"ק יושב ודורש כתרי תותיות על דברי' אשר המה בחותיות לבד אשר אין להם בפשטות שום הבנה · ר"ע הביעם ועשה להם כתרי' לכן פחד שימשדוהו תבשים שבדה התורה מלבו שגם לו כי' שכל לא כר"ע לכן הרחוהו הקב"ה שדורש' הלכה למשה מסיני שלא יוכל שום איש להביעם אז שקעה רוחו ונתה דעתו והבן .

מ"ר ואתה תהי לו לאלקי' [אמר לו בשם שמורתי עליך כך מורתך עליו] הכוונה כפי מדרגת ירחת שמים אשר על רחש הרב כך מורתו על תלמידיו כפי כח שהדברי' יוליא' מן הלב כך כח הדברי' הנכנסי' על לב · וזה כוונת תכז"ל [מורת רבך כמורת שמים] כפי כח היר"ש של הרבי כך הוא המורת לתלמידיו · וזה בשם שמורתי עליך כך מורתך עליו

שם ויאמר יחרו למשה לך לשלום [אמר לו לך לשלום והבינם לשלום ותבוא לשלום] הכוונה אין המלוה נקראת אלא למי שגמרה אותה לכך המתחיל במלוה אומרי' לו גמור הגם שתחז"ל לא עליך המלאכה לגמור היינו בדבר שת"ת לגמור מקבל שכר על התחלה כי ד' לא ימנע טוב להולכי' בתמים הגם שהלך ולא פעל שכר הליכה בידו אבל אין נקראת אלא למי שגמרה · אבל ההתחלה הוא המלי כמו בתברהם שתחז"ל [יכול בכולן תותמי' ת"ל וכי ברכה לך תותמי' ולא בכולם] כי הוא כי' המורה דרך לכן טוב שם החדם מתחיל וגם גומר הדבר אבל יתרו הוסיף [לך לשלום] כי לרוב בבל התחלה

המדם בעלמו יש לו מלחמה עם לא עוב שלא להתחיל
בן לא ינמור כמו שאמרו למשה יספוע ד' וכו' כי
נתנו חרב ביד פרעה להרגנו עיי' רמב"ן · וביוך יתרו
למשה שיהי' הליכתו בשלום ולא יפגע בו בחוכו מלחמה
או וויכוח עם אחיו אשר ימנעו ממנו [ובכתם לשלום]
כי הלים שבא לעורר רוח מדם בעבדי' זקנים עבדי'
בני עבדי' לרוב יעמדו בכנדו ולא יאמינו בו עד כי
יראו לעיניהם שים מקום להשליך עבותות הגלות וברך
יתרו למשה שיבנס בשלום שיבואו לקבל פניו וישתחוו
לו וישמעו לדבריו כאשר הי' ויאמן העם · ושבא
בשלום · כי לרוב לא יגלית בשיף הלים אשר על ידו
בא יסופה גדולה בעם כי הוא מתנגה עליהם ובס
יפחדו שיהי' עבדיו כמו שעבדו מצחילה לאדוניהם
ולכן יעשו כל העם מחבולות להוריד לותו מגדולתו
ונגרשו וברך יתרו לותו ושבות בשלום והבן ·

ויבא משה את חמתו ואת בניו וירכבם על
החמור וישב ארצה מצרים ויקח משה את
מטה אלקי' בידו הכוונה דאכז"ל אמרו [על החמור
שעתיד משיח לרכוב עליו שנאמר עני ורוכב על החמור]
כי קלרי הרשות אשר עיניהם עומות לראות רכב אלקי'
לריכי' להבעיתם לעזוב את ארלם ולילך בחרן לא
זרועה בעבור מקות מלוות עוש"ז אבל החכם והבינן
בחמונתו יח' בלא מלוות עוש"ז רק לכבוד שמו
הגדול · ואחכז"ל [לא זכו בני' בעני ורוכב על
החמור] שידבר עמם רק מהכלית עוש"ז [זכו ודרי עם
עבות שמי'] לז ידבר מן מרכבה עליונה · והנה משה
דיבר על לב חמתו וביני בעבור תקנת עוש"ז שהוא
בבחינת החמור המכיר חבוש בעליו אבל משה בעלמו
לקח מטה אלקי' בידו רק לכבוד שמים והבן וזה
רמזו הפ' זקני' שמיני והעתיקו [על נושאי בני
אדם] מה שבן אדם מבקש והבן

מ"ך מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי כאשר
אהבך שבאשר וילך ויפגשהו בהר אלקים
וישק לו] הכוונה הלדיקי' הדבוקי' בד' בס בעבדי'
לבני אמם אם יזכרו לאור מדרכי ד' לומרי' לאחיו
לא רלוים ועיקר קרבתם אחרי שהוכחן האח שגם
הוא דבוק בד' וזו הגדול מבבד לעבד כי יאמת בגם
שהוא לעיר לימים בבל זאת לא נסוג לאחור מן הדרך
הטוב ואהבן הי' גדול ואח"כ יוכן משדי אחו אבל
אם פעל שאתה בלא לי גם שאתה יוכלת משדי אמי
שהוא משל על התורה ועבודה כי אם לביאה תקרא
כך אחר שפגש אהרן את משה בהר אלקים אז נשק
לו אהרן הגם שמשה בלעיר ·

שם ויאמרו אלקי העבדי' נקרא אלינו [אמרו
משה ואהרן שמא אחמר שניהו אותו
הלשון שאמר לנו הקב"ה ואמרתם לו בה אמר ד'
אלקי ישראל ובשביל כך הקשה כעבדיהו אזרו ואמרו
אלקי העבדי'] והוא פלא דלמה בחמת שיהו משה
ואהרן לשון הקב"ה שאמר ואמרתם אליו ד' אלקי
העבדי' נקרא עליהו ומה הבדל בין אלקי ישראל או
אלקי העבדי' · וכ"ל הכוונה דבית ישראל הוא בשעה
על ב' עמודי' עמוד הימין הם משמרי' ברית
אבותיהם לעבת בדרכי הד' לעשות המלות המקובלות
אלא לשמות את שמם הקודש ומלבושיהם ולשומותיהם
שהמה האותיות תהכה על שורש אמונה ועמוד השמאל
המידות טובות רחמני' בייחני' גומלי חסדי' אשר
הוא חבור חשבי' להגיל חכיון משוע ועני ואין עוזר
לו אלא לנקוש ולא ליעור השמאה והחיבה להשפין
עבד אל אדוניו רק לאחוז ולעבור על הכעס והנה
ישראל כמלרים החזיקו בדת אלא שיהו שמם ולשונם
ומלבושם ועיי' במדרש שלמדו בכל שבת אלל הזקנים
לדעת לעבוד ד' אבל לא את רעהו חיים בלעו רשע
למה תכה רשך ומשה רביהו אמר אהן הודע הדבר אים
בשם לשעורי' והי' אשר לשם מידות טובות בין אים
לרעהו והנה ד' אמר למשה שיאמר לפרעה שהוא
מגלה בשם אלקי העבדי' יען שבב"י לא יתבוששו
לאמור שהם עבדים ומרמי' עשמן בלשונם ומלבושיהם
שהמה עבדי' רק משה הבין שזקני' בשם המה
השוערי' אשר הוכח בעבור בני ישראל המה תמימי'
גם במידות טובות ולכן אמר אלקי ישראל שהוא
השם המורה על תמימות המלות ושלימות המדות
על שם [כי שרית עם אלקי' ואנשי' ותוכל] אבל פרעה
אמר [מי ד' אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל] הגם
שם השה טובי' ורחמי' בשם ישראל · לא ידעתי ד'
שאשמע בקולו והוסיף [לא ידעתי את ד' וגם את
ישראל לא אשלח] הגם שם השם רחמי' בשם ישראל
אשלח : ועיי' במדרש שאמר אלו הי' שם אותו ישראל
הזקן הגיע לומן הסל ומגיפה על שכמו הכוונה אפי'
שם הי' טובי' כאותו זקן לא אשלח אז אמר משה
ואהרן שהוא גוזמא ורחמי' לומר שד' אלקי עבדי'
שבאמת השה עבדים שמחזיקי' בחמונה אבל אין ד'
עמהם אלקי ישראל והבן ·

שם אלקי העבדי' [למה נקרא אלקי העבדי'
על שם שעברו יש] והוא פלא דעדיין לא
עברו היש ואולי הכוונה כי בלרות נמשלו למים [פלא
עבר על נפשינו מים הזדוני'] ושם בלרות גדלו מאוד
נמשלו

כמשלו ליס [כי גדול כיס מכרך מי ירפא לך] ומי שעומד בתקפו בכל הלרות ולא סר מדרכי ד' כמשל שנבר היס כרגליו ולכן יעדמל שלא שיו שם ולשוסס ומלוסס יחד הקב"ס אמו עליסס ·

מ"ר [ירד מסוריד לת התורה מלמעלה למטה] הכוונה התוס"ק כולס שמותיו של הקב"ס כמכ"ל שהתורה מומרת כי בשתכל הקב"ס וברח עולמו ושי 'רמב"ן בהקדמה בתורה שי'שערי'נכוה מעל נבוה הכל נמוז ושמו בתור'ומס' רציו סוריד התור' שהיה מלמעלה נבוה מעל נבוה למטה שהלנים חומה מחלנית חכמת בני חדס וסיפורי' ומלית שבין חדס למקום וכין חדס לחביכו לכן נקרא שהוריד התורה מלמעלה למטה והבן ·

שם פ"נ [כל מחמד עיניך דבר שהוא חמודה מתוך מחדה זו התורה] הכוונה שם מצינ חדס התורה לז יניע רק לרעת למוד חותה מחדש כי יום יום נרחה לפניו כחדשה ס"כ הוא התורה מתוך חמדה ולין זה רק התורה והבן ·

שם פ' ס' [נ' קולות הולכות מסוף עולם ועד סופו והכריות כיניהן ולין שומעות ולחד בשעה שהשמה יולאת מן הגוף ובני חדס יושבי' חלנו ולין שומעי' הוי יודע של בקולו שפלחות] הכוונה עד"ס שפשמי' כמלא שנדול ליהודי' חשר הי' מפורסס בכל העולם רק בתוך עדתו לא הי' לכבוד ולתפארת והמלינ בעדתו הוא כשפא לגוף וזה רמזו שהקול יולא מסוף עולם ועד סופו רק בני חדס היושבי' חלנו לינ שומעי' והבן בקילר ·

שם [עוד שיאמר לך עלה משיאמר לך רד מוטב שיאמרלחדס עלה למעלה ולא יאמרו לו רד למטן] הכוונה טוב שיאמר לחדס שלא התקדם עלמו כראוי' וצריך להטיב דרכו חז לא יתנשא חבל חס חומרים לחדס רד מעט מקדושתך ופריחתך כי תתחסר כיותר חז יתנשא בלבו ויהא מפילו והבן ·

ילכוט [מכ"ו ככסם במדינה והן מקלסי' חותו שהוא נבור ושיטו חלה חלום מקלסי' חותו שהוא רחמן ושיטו חלה חזרי חבל הקב"ס שיטו כן חלה כל מה שחקלס חותו הוא יותר מקלוסו מקלסי' חותו שהוא נבור והוא נבור שחחר שחל הגדול הגבור והחורח] הכוונה חין חדס נקרא רחמן רק חס יוכל לשלוט על טבעו שחין רלוחת עיניו בחים מכחובות שולט עליו שלריך לרחם חז הוא נקרא רחמן ולא יקרא רחמן חלא חלה ג"כ חזרי שיוכל לכבוש יולר וכן לא הוא נבור רק חס יוכל לכבוש

יניו ולסיות חלם חז בשעה שבעה נבור ושופה נדולות הוא נבור חבל חלל הקב"ס מקלסי' חותו שהוא נבור בשעה שהוא נבור ושורח חז קלוסו עילה

מ"ר [חחר רב חחת לעולס חין השביעה זה מכותל מערבי שנחחר הכא זה עומד חחר כחליהו וכחיב עיניו יחזו עפעפיו יבחנו בני חדם] הכוונה עד"ס כי הכותל חשר מהרבה לבניס חחר על שניס הוא מרמז על החחדות והתחברות שקשורי' זה בזה ויסי' לחחר · ומעלה הוא רמז חס יסי' בני חדם בלרה ומלוק' ופחד וכחלה מכל שביכולתם' שעשו השמם וכח החושך כי כמעריב יפלו החמה · וכמה חס בני ישרחל בחחדות בעת לרה ומלוקה חז בח יכולת ד' מקודם · ופי' דכחיב הכא זה הוא הקב"ס עומד חחר כחליהו חם חלו כחומה חז שדי כמגדלות לבלות עזרו יען דעיניו יחזו ועפעפיו יבחנו בני חדם חס יש בהם מידת בני חדם ההבה והחוה וריעות ·

וארא

מ"ו וידבר חל משה ויחמר חלין חני ד' [ז"ס שמעם עמי ואדברה ישרחל ותעידם בך חלקי' חלקיך חלכי חמר ר' פכ"ח חמר הקב"ס למשה בשביל שקרחתי חותך חלקי' שנחמר רחם נחתיך חלקים לפרעה חלקיך חני ולכך נחמר וידבר חלקי' חל משה ויחמר חלין חני ד'] הכוונה ד' עשה למשה נחמן ביתו לנוות לנחוש ולהרום ולחבד ולשבר כל שחה תחת רגליו שלא יקריך ליטול רשות מהקב"ס רק כלונים נגד פרעה · ותנזר חומר ויקס לך כי הוא חים חלקים כחשר יפקיד הן על שמים ממעל והן על החרן מתחת כן יסי' כי רוח ד' בו ויכה חרן בשבט פיו · ככל זחת נילה לו שלא יעשה יותר כפי המשקל חשר רחוי' לחדון החרן לעשות שלא להרוג ולחסוף הלדיק עם הרשע חלא יזכיר ויעניש הקל קל קודם · כי חין חדוה לפני המקום חס משה ידיו יהורסו ויחוכדו · וזה שרמזו · הגס שנחתי חותך לחלקי' בכ"ז תדע כי חלקיך חני לפני לריך חתה ליתן דין וחשבון חס כמכת הכהו הכהו וזה נרמז וידבר ד' חל משה ומה הי' פחשבן ענין הדבר שחמר חליו דע כי חני ד' בעל רחמים על כריותי ולריך חתה למחוק כבוד למלכות וכדומה והבן ·

שם [כחותו שעה ביקש הקב"ס ליגש עליו כדין שנחמר וידבר חלקי' חל משה ואין חלקי' חלא דיין שנחמר חלקי' לח חקלל נכשפה סנגורין ולמדה

ולמדה עליו זכות שנאמר ויאמר אליו אני ד' ואין ד' אלא רחמי שנאמר ד' ד' אל רחום וחנון] הכוונה יען שמשה רבינו אמר למה הרעות ביקש הקב"ה ליתב עליו בדין שמיום ההוא והלאה יהי' משה רק רועה לנקות בו את פרעה על פי הדין ולא ליתך עמו ברחמי' יען דכתיב אלקים לא תקלל אלא יהי' קל בעיני המדם הדיין שפוסק · יקוב הדין את ההר · ונכנס סנגורי' ולמדה עליו זכות שאים כמשה לא נכרת להיות מקל שוקד ורודף והבן ·

שם [אמר לו הקב"ה לא בשביל שקרחתי לך אלקים תהא רומך נשא עליך אין אתה אלקי אלא על פרעה וכן הוא אומר וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ד' אין אתה אלקי אלא על פרעה שנאמר נתתיך אלקי' לפרעה] והוא מאמר תמוה מאוד · אבל דבר גדול רמזו בזה · כי טבע אנושי שפעמיו ירחן בדם הרשע [ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע] כי בזה ימלא היש קורת רוח [לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאומים לאסור מלכיהם בזיקי' וכבדיהם בכבלי ברזל לעשות בהם משפט כתיב הדור הוא לכל חסידיו הללוקה] כי חסידי עליון וקדושי אל אם יבוא עת לעשות נקמי' בגוי' ותוכחות בלאומי' לאסו' מלכיהם בזיקי' וכבדיהם בכבלי ברזל לא יעשו זאת למלוי קורות רוח רק לעשות בהם משפט כתוב כאשר כתוב לפניו לפני הקב"ה אז הוא הדור לכל חסידיו · ובזה יניע הצדיק כמדרגת אלקים אשר כל אשר הוא עושה מן יסורי' ומכאובי' לאדם חלילה לו להנקם רק לתכלית האדם כפירוש הרמב"ם [כל פעל ד' למענהו] לתכלית הנכרת בפסח"ת · ואמר הקב"ה [ראה נתתיך אלקי' לפרעה] אלא יהי' לך ת"ו תכלית נקמה על אשר היית בורח מפניו ועל אשר הרע לאחיך כי ישראל רק תהיה אלקי' אשר יפעל לתכלית הנאלה כמו שאחז"ל [פרעה שאמר מי ד' אשר אשמע בקולו יאמר ד' הצדיק ואני ועמי הרשעי'] כמו [אז כל אלה יפעל אל פעמים ושלש עם גבר] אבל להטיב עם הבן האדם אך יש להקב"ה התרוממת אין לו יתרון שלימות כמו [מה תאדק מה תעשה לו ומה תרשע מה תפעל לו] וכמו [ידעתי כל אשר יעשה אלקים הוא יהי' לעולם עליו אין להוסיף ומאתו אין לגרוע] שהכל לתכלית העולם כי לו לבדו אין להוסיף שלימות או לגרוע שלימות . וזה לא יתכן שיהי' בן אדם יולד אשר נקרא אלקי' כי כוונתי האדם אשר יבוא בסם ד' יהי' שלימות בעצמותו כמו [יען אדם

לפשוטו ולעבודתו עדי ערב] כאשר יבוא ערב שמי ימיו ושניו אז יגיע לפשוטו ולעבודתו שם אדם · וזה רמזו אחז"ל נגד פרעה אתה הוא · ראה נתתיך אלקי' לפרעה · אבל לא תהי' רוחך נשא להשוב שאתה הוא שלא תהיה שלימות בשלימותך כמו [שם תשוב ותשיבך לפני תעמוד] ותשנא עלמך ואין אתה הוא והבן ·

רבה ויאמר אליו אני ד' [ועד"ז כיוצא מדת הדין לפנות במשה דכתיב וידבר אלקי' אל משה ואפי שנתאכל הקב"ה שבשביל עגל יאבדנו דיבר כן חזר ונסג עמו כמ"ר פס"ד ויאמר אליו אני ד'] הכוונה משה ראה שכל"י תעשו מאוד כמה שאמרו יראת ד' עליכם שלא שבלו כל הצרות בשמחת של שבעתת ד' אבל דן אותם לכף זכות שלין אדם נתפס על לשרו ועשה מעשה שהוא מוכח יאבדנו בחמת והשתתף בצערם עד שגם הוא לא נתפס בצערו כי בכל צרתם לו צר וכזה ים זכות על כל"י וע"כ דיבר ד' עמו במדת הרחמים כי הקב"ה נשתכל שבשביל לית יאבדנו לחנן כ"כ בצער שלא יותפס על דבריו והבן בקילר ·

מ"ו ואמי ד' [רשע' קודמי' לשמן בכל שמו שבע בן בכרי שמו אבל לריקי' שמם קדמן ושמו מרדכי ושמו בועז דומם לבורשם ושמי ד'] הכוונה כבר הניח רשע ערם שיניע שם רשע אבל הצדיק מציע את השם ות"ל נתמלא על כל גדותיו להיות בחמת לריק כמו שלא מודע גדולת שם ד' רק לפי מעשיו והבן בקילר ·

שם לא מודעתי [לא פרשתי שם מפורש הוא וכך גליתי תומו שאתה הולך לגאול את ישראל כדי שתלניח אמר הקב"ה בעוה"ז ליחידי' גליתי שמו אבל לעוה"ב לכל ישראל אני מודיע שמי שנאמר לכן ידע עמי שמי] הכוונה לפעמי' הקב"ה מבטיח להושיע אבל לא נגלה שם יהי' חון לטבע או ע"י דרך הטבע וזה שלא גליתי שם מפורש הוא שלא ידעו שם יהי' מפורש ונגלה לעיני כל בשר כי יד ד' עשתה זאת אבל לך גליתי שיהי' שמי מפורש לרמות יד ד' כדי שיהי' לך רוח וכח להיות נוחל ישראל ולהגליח בשלימתך : וסיימו בעוה"ז רק לימידי שנגלה נגלה שם ד' אשר מכירי' הניס' והשפלות הטבע מלובש אבל לעתיד כל ישראל יהי' יודע' שם ד' דכתיב ידע עמי שמי והבן ·

שם [אמר הקב"ה בעוה"ז ליחידי' גליתי אבל לעוה"ב לכל ישראל אני מודיע

שמי

שמי דכתיב לכן ידע עמי שמי] הכוונה [לשמך ולזכרך תלות נפש] מי שדבוק בשם ד' שכל דרכיו רחמי' הוא מים לעיק תמיס [כרוך הכא בשם ד'] וכעוס"ז ים רק ימידי סגולה תשר כגלה לשם שם ד' להיות דבקים בו תכל לעתיד ימלא כל הארץ דעה וכל עמי ידעו שמי והבן.

מ"ך וידבר אלקי' אל משה [ס"ד כי הפוסק יהולל תכם ויאבד את לב מתנה כשהתכם מתעסק בדברי' הרבה מערכי' תומו מן התכמה ויאבד את לב מתנה מן התורה שניתנה במתנה בלבו של אדם] הכוונה עד"מ התורה נתונה בלב אדם תבטן תמו [כשלו כרו על רשעי] תכל דרכי' דרכי נועם וכל נתיבות' שלום. דרך לייקי' כיוצ' בונה. ויהי' הכל מושלם. תכל כשהתכם מתעסק בדברי' הרבה שהוכר לפני ד' תכל ים לו גם תכלית עלמו פיסר וכבוד [מערכי' תומו מן התכמה] שע"י תערובות נעשה כו עירב מן התכמה שע"י [ויאבד לב מתנה מן התורה שנתנה מתנה בלבו של אדם] הגם שהיא נתונה מתנה וביא שלו ולא יוכל להשגות מתמרי פיה והבן.

שם [כי הפוסק יהולל תכם התעסק בדברי נכור משכתי' תלמודו] הכוונה כי התכם הוא שומר רק לפעול בעבור השמה להורות דרכי ד' לעם תכל תם מתעסק עוד להיות גם רופא הגוף כל ארכיהם יקום הוא למיושם תז משכח תלמודו כי לדברי הגוף יעמוד תים תמר לפ"ז והבן.

או הכוונה תם התכם המנהיג ים בלבו הדברי נכור מלין יסי' לעדה ממין כדי לרכם תז ישכח תלמודו שיהשה להם לעשות מה שהתורה תיסה מסכים והבן.

או הכוונה כי התורה נקנה כמיטוע דר"ן מעט שמות מעט תמומה מעט תכילה ומתי' מלכושי' סתומי' וכדומ' תם גם שהמון יתעסקו ויתעללו בכל תלו בכל זאת התוכך תכמה יבקש רק מעט מעט כפי בריאת גופו תכל תם רוצה לבקש לנפשו כפי משגלות המון עם תז מתכמתו טרוד לעסוק ולכמות ולא יוכל לשכוח מזיו השכינה וז"ת [המתעסק בדברי נכור] שגם הוא משתדל בכל תם שהמון עם יבקש תז משכח תלמודו.

שם [מריב"ל ס' הלכות למדנו ריב"ם בחריפת הקבר וכולן נשתכחו ממני נשכיל שניתי עוסק בדברי נכור הוי כי עוסק יהולל תכם] הכוונה כי התורה ניתן תמרי הקבר שיהי' קברו

מוכיח עליו שעשה הקבר תרש וז"ת כמשל כבהמה נדמה והן ס' הלכות המה הליכות עולם תז יובא שהקורס יהי' לו ע"י שהשלים נפשו וע"י שעשה בדברי נכור נשכח ממנו תועלת עלמו

מ"ת [אמר לו הקב"ה תני כתבתי עליך שתת"ז עניי ותתה מקפיד על דברי תיך ים לך לידע שכאשר עוב תחרית דבר מרחשית עיכה תחריתן של ישראל מרחשית שתתי להם במדרים] הכוונה [והשים עשה עינו מתוך תכל תרש תשר על פני תדמה] גודל מדריגת משה שהי' עכו כנגד כל תרש כי הי' דן לכל תרש לכף זכות שלא נדעת יבבר הוא שיכורת ולא תין ותם הי' תוגע להדריך ישראל הי' מתנהג לדבר קשות נגד ד' [ויגבה לבו בדרכי ד'] שידע הקב"ה רם ונשא ונבה תתוד תשיקם תכל תשרומות ת"כ הי' תומר [למה הרעות לעם הז] ותחז"ל על דבר זה כיקשה מז"ד לפניו כמשה הס"ד וידבר אלקי' אל משה ולפי שהתכל הקב"ה שהשכיל לבר ישראל דיבר כן חזר ונסג עמו כמ"ש ויאמר אליו אני ד' יוי"ם וכן כענין שאמר שלא נה אחז"ל אמר משה ראיתה מי יעמוד דברי תו דברך יוי"ם וזה שרמז ת"ל הקב"ה אני כתבתי עליך שתתה עניו ותתה מקפיד על דברי שתתה עניו כנגד ישראל וקפדן כנגדי. וכן רמזו חז"ל [וידבר אלקי' אל משה משל למלך ב"ו ש"ז] משיח כתו קרע לקרתני אחר להיות סרסור ביניהם התחיל מדבר נסית כנגדו אמר המלך מי הגיש תת לבך לא אני הוא שעשיתך סרסיר כך אמר הקב"ה למשה מי גרם לך שתרבה דברי' עלינו אני הוא שגדלתי [ך] כי הקרתני תיסב בלבו למה כאני בו סמלך ולא בשר ופחת אלא המה לא ידברו קשות אם ירעו דבר שלא כהונן אחר יבקש [על כל פשעי' תכסה אהבה] כי השרי' יביעו גדולת המלך ובאמר בקרתני אחר כי הוא לא ידע בזוה וידבר למ"ך בלבו כן פי'. וכך תסב משה רביעו הכי לא יוכל לבאור בתורן ובזקני ישראל אחר המה מורגלי' לדבר לפני אלקי' למה באר כי לא אים דברי' אליכי אלא הקב"ה באר כי שתדבר כפי כמי בלבי לכן אמר למה הרעת לעם הז ואמר המלך [מי הגיש לך לא אני שבחרתיך סרסור] אני גרמתי בעצמי לשמוע קשות כי הקרתני מבין שבעבור כן בחרתי בו וכן אמר הקב"ה [מי גרם לך שתרבה דברי' הלנו אני הוא שגדלתי ך] למה תקפוד על דברך תתה מבין שתתה ן כזה כי תם תפלתי לשמוע תעימת שפתים בחרתי בתבני'

מחרי"ם כ"כ מתני לך בזה חזק ומוסת שתדבר
כן והכן בקילר.

שם [ילמדנו רבינו מהו שיקרא האדם
את השם בתואותיו כך שמו
רבותינו חלו שאין לשם חלק לעוש"ב האומר אין תה"מ
מן התורה מבא שמול מומר לף הסונא את השם
בתואותיו רמה כמה קשה חלול השם אמר כן עזמי
כביכול הקב"ה לא הזכיר שמו של שאמר שמי תיבות
כרחשית ברא ואח"כ אמר אלקי] הכוונה עד"ף
לפשטי' אדם קורא לחתיו ורעיו וילמיד לבשם ליתן
עינם על גדולת הבורא על החסד אשר מעיד עם
האדם כמה יקר וגדולה רמו' לו מבני אדם אשר
מקבלי' טובותיו. אבל בחמת לבבו אינו חס לייקר
שם ד' רק תכליתו להרחות מעלותיו ומחשבותיו כי
ידו בכל לדבר על הטעם מן שאר בני אדם. והנה
האיש העושה זאת השתמש בקדושת שמו להרחות
גדולתו הוא המחלל את השם ומבזה את הקודש.
אדרבה האדם צריך להיות הלמד לבת להכיר
בחסרונותיו ולא במעלותיו. וזה שאמרו מהו שיקרא
האדם את השם שמזכיר שם ד' אבל הוא מוליאו
בתואותיו להרחות התואות אשר הוא עוסק. והשיב
שרבותינו אמרו המשתמש בכתרי חלף מי שרוצה
להרחות גדולת עלמו ולא חס על כבוד קונו אין לו
חלק לעוש"ב וילמד מהקב"ה שלא הזכיר שמו על שברית
בכל ועמד לעין השתם לחקור על הבורא אז הזכיר
שהוא עשה הכל אבל לא הזכיר מיד גדולתו ותלקותו.

אן הכוונה הש"ת עושה נפלאות כמה שיות
ועלילות אשר כל אחד לעלמו נראה בראש
ובכתוף כאשר נגמרו כל הפעולות יעמד מי דבר שלם
אשר הוא עוסה והנלאה לאדם ולכן אסור להונם
את השם בתואותיו כי כל הוא לבדו לא יתן לאדם
דעת אבל ירף התואות פועל מלה שנימש אשר
בו יוסבל דבר והסונם על הוחות השם לבד הוא
מהרהר אחרי דרכי ד' ואין לו חלק לעוש"ב. ורמז
בן עזמי שמתחילה השלים הקב"ה הכל ואח"כ הזכיר
אלקי' ללמד לאדם כי עד שלא נגמרו כל הפעולות
לא ייבר כי ד' שוכן בקרבו והכן.

אן הכוונה כי שמחשבה אשר יחשוב האדם
בפעולתו הוא יתן לדבר השם אשר יהי' נקרא
עליו הדבר למשל מי שיתן לדקה לעני אם תכליתו
להחיות נפש רעבה אז נקרא שמים הזה הוא רוצף
לדקה ואסר אבל אם תכליתו שיתכבד בעיני הבריות
שים עיר אז נקרא רוצף כבוד. ואם יעלה בלב
אדם לעשות דבר לשם שמים ויוכל ליתן אותות לעיני
בני אדם לדעת תמימותו בכל זאת אינו רשאי להרחות
האותות כי זה מרמה שמבקש להיות לדיק ואסיד
בעיני בני אדם ותועבות ד' כל גבה לב כדברי
תוס"כ מי שאין בו מתאוות הי"ר יש בו חט גדול
מכל החטאי' שהוא הגיאות שרוחש ח"ע בלי חטא.
וזה מה שיקרא האדם את השם הוא מחשבתו
ותכליתו בתואותיו ליתן אותות שמבקש רק מה
שמוטל בפיו לשם ההוא. והשיבו מי שעושה זאת
שיעמוד כמלאך ומתנשא אין לו חלק לעוש"ב שתועבות
ד' כל גבה לב. ורמז בן עזמי שהקב"ה לא הזכיר
שמו רק אחר שנשלם הבריאה כי הבריאה הגידה
כי יש אלקי' בשמים בך כל אשר פעל האדם הוא
יגיד על מחשבתו ולא ליתן אותות מתחילה לדעת
תכליתו להפיך הוא מן התכלית לריך להיות ניכר
מחשבתו והכן.

אן הכוונה עד"ף אין לאדם רשות לקרוא בשם ד'
כפי התואות אם יתן אות לעוב יהשבהו ואם יתן
אות לרשע ישנחוהו מלילה כמו בתו"ס [והי' כי
ירשע ויתקלף ויקלל מלכו ואלהיו] ואם יתן שפע
יהשבהו [והי' כי שמן חלקו יזבח לחרמו] נהפוך
הוא שחשבת ד' לריך להיות בשתוות בין לטובה
בין לרשע כחז"ל [כוס ישועות אשא ובשם ד' אקרא
לרע ויגין אחלה ובשם ד' אקרא] הכל הוא בשם
שמברכי' על הטובה כך מברכי' על הרשה אבל מי
שקורא השם בפי תואות אין לו חלק לעוש"ב שאם
ירגיש בעלמו חלק רוחניות מה שנוגע לנשמה אז
לא יעבוד ד' רק בעבור שפע עוה"ז והכן.

רבה וגם אני אמעתי לעקת בני ישרחל [בפי
שהן לא הרהרו אחרי וגם אמפ"י ישרחל
שבאו מן דור לא הי' מהני' בשורה אמעתי
לעקתם בעבור הכרית שכרתי עם אבותיכם הם"ד
ואזכור את בריתי] הכוונה כי אח"ל לי החמונה
שהאמינו בי הנם שלא נהנו בשורה והי' בעשה
דבוק לאדון אבל קרבם שלא הרהרו אחרי
מידותיו של הקב"ה והלריקו עליהם את הדין שאחזו
במעשה אבותיהם כאשר ספרו שם מקורם אברהם
יולרך לקנות מקום קבורה לשרה ילחק ביקש מים
לשתות ולא מלא יעקב קנה מקום לקבול וכבל זאת
לא הרהרו אחרי דרכי ד' וזה הי' שזכר ד' את
ברית אבות והכן.

שם ולא שמעו אל משה [הי' קשה בעיניהם
לפרוש מע"ז] הכוונה שבני ישרחל הביאו
כי

כי קדושת ארץ ישראל עיני ד' תמיד מושה תמיד
שם תקיף הארץ את העובר ע"ז ולכן כתיב ספרה
התורה וידבר משה כן אל בני ישראל שיתן להם
ח"י כמבואר שם מקודם במדרש לא שמעו אל משה
כי ה' קשה להם לפרוש מע"ז כי חשבו בתוך ארץ
אשר ממרו חכו"ל כל הדר שם כאלו אין לו אלקי
אבל ח"ו שחשבו לעבוד ע"ז ממש.

שם בא דבר אל פרעה מלך מצרים [המשל
הוא מי שהוא בתיית לים הנייח אלא מן
קליפת] ועיי' במפרשי' וכ"ל הכיוונה כי בכוונ לחדש
חיזה בשורה חדשה או ליווה מחדש גדול אז דבר
שפתים בתורה ודברי' לייפות הדבר בשופני נועם
הוא לחדש לטורח נלאה נפוה. רק ימרון משפטו
ויטה חוון בקלירת שימר לשמוע מיד תוכן הענין
וכזה יובן בפ' ויצא [ויבואו אל תכיסה ויגידו לו
לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים
וידברו לו כל דברי יוסף] כי הפיקר בשורה ה'
יוסף חי וחי"כ כי הוא לים מושלא וחי"כ שאלה
לו הענלות וחי"כ כל הדברים אשר דיבר עמהם
אבל הקדימו תמיד הקודמה המשובה במעט אומר
והבן וכן כאן לא אמר ד' לדבר ברחשית עם פרעה
אומר ודברי' כי הוא חלקי עבדי' ומקירות ודריסות
רק בקילר אמר שהקב"ה מנקש שיאלה את ישראל
וזה רמזו המשל אומר מן שהי' לים הנייח מן
ריבוי דברים אשר נכיר בם התכלית לית קורת
רוח לנפשא. חלא מן קליח. מן הקן והתכלית יש
בו הנאה לכן קילר הקב"ה רק שיבקש שיאלה את
בני ישראל והבן.

שם [משל למלך שהי' לו פרדס ונטע בו אילני סרק
ואילני מ'כל אמרו לו עבדיו מה הנאה לך
מאילני סרק ח"ל כשם שאני צריך לאילני מאכל כך
אני צריך לאילני סרק שלולי אילני סרק מהיכן היתי
עושה מרחלות וכשושות] הכוונה מה שאדם מהרהר
אחרי מהלוכי ד' שמעמיד אנשי רשע ולא יתמו
חטאים בכשותם. אבל הכל עשה בחכמה שלולא
שיש רשע ליוס רע אשר הוא שבע ושם לפני העריק
אז יבאתו העדיקי' בהקב"ה [כי לא יוסו שבע הרשע
על נורל העדיקי' למען לא יעלתו העדיקי' בעולתה
ידיהם] שלא יוסו מלהרשיע שבע הרשע מעל נורל
העדיקי' למען שלא יעלתו גם העדיקי' בעולת' ידיהם
ולעולם צריך רשעים אכזרים להיות עמד ד' על
העוזבי' תורתו יוסר כמו מרחן לרחון הנוף מלותתו
כמו [ורחץ ד' כעת ציון] או כבשן להסוך אחני' בפיד

כי הנחנו נורמי' לעצמינו אם לא נזכה לו גם בחוש שביעית נורמא שביעית ע"י עזות רשעונים נגררו אחרונים · וזה שהנחנו בו בכוד שגלגו על טעמן כאשר כתוב הוא בי' אלים שפ"י הדיבור והבן ·

שם כתריך דויכוח בין משה ואהרן עם פרעה ואח"כ כי (בחוש שעה קינן פרעה כל חכמי מצרים אחר להם שמע שמעתם שמעו של מלחיכם של חלו אמרו לי' שמעתו שבן חכמים הוא בן מלכי קדם אחר להם הקב"ה לעצמכ' קראת' חכמים ולי בן חכמים מייכם שאני מאבד חכמתכם שנאמר חכמי יועצי פרעה נבערה עיך תעמרו אל פרעה בן חכמי' אני בן מלכי קדם רחה מה כתיב בהן ואבד' חכמת חכמיו וכ"ת נכוכו תסתתר) הכוונה עד"מ כי הפלאי עמי' חלילי' אין בהם תבונ' להרע או להיטיב רק כפי מעשרים בטבע אשר חלק ד' לכל העמי' לפעול בהם כפי כוחות הטבע . אבל להבדיל בין חלמי העמי' ובין חלקים חיים אשר מאדד הטבע אשר ברא · לך לא בחוש על לא דבר יתיפך הטבע רק כפי רצון עבדיו אשר יעמדו בקולו לחיות בקדושה וטהרה כדת של מקום אז לריך מופת על הטבע וד' יתעב לקולם · רצון ירחיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם · כפי' העקידה (מה הענק חלי דבר אל בני ישראל ויסע) הלא קריעת יש סוף וכל האותיות לשנות הטבע נמסרו בידך ואין לך אחה לנעוק חלי בידאת חלקים לדיק מופת בחשר ממעל ואשר מחחת כידוע ועדחכז"ל מדרש בלק (לא חים אל ויכזב וכן אדם ויחנחם) החים וכן אדם פועלי' אד' חוזר מדבורו ונראה כאלו יכזב ויחנחם יעו"ש · וזה רמזו שאמרו לו שמעו שבן חכמי' הוא וכן מלכי קדם · החים אשר חי על החכמה ושימר הדם והברית ואינו הולך בכסיל לשמוע בעלת יגרו שהוא עבדו · והגבר שהוא מלך על חיבריו ועל כל האות עולם שהוא מלך קדם · להם עושה הקב"ה עשמו כבן אשר שומע בקול חביו כאז"ל (קרא אותה בחי וא"ת אחותי ואח"כ חמי) וזה אמרו שאפי' שעושה רצון חכמי' ומלכי' אשר יחכמו וימליכו לעצמן אז אמר הקב"ה לעצמן קראו חכמי' חלילוחיהם אשר עומדי' על טבען למשמרתם ולא יוכלו לשנות כוחם קראו חכמי' · ולי שבכל גדולתי חשמע לקול חים אשר עומד אי למעול יגרו קראו בן חכמי' · אני מרחה להם שחכמת חכמיו וביתם נבוניו לא יפעלו ולא יגליח להם ביום אשר חשמע לקול בני הוא משה ואהרן שאמרו בחוצות הלילה ד' יגף בחיך מצרים

שם [ירא ד' ויפעול ע"ל רחו ריח אי' כיד המצרי' שאנו נגחלי' ועבדיו בחחם ועבדתם אותו ריח שאלמר אשר הבאתם את ריחינו] הכוונה ריח הוא דבר קלוש שהנוף אינו נהנה אבל הנשמה נהנות מן הריח ובמצרי' הוא להם לשעבד בכל שבת ושאנו בו ואח"כ שבת משה בשם ד' לשלוח אותם לעבוד הקב"ה גזר פרעה שלא יעשו בשבת עוד עיי' בזוהר בזה וע"כ אמרו לו [ריח אי' כיד המצרי' שאנו נגחלי'] שהמה בעצמם יחנו לנו חירות הנוף וחירות הנפש מעט מעט ועבדיו הבאתם אותו ריח שלא נשאר אפי' דבר שהנשמה נהנות בו זה מנוחת שבת [ועיי' שם [ואל יעשו בדברי שקר מגילות אי' כידן שאי' משתעשי' בהם משבת לשבת לומר שהקב"ה נותלן אמר להם פרעה אל יעשו בדבר שקר אל יהי' משעשעי' כלומר ואל יהי' נפיסי'] כי בשבת לא אי' לטש עבדות וה' משעשעי' במגילות לנפות שיגאלו עפ"י ד' ולא מרדו בפרעה כי כתחזקו בתמונה אד' יאלח נותל עבדיו עשה פרעה חכמה שלא יותן להם תבן ומתכונות הלבנים יחנו ג"כ יצטרכו לעבוד גם בשבת להקדים להאלי' בכל יום ויום אשר יגרעו מעבודתם ולא יהי' פנאי לשעשע במגילות יהושע וגחולה והשוטרי' בעם הזהרו שלא לחלל שבת לכן הוכו השוטרי בני ישראל אשר שומרי' ברעם להמזיק הדת] והבן .

מסורה [כן אני עיל שפתים · הן אני נשתרתי לבדי · כן אני עץ יבש · הן אני כפ"ך] הכוונה אם המנגינ ישראל נשאר לבדו נאמן לד' אז לא יוכל לדבר ולהוכיח כי יעבור על יסלוך זר ולא פ"ך שמדבר להוכיח ממעלותיו ומידותיו . אבל אם המנגינ יבין הן אני עץ יבש אשר נפע יתרו ממנו אז אני כפ"ך חוכל לדבר כאלו אדבר מפ"ך כמו [אם תוכיח יקר מזולל כפי תבי' עיי' מדרש שם] והבן .

רבה ויאמר ד' אל משה השכם בבוקר [חזיתי אים מהיר זה משה שהי' מהיר במלאכות המשכן לפיכך לפני מלכי' יתיצב] הכוונה החדש הוה המשכן אשר ד' בוכן בקרבו אם התקדש עצמו מלמעה בכל מיני קדושות אז הוא כשב כבוד אשר מעליו יעל חלקי' כמו [ויעל מעליו חלקי'] החבות הן המרכבה ומ"ש הוא יבורך נבר ירא ד' שתימתו ושמחו יפול על כל גוי החרן מלכי' ושרי' יבעדו מפניו וימילו מדבורו כי לגם חלקי' עליו ודגלו עלי רחמו ומי לא ירלך מלך הגוים · ומשה רבינו כי'

איש מהיר במלאכתו במלאכת המשכן שקרבו קדוש אשר שכן עליו ד' לכן לפני מלכי' יתיצב ורעה לא יאונה לו הגם אם נגזר עליהם רעות וידבר אליהם קשות והבן ·

ילקוט [כי כרם ד' צבאות בית ישראל מכאן אר"א הגדול כרמו של הקב"ה אל תצ"ן בו ואם הצצת אל תרד לתוכו ואם ירדת לתוכו אל תהנה ממנו ואם נהנתה אל תאכל מפירותיו ואם הצצת וירדת ונהנית ואכלת סופו של אותו איש להטרד מן העולם] הכוונה שטוב לאדם שלא להסתכל בבית ישראל לדעת אם הם צדיקי' או רשעי' אנשי מידות טובות או מצידות רעי' וחטאי' כי האדם יראה לעיניים שהרבה יתדמו לפועלי און והמה קדושי עליון ולכן טוב שלא להסתכל במהותם וזה כרמו של הקב"ה שהוא בית ישראל שדומה לכרם שכל אשכול הגדול מחבירו נמוך מחבירו [אל תצ"ן בו] כי רק האיש הסומך על חכמתו כשועל הזה הוא המחבל הכרם לדבר רע על ישראל . [ואם הצצת על תרד לתוכו] הגם אם ראה עמל ואון ויודע מעמד בית ישראל אל ישפוט שפוט בתוכם לקרוא אותם בשם רשעי'או בני עול'כי מי הקש'עלי' ויושל'כחכז"ל בישעי' שאמר בתוך עם טמא שפתים אנכי יושב א"ל הקב"ה אתה טמא שפתים אבל בנ"י הם בני אברהם יצחק ויעקב · [ואם ירדת לתוכו אל תהנה ממנו] שלא יקרא בשם ד' בעבור שנפשו חשקה לישב בראש ולזכות נפשו בעוה"ב ע"י שמזכה רבים כי אם יש לו תועלת כלל הגם שמחשב רק לנפשו בכל זאת בעבור זאת שיפנה לתועלת נפשו הוא עולה בשלהבת קה וישפוך דם נקי ולכן חלילה לו להנות גם לנפש [ואם נהנהת אל תאכל מפירותיו] שאם מוכיח לרבים לזכות נפשו לא יחטיא נפשו להרבות הונו ומאודו תועלת הגוף לאכול ולשתות ולדרוש דמים [ואם הצצת וירדת ונהנהת ואכלת] שהכל לתועלת גופו אז נטרד מן העולם שנמשל לשועל שמחבל הכרם כדי לאכול ענבי הגפן והבן ·

בא

ילקוט בא אל פרעה [זש"ה אמרו לאלקי' מה נורא מעשיך ברוב עוזך יכחשו לך אויביך נעשו כחשי' פרעה אמר מי ד' הוא אמר ד' הצדיק] הכוונה שפרעה לא האמין שד' יבקש זאת יען שבא בתחנוני' אליו שישלח את ישראל ובאמת זה הוא גדולתו של הקב"ה הגם שיכולת בידו להמית את פרעה אבל אמר הקב"ה [כי עתה שלחתי את ידו ואך אותך ואת עמך בדבר ותכחד מן הארץ ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור הראותך את כוחי ולמען ספר שמי בכל הארץ] להראותך כוחות ד' הגם שלד' הגבורה בכל זאת בא בתחנוני' אבל פרעה כיחש זאת כאשר פי' הב"ל מי ד' אשר אשמע בקולו אם ד' הוא למה לא יריב עמדי למה בא בבקשה ממני וזה שרמזו ברוב עוזך יכחשו לך אויביך שמה שהוא רוב עוז של הקב"ה שבגבורתו בא בתחנוני' הם כוחשי' בהקב"ה אבל לבסוף הם נעשי'כחשי'שמתחיל'אמר מי ד' שבא בתחנוני' ואח"כ הבין שזה הוא צדקת ד'

ובזה שסיובן מ"י[אמרת מי ד'אשר אשמע בקולו במי אתה לוקה מי למפרע יס] השי"ת נורא עלילה על בני אדם משגיא לגוי' ויאבדם בקטן החל ובגדול כלה שנתן ביד משה מראש ראשון אותות ומופתים חלושי' אשר הי' מקרקר אחריהם כתרנגולי' ואחכז"ל תינוקות מאסכולי'עשו לפני פרע' אותו' כאלו והאמין פרעה כי משה בא בחכמת הכישוף ופנה עורף ובא לו חוזק הלב בכל מכה ומכה עד שרדף אחריהם ובא בים ונטבעו כל מצרים בים וזה שאמר מי ד' אשר אשמע בקולו למה לא מעמיד השמש וירח באות ומופת אשר יהי' נכנס בלבי הוא בא שאשמע בקולו בלי אות ומופת ולבסוף נגל' למפרע שהי'הוא העל' העמוק' שיבוא פרע' וחילו בים וזה מי למפרע הוא יס שם תדע מי אני שם תלמד לדעת החכמה הנפלא'אשר הי' גנוז ולפון אשר באתי רק בקול בעלמא והבן ·

שם [י"ב עכברי' נשכו לפרעו והתחיל לצעוק] הכוונה עד"א כי העכברי' מורי' על אחדות הטוב כחכז"ל בירושלמי הני עכברא קוראי' לחבריהם ויאכלו עמם ורמזו לי"ב שבטי' הגם שכל שבט הוא בפ"ע בכל זאת נגד פרעה הי' באגודה אחת ועוד נרמז כי העכבור לא ישוך רק בעבור מים עיי' שך ח"מ בה' שומרים שאם יש אצל בגדי' מים לא יזוק והוא משל שישראל לא בקשו למרוד בעבור מעדני' רק בעבור הדת התורה שנמשל למים כידוע

רבה כי אני הכבדתי את לבו הה"ד [אמרתי אפאיהם מהו אפאיהם אמרתי באפי אי'הם] הכוונ' הכל עומד בעולם בהשגחת הקב"ה ואלו ח"ו יעלים זכרו מדבר אינו עוד בעולם כי במאמרו במחשבתו הציב כל בעולם והם תלוי' ועומדי' במחשבתו אשר עומדת לפניו [לעולם ד' דברך נצב בשמים] כי לולא שדבר ד' לעולם עומד בשמים לא

נמלא בריאה על הארץ · ורמז אם הקב"ה יסיר ידיעתו מכם ויאמר בחפו השמלה · אי' הם · שהסיר ידיעתו אז כבר עשה שהשבית מהעם זכרם והכן ·

מ"ת ויאמר ד' אל משה נטה ידך על השמים ויהי' חושך על ארץ מצרי' ויגש חושך [זש"ה שלח חושך ויחשוך ולא מרו את דברו חשך שהלא הקב"ה על מצרי' קשה לי' למה על שלח קבלו מרות דברו של הקב"ה אמר הקב"ה למלאכי' המצרי' רשו' שילקו בחושך מיד הסכימו כולן כאחת ולא המרו את דברו] י"ש שכלל גדול בכל דבר עושי' צריך להיות מיימי' ומשמאילי' אבל אם אמרו כל שהדרי' שמייב אז הוא פטור כיהוע וכך הוא בב"ד של מעלה הקב"ה דן עם בית דינו ים מזכי' ורוב מחייבי' אז מחויב עפ"י רוב אבל כאן ולא מרו את דברו שלא יעברו על לא תעשה על רב וכיון שאמת הקב"ה רשו' מצרי' לנקות בחושך ולא מרו מלאכי' את דברו והסכימו כולן כאחד וע"כ לי' מכות חושך קשה יען שלא מרו את דברו של הקב"ה ולא לי' אחד מן דייני מעלה אשר למד זכות על מצרי'

שם [מריב"ל שמפני שחדש מסדר תלמודו סמוך למיתתו שנאמר עלמות ולא סדרי' כיון שחדש נטה לגילה של מיתה הוא סודר תלמודו] שכוונה שלא יזכה לסדר תלמודו רק אם חושב תמיד שהוא סמוך מיתתו לקיים[שחדש כי יחות כאחב] מי שממית עצמו על התורה מתקיימת בידו כי הים שרוצה להיות על ממות לא ימלא נו סדרי' והכן ·

שם [שו"ה לא קבלו את התורה שאתה מחוך החושך עליהם הוא אומר כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומי' ועליך יזרח ד'] הכוונה ישראל קבלו את התורה בגם שאתה מתוך החושך שלא יקובל בשכל אחוש ולא יהי' אור בניגוד שחדש אבל חו"ה מה שיוכלו להשיג בעין אחושי קבלו ושימר הניחו לכן ד' לא יאיר להם בשיב הדעת אבל לכל בני' יש אור במושבותם · או הכוונה כי רק איש המשתיר עלמו מעיני בני אדם והוא יושב אהל בהלכע לכם לו יפתחו עיניו להשיג גדולת ד' אבל לא לאו"ה אשר יבקשו רק להאיר לעולם והכן ·

מ"ו ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו [יפעי' תלמידו של רשב"ד כי' מתעצה מאה ושמוני' מעניתם ואמר כלבי' שכתב בהם והכלבי' עזי נפש יזכו לומר שירה זו כמו בשחוט וכברשם לפני ד' עושיהו) שהמה שלוחי ד' לנקום נקם מחתיו כחכז"ל בגורדלון נקם בעד זבני' הבניה · ורמז לו המלאך שהקב"ה גילה סודו לחבקק הנביא שעתיד (למס ד' תב"ש בונדי' כבלע רשע לדיק ממנו רשע מכתיר לדיק ע"כ יגיע מספע מעוקל) ואחכז"ל לדיק ממנו בולע · לדיק גמור ויהו בולע · אבל דע שבחמת (לכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו) אם כי יהודי' אמיתי' לא כי הכלבי' חולי' לשוניהם · וגם דע (שזכו לעבד עורות מלוחתן לכתוב בהן ספו"ת) שכל דבוריהם ומעשיהן ים לקרוע לוחתן אשר יבדיל עבע אדם מלעבד עוד אלא כמו [כל שולחנם מלאו קיא צואה] אבל יעבד מהם עורות לכתוב בהם ספו"ת כי אם כי' שנחתם בדרך מרן לא כי' בני ישראל משימי' לבב לשוב לשמור תורה ולכתוב על לוח לבם תורת ד' או להניח תפילי' ולקבוע מזוזות בפתחי שעריהם לדעת שלריכי' שמירה מהויביהם כי החמינו שכבר נחבד השמלה מן החומות אבל ע"י הכלבי' עזי נפש יביאו כי לריכי' שמירה. וגם להניח תפילי' [ורמו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליכם וירמו מכם] זממם אל תפיק · [ולעניין השמלה שחלת חזור לחחוריך לכתיב שומר סיו ולשונו שומר מלרת נפשו] אין נכון להשיב להם בטעמות ומעמות רק עמי בא בחדרך וסגור דלחיך

כעדיך כשעה חנופה אין להשיב להם עד שירחם הש"ת מן השמים וכן ·

מ"ך (ר"ן המודם הזה לכם רמז המדרש הש"ך מלה שני בני סיפר הפומדי' על מלון כל הארץ מר"ל מלמד שהי' הקב"ה מוזר ומבקש בתוכה דבר לגמול את ישראל ולא הי' מוצא עד שמצא זכותו של משה ואהרן והיו עמד' להם הש"ך מלה שני בני יפר למה הדבר דומה למלך שביקש ליתן משה וכתו ואמרו לה עני' היש אין לה כעולם מלא שני מזים בלבד כך אמר הקב"ה דיין ליישראל שינתנו בזכות משה ואהרן לכך נאמר ויאמר ד' אל משה ואל אהרן) הכוונה עיקר התמוני' ביישראל אם יבוא בד' ויעזן כשלומו אם יאמרו שזה ימין וזה שמאל להחמין להם ולא להטות מדבריה' ימין או שמאל ותחבז"ל לפי' יאמרו על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין תתמין להם · ומזה אם יקוד מוסד שלבו לשמים הגם אם בשרו לא יכחון לבטח ובכשל רגליו בתכן בגף בשם ישראל יכוים כי רחמנא לבא בעי (מכל מקוזר נליר לכך כי ממנו מולמות חיים) ומזבז לכי דכרים הש"ל המה משה ואהרן כי משה פניים בפניים דיבר ד' עמו ואהרן הי' שים תמונה שהחמין שמשה הוא שלומה דרחמנא (ודבר הוא לך לעשה והוא יהי' לך לפה ואתה תהי' לו לאלקי') · ואמרו משה למלך שביקש ליתן משה ואמרו לו שבית עני' מכל מידות טובות אך ים מעלה שבית שומעת לכל אשר נאמר לה בין להימין ובין להשמיל מז שני מזי זכה הוא רמז שהי שני מזי טוב' ושית כדאי להיות לה על מזים יורה לה מלך הי' מזי' כמה זכה בלא חזיר ומז אמר מלך הי מזז שהית שומעת אם אים יורה לה סדרך הטוב ואתן המלך ביקרה · כך ישראל שני עני' במידות שלא הי' בשם דבר טוב רק תמונה חזקה היתה בהם שהחמינו במשה שנגלה עליו ד' והחמינו באהרן שהוא שלומו ומז אמר הקב"ה כדי התמונה שינתנו דעת כי' כולה כי' וכן ·

שם [דגלי שמים המלאכי' ודגלי הארץ ישראל נבחות השמים מלאכי' ונבחות הארץ ישראל ומדון שניהם הקב"ה וכשם שכשל ירמי' מן הקב"ה ומן המלאכי' כן הגוים ירמי' מישראל שנאמר ורעו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך וירעו ממך] הכוונה כפי הרגשת נפשות הגוים בהשמת ישראל כמה הם קרובי' אל ד' ודמות גלם מלקים על פניהם כך הי גוים ירמה מפני כני ישראל שי' כשם"ק שער ע"ו פי' הפסוק ומורלכם ומחכם יהי' על כל מיות הארץ והפסיק ומי פלמתי הערל הזה יפו"ש וזה רמזו · כשם · כפי המדרש משר ירמי' כני' מפני מדון ד' כך ירמי' הנוי' מכני' דכתיב ורעו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך וכפי הרגשה הכ"ל ירעו ממך והכן ·

שם ד"ן המודם הזה לכם [משל למלך שהי' לו בן והשליטו על כל נכסיו אמר הבן לאביו אם אין אתה נותן לי הכסף שלך היך הכל יודע' שאתה מחבבני אלא כשאתן לי המקום הכסף שלך הכל נותני' לי קילוס כך נתן אלקי' לאברהם העולם שנאמר וד' אמר המכסה אני לאברהם כיון שנתן לו הכל אמר אם אין אתה נותן לי כלום ונתן לו הקב"ה על מ"ק אמה] אין אתה נותן לי כלום ונתן לו הקב"ה כל מה שביקש שנאמר ואני אתתי לך שכם אחד על אחיך וכיון שנתע לאברהם כן מה אמר אלקי' ליעקב בקדמו תעלומה] שכוונה עד"מ כי לא יעלו כל תולדות המלך אם נותני' אתת מדם אחד ולא יחסר לו המלוכה עלמה כי אז מה שקנה העבד קנה האדון יד ליד לא יעקב רק הוא יכבד לפני אדוניו והנתיכה אינו אוכלה רק שאתה [יכין רצע ולריך יכבד] אבל אם יתן לו המלוכה ויושיבו על כסאו אז במסירת הכסא נמסר ג"כ כל תולדות וגמי המלך ואז אם ייעב דרכו הכל מקלסי' אותו כי הוא השליט אבל בלי כסא מלוכה הוא רק עבד ולא יאתה לו ככוד · והנמשל · אם הקב"ה יתן לאדם עושר וכבוד וכבני וכל מתנות טילם אין זה מן ומסד מלפני ד' שהוסב אותו · כל המתנות הכ"ל המה לרצה לאדם · עושר שמור לבעליו לרעתו · לפני שבר גאון · אבל אם הקב"ה יתן לאדם עוז לה ות קדוש לאלקיו שהוא ישליט על ממדי טולם והוא יהי' מלך על הכל ולא שתאותיו יהי' מוסלי' כו כמו [ירח ד' בני ומלך] שתחבז"ל כל מי שהוא ירח ד' בשבי מלך יהי שהוא מוסב על כל ממדת העולם ולא שהם מוסלי' בו אז הוא מלך · וזה שרמזו הגם שהקב"ה יתן לו הכל אם לא יתן לו מקום בית המקדש שיהי' כולו קדוש אז כל המתנות לרעה ח"ו · וזה שאמר ואני אתתי לך שכם אחד על אחיך שהוא עזר שרי לירחת שמים · ואמר אברהם אלקים ריבר בקדמו שיסייע לי · עתה תעלוה כלבי על כל הטוב והכן

שם [שלשה ברוות קדמו את העולם המים והרוח והשם המים הרו וילדו טפילה שהם הרה וילדה חור הרוח הרה וילדה חכמ', וכשם ברוות העולם

ממהג ברוח בחכמה ובחם ובחור ובמוסך ובמים לפיכך
אמר דוד ברכי נפשי את ד' ד' אלקי גדלת מאוד]
הכוונה כי לפעמי' גבר אחר לבו בסבר ובדבה והוא
מן הכרועי ברך נפשו בעפר לכל תבי והוא מן
עיוי ארץ אבל הנם שעטה הוא מדה טיבה רק מ"ב
רבו המתפרצי' בעם ולא יפחדו מפני הירא אלקים
והוא יעמוד מגדם ולא יפחד פ"ו כי יחשוב אם אלי
להיות גודר גדר ועומד בפרץ והוא מבשול לפני העם
לא כן עבד ד' אשר רבינו שהי' עניו מכל אדם אחר
על פני אדמה אבל נגד המתפרצי' הי' נבזה עיניו ורחב
לבב ואמר לכל ישראל שמעו לא המורי' ואמר לקרח
ועדתו רק לבקר כי ה' את אשר לו וקדוש שלין אין
השאדל להיות אלים . אבל הענוי יניח אעפי' גדולי'
[אם רוח המושל יעלה עליך מקומך אל תנח כי
כי מרפא יניח חטאי' גדולי'] הכוונה שלא יבהל
מקומו להיות מושל בעם כיד חזקה כי אם המושל
מרפא וילמוק עניים יניח חטאי' גדולי' . והכה ידוע
שהמים רמז לענייות שהולך ממקום נבוה למקום
נמוך וזה שהים מוליד תפילות שלפעמי' לא יבוא מן
ענייות אור רק תפילות שיבשה עיני תבשים בעבן
השכלות ויוכי בשמורי' אבל גם זאת אם המתנ' בעם
יהגיע עלמו בהבנות ומעיר גחלי' ואש רוח זלטפות
על המורדי' ופושעי' נגד ד' ויספיק זעמו עליהם אש
הוא עד אבדון כי אז יאבדו רבים מקהל הגולה
וחכז"ל אמרו יתמו חטאי' ולא יתמו חוטאי' שאמר
יתמו חטאי' מן הארץ הכוונה שיאחדל לעשות כלה
לעוונות אבל לא לעשות לחוטאי' כי עד יום מותו
תחכה לו . וזה שהאש יגד אור כמו אחי אשר לאור
בלי שיברף העלם אשר השלבת קשור כי כן ה"א
בשפיכת אש עד שיכולה הדבר ההוא . אבל דרך
הטוב והישר להנביא עוף ברוח לדבר נבוה ולמלא
רבבתן בעבור קדושת ד' וכבוד תורתו אבל רק בחומר
ודברי' ולא לעשות מעשה אשר יכלה הרשעי' אז ברוח
נבוה מוליד חכמה שזה ביחה יתירה לקרב בפיה אנשי'
לד' . ובאמת בכל הדבר הכ"ל מתנהג העולם והכל
טוב אך שיתכוונן לבו לשמים וזה ברכי נפשי את ד'
ד' אלקי גדלת מאוד בכל מופן זכיך תשוות נפש

שם [אדם רוחה עמוד ואם תומר ברוך
המתנהג שאתנו ממנו ואם העולם ברוך
המקום שאתנו וברוחו בדבר אחריך העולם שהקב"ה
המלך אלך בה] הכוונה אם אדם רוחה נבר אחר
הוקם על והוא גדול בעולם הכל תומכי' והוקם ' עליו
לא יחניף לאיש שהוא בעלמו לפי מעשיו זכה לזה
רק יבדך לאחותיו אחר זאתם רב שבעם יגדל נפש
ולאפלרת בעולם . וזה שרמזו אם אדם רוחה עמוד
נאה . איש אשר הוא עמוד היומי יאמר ברוך
המתנהג שאתנו ממנו נאה העולם שהוא מביט על
ליר מולכתו הוא החכות . ויתן שכח לד' שאתנו שלוחי
ד' לא יועילו החכות על הבניס וברחו לעמוד עלמו
בדבר שגם בי לריך להיות מעלות טובות כי הזכות
בלבד אינו מועיל אם הוא בעלמו לא ישתדל להיות
כחכותיו . ויסיים אחריך העולם שהקב"ה המלך אלך
בך שהוא יודע אחת אחותיך יהי' בניך ומשלם לאדם
כפעלו וכגמול ידיו ישיב לו והבן .

שם [אחר אחיכימום הגרדי אחיך נברחת אחרן
אחילה אשיב לו ר' יוסף הבנחי נטל הקב"ה
עפר אחחת לבפ"ן הבבוד וזרק על המים ונעשה
ארן וגרורות קנמ' שני' בעפר נעשו הרים וגבעות
שנאמר בל"ת עפר למוקן ורגבי' ילבקו] הכוונה
עד"ן כי עפר הוא אחלקי' דקים קטנים אחר כל
גרגיר לעלמו והוא אחל על פירוד אבל אם נאבל
עפר במים אז נעשה אחד כי המים יפעל האחדות
והנה אחר בריאת עולם אחר נטו לבות בני אדם
אחיני אחאוני' ואחרו אליו' הרבה כל כח בשמים
אחשו לאל בכל זאת לא פ"ד הקב"ה עליהם עון
בזה שלא הביאו בבודו אבל אם פעלו אחם בארץ
אז שלח עליהם בלי זעמו כמו שנאמר בדור המבול
[כי מלאה הארץ אחם . לא ידון רוחי באדם] אבל
אז בשאר נאלץ בעבור במדבר בני עלי' מעוני' אשר
בבר בשלמו אלא האידות עיבות אז אחר ד' בם
וגילה להם שהוא אלקי אלקי' ואדון האדוני' ועליהם
הושחה העולם [כי לד' מלוקי ארץ ויאת עליהם
אבל] ואחבז"ל שהרים וגבעות הם עמודי עולם שלא
יעלו מי אחום ויבסו הארץ בך נקראו החכות הרים
וגבעות . אבל עיני על הארי' אלו החכות . אדלב
על הארים מקפן על הגבעות בזבות החכות בידוע .
וזה שרמזו הארץ אחיך נברחת אחילה ארא גילה ד'
הודו אחיך נברא הארץ לעמוד לפני ד' והשיב לו
שאשי"ת וויתר על בבודו שהוא בפ"ן בבוד והקפיד
רק על אידות בני אדם וזה שנטל העפר אחחת לבפ"ן
הבבוד וזרק על המים ונעשה ארץ שע"י עפר ומים
נעשה אחדות בך הסליך ד' משמים ארץ משפטיו עד
שהביאו האחדות אבל מלורות שבהם אשר בבר
בשלמו באחדות נעשו הרים וגבעות הן הנה החכות
ועליהם עומד העולם והבן .

שם [אמרו ישראל למשה הלא הקב"ה אמר ד' מאות שנה אמר משה הואיל וחפץ לגואלכם הוא מדלג על ההרי' אלו האבות ומקפץ על הגבעות אלו האמהות] הכוונה כדברי של"ה אם הקב"ה זוכר לאברהם יצחק ויעקב ואנו הולכי' בדרך לא טוב אז העונש קשה ר"ל וזה אמר משה הקב"ה מדלג על ההרים אלו אבות ומקפץ על הגבעות אלו האמהות ואז אם לא יסתכל מקור אשר חצבתם אתם ראוי' לגאול מיד והבן ·

שם [ד"א החודש הזה לכם הרואה את הלבנה האיך צריך לברך בזמן שהי' ישראל מקדשי' את החודש יש מן רבנן אומרי' ברוך מחדש חדשי' ויש מהם אומרים ברוך מקדש חדשי' ויש מהם אומרי' מקדש ישראל] הכוונה הלבנה היא בחינה שגם אם יפול עם ונחשכו כוכבי נשפם בכל זאת באחדות גדול אם קטן וגדול שם הוא עבד כאדון קטן כגדול נקלה כנכבד יש תקוה לאחריתם כמו הלבנה שמעטה את עצמה ופחתה מאורה שימשלו גם הכוכבי' עמה אז בכל חדש אשר שכל שטח חושך יביא לה אור חדש · ואם יפול האומה עוד כמה פעמים בכל זאת תעמוד בעתיד כמו [שבע יפול צדיק וקם] וכחכז"ל הצדיקי' נקראו בשמך שמואל הקטן דוד הקטן יעקב הקטן כל אלו בגודל סבלנות ובענוה יתירה זכו להיות עומדי' וקיימי' · ולעינינו נדמו כאלו מרוב דעת ותבונה אינה מראה את עצמה כל זמן שהשמש בתקפו רק לעת ערב שקעה החמה ורק ניצוצה עדיין קיימות אז תלך היא להאיר עיני חשכים אבל כ"ז שהשמש בגבורתה אמרה להקב"ה אפשר לשני מלכי' משתמשי' בכתר אחד אז אמר הקב"ה מיעט את עצמך וכן תמיד ימתין החלש עד שיעבור זעם ולא יתחרחר עם מי שהשעה מצחקות לו [חבי כמעט רגע עד יעבור זעם] ובכל חדשות יסתכל ישראל ויראה בו נפלאות תמים דעים שהכל יוצא ממנו וזה שרמזו הרואה את הלבנה האיך צריך לברך להכיר מן הלבנה נפלאות הבורא · בזמן שהי' ישראל מקדשי' את הלבנה כי בימים הקדומי' לא נהגו ישראל לאמור לנו הארץ נשליך כל עבותות עבודה נהפיך הוא שם הכירו יד ד' אשר גברה בארץ · יש מן רבנן אומרי' הברכה הוא מחדש חדשי' די בברכה להכיר השגחת הבורא כי הכל מאתו יצא ולא שהעולם הפקר · וי"א מקדש חדשי' כי כל חדשות בארץ מביא קדושת מעשי' בעולם · וי"א מקדש ישראל שהכל נעשה בשביל ישראל או להרע שישיבו אל ד' או להטיב עמהם ואז מברך מקדש ישראל כי כלל ילמדו מעמדם בזה שאף גם זאת בהיותם בארץ אויביה' לא מחסת' ולא געלתם לכלותם להפר בריתי עמם הה"ד החודש הזה לכם שכל עולם נברא בשביל ישראל שנקרא ראשית ·

מ"י החודש הזה לכם [אמר להן הקב"ה חידש דברי' אני עושה לשעבר לא גאלתי אומה מתוך אומה אלא לכם אני מחדש דבר זה] הכוונה כי עפ"י דרך הטבע יגאל מדינה ממדינה שיתחברו כל אנשי' הדרי' במדינה אחת ומשעובדי' תחת מדינה אחרת וימרדו ויעשו עצמן לבני חורי' כי רק אז אם כל הדרי' במדינה יתחברו יחדיו להיות למלכות חדשה יוכלו לפרוק עול הקשה אבל שבמדינה אחת יעשו עצמן חירות יען שהם מן דת אחד כנגד שאר אנשים אשר הם מדת אחר זה לא שמענו כי השונא רובץ בתוך כל עיר ועיר וכפר וכפר · אבל אז בשעה שיצאו ישראל נעשה זאת חדש שגם הדת מפריד אלוף להבדיל בין עבד לאדון ולכן בא משה ואמר נלכה ונזבחה לד' אלקינו שלא ביקש בעבור עבדות שיקל עולם מעל צווארם רק בעבור הדת צריכי' לצאת והבן ·

שם [אר"י כל המברך על החוד' בזמנו כאלו מקבל פני שכינה כתיב הכא החודש הזה לכם וכתיב התם זה אלי ואנוהו] הכוונה כי מי שממתין לתהלוכי שמים ופעולת שדי עד שהגיע לראש סולם אשר עלו להתהפוך כחומר חותם והמה להצלחת אדם ואז הוא מברך ד' אין זה מברך גדולת ד' שהוא מטיב לאדם כי אז אם רואה שהכל לטובה הוא מברך עצמו ומנאץ בזה ד' שלא האמין בד' מאז אשר סובבו גדודי הטבע עליו · ועיי' בספרי פ"ח בשם אחי נ"י הקורא הלל למפרע לא יצא י"ח פי' נאה בזה · אבל מי שמברך מיד על הצרה והמצוקה שהמה שלוחי דרחמנא לפעול לפניו טובה והצלחה הוא אות על גודל אמונה ודביקות נפשו בקונו שרואה תמיד ד' לפניו והוא דוגמא לירח שאז בעת המולד הלבנה לא נראה האור עד עדן ועדנין וגם זה שאז כאשר ידוך אור הלבנה ולא נשאר עוד רושם אור הוא קרוב מאוד זריחתה כמקדם · וכך הי' במצרים טרם שהגיעו לגאולה נעשה עבודה קשה תכבד עבודה על אנשים עד שקראו ישפוט ד' ובאמת זה הי' קרבת הגאולה . וזה רמזו שגם אז כאשר סבלו עול קשה אמר הקב"ה החודש הזה לכם ראש חדשי' שכאשר הגלות מאוד קרוב ג"כ הגאולה שלימה · וזה אמרו

כל המכרך על המועד כזמנו · כשעה שמתחדשה הגם שעדיין לא נהגה מחורה הוא מקבל פני שכינה שנאמר כאן המועדים הזה לכם וכתיב התם זה אלי ואנוהו · מה שם שרמו הגם בגלוי · שכאן לד' גם כאן כמלריס שעד המוסך של פניהם מתחיל הגאולה וכרכו לד' מיד שגם זה הוא טוב ועשו יו"ט וכבן ·

שם והי' כי יאמרו בניכם [בשורה רעה מתבשרו ויפרחל בחומו שעה שסוף עתידה תורה להשתכח וי"ל בשורה מתבשרו לרחות בניס ובני בניס] הכוונה כי התוס"ק רמזה בעתיד שיהי' דור עזות פנים שלא יבושו לומר כי עבודת המלות בפעולות הוא יתרון שרי להתמין כלב בעקרי ובשרשי דת אלל שם תוכל טריפות וכושל נדות ושריות ומחלל שבת ושובר על כל ל"ת בקו"ף ומבטל כל העשה בשו"ת בכל זאת הוא יהודי ואומר לחבותיו שם תחת מעבדו עוד עבודה זאת לא תוכלין להוסיף כי נגנל הפתרעשרים עובר עליכ' בע"כ ומה שיעשה ולמעט כוחכם במסירת הנפש · כאשר מקודר ממקדר הגר' [רשע מה הוא אומר מה עבודה הזאת לכם לכם ולא לו ולף אתה הקהה את שיניו ואמור לו בעבור זה עשה ד' לי בלאתי ממלריס לי ולא לו אלו הי' שם לא הי' נגלל] כי הרשע אומר כחכם תעמילו את עלמכם להחזיק בעבודת ד' בעשיות המלות כי לא תוכלון לעשב מה שהניח רוח הזמן כי הכל תלוי רק בחמונת הפיקרי' והשרשים וע"כ מה יהי' בסוף ולף אתה תחכמו מיד להניח מן העבודה וכזה שאתר מה העבודה הזאת לכם גילה שלא יהי' עבודת ד' · [לף אתה הקהה את שיניו] כי גם הסיגים יפלו מסחדם לבסוף ל"כ מה שיהי' בסוף יהי' מיד אלל לא כן דרך העולם לאמור למעט מיד בעבור שיהי' כן בסוף כי כל עוד שיוכל אדם לאחול בשיניו יחזק במעוזם וק"ו במלות ד' שלא יגוע ולא יתרפה במלאכות ד' ובסוף הוא בחמונת ד' ודביקת בתורתו אפי' תרב אחת מוחת על לוחרו לא יתיאש מן הרחמים בחכז"ל [רי אמוי שהתמיהו כי] שים תקוה שלא יפול אד' דבר להוסיף [לי ולא לו אלו הי' שם לא הי' נגלל] כי הי' בעשה אפיקורס מיד ולא הי' לו אמונה · וזה שרמזו בשורה רעה מתבשרו יפרחל בחומו שעה שסוף עתיד' תורה להשתכח שיאמרו שאלל הוא שעיקרי' והשרש' ע"כ יהי' כח לשחת התורה · [וי"ל בשורה' מתבשרו לרחות בניס ובני בניס] שעדיין יש תקוה שאם הבניס ישמרו רק להתחות ולא יבלו אלל שופטי ארן בבית מחוקקי' לעשות לאוק מן נדולי תורה כי אמה עורי' ומצב' עברי' בדרך עור הוא בשורה [כי יאמרו אליכם בניכם] אלל בבית מחוקקי' לא יובלו לרחות בבלע את הקודם ·

שם [ואתה לך לקן ואמר דיגיל לאן קן לקן תימין או לקן הימים עד ד"ל לקן הימין וע"ז דוד דחיל ואמר סודיעני ד' קיצי ומידת ימי מה הוא לקן הימים או לקן הימין] הכוונה לפעמים הדור מחרף ומנדף אחר דור רחמון כי מהפכו עשתונותיהם בירחת· שמים ולא יגלמו הלריקי' רחמוני' עוד להיות שופטים בארן בחכז"ל [אשר חרפו עקבות משיחך אם רחית דור אחר דור מחרף ומנדף לפה לרגלי אל משיח שנאמר אשר חרפו עקבי' משיחך] כי נעקבות דמשיחא חולפה יסגה שדור אחרון יחרפו וינדפו לדורות רחמוני' כאלו יש יחרון בהם ולכן הגם שלא נשלם הלדיק בכל מעלות אשר לריך להשלות נרות לפני ד' בכ"ז בא קלו כי הימי' עברו אשר יולא להיות שופע בארן אבל יש אשר בכר הגיע הלדיק בשלמותו שלריך לעשות לשמם בקודם לפני ד' כי בכר הגיע אשר יש בידו להסיג וזה שאל דניאל שהקב"ה אמר לו שילך לקן אם הוא קן ימים שבאמת העולם והזמן שלא יולא עוד בארן אבל בעלמו לא הגיע לשלימת הבשמה או לקן הימין שהלך לימין ד' כמו [מוליך לימין זרוע תפארתו] והשיב לו הקב"ה לקן הימין .

מי"א (אר"י אמעה משקל מ' שאם הי' ושל ספיר' הי' וי' מכות חקוק' עליו כוטריקן דלך עדם כאחב ל"ל הקב"ה בחכמים הזה הכיל עליו את המכות] הכוונה כי בחמת העשרה מכות הי' נדולות ולא יוכל אדם לאות אם ידע ברחמונה שיעברו עליו כל מרון אף ד' שלז בח אדם יפליא לעשות כאלו כל כוסות התרעלה לפניו ויאמר ויאמה של אמרי' אבל אם יבואו זה אח"ז בהעלמות הרבה אז בריות בין זה לזה לא אדם יתחזק בבטחונו שאמת' קול רנה וישועה באהלי וידיעות מחלקות ובעבור זה ליום ד' (תמים תהי' עם ד' אלקיך] עיי' רמב"ן שם ולכן בחבר נזרה מבאתו של הקב"ה שיעבור על פרעה עשר מכות להשכילו שהקב"ה יחיד בעליוני' וגם בחחתונים ויש לו השגחה פרטית עיין ברמב"ן נזר שלא להגיד לו מתחילה שיבוא עליו עשר מכות נדולות כי אז לא יעמוד אי כי ימות בשחדו· או ישלח בי' מחרנו · ועכ שיגיע עליו אלי השמים

ולא הודיעו משה בכל פעם רק מכה אחת ויתמין ברק מכה זה יעבור עליו ותח"כ התחזק לבו בכאשר עבר המכה · והוכה עד שנתמלא הסאה · וגם זאת שכאן המכות הקלי' מחילה ומכות הקשי' בסוף שכבר נפו לסבול טול ולא ימסו . ותולם בעבור זאת העמדתיך והנה מכו"ל אמרו סתם קשה שאדם יסבול תומו · עיי' הלכות מקוואות וה' שכת כמנ"ח כך המטה של המכות משקלה מ' סאה · שאדם יפול שדוד תמתיו . וגם רמז שהי' של ספי"ר שהי' הנזירה יולאה מלפני ד' שלא יפול דבר מכל עשר מכות אלא כמו שפי' מכו"ל (ספיר נזרתם) כמו ספיר אין ברזל שיוכל לטמון תומו כך כל נזירות וסיגי' של כ"י הי' כמו ספיר שלא נתבטל מכל נזירות כמו שאמרו מכו"ל בכתובות תבטל לעשר תחילה נזירים עבידה דבטלי' ותקנה לא יבטל יוה"פ וזה שהי' של ספיר שלא יכבר ולא יתבטל · (וי' מכות מקוקי' עליו טוטריקן] רק ברמז שכל מכה שעל מקלת למי שעין שכנו שקוה ויבין רמזי' ותומיו' (דלך עדם בתהב) הן ג' בחינות של פי' הרמב"ן תחלות הכורת · ושליטת התחתוני' · והשנתה פרטיו' שכל רק בתכסים הזה הביא עליו את המכות הקל קל תחילה למען שיוסה לסבול תומם ולא ידע ברשעונם מן השני' והבן · וזה יובן דברי מכו"ל שהקב"ה אמר למשה ולאהרן חלקו ככוד למלך שאני לריך לעשות בו את הדין לפיכך משה תומר לו פן יפגעתו ולא תמר יפגעך יעו"ש הכוונה שיהנגו בו כבוד וגדולה כדי שיחזק בדעתו ויקבל כל המכות .

שם ערך לילית (אין מכימי' תפילי' אלא בשבת) והוא פלא גדול ואולי הכוונה כי התפילי' המה לאות שבני ישראל דבוקי' בד' כמו"ל וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך וירחו ממך אלו תפילי' שבראש ואין דביקות גדול יותר מזה וראו מעמי הארץ דביקת ישראל עם ד' רק כאשר יראו הגוים כי ישראל יעמדו את השבת המות שבור שבת ויעשם מכל עשקי' שבעולם אז הוא בזה בשת תפילי' שיראו ממך והבן ·

מ"ו (כי שם ד' נקרא זה המכרך הבו גודל ללקיטו אלו העוני' לאריו ומה הם עוני' אחר המכרך ברוך ד' לעולם ועד) הכוונה עד"מ המעורר כ"י למעוה הוא הקורא בשם ד' ומכרך אבל הוא לא יוכל לגמור כי אל ימיו עלי ארץ אבל התכלי' אשר מחזיקי' במעשיו הם העוני' אחריו המה יתנו יקר וגדול לד' לכן קרא משה הבו גודל ללקיטו להגדיל ולהאדיר והם עוני' אחר המכרך ברוך ד' ומבורך לעולם ועד שהמה ובניהם יקיימו אחריו ·

בשלח

מ"ך ויסב אלקי' את העם [מיכן אמרו רבותינו הפי' עני שביארנו לא יאכל עד שיסב שכן עשה להם הקב"ה שנאמר ויסב אלקי'] הכוונה כי הסיבה מורה על גדלות ושרירות שהוא דרך ישיבות האדונים כאמרו"ל שאפי' תלמיד לפני רבו לריך הסיבה ונוסף הנדה [הלילה הזה כולנו מסובי'] והנה לפעמי' ים בלבו של אדם שרירות ע"י רב הוגו ועשרו אשר בידו · או שאפי' המופע אשר בידו קיבל נדבה מאדם חשוב ונכבד אז יגבה לבו יען שקיבל דבר זה מאר או ממלך עלמו שאפי' דבר מופע נחשב לדבר יקר · והנה עיני ד' לעופות של כ"י בשתי פניהם או פיפרון הוים במקנה בכסף וזהב וכל אשר לו ירבה וים לו שרירות על שפע רב אשר נתן לו ד' והשניות שגם עני ואביון יראה נפלאות גדולות בהשגחה פרטיות אין זה סיבות נזרמנה לו עד שהגיע לזה לפרנס בימו שתין זה דרך הטבע רק הקב"ה פעל זאת כאמרו"ל קשי' מזונותיו של אדם כקריעת י"ס · ואז יאמר בשתות חלקו שלא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם רק ד' שהוא לאהות שמים ודגן שמים נתן למו · וזה שרמזו כאן שמלינו שד' עשה סיבות רבות להעביר בים סוף שהוא חוץ לטבע ולא הניחם דרך ארץ שלישתי' הנס שקרוב הוא יען שרולה להראות שהוא משגיח על בני' להושיעם מרוב לרתם . כך מעשה אבות סימן לבנים שלשתיד יוסנרו שתתי שרשעה בדרך הטבע ויעברם חוץ לטבע בהשגחה פרטיות · ולכן אפי' עני שביארנו לא יאכל עד שיסב שהוא מורה חשיבת האיש ואדנותו שגם עני הוא חשוב ואדון יען שמקבל פרנסתו מיד הקב"ה בדרך סיבות רבות ולא יקוה ליד אדם והבן ·

שם ויקח משה את עלמות יוסף [משה נטל ארון ותקק בו עלי שור ולוות יוסף יוסף] הכוונה עד"מ יוסף הי' לריך כאשר הי' עבד במלך בשפר מן אדמה אשר בל כף רגל ידרוך עליו כתוות נפשו וגם הי' לריך כשעלה לגדולה להיות מושל בכל ארץ מלרים בכור שורו הדור לו כאשר הי' כ"י [ויהי' ד' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו המלרי] כין בנפיון עשר תמיד הי' יוסף עם ד' דפמ"א וזה שרמזו שבעל ארור שהוא

מצל על גלות כמו [כי אמה לעפר נפשינו דבקה לארץ בטיננו] וחקק בו עלי סור שהוא מצל על הגדולה ועוסר כמו [כי רב תבוזות נכה הסור] ולוה יוסף יוסף שמיד פי' יוסף בין בעניות ושפלות בין בעשירות וגדולה והבן ·

שם וד' הולך לפניהם [אמר הקב"ה לשבשר אני ובית דיני הייתי מהלך לפניהם שנאמר וד' הולך לפניהם יומם לבל לעתיד לבוא אני לבדי שנאמר כי הולך לפניכם ד' ומחסיפכם אלקי ישראל] הכוונה כי לב מלך וסרים ביד ד' לבל אשר יחפון יוכל להטות מחשבותם והי' יוכל להיות גחולת מלרים סיקס מלך אדם וימן לחם חפצי ושארית לשוב אל ארץ מחוזתם וד' לא עשה ככה רק אלא עשר מכות להכריע קמיו ושונאי ישראל עד שאמרו אנשי רהב · אבל לעתיד במהרה לא יהי' כן רק יקום משיח לדקיני ולפניו יכרעו כל מלכי' וסרים יכה ארץ בשבט פיו עיי' רמב"ם בפ' מלכי' שיניחו כל המלכי' כתרם וימנו יקר למלך המשיח יעו"ש וזה רמזו שבמלרים חפץ לגוחלם והלך עם בית דינו הן הלה המכות והנגעי' אשר הביא על פרעה שנאמר וד' הולך לפניהם ונמירת שהוא הקב"ה וכ"ד שעי"ז הי' לוחמי' ווי אבל לעתיד יהי' כי הולך לפניהם ד' ומחסיפכם אלקי ישראל שיניחו בניך במלן ועל לד תחמנה והי' מלכי' עבדיך והבן · ויש להעמיק בזה כל דברי מדרש שם [שממלרי' יגאו בחפזון ולעתיד לא יהי' בחפזון שנאמר כי לא בחפזון תלכון ובמנוסה לא תמלון] שכוונה כי עדיין לא השלימו ישראל עלמן בתיקון המדות ותמונה שילמדו שם בלריך בסף ויובחנו כזהב שיהי' עם ד' אלה כי אי' משוקעי' בכל אסרונות ועבירות כאים אשר הולך בחפזון בלי הכנות לכן לא הניע השת שמלכי' וסרי' יכבדו אותם אבל לעתיד לאחר שנקנה כל השלימות וכל הרוחי' יכירו שאלהינו זרע בירך ד' · ולכן הגלות הזה ארוך מאוד עד שיבוא תיקון כל הנשמות שבגוף · ואז יכירו וידעו כל יושבי תבל כי בכ"י בכי מלכי' ויאמרו כתב ונדגלה · וזה יתן כי לא בחפזון תלכון ולא במנוסה תלמו רק לאחרי שידעו כל רוחי' שאם שרשו' לנו להיות בני חורין ולא ילרוך עוד כ"ד של מעלה והבן · וזה שרמזו שם אבז"ל במשל שפודקית תומרות שלקח כל אשר לה הכוונה כמו במשל אחד שלקח גם אשר לא הכיר לה כך שעבו מלרי' למה שלאחו מעבדיהו הלא גם לקחו שם כל אשר לנו אנשים כדאי לנאת אשתי · ומי גרס זאת אמר האורח יתן שאסף בלילה הכוונה שלא שלה בר של רשאו · ואם אחאני עד שיאיר לו שאעשי כזאת כך המשל אלו האחיהו עד שנלרף ככסף להיות עם קדוש אז הבינו כי אנו עם קדוש

שם [אין כאוך אלקים ואין כמעשיך בו"ל הסעבד עושין את רבו אבל הקב"ה אינו כן אלא ואשא אתכם על כנפי נשרי] הכוונה דרך הסולם העבד הוא מיפה ומכסה על אדונו שיזמנו עליו האסרונות ולא באדונו או הבן · והקב"ה אשא אותנו על כנפי נשר ואמר מוטב שיבואו האת כי ואל בבניי הגם שהלנו עובדי' ג"כ ע"ז וכלום יש משא שניס בדבר מה שאתנו הלנו מהלנו האם אבני בלסטראות בעוני כבוד בבל זאת עוב שיבואו האת בהקב"ה ולא בעבדיו והבן ·

מ"ו לא ימים עמוד הענן [עדיין הי' עמוד ענן קיים ועמוד אש לומת] הכוונה עד"א טרם שיסולק מן האדם הזמן הלרה ולאגה אשר נאבל לעמוד ענן אשר מאניך חור עיניו של אדם מתחיל הלאה והגדולה שנאבל לעמוד אש והבן ·

תנחומא ופרעה הקריב[הקריב את הפורעניו' לבוא עליו והקריב את ישראל לתשובה] הפוונה כמאימת מוס"כ שהאחיד אמר לתלמידיו עבדו את יוצריכם כאשר תעבדו את יצריכם ופרעה יאמ בראש המלחמה שהוא רוצה לשוב בראש טרם שיסול אחד העם ועי"ז הקריב את הפורעניות לבוא עליו שיבוא אשמו בראשו · ומזה למדו בני ישראל היאך לעבוד הקב"ה ועשו תשובה וקבל מחשון בראש ליס והבן ·

אן הכוונה כאבז"ל גדולה הארת תשובה מאי"ה בביאי' שעמדו בישראל · ולבסוף נאלה האן ויהודי' היתה אורה זו אורה כך פרעה הקריב את הפורעניות לבוא עליו והקריב ישראל לתשובה והבן

ילכוש ויט משה את ידו על הים [האחיל הים עומד בשבוע ל"ל משה אקרע בשם הקב"ה ולא קבל עליו הראהו את המטה ולא קבל עליו עד שנגלה עליו הקב"ה בבבודו כיון שנגלה הקב"ה עליו בבבודו האחיל הים בורח שנאמר הים ראה וינס ל"ל כל היום היתי אומר לך בשם ד' ולא קיבלת עליך ועבשיו מה לך הים כי תנום ל"ל לא מפיך בן עמרם אלא מלפני אדון חולי ארץ] הכוונה יש ביהודי' כיחות שונות בעבודת ד' [א] יען כי בתגדלו מעשוריהם שהקב"ה מבקש לעשות טוב ולסוף מרע בתרי"ג מלות והם יאמינו לכל דבר

ולא יתנו ללב למרוד לכל אשר נקרא בשם ד׳ אבל לא חקקו התורה והמצות בלביהם בלי שום ספק כלל ויהי׳ נחשב בעיניהם כאלו היום ראו ושמעו קול ד׳ בכח וישמחו על עשיית המצוה ויצערו על בטולה רק מצות אנשי׳ מלומדה מנעוריהם ולא יקיימו עבדו את ד׳ בשמחה באו לפניו ברננה ולא נתקיים בהם מה שאחכז״ל בילקוט [תורת ד׳ תמימה משיבת נפש אימתי תמימה כשהיא משיבת נפש וח״א אימתי משיבת נפש כשהיא תמימה] ושניהם צדקו כי אז בתמימות היא משיבת נפש ולא ילחם בו דיעת זרות ואפיקורסת וכן לא יתכן שתהא תמימה אם אין לו כח להיות בו דעת שהיא משיבה נפשו [ב] שאומרי׳ הגם אם חלילה ד׳ לא ציוה בכל זאת לא נסור ממנה ימין או שמאול כי לולא שיש דת ואמונה נטוע בלב אדם על פיה ילך וע״פ יסע אז חייו של אדם אינו חיים כי רק הדת הוא מטה מושל שלא יפול אדם לבאר שחת התאות והתשוקות ומותרות הגוף וכדומה אבל באמת שניהם לא יספיקו להציל אדם ממים הזדוני׳ אשר יעברו עלי ראשו כי ההרגל אינו חזק שלא ינצחוהו תשוקת הגוף וגם מחשבת החכמה לסור מתאות בעבור מנוחת הגוף לא יוכל לשבור מגודל התאוה כאשר יקום עלי מבצר חומת החמדה כנודע חוץ אם באמת חקר האדם גדולת הבורא וד׳ עמו בלבו כאלו יעמוד לפניו וישמע קול ד׳ בכח בלי ספק ופקפוק אז יש תקוה שיברחו תשוקת הזמן ויפרוש מחמדת בשריות . וזה שרמזו משה תדע קריעת ים סוף כחכז״ל [בזכות יוסף דכתיב וינס החוצה] או בעבור שבני ישראל לוחמי׳ על קדושת שמו של הקב״ה עיי׳ ילקוט תהילי׳ ובא מתחילה לאמור בעבור שם ד׳ כי נשרש בישראל שם ד׳ [ויאמן העם ויקדו וישתחו] ולא קיבל עליו · כי בעבור צדיקים כאלו לא ינוס הים כי מהלך הטבע חזק מאשר יפעל כנגדו שם ד׳ לבד ששמעו שמו שמבקש כן מאדם · חזר משה ואמר שטוב לקרוע בעבור בני אדם הפורשי׳ מן התשוקות שיראו שבלי דת וחק איש את רעהו חיים בלעו ולא יוכל העולם להתקיים ג״כ לא קבלה רק כאשר בא באמת עם אהבת הבורא ששוכן בלב אדם כמו [ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וד׳ עמו] אז ברח הים כי אז כל התשוקות נפסקו · ושאל משה הלא אמרתי לך בשם ד׳ כי מה שלא רצית לשמוע בעבור המטה שהדת הוא מטה עז כמו [מטה עוזך ישלך ד׳ מציון רדה בקרב אויבך] הוא נכון בטבע חזק לפי שעה אבל למה לא שמעת אם אמרתי בשם ד׳ שאנשי׳ מאמיני׳ כפי אשר שמעו והשיב לא ברחתי לפניך יען שאתה בן עמרם שאביך הגיד לך אלא מלפני אדון חולי ארץ שד׳ שוכן בקרבך והבן

מ״ר [בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה כיצד אמרו שירה עולל מוטל על ברכי אמו ותינוק יונק משדי אמו וכיון שראו השכינה עולל מגביה צווארו ותינוק שומט דד מפיו ואמר זה אלי ואנוהו שנאמר מפי עוללי׳ ויונקי׳ יסדת עוז] הכוונה ישעות ד׳ הוא בב׳ פנים או שהוא מלובש בטבע בדרכי שמים תהלוכות עולם והשנית שנגלה יד ד׳ בלי יד הטבע אשר עין בעין נראה גבורת ד׳ והנה הטבע נמשל לאם בעבור שהוא אם כל חי · אבל גם בלבוש הטבע יש פנים בפנים שוני׳ כי לפעמי׳ רוב הדבר הוא טבעיות ומעט מזעיר יזריח השגחת ד׳ ולפעמי׳ רוב הדבר נגלה כי מד׳ יצאה ומעט אשר הטבע · ונמשל הדבר לעולל ויונק כי העולל כבר שמט הדד מפיו ויאכל תנובת הארץ רק הכנות באי׳ לו ע״י אמו · אבל היונק הוא יוצא מיץ חלב ולא זולת זה ונפשו תלוי בדד אמו ברוב עניניו · וזה רמזו שישראל ראו מיד שצריכי׳ לומר שירה רק האמינו שהוא מלובש בטבע · יש בהם שנדמו לעולל שחשבו שרוב הי׳ מיד ד׳ ומעט מהטבע ויש שנדמו ליונק שרוב מהטבע ומעט מד׳ · אבל אח״ז ראו שהשכינה פעל כל זאת הגביה עולל צוארו להראות שלא יסמוך עוד על ברכי הטבע ותינוק שמט ג״כ דד מפיו שלא צריך לאמו הוא הטבע רק ד׳ מחסהו שנאמר מפי עוללי׳ ויונקי׳ יסדת עוז ·

מ״ת [הים ראה וינוס מה ראה ישראל באים ורכוש מצרים בידם] הכוונה הבנ״י יוכלו לעשות חשבון בלבם כמה שווה העבודה אשר עבדינו למצרים בחמר ובלבנים וכל עבודתם בשדה זה כמה דורות א״כ לקחנו רק הרכוש שלנו אשר עבדנו כמו שספרו חכז״ל שביקש פ״א מלך מצרים הרכוש כסף וזהב אשר לקחו ישראל והשיבו להם שישלמו כל העבודה משש מאות אלף אשר עבדו · אבל באמת בני ישראל חשבו מה שעבדו הוא מגזירת הקב״ה שאמר לא״א ידוע תדע כי גר יהי׳ זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול · ורמזו שהים ראה שישראל באי׳ וחושבי׳ שרכוש מצרים בידם ששמר הקב״ה הבטחתו אבל הם לא יחשבו שהרכוש הוא שלהם לכן הם כדאי שינוס והבן

או הכוונה גדולת ישראל ניכר אם המה עשירי׳ ושומרי׳ התורה שלא יבעטו מרוב טובה אשר

נתן להם ד' כי כל זה תרפה ותילול השם אם רק עני
ומביון יהללו שמיך ימתרו הבריות הלא יד נגע בו
כמה יבעט לבל אם עשיר ישמור התורה אז הוא לפלא
וזה שרמזו שבני נחי' ורכוש מצרים בידם שים להם
שליטה על הרכוש לא שהרכוש מושל עליהם אז הם
כדמי שיקרע הים לפניהם והבן

שם וימינו ד' אז יסיר [ותרשתיך לי בתמונה
הוא למדת גדולה תמונה שבשכר תמונה
שרתה עליהם שכינה ותמרו שירה שנאמר וימינו
ד' אז ישיר משה ותומר וימינו בדבריו ישירו
תהילתו] הכוונה יש מדם שהוא בעל תמונה שכל
תשר ישמע בשם ד' לא יהריבר לחשוב שעשקר עמו כו
בכ"ז לא יהי' בעיניו כאלו ירתה את הדברי' טומדי'
מי לפניו ושטון בלבו ושפתיו יהוכבו רגע רק ימין
ושמאל לא תי' בשם · תבל הבעל תמונה בחמת פועל
התמונה כאלו בשר יעמוד הדבר לפניו וכאלו בשר
רתה הכל וימלאו כל תדרי לבו בקול תרועה מלהלת
שמון ועלן לבו עד שלא יוכל שתת רק לשומו יהגוי
שבח ושיר לד' והנה אין הבכיתה שורה אלא
מתוך שמחה ולא מתוך עלבות · והתמונה בחמת
גדולה עד שתפעל בתדם שמחה גדולה שיוכה שיוכל
לשיר שיר שנאמר וימינו בד' וכי' התמונה
גדולה כל כך עד שתרו וכן כתיב וימינו בדבריו
וזכו מתוך שמחת תמונה שישירו תהילתו

רבה אז יסיר משה (הס"ד פיה שמחה בחכמה
ותורת תסד של לשונה מיוש שברת הקב"ה
לת העולם עד שעמדו ישרתל על ים לא תלינו
תדם שנאמר שירה אלא ישרתל ברא תדם הרחמן
ולא תמר שירה בלעז תברתם מכבשן האש ולא תמר
שירה ילחק אלא המתלאת ולא תמר שירה יעקב אלא
המלאך ולא תמר שירה כיון שבאו ישרתל ים ונקרע
להם תיד למרו שירה לפני הקב"ה שנאמר אז
יסיר משה וכני ישרתל הוי פיה פהחה בחכמ' תמר
הקב"ה לאלו הייתי מלפה ואין אז אלא שמחה
שנאמר אז ימלא שחוק פינו] יל"פ למה לא תמרו
שירה אלא ישרתל דמקור השירה אם הלב ימלא על
כל גדותיו משמחה ושטון אז יפרו בפתי דעת ובקול
רנה יכלל הדבר תשר הוסיפה למו וימלא תן הלחן
ומכלוב ויגון תשר הי' עליו וכאשר עתה שותיו
יגבשו בושת ועליו יליץ עוד ד' ותת והב בשופה תשר
יסעל בעולמו לדור דור וכן הי' בשירה הזאת שספרו
רחשית גבורת ד' וסיימו בד' ימלוך לעולם ועד ·
והנה תדם הרחשון לא הי' יכול לומר שירה תשר
עדן כי לא הי' רשה החסרון כי עוד שלא נברא
משנברא · וכאשר ניעל תברתם מאור כשרי' שהכיר
גבורת ד' תשר ניוה לתם שלא יבער בו לא שמח
בעולמו כי שעל בזה רק שנפשו הניל ומכין לו
מזכיותיו וגם לא ידע מה יהי' בסופו תם תנילה לא
יגבר עליו עוד היה"ר כי הוא תלך עז לא יוטו
משבט רשעו כל ימי חיי הלריק ואולי עוד תם הי' כשרף
כמו תם שתה · וילחק שניעל מן המתלאת אין
לשמוח שתכלית תדם גדול בעקבי' למשירת נפש
לפני ד' ותחכז"ל ילחק תמר שתת מוס יש כי שנפשלת'
לקרבן כי כן הי' קדושת המשכן בנדב ואביהו · ויעקב
נשתר בעל מוס הגם שבא בשלוס לבית תביו בכ"ז
חשר מלות ביכוד תב ותם שלא קיים זמן מרובה ·
תבל ביסרתל בים שנעשה קידוש השם לכלל ישרתל
תשר לא יכרת לעלה אז יש שירה והבן ·

שם אז יסיר משה (יש אז לשעבר ויש לעתיד
לבוא יטו"ש ברוב משלי') הכוונה לפעמים
תדם רואה רק בסוף שכל הסיבות תשר קרתו לפניו
הי' שלומי דרחמנא ולפעמי' תדם רואה תיד שכל
עלילות הבחות המה מלתכי ד' תשר לא נגמרו
פעולתם והבן ·

מי"א ערך שירה מסורה [לשירה לד' כי גאה
גאה · לשירה נא לידידי · תכי לד' תכי
לשירה] הכוונה כתשר פרשתי בפ' חיי שרה דברי
תכז"ל [עשרה פעמים בני תת כל המבול מקתו של
לדיק כאלו מקיים עשרת הדברות] שים תדם שנפשו
חפץ להיות לבוק בד' רק תמותיו נגרו עליו ולא
יכול לללחוש נגד ילרו תבל תם ירתה לדיק מושל ברומו
ולוחש נגד ילרו מכבדו ומבקשו כי יקר הוא בעיניו
ונחשב בעיני ד' כאלו הוא קיים עשרת הדברות
שהמה כוללי' כל תרי"ג מלות וזה שתמרו כל
המבול מקתו של לדיק שהוא משבח ומהלל תם
שבורר בלדיק למקח כמו [לקח טוב נתתי לכם] אז
הוא יקח כאלו מקיים עשרת הדברות · וזה רמז
המסורה [לשירה לד' כי גאה גאה] כשם שמלוה
לשורר לד' כך [לשירה נא לידידי] תכי משבח ומהלל
לידידי ונחשב כאלו [תכי לד' תכי לשירה] כאלו
תני הייתי לדיק והבן ·

שם לשירה לד' [מהו לשירה לד' גאה גאה לד'
גאה גבורה לד' גאה גדולה לד' וכן דוד תמר
לך ד' הגדולה והגבורה והתפארת] הכוונה כי כל
המשורר מרגן על כי הגדיל לעשות וגאה גאה לשירה
תם הוא לכבוד השם וכן גאה גבורה לד' תם משבר

לעשות רצון מכיו שבשמים וכן נתן גדולה עושר וכבוד לד' להרבות כבוד מלכות שמים וזש"ה אמר דוד [לך ד'] להתחך להרבות שמך בעולם נתן הגדולה והגבורה והתפארת תכל לא לכבוד כשר ודם וכן ·

ילקוט סופו ורוכב [דרש ר' פפוס לסוסתי ברכבי פרעה רכב פרעה על סום זכר נגלה עליו הקב"ה בכיכול על סום זכר רכב פרעה על סום נקבה בכיכול נגלה עליו על סום נקבה] הכוונה עד"מ מתחילה ה' שנתת פרעה ע"ל ישראל כמלך שמונה לאחד מאומות אשר המה תחת ממשלתו שנותן עליהם גזירות גדולות ויגו על השוטרי' לאמור תיפה זאת עשו ולא תגרעו ממנו וכן ה' בפרעה פרעה מתחילה היכר למילדות לשמית את בני ישראל ואח"כ להשליך אל היאור ויווה שיכבד עבודה על האבני' ונהג כמנהג אשר רשעי' בעולם · אבל אחר שכבר יגלו כנ"י כיד רמה והוא רדף אחריהם כתיב ויאסור את רכבו ואחז"ל שאמר · דרך המלך שעבדיו יאסרו רכבו וכאן הוא אומר רכבו בעלמו אשר מלך מלך עולם אחרי מנהגי הלבה וכאן הוא ברחם · אשר מלך מעל הכיוס ברחם וכאן אחלק שלל וכדומה ולא נהג כמנהג העולם רק לעשות נקמה בישראל · עשה ד' לו מדה כנגד מדה · כ"ז שנהג כמנהג אשר מלכי' נהג הקב"ה ג"כ שכל כמנהגו של עולם לא שדד הטבע כי כל עשר מכות ה' מלובשי' בדרך הטבע ומפי שגם המלרי' יכלו לעשות כן ומה שלא יכלו לעשות אחרו החרטומי' מלבע מלקי' הוא עיי' ר"ע שאמרו שבכל מכמה בדרך הטבע רק שמשה רביגו הכניד עליהם עד שנכנע לבבם הערל ומפי לעקו עד מתי יסי' זה לגו למוקש · אבל בקריעת יס סוף נשתנה הטבע ויכיר הגם לעיני כל הרוא' ושומעי' כי כמו כך עמדו המים · עד שרחב הזוגה לא סיפרה רק זאת שבוכים ד' את מי יס סוף ונמס כל לב · וכל ה' מדה כנגד מדה . והנה הפום מוכן ליום מלחמה · וחכז"ל אמרו פום מתנחה על רוכבו · והזכר הוא לות שמושל ומלוה כמו להיות כל לים שורר בביתו · אבל נקיבה הוא הלות על מי שממשל ושומע לאחר · וזה כ"ז שפרעה רכב על פום זכר שהוא נהג כדרך המלכי' שמלווי' על העם ומתנח' על עמו בגזירות ובליוות אז נהג גם ד' עמו בדרך הטבע ורכב על סיס זכר שעשה רצונו לנהוג עמו בדרך הטבע אשר גם לחן ומשפט אבל בשעה שפרעה רכב על פום נקיבה שהלך למלחמה והוא ילך ברחם להיות עבר לעבדיו אז נהג גם ד' להיות עבד לעבדיו שנרוק מושל בשלוך הטבע וקרע סיס לפני עמו להרות להם כפי אשר פרעה מרחה השמיה כן ע"ז ד' והבן ·

מ"ך זה אלי ואנוהו [ע"ר ברכי בא ורחה כמה גדולי"ורדי היס משה כמה נתחבט ונתחכן לפני המקום עד שרחה הדמות שנאמר הראני נא את כבודך ס"ל הקב"ה לא תוכל לראות פני וכפוף הרחה לו בסימן שנאמר ויסי' בעבור כבודי החיות המשמות את הכסא אין מכירות את הדמות ובשעה שמניע זמנם לומר שיר הן תומרי' בחיב מקום הוא אלא אין אנו יודעי' אם כאן הוא אם במקום אחר הוא אלא בכל מקום שהוא ברוך כבוד ד' ממקומו ושולי היס כל אחד ואחד מרחה בהלבע ואומר זה אלי ואנוהו אמר להם הקב"ה לישראל בעוה"ז אתרחם לפני פעם אחת זה אלי אבל לעתיד לבוא אתם אומרי' אותו דבר פעמים שנאמר ואמר ביום ההוא הגה אלקינו זה קויגו לו ויושיענו זה ד' נגילה ונשמחה בישועתו] הכוונה כדור הזה אם יקפון אדם ליס או ילוגו בשלשלת אם בעבור קידוש השם יוכל לבוא בלבו אולי יעשה לו הקב"ה נס שיבקעו המים ויעבור בתוך המים ביבשה או נס כי ילך כמו אם לא יכיה ולשבו לא יבער · או אם יעבור חרב אדם על צוארו לא יהרג או אם יוסיף בגוב חריות לא יגעו בו · יען כי בבר ה' לעולמי · ואברהם לא בשרף בתור כשדי . ולמשה לא אתך החיב שבשה לוותרו בשים [ויגלגי מחרב פרעה] · וכני ישראל לא נטבעו בים [וכ"י הלכו ביבשה בתוך הים] · דניאל ניצל מגוב חריות [אלקי' שלח מלאכי' וסגר פום חריותם] · ואחז"ל שחמו"ע שאלו ליחזקאל אם יעשה להם נס ואמר להם לא כדי שיכי' מסירת נפש ממש · והנה בני ישראל יורדי היס לא שמעו ולא רצו שילך הים בתוך הבבר ולא יבבע עי יעלה בדעתו שברגע אחת יבבו הים כמו בד וקרקע היס יעלה מעלה מעלה להיות שוה עם היבשה ס"ל תפוח לזקו בקול שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד למות על קידוש השם אלא ונפש חפ"ן ואח"כ כשבר יבאו הי כל אחד הביר מעלתו בעלמו אלא יפלא מה' דבר ואמר [זה אלי ואנוהו] מי יממל גבורת ד' ישמיע כל תהילתו אבכי הרואה ולא אלרוך לשמוע מפי הים אחר אין גבורותיו וכשיני משה לא ה' מדמות כי הוא רחה וידע [ויגילני מחרב פרעה] והסיג שהסי"ת יעשה גם שיבקעו המים · והוא גם הוא רחה השכיחה כמו כל הים ואחה ביישראל רק גדול זכות הרבים [אן אל כביר לא

ימאס

ימים] ויקם הרמיני נא את כחודיך כי תמר כתוכתומו הוא כבר רמה גם בחרב פרעה וע"כ מה שהוא קפן ליט לא הי' מסירת נפש גדול כ"כ וע"כ תפוח הוא לא רמה הסכינים כמו כל ישראל והסיב לו הקב"ה [לא תיכל לרחות פני כי לא ירחני האדם ומ'] ין לים או מאה יכולי' לרחות ולהסיג פני מס ימין בחיותו · כני ישראל שמסרו את נפשם שלא יעמדו מ' אז [תוסף רוחם ינועון] רמו תוכי תכל תתם תבקש לרחות פני כלי מסירת נפשתך בידים לא תרחוני רק הדמות רמה · וכן במלאכי' ועשתי' הכשר כבוד ותומרי' שיהם ועומדי' חיים וקיימי' לא יוכלי' לרחות הסכינים ותומרי' [כריך כבוד ד' ממקומו] כי לא ידעו להסכילו · ולעתיד כתשר יגורפו כני ישראל ויביאו אל ד' אז יזכו למסור נפש פעמים כביכי את מלרי' אז יתמרו פעמי' ומרחי' כתלכע פעמי' [זה תלקיטו ויוסיעמו] שאז יתמרו גופם ונשמתם כמדרינת תחרן הכהן שעשה הטגל ויזכו לרחות פני הסכינים פעמים והכן :

מ"ו תהומות יכסיומו [כשישראל עושי' רצונו של מקום אין שום לפניו שיאמר הבה לא לא יכוש ולא יכן שומר ישראל כשאין עושי' רצונו של מקום כשיכול שום לפניו שיאמר ויקן כיכן ד'] הכוונה הסיום פועל אלל אדם כאלו עושה הכבה לקוס כבוקר על משמרתו ברב כה כי כל זמן שהסיום מוכת על לב אדם הוא עוף כל יניעו לא יועיל למו אבל אחר שקם משנתו אז כאלו בא לו כח אדם כבני' אדשי' ע"כ הסיום הוא הכבה למלחמה כך כשישראל זכאי' אז מיד כתשר יסובו לד' יפלא עזרו מקודם כי לא יתתין לזמן מזמני' שלא יוכל ולא יכן שומר ישראל כאלו יעמוד על המשמר להניל מיד מכל לרה ומלוקה אבל כשאין עושי' רצונו של מקום אז ג"כ יעזור להם אבל כשאינו זמן רב בשבבה יעקבו ואין שומע כאלו אז יסי' נעשה הבבה על היסוד אשר בא אחר מועד מועד וחלי ויקן כיכן ד' והכן :

שם ימיך ד' נאדרי בכח [כשישראל עושי' רצונו של מקום עושי' שמאל ימין שנאמר ימיך ד' שני פעמי' וכשאין עושי' רצונו של מקום עושי' ימין שמאל שנאמר השיב אחור ימינו] הכוונה אם ישראל זכים ועשוי' אז יקבלו הכל בחמונה שלימה שגם אם רמה לעין שהוא שמאל נראה ח"ו ימחו גם זו לטובה שנאמר נראה טובה ונשפוף נעשה מהרעה עובה יבל אם כי' חיים זכים ועשוי' אז גם העובה אשר בא להם ידמו להם לרעה ולפון בהעוב רע ח"ו והכן ·

מ"ך מדבר סור [עד שלא קבלו ישראל את התורה הי' העולם מדבר כיון שקבלו התורה נעשה העולם מיסור] הכוונה עוש"ז הב הב יאמר מוסב כסף לא יחבע כסף אבר קנין מרעיב שבע רודף אחר הבבוד הבבוד בורח ממנו וכדומה ע"כ העולם מדבר לפניו כאלו היא אין ערך לא זרועה להנות בה כני אדם וכל זה מי שהוא בעיר פרון אין חומה אבל מי שמי על חוקי תורה אז נקראת העולם מיסור שהכל בלדק ויושר ויתענג בה על רב טוב משביע רעב ויאמר די בשאר יש לו הן משופר והן מבבוד · וכל זה אם מקבל התורה בדלן אבל אם התורה נופו עליו לשוא ואינו מקבל חומו בשהבה ע"כ קי"ו שהעולם לפניו מדבר שלא יוכל להנות כלום נפשו · ועי' בתוי"ט משה קיבל תורה מסיני בדלן כמו משה שאמרה שהתקבלי לי ניעי יעו"ש וזה שאמרו על שלא קבלו ישראל את התורה בדלן והקדימו נעשה לנשמע אלא הלריכו כפיות הר כגינית ה' ע"י התורה העולם כמדבר אבל כיון שקבלו בדלן התורה אז נעשה העולם מיסור כי ישראל דרכי ד' ואלקי' עשה את האדם יאר והכן ·

מ"ו וירהו ד' טן [כתיב יעשה טן נבוה כי' חמה והקב"ה לוה לא יה' קילוסן [פי' העשה] ומה אני עושה לאברהם והוא עומד עליהם תחת העץ ומה אני מפייס למשה וירהו ד' טן] הכוונה המן ביקש טן נבוה כי' חמה וחמרו ביקשו עם [כדי שיהי' נראה בכל המדינה שמרדכי תלוי על טן] שיהי' תליותו למופת לשאר היהודי' · וחמרו עוד עם וגם בפ' זו [שלקח חותו מדופני תיבה של נח שהניח הקב"ה לעשות חות לעולם לכתיב זכר עשה לנפלאותיו] להורות כי הקב"ה מגיל את הלדיק גם בדרך גם אם מביא שהוא עבד ד' כמו שהגיל לנח מן המבול · ועכשיו · אם יותלה עליו מרדכי יהי' לאות ולמופת שהקב"ה היה מבקש כזאת אבר עשה מרדכי שלא יכרע ולא ישתחוה לעבור ליוות התורה כתכ"ל שהי' להמן לורת ע"ז על כנדיו כיון שלא הוגד להם ליעקב לעבוד ע"ז וכל מה שעשה מרדכי הוא רק מפני גיאותו שלא בדת של תורה לכעוס לסכנת נפשות ולגרום נזק לרבים להגיל שמה על כל ישראל והסיב ד' הלא הוריתי למשה טן לכתיב ויורהו ד' טן וחמרו ביקשו [טן של זית הוא של הרפופי חמר ר"ג בשו"ל במתוק מרפא את המר אבל הקב"ה

הקב"ה כמר מרפא את המר ונתן דבר המחבל לתוך דבר המחבל כדי לעשות בו נס] הכוונה בשעת השמד להעביר הדת צריך למסור נפש אפי' על ערקתא דמסאני כי הרבה שנות' למקום שם רומז מ"ו ליתן סבבה לישראל · ואם יתחזקו בתורה יוכלו כידוע מצל מכז"ל השועל עם הדני' עיי' ברכות פ' הרואה . וזה שאמר ד' לו יסי' קלוסי' כמה אני מפייס למשה שהרגיתי לו שור צריך רפואה כמר כאשר עשה מרדכי וכך צריך כל גדול הדור לעשות מפירת הנפש לפניס משוש"ך [עיי' בש"ע יו"ד סי' קנ"ז וכש"ך ס"ק כ'] להורות לעם שביניו לקדש שם שמים להיות לו למיס' בו ומפיניו יאכלו שאר העם וכאשר יפסוק ליתן פירות יעלה הכותות עליו וזה מה אני עושה לאחרים והוא עומד עליהם תחת העץ ·

רבה הגני ממטיר לכם [יען שאחרים אמר הגני אמר הקב"ה בלשון הזה אני אומר] ועיי' עוד רבה שמות שהקב"ה כעס על משה יען שאמר הגני שאמר הקב"ה אחרים, אמר הגני ואתה אומר הגני · ונ"ל הכוונה בתיבת הגני הוא מורה על הדבר שאר בבר אחר שהדם שיוכל לעשות זה טרם שבא עליו הציווי שעשה זאת וזה שמשיב הגני הוא מגלה שבבר בתן כוחותיו ויוכל לעמוד בנסיון הנ"ל · וזה הרואה אחרים גודל נדקתו שבבר אחר בפ"ע שם יבקש הקב"ה ממנו לשמוע בו יחידו שיקריבו . אבל במשה שאמר להקב"ה הגני לכהונה והגני למלכות בעם הקב"ה כי איך יוכל להגיד שיסי' בשן ומלך ואחרן טרם שהגיע לגדולה משל"ב אחרים בבר סי' יכיל לבטון רחמיו על בנו יחידו · וכן בתן ומיס של בתר אמר הקב"ה הגני הנס שם לא יתפללו ישראל עליו אז שלא יעלה זכיתם לבך בכל זאת לא ימנע הקב"ה ממנס לחם ומיס כאשר ביאר הרמב"ן בתי מריבה שבבל תופן יתן הקב"ה לחם ומיס ולבך אמר הקב"ה הגני בבל תופן אחן והבן ועיי' יבקוע יפעי' ל"ד שיפעי' אמר הגני ע"מ בן שיסי' מבין תוחו גוי נתתי למכי' ולחייס למורקי' יעו"ש ועיי' שמואל ג' כ' שמואל אמר באשר הורה לו עלי באשר ידבר אל ד' יאמר לו אבל באשר הורה לו עלי קורץ אליו הגני והבן · דבר כי שומע עבדו ולא הורה לו לומר הגני והבן ·

שם [על דורו של ירמי' אמר הפסוק הזה עם בבל שעשו בבלות שנאמר נתנו בבלת עבדיך מאבל לעוף השמים למה שלח סי' חבמים שנאמר עם בבל ולא חבם] הכוונה מחבז"ל לא נחרבה ירושלים אלא על שהעמידו דבריהם על ד"ת הכוונה כי לפעמי' לריבי' המתיני' לרחות הדור הרע ולא יוכלו לעמוד הדת על בתו [עת לעשות לד' הפרו תורתיך] מחבז"ל הפרו תורתיך משוש עת לעשות לד' אבל בירושלי' לא רצו את המולך והעמידו הבל על בן הדת ולבן נחרב ירושלי' והבן · וזה שרמז [שלח סי' מבמי'] · (שהיה חבם הרואה את המולך) · והבה ים שלח בספוק לך אמר (נתנו נבלת עבדך) שם המה עבדי ד' לך ימלך לבם העושם גדול בזה · אבל רמז המדרש שבח לבם העושם שנעשו נבלות שלח סי' מבמי' לספר התורה כדי לקיימה וזה שם בבל ולא חבם שעשו נבלות ע"י שסי' מבמי' והבן ·

שם וילח העם ולקטו (מי שסי' זריז סי' יולח מלקט מן השדה שנאמר וילח העם ולקטו בביכול' סי' יולחי' לפתח אהליהם ומלקטי' וסעלי' סי' רובלי' על מעותיהן ופיסטי' ידיהם והוא יורד לתוך ידיהן שנאמר ותעל שבבת הטל) הכוונה בשם יקר לא יבקש לחם אחר לא שמע בו ולא נדל רק בזזת אפו יאבל לחם ולא לאבול לאו דילי' ואם מי אפשר לי להנות רק מן מתנות ד' אז יפעל זאת שלא יבוא לו לחטו בביתו רק סי' זריז ולילך לקרות לחטו שיעמול בו ליטח על בתפיתיו [בח יבח ברבה טושא תלומותיו] לקייס יגיע בפיך כי תאבל אשריך וטוב לך · ולבן הזריזי' קיימו טב"פ וילח העם ולקטו · ומי שהיו זריז לבקש יגיעה רבה ללחת השדה ולחפיף ולהביא על שבמו אבל בל זאת לא בקרו להיות מן הפוסקי' יד רק ירדו לפתח אוהליהם ולקטו שלא יהבה חבם לגמרי רק שמלו בו במקלת · מלן דאבל לאו דילי' בהיה לאסתבולי' בי' · ולבן טרחו במקלת · אבל הטלים בתו [אמר עלי אדני בתון] האבדי' המתפללים על התבלית הם שמרו שיבוא המן לידם בתחת תיבם בלי יגיעה ועמל פשמו ידיהן ואבלו והבן ·

שם [מי ברא היום ברא פרנסתו מבלן סי' ר"ה אומר בל מי שיש לו מה שיאבל היום ואומר מה אני אוכל למחר סר"ז מחוסר אמנה שנאמר למען אנסנו הילך בתורתי] הכוונה הקב"ה אוהב לבל יום פרנסתו שם האדם הולך בדרך הטוב ובל חסרון פרנסה בח ע"י מעשיו של אדם בחכז"ל מימי לא ראיתי אדי בגר שלא הרעותי מעשי וקפחתי פרנסתי · והטיב אשר לא יאבד יומו אחרבה ברע ליתו במעשים טובי' הוא בעלתו ברע פרנסתו ·

לכל הימים הממוסר לחומה הוא צריך לרמוז על יום מחר וכן ·

שם ומעל שכבת הטל דק ככפור על הארץ [ר"ח המודעי חומר עלה פילוג תפילתן של תלות שהי' זוכרי' כטל על הארץ] הכוונה כמו שהטל הוא לימו פוסק לעולם רק בכל יום נופל ליתן ברכה על ארץ כפי' רש"י כמוקומי שהי' כטל ליישראל אמר ר' · וכמו שהטל כמעט לימו ניכר מעט"י שכומן ברכה כך הי' התלות בכל יום הכימו גלוגה והגלחה בעולם ובכל זאת הי' כעפר נפשם לכל כאלו אין בהם תשוקות · ותפילתן של צדיקי' כאלו יפרים בניהם כמן המדבר · (ור"ע אומר וכו' ועטל תפילתן של תלות שהן שוכרי' בעפר על הארץ] הכוונה בעפר הוא נעשה לדום לכל המלכי' של אדמה הגם שהיא הם כל אי בכל זאת היא לדום ולדרוך עלי' מכל מקי שהן זכותם עמד לבניהם שגם בניהם יהי' נכון לפני בניהם והכן ·

מי·א [ויומרו תלתי' אמרו תלתי' טובי' לא הומרו תלתים שהיום טובי' הומרו] הכוונה עד"מ [כי לא במוחו יקח הכל לא ירד אחריו כבודו] האדם צריך לעבוד ד' בחיי הם יחפוץ להחזיק בתורה לשלם בעד בני עניים ללמוד תורה או להשיא בתולות עניים ואלמנו' או יתומות וכדומה יעשוק בחיי חיותו אז הם פזר כל עשרו ירד אחריו כבודו במוחו שיוך לפניו לזקותיו אבל מי שהוא כילי בחיותו ובשאר מת יעשה לדקות קרן קיימת אשר יעשה מממונו אחרי מותו והנה אז בחיים חשבי הימו ממויב בתלות לא יחיל כבוד בשוב"ב וזה (כי לא במוחו יקח הכל) שלקח עשרו עמו (לא ירד אחריו כבודו) כי אין זה כבוד שלא יוכל לוקח עושר בקבר · וזה רמזו (תלתי' טובי' לא הומרו) כי יקחו כל עשרם עמם כאשר ימותו ומקיימים אל תביא לחריך לפות שיהא אחרין · (תלתי' שהיום טובי' הומרו) על אחרי מיתתם ·

תנחומא הגני עומד לפיך על הים (כל מקום שאתה מוצא שם רומם רגלי אדם שם אני לפיך) הכוונה אם גם אליה נשבה תלות חוקיות ומשאלו תלות שכליות (שאתה מוצא שם רומם רגלי אדם) השם תלות תלתי' מלומדה שם אני לפיך כאמר"ל אחור עלתי' הגם זו · שהקב"ה נותן לפניהם במלחמה כמו בירבעם וסנן ·

שם וילחם עם ישראל ברפידי' [מהו רפידי' שרפו ידיהם מן התור' ומן המלות] הכוונה שחקרו מנופי אל תורה ומלות למצ מקום לרפות ידיהן מלעסות עבודת ד' כפופטי זמניהן שמקרי' מן התורה להסיח ולהסיל לב בני' מד' והכן ·

או הכוונה התורה היא יד אחת להגיל את ישראל כאמ"ל [הלוחי אותי עזבו ותורתי שמרו] והיל הסניים הם המלות המניני' על ישראל [שומר מלוה לא ידע דבר רע] הגם שלא יבין יסודה בתורה · אבל בני ישראל עזבו אז כל הסני ידיים התורה וגם המלות וזו רפידי' שרפו ידיהם כל הסני ידיים מן התורה ומן המלות והכן ·

שם פלינוס ר"י ור"ע ר"י אמר שנסו את ד' אם ימן להם ערכיהם כאלך שנכנם למדינה ור"ע אומר שנסו את ד' אם יודע מה שיהרהרו בלבם · ויל"פ שפלוגתתם אם יש יותר ככוד ליישראל שחטאו ע"י פרנסה או אם זה ככוד יותר שלא מרדו בעבור הגוף רק לדעת דרכי ד' וזה כענד כ' כימות פוסעי' הסכים' מהן פוסעי' ככהמות בעבור מכילה ושמי' ויש פוסעי' בעבור מחשבות דרכי ד' ·

שם ר"ל מדמה ביתת עמלק לבן אלך שהיו מחמין להכיו והסליך אותו ובא הכלב ונשכו] כי כמו שכלב הוא מוסך לכל הבא למרוד בחלוקו כמודע מטבע הכלב שהוא שומר לבעליו כך הרשע ליום רע הוא רק שליח מלון ד' לבחות שפוסה זאת בטבעו שהוא השומר אם הילה"ר רוצה לפתות את בני' והכן ·

שם מחר הנה אנכי נצב עליך [מכאן שהלריקי' מסכימי' לנרכי לבור] הכוונה הגם שלא יחות לנדיק לנדל ח"ע שנרחה כניחות · זה מה שנוגע לכבוד עלמו אבל לכבוד הבורא הם מנביטי' כמו [מבדך רשעו בקול נדול בבוקר השכם לקללה מחשב לו] משלי כי השכמה מעלמו צריך להיות אז כאשר יפן כה וכה וירא כי אין חיים אבל להיות מן המשכימי' הוא כניחות אבל לעורך הלבור אין הלריקי' חפי' של מרחות עין אז היוק רק יעשה הכל לש"ם והכן ·

רבה ומעה אלקי' בידי [אמר לו מעה זה בידי שאמר הקב"ה יה' בידך לעולם] ועיי' ירמ"ח הכוונה האדם הוא נבור ערין לעשות נפלאות וגדולות אם הוא מסתכל בלפי שמים יתי' מעה עוז של הקב"ה לעזוב לו ולבני גילו ולשבעו אבל אם הוא מסתכל בלפי מעלה אלך סולך במרחה עיניו אז מושך מחרין ולבני גילו ושבעו מעה זעם של הקב"ה וזה שרמז משה ליהושע [ומעה אלקי'] הן לחסד והן לשבע

לשבט [כידי] הוא בבחינת שהקב"ה אמר לי יהי' בידך לעולם שהוא תרף ממנו בהרף עין אם תעזוב אותי גם אני אעזוב . לכן רמה שיהי' בידך מטה מלקים לעוב לך . ומזה תדע להסתכל בכלי מעלה כאמ"ל והי' כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל

הוא בזמן שמסתכלי' בכלי מעלה .

מ"ת ויתלום יהושע את עמלק לפי חרב [מלמד שמלחמה זו עפ"י גבורה היתה] והוא פלא שהפסוק מורה ההיפוך . הכוונה כי מי שניגע לרעהו רק בחידודו של חרב ליכו יכול להמית אותו און אם מכה בחרב בכח שיכנס בתוך הגוף כולו אז יוכל להמיתו בחרב שבל שהחדודו יצוא לית אין זה כי אם שהקב"ה ממית את האיש והכה החדודו נקרא פי כמו [חרב פיפיות כידם] והכתוב אומר שיהושע החליש עמלק לפי חרב זרק בחידודו של חרב מזה נגלה שהיתה עפ"י גבורה ולא בכח אדם והבן . או הכוונה יש שלא נאמר בפי חרב אלא לפי חרב משמע שעמלק נפל לפניו על פי של החרב כמו שדרשו חכז"ל בגליות שנפל לקריאת דוד יעו"ש .

יתרו

רבה ויבמע יתרו [הס"ל רצך ורע מניך אל תעזוב רצך זה הקב"ה כמה דאת אמר למען אחיי ורעי ורע מניך זה אברהם שנאמר זרע אברהם אוהבי אל תעזוב ואם עזבת אן דעתך אלא תכיים לבית אחיך כיוצ אילך זה ישמעאל ועשיו] הכוונה יש עובד הקב"ה בשכלו כמו דע אלקי אביך עיי' תרגום על פסוק זה אלי ואנוהו . וזה רצך שאז נקרא האדם את בוראו של הקב"ה . ומדריגה שנית שעובד ד' בירושת אבין ע"י הכרת אבותיו ולא שמכיר מעצמו . ועי"ז נאמר אלקי אבי וארוממנהו אז נקרא ניע אניך זה אברהם שהוא עובד ד' יען שהוא זרע אברהם . אל תעזוב . ואם בכ"ז יעזוב אלילה לד' ויצך שובב במרדות עיניו ומחדות לבבות בכל זאת יש מי שקנה עולמו בשעה אחת בעת אשר עשיו וישמעאל יגזרו גזירות על ישראל לבטל אלילה דד' ולקבל אמונתם . אז הוא יוסי אילך אל תכנס לבית אחיך . כי אעפ"י שאעפ ישראל הוא והבן .

שם [ד"ה הס"ל ד' עוזי ומעוזי ומנוסי ביום צרה אליך גויים יבואו מאפסי ארץ אמר ישראל להקב"ה כשעתיד לבא יש אומרים לך עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה שאם רחב ונתתם ובדקם כך

ותאמר אל האנשים ידעתי כי נתן לכם ד' את הארץ כי שמטו את אשר הוציא ד' מי יש קוף הוי ד' עוזי ומעוזי ומנוסי ביום צרה וכו' כשהולאתם אותנו ממצרים ואתתם לנו את התורה שנקראת עז שנאמר ד' עז לעמו יתן ולא שמע יתרו וכא ובדבק בך הוי אליך גויים יבואו מאפסי ארץ] רמזו בזה מובר הקב"ה מפליג לעשות פלאי' לבנ"י בשעת צרה שלא יבוא הפלאתם כמהלוך הטבע לחשוב מחשבות כי קמו בתוך העם חכמים וכובני' אשר הלילו את העם מתוך צרתם . כי אז מהיאשר שיבואו מהגויים לכרות ברית אהבה עם בנ"י כי בודע בעולם שעם בני ישראל חכם ונבון להיות גוי גדול בעולם . אבל בהסוך הוא גאולת ישראל ויעשתם בה בזרוע חזקה של הקב"ה בפלאי פלאי' מון ממהלך הטבע כמו [כי לא בחרבם ירשו ארץ וזרועם לא הושיעה למו כי ימינך וזרועך ואור פניך כי רציתם] כל העומד יבין כי יד ד' עשתה זאת ומודע ומיכר כי יש בורא שמים וארץ כי כל אשר חפץ ד' עשה בשמים ובארץ כי הטבע שדוד אמת רגליו כאומר כיד היוצר . ע"כ יפקחו עיני האומות ויבינו ויבדקו בחמונת ישראל להיות עבדי ד' . וזה רמזו שבנ"י אומרים אם אתה ד' מושיע לנו בעת צרה אז אליך יבואו גויס מאפסי ארץ . כאו לדבק בך ולא בשו לכרות ברית אתנו כמו [ממך הכל ומידך נתנו לך] מודע בעולם כי ממך הכל נעשה ומידך נתנו לך להכיר אותך ואת שמך הגדול והבן ומבינה רמי' כי רחב אומרה שידעה שד' נתן להם הארץ כי שמעו שהוציא ד' את מי ים סוף לא שהוציא בדוח עזה כמהלוך הטבע וכן הביא ממלכת שבא אמרה יהי' ד' אלקיך ברוך אשר חפץ בך כי הוא חפץ בך ליתן לך אבל אתה כאחד היום וכן כיתרו נאמר כל אשר עשה ד' למשה וליישראל עמו

ובאו ובדבק בך אל אליך יבואו גויס .

שם [ד"ה הס"ל כאן לא יתן גר דלתי לאמרת אפשר זה יתרו שהוריד לו הקב"ה המן שנאמר ויהיו שחקי ממעל ודלתי שמים פתח] רמזו בזה שהמגייר עצמו לא יפסח שיזכה לאלה שרה וברם להיות לו מזונות למופת מופת ואלי רק עיניו יסגרון יום יום וילקט מן אשר לא יפל על כל השנה רק להחיות נפשו ונפש הבהמה' כו דבר יום ביומו .

או הכוונה שנרמז לו לכעוד ולהסתרת אות כירידת המן כמו שיש הכלל אין עבר מלך ואין כאו של מלך שעבד מקבל פרס ויוכל לעשות בשבת כחות נפשו או לבלות אותו בשעה אחת לשבוע ושמות

יומר מדי וכיוס אחר יערב וילמח ולא יהי' לו אבל כן המלך הוא לריך לאכול ערב ובוקר ולהריס רק כדי אשר ייעב לו די מחסורו ולא לאכול יום אחד ולרעוב יום אבי וימרו זכה שנפל לפניו מן להורות כאן לפני המקום ושבן ·

שם [וירא את הקיני ויאמר חיתן מושבך כאחד']
שכוונ' אחרם' אביו לא שמע אברת הכורת להיות לעזר לרשעוני' אלא מעלמו מכליותיו אקר והשיג מחזה שדי ה"ס יתרו מעלמו בדק ושבן כל ע"ז עד שהשיג אקר שדי ממעל לכן חיתן מושבך כאחרים ושבן ·

שם [ד"ה הס"ד שלא לאחוך על פני מים כי ברוב ימים תמלאנו וכי כבי אדם שוטי' הס שנותני' לאחוס על פני מים ועל מי אמר על יתרו שנתן לאחו למשה שנאמר קרחן לו לאכול לאחס הוי שלא לאחוך על פני מים זה משה שנאמר כי מן המים משיתיהו למה כי ברוב ימים תמלאנו ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לאחס] שכוונה עד"מ כי דרך בני אדם לגמול אחד באוך עמו אשר יקוה שיוכל לבוא יום אשר גם הוא יוכל להטיב עמו בחיזה טובה שיוכיחנו כיוכיחנו פנחי · אבל לעשות אחד עם אים כורח אשר רשאי טומד להרוג שבדרך הטבע לא יקבל ע"ז גמול טובה מזה היו אפן אים לידע דהוה בעיניו כאלו יעלה לאחס על פני אים לא די שלא יבוא לו טובה אלא המים ממריב הלאחס אשר יעלה בו כך יחשבו בני אדם אם זה המים בורח על נפשו בודאי הוא אים רע מפלני' וביותר שפרעה הטיב עם משה שבחו משה אותו מן המים והנדילו בביתו והי' לו לבן ומרב בו עד שמבקש להמיתו · ל"ב מי שמטיב עמו הוא כאלו נותן לאחס על פני מים אמחריב הלאחס כך זה המים הוא כפוי טובי' מי שניטל אותו לביתו ימריד בו ומעלם רעה תחת טובה ואעפי"כ אמר יתרו [קרחן לו ויאכל לאחס] שהאכילהו והשקהו ונתן לו בתו לאשה כי הכיר בו שהוא אים אשר רוח אלקי' בו שלא יוכל שלח לרועת בעמל אחיו ויען שראה אים עבדי מצרים ע"כ השליך נפשו מנגד ולא זכר על הדוס רגליו אם יהיו למלך בחפו · ופ"ב זכה שברוב ימים ימלאנו ביבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לאחס לפני אלקי' כי גדול מאוד זכות אלו אים כאחד"ל [גדולה הכנסת אורחי' יותר מקבלת פני שכינה] כדאי יתרו אשר ללתו לגר עמח וכאחד"ל אשרי מי שיביא אל לב לגר עמח ובכיוס רעה ימלטהו ד' זה השמיבו על אשר מן אמלכות גדולה גמ"ח לכל אים ואים ע"ב אבל אהרן

וזקני ישראל לאחס לפני אלקי' בשעודה לכבוד יתרו שהי' שלית להניל נוחל ישראל זה משה אים אלקי'

שם [שמעו דבר ד' משל בשני כוסות וכו' שברחם נעשה שעשיתם הטגל הוי זהירי' בשמיע וזה שמעו דבר ד' בל"י] הכוונה הגם שאין מעלור לרואה שלא לחטוא בעני' מ"מ לא יבטלו להסיר אוזן משמוע אורה וירחה כי שונא אוכחת יומת והבן

מ"ת [ד"ה וממקום קדוש יהלכו במקום שישראל נקראו קדושי' שם הם מהלכי'] הכוונה אם רומי' הא"ם מסירת נפש של ישראל אשר מקדישי' שם שמים ברבי' אז יאמלו מה דוחק מדוד היפה בעיני ויתנו לבבם אחיך בל"י מוסרי' נפשם על אמונתם אז ירדפו לדעת ויתגיירו וזה ממקום שנקראו ישראל קדושי' שם הן מהלכי' בתור ד' והבן ·

שם [שמן תורק שמיך ר' ברכי' אומר שמן מאיר למי שעוסק בשמנה של תורה] הכוונה שיש סגולות בשמן רחשית שרימו הטוב נודף ואדם יתענג בו אבל יש לו עוד סגולה שיאיר בחשכת הלילה שלא יאשם אדם בעור והגה בחמת דרכי' דאורה דרכי נועם מי שהולך בשבילה לא יאונה חליו רע הגם שהוא לא יבין למה דרכי' מוללי' לאדם וימשכו לו חוט של חן ואסד בעיני כל הבריות בכל זאת סגולתה נגלה שהוא כן [בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך] אבל מי שמעמיק אחתי' ויורד למדרי' סודותיו אז יגולה לו רב טוב הצפון שדרכי' המה ברות הדעת אשר נכון אם יהיו אדם בה שלא יכשל כי מצותי' בפלס הזהב וכל נתיבותי' שלם וטוב וזה לכל מי שהולך בדרכי אורה יש ע"ם [ריח שמיך טובי'] שימלא מהאורה ריח טוב שיקובל בעיני כל הבריות · אבל מי שעוסק בשמנה של אורה להריס אלכה ממנו לדעת טעמי' וסודותי' אז [בר לרגלי דברך] יסכיל בעיני השכל שבכל אשר יפנה יצליח וזה [שמן תורק שמיך] שפס שלמך אשר קרחת לך בפי השכל הוא כמשל אם אורק השמן לגר להאיר ולא כשאר בכלי ניצל ממנו רק ריח טוב והבן ·

אך הכוונה כי האורה מגביה לאדם ומעמידו בין גדולי' עולם כמו [שלשלה ואחוממיך ובין גבירי' תשיבך] אבל זה רק למי שעוסק באורה להבין עמקה וסודותי' לשמה לדעת אלב האורה והדת כמו שאחכז"ל [הלומד אורה לשמה זוכה לדברי' הרבה] והנה שמן לף לעולם למעלה על כל שאר משקי' וזה שלמר שמן מאיר בחיבה של שמן הוא מאירת עינים

לעוסק

לעוסק בתורה מגביה תומו למעלה להחיר לכל העולם וכן

או הכוונה כמו שלא יבוש כח שמן להחיר רק ע"י כתיבה כך שמעה של תורה הכתה תאר טמן בה לא נגלה רק אם ימות תדם בחבל של תורה.

שם [אמר שלמה ואנכי הני את המתים אשר כבר מתו ואזר ואמר כי לכלב חי הוא טוב מן הארי המת אמרו לו שלמה אתה חולם ואתה פותר אמר אמרת ואנכי הני את המתים אשר כבר מתו ועכשיו אתה אומר כי לכלב חי הוא טוב אמר הני אומר לכם הנביא לזוח העלמות היבשות שמעו דבר ד' והן שומעי' והנביא לזוח למיים שמעו דבר ד' ולא שמעו ולא הבו את לזכם ואומר כי עם מרי המה בניס כחשי' בני לא חפו שמוע תורת ד'] הכוונה כי לרוב החנפים הכופרי' מהכמת התורה ומסרי' מבחר היראה חשר הלכו לחרי שריות לבם הרע לעשות כחילות עיניס בכל תועבות ד' אם אחד יקראו להם בדבר ד' יתעוררו משנאה ויאמרו אל ד' אבל אנכי חשר יודעי' ד' ולמדו תורת ד' בכל לבבם אבל יאמו כתף סוררי' לכל הקורא בק"ש בקבלת עול מלכות שמים במלות ומוקי' אשר יעשה אדם ומי בהם - וזה רמזו שהנביא לזוח העלמות היבשות שמעו דבר ד' והן שומעי' היינו חנפי' אשר יבשו עלמותיהם מהכמות ומדעות והמה הלכו דלים ורקים ויהו לזמם לשמוע דבר אבל לזוח למיים שמעו ולא שמעו שחנפים אשר חיים בחכמות ומדעות ולא יהו לזמם לק ל ד' וזה הפתרון של שלמה משנה אני את המתים שכבר מתו שלא בשאר בהם רוח ד' ולא בשאר בהם טוב תורה ומלות אשר יעשה אותם האדם ומי בהם הן הגה עם הארן מן החיים אשר עודינה חיים הלומדי' תורה ואין בהם ירחה כי לכלב חי טוב מי שמלקק בכלב מן היש כל דבר חזון הוא טוב יותר מן הארי המת שהוא ארי בחכמה ומת בירחה וכן.

מ"ו חומן משה [מתחילה הי' מתכבד משה בחמיו שנאמר וילך משה ויאב אל יתר חתנו ועכשיו חמיו מתכבד בו אמרו לו מה ענין אמר להם אני חומן משה] והוא שלא פשיטא לו שאשר הי' יתרו כאן מדין ומשה רועה צאן הוא מתכבד בחמיו ועכשיו שבא יתרו למשה שהי' אלף בפ"י חיתרו מתכבד בו כי כאן הוא גר בארץ נכרי' והמדרש אומר דרשוני - ויל"פ מרחשית לוקחי נשותיו של לדם לעשי' מכובדים הם זכו להיות אחני המלך שהוא אות שגם הם אנשים מכובדי' אבל לבסוף כשאר גלגל מי הוא החתן אז הטוב אומרי' כמה ראוי החתן להודות לאותו שעל ידו זכה לכל הכבוד - אבל יתרו אמר אני זכיתי לחתן כמשה מזה תדעו שגם לי יש אילה זכות ואני יתרו נעשה מכובד בעלמו שהם שלחו אותו מה טיבך הסיב רצו שזכיתי לחתן כמשה מזה תדעו שגם אני לאו קטני קני בחנמת חנה וכן.

שם גר הייתי בארץ נכרי' [כ"ח המודעי אומר אמר משה הוליל וכל העולם כולו עובדי' ע"ז למי אני אעבוד למי שאמר ואי' העולם] הכוונה במקום שאין אילם השמדל להיות אילם כי כל מלוה שאין עלי' קופלי' הוא עוסק בה ותעול שכר כולם כך אמר משה כל העולם עובדי' ע"ז ואני נשארתי לבדי לעבוד הקב"ה לקול שכר כולם וכן.

שם ומם החמר אליעזר [עתיד לריך אחד לעמוד בעולמי ויפתח בפ' פרם תחילה אמר הלוחי אלהי מיולאי חלני] הכוונה פרשת פרה הוא להורות לעשר טמאים והוא משל מי שלא ירצה על עשרתו וגדולתו רק להשליט דורו כמו שמצה מי לפר הפרה נעשית כך יהי' הלריך אומר להזות על העם הגס שיטלמו לו רע תחת טוב שלא יהי' הלכה כמותו כמו שגירש לר' אליעזר שאין הלכה כמותו אפי"ל יהי' מיולאי חלני וכן.

שם ויחד יתרו [שהעביר מרב אחד על בשרו] הכוונה דדרשו עוד מכז"ל ויחד שנעשה יהודי יפו"ם כי ויחד הוא לשון לחדות ויחוד כאשר דרשו ג"כ ויחד שיחדו להקב"ה כך כל ישראל אחי' ויאן שם ישראל מכז"ל כאיש אחד - ואנא נר שמגייר בקטן שגדל - וכל לשון בשרו בן הגה הקרובי' נפשקו ונאחבו ממנו וכן - או הכוונה כי כל יהודי לריך להיות אכזר על בשרו שלא יתן לו מעדני הגוף וכאלו יאחוז באחד בשרו וירזה ממנו וכן.

מכילתא כי יהי' לשם דבר בא אלי [בין טומאה לטהרה] הכוונה מבאיר לפי הדור והדור לפי המבאיר כאז"ל [לך לך] דר מגדולתך [וירד משה מן ההר אל העם] השפיל עלמו לגדלת מן הר ד' אל העם למלות ומעמד העם - ורמז משה ליתרו שידע למה הוא עתל כל כך יען וביען [כי יהי' לשם דבר בין טומאה לטהרה] מיד [בא אלי] אני מרגיש בו מיד - [וירא רשאית לו כי שם אלקת אאוקק ספין] אלק האאוקק ספון בזה כי וירא רשאית לו לעלמו הוא מרגיש שם יושב

בעם עמה שפתים לו בעם נשוא עון והכן.

ילקוט כתרם השלישי [למה התודם תמומי' שלח יי' פתחון פה לחו"ה לנו נתן לנו התורה היינו מקיימי' תומם ת"ל הקב"ה רצה בזיכה תודם נתתי לת התורה במזל תמומי' שלם יהוה עמיו להתגייר ולעשות תשובה יהוה וילמוד תורה] הכוונה לדעתי למה ניתן במזל תמומי' להורות. כי התורה לריכה לתים לייד ולתים שלה תשר נותן מתי' ושתרית בתרן לתים תם יושב תולני' ופניהם תים תל תחיו כישתכר וזבולון וזה תם יהוה להתגייר ולעשות תשובה יהוה וילמוד תורה שגם לו חלק והכן. תו הכוונה להורות כי תיי טולם נטע בתוכינו שיוכל תדם לנחות בשני טולמות בטוה"ז ובטוה"ב שהם דמות תמומי' שיהיו יד תים תל רעהו ותים תת רעהו יעזור ונתחיו יתמר חזק לו כמו הפלסיפי' של יון למיות חיי נצר ולהיות שממה

מ"ת כתודם השלישי [למה נותן התורה לדור המדבר שני' ישרי' שכיון שילתו ממלרי' תחר ג' תדשי' נתן להם ת התורה שנתמר בתודם השלישי הוי יפין לישרי' תוסי'] הכוונה כי דבר יפר בטבע הגם שמתקלקל ע"י דבר מקרה לו טהור בה"ז תשר יתזור לתיתנו הרתשון ויען שתחר ג' תדשי' ה' ישרתל רתוי לקבלת התורה תזה גגלה שהי' ישרי' רק נתקלקלו קלת דלוגה כן היית הוכנו בג' תדשי' והכן.

ומשה עלה תל תלקי' ויקרת תליו ד' תן הכר לתמור כה תתמר לבית יעקב ותגיד לבני ישרתל ותם רתיתם תשר טשיתי למלרי' ותשת תתכם על כנפי נשרי' ותבוא תתכם תלי ותתה תם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם ת בריתי והייתם לי סגולה מכל העמי' כי לי כל התרן ותתם תהי' לי ממלכת כהני' וגוי קדום שלה נקבל תד' שהם תו כרם תו נתלה לירושם כי ד' הוא תלקיו ומחלתיו. תלה הדברי' תשר תדבר תל בני ישרתל. להכיום על העתיד. לכן רמזו לו בסגולת תשה תחרי בעלה ולא בסגולת תן לתכיו ולא בסגולת עבד לתדוניו לא תסגלי לי תתורי. בעבור השתלשלות טובות. רק תז תרתו עלמיכם לתסובי. בזמן שלי כל התרן. תשר לו נתתי לכם חלק בטוה"ז. וע"ז רמזו שתשה תם בפי הזקני' רתשון רתשון ותחרון תחרון הפיר לזקנים טעמי ונמוקו בשם ד' כי הוא התכלית שיביאו היטב והכן

מ"ר ומשה עלה תל תלקי' הס"ד [עלית למרום שבית שבי כוהג שבעולם הלכתם למדיכה טוטל דבר שתין בני מדיכה עליו ומשה עלה למרום וטטל תת התורה שה' הכל נותני' עיניהם עלי' הוי עלית למרום שבית שבי] הכוונה לרוב מי שכח במדיכה נותן עיכו לבקש דבר תדש תשר בני מדיכה לו יביכו ביקר ההוא תשר נתלה במדיכתם וזה יגדול התים עלמו תם המלית תדשות בתרן תכל דבר תשר כבר נודע ביקר ותפארת בעיני העם לו יתן

עיניו בו כי מה חדשות יהי׳ נמצא אתו אם כולם ידעו מדבר אבל משה רבינו לא חפץ לבקש משמי שמים לעשות ניסי׳ ונפלאות להראות לעולם שמצא חדש בארץ אשר לא שזפתם עיני בני אדם רק נתן לבו על התוה״ק המה החוקי׳ והמשפטי׳ אשר יעשה אותם האדם וחי בהם הגם שנודע לכל מאבותינו הקדושי׳ שקיימו כל התורה שהוא חיינו וזה כל האדם · וזה שרמזו עלית למרום ולא לקחת דבר חדש רק שבית שבי מה שכבר שמו בני אדם עינם עליהם להיות אצלם לאמון פדגוג עיי׳ פ׳ בראשית ·

שם [עלה בענן וירד בענן וזכות אבות עולה ויורדת עמו] הכוונה כי באמת נפלא איך יוכל משה להיות עניו מכל אדם אשר על פני אדמה הלא בעינים יראה שהוא קרוב לד׳ שנוגע על המקום אשר שם רכב אלקי׳ רבותים ואלפי שנען ד׳ בם שהוא עדות כי הוא גדול מכל בית ישראל · אך דעתו הי׳ שאין זה זכותו שהוא כאחד העם רק שאבותיו הי׳ קדושי׳ וחסידי עליון וקרובי׳ אל ד׳ ולכן זכותם עמו לבוא עד הלום לעלות עד הערפל אשר שם אלקי׳ ולשמוע בקול אלקי׳ חיים ולשוב לאיתנו הראשון הכל זכות אבות · היתפאר הגרזון על החוצב בו · והנה העניוות נדמה לענן כמו שענן יכסה לאור השמש ולא יראה לבני אדם כך העניוות יכסה פני אדם ולא יראה בקוי השמש אשר יזרח עליו בגדולתו · וזה שרמזו עלה בענן בעניוות וירד בעניוות יען שאמר שרק זכות אבות עולה ויורדת עמו והבן ·

שם כה תאמר לבית יעקב [אלו סנהדרי׳ דכתיב בית יעקב לכו ונלכה באור ד׳] הכוונה כי בישראל ליכא שררות כי אם עבדות שמנהיגי׳ המה רועי׳ של צאן קדשי׳ אשר עיני הרועי׳ תמיד על העדרי׳ לרעות אותם על מי מנוחות ונאות דשא יום ולילה לא ישבותו כאשר אמר יעקב ביום אכלני חורב וקרח בלילה אבל שם ישראל מורה על שררות כי שרית עם אלקים ואנשים ותוכל שהכל עבדיו כאשר הי׳ יעקב בסוף שקיבל שם ישראל ולכן נקראו סנהדרי׳ בית יעקב ולא בית ישראל כי כלום שררות אני נותן לכם והבן ·

מ״י אתם ראיתם [ר״נ אומר לפי שנאמר יודוך ד׳ כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך יכול כשם ששמעו כן ראו ת״ל אתם ראיתם ולא ראו או״ה] הכוונה כי אז במתן תורה אשר נגלה זרוע ד׳ פנים בפנים דיבר ד׳ אז ראו בעיני שכל כמו רואה אני בלבי · רואה אני את דברי אדמון · אותן הקולות שיש בורא ומשגיח ופועל ומשלם לצדיק כצדקתו ולרשע כרשעתו ומטיב לברואיו וכדומה מן הקולות אשר נפזרי׳ שעין בעין ראו ד׳ והבינו רוח נבואה לדעת כי ידבר האלקי׳ את האדם וחי אבל האו״ה הם שמעו רק הקולות שהוא מושרש מאוזן לאוזן שיש בורא ומשגיח ונוקם ועושה חסד ומשלם גמול והם רק שמעו זאת בלא הבנה אבל בני ישראל ראו הבינו בדבר והבן ·

נעשה ונשמע אחכז״ל בשבת בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצאה בת קול מי גילה רז שמ״הש משתמשי׳ בו שנאמר עושי׳ דברו לשמוע בקול דברו יעו״ש הכוונה בקיצר שעיקר החותם של עובד ד׳ אם מעשיו המה פרי קודש הלולי׳ לד׳ אז יראו כל עמי הארץ כי הוא כהן לאל עליון וילמדו לעשות כתבניתו אבל באומר ודברי׳ נאה דורש לא יפעל בעיני העולם כי פן ואולי אם יגיע הדבר אליו ויבהל · וכן רמז דוד · השמים מספרי׳ כבוד אל אבל בלי אומר ודברי׳ רק בכל הארץ יצא קום · וזה אמרו ישראל כל אשר דיבר ד׳ נעשה בפעולות בזה נפעל ונשמע ולכן יצא ב״ק שהוא רז שמה״ש משתמשי׳ בו שנאמר עושי׳ דברו כדי להראות בכל עולמות לשמוע בקול דברו כמו שפי׳ רש״י על פ׳ וידעת היום והשיבותא על לבבך והבן

מסורה [כל אשר דיבר ד׳ נעשה ונשמע · ונשמע קולו בבואו אל הקודש · ונשמע פתגם המלך] הכוונה בשעה שישראל כתקונן אז אם הכה״ג נכנס בקודש והתפלל על עמו מיד נראה כי נתלבן חוט השני וידעו כי נתכפר להם עונותיהם וזה אם בני ישראל מכוני׳ עצמן לאמור כל אשר דיבר ד׳ נעשה ונשמע אז זוכי׳ ונשמע קולו על כה״ג בבואו אל הקודש שלא יטורף תפילתו ואז מיד ונשמע פתגם המלך כסימנו של התנא שידע אם שגורה תפלתו בפיו אז אמר החולה יעמוד והבן .

מ״י [ר״י אומר על תנאי עמדו ישראל לפני הר סיני שלא ישלוט בהן מלאך המות שנאמר אני אמרתי אלקי׳ אתם חבלתם מעשיכן אכן כאדם תמותון] הכוונה עיקר עבודה בקודש לד׳ הוא לעבוד בשמחה ששים ושמחי׳ לעשות רצון קונם ולא צריך לכבוש הילה״ר ע״י שיזכיר יום המות אשר יקבל עונש כפלים בכל חטאתיו וזה שרמזו על תנאי כך עמדו ישראל לפני הר סיני שלא ישלוט בהן מה״מ שהוא ישלוט עליהם ויפעול בם יראת שמים כי אין

זה שליטת הקב"ה רק שליטת מה"מ אבל כאשר חטאו ועברו ונענשו ביום פקדי פקדתי וירא מפני מה"מ אז ימותו בעשיות המצות שעושי' בלי רצון רק ע"י שליטת יראת המות והבן ·

שם [שמעה עמי ואדברה לשעבר שמכם ישראל עד שלא קבלתם התורה כשמותם של או"ה סבא וכו' משקבלת את התור' עמי אלקי' אלקיך אנכי] הכוונה שאין קרבות ישראל מכח עבותות הטבע כי הדת מפריד אלוף אומר לאביו ולאמו לא ראיתיו מי שלא ירא אלקי' אבל חבר הוא לכל יראי שמו וקוראי' בשם ד' אל עולם · וזה עד שלא קבלו התורה נקראו ישראל על שם אביהם יש אהבה כי יביטו על מקור חצבתם אבל משקבלו התורה יש קשר אהבה במי שהוא עם ד' ועובדי' ליחיד המיוחד ·

שם [רבות בנות עשו חיל תרי"ג מצות רמ"ח מ"ע כנגד איברי' שבאדם כל אבר ואבר אומר לאדם עשה בי את המצוה הזאת ושס"ה ל"ת כנגד ימות החמה כל יום ויום אומר לאדם בבקשה ממך אל תעשה בי את העבירה הזאת] הכוונה אם האדם עושה המצוה בשמחה ובששון אז כל עצמותיו ישמחו בכל עשיות המצוה לא שהיד נותן ורגל הולך ופי מדבר ואוזן שומע רק כולם מקבלי' חלק [כל עצמותי תאמרנה ד' מי כמוך] ואם אדם הולך לעשות המצוה אז כל אבר ואבר מבקש עשה בי המצוה הזאת שגם אני יהי' חלקי עם המצוה שתעשה בשמחה לשמה ותחי' בו כל העצמות היבשות · ואם בא היום מבקש נא אל תעשו בי את העבירה הזאת כי אח"כ תקלל את היום הזה לכן אומר היום אל תעשה בי העבירה הזאת כי הזמן קובל עליו והבן

מי"א והר סיני עשן כולו [יכול במקום אחד ת"ל כולו מפני מה אשר ירד עליו ד'] הכוונה התרי"ג מצוה כולם נתנו מרועה אחד כולם שווי' לטובה כאשר העיר הרמב"ם בפי' המשניות שאין הבדל בין שמע ישראל ובין אחות לוטן תמנע כי הכל קדושה אחת כחכז"ל מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת · וזה שרמזו והר סיני עשן יכול במקום אחד בשורש קבלת מלכות שמים שם יעשן אף ד' ת"ל כולו כל מצוה ומצוה כל שהוא קודש · ומפני מה כולו עשן שהקב"ה יחרה על העובר · אשר ירד עליו ד' הכל יצא מפי ד' מה לי פרשה זו או זו אות זה או אות זה סדנא דתורה אחד הוא והבן ·

מ"י וירד משה אל העם ויאמר אליהם [א"ל הוה מקבלי' מלכות שמים בשמחה] הכוונה כי הקב"ה ציוה לו להגיד לעם שלא יהרסו אל ד' לעלות לרמז שכשם שמקבלי' שכר על הדרישה כך מקבלי' לפעמי' שכר על הפרישה והכל הוא לכבוד המקו' וזה הוא העיקר קבלת מלכות שמים אם אין לאדם רשות להתבונן וע"ז רמזו שמשה רבינו אמר להם שזאת יקבלו בשמחה בשעה שהקב"ה מצוה כמלך שאין רשות לעבד לשאול מה זה ועל מה זה והבן ·

מ"ר וידבר אלקי' את כל הדברי' האלה [בא וראה שאין מידותיו של הקב"ה כמדת בו"ד מלך בו"ד אינו יכול להיות עושה מלחמה ומלמד תינוקות והקב"ה אינו כן אתמול בים עושה מלחמה שנאמר ד' איש מלחמה ואומר בכוחו רגע הים והיום במתן תורה ירד ללמוד לבניו תורה וכן הוא אומר הן אל ישגיב בכחו מי כמוהו מורה] הכוונה כי השר מלחמה לא ידבר תחנוני' ומבטיח שכר אם ישמעו לו הוא יחרון משפטו שאם לא ישמעו לו אז ישפיך עליהם עברה וזעם · יען כי ידע בנפשו שלו הזרוע עם הגבורה לשפוך סוללה על עיר עד רדתה · אבל מלמד תינוקות לא יפעיל בזעם ובפחד אם ישפיך אפו בשבט על העוללי' חלושי שכל ומדע · הוא ימשוך לבם בדבורי' טובי' ובהבטחות נרבות ומתנות ומגדני' בזה ילהב לב הנער ללמוד ולשמור התורה אשר יחרות על לבו · א"כ צריך למלחמה איש אכזר וללמד תינוקות איש רחמן וחסד אבל הקב"ה הגם שהוא איש מלחמה ומכניע זדי' אשר אמרו מי ד' אשר אשמע בקולו בכ"ז בא בהכנעת דברי' לישראל יען שפדה ממצרי' ועשה להם טובה יקבלו אותו לאלקי' ולא יעשו אלהי' אחרי' הגם שהי' יכול לבקש בזרוע ידו אבל זה מחסדי השי"ת וזה אמרו שהוא איש מלחמה וגם מלמד תינוקות הן אל ישגיב בכחו ומי כמוהו דעה מורה בנחת והשקט והבן .

שם [קול ד' בכח בכח כל הקולות וע"ד דר"י הדא קרא מסייע לי' שנאמר ד' יתן המבשרות צבא רב] הכוונה כל הכוונות וכל המדעות אשר נאמר מפי אלף אנשים באמרות ד' כולם הי' טמוני' באמרות ד' מראשית המחשבה ולא שנאמר בו רבות מחשבות אשר אין אמת רק אחד מהם נהפוך הוא שבקול ד' בכח היא מפורש בכח כל הקולות · ומסייע לזה ד' יתן אומר אחד אבל מבשר צבא רב שמדבר דבר על אופניו כל מה שהפה יכול לדבר והבן ·

תנחומא וידבר אלקי' את כל הדברי' האלה [הכל בב"א המטה נהפך לנחש והנחש

והנחם נהפך למטה] הכוונה הגדולה והנכבוד אשר יגיע להדם שנמצל שבידו מטה נסיה הוא מטורר עליו מדיני דיני דיסים שרציס יתקנהו בו וילעיבו עליו ויצעקו אותו בליבה כמו שיש לנחם לאדם שנופך עקבי סוס ויפול רוכבו לאחור אבל זה פועל לשלימות כפ' עקידה [ותבין עיני בשורי בקמים עלי מרעים תשמענה אזני לריך כאמר יפרא כארז בלבנון יפנה] יען שברע אוזן ונטה עין לשמוע מה שהנאים יביעו בו פעמי' ואעלים אז יפלים עלמו עד שבאזניו ישמע מאותו קללי' פוגעי' בו ולדיק כאמר יפרא שלבסוף אין בו עוד מומי' דפמ"ח וזה שהנחם יהופך למטה בידו שיחזיק בעוז ד' והבן ·

מ"ר [קול ד' בכח בכח כל הקולות וע"ד דר"י הדא קרא מפייב לי' שבאמר ד' יתן אומר המבשרות לבא רב] הכוונה כל הכוונות וכל המדעות אשר באמר מפי גלף מנסים באמרות ד' כולם פי' עמוני' באמרות ד' מרמזים המחשבה ולא שבאמר בו רבות מחשבות אשר אין לאל אלא אחד מהם להפוך הוא שבקול ד' בכח הוא מפורש בכח כל הקולות · ומפייב לזה ד' יתן אומר אחד אבל מבשר לבא רב שמדבר דבר על אופניו כל מה שהפה יכול לדבר והבן ·

שם אמרי ד' ברקיך [משל לבת מלכי' שהשבית בית הלסטים ובא המלך והלילה לאחר ימים ביקש ליעץ אותה לאשה אמרה לו מה אתה נותן לי ג"ל אם אין לך עלי אלא שפתחיך מיד לסטים בי] והמשל פלא"ס למלך נאמר אם אין לי עליך אלא שפתחיך אבל העמיקו אשר ביארו שהשלו במשל שבת מלכי' נשבית בית לסטים ע"כ היא משובחת כל ימי חי' להודות למלך על כי הלילה אלא פפי' שבוי בית לסטים אבל אם אחרי ימים נודע שהמלך חפץ ליעץ אותה לאשה כי חשק אותה בלבו ע"כ לא הלך לפדות אותה ולהטיב עמה להפוך הוא כי אפן להטיב עלמו אלא תשאר בית לסטי' ולא אפי' לו לאשה וזה שהמלך אמר לה על שלחתה מה יתן לה אם תשפע לו אז אמר המלך לה אין לה עליו אם שפ"י שהוא נושע אותה לאשה ע"כ יש לה עליו אם שפתחיך אותה מיד לסטי' שהשבוי עלמו ולא תלרך להיות מכניעות עלמה לו עד שהשביע עמה וזה אמר [אם אין לך עלי אלא שפתחיך ד'] וכן במה שהקב"ה נתן לנו התורה נראה כאלו בעבור זה להיות לו גוי אחד בארץ אשר אפי' לו ממלכת כהני'

וגוי קדוש פדה אותנו ע"כ די לנו בזה שלא פי' הפדות אחרת אם והבן ·

שם אמרי ד' ברקיך [מר"ח משל אחד מוך ויש לו בת אם אין לי בת ואני אחרון שאין לי אח ומבעלי אין ברקי' שאין לי בן] הכוונה מי שרוצה לקדם שם שמים צריך לעשות זאת בשמחה כלי שום אבילות ביעצר על אבדן אחותו וכיון ואמיתתו כי צריך לזכור שאין אלו קרובי' אל ד' לגוף יש לו קרובי' הכ"ל אבל הוא עבד ד' וצריך לשמור מלותיו בשמחה כמו [השומר לאדוניו ולאחיו לא רחיתיו ואת אחיו לא הכיר וכיון לא ידע כי שמרו אמרתך וברימך יצרו] · וזה אמרי ד' אלי לבדי ולא תשהב עוד דבר כי אלי לבדי ואין עוד אחי ולהקב"ה אין אלו קרובי' והבן ·

שם [רכב בערבות בשמי שמי קדם אדוני כם אמר ר"ב כ"ב אלף ידרו עם הקב"ה שאמר רכב וגו' הנחים ומשוכחי' יכול אחש"י אסי' רבים דחוקי' ת"ל שאין שאין והשקט אדוני כם אין כאיב ביו"ד אלא בא' ד' אדוני אל כל העולם כם] הכוונה עד"מ כי כל מלוה הוא מלאך ד' כמו [כי מלאכיו יליה לך לשמרך בכל דרכיך] הן הנה המלות אשר מגיני' על האדם · כמו [ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלקי' זה] יעקב אביהו בעומתומו אמר אין זה עמלי מכאי רק הכל עזר מן השמים אשר תמך בידי לעשות המלות · וכמו [אם יש עליו מלאך מלין אחד מני אלף] שהמלוה מריש בפני פורעניות · ואלא נאשב שאבקל לאדם רק לעשות על לד הדוחק לא משוטר ומשורר בנוי וביופי כמו [זה אלי ואנוהו] ונם לא יאשב שרבות מלות הוא עול על האדם להפוך הוא מלוה גוררת מלוה ומי שמאדר במלוה זוכה לדברי הרבה הבא לטהר מסייעי' לו וזה שרמזו שפי' נאי' ומשוכחי' ולא פי' לאחות שפי' הכל בנקל יען שבאוהב מלוה נעשה אדם אדון כל האלן וכל העולם כדי לו לשרתו ולשמשו והבן וזה יובן רמז המדרש [אמרי ד' ברקיך הס"ד פניס בפניס דיבר ד' אמר ר' דימי וגו'] כי בפי האדם מרמה פניס נוהקת בהמלות לד' כן הקב"ה עוזרו כי כמים פניס אל פניס אמי לדודי ודודי לי והבן ·

שם [אמרי שאג מי לא ירא אמר הקב"ה ליחזקאל מקבלי אתם עשרה הדברות אמר לו הן אבל עלי עשר ועלי נבל עלי לקבל עשרת

הדברות ומשו ד' תלקי' דיבר מי לא יבצע תמר ר"ת כשם ר"י כשנתן הקב"ה את התורה נפור לא זוזו טוף לא פרח שור לא נגח חופיים לא עפו שרפי' לא תמרו קדום היס לא נזדעזע הבריות לא דברו תלת העולם שותק ומתרים ויצא הקול תלכי ד' תלקיך וכן הוא תומר את הדברי' התלה דיבר ד' תל כל קהלכי' קול גדול ולא יסף] הכוונה כי ד' ברא העולם ושם תהלוכי' ומנהגי' על שטרי הטבע ועליהם שרי מעלה גבוה מעל גבוה תשר השם נפש הטבע על פיהם יסובב כל תשר בארץ מתחת ותשר ממעל לארץ ברוח חיים ולכל תשר יגביה הטוף בתלג העולם וכל תשר ברקיע בשמים ממעל ועולם כמנהגו נוהג וכשרתו כי תדם כל ממשלת השמים וכוחות עליוני' ומבני המתמוני' וזמו טיניהם מסס התמיטו כי תין לכיתם מנהיג והעולם קדמון ח"ו הטבע הוא רשתון ולא ידעו שים יחיד בורא העולם היולר תור ובורא תת הכל · תכל מיום שנתן הקב"ה את התורה והורה הדרך הטוב ויפר שתדם יודע לבחור בטוב ולמתום ברע לתהוב הבעים ולשנות הרשע אז הוא כתלקי' למשול בשמים ותרץ כל שתה תחת רגליו · אז מיום הטוף והלתה ים בעולם טבע שנית שלדיק מושל בכל תשר ימלא בעולם · הלפורי' בתו תל מת מתליהם · והעולבי' כלכלו תלי' הנביא · השור רץ לתלי' בהר הכרמל · והתרי' ככבע לדניתל בגוב התריות · שמש בגבעון דום וירח בעמק טילון · ליעקב בכה המלתך · והיס ניצב כמו גד לישרתל · התם לא תי' לו כח לשרוף בתבריהם תביבו וממו"ע · דוד הכה תת התריות והדוב · וכללא של דבר תין ערוד ממית אלא התטא ממית וכל תשר יש בעולם ככבע תחת הלדיק המושל בירתת תלקי' ואז כתשר נגלה נפלאות גדולות שכל הטבעי' נשתני' מפני העובד ד' [כרלות ד' דרכי תיס גם תויביו יחלים תתו] אז ינלה שהקב"ה הוא יחיד בעולמו · ומכל מי' ושוף ומכל רשם תדמה ונלגלי שמים יצא קול השמע לתכונת תדם שד' ברא העולם והוא יחיד המיוחד · וזה שרמז הכביא תרי' שתג מי לא ירא ד' תלקי' דיבר מי לא יבצא שתין דבר בעולי תשר לא יבצא תחדות התורה · [כשנתן הקב"ה את התורה] שתדם יודע לרלות את קולו אז ינתבטלו כל הטבעי' [לפור לא נזוק] כתשר יכלכל דיד לדיק [טוף לא פרח] למלוט מיד עובד ד' [שור לא נגח] להקריב של מזבח לפני ד' [תופיני' לא עפו] המה הגלגלי שמים [שרפי' לא תמרו קדום] שהמה עומדי' לשמוע בקול תדם [היס לא נזדעזע] מלעמוד כנד

[הבריות לא ידברו] כי הקב"ה שם תכו לתוך פיו של כלשם שכה ידבר · תלא העולם ניתק מפעולת הטבע ומתרים לקול תדם · ומזה יצא הקול תלכי ד' תלקיך והבן זה ·

מ"ו תלכי ד' תלקיך [כשעמד הקב"ה ואמר תלכי ד' תלקיך כי' ההריס ונבעות מתרגש' ונא תבור וחרמון מביא תלים וכרמל מתפסניא שנאמר תני נאום המלך ד' לבלות שמו כי כתבור בהריס וכרמל בים יבוא זה תומר תני נקרתתי וזה תומר תני נקרתתי וביון שנשמעו מפ"ד תשר הולתתיך מארץ מלריס עמד כ"ת ות' במקומו ואמר לא עשק תלא עם מי שהוליא ממלריס] הכוונה כי גילוי השכינה ברכבות קודם יש לחקור מכ' פניס [א] תם נקרא עובד ד' בדעות ובמחשבות כי בחקירת הפלוספי יגבר לב תים וידבק הכר בשלהבת התור קטן לשלהבת מדורת תש כמו [דע תלקי תתיך ועבדהו בלב שלם] וכמו [כי תרתה שמיך מעשה תלבעותיך וגו' תם נאום כי תזכרנה] תם יכין בלבו גבורת ד' תורה חיים למעלה למשכיל היות והכיבי' תז כח דביקת הרוח עם הנפש בשמות שדי כמו שפרשתי בתקו"ח והוגד לי תת"כ בשמי' דסנתין ר' לכי תריף ז"ל דברי התרגום [זה תלי ואתוסו ואכנה לי' מקדשת תלקי תבי ותרוממתהו ותפלה קדמוסי] תם תדם יוכל לומר זה תלי בלי קבלה תז הוא בעלם היכל ד' תבל תלקי תבי הוא תשרת בקודש · ולזה לא יזכו רק בני העלי' והמה מעוטי' תחד בדור ושנים ממשפחה ורק הגבורי' [המשכילי' יזהירו כזוהר הרקיע] תם הם בעלמם משכילי' יזהירו כעלם השמים לעולם תבל [והמלדיקי' רבים ככוכבי'] תם הם רק מתמידים לרבים תשר הרבו להם לזכות ועבודה לד' המה רק ככוכבי' תשר תורם רק בחושך גדול · ודוד המלך תמר [כי לרגלי דבריך ותור לנתיבתי] דברי ד' בתמונה רק כתור תשר מדתה החושך תבל תור גדול בא לנתיבתי תם הדם יעשה נתיב לעלמו והבן [ב] שגילוי השכינה הוא להשמיע פעולות ומידות טובות מעלות הנפש [תלה המלית תשר יעשה לותם הדם ומי בהם] שע"י הטעי' יחי' הדם ולא לריך לחקירת ודיעת פלוסופי סוף הדבר הכל נשמע תת תלקי' ירא ותת מלותיו שמור כי זה כל הדם תחר שחקר שלמה חקירות תמר כל הלה ודומיהן לא יבילך להכלית כי הטיקר תת התלקי' ירא ותת מלותיו שמור לעשות המלות כי זה כל הדם ולא תקירות [תורה לווה לנו משה מורשה קהלת יעקב]

שמעי

שתהי' בתורת ירושה ולא בחקירות ומדעות אשר עמל לנפשו בזעת אפו והיא ירושה לכל קהלת יעקב ולא ליחידי סגולה והבן ·

והנה הקב"ה לא פתח אשר בראתיך כקו' הכוזרי כי אז הי' צריך כל אדם לחקור על חקר שדי אם בראן ואיך בראן מה לפנים ומה לאחור להכיר הבורא כאברהם לכן פתח אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדי' אשר כל המון ישראל אנשי' ונשים וטף כולם יחד ראו כי פדאם מעבדות הגוף והקב"ה יבקש כעת עבדות הנפש [ואתם תהי' לי ממלכת כהני' וגוי קדוש] · והנה ההרי' וגבעות המה משל על אנשי' הנקובי' בשם כמו שאחכז"ל [אשא עיני על ההרי' מאין יבוא עזרי אל ההורי'] וכן [מדלג על ההרים אלו האבות ומקפץ על הגבעות אלו אמהות] וכמו [שמעו הרים ריב ד'] ועיי' מדרש ילקוט תהילי' [אשא עיני אל ההרי' זה מלך משיח דכתיב מי אתה הר הגדול לפני זרובבל ומישור] והנה בשעה שפתח הקב"ה אנכי ד' אלקיך זעו ההרים וגבעות הם הבעלי חכמה ומדע שהאמינו שרק להם בא יום ד' אשר יבקש לגלות זרוע עוזו עמוקות מני חושך אשר בשמים מעל כיון ששמע אשר הוצאתיך ולא אמר בראתיך אמר אינו מבקש אלא לאותן שהוציאן ממצרי' אשר הי' עבדי' לבני אדם עתה יהי' עבדי' להקב"ה והבן

שם [מלאכי צבאות ידודון ידודון ידודון בהליכה ידודון בחזרה] הכוונה עד"א כחכז"ל את ד' אלקיך תירא פירש אמר כשם שאקבל שכר על הדרישה כך אקבל שכר על הפרישה וזה שמלאכי צבאות המה עבדי ד' ידודון בהליכה אם ילכו לדרוש את ד' וכן ידודון בחזרה אם חוזרי' ממה שחפצו לקרב והבן ·

שם [הלא כתבתי לך שלישי' ר' אומר כי הי' שרי קודש ושרי אלקי' גוזרי' על עליוני' והן עושי' ועל התחתוני' והן עושי'] הכוונה בזמן שמנהיגי ישראל הי' עוסקי' עם הצבור לש"ש להקים הדת ולהעמיד האמונה אז דברי' היוצאי' מן הלב נכנסי' ללב והי' פועלי' באומר ודברי' הן על תכלית הנפשות שהמה מן העליוני' והן על השפלים בעם שהן התחתוני' . וזה שרמזו הלא כתבתי לך שלישי' מלשון ושלישי' על כולו מלשון ממשלה והבן .

שם [אר"ח גבורי' הם דברי תורה לפרוע ממי שאינו עמל בהן כל צרכן] הכוונה כי כמים פנים אל פנים כן לב אדם אל רעהו כן הוא בתוה"ק שנמשלה למים מי שאינו הוגה בזעת אפו ביום ולילה ומוסר נפשו עלי' ואוהב אותה בכל מקור לבו גם היא משחקת לפניו ורוקדת ממקום אבל רק מבחון אבל יסודותי' ולבה לא ימצא ואז נגלה לעיני כל שרק כזב ושקר בימין האיש הזה וזה שגבורי' ד"ת שהן בעצמן לוקחי' פרעון למי שאינו עמל כל צרכו בהן שהיא נותנת לפניו אבני מכשול ולירי נגוף בכל אשר ילך ולא ירגיש והבן ·

מ"ת על פ' אנכי ד' אלקיך [ר"מ אומר הרי הוא אומר וידעת עם לבביך כאשר ייסר איש את בנו כן ד' אלקיך מיסריך מה הוא וידעת עם לבביך יהי' יודע לבבך מעשים שעשית שיסורי' שהבאתי עליך שלא לפי מעשיך הן] הכוונה ראוי' הי' אם אדם חוטא בעיניו יתייסר בעיניו ואם ברגלים יהי' נלקה ברגלים וכן בכל איברים ויתביים אדם לעיני כל רואי שמש שיכירו וידעו כל הרואי' במה חטא אבל הקב"ה גומל חסד אם אדם חוטא בראשו מכהו על רגליו ואם ברגליו יכהו על ראשו שלא יהי' ניכר כמו אם הבן חוטא חטא גדול ואביו חס על כבוד בנו אז יכהו האב לפני העולם על הקפדה של מה בכך והרואה ישתומם למה יכהו אביו על נקל מה חרי האף הגדול הזה אבל באמת נתמלא עברה עליו ממקום אחר ותולה עצמו על דבר אחד וזה שרמז וידעת עם לבביך מעשים שעשית שיסורים שהבאתי עליך לא לפי מעשיך הן רק אני קוצף ממקום אחר חטאת בראש ואני מכה ברגל יען כי כאשר ייסר איש את בנו כן ד' אלקיך מייסריך והבן ·

מי"א ערך כאו"א [זכור את יום השבת לקדשו כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך מה ענין זה אצל זה אלא ללמדך שכל זמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אין חטא של חילול שבת ולא שאר שום חטא בא על ידו] הכוונה בפי' הזוהר פ' זו כי אין זה כיבוד אם הבן מאכיל לאביו ולאמו ויעשה כל תועבות ד' אשר יהיה לאבותיו לחרפה ולדראון עולם ארור שזה גידל אלא אם הבן הולך בדרך טובים עד שבריות אומרים אשרי למי שהולידו ואשרי למי שגידלו שזה הכבוד נשאר גם אחרי מיתת האבות ואם הבן מכבד לאב באמת אז בכל חטא שרוצה לעשות זוכר שיהיה לבזיון ולחרפה של האבות כחכז"ל ביוסף דמות דיוקנו של אמו ראה וח"א דיוקנו של אביו שזכר שהוא בן רחל הצדקת ובן יעקב הצדיק שיהי' חרפה להם

להם · וזה שרמז מי שמקיים באמת כיבוד אב ואם לא יבוא חילל שבת ולא שום חטא על ידו והבן ·

מ"ר ויעמוד העם מרחוק ומשה נגש אל ערפל אשר שם אלקים (מבית הבחירה נדבר עמו) הכוונה לא שד' בחר במשה יותר מכל איש ואיש מבית ישראל שחוט של חן משוך עליו נהפוך הוא הלא אל אחד בראנו ואב אחד לכולנו רק משה הי' קדוש יותר מכל ישראל ופעל אדם ישלם לו וזה רמז ויעמוד העם מרחוק ומשה נגש אל ערפל אשר שם אלקים והי' לו מעלה שד' דיבר אתו פנים בפנים (מבית הבחירה נדבר עמו) שהבחירה ביד כל אדם אם לעלות בקודש ויען שמשה בחר בטוב משם בא לו הדיבור ·

זוהר (חרות בלוחות לא נאמר אלא על הלוחות שהי' יכול לקרות מלד השני מה שכתב מלד הראשון כאן אנכי ד' אלקיך הי' קורא מלד השני לא תרצח) הכוונה בדרך מוסר כי העיקר בעבודת הבורא באמונה שלימה למסור נפש בעד ד' ויאמין שבעבודת ד' הוא נקרא חי אבל הרשע אמר מי שמשמר עצמו מכל מאכל ומשתה ויושב בתענית נקרא ממית א"ע כאשר נרמז (מזה ומזה הם כתובי') שהתורה כולל כל דעה ומחשבה רק הצדיקי' ילכו בם ופושעי' יכשלו בם (הבא לטהר מסייעי' לו ולטמא פותחי' לו) ואשר נקרא אצלינו אנכי ד' הוא נקרא בהיפוך מלד השני לא תרצח · ועד"א י"ל דתורה נתנה לאדם להיות חי בהם ולא שימות בהם דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו חוץ בשעת השמד או על ג' עבירות החמורות ע"ז ג"ע ושפ"ד כידוע ומי שאינו רוצה לעבור איסור חוץ מאלו למען שנוכל לחיות הוא עובר על ושמרתם את נפשותיכם · וגם בע"ז אם מוסר נפשו בצנעה עובר על לא תרצח כמבואר בטוש"ע יו"ד סי' קנ"ז · וזה מלד אחד אנכי ד' אלקיך אבל נקרא מלד השני לא תרצח שאפילו בגדול מן העבירות יש לפעמים שיעבור ואל יהרג ואם לאו עובר על לא תרצח והבן ·

מ"י לא תעלה במעלות (מכאן אמרו עשה כבש למזבח אין לי אלא עליי' ירידה מניין ת"ל לא תגלה ערותך עליו הא לא עליי' ולא ירידה גרמה אלא כיסוי גרם) הכוונה לקרב נפשות הדחויות יש בשני אופנים (א) אם המדבר מוסר ודובר צדקות מגדיל עונות עד השמים ומספר אשר הוא עשה ואשר הוא ראה ואשר הוא מבין ועולה בשלהבת קה בלבת אש השמים עד שפחדו ומוראו יפול על לב השומע וירעד מפניו (ב) האיש המקטין עצמו ומספר כי גם הוא קרוב ליפול לבאר התאווה ויום התשוקה כי התקשרות התענוגי' המה מושכי' האדם אחור עשר מדרגות אחורנית עד שיפול ולא יוכל קום · ויחשב שבזה שהוא משפיל כבוד עצמו יקרב הנפשות הדחויות · ושניהם לא טובים שבכל אופן ישפוך דמי אחיו ארצה טוב מזה וגם מזה הוא מי שמכסה תוכחתו ומרמז באותיות על גדולות בהצנע לכת לפני ד' · וזה רמז הקב"ה שיעשה כבש למזבח אם הכהן לאל עליון יקריב להקריב קרבן לפני ד' על המזבח שהוא מקום אשר שחט החטאת והנמשל מי שרוצה לעשות עבודה לשמים לקרב את נפש החוטאת במקום המקודש אז יעשה כבש למזבח היינו שיכבוש את הדבר · מראשית שלא יעלה במעלות שלא יספר מתמימות נפשו ומשלימות נשמתו כאשר כבד בעיניו החטא והעון · אבל לא די שיעשה כבש בעלי' אלא גם בירידה אם רוצה להשפיל עצמו לכביד שמים ולגלות ערותו כתיב ג"כ ולא תגלה ערותך עליו שלא יהי' לא בעלי' ולא בירידה רק בכיסיו שיהי' מכסה פשעים ויסתיר אותם במכסה ערפל והבן ·

שם (ולא תעלה במעלות ר"י אומר אינו צריך ה"ה אומר ועשו להם מכנסי בד וגו' ומה ת"ל אשר לא תגלה ערותך עליו שלא יפסיעו בו פסיעה גסה עליו אלא גודל בצד עקב ועקב בצד גודל אשר לא תגלה ערותך עליו · עליו · אי אתה פוסע פסיעה יתירה אבל אתה פוסע פסיעה יתירה בהיכל ובקדשי קדשים שהי' בדין ומה אם מזבח הקל אתה אוסר לפסוע פסיעה יתירה בהיכל ובק"ק שהן חמורי' דין הוא שיהי' אסור לפסוע בו פסיעה יתירה ת"ל אשר לא תגלה ערותך עליו בו אי אתה פוסע פסיעה יתירה אבל אתה פוסע פסיעה יתירה בהיכל ובק"ק) הכוונה בקיצר שאיש הגדול בחכמה ונודע במדעו' אסור לו להיות בעל גיאות לשפוך חמתו כאש על המורדי' והפושעי' אשר עזבו דרך ישרה נהפוך הוא צריך להיות עמם באגודה ובאהבה באחוה ובריעות שאז מרוב דביקותו בהם ירגיש חסרונם וילמד אותם יראת ד' וידיעת המצות וקניות מעשים טובים אבל לא בתורת כהן אל עליון כי אז ימאסו בו ויאמרו לו יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך וירחיקו ממנו כמטחוי קשת אבל מאיש אשר קשור אתם בעבותות העולם ממנו ילמדו לשמור מצות ד' · ובזה

יל"פ כד"ה כ' קט"ו (וימים רבים ליסרמל ללה מלקי לחמת וללה כהן מורה וללה תורה) סיפוח הזמן חסר לה יוכל לדם לפחד העם במספט ד' לחמור להם גורו לכם מפני חרב ד' שהוח דיין חסר שופט על כל העולם כי בדור תהפוכות יה' להם לשמוק שם יעמדו מספט מוסר ד' וזה לחמרו חכז"ל בילקוט שם (ללה מלקי לחמת שלין מידות הדין נעשית בעולם) לין יפחדו מפחד ד' שם ד' לין מרחה עלמו ומוקם ובעל חימה ושוברי רלוני · (וללה כהן מורה) שבימים הקדמונים היו המון עם שומעים לדברי יולחים מפי זקן לעמו ומורה לעלמו ושם היו מלוה לעשות דבר היו חללם קודם קדשים יען שילה מפי כהן מורה גדול ליהודים והן הנם הסנהדרי וסיגות משמות עולמים וזה שלחז"ל בילקוט שם (ללה כהן מורה שכשהוח גדולה עתידה להתבטל) שיבטל בדור הרע שהדבר יולא מפי הכהן הגדול המודע בעולי לליס כהן לולל עליון (וללה תורה) שמלפיו שם היו לחד מרחה לחדם רע שעבירה הל"ל כתובה בפי' בתורה לו בגמרה היו שומעי' לד"ת וחכמים חבל בעת ללה תורה שיטול מה בעם של החק שם מחמיני' שבתורה חסרה חבל שכלם יגיד להם לעשות כחסר עושי' · ולכן טוב להיות בשלו' עם הפושעי' והמורדי' שלז חולי יוכל לפעול חבל בלעדי זולת יסורו לחרי תחות לכם · וכחסר יוכל עמהם פעם בעשה שהוח עקב ופעם בניחות שהוח לגודל לז יוכל לספוק לחכשים חסר בחים וביום חטחים ופשעים עומת ושגגות לז הכהן לז יעלה בחטלות לשפוך חימה עליהם למען חסר לז יגלה ערוותו עליו כי לז יחמרו לו קשוט עלמך וחת"כ קשוט לחריס מי ששופט הוח המספט מחכשים רעי' וחטלי' והכן · חבל כנגד חכשי חסר יעמדו בעיני העם כיכל ד' חו כנגד חכשים חסר יעמדו בעיני העם לקודם קדשים חסר שם לין לירח שיעזבו ד' שם לחד יוכיח על פניהם ויספוק שפוט להם מרוב חכמתו ויגד להם פשעם וחטחתם ושוגחתם · וזה שחמרו שבהיכל ובק"ק מומר לכהן להיות פוסק פסיקה נפשה חבל לפני המזבח חסר יכוחו לשם העוזבי' והמורדי' שם לז יעלו בחטלות ·

רבה (חמרו רבנן בשם ר"ש שחל בללה חת ר"ע ל"ל מהיכן הרעם נעשי' ל"ל בשעה שהקב"ה משחכל בכחי ע"ז וכחומות היכן נחוני' בהשקט ובשלוה בעולם ורואה בימו מרוב ומנון בידם של ערלים כביכול הוח מקנח ושוחג מיד שמים ומרן רוצים שנחמר מליון יפחג ומירוממים ימין קולו ויערמל מה כי' עושי' כביכול הוח מגין עליהם שנחמר ד' מחסה לעמו) הכוונה עד"ח בעוה"ר חנו רוחי' שעתר חומות מניחי' בחי ע"ז שלהם כחסר היתה בימי עולם וכשניס קדמוניות ונחוניס בהשקט ובשלוה ולז יבקשו חדשות לשנות דמות ותבנית בניהם כפי השעות הזמן ולח"כ רוחה הקב"ה בימו מרוב ומנון בידם של ערליס שיהי' נדמה להם ככל וכל חז הקב"ה מקנח ושוחג מה נעשה לכם בני יערמל לעשות השעות והמדמות · וע"ז . השמיס השם הת"ח · והחרן השה עמח לחרעח רוצה' ומה יעשו כ"י מלמיני' בדור רע כזה רק הקב"ה הוח מחסה להם שיוכלו לעמוד והכן בקילר ·

משפטים

רבה ולמה השמפני' [ועוז מלך משפט חסב השוז שלי ממ"ה הקב"ה והוח חוסב חת השמפט ונחנו ליערמל שהם חוסביו ומה שכתיב לחתה כוונת מיברי' לחתה כוונת יערות לחוסביך שע"י משפטי' שנתת להם הם עושי' מריבה זע"ז וכחין לידי משפט והם עושי' שלום] הכוונה יען שעז להקב"ה וחין בני' יבוח בשמפט עמו וכ"ז הוח עושה משפט הוח החות שחוסב חת השמפט לח מפני ההכרה חלילה יעשה משפט רק שחוסב משפט וחותו מידה טובה נתן הקב"ה לחוסביו שיהנו בשמפט הנה חם להם הטז והכח שבעל ההפסד לח יבוח בשמפט עמס בכל זחת מעלמה יבקשו לעשות משפט · בחמת בי' קדושים לפעמים לח יעשו משפט בעבור הנחת עלמן רק שירחו לשפסה חם לח יבוח בשכר בעבור בני גילם וזה רמזו [וע"י משפטי' שנתת להם] שבל חיש לריך ליתן דין וחשבון לפני הקב"ה חם יהג כרועה נחמן עדתו [הם עושי' מריבה זע"ז] משפטי ד' גרם מריבה שלח יהלו לקבל עריבות לפני ד' לבן מריבי' חנשים · וכ"ז רק עד שיופסחו עיניהם וכחין לידי משפט שיכירו שהבל הי' בידם ובמשפט וחז כרגע הם עושי' שלם שנם המריבה הי' לפני ד' לבן נקל השלום שלח בעבור ההכרה בח השלום רק כמו הקב"ה שעשו הטז והוח משפט תהב והכן ·

שם [מר"ל חמר הקב"ה לחו"ה יערמל שלי הם דכתיב כי לי בני"י עבדי' וממה שלי דכתיב נוקס ד' ובעל חימה ותחס מחמלחי' שלי בשלי] הכוונה בני יערמל המה עבדי ד' ובשעה שיזורו

אחור מלעבוד ד' אז ישלח ד' בם חרב נוקמת נקם ברית שאו"ה יעשו בהם משפט חרון אף וכעס ואל יאמינו שזה מרשעת הגוים אשר אנו יושבי' בקרבם רק שלוחא דרחמנא והבן או הכוונה דכל האומות שונאי' רק לישראלי' ולא יקחו נקם גדול משום אומה אלא מאומה ישראלי' הוא רק יד ד' אשר פועל שלא ינוח שבט רשעי' על גורל צדיקי' שלא יתאחדו בני ישראל להיות בקשר עם כל הגוים כפי' רמב"ן [בגוים ההם לא תרגיע ולא תמצא מנוח לכף רגלם] שהוא נס מן הקב"ה שלא יהי' להם שלום וזה יען שבנ"י שלי כך החמה שלי שאתם מתמלאי' רק משלי על שלי כי אני ד' עושה כל והבן ·

שם [אתה מוצא כל תולדות שבמקרא חסרי' חוץ משנים אלה תולדות שמים וארץ ואלה תולדות פרץ ועטם גדול יש להם למה אמר תולדות שמים וארץ מלא לפי שברא הקב"ה את עולמו ולא הי' מלאך המות בעולם ובשביל כך הוא מלא וכיון שחטא אדם וחוה חסר הקב"ה כל תולדות שבמקרא וכיון שעמד פרץ נעשה תולדות שלו מלא שמשיח עומד ממנו ובימיו הקב"ה מבליע המלאך המות שנאמר בלע המות לנצח לפיכך תולדות שמים וארץ ותולדות פרץ מלא] הכוונה הקב"ה ברא את השמים ואת הארץ להיות ג"ע לפני אדם שבכל מקום שימצא שם אדם יתענג בו וישמח בעבודתו כעל כל הון ועושר לא יחמוד אשת רעהו שורו וחמורו וכל אשר לרעהו רק בפועל כפיו ישמח כאלו לא יחסור לו מאומה וכן הי' אבותינו הקדושי' אברהם קיבל ברכת בכל יצחק מכל יעקב כל [ודורשי ד' לא יחסרו כל טוב] ובשעה שאדם וחוה הלכו אחרי חמדת עינים אז נעשו כל תולדות שמים וארץ חסרי' שאין אדם מת וחצי תאותו בידו שאון ואבדון ועיני אדם לא תשבענה · אבל בעת שיבוא משיח צדקינו שימלאו כל הארץ דעה ולא יבקשו אוצרות תאוות עוה"ז אז יהי' כל תולדות מלא שאז יסולק המלאך המות הקנאה והתאוה והכבוד שמוציאי' את האדם מן העולם והבן ·

שם [השבטי' מרדו בהקב"ה ובטלו את התורה שנאמר כחשו בד' ויאמרו לא הוא הביא עליהם הזבוב שנאמר ישרוק ד' לזבוב זה סנחרב ע"ש כל דברי המדרש] הכוונה הזבוב יש לה יניקה לאכול ולשבוע כאות נפשה אם תהי' במקום הטינופת אבל בהיכלי מלך שם אין לזבוב יניקה כלל ונראה באלו לא באתה אלא לצער בני מלך כך סנחרב אמר אתן לכם ארץ טוב כארצם ולא בא לארץ להעשיר אלא להסיר גבולות ולצערם כך הוא מדה כנגד מדה שלא הי' חסר לישראל כל טוב תחת עבודת ד' רק כחשו בד' ואמרו לא הוא הנותן להם חיל וכל שפע ואמרו שד' לא יחפוץ בעבודת אדם כי עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע ולמה יחפוץ במצות מבני אדם אשר אין לו יתרון הורה ד' עונש שיבוא אחד אשר לא יבקש יתרון מהם רק לצערם ולהראותם שהוא אדון להם ויכירו מהעונש החטא שלהם והבן ·

שם ואלה משפטי' [הה"ד מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל אלו המשפטי' לפי שאין מדותיו של הקב"ה כמדת בו"ד מדת בו"ד מורה לאחרי' לעשות והוא אינו עושה כלום והקב"ה אינו כן מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות ולשמור] הכוונה הקב"ה נותן לאדם הכל אשר בו יעשה מצוה וישמור חוקיו כחכז"ל מי הקדמני ואשלם מי מל בנו טרם שנתתי לו בן זכר מי עשה מצות ציצית טרם שנתתי לו בגד וכדומה· וגם אמרו [צפה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ד' לא יעזבנו בידו ולא ירשענו בהשפטו] שאלמלא הקב"ה עזרו לאדם נגד יצה"ר לא יכול לו · א"כ הכל בא מהקב"ה · כי ממך הכל ומידך נתנו לך · א"כ נכון מלך בו"ד מצו' לעשות אבל הוא אינו עושה הדבר אשר מצוה לעבדיו לעשות לשמו אבל בהקב"ה מה שהוא עושה אותו דבר בעצמו מצוה לעבדיו לעשות ולשמור ולעשות ואות במ"ע הוא מכין כל הכנות · ולשמור במצות ל"ת הוא מונע לאדם מלחטוא לו והבן [והמין ששאל שהקב"ה אינו משמר שבת לא הבין עומק דברי חכמי' והשיבה לו שכל העולם חצרו של הקב"ה לקיים ענה כסיל באולתו כי כן דרך חכמז"ל לדחות למין בקש] ·

שם ואלה המשפטי' [ויהי ביום השלישי בבוקר נותן התורה ולערב נתנו המשפטי' דכתיב מבוקר לערב יכתו] הכוונה האדם בילדותו לא יתן לבו רק לחכמת התורה אבל אין תכליתו למען דעת הדין על בורי' לשמור ולעשות אבל לעת זקנה לא יאהב האדם עוד ציצי' ופרחי' וילמוד לשמור ולעשות ולקיים וזה בבוקר בזמן הילדות נותן התורה ובערב נותן המשפטי' וזה מבוקר לערב יכתו שיתהפוך האיש מצד לצד והבן ·

שם [אין דבר טוב ואין שלום יוצא מתוך מריב' דכתיב וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו וכו'] הכוונה הן לתכלית שנקרא טוב כמו [וירא מנוחה כי טוב] או כדחכז"ל טוב מאוד זה המיתה ·

לו שלום שיהי' רק לפעם כמו חמת ושלום יהי' ביני ·
ביז אחד מזה יוצא מתוך מריבה ·

רבה [משל למלך שלכם פורפרי' וכוריונת ניגו למלך כפורפרא שהוא לבוש תמר המלך כמחתם הכל ועשקתם כפירפרא שלי שהני לבוש מייכם מחליפם ונפרע מכם כך הלו רשעים שנגעו בעתיק יומי' לא שהוא זקן הלא שייגע במעשיהם ח"ל הני מחליפם שנאמר חדוש במלכותך ופורע מכם שנאמר ד' כגיבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה) הכוונה בקיצר כי התגברות חדש ממעל למלכותי' כידוע (כמעיל וגיף משפטי) וכן טבע חדש לסבול וללחות הכל כהשקף השפע וכמוהו הרוח והוא פורפירא של הקב"ה כדאמרי"ל (מי כמוך באלים ח"ת באלים הלא באלמים) אבל הרשעים אמרו לא ירחו קה ולא ידע אלקי יעקב כי לולא זאת היך יסבול לרשות אשר מרדו ופשעו ובכל זאת טוב להו מז אמר הקב"ה אחליף מלכותי ולא אסי' כעתיק יומי' אשר אחז"ל (מי אחכי לעולם) שבו"ד צריך לנקום מיד אבל הקב"ה אומר אמרתי אי אחכי לעולם ואין מידי מניל לכן אוכל להמתין ולגדום נגד חדוש כאיש לעיר אשר יריע כאמלחמות רעש ביום נקם ואפרע מהם והבן .

תנחומא ולזה משפטי' [הס"ד מלך במשפט יעמוד הארץ ואיש תרומות יהרסנה

מלכה של תורה במשפט יעמוד את הארץ ואיש תרומות יהרסנה אם משים עצמו כתרומה הזו מושלכת בזוית הבית ואומר מה לי בתורה של לבוש שלום תליך נפשי הר"ז מחריב את העולם . הוא ואיש תרומות יהרסנה] הכוונה שמנסיון הטעם צריך להיות תחת שבט אחזי ולא יעלה במעלות הקודם להתבודד בבית הקודש להיות מובדל ומופרש מבני אדם כי אז לא יפעל בעולם ועי' בהקדמת ספרי פלא איש וזה מלכה של תורה במשפט אם יכלכל דבריו במשפט הדת והעולם אז יעמיד הארץ אבל אם מתנהג בפריעו' וקדושה כתרומה הזו שהיא קודם ומונחת בזוית כך הוא אומר מה לי לתורה בלבי לבור רק תרחה על שלימות נפשי ואומר שלום עליך נפשי אז הוא איש תרומות יהרס העולם והבן ·

או הכוונה שהקב"ה מבקש מן האדם רק אשר יוכל אדם לבחור אבל איש תרומות אשר רוצה שכל העולם יהי' כחלה קודם לו' הוא יהרוס העולם

שם ולזה המשפטים(אמר הקב"ה ליזרחל אם עשיתם אתם את הדין ואין אתם מזקקי'

לפני אז"ה אתכם לכם בסמ"ק) הכוונה כי בזה אם בני ישראל יפשטו בין אדם לחבירו שמחמיני' בדייני ישראל שחותכי' הדין עפ"י דת התורה אז הוא האות והמופת שמחזיקי' בכל לבבם לאמונת ד' שלא יבקשו בסף וזהב כי אם עפ"י ד' אבל אם הולכי' בערכאות של עכו"ם כי אם יקבל משפט על פיהי שבל אז נבזה תורת ד' בעבור בלע בסף ואין בקרבם ד' וזה שאמרו שבזכות שדייני ישראל יעשו משפט יהי' ושכנתי בתוכם והבן ·

שם ולזה משפטים אשר תשים לפניהם (מנין הא מלתא דאמרו רבנן הוי מתוני' בדין שנאמר לא תעשה בעולות על מזבחי וסמיך לי' ולזה משפטים ותנא אשר לא תעשה ערומך וכי ערוותן של בהמי' מנולות ולא כבר נאמר ועשו להם מכנסי בד אלא לומר לך בשם שנזהיר הקב"ה את הכהנים שלא יפסיעו פסיעה גסות במקדש בך הזהיר את הדייני' שלא יפסיעו פסיעה גסות בדין שנאמר אשרו ממון אשרי הדיין המחמיץ את דינו] הכוונה כי הכהני' הם הפיזמי' שלא יתעצו מרב טוב תחות הגוף כי מעמדם בסיכל ד' ועומדי' לשרת בקודש להורות חוקי תוק' לכל העם והם הולכי' בדרך הטוב למען יוכל להזהיר את העם ולא שיסתירו פניהם תחת משוא הכוונה ממעשיהם אבל לרוב ט"י שיתבדלו מפחת תחות עיניהם לא יוכלו ליתן ממנ ורבן שם ירחו בעיניהם אזה זרות מאיש ישראלי יחשבו מחשבות שם כזה עשה עוד הגדיל לעשות רע בעיני ד' כשנה וכהנה כי כל הגדול מחבירו יראו תקפה ממנו וט"ז ילמדו המון עם להשוב מחשבות זרות על המנהיג שהוא איש כזה אשר אין מעלור לרומו ויעלנו עליו עלילות דברי' שלא כדת של תורה וכן שם הדיין ימלא רבבן לפשיט משפט תרון ויזה ויחרף לאיש אשר עשה מרמה ויאמר שאיש הזה הוא בליעל אשר עשה זאת אז רבים יפשטו ספיהם ויחשבו עליו מחשבות פגול לא יהיה לפניו ולכן החכם עיניו בראשו ליתן לרוח מקום יבר להקטין החטאי' ולא להגדילם שזה יגלה תן ויפעל נפלאות בקרב עמו הן בדברים המונעים בינו למקום וכין מדבריס המונעים בין אדם לחבירו וט"ז רמזו חכז"ל דכתיב ולזה משפטי' אלא לא תעשה ערותך של הכהני' שהוא להורות כמו שים ליוו שהכהן יפליל שלא לגלות ערותו על גבי מעלות אשר מוליכי' למזבח בשעה שמקנח קנאה לד' לבחות לא יעלה במעלות גבוה רק עקב

בגד מגודל למטן שלא יגלה ערותו עליו כך מוזהרי הדייטי' לדעת לעשות הכל בכוונה וידעו כל אדם לכף זכות דכתיב תשרו תמון תשרי לריין שמחמיץ דיו והבן .

או הכוונה אם בא הזמן תשר הקדיקי' תשר המה כהני ד' ימסרו נפשן לפני קדושת ד' כמו [לספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח] לא יעשו זאת כדי להכעיס לעיט תשר מציק להם או להרוות תקפס ועוזם שכל הרומות לא יזיזם ממקומם שלא הם עולי' על מזבח ד' לקרבן לכל עולי' כמעלותן להרוות שבחם ויתרם שלא יחוסו על נפשם וילכו עקב בגד גודל שכל מעשיהם יהי' בעניות ובהכנעה לכל אם לא יועיל לו יכלו מגודל לבבם לתכלית הסי"ת . וכן בדין לא יפסיעו פסיעות גסות להרוות שבעלי יושר הם ויצליכו נפשם על לא דבר תשר יכולי' לעשות בהשקט ובכנעה שלא יעשו שכל בחכמה ואם לא יועיל לו יעיזו במלא נחושה נגד בעלי ערוץ והבן .

מ"ך כי ימכור תים את בתו לאמה [בת אחת היתה לי ומכרתי לכם שתין אתם מוציא' אותה שלא תבוא בהרון לא תגלנ בת בתו שלא תעבד נהגו בה בכוד שבביתם אותה מתגלי שלא למרוס שבית שבי] הכוונה כי ידוע שכל התורה היא מעוטפת בלבושי דתרעא סיפורי תורה המה רזין דעילין תשר המה נסתרי' ונמסרי' על לוזן שומעת [רבם וחלב תחת לשונך] שכל נתעטפו בגופי' תשר יספוק עין כל רואה קטן וגדול שם הוא העם בכתן העבד כתלמיו והוא משל כמו שם"ת מוכתב בהרון והיא מטולטלת לפני עיני העם וע"י התורה נתכבד בהרון כך מלובשת מרגליות התורה בפשוטות וזה שהיא נחבאה בהרון שתין אתם מוציא' אותה שלא תבוא בהרון . לא תגלה כלשת עבדי' שלא תסי' בעבד תשר נהוס בריס' לא שוו' דמיון נקנה שלא לסיות קרדום לעשות בו מלאכת חוכל נפש או מלאכת הבית שכל התורה לא תסי' כן לעשות בה קרדום לחתוך בו עטרה להתגדל בה . תנהגו בה בכוד שבביתם אותה מתגלי שהיא חלק ד' קוב"ה ואורייתא חדא הוא לכתיב עלית למרוס שבית שבי והבן .

מסורה [לא תגלה כלשת עבדי' . כלשת מסה התהלם . כלשת השמש בגבורתו] הכוונה העבד יגלה שלא לעבוד עוד לרבו שלא לעלמו שיהי' לו יתרון בעמלו תשר יעמול תחת השמש לא יבקש שתגלה תורה מפיו להכיתו לו יתרון שלא שכל יהי' לכבוד הקב"ה וזה [לא תגלה כלשת עבדי'] שיבקש אדם לעלמו אם הגה מפיו יגא שלא יחזיק במעוזו כמו שעשה משה שלא ביקש יתרון לעלמו כאלו אין לו דבר תשר יחפון לרחות ולכחוב לעלמו [ויכל משה מדבר אתם ויתן על פניו מסוה] כי לעלמו לא רלה להנות כלל וזה [כלשת משה התהלם] ואז יהי' בבחי' שכל רשעי תרץ יסתרו מחיותו[כלשת השמש בגבורתו] שתכל נסתרי' משביכי אם והבן .

מ"ת [התורה נתה מן השמות והשלות לוין מן התורה שנאמר שמור מלותי ותי'] הכוונה שתירת זקנים בנין עת לעשות ד' הפרו תורתך מכין ועונשי' שלא מן התורה לא לעבור על דברי תורה שלא לקיים התורה והבן .

שם שלקים לא תקלל [ותח"כ כתיב מלחתיך ודמעך לא תחתר הזהיר לך הכתוב שלקלל לא תקלל ואם קללת תבואתך אתם תקלל שנאמר מלחתך ודמעך לא תקלל וכן אתם מוצא בשדי"כ' מתקללי' התבואה מתמעטת ויהי בימי שפוט השופטי' ויהי רעב בארץ] הכוונה כי השגיח לפי הדור אם הדור לריקי' אז יקים ד' שופט חכם ודיק ואם הדור בניס לא לתון בם אז יתן ד' להם מגיע כמותן ולכן אמר קטלת ק' ו [אל תבהל ברוחך לכעום כי כעס בחיק כסילי' יגוח אל תאמר מה הי' שהימים הי' טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה] הכוונה לא תבעום אם ידמה בעיניך שלא טוב נעשה לך כי כעס מוטח רק בחיק כסילים ואם תאמר שלא כדורות הראשונים דורות אחרוני' מי יתן והי' לנו שופטי' כבתחילה כי לא מחכמה שאלת על זה שמגיע לפי הדור . וכן אמרה התוס"ק [אל השופט תשר יהי' בימי' הסם] ודמז"ל אין לך שלא שופט שבימים הסם יפתח כדורו כשמואל בדורו כי הכל לפי הדור ומי שאל שהדיין הוא שלא לעלמו כי הדיין הוא כפי הדור וזה שרמזו שאלתך ודמעך לא תאחר כי אתם מקלל מה שאתם מביא ארק לא תאחר מלחתך ודמעך מה שאתם תמלא והבן .

מראתך ודמעך על תאחר . הכוונה הגם בזמן שיש שפע לאדם שמלאו גרגות בר ותירוש יקבין יפרוצו בכל זאת לא יאכל להוריד דמעות לפני ד' שלא יהי' שומר לבעליו לרעתו וזה מלחתך . ודמעך מלשון דמעות לא תאחר והבן .

תרומה

רבה ויקחו לי תרומה [הה"ד כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו אל תעזובו את המקח שנתתי לכם יש לך אדם לוקח מקח יש בו זהב אין בו כסף יש בו כסף אין בו זהב אבל המקח שנתתי לכם יש בו כסף שנאמר אמרת ד' אמרות טהורות כסף צריף יש בו זהב שנאמר הנחמדי' מזהב ומפז רב] הכוונה שחיצוניות ככסף והפנימיות כזהב כפי' הרמב"ם [כתפוחי זהב במשכיות כסף כן דבר דבור על אופניו] ועיי' בסיפרי פ"ח. או הכוונה כי הכסף הוא לתכלית חיות האדם דבר הנצרך בכל יום ויום כי על ידו המשא והמתן כמו וצרת הכסף · לכו שברו בלא כסף. מים בכסף תתן לי · וכדומה · אבל הזהב הוא רק לסגולת להנות בהם לעיתים מיוחדי' אם ירצה לילך בדרך רחוק והתורה יש בו סגולת הכסף כי על ידה יצליח מי שנוהג במידותי' חן ימצא [בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחתיך] וגם יש בה תכלית על דרך רחוק הוא עוה"ב ונמשל לזהב והבן ·

שם [יש מקח שיש בו שדה ואין בו כרם כרם ואין בו שדה אבל התורה שלחיך פרדס רמוני'] הכוונה השדה הוא להוציא לחם מן הארץ שהוא הנצרך [ולחם לבב אנוש יסעד] ולא לשמח אבל בלא לחם לא יוכל לאדם לחיות אבל הכרם הוא לשמח אלקי' ואנשים [ויין ישמח לבב אנוש] אבל אין בו כח החיות שלא יוכל אדם לחיות ביין לבד · ולרוב המה נפרדי' בזעת אפו יאכל אדם לחם ואם יתן בכוס עינו בא כמהלך רישו · וכן הוא בשאר דתות וחכמות · אבל בתוה"ק יש בו שניהם יחדיו לחם הגוף ומזון הנפש אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ומשמח שמתוקי' מדבש וכו'

שם [יש לך אדם לוקח מקח ובני אדם אינו יודעי' מה הוא אבל משכר הסרסור נתודע מה לקח כך התורה אין אדם יודע מה הוא אלא משכר שלקח משה שנאמר ומשה לא ידע כי קרן אור פניו בדברו אתו וכו'] ויל"ד דלמה לא הביאו הפסוק וירא אהרן וכל ישראל והנה קרן עור פניו ועוד הלא משה הי' ג"כ לוקח ולא סרסור בלבד · ונל"פ שרמזו שממשה רבינו ע"ה מגופו נראה שתורה מן השמים כי אותן אנשים אשר בדו מלבם חק ומשפט וגדלו והצליחו בכל יום ויום נתגדל עמם גבה וגאוה והגביה לבם מאוד יען כי הגאוה יגדל אם הלב ירא' שמחשבותיו עשו פרי בעולם אבל יען שמשה עלה למרום והביא תורת ד' תעלומות חכמה מאמרות ד' טהורות נעשה בכל יום ויום עניו ושפל ברך כי על מה יגבה לבו הכל מיד ד' עליו השכיל נהפוך הוא שהבין שטח עיניו מראות גדולות ד' ולבו סתום להבין בינת שדי ומחזה אלקי ולבו הלך ממנו כי לב בשר לו מה אנוש ומחשבותיו ולכן אמר ואנחנו מה כי תלינו עלינו ושמע שדיברו עליו ושתק · ואלדד ומידד מתנבאי' והשיב מי יתן והי' כל עם ד' נביאי' · וא"צ יותר אות רק גודל ענותנתו הוא האות ומופת שהתורה מן השמים וזה רמזו [יש מקח] שעיקר המקח הוא דת חק ומשפט · שארץ וכל אשר בה הוא בטבע לבני אדם · אבל השמים הוא קנין מן הקב"ה כפי' רמב"ן ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ שאברהם קנה שמים וארץ מהקב"ה. אבל יש לפעמי' ערמה ומחשבות און ובני אדם אינם יודעי' אם הלוקח קנה שוהם או אבני תוהו אבל משכר הסרסר נודע אם הוא גבה לב גובה וגאון על סביבו זה האות שהוא בדה הדת מלבו אבל אם הוא הסרסור הוא עניו זה אות ומופת שהוא מן השמים ומד' לא יצא רע הכל טוב לבניו · והנה במשה רבינו כתיב שלא ידע כי קרן אור פניו [כי חכמת אדם תאיר פניו] מי שהוא חכם ונבון והצליח יתן פחד שאת ושבר כי לבו יגבה על החוני' עליו ונורא הוא על כל סביביו · אבל משה רבינו נפל בלבו אחרי ראות גדולת ד' וחכמתו ונשאר בלי גבה לב הגם שבא ובידו השני לוחות · אבל אהרן וישראל הבינו שזה לבד גדולת איש אם בכל הגדולה והצלחה נשאר בלבו עוד עניו ושפל רוח נדכה ונשבר וזה הוא באמת קרן אור פניו אשר נכנעו בלבם ויראו מלגשת אליו לחשוב עליו חלילה מחשבות און כי הוא איש אלקי' משה אמת ותורתו אמת · ואחכז"ל שם [עלית למרום כל עלוייך לא הי' אלא מן המרום] שלא הי' במחשבתו להיות שר ושופט ונשיא או לעשות שם רק לשם שמים להרבות חזון ד' בעולם והבן

שם [משל למלך שהיתה לו בת יחידה בא אחד מן המלכי' ונטלה ביקש לו לילך לארצו ולגטול לאשתו א"ל בתי שנתתי לך יחידת היא לפרוש ממנה אינו יוכל לומר לך אל תטלנה אינו יכול לפי שהיא אשתך אלא זו טובה עשה לי שכל מקום שאתה הולך קיטן אחד עשה לי שאדור אצלכה שאינו יכול להניח את בתי כך אמר הקב"ה לישראל נתתי לכם את התורה לפרוש ממנה

אינו

חיוב יכול לומר לכם על מעלות חיוב יכול חלת כ"מ שאתם הולכי' בית אחד עשה לי שלדור כתוכו שנאמר ועשו לי מקדש] הכוונה בהחכז"ל שהקב"ה לא יוכל להכריע בדין ולא על תורה כי לא בשמים הוא שהתורה ניתנה עפ"י דעת ושכל חמוש ותחרי רגים להעות ולכן אמר ר"י אין משניחי' בבת קול כיצוע אבל בורחי אין הדיין יוכל לומר למה אני עמל ומתייגע לכוון החפת הלא התורה נותן לפי' אם יאמרו החכמי' על ימין שמאל ועל שמאל ימין עיי' רש"י כתורה כפי שכר יורוך · חלילה וחלילה ברק בזאת אם מחשבות אדם נעוים רק לכוון החפת ולא הניח למעשה אז הוא נקי מעון אבל אם לא יעמול בתורה אז עונו ישא על שגגתו שכר שגג בהכז"ל שגגת תלמוד עולה זדון וזה שרמזו הקב"ה אמר נפתי לכם את התורה לפרוש ממנה היינו יכול שאתמור עשו עמה כרצונכם כי הקב"ה קשור בתורה בהכז"ל כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה כי הקב"ה משליך אמת ארצה שיעמוד התורה על כנה האמיתית · לא תעלוה היינו יכול לומר לכם שתעריכוס לכוון החפת כפי תולדתה לדעת דעת העליון כפי שכר חקוק למעלה שא"א לעבור זאת על כשר ודם שבשר התורה תרוסס שלנו והוא זיווג כפי רצונו ודעתינו נעשה עמה ולא בשמי היא עוד · אלא זאת לבקש שבכל מקום שאתם הולכי' בית אחד עשו לי שלדור בתוכם · זה הוא מדרי לב יכוונו על מחשבות הקב"ה שיבקש בלבו לכוון החפת שנאמר ועשו לי מקדש · היינו מקדש חולי לא נוכל להקימו · אלא עכ"פ ושכנתי בתוכם שתשכון בתחשבותיכם וכן ·

אך הכוונה הקב"ה נתן התורה וידע שבני"י יפי' עוסקי' בחויות עולם שכר רוב עניני' שכר יחשקו ליבך לחרפם לבך בעסק בתרן לעשר ובכוד ולא יוכלו לטיות תמיד לבוק בד' אחל עכ"פ בכל דרכיך דעהו שיפי' לו תכלית לעבודת ד' בכל מעשיו הן בתפילה ושמי' ובשינה ובמשא ומתן ובתעוני' כשכר כיתר הרמב"ם וכן בקיצור ·

שם [ד"ה ויקחו לי תרומה הס"ד עליית למרום כל עוריך לא פי' חלת מן המרום עליית למרום ומשה עלה אל חלקי' ומשה נתם אל הערפל] הכוונה זכות ומעלות אדם בא מן המרום שמשפיעי' לו מכמה וכיצה שהבא לעשר מפייעי' לו וזה [עליית] אם כמלת בך עלו' הוא רק למרום כמה שעזריך לך משם וכן ·

שם (אף סורר' הס חינו מניח אותם ועמהם אני דר שנאמר אף סורר' לשכון יה אלקי') הכוונה שגם המורדי' והפושעי' וחינם מקדש' עם שמים אם יאמינו לעבוד ע"ז אל לכם כל עמם ואני דר בתוכם ואינו מניח אותם וכן · או הכוונה גדולה עבירה לשמה כמו (תכינו מלכינו חעתו לפניך) שכר ישראל יעשה מלאכתו בערמה כשגגה ומתן כדי לעשות יו"ט או לשלם שכר ליתר כניו והגם שלא נכון בעיני ד' לעשות כן כתכז"ל (יד ליד לא ינקה) אי שעשה נגד כיד אחת לעשות בשביל אחרת כלל זה הסורר' מוסרי' לשכון קא חלקים וכן ·

שם (אני יהיה ולכי עד אני יהיה אן הקן חלקים לעולם אני יהיה אן מחלות אל זכות אבותי עומדת לי ולכי עד) הכוונה עד"א אם רוצה אדם להוליך מחשבותיו ומעשיו לעולם לפני המון חונג אז הרוחה יתחומם כי הוא נבחות אדם להרחות תוקפו וגבורתו כדי שיתהלל בשערי' שמו אחים עשר לבב אשר לא כן עמדו מחשבות לבבו רק לבבוד השוכן שמים והרחות כבוד שמו אז טוב לו להרחות מעשיו לבני אדם להיות מרוחה לאחרי גילו אשר יתנהו בו לעשות כמעשיהו וכתביתו ונוסף עוד בהגה ובהגה קלות סופרי' מרכה מכמה ונפרוץ חזון כארץ · וזה אמר אני יהיה אן הקן שאין כי אכלית לא להרכות כבוד קרובי חומר ולא להרכות עפרי זכר שהוא קן לאדם אלא הקב"ה עד מרחפת על פני הוא לבב אותי רוח בני אדם העולה למעלה שנאמר לו לבבי שדוד המלך אמר שלבבו הוא אלא מלו עולמים וחלקו חלקים שכל חלקו מכל עמלו הוא רק עבודת חלקים · אני מודיע בשערי' לעולם ברבים יבואו לעשות כמותי · ואם אין תאמינו לי מופת אתן לכם שאני יהיה אן המלות שמכותי ועולם ידי אני יען שהוא המרפ"ות אלא זכות אבותי עומדת לי אלכי עד לשמים וכן ·

מ"ת (נכרי שמרם את שבת ישראל אפי' כרשותו אין תרומתו תרומה) הכוונה עד"א אם נהגות נכרי אשר עוסק בו בשמותו יתרם שבת ישראל התנהגות בני ישראל אפי' ברשותו שיעבוד בו לד' כאשר יעבדו גויים את אלהיהם אינו תרומה שאין זה קודם ולא מריס דבל ישראל להתדמות לאשר דתות

שם (ולריך נשמותו יתי' לעוה"ב הקב"ה דן את בני אדם כל אחד ואחד עם בני

חומתו ולדיק בחמותו ימי' חומר להם הקב"ה כחו"ח מכם מן החמורי' וחני נחלתי חחכם ממלרים וחין לחם מפרים' לי תרומה לכך כתיב ויקחו לי תרומה) הכוונה שלח ימחר חדם במלחכה כבידה שהי' חומתו הי' לריך לחלל שבת חו לעשות ערמימות וכדומה מן העבירות לכן דן הקב"ה כל חחד עם בני חומתו רחה גם הלים הזה הי' לו חומת כחומך וכלל זחת הי' נקי כפים וירח שמים ולדיק חשר ברחה מעשנו גודל החמוכה הוח יהי' בחמותו חם תוכו כברו וזה שחומר כל חחד ואחד מן החמורי' שנחלתי חתכם ממלרים בשכר חמוכה שהחמחתם בי ולכן חפריטו לי תרומה שבשכר הזה יהי' לכם תשעה חלקים ואם לח חשר יתן לכהן לו יהי' כחז"ל

חלק כחלק הכהן והבן ·

מ"ו (כי לקח טוב נתתי לכם שלים שהחליפו בנדיהם נמלח ביד זה דבר חחד וביד זה דבר חחד חכל חורה חינו כן זה חומה שדר זרעים וזה שדר נזיקי' עמדו שניהם זה עם זה חמר חחד לחכירו הבאה לי שדר זרעים ואני חשאה לך שדר נזיקי' נמלח ביד זה שלים וביד זה שלים ים מקח גדול מזה הוה כי לקח טוב נתתי) והוח שלח נדול הלח בכל החכמות שבעולם הוח כן זה לומד לחכירו חומנת חייט וזה לומד מעשה רוקם נמלח ביד כל חחד שלים ואין המשל דומה למשל ונם ים לדקדק למה נקטו דווקא זרעים ונזיקי' · ואולי הכוונה דמי שלומד עם נעירי הימים ומדריך חותם בדרכי השכל וביהה שלומד להם דעת קדושים בחמת הוח זורע ומורם על לב התלמידים בכל זחת הוח יוסיף חכמה ודעת חשם כי המה מטיבי לכת ומורי' חטעי' בדרך חשר יסר בעיניו ומעלי' להב בשכל רשם ויעשה העקוב למישור כי ין חדם רואה נעניו עד שבא רעהו וחקרו · כחכז"ל שחורה כמשלה לעץ שעלי' קטנים מבטיחי' הגדולים . ותמרו הרבה למדתי מרבותי וכו' ומתלמידי יותר מכולם · והוח בדק ומיסה ובעיניו יראה בעת חשר לומד תורתו לחברי' כאלו בח בח לידו תורה חדשה חשר לו רחה ולח שמע · כי זה הוח מלחכות שלים המזכה חת הרבים זכות הרבים תלוי בו שנאמר במשך המתנבר כמו מטיין חם רבים ישחבו נם נחלי' שטפו ממנו ויעבור על כל חסיקיו חבל בכל שחר חכמות לח יוסיף בלמד דעת ותבונה יותר משחר חם בלבדו יעסוק בה ונחותו זמן שחכירו ילמוד חותו מלחכה חחרת יסיג חחור ממלחכתו רשהוה כידוע וזה שרמזו חם שלים

מחליפי' מלבושיהם מכמתיהם בשעה שמלמדי' ז"ת אין ביד כל חחד חלח חחת חבל בחורה חם שוה לחכירו סדר זרעים כחשר חדם יכרוש לעלמו מידות יכרות וחכמות ויזרע לותן למחר מחמין הוח שחכירו לומד לו סדר נזיקי' שע"ז מזיק חת עלמו חבל בחמת לומד לו סדר נזיקי' להזיק דרכו חשר עשה במה שלח הי' טוב בו · כי מחלמידי יותר מכולם ועי' הל מוד והסתירה יש ביד כל חחד שלים והבן היטב ·

ויכחו לי תרומה · תב"ח (בשעה שלמדו ישרחל בשעה וכשמע מיד חמר הקב"ה ויקחו לי תרומה) הכוונה עד"ח חם חדם שומע מלות ד' ועושה חומם מזה עדיין חינו ברחה שהוח עובד ד' מחכבה רק חם מוסיף מדילי' לפי ונגדר חז מרחה בחנכע כי חסן לריך להרחות לעלמו נדרו בפרישות שלח שלים לריך להרחות לעלמו נדרו בפרישות שלח יהי' חוכל ושותה ועושה כהיתר · וזה רמזו כשלמדו ים רחל בשעה וכשמע מז חמר הקב"ה ויקחו לי תרומ' מחת כל חיש חשר ידבנו לבו והבן ·

מ"ז [פ"ר טרפון בשעה שהניח זמנו של יעקב חבינו לפטור מן המוקם קרח לבניו חמר להם היו יודעי' שהקב"ה עתיד לומר לומר לבניכם לעשות מסכן חלח יהי' כל לריכו מוכיח בידכם שנחמר והי' חקני' עמכם וכי תעלה על דעתך כשהי' יעקב חבינו מי לח הי' הקב"ה עם בניו חלח כך חמר להם עתיד הוח לומר לכם ועשו לי מקדש והוח יורד ומשרה שכינתו בתוכם שנחמר ועשו לי מקדש וים מהם שהחקינו עלמן לדברי' וים מהן שעשאו משה ועשו מסכן ים מהם שהכינו מעלמו וים מהם שלח הניח חלח ממה שהי' מוטל בידו שכן הוח חומר כל חשר נמלח חתו טלית [הכוונה ותרנמן ותומר כל חשר נמלח חתו עני' טעים] הכוונה יעקב חבינו לווה שיבנו להם בנלות ליוני' בכל מלות ומעשי' ומדות טובות כחשר רחו מעשו כדי שז כחשר יגחל הקב"ה חותם לח יהי' מדשות חתם ויהי' כולם מזומני' שיהי' השכינה שורה בתוכם ולח של עלים לבד רק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם והי' חנשי' חשובי' חשר החקינו עלמן להיות היכל ד' וים חשר שכחו להכינו מ"ש וכחשר ב"ז משה וחמר ועשו לי מסכן ז"ז ים שהכינו חת המסכן מעלמן מניפס ומנסמתם לעשות מקדש לד' וים חשר שכחו להכין הכינו מחשר במלמו בידם בזכב ובכסף ונחושת והבן

תמיפת

תנחומא שמן למאור (שמר הקב"ה לשעשי שלמים רוחי' ד' מלכיות מתנחות ובחות מלכים הני מלמיה לכם קרן ישועה ממוך שעיבוד מה כתיב לאחריו שמן למאור זה מלך המשיח שנאמר שם תלמיה קרן לדוד ערכתי נר לבן יש] הכוונה אין משיח בא להוליא עבדי תמוה מן בתר שמת להכות רשעי' ארץ בשבט הכסילי' רק הוא בא בדור אחר יש' זכי לב לא רשב ולא לשמ למיס כי אם לשמוע דבר ד' • משל כמו שיש בשמן מלקי השמן שהוא מוסיף לשם מיד שבא לאוכו הפתילה בלהב אש • כך יהי' ישראל מבקשי' לתורת ד' ולירות מלקי' רק לא ידעו איזה הטוב איזה דרך יבחון אור אז יבוא שורש יש' להורות להם דרך הטוב • אבל שבני ישראל יכבו נבחם ויפרידו עלמן מתורת טוש"ז לבקש מזון הגשם לא יהי' רק ע"י שעיבוד וגלות שם ילרפו כזהב בכור וילמו מזוקק שבעתים וזה שרמזו בש"י ד' המלכיות המתנחות על ישראל משם משעיבוד הזה ילמיח קרן ישועה כי שמן לרך למאור היה' שם דבר הדולק בך לריך להיות בשעת ערכתי נר למשיחי זה מלקי השמן אז יגביה המשיח שלהבת קה ובן •

ילקוט ושעו לי מקדם [משל למלך שהי' לו בת קטנה עד שלא הגדילה ובחתה לידי סימני' כי רוחה חומה בשוק מדבר עמה בשבחות מדבר עמה כיון שהגדילה ובחתה לידי סימני' אמר אין כבודה של בתי שתהא מדבר עמה בפרהסי' אלא ושעו לי לפילון שתהא מדבר עמה כך בתחילה כי נער ישראל ואהבתו במלרי' רחו חותי ועברתי בא"מ וירא ישראל את כיד הגדולה בביני רחו חותי פנים של פניס ליבר ד' עמכם כיון שקבלו את התורה ושמעה לי חומה שלימה אמר אין כבודה של בני אדם שתהא מדבר עמהם בפרהסי' אלא ושעו לי מקדם ובכתי בתוכם] הכוונה כי רחיתו שבמלרים הי' בם בגלה לקטן כמו לגדול וכן בקריעת י"ם ובבר סיני הי' הכל בגלה לקבלה בבבוד אבל מאז והלאה בתמעטו הניסי' ורחו רק הגדולי' ולא הקטנים בגלה יד ד' רק בחזיון ובמרחות ניבחו הבבירי' אבר התעוררו העם להכיר הכם והוא יען כמו אבר יבקש שבתו הקטן יתבבו לריך להרחות לו סימני אהבה לבבר עמו דבר' קוטי' כי לולא זאת אם יזמן אותו ויגביש אותו מלהוסי' אבלת אין בבין לו להכיר אהבת אביו יען שאין אבר לו אחותה כי קלר שבלו להרחות אהבה בפתרת אבל משעה שיגדל הבעך אז הגם שאהב ידאפנו מביתו ויתן אחותה ביני זרים בבל זאת ירגיש כי אין זאת אלא מלאבת אביו אבר אינו עליו בל היום ויביר אותה אהבה גם בשתר • וכן הוא ביבראל בימי נעוריהם ארש שאבריהם בהם אהבה להקב"ה בי' לריכי' יסי' ומפלאות גדולות אבל אח"ב בתמעטו הניסי' משע משע בפי גודל החמונה • על בעת אבר אבר הגיעו בני' לתבלית השלימות אז אותיותיו לא רחיתו ואין עוד נביא אחתו יען שאתו מביני' הניסי' הנשתרי' ואי"ל עוד להפלאות החיצוניות וזה שרמזו בהמשל הבא בשהיא קטנה לריך לדבר עמה בפהרסי' אבל משהביאה סימני' שהוא האות שאבר אתגדלה והשבל יפה ויבולה להביר אז אין זה עוד בבוד לדבר עמה רק בשתר בך ביבראל בי נער ישראל בי' כיסי' נגלי' ואח"ב ניסתרי' ויש להאריך •

מ"ת ושעו לי מקדם ושבתי אתוכם (יאמתי שמר למשה פ' זו של מבין ביוב"ם עלמו שעפ"י שפי' המשבן קדמת למעשה שנל אריב"ם אין מוקדם ומאוחר בתור' נשו מענוחיו לא תדע מטולטלת הן שביני' של תורה ופרשיות' הוי ביוב"ם שאמר למשה ושעו לי מקדם) הכוונה כי העולם יחשבו ביוב"ם הוא רק להסיר עון ופשע לממוק החטאים והעוונות אבל בחמת אין תשובה אלא אם מקבל להטיב דרבו לעבוד ד' במלות ללבת בדרביו ולשמור מלותיו להיות סור מרע ועשה טוב שניהם יחד • הוא יוב"ם • וזה שביוב"ם שאמר לו ושעו לי מקדם ושבתי אתוכם לא די שמוחל על עון שנל יען שהתחבלו על שחטאו ולא אתו אים עדיו עליו כמו שאמ ה' עיוים בבל זאת והוא העיקר שלריך עוד לקבל המלם להיות מקדם לפני ד' וכדאבז"ל רבה ס"ה (הבן יפה בתשובה הבן יפה בשע"ט) כי לריך להיות סור מרע ועשה טוב כי התשובה יפה אם מייפה מ"ע בשע"ט •

או הכוונה בדברי ר"ע עבירות שבין אדם למקום יוב"ם מבפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יוב"ם מבפר כי הבע"ב מבחר דמשבן הוא הוא על אחדות שבלן וגדול שם הוא בולם יתאחדו לבבות לד' וזה שביוב"ם שאמר פ' ושעו לי מקדם שהחטא שנל שהוא בין אדם למקום יוב"ם מבפר אבל אז נלטוו על עבירות המקדם סיני' שלום ואחדות שיהבון ד' בם שבם ד' שלום אם אין שלום אין בלום והבן • וזה יובן רבה ס"ה בב"ד (אני' יבוון אדם לבו בנגד ב"ב מ"ח ב"ב של מעלה ומ"ח של

מטה ור"פ מקיים שניהם כנגד ק"ק של מעלה שהוא מכוון כנגד ק"ק של מטה) כי ק"ק של מעלה הוא על דברי' שנוגעי' בין אדם למקום וק"ק של מטה הוא על דברי' שבין אדם לחבירו ובאמת מכוונים שניהם יחד ·

שם [אין מוקדם ומאוחר בתורה] הכוונה עד"א שתורה נקראת נערה מאורסה כמו שנערה היא מאורסה לאיש אבל עדיין היא לא נשתנית שהיא עדיין בבתולי' ולא נעשה התקרבות בין האיש עם הנערה רק נתקשר ויקוה להנות אז כאשר יתדבקו לאחד כך התורה אצלינו כל חכמתינו וידיעתינו בתורה כאלו עדיי' לא נהנו ממנה מאומה מיסדותי' ומעומקי' מנעימותי' ומדובשה רק נתקשרה לנו שאנו מצפים לשמוע הגה ברוב ימים כחכז"ל שאמרו ידיעתינו [ככלב המלקק מן הים] רק כל תקותינו שבעתיד יזכה נשמתינו לשמוע תורה מפיו של הקב"ה כחכז"ל [כל מי שלומד תורה בעוה"ז יזכה לשמוע תורה בעוה"ב] · ולכן נאמר [תורה צוה לנו משה מאורשה קהלת יעקב] שאצל קהלת יעקב מקום שהתורה נדרשת בהקהל גם שם היא רק מאורסה · וזה שרמזו שאין קדימה או איחור בתורה שכולנו עומדי' בחוץ והיא מכוסה שהכפרת עלי' והבן ואחכז"ל בפ' הרואה [הבא על נערה מאורסה בחלום יצפה לתורה שנאמר תורה צוה לנו משה מאורשה קהלת יעקב אל תקרי מאורשה אלא מאורסה] הכוונה כי בחקירת שכלינו בתורה לא נשיג רק שתורה תהי' לנו מאורס אבל עדיי' היא כאשה בבתולי' שלא נהנה האיש ממנה וגם הוא עדיי' לא אוהבת אותנו כחכז"ל [אין אשה אוגדת לבה אלא למי שעשה אותה כלי] וכיון שהתורה עדיין בבתולי' אין לבה עלינו כמו [התעיף עיניך בו ואינינו] [אם תעזבנו יום אחד יומים תעזביך] ואחכז"ל בחגיגה (קשה לקנותה כזהב ונח לשכוח כמו כלי זכוכית שישבר) אבל אם חלם לו שבא על נערה מאורסה שהתחיל להנות ממקור דמי' אז הוא אות שזוכה לדברי' הרבה שמגלי' לו רזי תורה אשר הן הן גופי תורה אבל מה שנשיג בשכלינו הוא רק קשר להיות מאורס לנו שאל תקרי מאורשה שהיא ירושה לנו שנפל לנו בנחלה מד' ודבוקה לנו מעצמה כמו שבן יורש את אביו שירושה היא ממילא אלא מאורסה שע"י קשר אשר נקשרנו יחד בעמל ובטורח אשר שלחנו יד ולקחנו אותה שתהי' אוהבת אותנו בלבה כך היא לנו והבן · ואולי בעבור זה נקראי' בני ישראל בתולה כמו (קום בתולת ישראל) שהגם שאנחנו יושבי' רבות בשנים בגוים בכל זאת לא נעשה התערבו' בינינו לבין האומות ונשארנו ביניהם כבתולה אשר לא נעשה אפי' מאורסה שאין קישור וחיבור כלל בין בנ"י לאומות אפילות אשר ראה הנביא והבן ·

או הכוונה [אין מוקדם ומאוחר בתורה] שאצל התורה שהוא מקור כל החכמה ותבונה לא נראה על יחוס אבות אלא איש ואיש כפי חכמתו יגדל וחכז"ל אמרו [יפה ממזר ת"ח מכה"ג ע"ה] וזה שרמז ר"יבש שאין איש מוקדם שיהי' לו קדימה או מאוחר שישוב אחור מכח היחוס בתורה אם נדין על התורה אין שם קדימה לאיש וגם איש אין מאוחר [כי בי מלכים ימלוכו ורוזני' יחוקקו צדק] והבן ·

שם ועשו ארון עצי שיטי' [א"ל תקנתם אכסני' לעצמי ועכשיו תקנו אכסניי' לתורה שתהא שרוי' אצלי שהיא שעשועי שהייתי משתעשע בה אלפי' שנה קודם העולם שנאמר ואהי' אצלו אמון] הכוונה כי אם ישראל ישמרו המצות והחוקי' והמשפטי' אשר צוה ד' אותם אז המה בוני' היכל ד' אשר אדון ד' צבאות יושב בה כמו [כי ד' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך מיד אויבך והי' מחניך קדוש] הגם שכל העם לא ידעו דרך ד' עפ"י התורה והחכמ' ובאורח דעת ותבונה בכל זאת המה היכל ד' · אבל באמת הגם שראשית חכמה יראת ד' הוא בכל זאת שכל טוב לכל עושיהם הוא רק אם ילמדו התורה באר היטב להיות עם חכם ונבון למען דעת כי יראת ד' טהורה · וזה שרמזו תקנתם אכסני' לעצמי הוא שכל בית ובית יהי' מעון לפני ד' כמו (תפילה למשה איש אלקי' אדוני מעון אתה היית לנו בדור ודור) שהי' יראת ד' פועל בית ומעון קדוש · אבל משכבר מתוקן בית לד' אז צריכי' לתקן גם אכסני' לתורה לדעת כל המצות עפ"י דרכי דעת ובינה כי הוא שעשועי' אלפי' שנה קודם העולם שנאמר ויהי אצלי אמון שעפ"י חכמת התורה נבנה העולם שכל המצות המה מיוסדי' רק עפ"י התורה והבן ·

מ"ר ועשו ארון [מפני מה בכל הכלים האלה כתיב ועשית ובארון כתיב ועשו ארון אריב"ש א"ל הקב"ה יבואו הכל ויעסקו בארון כדי שיזכו כולם לתורה] הכוונה פשוטה כי המחזיק בתורה ויראה ותומך לת"ח יש להם שכר כאלו הם בעצמם ילמדו [כי בצל החכמה צל הכסף] אבל אין הכל זוכי' ללמוד תורה והקב"ה חפץ למען צדקו להגדיל חסד עם כל ישראל לכן עושה חדשות בארץ שלא יהי' מחי' ושארית בארץ אלא ע"י עם הארץ ולכן

כתיב

כמיב בהרון ועשו ציצוהו הכל ויעשקו כה הוא מרמז על למומכי ת"ח שנקרא' הרון יהן שתורה נמוזה בו ועי"כ יזכו הכל לתורה והכן ·

ראה ועשה כתבניתם אשר אתה מראה בהר (תני' ריב"י אומר הרון של תם ושולטן של תם ומנורה של תם ירדו מן השמים ורואה משה ועשה כאותן שנאמר ורואה ועשה כתבניתם אשר אתה מראה בהר · גמ' מכאות ס"נ) הכוונה על יתהלך תכם בתכמתו בתכמת התורה רק יסי' יודע כי היא כוללת תם אשר צריך תדם לקיות זהיר שלא יכוון בה וזה (הרון של תם) שירדה התורה תשר לפומה בהרון או תם"ח אשר התורה נמוז בה צריך להיות של תם בתכז"ל (הו' זהיר בשולטן שלא תכוה) כי הרון ירד מלמטלה כולו תם · וכן של יתהלך עשיר בעשרו כי העושר אמור לבעליו לרעתו ליתן דין וחשבון תס לא עשה העושר שלא בתשפט ודת של תורה וגם תס החזיק יד עני ותכיון ועשה משפט ולדקה וזהו פזור הכסף תס לא גזל דל שר' יקבע קובעיהם נפש וגם תס לא בעט מרוד טובה והי' שולחנו שלא קיא להכות בטן ולנפיל יהך · כללא של דבר צריך להסתדל להיות השלמן לפני ד' שלא ברכות ד' וזה (שלמן של תם) יהד מן השמים כי צריך לשמור מאוד לבוא של השלמן לפני ד' שלא יגע תם ויאכל בדי עורו · וכן של יתהלך הגיבור בגבורתו תס יי' רק כשמרד גבור ליד לפני ד' לרמית עיני העופי' תבל הנה תיכו גבור הכובש את יצרו זו יפיל בגבורתו כשמשון וגליות · רק יסי' מאיר עיני ישראל בגבורתו וזה (מנורה של תם) תשר יהד מן השמים והכן ·

מ"ך ועשה כתבניתם (מלמד שפי' קרסי זהב גרמי' כמשכן ככוכבי' הגרמי' ברקיע) הכוונה שבוכבי' כתיב להאיר על הארץ כך יסי' הזהב במקדש היתה שלא בלדיק תשר דומה לבית המקדש להאיר על הארץ ·

מ"ת ועשית יריעות עזים [זס"ה ולמרתם כמה מהבתתו הלא תם עשיו ליעקב ולוהב את יעקב] הכוונה בפי' בפסוק בתכז"ל שמשה רביבו התפלל ונפליבו תני ושמך שהקב"ה לא יסרה שכינה בתוך התומות רק בישראל ופי' תל. ו' ז"ל בתמ"ס שהכוונה תס ימלא תים הגון בתומות צריך להיות גר ועל בני ישראל יקפח יעו"ם וזה בשעה שלא עשו ליעקב שימיו מעשיו תים צריך שהוא כמו יעקב וכב"ז ולוהב את יעקב שצריך לדבק בבית יעקב והכן וזה שרמזו ועשית יריעות עזים שמעשיו שהוא תים שעיר יסי' יריעות המה הגרי' והכן ·

שם [למר תבקוק בשם שמים הודו ומהלתו תלא מלמה התרץ תמר להן דוד שומק הוא עליכם הודו על תרץ ותח"כ על השמים תמר לכם הקב"ה מה אתם תמסי' רלו מה אני מחכב התחתוני' שאני יורד ושוכן בתוך יריעות עזים שנאמר ועשית יריעות עזים] הכוונה עד"ת [בשם שמייב תדם לנאת ידי שמים כך מייב לנאת ידי הבריות] שתדם צריך לעבוד להקב"ה תבל צריך ג"כ לרחות על תבני דורו להשלים חומת ד' וגם להשלים חומת בתלות שבליות בין תדם לחבירו ותחכז"ל תכור עצבי' לפסי' הוא לו שנדול תלוד השלום ותהבה ותחוה בין הבריות תפי' טובה' ע"ז כידוע וזה שרמזו שתבקוק תמר מתחילה הודו על השמים שהקב"ה תבקש שעיקר יסי' תלך שתדם תלות חוקיות ותח"כ ותהלתו תלא התרץ זה תלות שבליות תשר כל התלומות נ"כ תבלי' עם כני ישראל בזה · ואמר דוד להיפוך שרתשית הודו על התרץ זה תלות תטושיות ותח"כ על השמים . ואמר הקב"ה תני שוכן בתתת כי' שנם הטה לי יריע ת עזים רק תהבה ותחוה ושלוש ותחדות והכן ·

שם [אין השולש כדאי להשתמש בתרזי' ולא בברתו תלא בשביל ביהמ"ק] הכוונה אין תדם רשו' להתנהות שהוא תדה תנוחה תחוד רק תם טוען לכבוד שמים שהתרז הוא תשל של ניהות וביהמ"ק הוא רמז בבוד ד' והכן ·

שם [התרז' אתרו שיהא שנאמר אז ישיבו כל עלי יער ואין אז אלא שיהא שנאמר אז ישיר תשה] הכוונה תרז' אין עושי' פירות אלא לבנין ביהמ"ק לתורה ועבודה החזיקו והוא רמז לעתי התרן להיות להם בית וחומה וירננו גם הם להיות סניפי עושה תלוה והכן בקיצור ·

תצוה

תנח' ואתה תלוה ויקחו אליך שמן זית [זס"ה רשתך עלי בכרמל ברש שבישראל שקול כאלי' שנאמר ואלי' עלה על רחם הכרמל ודלת רחשך כארגמן הדל שבישראל שקול כדינאל דכתיב בי' והלבישו לדינאל תרגווא] הכוונה עין בעין נראה שהמון חוטאי' בישראל בכל זאת הם בה בעם שהעויב ברע בקודם

ומבקש שימירו בני ישראל את כבודם תלילה לכפיר בקדושת הסס הנכבד והנורא מז יצאו כחם ויכוחו כמים מפני קדושת הס שמים אשר מכל כמייהם מוטעי׳ שנוכר עליהם התהום והמשוקה ר״ל וזה שרמז שלמה המלך [רחמך עליך ככרמל] הקב״ה שהוא הרחם · וגם הוא רחם הדברות [תכני ד׳ תלקיך] כתכו״ל רחם דכרך תמת הוא תכני ד׳ תלקיך · יסיד זה תמיד דכוק על לב בני ישראל [רחמך] הוא התחדות הכורת [עליך] הוא תמיד עליך לא זזת ממנו תלילה [ככרמל] כשם שלקי׳ לעק נהר הכרמל ופעל לתמור ד׳ הוא תלקים כך הרם שכישראל שקול כזה כתלי׳ · וכן [דלת רחמך כתרגום] אם לרקי׳ שכישראל יבקש גוי וממלכה לתמור לו שהוא נדול ותכם ונכון שרחוי׳ להשתחוות לו ולכרוע לפניו כי הוא תלקי עליהם לא יקבל על עלמו להתנהות כבכוד ד׳ כתכו״ל כתברים שתמרו לו בני תת נסיון תלקי׳ תתה כתוכינו השיב להם תברים תל יחשב לעוכם תלקיו · שלא קיבל תוזר זה עליו וכן כל הדורות מזרעו יחריו יעשו כמו דניאל שספרו תכו״ל על פ׳ כדניאל ק׳ כ׳ [כתדין תלכא ינוכדנצר כסל על תנפושי ולדניאל סנד ומנתה וכמותי׳ תמר לנסכה לי׳] תרז״ל שלא קיבל דניאל לכן כתיב תמר יע״ם וזה הלל שכישראל שקול כדניאל כזה דכתיב [ודלת] הלל שכישראל [רחמך] הוא התחדות תלקי׳ קשור כלבו כתרגמן כדניאל שהלכישו תרגומא וכתן ·

שם [הך יפה בנית והך יפה בשדה] הכוונה יש מן תנשי׳ שעובדי׳ ד׳ בכיתם תכל כחון פני רוחי׳ המה כוסי׳ מפני להט כשר תרציות רשע תשר לא יוכלו שלת לרחות עבודת ד׳ ויש מן תנשי׳ הלכושי׳ שעובדי׳ ד׳ בנגלה תכל כתדרי תדרי׳לת יבקרו בין טוב לרע תכל לתם הך יפה הן בנית והן בשדה

מ״ר [משל לפקה ושומת שפי׳ משלכי כדרך תמר הפקה לשומה תני שומכך ושפי׳ השומת מהלך כיון שנכנסו לנית תמר הפקה לשומת לא והדליק לי ת הנר והתיר לי שלא תפי׳ מחזיק לי טובה שהלוימיך לכך ממרתי שתתיר לי כך הפקה הוא הקב״ה שנתמר כי עיני ד׳ משוטטות בכל התרץ והשומת תלו ים רתלי׳ שנתמר נשמה כשורי׳ והקב״ה התיר להם שנתמר וד׳ סולך לפניהם יומם כיון שכתו למשכן תמר למשה ויקחו תלין שמן זית זך תמר ישרתל כי תתה תתיר נרי ותתה תומר שנתיר לך תמר כשביל להעלות תמכה] הכוונ׳ התכה עיניו כרשתו ורוחה כתשכני התכונה ת כל תשר טוב למדם להיות כבני תלקי׳ ולא כפרצי׳ תשר נמשלו כבהמות ובהמה

תם לשם . הוא הפיקה · תכל מי שעת עיניו מרגית כמלון התכמה ומבקש כתשומת התהום ואין יתרון לו כדעת וכשרון הוא העור כי תם נלע כעיני כשר ועיני כיתם אין לו ולזו תם נפגזו יחד ומפיקה מתיר תסורי׳ משלשלי התשוקה תז [עין רועה ולזון שמעת עומה שניהם ד׳] שפקה מורה לעור שהרך הטוב והשלמה תשר בו יש לדם תחן למטרה תכל תז כיתר נפקחו עיני העור ומכיר את הטוב ואת הרע ויודע להבדיל בין התור והחושך · תז יכוע מתול לפי הדים תשר היטב עמו תכל הפיקה הוא אומר כעת תתה עלית נבוה מעל נבוה הרכה למדתי מרכותי ומתלמידי יותר תתה הוספת תכמה לפני תני למדתי ממך לכה נא ותשתלך כדת מה לעשות הכל מתקנתי תוך מרכו כתלמידו ומכבדו יותר · [כיון שנכנסו לנית] שכבר הסיגו נית הדעת תז הפיקה הומר לשומת הדליק לפני את הנר שתתה נדול ממני תז הטור נתניים מפני הפיקה הלא היית מרגש הכול תיך תדון מתלפני ומורני . תז משיב לו כשביל שלא תחזיק לי טובה שנתלתיך חסד לכך תני מבקש ממך העבודה הזאת למען שיהי׳ לפני טוב שהכול עשיתי לטובתי ולא כעבורך . וכן הוא הפיקה הוא הקב״ה דכתיב עיני ד׳ משוטטות הוא היודע לסדר לתדם תורה ומלות תיזה דרך יבחן תור ולא תשר ירתם קה ירתם התדם · ותמתו כל׳ הטור׳ תשר לא ידעתו להבדיל בין טומאת תרטומי תלרי׳ בין עבודת הנשם והקב״ה הלך לפניהם להתיר יום ולילה לטורות להם דרך סיבר ולבסוף מבקש ד׳ שתמה יהי׳ השלוחי דרחמנא ממלכת כהנים וגוי קדוש למלות כל התרץ דעה שכולם יכירו תת התלקי לכחות · תז המה שולחי׳ הלא תתה ד׳ פקחת תת עיניו ותין מעטור לך לנלות כבודך לעיני כל תי · תז הקב״ה משיב כשביל להעלות · שלא יתמינו שתלתי להרחות נדולי רק להיות בעיני העולם שהלתי תחכם מעבודה קשה כדי להיות לי כזכים לפרסם שמי בכל התרץ וכתרתי בכם יען כל נויש כמר מדלי ולא יוכלתו להיות משרתי תלקיתו · רק תתם עם בני ישראל שזרע קודש מחלכתם וזה שביקש הקב״ה שיהודי יתן תור הדת שכל הלרות ורדיפות לא ירוספו עמודי הדת וזה שלוויתי להיות כמשל השמן שיולא תן הזית ע״י תכיתך כך תתם תעליתם נבוה נבוה תם תדליקו הנרות הדעת להתיר תשכת כל הגויש שיהי׳ ממזרח שמש עד תכואו תהולל שם ד׳ ·

שם [כי גר מלוה ותורה חור מהו כי גר מלוה
מלוה כל מי שעושה מלוה הוה כאלו מדליק
גר לפני הקב"ה ומחי' את נפשו שנקראת גר שנאמר
גר ד' נשמת אדם ומהו ותורה חור מלוה הרבה פעמי'
שאדם מחבב כלבו לעשות מלוה וי"ל שכתוכו חומר
מה לך לעשות מלוה ומחסר את ככסך עד שאתה נותן
לאחרי' תן לבניך וי"ל חומר לו תן למלוה רמה מה
כתיב כי גר מלוה הכר הזה כשהוא דולק חפי' חלף
חלפי' מדליקי' המנו חורו במקומו כך כל מי שיתן
ליו מחסר את ככסיו לכך נאמר כי גר מלוה ותורה
חור] שכוונה כי אין דרך היה"ר להפסיק לחיש יי"ש
שלא לעשות מלוה כלל אבל מצינו שד' יה"ר להתחכם
על המלוה למה לך לעשות מלוה זאת שהיא רחוקה
ממך ולעזוב מלוה אחרת שאר קרובה לך למשל
מי שרוצה ליתן לדקה לאחרי' הנם שהוא גבוה שליו
חמור מז היה"ר אפשר לו למה לך ליתן לאחרי'
לעשות לדקה הלא מז יפי' לך מחסור ולא לפרנס
בניך בכבוד למלות שפקפק די מחסורם אשר יחסר
להם לא תוכל לעשות משפע ולדקה לפרנס בניך
בכבוד ולדקה תחשב לך כאלו"ל עושה לדקה בכל
עת מזן ומפרנס לאשתו וכניו וכל התלוים עד
היה"ר שיודע בנפשו שאיש הזה יפרנס בניו מכח
אחסה אשר אתכת בפשו חוהבה ולא להם מלוה לעשות
רצון קונו חו שגם מבלעדי זאת יוכל לפרנס בניו ·
וזה שאמרו · [יה"ר שכתוכו חומר מה לך לעשות
מלוה ומחסר את ככסך עד שאתה נותן לאחרי' תן
לבניך] הלא תוכל לעשות מלוה סי"ל אשר תעשה בין
אחרי' תוכל לעשות בשתיהם לבניך · וזה שאמרו
היה"ר מציב [תן למלוה] חשוב אם בדעתך בפרנס
אשה ובניה לעשות מלוה · אבל לאחרי' תפי' הנתינה
למלוה · וגם זאת תפי' לך לדקה אשה תתן לאחרי'
אז רבי' אשר אין לבניך לקמן בדקה בעבור פרנס
בניהם ובניהם יעזרו למלוה אשר אתה התחלת
שאתה תעמול לדמות לפניהם וילכו אחריך כמו
שמלות ולפי חלפי' ידליקו אבל אחד וחורו במקומו
כך תזכה בשתיכם לזכות רבים אשר יעשו כמותך
ולא לא יפי' מחסור [כל מי שיתן ליו מחסר את
ככסיו] שרבים ידליקו את נשמתם בפיות המלוה
ולא יבוא גרעון ומחסרון בניהם וכאן ·

שם [משה שיתם שבעת ימים מלואי' בכתוכה
גדולה] שכוונה עד"מ ימי שכותיהו שבעי'
שנה ובגבורת שמוני' שנה וכל אשר בניהם הוא מדרגה
בפני עלמו כידוע תכלית אדם לקדם עלמו לחיות

עטור גבורה לכוח לעוה"ב ולכן עד שמוני' שנה הן
שבעת ימים אשר מילא ידו לד' מן עשר ולמעלה
שילא מבית פרעה דכתיב מי שמך לאיש שלא פי' כן
י"ג שנים כאשר ברח עיי' מדרש שם ואז בשבעי'
שנה פי' מקדש ומטהר עלמו ומלא ידיו לפי ות
כהן לגל עליון וכאשר פי' כן שמוני' שנה עלה על ד'
ומשה עלה לד' ועמד לפני ד' לשרת בקודש
והבן ·

שם וזה הדבר אשר תעשה להם [אתה גוזר
ואומר קדושי' תפי' לאלקיכם וכן זה הדבר
אשר תעשה להם לקדש אותם רכון העולם אתה
מבקש שנהי' קדושי' הפר ממנו המות שנאמר
פלא אתה מקדש ד' אלקי קדושי' ולא נמות
אמר להם ח"ת ד' למשפע שמתו] הכוונה אין
תיבת קדושה רק כמי שמקדש עלמו כמותר לו
כדאכז"ל כפ' קדושי' [יפלא עזרך מקודש מקדושת
מעשי' שכך] כמה שאדם נזהר להיות קדוש · כאמת
לריך אדם גדרי' וסיגות יש יש כי מוקצי מות
תורבי' לו מכל לד וזה פי' שלות ישראל אתו
מבקשי' שנהי' קדושי' הפר ממנו המות שאז אם
לא יפי' לנו פחד יה"ר שהוא חיין המות אז יוכל
להיות קדושי' והשיב הקב"ה ח"ת ד' למשפע שמתו
לולא אתאלי' עשה את המות שירלו מלפניו לא יפי'
פחד ד' כעולם והבן ·

שם לקח סר בן בקר [הה"ד גדולי' מעשה
ד' דרושי' לכל חפציהם כשהוא רולה הוא
קורהה בלשון נקבה שנאמר ויקחו מליך פרה אדומה
תמימה וכשהוא רולה הוא קורהה לשון זכר שנאמר
לקח סר בן בקר לכפר עליכם על מה שעתיד
שנאמר ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת
לכך נאמר גדולי' מעשה ד' דרושי' לכל חפציהם]
הכוונה כמה שפרשתי בשקו"ט דאכז"ל מתחילה
יה"ר כוקבה ואח"כ נעשה זכר הכוונה מתחילה
היה"ר כוקבה ואדם כזכר ואין קישוי אלא לדעת
ולא יוכל אדם לכוף לאיש שיבעול אותה כך לא יוכל
היה"ר לחטוה לאדם בלא דעת [לא יאוכה לדיק כל
זון] רבני חסידיו יאמור · אבל מכיון שאחה אז
נמסר כיד יה"ר ונעשה היה"ר כזכר ואדם כוקבה
שזכר יוכל לאחוז האשה כן היה"ר מסית ולא ידע
אדם שאוחזו [דרך רשעי' כחפילה לא ידעו במה
יכשלו] · והנה פרה אדומה דכתיב בה חטאת היא
והיא נוקיבה הוא משל כ"ז שאדם חוטא הוא מדבק
בפני עלמו כידוע תכלית אדם לקדם עלמו לחיות

חטא לז נקרא פר בן בקר זכר שהי"ר כעת בכחינת זכר · וזה שנדוני' מעשה ד' שדרושי' לכל חפציהם כפי בחינת וכפי הלבבות הדורש' את ד' כך מסייע הקב"ה · רגלי מסידין ישמור · ומי שאין כרגליים חוטא והבן ·

שם (ד"ה שעשה הקב"ה ככוד להורן שהלכיהו כמלאכי שרת שנאמר כי מלאך ד' צבאות הוא הר"י מכאן למדנו כל כהן שהוא חוכל בתרומה ואינו בן תורה אינו כהן לעתיד לבוא אלא נאמר מנ' דברי' מן הכתוב ומן המקבל ואין הלוי' שנאמר כי אתה הדעת מאסת ואמאסך מכהן לי שכן ג' אלפי' יש בו אבל אם הי' בן תורה הוא כמלאך ד' שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ד' צבאות ואם לאו רואה אני כתיב ארץ עיפת' כמו חופל זה גפיים שהרשע' פורמי' כעוף) הכוונה בקיצור כי יש בני אדם אשר אינם עוסקי' בתורה להכיר הקב"ה בשכל ובדעת רק כל אחפלם בפעולות קדושות ובהכילות מלות והנה רק בעוה"ז יש כזה עבדות לד' אבל לעתיד לבוא אז המלות בעלות וכולם יעבדו ד' רק בשכל וכניסה כדרך שאמלאכי עובדי' ד' בהשגתם גבדולת הבורא ואז מי שאינו בר דעת והשכל הוא ממומם לסיות בהן נאמר עליהן כי אז לדיקי' יזהרו' ועטרותיהם ברחיהם ובהי' מזון השכיחה ולא בפעולות ולא בהכילה ואתי' רק בהשכל ודעת יהי' עבודת ד' · והנה הכילת תרומה הוא אבל על הכילת קדושות והוא אבל מי שעובד ד' שלא בהשכל ובדעת רק בהכילת מלוה והוא בטל לעתיד לבא מי שעבד ד' בלימוד התורה ובהשכל הוא דומה כמלאך ד' שע כד ד' רק בדעת ובהשכל :

שם (תרשב"ג גדולה חיבתן של ישראל שהקב"ה משנה סדרי בראשית בשבילן טובתן שהוא מוריד להם מן מן השמים ומעלה להם על מן הארץ שנאמר ואשר אכלת הטל וכן לף שמים ישרפו על כיון שהוא אבל אבל אבל

מקטיל קהלות ודורש טעמי תורה כרכים שנאמר ומשפחת סופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים המה הקינים הבאים מחמת חכ' בני רכב] הכוונה כל הכורח מן הכבוד הכבוד רודף לחבריו כי כשם שהוא כורח ומכבד לחברי' כך הכל מכבדי' לחבר וכנון יעבץ שהי' בעצמו מקטיל קהילות והי' דורש טעמי תורה גרגיס שהי' תכליתו רק לדרוש טעמי מלות למען ימצאו דברי תורה חן וחסד בחזי כל השומעי' וזה היגיעה מי שגיעו כתיקון עופות שכל רק מייגע לדעת טעמי תורה ומוקיהן לז הוא המיל לתורה כבוד בעשה הוא מכובד כמו כל מכבדי חכבד והבן.

שם [וכשם שבן הקטורת מתמר ועולה ובעשה בחשבון הי' ישראל יודעי' שנתכפרו עוונותיהן שנאמר תשכול הכופר דודי לי] הכוונה עד"מ האדם נקנה על ב' עמודי' עמוד ימין זה התורה מלות חלקות ועמוד השמאלית הוא גמח"ס תחנת חיים לרעהו. והנה הקטורת הוא משל על שם טוב המקטר והולך למרחוק. ואם תיכור ישראל כחיים אחר לז כמשל ריחם ושמם כמו חשכול הכופר כמו שענבים הרבה מחובריי בחשכול אחד שהוא מורה אהבה ואחוה אחת בל שם נפרדו הלבבות לז [כענני במדבר מצחי ישראל] שכל ענב טוב אחת אין לשם חיבור וקשור והקב"ה מקפיד על אהבת אחד לרעהו כידוע מחכז"ל. וזה שרמזו שם הקטורת הי' טולה כחשכול הוא לותו שים לשם אהבה ואחוה לז ידעו שמתכפר לשם עוונותיהם והבן.

כי תשא

תנחומא [כי תשא את ראש] אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע משחי את אין לי לזכר ל"ל הקב"ה חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן לשם פ' שקלי' ואתה זוקף את ראשן כך בכל שנה ושנה שקורני' אותם לפני כשלו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן ממיין ממה שקרעו בעגין וידבר ד' אל משה לאמור אל תשא] את ראש שם את ראשם לא נאמר אלא כי תשא] הכוונה כי ידוע שם' שקלים הוא לאות על מידת אהבה שבין אדם למבירו שלא יתנאה העשיר נגד העני כי אב אחד לכולנו ואל אחד בראנו. ואלנו קטן וגדול שם הוא עבד בחדון שפתח כנברתם. ואין ליתרון לבני מרם זה על זה שבכל מעשה ידי יוצר כולם נבראו בצלם אלקים ואהבת לרעך כמוך וכן בפ' שקלים העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט. והנה משה רבינו חם חולי ברוב ימים אשר יאכלנו יזרעאל עושהו ויעזבו תורת ד' ממילא שמו נשכח ולכן הבטיח ד' לותו שיזכר ע"י בחינת השקלים שבכ"י רחמנים ונומלי חסדי' שבזה ים לשם זקיפת ברחם נגד כל השומעי' המחרפי' לותן ולך תהי' הלרקה לעולם שבמילת בין חרם להבירו יוכרו שהם תלמידך כי גם לז עבדו העגל לבל התנדבו מיד להדבת המשכן וכבן.

זה יתנו כל העובר על הפקודי' מחצית השקל בשקל הקודש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לד'. יל"פ בעשה מחצית השקל כי הכריבי הקניים בשם המה לרוב הגלוותי' כי בוטחי' ברוב עשרם כי כבוד עשרו בנגד עשרה תגרים וכדומה ובחמת בירחת תלקים לא ירחה לא המולם רק על הפרימיות כי לרוב זה עני קורא לת שמע שמקבל עליו עול מלכות שמים ומהדר במלות חוקיות כפי לוות נפשו ונפש התורה לבל תחמים המה במלות השכליות שם כחשו וגנבו ושמו בכליהם בתרמה ידברו ובכחש יחמרו לת התרן לא יתפזרו לדקה ולא יכולי לכבד תבותיהם וכמעט נפלו מן כל מלות שכליות. והמה כחלי לים עיבדי. והנידלי בשם המה לרוב תנאי מידת שכליות יבבדו לתבותיהם וישלו ויתנו בחמונה יפזרו לדקה ויתמכו יד לליש ועניי' לבל נרפי' המה בעבודת ד' ויאמן יפורון ויבעט שמנת בשית שבחת חלקי עושך ויבים בכחם חופיר מבטחו ויאמח ברוב חילו. וגם המה רק כחלי לים עיבדי. ומניחם יחד המה בחבנית חדם לים אחד. [עשיר ורש נפגשו עושה כולם שם ד'] שעשיר ורש ביחד המה עבדי ד'. וזה שאמר השי"ת זה יתנו כל העובר על הפקודי' מחצית השקל בשקל הקודש ואחכז"ל שקל הקודש כפול כי' חייו מן שכליות ואוקיות ביחד לז הוא שקל הקודש לבל בעוה"ר כל אחד יתנו רק מחצית השקל. העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל. ועי"ז יכפר על נפשותיכם והבן.

מ"ל כזה יתנו [אמר ר' מאיר כמין מטבע של אש שיליח הקב"ה מתחת כסא הכבוד שלו והרחהו למשה ואמ"ל זה יתנו כזה יתנו] הכוונה עד"ח שם אדם יתן לבבה גדולה יש לו פחד מן היה"ר אשר רובן בפחתי לב התעשרות וגיאות על נדיבות הלב לבל שם קטן וגדול שם הוא ליתן רק מחצית השקל

השקל אז אין מבוא להתגאה ויוכל ליתן אותו בתמימות בהתלהבות להיות קודש לד' וזה רמזו זה יתנו כמין מטבע קטנה אז כזה יתנו שיהי' מתחת כסא הכבוד שאין בו גיאות ורוממת והבן ·

אן הכוונה השורש הוא הירא שלהבת ד' באדם אם מגיע להגדיל התורה ולחזק הירא הגם שנכוה בו הנותן וגם המקבלו בכל זאת הוא שקל הקודש אם רשפי' רשפי אש שלהבת קה כחכז"ל [עת לעשות לד' הפרו תורתיך] שלפעמי' הפרת התורה וביטולה הוא הקמת התורה [סתירת זקנים בנין ובנין נערי' סתירה] וזה רמזה התוה"ק בפ' תבא [ארור האיש אשר לא יקים התורה הזאת] אם רואה דרך להקים התורה בעתיד רק יחשוב למה לנו לחשוב מחשבות אשר יהי' בעתיד ולהפר ולבטל כעת התורה הגם שלא תקום בעתיד ח"ו כי נפול תפול והזהרה התורה שארור האיש אשר לא יקים התורה הזאת בעתיד עדי עד ועיי' רמב"ן שם בשם ירושלמי הכי יש תורה נופלת אלא מי שיש בידו להקים יע"ש ואמרה התוה"ק בפ' בחוקותי [ועשיתם את חוקותי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אותם וישבתם לבטח עלי'] החיוב לשמור החוקים והמשפטים באופן וישבתם לבטח עלי' שלא יהי' פחד שבאיזה ימים ושנים יתבטלו החוקים ומשפטי' ואחכז"ל [ספיר גזרתם] כשם שהלם פטיש לא ישבר אבן ספיר כך גזירות חכז"ל לא יתבטלו בעבור גזירות שגוזרי' על בנ"י והגם שהי' גזירה מי שנישא' ברביעי תבעל לטפסר תחילה אעפ"כ לא בטלו תקנתא דרבנן · ובזה יל"פ בפ' שמות [וירא ד' אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בוער באש והסנה אינינו אוכל] הכוונת הביטל תורה ומצות המה קולי' לפני הנשמה ושם בביטל התורה והמצות לפעמי' שוכן ד' בלבת אש והסתכל משה [הסנה בוער באש והסנה אינינו אוכל] שהסנה שהוא חבורת קולי' הוא בוער באש המה מכלי' באש [מימינו אש דת למו] שאין מבוא בשכל לכלות הסנה ובכל זאת הסנה בוער באש וחפץ לראות המראה הגדולה שיותר טוב להליל המעט והשיב לו הקב"ה [של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא] זה הוא אדמת קודש שביטל התורה הוא כמה פעמים קיום התורה · וזה שרמזו שהראה הקב"ה למשה [מטבע של אש מתחת כסא כבודו] ראה מטבע של אש אשר אני מראה אותך מתחת כסא כבוד אותו מטבע לא יהי' לכבוד ולתפארת לעושי' ותפארת מן בני אדם · בכל זאת דע כי הוא שקל הקודש לפני ואמר משה [זה יתנו כזה יתנו] כשם שמצוה ליתן מטבע של אש אם יהי' הזמן לקיים מימינו אש דת למו כך הוא מצוה כזה יתנו בביטל התורה והמצות ח"ו רק להקים התורה והמצות בעתיד · וזה רמזו חכז"ל על פסוק מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן מוקטרת מור ולבונה [מי הם שכל מעשיהם באש עולי' באש ויורדי' באש אמר להם הקב"ה יש להם מה שיסמכו מוקטרת מור ולבונה זה אברהם יצחק ויעקב] הכוונה כשם שבנ"י עולי' להגדיל התורה והירא ברשפי אש כך יורדי' להקטין התורה והירא סתירת זקנים הוא ג"כ ברשפי אש [גדולה עבירה לשמה] אמר הקב"ה יש להם על מה שיסמכו אברהם יצחק ויעקב · אברהם הניח אביו לעת זקנותו ועבר על כיבוד אב בעבור כבוד ד' · יצחק [ויאהב יצחק את עשיו כי ציד בפיו] הגם שידע שהוא רשע ערין בכל זאת אוהב אותו וקרבו על שנמצא בו דבר טוב שלד אביו בפיו כמה מעשרין מן התבן · יעקב [וילך ראובן וישכב עם בלהה פלגש אביו ויהי' בני יעקב שנים עשר] שלא רחקו אלא קרבו שלא יניח אותו וילך לעשיו וישמעאל : א"כ מהאבות למדו הבנים לעשות באש לפני ד' אבל ג"כ לפעמים לירד באש ד' עת לעשות לד' הפרו תורתיך והבן ·

ועיי' ירושלמי פ"א דשקלי' [כל העובר על הפקודי' ח"א כל דעבר בימא יתן] הכוונה על חט גדול הזה אם בני ישראל צריכי' כפרה שלא עמדו בפרץ להקים התורה בסתירת התורה הוא בא ע"י שעברו במים כי טבע המים שהולכי' ממקום גבוה למקום נמוך כך יש כמה גדולים אשר כל אחד הוא עניו שנחשב בעיניו אם הגדול ממני מרוצה למה אהיה מסרב נגדו · וזה שרמזו חכז"ל הובא במי"א ערך שמדות [כשברא הקב"ה את האילנות הי' מתגאי' בקומתן ומגביהי' עצמן למעלה וכיון שברא הקב"ה את הברזל הי' משפילן עצמן ואמרו אוי לנו שכבר ברא הקב"ה דבר שיכרות אותנו] האדם עץ השדה האילנות הגביהו עצמם למעלה שעומדי' לפני הקב"ה וכיון שנברא ברזל אשר הכח לו לכרות לא עמדו בגבהן אלא השפילו עצמן ואמרו אוי לנו שברא הקב"ה דבר שיכרות התורה והירא והכניעו עצמן לפני הכורת ר"ל · אבל צריכי' לחזק ולהקים התורה ויגבה לבו בדרכי ד' ולא להניח משום דבר ותקנת חכז"ל וכמו שזכרתי למעלה אז אמרו חכז"ל במ"ת

תולדת

מולדת [כל כלי יוצר עליך לא יצליח תמה מוצא יסרחל חומרי' לפי הקב"ה רבש"ע רמה הוא יוצר מסתעבדי' כמו אין להם מלאכה אחרת אלא יושבי' ומתיעלי' עליכם גזירות ותלי מבטל] והכן ·

מ"א עש"ק הוא כ"ד [אר"מ נטל הקב"ה מטבע של חם קטן ואמר זה ימנו וכו'] הכוונה עיקר עבודת כל יסרחל בעבודת הקודם הוא חם חסר תיקוד בקרבו [מימינו חם דת למו] הסם חסר טמון בקרב חיים הוא הדם למו כי אין החכלית המעשה לכך רק מסירת הנפש חסר טמון בו · ע"כ הטורח בכל דבר שבקדושה הוא הסניות שיחסוב החדם מה חלי ומה כבודי כנגד כבוד ד' כחז"ל שאמר דוד טורח כבודי שלין כבודי כלום כנגד כבוד הקב"ה ופ"ב לא ספרה התורה ממעלות משה רבינו רק ואיש משה עניו מאוד · וזה רמז שהקב"ה ליום שיתן כל חיים יסרחל מחלית השקל בשקל הקודש והדבר יפלא הלא שקל הקודש כפול מ"כ יום הקב"ה ליתן שקל שלם חולי' רק רמז שיחסוב כל בר יסרחל שם יעשה מליה בשלימות בכל זאת יהי' בעיניו ערק מחלית פעולתו הוא קודש לד' ולא כולו קודש וזה שאמר ר"מ [מטבע של חם קטן] כמו מטבע שטבעו חכמים המטבע תהי' של חם · וכמה תהי' צורתו · קטן · שלא יהי' בקרב חיים גדלות וגיאות רק שפלות וקטנות וזה [נטל הקב"ה] שלין הקב"ה נוטל רק מטבע של חם וקטן והכן ·

מ"ת [שני פעמי' נאמר יסרחל בימי שאול שנאמר ויפקדם בנזק ויפקדם בטלאי' ולמה בטלאי' כך לינן עתידי' זכיין בחמרת כך לינן מסכינן מעוכדיהן בנזק ומה נזק לכן נטל מכל אחד ואחד מחס ובחצי' מחלן] הכוונה בזמן שחס זכי' שהולכי' אחד הרועה כמו כלאן אחר הולכי' אחר רועה אז יפקדו בטלאי' אבל בזמן שחפטו שיפטיחם ולא יהו חוזן לשמוע בלימודי' אז אין להם תקומה רק בזכות חכות שבקרבי' אחכים כמו [מבש רועה אחן יסרחל] יפקדו בחכים והכן ·

רבה רמה קרחתי [אז רמה ויספרה אמרו רבנן לעיל חדם להיות נוטל מאל לומר פרקו לו מגדתו לו מדרשו בשעה שהוא מבקש לחומרם בלבור לעילא מאל יגבי' לבו לומר אני יודע בינה שכל כך הוא מוסל' בשחלכות לדרוש אני אומר כי רק ד' יתן חכמה והכן

שם [אחר הירחה תורה שמיוכד העמיד הקב"ה לח חסה וזכה שתכתב התורה על שמו שנאמר זכרו תורת משה עבדי וכתיב תורה ליוה לנו משה מריש ע"י שאמרה מן הרע ומן החטא העמיד ממנה הקב"ה בללאל וזכה לחכמה ולבינה הס"ד רמה קרחתי בשם בללאל וכתיב ותמלא אותו רוח אלקי' בחכמה ובתבונה ובדעת] הכוונה דאיש העומד מעטוריו לשרת בקודש היכל ד' הוא מפיו יצא הגה תורת ד' ואיה דורש ואיה מקיים הרב דומה למלאך ד' לבלות תורה יבקשו מפיו כי אין עליו חשמה ורבש והוא עומד במקבלי' ויברך ד' במיטור כי האיש אשר עליו משה לא ימיתו לו ולא ישמעו בקולו כי יאמרו הכריות קשוט עלמך · כמו שפי' במקו"ח [כל כהן הסומה בהחת מטיגו פסול לעבודה] אם יש לו מום בן בעין ימין היינו במלות שבין אדם למקום או שהוא טור בעין שמאל בעבירות שבין אדם למביבו

פסול להיות מן הטובלין בהיכל ד' הן הנה לכות בני חדש הטהורות והזכות · ורק מי שהוא זך וחף מפשע לו נתה לקבל התורה ולהומרה כשפר בת רבי' לכל חיים הזה לא יוכלה לכנות היכל ומשכן ד' כי החטאי' בפשוטם אשר ליותו רע יחמרו הם היית טועם מליף דבש של מחמדי היצר לא תדבר כי הבל הבלי הוא · לכל החיים אשר רתה בעיניו הבדולתי' משכיות התחום וכ"ז סר הוא החיים אשר יחמינו לו ויחמעו בקולו כי הוא בעצמו הי' כמם בכל רע · ובמק"ש פי' [ולקחו למען מעפר שריפת החטאת] מי שנשרף מחם היצר והוא שב כולו לעפר מלים כזה טוב ליקח לעמת לרי ומזור · כי החיים כזה יודע לחשוב מחשבות בחכמה ובתבונה ובדעת להכיר כל דרכי היצ"ר ועל יוכלה לעשות כווני' למלחכות שמים לדבר נגד החיים המפותה מריב עשירות או למי שהוא כעין חילן סרק בער מכל · וזה שרמזו מי שהוא ירא ד' ומחן לו הקב"ה בן שהוא זוכה לתורה כי רק לחיים אשר לא יוכל לא יוכלה להקים משכן ד' להשיב נדחי ישראל ד' אל יוכל לא יוכלה להקים משכן ד' הי' רחוי' להיות דורש בשם ד' אל יוכל לא יוכלה להקים משכן שמי' עבד ד' שמתגדל מעודו לעבד נחמן ולא חטא מעולם להיות עבד ליצ"ר נקרא התורה על שמו שכל חיים ועיים יקבל תורה מפי נחמן · אבל מריס שמשמה עלת חטאי' על פרשה רק שמרה עשמה מן הרע ומעט זכתה לחיים אשר בו חכמה ותבונה ודעת להשוב מחשבות למלחכות ד' והקיים את המשכן בחכמתו והבן בקיצר ·

מכילתא ושמרו בני ישראל את השבת [כל המשמר את השבת כאלו עשה את השבת דכתיב ושמרו בני' את השבת לעשות את השבת] הכוונה מלה גדולה בקדושת שבת היא רחוי' להיות מרגון חדש חינו מלוה ועושה ולא להיות מניחה כמשא שהקב"ה אסר את הגוף בהשתים אבל מזה שהדש מלפה ליום השבת כל השבוע כמו ואביו שמר את הדבר שאחז"ל שבי' מלפה לדבר מזה נחשב לו כאלו עשה את השבת כאלו מעלמו כחר בקדושת שבת ·

מ"ך ויתן אל משה [שם"ד כי ד' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה חכמה גדולה וגדולה ממנה דעת ותבונה הוי כי ד' יתן חכמה אבל למי שהוא מוכה מפיו דעת ותבונה] הכוונה התורה בעלמה מיוחדה שהוא מלא חכמה אבל למי שמיקר אותה יתן שהיא יגלה פני ד' אז הש"ית עוזר לו שמשכיל ומבונן בה וירחה בה דעת ותבונה והבן ·

שם וירא העם כי בשש משה [כת בשש רבתן אומרי' אותה שעה מלא השטן את ידיו אותה שעה כי' משה ברחה מלוי בין שמים וארץ וכי' מרחי' אותו בחלבע ואומרי' כי זה משה החיים הכוונה שהם חקרו אם היסי' אשר עשו משה כי' מון לטבע אותות השמים או הכל בדרך הטבע ואז הכריע עלת היצ"ר כי אין פה חיים אלקי' ואיה ד' רק הכל בטבע וכמ"ש הח"ע פ' ואחרי שחלבע נקרא דרך הטבע וזה שהרחה להם בחלבע שהורה להם שבדרך הטבע עשה הכל ואז נשאר משה רק חיים ולא חיים אלקי' והבן ·

שם [מרשב"ג נתה כי' לחבותיו לקבל התורה ולומר כל אשר דיבר ד' נעשה ונשמע שמא נתה כי' להם לומר אלא חלקיך ישראל תחמחה] הכוונה כי ידוע שחיים אשר הוא ממלות רעי' משורש הפעה אז משמ' רעי' אשר הוא עושה הוא טבעו ואין להחפלח עליו אבל אם יפעל דבר טוב הוא לפלח כפי' טקידה [גם במעלליו יתנכר נער אם זך וישר פעלו] כי אולת קשורה בלב נער ואיך יבוא ליצר הפעלו יהי' זך וישר ואם המלח ימלא אזך וישר פעלו הוא יתנכר בפעולותיו כאלו חינו נער הפח"פ אבל שורש לדיקי' הוא מוכן לפעולות טובות ואין להפליא על פעולות טובות שבו אבל אם יחמין ויעשה פעולה רעה אז יש להפליא איך נח חרב רשע על ירך לדיק כמו [כלי ממם מכירותיכם] וזה שרמז שהתה כי' לחבותיו לקבל התורה ולומר כל אשר דיבר ד' נעשה ונשמע אבל לא אמר כי' נתה לומר להם אלא חלקיך ישראל כי אין יכול לבני אהרן יתק ויעקב דעת לעבוד ע"ז

שם וידבר ד' אל משה [דור המדבר כיון שכאו למדבר וקבלו עליהם מלכותו של הקב"ה ושמו כולם קול אחד ואמרו כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע הרי קול אחד אבל כשחטאו אין קול עמות גבורה אלא קול עמות] הכוונה דרך יחד אחד ודרך לדיקי' אחד אבל דרך שקר רבים ודרך רשעי' רבים [בימים ההם אין מלך בישראל איש כל הישר בעיניו יעשה] לא רשה זה כרשה של זה כל אחד חומד לדבר אחר אבל ברכות לדיקי' אז אהבה ואחוה וריעות כולם כאיש אחד את ואח נפוסה כאחז"ל זה אומר וזה מעשר וכו' · וזה שרמז לאמרו תורים יש קול אחד שכולם באחוה אבל לשון אין קול עמות גבורה היסי' קול אחד רק קול עמות אבל אחד פונה לדרכו והבן ·

שם לך רד כי שחת עמך [מ"ל רשם"ע כל אומן

עכין מיון דיוך וכך מיון ביסי' דידי בין עכין וכין ביסי' דיוך מיון] הכוונה שגם אם בני ישראל רעי' וחטאי' לד' מאוד תעפי"כ הם בכ"י שתכלית פעולתם לפני ד' לעשות לרקם ומסך עם המיים ועם המתים לגדל ביניהם ולפרנם נשות הם וכדומה כתכז"ל פ' נשא [תכיבי' יכרתל הם תע"פי שהם טמאים שביניהם שנתמר שוכן תוכם בתוך טומאותם] שבתוך המעשי' תשר תעשתי' תותם ים לסם מחשבה תשר היא לפני ד' בתוך טומאתם שוכן ד' וזה שרמז משה שבין עכין וכין ביסין דיוך מיון שסוף כל סוף תכלית פעולתם הם בני תכרה' יצחק ויעקב.

שם [דרש ר"ע וכי טמה כי' טסוק טס עלמו ס' טסוק לעלמו פרה ולא פרה תומאו שנתמר מפני עמך תשר פרים ממצרי' גוים] הכוונה שקילר כי לחים תשר בטמו דבק לתרן מחוק לו עבודת הגוף בכל עבודה בשרה רק שיהי' יוכל ליתך תחרי הלו למלאות תלומו בכל מרתות טיעים תבל לנפש תדם כמה מרים שיתנעל מכל התועבות והטם לומו מז בשנל טד טמה הי' נפרה רק הנפש שקיבל המלות ומטהר מהזבות מלרים תבל הגוף עדיין לא נפרה שהוא תסור בזיקי' ובכלי ברזל שכל טול המלות והתורה כמו ששמעתי מאדמ"ו מהרמ"ם ז"ל פי' תנרה [תלו הי' שם לא ה' נעלב] שהי' יולא ממצרי' תבל לא ה' גאולה לו כי קבלת המלות הוא גלות לפניו ולא חירות דשמ"ח וזה שרמז שתמרו [לעלמו פרה] הוא הנפש תשר הוא חלק לילקי ממעל [ולא פרה לומאו] היינו הגופי' שלא התטנגו עד שתה תבל כשת בשנל שקמו לילחק ועשרו כל המלות מז בחרו לנפשם שגם הגוף נפרה והכן

ילקוט [שיבר הלומות כילד חזר לתחריו ורומזו הזקני' ורלו תחריו לחז משה ברחם הלומו' והן תחזו ברחמו וחזק לומו של משה יותר מכוחן של ע' זקני' שנתמר לכל יד החזקה נסתכל משה בלומות ורחה הכתב שבהן פורח וכבדו ע"י משה ונפלו מידיו ונשתברו] הכוונה כי הפוסקי' תפלי' תמיד רק לעקור דברי תכמים תבל לא יחפלו תיד לכפור בד' תבל בסוף בנפול זה יפ ל נס זה ולולא דברי תכמי' יפול הבית הכיל ביתר כשתר הרחה הנסיון עליו שירדו תתור תתור · ותכז"ל תמרו ש"שרתל טע"ז בשומפות הכוונה שנתמרו שלא רלו לכפור בד' רק על עבודית תילוניות הכל לתד והכן והשתר רחה משה דבר זה לתר מי ביתכתים בתיבני ישראל ותמרו זה משה תתים שלא

הי' שלית ד' טוה כתלו כפרו בתוכי ד' לתקיך וזה שרמזו שמשה תתז רחם הלומות שהי' דיבור הרחשון תמדות הכורת. תבל הזקני' תחזו ברחמו · על משה · ותמרו שלא כפרו רק במשה ולא בד' · ובחמת תלוי הכל ביתר כדברי משה · וזה שגבר משה עליהם · וסיימו מ"ש שכתב בו בכתב סובלן הכוונה התורה כבידה על תדם רק לדיק בתומתו יחי' תם לותיות שמים תמים בלבו תז רוח תים יכלכל מחלהו תבל בכתב פורח שתמונה רפי' בידי' תז תין תדם יכול לעמוד בתורה ורמזו תכז"ל שהלומות קשה מ' שתה שהוא משה כבידה שהין תדם יכול ליעשׂ בנקל ט"י בשבעה וכמנ"ח ה' שבת · וזה כשתר רחה משה הכתב פורח השה דברי תכמים תשר השה לותיות כנפש בגופה תז הי' קשי' ונפשו להורות כדברי משה והכן

שם [תין הנפש יולה תן הגוף עד שתרחה פני השכינה] הכוונה תם תדם הוא לדיק בשעשיו תבל לא יסכיל לדעת ד' לחזות בנועם ד' כי מתוקי' מדבש תז תמיד הנפש קשורה בגוף ולחוז בהשבת' תבל מי זיזכה ויבין דעת בכוונה תז כל עלמותיו תשמרנה מי כד' דעה מורה · וזה שרמזו שהין הנפש יולא מן הגוף מן המלות גופניות עד שרוחה בעין שכלו השכינה והכן

תנחומא [מרז"ל כל ימים שהי' הכתב על הלומות לא הי' משה מרגיש בהם כיון שפרח הכתב ממלמו כבידי' על ידיו והשליכם ונשתברו] הכוונה כי השני לומות מורים על דבר הורחה בעיניים ומשפט ביד כן הנה פעולות המלות תשר יעשה תותם התדם ותי בהם והכתב של הלומות הוא החיות תשר בלומות וקדושה שבהן והוא מכתב תלקי' וכן הוא התמונה שלימה תשר התדם תושב בתוך המלות תשר על ידם יעיד הי תגלתי [כי בר משה ותורה תור] וכל זמן שתדם בתמונה שלימה תז כל המלות נקל בעיניו ולא ירגיש בכידות ועיפות כתשר יעשה המלות נספוך הוא תין ממהם כשממהם של משה תבל לתים תשר לא יתומה תזקה תז כל המלות כבדי' עליו תשר לא יוכל שתת וזה שרמזו כתשר פרח הכתב שלא נשתר בלב ישראל התמונה והקדושה תז ממילא נשתברו הלומות והכן

ובוה יוכן דברי יקוטיאל סמ"ם [הרועי' בשופני' זה הי' יהושע וכלב] כי לבעל תמונה תין קשות בשמו הגדול כל משה נקל לירח ד' והנה המרגלים דברו על הקשות שים בכבישת ה"י עם גדול ורם בתורת גדולות וגם בני ענקים רחינו

שם ויסופע וכלב ממרו אל תיראו כי לחמינו הם כי נמס לבבם ונדמו בעיני יסופע וכלב כאלו ירעו בסופנים אשר נקל לאדם לדרוך בו וכבן · וע"ז רמזו חכז"ל [סוגה בסושני' אשר שומרת לבעלה בסופנה חדומה רמיתי] להורות מלוה קשה כנגד נדמה לבת ישראל בבגירה בלרחות בסופנים וכבן ·

אנא חטא הטם הזה חטאה גדולה עשו להם אלהי זהב הכוונה כי אם יובה חיש על עיניו ויחלוף הטוב ברע ושאור במוהך ישלוף את אלקי חמת בהבלי אל נכר אין חטאו גדול מבשוה כי אם יעשה לחיש אשר עיניו לו ולא ירחה ולב אין לו לדעת אלקי אמת אז אין עוכשו רק על אשר לא ידע [חטאתי כי לא ידעתי] אבל הטיט היודע שאמונתו טוב וכה יניע אדם לדעת דעת עליון איבן שירות ד' טוב רק שלא יגיע בה תאוות עוה"ז ורק למען שיפפק גופו יחליף תורת ד' תמימה בדת אל נכר הוא הטיט אשר גדול עוכו שימיר כבוד ד' בעבור לבוות בטן כאשר מליכו בירמי' מ"ד שבשיבו הבשים [ומן אז חדלנו לקטר למלבות שמים ונסך לה נסבים אשרנו כל ובחרב וברעב תמנו] שבעבור תאוות גופניות עבדו ע"ז וכן אחבז"ל מעולם לא עבדו ישראל ע"ז אלא להמיר עריות וכדומה בעבור בלע בסף · וכן במדבר עשו דמות שור ישן כי רב תבואות בבח שור עיי' רמב"ן · והי' תבליחם רק בעבור תאוות גופניות [ויקומו לשחק] ולהוסיף טון ושאר כמו שרמז בתהילי' [וימירו בבודם בתבנית שור אוכל עשב] למען להיות להם תעוג רב : וזה שהתפלל משה רבינו אלו הבו בפסוקים ושא לבם משבילו לחוך ושי' עושי' להם אלהי אבן או עץ הוא משל הגם שלא ימלאו שם עושר ורוחם רק בא אבנים בחם ובשרם יבא בעץ בבל זאת יתאוו לאותו דת אז לא בי' אטאתם גדול כ"ב אבל בחמת עשו להם אלהי זהב רק להרבות עושר ורוחם עשו אלהי זהב שבחמונה זו יש לבסף מולח ועפרות זהב לבן אטא הטם הזה אטאה גדולה והבן ·

והנה גלוי שם אדם יחטא לאיש בדרך החוטאי' בפשוטם אז קשה לפלוח יען כי אחט הזה נעשה בדעת מיושבת ובשבל ובחבונה ואיך יפלח יתרוד גם לאחר אבל שם אטא גדול מאוד אשר מי שהוא בעל שבל ובדעה מיושבת לא יוכל לעשות עול וחמס בזה ואז בי' רק דעם יין ושבר · ולא ידע כי בפשוטו הוא או הוא שבל ופתי יאמין לבל דבר ומה יבקש מחילה מקלרי דעת ובינת אדם אין להם

מה יספיק שבל אדם בשבל בהמה · אדם ובהמה שוות שניהם יחד תיטיב ד' · וזה שהתפלל משה רבינו אלו אטא חטא הטם הזה אטאה גדולה ואי' בי בינת אדם ולמה לא אסלח והבן ·

רבה ודיבר ד' אל משה פניט אל פניט [ת"ל הקב"ה לא בך אתחתי עמך בראשי' פניך בעושות יצי' פני מרלה את פניך ובראשי' פני בועשות יצי' פניך מרלות את פני חזור בך והבנם לחחתם שנחחר ודיבר ד' אל משה פניט אל פניט] הבוונה לפעמי' בני ישראל מורדי' ועובדי' על מלות ד' אבל בבל זאת יבבדו לעבד ד' בי יבינו שגדול חטיט הדביק בד' אבל אם בטט דבוק לארן בי אחו לעפר נפשם למלאות ירלה ונשבוע אאוותיהם · אבל גדול בקרבם קדוש ישראל · ולפעמי' בהיפוך בני ישראל אוהביט ד' בבל לבבם ובבל נפשם אבל הטם שוגי' שלומי ד' מלעיבי' בחלאבי ד' עוזי' מחלוקות ומריבות עמהם ואומריט בל העדה בולם קדושים ובדומה · ואיש הקב"ה אוהב ישראל ואחר למשה דע בי אני אחנה אחתי עמך לידע אופי' אל אומה זו [בראשי' פניך בועשות ראשי' מלעיבי' בך ובדומה לך אדע שזה בא שידעו בפשט שבולם למודי ד' עבדי ד' לבוקי בד' על בן מורדי' בך [יצי' פני מרגין אותך] היך אקלוף עליהם אם הם מבעיט פני ועל בן בא זאת שפניך בעשות עליהם · [ובראשי' פני בועשות] היינו שבאשו בד' ואבעשי' על פני בעבירות קלות ואחורות [יצי' פניך מרגיש את פני] בי הפושעים ובעלי עבירות אבבדי' לשלומי ד' ולעבדי ד' · גלמוד עליהם זאת שפניך מרגין פני וכן ראי' שעשו את העגל ובשבח משה לקח את העגל ושמין אותו היטב וישקה אותם ולא דברו לו רע עיי' רמב"ן אם שהפליג בזה [וחזור בך וסבנם למחנה] שיש להם זבות מלד אחד ועי"ז רמז [ודיבר ד' אל משה פניט בפניט] שבבל אופן יש פניט לזבות ישראל ולשמוד עליהם זבות והבן ·

שם ברגיעו בא את בבודך [בתחוה לעמוד על מתן שברן של לדיקים ושלותן של רשעים וכי' מה הקב"ה משיבו ויאמר לא תוכל לראות את פני אין לשון פני אלא המשור בשן אלא שלותן של רשעי'] הבוונה הלדיקים מתיירלי' אם יקבלו מתנה בתורת שבר או לא אבל לרשעי' יש שלוה ויאמינו שבעה יש להם עוה"ב [בפלא הרמון רקתך ריקניט שבך מלאים מלות ברמון] בי רק הריקניט מחשבי' שמלאים

מצות כרמון לבגד המלחים שבירושלים לא יתמיו שמלחים מצות כרמון והבן בקיצור ·

שם פסל לך [ברכת ד' היא תעשיר זו ברכת משה שע"ל הקב"ה פסל לך שני לוחות והרמ' לו הקב"ה מחנכ של סנפירי' בתוך תהלו ופסל ממנו ואמר פסל לך הפסולת שלך ומשם נעשה מלך מכאן אתה למד שכל העוסק בתורה פרנסתו מן התורה ומתעשר ומגדיל שכן אמר ליהושע כי אז תצליח את דרכיך ואז יוסיף עליה עטרה שלא יקטרג [ליל למקום אחר אלא מתוך תהלו זימן לו הקב"ה הכוונה אין מלך רק מי שמושל על תלוות עוה"ז ואינו משעובד לשום דבר אחר יש לומר [כי מלכי' ימלוכו] שע"י התוה"ק אחר ממציע כל המותרות נעשה כל אדם מלך ובכתיב הכוזרי הוא המלך וכמו שפרשתי בפ' מקץ מצית אמרי' יצא למלוך זה יוסף יעו"ש · ואיש אחר יושב בשתר עליון ויתלוצן בלא שדי לא יבקש בית רק אחל שבית הוא נאה ומהדר ואוהל הוא רק למגן לבלתי יכה חומו ברב ושמש וגם חוסר המחודדת מנוחת הנפש כמו משה רבינו שקבע אהלו מחוץ למחנה · והמתחודדת הוא מחנכ של סנפירין בתוך המושל שבחושך מרעי שם הכל מתיר כפי' אחי הגדיק ז"ל שמי שיושב בשתר עליון שמתבודתו קדושי' הוא לן בלא שדי שאומר לעולמו די שלא מבקש יותר ויותר כי המותר לך לחסור דפח"ת · ואמר הקב"ה למשה [פסל לך הפסולת שלך] כי ממעט התעוני' כי' משה פוסל בכל יום ויום למען התקרב אל ד' וע"ז אמר לו הקב"ה הפסולת שלך אותן המחלקי' והמשקי' גרועי' וכנגדי' הפחות' אשר נקראו אלל העולם פסולת השה קניניך ובו תחזיק כמו [כל העולם ניזן בשביל חניתא בני ומניתא בני די לו בקב חרובי'] שכל העולם אלו הטוב והחלב והוא אלל פסולת של כל המחלקי' [ומשם נעשה מלך] כיון שכי' פרוש מכל תעוני העולם נמצא כי הוא המלך אשר מושל על הכל וכמו שהוא יוסף להגיד לאחיו [כי הוא מושל בכל ארץ מצרים] שים לו הכח לגבור ולרדות נגד כל ממדותיו'

מ"ת פסל לך [שתהא הפסולת שלך] הכוונה עין בעין נראה שלרוב מעשיני ישראל יש להם בניס סודרי' כמעט לא ימצא שלא ימצא פסולת בלאחד מביניהם כי מי יוכל לספוק עם הקשה כתכ"ל בן מזה שכי' כומר לע"ז פסל מיכה · וזה שאמרו פסל לך הפסולת שלך והבן . או הכוונה שלא יבקש לעמוד עם גדולי דעה ויודע ביקש רק עם הפסולות

שם [הקורא בתורה אסור ליתן עיניו חוץ מן התורה שלא יתכן תורה חלא בכתב שנאמר וכתבתי על הלוחות את הדברים] הכוונה מי שעוסק בתורה יכי' לשמה ולא במחשבה זרה כבוד או טון וכדומה שהקב"ה לא נותן התורה אלא למי שנותן עיניו בכתב שהוא מכתב אלקי' · או הכוונה שלא יעמוד מחכמות לאומי' למען ישיג על ידם חכמת התורה להפוך הוא הפוך בה והפוך בה דכולו בה ומנה לא תזיע שכל הדברי' כתובי' על הלוחות או הכוונה שלא יחום ולא יחלש על דברות כי אדם אם ימלא מן בעיניהם כי אין לו לברות רק על מה שחוץ לתורה שתורה נקנות במיעוט דרך ארץ והבן ·

שם [ידע שור קונהו מ"ל הקב"ה לשגל מי עשה לומך מ"ל החמור הטרח רב אשר בשר חמורי בשרם] הכוונה השגל מורה בהגבע על חגבי' אשר ישימו זכר כשלם וכתתם לופיר מבטחם שלכן עשו חלבי זכר כפי' העקידה [לא תעשון חתי חלקי כסף] שלא לעבוד ד' יען שלו הכסף וכידו להעשיר לגים · ובהמת אין לזכר חשיבות רק למי שאוחזו בולמם התאוה שבעטו דבק לארץ שבעבור זכר ישיג תעוני' אבל מי שאין מבקש תעוני' איך יתן חשיבות לזכר וכסף וזה שאמרו שע"ל הקב"ה לשגל מי עשה לומך חם כי' הסיבה שזכר יקר בעיני אדם והשיב החמור אשר עיניו רק בחכום לאכול ולשמות

מ"י אשר שברת [מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחת בארון] הכוונה בביטול התורה אשר לריך לודף רשע ושונא לו בחכלית השנאה היא יסודה שהתורה תעמוד לדור דור להקב"ה אמר למשה ייאר כוחך שאברת הגס דע"כ ניטל לוחות הקדושות דאמר מר לוחות ושברי לוחות מונח' בארון דמ"ש להקים לוחות שלמי' כלי שברי לוחות והבן ·

אן הכוונה אמרו חכז"ל דע מה שתשיב לאפיקורס ולטעון על כל מלה ומלה שאם יפגע בו אפיקורס יכי' דברי תורה שניני' ושדורי' כפיו [פן יכי' חכם בעיניו] הרמז יחשוב שאשר מלומך מן עוסקי בתורת ד' וזה שאמרו לוחות ושברי לוחות שאם גופי המלות וגם סתירות שלוחות אשר יכי' משברי' מ"ן יכי' מונחי' בארון מסודרי' אלל הת"ח אשר בו נגמו עמקי תורה ועבודה והבן ·

שם [מניין זכה משה לקרני הוד אר"ל מן המערה שנאמר

שנאמר וה' בעבור בכודי ושמתיך בנקרת הצור נתן הקב"ה כף ידו עליו ומשם זכה לקרני הוד וכן הוא אומר קרנים מידו לו ושם חביון עוזו] הכוונה עמ לחשות דור שלין התורה חביבה עליו כעם להיות בלילות ליל לעשות לחשות תחת כנפי השכינה וזה [בעבור בכודי ושמתיך בנקרת הצור] שם יעבור בכודי שלין העולם מסתכלים להרבות בכוד שמים וז שמתיך בנקרת הצור ואשים ידי עליך לחשות עליך בלבד · ומשם יאסר מקבל מדם לפרוש מן העולם מקבל שכר על הפריסות יותר מעל הדריסה כי לדרוש ד' להגיד בפלאותיו לבני מדם משובל המדם בטבע מבל להיות נזיר מהיו להיות פרוש העולם זה מיעו בטבע ומשם זכה לקרני הוד והבן .

שם [ר"ח אומר בשעה שהי' הקב"ה מלמדו תורה מילולות שלמה מפי השכינה נעל משה קרני הוד] הכוונה קול ד' חולב להבות אש שבל דבריו המה כאש המחירות עינים [כה דברי נאום ד' כאש] אבל כל זה בשורש תרי"ג מלות אשר יש לכל מלוה שרשה להגיל ממות ולהביא אש החיים אבל בין כל מלוה ומלוה יש ריווח בין הדבקי' שמיכות מלוה למלוה ושמיכות עבירה לעבירה בחבז"ל בילקוט אש"ם [קווטותיו תלתלי' על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות] וגם אמרו חבז"ל בשבת שמשה מלא להקב"ה שקושר קשרי' לאותיות ואותן תגין וקולי' המה נרמ"ז רק בילולות אשר יעשו מתוך אהם אבל עין טובה המתבונן בהם יבין שבם נרמז סודות עליונות גופי תורה והלכות וזו הוא שלם בחכמות ובחבונה ובדעת וביבון משע"ז אשר חכמת אדם תגיד פניו בדעת אדרים ימלאו וזה שרמזו מניין זכה משה לקרני הוד שהוא גדול הבוואי' וחב הבניאי' ורחם לחכמים שלא קם בביה כמשה עוד הלא גם לנו תרי"ג מלות כמו שקבלו אותם משה מסיני הוא יתן [בשעה שהי' הקב"ה מלמדו תורה] הקב"ה אסר לו רק גופי ושרשי מלות אבל משה השתבל גם בגלולות שילמה מפי השכינה של כל קוץ וקוץ תג ותג / של רמשי אותיות אשר הי' במלות הבתובות בשלהבת קה התבונן וברש ולימד אזן חיקר ותיקן ומשם נעל קרני הוד שתמלא אור והבן ·

שם [ר"ח אומר עד שמשה כותב התורה נשתייר בקולמס קמעה העבירו על ראשו משם נעל קרני הוד] הכוונה יש דברי' אשר נרמי' בתורה כמו דם שנשפו של אדם קלה וכמו ערות אמך לא תגלה הו שקלי' ורמשי' וכדומה אין קשה

להוכיח עליו' ברכיס ואיך השמיע לומר אזהרו בי בחמי אזהרו בי בחתומי כי התורה לריכה להזהיר מפני בני אדם כמוני אלולא שהתורה אסרה לא נבדלתי מנדה משפה אים הו מתילת דם וכדומה אלא יתבייש השאר בני אדם וזה שרמז הלשון שהוא קולמס של הסופרים בני אדם הוא שהתיבה כמו בתבש על לוח לבך · הלומד יבד דומה לבותב על נייר חדש · וכאשר כותב שלימד דעת לשפה נשתייר לו קמעה אשר נדמה לעיני בני ישראל שלא לריך לאומר' בי מי הוא שמשל בשמות בגלות ערות אמו או לאכול דם ושקלי' ורמשי' וכדומה אז הטבירו על רשעו בי הוא לריך לאותן אזהרות והי' מבזה עלמו לבבוד שמים ומתרבה בבודו חבמת אדם תתיר פניו והבן .

מ"ך [בן יבבד אב זה עשיו שלא אהיו הרבה שהי' יולא לשדות ולד ציד ומביאו ומשבל ומבשל ומביא לאביו בבל יום] הכוונה כמו שאחז"ל בתורה ובמלות [לפום לערא אגרא] בך הוא בביבול אב ואם בל מי יגיעות נבשפו בבלל הביבוד וזה רמזו בן יבבד אב זה עשיו שביבד אביו הרבה שבבל ביבד הי' ביבודי רבים (שהי' יולא לשדות) אם לא מלא בשדה אחת הלך לשדה אחר (ולד ליד) שעשה לידה גוסף לבבוד אביו (ומביאו) הוא בעלמו הביאו לא ע"י עבד ושפחה (ומשבל) הוא בעלמו בישל (ומביאם) הוא בעלמו הבלים לבית אביו [ומאביל לאביו] שעמד עליו אחוך לאחיבות קטנים שיהי' רלוי' להאב לו (בבל יום) שלא הי' קשה עליו לעשות בן בבל יום אחדש לא הבין מיום לאביו . ובעוה"ב זה אעבב הגלות ואעבב הגאולה · ואקרתי זבות בעד בני ישראל בי עשו שהי' פושע בופר באחיית האתים ובשבר ושוחט על מלות ואע"ט בעבודת אלקי' ח"ב עוה"ז דבר גדול ולריך להודות לאביו שהביאו לעולם אבל בני ישראל האאשימי' שתרי"ג מלות לריך אדם לשלימת נפשו ואחז"ל [בעמו וגמרו טוב שלא בברא משברא] ח"ב על מה יודה בל בך לאביו שהולידו הלא טוב שלא נברא · ואם שאבד לאביו הוא רק במלות הבאת אפילי' וכדומה שד' עוה והגם שבעב"ח אחם טולד אעפ"ב לותם התורה תבבד להביך ח"ב מבבד למלוה הזאת של ביבוד אב ואם רק בשאר מלוה בי בן ישראל אינו שמח בלבו על שבברא בי הלואי שיהי' אין העול"ם בביאתו והבן זה להבין בעד עם קדוש ·

ויקהל

מ"ו והכתיב' הביאו את מכני המשכן [כתיב ויקחו לומו ככוכר וכתיב והם הביאו אליו נדבה ככוכר ככוכר מלמד שירדו להם לישראל מכני טוכות ומרגליות עם המן והכתיב' הביאו] המווה יש עיותא ליישראל כי העושר גיזו מביא לבעליו ליתן וביומר לדרום למזות כמועד ד' וכמכ"ל שלא נתנם תורה שלא לאוכלי מן שלא יי' להם משמר וקיון לו עמל · ושמעתי מהדמ"ו מהרמ"ם כשם הפלאה ז"ל [ואכרם כבד מאוד כמקנה כבסף וזהב] רק כדי להשביע נפש שוקקה המה קלרי דעת יתנו הוד שם מכרשם יש לו עושר מזהב וכסף לכן לקח עמו הגם שכבד לו דפח"מ · והגה הגם שכחוך המן ירד מכניס טוכי' ומרגליות כני ישראל מאשו כשם שלא לקבל דאגה רק הביאו' הגדולי' כשם לקחו לומה כי ידעו כנפשם שיוכלו לעמוד שלא יתעסקו כשם רק לעורך גבוה לעשות עשרה לפני ד' והביאו לומה למשכן והכן ·

שם רשו קרא ד' כשם כשלאל [זה שאמר הכתוב טוב שם משמן טוב יום המות של כשלאל משמן טוב שפרשמו הקכ"ה שאמר רשו קרא ד' מזכיר' ומניח'] הכווה הקכ"ה אין מייחד שמו על הצדיק' כחייהם כחכ"ל מקלת שכחו לומרי' לאדם כפניו דלמא יתגאה על שכח' ותוליו רק חכ"ל רמזו לקמן [משל למלך שאמרו לגיומיו עליו ושר הלבא אמר להם למלך יתם מורדי' עמדו עליו והרגוהו כך המלך ואמר היכן הוא שר הלבא שלי ממרוהו לו הרגוהו לומו לגיומיו אמר המלך חייך שלו ממון נתת לי הייתי פורע לך עכשיו נפשך ניתא עלי חייך כל כניס שיש לך אני מגדלם כעושם ומעשה לומן דוכסי' ומיפרכון כך חור נתן נפשו על הקכ"ה כמעשה שנא ש"ל הקכ"ה חייך כל כניך אני מגדלן כעוה"ז שנאמר רשו קרא ד' כשם וגו'] הרי שהמלך הכניו יהי' דוכסי' ופיפרכין הגם שלא יהי' כדמי כעלמן ככ"ז כזכות מכיהם יקכלו גדולה כזאת ולכן ש"ש להתגאות כי הכניי' ידעו שם גדולתם כזכות עלמן אולי הוא רק לקיים שכועת המלך כזכות מכיהם ולכן פרשם הקכ"ה שם כשלאל כשמו הטוב כי לא יתגאה שם ייחר הקב"ה שמו עליו יען כי הוא ש"ש כן חור . וזש שטוב שם של כשלאל שמשן יפק מעמו שם יגולה כלי למיד פחיל עליו לכשות ריחו שכל שם כשלאל פרשם הכתוב

שהמר רשו כי קרא ד' כשם כשלאל כן אוהי יתן שהוא ש"ש כן חור והכן וזה יוכן שם סוף המדרש [שכל הטוספי' כמלאכת המשכן נתן כשם הקב"ה חכמה וכינה ודעת וכו' ומכולם לא נתפרשם שלא כשלאל] יען שכשלאל יוכל שכתוב לפרשם הגם שהי' כדמי כעלמו שכל לא יתגאה שימלה בזכות חכותיו .

רבה [טוב שם משמן טוב שמן טוב הופל על המת והוא מכחים שהמר זכוי מות יכים שמן רוקח שם טוב הופל על המת ואינו מכחים שהמר ויעל ויסכב על היקר] הכווה היש מלקים אשר מה' מתים לא עשה אותן לעלמו שם וזכר רק לתכלית לקדש ד' וזה שפשם טוב הופל על המת להחיות לפרשם שם הטוב של הש"ת ואינו מכחים שיהי' כני אדם מדברי' על הכניח ד' והכן ·

שם [טוב יום המות מיום הולדו למה שביום שהולך בו אין אדם יודע מה מעשיו אבל כשעת מודיע מעשיו לבריות הוי ויום המות מיום הולדו] הכווה שמעתי ממר"ן החת"ם ז"ל שהקדיק ביום שמשלים עלמו אז הוא יום הולדו כמו ביום הכרשם ס' ברשם כי הכיום לעתים פ' [זכר ונקבה ברשם ויקרא שמם אדם ביום הכרשם] שביום שכרשו עלמם נעשה מזכר ונקבה אדם דפח"מ ומ"כ ביום שהולך בו הצדיק שעשה גדולות מפתיע מפעיו שלא יתגאה רק הגגע לכת עם ד' אבל ביום המות מספר להודיע עד דור אחרון מה עשה לפני אלקי' . וזה ביום שהולך בו אין אדם יודע מה מעשיו אבל כשעת מודיע מעשיו לבריות מ"ש טוב יום המות משר בו ילמדו בני אדם מוסר השכל מיום הולדו משר השלים עלמו והכן ·

שם [הש"ד אל מי תדמיוני ואשוה בו"ד מהלך כאפילה וכא אדם והדליק לו את הכר אינו צריך להחזיק לי טובה אבל הבריות יאכים ואני מעלה להם האורה ואינן צריכי' להחזיק לו טובה הוי אל מי תדמיוני ואשוה] הכווני כשו"ד עושה לאדם טובה אשר יכיר שמטיב לו וצריך להחזיק לו טובה אבל הקב"ה מטיב כל כך שמהפ"ג טובותיו יום יום כמהלוך הטבע שלא יהיה אדם צריך להחזיק טובה להקב"ה ע"ז מ"ש הגדיל עוכו וחסדו כמו [לעושה נפלאות גדולות לבדו] והכן ·

שם [שלו מרוס עיניכם ורשו מי ברא אלה כזכות מי שלרו צכא אלה מולדת שמים וארץ וכזכות מי שלרו] כזכות אלה שמות כני ישראל ואלה כזכות מי שלרין כזכות אלה העדות והחקים

והמשפטים] הכוונה תולדת שמים וארץ הוא לשמוע
בעולם התכמות והדיעות אשר עשים ושמחי'
לעשות רצון קונם כעלם השמים לעומה וגם מזה
אל ימיח ידו ליקח מכל תחוות ותשוקת ארץ התמודות
אשר עומדי' להתעוני בני אדם הן הנה תולדת
שמים וגם ארץ . ושניהם יחד לרומ זה לזה ולא
יעמוד החוקר בשער התמדה כמו שלא יבא אים
התתוה בתקבלות החוקרי' וכבל זאת נכרתו כל'
מיד הש"ת שיעמדו יחד בזכות בני ישראל כי חיי
עולם נטע בתוכינו שנאמרו בתוך כל"י שניהם יחד
עולם הנפשיות עם עוה"ז ושם יוכלו לעמוד יחד
יען כי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבות התורה שלום
וזה שאמרו בזכות מי עומדי' אלא בזכות אלה
העדות והחקים והמשפטים והבן .

שם [וכל הניסי' שנעשה להם בזכות הברכה
שברך משה את השבטי' שנאמר וזאת
ליהודה ויאמר בשמע שבטי' בלרה ועזר מלריו
תהי'] הכוונה שם הלרה בה ח"ו של ישראל שהתויבי'
מעיני' עליהם אין זה בעוה שיבוה להם העזר
מהלרה אבל שם בני ישראל נכנסי' מעלמם בלרה
ברלים ושמי' ושמחי' לקדם שם שמים לעיני כל הגוי'
אשר נקרא שמם נכנסי' ללרה כמו שהבטיח ממ"ו
ליה משה' תאמינו לפחגם המלך אז ברך משה לותם
ועזר מלריו תהי' שמחוך לרה רווחה והבן .

שם [ד"ה שמע ד' קול יהודה ואל עמו תביאנה]
שאתן בו רוח הקודש לגדולה ומתגבר בה]
הכוונה טבע גוף האדם שמתאוה לגדולה ובבוד
למשול ולעלות על בני אדם ולפשוט על רשתי שם
קודם ומה זה כוונתו של אדם לא יעלה בגדולתו
שלבסוף הבל מתקניתי בו . אבל שם מחשבתו קודם
לד' לא בעבור תשוקת הגוף הוא מתכוון למלוך
רק בדי לקרב רבים להיניו שבשמים אז יגבה לבו
בדרכי ד' ומלניח בכל אשר יפנה . וזה שרמזו [שאתן
בו רוח הקודש לגדולה] שאין רומו רוח עיוות
מתשוקת הגוף רק רוח הקודש . ובוותו רוח הוא
מתגבר בתרי ויתכשה למלוך בדע שבא בתרי והבן .

אך הכוונה ימלבש אדם רוח ד' ומבקש גדולה
להיות לגרם בבני ישראל למען שיוכל לבחוב
חומות השמים על לומות בני אדם אבל בבסוף
יבבה מבליתו וירע רשתים לו על בבוד ומפארת
ושובר ויבבה תלקי עושהו וכן מליט בשחול המלך
שבי' מבניתין שבי' עניו ברשתים מלבותו מבה
תל בבלים ותח"ו לו שמע לשמואל נביא ד' אבל
דוד המלך מיהודה בי' בשאר בלדקתו דוד הוא הקטן
וזה שרמזו ליהודה אתן ד' רוח הקודש לגדולה
ומתגבר בה שלא יעזבנה בל ימיו והבן .

שם [תרי"ח הש"ד אתן רוח הוא בתוים בל
רוח שהיתה בשלמה משל שדי בי' הוי
ומשלה לותו רוח תלקי' אתר הקב"ה ישרחל בשוש"ן
היתה רוחי בותבת בבם מבמה אבל לעתיד לבוא
רוחי אחי' אתבם שבאתר ואתתי רוחי בבם ואייתם]
הכוונה בי גם אים אשר תמוכת ד' יביט והוא קשור
בשבועות הקודש בתודר הטליון בבל זאת הוא רק
בעת אשר יזבור בד' בי גבוה מעל גבוה שומר אז
פתד תלקי' לנגד עיניו וישמור משתרתיו ומשפטיו
אבל אם תלילה יסור עיניו מלהביט בי אחקי' גבהו
ממנו אז בשבל אדם קדוש להפוך הוא עיר סרת אדם
יולד רק אסף ברוח אמרות טהורות ובסך בקרבו
ירחת תלקים ודבר שחון ממנו דר בתוכו אבל לעתיד
בשאר יתול ד' לבביו וארפות עמו יסור ויגער
בשעון ויתת אבן הטועי' אז יתתוה אדם בל היום
רק לאזות בקודש . וכמו שרוח אחי היו לריך
התטוררת האדם בך רוח הילתה אשעשע בקרב לב
אים . וזה רמזו רמו בי קרא ד' בשם בלעלם
הש"ד בי רוח היא בתוש . שאוה רק רוח ד'
אשר היא בתוך האדם [בל רוח שהיתה בבלעלם משל
שדי בי'] שהי' אז מן הקב"ה הטרות הילתה והדעת
בלב בלעלם . [הוי ותמלא לותו רוח תלקי'] במו בלי
שאוה ריק ואדם ממלא בו דבר בך בשר לב האדם
והקב"ה ממלא בו . שלא יתגדל משלמו . ואמר
הקב"ה לישרחל בשוש"ן היתה רוחי בותבת בבם
מבמה . אבל לא בשאר בך בטבע החיות שבא משלמו
ומתוכו . אבל לעתיד רוחי אחי' אתבם . שיהי' רוח
ד' חיות האדם שנאמר ואתתי רוחי בבם ואייתם
בחלו הוא חיות האדם והבן .

שם [הבל בי' תקלסי' לבלעלם בחבמתו ובתבונתו
עשה את המשבן אמר הקב"ה אני ברחתיו
ולמדתיו שנאמר הנה ברחתי בשם חופה בשם שאם
לפיבך אמר משה בלעלם עשה את המשבן בתחבות
הבוונה בחמת בלעלם נזהב נחת למטה ושבע למעלה
בלורות עליונות עד שבנין המשבן בי' בפרה לעון
הטבל וזה אחבי ברחתי אתם זה בלעלם שהוא חופה
בשם שאם הוא שם הטבל אשר בוער בשם על
שבשרשו ונעשו בממין והוא בחו [בסף יתרם בס

ימותו ולא בחכמה] אבל העם חטו שיהיה מרוחת בו אמרו חכמתו ובתבונתו עשה בינו להם ומהולל במלאכת מחשבת מעשה חומן אבל הקב"ה אמר אני למדתיו מירושת שמים ידע בלת מה לעשות לבצות היכל ד' כמרוחת לבחות שמים למעלה שהרי הוא חרש יודע לפות בחש פחם הוא החש של הטגל והוא בבה החם והנחלים וזה אמר משה רבו כי קרא ד' בשם בצלאל תנו דעתיכם לדעת מעשה בצלאל כי לא למדם הגבורה כי אם לד' .

מ"ת [כתוב אחד אומר לכולם בשם יקרא וכתוב אחד אומר לכולם בשם יקרא אם שמות למה בשם ואם בשם למה שמות אלא בשהקב"ה רולה יקרא לכולם בשם אחד והם עומדי' לפניו כאחד וכשהוא רולה קורא לכל אחד כמו שבריאל מיכאל רפאל הוי לכולם שמות יקרא] הכוונה שמות מלאכי' מורי' על מלכיות הויותם שים לכל מלאך מלכיות לפעול בעולם כפי רב"י פ' וירא רפאל בא לרפאות אברהם שבריאל להפוך את סדום מיכאל הציל את לוט וכאכז"ל ושמי פלאי לפי שלאומי ים לי שם . אבל מליט לפעמי' כגון הלאת חמ"ו אמרו אכז"ל שילח לירד שר של ברד ואמר השר של אש שהוא יעשה עם באוך עם שהוא יקרי נפיט וילך כעודם אז שם רלון הקב"ה בו שפעלו המלאכי' היפוך הוויותם וזה שהקב"ה רולה שים לכולם שם אחד שרפאל יהפוך סדום ובבריאל ירפא וכדומה ושומרי' כולם לפניו בשם אחד לעשות רלון ד' לפי שעה וכשהקב"ה יחפוץ שם שמות בבדלי' רפאל מיוחד לרפואה ובבריאל לעשות דין ומיכאל להציל הבלבלים והבן בקילר .

שם [אמר הקב"ה ליהראל אמרו מלותי ומקותי למה שאבר מלוה מלוה ואבר שבירה שבירה בן עזאי אומר מלוה נוברת מלוה ושבירה נוברת שבירה] הכוונה אם האדם שומר מלוה לא ידע דבר רע אז נגלה השגחת הקב"ה ויתקדש שמו ש"ב אומו קידש השם הוא מלוה וכן בהיפוך אם האדם מוטל בשבירה וט"ז נעשה ונעשה מילול השם אז אבר שבירה פועל שבירה . וכן עזאי אומר שעשה אחר מלוה נוברת מלוה אם האדם טי' משמר על מלוה ועשה אותה אז גבר על ס"מ"ך עד שתש"ך נגרר אחריו מלוה גם שלח מדעת ולפרקא יאבד לו כי הלא בבר גילה מחשבתו שמבקש מלוה וכן בהיפוך שבירה נוברת שבירה אם האדם לשבירה אז גם בן בדגלים מוטל כי בבן עלמו לשבירה והבן .

שם [ג' שמות בקרא לו לאדם ת' מה שקורא' לו אביו ואמו ואמו ות' מה שקורא' לו בני אדם ות' מה שקורא הוא לעלמו טוב מכולן זה שקורא לעלמו] הכוונה יש בבני אדם אשר האם אבי' טובי' לאחיהם ולאחיותיהם אשר דמם ובשרם להם לב טוב וקוני' לעלמם שם טוב אבל מבשים אשר אינם קרובי' עמהם לבם רע בלב אבזר . וזה ת' מה שקורא אביו ואמו שהוא בן יבבד אב חוכב משפחתו לבד אבל לאשר בני אדם שמו רע . ויש שבהפוך הוא שהוא אים טוב לבני אדם אחרים ומטיב להם בבל בוחו ואומו אבל לקרוביו הוא אים אבזר ועין רע וזה שקורא' לו בני אדם שאינם קרוביו אבל מחביו ומחמו ומקרוביו אין לו שם טוב [אים את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק] לרעהו יעזור אבל לאחיו יאמר שיחזק לעלמו . אבל בבל זה יעשר שלבו בל עמו להטיב רק מעשה זאת שאביו ואמו או אחרי' יבבדהו ויטטרהו אבל אם קונה לעלמו שם טוב שגם לבו שמח בחותו טוב אשר ייטב לו טוב שם משמן טוב אשר תבוח בקרבו בשמן בעלמותיו והבן .

רבה ויעשו בל חבם לב [שמורה אני ואתה שמורה אני בשור לבתיב ויאמירו את בבודם בתבנית שור אוכל עשב ואתה אני בשור לבתיב שור או עז בי יולד] הכוונה בי אם הענל בי' נדול לא שעברו רק תאוות הנוף והלבו אחר תשוקת עיניהם רק בי גם בלבם חטאו ותקנו שלשלת אמונה בלבם ואמרו אלה אלקיך ישראל ועקרו שורש אמונה מקרבם וזה רמז דוד [וימירו את בבודם בתבנית שור אוכל עשב] בי השור אם אוכל עשב עוקר גם השורש עיי' רש"י בלק בלמוך השור יע"ש וזה שהמירו את בבודם הוא אמונה של הנפש בתבנית בדמות שור אוכל עשב במו שהשור אם אוכל עשב עוקר השורש בך עקרו האמונה משרשו . בפלא הרמון רקחך אם זרע קודם מבי"י יגך שובב הוא רק לא בעשוריו בעוד אשר בעטו דבוק בארץ ואחבז"ל לא עבדו ע"ז רק להמיר להם עריות ובעבור זה עשה יבבשם את הענלי' אבל אים ישראל בשאר יקרי ויאמת בארץ גזעו ברוח הבהמה יעבור אז בשחריתו יביע לארץ והמה חושך אז יבקיף לאל עליון ויסתבל בחיני שבשמי' וברגע אחד מתהפוך בחומר חושם וינדל בחמונה עד שיוכל למשור נפשו וגופו וליך במו אם לפני הקב"ה והבה הקב"ה רמז שור אז עז בי יולד יפי' שבשה ימים חמת אמו בי עד אז עדיין בשור מחוד בחמו ורק מעמיבי והלאה ירבה לפני ד' .

כך המדם עד שיעברו עליו ז' הזמנים הן הנה עד שבעי' שהם שבת ז' עשריות הן עשר למקרא הן עשרי' לכם וכו' עד אז דבקה בארץ בעמו אחל בזקנותן ירלה לפני ד' . וזה שאמר שמורה אני בשור שבעטוריו עקרו כל התמונה ונמוה אני בשור משמיני והלאה הוא דבוק וקשור בד' והבן .

שם [שמורה אני במעשי ונמוה אני במעשה אבותי] הכוונה לפעמי' ירלה אדם ליתן בדרך שובב אחרי מרגות עיניו וממדת גבו רק יזכיר כי אבותיו הנם צדיקי' ומסידי עליון ויכוש לבזות משפחתו אלא יהי' הוא הן מביט [דור אשר אביו יקלל ואמו לא יבורך] כמו שפי' דאכז"ל שבלעם אמר ישראל מכיר' יתוסיהן יעו"ש שהם זרע אברהם יצחק ויעקב וזה שאמרה אני במעשי שאמו בעלמיו נהי' חשוך משמור תוצריו אבל נאוה אני במעשה אבותי שע"י יחוס אבותיו נשארו נאוה מאוד והבן

שם חכמה ותבונה בהמה (לפי' בבהמה ואי' שנאמר חכמה ותבונה בהמה בהמה כתיב שנאמר חכמה בהדם ובהמה) הכוונה אחקירת עקידה שער ע"ו מורלכם ואחכם על כל חיות הארץ כי הבהמה ואי' עומדי' לשרת בקול אדם אשר עליו אומה בעצם אלא אלקי' וכפי רצון אדם יעשו בקולם ולא צריך : תג לאמור ושבט לסוס רק יעבדו כאלו יש בהם חכמה ותבונה לעבוד בדצון וכ"ז הי' במקדם ע"י עושה מלאכה וברצם כולם בלאחל והבן .

שם ויעש בצלאל את הארון (תן לחכם ויחכם עוד זה בצלאל אחה מוצא בעצה שאמר הקב"ה למשה עשה המשכן בא ואמר לבצלאל ואל"ל מהו משכן הזה א"ל שיעשה הקב"ה שכינתו בתוכה ומלמד תורה לישראל א"ל בצלאל ואיכן התורה בתוכה א"ל משחתו עושי' את המשכן אלו עושי' את הארון א"ל רבינו משה אין כבודה של תורה בך אלא אלו עושי' הארון ואח"כ המשכן לפיכך זכה שנקרא על שמו שנאמר ויעש בצלאל את הארון) הכוונה עד"מ כי אם אין קמח אין תורה כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה כי מאין יבוא לו עזרו לחיות אי הנוף אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה . וכשמת המשכן בזוי . ובעבור זה רב אדם יצליכו התורה עד סוף ימיהם שכבר נתעשרו ויש להם כל טוב אז ילמדו תורת ד' . אבל בחמת חכמה מה להם הלומד תורה בזקנותו כאלו כתוב על נייר מחוק רק בנעוריו דומה לנייר אדם ודיו שחור ונם אחכז"ל מי שלומד תורה בנעוריו דברי תורה שנוי' ונם אם אדם תורת

בשעת חריסה וקולר בשעת קלירה וכו' תורה מה תהא עליו . ולכן צריך אדם לעסוק מנעוריו רק בתורה וסוף הכבוד לבוא אד' יבוא לו בית נאמן . ועמדו זריש ורעו לאנכם . וזה רמזו שהקב"ה ליוה למשה לעשות משכן שאדם יבוא בית נאמן אשר בו שולחן בלחם הפנים ונס מנורה ואז יבוא להיכל הקודש שבו הארון אשר הכפורת שורה . ושאל בצלאל הכי התכלית במשכן לבד בלחם לאכול ושמן למאור וגילה לו משה שע"ז שים לאדם בית ושולחן ערוך אז יוכל ללמוד תורה . ושאל בצלאל והיכן התורה נחונה אם אדם משחדל בבית בלחם ובשמן אז תורה מה תהא עלה כאכז"ל לא מצאר ליס הוא שלא ימלא התורה בפומי' דשומרי' דהולכי' מעבר ליס . והשיב לו משה מחחילה אדם בונה בית ולבסוף כאשר יבוא למנוחה והשקט מרוגז העולם . יעשה הארון . אז ילמוד תורה . וע"ז השיב לו בצלאל אין בכוחה של תורה כאן שהיא תהי' הארון . אלא בנעוריו ימשור אדם ניפו ונפשו ללמוד תורה ואח"כ סוף שכבוד לבוא ויעשה משכן . ולפיכך לפי שבצלאל הקדים התורה ושמך של ישועתא ד' נקרא הארון הוא התורה על שמו והבן .

אן הכוונה משה אמר לעשות מחחילה מן ע"ה לדיק ' ואח"כ נאשר מחשבות להגדיל התורה אבל בצלאל אמר בהיפך עיקר הוא התורה ואח"כ נעשה משכן הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו כי הירחה אשר בא לאדם שיהיו בן תורה אם נבוא לאחר מאחם ומבקש לו פושעי ישראל אשר יעשו מופתי' יכלו לחריו אבל מה שבנתה ע"י תורה הנם אם יעמוד נביא אקר ימיתו אותו והבן .

אן הכוונה הארון הוא המנין של הס"ת הוא רמז על הגדרי' וסיגות בעד נוף התורה ומשה רבינו אחר מחחילה נרחה להקים בכ"י על נופי תורה ובצלאל אחר שבהפיך הוא מחחילה מיד לריך לעשות גדרי' וסיגות בעד התורה שמיק הספר יפי' מיד עם הספר ולא יוכל להמון עם חיזה התורה ומיזה הסיג והבן .

ילקוט (אחר ר"י ג' זרין הן של מזבח ושל ארון ושל שולחן של שולחן זכה דוד ונטלו של מזבח זכה אהרן ונטלו של ארון מנחם שבהן כל הרואה ליקח יבא ויקח שאל אחאר אחות שבהן יי' ת"ל כי מלכי' ימלוכו ר"י רמי כחיב זר וקריב זר זכה נעשה לו זר לא זכה נעשה זרה הימנו) הכוונה כי הזר תורה של שמירה ונדר שלא יסול

נדם מעל מסך מזמח עליו בגד ועור חס יוסיף מעט השולחן או המזבח או הארון ויפול מסך מזמח עליו וט"י זר נעשה לו שמירה עמוד המחזיק וכן הוא בחמת השולחן שמורה על עומר ועל מעדני' ומעטני עומ"ז הוא פח לפני רבות בני חדם חסך יסבעו ויסכמו כי ים גבוה על גבוה ועריך זר סביב לעשות גדרות וסיגות שלא יערוך נגד שולחן לחשוב שהוא מדון טעמו ויסכח כי ד' נתן לו כח לעשות חיל בעומר חלא יביר כי זה השולחן לפני ד' ולזה זכה דוד שבכל כח וגבורה שלו שמסף הון יקר וכסף הרבה לא עשה נעות ופרדסי' מעטונות בני חדם רק לסף כל הזהב והכסף לבנות בית המקדש

וכן הזר על מזבח שמורה על הכבוד הגדול חסר יבוח לכהן העומד לפני העם לכפר על חטחת' ולקרב חותם לפני ד' חסר כל לבבות יהסבהו ויכרעו לפניו כל יורדי עפר החלוה ויקרחוהו חיש כה"נ. לח יהי' לו הכבוד והגדולה למוקם להחגחות ולשכח ריש' רק יזכיר כי לד' הכבוד ההוד וההדר. וזה שלריך זר על מזבח חיש שם קרבות על חרבע רוחות שהשם חותיות הכבוד כמו תרוממה קרמות לריך בכל זחת לריך זר שלא יפול המזבח שם לפני ד' שלא יתגלה בכהונתו ולזה זכה חהרן הגם שהי' כה"נ מחמיו והקריב לפני ד' כל ישרחל. נשחר לעניו [והחרן מהו כי תניחו עליו] חוהב שלום ורודף שלום.

וכן זר לחרון שהוא רמז על גדרי' וסיגות לחיש בחסר בו חנוח החכמה ותבונה ודעת שלא חבי' זחת לפניו לפיקה שיכשול מרוב חכמתו כמו מחימופל חסר הי' חכם להרע ומי לנו גדול משלמה המלך שנטה בחכמתו ושבר על ריבה נשים ולריך גדר וסיג לחכמתו שלא ישבור גבול התורה. והיא מונח לפני כל חיש חסר ידבנו לבו לעשות בכל מלחכות מחשבות ולריך זר סביב לחכמתו ותורתו ושמח תחמר פחות היא שדבר קטן שלא להתגחות על חכמתו ומעלתו וט"ז כתב כי מלכים ימלוכו שיקר בלשחת מלך הוא מי שיש מעלור לרוחו וכחמן בחמונתו וט"ז חמר ר"י זכה לעשה לו זר חס עשה גדרי' וסיגות הוא לו לפרש סוגן לכבוד וחס לא זכה לעשה זר שלא יליח כלל והוא הפח חסר יכלה כה והבן.

שם [יום ויום ממלחכתו הוא עושה ויהיו עושה ממלחכת חבירו] הכוונה שכל יום ויום כי' מחדש חכמת עבודתו ולא שלקח הקדמת

רבה חלה פקודי המשכן (חמר הקב"ה לישרחל כשעה שהכעסתם חותי בחלה חלקוך שכשיו שעשיתם חת המשכן בחלה חני מחרלה לכם סוי חלה פקודי המשכן) הכוונה בקיצר כמו שגילו פניהם וחמרו חלה חלקוך ישרחל ולח בושו מלהגיד שעשה כשדוש כן בשעה שעשו משכן ד' מלוה וירחה יהי' חכליתם המוה ולח דבר חחר ולח יבושו מפני המלעיג" ולח יהי' כמחשבתם דבר פגול לח ירלה לפני ד'. והבן.

שם משכן העדות [מה העדות זו תורה ניגע' כה חמר החלקי' בזכות התורה ובזכות הקרבנות חני מליל חתכם מגשיכם] הכוונה לרוב יהי' בעלי נדבות בחבי' חשר לח ישמרו התורה וט"ז נקראי' יהודי' יען שהם בני רחמים חבל בעלי ירחה ותמונה לרוב ויקר פדיון נפשם בעיניהם כי יחמינו שדי בזה שהולכי' לדרוש ד' נולכת בדרכיו ונשמור מליתיו חבל בחמת רק מי שים לו זכות התורה וגם זכות קרבנות הוא ניליל מגשיכם.

שם [מרשב"ח עדות הוא לכל בחי עולם שים סליחה לישרחל] הכוונה כי ישרחל עשו חת העגל לעבוד בשיתוף כי החמינו שח"ת לקבץ מחשבות קדושות חס לח טיניסם לטוכח יביטו על דבר חשר חס יוח מרחות ד'. ולחכלית זה ליוה ד' לעשות משכן חו מקדש ט"י כוזרי בחקירים הכ"ל וט"י שליוה ד' לעשות משכן נגלה שהביטו לרחות שחדש לריך חיזה דבר חשר יכוחה בו חס ד' רק שנו ברוחה לעשות תמוחה נגד מדבר שור עגל מסכה. וזה שהי' מקום לטעות הוא מריש בפי פורטיות וזה

מיכן עדות לישרחל שים להם סליחה והבן.

שם ויביחו חת המשכן [עוז והדר לבושה ומשחק ליוסף מחרון חימתי התורה משחקת למי שעמל בה ליוסף מחרון הוי ומשחק ליוסף מחרון] הכוונה כי יש חשר חינו לומד תורה לשמה ישחל לדעת החמת כי הוא יושב במקום חשר יפסלו לשמוע חילי שכוחי חשר יתעגנו בו בני גילו ומבשי דורו מז יודע בעשהו כי עוד היום לעמוד בדורות הבחים חשר יחמרו גם הלחה תורת חמת חנו מבקש' לשמוע ולח יפסלו בדודתי בשכל חכל הוא לח יסקוף על זחת רק חס

כעת יתעצל כל סביביו · ולפי זה אין המורה מחמת שמחתו שהוא עושה במורה זמירות מכל לימים אחר פמל כתורה להיות תורה גם ליום אחרון שכל ימי עולם יתקרו בו הגם שכעת לא יתענגו בו החושים סביביו לפני אין כזה המורה משחקת וזה שלמרו חיימי התורה משחקת למי שעמל כה ליום אחרון שהיי תורתו שמורה לדורות עולמים וכבן · או הכוונה למי שעמל כה הגם שרואה שכניע יום אחרון של תורה שאין לזה דורש תואם ואין לזה מבקש לקנותה כלל זאת יאמז לריק דרכו

ולא ירף ממנה אז התורה משחקת לפניו ·

ויקרא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר ציוה ד' כן עשו ויברך אותם משה

הכוונה כי לרוב ההתמן העיקר במלאכה מפורטת אין מחשבתו למלאכת הבית לשום ע"י הכלי המוציא פתומתו רק מחשבתו להרחות גודל תומתו שיודע למחוב מחשבות ולעשות כתלה · ויש לאחר מבקש מן תומן שיוציא כלי למעשהו אין תכליתו כדי שהתומן ירחה גודל תומתו שמפיק לעשות רק מבקש התכלית לאחר יגיע מן הכלי לאחר התומן עושה לו אבל הנעשי לאחר כי עושי ככלי המשכן לא כי תכליתם לעלמם הם ותפארת שהמה תומני' מופלאי' רק עשתו אותם לתכלית שיהי' כאן היכל למשכ כדמות היכל של מעלה ויהרה שכיותו בתוכו וזה ספרה התוה"ק וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה שהשגיח שלא כי' חסר כלום וגם זאת . לאחר ציוה ד' כן עשו · כמו שציות ד' · לא כי כדי שתומני' יכי' מרחין עלמם רק לתכלית היהי' באחרן כדמות שמים כן עשו גם התומני' רק לתכלית הכלי היהי' בעולם ולא להרחות תומתן · אז ויברך אותם משה כדי שהה לברכה אם שהה קדושי' ומשיבי עליון לעשות כזאת והבן .

תנחומא [אמר לו לא כך וכך אמרת לנו לעשות אמר להם הן וכן על כל דבר ודבר אמרו לו וה"ב למה אינו עומד שבבר נפטרו בגלגל והתליהב וכל חכמי לב להעמידו ולא כי' יכולי' וכי' משה מיצר על דבר זה עד שג"ל הקב"ה למשה לפי שהיית מיצר שלא כי' לך עשיי' ולא חלק במלאכת המשכן לפיכך לא יוכלו אותן חכמים להעמידו כשביל כדי שידעו כל ישראל שאם על ידך אינו עומד שוב אינו עומד לעולם ואינו כותב לו הקמה אלא על ידך שנאמר ויקם משה את המשכן וכו' אמר משה רבש"ע אינו יודע להעמידו א"ל עסוק כיצד ואתה מרחה להעמידו והוא עומד מאליו ואני כותב עליך שאתה הקימות שנאמר ויהי' בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן ומי העמידו משה שנאמר ויקם משה את המשכן] שכוונה עד"מ בקיצור כי הראש הוא המקדש אשר ד' שוכן בקרבו וע"י מידותיו ופעולותיו הטובי' נאצלו הכלי קודם לבנות היכל ד' וע"י שנדקה בכסף וזהב נעשה הפעור מרחות הביתות · היכל ד' היכל ד' שמה · [ויעש משכן שילה אהל היכן בראש] · ואדם אשר לא נתן לו ד' עוסר בכוד וגבורה לעשות עוב בעולם בכל זאת חלק בחלק יועל אם הוא יסי' לים מורה דרך ומרחה לחים ולים לבנות הבנין בהכז"ל גדול המעשה יותר מן העושה אבל כל המידות ופעולות טובות וכן כל החסד והרחמים לא יגללו אם לם נעשה רק מכח שכל אדם או מחכמות הגס"ו מלומדה כי אז רבות מחשבות בלב איש אשר לא יוללו מכח רב נהום וכן אבל עלת ד' היא תקיש אם רוח של משה רביבו בתוכם אז הוא כעשה בניף כמו שפרשתי בתקו"ת דחכז"ל [אהרן וכל הבנוי' מומחי' באהרן] שגם המידות אדם איש שוויס רק אם יעזו אותם למטרת והדת של הקב"ה · וגם הת"ח והלריק לא יוכל לפעול בכוחו ויל חזקה לולא ד' בעזרו שפועל בפלאות להטות כל לבבות לפניו בחכז"ל דבכרי היוצ"י מן הלב נכתבי' לבב ואז העיקר שבבי ישראל זרע קודם מחלבתם שבטבעם המה אוהבי אמונה והדת וסייעת הקב"ה שע"י התחלת הלריק יעמדו מעלמם להטיב דרכם · וזה שרמזו שעשו כל המלאכה וכל הכלים הצורך למשכן להיות בית נאמן לד' ובכל זאת אינו עומד להיות בנין כמו במעמד אחד ובמקום אחד שרוח תועי' לא יבוא בישיסם להפיך הוא שיתהפכו כאויר אותם הקרובי' נעשו רחוקי' ורחוקי' קרובי' על שהפרדה החבילה ונפל הכל שדוד מלכתים · והגם שנלעשרו כל חכמי לב להעמידו לאחזיק המידות ופעולות טובות ככל זאת כל כלי יוצר לא הלליח · וכי' משה מיצר על שלא הלליחו · והשיב הקב"ה שאוח על שהיית מיצר על שלא כי' לך חלק · כי הת"ח אינו יוכל לעזור לא בגופו ולא בכסף וזהב ועשה ידעו שלא יוכל לקום כי אם על ידך . אם אין כאן מכזיב התורה לא יגליחו בחכמות אנשים מלומדי' · וכן זילחך אם אין כוחך כסח לא יעמוד לעולם מבכן ד' · ואז שאל משה אינו יודע להעמידו שאין כי רק תורה ולא אדם לדבר כמחק שפתים למשוך לבות בני אדם ולעשות מהם מקדש ומשכן ד' עסוק כיצד עשה אם שבכחך

ותרחה

ותראה להם הדרך בני ישראל קדושי' שיעמדו מעצמן כמו משכני אחריך נרוצה עיי' מדרש שם ובכל זה אני מעלה עליך כאלו אתה הקמת להם שאתה היית המזכה את הרבים ולכך נאמר פעם אחד הוקם את המשכן ופעם כתיב ויקם משה את המשכן להודיע שרק האדם המתחיל והקב"ה מסייע ולו לצדקה תחשב והבן ·

מ"י ויברך אותם [מה הוא הברכה שבירכן אמר להם י"ר שתשרה שכינה במעשה ידיכם] הכוונ' האיר עינים [אין המקום מכבד את האדם אלא האדם את המקום] האדם צריך להיות מרכבה לשכינה בפעולותיו יפעל להשראת השכינה וזה יה"ר שתשרה שכינה במעשה ידיכם שלא יהי' ידיכם דמים מלאו אלא נקי כפים ובר לבב הוא יהי' הר ד' יראה ·

שם [ר' מאיר אומר כך ברכן ד' אלקי אבותיכם יוסף אור להם כשם שנתעסקתם במלאכת המשכן ושרתה השכינה במעשה ידיכם כן תזכו ותבנו לפניו בית הבחירה ותשרה שכינה במעשה ידיכם והם אומרים ויהי נועם ד' אלקינו] הכוונה משה ברכן שיזכו לבנות בית הבחירה כי הכסף וזהב ותכלת וארגמן וכל אשר הביאו הי' הכל מן הקב"ה שנאמר לי הכסף והזהב · ונאמר לד' הארץ ומלואה הכל של הקב"ה · אבל אמרו חכז"ל [הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים · צדיק ורשע לא אמר] א"כ אין לאדם רק לבנות בית הבחירה לבחור בטוב ולמאוס ברע · ולכן נקרא משכן העדות שנתמשכן שהקב"ה אמר שעיבודי על כל הבית שלי הוא ואני מסייע אותו שיוכל לעשות כרצינו בכל אשר לו וברכן משה שיבנו בית הבחירה שם אין להקב"ה חלק בו שהכל משל אדם ואמרו ישראל ויהי נועם ד' אלקינו שיהי' לפני ד' לזכות לזה והבן ·

שם [בזמן שישראל ברצון לפני המקום מה נאמר בהם את קרבני לחמי כבנים המפרנסי' אביהם ובשעת התוכחות מה הוא אומר לאישי ריח כל הקרבנות שאתה מקריב אינן אלא לאש] הכוונה בזמן שישראל עושי' רצונו של מקום מוסיפי' כח בפמלי' של מעלה שיש כח להוסיף לעשות נפלאות אשר לא נראה בכל הגוים [מי זאת הנשקפה כמו שחר] א"כ הוה כמו בנים המפרנסי' לאביהם שיהי' לו נחת רוח בעולמו כך הצדיקים המה עושי' נפלאות בעולם [ותגזור אומר ויקם לך] הברכות מסורה לצדיקים כחז"ל [והי' ברכה] · אבל בתוכחות צריכי' להביא קרבנות שלא יצא אש ד' ויאכל בקצה המחנה לעצור באו"ה שלא יכאיבו להם ·

שם [מהיכן היתה השכינה מדברת עם משה רנ"א מעם מזבח הקטורת שנאמר ונתת אותם לפני הפרוכת רשב"ן עזאי אומר מאצל מזבח הקטורת דכתיב ושחקת ממנה הדק תלמידו של רב"י אומר מאצל מזבח העולה דכתיב עולת התמיד לדורותיכם] הכוונה עד"א כי ידוע שנוצר תאנה יאכל פרי' שלא יזכה אדם להיות גדול שד' ידבר עמו אם לא שזך לקחו שיש בו מעלות ומידות תרומות אשר בו נתעלה לפני ד' · וחקרו יש מאין יזכה אדם לזה ויוכל להיות בג' אופני' (א) אם אדם מחניף לרשעים ומדבר על לבם שהם צדיקי' וימשכו אותם עי"ז לד' ואם יוכיחם לא יבייש אותם רק תחת מסוה מלובש בדבר שפתים ימשכם בעבותות אהבה · וזה רמז [ונתת אותו לפני הפרוכת] כחז"ל שמזבח הקטורת הוא רמז אם אדם יהנה מעוה"ז בלא חט ועון רק השולחן יהי' כמזבח כחכז"ל זה השלחן אשר לפני ד' השולחן מכפר כמו המזבח כנודע שהעו"הז הוא שולחן ד' אשר ערוך לפני אדם לאכול · אבל רק במה שנתן לו ד' עפ"י תורה ודת ולא יקח יותר כי לד' הארץ ומלאה · ומה שלא יתיר לאכול הוה גזילה · ואיש טוב אשר קונה שם טוב שעולה כמו קטורת · וזה שיבא מזבח הקטורת הוא האדם אשר יעלה בשם טוב תחת פרוכת הוא מסך ומסוה באהבה ובחיבה [ב] נהפוך הוא אם אדם שופך זעמו כנגד רשעי' ופשעי' וידכא אותם בשער עד שיאבדו כל רשעי ארץ ע"י יסורי' ומכות עד שיתמו הפשע · כמו לבקרי' אצמית כל רשעי ארץ · וכמו להכרית מעיר ד' כל פועלי און וכדומה אז נדמה שכמו שכה"ג שוחק הקטורת הדק היטב כך תדיש הרשעי' עד דכא [ג] אם האדם לא יריע ולא יצריח ולא יחניף ולא ילבט בשפתים רק הוא בעצמו מוסר גופו והונו לכבוד ד' ואז רבים יבואו לעשות כדמותו וצלמו אז ניכר כי הוא צדיק באמונתו · זה השער לד' צדיקי' יבואו בו · יען שהקדים שהוא מבקש פתחי לי שערי צדק אבוא בם אודה קה כי הוא עיקר ולעולם זה מופת ואות מי שנותן יד לחזק בדק הבית יצליח בכל דרכיו ומעשיו תמיד · וזה שרמזו שחד אמר שמשה זכה לנבואה יען שהמשיך רבים תחת הפרוכת תחת מסוה אהבה וקירב אותם עי"ז לתורה ועבודה : והשני אמר במה ששפך זעמו עליהם ואמר שמעו נא המורי' וקילל עדת קרח ולא במה שאמר בנים אתם לד'

מו יען שאמר ורמז כל עמי הארץ · ור"י אמר יען שמסר נפשו ונופי עליהם כי זה הוא עולת תמיד לדורותיכם לעולמי עולמים הוא לות ומופת על נכר

תסר מקים עול התורה ועבודה .

שם [ויביטו אחרי משה ר"י אומר לשבח פי' מומרי' אשר יולדתו של זה כל ימיו הקב"ה מדבר עמו כל ימיו הוא מושלם להקב"ה] הכוונה כי הביטו שם ר"ח אומר לגנאי שאוכל מדילהן יע"ש וכן לשבח ה' ג"כ נמוז כו גנאי שאמרו אשרי יולדתו שאין כו מפעלותיו אשר פעל על נפשו רק מכוחיו גרמו לו שהולידו בקדושה וטהרה כפרישות ודביקות ונמצו שכי הוכחות ע"ז (א) כל ימיו הקב"ה מדבר עמו · ומי שמשלי' עלמו במעשיו אז בעוריו מ"ח להשלים עלמו להיות מוכלח שהקב"ה ידבר עמו רק ברוב ימיו יוכל להשיג לבוא למדרגה זו רק אשרי יולדתו טרם יגיע מבטן אמו ה' מקודם כמו בירמי' טרם יצרתיך בבטן אמך קדשתיך (ב) כל ימיו מושלם להקב"ה · כי מודע שלמו בכל עת רלו' האדם שיסכון עליו בכוד ד' לדבר עמו כי מי שטבעו נטוי' להיות בעיו דבוק בארץ רק שמפרים עלמו במלחמות ד' בכל זאת יש זמן לכל דבר ועת לכל חפץ שבעיו יגבור על ההגמו אבל משה רבינו מושלם לד' כל ימיו הוא אות שרק אשרי יולדתו וזה שרמזו ר"י אומר לשבח פי' אומרי' לשבח שאין כמוהו בכל הארץ והבן ·

או הכוונה שאמרו אמת שאשרי יולדתו אזכה בזכות מכותיו שאל ימיו הוא מושלם להקב"ה שאין רצע זכות גדול שכל ימיו הוא מושלם להקב"ה שאין רצע אשר לא יחשוב בד' שלא יפי' הגון שידבר הקב"ה עמו שהוא דבוק בד' תמיד בלי הפסק כלל ג"כ הוא לשבח והבן ·

שם [על פי שלשה עדים יקום דבר פי' הקודם עפ"י משה ועפ"י תלמידו] הכוונה עד"מ כי יקום לפרסמו בשלשה דברי' והמה סימניהם בכל אשר יבואו שמה בגלות (א) רחמני' נפ נגד שומריהם כמו שאתה שומר אל שמה והוא סימן ממידת הקב"ה ורחמיו על כל מעשיו כמ"ש כרחי כמעשה דעבד ארץ תלוי אמר ורחמיו על כל מעשיו והייטו עפ"י קודם · (ב) כייסני' לא יעיזו לקפוץ ברחם או לדבר סרה על רודיהם להלחין עליהם רק שמה כוסי' לדבר תיוב עזות וגיאות · וזה מדת משה רבינו ותמצו מה כי תלינו עליו · שמקנא אתה לי מי יתן והי' כל עם ד' נביאי' (ג) גימלי

מסרי' להחזיק לו ותניון קטן וגדול שם הוא להתפלל בעדו ולהיטיב לו בכל מה דרגיל בו אפי' קום לרכוב די מחסורו אשר יחסר לו וזה מהכה ואחדות וזה עפ"י תלונות כסף המתפק שמחה שיעזו ימדו אים נגד רעהו ופניהם אים אל אחיו .

מ"ת ויקם משה את המשכן [אמר משה רבינו ע"ה תי' יודע להעמידו ח"ל עסוק בידך ואתה מרוה להעמידו והוא עומד מליו ואני כותב עליך שאתה הקימות שנאמר ויהי בחודש הרשון הוקם המשכן ומי העמידו משה שנאמר ויקם משה את המשכן] הכוונה בחמת שכל אדם לא יניז את זאת לוך אחרי' יש לוזן לאחריו לעזוב מסיקות עיני הם אבל העיקר כל המלוה והירוה אשר המניע עוסק בה לעלמו לפ"ם אז שאר העם יביטו אחריו ויעשו כמוהו כי רוחי' בעיים הם המניע על עלמו וממוהו לא חם אז בבטח אלא המלות אשר יעשה אותם אדם ומי שאז בבטח אלא המלות אשר יעשה אותם אדם ומי שאז בבטח אלא המלות אשר יעשה אותם אדם ומי שא

בקשו חשבונות רבות] אבל ירושלי' הבנוי' בעזר הקודש אשר עיני ד' דורש בה תמיד עין בעין נראה ד'. שם כל אדם ישמח בעונג הנפש ומשכח ריש כמו [ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסור כל בה] פי' בעקדה שאפי' אם לא יאכיל רק לחם לא יחשוב לעצמו לאיש מסכן וידמה בעיניו כאלו לא יחסור כל בה. וכמו שפי' אדמ"ו החת"ם ז"ל [מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלי'] הכוונה הגם שבאמת יש לגיף צר ומצוק בכ"ז לא אמר אדם צר לי המקום דפח"ח וזה שרמזו [כיפה של חשבונות היתה חוץ לירושלי'] שבתוך ירושלי' לא הי' לאדם חשבונות רבות רק שויתי ד' לנגדי תמיד. רק חוץ מירושלי' היתה והולך לשם לעשות חשבונות. ולכן היתה ירושלי' משוש כל הארץ לפני כל בני אדם. ולמה היתה זאת [שהיתה קרית מלך רב] מי שרואה מלך ביפיו לא יבקש עוד שום דבר כי באור פני מלך **חיים**

ויקרא

רבה ויקרא אל משה [ר"ת אומר ברכו ד' מלאכיו במה הכתוב מדבר אם בעליוני' הכתוב מדבר והלא כבר נאמר ברכו ד' כל צבאיו הא אינו מדבר אלא בתחתוני'. עליוני' ע"י שהן יכולי' לעמוד בתפקידיו של הקב"ה נאמר ברכו ד' כל צבאיו אבל תחתוני' ע"י שאינן יכולי' לעמוד בתפקידיו של הקב"ה לכך נאמר ברכו ד' מלאכיו ולא כל מלאכיו] הכוונה עליוני' המה טהורי' מביני' מפעולת ד' שמאתו לא יצא רע הגם שהנגלה נראה ח"ו כרע לכן בין שלוחי טוב ובין מלאכי אכזרי' כולם יתנו שבח ויקר וגדולה להקב"ה אבל הצדיקי' שהמה בני אדם אשר עינם טח מראות אז אם המה שלוחי' לטוב יתנו שבח ותהלה על שליחותם אבל אם הנביא בא לבשר רע אז יקלל היום אשר נולד בו ולא יתן שבח לד' רק יתמרמר במר לבו ונאנח על מרירי יום ולכן בעליוני' כתיב כל מלאכיו בין מלאכי רחמי' בין מלאכי אכזרי' יברכו ד' אבל למטה רק מקצת צדיקי' אשר נקראי' מלאכי' [חגי מלאך ד' עיי' במדרש] ירונו לד' ולא כל שלוחי' דרחמנא.

שם [בשעה שהיתה רוה"ק שורה על פנחס הי' פניו בוערות כלפידי'] הכוונה אין הנבואה שורה מתוך עצבות רק מכח שמחה ויהי כמנגן המנגן ותהי עליו רוח אלקי' אבל מתוך כעס בודאי אין שורה רוה"ק. ואצל פנחס שקנא לאלקיו בעבור זמרי בן סלוא בבת מדין נשאר לו בשעה שלבש קודש שבא לו רוח מאת ד' אז פניו בוער כלפידי' אשר יאכל העץ עם הבשר כן השליך נפשו מנגד בעבור כבוד הקב"ה שהי' מכלה הכל והבן.

שם [אר"י מבית אב שלהן נקראו הנביאי' מלאכי' הה"ד ויאמר חגי מלאך ד' במלאכות ד' הא עכ"ח אתה למד שמבית אב שלהן נקראי' הנביאי' מלאכי'] הכוונה הנביאי' המה זרע קודש אשר שורשם קודש טרם שיוצרו בבטן אמם הוקדשו בהכנות קודש להיות משורש איש אלקי' א"כ המה כמלאכי' אשר נברא בקדושה כך מהריון ומיצירה ומלידה הוקדשו לשמים. וזה מבית אב שלהן נקראו הנביאי' מלאכי' כי מלאכה לד' היתה היצירה כידוע מאגרת הרמב"ן שפי' [אברהם הוליד את יצחק] שציירו בהריון שיהי' יצחק והבן.

שם [נכורי כח עוסי' דברו לשמוע בקול דברו ר"ס כפס ר"ח ביארחל שעמדו לפני הר סיני הכתוב מדבר שהקדימו עשי' לשמיעה ואמרו כל אשר דיבר ד' נעשה ונשמע] הכוונה מעולם לא הי' ביארחל כמו כזה"ז בעוה"ר ללמוד עם הילדים כללי דת וירחה לדעת במה ועל מה הועמד לתומת ישראל להפוך הוא מעולם לא שמעו לא דריפה ולא מקירה רק בפעולת נמגדלו הלמן קדפים שאבות הי' מאכלי בניהם למלות זה תעשו וזה לא תעשו וזה שהקדימו עשי' לשמיעה וכאשר נמגדלו הבינו שבפעולת הי' מרומזי' יסודי הדת וסירחה וזה עוסי' דברו לשמוע בקול דברו והבן בקילר ·

שם [מוהג שבעולם משה כבד לשניס נא לר' וכלן כל ישראל לא הי' יכולי' לשמוע קול ד' שאמרו שם יוספין אחתו לשמוע קול ד' ואתו ומשה שומע קול הדיבור שנאמר ויקרא ד' אל משה] הכוונה כמה שפי' האהל יעקב שלוך נקרא בית יעקב בית ישראל · שכל ישראל ים להם רק שלימת יעקב אביהו שבכולם יחד ימלא שלימת יעקב לבדו דפח"ח כך כל ישראל לא הרגישו שלימת כל כך שבכולם יחד ימלא שלימות הרחוי' לנבואה הגם שם יחוק השלימות לשיפי' רבות שכל אים יהי' לו דבר טוב שבעולם כולם יהכון עליהם כעבד ד' ומשה הי' כדי לבדו כי הי' שקול כנגד כל ישראל ויש לו שלימות שבדאי לשמוע קול ד' שישראל אמרו שימותו שם ישמעו קול ד' שכולם יחדיו אינם במדריגה לקבל נבואה ואל משה קרא ד' והבן ·

שם [ימיו דגן בתלמוד ויפרחו כגפן בתגדה] הכוונה כי התלמוד הוא הדיבי' שאר הוא מורי' פעולת המעשה להתהלך לפני ולקים הוא העיקר כי גדול התלמוד שמביא לידי מעשה [שלא השלות שאר יעשה לותם שלא שם בהם] כשם שאדם לא יוכל לחיות בלא דגן הוא הלחם כי לחם לבב לחום יסעד כך הוא התלמוד שאמרו שפם ישראל להורות דרכי ד' לעשות כמשפט השלות והחוקים וזה ימיו הדגן בתלמוד · שכל שגדה הוא משך לב אדם כמו שהחכי"ל מי שרואה להכיר בורחו יעסוק בתגדה שמשמח שלבי' והבי' הוא כמשל לגפן וזה שאמרו ויפרח כגפן בתגדה כי יין ישמח לבב אחוש ·

או הכוונה כמו הדגן שלומה ברחם הפיבולות עומד בגבהות ברחם גבוה מעל גבוה כך בתלמוד שהוא הדיבי' להורות השלות לפני ד' לריך אחים להגביה בדרכי ד' אין חולקי' בכוד לרב

במקום שים חילול השם כשמועל עם עלי הכהן · שכל בתגדה שהוא מוסר ביראת ד' רחוי' לדבר בעניוות גדול כגפן שהחכי"ל כל החשבול הגדול מחבירו כמוך מחבירו · ושוכבת החשבול עם העניים על הארץ כך המוסר והתוכחה יהי' בעניוות כמו הגפן והבן ·

שם [משה יהודים ילדה את יהד זה משה שהוריד את התורה מלמעלה למטה] הכוונה החדש חומד ומתאוה כל היום לרוות למחוסו ולהשביע נפש שוקקה לך בקניני טוה"ז יגדל התאוה מי שים לו מנה מבקש מאתים כהכז"ל [אין חדש מת ואני תאוותו כידו] שתמיד יבקש הכפל מן המנה מאתים ומן מאתים תרבעה נמלא שחסר לו הכת למשול על חני תאוותו · שכל בחכמות שדי להפוך הוא שלשים בער נקל הוא שבעת הבורח ובחלומו יחמין שרואה במראה תמונת ד' והשיג הכל כפי שכלו כמו שרמזו חכז"ל [בכהמ"ק עומדי' לפופי' ומשתחוי' רווחי'] הכוונה כי במקום הקודש עין רואה נופל בגלוי עינים וידע כי טח עיניו מראות ולא יבין ולא השיג רק מעט מעט ומן המיצר יקרא קה שכל הבועדי' בעשם המה יכלו לחדי מראית עינם ויחמינו שעומדי' ברווחה ואין דבר מליק ומליר לפס עוד כלנו כאו עד חקר שדי ותכלית הקדושה · וזה שאמרו בבהמ"ק בהיכל הקודש אי שעומד לפופי' שבמעט אין לו עמידה בקודש הוא משתחוה רווחי' ויחמין שאין לו עוד מקום דחוק והבן ומראית יחוה אדם לדעת הכל וכאשר יוסיף דעת לא יחוה עוד להבין כל התורה או לחזות בכל נועם ד' רק יכתוב לו כאותו דבר שים בידו ושיעו ולבו שם כל הימי' הלותי' שיבין מה שמדבר בפס כהכז"ל הכל בחזקת קומי' כי כאותו דבר כתורה אשר אנו עוסקי' אשר לנו הביאה ודעת והשכל כי טח עיניו מראות רק ים להשפיל גל עיני וחביטה בפלאות ממורתיך ואז כאשר יגל ד' עיניו אז ידד מטה משה כי רק זאת יתרונו שיבין שלא ידע מאומה וזה שרמזו שמשה רביט ברוב חכמתו בח עד שהוריד התורה מלמעלה למטה שמראשית החמיט שהתורה הניע כבר עד למעלה שכמעט השיגו בני אדם עד רחם כתרים אבל הוא הוריד עיניט שעדיין לא נשאה התורה רחם למעלה כי כל הוגי' עומדי' עדיין למטה והבן · וזה שהוסיף המדרש [וה"ת שהוריד השביעה מלמעלה למטה] שגם במראות שדי החמיט הראשוני' שהשיגו והוא הוריד עיניט שהשביעה חיפה עומדת

למעלה כרוס הסנה רק למטה שעדיין לא הסיגו מחומה
או הכוונה שמין מסגיאי' עוד בכח קול כי התורה
שלמו על שכליו וזה שפעל הורדה מלמעלה
למטה · וס"ס שהוריד השכינה מלמעלה למטה
הקב"ה גוזר והלדיק מבטלה . או שהשכינה היא
מלמעלה למטה אין מקום פנוי בלא שכינה אפי'
הסנה עיי' מדרש שמות שם .

שם [מגיגדור הרבה גודרי' שמדו ליסרהל וזה
סי' תחיתן של כולם] הכוונה כי משה רביט
אשר סי' מלאך ד' עבד נאמן להיות עומד בין ד'
ובין בני ישראל בבית רק הדברי' כאשר יצאו מפי
ד' ומהכז"ל שם [נקראו הנביאי' מלאכי' הס"ד
ויבוא מלאך ויוליאני ממצרי' וכי מלאך ד' סי'
והלא משה סי' ואמה קורא אותו מלאך אלא מכאן
שהנביאי' נקראי' מלאכי'] כי המה קדושי' מבטן אמם
יצרי משרתי עליון להטיב עם העולם כאשר המה
עליהם הרוח יתנבאו והמה מלאכי' ולא אפי עליהם
יהברו כאות נפשם כפי רצות עיניהם אבל לא להוסיף
או לגרוע אלילה רק כעבד נאמן · וכל נדרי' ושיינות
האמה רק בעצמו כאשר עשה הוא לגופו לבשליך
נפשו ולהיות פרוד מאשתו ולא לרחות על הלאת
עצמו או כיוצ או למסור שכר עוס"ב בעבור כני ישראל
וממנו למדו כל נדרי לבב להיות גודרי נודרי' ביסראל
ומשם סי' הוא אבי של כל הנודרי' אבל לא להוסיף אלילי'
בשם ד' רק להיות עומד ברשם להיו' למופת בכני ישראל

תנחומא ויקרא אל משה [זס"ס ברכו ד'
מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע
בקול דברי ברכו ד' כל מלאכיו אלו משה ואהרן
שנקראו מלאכי' שנאמר ויבוא מלאך ויוליאנו
ממצרי'] הכוונה כי יש שאדם עושה אלילות מכ'
פסוקי' [א] אשר יסור יש שהוא בשעת הסיח
אשר יאסר נפשו בעבורו בחומו אלילות יקום שאם
ינוח בדרכיו יתענג גם הוא מחומו עוכה כאשר אמר
משה ליתרו [אל נא תעזוב אותנו כי ע"כ ידעת
מחניתו במדבר והיית לנו לעיניים והי' כי תלך עמנו
והטבנו אשר ייטב ד' עמנו והטבנו לך] אמה
היתה לנו לעיניים והי' אז כי תלך עמנו ואנו מקבלי'
הטובה והטבנו גם לך מחומו הנפשה אשר בא על
ידך [ב] שהוא הלילה אם המלך דבר רלה בכאר
שהוא בעבורו אלא שכרו אתו ופעולתו לפני אמה
שזכית לדבר עם המלך ואמר כי לבחות אלילות אבי
ים שהוא גדול מזה כמו [מי הקדמני ואשלם] זה אל'
שהוא גמולו עם גמולתו כבר קבלנו אבר המלוה ·

והתבדל להכיר תכלית הלילה הוא אם עושה בעבור
שיקוה הקוב אז אם הלילה יבוא מעלתו למלך להזכירו
שעל ידו נעשה זאת . אבל אם נעשה בלא אזכרה
בזה שהוא עבד מלך אז לא יבקש מחומה והוא מלאך
עושה דברו יען אזכה לשמוע בקול דברו שבזה
אזכה לשמוע אפי' הנה אזה רצון ד' בבר קבלו השבר
כמו [שבר מלוה מלוה] · ואלו הן משה ואהרן
שאמרו אפשם נמלרים בעבור שלימות ד' ובכל זאת
לא באו למשכן עד שקרא ד' למשה אבל הוא לא זכר
שיקרא לו ד' שיקבל שברו כי אישב שקיבל שברו בזה
לשמוע דבר ד' והבן .

שם [זס"ס נאות אדם תשפילנו ושפל רוח יתמוך
כבוד כל הרודף אחר השררה שררה בורחת
ממנו וכל מי שבורח מן השררה רודפת אחריו :
ואחריכו שם משאול וממשה] הכוונה בימים הקדמוני'
סי' הימים השר בעמו מי שהושיב להם מלוחליהם
ומשומיהם כמודע מכל השופטי' אשר סי' ליסרהל
כיפתח הגלעדי ודומיהם אבל מי שהתחיל ולא נמר
הדבר לא נעשה שר השם כמכז"ל אין המלוה נקראת
אלא על מי שנמרה . והוא הלות ומופת שם דבר
נעשה בשם שמים שלא יבקש גדולה לעלמו הוא שם
הימים עושה פעולה אחת או שתים ואז לבסוף כאשר
יאמין שעשה אלקו יבא לעלמו ויחשוב ינמור הדבר
ע"י הימים אחר הוא הימים הנאמן לעמו אבל מי
שיבקש שיונמר הדבר בעב"מ על ידו הוא הלות
שמבקש גדולה לעלמו כמכז"ל שם [תר"ל ז' ימים סי'
הקב"ה מפתה למשה בשנה לשלמו והוא מושיבו שלא
לא ביד תשלה שנאמר ויאמר משה בי אדוני לא אים
דברי' אלכי גם מתמול גם משלשום ג"ל הקב"ה אייך
שסופך ליל כיון שהלך ואמר כה אמר ד' אלקי
העיברי' שלח את עמי ויעבדוני אמר אחזו רשע מי
ד' התחיל משה אומר אני כבר עשיתי את שלימותי
הלך ויבא לו ג"ל הקב"ה ייבשת לך · לך בא דבר
אל פרעה מלך מלרי' וכן על כל דיבור ודבור לך אל
פרעה השבם בבוקר והתילב לפני פרעה ללמדך שסי'
כורח מן השררה] הכוונה משה לא ביקש גם להתחיל
שסי' עניו ומשה שים גדולי' וטובי' ממנו ואשר
אמר הקב"ה שבטב"ח ילך אז הלך וכיון שלא שמע
אליו פרעה יבא במקומו אמר עשיתי שלימותי מה
איכפת לי אם נאמרתי הדבר או לא עשיתי את שלי
לשמוע בקול ד' הלכתי ויותר משה לא אבקש לשמוע
אל' מה יש לעשות עוד להלילה לתכלית כי לא ביקש
שררה להיות הוא גומר הדבר משה לדע שסי' כורח

מן הסברה · ויען שלא ניקח לגמור הדבר ס"ס' לו סברה אז לזה ד' עליו לגאול ישראל ולקרוע ים ולהוריד המן ולהעלות באר ולעשות מסבן אז יצב לו מסה מן הלד ואמר מה יש לי לעשות כדי ישראל כבר מוכנים לכל טוב ונמרו הדבר מעלמן ולא יגמרו על ידי · אז אמר לו הקב"ה [חייך יש לי מלאכה גדולה ממך שעשית יש לך ללמוד ישראל טומאה וטהרה להזהירן החיך יפי' כניי מקריי' קרבן לפני שנאמר ויקרא אל משה] ·

שם [שאול ברח מן הסברה כשעה שבא למלוך שנאמר וישלחו עוד בד' הבא עוד הלוט הים ויאמר ד' הנה הוא נחבא אל הכלי' מהו אל הכלי' כשאמרו לו דבר המלוכה מ"ל היו רחוי' למלכות אלא שהלו בחורי' ותומי' אם אני רחוי' ואם לאו הניחו תומי מיד וישלחו עוד בד' מיד החביא את עלמו עד שנשלחו בחורי' ותומי' ויאמר ד' הנה הוא נחבא אל הכלי' שמו רבותיו הכלים הלו חורי' ותומי' · ובורח מן הסברה · הסברה רודפת אחריו שנאמר הרחיקת אשר נתר בו ד' כי אין כמוהו בכל העם הזה] והוא פלא מרוב הדחק · הכוונה כי רבות מחשבות בלב העם בתכלית המלך (א) יבקשו שיהי' הים חכם וכבון אשר יעשה משפט עמו דבר יום ביומו להוריות לפניהם חוקי' ומשפטי' לדיקים · ולבוקר לעשות לדק (ב) שירחו אם הוא הים אשר תוהר פניו כתוהר מלאך ויודע לנהוג בירכו ושרשי' וכשים רבות ולבה רבה עד שכבודו ומרחיבו ימלא הארץ · עבדי' ושפחות ועושר גדול שביניו · והנה שאול כי' מבקש להיות מלך ליעה לפניהם ולעשו' מלחמתם ולהורות בלבם תורת ד' ומידות טובות אבל לנהוג עלמו ברכות וסברות עד שהכל יפחדו מפניו וירעדו מדמותו וליקח הכל לעבדי' ושפחות וכדומה זה לא כי' מבקש שאול · ובעיני טוב לא נחשוב זה הים לבן אדם כי רב אדם יבקשו הכבוד וגדולה אבל הים רוצים לעשות עבדות לעולם · אבל בהיפוך שיבקש לעבוד ולא יבקש יקר וגדולה זה חון מגדרי אדם · אבל הקב"ה מבקש זאת והוא יקר בעיני ד' מאוד והנה מיכא סברה מורה על קבלת גדולה וכבוד וזה כי' דברי חכז"ל [נדב ואביהו הלכו אחרי משה ואהרן ואמרו אתי ימותו אני זקנים הללו ואני ואתה טוטל סברה על הלבור] הכוונה שאקרו שאמנים לריך לעבוד להשלים העם ולעבוד אותם ובעבור כך יקבל גדולה וכבוד מן העם · והמה חומרים שמשה ואהרן משלימי' ישראל משה משלים אותם

כתורם וירחם ואהרן כמידת טובות · מ"כ אז כאשר ימותו אלו טוטלי' רק סברת מן העם גדולה וכבוד ולא יאחר להו סוס עבדות עמהם והכן וזה רמזו כאשר הגידו לו דבר המלוכה הוא הכבוד אשר יוכל לקבל מן העם ככל המזוכר בדברי שמואל שהמלך יקח בניהם וקרקעותיהם וכהמתם יע"ם אמר להם שאול [אין רחוי' למלכות] לא ידעתי לבקש זאת ואני כיאר העם · וכן נהג שאול במלכותו כאשר בשמואל [רק שאלו בחורי' ותומי' אם אני רחוי'] ע"ז משלו אם לי חכמות אם אני יודע להחיר עיני העם בתורה ואם יש לי שלימות לדעת להתמים העם כמידות [ואם לאו הניחו תומי] אם תבקשו איש המהדר בכבוד ברכב ופוס בתכסיסי מלכות אז תעזבו תומי · וע"ז שאלו ישראל [ויש פה איש] בחיים הזה הוא חון מגדר התוסי שלא יבקש גדולה וכבוד [ומיד החביא עלמו עד שנשלחו בחורי' ותומי'] שלא שמע להם עד שביקשו רק החכמה והתבונה ולא שאלו הוד והדר ותפארת · וע"ז אמר הסי"ת הנה הוא נחבא אל הכלי' אלו חורי' ותומי' אז אמת שהיו מבקש רק חכמה ודעת ושלימות [הרחיקת אשר נתר ד' בו כי אין כמוהו בכל העם] כל זאת נתר ד' בו יען שבורת מן הסברה והיו מבקש כבוד רק עבדות והבן ·

מ"ו [נאות חדש תשפילו ושפל רוח יתמוך כבוד כל מי שבורת מן הסברה הסברה רודף אחריו שאול ברח מן הסברה כשעה שבא למלוך שנא' וישלחו עוד בד' הבא הים הלוט אמר להם אין אני רחוי' למלכות אלא שאלו בחורי' ותומי' שנאמר ויאמר ד' הנה הוא נחבא אל הכלים אלו חורי' ותומי' וכתיב הרחיקת אשר נתר בו ד' כי אין כמוהו בכל העם] הכוונה בחמת מלך ישראל לריך להיות לו התנהגות המרוממת שיהו מלפניו כאשר רוחי' חומו ויהי' מחשב אצל חדם כהון יקר אם יזכה לדבר עמו כי הוא מזרע רחם בית אבות אצל שאול שהי' לציר לימים וגם לציר ממשפחת החבות קטנן של שבטי' אשר בלבו שרחוי' לעבודת לשרת לפני מחיו כאחז"ל כלום שררות אני נותן לכם עבדות אני נותן לכם · וזה שאמר להם אין אני רחוי' למלכות כי דרכי ומבטי להיות כאחד העם אבל לא נסיתי בלבי להתנהג ברכבות ולכן שאלו ד' הבא הים טלום הבי זה הים אשר יאמר שנקל לו להיות להיות עבד ולא מלך · והשיב ד' הוא נחבא אל הכלים אלו חורי' ותומי' שתכליתו להיות מחיר

בעולם ומתמם את הבריות וזה מי לפסר לם יתנגם ברוממת וגיאות או בפריסות ומזרות כי אז לא ילמדו ממנו הדבוקי' בבעלם לארץ ושמה נפשם לעפר. וכתיב הרחיקם לפר כמר בו ד' מעלותיו ומידותיו יען כי אין כמוהו בכל העולם שימלא לים כמוהו לפר יה' מעורב עם כל העם. עם הדבוקי' בד' ועם הדבוקי' בתורות בפריות ולכן יען כי יה' רצוי' לחיו וירף מן הבפרה ע"כ הבפרה רודפת לחריו.

רבה פ"ב דבר לל בל"י ואמרת לליהם [זהו שלמר בהמוב הבן יקיר לי לפריס בל מקום שלמר לי לימו זו לא בעה"ז ולא בעוה"ב] הכוונה כי יש פנים לפנים שוים בעבודת הבורא יש מי שהוא מי בכל עלומיו כלפר יעסוק בעוה"ז לבל הוא חלוש ועיף כמעט כמת כלפר יעסוק בתורה עוה"ב. ויש לפר בל עלמותיו יאמרו מי בל' הוא בלת לם יעסוק בתורה יעבוד בעוה"ב לבל הוא בלת לם יעסוק בתורה עוה"ז לבל הלים הדבוק בד' הוא במדרגה לחת בין לם יעמול בתורה עוה"ז בין לם יעסוק בתורה עוה"ב כי הבל הוא לחד בבל פינות שפונה הבל ל' וזה שרמז ב"מ שלמר לי שבוונתו רק לשם הקב"ה ובעבורו. לי לשמי. הוא לינו זו זו בל שהוא לא בעוה"ז ולא בעוה"ב הבל בבל במשקל השוה בי בבל דרבי יודעתו.

שם דבר אל בל"י [לר"י ב"ם משל לאחד שהי' יושב ושופה שרורה למלך ועבר אחד עליו ר"ל מה אתה עושה ר"ל לי עושה שרורה למלך ר"ל בל שאתה יבול לקבוע לבני' טובות קבע זמרגדין קבע מרגליות קבע למה שעתיד להנתן בראשו של מלך בך ר"ל הקב"ה למשה בל מה שאתה יבול לשבח לת ישראל שבח לנדלן ולפארן פאר ולמה שלי עתיד להתפאר שלמר ויאמר לי עבדי אתה ישראל לשר בך אתפאר] הכוונה זה מן המשבלות לם אחד לבדו יעשה שרורה למלך לא תובל להיות ביוקר ובחשיבות בלנו בל העם יעשה שרורה למלך בי בח נלפי' ורבבות ושרורה נדול מאיש אחד מבל לם שהוא המלך לם על בבוד המלך אז הוא עושה יותר מיבלתו ועושה שרורה בתבלית החשיבות וביוקר למען לם העולם רואה לת שרורה יחשב שלין זולת ברק בל העולם עשו שרורה הוזלת ויה' ברחה שהמלך שהוא לבל המדינה והוא בבוד יותר משאר לם נגלה ברק לים אחד מבל מלבותו נותן יקר ושרורה לרחם המלך ויתר העם השה שומרי' לו לים שומבי' שומו לעשות לו שרורה. וכן הוא בדת ומלות ומידות

לין השחייבות לעשות יותר מבח לים וגבורתו לפני ד' והוא בבוד לם לריך אחד עומד וקושר קשרי' לקוטו הגם שדר בין רשעי' והוא לבדו מבבד להקב"ה בפי יבלתו אבל אז נגלה שלין בבוד הקב"ה בבלל ישראל. לבך לריך לעשות הבניא יותר מיבלתו ולהשליך לפשו מנגד ולעשות נדולות לפני אלקי' עד שיהי' נראה בחלו בל ישראל המליבו להקב"ה בשאר עשו משה ואלי' והרשה נביאי' שמשרו לפשם בעבור ישראל. וזה שרמזו בשו שהעובר אומר אל תעשה שרורה בחלו לים א' עושה הגם שהוא בבוד למלך שים לו לאוב דבוק מאח בב"ז לין די בזה שבל העם אל עשאו לו שרורה לבן לריך אחד לעשות השרורה בחלו היתה בח השרורה מבל העם ואתו עשרם לבך לבבוד המלך בך אמר הקב"ה למשה רשה לשבח לת ישראל ולפאר לותם ולנדלן שיהי' בולם קדושי' ועשה יותר מיבלתך בדי שיהי' לי לבבוד שיהי' נראה שבל ישראל לדיקים וד' בתוכם שלאמר שהקב"ה אמר אלי ידעתי עבדי אתה שאתה בלבדך עבד נאמן לפני אבל עשה הרבה שאתפאר בבל ישראל והבן. ורשה שנקט ג' דברי' בשאל מרגליות ואבנים טובות ואזמרגדון וכן ג' לשונות בשאל שבח וגידל ופאר והוא בנגד ג' בתות אשר המה בבלל ישראל בהני' לויים וישראלי' אשר בל א' בדום יותר מחבירו ובבל הי' ע"י משה שהוא שקול בנד בל ישראל והקב"ה מבקש שיפעל בבני ישראל שיהי' עטרה זה מבלל ישראל ולא מחלם אחד וזה לו אל בני ישראל והבן.

מ"ת אחד כי יקריב מבם קרבן [למה אמר אחד ולא אמר אים ילא לומר כי יחטא האחד במו אחד הרשון שהתחיל לחטוא יקריב קרבן] הכוונ' אם יבוא לאחד תשוה לחטוא אז יש לו אנים בפני פורעניות שעיניו של אחד יוסיפו מהשבות אין עד אשר לא יובל ליתן מעלור לרואו [בעיר פרוסה אין חומה בן אים אשר אין מעלור לרואו] אבל אם אין לאחד תשוה והוא מתשוה לחטוא שמרה יה"ר בעלמו אז נדול עונו מנשוא בפי' העקידה [והתפפוף אשר בקרבו התשוה תשוה] שלא הי' לאם תשוה רק התשוו להיות להם תשוה לבן קלף ד' דפמ"א והנה בחאד הרשון היו בתיב שרשה שהמשך הטן למחבל וכי תשוה הוא לעיים רק נחוה בתיב שהתשוה לחכול ויש נתנה לו ואבל לשמוע בקולה. ורמזו מבז"ל אפי' אם יחטא אחד במו אחד הרשון שהוא התחיל בעבירה לא שיהי' התחיל שיהי' עיניו ולבו ברשוני עבירה רק בלי תשוה בלי שרשור התחיל הוא בעבירה'

לעפ"כ יכוון קרבן ויתכפר לו על שגגתו וכן ·

רבה [אמר ר' ברכי' אמר הקב"ה יהי' קרבנך דומה לקרבנו של אדם"ר שהי' הכל כרשותו ולא הקריב מן הגזל ולא עשית כן ותיטב לך' מקרבן שור פר וכן ·

שם אפש כי תקריב [יעזוב רשע דרכו ולא יון מחשבותיו ר"י אמר כאדם שהוא מלמי' שתי נסרי' ומדביק זה בזה רבי"ח אמר כאדם שהוא מלמי' שתי כרעי המטה ומדביקן ז"ל] הכוונה דכשם לרוב יתעה אדם יען שתותיו יגברו עליו וממדותיו ימשלו בשכלו הנם שיתמין בד' וכתורתו ולא יהרהר שלין דין וחשבון על כל המעשה תחת השמש ולבו בל עמו גם בעת שיתעה לך לין מעשור לרוח שבשמה שעיניו ירעו ולבו חומד ויעשה כאות נפשו [ל' נגדך כל תאותי] ידעתי שתאותי נגדך : ולא יזה נקרע רשע יען גם בעיניו הוא רשע רע לעמים ורע לבריות · וע"ז אמר יעזוב רשע דרכו שיתן על לבו שלא ילך בדרך הזה עוד וימשול על התאות ויסי' ל' עמו כמובן · אבל לא יון ים על כ' תופסי' (א) שאר לין פחד אלקי' לנגד עיניו שלא ישכח עלור שאר יושב בשמי' גם בשעת חטאו לבו עמו לחשוב על ל' לך בשעט שפשו יעבור כי יחשוב בדעתו שלא יחשוב לו לון וזה התאוה או החמדה כדעת האפיקורסי' בעולם והוא הלא עושה העבירה במעשה ובמחשבה יודע רבונו ומורד בו [בעיניו מלכיהו חטאתו לפניך] לא שכחתו לז בשעת העבירה כי אתה הוא הלופה ומביט כל הנסתרות וכל המעשה תחת השמש רק גם בעת שאר היית במחשבותיו לנגד עיניו חטאתו · ואם הוא לעשה כעל תשובה לריך לעזוב בפ"ע הפעולה והמחשבה שיתמין עד' אמר הוא ליום על דבר זה ויזכיר מעשות כדבר הרע הזה וזה הוא הלא הנקרע אים לון · ואמר הכתיב שלריך לעזוב ג"כ מחשבותיו וכיולר המדרש שאים לון הוא כמי שמדבק כ' נסרי' שיהי' נרתי' כדבר אחד כך לריך האים

שאין לעזוב המעשה והמחשבה שהי' דבוקי' אלא כב' נסרי' דבוקי' (ב) מי שרע עוד יומר שגם הרע יכוון לידו לעשות עבירה הזאת הוא יושב ומהרהר בה זהו לימו לון כחז"ל [הרהורי עבירה קשי' מעבירה] מי שמהרהר על עבירה הרע שיגדלו תאותיו אז הוא קשה מנוף העבירה שאר שם התאוה מושל מכח מומר הנוף ופ"ז אמר שאים לון הוא האים כמדבק ב' כרעי המטה שאחד נעמר מקודם ושניהם יחד יפעלו כלי תשמיש כך רשע הזה שאר מדעתו יכאים שמן הטוב הוא התורה והמלות וכח אח"כ להוליך כלי למעשהו לעבור עבירה לכן אמר שאים לון הכוונה שיושב ומחשב לעשות עבירה וזה ואים לון מחשבותיו וכן ·

שם אפש כי תחטא [כל שעמל אדם לפיהו ונפשו הנפש לא תמלא כל מה שסיגל אדם מלות ומע"ט לימו מספיק לכל היולא מפיו] הכוונה שם אדם עושה מלות ומע"ט בשאר נפש שאים לא להחטיאה ולהחפאר היא מקובל ומרומה לטוב שאל שם מודיע לרבים שאר פעל והטיב אז נגרעו מערכם כי יש בו מחשבות פיגול לא ירלה לפני ל' וזה כל מה שמקבל אדם מלית ומע"ט לימו מספיק לכל היולא מפיו שם מודיע לרבים פעולותיו וכן ·

מ"ת [לא מעוכתו של אדם שומע תרופי' ונדופי' אלא מתוך עוכות שים בידו שלאמר ואפש כי תחטא ושמע קול אלה] הכוונה לפעמי' יודע שים שאין בידו שון שאר תחטא נגד ריבו וכ"ז לא יוכל שכבר הרשע שעליו שאר מחרפו ומגדפו לא יאמין בעלמו שזה הוא מגודל לדקתו וירחתו יען שהוא תמים במעשיו וקדום לאלקיו יגדל השלמה של הרשע עליו כי אין שלמה כשלמת אדם כחז"ל ע"ה שוכח לת"ח יותר מגוי לישראל · כי [כרחות ל' דרכי שים גם שויניו יפלים אתו] שם הוא סי' לריך וקדום סי' הרשע הזה שוכחו שלא בעוכתו כי ל' יתן מתנ ורתן לפיו שלא יקרב לו · אבל יען שים בידו חטא ושון לכן הקים ל' לו שתן לשטנו כמו [גם רשע ליום רע] וזה לא מעוכתו של אדם יען שהוא עוב ביותר שומע תרופי' ונדופי' אלא מתוך עוכות שים בידו לריך לשבול מעט רשע לכתיב נפש כי תחטא שם יש פנס בנפש אז ושמע קול אלה ושב ורפא לו וכן ·

שם [והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל ויגרשו מימי' רשע ועיט · שם סיס הזה עיטו ורפשו על פיו כן הרשעי' סריותיהם וסרמונם

על פיסח שלאחר כיסח נגרש וינרשו מימיו רפסח וטיט] הכוונ' הרשע לא יוכל לסבול על לבו התפיקורס' ומיטות ושלח ברלינו לריך לדבר בפיו כל הדעות אשר בו אבל זה לא יתכוב השומע אם שמע בזאת וכזאת הוא התות כי עיד רעות רבות בקרבו ויעקור לותו מכלל ישראל לא כן הוא תעפ"י שהשראל הוא לבו עוד עיזור לשמים וכמו שיש מגרש רפשו וטיטו על פיו על ספת היש אבל המיס שבתוך סיס עיזורי' וכרורי' כך ברשעי' שריותיהם וסרחוסם על פיסח כל המיות יצא מלבם ויבוזו על פיסח ולא נשאר בם מחומה . כי הרשע השקט לא יוכל להסתיר דבר מיות בלבו וינרשו מימיו רפש וטיט כמו בים וילא למוץ והבן .

רבה פ"ב [ר"ש מה נגרון השה ישראל שיודעי' לרליח את בורצן אר"י בחילון כומיא דחכימי' לבקש חסד על השתא אמר לית לך חד בגל תן לי בשתתה לו אמר כלום אדם חוכל בגל בלא פת בשתתה לו הפת אמר לית למיכל בלא משתה כך דוד מתחילה אמר שניותי מי יבין וכו' גם מזדים חשוך וכו' ונקתי מפשע רב] הכוונ' בחכמת חוש"ב כי הי"ת רוחה שאדם יפ"ל במכמרתו הגם בקטן שבעבירות ואז יהי' זה מדריגה לעלות גבוה גבוה מאשר יכול למז"ד וממילא יבוא לפשע שפת ג' פעמים עבירה ולכן הוא עיצת אדם להיות כחרים מפני פורעניות שלין אדם לריך ולא יחטא ואז כשר הוא ברשת הי"ת ומושל עליו עד שימרוד בד' ויכחוש אלקי ממעל ח"ו . ודוד המלך אמר [הסתר פניך מחטאי וכל עוותי מחה] שאם הקב"ה יסתיר פניו מחטא השונג אז יפול גם עוות ימחה [ועיי' מה שפירשתי בסדר ברחשית לפתח הטתת רובן שהי"ת הוא רק לחטאת רובן] וזה שרמזו בסך כותי דמתמיל בדבר קטן ומזה נגרר הלחם והיין כך הוא בעבירות שע"י חט קטן בא אדם למזיד ופשע וזה שאמר דוד שניותי מי יבין הלא אין אדם לריך בתרן אז יש לו לחתלא גם מזדים חשוך עבדך וחז יסי' נ"ב נקי מפשע רב והבן .

תנחומא בשכבר הי' לעולמי' [אמר יוסי בורח מלפניו למקום שאין שם כבודו ומה תעשה שם תעלה לשמים שם כבודו שנאמר על השמים כבודו ושם על התרן שם כבודו שנאמר מלא כל התרן כבודו פרני בורח ליש שאין שם כבודו וכו' וסיימו . אמר להם בשבילי הגמה הזאת כתם עליכם כן מלפניו אתם בורח כי

משכחתי כי אין שיש כבודו ועשיו אני רואה כי שיש וכיפשה כבודו] הכוונה כי המביט על פלולות תמיס דעיס אשר בשמיס ממעל הוא נעשה נכנע תחת נדולת ם יס ומכיר כבוד ד' שיעמדו כל נבח מרוס במקומס לשרת לפניו לזמור מסמרשם שיס ואיס לא יעבר להיות שם ומלא נילה ואדוה למלאות רלון חונקיס חיים . וכן הרואה בעין על לילות התרן כאשר יעמדו כל כוחות הסובב כל עשב ועשב וכל עץ ועץ וכל אשר ילמית בתרן כולם מוליאי' למיניהם ונגלה כבוד ד' כאז"ל [אר הטולם אומר יהי כבוד ד' לעולם] שזה כבודו שהכל עומדי' לעבדי' לעשות רלונו כאות נפשו ואין אחד רולה לברות מפני ד' . אבל היש הוא פקודתו לרון תמיד ממקום למקום . ממקום גבוה למקום נמוך כאלו רולי' לברות תמיד מפני ד' . ואחז"ל אמרו שיוסף רלה לברות אלא שי' מרולה בשליחות אלו שהקב"ה אלמו אני פעמי' ואחזו בכי' וגם השומות בחשובה ולא נתקיים נבואתו וקראו לו אם נביא אתה ולא רלה עוד להיות נביא ואליה ד' ואמר שיש דבר בעולם הוא אשר אין אני יודע מרולה בבריאתו שתמיד הוא בורח . כך תעשה גם אני . אבל בחמת גם זה מאת ד' שרוחים יהי' רלים ממקום למקום ליתן אות ומופת שפיוס יבקה ד' את האדם אלא יאמר מעות לבף רגלו רק ילרוך לברות ממקום למקום כאברהם אבינו אלא לא"י ואח אחריו רעב והולילך לירד למלרים והלך ממקום למקום . וגם זה לריך האדם לבקל בהבבה . ושם נגלה כל פלולות ד' ליבך מגוי אל גוי וממלכה אל עם אחר וכ"ז לא היה אדם לעשקו . כמו אלה בין ע' זקני' כך ישראל בין ע' אומות . ואמר הכתיב [כי כאשר שמים אדשי' וארן אדשה עומדי' לפני כן יעמוד זרעכם ושמכם] שלעתיד יבאו ישראל בשלום והשקט ולא יעבדו ד' בהליכה אעם לעם ומאדן לארן שבזה מרחים עבודתם שלימה לפני ד' . לעתיד יבאו לבעה בארלם ורמזו שלמד יומה מן מלילות יש שגם שם מלא כבוד ד' והבן .

שם [כל הקרבנות בטלי' וקרבן תודה הוא בטילה לעולם] הכוונה מי שזבח אלא אחת מאי' בשוגג להביא קרבן על אחתו זו לריך קרבן תודה על שנשתי ד' רגלו מלבד והבן .

אר הכוונה כי החיים אשר זכה בחתחות השולם בשותף ובעזר ונבולה וגבורה וכלומה לו אבמה ומדע הוא לריך להקריב קרבנות לפני ד' לעשות חנק קודם לבל' ואם לא זכה לאחד לו לריך ליתן

קרקן חודה שפטרו ר' מכל חיובי וזה לפי כל הקרבנות
כנ"ל וז מתחיל שקרקן חודה לא כנ"ל ·

שם [וזכרו כיון לכיון מביב עליו שמותן של
גרים כיון שקרב לפני ע"נ מז"ח] הכוונה
בחמת הקב"ה מבקש שהם של מזבח לא יכובה
והמכבה גחלת ע"נ מזבח עובר על לאו ש"י כרמב"ם
בכל זאת ביקש הקב"ה שיהנסך יין ע"נ מזבח
למלוה לעפ"י שיכיבה הגחלת · כך קבל גרים
לישראל כספחת לפי שלרוב עוד נשאר בהם
שורש פורש ועשה וגם יפחפח בגחלת ר' ומכבה
שלהבת התורה וגחלת הירחת בכל זאת יבקש הקב"ה
לקבל גרים והבן ·

שם [ויש בהגהות מר"ם בהגהת כתיב לא זה
גדול מזה ולא זה גדול מזה אמר משה
לפני הקב"ה מה נעשה בחלקך מ"ל זרוק ע"ג מזבח
ומה נעשה בחלקם מ"ל זרוק ע"ג מזבח] הכוונה
עד"מ שם הקב"ה יולא לנחם בנוים וחרבו ירוה מדם
שנשפך דמם כמים לא יעשה בעבור כבודו יען שנזרו
אחור מלדרוש ר' רק בעבור כבוד ישראל אבל בני
שם יבואו במלחמות עם הערלים לא יהי' כוונתם
בעבור נקמות ונקמות רק בעבור כבוד ר' כמו
שנאמר [מלחמה לר' בעמלק מדור דור] הגם שעמלק
הרע להם אבל המלחמה יהי' רק לר' · וזה שרמזו
בהגהת כתיב לא זה גדול מזה ולא זה גדול מזה מי
שמנען קדוש ישראל או שרוף הוא ישראל הוא לאחד והורה
לו הקב"ה שאחד אשר הוא הברית ונקבר בין ר'
וישראל הוא החות שישראל יאמרו נפשם בעבור ר'
להשמיד לכל שונאי ר' והקב"ה נשבע להם להנקם
בכל מופתיו מכל צוריהם אבל רמז לו שאחד הדם
של העם יספיק על המזבח הוא אבל שלא יאמרו
בעבור בכודם רק בעבור כבוד ר' · וחלק הדם של ר'
יזרוק על העם הוא החות שהקב"ה לא יקנים מהנוים
בעבור שנילו אותו רק בעבור כי קודם ישראל לר' כל
חוכלין יחמרו והבן ·

שם [למה תשקלו כסף בלא לחם למה תתם
יגיעכם כסף לבני עשו בלא לחם של
שבעתם מלחמה של תורה] הכוונה אם בני ישראל
שוקלי' למלחות הכסף · מלמון כי ככם ף נכספת ·
לעשיו הוא בא יען שלא שבעו מלחם של תורה
ויחמינו שבזה יגיעו אבל אלו הי' שבעי' מלחמה של
תורה אז לא הי' שוקלי' למלחות כספון של עשיו
והבן ·

צו

רבה זאת תורת העולה [וז"ש שבאה תשובה
מדני' שבאה שבתנו ישראל כיוסם לבין
מביסם שבשמים הוא עורר לנו ד' ביני ביני] הכוונה
כדה:ז"ל כפ' שמות [עתה יתכלם תרם את חלקיהם]
יען שישראל עזבו ברית חלקיהם מצוותיהם והלכו
לחדם חדושי' ירחו פריצי וחכמי' מפניהם ועזבו
לותן כי אין שנאה מה"ם רק אם ד' מיסוף לבבות
לשנוא לותנו והקב"ה חושב אותנו רק לנו בעבי'
שונאי' לדם ברית חבותינו מלילה ועי"ז בא לנו לרות
מה"ם וזה שרמזו שנאה שנאתנו ישראל כיוסי' לכן חביב
שבשמי' כמו [חלותי היא שנות ימין עליון] שמלינו
בא בכל ולנחמנו נוחמי' לעורר עליון ביני ביני' והבן
שם [תמן חניכה כל העלי' כשרי' להעריבה
חון משל זה ושל נפן] הכוונה כי על כ'
דברי' כני חרם מקפידי' על המורה דרך (א) אם
הוא מוכיח כיד חזקה ופיו ימלא כמדקדות חרב בנפש
חרם חז הכל שונאי' כשער מוכיח וזה של זה שתחלתו
חר הגם שסופו מתוק כן היכיח בנפש חרם תחלתו
חר הגם שתכלית לניסס ד' ועי"י מ"ר פ' חלוט
שתן ז ח זך שניהו מחן שתן חלח ע"י כתיב לכן
המשיל הכניה עם ישראל [זית רענן יפה פרי חואר]
(ב) אם המוכיח דובר לחלקלקות המשמח לבות
כני חדם כשונאי החיבה הגם שתכליתו למשוך רבים
כזה לעבודת ר' אבל הטה לא יהבו לו ולא ישמעו
אליו אם יחמר קשר לכל אשר יחמר הטה קשר
כי יחמו לשמוע תוכחה · וזה שחמרו כל העלם
כשרי' למערכה כל הקדושת אשר עליהם יהי' נקרב
האדם לר' כשרי' חן משל זה חי שמדבר בנפש חרם
כיד חזקה לדוך פיעלי חון ושל נפן אם שרי פיו ישמח
חבשי' כמו היין אשר ינתן לשמח הלב והבן עד"ה.

שם [רבון חומרי' מכין לעיבר לפני החיבה
לריך להזעיר עבידה וקרבנות ולשות חן הדא
נרבחת רבה חלקיהו וכו'] הכוונה עד"ח מי שעיבר
לפני החיבה הוא משל למכיני שמועת רבים יבי חיבחן
כמו שהש"ל מילית רבים ולריך המכיני לקבל לעבוד
עבודה בקודש כה:ז"ל כלום שרות חני נותן לכם
חלא עבדות חני נותן לכם · וגם לריך להביח כמה
קרבנות חשר מקריב כבודו וממונו יב פו לעוכחם
ולחשוב שלא יהי' לו כבוד רק יולך שחוח מפניהם כמו
[גוי נחתי למכים] כי רק סוף הכבוד לבוח בשובע

שמחות כי כן עשה ד' שפעל גדולות כי עוד היום לבוא ומלאה כל הארץ דעה.

שם [הדיוט זה שמשתמש בכלי שכורי' נגעי הוא לו מכל הקב"ה כלי משמיעו שלו שכורי' שנאמר קרוב ד' לנשברי לב. הרופא לשכורי לב. זכמי לנקבי' רוח נשברה] שכוונה שכוב מלך בו"ד הוא שם לא ייסר בני מדיינתו שיעבדוהו רק ימן מירות ויהכבו חומו מטוב לבב מרוב כל מכל הלל הקב"ה שם משכר הלב ומדכא בני אדם לו יסובו בלב לבב וידבק ויסבר רק לקרוביו המה הנדיקי' ומסידי' בשם יקר כמידת הדין וכשאר מבשים אשר חיים כלי משמיעו יקר כרחמי' וכמלך בו"ד להפוך הוא בחנני' אשר סביביו ימן מירות בכל אשר יהוה נפשם ומי שרמוק ממנו יסבול עול בכד והבן.

או שכוונה האדם אשר לו עבד נאמן והוא נחלה ונדיק לרפואה ימלא רחמים עליו שבמו ימן לו ורפא ירפא כי זה הוא כבודו [שא לנרה יולד] ושם לא יעשה כן הוא נגעי לו מדוע לא ימן מכוחותיו בעבורו ושם שמש שהעבד יעבוד לו גם בחליושו עבודתו יום יום כב"ז חיוב האדון לרחום לרפואת חומו מחוליו שיעמוד לפניו ימים רבים כלי לעד ומכחוב רק שירפא וימחול לימי עלומיו ולכן שם הדיוט הזה משמש בכלי שבור נגעי הוא לו מדוע לא ירחם לתקן הכלי שיהי' משמש בכלי שלם. אבל הקב"ה אשר בידו לא יפלא לרפואות ולחזק ונקל לפניו לרפואת עבדיו ומשרתיו ושם בכל זאת נרחה עבדיו מדוכאי' בחלאי' ויסורי' אין להפליא מדוע משמש הקב"ה בכלי שבור יען כי בקרוביו יקדש שם"י יסורי' יבחנו לפני נקי' יפשפשו במעשיהם ובדרכיהם בחב"ל [אין יסורי' בלא חט] ומי שים לו עיניים לרחות מביר יסורי' חיזה אשר שחטא שם ברחם אב"א חטא במחשבה. שם בידים אב"א עשה מעשה חעתועי' הבל המה בחב"ל שוחטי ילדי' קומטי ילדי' כידוע. שם ברגלים אב"א ה' רגלים ממהרי' לרוץ לרעה [אך ברגלים חוטא]. שם בעיניים אב"א לא ה' עד בלילה לתורה. ושמעתי מפי חדמ"ו מהר"ם ח"ש [פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתיך] בשאר ה' חדמ"ו הקדוש ז"ל כוחב בעיניים חמר על עלמו עיני זלגו מים ע"י חולה יען שיאמרי הרבה שלא להביא עלי בחב עיניים ומה עשה הקב"ה הביא עלי חולה בחב עיניים יען שבעבור זה שלא ירדו פלגי מים לא שמרו תורתיך דפח"ח אשר הדיק הדין עליו זכותו יגן עלי ועל זרעי ע"ע. וירמי' חמר

[מי הגבר ראימי אני עמי בשבט עברתו] ביסורי' אשר הם שבט עברתו של הקב"ה שם הביר אני עמו המה עבירות. וע"כ הם נעשי' עבדיו [לקוחה עבדיו בדין] בדין שמביא עליהם הוא בסף מקנתו שנעשה בו עבדיו בחב"ל רבה שם"ם [שמכוני בחשיבות רפדוני בחפוחי' כי חולת חהבה אני חמרה כי"י להקב"ה רבש"ע כל חלאי' שחתה מביא עלי בשביל להביאני לך] שע"י היסורי' חדם מקורב להקב"ה

אבל רק הקדושי' אשר בחרן די רוח חלקה בקרבם וממנו מחוד ביסורי' בחב"ל [ר"ט קרא ליסורי' בחו חמי בחו רעי] כי ידע שהם שלומת דרחמנא לטוב להם. וע"ז חמר חיוב (בשחת קרחתי אבי חתם חמי וחחותי לרמה] הדבר אשר בא בשחת חותו קרא אבי יען שהוא מרחם עליו לטובה כאשר ייסר איש את בנו. והרמה אשר בידם בשרו ומשמניו ירזה המה לו בחתו וחמותו אשר יהבהבו בכל לבבם ובכל נפשם.

ואחב"ל רבה ותחחנן [וידעת היום והשבות אל לבבך מהו חמר ד' חחיר חמר הקב"ה את ולבך יודעי' מעשי' שעשית ויסורי' שבחתי עליך שלא בנגד מעשי' הבחתי עליך] שכוונה שחשך גדול הוא מהשי"ת שלא ניכר לעין כל רואה החטא והעון והפשע שחטא האדם שעי"כ נעשה ביסורי'. וזה הבר בא בני אשר הגדול שלא הבחתי היסורי' בנגד מעשיך שלא חבוש ולא מכלם לעיני כל רואי שמם לרעת מעשיך. ורק הקדושי' הגדולי' אשר גופם חמים בלי חטא ושם יחטאו כי אין האדם לדיק בחרן אז ניכר בו בחומו אשר חטא בחב"ל רבה ויבלה [והוא גולע על ירכו רשב"ל הוא סליק לגרמא כיון דחתח לעבו נפיק ר' חניא לקדמותא חיכחא דמטלע על ירכו ח"ל חת דמי לסבא והוא גולע על ירכו] והוא פלא מה חמר לו בזה. אבל רמז לו כמו שיעקב אבינו הי' לדיק חמים ולא מלא אשר שם עשיו להחזו בו בהחבקו עמו רק חם שחי חחיות אשר חטא בירך אחד בידוע כך חת דמי שכולך יפה ולא נמלא מום בך רק בחבר זה אשר אין האדם לדיק בחרן בלי עון זה ולכן אחז שם בך.

והנה הגדולי' בישראל לא יחפצו לרפואות כי יחמרו כל הפורש מן היסורים כפורש מן החיים כי אם הי' טוב להם להיות בריאי' אז הבטיח הקב"ה [כל הממלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ד' רופאיך] ואם [הוא חמר ויסי] אם הקב"ה חמר להיות לו יסורי' ויסי' גם הוא

הוא מבקש סיפי בעולם [הוא לוה ויעמוד] שם לוה מכלהו' יעמדו ימים רבים · והרמב"ן כ' בפ' בחוקותי וז"ל לפי הדורש השם בנביא לי ידרוש ברופאי' מה חלק לרופאי' בביה עוסי רצון ד' אחר שהכתיב וביה את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך והרופאי' אין מעשיהם רק על המחלה והמשקה להזהיר ממנו ולצוות עליו וכך אמרו כל עשרין ותרתין שנין דמלך רבה · ר"י אפי' חומטא לביתי' לא קרא עכ"ל יעו"ש אמריו כי בעיני' ברוח קדשו שרק הקב"ה הוא רופא לכל בשר ומפליא לעשות · וע"ז רמזו חכז"ל בפי' ויגש [אין הקב"ה מייחד שמו אלא על בעלי יסורי] מי שהוא בעל יסורי' ויתפלל להיות אלהים עליהם ולא שהיסורי' מושלי' עליו כמו שאתה אומר [ואתכניה עיניו מראות] ולא עשה שום פעולה שיראו עיניו · ויעקב אביהו אשר הלעטר ע"ז שמרגיש יסורי' ביסוריו · ואחכז"ל פ' מקץ [ואל שדי יתן לכם ר' אחאי ר' פנחס בשם ר' חושעי' אמר אשרי הגבר אשר תיסרנו קה אשר תיסרנו ד' אין כאיוב כאן אלא אשר תיסרנו קה כזה שהוא נידון לפני הדיין לוקה ומלטער ואומר יש יש די כך אמר יעקב מי שעתיד לומר ליסורי' די הוא יאמר ליסורי די שנאמר ואל שדי יתן לכם רחמים] כי יעקב הלטער על שים לו לער מי שיאמר ליסורי' די הוא יאמר ליסורי די למה לי יסורי' ומדוע לא אתחזק בד' ולא יהי לי יסורי' מן היסורים וניחם בניו אשרי הגבר אשר תייסרנו קה ולא אמר ד' כי אז ה' נראה שמקש רחמים מד' והוא אמר שתיסרנו קה הוא הדיין אשר אין בידו עיי' כתוכחה ·

וכן הוא המדה טובה לקבל יסורי' בהכנה כי הן שלוחת דרחמנא לטוב לו · אך כל זה שם חיים פועלי' ביטול תורה ותפילה שרוי' לשמש בו רק הוא כלי שבור אבל שם יש בשם בעיל תורה ותפילה ואין ריוי' לשמש אז חיים יסורי' על אהבה כאחז"ל רבה פ' מקץ [ריבש"ל אומר כל יסורי' שבן בחיים על הדדם ומבטלי' מד"ת יסורי' על תוכחת בן אבל יסורי' שאין מבטלי' מד"ת יסורי' על אהבה בן] אז צריך לרפאות את עצמו והקב"ה צריך לרפאותו כי לא יכול לשמש בו כדת כפי' רמב"ן בפ' בחוקותי [התורה אמרה ורפא ירפא כי לא יחדל אביון מקרב הארץ] מי שהוא עני ואביון בבליות ומוטב לבעל צריך רפואה והוא לער גדול שיהא חיתן דין ומחבון שם לא יעסוק ברפואות · כי מי שם לו להיות גדול בעניני' להפיל על ד' לבדו כלי שוס עסק רפואות ·

ואחכז"ל לא כל הרופא ליטול את השם יכול ויטול כי זה דרך גדולים וקדושי' · אבל לכל אדם כתיב ומי שהם ולא שימות שהם · ויוכל לשמות רק בזה שמלשמו בא ממוך לימוד התורה ולא מן ריקוד בשמול עם נערות כאחז"ל פ' מקץ [אמר ר"ש אין לך אדם בלא יסורי' אשריו לאדם שיסורי' באין עליו מן התורה] שקיים במקלת אדם כי ימות בחומה ·

וזה שרמזו [אבל הקב"ה כלי תשמישו שכורי' שעבדי ד' הגם שהשתכורי' מרובי יסורי' כל זמן שיכולי' רק לשמש לפני הקב"ה אין משגיחי' על היסורי' והבן ·

תנחומא זאת תורת העולה [החומות חומרי' מה הוא כך שיערבל מקריבי' ומקטיר' אמר להם הקב"ה זאת תורת העולה ומי זאת עולה מן המדבר ומשם עלה אל אלקי] הכוונה הקב"ה שוחלי' כני יערבל מקריבי' עלמם ומלויחי' עד שעשם הולך בעולם כריח קטורת ומשיב הקב"ה זאת תורת העולה מי ומי מקריב כבני יערבל [היא העולה על מוקדה] שהם עולי' על המוקד גם להיות כולה כליל לפני ד' [נקדם את שמך בעולם כשם שמקדישי' אותך בשמי מרום] · ולא די שמקבלי' עליהם בשבור להיות עולה על המוקד [מי זאת עולה מן המדבר] חכמי' מישהל ועזרי' קבלו שריפה שבשעה אחת יומתו וכנ"י עולי' מן המדבר [זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה] לסבול רעב ומוסר כל · כל ימי עני רעים . שמשים העולם כמדבר בשבור שמו הגדול המהולל · וגם זאת [ומשה עלה אל אלקי] הגם שרבות בשנים אשר עשה משה אותות ומופתי' ואיניו כי עלה אל אלקים אעפי"כ נדבקו בית ישראל בד' ובתורתו והבן ·

מ"ו שם תמיד [לף בשבת לף בקומתה לא תכבה לף בשעות מה עושי' לה כופי' עליו פשבתר] הכוונה עד"ש מקירת התמיד בעל חוס"ב נרשם שם הלילך במקום שלא ה' יכול לדבק עלמו במחשבות קדושות בכ"ז ה' שמח לב כי גם זה שלא הרהר הוא עובד ד' שעושה רצון בוראו וזה שתמיד בוער שם הדביקות על לב שהוא מזבח קודם לפני ד' אפי' בשבת שהוא רמז על שביתת עבודה ולפעמי' אדם עושה עבירה לשמה להכלית מלוה בכל זאת בוער שם השמים בשמר וזה אפי' בקומתה : ולא לבד בבית אלא בכל הדרכי' אשר ילך אדם שוכני' עד עבודת

הקודש

הקודם בכ"ז יבער בו הטם הקודם כמ"ל [כיון לבו נגד ירושלי'] וה"פ במשעות · והנם שלין הוא בעגלה רק כדבר תמת פסכתר שמכיסה · מגל לא יכבה

רבה זה קרבן מהרן וכניו [כי מלקי' שופט זה ישפיל] וזה יריס בלשון זה הוספלו וכלשון זה הוגבהו בלשון זה הוספלו כי זה משה הניח ובלשון זה הוגבהו זה יתן כל העובר על הפקודי'] הכוונה כי יסוד התמונה הוא על ג' עמודי' [א] תמונת הכורת שהוא יחיד ומשנים [ב] שמשה רבינו הגביה הוא עבדו הנאמן על פיו יעשה חפלו ויגלה רעיונו ובהשגל לא כפרו בד' כי מהרן קרח חג לד' מחר מכל מטהו שמשה שלח' ועבדו שהוא חיים מלקי' רק ממרו [זה משה החיים] שהוא חיים נכד ולא מלקי' קרוב לד' · ולכן ליום הקב"ה שיחנו רק מחלית השקל שלא כפרו רק בחלי · וזה כחשר הודו על עשות שכפרו רק בזה משה החיים כן די בזה יותן כל העובר מחלית השקל וכן ·

שם וזלת תורת זבח השלמי' [כ"ו דורות קדמה דרך ארץ לתורה הס"ד לשמור דרך ען החיים דרך זה דרך ארץ החיים הוא תורה] הכוונה המידות שבין אדם לחבירו יקרים בעיני ד' כנוף המעות ועוד יותר שהקב"ה מבקש זה כרשעותה כחז"ל חמילת דיבו של אדם נחת בחמותה וזה דרך הוא דרך ארץ המידות שבין אדם לחבירו וחח"כ יוכל אדם להגיע לעץ החיים זה תורה לכל מי שיעיבו בד"ח הוא חיובא לד' והבן

שם כי אם בני ישראל [ממר הקב"ה למשה אני מניחך מלך על ישראל ודרכו של מלך להיות נוזר ומחרי' מקיימי' כך חסץ נוזר וישראל מקיימי' הס"ד ען את כל"] הכוונה לא טוב הוא לנלות טעמי המעות לכמון עם טוב מזה לחמור להם זאת חקת התורה כחשר פי' הגחון מוהילעא ז"ל דברי נמי' בשבת גדולה מה שחמרו חכמי' אין קו' לחור הכר שמת יעה קרא בבריחתא אני אין קורי' לחור הכר שמת יעה קרא ר"י והטעם ישו"ם שהכוונה דמשמה לא שנה רבי הטעם בעבור שמת יעה ובבריחתא גילו הטעם וילא מכשול לר"י שחמר אני מקרא ולא מטה דפס"ח וזה שחמר הקב"ה למשה חתה מלך שנוזר ומחרי' מקיימי' שהמלך לא ינלה טעמו ומקוקו [שמי' לרוס ומרן לעומק לב מלכי' אין חקר] שלא ינלה להמון עם טעם הנזירות · חבל המושל בעם עם שלומיהם הנכחרי' לרך לנלות טעמי נזרותיו לשלומי העם ואין זה טוב לכן חמר הקב"ה חתה מלך הוי נוזר הלכה למשה מסיני ועשם יקיימו והבן ·

שם זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם וכו' [כיון שעמעי ישראל פ' קרבנות נתירתו חמר להן משה חל תירחו התעסקו בת רה ואין לחם ירחי' מכל מלו הס"ד זאת התור' לעולה ולמנחה] הכוונה כי' לריכי' להבין קרבנות פוגם קרבן חטחת ופוגם קרבן טולה יביחו חלבם ודמם כל טוב חשר להם יביחו על מזבח ד' וה' שירחו בעבור הקרבנות ומחר הקב"ה התעסקו בתורה עשו קיבן ורינן לתורה ולימים ירחי' והבן ·

שם [מי שהוח שלום מביח שלמי' ואין חוכן מביח שלום] הכוונה כי העולם מקבל תוכחה ומוסר מחים חשר לו מעלות ושלימות שהוח טיהר וחכם ומכובד ולדיק חים כזה יולח להביח שלימות כי דבריו נכנסי' בחוזן · חבל מי שהוח חוכן שחתוכן לעלמו שהוח שפל חו עני חו סכל כמו [מה יחלוכן חדם מ] ואינו שלום בעלמו חז חכמת מסכן בזוי' ולח נכנסו דבריו להביח שלימות והבן ·

שם [דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום וכל מה שכתוב בתורה לשים שלום נכתב ותעפ"י שכתוב בתורה מלחמות חף המלחמות לשום שלום נכתבו] הכוונה תכלית השלום יניע ע"י מלחמות עם רשעים שלח בשחר דור לדיק ותלולה לח ילחם משה עם קרח סי' כל העדה רשעים ודרכי תורה רק על תכלית שלום שמלחמות שנכתבו בתורה לשלום נכתבו למען ידעו הדורות לעשות חיון למלחמה לפני ד' והבן ·

שם [תרחב"י ויקרע לו ד' שלוש מכחן שלשים לו להדם לשחול בשלום חביריו במקום מטוף] הכוונה עד"ח שם רוחה מעשה חביריו מקיימו ונבולו הוא משוקן ומטוף חז לח יקרח לו שלום ותמוה וריעות וימיף לו בעבור להיות לו שלום בהפוך הוא יניד לו טובו ויכלם לפניו כי מתחילה לריך לעשות חיבת השמים · ובמקום שחין עבירה רק להקפיד בעבור כבוד עלמו חז מלוה לרדוף חחרי שלום כי מתחילה ד' ותח"כ שלום והבן ·

שם קח חת חהרן ואת בניו חתו ואת הבגדי' [הלין מכפר על עזות פניס כמן כתיב והי' על מלח חהרן ושם כתיב ומלח חשם זוכה סי' לך מחבת הכלים] הכוונה עזות מידה רעה שלוקח לעלמו מלח כמחוכה חבל בחמת עזיס שבחומות ישרחל הוי חז כחמר לעשות רלון חביך שבשמים וכחמת לח סי' מודע לנו הסיעור להיות עזות פני' בעבור כבוד ד' חבל כגר חמר לנו החוס"ב [עובד

ליזהר כאשר תעבוד ליזהר] כי הי"ת הוא מורה דרך למדם ומנהג חיים כפ"ל תמו למדין לעבוד את ד' · וזה סדרן אשר כתוב עליו קודם לד' שתכלית הדבר לד' · הוא מכפר על עזות פנים כמו שכתוב עבירה גו בזה בעבור ירא תלקיס כך ירא תלקי' לא יבוש בעבור המורדי' והבן ·

שם [מנחת מכפר על הנפשי'] בכוונה התמדות והשלוש מגין על עוברי עבירה כמו חבור עלבי' תפי' הנה לו · ושלמה המלך מספר על התמדות הנפשי' [בית אחד יסי' לבולמו] ותכלית התכונה לחזק כל מיבדי הגוף וכל בגדי' יחד ונמיצת מנחת מכפר על נפשי לנפש והבן ·

שם [מרי"ע שמן המשחה שעשה משה במדבר מעשה נסים נעשו בו מתחילה ועד סוף מתחילה לא היו בו אלא י"ב לוג שנאמר שמן משחת קדש יהי' זה לי לא יהי לסרות בו לא יהי' מספיק כמה הלוך שוק כמה הטילים בולעי' וכמה היורש בולעת ממנו ממשה מהרן וכניו כל שבעה ימי המלואים ממנו ממשה מזה הזמן וכל כליו וכו' וכולו קיים לעתיד לבוא הס"ד שמן משחת קדש יהי' זה לי] סכוונה התכונה והתכונה יחד שם מידות ומע"ם המה בשמן הטוב · כמו טוב שם משמן הטוב · או [בשמן תורק שמיך] ולכן היו' מושחי הכהנים ומלכים בשמן המשחה להורות כי זכו במעלה ע"י פעולותיהם הטובים [בשמן הטוב היורד על הזקן זקן מהרן היורד עפ"י מידותיו] ובעבור זה מושחי' לכל כה"ג תפי' כהן גדול בן כה"ג כמבואר במדרש הנ"ל יען דכל כה"ג צריך להיות במעלות עלמו ולא מהני לו יחסי דכתיב [והכהן הגדול מחי'] ולכן בה משיחה להורות כי שמו הולך בכל הארץ · אבל אין מושחי' מלך בן מלך · דיש קדימה לבן מלך דכתיב הוא וכניו בקרב ישראל ולא מוכח שהוא חשוב בעלמו ולכן אמרו שם במדרש תפי ים מחליקת בכני מלך מושח' כמו בשלמה יען דע"י מעלותיו בא לו סירון מחיו · והכה בימי מיו של משה המה י"ב עשיריות הוא משל על י"ב לוג ושי' בשעל עקידה שפי' לבני חכז"ל בפ"ק י"ב פסיעות שפסיעת משה בפסיעה אחת שקולי של משה ושערי' שהם לפמ"ה וכל מעלותיו של משה רביו הוא השמן המשחה שעשה משה במדבר כי משה זכה לשם עולם אשר לא יכרת · וזה שרמז שמשחילה לא היו בו אלא י"ב לוג [והי' ימיו מאה ועשרי'] וממנו נמשח ומתקדש הכל שבל ישראל וכל הקומות

קבלו ממנו שדת הלמת חיים לפי ערכו וכולו קיי' לעתיד לבוא שלא קם עוד נביא כמשה וזה שמן משחת קודש יהי' זה לי כי ברוחו ד' ויצרו מבטן שמו לקדוש לו והבן ·

שם על פסוק ואת פר החטאת [ויאמר יהושע אל בני ישראל נגש הנה רב הוצ אמר זקפן בין שני בדי ארון רמ"ח שמן [ויקלקול יהושע הגרסא שמכן] בין שני בדי ארון רבה אמר למלמן בין שני בדי ארון הס"ד ויאמר יהושע בזאת תדעו כי אל חי בקרבכם ס"ל ממוך שהזיקו שני בדי ארון יודע אני שהשיגתו ביניכם לף בבמ"ק כן דאיתן שומדי' לפיפי' ומשתמו' רווח'] הכוונה כי הנזכרה אשר בכר בשפל לארץ מפיזר ומפירד בארץ עבדי' משונים מנוגן ומלידה הן הנה לא יתנוו יום ישועה ואמרות כי הרגל בעשה טוב ומעוני' בחיי עבדות אז אם יניע היום אשר אתה ד' הוא נפיבה שילחו מעבדות לחירות אז קשה מאוד לא"ם הגואל לעורר אותם להקימם ולהליכם על אדמתם הרחבון גם אם יבעה להם כל טוב הארץ לא יפעל עליהם [ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה] · לכן לא נאמר רק לעורר אותם לזכור בדת ותורה אשר ה' לאבותיהם אשר ה' קרובי' אל ד' בהמיוחס וכבעת לא נאמר רק גויתם וזה רמז התורה הגם שמתחלה אמר הקב"ה למשה שילה אותם מעני מליים לארץ זבת חלב ודבש הוסיף עוד [עבול לך את העם ממליים מעבדון אלקיים בהר הזה] ובקש לילך דרך שלשת ימים לזבוח לד' כי הוא דבר גדול אם הכל יתעורר בעבור תלמות ד' · וזה שרמזו [זקפן בין שני בדי ארון] שביקש לזקף את רוחם הכפוף מתת בבלי ברזל העבדות הוא רק בעוררות הארון הוא מקו' השכינה אשר שם בתוך בשני לוחות מלות תלקות ותמוניות אבל לגרוב בעם אשר בתעורר לילת מתרדמות הבהמיות ברגע אחת בתעורר אבל בשאר יבוא עליהם לרות ומליקות מבוכות רבות אז תתעלף רוחם ויסיבו לאיתנם בשאר אמרו בתנ רעב ונשובה מלרים כי טוב לנו במלרים · זכרנו את הדגה את הקשואי' ואת התבטוחי' ביסביבו על סיר הבשר בהלליו לחם לשובע · לכן לריך תמיד המנהיג לתמיך לוחם בירלת ד' בהשבת הדת בתמדת המידות וכדומה וזה שאמר [סמכן בין שני בדי ארון] · ונם זלת לרוב בקיס עבדי' על כסא גדולי' יסמנו מרוב טוב וילכו אחרי תלות בגוף ותענוני עולם

עד שיאבדו בקרב הארץ וישמן ישורון ויבעט · לכן צריך ג"כ המנהיג לעשות להם חק ומשפט גבול ומצרי' לתענוגי' שלא ישכחו תכליתם · וזה [צמצמן בין שני בדי ארון] שצימצם אותם שלא ישכחו בד' כמו שאמרה התורה כי תצא למלחמה ונשמרת מכל דבר רע · ולא יראה בך ערות דבר · כי ד' אלקיך מתהלך בקרב מחניך · ואמר יהושיע [בזאת תדעו כי אל חי בקרבכם] אמר להם זה האות אם מלחמה לד' ולא בעבור תענוגי הגוף אם תמיד שני בדי ארון מחזיק אתכם שלא יפול עליכם מורא בשר ודם ותחזקו ולא תרפאו ידכם ולא תבעטו ברוב טובה · אז השכינה בקרבכם · ואף בבמה"ק כן הוא הסימן על הטוהר לב אשר אדם הוא המקדש [עומדי' לפופי' ומשתחוי' רווחי'] בשעה שצר ומצוק תסבב אתכם מצד לצד בכל זאת תשתחוו לד' בריווח בחדוה ובשמחה ותשמחו בו כי הכל לד' והבן ·

שמיני

מ"ת ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו [יש קריאה לשובע ויש קריאה לרעב לשובע מניין וקראתי אל הדגן והרביתי אותו לרעב מניין כי קרא ד' לרעב יש קריאה לגדולה שנאמר קרא משה לאהרן] הכוונה תיבת קריאה הוא לשון חיבה ואהבה כחכז"ל אצל בלעם כתיב ויקר אבל אצל משה רבינו ויקרא ד' ולכך כתיב א' זעירא כנודע · ועין ד' על בני ישראל רק להטיב עמם עד כמו שאנו מבינים אם ד' שולח ברכה אל דגן ותירוש שהוא אהבה ששייך בו לשון קראתי אל הדגן כך הוא אם הקב"ה ח"ו מונע ההפשעה הוא בשגתה לייסר אותם כחכז"ל על הפסוק [אהבתי אתכם אמר ד' על כן אפקוד עליכם עונותיכם] שניכר בתוך הרעב שהוא בהשגחת ד' ושייך עליו לומר לשון אהבה [כי קרא ד' לרעב] · וכן הוא בקריאה לגדולה כפי' העקידה שהשי"ת נקרא מלך הכבוד שבו"ד קורא גדולה לאנשים לעשות אותם לשרים יען שצריך להם שלא יכול להיות בלבדו מבלעדם אבל הקב"ה קורא גדולה רק לחלוק כבוד ונקרא מלך הכבוד שחולק כבוד לעבדיו דפח"ח ועל כן יובן מה שאמרו חכז"ל [מעלי' בקודש ולא מורידי'] יען כי לא הי' מתחילה לשם שירות ועבדות רק להגדיל האיש וגמירי מלמעלה מיהב יהבי משקל לא שקלו וא"כ יש קריאה לגדולה רק לאהבה וזה שאמרו יש קריאה שכל תכליתה רק לגדולה .

רבה [אף ערכה שולחנה ויאמר אלקי' תדשא הארץ דשא עשב מזריע שלחה נערותי' תקרא זה אדם וחוה על גפי מרומי קרת שהסיטן הקב"ה וקרא אותן אלקות הה"ד והייתם כאלקי' אחר כל השבח הזה מי פתי יסור הנה הן הניחו דעתו של הקב"ה והלכו אחר דעתו של נחש בשביל כך חסר לב אמרה לו כי עפר אתה ואל עפר תשוב] הכוונה האדם יקרב עצמו לאלקי' במה שיחי' בלי תענוגי' כי כל שיתרבה לעצמו תענוגי הגוף ולהיות עבד התאוות הוא מרוחק מד' בכמה מאות מדרגות לכן אם ירגיל אדם עצמו לפרוש מתענוגי' הוא מתקרב עצמו לד' כחכז"ל עד שתתפלל שיכנוס תורה בלבך התפלל שלא יכנסו תענוגי' בגופך · כי רק מי שיוכל לחיות בירק עשב הוא בן חורין מן העוה"ז · [מרחוק ד' נראה לי] במה שהוא מרחיק עצמו מן העולם הוא רואה ד' עין בעין · אבל מי שבטנו דבוק בארץ ושחה לעפר נפשו אז הוא עבד עולם וירבץ תחת משאו ולא יוכל לקום · וכל מי שנוטה לבו לחמדת עולם הוא שומע בקול עבדו כי הוא צריך למשול על העולם ונהפכו עליו סדרי בראשית שארץ מושל עליו · [מי בכם ירא ד' שומע בקול עבדו הולך חשכי' ואין נוגע לו יבטח בד' וישפן באלקיו] הכוונה איך יש בכם ירא ד' הכי זה האיש אשר שימע בקול עבדו היינו הגוף וחמדת הארץ אשר תמיד הולך חושך ולא אור · וזה שרמזו שהקב"ה ערוך השולחן שדי לאדם בעשב הזרוע זרע לזה קרא לאדם וחוה שישבו בג"ע במה שיאכלו רק עשב הארץ ועי"ז המה נקראו אלקי' אבל המה הלכו אחרי הבל ויהבלו לשמוע בקול נחש לאכול חמדות עינים ואז אין רפואה לאדם עד שיעשה לו כסות עינים מעפר והבן ·

שם [חסר לב אמרה לו כי עפר אתה ואל עפר תשוב] הכוונה הברירה ביד האדם להיות כמלאך אלקים לבאות להחליף כוחות הגוף לכוחות הנפש [קוי ד' יחליפו כח] ואם בטנו דבק בארץ אז הבשר יחלה הנפש ומותר אדם מן הבהמה אין וזה כי עפר עתה להיות שמך עפר ואפר כאשר אל עפר תשיב להיות בטנך דבוק בארץ אבל זה חסר לב והבן בקיצר ·

שם [אימתי בא בתמימות בשעה שאמר מדוע לא יבער הסנה א"ל מן דיקרי קאי' בגווי'] הכוונה כי איש המוכיח לרבים ומדבר

דכרי קשי כניהי שהוא כוער כשלהבת קש אשר עולה על לב השמים הוא נדמה לשמש אשר כל המונע בו יחכל מקוני כי מרוב חשקת לבו אשר כיער בנחלי שם מעל מזבח הקדושה מעלות לוכלי וככל זאת השמש קיים לעד שרביס יעשו מפניו מלינע בו ולעשות לו רע וגם שם לוחמי כנגדו לא יוכלי לו · רכי לחמו לי מרוס ולא יכלו לי · וזה שמשה רביגו מתמיה מדוע לא יבער השמש והשיב לו הקב"ה יען דיקרי קשים בגוה יען שחני שוכן בקרבו מז שומר מלוה לא ידע דבר רע והכן ·

או הכוונה תיבת תמים פי' רמ"ן שמחמין שהוא כן ומיו מוקר ודורש על השתיד להיות [עיי' פסוק התהלך לפני והי' תמים] וכמו תמים תהי' עם ד' מלקיך יעו"ש והכוונה משה רביגו לא הרשר לחרי דרכי ד' רק הלך לרחות השיבה מדוע לא יבער השמש אלו רשעי מלרים פרעה ויועציו אשר יבער כהם אש ד' והמה עומדי' כמקדש וחוזק לכם וכן אמר לכסוף מאז אשר כחתי לדבר בשמך הרע לעם הזה והגל לא הלות את עמך אז השיב לו הקב"ה מן דיקרי קשים בגויים אולם כשכור זאת תעמידם להרחות את כחי ולמען ספר שמי בכל הארן וכשוב הקב"ה כח מן זה אלא יבער השמש ·

אן הכוונה לפשטי' ברשה כתים לדיק חסרונות גדולות והוא לפלא אים כזה יעשוק כדברי' הללו אז אין זה רק שהוא אים הולך לתומו ומחשב להרע לעם שמים ובדעתו אין זה און ולא יאונה לו רעה כי גדולה עבירה לשמה [אחי ד' השוכן אחם כתוך טומאתם] וזה מדוע לא יבער השמש מלבת אש השמים אשר כוער בו · השיב לו הקב"ה מן דיקרי קשים בגויי' יען שכחוך הרע נ"כ אחי שוכן שהכל מוקטר ומוגש לשמי והכן ·

שם [רשב"ק אומר כל מ' שנה שהי' יעראל כמדבר לא נמצא משה מלשמש בכהונה גדולה דכתיב משה ואהרן בכהניו] הכוונה כי הכה"ג הוא הגדול מאחיו נוטל חלק ברחש עומד לשרת בעם ד' בכל עת צרלה והוא תרון לכל אשר הכהני' שנקרא אחי כה"ג ואין כזה ניחות כי לא יוכל לממול על כבודו כי הוא גדול מאחיו ואין כבודו אלו כמו שחלק שמחל על כבודו אין כבודו ממול · וכן משה לא החזיק עלמו לח"ח שיוכל לממול על כבודו שתורה דיבי' משה אשר עלמו רק כמו כה"ג שאין התורה דיבי' יען שקבלה אותה מפי ד' והוא רק משרת בעם ד' וזה הוא עם עניות שלא מחזיק התורה לחפץ אלו כרצי קשי כניהי' שהוא כוער כשלהבת קש אשר עמד עולם על לב השמים הוא נדמה לשמש אשר כל המונע בו יחכל מקוני כי מרוב חשקת לבו אשר כיער בנחלי שם מעל מזבח הקדושה מעלות לוכלי וככל זאת השמש קיים לעד שרביס יעשו מפניו מלינע בו ולעשות לו רע וגם שם לוחמי כנגדו לא יוכלי לו · רכי לחמו לי מרוס ולא יכלו לי · וזה שמשה רביגו מתמיה מדוע לא יבער השמש והשיב לו הקב"ה יען דיקרי קשים בגוה יען שחני שוכן בקרבו מז שומר מלוה לא ידע דבר רע והכן ·

או הכוונה תיבת תמים פי' רמ"ן שמחמין שהוא כן ומיו מוקר ודורש על השתיד להיות [עיי' פסוק התהלך לפני והי' תמים] וכמו תמים תהי' עם ד' מלקיך יעו"ש והכוונה משה רביגו לא הרשר לחרי דרכי ד' רק הלך לרחות השיבה מדוע לא יבער השמש אלו רשעי מלרים פרעה ויועציו אשר יבער כהם אש ד' והמה עומדי' כמקדש וחוזק לכם וכן אמר לכסוף מאז אשר כחתי לדבר בשמך הרע לעם הזה והגל לא הלות את עמך אז השיב לו הקב"ה מן דיקרי קשים בגויים אולם כשכור זאת תעמידם להרחות את כחי ולמען ספר שמי בכל הארן וכשוב הקב"ה כח מן זה אלא יבער השמש ·

אן הכוונה לפשטי' ברשה כתים לדיק חסרונות גדולות והוא לפלא אים כזה יעשוק כדברי' הללו אז אין זה רק שהוא אים הולך לתומו ומחשב להרע לעם שמים ובדעתו אין זה און ולא יאונה לו רעה כי גדולה עבירה לשמה [אחי ד' השוכן אחם כתוך טומאתם] וזה מדוע לא יבער השמש מלבת אש השמים אשר כוער בו · השיב לו הקב"ה מן דיקרי קשים בגויי' יען שכחוך הרע נ"כ אחי שוכן שהכל מוקטר ומוגש לשמי והכן ·

שם [רשב"ק אומר כל מ' שנה שהי' יעראל כמדבר לא נמצא משה מלשמש בכהונה גדולה דכתיב משה ואהרן בכהניו] הכוונה כי הכה"ג הוא הגדול מאחיו נוטל חלק ברחש עומד לשרת בעם ד' בכל עת צרלה והוא תרון לכל אשר הכהני' שנקרא אחי כה"ג ואין כזה ניחות כי לא יוכל לממול על כבודו כי הוא גדול מאחיו ואין כבודו אלו כמו שחלק שמחל על כבודו אין כבודו ממול · וכן משה לא החזיק עלמו לח"ח שיוכל לממול על כבודו שתורה דיבי' משה אשר עלמו רק כמו כה"ג שאין התורה דיבי' יען שקבלה אותה מפי ד' והוא רק משרת בעם ד' וזה הוא עם עניות שלא מחזיק התורה לחפץ אלו

רק שימש כהכונה גדולה כל מ' שנה אשר עמד להורות ככני יעראל והכן · וכזה יובן דכרי ר' חלכו שם [כל ז' ימי המלואי' ה'' משה משה כהכונה גדולה וקסכור שהוא אלו כז' אמר לו הקב"ה לא שלך הוא חלא אל אהרן] כי משה רביגו ה'' עניו ומוסב שהוא רק כהן ומשרת לאל עליון והשיב לו הקב"ה לא שאהרן הוא כהן ומזה אים חלקי' אשר הוא חדון לעלמו והכן ·

מ"ר [פשוט לן שכחלוק לכן שימוש משה כל שכעת ימי מלואי'] הכוונה לולא שמשה ה'' נקי כפים עד שמוני' שנה לא ה'' זוכה לגדולה זאת לחזות ד' פנים כפני' והשם לכע לכן מקכל כל הגוון · וכל אשר אנים אשר נופו של אדם משתנה כחשך ליום כפ"ע כ דוע מחכז"ל · ועד אשר אנים לא כחשך כי רק הלך לן אשר למקרא · והשם ה'' כן שמוני' שנה כאשר דיבר ד' עמו · וכן הכה ז' ימי מלואי' החיוך אשר מלאה ידו לד' כזה והכן · וכמה מלאו ידו לא כדברים אשר השם חושך לעיני אדם ורק ד' יודע מחשכותיו והפך הוא ה'' כל מעשיו נקיים וטהורי' לעיני כני אדם וזה הוא חלוק לכן והכן וכזה תכין גרסת ירושלמי [שלין כו לימרה] שהפת הכגד אשר תופר תחתיו הוא נשאר מעיני אדם ולכך אמרו שכחלוקו שהשם המידות כמו ככל עת יפי' כגדיך לכניס לא ה'' תיאחר והכן ·

שם [אמר אחז אם אין קטנים אין תלמידי'] הכוונה כי רק מי שלומד עם קטני שכל אשר יעורר אותם מרחשיתם אז יגדלו תלמידי' נאמני' כחכז"ל תורה נמשל לעלים קטנים מכעיני' גדולים וזה אם אין קטנים אין תלמידים [אם אין תלמידי' אין חכמי'] הכוונה הרכה למדתי מרכותי ומתלמידי יותר מכולם דתורה נמשלה למים אם נוטל ממנו יזילו עוד ואם לא יוקח ממנו מים יוספקו מימיו כך מי שיושב כבד בבד משכח תלמודו כידוע מדברי חכז"ל מרכ על הכדי' · וזה אם אין תלמידי יוספק החכמה מן החכמים [אם אין חכמי' אין תורה] הכוונה כי התורה נכתב מזה ומזה זכה הוא אם החיים אם לא זכה אם המות ואם אין חכמים היודעי' שכילי התורה להמיר אז בא מן התורה חלילה כל אחן ענף וזה אם אין חכמי' כאלו אין תורה [אם אין תורה אין כחי כנסיות ובחי מדרשות] הכוונה כי רק כמקום שנדרש התורה כחמת אם ישלח ד' עזרו מקודש שירחיבו גבולים כבניין כיהכנ"ס וכיהמ"ד אחל אם אין התורה נדרשת

בחמת לא יבנה בהכנ"ס וביהמ"ד שיוכלו ללמוד שפ' בחד [שם אין ביהכנ"ס וביהמ"ד אין הקב"ה מצרף שכיחתו בעולם] שרק יושבי תהלי תורה פיעלי' שחי עוה"ב נקע בחי עוה"ז ולכן נעל ביהכנ"ס וביהמ"ד והבן ·

או הכוונה [שם אין תורה אין בחי בנסיות ובחי מדרשות ושם אין בהכנ"ס וביהמ"ד אין הקב"ה מצרף שכיחתו בעולם מה עשה עבר על כל בחי בנסיות ובחי מדרשות וסגר לותם וזהב"ק לור תעודה מתוס תורה בלמודי וכשרתו כך התחילו לומר' וזו שיחרב העולם כשבטלו התורה זו ה' בימי לחז] הכוונה כי התורה פועל ב' דברים (א) תהכת אדם לחכירו וכל מידה טובה תשר לריך לחברם בני אדם קשור בתורה כחכז"ל בני ישרחל רחמני בייתי' נומלי חסדי' וכמו שפירשתי במקו"ח [שם וכל כיוו' מוכח' בתרון] שהשלמת כל המדות תשר הם כיוו' של הקב"ה רחום וחנון עוזר בחסד נושח טון ושובר על פשע המה רק בשומרי התורה ולא אלל העוזבי תורה (ב) פועל התורה על ירחת חלקים כי כל שערי פילוסופי' וחקירות לא יביחו לאדם ירחת התרוממת לפני חלקים כי לא ניכר לאדם גדולת ד' רק בתורה אם ירחה שחמת דיבר חלקים ושחים שמעתו כי כל רז לא חנים ממוכה כפך בה והפוך בה דכולה בה . כחכז"ל בחש לכמה מולד ולמדה מתורה ' [וכמו"ח פרשתי דברי חכז"ל [שם פנע בך ממול זה משכחו לביהמ"ד] כי בחמת כל מחשבות ילז"ר לחריתה מרם כלעגה כידוע מושלי ומחכז"ל רשעי מלחי' מרטה כל היום [כי רוח עברה בו ויענו] ילה"ר שהולך עמו ניעו בה עמו בחזרה יעוין במד' שם שחמר שעשה תחוות לבו לא יבין הלא ד' עיניו הוכה בשוורי' שלא רחו כל מלחכי חבלה חשר רדפו לחמר תועבה זחת שחמתם בעיניו חשר עשה כמעשה דממנון וחמר שליוה לחיליהה לותם מפחת ביתו וזה ילה"ר שהולך עמו שחרחה לו ללית ופרחי' מחמדי עין בעבירה ניעו בה עמו בחזרה להחעצ בו כי רוח עברה בו ויענו ולא יביר עוד מקומו לוך ה' עור בשתי עיניו · וזה שבחמת כל תחות הילה"ר הוא פגיעת מטוך כי מבחת מחים מרחסו רק הוא מרחה עלמו במרחה מדמומת וזו לין תכלית רק למשכו לביהמ"ד לחקור על מהותו ותכליתו ותחריתו וזו ילך והבן וזה שרמזו בתורה נפשל בתי בנסיות שהוא בית חשר הכל נכנס לתוכה

קען כגדול לל ועשה גר כחזרח הכל שוו' לח ניכר שוע לפני לל שהוא מורה על תחבת חדם לחבירו וגם בתי מדרשות חשר יתיעדו יחדיו גדולי חקרי לב יודעי ביטה לעתים ובזמן שחבר שלם ביטרחל יש קיום לחומה חהל [חלק לבם עתה יחשמו] כי הטוס עומד על ג' דברים על תורה ועבודה וגמ"ח · ומחז חמר חס לין תורה לין בתי בנסיות שהוא תהבת חדם לחבירו · כי זה תכלית למלך רשע חס פשח חבורת עמו שלח יש' הכל סר יחדיו ממנו וגם פשל שלח יש' חכמי' וכבוני' ביטרחל כי רוב חכמי' וכבוני' רע לפני מלך רשע ולכן לימו ווי ביחרב הטוס שיטרו בני חדם בבהמות יער והבן ·

תנחומא ויחמר חל תחרן קח לך טגל בן בקר [ולמה לח חמר לו פר חלח טגל לפי שע"י הטגל מתפקפק הכוונה כיך ובטגל היח מתבטשת כיך] הכוונה החטח נורס שלח יש' חדם רחוי לביות כרן לחל עליון חבל כיחשר שב בתשובה שלימה חז פועל החט שלח יוכל להתנהה כי קופה של ש"י חלוי מחחריו עומו וחטחתו נגדו תמיד כחכז"ל לין ממני מניח על הלבור חלח חם קופה ש"ם תלוי מחחריו כיודע · וזה שע"י הטגל מתפקפק הכוונה כיך · חבל חח"כ חשר ספרו חכז"ל שהלך חחרן בשלשלת של ברזל בחתיו ולעגל ק"ם לכל ישרחל חז נתניסת הכוונה ע"י הטגל כי חטחתו נגדו תמיד עד שש' כיס מלטשת ומשם חמר לו ללך בהחרת לכוונה גדולה מפני דבר הזה ·

שם [חמר הקב"ה בעוה"ז ותכפר להס ע"י קרבן ולעוה"ב חני מוחק עוונותיהס שלח בקרבן שהמר חלבי חלבי חוץ מוחק פשע ך למעל] הכוונה בעוה"ז בח כפרת עוונות ע"י התעורר קרבן בהמה ניתן לדס ללבו שע"י החב מיחר חדס מן הבהמה חין ורחו' ליקח חמורתו בהמה כי [במשל בבהמות נדמו] מי שהוא במשל מילה"ר ולח הוח מושל עליו הוח נדמה כבהמה · גם נתכפר לדור ע"י קרבן חדס כמו שמחו נדב ואביהו שכל בית ישרחל בכו חת השריפה שרחו שם בלדיקים גדולי' כך כרשעי' עלכו"ש כיודע מחז"ל [בקרובי חקדש ועל פני כל העם חלכבד] כמשחר נרש"י · חבל לעתיד לחחר ימלח כל המרן דעה · כלשי' יזכור חדס בשם ד' יכנע לבבו כל כך עד שיחכפר לו ולח יצריך כפרה ע"י סוס קרבן הן קרבן חדס חו קרבן בהמה · כי פללו חלקים והבן ·

מ"י שור וכו' לשלמי [לפי שבהמית העבירה לשני מיני שחיטה ויעשו להם שנל ולהלן הוא אומר וימירו ככודם בתבנית שור אוכל עשב יבוח שור ויכפר על מעשה שור יבוח שנל ויכפר על מעשה שנל] הכוונה עפ"י שני דרכי' בחומשי' הסוברי' דרכי תורה וירמה (א) מי שהוא לעיר לימים אחר שלהבת החטוה כוער בו ולא למד להטות שכם לשמוע שול כמו [שנל לא לומד] וכמו [יוחן רשע כל למד לרע] כך ע"י שנעבי בני"י לא סי' מורגלי' לחיות על חק ומשפט ע"כ סרו מאד מן הדרך אשר ליה ד' אותם כי רשע וכפש קלו מני תורג לחטוא בפחז כמים (ב) מי שהוא זקן ורגיל ולמד להרע מנעוריו ועד עתה לא הרגיל לעשה טבע ולא יסיר הרע מעליו כל עוד חיותו בו כי הרע בא בקרבו כמים וכשמן בעלמותיו ובינו ילא מידי דפיו לשולם כמו [למדו לשונם לדבר שקר] · וכח רשעותם אשר חטאו ממחת חטאת נעורי' מרוב חם הגוף דומה לשנל לא לומד · והזקני דומי' לשור שרב חבורות בכח שור לוכל עשב ולא יוכל לשור מטבעו וכל שני כחות לריכי' כפרט לכן לקח שנל ושור והכן ·

שם ויסמ אהרן את ידיו ויברכם [כירידתו מעל את כפיו וכיון את העם ויברכם בעמידה דכתיב לעמוד לפני ד' לשרת ולברך בשמו מה שירות בעמידה אף ברכה בעמידה] הכוונה כה"ג הוא המורה דרך לעם אין זה יוכל להיות בנאות וכגורל לב רק בהשפלה ובהכנעה ואם יהי' שפל כיוך אז יוכל ליסע כפיו זה כח מעשיו להרחות להעם וזה שאמרו [כירידתו] שהוא ירד מגדולתו כזה נשא כפיו · [ויברכם בעמידה] שגם אם יתן ברכה בעין טוב"ז לא יהי' תכליתו שבשלומם ובהשפעתם יהי' שלום ושפע שיוך מעלה מעלה שגם ברכה לריך להיות בלי פניה לעוכת עלמו וזה שאמרו ויברכם בעמידה שהוא עומד כמדריגת רחשונם ולא שיוך מעלה מעלה · דכתיב לעמוד לפני ד' לשרת מה שהוא שירות הקודם לריך הכוונה לעמוד במקום הרחשון ולא שיבקש הגאות עלמו דוגמת זה כתיב לברך בשמו שגם הברכה יהי' בעמידה והכן ·

שם (בשומו שעה זכה במתנות כהונה בהומו עד תחה"מ] הכוונה אהרן אין לו ולבניו חלק ונחלה רק מלפי' לשולמן אחרי' ובמתנות כהונה יתביעו להביא טרף לביתם לא נתה שיברכו את העם כי ידומה שלטובת עלמם יברכו כי שיניהם תלוית על ברכת העם אבל יען שנגלה טבע אהרן שמנדבת לבו הסיח את ידיו לברך את העם זכה למת"כ וכ"ם עד עולם ·

שם [במקדש ה' תומרי' העם בכתבו ובמדינם בכתוי'] הכוונה עד"מ במקום הקודם אשר התמוה מזקק בלב נדולי' תקרי לב לו בכל מרחה אשר ירחו פעולת ד' יתנו שבח אבל במקום אשר בבר עת שיני בשר מרחות טמא התמיה אשר לא נדבקו בתמונה לז יתנו לדקת ד' כפי אשר יכירו יד ד' · וההבדל בין העם בכתבי ובין העם בכיוי יהוע כי העם אינו תומרי' העם בכתבו נמלא בו שהוא התמוה בל הויות בולם עיי' רמב"ן ותרח ושמי ד' לא נודעתי להם כי לא נגלה להבראם בח השיוד בל הויות ע"י רצון ד' · אבל הכיוי מדבר שהוא תדון על בני אדם בחו בעיני עבדי' אל יד תרוני' וכו' · וזה במקדש במקום קדוש בכתבו ובמדינם בכיוי ·

שם ויברכו את העם (מהו הברכה שברכן ס"ל אחשדרפני שביעה במעשה ידיכם ר"ת תומר ד' אלוקיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמי' והן תומרי' ויהי נועם ד' אלינו ומעשה ידינו וגו'] הכוונה ר"ת תומר שברכה של פעולת המלוה יהי' ברכה בעיני עוה"ז ריבוי ברים בהפלגת עם נדול ולא לברכם בדבר שיונע לעשה רק הבני ישרחל תמרו שיהי' נועם ד' עליהם אבל רבון תומרי' שבר מלוה יהי' מליה לברך שיהיה הפעולה אשר פעל לפני ד' .

שם ומפתח אוהל מועד לא תלאו [ל"ל משה אמרו אחילות שבעת ימים עד שלא ינע ככם] הכוונה כי קדושי' כאהרן וכניו שומרי' אחילות משעה שער לא אלקים קודם פרידת הנפש מן הגוף כי בשעת מיתה ממש אז מונע הלער נפ לגוף ואמר משה שישמרו ימי אחילות עד שלא ינע ככם בהפסק הגוף רק על אחדון הנשמה אשר הולך מקודם רק כדי שיוטאר בחיבה כי' משמרי' אחילות בלי לידע האוכן כלשיימו שומר מלוה לא ידע דבר רע והכן ·

רבה וידבר ד' אל אהרן לאמור [פקודי ד' יסרי' משמחי לב זה אהרן שהי' לבו עלב עליו בשביל בניו שמתו כיון שבתיחד עליו הדבור שמא שאמר וידבר ד' אל אהרן אח"ת לימי' לא יכלה לי' ואת יכול קאים כי' אלא נופנה מהתאבל בשמה קני ובשמה דוקרין ולא יכלון קיימי' כי' ואת יכול קאים בי'] הכוונה כי אין שמחה לפני כהן אל עליון הוא אין לריך ואוהב את הבורא ב"ה בכל

לכו וכבל נפשו רק אם ירצה שכניו לריקי' ונדולי' כמותו וביותר אם הם נדולי' ממנו הוא תענוג נדול מעין עוה"ב אבר לא נתה לנריך להנות בעוה"ז שכמעט מתנתה על עלמו אם ירצה שכל בניו שתולי זתים הטופפי' שמן טוב על שבעה מוקות על המטורה העהורה לפניו ויחשוב שכל אלה ידי עשה ואז נורמי' הבניס לשבר את עין יכולם שאין מט כחט הניחות · אבל ע"י שממו לאהבן נדב ואביהו אז הביט לעלמו שרק אליו קודם לר' ואין כולו קדוש ועי"ז נתחזק הוא בקדושתו · וזה שרמזו הנפן אבר פריו יפשח אלקי' ואבתי' הוא אלוט בעבשו על שפריו יפבר אמס הוא עץ הנפן ונריך להיות שמוך מן קניס ודוקרי' כי לולא שמיכה לא יוכל לעמוד · וכי אתה אהבן היית יכול לעמוד בנדקך לרחות אריבת בניס כאלי' נדולי' וע"ז שנאמלקו שני בניך אתה מעמיד לכהן לאל עליון ואמיתר הדבור אליו וכבן ·

מ"ו להבדיל וכו' ולהורות [מ"ר יוחנן כל המבדיל על היין כמו"ם הוין לו בניס זכריס לבמיב להבדיל בין הקודש ובין החול וסמיך לי' אבא כי תזריע וילדה זכר ריבב"ל אמר הוין לי' בניס שרמוי להורותה לבמיב להבדיל ולהורות] הכוונה עד"מ להנה שבת הוא אות על הנלחה והזמן הטוב אבר האדם יבבות מכל מלאכות עבודה ויאכל מעדניס ויאמר ממתקי' כן הוא האדם אם נכנסו יפרוטו ויתענן בשו"ת · והיין הוא סימן על חדות הלב שיין יאמר לבב אנוש · וכן זכר הוא סימן על הממשלה והרדי' כאבר נאמר בזאב ואתה תמשל בו פרו ורבו וכבשוהו דרכי של מים לכבוש · ומי שנובר על תאותיו הוא האים זכר ולא אבא אבר מסובב אותה וזה שרמזו כל המבדיל על היין כמו"ם שיכוח לאדם פנעי הזמן ויכוח למלאכת עבודה עובד שרמתו לשבוע לאם ותקלר נפשו כי אבד עשרו וערכה כל שממה · וכ"ז הוא מבדיל על היין שישמח בו ויקבל הכל בשמחת הלב הוא זוכה לבניס זכרי' שבניו יגדו ממנו להיות לאם רוח אים ולא דעת אבא שרשתן קלות · ורמוי להורותה שלא ישתו פני אים ולא יקחו שומר וכדומה · ויורו משפטי ד' ותימת בני אדם על יבשתו · כי ישליכו נפשם מנגד לקבל הכל בשמחה בשבור הדת והמשפט וכבן ·

שם זאת אתי' אבר אבלנו [ר' ברכי' בשם ר"י אריסטון נדול עתיד הקב"ה לעשות לעבדיו הלריקי' לשתיד לבוא וכל מי שלא אבל בניכלה ומריפה בשו"ת זוכה לאכול ממנו הס"ד וחלב בניכלה וחלב

טריפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלהו בשביל שלא אבלו בשו"ת אבלו ממנו לעתיד לבוא לפיכך אבא אבלו אתה יצרעל ואומר להם זאת אתי' אבר אבלו] בכוונה בשו"ת אבר בשמיב עמונה בנוף שבור לא יבין ויבכיל האדם לדעת נופש אבילות אמלות האיך נבילה וטריפה מטמטם הלב ומחשיך עיני נשמה שלא אזבה לרחות עריבות אמלות ומריבות העבירה אבל לעתיד לבוא אבר הנשמה בטהרתה אבנוף אזבה לרחות אבילות ומריבות אמלות האיך פגם נבילה וטריפה אבחיך אמור עיני הנשמה ואבפש והנה כל אבילות הנפש והנשמה נקרא אבילה כמו [ויאזו אלקי' ויאבלו ויאמו] וכמו בירמי' ע"ו [נמלתו דבריך ואבלם ויהי' דבר לי לששון ולשמחת לבבי כי נקרא שמך עלי ד' לבאות] כי בשם שים אבילות הנוף בחבילה ובזי' כך אבילת הנפש בחשך אבילות נופש אמלות · וזה הזהיר אתו"ק ואמרם [כל מי שלא אבל בבילה וטריפה בשו"ת] שלא אבילות אבלו ולא שחה לעפר נפשו שנאבל בבהמית נדמו · זוכה לאבול ממנו · בעתיד יזכה להתענג אזה שלא אבל בשו"ת [הס"ד וחלב בבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ואבל לא תאבלהו אי שלא אבל בשו"ת] שלא נטמטם לבו בשו"ת [תאבלם ממנו לעתיד לבוא] אם לא אחשבו בובבי נפשו יזכה לעתיד להבין טעם הדבר ולפיכך אזהיר זאת אתי' אבר אבלו והבן

שם אר"ש בשין נלנולת של אם הרחם לו הקב"ה אבחת הבסא בבוד שלו ואמר לו אם ניקב קרוס של אות אפי' כ"ש טריפה] בכוונה עד"מ יש בעבי יצרעל בנוף בעל אחוה ובעל אבוקה הוא בבשל בבהמה אבל יש אקום לאבריאו אם יאמעטו בואחיו ואחיותיו יביב על ד' בכל לבבו · וזה נלנולת של אם בעם שהוא שלא אם החחות · הרחם לו הקב"ה שהוא בסא בבוד שלו שיש עוד אקום שיביב לר' · אבל כ"ז אם אינו ניקב קרוס של אות שלאינו אוקר ופוקר · אבל אם ניקב קרוס של אות אפי' כ"ש טריפה ולא ימי' עוד והבן ·

תנחומא [הקב"ה מוליך כרוז לעתיד לבוא ואומר כל מי שעסק בשלוה פלונית יבוא ויטול שכרה וכאי' הגוים ואמרי' אתו לנו שכריו שלאבתו עשיו אלוה ואמר להם הקב"ה כל מי שאקיים את התורה יבוא ויטול שכרה] בכוונה יש בשה אלות אבר נעשי אבא שכל אלוסי בחוץ לליש אדאם בדבאי' ועוזר אלאבות ואומך יתומי' ולא אחשבי' לאלות לאו"ם יען שלא אמרו בזה אורת ד' רק עשו

זאת לשם ולכבוד ולתפארת או להסיר רחמנות מעל גופם עחוה"ב שפועל טוב לעצמו במה שנותן לעני ולכן אין לאו"ה שכר רק לישראל יען ששמרו התורה · ועוד כי התורה מקדים בצדקה קרובי' ועניי עיר ובעבור כבוד לרוב יוקדמו עניי עיר אחרת ורחוקי' יותר מן קרובי' ולכן אין לאו"ה שכר שלא כתורה עשו והבן .

רבה [וארבע חיון רברבן סלקא מן ימא אם זכיתם מן ימא ואם לאו מן חרשא הדא חיותא דימא כי סלקא מן ימא היא ממכיא סלקא מן חרשא לית ממכיא דכוותי' יכרסמנה חזיר מיער עין תלוי' אם זכיתם מן היאור ואם לאו מן היער הדא חיותא כי סלקא מן ימא ממכא סלקא מן חרשא לית ממכיא] הכוונה עד"א היס מורה על שלא שבע שכל טפה רודפת חברתה שתמיד אין מנוח למי היס [כל הנחלי' הולכים לים והים אינינו מלא] הם שבים ללכת אל מקום שהלכו בראשונה רק לא יגעו מלרוץ כל שביל הנהר בורח מפני רעהו ברצוא ושוב רק אין קישור וחיבור אחד לאחד רק פירוד זה מזה · והוא משל אם יעמוד צורר יהודי אשר מבקש לשלוט על כל האומות העולם ובכל זאת אשר יאסיף כבצים עזובות חיל עמים לא ישבעו עיניו אז כל יד בו ובימים מעוטי' יאחזהו בלהות ואינו ויפול הילל בן שחר ויהי' רפואה ושביתה גם לישראל כמו בנבוכדנצר וכדומה · אבל אם השונא הוא רק צורר ישראל אבל חבר הוא לכל או"ה לא יבקש להרחיב גבולו כמו עצי היער אשר יעמדו כאחים זה אצל זה וקשר אמיץ להם הגם שנופיהם יגעו ברוח זה בזה בכל זאת לאחר ששקט הרוח כל ענף ישיב לאיתנו ואז ח"ו אין רפואה לישראל שכולם שונאי ישראל וזה שרמזו חילוק אם החי' באה מן היס או מן היער והבן .

שם [ירמי' ראה אותו כארי' שנאמר עלה ארי' מסובכו וראה אותו כנשר שנאמר הנה כנשר יעלה וידאה אמרו לדניאל את מה חמית להון א"ל חמיתי' אפין כארי' וגפין דנשר הה"ד קדמייתא כארי וגפין דנשר לה] הכוונה דהנה הארי' הוא המלך בחיות אשר הוא רודף אחר הכבוד והגדולה שהכל ישתחוו לו ארצה אבל אין תכליתו לאכול ולשבוע רק ינקום נקמתו ויטרוף טרף ויניח אותו לנבילה להראות שלא יבקש לטעום מטעמי' רק להראות גדולתו וגבורתו דורש וטורף אבל אין מציל ממנו לעצמו מאומה רק יניח הפקר · אבל הנשר הוא התאב תמיד לאכול ויחפש במקום אוכל להביא תמיד טרף לביתו שנאמר [כנשר יטוש עלי אוכל] איוב : [כנשר חש לאכול] תרי עשר · [יקראו עורבי נחל ויאכלו בני נשר] משלי · והנה לפעמי' מלכות מבקש לשלוט בכל העולם אבל לא למען להרבות לעצמו עפרית זהב וחיל כסף חמרי' חמרי' רק להראות גבורתו וכאשר נפל לרגליו אומה ושר אז נותן לו הכל בחזרה להראות לו כי לא יבקש הכסף והזהב רק שהוא מלך עליו והוא נמשל כארי' · ולפעמי' המלך לא יבקש כבוד וגדולה רק הוא צר עין ועיניו לא ישבע מעושר רק הב הב יאמר אז הוא לא יבקש רק ממון ואם נותני' לו כפי משאלות לבו אז ילך בטח לארצו כאשר מצינו בחזקי' שנתן למלך זהב המקדש ושב לארצו והוא נמשל כנשר שידאה רק לאכול · אבל אם המלך רודף גדולה וגם עושר אז אין רפואה לכל עם ועם ועת צרה וחושך בעולם וזה שרמזו דירמי' ראה אותו מתחילה כארי' שנאמר [עלה ארי' מסובכו ומשחית גוים נשא יצא ממקומו לשום ארצך לשמה ועריך תאצמה מאין יושב] שישחית גוים רבים אבל יצא אותם באש להשחית אותם להראות גבורתו ואח"כ יצא ממקומו ולא ישליט עלי' רק ילך על א"י לשום גם א"י לשמה והוא בחינת ארי · ואח"כ ראה אתו כנשר שנאמר [הנה כנשר יעלה וידאה ויפרוש כנפיו על בצרה יהי' לב גבורי אדום ביום ההוא כלב אשה מצירי'] שהוא בחינת נשר שיטוש עלי אוכל כך יהי' גבורי לב אדום כאשה שבא לה צירי לידה והן יסורי' גדולי' אבל אח"ז הוא שבה כבראשונה · אבל דניאל ראה אותו שניהם יחד שפניו כארי' שלמראית עין יהי' כארי' שמבקש גדולה אבל גם מיד כנפיו כנשר שמאסף הכל וישוט למרחקי'

תזריע

רבה אשה כי תזריע [הה"ד אחור וקדם צרתני אר"י אם זכה אדם נוחל ב' עולמות הזה והבא הה"ד אחור וקדם צרתני ואם לאו בא ליתן דין וחשבון שנאמר ותשת עלי כפיך כדכתיב כפך מעלי הרחיק] הכוונה מי שיש לו מידת הסתפקות הוא אומר לעולמו די משמח בחלקו בעוה"ז וגם משמח בחלקו לעוה"ב כי כן טבעו שרואה טוב בעמלו הן בנוגע לגופו והן מה שנוגע לנשמתו ואם אין לו מידת הסתפקות אומר מי יודע הנפש החוטאת אשר בקרבו ובא כעת בעוה"ז ליתן דין וגם ידאג תמיד על החשבון בעוה"ב כי גם מצותיו אשר

אשר

אשר עובד ד' לא זכו בעיניו . וזה רמז אם זכה
וכחל שני עולמות דכתיב לחור וקדם צרתני שלחם
מכיר שהוא נותן לשני עולמות והנם שהשעה ניכם
משחקות לו בעוה"ז מתנחם בלבו ואומר [מתמונים
למעלה] והוא עולם כדור שמה שהוא לחור בעוה"ז
יפעל לו להיות קדם בעוה"ב . ואם לא זכה נחשב
בעיניו שכא ליתן דין בעוה"ז ונם חשבון בעוה"ב .

שם [ורוח מלקי' מרחפת על פני המים זה
רוחו של מלך המשיח] הכוונה כי חדם
מתכבד אם לו התקרבות עם הגדולים וחשובי'
לכל עם נשברי לב ודכאי רוח לא יתכבד לכל רוחו
של מלך המשיח מרחף על הנבזי' ושפלי' בעם שלנם
נמס כמים והולכי' ממקום נבוה למקום נמוך והנן

אן הכוונה כי טבע המים לירחות במקום כל
אשר נדמה עליו למעלה [כמים פנים אל
פנים כן לב חדם אל האדם] והנה הכז"ל אמרו
דברי היומלי' מן הלב נכנסי' ללב [סוף דבר הכל
נשמע את אלקים ירא] אם המדבר והמוכיח יר"ש
אשר ישמור מצות ד' אז הכל נשמע ממנו שמקבלי'
דברי' ונכנסי' ללב . והנה במשיח כתיב והבה הרן
בשבט פי הוא שכל מה שידבר יבא על לב השומעי'
וזה שרמז ורוח אלקים מרחפת על פני המים
כמו שהרוח במים את אשר ברוחה אליו כך רוח
אלקי' נגלה ונרחה על לב נמס כמים והוא רומו
על מלך המשיח אשר יקרא רק בשם ד' אז ברוח
שפתיו ימות רשע ומוכיח במישור לעמי הרץ והנן .

שם [תר"י אחור לכל המעשי' וקדם לכל העושי']
הכוונה מי שהי הלחרון לדברי' עוברי' ונם
לחרון לדברים רעי' הוא הקדם לכל העושי' כי
כמתן שכר יעשם על שהי' לחרון ולא הי' מן
המקדימי' למלוה ולנגדי' רעי' יעשם כי
הכל הולך לחר החתום כי בו נחתלה הפלה והנן

אן הכוונה כחקירת מוה"ב כל מי שמקבל רוב
טובה מהקב"ה הוא מקבל רוב עונשי' ולם
לא יעבוד ד' בכל לבבו ובכל נפשו כמו [לחי לדודי
ודודי לי] כפי הכמת העובה לחר הקב"ה מעיב לי
כך לחי מעיב בקרבן תודה לו . וזה יען שהדם
לחור לכל המעשי' שכל הברואים הוכנו לו בהכנה
דרכה לכן הוא קדם לכל העושי' והנן .

שם [משא דבי למרחוק ולשושלי אתן לדק לחר
ר' נתן מחשבי' לשמו של חברהם אביהו
אומו שבא מרחוק הה"ד ויצא חברהם את עיניו
וירא את המקום מרחוק לחר רחב"ם מחשבי' לחו
לשמו של הקב"ה שהיתה רחוקי' וקרבתו לו] הכוונה
ר"ל לחר למה נקרא חברהם בלבד לא שם עם
ישראל כמו [עם לוקי חברהם מחוד נעלה] הלא
הי' משם רבינו גדול ליהודי' לחר שלה לשמים
וירד עם החוה"ק . לכל חברהם הי' הרחשון לחר
בא ולחר לחשר לבירה בלא מבעיה עד שהלין עליו
בעל הבירה ולחר לחי הוא . שלא שמע מעולם שם
ד' מבעיה העולם . וזה עבד ד' נם בעקידה הנם
שהכלו הניד לו שלא יחפון ד' בזכות חדם והלא
ישמוע לת בנו . בכל זלת חשב לעשות כדכתיב
[ויהי ביום השלישי וישא חברהם לת עיניו וירא
לת המקום מרחוק] שעשה עיניו להסתכל ברחי'
שכליות ורחה בהתבוננת לת המקום מרחוק לולתו
מקום הי' רחוק בעיניו . ולעת"ב לא זז בעבעו
לבוא מרחוק ולהתקרב לל ד' כלחר בסוף נגלה לו
ד' . וזה שלחר לתו מחשבי' לשמו של חברהם לביהו
כחכז"ל יכול בכולן חוחמין ת"ל ולגדלה שמיך בך
חותמי' מגן חברהם . וזה לשה דעי למרחוק כי
הוא לפושלי לתן לדק והנן . ורחב"ם לחר למה
מחשבי' לשמו של הקב"ה הנם שלה דרשו לת ד'
למלוה לולתו כמו [דרשו לת ד' בהמלחו] רק הוא
הי' מעורר לולתנו בקול דודי דופק וקרבנו לו כמו
[משכני לחריך נרוצה] . ונם מרומז כלחר הניע
השת שהיתה רחוקי' שעזבנו תורת ד' וכב"ז הוא
ידע חשלומות לב שבשחר היתה בקו בו בפירוש
העקידה [שם שכחנו שם חלקינו ונפרש כפיהו לחל
זר הלא חלקי' יחקור זלת כי הוא יודע חשלומות
לב] בשת לחר זרע ישראל חנוסי' לפרוש כפיהם
לחל זר לא שכחנו בלפון שם חלקינו הנם שבני חדם
חיכם יודעי' מה שבשחר הלא חלקי' יחקור זלת
שהוא יודע חשלומות לב דפח"ם וזה מחשבי' לתו
לשמו של הקב"ה יען וביען שהיתה רחוקי' וקרבנו
לו בשת שהיתה רחוקי' קירב לותנו והנן .

אן הכוונה [לתו מחשבי' לשמו של חברהם חביהו
לולתו שבא מרחוק וכו'] שלם לתו מזכירי'
יחוס חבוחינו הוא רק עד חברהם חביהו כי תרח
הי' עע"ז לא נחשב לחבוחינו כפי' הקול יעקב
[מתחילה עובדי ע"ז הי' חבוחינו] נם עע"ז הי'
נקרחי' חבוחינו חבל עכשיו שקרבנו המקום חין
חבוחינו חלא חברהם חשר נחגייר וכקטן שנולד
דמי וזה מחשבי' לתו רק לבניו של ח"ח יען שהשליך
נפשו מנגד להקריב נמו לפני ד' מזה נדע כי הדם
מפריד חלוף והנן .

שם [משה דעי למרחיק ממר רשב"ח הפסוק הזה אלי' ממרו מעליו שנא ואם ברוה"ק שכחי שכחו'] הכוונה כי נבדל מכמת מדם מחכמת רוה"ק כי האדם יבכר ואין בו רק דעה אחת ומחשבה אחת מבל חכמות ד' גדול מאוד ויש בו חופן בתוך חופן פנים בפני' [ד' יתן לומר המבשרות נפש רב] שבאומר אחד יש בו בשורות הרבה וזה אם אלי' ממרו יש בו רק שכח מ' מבל אם ברוה"ק ממרו יש בו שכחי שכחו' שכחות הרבות והבן .

שם ר' לוי אמר תלת ועי"ש בתריכות . השם נ' בחינות שהקב"ה מסייע בתולדה כמו[בטרם יצרתיך בבטן אמך קדשתיך] והקב"ה נותן לאדם נשמה שהיא נר אלקי' נשמת אדם והוא עזר להזיר לפניו לדעת את הטוב . והקב"ה מסייע לאדם לנצח לחפצי מבטן אמו . שלבו חלול בקרבו שבל תאות העולם אשר האדם היה [אם כל מ'] כי שחם לעפר נפשיו היה בא ע"י שדבקה לארץ בטיבו והאדם הבא לטהר יטלא ד' עזרו מקודם שיצא לחפצי מבטן אמו בחכו"ל מזמה חשמרי עליך בזוב מתרחקת בעבור ירא אלקי' ח"ב הקב"ה הוליכו והמירו משם והבן בקיצר .

שם [במחלה לומרי' לישתרי חבל אחד לישתרי מרי חבלי'] הכוונה שד"ח כי לאדם יש שני חבלי' אשר יחזוק בו לעבור על גשר ההבל אשר מונח על המים הזדוני' . אחד מלות שבין אדם לחבירו שהבת אדם לרעהו כי חנפני' אחי' המה אל אחד לבולנו . והב' מלות שבין אדם למקום המה עבודת הבורא אשר נוגע רק לד' . ונגלה במופת אלל מ' שים ירחת שמים בחמת יש ג"ב יושב ואחת מה שנוגע בין אדם לחבירו ואלל שלין בו ירחת שמים לא נמלא בו שהבת אדם לחבירו בלבד ויושב כי ירחת שמים ומידות טובות קשורי' זב"ז ואגודי' יחד משולבות זע"ז [בשאר פירשתי בשקו"ט ד' וכל בישוי' מונחי' בתרון והבן] . וזה לישתרי חד חבל שם אשר לו מלות שבין אדם למקום לו מלות שבין אדם לחבירו לישתרי חבלי' שגם חבל השני לא נמלא טוד והבן .

שם (הן בעון חולתי אמר דוד רשב"ם כלוס מחוון דוד להטמידני והלא לא נתכוון אלא להגאתו) והוא שלא הבי הין לדיקי' אשר לא מתכווני' להגאתם הכוונה ח"א לאדם לגייר שהבה לחפץ אשר לא רחה ולא ידע והצדיקי' מתכווני' שיהי' להם זרע לדיקי' אשר יתענגו בהם בעוה"ב כמו [יעקב אשר אדם את אברהם] וים תפרוחות מחשבה שב"פ להנאתו לגמת רוח בעוה"ז ומדוש לעוה"ב וגם זה הוא קלת פנם בגשמת אדם שלא נוכר למעלה לשלמו

שם [תן חלק לשבעה וגם לשמנה אם שמרת ז' ימי נדם אלי נותן לך בן שבימל לשמנה] הכוונה כמה שפרשתי בשקו"ט שלבך נימל הבן לשמנה ימים הגם שאשר בל תבוא ודעת ורוח שבל אין בו . ומדעת האדם הי' להמתין עד י"ג שנים שיהי' לנים אשר יודע לבחור בטוב . רק יען שישמעאל הי' זרע חינו מקודם בל בך שנולד בישר אשרהם חניבו עדיין לא הי' נימל לבן המתין ד' עד י"ג שנה אבל מי שנולד מנים מהול מוסב ד' וכנגם בעול הדת דעתו מסבמת לשמור בל המורה בפי' הרמב"ם מבין לותו עד שיאמר רוצה אני שנפש ישראל דבק בד' רק יגרו נוכר ובבן ע"י הלמן המבות מסיב נפשו ודעתו ויחפון בקידם הזבת בידוע . ובבן מילתק חניבו והלשה שמתקדם האב אז בבטה בנו מיפן בשעשה אבותיו ואנו מולין לותו טרם יאמן יגרו בו והוא לסוף בשומשת' שלא בלי בינה . אבל אם הורשתו בטומאה שאביו בועל נדה אז אין רחו' לשול לותו בן ח' ימים יען [שזרו רשעי' מרחם] ובבן אמר הקב"ה אם נתת חלק לז' ימי בידות אז אני נותן לך בן זבר אשר רחוי' לשול לח' ימים ולא בשאר יפי' בן י"ג שנים והבן .

אן הכוונה בנדה בטומאתה מקור משחת ופי' בזוהר ואחי נדתה עליו שהבועל יטמא שדוגש עליו הטומאה ועיי' ברמב"ן בראשל שאמרה כי דרך בשים לי שגם אבמי הטבע הומרי' לרחק אשה בנדתה וא"ב הולד הנולד מבטילת נדה הוא מבלל זרו רשעי' מרמ' וקרוב להיות עוכר ישראל בעל תשוה ובעל תשוקה לעריות אבל השומר פחתי נדה ולא יבוא אל אשתו עד שתבוא למים לטהר מטומאה בפי חק התורה במקום בשירה בבל הלבותי' אז קרוב שהבן אשר תלד יפי' משומר מרוב ממדות ותשוקות לא יפי' לחוז בבולמם העריות . ומודע בי מלות מילה לתבלית לשמור זרע ישראל לשלוט בחבר אשר מרעיב הטבע . וכן אדם אי שמוני' שנה [ואם בגבורות שמוני' שנה] וכל עשרה שנים שהה מוכדלי' כמודע בן עשרי' לבח בן שלושי' לרדוף וכו' . ח"ב עשרה שנים ביום ח' לעלמו . וזה רמזו אמר הקב"ה אם שמרת ז' ימי נדה אני נותן לך בן . לא בן הטבע זרע בשאה רק אתן לך זרע אדם ואזבה לשולו לח' ימים להיות בימול משומר מעריות בל ימי חייו שלא יפי' להוסף בעריות בעוריו וק"ו שלא יפי' זבן מנלף בי אתם תמול

לומו על כל הי' ימים לא שתמול לומו ביום השמיני כלבד אלא תמול לומו על כל ז' ימים והבן.

שם [כ"ם לומרי' לא כיצרת הולד בטו"ז יצירתו בטו"ב בטו"ז מתחיל בטור ובשר וגומר בגידי' ועצמות בטו"ב מתחיל בגידי' ועצמות וגומר בטור ובשר אבן בתיב בממי יחזקאל ורמז והנה עליהם גידי' ובשר ויקרם עליהם עור מלמעלה כ"ם לומרי' כשם שיצירתו בטו"ז כך יצירתו בטו"ב בטו"ז מתחיל בטור ובשר וגומר בגידי' כך לעתיד לבוא מתחיל בטור ובשר וגומר בגידי' ועצמות דכתיב עור ובשר תלבישני עצמות וגידי' מסוכני] הכוונה עד"מ כי טור ובשר פועלי' בחדש מרחית עין שעין רואה ולב חומד כי תאוה היא עפ"י הטור והבשר חשר ניכר דודי לח ואדום לו בריאת בשר פועל התימוד לפיכי שניהם אבל גידי' ועצמות הם העמ עיקר כח החיות והבנין הקיים תקפו וגבורתו של כל יציר והוא נעלם מן העין ומי יודע כח עצמות ועוז הגידי' כך יצירת הולד בטו"ז הכוונה הטער המתגדל ע"י תמודי טו"ז מתחילה הולך לחרי טור ובשר ברואה על כל מחמדי עין הם נחש למרחה ונחמד למשכיל ולח יבחין על הטוב המועיל לתכלית טוב חשר יש לו קיום לעדי עד אבל לבסוף יתכלית טוב חשר בשר שבע מלבוע תשוקי התעוג מז בכרע גידי' חשר בשר שבע מלבוע תשוקי התעוג מז בכרע גידי' ועצמות חשר הוא קיום ותכלית לעד זמן כביר. אבל הטער היולד לתכלית טו"ב מז מתחילה יש שכמו לסכול של תכלית הטוב הגם שלא נהה ולא יהה להיות מסובלי יסורי' חשר התורה והיראה נקמה בהן לרוב ולבסוף כחשר יזקין לז חשרי למי שמלית בזקנותו שבשר נפל שדוד תחת רגלח לבנת הספיר של יה"ר ובח לבסוף טוב ובשר שיסכול נעימות דרכי תורה ותורת היראה כחכז"ל רשעי' תחילתן שלוה וסופן יסורי' לריקי' תחילתן יסורי' וסופן שלוה כדודע וכ"ה סופרי' בגם לתכלית טו"ב מתחילה חדם לומד תורה שלא לשמה ע"מ שלהי' רב והטוב יקרא לו רבי וכדומה מהכבודי' ומתוך שלא לשמה בח לשמה והבן.

תנחומא (לחור ולקח לרתני. חר"י כתיב בו בחדם הרחשון שמי יצירת שני יודין שלמר וייצר ד' לחקי' חת החדם יצירה חחת בטו"ז ויצירה לחת לטו"ב בבהמה והחי' והבוף יצירה לחת כתיב בהן ביוד לחת דכתיב וייצר ד' לחקי' מן החדמה כל חית השדה לפיכך הוח חומר לחור ולקח לרתני] הכוונה הקב"ה מבקש שהחדם יהי' מכליתו בשני טולמות להיות נבר לחקור ולדרוש בכוחות ד' לכך נקרח בן חדם שהוח עפר מן החדמה שיתעסק מכל ממדות ותשוקות תעטוני טו"ז ולא יסכח ריבו לזכור שים לו מחרית להיות מהלך בין העומדי' [חני חמרתי חלהים חתם ובני עליון כולכם] לכך נחמר בו וייצר בשני יודי' יצירה לחת בטו"ז להיות חרס שלם ויצירה לחת לטו"ב לחחרית ותקוה לנשמתו כחשר יפרד מהנוף [לחור ולקח לרתני] לחחרית הוח העיקר. המקן עלמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין. חבל בבהמה חי' ושוף יצירה לחת. נס המה נכרחו לתכלית טו"ז חבל ניסע יתרם כחשר ימותו שכל יצירתם מן החדמה בלבד וכן כל דמות [חדם ביקר בל ילין כמשל בבהמות נדמו] אין להם אלא יצירה לחת. ובזה יובן שם [לחור חדם לחר שברח הקב"ה כל הבריות והעופות והשקלי' והרמשי' ולח"כ ברח לחומי] כי לחומן הבריות חשר תכליתם ושלימתם נברח מהקב"ה הקדים הקב"ה לברחם כי שלומתם לחת בטבע מיצירה חבל החדם חשר יהלים עלמו ברוחו נברח לבסוף להרחות שלא הושלם ביצירתו ט"כ הוח מחומר להכברה' שלמי' והבן.

חו הכוונה החדם מתחילה בטוריו עובד הקב"ה יתן וכיתן שים תקות שכר רוחני בטו"ב חשר הקב"ה משלם שכר טוב ליראיו ויתעב על כל טוב עין לא רחתה חבל בזקנותו יניע החדם למדרגה שבוב לו שעה לחת במט"ע בטו"ז מכל מי טו"ב כחשר מוזכר בשם הגחון מוילנא ז"ל שחמר קודם מותו כחשר נפק הילים חשר הלך מעולם בעלית כל היום תעטוג בטו"ב כמלות ליליח בטו"ז ו"ל מי החדם בטבור בו בחדם הרחשון חשר נברח להכיר הקב"ה כ' יצירות שני יודין שחמר וייצר ד' לחקי' חת החדם יצירה לחת בטו"ז שיהי' כל התכלית רק מיי טו"ז חשר יש בו תעטוג קיום המלות ויצירה לחת נעטו"ב שיקבל שכר הטבודה. והבהמה רק יצירה לחת לפיכך הוח חומר לחור ולקח לרתני לחמר זה טו"ב ברחם ר"שון טולם במחשבות תכלית טו"ב ולח"כ יזכה לטלות שלומב קדם הוח טו"ז בח לחדם לבסוף והמה השני יצירות ברחשונה בטבור טו"ב ולבסוף בטבור טו"ז ומי שהוח חדם והבהמה שמשל בבהמות נדמה יש לו רק יצירה לחת בטו"ז מיי נופני חיי הכל ולח יומר והבן.

שם [לחמר דשי למרחוק ולפוטלי לחן לדק ה' מיוב רוחה חת בני חדם ולחם יולדת זכר

והספינה שעה כתוך הים מלכע על מלכע ומתמה
על הדברי' התלו חמר חשע דבי למרחוק ולפועלי
חחן לדק ולפ"ך נחמר חשה כי תזריע] הכוונה הנפש
כחוך הגוף כחים עם חשה כמו שכל חים יוכל
להיות עובר בביתו ומדבר כלשון עמו חכל לדוב
נהפוך הוא נקבה חסובב גבר והיא חמשול בו
[רבי' חלני' הפילה ועלומי' כל הרגי'] ומחכז"ל
מנוח ע"ה לי' דכתיב ויולך מנוח חחרי חשתו · כי
חים המלומד ויודע דעת יבין שלא יולך חחרי עלת
נשים שדעתן קלות · ויען שהחשה נתקללה מד' הכל
רוין חחרי כידוע · כן הוא בנפש עם הגוף הנשמה
היא חסי' כחים הסובב בביתו כמלך בעמו שכגוף
ילא ויבוא יום ויוע ע"י עלת הנשמה · חכל בחמת
הנשמה נעשה עבד הגוף · חחת משלש חשר החרץ
רגזה [חחת העבד כי ימלוך] שחחת כחות הגוף
חשר הוא רק עבד שם ימלוך הנשמה · והכל רואים
מחרי מחות הגוף · וזה השחומם החיך חשה
יולדת זכר שיש להפליח הלא הבריחה כי' שהשה
חעשה מהחים לרמז שהוע ימשול בה שהיא חלוי
ממנו והשולם מהפוך הבריחה שחשה חלד זכר שהוע
ברשותה · או הכוונה כי הגוף פועל על חיקן
הנפש כעודע ומשה לין היא חומר חשר דומה לחשה
שחומד ומחחום על עזיבו שלו לין יולד החשה זכר
החיך יבוא מעפר ואפר חיקון הנפש שהוע זכר וכן
[והספינה שעה כתוך הים מלכע על מלכע]
כים זועף חשר בכל רגע יהמה גליו כאלו יעשפו
עכור החרץ כן כל רגע ורגע נברח מדעות בזעם
וזעף גלי לחנות ולרות חשר ירחו כאלו יעברו חק
השולם · והחדם הוא כאלי' כלב יש חשר קרובה
להשבר ברוח שערה על הים וכמו שמוח השופר
נספינה כן יוח גוף חוקר הנפשה [דרך חני' כלב
ים ודרך נבר בעלמה] · וכמו שחמרו חכז"ל בשבת
[ספינה מיחא ימים ומים היח דממטח לה] כן בחמת
מה יחרון לחדם בכל עמלו הוא נשחר כמקום
הרחשון מן ספר חתה ואל ספר תשוב · ומחכז"ל
הלואי שחחה בבילה וכפי' הפלחה [שביב
רשפי' יחלכין] שמי שהולך בעינוך יבוא תמיד על
הנקודה חשר הי' שם מקודם · ואין חדם מת ואני
מחומו כידו · כמלח שהיה חשר נעשית לחסוף ולכנום
כל חיל השולם והוא מחמם חלבחות · והולך בעומק
חלבע על חלבע פחות פחע מחלי הכח וכן היבש
לורתו אין לור כחלקיהו כו"ל לר לורם הוא מדבר
אין משכחת חותו חבל הקב"ה לר לורם ולורתו
עומדת ומשכחות [לפניו] הכוונה כי החיש הפועל
חיזה דבר נדול ונפלח בשולם זה אין חבלית החדם
לדבר הזה שיהי' בשולם רק להרחות כוחו וגבורתו
שהוא חומן מופלח שיוכל לגייר ולעשות דבר נדול
חשר הרואה יחחומם ולכן החבלית חשר פעל ועשה
אין ממויב להודות לו כי לא פעל למשנהו חבל
הקב"ה מה שפועל בקרב החרץ לא ה' למען
להרחות כוחו וגבורתו כי מי לא יודע שהוע שכל
יכול ולא פעל רק לחבלית דבר הנעשה כפי' המורה
[כל פעל ד' למענהו] לחבלית הפעולה ולא לחבלית
הפועל · וזה שחמרו כו"ל לר לורם הוא משכח לורתו
ומשמח בו שפי' בנבורתו לפעול כזאת חבל הלירה
חינה משכחת לו כי לא למענה פרל ועשה חבל
בהקב"ה הלירה משכחת לו כי לא לכבודו רק לכבודה
נעשית וכן ·

רבה חדם כי יפי' כעור בשרו [ג' מקומות
יש הרוח שלא במשקל של חיוב ושל יוכה
ושל חלי' ושל חלי' נדול מכולן] הכוונה עד"ח רוח
של חלי' בעבור עבירות שבין חדם למקום ושל
יוכה בעבור עבירות שבין חדם לחדם שהוע
הקנחה שבין חדם לחבירו ומחחום שמחית לחדם
להקב"ה · ולחחם של חיוב פי' בעבור הכבוד שפי'
הכבוד בחרץ בעופר וירחה ושען היבר הוא הפשן
החפש יבא חיוב חלקי · שהקנחה ומחחום והכבוד
מוליחי' חת החדם מן העולם · חבל של חלי' הכל
טמון שרשם בעבד ד' הוא בעל קנחה ורודף בכוד
אר הכוונה בחיוב כי' שהשה מעט כפי עשרו
וזה נמ"ח ושל יוכה פי' בעבור העבודה
שנזלו וחמסו ושל חלי' פי' בעבור חתורה ושל נ'
דברים העולם עומד על החורה והעבודה ונמח"ם
ועיקר החורה חם לא בריתי יום ולילה כידוע
ומחכז"ל הלואי לולחי עזבו ותורתי שמרו וחכן ·

שם [מבל למעלה שהכפשה לפלטין של מלך
כיון דחמית מלבין חלית ח"ל המלך לל
חמיירתי חלו לעבדי' ולשפחות חבל חת לחכול ולשתות
ולשמות כך כיון שעשאו ישראל פ' נעבי' חמיירתו ח"ל
משם חלו לחו"ע חבל חתם לחכול ולשתות ולשמות
שלחמר רבי' מכחובי' לרשע והכוונה כד' וכו'] הכוונה
חבל עבדי' ושפחות לא יפעל חם המלך יחבל ויעשה
עמהם כי חז לא ירחו להם מורע לפני המלך חבל חם
ירחו מבלבין חז ירחו מפניו חבל למעלה מרחה הנם
שיוכל ליתן מורחו עלי' שלא חזוה חחתיו חבל המלך

יכתר דרך אחר מרוב מהכתו בתכילה ושמי' ימשוך תומה בעבותות אהבה כך הקב"ה מרחה לכם שים כידו לכופכם אכל הוא ימשוך אתכם בעבותות אהבה וכדן

שם [רבים מכתובי' לרשע והכותה כד' תסר יסובבנו ר"י אמר אפי' רשע וחזר בו הקב"ס מקבלו דכתיב והכותה כד' תסר יסובבנו] הכוותה הנס שהוא עליון רשע שלא השליך השרץ מידו כיון שחזר בו בלב מיד הקב"ס מקבלו [כתוי"ל בקידושי' ע"מ שאני לריך שמא חזר בתשובה] דכתיב והכותה כד' מיד שנומר בלבו להיות כותה כד' יסובבנו תסר

תנחומא [פועל אדם יתוסם לו בכל מידה שמודד הוא מביא עליו] הכוותה כאשר פי' לי אבי הקדוש ז"ל בחלום [תס יש עליו מלאך מלין וכו' להגיד לאדם ישרו] שהקב"ס מקבל ממלין תס האדם סי' לו יוסר הנס שלא סי' יוסר התורה כיון שסי' לו יוסר תשר הפסיד לעלמו כיצרו לו נס תס הלין לאחרי' שפ"י ישרו · יתכהו ויתמר סדהו תרדת שמת מלאתי כיפר עכ"ל · וזה כאדם שמודד מודדי' לו וכדן ·

שם רתכר"ת תומר תין הקב"ס מודד בבת אחת שנאמר כי פועל אדם יתוסם לו תלת לכל כמשפט שנאמר תלקי' יתוסם זה יפסיל וזה יריס] הכוותה הקב"ס בומן לבבות שים עשו פעולה אחת כגון לרקם · אחד עשה כדי לבזות את הסיס ונתן לו כרע לבב · והשני נתן לבם שמים בעין טובה ובטוב לב · תז בימ פקידה ביום הגמול זה יפסיל שנתן בעין רע ובלב רע וזה שנתן בעין טוב ובלב טוב יריס ת"כ עין בעין נרתה שתין הקב"ס מודד במדה אחת רק פועל אדם יתוסם לו כפי מחשבתו וכוותה וככל כמשפט וכדן ·

שם [תר"ת כר תכילה"י בתם ר"ב בתם ר"י תין עומדי' לפני הקב"ס תלת מלאכי תלום תכל מלאכי זתף רתוקי' ממנו שנאמר ד' תרך תפיס וכי תין תנו יודע·שהוא תרך תפי' תלת תנו תרך תפיס שמלאכי זתף רתוקי' ממנו שנאמר כתי' מתרץ מרחק מקלה השמי' וכלי זעמו הוי תומר כי לא תל תפן רשע תתם לא יגורך רע] הכוותה יש תשר לריקי דוי מלמדי' זכות על עס ד' תס תמנס תעלו עוו ופשעו עמך בית ישרתל בכל זאת המה כניך רק תה יעשה הבן שלא יחטא כתכז"ל במס' ברכות [ודי זהב משל לנזמלך עס כים מעות והושיבו בשוק של זונות תה יעשה הבן שלא יחטא יעו"ש ויש לריקי דור תשר יספרו כמים דם כנ"י ומנקש' עד' יפלת מלאכי קלף לייסרם

לעמו בנגעי בני תרס וזה שרמזו תין עומדי' לפני הקב"ס תלת מלאכי שלום מי שמנקשי' לעשות שלום כין הבנים לתביתם שבשמי' · תבל מלאכי זתף רתוקי' ממנו מי שדורשי' רע על עס בני"י

רבה [תר"י למה נסתכם פ' תלם לפ' ע"ת לומר לך שבל המקיים מלות תלם כתלו כיטל ע"ז וכל המבטל מלות תלה כתלו קיים ע"ז] הכוותה עד"ת התוס"ק ליום להפרים רתצית הציפה ולא להמתין עד שיפשפ הוא התום ורמז שלא ימתין תדם מלזכור כד' מרתצית הדבר רק שבל מצוין יפ' לשם שמים שמצוה שמתחיל לעשות דבר תן בשם ומתן תו להמות ולהתעצל יפ' מרתצית כו מתשבה לשם שמים ולא שמתחילה יקבץ וימכור ותו כאשר יתפיק קרן וריווח יפריש לעלמו רק מתחילה יתמר תם תלנה בקנין תו בממכר סכ"ל לפרסם לצניי' ולכני תורה [בכל דרכיך דעהו והוא יישר תורחותיך] תס מרתצית דרכיו ידע ד' בלבו תז מחשבות סכ"ל יישר כד' יוכילו לו יוסר בחורחותיו · תבל דרכו של יה"ר שמתחילה יעשה שלו בעיני נוף ולבסוף יזכור כד' והתים הזה לא יללח כי בבר מסר נרתה ה"לה"ר סיום תומר לו עשה כך ולמחר עשה כך ולבסוף תומר עבוד ע"ז · וזה כל המקיים מלות חלה שים ד' בלבו מרתצית דרכיו מבטל ע"ת שתין ל"ל"ר מוסב בקרבו כמו [לא יפי' נך תל זר] מחכז"ל זה ה"לה"ר תבל המבטל מלות חלה שבלך ושוב יפלח ה"ל"ר תז מקיים ע"ז והכן ·

שם [תר"ל בשם רחפ"ב לעד גדול סי' לו למשה בדבר הזה כך הוא כבודו של מתרן תחי להיות רואה את הנעשי' תל"ל הקב"ס ולא יהנה ממנו כ"ד מתנות כהוכה במחלה תמרי דתכול בהדי קורח יקנו בהדי קילא] הכוותה כי כל הנעשי בתי' של עוטות חטאי' ופשעי' כמו [תבן מקיר תזעק וכפיס מעץ תעננה] ותחכז"ל תס תתמר מי מעיד בי קורות ביתך מעידי' · ועי"י רמבן שהוא תשר רמזו תכז"ל שרק כתרץ יפרתל פועל קדושת התרץ נעשי' · ת"ב יש כושה לפי הפשן הגדול מתתין לרחות נעשי' שהוא חות ומופת שלא הזזיר את השם להיות ירתי תלקי' עבדי ד' כתכז"ל שירמי' הביתה לא תמר לתבותיהו ולמשה מהתרבן שיתמרו שהוא גרס שבך עלה בימין · כך לעד גדול סי' לו למשה בדבר הזה ושתל בך הוא בזיון לפניו שבך עלה בימי' שיהי' נרתי' נגעי' והשיבו הקב"ס [ולא נהנה ממנו כ"ד מתנות כהוכה] למה

לא יסתכלו הכהני' בעת הנגעי' כ"ל מתנות כהונה לדרוש ולחקור לז על כל הנעשה תחת השמש · שהם ל' חומר ופוסע להתרחק ממנו שלא להנות ממנו מן הים החומץ ופוסע בד' כי הקב"ה לא נתן לכהני' חלק ונחלה בארץ רק יכוכבו ליקח מתנות כהונה כדי שיתקרבו עם בתי כני ישראל וירחו על מעמדיהם ויזכרו לותם ויתרחקו מהם שם לא ישמעו אליהם לז יהי' למופת שהכהני' הקדוני' של ד' תבטי קודש

הם ומי שאינו בהני קורח יקח בקולה והבן .

או הכוונה בחמת קצף השמש על הקב"ג מחחיו

תשר שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיו כי מלאך ד' לבאות הוא שם כח הטעם לשמוע לז מה יפה פעמיך בנעלים · תבל להיות בוקר מומי' של ישראל תשר המון ישראל לא יביטו משפט ולא יודעי' שנאמני' פלטי לוחם ויבואו בשער מוכיח · וזה הי' הלשר של משה שתרגם יהי' רוחה בעבי ישראל הכי זה יהי' לכבוד ולתפארת לפני הקב"ג תשר לוחמי' לוחמו ועי"י רבים נעבי' תשר עמה יעמה לותו מהרן ועמה עמה יקרא לחביו יבזוהו לין זה כבוד לההרן · ושביב לו הקב"ה הלא נהנה ממנו' כהונ' הגי"ת לא נתן לכהני' חלק ונחלה בארץ רק יהי' חלקם כ"ד מתנות כהונה שיהי' לכהני' חיותם מתנות כהו"ד כי טובת הנאה לבעלי' ליתן לכל כהן שירצה שידעו ישראל כי לולא שנעבו בקורחתו לו בנובחתו טומאה בפניס לו בתון לא הי' הכהן מרחקו ולא הי' מעמת לותו כי בבא התוכחי שהים לוכח ומכפה בפשי' להחים תשר מחיבו ומפרנסו ותם בכל זאת הכהן מעמת לותו יתמין לו וזה רמז הקב"ה למשה שלא יפגלו לכהני' כי נהני' ממנס כ"ד מתנות כהונה וזה המחלה מלן דאכל בהדי קורח יקח קולא כי נהנה ממנו ולא יקפיד כך בבא הוא שהכהני' הנגעי' יהיו הנגעי' לעמתו לו לעהרו והבן .

שם [לפי שבעוה"ז הכהן רואה את הנגעי' תבל לעוה"ב אמר הקב"ה לני מעשר תחכם הס"ד וזרקתי עליכם מים טהורי' וטהרתם] הכוונה בעוה"ז שהכהן עיני בשר לו ורואה את הנגע כמראה בתין ומעמת הגם שהשער שנדולה עבירה לשמה כי היו רואה מחשבות רק הפעולות ולכך אמרו חכז"ל [כשם שמייב אדם לעשת ידי שמים חייב לעשת ידי הבריות] כי אדם יראה לעיני תבל לעתיד הקב"ה מעשר תחכם הגם שהכהן הוא מעמת וזה זריקת מים טהורי' תשר הקב"ה יזרוק עליהו לטהר לותהו כי הוא יודע תעלומות לב והבן ·

מ"ו לכל מראה עיני הכהן [מכאן לותרו כל כהן הסומא בתחת מעיניו לו שהיסה לור עיניו היו רואה את הנגעי'] הכוונה הרב העומד לתורי' ותומי' לריך להיות תמים הני מום כין בתלות תוקיות וכין בתלות מוסכלות שאז הרב דומה למלאך ד' לבאות ויבקש תורה מפיו תבל לם יש לו חסרון הן בעבירות שבין אדם לחבירו לא יוכל לראות נגעי תבירו הן הגם העבירות וגם לם הכהן סומא בא' מעיניו הן בתלות תוקיות לו מוסכלות אז לא יוכלו לראות הנגעי' ·

מצורע

מצורה [בנגע נראה לי · מרחוק ד' נראה לי] · הכוונה כל מה דעביד רחמנא לטב עביד ולם נראה לאדם שהוא נגע לו הוא סימן שמרחיק ד' נראה לו שלא הביט בגדולתו של ד' שהלו הי' קרוב הי' רואה כי ממלת ד' עליו והבן ·

רבה בנגע נראה לי [ולא לאורי מכאן למדו בית הפ! אין פותחי' בו בלומות לראות את הנגעו] הכוונה לם נחשבו לאדם בבני נפשו שלא זרח שמש הסכל בקרבו שאין בר נשמת אדם מהיר בו והוא בית הפל · לא יאמדל אדם לפתוח בלומות שיתראה לעיני כל שבתוכו הפל ולהביר נגעיו כי טוב שבחוץ יכוסה שמו ולא יודע לבני אדם לו לכהן העומד לשרת לפני ד' כי התורה אמרה שיאמר בנגע נראה לי בבית לם הוא בעלמו מביר שם נגע בביתו ולא לאורי לעשות לו חיון להביר נגעי' לכל עובר ושב והבן ·

שם [והסיר ד' ממך כל חולי וגו' .יפ"ר שמחילתו ממוק וסיפו מר] הכוונה שחולת היער בא מאדם שנשו מבפנים ולא בחולי הנוף שבא לאדם מחון וזה שיסיר ד' ממך כל חילי עכ"פ זה יפ"ר שבא החולי מנוף האדם והבן ·

שם [ר' יהושע אומר לם כיוון לבו בתפילה הוא מוכיח שבשמעת תפילתו שנאמר תכין לבם תקשיב מזניך] הכוונה שלם אדם מתפלל רק על לרכי הגוף על עושר וכבוד אז אין תכליתו נשמעת אבל לם מתפלל על עושר בשביל לעסוק בתורה ולעזר ירחת אלקי' בתרן אז הקב"ה שומע תפילתו . והנה הלב הוא המשל על עושר מחשבות כידוע מהכז"ל יעשה מה שלבו חפץ כמו שפרשתי בקרו"ם כל המעט שבא בתחי' לו משלות לבו הוא הסתפקות ומנוחת הנפש שזה שלות הלב והבן וזה

מה כיון לבו בתפילה שתכלית תפילתו הוכחת הלב
או תפילתו כשמעת שנאמר תכין לבם אז תקשיב
תזכך והכן . וכזה יובן דברי ר' יהושע בן לוי מה
מה הניבו שפתיו של אדם בתפילתו יהי' מובטח
שכשמעת תפילתו שנאמר כורע ניב שפתים שלום
שכוונה כי מי שמבקש תוכל ומעדכים אין זה תפילת
אדם רק תפילת כשהוא שמבקש תוכל למו כמו
שאמר דוד המלך הכפירי' עותני" לערף לבקש מאת
תוכלם . תכל מי שמתפלל על עושר כשבור לעשות
לדקה וכדומה ממידת טובות אז נקראת תפילת
אדם שתוכן תפילתו על דמות אדם וזה מה הניבו
שפתיו של אדם כתפילה אז תפילתו נשמעת . ופי'
יש כי לבקש לרבי הגוף אין זה בריאה כי הוא
טבע תכל לבקש לעשות לדקה הוא בריאה אדשה
וזה כורע ניב שפתים אז יאמר ד' שלום והכן .

תנחומא [יום ג' בקשו לעשות שתין לשלמה
תלק עוה"ב כח תם מן השמי' ותכ'
בספליסם] הכוונה כי אין לאדם אשר יושב תוך
שהוא בגלות יוכל לשער אשר אים עתיר ככסין אשר
שמן תלקו יבשו ויאכלו לור יאועתו וזה תם מן השמים
לתכה בספליסם יש שהמה בגלות אשר בפשם מר לא
יוכלו לשער הקיך בעת שלמה ותקח נשים נכריות .

מ"י [מניין שחייב אדם לזרז תכירו בהלקת הגר]
שנאמר וקרתת לשבת עונג זה הלקת הגר]
הכוונה שבת הוא יום שביתה לנוף ויום עבודה לנפש
כמכ"ל ויקהל משה שעשה קהילות בשבת ללמוד לעם
ליסור ושיתר . והשמה הוא גר תלקי" [גר תלקי" נשמת
אדם] ולריך אים לקרות לתכירו לזרזו על הלקת
הגר שייהו להעלות אור בנשמתו דכתיב וקרתת לשבת
עונג ואין עונג רק מה שמלמד אדם לתכירו בהלקת
הגר והכן .

או הכוונה טבע שאדם להחזיק טובה לעלמו לא
ישתוקק ללמוד לאחרי' כל תכמתו ותכוותו
שיהי' דומין לו תו גם יגדלו ממנו כי מה בלע ומה
יתרון לו בעמלו תשר עמל עד שחקר ובחן ודקק עד
שבגלה לו תעלומות תכמה ע"כ גם שם תלק מחכמתו
לאחרי' החלק הטוב יכתב תחת לשונו להיות אחד
העם המיומד בעם עומד לנגם בעולם . תכל בחכמת
התורה והיראה תמרו תכז"ל [שם למדת תורה תרבה
על תחזיק טובה לעלמך] ופי' הכ"ל שלא יחלק הרזה .
והשמיטה יעכב לעלמו תחת לשונו דפח"ת ולריך
אדם להסתכל שלא יושכח זכרו ח"ו כי מי שהיו
מניח בן ותלמיד כמותו לא יגור עולמי' כעוה"ב

שתין שפתותיו דובבת בקבר רק לריך אדם לסוליה
יקר מזוגן להדליק נר בשמת אדם שיהי' נר לפני
תלקי" [ותחפש ירושלי' בנרות] בנשמות העשורות
וזכות תשר זכותם יהל בהם יחפש ירושלי' וזה רמזו
מניין שחייב אדם לזרז תכירו בהלקת גר שיתדל
על דבר על לב תכירו שיחור בשמתו . שנאמר וקרתת
לשבת עונג . כי עוה"ב הוא יום שכולו שבת . מי שטרח
והכין בע"ש יש לו לאכול בשבת . והכינו תת תשר
יביאו כתיב וכלי שיהי' לו עונג ביום שכולו שבת
לריך הוא להדלקת גר וקורת לתכירו להדליק גרו .

רבה [תרי" בשם ר"ש בן ר"נ בשם
שמעון יסרחל על הר סיני ותמרו כל
תשר ליבר ד' נעשה ונשמע בתוחו שעה קרת הקב"ה
למלאך המות ות"ל תעש"י שעשיתי תוחך קוזם קטור
על הסריות תין לך עסק בתומה זו למה שהן בני
הס"ד בניס תחם לד' תלקיכם ותומר בשמעכם ת
הקול מתוך התוחך וכי יש תוחך למעלה והכתיב
והסורי' עמי' שרי' תלה זה מלאך המות שקרוי
תוחך הס"ד והלוחות מעשה תלקי" הם והמכתב
מכתב תלקי" חרות על הלוחות לל תקרי חרות תלא
חירות וכו'] הכוונה גדול העלה ורב העלילה של
תל זר תשר בקרב אדם שחתא לו תלוני רקיע
שילת האדם לפעלו להחיר על האדן כשהם בשהריס
והוא תלה נכלות להחשיך תלר ולהחיר תלד ות ילא
שכרו בהפסדו והמ"מ הוא היל"ר לוכם תדרת
תלכותו כי פעל הכל תחת השמש כהחכו"ל
קהלת [ושבתי תני ותרתה הכל תחת השמש זה
תדרתו של תה"מ] שתם פעל תחת השמש שחוטא
בחוכו הכל וריק תז הוא לוכם עוה כי זה תדרתו
ותשתרתו . ובתחכוותם יעשה היל"ר המלחמה
לדבר על לב הלדיק' ליתך בעקיפי' עם הרשע' ולא
יוכל לעמוד קוממיות לדבר כאשר עם לבבם כחכו"ל
מ"י תהילי' ע"פ יקום תלקי" ויפוזו תויביו [בקום
רשע' יסתיר תים כ"ז שהרשע' בעוסק תין הלדיק'
בקומה זקופה] שילכו בדרך עקלתון כשהם הסולך
על נחון ולא יוכלון ליתך בקומה זקופה . ודורות
מלפנים לא עשה עלמם כשהם לנחת להחיר על האדן
תבל עשו כאשר זממו במסירת נפש ותחכו"ל בברכות
דף כ' [מפני מה דורות רחשוני' מסרו נפשם על
קדושת השם ודורות תחרוני' לא מסרו נפשם על
קדושת השם כי הא דרב מתנא קרא שירי' ושילם
ד' מלות יעו"ש ופי' כמקו"ח דורות רחשוני' מסרו
נפשם על התחלת הפרלה שרתה תשה בשוק שהיתי'

לבושה

לכוסה כלכום נכרית קרע כסוק מהמסה מלכוסה כי זה הוא קידום הסם שהוא ס"ח ופוגע בחסה בעבור שמימתה מנגע דת יהודית תכל דורות תמרוני' תם בא הזמן תסר רוני' לכוף תותם לעבוד ע"ז או לחלל שבת מסרס נפשם תכל על קידום הסם תין תים מוסר נפש לכן שומע תין להם בכית המלך הוא הקב"ה והכן בקיצר · כי הירא את דבר ד' לא יקח עלות ממרכית הסם רק יעשה כחסר עם לבבו ומחכז"ל [ויעמו כל הס יחדיו ויאמרו לא עמו בחיפה ולא קבלו זה מזה אלא הסוו כולן לב אחד ואמרו כל אשר דיבר ד' נעשה ונשמע] שלא נעלו עלה זה מזה רק הסכימו כל אחד לעשות לקדש את הסם הנכבד והנורא ומח"כ ישמעו מה שיאמרו כי לא יתום על כבוד עלמו רק על כבוד קונו כפנחס שקנא לאלקיו הנס שאמרו מח"כ רואים בן פועי זה · ובזמת גדול המדריגה הזאת לעשות דבר בלי להביע מה יאמרו הבריות כחכז"ל תהילי ע"ה [מליעו כשפי' ישראל עומדי' על הר סיני בקשו לגמוב דעת עליון שנאמר כל אשר דיבר ד' נעשה ונשמע כביכול אמר לו מי יתן והי' לבבם זה להם שלא תאמר אין הכל גלוי לפניו מ"ל ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו] כי דעת עליון הוא שלא לרצות על אשר עתיד להיות אלא על מה שהוא לפי שעה כמו שמחכז"ל ע"פ [כי שמע אלקיט את קול הנער כאשר הוא שם] שהסי"ת היו רואה להביע מה שיהי' לבסוף לכך אמרו ישראל נעשה כל אשר דיבר ד' ולא נביע על מה יאמרו הבריות ומה ילמיח מן הדבר וזה נעשה · ואח"כ נשמע שם הוטב בעיני השוע' או לא · והקב"ה אמר מי יתן והי' לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים שיעבדו אותי כמדריגה הנ"ל הנס שידע שיפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו והכן וזה שרמזו בשעה שאמרו ישראל על הר סיני נעשה ונשמע · בפה אחד הסכימו לקדש את השם ולא לירא מעוש שים אז אמר הקב"ה למש"מ אין לך עסק בחומה זו שאלמלא לא יפעל היפ"ר הוא המש"מ מחומה והכן ·

שם [ר"י ור"ב ורבנן ר"י אומר מירות ממלאך המות] הכוונה גדול תדוניו ורב כח [קול ד' שובר ארזים ויפצר ארזי לבנון] עם הצדיקי' מדקדק כחוט השערה אותן לדיקי' וקדושי' אשר נדמו לארזים וארזי לבנון רק קול ד' שובר ארזי' אבל ארזי לבנון הם הקדושי' הנבקי' כני עלי' מעוטי' יאבר ד' [ולכך נכנין פועל] בקרובי תקדש כי כך עלה במחשבה לפני הקב"ה לדקדק עם הקרובים תליו כפי' הת"ח [כך עלה במחשבה לפני] שרק אח"כ שרתה ד' שתין העולם יוכל להתקיים שיתף מידת הרחמי' לדין אבל אלל הקדושי' כי"ע ומכיריו כאשר מחשבה רחשונה לדין לאותם שחטא קטן נחשב לגדול מכשוע כערך מציאות הקב"ה · כחכז"ל הובא כי"ח ערך מ"ם אות י' [היודע לחשוב שיעורו של יוצר ברחשים מוכטח לו שהוא בן עוה"ב ואני כי' ישמעאל ור"ע ערכי' בדבר] היינו לחשוב שיעורו של יוצר ברחשים כאשר עלה במחשבה לפניו לברוא האדם בללמו בללם אלקי' ולילך עמו בחידת הדין אז מוכטח לו שהוא בן עוה"ב כי לא תפשר לבוא לו דבר אשר לא ילדק את ד' [גם כי תילך בגי צלמות לא תירא רע כי אתה עמדי] וזה שמוכטח שהוא בן עוה"ב לא ימרוד בה' ואני כי' ישמעאל ור"ע ערכים בדבר שלא כי' בני עוה"ז שלא בני עוה"ב שאברגו בעשרה הרוגי מלכיות · כי בחסם הדבוק בד' הוא מחמין שירצה ד' בחליו להיות נפשו בחיי להתבת הבוא"ה ולעבדו בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו אפי' בחלק עוה"ב עיי' חוס"ב מדריגות אחרן הכאן אין אחד אלקי' לנגד עיניו מרוב אהבה לייחד שמו להליל בניו מכל רע · ואחכז"ל רבה ואחמנן [כשירד הקב"ה להר סיני ירדו עמו מיכאל וחבורתו גבריאל וחבורתו ים מאו"ה שברו מיכאל וים שברו גבריאל אבל ישראל ברו להם הקב"ה אמרו אלקי' ד' אמרה נפשי הרי שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד] כי כל החומות ים להם אל תליאות שבל עיניה פוחות או להכיר הבורא ע"י חכמת פילוסיפות ולאמור רלו מי כאל או ע"י גלוי מלחמה נבר אל אבל ישראל לא יעבדו לו בעבור החכמה ולא בעבור הגלוי אלא בחורת אמונה אלקי ד' אמרה נפשי להיות דבקי' בד' כי הוא יהגנו על מות יעו"ש וזה מירות ממלאך המות והכן היטב ·

שם [ר"י אומר מירות מן המלכות] הכוונה יהודי אמיתי מקבל עול מלכות שמים בהסבה כי כל המלות עשה ול"ת אמה דת ישראל ואין בהם עול כי כל אומה ולשון יש להם דת בפני עלמו רק יש עול מלכות שמים [ואבדיל אחכם מכל העמים] שאסור לישראל לעבוד באופן ודמות שעובדי' שאר אומות אלקים אחרים לא יעבוד כך ישראל את ד' אחכז"ל [מלמה היתה אחוב עבשיו שברגו או"ה היא שאומה] וכפי' רמב"ן [לא תעשה לך כל תן אלל מזבח ד'] יען שהוא אלל האומות

שפס מקום: מיפלות חסור להעמיד חלק מזבח ד' שאר חומות: ממפלגי' פרושי רחם וכני ישראל מכוסה רחם · כפי תלמיו מהרמ"ס ז"ל [ודמיפס שומות מכל הטם] המן הרשע הלצון רחם יסוד לחומתם רק זאת להיות שומות מכל עס כיון שים לו דמות שאר עמים נאסר חלטס · כחכז"ל ויבא הפליט ויגיד לאברהם העיברי ר"ו חומר כל העולם כולו לעבר אחד והוא לעבר אחר · וכזה יל"ם דברי חכז"ל כר' חולדות [אר"י כ"ם אם רחית לחיך פורק עולו של תורה מעליו נוזר עליו שמדי' ואתה שולט עליו הס"ד כי אתה תביאו אברהם לא ידעהו וישראל לא יכירהו וילחק היכן היתה חלה מי שהוא חומר נוזר עליו שמדי' אתה מחכיפו לחכות] הכוונה כך חמר ילחק לעשיו הנס אם יחמור יעקב כל המרי"ב מלות רק לא יחמור עולו של תורה אשר מבקש להיות מובדלי' ופרושי' בכל הדברי' להיות פיחות לרחם ושיחו לשון ומלכות וכדומה אשר נקרא עולו של תורה נוזר עליו שמדות שיכפור בכל התורה ודע שאתה שולט עליו כי כן העיד יוסף חומן שבשעת השמדות מחקרי התורה המירו דתם והמון עס נפשם יחם בחשיכת קדושת הטם וזה שישראל חמרו כי אתה תביטו אברהם לא ידעהו וישראל לא יכירהו כי רק חומך קרחתו תביטו חבל תהלוכות אברהם ופקודת יעקב לא ידעהו ולא יכירהו כי אתה אבי' ויילחק לא הזכירו כי הוא חמר לנזור שמדות והבן · ועיקר שיטי' לחדם שכ"פ ירחת שים שמבקש להיות ניכר ליהודי כחכז"ל מ"י תהלי' [ישראל חומרי' רבש"ע רצונינו להיות יצרי' בתורה יום ולילה חבל אין לנו פנאי ואתר הקב"ה קיימו מלות תפילי' מעלה חני עליכם כאלו אתם יצרי' יומם ולילה] לא חמר הקיימו תפילי' אלא קיימו מלות תפילי' דכתיב [ויהי' לטוטפת בין עיניך] שיהי' ניכר שהוא יהודי · ורחו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך שם ירחו החומות שים לבב"י רק מעלה זאת שהשם ד' נקרא עליהו חז וירחו ממך · וזה שבני ישראל מקוני' שאין להם פנאי להיות יצרי' בתורה ומשיב הקב"ה שיקיימו מלות תפילי' להרחות לכל רואי שהם שאתם יהודי' זה משוב מחוד לפני · וזה שרמז חרות על הלוחות חי שמקבל עול מלכות שמים הטול על התורה שבכ"מ שידרוך יוכר שיהודי הוא זה חירות הוא חן המלכות כי חז ירחו ממך והבן ·

שם [ורבנן חומרי' חירות חן היסורי'] הכוונה כי חלה שהשם יעבדו ד' חבל יהשבו לקבול עול

על דבר שם תחנו ושמעתם טוב הארץ תאכלו ושם תמתו ומרים, חרב תאוכלו] הכוונה מי שיושב ומשמר מתי יבוא לידי מלוה ועבודה לד' הוא יתענג בתורה כמו שם יהלך ויושתה תחת מי שלבו מסרב ובעב"מ יעשה ויעשה מלוה או עבודה אז כאלו יחתכו בשרו בחרבות ובמחלוות ויאוכל בשרו וגויפו והרי מטה לנקות בו. [ועיי' בפ' יתרו מה שכ' על דחכז"ל ויתיצבו בתחתית ההר] וזה הוא מירות מן היסורי' וטבן.

אחרי

רבה [אחרי מות שני בני אהרן ר"י פתח הכל כאשר לכל מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב ולטהור ולטמא. לטוב זה משה שנאמר ומרע אותו כי טוב ר"מ אומר שמוד מהול ולטהור זה אהרן שהי' עוסק בטהרתן של ישראל שנאמר בשלום ובמישור הלך אתי רבים השיב מעון] הכוונה משה רבינו לא הי' רודף שלום רק תמיד משה ד' וכלי זעמו של קדושה בידו להכות בלגרוף רשע. הרג מצרי. גרם הרועי'. עמד בשער במחנה וציווה הרגו איש את אחיו. וציווה על אהרן לבלוע קרח וכדומה והוא תכלית הממתי כמו [שנה בשם ד' בספר]. ועיי' בעקידה פי' וירא מצותה כי טוב הגם שהמיתות רע אם התכלית טוב נקרא טוב כחכז"ל [טוב מאוד יום המות] ויען שמשה גולד בלי קטירות החומר באהרן והי' כולו אש לא הי' יכול לדבר שלום לרשעי ארץ כי שכלו לא יוכל שאת לדעת לרון רשעי לכף זכות. וזה לטוב זה משה שנאמר ומרע אותו כי טוב. ור"מ הוסיף שמוד מהול. שלא הי' בו עמו ערלת לב או ערלת בשר. אבל אהרן הי' אוהב שלום ורודף שלום ודן כל מעשה רשע לכף זכות וזה שהי' עוסק בטהרתן של ישראל שדן מעשיהם לכף זכות שיהי' טהורי' ולא טמאי' לנפש וזה מקרה אחד לטוב ולטהור שהכל שוה והבן.

שם (אחי' מפני מה נסמכה מיתת אהרן לפרשת הלומות שלא שמד שהי' קשה לפני הקב"ה מיתתו של אהרן כפרשת הלומות] הכוונה כי כבר הודיעו עיניים שהכנד מחוד בעיני ד' המידות הטובי' שבין אדם לחבירו כמו חלק המלות שונאי' בין אדם למקום והכה מידתו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום שמן הטוב היורד על זקן אהרן וע"י מיתתו נאבד האיש אשר הוא ברית החוך לאבר בית ישראל להיות אחד קשה בעיני ד' כשבירת הלוחות שמורה על שבירת התורה ומשום שעשו עגל והבן.

שם [אחי"ח בא' בניסן מתו בניו של אהרן ולמה מזכיר מיתתן ביוכ"פ אלא שלמד כשם שיוכ"פ מכפר כך מיתתן של צדיקי' מכפרי'] הכוונה יום קדוש ונורא יוכ"פ עלומו של יום מכפר כל עוונות גם בלי כל העבודות עיי' רמב"ן בתורה דלכך כתיב [בעצם היום הזה] וכך מיתת לדיקי' מכפר על הדור הגם שלא נתנו ללבם לתקן מעשיהם. ומשרו [מניין ביוכ"פ מכפר] שייכו שיום עלמו מכפר [שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם] וכן [מניין שמיתתן של לדיקי' מכפרת] הגם שלא עשו עדיין תשובה [דכתיב ויקברו את שלמות שמול וכתיב ויעתר לאלקי' לארץ אחרי כן] שע"י מיתת הלדיק בלבד נעתר להם הש"ת.

מ"י וידבר ד' אל משה אחרי מות שני בני אהרן [מה ת"ל לפי שהוא אומר ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא בני אהרן שלא חלקו כבוד לאהרן] הכוונה בקיצור כי הגם שמעלת קדושת כהונה היא דבר שבא בתולדה וכן המלכות לדוד כחכז"ל בירוש. בכל זאת הנבחר במעלות בשבע הכהני' להיות כהן גדול עליון לשמש לפני ולפניס הוא הניס הקדוש אשר בחר ד' בו [כהן הגדול מאחיו] הגדול בתורה וירחם בטהרת קדושת הוא כדאי להיות כה"ג אשר יקריב לפני ד' אבל בניו הגם שהמה בהניס ניחם כדאי לקרב למלאכו' הקודש. אבל בני אהרן אשבו יען שהם בניו בהני' כמוהו המה רמוי' להקריבה כמו אביהם ולא נתנו ללבם שאהרן גדול במעלות יותר מהמה ולכן חטאו והלכו להקריב לטעמן וזה רמזו יען שחשבו שחלוי בתולדה ולא חלקו כבוד לאהרן שהוא בעלמו כה"ג מאחיו והוא גדול מהם ולכן מתו והבן.

תנדומא [ד"ח לשחוק חמרתי מהולל אר"ח אמר שלמה דברי' שמחקק עליהם מה"ד הולני' כתיב לא ירבה לו סוסי' וכתיב ויצי' לו מרכבי' אלא תורוות סוסי' כתיב לא ירבה לו נשים וכתיב ויסי' לו שבע מאות נשים כתיב לא ירבה לו כסף וכתיב ויתן המלך את הכסף כירושלי' כתבים ולא הי' נגעות וכו' עד וסי' שלמה מחזר על הפתחי' בכל בתי כנסיות ובהמ"ד בירושלי' ואומר מי קהלת הייתי מלך בירושלי' וכן אומרי' לו שלמה מלך יושב על כסאו ואתה יושב ומשתטה ואומר מי קהלת וסי' מכי' אותו בקנה ואומרי' לפני' קטרה של גריסי'

לאכול כאותו שעה אמר וזה הי' תלקי מכל עמלי וי"ח קמה כידו וי"ח קודו פ' קערה של חרס וי"ח קו שברתי' באותו שעה אמר שלמה הכל הבלי' אמר קהלת] הכוונה [י"ח קמה] כי הס"מ נותה שלא ירבה למלך סוסי' רכב ופרשי' להשען על חילו שגדול מאוד להיות גבור בארץ לגרות בהם גויי הארץ אלהיכם מלך ישראל לא ירבה לו סוסי' לשלח למלחמה רק יבטח בד' ויסען בתלקיו אשר אין מעצור להושיע אז כאשר ירצה כי חזלת יד ואפס עצור ועזוב ויותר טוב להיות עניו דכאי רוח שאז ישמוד מי . ואחכז"ל בברכות בפ' הרואה [קמה קמה בחלום יפה לחכמה] כי הקמה קרוב קל היא נע ונד לנוח לחרות לחכל כל רוחות שבעולם לא יעקרנה ממקומה כאכז"ל אחי' הסילוני קלל ישראל בקמה בסוף שתמיד עיקרה במקום גשאר . לכן הים הרוף חכמה לריך לסכול בעוניו לר ומלוק בזיון ומרפה ובושה מיעוט תעוג וכבל זולת אם כל הרוחות יניעו אותו לא יעתק ממקומו וכן כל מי שרוצה לבטוח על רכביו ופרשיו יפול שדוד לחכל אם אינו מרכה רכב ופוס רק שפל לפני כל . לא יחמוד לים את ארלו . כי רק הארץ יעקר כרוח לחכל הקמה בארץ . כך על מלך לחדיר יפילו כל החומות עליו לחכל על מלך לחשר אין לו רכב ופוס בשאר בארלו . [שקר הפוס לתשועה וברוב חילו לא ימלט] שרוב חילו פעל שלא ימלט . לכן נעל קמה כידו והכן [וי"ח קודו קערה של חרס] כי שלמה עבר על לא ירבה לו נפוס שהמוה"ק כיוצא שהמלך העם יהי' רשאון מולך על עלמו על כל תחוות הגוף כי אז טוב לעם [לשרך לרץ שמלכך בן חורי] כי רק הירא ר' לשר מוצא עלמו ממותרות הגוף הוא יגיע כמלוכה כמו בפרשתי בפ' מקן [מכית לישורי' יגע למליך זה יוסף הלדיק מרשתו של פוטיפר מולד מלכיותו של יוסף] הכוונה בבחינת הכוזרי כל חפיד הוא כמלך המולך בעם כך הלב לריך להיות מלך על כל לישרי' של החדש וכאשר יוסף הי' מולך על עלמו בגודל התחוות זה זעות למד חכמות המלכות שהגליח להיות יגע מכית לשורי' ולהיות מיד מלך ישו"ם ולכל התחוות וחמדות יש לם לחת זה תחוות הזעות כדאכז"ל לשר קטן יש בחדש מפקידו רשב מרשיבו שבע וזולת התחוה מוסיף הרוה לת הלמשה עיי' בחורה שלכסוף יתחוה לכלב וכדומה . חבל מי שכורת בריה לעיניו כליוב [ברית כרתי לעיני מה לתבונן על בתולה] הוא שבע וילמוד מעט לסיות פרוש לגמרי [זכה לעשה לו עזר לו זכה כנגדו] כי כל המוסיף

גורע ורבים מלני הפיל' והס"ת ביקש שהמלך לו יחמוד ולא יתחוו'ולא ירבה לו נפים והוא הרב' לרוות זה לחכל הוא ככלי חרס שאינו שבע מלכלוב ואינו יולא מידי דופיו לעוליובן לקח כלי חרס להורו'שלא ה' שבע מרוב נפים [י"ח קו שברתי'] הכוונה התורה אמרה לא ירבה לו כסף וזהב כי עושר שמור לבעליו לרעתו עיני חדם לא תשבענה כפי' העקידה [אל תינע להעשיר מניותך חדל כי עשה יעשה לו כאפי' כאשר ישוף שמים] כמו הגשר יתחוה רק לעיף למעלה הגם שלא ימלא שם לאכול כן העושר חוהב כסף לא ישבע כסף שבלילה הינו מניח לו לישון ומתוקה שנת העובד שם מעט שם הרבה יאכל [אין חדם מת וחלי תאוותו בידו] והעושר עובד עם בעליו וכאשר יסע הממון כן ילך . חבל העני הוא חפצי ושוא חדון לעלמו וזה קו שברתי' שלו בידו שעני הוא חדון לעלמו חבל לא העושר אשר הרבה כסף וזהב הי' עבד עבדיו

ועכשיו הוא חדון והכן .

רבה בזולת יבא מהרן [י"י פתר קריא כי בתחבולות תעשה לך מלחמה כשרטיי' דאמר ר"י לעולם יעשה חדם עלמו כשרטיי החיך יכול לעשות מלוה] הכוונה כי החדם המדבר על לב בני חדם לעשות מלוה לו פעולה טובה אז לא יאמינו לו ולא יאבו לגיו רק אם בעיניים יראו שגם הוא יתן ידו עליו בגופו ומחודו אבל אם הוא יפרד מהם ולא יסייעו בו ולא יאמינו גיו הוא לו להרע להם ויהחל בהם והנה בני חדם הולכי' לספינה וימצרו בפחם על המים בידוע הוא קשרטיי יען שגם הוא הולך לספינה ואם יארע אסון גם הוא יטבע במים וזה שיעשה עלמו קשרטיי למלוה אז יבאי' יאמינו לו והכן .

אך הכוונה מלאכות הקשרטיי שהוא יושב על גפי הספינה והולך לאן נאה בלך ושוב גיגו טובה מלאכה בידים רק ירמוז בעיניו לו בהלבעו לו בקרן אשר בידו לו ידבר אומר מעט . ואפשיו המה מפרתיו עושי' מלאכה במים רעים במעל ידיהם בזעת אפם . ואיש בער יאמר הרב המוכל גיגו פועל מחוה'והמוסקי' משוט המה החבי' הפועלי' גדולות ונוראות . אבל החכם יבין הדברלאשורו לולא רב המוכל אשר עיניו לוחות למרחוק ויורה להם כדרם מה לעשות לא ידעו אבאי מקום ימין או שמאול תוני' בדרך וילאו למלוא הדרך להוכיל הספינה . ויען ר"י שלפטמי' יבי' לחדם תבלית לעשות עלמו קשרטיי לפני המון עם יראה עבודתו כאלו הוא לא יפעל מחומה - כי גדול

מאוד כמו שלא יפסיק אם יתוודע שהוא פועל כדבר יהי' רבי' קמיס כנגדו ולא יעשה הפוך הפוך לגמרי אם יעמוד מרחוק רק ירמוז בעיניו ויהי' נעשה מאחרי ע"י המון העם אז יוצג מבלית הכרלא רק לא יקרא שמו עליו רק על אחר העם בכל זאת הס"ת הרוחה ללבב יבלס לו משבורתו · דכתיב כי בתחבולות תעשה לך מלחמה שיעשה תרס עלמו קבריט התיך יכול לעשות מלוה שלא יוכר לעיני המון עם אם פעל עם שלו · ולמד זאת מיהכה"ג מאחיו שלריך לבוא מרחשים להתוודע על חטאיו ופשעיו ופשעי · וחמ"כ על חטאי' ועוונות ופשעי' של אנשי ביתו · כילו הס המועדי' ומזידי' הגדולי' · וממנו ילמדו המון עם ג"כ להתוודע חולי חטאו לו עיו לו פשעו גם הס ·

שם [מפני מה כה"ג משמש בח' בגדי' חלק כנגד המילה שהיא לח' ימים שנאמר כריתי ביתה אתו החיים והשלום] הכוונה עד"ח כי בח' בגדי' הי' בגדי' אשר שימוש לשכר לקבל הזהומה והוא לנקיות ויש בגדי' לכבוד הכריות כמו המכנס' ויש בגדי' שהמה לכבוד כמו המעיל ויש בגדי' שהמה לחות על הממשלה אשר לחרס כמו החושן ויש בגד שהוא לחות שהוא חיים קדוש כמו הציץ שכתב עליו קדוש לד' וכדומה וכן הוא חבלית כל חרס בשכר שניים רחשוני' הוא חיוך וחמ"כ בשכר שניים שניים להשלים ח"ע וחמ"כ בחידות וחמ"כ בקדושה ובשלימות ד' עד שמוני' שהם והמה ח' זמנים [הנה עשמות נתת ימי] חכל הכה"ג לריך להיות שלוש בכל מעלות מיד ויהי' בו החילויות של ח' בגדי' שהמה כנגד ח' זמנים של שמוני' שהם והמה הכרית הוא כמו הכורת חרס ערלת הגוף כן הוא כריתות מידות מגונות כמו [ומלחם את ערלת לבבכם] וזה שהכה"ג משמש בח' בגדי' כנגד ח' ימי מילה והכן ·

מ"ו [ר"ם בשם ריב"ל מפני מה אין כה"ג משמש בבגדי זהב כיוה"כ חלא אין קטיגור נעשה סניגור שלא ליתן פתחון פה לשטן לקטרג ולומר לחתול עשו להס חלבי זהב והיום משמשי לפניך בבגדי זהב] הכוונה שלא יאמר השטן כל מה שמשמשי בשבועה גדולה ביוה"כ הוא לחבלית למעוט חן בעיני ד' להרבות להס הון ועושר שילביטו רק מי זהב ע"כ המה לועקי' כל היום הב הב חיים כריתי' ופרנסה והכן בקילר ·

שם מנח' יומא [ת"ר ונתן את הקטורת על האש לפני ד' שלא יתן מבחון ויכוסו לחולח מלבן של לדיקי' שהי' חומרי' יתן מבחון ויכוסו מפני דרוש כי בזמן מרחה על הכפורת] הכוונה עד"ח הכהן העומד לכפר בשבודתו לפני ד' הוא לריך להוליח דעותיו ומחשבותיו הקדוש' והטהורי' מלבו אשר סנורי' שם רעיונו להוליח ולהלינם לפני ד' כפי אשר יעלה בקרבו שלהבת קה מילי דכר בו זכור יזכירנו אשר כמוס בקרבו יראת ד' חולרו ולח שיתקן מבחוץ ללמוד פיו ולשונו לדבר נוסף ד' ואח"כ יכנים מדברותיו ללבו כי זה הוא דרך לדוקי' שחומרי' שמנחיל ישראל יתקן דבריו משפט ולחוץ ואח"כ יכנים בתקלות ד' להיות נתה דורם בן ואולי גם הוא יכנה לעשות כאשר דיבר בפיו אבל בחמת להפיך הוא שיתן את הקטורת על האש לפני ד' כפי אשר יעלה שלהבת קה בקרבו כך יקטיר לפני ד' והכן

שם [רב אמר אל תכנס לעיר פתחום ואל תכנס לבית פתחום] הכוונה שלא ידין חרס מקטלות ישראל או משפחה אחת כפי רחות חיים אבר לא לטובה ולא לרעה כי ניקל הוא שיתחרט לבסוף רק אחר הסתכלות זמן רב אז ידין כמיסור [כי אקח מועד אני מישרי' אשפוט] כי המהירות פרי החרטה והכן ·

אן הכוונה כי ביתת חרס למקום לריך להיות לחבלית לפעול כפי כוחו ואומו כדבר ד' כי כודע אחרי ד' אלקיכם תלכון וכמו בשם ת"ח [ככל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך] כך יהי' ביתת חרס לדבר דבר בשם ד' [כריך הכא בשם ד'] אם ביתתו בשבור שכוד ד' כריך יהי' · ולכן חבלית כל אומר ודיבר בדבור דבר על אופניו אולי גם הלים הסוף יבוא ויאמר מן הרוח אשר יבוא עליו בשעה אשר יקרא בשם ד' [נדלו לד' אתי ונרוממה שמו יחדיו] כמו שאמר דוד המלך [על כמותי ידרכני] שעל אומו הבמה אשר הוא מקים לקרוא שם בשם ד' גם הוא בעלמו יריך עליו · אבל דבר נדול לדבר במקום שניהו מביר אנשי המקום ונבחרי הבית אולי הס טובים ונדולי' וכבל דבר אשר ידבר יחשבו שהוא למן שמן אשר ירם יירם עליהם ויחטא לאלקי' ואנשים · ולכן הזהיר שלא יכנים חרס פתחום לעיר או לבית לעשות רושם בביאתו רק מתון מתון יהי' כמו שכתב"ג בא בשמוני' שביב המעיל להיות נשמע שבא בשבודת בפני ד' ולא חלילה לבזות בעליו שמו ואז ירפאתו רוחם כי ישערו כי מה יעשה לאיש אשר בא רק לפני ד' ולא לחרחר או להקטין איש והכן ·

שם ומשה המעיר [נוטל הקב"ה כל עומותיהם
של ישראל ונותנו על עשו הרשע שנאמר
ומשה המעיר עליו ואין מעיר אלא עשו שנאמר כן
עשו אחי אתם מעיר את כל עומותיהם אמר עשו
כמה כח יש לי שאתה נותן עלי כל עומות יעקב
אחי כאומה שאתה נוטל הקב"ה עומותם ונותנו על
בגדיו ועשאו אדומי שנאמר אדום לבושך
יאך ומכאן עד שעשאו לבושים שנאמר לבוש כתלג
חיוור] הכוונה ע"ז שני דברי גורמי שכל"י
יתעלו לד' (א) גודל היתר"ר אשר מסיח לאדם
לחטוא מכל אשר לא תעשינה ומשם בעריות ומכילת
טריפות וריבות וכדומי (ב) התרשלות מ"ע כתכילי
מצה ומכילה בסוכה ונטילת לולב והנחת תפילין
וכדומה מן המצות אשר יעשה איתם האדם ואי
כאם . וזה כי מאשרון חמוכה שאת עיניהם מראו
שפעולות הכ"ל יפשו רושם למעלה שעיני כשר רואי
עולם כמנהגו נוהג שמקדים אחד לאדיק ולרשע
ויש שרשע מגלים אחת לא עבדו את ד' הוא מתארה
כאזרת רעגן וזה שאמרו שהקב"ה מעיל הכל על
השעיר היא ס"מ"ר שרו של עשו או ע"י שאתרבו
בנוים למדו ממעשיהם ויעשו עבירות רבות מעריות
ושריפות וגזילות והערמות אבל עדיין נשארו
ההתרשלות במ"ע שע"ז לא יפעל ס"מ"ר כל כך
ולא הגלות . [ויטילם הק"כה] ומותנו על בגדיו יען
כי הוא מהומל בעבע העולם כולו אין השגחת ד'
על עבדיו ומשרתיו אבל באמת הכל בלרק ובמשפט
אלהים כתלג חיוור רק לעיני בשר לא נראה בנקל
ולכן מתחילה בגדיו אדומי כלומי הוא יגרום במה
שלא מריאה רושם על מלחמת אחיהם הלדיקי תיו
לחיים ועל הרשעי תיו למות אבל כאשר יגלה אור
ד' אז כאורו נראה אור .

שם כי ביום הזה יכפר עליכם [עד זה יעקב
שנאמר לך לא אל הלחן וקח לי משם שני
גדיי עזים טובי טובי לך ומוכיח לכניך טובי לך
שע"י תקבל את הברכות מוכיח לכניך שעל ידם
מתכפר להם ביום"פ שה"ד כי ביום הזה יכפר
עליכם] הכוונה עד"א כתג"ל עבירות שבין אדם
למקום יוכ"פ מכפר שעיקרו של יום מכפר אבל
עבירות שבין אדם לחבירו אין יוכ"פ מכפר עד
שיתרלה . ועזיבת החטאת הוא שעל ידי רוב רחמים
אשר יש לכל אחד ישראל לגדל כניו לתורה ועבודה
וגם לרבי כל עמך ישראל מרובי על אשתו וכיתו
שבכודה את מלך מלכים וכל לרבי עבודת ד'

מרובי ולכן פעם יכשל בגזל וכיוצא בכעשה הלא
גם אביהו יעקב עשה ערמה ותחבולה לקבל הברכות
ותחבו"ל נקי כפים זה יעקב אחשב אם רשע זה
יהי' הכתוב והברכות יחולו על רשעו והוא יעמוד
בעבודתו או מה יעשו כניו ועשה תחבולה ליקח ממנו
הכתוב והברכה וכך הוא מתודי' שגם כאשר הוא
הוא בוגדי' יען שכל אחר חיכב שעוב להיות לו
הברכה ולא יהי' נכתב תחת אביהו או אחיו שלא
ישתרר עליו בעבודת ד' ולכן עוכים גם לכניך
להתכפר עליהם ביוכ"פ והכן .

רבה פכ"ג כמעשה הרן מלרי' [כשושנה בין
החוחי' כן רעיתי בין הכניות ר"ת פתר
קרא בגאולת מלרימה שושנה זו כשביה נתונה בין
החוחי' ס"ת קשה על בעלה לעוקבה כך הוא גאולתן
של ישראל קשה לפני הקב"ה לגאל הס"ל או הכתה
תלקי' לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי] הכוונה כלל
גדול הוי לרשע או לשכיהו כשה שע"י שפעיר לבר בלא
חכן כך ח"ת להתחבר עם רשע שלא ימלא על
על הדרך כחמי הון כחג"ל יש דורש' לשכח שם כח
סי' לדיק בדורותיו ק"ו שבדורו של אברהם סי' לדיק
ביותר ויש דורש' לגנאי בדורותיו סי' לדיק אבל בדורות
של אברהם לא סי' ואחשב לכלום שם סי' רק לדיק
כשאר סי' אח בזמן המבול . ורמזו כשם שהוא פלא
שיגדל שושנה בין החוחי' הוא מבל על לדיק בין רשעי'
אבל בודאי אי אפשר שלא ימלא נקבי' אשר החוחי'
סי' עוקלי' בעלי' שושנה כך סי' כתמי עבירות בתוכו
לדיק הגדול בין החוחי' . וכמה קשה לפני השכל
שהקב"ה יוכ ויגאל ישראל בכבודו בעצמו שכבוד הוא
סי' רחוי' שם סי' אברהם יאמר ויעקב בגלות אבל
לא לפני כני ישראל שסי' מלא' עון רק סי' כשושנה
שלא שימו שמם ולשושנה ומלושיהם וזה רמזו כמה
קשה על בעלה לעוקבה שאבאל השדה יוכ בעצמו
בין החוחי' לעקב שוכן הוא מרמה בחלבא שהוא
שושנה שלימה תמימה כלי מום כך היה גאולתן של
ישראל קשה לפני הקב"ה שהוא יוכ בעצמו לגאול
גוי מקרב גוי שסי' ישראל נכלע' בתוך המלריים
ומעפי"כ בא הקב"ה בכבודו ובעצמו לגוחלן והכן
בקרב .

שם [מה שושנה היא בעולה חלא על גב רימה
כך ישראל היא בעלי' חלא על גב מלות
ומעשי' טובי] הכוונה בשעה שהאדם מולל בידיו בה
או נתני' רימה והשושני בעלי' וגזה יותן ריחה כך בשעה
שהו"א רוצי' לבעל עם ישראל מן התרן מלילה או

הדומה' הלו כני ישראל נותני ריחם כמלות ומע"ט והכן .

שם [כשהכה בין המיתי' מה שהכה זו היה הלא לריח כך לא נכרתו לדיקי' הלא לגחולתן של ישראל] הכוונה כי כל הפירות אם בעליו חוכלי' לא יוכלו שאר העולם לאכול אם זה יחסר אבל כשהכה שהוא חוש הריח יוכלו שאר כני אדם להנות בו כמו בעליו והכה גוחל ישראל לא יעמוד בשער המחנה להשתרר על העם או להאחיל למשפחתו ים . כי אין לו לחכלית עלמו יותר מאשר תכליתו לכל העם וזה שרמזו כמו שהכוונה זו היה הלא לריח שהכל נהני' כה כך גוחל ישראל שהן הלדיקי' לא נכרתו לחכלית עלמן הלא לגחולתן של ישראל והכן . ולו הכוונה כמו שמרמה שוטן הוא רק חוח שים בינן הזה ריח טוב והכל כחיים להכריח כה כך הלדיקי' לא נכרתו הלא כשעה שישראל גוחלי' עלמן שילעקו אל ד' וישמע מסיכלו קולם ושועתם לפניו כא אז פרחם הם עלמן אז נכרתו הלדיקי' אבל משולם לא הי' חיים אשר הי' גוחל ישראל רק הם גוחלי' עלמן והוא שלומם והכן .

קדושים

רבה קדושי' תהי' [הם"ד וינבה ד' לבחות כמשפט תניא אמר רשב"י חיתתי שמו של הקב"ה מתגדל בעולמו כשעה שעושה מידת הדין ברשעי' ואית לי' קריין מניין והמגדלתי והמקדשתי ונודעתי לעיני גויס רבים וידעו כי אני ד' וכתיב נודע ד' משפט עשה] הכוונה בחמת גם אם עושה משפט בלדיקי' שהחריב ביתו והגלה בניו מעל שולחנו ג"כ הוא קחל הגדול והנבור והנורח הן הן גבורותיו הן נורחותיו שעושה ורוחה כן אבל כני אדם אינם מכירי' כזה גדולתו ותפארתו אבל אם עשה משפט ברשעי' אז שמו מתגדל בעולמו גם לעיני גויס רבים ולא לפני ידידי סגולה בלבד אשר מכירי' גבורת ד' גם אם עושה משפט עם לדיקי' והכן .

שם [אתה מרום לעולם ד' רוממות אתה נוהג בעולמך אתת כהוכה ל'אהרן לעולם כרית מלא הוא . אתת מלכות לדוד לעולם דכתיב הלא לכם לדעת כי אתה ישראל אתן הממלכה לדוד על ישראל לעולם ו'אבניו ברית מלא . אתת קדושה לישראל לעולם שנאמר קדושי' תהי' כי קדוש אני] הכוונה כי הכהוכה תוכא מאדם פריעות ומזירות להיות פרוש מאחוות עולם ומזיר אחיו להתעלם בהכים כמידות טהורות ולא לאסוף הון ועושר כאשר בחמת לא הי' לכהני' חלק ונחלה בחוך אחיהם כי ד' הוא נחלתם . ומי הוא זה אשר יהי' כהן לאל עליון ויכדל ממוך הקהל הלוכרי' הון ועושר ומה יעשו בניו אחריו . אבל אם הכהוכה לעולם שגם בני בניהם יהי' מן העומדי' לכית ד' לשרת בקודש לו שפתי כהן ישמרו דעת כי מלאך ד' לכאות הוא מעשה אחות סיתן לכניס עטרת זקניס בני בניס וזה שרמזו שנקרא כרית כהוכה כרית מלח כי כשם שמלח פועל להפסיק כל מיני מאכל אבל המקום אשר ילמיח שם המלח לא יגלית להכיח חב אם כמו [נפרית ומלח שריפה כל מרלה לא תזרע ולא תלמח ולא יעלה כה כל עשב] כך הכהוכה להחרן לעולם וע"י כך הוא מקבל אותה כבחינת מלך לכרך את ישראל ואל כליו לא יתן . וכן הוא במלכות מי הוא זה ומיזה הוא אשר ימסור נפשו במלחמה ויעלך כל ימי חייו נגד העם וכעת מחר יולד יום אשר אחר יבא על כסאו הלא לא ידרוש רק טוב למשפחתו ולא יזכור על העם אבל אם יודע שזרעו יבא על כסאו אז כל מחשבותיו ורעיוניו רק על העם וכן גם המלוכה כרית מלח שלא יזכור לחכלית עלמו רק לחכלית הכלל . וכן הוא בקדושה לישראל שהם יסבלו עול הגלות כעת אשר המוסך רובץ על כני אדם והי' לאחוק לכל העמים . וכרוב ימים יעמוד הים ממשפחת אדמה וידבק כד' ויהי' הוא הקרוב לד' ממלכת כהני' וגוי קדוש אשר נקרא שם ד' עליו שמשם יגיע אור בעולם . ומשם רביבו המשפיע על זה ונפליטו אחי ועמך אבל כל העמים אשר על פני אדמה שיספחו כל הכוחרי' כד' לבית ישראל והיו להיות עם לפני עלמו . ולכן הקדושה הוא לעולם והכן .

שם [זה"ש ישלח עזרך מקודש ומציון יסעדך ישלח עזרך מקודש מקדושת מעשים שבך ומציון יסעדך מציון מעשים שבך] הכוונה הטיקר הקדושה מה שהוא נסתר בקרב הים בלב עמוק והלא שלמד קדושת מעשים מהים אחר הלא בקרבו יגדל קדושתו וכן ציון מעשיו מצויים בעבודת ד' היולא מקרבו מזה יגיע וילמח עזר מעם ד' עושה שמי' וארץ .

או הכוונה קדושת מעשי' הוא שיהי' פרוש מהתנגל במאכל ומשקה כרחבז"ל [לאמר הקב"ה למשה לך לאמור לישראל כני כשם שאני פרוש כך תהי' פרוש'] גדר ערוה בכלל ופפרט אבל לא יעשה

יעשה מכשה כשות שיטים שתיות יין מזיק לו ומכילת חלב וחמאה מזיק לו כשפוך הוא מציון מעשי' שיש שכני' לריכי' להיות מלויים כמעשיהם ויניד כפי שהוא יהודי והכן · או הכוונה טוב לנכות בהנהג לפני ד' כי זה עבודה מעולה מאוד בכל לב וזה מקדוש מעשי' שיש ניידך אחב נם מציון יסעדך שלפעמי' טוב לקדם שם שמים ברכים ולא שילך שפי בהנהג לכם לפני ד' וזה מציון מעשים שיש ניידך כמו בני המלויני' במלות והכן ·

שם [תני ר' חייא פרשה זו נאמרה בהקהל מפני שרוב נופי תורה תלוי' בה] הכוונה שתיבת קדושי' פירשו חכז"ל שם [אמר הקב"ה למשה לך אמור לישראל בני בשם שאני פרוש כך תהי' פרוש' בשם שאני קדוש כך תהי' קדוש' הש"ד קדושי' תהי'] הזהיר לישראל להיות מתחילה סור מרע להיות פרושי' ואח"כ עשה טוב להיות קדושי' ונגר זה לא נאמר על ימידי סנוקה בלבד כתדרי תדרי' אלא בהקהל נאמר להיות כל העדה פרושי' וקדושי' לעיני כל רושי שמם ולא בשתר בלבד אלא בנלוי שבזה תיהי' העדה קדושי' לעיני כל המומות בזה תלוי' רוב נופי תורה והכן ·

שם [כל מי שנודר עלמו מן הערוה נקרא קדוש] ולכאורה פלא כי הטוב הוא חוטא נפשו ועושו יפע והלוך יקרא הנודר מן הערוי' קדוש הלא די בזה שיוסר פרי עון מעלתו . הכוונה כי הלוים אשר יודע בנפשו כי הוא מלא עיני' ומן מעלור לרוחו שלא לזון מן הערוה הוא לא יוכל לבוא עם הערוה בדבר שפתים ואז ינדור בעדו כי מיד יטוח בקהל רפאי' אם יבוא לפתח ביתה ולכן לריך לעשות בעלת שלמה המלך [הרחק מעלי' דרכיך ולא תקרב אל פתח ביתה] אחל הקדוש יוכל לנוס לדרך פעמיו ולקרוב לביתה ולדבר עמה אחל בסוף כאשר יניע ברחם שריבע התשוקה שם ינדור נדר בעדו · וזה מי שפורש עלמו ונודר עלמו מן הערוה ולא שנודר מן השוק או הבית הוא הקדוש · כמו שנאזי הניע בהול יפי' והיא הניד לאישה שהאיש הוא קדוש הנס שהי' בבית עמה והכן ·

שם [ומי מאיך קדוש ולא ירחה בך ערות דבר ערות דבור] הכוונה כאמור בגמרת הרמב"ן ובשאר ספרי מוסר אם לא דיבר האיש עם האשה מן שוס דבר הפוגם המחשבה אז הבני כולם טובים וזה ומי מאיך קדוש לימתי אם לא ירחה בך ערות דיבור והכן · או הכוונה שהיבורים הם המחנה

על הנפש והדיבור הוא בא מן הנפש כאודע מתרגוס ויהי האדם לנפש חי' לרוח מללה . ואם כל האיברי' קדושים אז לא יצא מהלשון ערות דיבור וזה ומי מאיך קדוש הייתי האיברי' אז לא ירחה בך ערות דבר ערות דיבור והכן ·

שם [תני' ב' משל לבני מדינה שעשו ג' סעודות לאדון מה עשה המלך היום ברחמו אחד ואחים ברחם בניו כך כל יום העליוני' מכאיר' לפני הקב"ה שלש קדושות ואומרים קדוש קדוש קדוש מה הקב"ה עושה נותן ברחמו אחד ואחים ברחמיו על ישראל הש"ד כי קדוש אני והתקדשתם והייתם קדושי'] הכוונה עד"א כי המעלות המלך המה על שלשה שם הוא חכם גדול הים נבון וחכם מרמי' . וגם נבור הים מלחמה אשר על חוייו יתגבר כארי וכלביא · ולפ נס זאת כי העושר רב לפניו וילבור זהב וכסף כחול אשר על שפת הים וע"ז נאמר [על יתהלל חכם בחכמתו ונבור בנבורתו ועשיר בעשרו] והכני מדינה כיבדו אותו בג' סעודות על בני ג' מעלות הנ"ל אשר לפניו אחל שם המלך הוא הים עניו ושפל בירך אז יפוב הן אמת שיאמה לו כתר החכמה אשר אני חכם ואין הים ניתי אשר יתן חוקי' טובי' ומשפטי' ישרי' שהכיותי ברוב שכלי וגודל תבונתי אחל כתר נבורה לא אקח כי זאת יאמה לבני אשר הוא ב"ה הים אשר לומה מלחמה השערה וכן כתר העושר לא יאמה לי רק לבני העומד על המוערות אשר ידע להרבות ממון במדינה ממדיונת אחרות ולהם יומנו כתרי הנשתרי' · והנמשל הקב"ה מתקלס בקדושת ישראל שהמה עם חכם ונבון ע"י חוק' ומשפטי' טובים ויפרים וגם מרוב שלומם ועבודתם לעשות מלות נדולות אשר קשים אחוד וגם בעבור המידות טובות בגמ"ם בין הים לרעהו אשר הכל מיד ד' [כי ממך הכל ומידך נתנו לך] אז הוא ישראל אשר בך תתפאר · והקב"ה אומר החכמה יצא ממנו [כי ד' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה] אחל בגבורה נגד מלחמות הש"ה או פיזור ממון לגמ"ם אין כיל ד' רק בבריות אחל כי הכל בידי שמים אוז מירחת שמים אז יאמה שתי קדושות לבניו והכן ·

תנחומא קדושים תהי' [אמר להם הקב"ה זכיתם אתם נקרא' עדה רעה שנאמר עד מתי לעדה הרעה הזאת] הכוונה כשהם עולי' עול' על הכבשים וכשהם יורדי' יורד' על לשפר · כי

מין דרך ממוצע בכלי ישראל או קדושים או טמאים כי טבעם עזי נפש או עזות דקדושה או עזות דטומאה [והכה מלאכי חלקים עולי' ויורדי' כו] עולי' עד לשמים או יורדי' לארץ וזה שם זכיתם לחם עדת קדושי' כולכם קדוש או מ"ו עדה הרשם הזאת גרועי' מכל משפחות האדמה ·

שם [נקרא קדוש שנאמר ק' ק' ק' ד' לצבאות וכן כי קדוש ד' לצבאות וקרא לישראל קדושי' שנאמר קדושי' תהיו' אמר אמר הקב"ה בטוה"ז קדושי' נקראתם לעתיד ובי' כתיב בלעם בילמדני' קדוש יאמר לו] הכוונה יש בכלל יתר על הפרט שם אין בעין הרשה שהדור נמשטו מן בני עלי' אבל נכלל טוב בני ישראל קדושי' המה [מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ] מ"כ עכשיו בהלטרפס יאדין נקרא הכלל ישראל קדושי' אבל לעתיד גם ליחיד מיחידי סגולה קדוש יאמר לו וכתן ·

שם [אר"פ הכהן בר"ח אר"ש מאי דכתיב ותשמע אחרי קול רעש גדול מהו אחרי אמר יחזקאל משקלסתיו שכי ואחיכי שמעתי מלאכי השרת מקלסי' זוהו אחרי ותומרי' ברוך כבוד ד' ממקומו] הכוונה האדם בעל בחירה כי עובד את יוצרו ואת יצרו ושם הוא מכיר את קונו לדע'שכל עבודת הגוף הוא עבודת הנפש ומקלס להקב"ה על כל קימה וקימה שם ושמח לעשות רצון קונו אז מלאכי לבות יהודון הגם שים להם המחוקקת גבוה מעל גבוה לעוף כהשגה ילמדו מכאי ישראל לקלס לעשות רצון קונם כידוע מספרי תן ובספרי בפיר בריח מהומה וזה בשקלסתי אחיכי שמעתי מלאכי השרת מקלסי' ברוך כבוד ד' ממקומו וכתן ·

שם [אר"י מאי לא תסי' ק"ם קלס בעיניך מפני שים כה רמ"ח מיתת כמנין רמ"ח מיבדי' שבאדם ומהן ברוך שם אמר הקב"ה שם שמרת את שלי לקרות ק"ם כתקנה אחי תשמור את שלך לכך דוד מקלס שמרני כחיסון בת עין ת"ל הקב"ה שמור מלותי ואי' תרשב"ח למה"ד לאדם שהוא בגליון ויש לו כרס ביהודה ואדם אחר שהוא ביהודה ויש לו כרס בגליון אוחו שבגליון הולך ליהודה לעבד את כרסו וזה שביהוד' הולך לגליון לעבד את כרסו עמדו זע"ז אמר ז"ל עד שאתה בא למקומי שמור את שלי בתמונך ואחי תשמור את שלך בתחומי כך אמר דוד שמרני כחיסון בת עין ת"ל הקב"ה שמור מלותי ואי' הכוונה הלדיק' מהפלגי' שד' יפגיח עליהם ויגילם [לופה רשע לגדיק ומנקם להמיתו] ולרוך אסי' מד' שלא יעזבנו בידו ולא ירשיעו בהשפטו · וחכז"ל אמרו [והמתים אין] שפגע מדה"ד בלדיק' על שלא מיתו כרשעי' ועי' תחומת סוף תזריע [אמרה לפניו רבש"ע אם גלוי וידוע לפניך לשניהם מי גלוי ולפיך הי' להם לממות בידם ולהשבוח על קדושת שמיך ולקבל על עלמן ולשבול הכאות מישראל כמו שהי' הנביאי' סובלי' מישראל שהרי ירמי' שבל כמה צרות מישראל ויעשי' כמו כן לכתיב גוי נתתי למכים ולחיי למורטי' וכן שאר נביאי' ואם שלדיק יקרא ק"ם כתקנה היינו שקורא בשם ד' ומקבל עול מלכות שמים כיסורי' [ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך] זה נקרא ק"ם כתקנה ומקיים מלות תוכחה כהוגן אז הקב"ה שומר נפשו כי הוא שלומו ושלומו כמותו : [מי הקדמני ואשלם] מי שהקדים להקב"ה צריך לשלם לו · ודוד המשיל שמרני כחיסון בת עין השיב לו הקב"ה שמור מלותי וחי' אל תדאג כלל אם תסי' כמותי · והניחו משל בשני בני אדם שמור כרמי כחמותך [כרם ד' לבחות] שלא יערוך הקב"ה לבוא בטוה"ז לשמור כרמו · אז ישמור הקב"ה בר אלקי' נשמת אדם שהוא בחמותו אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש · וק"ם רמ"ח מיבות כנגד רמ"ח מיבדי' שק"ם כחיסון שומר כל הגוף וכתן ·

תב"א קדושי' תסי' [מכאן אמרו כל המזלזל בטבע"י סימן רע לו עליו הוא אומר והי' כשמעו דברי האלה הזאת לא יאבה ד' סלוח לו הא למדת כל המזלזל בטבע"י סימן רע לו] הכוונה עד"א מייב אדם לשלח ידי הבריות כשם שמייב לשלח ידי שמים שימלא מן בעיני אלקי' ואדם ולא יינבה שכם אחד על אחיו לעשות בטוב ויפר בעיניו לשמור אלקי' יודע מחשבותי כי הוא יודע תעלומות הלב הגם שאני מחשד בעיני עולם שלא טוב עשיתי בעיני וזה המזלזל בטבע"י שגם מעשיו יהי' נקיים סימן רע לו כי עליו נאמר והי' בשמעו את דברי האלה הזאת ואמר שלום יהי' לי כי בשרירות לבי אלך · גדולה עבירה לשמה ממלוה שלא לשמה · כי לא יאבה ד' סלוח לו כי אם מיד להיות ידיו נקיים וטהורי' וימלא מי נקי וכתן ·

רבה [וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל הס"ד עץ חיים היה למחזיקי' בה] הכוונה המוסיק לא יכבד עול פריסות מתלות עוש"ז תדרכה ואי עולם נעשה בתוכיהו להבות אז כל עיני עוש"ז בתכז"ל כל מה דתסר לן רחמנא שרה

שרא לן · ונזיר צריך קרבן על שציער עצמו מן היין · ואמרו כל היושב בחענית נקרא חוטא · רק בעל תאוה אשר אין מעצור לרוחו הוא צריך לגדור גדר בעצמו מן כל דבר תענוג ושמחה · ולכן בשעה שבאו לא"י צוה הקב"ה לנטוע כל מיני אילנות מאכל להורות במקום קד,שה כא"י המצוה לאכול ולשבוע מטוב הארץ · ורמזו חכז"ל למי שמחזיק בתורה ולא ירפאנה ולא יעזבנה בפעם בפעם אז התורה לפניו לעץ חיים דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום ·

שם פכ"ה [אמר ר"ת כל מי שיוצא לדרך ואינו מכוון לבו למלחמה סוף שהוא נופל למלחמה אבל שבטו של זבולון בין מתכווין ובין אינו מתכווין יוצאי' למלחמה ונוצחי' הה"ד ומזבולון יוצא צבא עורכי מלחמה ולעדור בלא לב ולב מהו בלא לב ולב אלא בין מתכווין בין אינו מתכווין הם יוצאי' ונוצחי'] הכוונה בכל החכמה כל הכסף שתומך התורה יחלק חלק כחלק כמו הדורש התורה בנחלת עין לא ראתה בעוה"ב כמו שיקבל שכר העוסק בתורה כן יקבל המחזיק ללמוד תורה כידוע מדחכז"ל על פ' [שמח זבולון בצאתיך ויששכר באהליך] כי כרובי' המה פניהם איש אל אחיו · ויש עוד יתר שאת למחזיק בתורה מהאיש העוסק בתורה כי הלומד התורה הוא יוצא לחקור בנפלאות תמים בתוה"ק אשר היא למעלה מהשמש אם עיניו ולבו אינם תמיד שם ללחום מלחמות ד' עם הילה"ר אשר עומד לנגד בחרב המינות וברומח האפיקורסת האדם נופל בידו [כי ברוב חכמה רוב כעס] יש כמה אבני נגף ולירי מכשול לפני החוקר חקר שדי ממעל ונקל הוא שהדורש יפיל ברשת השגיאות והדמיונות אבל המחזיק בתורה נשאר לבו תמים שבכל אופן כוונתו להחזיק התורה ומצוה ובא בשכרו · וזה רמזו מי שיוצא בדרך מפולש באורח חיים למעלה מן השמש אם אינו מכווין לבו למלחמה עם אל זר רוח הילה"ר המסיתו סוף הוא נופל במלחמה · אבל שבטו של זבולון היינו המחזיקי' תורה [בין מכווין ובין אין מתכווין] בין שהת"ח יצליח דרכו אם לא בכל אופן נוצח ובא בשכרו כי הוא ביקש שיעסוק בתורה ועבודה לשמה והבן ·

שם [אתה אומר בו תדבקון אלא מתחילת ברייתו של עולם לא נתעסק הקב"ה אלא במטע תחילה הה"ד ויטע ד' אלקי' גן בעדן אף אתם כשתכנסו בארץ לא תתעסקו אלא במטע תחילה הה"ד כי תבואו אל הארץ ונטעתם] הכוונה עד"א כי אם אדם אוכל עשב הארץ אז אוכל כל הצמח אשר הביא האדמה וכן אם אוכל בשר אוכל גוף הבהמה שלא נשאר ממנה שורש וענף אבל בנטיעות אילן מאכל אדם נוטע ואוכל הפירות והגוף האילן קיים לעד הנמשל כל דבר אשר ישמש אדם בו למען הביא לו ברכה לא יהי' נבהל להון איש רע עין אשר תאכל הדבר אשר מביא לו הנאה נהפוך הוא שיאהב לרעהו כמוהו שיגדל האיש ויפרץ רק הוא יאכל פירותיו וכאשר ברא ד' את האדם התחיל בנטיעה להורות שינוח האדם בג"ע לעבדה ולשמרה שיהנה האדם בעוה"ז רק מן אילנות שיאכל הפרי וינוח העץ בגדולו אבל כאשר הי' כעיר פרוצה אשר אין חומה ואכל גם מעץ הדעת אז אמר הקב"ה שיאכל מעשב הארץ אשר ע"י אכילתו לא נשאר שורש וענף כי הכל יאכל ולא נשאר בארץ מאומה [עיי' ברכות כל שנשאר השורש נקרא אילון] אבל כאשר יביאו בני ישראל לארץ צוה הקב"ה שהמה ינטעו אילנות פירות שיאכלו הפירות וישארו האילן בארץ להורות כי אין תכלית לכלות הכל בצר עין ·

שם [אברהם כה"ג הי' שנאמר נשבע ד' ולא ינחם אתה כהן לעולם] הכוונה אמונת אברהם אבינו ומידותיו הטובי' לא הי' חביבי' רק באומה אחת לבד להיות כהן בגוי אחד אלא בכל אומות ודתות הי' ניכר אברהם לכהן להיות אהוב וחביב · והנה לכהני' יש משמרות אבל כה"ג הוא בראש כל משמר ומשמר וזה שאמרו שאברהם הי' כה"ג שנאמר אתה כהן לעולם והבן ·

שם [שוקיו עמודי שש זה העולם שנברא בששת ימים כי ששת ימים עשה ד' מיוסדי' על אדני פז אלו דברי תורה דכתיב הנחמדי' מזהב ומפז רב] הכוונה תאוות עולם וכל חמודיו בעמודי קורי עכביש הבל המה בין לילה עמד ובין לילה אבד המה חושך ואבדון · אבל למי שהולך בדרכי תורה ומצות אז כל חמדת עולם קיימי' לעולם כי בונה מהם ביתו בחומת אש לעולם צדקתו עומדת לעד הון ועושר בביתו · וזה שוקיו עמודי שש אימתי תשוקות עולם מאבני שיש קיימי' לעולם . כאשר המה מיוסדי' על אדני פז זה תורה שנחמדי' מזהב ומפז והבן ·

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלקיך אני ד' · הכוונה כי האיש המהדר פני זקן ויקום בעבור שיבה ומכבד לזקן יותר מאיש רך

בשנים

בכניס הוא המות שמכבד ליתן נותן מז יוכל להתקיי' וירחת מתלקיך לכי ד' שלא יחליף בדת כדם מלכ·

שם [ר"ח תומר בכוכג שבטולם מלך בו"ד גוזר גזירה אם רלה לקיימה הרי הוא מקיימה ואם נאו סוף שמקיימה ע"י מחרי' מכל הקב"ה ליתו כן מלה גוזר גזירה הוא מקיימה תחילה הב"ד מפני שיכה תקוס והדרת פני זקן וירחת מאלקיך לכי ד' לכי הוא שקיימתי מלות עמידת זקן מחילה] כב ואם הקב"ה גוזר גזירה ובלריך מבטלו מ"כ אפוא הקב"ה עומד לפני מכרסם כשאר התפלל מכרסם אולי יש ממיני או עשרה לריקי' בתוך העיר התחתית וכו' והשיב לו הקב"ה לא תעשה מ"כ הרי הקב"ה עומד לפני מכרסם הרי שקיים הקב"ה [והדרת פני זקן] תחילה כך ילמוד כל איש ישרחל לבטל דעתו מפני זקן שקנה חכמה וירחה ויחלוק כבוד ליהלו והכן·

שם [מרשב"ל לפי שבטולם"ז כופא חדש ואחר מבלהו נוטע נטיע ואחר תוכל לבל לעתיד לבוא מה כתיב לא יבנו ואחר יאב לא יטעו ואחר יאכל לא יגעו לריק וכתיב ונודע בגוים זרעם] הכוונה בבטולם שם אחד ממלית חדשות בארץ וגומר מחשבתו להיות שמו נקרא עליו אז רבו עליו האומני' המקומי' תותו וירביבו עוד בפשם לבלות מעשה ידיו וזה שם כוכה בית אז אחר מבלהו אבל שם נוטע רק נטיעה שמוחן רק הזרע והיסוד לדבר ואין שמו עליו אז אין עליו קנאה ושנאה. והוא עמל ואיש אחר יאכל מלבים נטלים שיהו שלו· סוף דבר הכל הבל· אבל לעתיד לא יבנה ואחר יאב לא יטעה ואחר יאכל רק כל איש נהנה מיגיע כפו וזה שלא יגעו לריק· ונודע זרעם בגוים· כי יוכר כל איש אשר פעל והכן·

אמור

תנחומא אמור אל הכהני' [זח"ה אמרות ד' אמרות טהורות לשם שהקב"ה מזהיר את ישרחל בשביל קדושתן וטהרתן] הכוונה יש לי מקור מחשבתם מקדושתם וטהרה מרשם לורי' זרע קודם מחשבתם לבן מזיק כל תועבה וכל טומחה אבל אשר תומות לא יזיקו אז עשירות וכבוד כמו שפי' תרמ"ו החת"ם ז"ל [ויאמן יאורון ויבעבו] הממותי' נעשה הנקרתי' בשם יעקב וגם הביולני' הנקרתי' בשם ישרחל לא יבעבו אבל הבני עלי' הנקרתי' יאורון כמו [ויסי ביאורון מלך בהתאסף רתשי עם יחד שבטי ישרחל] השם יבעבו בנקל כמו בן מלך יחלה ע"י תכילה שהוא שומן ביותר והכשרי לא יחלה וזה בשביל קדושתן וטהרתן של ישרחל אשר בטרם יצאו מבטן חמש שתקדשו ולא יוכלון לעמוד אם יתעמאו ע"כ הזהיר הקב"ה את ישרחל·

שם [תנא הוא השעיל אשר בו גידל וכו נקבר וכו שלם] הכוונה להורות ברחו' לאדם להיות נשאר תמיד בשתיני תבותיו אשר נתגדל בו בעבודת ד' לא יחליף ולא ימיר בדמות עבודת הקודם לפני ד' כי הכל אחד וזה רמזו בו גדל בו נקבר וכו שלם והכן·

או הכוונה שעלת אדם הוא אין חוקף לאוש אדם שאין לו אחד רק מלקי' ואחת בדורו ואחת יהנה פיו אז הנש אם ידבר קשה ימלא חן יען וכיון שאינו חוקף לחיים ולא יהדר פני אדם קטן וגדול שוו' אללו· ושמואל הניח מנשורי' לא ה' חוקף שהרי כאשר ה' עוד נער הורה הלכה לפני עלי שאחיטה בשירה בזר כדברי חכז"ל על הפ' [ויאחזו את הפר ויביאו את הנער אל עלי] · ואח"כ הגיד לעלי כל הקללות והרעות אשר דיבר ד' עליו ועל ביתו · וכ"ז בימי נעוריו · ואח"כ כאשר ה' נניח לד' הגיד לשמואל המלך שהסכיל לעשות והוכיח לו על פניו והודיע לו יען כי אתם דבר ד' אתם ד' אותו ממלוכה · והוכיח לכל ישרחל דעו כי רעתכם רבה · והמתין לדוד עוד כחיי שאול וכאשר הלה שאול אותו בחוב הגיד לו שאחר הוא ובניו עמו בחילתו ימות במלחמה · והנה השעיל מורה על איש שכל מעשיו זכים ונקיים וכרורי' כמו שהתפאר איוב [לדק לבשתי וילבשני כמעיל ולניף משפטי] . והכל הולך אחר החיוך הנאם על כי חנה השאילו לד' כל הימים וגדלו כמעיל הוא למשל לפניו לדעת שתמיד יהי' כל התנהגותיו זך ונקי בלא שפתי מרמה וזה שרמזו כמעיל נתגדל כאשר הגיד לעלי כל הקללות וכמעיל נקבר כאשר הודיע בזקנותו חס לשאול וכל ישרחל בלי שום חנופה ובו כמעיל בלי חנופה עלה בחוב להגיד לשאול שאינו הכל כ"ו זך ונקי כמעיל ונניף·

רבה אמור אל הכהני' [אמרות ד' אמרות טהורות מלינו שעיקס הכתוב שתים ושלש תיבות בתורה שלא להוליך דבר טומאה מפיו הס"ד מכל הבהמה אשר תיניו טהורה ולא כתיב מן הבהמה הטמאה] הכוונה הגם שבמה פעמים כתוב בתורה בבהמה טמאה רק שם רמז בתורה

ופתבם ליכיכו עסורה להרחות שעיקר החסרון שאין
לו שלימות שיהי עסרה ר"ק לוחה המקום ולא
רק בעבור שים לה שימי טומאה להורות מוסר
שלא לומר להכירו שמרמיק עצמו ממנו בעבור
חסרונות'ו רק בעבור שאין לו שלימות.

שם [מכל דורו של מחתב כולן עובדי ע"ז ה'
ופ"י שלא ה' כהן דלטורי' ה' יולאי'
למלחמה ומלחמי' הוא שעבדי' אמר למלי' הלא הוגד
לאדוני וגו' ומכלכל לחם ומים חם לחם למה מיס
הלא מלמד שסי' המיס קסי' לו להכיל יותר מן
הלחם ואלי' מכריז בהר הכרמל ואומר אני ניתרמי
נביא לד' לבדי וכל עמי ידעו ולא מפרסמי למלכח]
והוא שלא הלא המבוקש נשמע שלא ה' כהן דלטורי'
יען שעבדי' הביא מיס בשגלה ויודעי' מזה כל העולם
ולא הגידו למלך המבקש לקחת נפש נביאי ד' למה
הוסיף המדרש עוד שאלי' אמר ונותרתי אני לבדי
הכי רק כדאת ה' בהפלית שלא ניגלו למלך. הכוונה
כי אז אשר המלך ביקש להרוג כל נביאי ד' ונשפוך
דמם מרלה והעביר הממשלה מהם ונחנה ביד נביאי
הבעל אין להפלית על שלא הגידו למלך שנשארו עוד
נביאי ד' בארץ כי בעבע בני ישראל ברחם על הארדפי'
נקיים [אחרי ד' תלכיכם תלכון וכו תדבקו] כי תלקי'
יבקש את הארדף די לנביאי ד' שלא ישזפתו חוך
הסמם ונחנאו ולמה ימהרו לשפוך דמם חוסם. אבל
ים להפליא עליהם כאשר רלו שעמד אלי' בהר הכרמל
לעשות מששט חרון בנביאי הבעל ולעקרה ולשרש
חומם וקרא בקול גדול התפללו עלי הלא ידעתם
שנביאי הבעל המה כמה מחות ואני נשארתי לבדי
נביא לד' נכל זאת יעשה לו תלקי' כאת הגם שהוא
ימיד ולא יעשה להמון נביאי שקר עתה ה' העת
והזמן למלוח לטורי' למה אלי' מתפלר שהוא נביא
לד' לבדו. וגם בדבורו של אלי' אשר דיבר להעם
שהוא נשאר נביא לד' לבדו יפחדו כולם לשלוח בו יד
שאם יעלמו יד בו לא יהי' עוד נביא לד' ומה יעשו
העם אם יולעו להם שקר בימין נביאי הבעל לא
יהי' אים אשר יהי' נביא לד'. זאת פחד העם כמו
בירמי' ק' מ"י [ויאמרו לכו ונחשבה על ירמי' מחשבות
כי לא תאבד תורה מכהן ועלה מחכם ודבר מנביא
לכו ונכהו בלשון ואל נקשיב אל כל דבריו] שפי'
השקידה שלא רלו לגרגו כי ידעו בטעמם ים עת לכל
חפץ יבוא הזמן אשר עוב מחוד אם ים נביא לד'
בתוכם שהוא לתורה ככהן והוא לעלה החכם ולדבר
ד' הוא הנביא ביודע דעת עליון לכן החכימו ואמרו
לכו ונכהו בלשון שיבקרו מומיו שידברו עליו קשות
ולא יאמינו על כל דבריו אבל ים וים שלפעמי' יאמינו
לו לפח"ת. וזה שרמזו שגם לז כאשר אלי' אמר
בקנאתם לד' להגדיל הגם שהוא לבדו נשאר נביא לד'
ובא לנקוס נקס בהמון מנביאי הבעל בכל זאת לא
הודיעו למלך שייסר את אלי' ולהוכיחו על פניו שעקר
כפיו שלא נשאר לבדו והבן.

שם [שני בני אהם נהגו דרך ארץ אברהם
ושחוק אברהם כתיב בו ויקח את שני
נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עולה ויקם
וילך אל המקום אשר אמר לו אלקים וכאן וילך
הוא ושני אנשיו עמו ויבאו אל המקום לילה וכי
לילה הי' אלא שאתו שעה הי' להם אפילה כלילה]
הכוונה בודאי הוא גדולה וכבוד ותפארת לאחת
עם שני נעריס או שני אנשים אתו אבל רק אם
ילך לתכלית גדולה וכבוד ותפארת ולכן גם בכאשר
כתיב [ושני נעריו עמו] אלא הי' שבד לעבדי' אבל
אברהם אביכו הלך לשחוט בנו יחידו אשר יצחר
אחוק לפשו כפי טבע אנושי וכן שחוק שהי'
היוס מושך ואפילה לפניו כי שיער בנפשו כי קרוב
יום מידו כי ד' לא יעזבו בחורי' ותומים אם כן
אפוא הי' לאברהם ושחוק לקוץ בחייהם מי יאמר
כבוד בעלמו בעת כזאת אשר העולם אחך בעבדו
אלא ללאת רק בשני נעריו. אבל מגודל לדקת
אברהם ושחוק אשר הי' בפשם ורוחם דבוק בד'
לאמור אחתו לא אלא רע אדרבה כל מה דעביד
רחמנא לטב עביד ל"ש נהגו ד"ח בעלמן בעת
כזאת. אתחילה לקח אברהם שני נעריו עמו כאלו
הולך לקבל גדולה ותפארת ואח"כ לקח את יצחק
בנו ויבקע עצי עולה ואח"כ ויקס ויולך אל המקום
אשר אמר לו אלקי' הי' בעיניו כמו אם יעלה גדולה
להיות אדם גדול בעולם'. וכן שחוק הרחה לדקתו
ליקח שני אנשים עמו בעת אשר ביום הי' עליו
אשכת לילה כי קיבל בכל בהכנה רבה. אבל
בלעם הרשע הוא לקח שוטר וכבוד לא בשלחת
הוא שלקח שני נעריו אתו והבן.

מ"ו [מלאכי' כאמרו לאחד ישראל בשני מאמרי'
אמור ואמרת] הכוונה אמירה אחת לעבוד
ד' גם שלא לשמה כדי להשיג שוטר וכבוד ואח"כ
אמירה שני' לעבוד ד' בהכנה שאתוך שלא לשמה
בא לשמה.

שם מדרש גדול ומביא הפסוק [פה להם ולא
ידברו עיניס להם ולא יראו. אלו כאיב

כמו ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום] הכוונה אם הפה מדבר לכבוד הקב"ה אז הפה פה תכלית שמדבר שלין בפה תכלית אחר רק לידבר אבל אם מבקש בחמרי פיו תכלית אז לא נקרא מדבר כי הפה נברא להפיג תכלית לנוף אשר לו הפה וזה [פה לפה] אם הפה משמיע קולו לתכלית לפה אז [ולא יכבו] שלין זה דיבר אבל במשפה כתיב [וידבר משה אל ה'] שזכה לכוח למדרגה כמו [וידבר ה' אל משה] שלין בחמרות ד' רק חמרות עסורות. [ועיי' במדרש שם קע"ס פרשיות לא נאמר וידבר משה אל ה'] וכן בעיניס אם אין בתכלית הרמי' רק לרחות בעיניות להבין ולהשכיל כמו [רואה אני דברי אדמון] אז נקרא רמי' אבל [עיניס לפה] אם הרמי' לתכלית לפניהם נקרא ולא ירמון כי הרמי' נקרא עסי' שמביא תכלית לפה וכן.

דבר אל אהרן ואל בניו לאמור ויזהרו מקדשי בנ"י ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי אני ה'. הכוונה כי דברי המגיד מוסר וירחת ה' לא יקובל בהמון עם רק אם הרב דומה למלאך ה' לכלות שלא יבקש מחומה בשברו אז יבוקש תורה מפיו כי נגלה לעין כל שהמה דברי היוצים מן הלב. וזה שאמר הכתיב [ורותי נפש הכסבי' דשן ואת עמי יאבעו נאום ה'] אם הקב"ה מרוח נפש הכסבי' המורי' בעם כי יפלא מפה בין לת ודין. דשן. שהמה עשירי' ולא יבקשו תפקידם מהמון עם. אז המה הכסבי' יאבעו עמי נאום ה' בתורת ה' ויסי' בעם לשבעם והכן אבל אם הכהן המורה בעם יבקש תפקידו מפה אז לא יאמינו לו ולא ישמעו בקולו ורבו אז הדוברי' על לריך עתק. וזה הזהיר התס"ק ודבר אל אהרן ואל בניו לאמור ויזהרו מקדשי בני ישראל המה הנדבות אשר יקדישו לה' להחזיק במורים בעם למען ולא יחללו את שם קדשי המה התורה והמוסר אשר[!]הם היוצי הכסבי' מקדישי לי לפרפס גדולת ה' שאני ה' והבן.

מ"י ולא יחללו את קדשי בנ"י [קדשים מחללי קדשי' ואין חולי' מחללי קדשי'] הכוונה ער"ח אם לריכי' וגדולי תורה מבזי' זת"ז אז אין חילול קדשי' אבל מה שהפוסקי' מבזים את הלדיקים אין בזה חילול קדשי'.

תנחומא וידבר ה' אל משה שור או כשב [לריקתך כהרבי אל תלו הלדיקי' מה הרים הללו מעלי' עשביס אף הלדיקי' יש להם מעשי' טובי'] הכוונה בניף הלבן אשר מוקף לא יעלו בו עשב רק הסר הוא מכמה חלפי' חלקי חכמים וכן אבן לבן מעט עפרורית ואם יעלו עזכים כך חבורות לדיקי' המה כסר וכבל זאת כל לדיק ולדיק הוא נפרד במעלת קדושתו כחכז"ל [כי הולך אדם אל בית עולמו] וכן הדבקי' יעלו מעשי' טובי' נפרדי' בין כל לדיק ולדיק והבן.

או הכוונה שים לבינת אדמת אשר בה בעת תפו אל אדם והוא משל מי שלריך לכוון למלחמת היצר אם יבקש היכות ממנו דבר טוב אבל הלדיקי' היצ"ר בידם גם בלא דעת בעשה רק לעשות טוב וזה שרמזו מה הרים מעלי' עשבי' אשר לא עבד בה אדם בכל זאת יצאת עשבי' כך בתופן ודמות הזה בלי עמל ויגיעם הלדיקי' יש להם מעשי' טובי' והבן.

שם שור או כשב או עז [וכי מה רצה לעשות שור ואם לכל הקרבנות מ"ר לו' משל למטרונא שילא עלי' שם רע עם אחד מגדולי המלכות ובדק המלך בדברי' ולא מלא בהם ממש מה עשה המלך עשה סעודה והביא תותי הרים ברגם אל מסובי' כל כך למה להודיע שבדק המלך בדברי' ולא מלא בהם ממש כך הקו"ה מודי להם שרגל ואומרי' להם עשיתם את הטבל ובדק הקב"ה בדברי' ולא מלא בהם ממש לפיכך נעשה שור רגם לכל הקרבנות] הכוונה בחמת כני דור דעה לא חפלו לעבוד ע"ז ממש רק שחמינו שלריך היות דבר להיות אל תלפיות שכל עיניס עליו ליפות לקבץ רגשים מחשבה לשם ד' כמו שמבואר בכוזרי שזה סי' עעותם כמו שלוה ד' מ"ש לעשות משכן להיות שלון השרן בא בו להיות קדוש לעומתו כן הרגישו בנ"י להיות דבר מקודש לשם ד' ולא לחנם אמר אהרן אל ד' מחר כי חלילה לא ניקשו לעבוד ע"ז רק עשו בחשבונם כי גם לד' יפסור מהשמי' לפניו במרום ולמו לא תעשה נאמר גם לשם ד' יעו"ש כי ניים. ואו"ה מוכן ליישרל לאמור שעבדו ע"ז בשגל. והקנ"ה עושה דבר להרחות הגם שדרכם לא יחכנו בעיניו והמעשה אינו רלוי אבל מחשבתם סי' קדוש לד' וסוף כמו מלך שבדק על אחד מגדולי המלכות שלא סי' בו ממש להיות יולא שם רע על המטרונא רק עשה דבר התקרבות אשר פעל למרחית עין לעיני עולם שנתחשד עם המטרונא וכאשר בדק שלבו תמים בכדו להיות יושב בראש להרחות שסוא חוסבו ואם סי' מזכה עמה בפתר אז אחכז"ל חזקה שסוא שוא

לו שהכוונה שזה לבעל השפה · ומרמה המלך שהוא
חוכמו יען שהחמת לא זכה · כך הלו חטאו ישראל
ממש כענין לא ה' בוחר ד' להיות שור קרבן כלל
אלא יהי' לבית ישראל למזכיר עון · לכן נעשה
שור רחם קרבנות כדמות השרי למי שחומדי'
ואין בו והבן ·

שם [כשביל ישראל מחה הקב"ה את השור
ומצן כרוב תחתיו שכן אתה מוצא שאין
מזכיר שם אלא כרוב שנאמר פני אחד פני
כרוב כל כך למה כדי לכפר על ישראל הוי הסוגה
לכל עוכיכי] הכוונה עד"מ יש שני מיני חטאי' [א]
מי שיתמין בחמונה שנימה שד' ניזה כל המ"ב והזכיר
מכל הל"ת וכל"ז הוא להוט אחרי בולמס התאות
ועובר פי ד' וזו הוא גרוע מן הבהמה כמו שאמר
יפעי' הכניה [ידע שור קוניהו וחמור אבוס בעליו
ישראל לא ידע עמי לא התבונן] (ב) יש חטא
יען שעשה תוכי לא יניד לו שעשה הזה יהי' רצון
הקב"ה או פעולה זה יה' מתועב וממואס בעיני ד'
ואם יה' מאמין או יודע בעצמו שזה רצון הקב"ה
לא יעבור פי ד' · אבל אין רצונו להאמין בנקל מה
שאון להשכל · וזה כאשר יתבונן ויביר הבורא ב"ה
או לא יעבור פי ד' · אבל הנעשה מתאות בבהמה
היום יאחרט ואחר יחטא עוד . וזה רמזו שהקב"ה
אחז את השור ונתן כרוב אחתיו ליתן לוח שאחרון
בני ישראל בחטאם הוא שאמה כאדם עבר ברית
מיות ואפ"קודסא אלא האמינו שאין זה רצון ד' ·
ולא חטאו אלא כאדם חטאו וכזה יכופר עון ישראל
יאבל עוד אלא כאדם חטאו וכזה יכופר עון ישראל
ואיניו והבן · או הכוונה כמו השור שמעלה גרה
כך אם אדם עובר עבירה ואחר זמן זוכים מזכיר
בלבו התעוב שה' לו מן העבירה ויתענג בזכרון
לפניו אבל ישראל אם חטאו חוטאי' כאדם בשעת
עבירה אין מעלור לתאותו ואח"כ יתאחז ויתחרט
ומתחטא העבירה בעיניו כמאבל אשר יקיא והבן ·

רבה [אדם ובהמה תושיע ד' כאדם תאהבו
בבהמה הה"ד מאכני אחריך נרוצה להיכן אתו מאכני
אחריך נ"ע הה"ד ירויון מדשן ביתיך ונחל עדניך
תשקם אר"מ בר"מ עדך אין כאיב כאן אלא עדניך
מלמד שכל אחד ואחד יש לו עדן בפ"ע] הכוונה
כי מי שהוא בר לבב ועיני לו נראות בעוסק ד' הוא
יעשה מלוה והתורה בעשה אפילה אם לא ישמע אחיבל
שכר על הדבר כי אז יאמין לקול הלב אשר יאמר
לו שנוף המלוה הוא מבמה [בן יראת ה' הוא מבמה]
אחבל כאשר ישמע מאשר אם יעשה ככל אשר יאמר יהוה
ד' לו לעשות אז יבחל אם המלוה היא מבמה ואר
מרע ביום למה יובעה לו מפי ד' שכר ותוכח הלא
שכר המלוה היא המלוה אין זה כי אם דמיוני כוזב
כי שהחמתי שהמלוה הוא הזיו והאור של הנפש
שיודע אלקי' שהמלוה היא רק עבודת הגוף שאין
בה עצם ומזימה ולכן יבעיא שכר ובעבור שכר הבא
או גמול עוה"ז לא אתן בשר רגלי שלא לרון לרחות
תאות עיני' וזה שרמזו [להיכן אתו מאכני' אחריך
לנ"ע] אם אתו שומעי' שבא הגמול בשם נ"ע או שכר
עוה"ז או גמול עוה"ב אז אתו מאכני' בעבי"ח שלא
ברצוניו · וזה מורה על אחיבות ישראל אם הקב"ה
ישמיע לו שכר אז נסוג אחור שבעבור שכר לא
ישמעו להכעיב נופש [כאדם אתאו בבהמה מושיעני]
אם הקב"ה מושיע לו בבהמה אשר אביר בעליו רק
מבא מאכול ומשתה [ידע שור קוניהו וחמור אבוס
בעליו] כך הוא מבטיח לו בשם יורה ומלקוש וטוב
בארץ · אז אתו שומעי' בבני אדם שלא לשמוע אליו
בכל לב ובפש יען שאתו מאכיים אחריך בבהמה לבחיב
מאכני אחריך נרוצה אז בשכר רצוי' לרון לריצי'
אתו המלבה · ולהיכן אתו מאכני' בעבי"ח שלא ברצון
ומפרש נ"ע לכנוס בהשלמה אם לריך בפי' וכל
לריך ולריך יש לו עדן בפני עצמו כל אחד רואה
תאות עדן בפני עצמו והבן ·

שם דבר אל בני' והבאתם את העומר [הס"ד
מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת
השמש תרב"י בקשו לגנוז ספר קהלת שאתו בשם
דברי' שהם טוע' לגד מיות אתרו כך הוא רצוי'
לשלמה לומר שאם בחור בילדותך והטיבך לבך בימי
בחורתיך ואם אחר ולא תחזרו אחרי לבבכם ואחרי
עיניכם ושלמה אחר והלך בדרכי לבך והמרחה עיניך
אלא הוחרה רלוצה לית דין ולא דיין כיון שאחר ודע
כי על כל אלה יביאך אלקי' במשפט אחרו יפה אחר
שלמה] הכוונה בקיצר כי בקל לאדם להיות פרוש
מתעוגי עוה"ז ויאב בדד וידוש כי בעל עליו אבל
הקב"ה בעל בחוכיהו חיי עוה"ז ליעשו אשה ולשמור
בה להאכל אשר ולא להאכל בבילות וטריפות לשמור
ולהשמר באשה ובמשקל [כל אתי דאסור לן רחמנא
שרא לן] ליעשו כרס ולשמור בזוב רבעי וכלאי ·
ומבז"ל אחרו [הרשעי' יה"ר שופטן לדיקי' י"ע שופטן
ביומי' זה וזה שופטן] אוי לי מיומי אוי לי מיומי
[אחור ובקש לריתי ותשת עלי כפך] פעם לריך להיות
אחור

חמור ופעם קדם · כן מ"ש שניים לחומש שנדול
הטועם ממאכל זרע על פני הרץ ותמ"ב יאמור פחמי
נדה · כתשר פי' רחכז"ל ר' פ' בחוקותי [הם בחוקתי
תלכי הם"ד הוי החוקי' חוקקי הין חוקי' שחקקתי
על סיני"ר חמר הקב"ה סיני"ר נקרא הכן דכתיב
והסירותי לכ הכן מבשרכם והתירה נקרא הכן
ותת לוחות שכן והתורה והמלוה הכן שמור הכן]
הכוונה שמלות חקוקי' על תלות בשריון ותו סיני"ר
קשה כתכן יקרי' תקפי' ושם כוחן התורה והמלוה
לעיות חזק כתכן · ותחכז"ל שם [לשמור דרך עץ
חיים דרך זה דרך הרץ ותמ"ב עץ החיים זה תורה
זה הוא לשם חרב שמתפשכת שלריך לזשור בדרך
הרץ כתי שוה"ז ונש לשמור עץ חיים זה תורה
[קוי ד' יחליפו כח] בכל יום ויום יחליפו הבל
רשעי' לא יוכלי' להחליף [שכר הין חליפות למו ולא
ירחו תלק '] כיון שהין יכולי' להחליף תז הין שם
ירחת תלקי' ושכן · וזה שרמזו משה הזשיך ולא
תחורו חחרי לבבכם ואחרי עיניכם חשר חתם זוני'
הייתו לפרוש רע שלא לחיות כעיר פרוצה הין חומה
ושלמה חמר והלך בדרכי לבך ובמרלות עיניך ·
הבל לבסוף הכיתו יפה חמר שלמה שבמותך לך לריך
חתה לילך בדרכי לבך ובמרלות עיניך שהין לך רשות
לפרוש מחטעוני טוה"ז כתחכז"ל ניצי לריך קרבן
שליער עלמו מן היין וסיים ודע כי על כל הלה
יביחך הלקי' כמשפט הם הכתת עליכי טוה"ז ולא
כתת הל שולחן ד' תשר ערך לפניך ושלמה כיתר
תכלית החדם והכן ·

שם [תרשב"ל נקשו לגניז ספר קהלת שהם
לעוי' למיות חמרו כך הי' לריך שלמה לומר
מה יחרון לחדם יקול חף בעמלו של תורה כמשמע
חזרו ואמרו חלו חמר בכל עמל ושחק היינו חומרי'
חף בעמלה של תורה כמשמע הוח הם היינו חומר
הלה בכל עמלו בעמלו הוח שהינו מועיל חבל בעמלה
של תורה מועיל] הכוונה החמת העולם [כל הכלים
הוח הין יום שהין בו לחדם לחנות ולרוח ולרוח
לרוחיהן כתקו"ל הין לחדם חת וחלי חתוותו בידו
ימינו כלל עובר · ומומר לנחדם מן הבהמה הין ·
רק הלדיקי' חשר יחי' בלל שדי המה יחי' מעונג' כי
חל תלפיות מחנות העו"ה המה למשל כבד לפניהם
[קרון ממומר מה מועילו זה שיש לו חינו שלו זה
שחינו שלו למה הוח לו] כמו שפי' בפ' שמות [כל
מולדות שבמקרע מסרי' רק הלה מולדות שמים וחרץ
והלה מולדות פרץ] שלדיקי' מולדות שמים וחרץ

מלה והבן . שבל שם עוסק בתורה הו במלות לעשות
קרבוס לחמוך כה הז לא נתכב שלומד תורה הו עוסק
במלוה כי הין הוח לד' ויש שני כיתות בלומדי תורה
חחד מי שתכלית לפזר מחכמתו והשני מי שתכליתו
לכנום מתור הקומרי' כשף וזכב שלריך לעשות
מהתורה קרבוס לפרנסתו כמו שרמזו חכז"ל [שבשכך
קפיר ומפה שלו לכוף שתור דומס לכתוך ומלויר
עליו שתם ויהח על שם וכני יעשבר יודעי ביבה
לעתים] הכוונה הוח בעלמו בחכמתו כשפיר וכשל
זולת מפה שלו שתור כי הרוחוו לו יביחו ומלויר עליו
שתם שיש בידו להיות בשתם להפיר של התרץ ולהרי
עליה תכל נ"ב כיצה לשקוף חור מן תחר' על שם וכיו
יעשבר יודעי ביבה לעתים והבן · וכן פירשת שמיש
תחכז"ל [שכתי ורחית. הבל תחת השמש זו תדרשו
של מלחך המות] שם במקום עבודת הכוכבים יש
שפשוטו יל"ב תז יש הבל תחת השמש וזה הוא
תדרשו של מלחך המות שם יוכל לפשות לעשות המלות
שלא לשם שמים · כתכז"ל [הקיבה בתורה שם"ר
להשתכל חון לתורה] שלא יהי' לו מחשבה זרה להשניע
כו תשניעי טוה"ז ותכשי' כתלו נרחי' בקדושי' וגשבע
תוטבות בלכם · [רחית רשע' קבורי' וממקום קדוש
יהלכו תלו בתי כנסיות ובתי מדרשות] שים מי
שלומד תורה רק להשפיע ויש מי שמתפלל רק
להתלוות · וזש שרמזו שבשתם מה יחרון לחדם
בכל עמלו שפי' בעמל תורה ומלות ונרחה ח"ו כמיטות
שוב הכיתו ששלמה רמז על מי שלומד בתורה ובמלות
בעמלו שיהי' לו שם טוב או עושר או כבוד וכדומה תז
הין יחרון לחכל בעמלה של תורה רק לכבוד שמיש
ים יחרון והבן ·

שם סכ"ת [ר"ם ב"ר נסב ליתתה ליות רבי
לכל הבן ולא ליש לכר קפרא כתב לי' על
תרעא ביתי' לחר שמחתך לתם מלית מז יחרון
לשמחתך] הכוונה בל"י קדושי' הם מ"נלי' לתעניות
ועוות לכבות ולקנות על גלות הבכיה ותבן התורה
זה יוכלו לסבול הרבה ולא יבזו ולא יפסו כמעט
לא ניכר בהם תעניות חו ס"נופי' לך שם יהכלו
ויתמו ויתעננו בשמחה חז תמה מולי' ותלושי' מבינו
ווסת שוכני' על מעותם כתלו לא נשתר בהם בשמה
לבל בשפי' הם בהיפך שם יתעטו תעניה חו יסגפו
מעט חז בפיון בכל מיבריהם ויבכבו בפנוני מתים
שבל יהכלו ויבכרו כל לילה ויום ולא ניכר בהם
שלא יבנו ולא נחו רק יחליפו כח ויעלו חבר בכתבי'
וכתכתי' כתלה ים יחרון ביום שמחת כי יעשו פימה

על כסא מרא שומן • ורמז לו כי קפרא אתה רביעו
מקדוש אשר תוכל להריח עשר מלכיות שלא להנות
מאכלי קטנה אם יכוה ליד יום שמתה כאפרין
כך ידעתי גם ידעתי אחר שמחך אתה מתים כי
לא תוכל לסבול יום שמון ושמתה מה יתרון
לשמחך הלא חיוך כחצית קיומך כסינופי' ולא
ע"י תכילה ושתי' והכן • וסיימו שרבי עשה לו לאחר
משתה ואחר תלת מתה מחלה ולא תכל נפושי ושלא
לו רבי [מדוע לא תשבוק תרייהו דינפון אחר דלא
תימר למינם אחיתי אלא על דלא לוותתי' עם תביתי]
רמז לו שגם הוא לא יתענג מתכילה ושתי' רק כל
היושב בסעודה שמ"ח מסובי' כאלו נהנה מזיו
השכינה ויען כי לא לוותת עם תביתי לכך אכול
ושתה •

שם שבע שבחות תמימות תהיה [תני ר"י
ימימי הן תמימות בזמן שישראל עושי'
רצונו של מקום אחר ר"י שבעתיך תהא ולית את יכל
לי דשבעתוסי תר"ך מגרסך תהא ולית את מטעים
תבשילך] הכוונה כי השבעה שבועות אשר אנו
סופרי' קודם מ"ת הוא לאות שהדם יפסוק ימי
חייו ויודע כי תרוצי' ימיו וכל מה שעוסק בחכמה
ומדע יום יום הוא רק הכנה שלו אשר יגוע יחוסף
רוחו [תוסף רוחם יגועון] לז יבין דעת תלקי'
וחכמת שדי ימלא כי כל הלימוד וכל פעולת המלות
המה רק הכנות לרעת בעתיד לבל מי שיפסיק
ביניהם שעם יעסוק בחכמה ושעם בהוללות לז לא
יכין כיצד לקבל התורה ולשמוע בקול ד' ביום הקדוש
הממן תורה וזה בזמן שישראל עושי' רצונו של מקום
לז השבע שבחות שהמה שבע זמנים ממולקי' אשר
הכריל הקדושת שבת בתוכם שבשה פעמים בכל לא
מספר השבוע כאשר מילקס הכורח רק כפי הכנת
הדם שימלא שבוע אחת כפי התחלתו כי אין
קדושת השבע כקדושת שבע השבית אשר הדם
מקדש היטים ויממלא לו שבוע ביום ג' או ד' משבת
ברחצת וזה שם ישראל זכים ועושי' רצונו של מקום
לז השבועות תמימות כפי הכנת הדם בבל שם אין
עושי' רצונו של מקום לז אין השבועות תמימות כי
לא השיג לעשות שביעי בקדושה שלא שמר היטים ורמז
ר"י ור"ב השב"ה חומר אחת מסתרך להלילך מכל
אבן נגף ולא נתת לי אבר סעטרי שתתה תשמור
עלמך מעבירות וגם אחת מגרסך ומטעים לך
תשנוני' ולא נתת לי לעטוף זה המלוה סור מרע וגם
עשה טוב והכן •

שם [כי לוי אומר היה שעמדה להם בימי המן
אתה מוצא כיון שראה מרדכי להמן בא
לקראתו והכתיב בידו אחר דומה לי שראשע בא
להרגני אחר לתלמידיו ברחו להם שלא תכוו בגחלתו
אחרין לי בין בחיים בין מות עצך אין] הכוונה
שזה מורה שהם בשם אחת [בחייהם ובמותם לא
נפרדו מבעלי' קלו ומהריות נברו] לחדות כזה פועל
להיות קל בעשר וגבור כארי [אבור עלבי' לפרים
הגא לו] אם בעלבי' ליסורי' ועלוים המה מחוברי'
לז הגא אפי' עובדי ע"ז אין היא יכול לשלוט בהם
וכיון שתלמידיו אמרו שנדול בקרבם קדוש ישראל
למאור נפשם למות מיתתו ח"ב לא יוכל המן לשלוט
בהם • ובאשר אפרו שם תכז"ל [כל מקום שישראל
בגלר הגדיקי' עמהם בגלר] לומו לגר שמגיע לכלל
ישראל יבקשו הגדיקי' גם לנפשם • לתכבה כזה עמדו
להם לישראל בימי המן והכן •

שם בחודש השביעי בחמד לחודש [ריב"ל בר"ל
פתח עלה לנלקי' בתרועה ד' בקול שופר
בשעה שהקב"ה עולה ויושב על הכסא הדין בדין
הוא עולה דכתיב עלה לנלקי' בתרועה ובשעה שישראל
מועלי' בשופר ומוקעי' הקב"ה עומד מכסא דין ויושב
על כסא רחמים דכתיב ד' בקול שופר ומתעלה
עליהם רחמים והופך להם מידת הדין למידת
הרחמים ולימתי בחודש השביעי] הכוונה מלך בו"ד
יושב על כסא דין לחרון שם המשפט לעשות דין
על המורדי' לכל הקב"ה עושה בהיפוך שמשלם לכל
אדם כפי מעשהו אשר מרן [כפועל אדם יושם לו
וכאורח ימצאנו] מדה כנגד מדה כתב"ל המעביר
על מידותיו מיחלי' לו ומי שהוא תכזר למחול לז
גם לו לקה למחול . [ולך ד' החסד כי אתה תשלם
לנישים כמעשיהם] כפי טבעו אשר רגיל לעשות עם
אחוזת מרעיו אם הוא ארך אפי' או קוקש וטוטר וכדומי'
כך יעשה לו וזה הוא חסד גדול שהקב"ה שמשלם
לנישים כמעשהו • וזה שרמזו תכז"ל שם [לך הבל כני
אדם כזב כני נישים במאזנים לעלות • מתכפרת להם
בחודש שמזלו מאזנים ולימה זה תשרי] הכוונה שהבל
במאזנים כפי אשר שקל הוא לרעהו כן ישקל לו
ח"ב הבל במאזנים כאשר עשה כן נמולו ישיב לו
ברשעו והכן • וזה בשעה שהקב"ה עולה ויושב על
כסא הדין לעשות משפט הוא עולה בדין כפי אשר
מרן כל נישים משפטו דכתיב עלה לנלקי' בתרועה • אך
בשעה ישתלה עבד אל אדוניו שהקב"ה ישלח לו שם
הוא לבדו מרן משפטו הוא בזה • כי בחמת [אל תבוש

כמספט את עבדך כי לא ידלק לפניך כל מ] כי האדם קרוץ מחומר ירחץ מספט תאר שלא כיוצר וכלך רק כפי מעה זעמו כן יכה תכל גם זה מרוב גרות ותחנות תאר כלב תדם תז עניות מעבור תדם על דעת קונו · והכה תחכ"ל [תיל נחחז כפתך בקרניו] הקב"ה ברחה לו כמו שהיל יולה מפנך וכא כפתך כך ישרתל נחחז' בעונות ונפגכי' בגרות ממלכות למלכות מחומה לחומה · וזה [ד' בקול סופר] שע"י קול סופר שמרתי' בזכור הרמז של תילו של ילחק הכל הגלות גורם שיכורת ולא מיין תז הקב"ה יוצב

על כפא רחמי' ועושה מספט עם מפד והכן ·

אך הכוונה מי ימער זכיתי לבי הלא אין תדם צדיק תאר לא ידלק לפניו כל מי תכל תם מלטרף ומחשב כל ישרתל כתים תחד תז הרקיעים שבך מלאי' מלות כרמון כי אין ישרתל תאר אין כידו ליזה מלה מהמון מלות תאר מוטל על ישרתל · והכה מלות סופר הוא מלה דרבי' שתחד מוליא רבים ידי חובתם עיי' מג"א סי' תמ"ו דלולב נוהג בכל ישרתל תכל צריך לקיחה לכל תחד ותחד שכל מ' צריך לקיחה לעלמו תכל מלות סופר הגם שגוף מעשה הוא חלק מהמלוה ולא השמיטה בלבד דהא צריך לשמוע מבר חיוב ומכוונ להוליא כל השומעי' עיי' כפ"ת ולא"מ בשוני' דמל"כ בכל זאת השליח מוליא רבים והייגו שסופר עשה דרבים שלים שדומה ל"ת אפי' שלא בטידה דמעיקר לאו וזה כשהקב"ה טולה ויושב על כסא דין טיודע שאסר השלימות מכל ישרתל תכל כשישרתל תוקעי' בסופר שמכוון תחד להשתתף עם תבירו תז הוא עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים והכן ·

מ"ו [תני ד' מלמדך להועיל מדריך בדרך תלך ר' לוי בשם רש"מ משל למה"ד לבן מלכי' שהי' לו דין לפני תבירו תמר לו תבירו אם אתה מבקש לזכות לפני דין מנה לך ניקולונים פי' מלין שלוני ואתה זוכה בדין כך תמר הקב"ה לישרתל בני אם מבקש' אתם לזכות לפני דין אפי' מזכירי' לפני תבותיכם ואתם זוכים לפני דין תחד זה תבירו תברהם שנאמר תהד פי' תברהם זכרון תרועה זה תבירו ילמד שנאמר והכה תיל תחז נחחז בפתך בקרניו מקרץ קודם זה תבירו יעקב שנאמר שמע תלי יעקב וישרתל מקורתי ימימי אתם מזכירי' זכות תבותיכם ואתם זוכי' לפני דין בחודש השביעי] הכוונה כרחם תת על בניהם מלדיק כנו ומפן בהלדקו שילת מלפניו שהדין

עמו תכל כלבו של תבירו ים עליו שהוא יודע שאם יפי' זה לים זר פי' ילא מלפניו חייב תז יוסף לו המלך בקש גם לזכות לפני דין שבאמת יפי' בלבי שאתה זוכה בדין תז מנה לך מלין שלוני תאר מביר תני בו שליהו נוסף שנים · כך תמר הקב"ה הגם שהוא מרחם עליהו תבל אם מבקש' אתם לזכות לפני דין תפי' מזכירי' תבותיכם אם נמלה בכם כל המידות תבותיכם שע"כ יפי' הם מליל' בעליכם כפי' אתי תלדיק ר' יעקב שלוש ז"ל [ישרתל נמשלו לנפן מה נפן מי נשתן על עליס המתי' כך ישרתל חיים נשעני' על עלי' המתים] אם ים בנפן תשלות ברכה תז בעליו ישענו תותו על עליס כך אם כני ישרתל לדיקי' תז ים להס משתן על התבות דפח"ח · ופ"ז מפרש המדרש [א] [תחד זה תברהם שנאמר תחד הי' תברהם] כי לרוב גובר היה"ר בשולם אם מדבר על לב שיביע שרוב בני תדם הולכי' בדרך תוהו ובוהו ומושך תוכיח תשוקת הגוף ותחמדת הזמן ותחרי רביס להטות כי מי שמע תו מי רחה שחים תחד יבקש לעמוד נגד רבוני העס ויוכל לעמוד הלא לא תוכל עשות לבדך ובכל תכוח · תכל כחמת תנו לומדי' מתברהם תבינו שפי' יחיד בשולם שאר בני תדם פי' משוקעי' בגשמ"ז ושוא בתחד לבדו קרא בשם ד' ויכיר את בורתו וממנו ילא אור לתמור לתסירי' לתו ולתשאר כמושך הגון כך הוא המלוה שלא יבוש מפני המלעיגי' וידמו בעיניו הסופרי' ככלבי' כתשר תמר דוד המלך [סבבוני כלבי' עדת מרעי' הקיפוני כתרי ידי ורגלי] ותם שרי' ופתי' ופנניס ישימו בו תעפי"ב [בעבך ישים בחוקיך] וזה מבקש להזכיר בתחד לתודם תחד פי' תברהם וכ"ז לא מנע עלהו להכיר את בורתו לקיים כל המלות תפי' שירש תבשילי' · ומידה זאת יקבל כ"ש ותחד והכן [ב] [זכרון תרועה זה ילתק דכתיב והכה תיל תחז נחחז בפתך בקרניו] הכלל הוא שכל בר ישרתל צריך למסור כל תמדת השולם בעבור הדת הגם אם פי' יכול להציל כל תסוקות הגוף ותמות גבר לטיות ליש מוללת אם יעבור מן מלות ד' ותם לא יעזבם תז יקובבהו ויתרהו כל בעלי תיל' כל תתי רם שנתוהו ויהי כתים נדתם וכעבור תאר לא יוכל להושיע כנ"ז ימסור נפשו ונפשו וכל מתורו רק בעבור הסלמת הסשם לקדש שם ד' בשולם [תשרי הגש יודעי תרועה ד' בתור סניך יהלכון] תשרי לעתי' תאר הגישו עד מדרינ' כזאת ביודעי תרועה שתוסכי' הרבני' המשבני' נפשו של תדם גמור נגיש ויגולי יגול אם יזכו לעשת

בחור פני ד'. [הממתי' עלי ניל ישיבו כי ימלאו קבר] שמקבלי' בממתה יסיבו' לחזק בדת ותמונה. ותחכו"ל כתוב בספר הקב"ה ברחם לחברים תביבו כשם שהיל בוטח מחורש זה ונסבך בחורש תחר כך יהי' נחמד' בגלות מכפל למדי וממדי ליון ישו"ם וזה שרמזו זכרון תרועה זה ילחק שמסר נפשו ע"ג עקידה והרחה לו ד' ים נסיון לקבל עול גלות כין החומות והכן. וזה שרשתי במקו"ח דברי ילקוט שם [משפטי ד' אמת לדקו יחדיו ח"ח מקל ומומר וח"ח מגזירה קוה] הכוונה לפעמי' אחם עוכר עבירה קלה אחל היה חמורה בשוטם ישן שעשה חומה ביד רמה בשלמו נפש שדבר ד' בזה לכן יובל להיות שפתי תפתי' שעוברי' כיחד עבירה אחת ונמשך לה' לעבירה קלה ולהשתי לעבירה חמורה. וזה קל וחומר ככל זאת משפטי ד' אמת לדקו יחדיו. וח"ח מגזירה קוה. כי בר ישרחל המאמין מקבל את הרע כמו הטוב בשלקי' לחללו דבר בד' אחלל דבר דין ורחמי' קוה וזה אמר משפטי ד' אמת לדקו יחדיו מגזירה קוה דין ורחמי' שוים אלילו והכן.

[ג] מקרח קודש זה יעקב דכתיב שמע אלי יעקב] הכוונה הטיקר לגדל הבניס של החורה ולכה"פ של העבודה כמו שפי' אחי הרב ר' זושמן ני' [פוקד עון אב ת של בניס] אם החכות נומני' גידול לבניס שלא ידעו מחורה ועבודה אז הבניס מביני' מטחנו כי לא ידעתו [יותן רשע בל למד לדק] אז פוקד ד' עון אבות על בניס מה שחכות גרמו לעוותת הבניס דפח"ח ויעקב אבינו זכה לזה שלא נמלאו פסול בזרעו כולם בניס עשר שבטי קה והכן בקילר ואם מזכירי' אחם זכות אבותיכם גנם אמתו עובני' בדרכי הש"ל אז אמתו זיכי' בדין והכן.

רבה [אר"י כל הבלי' וכזבי' שבני אברהם אבינו עשו' בעוה"ז אלו היה שיכפר בעד כולם] הכוונה שגנם שבעוה"ז אלא עניים אשר מבעיתי' אי' האדם אחל בני ישרחל קדוש' הם ואומרי' על כל אשוקה שהוא הבל ועל כל אעשע שהוא כזב הוא העולם עובר ורק העוה"ב הוא דבר קיים ואמת וע"כ יתנו אחנו ונסן נגד יה"ר וזה רמזו אם שבני אברהם אבינו עשו' לכבל וכזבי' די שיכפר בעד כולם שבבל עוה"ז האם עשו' שהוא הבל וכזב והכן.

שם [כל ימות השנה עוסקי' נמל כתן וכר"ה עוללי' סופרוחיהן ומוקני' לפני הקב"ה ואין עומד מכסא דין על בשע ברחמי' ומתמלא עליהם רחמים אימתי בר"ח השביעי] הכוונה הנם

שבל ימות השנה אם מתפללי' לפני הקב"ה אבניות מחשבתן לרוב עסיקת מלאכתן סיחי' נריקי' ועשיחי' ומכוחדי' ובדומה שיבות כל אים ממלאכתו אשר הוא עוסק אבל בר"ה האה מתני' לנשם כבוד מלכות שמים שיתגדל ויתקדש שמו על הקב"ה ומזכירי' מלכות ברחשונה ואח"כ זכרונות. וזה שטוטפי' סופרוחיהן ומוקני' לפני הקב"ה שיתגדל ויתקדש שמו אז הקב"ה יושב על בסא רחמים שרוחה הדיקות אים בהם בשעה שמופרשי' מן עוה"ז ועי"כ מתמלא רחמי' ואימתי בחודש השביעי אשר בבר בלו מלאכתם בשדה והכן.

גמ' ר"ה [למה תוקעי' בשופר של איל יאמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יחק בן אברהם ומעלה אני עליכם בילו עקדתם לפני] הכוונה אחד המיומד בעבודת הבורא הוא לקבל שכר על הפריסה אם הלב משתוקק לעבוד ד', והוא בשבנות נפשות אז מחויב לישב קדד ודומם ולא לעשות דבר. כאלו הוא עקוד בזיקי' ובכבלי'. והנה אברהם אביהו עבד הקב"ה בפשיטת הגוף עד שהוצרך לבשלן אם ועזב מולדתו ואהלו ושבל נזילות אשתו בבל קיבל בשמחה ובעת נסה ד' אותו אם יהיה לשמוע את יחק אלא יהי' לו בן דומה ומשקה מחורתו לאחרי' ויהי' נשבת בל החורה והעבודה לד' אשר קרה בשם ד' בבל מקום זה הוא מסירת הנפש שמוסר גם נפשו ונשמתו להשבת ד'. וגם בהיום יש במה עקידות כי בפי הנער יצליבו גיפש מגד אבל הם עקודי' בבבלי החורה לשבול גם הפריסה. וזה שרמזו שאמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל שאזכור לכם עקידת יחק בן אברהם אלו אים אחר שהוצרך לו בן למתה שניס ורוצה לשחטו בעבור הדת אין זה נדול בל בך להיות זכירת עולם אבל יחק בן אברהם אשר הי' בו נער הנשמה אלא יאשר רק דמשק אליעזר עם הדומה לממור בבל ועל בל תעשה חומו. ויהי' נחשב לפני בילו עקדתם לפני בי לולא שעקדתם בעבודי עשיתם נדולות ונוראות והבן היטיב.

רבה ולקחתם לבם ביום הראשון פרי עץ הדר [זה הקב"ה שבתב בו הוד והדר לבשתו] הכוונה עד"א בי תיבת הוד מורה על אור נדול אשר בו נודע לבת אם אשר יאלה שניב אורו למרחוק להרחות בי נדול ד' ומהולל מתוך ואם הגם שחלושי עיניים לא יוכלו לקבל אור הניסף שיזיק להם בבל זאת אלא אלם מעיני העטלף בי

דבר יקר הוא האור כי רק לטבעו לא נאה ולא יאה · אבל תיבת הדר מורה שהוא מקובל ומרוצה אהוב לכל בני אדם קטן כגדול יתענגו בו כמו [הדור הוא לכל חסידיו] כי הרמות קרן ישועה הוא מקובל לכל חסידיו והוא להם להדר ולכבוד ולתפארת · ותיבת הוד מורה על גדולת איש אשר נראה מפעולותיו גדולות אבל אינו עולה לרצון לרוב בני אדם כמו [ויתן עליו הוד מלכותו] כי הכל הבינו גודל תקפו וחכמתו של שלמה אבל לא הי' דרכיו מקובלי' לפני העם · ומשה רבינו הי' גדול מאוד עד שיראו מלגשת אליו אבל תמיד הי' בני ישראל עמו במריבה ומחלוקת והי' מדרגתו רק במדרגת הוד אבל יהושע אשר ישב שלו והשקט והי' נחרץ איש אשר ימרה את פיו ימות הוא נקרא הדור שכל ישראל הי' מרוצי' אתו כדחכז"ל ילקוט תהילי' ק"ד [הוד והדר לבשת הקב"ה נתן ההוד למשה דכתיב ונתת מהודך עליו ונתן ההדר ליהושע דכתיב בכור שור הדור לו ומשיח יקבל ההוד וההדר דכתיב הוד והדר תשוה עליו ולא למלך משיח בלבד הוא נותן אלא לכל מי שהוא יגע בתורה שנאמר גדולי' מעשה ד' ואין מעשה ד' אלא הלוחות דכתיב והלוחות מעשה אלקי' המה מהו שכרו הוד והדר תשוה עליו] שהקב"ה נתן למשה גדולה שהי' איש אלקים וגדול אורו מאוד אבל העם הי' אז קצרי הראות ולא יכלו לקבל אורו ונתן ליהושע ההדר שהוא הכבוד בעולם אבל למשיח יהי' שניהם הגדולה של משה והכבוד של יהושע וכל מי שעוסק בתורה ביגיעה יתן ד' לו ההוד שיראו מפניו כל רואיו ולא יוכלו להשיגו להבין מעשיו ובכל זאת יהי' לכבוד במדרג' הדבר והבן · ואחכז"ל [פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה זקנים שבדור אומרים אוי לאותו בושה אוי לאותו כלימה] כי חלושי עינים לא יתענגו באור השמש ויתעדנו במאור הלבנה אבל באמת זה חסרון במקבלים כי עינם חלוש ויקבלו רצון מאור הקטן ולא מאור הגדול אבל הזקנים בכו ע"ז שיתענג אדם מאור קטן ולא מאור גדול · והנה השי"ת שגדול ונעלם מעיני כל חי ובכל זאת הפליא לעשות שיבינו בני אדם שהצור תמים פעלו שנאמר הוד והדר לבשת.

שם [כפת תמרי' זה הקב"ה שנאמר בו צדיק כתמר יפרח] הכוונה כמו שפרשתי בפ' נח דחכז"ל גדול מה שנאמר במשה ממה שנאמר בנח בנח כתיב איש צדיק תמים ואח"כ איש אדמה ובמשה כתיב מתחילה איש מצרי ואח"כ איש אלקים שהכוונה נח בנעוריו התהלך עם אלקים והי' צדיק תמים עובד ד' יותר מכפי אשר יעבוד צעיר לימים ואח"כ בזקנותו נפל על משכב התאות ולא יוכל להקים בהר הקודש ובגבעת הפרישות וזה שמתחילה הי' איש צדיק תמים ולבסוף אוהב את החמדה נקרא איש אדמה אבל במשה בנעוריו איש מצרי הצילנו שהי' לבוש כאיש מצרי ונתקדש ברוב ימים הי' הלוך וגדול עד שהגיע לראש סולם היראה וכך ראוי' להיות והבן · וכן הוא בכלל ישראל כעת חושך ולא אור מרודי' ונרדפי' מפוזרים ונדכאי' ועוד ינובון באחרית ימים למלכות הארץ · וכן כעת אין השם שלם ולא הכסא שלם כי רבים עמי הארץ יאומר לעץ אבי אתה ולאבן אתה ילדתני אבל לבסוף יהי' ד' אחד ושמו אחד · לכן בהתהלוכי ד' מתחילה לא יוכר יד ד' ולבסוף יבינו רבים שהכל מיד ד' השכיל · וזה רמזו שנמשל לד' כתמר שאינו מביא פירותיו עד שבעים שנה כידוע ובבחינה זה ניקח בלבינו ד' והבן ·

מ"י [כל מי שמקיים מצות סוכה בעוה"ז הקב"ה מסיך עליו מן המזיקי' שלא יזיקו אותו שכן הוא אומר בעברתו יסך לך] הכוונה כי מצות סוכה לרמז שאדם יוצא מדירת קבע ודר בדירת עראי וגם אינו מקיים מצותה רק אם יושב בה בשמחה אבל המצטער פטור מן הסוכה כך צריך האדם לחשוב שהוא בארץ על ימים או שני' אחדי' ועוה"ז רק כחצר לטרקלי' והוא כאן כגר בארץ נכרי' וכאורח נטה ללון אבל עיקר ביתו בעוה"ב כי שם ביתו לעולמי עד ובעבור זאת לא יבקש לבנות בתים רבים וחצרות רבות לישב בה בקביעות כאלו זה הוא בית עולמי' ולכל אשר יקרה לו יקבל בשמחה ובששון ולא יצער עצמו אם יבוא לו הפסד בקניני עוה"ז ולא ימצא אתו עצבות ויגון רק שמחה וחדות לב מרחפת עליו כל היום אז איש כזה לא יאונה לו רעה ולא יוזק כי לא יבקש להוסיף הון שיהי' עושר שמור לבעליו לרעתו ולא יצער לאיש ולא ישנא לרעהו שומע חרפתו ואינו מושיבו ומוחל על עלבונו ומי שמקיים מצות סוכה בכל עניני עוה"ז הקב"ה מסיך עליו מן המזיקי' שלא יזיקו אותו כי חוט של חן וחסד מן השמים עליו · וזה אומר לד' מחסי ומצודתי אלקי אבטח בו וסיים כי הוא יצילך וגו' ובעברתו יסוך לך והבן ·

או הכוונה בני ישראל עם קדוש לד' לא ימאסו

ימחסו בארץ ממדה אשר נבי הוא לכל ארצות כמכלג יופי פי התהום ומשוקה לכל אשר יתהום טיבי בשר להמות בחפיים שתי ידים לאכול ולשתות ולהתעדן בשופני ג"ע הגופני ולמתום בשלמן אשר ערך ד' להמות בו בני אדם להפוך הוא רוב המלות ועבודת מלקים הוא בפעולת אדם בשאר הוא אדם מאכילה ושתי' ומשוחי' כי הכל מתת ד' ליטב בארץ זבת חלב ודבש ארץ מטה שעורה גפן ותאנה ורמון ולאכול מלב הארץ כי שם ימנו נדבת נפש לפקות ד' כאמ"ל [אין מקום שנוי כלא שכינה גם בשנה שוכן ד'] טיבי ד' משוטטות בכל הארץ [לא המקום מכבד את האדם אלא האדם את המקום] שאין דבר אשר לא יוכל האדם לעשות ממנו עבודה לאלקים · וימצינו בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך · כל אשר יחסון ד' טיבי' זכרון שמו שם בזה פדות ורוממה יבוא לנפש לקבל שפע ברכה ממקור הברכות כאמ"ל [למה נקרא שמו של הקב"ה מקום לפי שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו] שהמחשבה בדביקת הקב"ה הוא בורא מקום לפי כבודו בכל דבר ובכן ועל זה רומז מצות סוכה שלא יאמר אדם די לחסות בצל שמי' בלבד ולא צריך לעשות ע"י אדם דשות וסכך להיות מוסה שם שדי בחסיון הצפע כפי יד ד' על רחם אדם רק יתעסק אדם להצלים לצפע לעשות מדור ולא ומצין על גוף אדם כפי כוחו ומתק כפי אשר יחסון נפשו ושם יתענג על ד' בשמחת כחג ואז לא יכון אדם להיות ממועדי רגל שיהי לעולם אשר יוכל כאשר יוכל ברחבת ידים להמות לעתיד מטוב העולם הזה כי ברגל נעשה פצע מקדמת דנא · וזה שם המזיק' · [ברכך ד' מן המזק'] שלא יזיק לותו ממון ובכן ·

שם [מי שמקיים מצות סוכה כשו"ת הקב"ה נותן לו חלק לעתיד לבוא בסוכתה של לויתן אלקים ויבר בקדשו מעלוזה מחלקה שכם ועמק סוכות ממדד מהו עמק סוכות ממדד זו סוכת' של לויתן שהיתה מסוככת בשבעה מילות נפן תאנה ורמון ופרסק ושקדים וחגוז ותמרי'] הכוונה הש"ת רוצה להיטיב טס כל אדם וביותר לעושי רצונו וקוראי' בשמו · ומס בעיניו רחיטו שכמה עבדי ד' ממוסרי כר ומזון ולא יבינו הון ועושר · אין זה כי אם שיודע ד' שלא יוכלו לעמוד בנסיון עושר שיעיס בזהב כשלו ובפחם חוקר מבטחו ויכמה לאלקי ממעל ובעבור זאת יעסה אוהבו ד' בנסיון עושי במעה חוסר כל עד שיניע לרחם שרגיש הירחה ובחברית יבין מחליו לעבוד ד' גם ברוב הון ועושר ומשרי למלך שמלית בזקנותו . טוב מחרית דבר מרחשיתו · לדיקי' תמ'לתן יסורי' וסופן שלוה · והנה מלות סוכה לא יתן מסך ורתן לפי התהום כמו פסח שלא יוכל הגוף להיות מטעמי לחם ושכר של חמץ כי חם יהנה מן לחם עושי שזה מעלור נגד ממדת הגוף · שבועות אין מעלור לגוף אבל אינו נוגע לגוף רק לנפש לעשות מקרבי קודש תענוג הנפש וממדת הנשמה · אבל סוכות הוא דבר והפוכו שמותר לאדם לאכול ולשבוע ולהתענג ולהתעדן בכל תענוג הגוף ומוסף גם הוא שמלוה לשמות הגוף עם נשמתו וכניו אבל יש ממג ורשן על המקום אשר יהנה תענוני הגוף שהוא תחת על השמים אשר ככבי' נרמי' שזה הוא שתמיד ד' נגדו על פניו שכל תכליתו בתענוני' רק לחסות בצל כוסף ד' וכל אשר יחסוף מן השדה קודם לד' לפרנס נשמתו וכניו ולהנלס על מבוסי מידות טובות וכן המלוה ושמחת בחגיך לשמות עם נשמתו וכניו להרגות שבשמחת נשמתו לא לבד לחסוס פי הבשר רק כי היא עמוד הימיני להיות עזר בקודש בעבודת ד' וכניהל כניו על התורה כאמ"ל בשים במה זכין שמגדלי' כניהם לתורה · וזה שרמזו מי שמקיים מלות סוכה כשו"ת שהוכל ומתענג בכל אשר מותר לו אבל תמיד לבו למטה ועיניו למעלה לז לבסוף יזכה ליטב ברוב כל בשוער ושפע רב שלא יחסר לו מלומה מטל שולחנו מכל חמדת העולם כמו שספרו מכז"ל מרבי ומנטיוס כידוע וזה סוכות שדוש שהיתה מסוככת בשבעה מילות שהי' תנשי שדוש מבורכי' בכל טוב לבלות נעוד ימיהם כאשר תמר הנביא שהיתה ארץ שוכעת לחם מלא בכל טוב תבני ספיר כנן ד' . וזה שהקב"ה ימדד הטמק של סוכות שדוש זה הגלחת שדוש אשר יוכל להיות למכשול לפני אדם זה ימדוד ד' כמה שפע יוכל האד' לסבול וכה יברך אותו למטו' עליו בכפיו

מ"ו [לע"ל עתידי' כל האו"ה לעכיס בה"י ולעשות עמהס מלחמה שנאמר ונאספתי כל הגויס אל ירושלי' למלחמה מה הקב"ה עושה ונלחם עם הגויס שנאמר ויצא ד' ונלחם בגויס ההס כיום הלחמו ביום קרב כיומו של פרעה ומהו עושה מסכך על רחשם של ישראל שנאמר שכומה לרחשי כיום בשק מהו ביום בשק מרבש"ל כיום שיעיק שני שלומות זה לזה בחיזה יום הנה יום לד' נח] הכוונה מלחמות

ישראל עם המ"ה לא במלחמות הרשות מדבר בקול עמות גבורה למירות הגוף כי כל אשר לאדם יתן בעד נפשו ולא יגע ללחום עם הגויים מלומדי מלחמה רק בשעה שהמ"ה רומ"י חפיסת ישראל במקום קדוש אשר עיני ד' דורש בה תמיד בירושל"י מז יפליגו כל הגויים זע"ז בעבור שנאתם לישראל ויתאחדו לבוא לירושל"י למלחמה וזה [ונאספתי כל הגויים לירושל"י למלחמה] שיאספו כולם יחד רק להלחם על ירושל"י מז כאשר ירחם ד' שילחו ללחום על ירושל"י מז ירחם ד' [מלי לדודי ודודי לי] הקב"ה יוצא ונלחם עם הגויים שנאמר [ויצא ד' ונלחם בגויים ההם] וכמה יפי המלחמה [מסכך על רחשם] שלא ידעגו ולא יתחרטו כלל רק יתחזקו בדת והמונה בתורה וכמלות כאלו אין נוגע להם הלרות להפוך הוא יפסרו נפש על ערקתא דמסתני · לקיים [ומי כאשר יעמו לותם כן ירכה וכן יפרון] להחזיק יותר במוסר וירחה שנאמר [סכותי לרחשי כיום נסק] כיום שיציקו שני עולמות זה לזה שכני ישראל יתנו לות ומופת שכל תושבי עוה"ז לרור לרורות לעוה"ב כי הכל יחד ליתן שערים למלך הקב"ה מדון כל הארץ והבן ·

רבה זו אל בל"י ויקחו לליך שמן זית זך [תני ר"ח שמן זית ולא שמן שומשמין ולא שמן גנוזי ולא שמן לטוות ולא שמן שקדי ולא שמן זית מזיתך ל"ר אבין משל למלך שמרדו בו לניוניו ולניון אחד משלו לא מרד בו אמר המלך לותו לניון שלא מרד כי ממנו יעשו דוכסי' ואיפרכין ואיסטרליטן כך אמר הקב"ה הזית הזה הניח לותה לעוסק בימי לא הס"ד ותכוה אליו היוה לעת ערב והשה עלה זית טרף בפיה מהו טרף קטיל כד"א טרוף טורף יוסף תל"ב אלו לא קטלתי' אילן רב הוה מתעבדא] שהכוונה עד"א לפעמי' אשר רבו הפוסעי' והמורדי' בישראל אשר ימאסו בתורת ד' ובעבודתו יבאו בחוקות הגוים ותוכחי' מכמות אחרות ותורה מה להם · ואז רבים מלומדי התור' שיאל"ר מדבר על לבם שישובו הטוב אשר בידם ויבאו אחרי ההכל ללמוד למודי עם ועם למנוע מן בניהי הפחים והסגנים כדי שישובו גדולה ותפארת מן הרשעי' ומורדי' ואחז"ל בילקוט תהילי' על פסוק עת לעשות ד' הפרו תורתיך [כל הפושה עתים לתורה מפיר התורה] הכוונה בכל עת ועידן לא יעזוב התורה והיראה רק אם הזמן יחפון שילמוד חכמת הטמים אז יעזוב התורה זה הוא המפיר התורה והבן אבל בחמת הלתים אשר דבוק בד' לא יעזוב ד' ותורתו הגם כי אר לו הטעת והזמן ומשל הלריך ליזהר בהחז"ל שיזהר משעה שמכיר זיוונו שלא ידבוק בחברת לבן אמר שלמה המלך יומתי בחגוי הסלע בכורע וכך הוא הת"ח הלריך אשר לא יעזוב ד' משעה שעשה אהבת התורה ולבת יראתה · והנה בכר מבואר בספרי' שהביקר הוא לרמז על שעה מולמת והערב לשעה אשר העולם אבד בעדו ולא נראה אור הדעת כי אלקי' · ועלי זית הוא משל אם אלי בני אדם עושי' לו רע ואר עד כי יבקש נפשו למות בחז"ל שהיוה אמרה יי' מזוזותי מרורי' בזית מיד הקב"ה ולא אמוקי' מידי בו"ד · וזה הוא שהיוה הוא הת"ח הלריך בה לעת ערב אשר נעו אללי ערב התורה ודעת אלקי' בארץ · ועלי זית הוא הלומה והעניות · טרף בפיה · שמורה שיהי' מזוזותיו מרורי' מיד הקב"ה ורק בהללות הנפש · ולא אמוקי' מידי נו"ד שיעזוב ח"ו ירחת שדי וילמוד חכמות אחרי' מלומדי' אבל לרוב הת"ח דומה ולהנה שהוא אבד בעוה"ז ומיתם מן הרחמי' ואינו מקבל הכל בשמחה · ועי"ז יבוא אחור שהון שורה עליו השכיחה שיגדיל מאוד כי אין השכיחה שורה אלא עלבות · וזה שאמרו [אמו טרף קטיל כד"א טרף טורף יוסף] שדומה שהוא בערף מן העולם ועי"ז אר"ב [אלו לא קטלתי' אילון רב הוה מתעבדא] שהי' גדול יום יוסף עד כי יגדיל אחוד · ובאחת הקב"ה אינו מקפח שכרו של הת"ח שאפר נפשו וגם הבכור לבוא עד' יזפין בו להרחות אותו שיהיר בעולם ואבן אשר מאסו הבוני' יהי' לראש פנת ישראל · וזה שאמר הקב"ה לא אחמר בשמן שומשמי' וגנוזי' ולטוות רק בזית שהזית הניח אור לעולם כאשר למלך שאדרו כי לניוניו ואחד לא אדר הוא הת"ח הלריך אשר לרר בידו תמיד רק התורה ולא עזב ד' הוא יגדיל ויאדיר משלה משלה עד לראש ·

מחוץ לפרוכת העדות עיי' רש"י הניח דברי הגמ' שבת בר מערבי עדות לכל העולם שהשכיחה שורה בישראל שיהא בה שאן כאידת הבירותי' וממנה הי' מתחיל ובה הי' מסיים יעו"ש ילפ"ד עד"א כי בזמן שים שפע ממון ואירות גוף בישראל אז מ"ו יאבדו אהל לורה והוא גולה ולכו שוכב ויזרו אחור [ויאמן יאורן ויבעט] אבל בזמן גלות נופש ולרת נפשם אז יאמנו אל ד' אשר בידו כל אי ורוח כל בשר אים על קיומם ומעמדם בלר לבם ידרשהו ויאהבו להחי"ת בכל לבבם · והנה ידוע שאחרת הוא דאין אור והאלהת הגוף כזריחת השמש ומעריב הוא דאין מוסף ומפילה אקיעת השמש ·

וזה שרמזו גר המעבדי חומן הכפסו' חסר כשלרו בגלות שהמה גר חלקי' כשמת חדם הוח עדות ליכרחל שסכיחה טורח כחוכס · שכם סי' מדליק · שחז בגלות סי' החחלה הכרה כמחזה שדי כמלרי' · וכה סי' מסיים שהוח גלות מחרון · שכל זמן שהי' עם לבדם יושבי' בחרץ הקדושה בשלוה והשקט · שכחו חל מוסיעם ובמלר ובמלוק בגלות ישוטטו לשמוע דבר ד' והכן ·

רבה גם כמדתך מלך חל תקלל זה משה דכתיב ויהי בישורון מלך וכחדר משכנך חל תקלל

עשיר זה משה ומהיכן העשיר משה חר"ח מחליב של סנפירי' נרח לו הקב"ה כחוך לחלו ומשם העשיר הס"ד פסל לך הפסולת שלך כחותו שעה חמר משה ברכת ד' היח תעשיר] הכוונה לחדם חשר מרגיל עלמו כמידת הסתפקות שמעט מעט הסתכל שם החדם לריך לתעשור' חז הוח עבד למו מלין יכול עזרו להיות לו כל חלה ושם נהג עבדו להסתפק כמועט חז הוח חדון חל כל כחכ"ל יוסף לוח להגיד לחביו כי הוח מושל בחרץ מלרי' ולח שחלות מלרי' מושלי' עליו · וזה רמזו מחלב של סנפירי' נרח לו הקב"ה כחוך לחלו יהן שמשה כחר לו לעבד לו רק חושל ולח בית ולח טירון של מלכי' כחותו לחל נרח לו הקב"ה מחלב של סנפירי' כי הלוך ימלח עשיר גדול חזה שם לח יחסר לו עושר וכסף' וממידת הסתפקות העשיר משה [הס"ד פסל לך הפסולת שלך] מה שחדם פוסל כפסולת שוטף מרחיק חשר יוגיע מהרבי הלריך לחותו פסולת הוח שלך חשר לח יחסר לעולמו וזה סי' עשרו ומשה הכין נרכת ד' חשר הקב"ה מחיר עיניס ומטבר הלבב היח תעשיר כחמת חכל נרכת הטבע חין חדם מת ומלי תחותו כילו ח"ל הנרכה היח ממסכן מי שים לו מנה מבקש מחתיס והכן ·

בהר

רבה [וכי תמכרו ממכר לעמיתך הס"ד מות ומי' כיל הלמון תרנוס חקילס מילטרח [חרב] מוכירי' [קף] מות מכחן וחיים מכחן] הכוונה שם הקורח כשם ד' ומדבר לרעהו תוכחת מוסר במסירת הנפש הגם שם יגיע לו נזק גדול כב"ז לח יפחד ויניח לו פשעו ומעשהו חז חינו פועל חיובה לחביהו שחין בו ערמה כלל וממילח דכתי' היולח' מן הלב ככתי' לבב ושועל לשם ד' חת והכ בפוסף חכל שם חינו מדבר חלח מלפיים בלב ולב ידבר שחיים יולח'

מן הלב חז חיים ככתי' לבב ושוכרי' חל תונו חיש חת חחיו זה מחיה לזה וזה מחיה לזה · ושקילם סי' מות ומי' כיל הלמון שם דובר כשם ד' שסיבב חרם לו עד מות חז פועל גם חייס לרעהו שם יש מות מכחן חז יש גם חייס מכחן וזה שרמזו שהקב"ה חמר כי תמכרו ממכר לעמיתך חל תונו חיש חת חחיו שם חחד מוכר לחביהו מה שחסר לו חז לח יכי' בו לו כלום והכן ·

שם [כן סירח חמר חיתם לפניו נחלת ושפח גם וכיערה רקק פה נכבת] הכוונה הדובר כשם ד' לריך לרעת החיים ולהכירו היטב חז יכין שלפשעי' טופח בו חל הסביב שם הדת המותר הרכרי' טוב' וערכי' וכיערה שילוק יותר מגחלי' שוממת נעשי' גחלי' לוחשות חכל שם יריק כפניו ויכלים חותו לעיני כל רואי' שמש חז יסיר המסוה מעל פניו ויכבה חת הנותר בו מחם הדת וזה מות וחיים כיל הלמון שם ידבר כמעשה רך יסיב ממה כיערה הנחלת ויהי' לריק ושם יחוק כפניו יכבה וימות חותו לגמרי והכן ·

אן הכוונה כי מי שהוח חיים חכם וינבון חז מרחשית יגיד חזות קשות נגד עון ופשע גם נגד המלך והשרי' כחשר עשו כל הגבוהי' חשר מסרו נפשם בעבור חט ומשם ולח נשחו שיים בדבר חבל ידעו לרעות ג"כ שחחר שכבר חטחו בנפשותם במעט חומר ודברי' לקחו נפשות ומיקרו חשר עיותו [חמת מלך מלחכי מות וחיים חכם יכפרנה] · וזה סיפר שכח הלמון הוח גדול כל כך לחר שכבר הביח המות לעולם יכולה לתקן ולהכין חיים · ולכן הקדיים המות קודם החיים · והביח בן סירח משל חם שי' קלן גחלת ונפח בה ובערה וכחשר רחה שחזיק כל חשר לו בלבב חם חשר תקוד עד לשמים מיד רקק בה וכבחה ותיקן חשר עיוות · כך הלמון מביח מות בעולם חבל לח"כ תביח חיים והכן וזה שפיים שלמה המלך [ותוהבי' יחבל פרי'] שחוכל מפיסס פרי טוב מה שהמשיך נפשו מתחילה והביח מות

ולח"כ מה שיכיבד כחשר יודע לרלות והכן ·

שם [מות וחיים כיד הלמון לחמר ר' יוחי הי' כבר עבוד ולחכלו עד שלח עשרו מות כיד הלמון עשרו ולחכלו חיים כיד הלמון] הכוונה שם לחד מסיכן ולריך לחכול כל הכבר שם חכלו בביכלו מות כיד הלמון שחכל כחשר וכמה זמים טבל ושם עישרו חבל רק כדית חחד מיסור עיי' ר"ן ביומח טוב לשחוט בשבת לחולה שעושה רק עבירה חחת יעו"ש · ולמרו

עוד שם במדרש כשם רמב"ן סיתה לפניו כלכלה של תאנים אחת טובה מאד אחת רעה מאוס כיד הלשון עיברה ואכלה חיים כיד הלשון יוע"ש שכוונה הוא ממדת הדווקא בכלכלה של תאנים שמעבר פירות הוא מדרכן ולא בשאר מדתוריימא ועיין כמג"א שכ"ח וכה' יוכ"פ וכפ"ת ובכ"י מדר"ק בעניין זה ותכמ"ל.

שם וכי תמכרו ממכר [סס"ד והנה ד' נילב על חומך לחך על שורת דתיומתא וכידו לחך כבע"ח שעומד ושערו כידו ודכוותי' ויקס מלך חדש כבע"ח ושערו כידו] הכוונה מאז תאבר עזבו בני ישראל את הדת וגזרו לאמור מתן ומשפט אז עמדו מנשיני ופרנסי הדור אשר ידברו בשם ד' אחד לבל רחק מסס רק בהגהת דברים בשפתי חלקות ידברו לעם ומחיים לותם בהגהת דברים אשר בעצמם לא כן יהומה. וזה [והנה ד' נילב על חומת לחך] אין להקב"ה עמידה בשולם אלא על חומר ודברי' מן שפתים ולאון שכל אחד היראה ולבני חמותה אשר הוצמו להכיל לחומה לפני ד' כמו אני חומה ושדי כמדבלות. השבעתי אתכם שומרי החומות. שם חומה הוא נבנה על' עירית כסף. עי' במדרש שם. אחד על שורת דתויתא הכל בחוכת דברים: ואז תושה מבטן דברי כוז שגם שעם יגלו שוכב יום יום ולא יפנו לקול ולקולות המדברים בשם ועזי פנים נוברי' בארץ. בשם יבלע לדיק. וזה וכידו לחך שגם הקב"ה יעס הדבר לאחך למדוד החומה של חומת דברי' באשר עשו כן יפרון. וכן יבנו עזבי תורם ומפיני הדם כאגדם כאלו כאין חלילה אין עוד אלקי' שופט בארץ ללאים בעד בניו. וזה המשל כבע"ח שעומד ושערו כידו שהשער מדבר בעצמו ות"ל הבע"ח לטעון דבר כי השער מדבר בעדו ולא יוכל הלוה לסטיו פניו כי כת" יעגם בו כך הקב"ה עומד ומרחם הדור אשר ממיבי' כולם בעוותם חשתם ולא לריך לדבר לחבוע זקני עמו ושריו כי הפשולה מעיד על מנהיגם והבן.

שם [וכידו לחך היורה הזו ליתה מעמידה אלא ככה אמר הקב"ה אחכבה אתכם בשוש"ן אבל לעמיד לבוא לא אחכבה עוד] הכוונה שבבע"ח יולא אשר על הפח אם לא יאבד בו מכח אם מן המשקה אשר בקרבו יבקע היורה מכח הפח ועיי' במג"א סי' ת"ג. וכן הוא בישראל אם הקב"ה בוטל הפשע הוא קיומם ומעמדם כדפי' רש"י אחס נלכי היום הקללות מעמיד אחכם יעו"ש וזה היורה זו

שהוא על הפח אין מעמידם שאכולה להתקיים רק ככה מה שמוכיה ממנה החסרון אשר יפול במשקי' אשר בתוכה כך בישראל חסרון הפשע הוא מעמיד לותם וכבן.

תנחומא וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו [שלא תהי' מוני' זת"ז אמר הקב"ה שלף אני מכרתי העולם כולו להברהם ולא הוותי לותו כאשר הקנה לותן לי שנאמר קונה שמים וארץ] הכוונה כל קניני ותעניני עוה"ז הוה מלא מרחם ואוך נרחה כהללחם וברכה ותוכה מלאי' הכל וריק כל עוג הוא נגע הכל הבלי' הכל הכל אמר קהלת כמה פעמי' יש עושר שמור לבעליו לרעתו. נבור לא יגלו ברב כח. לא לחכמים לאכול. יוסף דעת יוסיף מכאיב. מלומה לא יצא חדש בעמנו. וסוף דבר יאמר האדם כאלו הקב"ה הוא בני אדם באשר אמר להם ממחרי עולם כאלו הם דבר ממש והסוף נגלה כי הוא ובהו ואוכך ואפילה ס"לוי' ודברי' וקול' אך כל זה לפני רשע' אבל לפני הצדיק' אשר יודע' להשתמש בעזיות והחכמה והגבורה הוא יראו ויבינו שהמה מתנות טובות שאדם אוכל הפירות והקרן הקיימת לעוה"ב ואין בהם אוכלה כלל כי המתנות מלא' ברכת ד' [ונלקי' כירך את אברהם בכל] שלא כאשכך אלאו הברכה לקולם אלא הכל ה' ברכה אמיתיות וזה רמזו הקב"ה אמר אברתי כל העולם כולו להברהם ולא הוותי לותו אלא אמר אברהם שים במבירת קניני עוה"ז אוכלה ין כי אברהם הקנה את כל הברכות לבניו הקב"ה [ממך הכל ומידך נתנו לך] שנאמר קונה שמים וארץ אלא ה' בסס אוכלה שהאבר ית' בעל והבן. וכך בני אדם אל יתמהו זת"ז אם יאבור אדם לאבירו תורם ואוסר וירחת אמים ית' לבני' ס"לוי' אין הלב וכן מי שאחזיק בתורה לא יאפין לקבל בבוד ואוסף וכדומה כי אז הוא מאבים זה לזה והבן.

שם והארץ לא אמכר לצמיתות [אביאה עלי ע"י שקדמתי לותה אל אחרית שבעולם אחא לך בשאיתה ע"י אאחלקת לשבעי' לא היתה אחלה עבירה אשבע לשבע אלא אחת כל שבע ושבע לפני עצמו אחא לך הרי כאן בעות לשפוך אלא אחעבר אחלה אשבע לשבע אחר והולה הקב"ה לדבריהם שנאמר כן בעות לשפוך אלא אחעבר אחלה אשבע אמנה אחר לפ"ך אם אמלא לו נוחלה יפה נוחלה ואם לאו הרי שלקחתי אוסה לפניו עד היובל

וילה מעמך] הכוונה עמוקה מי׳ מקודשת לכל חלק וחלק ים לו כח קדושה עליונות מכוון כנגד לחמו שכע תשר יפלה לו למלה כי כל נפש מסונלת למעלת קדושתו [מים כברכתו כיוך לחמם] משה הכין כסנולת נפש כל שבע מיוח ברכה רחוי׳ לו כפי שורש נשמתו משבטי קה כן כיוך לחמו שיכות לו שפע רב בכח נשמת לחמו שבע ותחכז״ל כפ׳ ויחי שיעקב תכיתו חלק לכל שבע כח תשר לזה נתן כח שור ולזה כח זאב ולזה חרי׳ ולזה חילה ולכשוף חזר וכללן יחד כי בכל שבע יש ג״כ כח חלק קטן מסנולת נפש מכירו · וכן כפי כוחו ולחוש של שבע יפלו לו חלק בחרן לזכות חילו ולכן הקפיד הקב״ה שלח תשוב מחלה משבע לשבע רק בשנת היובל שלח חזר כח הקדושה בכל ישראל וגריך שבל שבע יבוא לחיתו · וזה רמזו שהקב״ה הקדים חי׳ מכל תרלות לכן לח היתה מחלה עוברת משבע לשבע · ומכמות נפיש כמות שלמשל כמו כיתם והקב״ה הודה לדבריהם שלח תשב המחלה משבע לשבע כי תשר יכיתו לגרוע מחותו שבע וסכן ·

רבה והחרן לח תמכר לצמיתות כי לי החרן כי גרים ותושבי׳ חתם עמדי [חל תרע גריך כה חל תעשו עלמכם עיקר וכן דוד חמר כי גר חנכי עמך תושב ככל חכותי כי גרים חנחנו ותושבי׳ די לעבד להיות כרכו כשחכי׳ שלי חתי שלכם] הכוונה כי כלמת לפני חים חלקי׳ הקרוב לד׳ חשר דומה לכר חלהין וידמה ככני חלי׳ חז הוח חפשי משעודת החרן כי לח יפלח חד׳ להכיח ערף לביתו ומלוה ברכתו משמים ממעל וימטיר כשפר שהר ודלתי שמים יפתח כי רב מחוד מחכתו חשר יכלכל משפר ימי חיי החדם חבל מי שרחוק חד׳ חז הוח החים חשר יבטח בחם חס עובד חדמתו ויחכל בושת חפו כמשך הזרע וילכור גר כי לולח זחת מחין יבוח עזרו ומי ימים חון ממנו להשביע נפש רעבה היעשה לו חלקי׳ תרוכות בשמים חו כנפי תימן יביחו לו יין רקח ופשים רמוני׳ [חים זרוע לו החרן] ומלטדי זחת ימות כחוסר כל · וממידת עליוות שכל חים ומים לח יגבה לבו להחמין כי הוח קרוב לד׳ חשר יליה העוברי׳ לכלכלהו · ויחלח מלחך בעונת רלפי׳ · רק ירחום ויבדד עמקים עד שפפת כר יפ׳ כחרן ויבח ברכה חלומותיו להחיות כהיום הזה וליחר הזמן יך לפני חלקי׳ בכל לבבו ובכל נפשו · וזה רמזה החוס״ק הנס שחמתו כני ישרחל עם סנולתו חשר כלכל חותנו במדבר תרבעי׳ שלה כדחן שמים כלל

בהר

זחת כחשר נפי׳ כחרן לח תחמין שנוכל למכור חת חדמה לעולם יען שלח יפלח מד׳ דבר כי כבודו מלח כל החרן ואין מעלור בידו להוסיף לזה חמרה החורה [והחרן לח תמכר לצמיתות כי לי כל החרן] שהל יפת נשמר לנך הלח לד׳ כל החרן ולמה לי חייס כחלה לעבוד לחרום ולדום ולחסיף חבוחות החרן הלח הכל מיד ד׳ ולח נפלחת ממנו לזון חותי כלח זה כי דע [כי גרי׳ ותושבי׳ חתם עמדי] כי החזרת ימלח להחיות נפשו הנס שחין לו נחלה שדה וכרם ככל זחת יפרנסו חותו חורי החרן חבל הגר חם חין לו ונמכר לעבד כך חתם מחשבו שחתם עמדי רק גריס ותושבי׳ רחוקי׳ מד׳ ולח תעשו עלמכם עיקר כחלו שכל נכרית רק לגרכיכם רק חתם גריס כחשר חמר דוד שחנחנו רק גריס די לעבד להיות כרכו . כשחתי׳ שלי חתי׳ שלכם חם חתם כגרי׳ וכעבדי׳ שפי חז חני חלוה ברכתי עליכם והכן ·

אך הכוונה כי גריס ותושבי׳ חתם עמדי [חל תעשו עלמיכם עיקר] כי לרוב החדם חושב כי תכליתו להיות כעולם ולהשלים עלמו לריך לעבוד ד׳ חבל להפוך הוח שחדם יזכור שהוח רק עבד ד׳ וחם יזכה הוח חוכל משולחן רבו חבל חל תעשו עלמיכם עיקר חלח גריס ותושבי׳ חתם עמדי כי חני חלפיות בעולם והכן .

שם וכי ימוך חחיך [הס״ך חשרי משכיל חל דל כיוס רע ימלטהו ד׳ חר״י בשם ר״מ זה שממליך י״ע של י״ה״ר] הכוונה שנותן סקודת י״ע של כל פעולת י״ה״ר שלדיק חוכל לשוכע נפשו · ויכור כשף וזכה לכוות כית ד׳ · וחסף חשם לעשות פרי קודש · וזה שממליך י״ע של י״ה״ר והכן · חו הכוונה שלח ימית ליה״ר לפרום מחטוני עוה״ז רק חי׳ עולם יעש כחוכו חבל יד עליונה יסי׳ ליע״ש להלחותו עפ״י דרכו חז המלוכה כיד י״ע של י״ה״ר והכן ·

אך הכוונה שכוחן כשם גדול כוחו של י״ה״ר כמה יפעל הוח להרע חז חותו גכול ימסיר כיד היע״ש לפעול טוב כדכרי חוס״כ חעכרו ליועריכם כחשר חעכדו ליעריכם ·

שם [חשרי משכיל חל דל זה שקובר חת מלוה] הכוונה הפכירה הוח נוף השם [רשעי כחייהם קרויים מתים] ולפשעי׳ חושע חדם לפח שמים וחחכז״ל גדולה עכירה לשמה ממלוה שלח לשמה · חבל כלמת הוח יהיו חכלית טוב וחשרי

לאדם שקובר את מתו שקובר גם עבירה שעשה
עשה מתו וכן ·

שם [מ"י למדתך התורה ד"ת כשיהי' לאדם עשה מתו יהי' עושה כלב שמת שהלו כי' יודע רחמן שהקב"ה יכתוב עליו ושמע רחמן ויעלהו מיד כי' עוטהו על כתפו ומוליכו אל מביו ותלי כי' יודע בועז שהקב"ה יכתוב עליו ויכתוב לה קלי ענלי' פטומי' כי' מתכילה ר"ל תומר לשעבר כי' אדם עושה מתו ומכניה כתכה ועכשיו אדם עושה מתו ומי כותבה תלי' מכניה ומלך המשיח והקב"ה חותם על ידיהם כלכתיב תז נדברו ירחי ד' איש אל רעהו ויקשב ד' וישמע ויכתב כספר זכרון לפניו] הכוונה הרבה פעמי' שהאדם חושב ד' בכל לבו ויעלה ידו לעשות דבר פשוט אשר יתחומם עלי' כל העולם אם זה רוח קדושי' או עצת חטאי' תז רבו בעלי עצמה אשר רגל על לשונם כי זה הוא הימים אשר לבם מעיל הקודם להרוות לעולם יפיו ונהפוך הוא מי שיעים עיניו על דבר זה ימלא שחוק רוחף כשוד ותפארת וגדולה להתגולל על תחיו הדומי' לו תו גדולי' ממנו ויתיישבו שמו עד שיעמוד לשמאל ונמשל כזה רחוק אשר מלאו לבו להגיל העשוק כי נכמרו רחמיו על יוסף כאשר התחנן לפניהם הגם שהוא בן לאה ויוסף בן רחל והי' רואה שתכיו חושב יוסף מכל בניו ואולי יתן בכורתו לו ובכל זה תהבה בשה פשעיו ועוד יותר כי כאשר כי' מלפניו כל החתי' עובדי' לכבור ותלומות יוסף כי' גם רחוק ישתחוה לו ומי יחום יותר על בעל החלומות מרחוק וככ"ז מחל לו חטאתו · ושאר תחיו מעלו מעל ולא יוכלו לסלוח חשמו · והנה אם רחוק כי' מדבר בנגלה וגם יחטוף] חותו מיד חזק ממנו ויביאו אל תביו לא יחמיו החחי' כי זה מעובר לב תדרשה יתקרו שהוא חוקף ורוצה בהכבת תביו ולהביא שהה בלבו על כל בניו לכן כלך בחשתי חולי יגליח ד' בידו להגיל חותו מבלי דעת תחיו וגם דיבר לפניהם שלא יחשיחו בילד תכל אם כי' יודע שהש"ת יעיד עליו שעושה זאת רק למען הגיל תז כי' חוא חותו של כתיו · וכן בועז אם כי' חותן ענלי' מפוטמי' כי' העולם מחמין שיעת בשאר לבו ומתן עיניו בה לבן לא יתן לה רק קלי תבל אם כי' יודע שהקב"ה יעיד מהשבתו התורה תז כי' יתן לה ענלי' מפוטמי' · ומזה למדו רבותינו שאדם יעשה מצוה בלב שלם ושמח · מגדולי' הכ"ל שחקרו שהמצוה יכי' בשלימות ולא עצת חטאי' תלילה . חם

כי' בזמן הנטועה תשר בתוך העם תשר יעיד על הדבר אם הוא מצוה או מחשבות פגול תכל כעת אם יניע לאדם מצוה כזאת תשר יש פנים בפנים תו שהוא מצוה גדולה תו מחשבת פיגול מה יעשה האדם · תכל עדיין יש בו נ' שימני' [א] מי שמוסר נפשו עליו והוא יקום נגד כל התשוכי' ולא יכיר בוש לפני לל ולא יבא פנים תז הוא שימן טהרה וזה דמות תלי' שאמר נפשו לפני התורה ולא חתת לפני כל נביאי שקר ולא לפני המלך וכל הארי' · שימן [ב] מי שהוא נכנע עניו ושפל כיתך רוח נמוכה ותינו מבקש ע"י גדולי מעשיו להשתרר ולהתגולל לא יעלה ולא יבא לבבו גבוה זה מופת שכל מעשיו לשם שמים וזה דמות משיח לא יריב ולא יגריח רק יוכיח במישור לענוי תרץ · שימן [ג] שכל מחלוקה שהיא לש"ם קופה להתקייים מי שמלבר ועושה לשם ד' יכנסו בניו בחזי השם וכל הולך אחר הקיום · וזה שאמרו שלי' ומשיח כותב והקב"ה חותם הדברי' של לב השומעי' והבן ·

שם ג"ל [מ"ר תבין השני הזה עומד של פתחך והקב"ה עומד של ימינו דכתיב כי יעמוד לימין תביון תז כתת לו דע מי שעומד של ימינו ומתן לך שכרך ותם לא כתת לו דע מי שעומד של ימינו ופורע ממך דכתיב להושיע משפטי נפשו] הכוונה כי הקב"ה מנשה לתיש בטניות כדי שידרוש ד' בכל לבבו שהש ימן עושר וכבוד וכשי' יבעט בו ויסור מדרך הטוב וזה [כי יעמוד לימין תביון] למען להתמין חותו שילך בדרך טוב והנה תם הקב"ה עומד לימין תביון תז תם העשיר יבלע ידו ליתן לפני ונגע יד ימין של עשיר כנגד שמאל של שני ולד שמאל של עשיר כנגד ימין השני תז הגם שהמיצת העשיר רק כיד שמאל שהיא כהה בכ"ז הקב"ה עומד תגד ימינו של שני המקבל כיד ימין גם מתנת שמאל ופורע לך שכר כפי הלדקה שעשה בו ולא יביט הקב"ה תם נתת לו כיד ימין שהו לריך ד' לעמוד לשמאל שני לרחות נגד יד ימיך · תכל תם לא נתת לו ג"כ תדע מי שעומד של לד ימינו שהוא לרמז שהשני חזק מהקב"ה כמו שפי' רש"י כתולי' שיעקב הלך בלד ימינו לגד שמאל של מלאך יעו"ש ותם הקב"ה עומד לימין השני הוא מרמה שהשני תופס להקב"ה [והי' כי יעתק עלי ואמעתי כי תנן תיי כי הוא לופק של החתם שהתה עשיר והוא שני ואז רש ומיש תכבי' נפשו שושה שניהם ד' ט"י' מדרש משפיל לזה ומריש לזה ואז תני פורש ממך דכתיב

להושיע

להוסיף משפטי נפשו שמיד עושה הקב"ה משפט עשוקי' והכן ·

שם [כי תרוה ערוס וכ"מ מדקדקי' בכתות ואין מדקדקי' כחי הנפש] הכוונה עד"מ כי מדבי' מקרוב באו למדו לעשות בעיניהם הקול בדבר שפתים טיט' המלבוש נקוה אבל לא יחנו על כך להגיד למדם מוסר וירחת שדי דברי חכמי' ומידות' אשר הוא מזון הנפש · וזה מדקדקי' בכתות כתוב ודברי' אשר הם רק בכתות עיניים ע"ז מדקדקי' שלא יטי' בהם נפשנו ושקם אבל בחי' נפש להחיות הנעשה ע"ז אין מדקדקי' · ויל"פ בזה הפסוק [כי תרוה ערוס וכ"מ ומשרך אל המטעם] הגם שטוב לעשות לערוס מן המנית בכות עיניים אבל משרך אל שהוא קרוב לו לבית ישראל להחיות הנפש נ"כ מזה [אל המטעם] אל תעלים עיך ממנו שלא לנכח מה חלק יעקב ומחלת ד' והכן ·

שם [כל המארח מ"ח בניתו מעלה עליו הכתוב כאלו עקדיב בכורי' · ובילקוט הגרסה כתוך בי"מ] הכוונה עד"מ כי לעני אחר הדרך לחפץ לשולחן בעה"ב אבל לת"ח צריך לנקוט בו בכוד שבעה"ב יעלה בלבו המאכל והוא הבעה"ב תוכל אבל הת"ח ואז נעשה הת"ח תורח בתוך בית של עלמו · וכן בבכורי' שמותר לזרי' רק צריך להבדיל בקודם ולהבדיל לפני הכהני' שאז מותר לבעה"ב לאכול עם הבהן כך צריך להיות שבעה"ב יעלה האוכל לבית ת"ח שבא המאכל בקודם לרשות ת"ח ·

או הכוונה הקרבת בכורי' הוא חות ומופת שאנו מכירי' טובת המקום עליהם אשר היטב עמנו ליתן לנו ארלת שדה וברכ כי בתוך הקריאה צריך לומר מן האדמה אשר נתתי לי ומביא רחשית ביכורי הפירות לד' להורות כי ממך הכל ומיך נתנו לך שכל שממתיקו לעבוד לד' ולכן רחשית הפרי קודש לד' · כך המארח ת"ח בתוך ביתו לא יחתין שת"ח יבוא מעלמו אלא הוא חות שואל לחרי הת"ח שיבוא לביתו וילון שם הוא חות שמבין שלד' הארץ ומלואה שהכל ברא לכבודו לא נתן לאדם בתים מלאי כל טוב לשאר לחור הארץ ברחבת ידים רק כדי לעמוד בכל אשר יצוה לו עפ"י ד' יסעו לדגלו ומכבד הבן תורח אשר הוא בן לד' דכתיב וכל בניך למודי ד' והכן ·

שם [וכלך לפניך לדקך כל מה דחת לעי לנפשך לע] הכוונה שם אדם לומד שלא לשמה אז אין לנפשו יתרון מלמודו אבל שם לומד לשמה אז יש גם לנפשו יתרון בלמודו ולכן אמרו כל מה דחת לעי רחה וחכם סיטי' לעי לנפשך והכן ·

שם ודבר דבר [לימת דרשב"י כל הוא משתעית מוסר מילי' כשמתא הוא אמר לה שבחת היא ומתקה] הכוונה כי יש לאדם לדבר משבחותיו כשבח בעצם אומר ודברי' שלא ידבר רק תיבת מעוטי' כדי שחבירו יבין הדבר כי שבח יוסף קודם מלות מפלך דבר ודבר מחבי"ל [לא יהא דיבורך כשבח כדבורך כמוך] שבאמת יש רשות לאדם להרחיב בדבריס אבל בשבח ידבר בלשון קלרם כי יותר מן הלורך אסור לדבר ולא יטי' מופן הדיבור בשבח כמו בחול · ואם לימת דרשב"י הוא משתעי באומר מלן בשבחת שבבר ה' מוכן מהשבחה ודברה עוד אז אמר לה דרשב"י שבחת היא ומתקה שבזה ידעה שבבר מוכן מהשבחה ומעלמה שתקה והכן ·

מ"ת וכי יתוך לחיך ומטה ידו והחזקת בו [זש"ה אל תגזל דל כי דל הוא וכי ד' יריב ריבם אמר הקב"ה אל תגזול דל כי דל הוא שאני עשיתי אותו דל מי שהוא גוזל אותו או מלטיע עליו חרף עושיהו כלומ עלי הוא מלטיע שנאמר עושק דל חרף עושיהו ומכבדו מוכן דליס] הכוונה בקיצור הרשעי' יאמרו למה זה היים שהי' עשיר בעשה דל יען כי הי' מן הירח אח דבר ד' אמר שבח נתן לדקה לא נטל ריבים וכדומה ורמז שלמה שהקב"ה אומר שאל תגזול דל ואתאמר שאני עשיתי אותו שפי' מלאתי ומשפטי ומוקותי בעשה דל כי מי שאומר זה ומלטיע עלי חרף עושהו כאלו עלי הוא מלטיע והכן ·

מ"ו כי יתוך לחיך ומטה ידו והחזקת בו [אמר לפניו רבש"ע לא כך אמרת וכי יתוך לחיך קיים מה שקראת אותם אחי ורעי וכי יתוך לחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו תסיס עמהם כדין שלא יאבדו נר ומיושב ואי לחיך עמך אפש"י שאין נעשי' גדיים נכבל אלא ואי עמך ח"ל הקב"ה בעונותיהם אני מוכר את ביתי שנאמר ואיש כי יתכור בית מושב זה ביתו של הקב"ה] הכוונה משה רביט התפלל שהקב"ה יתחזק אותם שלא יאבדו בגלות ביד נבוכדנצר ומסיב לו הקב"ה אני אשפוך חמתי על עלים ואכניס אחז"ל [מזמור לאסף אלקים באו גויים בנחלתיך] שלא האשיך אחתו על בני ישראל · וזה בעונותיהם אני מוכר את ביתי והכן ·

שם [כתיב תסרי מסכיל אל דל ר' יוסף כך עשה כשעה שרמה עני בן טוביה וכן גדולים סירד מכעסיו והוא מתכיים ליקח ה' הולך אללו ואמר לו בשכיל שמעתי שנפלה לך ירושה במדינת הים הא לך חפץ זה וכיון שחת מרויח חת מותני לי וכשעה שהי' נותן לו ה' אומר לו במתנה נתתיה לך] והוא פלח הלוך ליכר שקר וכזב שמעת שנפלה לו ירושה וגם למה אמר אח"כ במתנה נתתיה לך · הכוונה שלח לחמך על פני מים כי ברוב ימים תמלאנה כי הצדקה משתלמת כי אז הוא אז בכח אז בן בכו יבוא לידי גלגול ואז ישולם לו הצדקה שעשה זו שאמר לעני בן טוביה וגדולים שמעתי שנפלה לך ירושה מעבר ליש כי עכשיו הפת שתקבל ירושת אבותיך הגדולי' וטובי' · וכשעה שתרויח היסי' הגלגול חוזר אז זרעך יתנו לזרעי [זכי כי זכי גרמך] וע"כ אני נותן לך במתנה שישולם לזרעי וכבן ·

שם [ר"ז אומר אפי' שיאמרן אל בכי א"י תורה כילד אדם אומר לאביהו זכי כי זכי גרמך כך זכי כי כי מה הוית ואיסתכל כי מה אמרת] הכוונה בשתיית לדקה ים פנים מפנים שונים (א) ים שנותן לדקה כי בשמרו רחמיו ברחות המחסור הגדול בכן אדם הטומד לפניו ובשתיתו למלחות ספקו עושה טובה לעצמו שמסיר בזה הנער והיגון מלבו (ב) ים שלבו לב אוהב לא ירחם על הטני כשהוא ברחות סוף אדם רק זוכר אשר ליום עליו ד' ליתן לאיש שהוא אחיו בשעת אשר אנה אנו · וההכדל מבואר מי שנותן מכח רחמי הטבע מיד כאשר יתן לפני ההולך יסיר מלבוש של עצמו ואחרי כן כאשר יבוא הטני אה שרלה לקנות לעבדו ישמח גם הטני כי שמן אלקו אשר אנה אנו · וההכדל מבואר מי שנותן מכח רחמי הטבע מיד כאשר יתן לפני ההולך יסיר מלבוש של עצמו ואחרי כן כאשר יבוא הטני אה שרלה לקנות לעבדו ישמח גם הטני כי שמן אלקו אשר אנה אנו · וההכדל מבואר מי שנותן מכח רחמי הטבע מיד כאשר יתן לפני ההולך יסיר מלבוש של עצמו ואחרי כן כאשר יבוא הטני אה שרלה לקנות לעבדו ישמח גם הטני כי שמן אלקו

שם [כתיב תסרי מסכיל אל דל ר' יוסף כך עשה כשעה שרמה עני בן טוביה וכן גדולים סירד מכעסיו והוא מתכיים ליקח ה' הולך אללו ואמר לו בשכיל שמעתי שנפלה לך ירושה במדינת הים הא לך חפץ זה וכיון שחת מרויח חת מותני לי וכשעה שהי' נותן לו ה' אומר לו במתנה נתתיה לך] והוא פלח הלוך ליכר שקר וכזב שמעת שנפלה לו ירושה וגם למה אמר אח"כ במתנה נתתיה לך · הכוונה שלח לחמך על פני מים כי ברוב ימים תמלאנה כי הצדקה משתלמת כי אז הוא אז בכו יבוא לידי גלגול ואז ישולם לו הצדקה שעשה זו שאמר לעני בן טוביה וגדולים שמעתי שנפלה לך ירושה מעבר ליש כי עכשיו הפת שתקבל ירושת אבותיך הגדולי' וטובי' · וכשעה שתרויח היסי' הגלגול חוזר אז זרעך יתנו לזרעי [זכי כי זכי גרמך] וע"כ אני נותן לך במתנה שישולם לזרעי וכבן ·

שם [ר"ז אומר אפי' שיאמרן אל בכי א"י תורה כילד אדם אומר לאביהו זכי כי זכי גרמך כך זכי כי כי מה הוית ואיסתכל כי מה אמרת] הכוונה בשתיית לדקה ים פנים מפנים שונים (א) ים שנותן לדקה כי בשמרו רחמיו ברחות המחסור הגדול בכן אדם הטומד לפניו ובשתיתו למלחות ספקו עושה טובה לעצמו שמסיר בזה הנער והיגון מלבו (ב) ים שלבו לב אוהב לא ירחם על הטני כשהוא ברחות סוף אדם רק זוכר אשר ליום עליו ד' ליתן לאיש שהוא אחיו בשעת אשר אנה אנו · וההכדל מבואר מי שנותן מכח רחמי הטבע מיד כאשר יתן לפני ההולך יסיר מלבוש של עצמו ואחרי כן כאשר יבוא הטני אה שרלה לקנות לעבדו ישמח גם הטני כי שמן אלקו אשר אנה אנו · וההכדל מבואר מי שנותן מכח רחמי הטבע מיד כאשר יתן לפני ההולך יסיר מלבוש של עצמו ואחרי כן כאשר יבוא הטני אה שרלה לקנות לעבדו ישמח גם הטני כי שמן אלקו

שם [סכי מה הויתי] סכיתי כן חורי' [ואיסתכל מה אמרת] כשת אשר אתה לטובתי אני עבדך · וזה שאיתתן של כני ג"י תורה הוא וכבן ·

שם ואיבד עם קונהו [עמו הוא אשר אתה ואינו אשר אתה עם היורבי'] הכוונת אל"ף אדם עלי ארץ הוא עבד עובד את יוצרו ואת יוצרו ואחכז"ל כילקוט ועבד אפסי אלהיו אדם בחייו הוא עבד ליוצרו וליוצרו ובשעה שהוא עושה רצון יוצרו הוא אכשיר יוצרו וכן להיפוך [את יוצרו אחכז"ל יורגים אדם סילוקו צריך לאשוב עם הקב"ה שהוא קוניהו ולא לאשוב עם היורגים לרחם על בניו שלא לעשות וכבן וכזה ים לפרש [לכו כני' שמעו לי יראת ד' אלמדכם] שלא יזכיר לרחם עליהם ולאיש על כבודם רק יאמר [לכו בניים] לא אזכיר אתכם שאתם בני כמו ואת בניו לא אכיר · ומדוע לא לאוש על כבודכם יען [יראת ד' אלמדכם] ולכך לאוש על כבודכם ולא על כבוד שמים וכבן ·

מ"ו [וכב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו יאוב לאחוזתו ולמשפחתו אב ואיבו אוזר לשרשותו שהיתה בידו] הכוונה עד"א כי הגס שגיפו יולא לאירות ואב אל ביתו ומולדתו אבל רואה לא אב שאשרו בו מידות מגונות אשר דבוקים מאני עבדות אשר אתם עבדים בהפקרא ביתא להו · ואיבו אוזר עוד לשרשותו שיהי' נאשר בן אורין אשר אורר על אחותיו וחמדותיו · וזה שאיבו אוזר לשרשותו שהיתה בידו שתאחילה כי' בידו להיות אורר על אחותיו וכבן ·

בחוכותי

רבה אם בחוקותי תלכו [הס"ד תאכתי דרכי ואשובה רגלי אל עדותיך אמר דוד רבש"ע בכל יום ויום ה יתי אחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך והי' רגלי מביאות אותי לבהכ"ס ולביהמ"ד הס"ד ואשובה רגלי אל עדותיך] הכוונה כי לפעמים האדם חומד את האדם כי כולה מאשה והיא תאוה לעיני' אז הגס שלא ימלא אם בית אשה רק אהלי קדר לא יתן ללבו הבית כי האדם והאדמה הוא הגן עדן אשר הוא למושב לו ויש אשר האדם והאדמה אחד ושוממה בכ"ז יאמר האדם אותו מקום למושב כי אם בתוי בית גדול כארמון מלך עיניו ולבו אם כל הימים · ואכה אחדת העולם יתעטוני הנוף הן הכה רק למראות עיניו

נפני העולם כי יש לעשר לעשר מאכר גם בגילה אין מניח לו ליעון · ויש לנכנד כתבו שכל הרוקף מאכר הכבוד הכבוד בורח ממנו · ויש לאכם מאכרונו יוסף דעת יוסף מכאוב · ויש לבעל התאוה גרעון עיני אדם לא תשבענה . כמאמר מלך אחד "ככר לרות תמת לעזרא כתר זהב" וכביכול אין שריך ואין מועיל כי טוב פת חריבה ושלום בה מבית מלא זבחי ריב · והוא משל למדינה נאה והבית כאהל קדר · אבל עבודת ד' מאהבה שלבו ושערו יראנו לאל מי לו מקירות התורה ודריסות המידות מאכר נקנה במ"ח דברי' וביסורי' ובמעט שיחה ובמעט שיחה ובמעט מעשה וכדומה מז הבית נפנים כנ"ע אבל המיטויות שמם ומרב · וכן בנית המדרש מאכר שם מאדם יושב ודורש ומוקר הוא דומה לבית נאה ומקום שמש . אבל הביהכנ"ם מאכר המדש ידרוש כרבים מו יתפלל ברבים מז דומה למקום נאה ודירה נאה · ודוד משב שבולך מו עשר מעלית למעלה מו עשר ירידות למטה מו שיבה למקום נאה ולדירה נאה כי סוף הכבוד לבוא שאדם המקיים תורה מעוני סיפה לקיימה מעושר מו שיורד למקום חרב ודירה שממה שרבים מבקשי' לרפא שיניע הימים מאכר אין בהם אפן זקני ע"ה דמהם מתעסקי' · ומז הסיב רגליו אל עדות ד' שיבה לשניהם לבית נאה מקום נפנים ומקום נאה שלום כאחון והן הבה בתי כנסיות ובתי מדרשות והבן ·

או הכוונה כי העניו מאכר לו לב נכאה דורש עזר לו כאכר יבקש לעבוד ד' מוקר ליסב בתרן ישראל שהוא מקום קדוש וגם שם יאמר ללמוד ולהתפלל בבית דירה מאכר דר שם מקודש אדם גדול שזכות המקום וזכות הדירה יסייעו לו לנשמתו [כאכר בעיני רואי נסיון שהי' לי כמה חדרי' ולא חפלא נפשי ללמוד רק כאחד מאד הנח שלא הי' לי שם מטותם שלימה ואחר כמה שנים נודע לי שזה האדר הקטן מלפני כמה וכמ' שני' הי' בית מלון לקדו' ת' מאכר למד שם כמה שנים יום ולילה] וזה אמר דוד משבתי בדרכי בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר שלריך לי עזר ממקום פלוני שהעיר קדוש וגם בית דירה פלונית שאף הי' בית מלון ללדיקי' ועי"כ הי' רגלי מעידות לבתי כנסיות שמהם בית מקדש מעט וגם לבתי מדרשי' שמושב ד' שערי ליון המלויני' בהלכות מכל בתי כנסיות שה"ל ומשיבה רגלי אל עדותיך אל מקום מאכר שם עדות ד' והבן ·

שם [שה"ל משבתי דרכי ומשיבה רגלי אל עדותיך ר"מ מחנה דר"ת אמר משבתי מה שכתב לנו בתורה שם בחוקותי תלכו ואת כתיב ממן ואתתי שלום בארץ ושם לא תשמרו לי מה כתיב תמן ויספתי ליסרה אתכם] הכוונה כי בחמת החיים מאכר מעשר לרוחו ולא יאך אחרי תאות לבו ואחדת עיניו ויתן אמם ורסן לתאותיו אז יפוש לעזרא לנברא לבסוף לא יאמוד ולא יתאוה לתשוקת הגוף ויהי' לו מנוחת הדאנות והטוש"ן ממוק לו כי יש שלום בעולם אבל מי שהולך אחרי תאות עיניו אז לא יבצע עיניו מרחות כל היום יתאוה תאוה ולא יוכל להסיג כל מאכר יאמדו עיניו ותמיד לו מלחמות העולם עם ילרו כאכז"ל מאכר קנין מבביאו רצה ומרציאו שבע · וזה [אין שלום אמר ד' לרשעי'] כי המה כיס נגרם ולא יוה יוה שבע הרשע אבל לצדיקים יש שלום בלבם [שלום רב לאוהבי תורתיך] כי אין לאם תאות וזה רמזו שדוד המלך מיסב על דרכיו ערמות בתורה [אם בחוקותי תלכו ואתתי שלום בארץ] לא די בתנועת הגשם שגם בארץ בטוש"ן יהי' לו שלום ואהבה אבל מה כתיב תמן ושם לא תשמעו לי [ויספתי ליסרה אתכם] מי שאר ממנות ד' אז בחים לו תאות רבות והמה נעני בני אדם והבן ·

או הכוונה אם אדם שומר התורה בחורת מוקי' לא בחורת שבל כמו [הן ירחת ד' היא חכמה וסור מרע בינה] אז יש שלום בארץ · בגוף שהוא טפר מן האדמה אבל אם הולך בחקיות ודריסות אז אין שלום בארץ היינו לגוף ·

שם [לא ראיתי לדיק נעזב וזרעו מבקש לחם לחם"י שזרעו ובניו הם מבקשי' לחם לא ראיתי לאותו לדיק מביהם נעזב מירחתו של הקב"ה ת"ר חוטפי' מאכרי יוד חאה שבך שומע מפי כורחו] הכוונה החים הלדיק אשר מגדל בניו לתורה ועבודה הוא פותח בלבם חומם קודם הגם אם ע"י תהלוכיו יבי' הם מחוסרי לחם לא יעזבו אחור מחומו ירחת הקב"ה אשר מביהם אי בהם בטוש"ב · וזה לחם"י שזרעו ובניו הם מבקשי' לחם לא ראיתי לאותו לדיק נעזב מירחתו של הקב"ה כי עדיין הוא חומז בירחת הקב"ה ע"י בניו שהוא אי בהם בטולם וע"ז אמר ר"ת אשרי יולד אשר שומע בך מפי כורחו שיזכה ירחתו בבניו לא יופסק לעולם והבן · וזה שאמר הקב"ה ליעקב אביבו [כי לא אעזבך] שיעקב לא יבי' נעזב מהקב"ה בחכז"ל בחחים חפצי כי היום לעשותם אבל יעקב לא בחאר נפשו והבן ·

שם [אם בחוקותי תלכו הס"ד ועתה בניס שמעו לי ואתחנן דרכי יסמרו תמר ר"מ כ"ב תשרי ותשריכם כשנתקיימו כל התנאי' הללו שהתניתי עמכם וכו' לימתי כשתשמרו את תורתי שנאמר אם בחוקותי תלכו] הכוונה בקיצור הס"ת רומה להיטב שפע ורב טוב רק אם כ"י לא טובי' אז צריך לעשות מליתן רב טוב ומציר עצמו שקכ"ס שנם לי ונך לא יס' ואם יעמרו התורה אז תשרי ותשריכם כשתשמרו את תורתי וכן ·

שם [חוקי' שהקתי על ילק"י הס"ד הוי החוקי' חקי חון אמר הקכ"ס תורה קרוי' חכן וילק"י קרוי' חכן דכתיב ואת ליחות החכן והתורה והמלוה וילק"י קרוי חכן דכתיב והסירותי את לב חכן מבשרכם התורה חכן וילק"י חכן החכן תשמור חכן] הכוונה התורה וילק"י נמשלו לחכנים · כי החכן קשה מאוד בכל זאת יוכל ליפיל ולהיות חלקי' קטנים מאוד כשפר · נגלה בגם שהם חלקי' קטנים בכ"ז הוא מוקשה להיות כאחד רק ע"י השפלה מיד ויפול על דבר קשה יתחלק לגרורות קטנים ואז לא יוכלה למלחכה כך הוא התורה הוא כולה מוקשה מאוד נוברת מאוד מי שמשמר הכל הוא יוכלה בימיו כי תורת ד' תמימה כניף אחד שעליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע · אבל מי שמשליך אות אי מידו מפול לחלקי' קטני' לאחדי' לא יוכלתו המלות הכלל מי שמפריד החיומה ומפריד חלוף הקשר והחגודה ויבריר מהם חיזה מלוה אין בידו גם מלוה אחת כי מי שחיו מאחין באלוה מן המלות הוא כופר בכל המלות שבתורה ולא הקראת עוד אבן רק שפר או לרורות אשר נעשה מהקופה לדום עליו כרגלי אדם ובעקבי חיש אבל החים אשר יאחזו התורה בכלל ביאד ויאחין שמלוה נוברת מאוד כחכ"ל בשבת קנירא נוברת קנ"ם טחינה נוברת טחינה שבכל אחד ואין חייב אלא אחת אחת יעו"ש כך כל המלות אחד שלינה שים אחוה בלב אדם שהקכ"ה שומע תפילתו ויוכל להושיע לא יתפלל ויש בכלל מלוה עוד שאר מלות ·

וכן בילק"י הוא קשור ואגוד ביחד לא יבקש לעקור מלוה מ' או לפעול עבירה אחת כי לופה רשע לנד ק ומבקש להמיתו לא ירפא ולא יוחו עד שיפיל לאדם בפעול אחת כי תכליתו לעקור אורח אחוה אלא אדם והוא שעבירה נוברת עבירה למשל כמו בחלף בכלל בחעשה העבירה כל העשרת הדברות שעובר עי' מדרש רבה ופפ' קדושי' · ומשל ג"כ לאחן אחי שמתחיל להפילו סוף יעשה בעפר לדום

שם [אם בחוקותי תלכו הס"ד ועתה בניס שמעו לי ואתחנן דרכי יסמרו תמר ר"מ כ"ב תשרי ותשריכם כשנתקיימו כל התנאי' הללו שהתניתי עמכם וכו' לימתי כשתשמרו את תורתי שנאמר אם בחוקותי תלכו] הכוונה בקיצור הס"ת רומה להיטב שפע ורב טוב רק אם כ"י לא טובי' אז צריך לעשות מליתן רב טוב ומציר עצמו שקכ"ס שנם לי ונך לא יס' ואם יעמרו התורה אז תשרי ותשריכם כשתשמרו את תורתי וכן ·

שם [חוקי' שהקתי על ילק"י הס"ד הוי החוקי' חקי חון אמר הקכ"ס תורה קרוי' חכן וילק"י קרוי' חכן דכתיב ואת ליחות החכן והתורה והמלוה וילק"י קרוי חכן דכתיב והסירותי את לב חכן מבשרכם התורה חכן וילק"י חכן החכן תשמור חכן] הכוונה התורה וילק"י נמשלו לחכנים · כי החכן קשה מאוד בכל זאת יוכל ליפיל ולהיות חלקי' קטנים מאוד כשפר · נגלה בגם שהם חלקי' קטנים בכ"ז הוא מוקשה להיות כאחד רק ע"י השפלה מיד ויפול על דבר קשה יתחלק לגרורות קטנים ואז לא יוכלה למלחכה כך הוא התורה הוא כולה מוקשה מאוד נוברת מאוד מי שמשמר הכל הוא יוכלה בימיו כי תורת ד' תמימה כניף אחד שעליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע · אבל מי שמשליך אות אי מידו מפול לחלקי' קטני' לאחדי' לא יוכלתו המלות הכלל מי שמפריד החיומה ומפריד חלוף הקשר והחגודה ויבריר מהם חיזה מלוה אין בידו גם מלוה אחת כי מי שחיו מאחין באלוה מן המלות הוא כופר בכל המלות שבתורה ולא הקראת עוד אבן רק שפר או לרורות אשר נעשה מהקופה לדום עליו כרגלי אדם ובעקבי חיש אבל החים אשר יאחזו התורה בכלל ביאד ויאחין שמלוה נוברת מאוד כחכ"ל בשבת קנירא נוברת קנ"ם טחינה נוברת טחינה שבכל אחד ואין חייב אלא אחת אחת יעו"ש כך כל המלות אחד שלינה שים אחוה בלב אדם שהקכ"ה שומע תפילתו ויוכל להושיע לא יתפלל ויש בכלל מלוה עוד שאר מלות ·

וכן בילק"י הוא קשור ואגוד ביחד לא יבקש לעקור מלוה מ' או לפעול עבירה אחת כי לופה רשע לנד ק ומבקש להמיתו לא ירפא ולא יוחו עד שיפיל לאדם בפעול אחת כי תכליתו לעקור אורח אחוה אלא אדם והוא שעבירה נוברת עבירה למשל כמו בחלף בכלל בחעשה העבירה כל העשרת הדברות שעובר עי' מדרש רבה ופפ' קדושי' · ומשל ג"כ לאחן אחי שמתחיל להפילו סוף יעשה בעפר לדום

שם [חוקי' שהקתי על ילק"י הס"ד הוי החוקי' חקי חון אמר הקכ"ס תורה קרוי' חכן וילק"י קרוי' חכן דכתיב ואת ליחות החכן והתורה והמלוה וילק"י קרוי חכן דכתיב והסירותי את לב חכן מבשרכם התורה חכן וילק"י חכן החכן תשמור חכן] הכוונה התורה וילק"י נמשלו לחכנים · כי החכן קשה מאוד בכל זאת יוכל ליפיל ולהיות חלקי' קטנים מאוד כשפר · נגלה בגם שהם חלקי' קטנים בכ"ז הוא מוקשה להיות כאחד רק ע"י השפלה מיד ויפול על דבר קשה יתחלק לגרורות קטנים ואז לא יוכלה למלחכה כך הוא התורה הוא כולה מוקשה מאוד נוברת מאוד מי שמשמר הכל הוא יוכלה בימיו כי תורת ד' תמימה כניף אחד שעליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע · אבל מי שמשליך אות אי מידו מפול לחלקי' קטני' לאחדי' לא יוכלתו המלות הכלל מי שמפריד החיומה ומפריד חלוף הקשר והחגודה ויבריר מהם חיזה מלוה אין בידו גם מלוה אחת כי מי שחיו מאחין באלוה מן המלות הוא כופר בכל המלות שבתורה ולא הקראת עוד אבן רק שפר או לרורות אשר נעשה מהקופה לדום עליו כרגלי אדם ובעקבי חיש אבל החים אשר יאחזו התורה בכלל ביאד ויאחין שמלוה נוברת מאוד כחכ"ל בשבת קנירא נוברת קנ"ם טחינה נוברת טחינה שבכל אחד ואין חייב אלא אחת אחת יעו"ש כך כל המלות אחד שלינה שים אחוה בלב אדם שהקכ"ה שומע תפילתו ויוכל להושיע לא יתפלל ויש בכלל מלוה עוד שאר מלות ·

וכן בילק"י הוא קשור ואגוד ביחד לא יבקש לעקור מלוה מ' או לפעול עבירה אחת כי לופה רשע לנד ק ומבקש להמיתו לא ירפא ולא יוחו עד שיפיל לאדם בפעול אחת כי תכליתו לעקור אורח אחוה אלא אדם והוא שעבירה נוברת עבירה למשל כמו בחלף בכלל בחעשה העבירה כל העשרת הדברות שעובר עי' מדרש רבה ופפ' קדושי' · ומשל ג"כ לאחן אחי שמתחיל להפילו סוף יעשה בעפר לדום

אן הכוונה נקל לאדם לעשות עזר אחיו פרוש מתאות וממחדת עולם ליתן מתנ לרשן לפי המשוקה אבל לאחוז בכוס התעניו' אשר יצרו של אדם ממחדתן והוא יה' כוס ישועות לקרוא בשם ד' הוא קשה מאוד כי הוא חרב פיפיות בידם כאכז"ל [אוי לי מיצרי אוי לי מיוצרי] כי המה כאשה אל אחותה לצרור כזה קש זה עופל · כמו שרמזו אכז"ל ברכה פ' כראשית [ואת לבטו אחרב המתפשכת שהוא מתפשות עם אדם ולבטותם היום הבא המתפשכת שהוא מתפשות על אדם ומלבטתו מרשעו ועד רגליו ומרגליו ועד רשעו אמר אדם מי מגיל את בני מאם להבעת זו רבנן אמרו חרב תורה שנאמר חרב פיפיות בידם] כי אי אפשר להשיג גן עדן כי אם בכיכוח מלחמה · אבל לא להיות נזיר מיפרש ומובדל כי אז כמה יקשה הסניומות אבל צריך לכוח אל שולחן ד' להתענדן ולאחוז כל פת בב ילק"י ומשם יעבוד בקודם לאל עליון וזה הוא להעשות חרב המתפשכת לאדם מרשעו ועד רגליו כי התשוקה מושל בכל אי'כרי' ואח"כ צריך להיות גבור כובש את יצרו להפוך את כל שנוא מרגליו ועד רשעו ודאג אדם מי מגיל את בני אין בכח יוכל להגיל האדם לאחוז בתאוה ולא לעשות זה אין בכח תאוני לולא עזר ד' שהיא התורה סוגה בשושנים וזה רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם וכבן וזה שרמזו חוקות התורה שהקכ"ה נתן מלוה שכן חקוני' על ילק"י שמתאוה יה' לעשה מלוה · התורה הוא חכן חשר על האדם כאבני חן בעיני בעליו אבל גם ילק"י חכן חן שוחר מעויר עיני שקל' ולריך התורה שהיא חכן לשמור חכן וכבן ·

שם [אר"ח חוקי' שמכיאי' את האדם למיי עוה"ב הס"ד וה' הבשחר בניון ומותר בירושלי' קדוש יאמר לו כל הכתוב לחייס בירושלי' הוא שעוסק בתורה שהוא עץ חיים לכתיב עץ חיים

סיג למחזיקי כה] הכוונה הוא אשר עומד כתומו ויחזיק במעוזו לשמור פתגמן כתב הרמב"ן ניכר לכל רואיו שמזרע יהודי הוא. הוא הוא אשר נאמר בליון ומתר בירושלי' שעדיין ניכר בו שמזרע קודם הוא אשר תרגו ומולדתו בליון וכירושלי' ולא יפי' לשמש ולקלס מדרכה הכל יכבדו לחותו. וירחתו על פניהם [ורחו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך וירחו ממך] וזה שמסיים [קדוש יאמר לו] שכל רק בזאת יהלה העבד אל תדוטו שם עושה כן בשבור אהבת ד' ותירתו שעדיין הוא קשור בעבותות אהבה לתורת ד' תמימה שכל שם [הוא משליך אחרי גויו תורת ד' רק שמחזיק במצות עשויו אשר רגיל בפיהם אין זה נאמר בליון ולא זה קדוש ד' מכוכד וזהו שאמרו [כל הכתוב לחייס בירושלי'] שעוסק בתורה שהוא עץ חיים לכתיב עץ חיים למחזיקים בה אשל מי שעוזב התורה אז הקב"ה שיחא הלוחי לחותי עזבם תורתי והכן.

שם ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם [הלמד לעשות ולא הלמוד שלא לעשות הלומד שלא לעשות מוב לו שם לא נברא] הכוונה שמה שאדם יושב ללמוד יש מאלי פרים רשאים שכל מלימתו רק לדעת מקור המצות איך אדם מחויב או חולי יש מצנה בידו שיוכל לעשות כתוב בעיני ד'. שניה שיושב ללמוד לדעת קולות הדיוים חולי יתלה מקום לפטור ממליה הכ"ל וכל לבבו אכין רק למצוא להקל במצות כי המצות נתלו עליו. וזה רמזו כיון שאדם יגיע בחקת ד' וישמור מצותיו למה הוסיפה התורה עוד ועשיתם אותם תלה ללמד שתכלית הלימוד יהי' ללמוד לעשות אבל לא יהי' תכליתו ללמוד למצוא מקום בתורה שלא לעשות ככל אשר קיבל מחכמיו וכוחיו וסיימו מי שלומד כדי לידע שלא לעשות טוב לו שלא נברא כי נגלה שמלות למשת עליו והכן. וזה שהוסיפו שם בשם ר"י [אר"י הלומד לעשות זכה ברוה"ק מה עשם לא ימים ספר התורה הזה מפך והגית בו יומם ולילה וגו' כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל אין זה אלא רוה"ק דכתיב משכיל למימן מזרח] שאם תכלית לימודו שלא למצות קולות לפטור מעול תורה אלא לברר את התורה לחזק אותה. דעל תכלית שלא ימיש ספר התורה הזה מפיך תקיים והגית בו יומם ולילה אז יזכה לרוה"ק.

תנחומא

[ברשם הומיות תקרא בפתחי שערי שערי' אמרי' תאמר אם אמרת בד"ת לא תאמר בבר אמרתי אלא חזור ואמר שבך כתיב אמרי' תאמר] הכוונה יש זמן ומקן לכל דבר לפיזמי יבבר אדם בפם ד' ולא בשמעי דבריו ויש מאר אחר זמן אשר בשמע קולו בבוזו אל הקודם וכפרש באדם הקורא בפם ד' אשר בפי רוח ד' הדובר בו כן בשמע קולו. דבדי' היולאי' מן הלב לבפי' לב. כן בפעם הבאי יפי' דבדי' יותר יולאי' מן הלב ע"כ אם המנסיג בבר קרא בדבר ד' ולא בשמעו דבריו לריך לחזור ולקרות בפם ד' כי מה בלא שהוא יגיע י"ח שקיים מלות תוכחה אבל חוכת התורם לא יגיע עד שיראה בעיניו שהוקס על זה רמזו שלא תאמר בבר אמרתי וילאתי י"ח אלא חזור ואמור שבך כתיב אמרי' תאמר אם בבר אמרת פ"ע תאמר שנית לעורר אהבה והכן.

שם [ברשם הומיות תקרא בפתחי שערי' בעיר אמרי' תאמר ברחובות סי' עוסי' בתי בנסיות בגבהה של עיר לקיים מה שנאמר בפתחי שערי'] הכוונה מלמדים בישראל אשר הי' בל"י עיזרי' וקדושי' קשורי' ודבוקי' בדת ד' ובמידות טובות העומדי' בתפלתם בעיני אלקי' ואדם וכל מי שי' בישל ד' אז במקום גבוה של עיר על רוס שאם הי' בונים בתי בנסיות כי הוא מורם על אחדות נמוך שאם קטן וגדול נקלס ובבבד שום לא ייבר שום לפני לל בפי מקום גבוהים הי' בתי בנסיות שלהם. אבל עבשיו בעוה"ר בתי בנסיות שאם נוכה של עיר שבל גיזות ומפוזרת קבל בני ישראל הוא על בתי בנסיות שלהם שהוא לבבם בתבני בתים ובתבני גזית מרוקף בסם ושם מרוקס במרחות לובחות ועליו זר זהב ומסגרת בסף אז בתי בנסיות הוא נוכה של עיר והכן.

שם ונתתי גשמיכם בעתם [ברכה בלי ד"י תומר דבר שם"ם לומר עליו די הוא] הכוונה בדבר שעיני בשר שולט בו בגון תולרות וכסף הר שדות וכרמים ויוכל לשער שם די לו בפי מחויס לא שייך ברכה כי אולי קנאת בית מרעהו יתלבנו אבל בדבר שלא יוצא בעיני בשר הוא השבר הרוחני אשר לא שופתה עין רואה אשר לא יוכל אחר לשלוט עליו הוא ברכה בתב"ל [אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העיני] וזה שרמז ר"י דבר שם"ם לומר עליו די הייט עולם המעוג הוא ברכה ולא הבלי הזמן והכן. ורב בהנא אומר

[עד שיכלו שפתותיכם לומר דיינו] הכוונה מידת הסתפקות כמו שכתיב המוסיף מחסיר מחר המפלל ר"ל מפזור הנם ג' זה הוא הברכה שיזכו לומר דיינו.

שם [אם בחוקותי תלכו [זה"ק עם חרוץ' ימיו מספר חדשיו תחך תקין עשית ולא יעבור אמר הקב"ה לישראל אם עשיתם את חוקי ין השמן נוגע בכם שנאמר ולא יעבור תכל אם תיכפם עוש' חוקי הרי השמן נוגע בכם שנאמר מדי עברו יקח תחכם] הכוונה הקב"ה יודע עתידות הבין דרך כל דור כמה יניעו בני אדם לעלות בסולם המעלות ונתן תורתו לעולם שים בם כנגד כל התקיעות שאר יתקרו בני אדם לעולמי עד כמו [דכר זום לתלף דור] ולעולם ד' דרכך ללכ בשמים. שבכר הוכן בתורה עד עולמי עד. וזה כוונת הקרא מספר חדשיו תחך כל מספר תאר יחדם שכל אדם כפר נודע לפני ד' וכנגדם תקק ד' חוקיו ומתן התורה לכל הדורות ולכן עיקר המחלה ומכותה לבן אדם אם יעמור חוקי ד' בגם שעשלו לא יוכל להשיג תקר שדי אז ימלא מרגוע שלא יוכל סילה"ר לפתותו תכל מי שהיו שומר חוקי התורה רק הדעת והתכונה אז יקח חותו ס"ל"ר שתן התירה לפני דור הזה וזה ברמז אם עשיתם חקי אז ין השמן נוגע שנאמר ולא יעבור הקב"ה תקר התורה שלא יופסק בשום זמן תכל אם תיכפם עוש' חוקי אז הרי השמן נוגע בכם ויאמר שתן זה תורה לפניכם. שנאמר מדי עברי יקח תחכם בכל רגע יפול שדד כרשתו.

מ"ו ושן השדה יתן פריו [אף תילכי ערק עתידי' להוליך פירות לעתיד לבוא] הכוונה אם יניע הקץ אז ימלאה כל התרץ דעה ויעבדו את ד'. והשדה עץ השדה הוא. ורמזו שאז גם תילכי ערק שמה הבוערים בשם יתנו פרי טוב. שאמרו לעתיד כי טוב כי פרי מעלליו יתכלו.

ואכלתם לחמכם לשובע. הכוונה אם ים תלילה מחסור ורעב בתרץ אז השדה מי מיי לער ותוכל רק לחם לשובע תכל לשבר ולמנדני' ין מוצא תכל בשמת ברכה אז עיקר השעודה בשתר מתכלים רק לחם"כ תוכל לחם לרכרי תכז"ל לחר כל תכילתך תכול פת. וזה ותכלתם לחמכם לשובע שכבר שבע מפרי התרץ מבשר וחלב מרימי' וכשכבר בא השובע יתכלו פת ובן.

מ"ז ותולך תחכם קוממיות [בקומה זקופה ולא ירתי' מכל אדם] הכוונה כזה"ז אדם ישראל כום אז ירא מכני אדם של תו"ה להניר כפם מלא דעותיו ומחשבותיו כדת ותמונה לעיני כל רואי שתם רק עושה מכשה ושלה לעבוד ד' תכל אז כתשר ימלא כל התרץ דעה אז יוכו בקומה זקופה לעשות כתשר עם לבבם לעיני כל רואי שתם ולא ירתים ולא יבושו מכל אדם.

שם אם תלכו עמי קרי ולא תלכו ולא תשמעו לי [אתם עשיתם את דיני ערתי בעולם לף תני תעשה אתכם ערתי בעולם] הכוונה בימי דור כשר הקב"ה תל תלפיות שכל פיות תליו פונים כל פעולה ומעשה בן ישראל סי' לדין ודת הן בגידול בניס הן בהנגת הבית והנהגת הקהילה והנהגת הכלל ישראל כמדינה סי' נעשה להקים את תכל שכעו גם הכשרים שבדור עוש' כל דכריהם כפי עוכותם והדת נעשה ערתי בגם שלא יעברו על המלות תבל תין הקב"ה תל תלפיות שעתר להגת יסי' עוברי' על דין ודת.

שם ושברתי את גאון עוזכם [זה בית"ק] הכוונה מתחילה כאשר סי' בני ישראל עזים כגמר כל הרוחות שבעולם לא יזוז ממקומם וזה סי' הגדולה והגבורה שלהם [שלא ישראל לא יפקר] סי' הטוב הבית"ק תכל תו"כ שתכך התוקף והחזק בדם מרכ הבית"ק ובן.

אן הכוונה בדורות הרחשוני' הקדוש' התריבו ימים תחרי שהשלימו את נופש להיות בית קודם תאר התרון עם העוחות גמוז' כו עמדו כעולם להשלים את כני דורם עד שהזקינו מלוד מלוד לעשות פרי קידם כי תין לשער כמה מלית התורה והירשה היזתי' מפי מלאך תלקים לכתות תאר לא יבקש שום תכלית לעלמו כפי הפל"ה שם הרב דומה למלאך ד' לכתות תורה יבקשו מפיו כשם שתין למלאך תכלית עלמו רק לעשות שלימות של הקב"ה תז יבקשו תורה מפיו דשם"ה. ותחז"ל ברכה תיכה [יום שתרב בית"ק נעל יין קדום] סיין היא התורה שנמשלה ליין כי טובי' דודיך מיין מיינו שמורה [עי' ע"ז דף ל'] כמו יין המשמח לב תלקים ותכשים תכל שם אדם לוקח סיין רק לקדם את השכת זכרהו על סיין שכל התעוות הוא לכבוד שכת אז פי שים ברומו שים מעלור לרומו לקדש השכת על סיין. ומשתרב בית המקדש שלא נשתר תים תאר השלים את נפשו להיות בית קודם אז יתבטל יין קידוש ובן. והנה כל זמן שבית"ק קיים סי' הקרכנות מכפרי' תכל בעונות כאשר נשלם תים להיות רמוי' לקרבן

הקב"ה ממשכנו בעון הדור כפי' חכי הלדיק ז"ל [ועשית את הקרשי' למשכן עלי שיטים עומדים] שמשה הזהיר לישראל בשם ר' שם יעשו את הקרשי' ויהי' מקום לכפר על עונות כל ישראל לז עלי שיטים שמה הלדיקים אשר במשנו נתרצים ועלי שיטים עומדים חי וקיימי' דפמ"ח . ומשחרב ביהמ"ק נסתלקו הלדיקי' ולא נמלא יין קידוש המשמח חלקים ומכשים להיות הכל קודם כחכז"ל על פסוק ועשית את הקרשים שהקב"ה אמר שם לא יהי' משכן הוא ממשכן לריך לחשמת העם כמבואר שם והנה בביהמק"ד נרחה כל המקודם מחבירו נחרב ביומר · מקדשי הקדשים שועלי' הלכו · עיר חלקים מוספלת · הר ליון שמם · וכך הוא במשכנות שעשה משה בהר סיני שהלדיק הכורה הגדול מכל ישראל שהוא גחון עוזם יסבר זה הוא בחינת ביהמק"ד [כלו נויס בחלמיך] חכל לא טימתו הסחלה [עימתו את היכל קדשיך] שם עשו תועבות ושממון וכך הוא בלדיקי וקדושי עליון · וזה ושברתי את גחון עוזכם זה הביהמק"ד והבן בקיצר ·

וזכרתי בריתי יעקב ובריתי יחק ובריתי חבירהם אזכור והחרן אזכור ומשה מהם אזכור חרלה החרן את שבחותיה ומהם ילמו עונש וגומר ועיי' שליה שפי' שזכות חבות הוא לחוסיף עונש · ולפחתי הכוונה לזכות את ישראל כפי' חכז"ל חהבחי חחכם חמר ד' ע"ב חפקוד עליכם עוונותיכם שחלו מגע לגוה הנחהב חלנו וממחין לגוה שמוגע לו כידוע מחכז"ל . ומלינו בחכז"ל שפ"ע נחיקר הפשר ומחרו שהוא ע"י חט ומלחו חב וכנו שבחו על נערה מחורסה ונהרגו והוזל הפשר · וכן הי' חסר ד' שמחן לח"י הקדושה להקיע חותנו ולהיות החרן שמינה לכפר עוונותיו ולח ניגלו עוונותיו על שמחלח הפשה חשר קחה גויס חשר יושבים שם ברחשונה · וזה שחמר הקב"ה שיזכור לחברהם ליחק וליעקב לזכור החרן בקדושה יתי"ם שחרן תעזוב מהם ותהי' שמם וכזה יתרלו עוונות בית ישראל והבן ·

רבה [ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי חמר בשמות לח נברחו חלח בזכות יעקב דכתיב הכה לח בהמות חשר עשיתי עמך] הכוונה עד"מ כי חברהם חכיר חת הש"ת על חקירה וגידל כמו יחק עפ"י חקירה וכן יחק ג'דל חת יעקב ופי' הפיוט מחורות ז"ל שלוך חמו חומריס ג' פעמי' חלקי' חלקי חברהם חלקי יחק וחלקי יעקב שכל ג' חקר מחזה שדי דפמ"ח חכל יעקב קבע ביהמ"ד וגידל בניו על הקבלה שמהלחה על עולם ילמו בעקבותיו ומז בקבלה הכל חוי' החכם בכל ומדם נדמה בבהמה [מדם ובהמה תוסיף ד'] כי בחקירה בני עלי' מעוטי' המה וזה שבהמות לח נברחו חלח בזכות יעקב והבן ·

שם חיים כי יפליא נדר בערכך נפשות [זפ"ה יפי' מדם לדיק ומעפ"י שיפי' לדיק ומימו עוסק בתורה חין בידו כלום חלח פרי לדיק חן חייס זו תורה שממוך בן תורה הוא לומד החיך לוקח נפשות שנחמר ולוקח נפשות חכם שחם ידע לערוך נפשות הוא למד מן התורה החיך עושה ושם חין בידו תורה חין בידו כלום] הכוונה בקיצר · העיקר לדקות וירחת שמים גגלה בחדם שם מגדל בניו לתורה ועבודה כי זה כל חחדם חשר נפשו קשורה בנפש בניו ובנותיו שם בוחר לגדל בניו לתורה ועבודה וליחן בנותיו לבני תורה ורחה מז גגלה בו יגלת ד' חכל חם כל חפלו להגליח זרעו לעשות מבניו חנשים מוגלח' וכן מבנותיו הגם שהוא לריך לומד גמ' קלת · ואומר חהילי · ומומן לדקה · ועפ"כ הודע כי לבו רחק מד' · כי כלל גדול מי שלח ידע בתורה לח יוכל ליקח נפשות לזכות רבים כמו [קח לח חהרן בדברי'] כי לריך להיות יודע לערוך נפשות להבין ולהכיר מה שד' חפן מכל חים כפי טבעו ומעמדו שרק ממוך התורה הוא לומד החיך ליקח נפשות · ושם חין בידו תורה רק חפן להיות לריך בלי דעת תורה חין בידו כלום כחכז"ל [חין ע"ה חסיד] ע"כ העיקר פרי לדיק לעסוק בתורה חז הוא פרי לדיק עץ חיים ·

במדבר

רבה וידבר ד' אל משה במדבר סיני [למה במדבר סיני מכאן שנו חכמים בשלשה דברים נתנה התורה בחנם ובמדבר בחנם מניין ואם אינו עשיר כולו ובמים מניין שנאמר ונפש עכים ונפשו מים ובמדבר מניין וידבר ד' אל משה במדבר סיני] הכוונה כי דרכו של חנם לעלות מעלה מעלה גבוה מעל גבוה תגביה השלהבת את הרחם וכפי רוב החם כן תכלה רוב הדבר חשר בו תחז השלהבת וכן הוא בתוס"ק והמורשה [מימינו חם דת למו] הדת הוא כח החם חשר בוער בלב כל חיש ומשה מיערבל [רשפי רשפי חם שלהבת קה] וכדרך הטבע תחבר ויכלה העוסק בה כתב"ל זאת התורה חדם כי ימות באהל דין דברי תורה מחקיים חלץ ל"ב ממית עלמו עלי· וכ"ז הוא שם החדם לומר התורה ועבודה לשמה לו ירחה ויפחד תמיד יום ולילה פן יגוד חשה מועל מעל בקדשי גבוה שקודשה ב"ה ותוריימת חדת הוא· רק הסי"ת מיטב עם בן חדם כאלו אין בו מעילה כמו שאמרו חכ"ל בב"ה דף ל"ע אין מועלי' בשלהבת של הקדש. ותחב"ל בילקוט ברחשית [אמר ר"ע אלו ב"ב אותיות שבהן נחנה כל התורה כלה וכן תקוקי' בטע שלהבת על כתר תורה של הקב"ה ובשעה שביקש לברחות העולם ירדו ועמדו לפני הקב"ה זה אומר לפניו כי תברח את העולם וזה אומר לפניו כי תברח את העולם] כי האותיות חשר בהם נחנה כל התורה המה תקוקי' בטע שלהבת על כתר תורה של הקב"ה תוריימת בטיא כתר תורה של הקב"ה תקוקי' האותיות בטע שלהבת שלח יה' בהם מעילה וכן · וזה שרמזו [שהתורה נחנה בחנם דכתיב והר סיני עשן כולו מפני חשר ירד ד' עליו בחנם] הת"ח נקרא סיני והוא עשן כולו שרוחג תמיד שמיני רוחה מפני שד' ירד עליו בחנם התורה כולה חנם [חנם שאורה ע"ג חנם לבנה] הנאמר גדול מהגלה בחלו הגלה הוא בדמיון חנם שאורה והמכוסה הוא חנם לבן · ותחב"ל

[ר"י אומר חנכי מוציקון חלא בפני בחיבת יהבית] שהקב"ה נתן עלמו בתוך הכתב של תורה · ורמז ג"כ חם ליהודי' אור ככל זאת נותן התורה שלא יבטל מרוב טובה ·

[ובמים מניין שנאמר וגם עכים נשפו מים] הכוונה בטע המים לירד ממקום גבוה למקום נמוך ואם תמלא עוד מקום נמוך תרד המים תמיד ביותר נמוך גם עשר מדרגות לחורבית · ואם אח עיני בני יאריכו ולא ירעו ולא יביעו כמה וכמה נמצאי' ימי הגלות קודם שיכורר לעיני כל יושבי חבל הוא יביר ויבין שהחירות והשלוה לא ה' רק לאותו יום שנותן החירות כי אלו ולשלה לעבד בלבם [מה זאת עשיתו כי שלחתו את ישראל מעבדינו] כי הלא מקודם ה' שנור בפיהם כי המה עבדי' ואחתו חלוני' כתב"ל ברביעו הקדוש שהי' קרוב למלך וקרע המכתב עיי' רבה ויעלה על הפסוק ויגו אותם לחמור כה חחמרון לחדוני לעשיו יעו"ש כי רביעו קדוש הכין הגם שם מולקי' כבוד ליהודי בב"ז מבקש שיחזור עלמו לעבד נגד עשיו · מוסר גדול מאוד וכמה שניים עברו חשר מחחיל בפניים הגלות עד שהוא נהפוך בחון וזה שרמזו חכ"ל ברבה ברחשית פס"ג [ויאמר יעקב מכרה כיום את בכורתך לי ל"ל זכון לי אד יומא מן דיתך אמר רב אחא כל מי שהוא יודע לחשוב ימי הגלות ימלא שיום אחד יבא יעקב בשלום בגילו של עשיו] כי יעקב השחוקק ליבא בשלום כמו עשיו וידע כי לא בחיים יהי' רק כמכירה ע"י שיהי' שותף לכל דבר חשר עשיו מבקש בכל זאת יה' רק ביום השוא לבד כי לממחרת יעמוד עשיו בלבו שיהי' יעקב ג"כ מבני החרן של זה אמר רב אחא הגם שאנו מחמיני' שבני החירות יה' ממשיכי' עלמן ע"ס מעט מעט הוא רק שאין אנו יודעי' לחשוב חשבון הטוב לכל מי שיודע לחשוב ימי הגלות אשר ירבה המשתמה יביר ברק יום אחד יבא יעקב בשלום בגילו של עשיו כי שלשה מחחיל

מיום הממרת והבן · וכני ישראל צריכי' להכין עם יכול ריווח מעט הוא רק שבומרי' מחרון אף ד' אבל עם ימרה אף ד' אז המה עימדי' בטבעם להיות שונאי' ואויבי' · ואחכז"ל רבה בראשי' פ"ע [ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מחרן אמרו ריב"ח פתח בגלות ממרן אמרו מחרונו של מקום אתו כורמי'] כי יעקב אבינו פתח פיו בהוכחה וקורא חותם אחי מאין אתם שהאמין עם יקרא חותם אחי יה' לו חוכחי' והשיבו לו עם אנו מדברי' עמך משלום הוא רק שאנו בורחי' מחרונו של מקום אבל עם נהי' ברווחה · כשוב עוד למקומינו והבן ורמז שמורה נתנה במים שלריך כל יהודי לזכור שגם עם ירוד ירדנו כמו שהמים יורד ממדרגה למדרגה נקיים עם רם בכל מלמעלה והבן ·

[במדבר שנאמר וידבר ד' אל משה במדבר סיני] הכוונה כל אחת ואחת מישראל בפי' נאחד משבי נפיונות יש מי שקונה עולמו בשעה אחת כאשר יעמדו שונאי הדת ועורכי מחומה על יבואו עבדי ד' בחם ובמי' ובוכלי' מיתות קשות ומקיימי' ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך עד שאו"ה שואלי' מה דודך מדוד היפה ובשאים ואין בעין נראה שגם הקלים שבישראל בעת נפיון יעלו אחר בשאים וקוני' השלימות ביום אחד ובשעה אחת כאחכז"ל שרבי בבא ואמר יש מי שקנה עולמו בשעה אחת · שגם הקלים והרקנים שבישראל יש להם שעה שמוסרי' נפשם בעד קדושת ד' הגם שלא עומדי' בנפיון התרי"ג מלות יום יום לעמוד בקשבי מלחמות היא"ר בהכילה ואחי' ובעריות ובשפיכ' ובחילול שבת ויו"ט אבל מקבלי' עול מלכות שמים בפשט ש' [ושפע תאכם על כאשי נקבי'] כמו שאחר אומר מוטב שיכנום האן כי ואל יבנים בבניי · כך מרחמי' בני ישראל לעובת בוראם לפרנסם ולנדלם המה עוברי' עבירות אחר ממית אותם אבל אח"כ בדגע אחת [ושעות אחבם אני] שקוראים עולמם בשעה אחת אז יאמרו בהשחם ובניהם ודובקי' עלמם בהקב"ה · ואז מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ · ריקני' שבך מלאי' מלות כרמון · ויש כח שבאפוך הוא שומרי' המלות ופורשי' מעבירות ויש להם מלחמה בכל יום ויום ובכל שעה ושעה [ע"כ יאמר בספר מלחמות ד'] שע"י התורה יש מלחמה תמיד אבל אינם יכולי' לעמוד בעת הנפיון ליבך בשלשבת ובאם המה עוברי' בחוקם לבפור בד' ובלבם זוכרי' בד' [אם שאמנו שם מלקיו ופרוס

כפינו לאל זר אז מלקים יאקור זאת כי הוא יודע תעלומות לב] שאפי' אם פורשי' כפיהם לאל זר אז מלקי' יאקור זאת שרוחם הקב"ה כי בלב לא יאשאו · אבל בחמת לריך בר ישראל להיות פי שנים ברוחו לנאום מלחמות ד' כל ימי חייו . ועל זה רמזו חכז"ל תהילי' פ"ז במדרש שוח"ט [לבני קרח מזמור שיר יסודתו בהרי הקודש יסודתו של עולם נזכות שני הרים של קדושה הר סיני והר מוריי] כי בהר סיני ממרו ישראל כל אשר דיבר ד' נעשה ונשמע לקיים תרי"ג מלות · והר המוריי מרמז שאפן יאחז להיות עולם לד' לעשה יוכל · והקדיש הר סיני כי זה מדרגה נדולה כל ימי חייו לנאום מלחמות תמיד לעמוד מי ונשמור תרי"ג מלות כלנותי' ופרטותי' שאחזו מסיני והוא קשה יותר מאר מוריי שבדבר אחת ימות בקרבאו לפני ד' וזה הוא יסודתו של עולם · והבלל [אחי לדודי ודודי לי] כשם שאהבה מישראל להקב"ה כך אהבת הקב"ה לישראל כאשר פי' באקו"ח פדרי"א [אמר לפניו רבש"ע הודיעני את שמך שנדול והקדוש שאקראך ואענני ואמר לו אהי' אשר אהי' רחו עליוני שאמר לו שם המפורש ואמרו ברוך אהה ד' חוכן הדעת] בכל לראשם לו שר כפי אשר מילר לישראל שם בת נזרה כנגד הדת והמוסה כן הוא מילר להקב"ה כאחכז"ל בדברות רשעים ליתרחים להם ניסי' שאמרו נשעם על קדושת השם · וזה אחי' בעם כאשר אחי' עם בני ישראל · וזה הבני עני' יבינו כי זה שם המפורש והבל תלי' בדעת האדם כפי הבנה דרכה שלו כן יופיע לולקי' מבלל יופי · ולריך אדם הבנה לקבל התורה הן בשאר ובבוד והן בשפלות עמק עבור . לקבל עול מלכות שמים בעם אם ישלם שיעור כאשם או ירד בעמק כמים · וגם אם יגרוך לשבון במדבר בעבור קיום התורה לריך לקבל כמש"כ הרמב"ם בפ' יסה"ת

לברות במדבר ·

אך הכוונה כמו אם אשר יגבה אדם אם יקרב אליו ובכן לריך להתרחק מעט כך לריך אדם להשמר מאוד שלא לקרב אליו ביותר רק יעשה משמרת גדר וסיג בעבדה · וגם לא יחשוב שהוא רק יתר שאת ויתר עוז אבל יוכל אדם להסיג שלימות בלעבדה להפוך הוא שמבלעדה לא יוכל לחיות שהיא כמשלה בחיים [כחיים קריים על נפש עיפה] · וגם לא יחשוב שבבר היא מוכנת לפניו ולא לריכה עוד תיקון להפוך הוא שהיא כמדבר [מדבר לא זרועה] כאלו לא בחנלה ממנה בלל וכל אדם יוכל לאחד

כהלו היום ובברכת מד' ולא שימש בם יד מדם
והכן בקיצר .

שם [ד"ח במדבר סיני הלא כל מי שהיו עושה
עמהו הפקר במדבר היו יכול לקנות התורה
לכך נאמר במדבר סיני] הכוונה יש כ' מיני הפקר
[א] כגון שים זכה וכסף הפקר שמונח במקום
אשר לא ידעו שים אבל שם יהי' יודע אז רציה
שיאמרו ידיעם ושמחו כמונח שלא רצ [ב] כגון
שהוא דבר מתוס אשר עיני אדם ירחק ממנו כפרורי'
או פרי היער אשר נגזה בעיני אדם וכמו שבעלי'
מפקיעי' אותו בשתם כך אין שים אשר מתפף אותם
הביתה והנה גם בדור אחר התורה חשוב וככבד
בכל זאת הי' גדולי' תקרי לב אשר יבאו בשאר
המדרגה עניים ואביונים ולא הי' נכבדי' במקומות
מושבותם יען כי לא נדעו בעולם ואז גודלי כל שים
ירא ד' יגיע בתורת ד' יען כי הכל תלוי במזל אשר
גם ברגע יוכל לעלות מעלה מעלה שם יוכר בעיני
העולם [שם יסחיר שים בשפתי' ואני לא ארחמה
נאום ד'] שפי' הרשב"ם שהקב"ה יסבב לגדלו להרחותו
בעולם . אבל גם בדור שרע הזה אשר גם שם
ניכר השים לגדול בתורה בכל זאת הוא נבזה בעיני
העולם יען כי אין אתו חכמות חו"ח ובכל זאת
קושר נפשו רק בתורת ד' אז הוא בכלל מסירת הנפש
אשר הקב"ה יעזוב לו בתורתו . והנה המדבר הוא
ידוע לכל העולם בכל זאת הפקר כך כל שים שהיו
עושה עמהו הפקר במדבר הגם שנגלה בעולם ובכל
זאת אין שים מתפף אותו בביתה רק מבקש קרדום
בתורה הוא היות קונה התורה והחכמה והכן .

שם [הר גבנוני' הר שפסל כל הסרי'] הכוונה
כי כל מעלה אשר עיני אדם עליו יגיעו
במשל להר אשר גרמה למרחוק וקשה לעבור עליו .
עפירות הוא כהר . גבורה הוא כהר גוי ויופי וכן
כל המעלות . אבל הר סיני אשר ירד עליו ד' ומבקש
רק עבודת הקודש אז שקר החן והכל היופי אל יתגלל
חכם בחכמתו וגבור בגבורתו ועשיר בעשרו רק בזאת
יתהלל המתהלל השכל ויודע אותי ושופל הר סיני כל
ההרי' והכן .

שם [לדקתך כהרי אל לדקה שאתה מביא
לעולם מפורסמת כהרי' הללו משפעיך
מהום בה משפע שאתה עושה בעוה"ז תהום רבה
מה תהום בשתר לף משפע בשתר] הכוונה שם
הקב"ה מביא לאדם אז יאמר אם זכה
גזה לדעת כי ד' משלח לאדם כלדקתו אבל בשעה
שהקב"ה משלח לאדם רשע כרשעתו אין אים אשר
מכיר לפרשם אד' עשה משפע בתוך בפי מעשיו רק
בשתרו רק על אמונה שלוה תמיס פעלו אשר לא
יזשפוה עין אדם כמו שלא יראה עומק התהום
והכן בקיצר .

שם ואתה הפקד את הלוי' על משכן העדות
ועל כל כליו ועל כל אשר לו המה ישאו
את המשכן ואת כל כליו והם ישרתוהו וסביב למשכן
יחנו ובנסוע המשכן יורידו אתו הלוי' ובחנות המשכן
יקימו אותו הלוי' והזר הקרב יומת [את מולח כל
מי שמדבק בדבר המקוס אוהבו לעולם וכו' ולף השבט
הזה נדקתיו ומעלתו נאמני' ואתנו נפשם על קדושת
שמי שנאמר ושימו איש חרבו על ירכו ונו' ויעשו
בני לוי כדבר משה ושומה אותן בני פלטרי ואני
מאמין קדושת' ומשמים ניתי עליהם הס"ד ואתה
הפקד את הלוי' וגו' למה שפס נאמני' לי ולף בשעת
פרוקו והקמתו אינו אפן באחרי' שיפרקוהו ויקימוהו
אלא הם הס"ד ובנסוע המשכן וגו' יכול המלוה על
הלוי' אבל אם עשו ישראל רשות ת"ל והזר הקרב
יומת] הכוונה בקיצר יען שבשבט לוי מסרו נפשם על
קדושת ' בשאלו בשורשם גם בניהם אחריהם דבוקי'
בו ומזן ד' להם שהמה יאשו את המשכן וגם זאת
לף בשעת פרוקו והקמתו הוא שתירת זקנים בניו
שנראה כאלו יפרקו המשכן ובכפוך הוא זה הקמתו
אינו אפן ד' באחרי' שכל אים יתגאה לאמור אני
מפרק ואני אקים רק לשבט לוי מסר הקב"ה הקמתו
בזה שיפרקו אבל הזר הקרב יומת כי מי שאין
לו דביקת שורש בשאתו אי אפשר לאמוך
עליהם והכן .

שם [ר"ח ברחשונה כל מי שמרחה אקופי' של
מלך בתלבש הי' נהרג ובשביו התיוקות
הולכי' לבית המדרש ומרמי' את המזכרה בתלבש
אמר אלקי' ודגלו עלי אהבה וגדלו עלי אהבה]
הכוונה כי בימות עולם הי' מושבי' שהקב"ה נוהה
לו חיובה על חוג השמים ולא יראה בניחות ד' על
מלכי שהים לו הולך על גמון בתרבע רגליו כי בשבע
העולם שם תחת רגלי משרתיו הים לים על עבודתו
אבל מי שהזכיר בגם בהילוך הבשבע יפץ רוח ד'
ועיניו ולבו שם הי' מחשב לעים אשר בשרירות לבו
הולך ומוקב שם ד' ויהי' אחת דתו להמית כמו שברהם
אבינו שהשליך אליו אבן ורחה בעל הבירה שהיה
מחריבו בגזר עליו ש"ברף בשרפות בשיד בחור
הכשדי' אבל עבשיו מיום שהחיר הס"ת בקרבי הודו

עלי הארץ לז נהפוך הוא ככל דבר אשר יהי' מדשות בארץ למקטן ועד גדול יומקר עליו שיל ד' עשה זאת ומזה ישמע ד' שעודע שמו ככל הארץ וזה שרמזו [ברחשונה כל מי שמרחה לקוני' של מלך כתלבשו להרג] כי תהלוכי טבע נקרא תלבש עיי' תכן עזרת פסוק תלבש תלקי' שחרטומי' תמרו שהוא הקבע כמו דכתיב כי תרחה תלבשותך מעשה ידיך ירח וכוכבי' אשר כוננת · וזה שמרמי' דמות של מלך בתלבש שגם בטבע שוכן תלקי' כי' דמו ליהרג שמעל משל בד' [ועכשיו תימוקים סולבי' לבית המדרש] שגם לעיני ימי' חוקיי' בשבע תקירות ודריסות ומרמי' את התזכרה בתלבש שכל הטעשה כתלבש יזכר בו שם ד' וט"ז תמר הש"ת ודגילו עלי תהכה זאת תפתרתי עלי הארץ שבכל מקום אשר תזכיר שמי תבוא תליך וברכתיך וכתן ·

שם [תיש על דגלו לתומות בית תבותם הש"דשם תלקיטו ונעשה תומתו דגלי' שתמר תיש על דגלו שמו בשמיטו ועשה תומתו דגלי' שתמר תיש על דגלו ותיכה גדולה ת'כתן הקב"ה שעשתן דגלי' כמלתכי שרת כדי שיהי' ניכרי' ומניין שהוא תהכה ליתרתל שתמר הביתי תל בית היין ודגלו עלי תהכה] הכוונה הקב"ה נתן לנו מלות ותוקי' טובים תשר גם כל המידות תשר תהובי' לבני תדם כתב"ל בני יתרתל רחמני' ביישבי' נוממ"ם תשר הן הנה מידותיו של הקב"ה וידוע דתכז"ל תחרי ד' תלקיכם תלכון וכו תדבקון מה הוא מלבים ערומי' ומנקר חולים וקובר מתים וכו' וכן הי' התהות נודעו בעולם ככל מידות טובות ונודע בעולם ז'טעם כי זרע קודם מהכתם [למען ילוז את בימו ואת בניו תחריו לשמור את דרך ד'] והכה הדגל הוא הגם לרחות לבע והדור שלו למרחוק ותחריו ילכו כל בני חיל · וזה רמזו תיש על דגלו כל תיש שמכיר מעלותיו ומידותיו תשר רבים יביטו תחריו הוא רק לתומות בית תבותם שהוא רק התום מי הי' תבותיו וזה התסך מהסי"ת טשם שמו בשמיטו שתתן לו תורתו תשר נעשה בתוכיטו תהלוכותיו ומידותיו וט"ז נעשו תתתו דגלי' בעולם [ורחו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך] · וביארו שפחות תיכה גדולה שעשה תומתו דגלי' כמלתכי השרת פמו שמלתכי השרת הן הנה שלוחי דרחמנא לפטוג את כל כדורי שמים תשר בו נגלה שם ד' [כל תשר הפן ד' עשה בשמים ובארץ] שע"י השמים והארץ נודע שיש מנהיג אחד שיי' עקידה פ'

גרחשית שלכן הקדי' גרחשית ברא ותח"כ שם ד' שע"י הבריאה ניכר ד' · כך נתן הקב"ה לנו סתורה שיהי' ניכרי' לממלכת כהניס ונוי קדוש עם ד' תלה · ומניין שהוא תהכה מנה ידעי' שהוא לנו טובה ותשר שכנסת ישרתל תמרו הגם שהבתינו לבית היין הוא ממדת עוש"ז תבל דגלו הוא התורה והמידות סיקרות הוא עיקר תהכה · ועיי' מ"י דנקט רחוקן ניכר לעשתו וממעון לעשתו הכוונה כנ"ל דבכל שבע ניכר מעלה לעשתו כמו שבכל מלתך ים פקידה לעשתו זה על השמש וזה על הירח וכולם יחד פועלי' לדעת שם ד' שהוא יחיד כך ביישרתל מכוון יחד ניכר ד' והתהות והבן ·

שם [תפי' תדם יוצר ועיסק בתורה מתורה לתורה ומהלכה להלכה ומפסוק לפסוק תמר הקב"ה עלי הוא תהכה תביא הוא עלי שנתמר ודגלו עלי תהכה] הכוונה עמוקה כי תורתינו הקדושה תשר נותן תפי' ד' לת תשר כל פה בכל תומר ולילה תשר יגלת תפי' ד' יש פה רב תור להבין תוחש תם יבקשנה בכסף וכמטמוני' תחפשנו ולת ילרוך לדבר ממקום למקום שממקום תחר יפן התור למקום הזה שתם יבקשנה בכסף ימלת שם כל התור בימד וזה רמזו תכז"ל בתהות פ"ה [בן בג בג תומר הפך בה והפך בה דכולא בה ובה תחזי וסיב ובלי בה ומינה לת תזיע שתין לך מידה טובה היתנה] הכוונה שתדם יהפוך תמיד במקום תשר יומר שם יען כי הכל בה ולת יחשר לחתה להביא תרחוק טרף לביתה [ובה תחזי] ובתוחו מקום תשר תלמוד תחזה כל טוב · ושם תתריך הזמן ולת תמלת פה [סיב ובלי] חזקין פה ולת תלך למקו"ת [ומנה לת תזיע] שתם תהפוך תמיד תמלת התור · וסיים [שתין לך תדה טובה היתנה] שם תרגיל עלתך לנטות הכל במקומו הוא הטוב הגדול תבל בחתת תם לת יעשה כן רק יביא תור ממקו"ת לכתן כדי להבין במקום הזה התור וכן תם יפרש פסוק תחד עם פסוק תחר וכן תם יגלה טעם הלכה מהלכה תחר בכ"ז הוא תהוב למקום יען שהכל בה ממקור החיים הוא התורה בתכז"ל [ד"ת טניים במקום הזה ועשיי' במקום תחר] בלבד שלת יפי' מחכמות המילוניות וזה שרמזו שם תדם יוצר ועוסק בתורה שעשה עסק בתורה · תבל רק מתורה לתורה מהלכה להלכה מפסוקמפסוק שתמיד למקום הזה יפלף תור ממקום תחר כיון שהכל מתורת ד' הוא תביא ותסוב לפני המקום שנתמר ודגלו עלי תהכה הדילוג

נעים לפני הקב"ה והכן [ועיי' מ"ר נשא פ"ג] תמר ר"ל מה לי ללמוד דבר זה מספר תהילים דבר תורה אפי' במקומות הים מסירים כלום ע"ל מבואר שעוב ללמוד הכל במקומו ולא ממקום למקום מפסוק לפסוק · מכל מקום מ"מ ע"ז נתמר ודגלו עלי אהבה]

מ"ת [סוכן לשבעים הלו הדגלי' התחיל לומר מי יוכל לינע בתלו בני אדם שהן בכורים ומכותם בכורים וכו'] הכוונה יש לחפש אחר תוכחי' תעלומי' עוה"ז אחר המה רחוקי' מן ד' ויש אחר קרובי' אל ד' אחר רחוק' מן מקבלות תוכחי' אחר ליתן יד בזה וזה הוא דבר קשה מאוד · וכמקו"ח פי' דתכז"ל [משה היה חולקים חלין למעלה מלאך חלין ולמטה היה] אם ה' ינעץ לדבר ירחת שמים אז ה' כולו קדוש וברגע אחת ה' מקבלות חנשים כחים וכן בהיפוך בהרף עין וברגע אחת ה' דבוק בד' [וירד משה מן ההר אל העם] ברגע צירך אחר הקודם מיד ה' כחים ושים מבני ישראל · וזה פי' דתכז"ל [לדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקי ציון] הכוונה בשעה שעוסקי' בתיקוני עוה"ז המה יאמרו לפשש שלא יחטאו חלילה וירחת שמים בחוכם ואם המה יעבדו שכם אחד חמדת עוה"ב אז יאמרו נ"כ לפשש שלא לשבור גבול חנושי ברוב שריות רק המה תמיד יחליפו כח מעוה"ז לעוה"ב ומעוה"ב לעוה"ז · והמה בכור נוטל פי שנים וכך הוא הלדיק שעוסק נ"כ בתיקוני עוה"ז ובהכרות הירחה של עוה"ב ואותו זה וזה וזה שרמזו שנאמר מי יוכל לינע בתלו בני אדם שהן בכורי' ומכותם בכורי' והכן ·

אן הכוונה שאם ימלא אדם טוב בעבור פעולותיו אז יוכל המלאין להרע לו [כל תהבה שהיא תלוי' בדבר בעל הדבר בעל התהבה] אבל אם הוא דבר של מן ומאד אז כל כלי יוצר לא יצליח [שאיזו חלוי בדבר אינו בעילה לעולם] והכה פי שני' בבכור אינו ש"י פעולותיו של הבן רק חק מהקב"ה כי הוא רחשים אותו ולא יוכל לבכר את בן התובה על פני בן השנואה הבכור ולכן אמר הקב"ה [בני בכורי ישראל] הגם שאינם טובים יותר ממלריים אבל הם חלוי בבחינת בכור · וזה שרמזו שנאמר בלעם מי יוכל לינע בהם שהטובה אשר נעשה אל ד' אינו חלוי בפעולתם כי הם וגם תכותם בכורי' שמקיימי' הדת בלי תשלום שכר והכן

רבה [מלינתם גדולה מלת הש"י את ישראל שנאמר בעבורי' במדבר מלינתי ליישראל] הכוונה דמי שמוסיף לחביבו ומפרנס תותו בכל מחסורו אבל אינו נותן לו בבטיחות במדוש ובתהבה ולא מפייסו ולא משתדלו בדברי' רבי' וטובי' הוא נמשל למי שנותן לחביבו לחם אשר לבב תנוש יפצד אבל לא משמחו אבל מי שמתמיך את חביבו ומוסיף לו בלהבת פנים בחדוה ובשמחה אז נמשל בלחו נותן לו עבבי' אשר מחקו מספד סעיד וגם משמחו בכוונה בנ"מ פ' כילד מברכי' ויין משמח לבב תנוש ולחם לבב תנוש יסעד שלחם מסעד סעיד ויין מסעיד וגם משמח וכן מי שעובד ד' ומשמר תורתו של הקב"ה אשר תפן ד' למען לרקו שיהי' לו עם אשר מברכי' לשמו אבל לא עובד בשמחה ובחדוה הוא נמשל בחלו מלא הקב"ה במדבר חטא ושעורם אשר מספד סעיד אבל יען וביען כי בני ישראל קבלו בשמחה תמרות ד' פיהורות ותמרו בקול אחד כל אשר דיבר ד' נעשה ונשמע אז נמשל בחלו מלא הקב"ה יין במדבר אשר מספד סעיד וגם זה פרוו משמח תלקים ותנשים ולא נקט כיין במדבר רק ענבים במדבר אשר לי'כי' לבוא בגת ולרוך תותם מעט אז יצא מתקס מעלמם כך הלריך הקב"ה לכפות הר כניעת אז נתנו פריס מעלמם וזה רמזו מלינה גדולה מלא הקב"ה את ישראל מלינה יותר מדאי יען שמלא תותם כענבי' במדבר אם יבך אים במדבר ותסר לו לסעוד לבו וגם לשמות לבו בעוב ומלא תסר לו לסעוד לבו בל לסעוד ולשמות והכן ·

שם בתותות [נבא מפה של רתוכן תדוש ותבני תודש תמלוי עליו דודאי'] הכוונה כי תדוש תורה על טבע רע התופק תתות בשריות תו שפיכת דמי' כתב"ל שמותל תפה בדוד בתשר רתה תותו תדמוני עד שאמר לו הש"ת עם יפח עיניס יעו"ש וכן ה' שתעת דוד בכת שבע אבל ה' להורות בתשובה בידוע וכן רתוכן הגם שתעת רתוכן בבלהה תעפי"ב לא ה' עון בידוע תדברי תב"ל שתומר רתוכן תעת וכו' · ובכל זאת נשתר לו ג"כ שתות טוב לבריות בתב"ל למה נקרא שמו רתוכן רתו מה בין בני לבן תני שרתה להגיל ליוסף הגם שלקח בכורתו וזה רמזו הדודאי' שמעורר תהבה בריה טוב עיי' רמב"ן שם על פ' וימלאו דודאי' והכן ·

שם [דגל לוי תפה שלו נכוע שלים לבן שלים תדוש שלים שתור ומלויר עליו תורי' ותומי'] הכוונה בג' דברי' ניכר עובד ד' (א) תם כל תעשיו רלוי ומקובלי'

ומקובלי' אם אין ערמה ותחבולה בכל לרכין שהכל בהיר לפיכי אדם כפלם השמים לטוהר ע"ז רמז מרמה לבן תאר מתיר בטהרתו לכל כל שמן דופי ניכר בו לכלוך קטן כגדול נרמה ע"ז רומז שלים רמתון הי' לבן שרמתים הי' שמעשיהם הי' נקיים מכל דופי ושמן פסול (ב) שעובד ד' יראה בשלהבת קל נוקם נקמת ד' כחרי אף לכל חיים תאר אין מעצור לרוחו לפרוץ כרס ד' לעתות אז ימהרו לשפוך דם תמים חטאים בנפשותם כאשו עשו שבע לוי בחמ השגל שעברו משער לשער והרגו איש את רעהו ואיש את קרובו והוא מרחם אדום [דודי לח ואדום] (ג) אם מקבל בעבור עבודת ד' לקבל לר וממוק דלות ושפלות ליבש בשולחן תמרים תאר השולם תשך בעדו ותשך משחור תומרים מי שקבל כדבת בני אדם כאשר הי' בשבע לוי שלח הי' לכהני' ולוים חלק בארץ רק נדרו והלכו לקבל מתנות וזה שלים שמור · לכל מי שמקבל שלם חלה הוא חיים תאר לא יפח פיים ורחוי' להיות שופט ארץ להורות חק ומשפט בעמו [האומר לאביו ואנו יורו משפטיך ליעקב ותורתך ליישראל] יען שלין בהם קרבת הטבע רק קרבת חלקים ואין בהם אקה אחד ולכן אחר ג' לבני' שמורה על שלימים הי' מלויר תורים שהמ' מחיני עיני אדם ותומי' שהם מתמימי' כל האומה ·

שם [יעשכר שפיר לבע אפם שלו אחור ומלויר] עליו שמש וירח על אם יודע ביטה לעתים] האומה הרבה למדבתי ומחלמידי יותר מכולם כי המרוח גם הוא יורה הוא ינדל יום יום אם יפן לור על פני תבל וזה שבע יעשכר שעסקו בתורה ברבים מלויר עליו הגם שהוא שמש להאיר לארץ ולדרי' עלי' בכל זאת הוא ג"כ ירח שמקבל אור בכל עת שמאיר נגד פני תבל יוסבי יושבי חושך הדעת והבן ובחכמת יוסף דעת יוסף מבחוב כמו שפי' במקו"ח [נאום שומע אמרי אל ויודע דעת עליון חיפל וגלוי עיניים] כי מי שיודע דעת עליון הוא נופל לחור בשעה שיכול לו גלוי עיניים כי מבלית הדעת שלח לידע וזה שרמזו שאבנו שפיר שהוא יקר מאוד אבל חיו מתנאה במפה לבנה שהוא פיזר הרחות כאלו לא ידע מאומה וזה המרוח גם הוא יורה והבן ·

שם [יבע מפה אל זבולון לבאה ומלויר עליו שפיכה על אם זבולון לחוף ימים ישכון] האומה שהורה בבע שלו כמו שלבאה מקבלת אור מן השמש כך השפעתם מן ישעכר שקרניים לו מן

החכמה [חכמת אדם תאיר פניו] ומלויר עליו שפיכה להורות כמו בשפיכה אם לחד קודח תחתיו מב ח כל היוצאי' בשכבה כמודע ממשל מב"ל ולריך חיים לשרוב בעד רשהו כך הוא שהשומר: למיף ימים

לריך לזכור תמיד שלא יחבד הדורש חכמה ·

שם [דן תכנו לשם ונבע מפה שלו דומה לשפיר ומלויר עליו נחש על אם יהי דן נחש עלי דרך] שכוונה כי דן הי' המחסף לכל המחנות שכרוחו הי' המחסף לכל משכרי לב [דן ידין עמו כאחד שבטי ישרחל] ורוחו הי' כתיקף לא יוכ מפני כל וזוח משל לנבע ספיר שמחב"ל כמ"ר חיכה ספיר נזרתם כמו שכל מהלומות לא ישברו חבן ספיר כך אם תבני ירושלי' נזרו דבר לא בטלו לותו יוע"ם כך הי' טבע דן שלא לפחוד ולא לבטל פקודתם חבל זה טוב רק בחיים השופע אשר לא יעשה דבר בהנחות עלמו שעושה הכל לטובת הכלל אז טוב מאוד מי שלבו חזק חבל מי שרוחה על טובת עלמו אז רע מאוד אם לא יבטל דעתו מה שלווה בעבור טובת עלמו והכה החב"ל שהנחש היוה מיעט בכל משדבי מלך רק בעד עפר · ואם יאוך הנחש היו נעשה בעבור הנחת עלמו וזה רמזו שלבע אפם שלו כספיר להורות על תוקף נזרותם חבל מלויר עליו נחש שלא יהיה דבר להנחת עלמו רק לטובת כל ישרחל דכתיב יי' דן נחש עלי דרך הכוונה עלי דרך נחש שלא יעשה לטובת עלמו כחב"ל שהשמש שהתפחר זכרה לי חלקי שלא היה שישתחש חותו חיש חחד והבן .

שם פ"ב לבית חנותם [ויקרח יעקב חל בניו וכירכן וליוון על דרכי חלקי' וקבלו עליהם מלכות שמים משנחר דבר"ו חמר לפם כשחטלו חותי וכירחה וכבבוד לוו חותי ולא יגע חדם חחר במיטתי] הכוונה בקילר הוא ליוה על דרכי חלקי' וקיבלו עליהם עול מלכות שמים חבל יש לחוש שמא לא ימלאו חן בעיני בני חדם כי יש חים חשר טובד ד' חבל רע לבני חדם עד שהוא לשמלה לכל סביביו לכן ביקש שיעלו חותו כירחה וילוו חותו בכבוד שלא יסי' לבריות שתחון פם לדבר עליו שגם הוא הקים בניו לא חמון בם ולא למד חותם מידות בין חדם לחבירו . וזה שביקש [ולא יגע חדם חחר במיטתי] שלא יפגעו בו חחרים לרכן חחריו חלא מיטתו הי' שלימה והבן ·

שם [לוי חל יטעון שהוא טושן את הכהן ומי שהוא טושן תרון חל חי טולמי' חיכו

טוען תרומו של מת] הכוונה הנשמות המת מורם על גודל מסכת הגס שמכירו כבר מת ולא יהיו ממנו תועלות עוד בכל זאת נותן סברם על הטבר חשב הטיב עמו בחייו וכיותר הבן להכיר חשב לריך להכיר את כל טוב את כל חשב הטיב עמו מעודו עד היום הסוף חכל הדים חשב עומד לשרת בקודש לפני חלקים לא יוכל להכיר דברים במשפט הגס שהיטב עמו כשהוריו לא ידעו כמו [הכותב להכיר ולחמו לא רחיתיו] כי בשכור כבוד ד' ותורתו וירחתו לא ירחה על הטוב חשב היטב עמו חכיר וחמו ופ"ב לא יוכל שהת לעיון על כחפו חס ח"ו ירשיעו חכותיו [רשע' בח"הס נקרא' מתים] וזה רמז יעקב לוי חל יעיין שעשיה הוא החות חס חים חשב היטב עמו הוא מת בכל זאת יסבול אותו על כחפיו זה בכל חדם חכל לוי שחידי' ליפע חת חרון מי עולמי' לשרת לפני ד' לא יפע חרונו של מת וכן .

אן הכוונה עיקר ירחת שמים תורת חיי' למעלה להשכיל מי שמכיר גדולת ד' חל ימרוד כו הגס שלא יכיר לעשות יום המות חכל מי שחיטו מכיר מי עולמי' לריך לדמות שחדם נקבר יוכל וזה לוי שהוא טוען חרון מי עולמים לא יעשן חרון של מת וכן .

שם חלה פקודי בני ישרחל [וכי' מספר בני ישרחל כחול היה חמר ר"ב הכהן נרבי וכי' מספר הספור כמספר החורה חתבקש להם שכך חמר להם ע"י משה ברוך חבי' מכל העמי' הוי וכי' מספר בני ישרחל כחול היה חשר לא ימד] הכוונה כי גדולת המנהיג כפי הטוכה חשר הטיב לעם חשר נהגי' מזון חכמתו וחכונתו ותחכז"ל שהקב"ה חמר למשה [לך רד מגדולתך] כי המרוה גם הוא יורה ומי שמחיר עיני העולם גם עיניו ירחו בפלחות גדולת . וכן גדולת עם בני ישרחל הוא כפי חשר פעלו בעולם לחומות כי הכליות כלל חומה ישרחלית הוא להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש להחיר עיני כל חומות עד שיראו כל העולם כי שם ד' נקרא עליהם וייראו ד' מחד ושמו מחד בעולם . ובחמת זה הוא המבוקש המגלה ממשה רבינו שחמר [ברוך חסי' מכל העמי'] שלרך לעבוד בכל כוחיהו עד שכל העמי' יברכהו ועז הוא מכלית המקווה בעולם . והנה הספור הוא היום חשר מורה דעת לעם נקרא ספור [עיי' במדרש שכיום מגלה הקב"ה כליום מלחמה ועשר עיני בספור] וזה

שרמזו מספר הסיפור חשיבות המגיע הוא כפי מספר התורה המבקש להם כפי חשר עשל כתורה לעומות העם יעלה להמכניע שכך חמר משה ברוך חבי' מכל העמי' שעיקר להיטב לכל העולם הוי שמספר כני ישרחל כחול היה הגס שיש מספר לנופי' שלעם חכל כפי חשר הניחו עיני החומות כך גודל מספר בני ישרחל .

שם [במצנו ישרחל כחול ושחומות כפיד הם אין חתה מוחן חול כפיד אין לו עמידה כך הם אין ישרחל אין לריכי' לעמוד זכך חתה מוצח יוסף במלריים ודכיחל בכבל] רמזו שישרחל חכמי' ממופמי' ויודעי' הם הם טלות חז המא עבדי' נחמי' להמלכות עד שלריכ טמידת החומה חלוי' בהם ואם יגרע המלכות חוחם חז בכל יום ויום המלכות הולך וחסר כיודע ממלכות שפלשתים וכדומה ועי"ז ניבא ישעי' ק' פ' [כי הנוי וחממלכה חשר לא יעבדוך יחכו והגויים תרב ימרכו] וכך חתה מוצח שחוחם חשר נידלו בני' כמו פרעה חת יוסף ה' עבד נחמן למלכות ונחנדלה המלוכה ס"י וכן דניחל ה' עבד נחמן ונתן טעם לקיים המלך בלרקם יכין מלכותו והבן .

שם [משה שמי' חוהב ישרחל מצון בכבכים בלעם שמי' שונא מצון בעפר הופע שמי' ביעוני לא חוהב ולא שונא מצון כחול] הכוונה ש"ת משה רציחו חמר כל היש ישרחל כפיכך היש מדור כפ"ע ואין לו גיפה בחביהו [פלים יחד יחנו ועל כל העדה תקלוף] חכל בלעם חמר מי מנה עפר יעקב שכל בני ישרחל המה כחחד פרנה דתרפה חד הוא] חם משוני' חעתו כזנות יש הקלף של הכלב . חבל הוסף המעיין כחול המה הגרגי' פרודי' ככל זחת שמוני' זניח כחחד הוי לרפא חו לבכנו . שהשכני' ההפסי' כעון חכ"ם וכן הבכן עוב יהושן כחביהו והבן .

שם [ח"ת שחולי' בכית ד' עד שהם שחולי' הם בכית ד' חלו תיוקות שהם בניה הספר] הכוונה רמזו על מיוק הילדי' שמלפנים בישרחל כל חב נידל הבן לתורה בכית הספר הגם שידעו שלא ילמדו לעולם כי ישפקו כמויה כחשר יגדל ויתחזק להיות להיות לעלמו חמר שבשבה בן י"נ חבל כל זמן שלא יגיע להויך העולם רק ה' שחול על עולמן חכותיו כמו [כשחילי זחים סביב לשולחניך] חז ס' בכית ד' חלו תיוקות שהם בניה הספר והבן .

שם [לזן ישראל חסרי' מצמח לריקי' כעולם כאברהם יצחק ויעקב כאנני' מישאל ועזרי'] הכוונה מאברהם יצחק ויעקב תכות יהו הקדושי' הי' לריקי' לקבל בהסכם יסורי' גדולי' כמבואר בתורה . וממ"ש לחכז"ל גלגלת נידוסו לא יוכלו לעמוד רק למסור נפשם למות ברגע יוכלו לעמוד . לכן רמזו שלזן עולם חסר מנ' לריקי' לו לסבול יסורי' וסיוומות לו למסור נפש ברגע אחת .

שם [ואחר הלכו לנבעון תסר נקרא שם שם ד' לעיל מר"י מלמד שהשם וכל כיוצ מוכיח בארון] הכוונה לרוב יתשבו העולם כי תכשי המחזיקי' בתמונת בעבודת ד' השם לא יזהרו במידות טובות מה שנוגע בין אדם לחבירו לכל הפושעי' והמורדי' בתמונת ד' השם התכשי המידות טובות לכל בחינת החיים תסר לזן מחמין בד' וכתורת משה גם מידת טובות אין לו רק שם יש לו די ואותר לכל שם יניע שלזן החסרון ודלות תז גם מידותיו בשכחות ויסבת יתרים בם ומעולם לא נשמע מהפושעי' מעשה נפלא שהי' עני ויוכל לכפור בממון ריעו ולא עשה כמו שספרו תכז"ל נפלאות גדולות מכשה ת"ש וזה שתמרו האדון הוא הת"ח תסר כי תוכח ספר תורת ד' כי תנודי העיקר התמונה בד' וגם כל המידות [השם וכל כיוצ] העיקר התמונה וגם כל כיוצ השה הי"ג מידות רחמנות וגמ"ח מוכחי' בארון שבכל כו בת"ח . וגם אתי לרמז שכל המידות טובות נלמדו מהתורה ולא לריקי' לספר המידות של חכמי עמים

שם [ויבאו עד נורן נכון כתיב כידון וכתיב נכון מתחילה כידון ולבסוף נכון] הכוונה מי שעסק בתורה מתחילה קשי' עליו ד"ת וכל דין ודת בו דקר לשכל אדם כמדקרת חרב ואחיית תכל לבסוף יגדל ד' עיניו למשתא וירשה נפלאות תמיס דעיס כי הכל כלרך וכאשפט וזה מתחילה הלימון כידון קשה כתן ולבסוף נכון נכוני' ויישרי' השה והכן .

שם [מקום הארון ניתן מן השמים] הכוונה עד"מ כי הכל מותר להקמת התורה ולהמשכת הירשה הכל מקודש לזה כן להתנשות לו להיות תכזר לו בעסן וזה שמקום הארון תסר הוא לשמירת התורה ניתן מן השמים שלא יבנים בכלל ולימד יהודע רק בכל מקום תסר נזכיר שם ד' בו יהיה הלריך ובשבר הנס שהתנשה כמו שנרא אז ובכן

שם על תכריחו [תמר הקב"ה ומה תם בני בכורי ישראל שהי' לותי כך כעדתי וחלקתי להם בכוד ולבניהם מי שהוא מתירא ממני

ברוך ועקרב והכן וכזה יובן שהחכ"ל לעולי ימכור לחם מה שיש לו ויקח מעטלי' לרגליו שלא יהי' נרתה כנאותן שהוא יודע שהוא לריק תמיס והכן ·

נשא

רבה פ"ח ויש לו לחם כי יעשו וגו' [למה הקב"ה מביבי' עלי שמותם של גרים כיון שכך ט"ג מזכה] הכוונה כמה שפי' במקו"ח דמכו"ל [הרוצה לנסך יין ט"ג מזכה ימלא גרונם של ת"ח יין] הנם שהמכבה נחלת מע"ג מזכה לוקה מכל ס"ו מותר לנסך יין שם וכן מי שסומך לב נשבר של ת"ח ניין המשמח לבו הנם שט"ז הוא בטל מעט ממלאכתו שיהו יעלה ברחשו ויפנה מעט מתלמודו לחשר יהבו בשלהבת קה בכ"ז מלאכה היא לו' ומחשב לו לקרבן שמכוון ולחזק כח של ת"ח ומחשב לו לניסך יין ט"ג מזכה · וכן רמזו כאן כי הגרים קשים לישראל כספחת לכתיב ונספחו על בית יעקב · ככל זאת יקר בעיני ד' הגר · וזה שהביבי' שמות הגרים הנם שלא ידעו בדלק ומספט חק התורה [כיו"ב ט"ג מזכה] והכן ·

שם פ"ח ושים את קדשיו לו יהי' [שומע אני יטלו בזרוע ת"ל לו יהי' מגיד שקובת הגזלות קדשי לבעליהן] הכוונה אין יתרון לאדם בעולמו רק שם קיבב עמהי' לנפש אדם וקיבון תחת כנפי השכינה להיות קדושי' לאלקיכם כמו [קדושי' תהי' כי קדוש אני] אבל זה לא יושג שם יקלל ויכה וימרים להיות ירא ד' בשב"ח בזרוע יד כי אז הוא רק מלחון ולא מלפיים ושם יקדים אדם רעים לד' אין לו רק יתרון טובת הנאת קדשי' שם הקדושי' יתעטנו על אשר קבלו הקדושה והכן ·

שם פ"ט יעש ונקה האיש מעין [זה הקב"ה שינקה את ישראל שלא יעשו לו עוד עון לפניכם שכך אמר יחזקאל וזרקתי עליכם מים טהורי' וטהרתם מכל מטמאיכם] הכוונה כלי ישראל מוטמי' ועושי' טוטות גדולות בשבור הקב"ה זה שופך דם כי קנא לאלקיו והורג את רעהו בלבון פניס ברציס וזה ה"ו נוהג בכוד ברבו יען כי לא נראה לו ליתר מרעהו לדיק וזה היה שומע בקול חביו ואמו ויאמר לאביו ולאמו לא ראיתיו כי היה שומעי בקול אביהם שבשמים וזה מציג גבול רעהו כי נראי בני ישראל מרוכיס לגדל בניס לתורה ולימן מעשר ולרקה ולשמור פסח וסוכות ול' מיניס וכדומה

ולעתיד יעזור הקב"ה לישראל שלא יעשו עוד עון לפניו דכתיב וזרקתי עליכם מים טהורי' וטהרתם וירצו כל עמי הארץ חטאתם לפני והכן ·

שם פ"ט [ויצלך מידו את הלוחות וישבר אותם תחת ההר כמקום המזבח אשר בנה משה תחת ההר לקבל התורה כמה דתימה ויבן מזבח תחת ההר] הכוונה כי יגר לך אדם רע מנעוריו והוא לקבדות הת.זה יוכל ויניח על ערש החולה ויצלך לחבי גיויו עול התורה בכל זאת יש תקוה לחבריתו שעוד היום לעמוד אשר יצלך מידיו חליני כספו ולא זהבו אשר נותן לו לחמו לחם רשע ומעשות און ויצב על ד' ודבר ד' לא ימוש מקרבו · כשלח הרימון ניקחך · אבל מלים אשר העמיק התורה והקריב עלמו עלי' יחמ"ז שנה עורף והתפיף למיות לחרף מערכות חלקים חיים לשוס אבר העומדה תחת פחד הקדושה הוא הים הכוונה עולמות למחריבן אשר ממשיך רציס לאמור יושבי חשך לאו ולחסורי' הגלו נשליכו ממנו עבותות הדת וכבלי ממנה כפי' החלציך [זלעפה לחזקתי מרשעי' עוזב תורתך] ממי שהי' בידו ועזב אותה ועשה רשע מזה לחזן לדוד זלעפה דפח"ח וזה שרמזו שמשה השליך הלוחות להרמות שפרחו כל אותיות הקדושות תחת ההר במקום שנעשה מקודש מזבח לד' אשר הדבר כמה מזבח והמית עלמו עלי' ותח"כ פקדו והכן בקילר ·

שם פ"ט [פקודי ד' יצרי' משמתי לך זה סדר מועד] הכוונה יש כמה לעשים אשר ימי יו"ט לער וכאב לפניהם ליפה עול תורה עליהם שלא יוכלון לעסוק במשא ומתן אבל ירחי חנקי' להפוך הוא הם יעשו לקרחתם שם יבואו ימי מועד להתקרב אל ד' ניתים הקדושי' וזה פקודי ד' יצרי' משמתי לך שם מקבל בשמחה שפקודי ד' יצרי' זה סדר מועד הוא סדר של יו"ט ·

שם [משפטי ד' אמת נדקו יחדיו זה סדר ניזקי'] הכוונה ניזקי' המניעי' לחדם הוא במשקל כזהב מד' כחכו"ל עשיר בשורו ניעוי בשו שמי כתרגולתו וכדומה יש שלין בעל דין פוגע בעשות תמילה וזה משפטי ד' אמת נדקו יחדיו להכיר שבכל נמשפט הוא סדר ניזקי' כסדר אבר הקב"ה טוב בו כחכו"ל שמתחילה מוכר כלי תשמישו ותח"כ כרמו ותח"כ בימו ותח"כ כתו ותח"כ מוכר עלמו ע"כ מסדר ניזקי' נגלה שמשפטי ד' אמת נדקו יחדיו ·

מיו וכתב את התורה [ר"י תומר פסקי התפיקורסי' כיצד הוא עושה קודם את המזכרות ואחר כך את הספר ר"ש תומר שורף את כולה מפני שלא נכתב בקדושה] הכוונה ר' ישמעאל תומר שיקדיר את המזכרות שילמוד את התוב ואת הכתב יצוק כמו ר"מ שלמד תורה מאחר ואין שמו זורק לכל ר"ש תומר שגם מזכרות יכרוף שלא יקח גם התוב ממנו כי לא נכתב בקדושה וכל היוצאי' מן התורת פתח ולא יבנה על ברכי התפיקורס והבן .

רבה מים מים פי יפליג [הירח ומביר את בורתו הוא נקרא לדיק] הכוונה כדמכנ"ל עבור מהכתה ועבור מירתה שלריך להביר את בורתו לעבור מהכתה ויבי' ירח מפחד העושם הש"ת הוא יקרא לדיק לכך נאמר מים מים כי יפליג שהוא כפני מבני' עשם אחד בגזירות ליתן סיג לתחוות והשבים להיות קדוש כי מר שמן מלקין על רשמו .

אן הכוונה לעשמי' יש לאיש לב תרי' שלא ירח ולא יחת מפני כל ומתנו לא יפנה חס לא יפחד לקרות בשם ד' אחד הירח מקול שלש נדף וכל זאת מביר את בורתו הוא מים לדיק תמים בדורו והבן .

שם [זהי' ביום המלחמה ולא נמלא חרב ותניח כיד כל העם אשר את שאול ואת יהונתן ותמלא לשאול ויהונתן בנו מי המליצה רב הולא מלאך המליצו ורבן תמרו הקב"ס המליצו] הכוונה שהעם ס' תלוני כח נגלה את התוב' לגלות במלחמ' בחרב היעופה אלל הקב"ס כוסיע ליסראל כיד שאול ויהונתן כאשר תמרו היומן ימות אשר עשה היום היעופה . אלל יש למקור אם היעופה ס' מלובש בדרך הטבע ומשל שמלאך הוא שליח של הקב"ס כן הטבע השליחות ליעופה או ס' מון לטבע שהקב"ס שלח עזרו מקודם וזה שח"ו מלאך שליחות הטבע פעל שיניע בחרב המלחמ וח"ו הקב"ס המליצו מון לדרך הטבע והבן .

שם ס"י [ותחסר החסה ותרן מלמד שכל מעשה לדיקי' כמהירות] הכוונה הלדיק לריך לעשות בזריזות וכמהירות כחכ"ל אין מחמי' את המלית . כי כאשר יקח מועד לחשוב מחשבות בה יליליך והשען בתוכו שיהי' שב ואל תעשה לכן וממהר החסה ותרן וכל מעשה לדיקי' כמהירות .

שם [חיכו ממתקי' ר"ש בשם ר"י בשעה שחמעו יסראל חטאי בשיני נשתה מהם מזר בדיבור שלו הקב"ס תמר לשניו רבש"ע לתה חיים ותורתך חיים ושלחתני שלא אחים כולם אחים כאותו שעשה מזר הקב"ס והמחיק להם הדיבור] הכוונה עד"ז שבחמת קלר לב חדם להבין ולהשכיל לדעת הקב"ס כי שוכני החומר ויחוסי התחות לא יוכלו להכיל בעומק המחשבות הקדושות לדעת הקב"ס שקרוב הדבר מאוד שחם כל חדם יצרוך לדעת כמה גדול מלוניו ורב כחו אז מעט מזעיר יניעו לרחם המעלות לאמור זה אלי ואהוחו כי מי הוא זה אשר מלאו לבו לאמור רחיתי ד' יושב על כסא כבוד בדגול מרכבה וכבר אלפי שנאן וגם זה לא בגיע אדם לדעת הקב"ס כאחר החכם אלו ידעתי היימיו ומי נאו גדול ממשה רביני שביקש לדעת ד' בשפילת הרחני נא את כבודך והשיבו כי לא יראני האדם וחי . ומה יעשה בקרוני חומר אשר בעפר דכוק לארץ . אבל בחמת לא עלה זולת במחשבתו של הקב"ס רק שאדם יושב מבעמו עליו ולא על כוכבי שמים ולא יסגוד למכירני שמים . וזה יוכל כל חיש לקבל עליו עול מלכות שמים וזה שרמזו בשעה שעמדו יסראל אללי כסיני אשר בשמים שבקב"ס מבקש שכל חיש ואיש יעלה למעלה אחר שלי אז בשם יאמה מאם כי מי יעלה בהר ד' ואזר הדבור להקב"ס אתה חיים ותורתך חיים שבכל מי שולמי' והחיך שלחתני אלל אחים אלל קרוני חומר אשר בעפר יסודם והאה בלים לעת מועד אין יניעו חומך . וגם זולת כולם ממים הלא אפי' משה ואהרן לא יוכלו להשיגך כי לא יראני האדם ומי . אזר הקב"ס והמחיק להם הדיבור שאינו מבקש שכל חיש ידע אחר ד' רק לא יפי' לך אלקים אחרים על פני והבן .

ספרי על פ' יפע ד' פניו אליך [כאוב פ' אומר יפע ד' פניו אליך וכאוב אחד אומר אשר לא יפע פניש יפע כעוס"ז לא יפע פניש (עוס"כ] הכוונה אם אוטה אדם בחחות בשריות אז יזכור כי אשר הוא ויפע לו אוטו שאקרא לשילות פניש כמו [אולי יפע פני] אבל אם יאטה אדם לד' אלא כן אז לא יפע פניש וזה יפע כעוס"ז אם אוטה כעיני עוס"ז אבל אם אוטה לעוס"כ לא יפע והבן .

אן הכוונה שמשל לשונאיו על פניו להשיבו שונאין אלוה לרשעים אלא יפ' אקוה לעוס"כ והבן . או הכוונה כעוס"ז אין הקב"ס מעניש רק על עבירות גדולות כמו זעקת סדום ועמורה כי רבה ומעאתם כי כבדה מאוד . ומשה רביני שאל

כענל יש כי סי' מעת גדול [אלא מעת העם הזה מעטה גדולה עמו להם ענל מסכה] אבל בעוס"כ אם מדקדק' עם בן אדם גם על ס"ת קלה על עבירה קטנה וזה יפה ד' פניו אליך בעו"כ אבל לעוס"כ אם לא יפה פנים כלל וכבן ·

מ"י יפה ד' פניו אליך ויסם לך שלום [בשעה שאתה עומד ומתפלל שאומר ויאמר אליו הנה נשאתי פניך והרי דברי ק"ו אם לעלוב נשאתי פניו מפני אברהם חוכי · לך לא תשא פנים מפניך ומפני חבותיך] הכוונה בלוט סי' מלאך אשר נשא פנים בעבור לאברהם אבל בישראל אם מתפללי' יפה ד' פניו אליך מפניך ומפני חבותיך אפי' ד' מושא פנים — אם [ר"ח קגן שבאבי' לומר ויסם לך שלום בביתך] הכוונה אין כלי מחזיק ברכה אלא שלום כי הכלי בעצמו אפי' אין בו שפע הוא ברכה לא יעלה אלא שלום שהשלום בעצמו הוא ברכה ח"כ הכלי איה מחזיק ברכה · ור"ת אומר שעיקר השלום הוא סיפי' השלום בבית מבפנים וכבן ·

שם [גדול השלום שאפי' מתים צריכי' שלום שנאמר ואתה תבוא אל אבתיך בשלום מקבר בשיבה טובה] הכוונה בקיצור כי אדם שולט ברומו ליך בדרכי חבותיו כל זמן שהוא חי אבל לא יודע היכן קניו וקבותיו ולוקחי קבותיו וכלותיו יהי' מוליכי' הומו בדרכיהם אלא ידמה ממקומו ולריך המת שלום וזה [ואתה תבוא אל אבותיך בשלום] הוא ילימת בשעתו אבל גם אקבר בשיבה טובה אלא יעשינו עליך אפי' כ אך וכבן ·

שם (אמר ריב"ל כל כהן שאינו עושה בעבודה שוב אינו עושה שנאמר ויעש אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת אם להלן בעבודה אף כאן בעבודה] הכוונה שאי אפשר עומד לברך בשם ד' והוא כאן נאל עליון לא יתרשל אלילה לעשל עם בני אדם להחזיקם לתורה וירמה הנם שיכוח לו מזה טורח ועבודה רבה אזה הוא עיקר הברכה אם מדריכם בחיוב דרך אשר ילכו בה וזה כל כהן שאינו עושה בעבודה שאין גדולתו ושילתו ברוב עבודה אינו עושה להיות כדאי לברך את ישראל דשם כתיב שכיך אהרן את העם אחר שעמד לפני ד' וכפר עליהם וירד מעשות החטאת אם להלן בא הברכה אחר העבודה אף כאן אחר העבודה וכבן ·

שם (כולם לאוזי מרב מלומדי מלאתם ממי למדו אר' דכתיב ד' אים מלאתם] הכוונה דהלומד מלאתם גדול יותר מן המלומד שאומנים מלאתם אשר מורי' להמורי' אחת דגלו הוא יותר אים מלאתם מן אבשי' אשר לומדי' ממנו מלאתם · ולמה לא אמר שלמה גבורי' הלומדי' המלאתם . ולא שם שלמה בשמונו בבו"ד על זרועו רמה רק אחר בלריקי' גבורי ישראל אינה גבור הכובש את יצרו הוא מלומדי' מן הקב"ה לכבוש כל מלאמת היפ"ר וכשם אחר להיות סביביו להגילו מכל שחד ולרי אים ותחות עיניים וכבן ·

רבה פי"ח (והרשה בבוד ד' בשם תוכלת ברשם הסר מרבב"ב שבשה מחילות על שם כי' כוסס"ת זו בזו וסי' ישראל רוצי' ולא מתירתין ולא מחפחדי' כיון שחטאו אפי' פי הסרסור לא סי' יכולי' להשחבל דכתיב וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו וירעו מגשת אליו) הכוונה כי שבשם ורחיתם בין עובד אלקי' ללא עבדו כי שם אשר זרע קודם מהלכתו שם ישמע קול מורה מכאן אל עליון כי משם משה אשר יבקש כעת בשבועת הבורא כי האדם העובר ובעל תמונה לריך לקבל יום יום בכל אשר יחליף בשעה יומר בשבועת הקודם כי משילות משילת ים לעשר לפי דרכו ולשחור כפי שעשו ולשים כפי כוחו בכל עשר שנים ילריך להתחזק כי שפחות ימיו כמו (הנה שפחות שתת ימי וחלדי כחין נגדך) בן עשר למשה בן עשרי' לרדוף לשבוע לבה במלחמות ד' נגד יפ"ר וכן שלושי' לכם שלוש יומר גבור אחי וכן אחרבי' לביום להנות בשלושות בכל דבר קודם וכדומה שבשה זמנים עד שבעי' שהם והוא סרמז של השבשה מחילות של שם ד' כוסס"ת זו בזו ס"שלבו ולא יספרדו זה מזה שהשה המלות והתורות כמו [וירא ד' אליו בלשת שם מתוך הסנה] וכמו [ואחי אהי' להם חומת אש סביב] ושם הנם שלא יקבל בן אדם החומד בכל זאת יוכל לרחות חותם אלא הניס הדבוק בתורת ד' ולא מתפחד לחמור שם יגדיל תמיד עבודת ד' איך יוכל אדם לשאת בהפוך הוא יקנא בו ויכבד לניס אשר בבר עומד בשם וגם הוא יחשוב לקרב ולחמם נגד אורן של חכמים אבל אים החוטא מזרע רשעי' מרחם לא ידי שֶׁשׁוּת לא יוכל לרחות שבשה מחילות של שם לקרב עשמו יום יום לרחות מרחה בבוד ד' אלא גם פני הסרסור מי שרולה לדבר אל לבו שיקח אלקו בשאלת ד' הוא הסרסור לא יוכל לסבול ולרחות פניו וזה שאחרי בשם לא סי' יכולי' להביט בפני משה כי הוא סי'

הסרסור כמו שנאמר אנכי עומד בין ד' ובינכם להגיד לכם דבר ד' והבן · ומראה כבוד ד' כאש אוכלת בראש ההר כמו שפי' החוה"ב כי כפי גדולת אדם כן יבקש ד' ממנו יותר מן לוי יותר מישראל · מן כהן יותר מן לוי · מת"ח יותר מהדיוט · מנשיא יותר משאר העם · ממלך יותר מנשיא יעו"ש וכאש אוכלת בראש ההר למי שעלה לגדולה ביותר שם יבער אש שלהבת קה ביותר ·

שם וימשחם [משיחה בעו"הז ומשיחה לעוה"ב מגיד שבמשיחתן של אלו הוקדשו כל הכלי' לעתיד לבוא] הכוונה כי כל כלי המשכן המה ליורי' על טהרת הנפש אשר יבנה הנשמות על ברכן ואותן ליורי' קיימי' גם לעוה"ב כי בהם ילך אדם לבטח דרכו כחכז"ל שהתורה לא תהא מוחלפת לעתיד לבוא כי לעולם ד' דברך נצב בשמים והבן ·

שם ויקריבו נשיאי ישראל [את מוצא בשעה שהכריז ואמר קחו מאתכם תרומה מה עשו נשיאי' אמרו לא הי' משה יודע לומר לנו שנעשה המשכן מה עשו ולא נתנו נדבה אלו עושי' את המשכן ולנו הוא אומר שנתנו נדבה אומר הקב"ה חייכם שיש לכם לידע שאינו צריך לכם ומה כתיב שם ויביאו אליו נדבה בבוקר לשני בקרי' הביאו כל מלאכת המשכן והותירו שנאמר והמלאכה היתה דים אמרו הרי שעה שנקריב קרבנות בשמחה שתשרה שכינה ביניכו כיון שראו שנעשה המשכן ולא הוצרכו להם אמרו מה יש לנו להביא הלכו והביאו עגלות שיהי' נותנים עליהם את המשכן ומי נתן להם העצה שבטו של יששכר שהי' חכמי' וגבורי' בתורה שנאמר ומבני יששכר הי' יודע בינה לעיתים לפיכך זכו להקריב שנאמר ביום השני הקריב נתנאל בן צור נשיא יששכר] הכוונה כי באמת לבנות משכן צריכי' כל ישראל להיות שותפי' שלא יהי' ניכר שוע לפני דל כי כל איש ישראל הוא חלק מהיכל ד' המה [כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו] ונשיאי' הקפידו הלא כי נובה להם גבוה מעל גובה למה לא צוה להם לעשות את המשכן [ולא נתנו נדבה אלו עושי' את המשכן ולנו הוא אומר שנתנו נדבה] הכוונה גדולים חכמי' ונבונים הראשים והשופטים עומדים מן הצד נראה מה יהי' בסוף ולא נתנו עצה ותושיה ולא תמכו בידיהם שחרה אפם שנראה דברי פקודת משה בשם ד' כאלו הדל והאביון הוא בנה יבנה בית והם אשר יתנו הכח יסוד יתנו רק נדבות לתמוך באוריי' אבל באמת כחכז"ל [בראב"ח ששכח תלמודו ולא הבין שזכות המנהיג רק בהשפעת התלמידי'] וזה שאמר הקב"ה ישראל קדושים הם ולא צריכי' לראשים ומנהיגי' וגדוליהם כי הם מביאי' הן מכסף וזהב וכן לכל מעלות ומדות שלימיות יש כח בגופם הוסיפו נדבה בבוקר בבוקר ביראה ובתמימות ואמרו הגיע השעה שנקריב קרבנות בשמחה שתשרה שכינה ביניכו הגם שאנו דלים ועניים כיון שראו את המשכן מבלעדם אמרו יש לנו לעשות עגלות היינו להפקיע בעולם שיהי' קיים הדבר להרבות בכל מקומות ולהיות קיים תמיד ראוי רק להביא עגלות עם שורים להראות שחטאו שרב תבואות בכח שור הנשיאי' צריכי' להיות עבדי' כבהמות הנושאים משא העם והבן ·

תנחומא על פ' ויקריבו נשיאי ישראל [אם יאמר לך אדם הרי דוד עבר על ל"ת אמר הקב"ה אמור לו דוד השבים כסופר המלמד תינוקות שנאמר אלמדה פושעי' דרכיך וחטאי' אליך ישובו הוי יהודא מחוקקי] הכוונה אדם גדול הלומד עם תלמידי' גדולי' הוא לא יחפוץ לטעות בפרט רק יחפוץ להראות מיד דרך האמת חוץ אם טעה לא יבוש אח"כ מלהודיע שטעה בראשונה ועיי' מ"י [יהי לבי תמים בחוקיך שדוד התפלל שלא יטעה ולא יהי' לו בושה] אבל סופר המלמד תנוקות הוא מראה מראש שיש לטעות ושואל שהתינוק יגיד לו איך טעה כדי להלביב לב תינוקות וירגיל עצמו לידע דרך האמת כחכז"ל כדי לחדד התלמידי' · וזה שאמרו שדוד חטא כדי להורות בתשובה להראות איך יעשו בני אדם המסוגלי' לחטא ועשה עצמו כסופר המלמד תינוקות שטעה עצמו כטועה כדי לחדד לב תלמיד שיחדד שכלו להראות דרך אמת והבן ·

שם [יגמלני ד' כצדקי כבוד ידי ישוב לי ארשב"א מהו כבור ידי כבוריות ידי שהייתי ברור במצות] הכוונה שלא עשה עבירה לשמה או מצוה שלא לשמה עד אשר יוכל אדם לחשוב עליו שלא עשה מצוה לקונו אלא הי' מברר המצות שיהי' ידיו כבור נקי מכל זהומה או שמץ און או תועלות עצמו והבן ·

מ"י בשם פסיקתא ויאמר ד' אל משה קח מאתם [מאתם הי' הדבר ומי נתן להם את העצה שבטו של יששכר הה"ד מבני יששכר יודעי בינה לעתים אמר להם אהל שאתם עושי' פורח באויר אלא עשו לו עגלות ותהא טועני' אותו בהן והי' משה מתיירא שמא א' מן עגלות נשברת או אחד מן הפרות מתה ונמצא קרבנם של נשיאי' פסול א"ל

הקב"ה

הקב"ה וכו' לעבוד מוטן להם סויי' סיהי' קיימת] הכוונה עד"מ שכבר [וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול] שם' שעקידה שעוב לכאור במנוחה אשר נקרא טוב כתכלית כי תחדת הארץ רק נעים ולא טוב לכן הטו לסבול עול תורה ומצות החכמה על שכמם ולא לעסוק בקניני טוה"ז דפמ"ח ואין מן שכבר זבולון אשר לחוף ימים יסכון כמו"מ וירכתו עד לידון שהמה שכני זבולון יתנו לתוך פיו של יששכר די מחסורו אשר יחסור לו מן ערכי הגוף כתכו"ל [שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך] כדמות שמח וירח אשר מגייר על דנלס ולולא כן אי אפשר להגיע אל תכלית השלימות לעסוק כמו"מ ולילות ולבוה עם סיחרי' וכנעני ארץ כי כאשר יעזבו יום אחר השורה והחכמה והקדושה יומים יעזבו כידוע · וזה חכמת כני יששכר שאמרו [אהל שאחס עוב" פורח בחויר] הנה שאחס תאנו בניחיכם ללומדי תורה ובעלי ירחם להיות אהל לפני ד' כמו [אהל שכן באדם] שהקב"ה שוכן באדם הוא פורח בחויר ולא יתקיים להיות מקדש לפני ד' אם הלומדי תורה אשר מתקדשו לשמים יעשו בעלמה מו"מ ועליהם יהי' הנשא ערכי הנוף וכל מחסוריו · ולא אפשי זאת עשו תעשו לאהל שלות ותשא טועני אותו כשם שאמרו' וכנעני ארץ יהי' טועני' לאהל הקודש שעליהם יהי' המשא לרכי נ"פו ומחסורו אל יהי' האוהל עומד בארץ ולא יפריח בחויר · וירח משה אמת אחד מן השלות כשברת שתים אשר לוקח מהכן תורה מעותי' ומשה ומותן בשם להוכיל את בעליו על ידו · או מן הספרות הוא שתים הנדיב אשר יתן מחלב נופו ומטריח בחייו לפני שהוני בתורה יומות אחד מהן שיעי ויעשה לו את כל הקרבן בעל שתורה שתין ע"ש מלאכה ס"ש בטילה שלא יוכלו עוד למלאכה ולמו"מ ויהי' מוטרד ויהי' קרח מכהן ומכהן · וע"ל הקב"ה והי' לעבוד מותן להם סויי' סיהי' קיימת מי שמכוונין ליעשו על שכמו משא תרון וכלי קודש לשם שמים לא יעני ולא ידל כי לא יעני שים מן הלדקה ומעשר כספיך הוא [אשר שבשביל תמעשר] ויהי' קיימי' לעולם והכן

רבה פי"ב שם שנלות לכ' [שם כנגד שם מעלות לכשף וכו' כח ליעב על כשלו וידות מזה ומזה עד מקום השבת כילד שרכיב על זכר נתון נתלה מאחריו ויוכה כרשעה ועטרה על זכר כפי יוכה ויוכב מחת' כשבת נוגעת ואינה נוגעת] הכוונה כי לרוב כח ההתרשלות כירשת ד' כהמון עם יען שמוסיפים עיניהם מיתלות על נדבת כני תדם או שמתן כלבם לנקים שכשף ואינן כתורות' ס' ע"כ לא נוגע לכם להוכיח קניני עם ומז יבלו הרם כשרירות לבם ויען אל שכל תצוני כני תדם ויוזרו מאור מקרושת ד' ומשבת התורה והמלות כעודם אשר בטוסר לב ישליך עשרו מנגד ולא יבקש תצוניי כני תדם רק כנחות דבר יהיין ויעשה לו תרומת ירק להתנכר כ"ארי נגד הזורד' ופיצרי' כי יאמרו טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף וכל חפלי' לא יהיו כחשבתם וזה שיאמרו שעל כסף ד' אשר יהב עליו שלמה המלך [ערכיע על זהב נתון] מה שעשה נותני' לו רמז שים עליו עריכע ליסר ותומו ערכיע הוא על זהב תלוי לו מאחריו כאלו לא ירלה בזהב וכספם ואין ירחמם מנגד פניו כאלו תלוי' מאחריו ולא ירחו תומם · [ויוכח כרשעה] כי ידוע מה שפי' כירושלמי שיעריאל כמשלו ליוכה כמו שיוכה פורח נגף ג' ויוכח נגף שלים כך ישראל יש להם זכות תכות · וזה שרמז שלמה שים לו זכות כעלמו ושם יוכח יש לו זכות תכותו [ועטר' על זהב כפי יוכה] לרמז שמכשיל לריך לסיות דיכורו תמת לא יחזור מדיכורו ולא יחת מפני מחת המליק ואחז"ל כמתני' כמכשיל כל המים פסולי' חון מיוכה שלא יפיל תלמה מה שפי' כתוך פיה יש"ם ורמז שזה יהי' עטרה על זהב כדמות פי יוכה שדיכורו קיים לעד ולא יבעד מפני כל · [ויוכב תחתי' נוגעת ואינה נוגעת] רמז שים עיניו' אשר המכשיל לריך לחוס על כבודו ולריך להיות נוקה ונוטר כאחם · ויש דכרים אשר המה הספסר ממון או ככוד אשר אין כו חיוב הסס אל לריך למחול כאלו לא נוגע כו כאמת · וזה שיוכב תחתי' נוגעת ואינה נוגעת פשם נראה כאלו נוגע כו ופשם כאלו אין נוגע ואכן בקיצר ·

שם ולזכח השלמי' בקר שנים [כנגד כ' תירות המקרא והמשנה שכל מי שמבקש ומוכח יגרו לעשות ככל הכתוב כהן הוא עושה שני שלימות שלום למעלה שלום למטה שנאמר אל יחזק כמיוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי] הכוונה התורה תרוכה מארן ורחבה מני יס עמוק עמוק מאוד תיגרות ד' כיהורות שם רמז ואין מספר חכמות כשנפית ומדות גדולות והכל מכוסה מעיני אדם עד כי יעזוק בו ויחזור למלוא פתח הכוונה אל יבקש כשאר תור ויזרח שמש השכל וירחה נפלאות מתורת ד' תמימה כי היא מעיבת נפש מחכימת פתי ומשמחת

לב ומחמד מזהב ומפז רב · וכן היה בחכמת מכוי"ל בהלכות גדולות וקבוצות אשר הן הנה לאדם כדבר שאין בו רוח חיים וכולו חלילה אין יתרון בם לכל אם יהנה יום ולילה אז יופתעו לו שערי חכמה וביניה וימלא מרגליות הדעת עד כי יבוא על ברכם ויעמוד מי מלא חכמה וירחת שמים ויעבוד אותו' ככל כחו ומאודו · ולולא זאת שאדם יחקור עלי' ויבקש כעל מטמונים לא ימלא חור התורה ואז לא יעבוד ד' בכשם אם לא ורוח עכין כי הוא עליון כעיל קשה לעשות דבר בלי דעת ותבונה · וכבר אמרו ספרי המוסר כי עיקר עבודת ד' הוא בהשכל ובדעת · וזה רמזו (ובזכה השלמי' בקר שניים) מי שמבקש שלימות של מעלה בחכו"ל שנקרא שלמי' שמשלימי' ישראל לאביהן שבשמים · הוא בנגד ג' תורות המקרא והמשנה · המה תורה שבכתב ותורה שבע"פ המסורות מדור דור . שכל מי שמבקש וזוכה יהיו לעשות ככל הכתוב בהן מי שדורש וחוקר על כל טעמי תורה להשיב נגד הפיקורים אשר עוטן בנגדם ואות דורש להבין בשכל דעת תורה · הוא עושה שני שלימות שלום למעלה ושלום למטה שאז יש לגוף שהוא קרוב ממומר מן הארץ ונפש אשר היא חלק ממעלה נשמת שדי ממעל שניהם יחד יעשו בשמחה המצות והתורות יען שהכלו יבין לאמרות ד' · שנאמר אז יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי שאם אדם יתן עוז וכח ויחזק מעוז ד' היא התורה שנקראת עוז שנאמר ד' עוז לעמו יתן אז יעשה שלום לי ·

שם (מחשבת ישראל עלתה תחלה לפי המקום ותמ"ל תיקן להם התורה) הכוונה מי שהוא זרע רשע' מרחם לא יוכל שאת תרי"ג מצות כי איך ישמור כדי שם בעבורת חיצ מהיכל יש בין שאם ואיש אז לשמור את השבת או מצות פסח ומשאה ממן וכדומה אבל מתחילה עלה במחשבה של הקב"ה קדושת ישראל שהמה כמלאכי' (אני ממרתי מלקי' מחם וכני עליון כולכם) ולפי עלם קדושתם מצות ת'קן להם התורה שיוכלו שאת לקיים התרי"ג מצות ופרישות וזהירות להיות עם קדוש וכבן ·

שם פי"ב (מדם ומוח בכני כי שנה נברלו) הכוונה שנתחייבו עונש ע"י שמים מיד ביום הברחם הגם שאין עונשי' מן השמים עד כי שנה קמ"ל שהמה נברלו ככני עשרי' שנה וכבן ·

שם (מלך שלמה כמלך שהשלים מעשיו לפוכיו השלים גם להברחם מרב ליתן מלאכי' לב ומחמד מזהב ומפז רב · וכן היה בחכמת מכוי"ל בהלכות גדולות וקבוצות אשר הן הנה לאדם כדבר שאין בו רוח חיים וכולו חלילה אין יתרון בם לכל אם יהנה יום ולילה אז יופתעו לו שערי חכמה וביניה וימלא מרגליות הדעת עד כי יבוא על ברכם ויעמוד מי מלא חכמה וירחת שמים ויעבוד אותו' ככל כחו ומאודו · ולולא זאת שאדם יחקור עלי' ויבקש כעל מטמונים לא ימלא חור התורה ואז לא יעבוד ד' בכשם אם לא ורוח עכין כי הוא עליון כעיל קשה לעשות דבר בלי דעת ותבונה · וכבר אמרו ספרי המוסר כי עיקר עבודת ד' הוא בהשכל ובדעת · וזה רמזו (ובזכה השלמי' בקר שניים) מי שמבקש שלימות של מעלה בחכו"ל שנקרא שלמי' שמשלימי' ישראל לאביהן שבשמים · הוא בנגד ג' תורות המקרא והמשנה · המה תורה שבכתב ותורה שבע"פ המסורות מדור דור . שכל מי שמבקש וזוכה יהיו לעשות ככל הכתוב בהן מי שדורש וחוקר על כל טעמי תורה להשיב נגד הפיקורים אשר עוטן בנגדם ואות דורש להבין בשכל דעת תורה · הוא עושה שני שלימות שלום למעלה ושלום למטה שאז יש לגוף שהוא קרוב ממומר מן הארץ ונפש אשר היא חלק ממעלה נשמת שדי ממעל שניהם יחד יעשו בשמחה המצות והתורות יען שהכלו יבין לאמרות ד' · שנאמר אז יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי שאם אדם יתן עוז וכח ויחזק מעוז ד' היא התורה שנקראת עוז שנאמר ד' עוז לעמו יתן אז יעשה שלום לי ·

שם (מחשבת ישראל עלתה תחלה לפי המקום ותמ"ל תיקן להם התורה) הכוונה מי שהוא זרע רשע' מרחם לא יוכל שאת תרי"ג מצות כי איך ישמור כדי שם בעבורת חיצ מהיכל יש בין שאם ואיש אז לשמור את השבת או מצות פסח ומשאה ממן וכדומה אבל מתחילה עלה במחשבה של הקב"ה קדושת ישראל שהמה כמלאכי' (אני ממרתי מלקי' מחם וכני עליון כולכם) ולפי עלם קדושתם מצות ת'קן להם התורה שיוכלו שאת לקיים התרי"ג מצות ופרישות וזהירות להיות עם קדוש וכבן ·

שם פי"ב (מדם ומוח בכני כי שנה נברלו) הכוונה שנתחייבו עונש ע"י שמים מיד ביום הברחם הגם שאין עונשי' מן השמים עד כי שנה קמ"ל שהמה נברלו ככני עשרי' שנה וכבן ·

שם (מלך שלמה כמלך שהשלים מעשיו לפוכיו השלים גם להברחם מרב ליתן מלאכי' ליעקב) הכוונה ד' עם דרך העבד בעונש · אבל פעל נם עבד שנית שאם לא ישרוף כתים אשר עליו עלם מלק" כמו אבדים אבידו שניהל מכבשן אם ויצא משם מלורף בכסף וזהב וכן יצא יעקב מאחת החרב של אביו שפעל ד' עבד שנית שאל ישחוט את נמו וכבן יעמד לאב להיות כזה לעבד יובל ועי"ז הושלם יעקב וכן יעקב בהומו שרה מלקי' וכשלם יעקב בברכתו נמלא שהשלים מעשיו לפוכיו וכבן ·

מ"ו מלי שמע בן עמיהוד [מלי שמע ולתדמומו לא שמע בן עמיהוד עמי סי' הודו ולא הודו עם הרשע"י] הכוונה מה שלא זכה עם תלמודו לא שהי' ירא מפני תרומו בן יודע לו ויתפרו בכית הספר אלא [את מלק" מלי ירא] אמר יוסף שאל ד' שמע לכן לא שמע אל תלמודו · ונם עם הקב"ה סי' הודו למליה מן בעיני מלק" ולא ביקש להיות לו הוד עם הרשע" שיפארו מעשהו שלא נלף עם עשה תלמיו שלא ביקש הוד והדר לפני מלק" וכבן ·

רבה פי"ל [מה מלי מקיים שלה שני כני הילהר העומדי" על תרון כל הארץ זה תהרון ודוד זה מבקש כהותו וזה מבקש מלכיותו תהרון מבקש כהותו ודוד מבקש מלכות] הכוונה כדברי ירושלמי הובא ברמב"ן דכתיב לא יהי' לכהני וכו' שעבע לוי חסור בשבע מלכות ולפ"ז אמר הרמב"ן שחעמו בית חשמונאי שחמזו בשבע מלכות ונעקרו מן העולם ר"ל יע"ם וכחמת עמקו מכמת החורה על דרכי הוצם שלריך להיות בפרד שבע מלכות אשר מושל על נוף" של בני אדם משבע כהני' אשר מושל" על נשמות ורוחות בני ישראל ואז יש לעולם קיום כי בעבור תלות נופיות אשר המלכות יריס עול על דורם יהי' מחסף ומנן מכהני' כנגדו ובעבור ממדות וקנאת התורה אשר יכבידו הכהני' בזעף ומימ יעמוד כנגדם למסמיד ולשמם ומנן כח המלכות · אבל אם שניהם ביד ה' אז אין מקומה לעולם · ולכן לוה הס"ת שהמלך יעמוד לפני אלעזר הכהן לגיר' ותומי' · וזה רמזו שאני כני הילהר עומדי" לפתח זה כהותו וזה מלכותו שלא יהי' שניהם ביד אחת וכבן ·

שם [ל"ר ירמי' כר"ח עתידה כת קול להיות מפולין ברחם הבריות ואומר· כל מי שאינו עם אל יבא ויטול שכרו הה"ד כעת יאמר ליעקב וליישראל מה פעל אל ורה"ק אומרת מי הקדמני ומשלם מי קדם לפני עד שלא נתתי לו ושמם] הכוונה

הכוונה הגדיקי' מוסיפי' כח בפמלי' של מעלה שיוכל להושיע לעשות גדולות בארץ וזה כעת יאמר ליעקב וליישראל מה פעל אל עם יהי' נראה ד' פעל נפלאות יאמר זאת ליעקב וליישראל שהמה עזרו והוסיפו כח בפמלי' של מעלה שיעשה גדולות וזה רמזו כל מי שפעל עם אל שהוסיף כח למעלה יכוה ויעול שכרו ע"ז יקבל שכר של שעזר לעוכה · ורמ"ק הומרת מי הקדמני ואשלם מי קלם לפני עד שלא נתתי לו נשמה שמי נתן לאדם עזר שיוכל להושיע לד' הכל מהקב"ה והבן ·

בהעלותך

רבה בהעלותך [אמו מליתי' כהרבה מקומות ביום הקב"ה של הגירות ועל הדלקתן בשמן זית ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית וכו"ו על המנורה המסורה יערוך את הגרות אף כאן בהעלותך את הגרות זש"ה ד' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר] הכוונה עד"מ אם יוכל איש להקטין ממתיו שהוא בלבד יוכה להרבין תורה ברבים ללמד לבני ישראל חק ומשפט לא יאמין שיגדיל כזה אם הוא קוטן של יד ויפשיט עפוע שמבלעדו לא יאמין איש לשונו לדבר גבורה ללמד לבני יהודה קשת כי יגרעו מהלמו אם רבים יפילו תור כי ילמוד מד' שליוה כמה פעמים של הדלקת הגרות שהוא להדליק גרות בשמת בני אדם בכמה מקומות ולא במקום אחד כאמ"ל [אין אדם לומד תורה אלא ממי שלבו חפץ ובמקום שלבו חפץ] לכן ליוה הש"ית להדליק גרות בארבה מקומות ·

שם [אתה מוצא שנתקצף משה במעשה המנורה יותר מכל כלי משכן על שהרואה הקב"ה בתיב דכתיב וזה מעשה המנורה] הכוונה כמנור' כתיב [אל מול פני המנור' יאמרו שבעה הנרו'] הוא לרמז על ז' כתות בבני' הכהנים לויים וישראלי' נשים עבדי' גרים וילדים כי על הכל ניחד צדיק המנהיג להשגיח שליהם כי' כולם תגודי' ומודי' ולכן נתקצף משה והרואה לו הקב"ה שהבא לעשר מעשי' לו והוא מלבע אלקי' חון לטבע והבן ·

שם [אמר לו הקב"ה למשה אם הזהרתם להיות מדליקין לפני אני מעשר מעשותיכם מכל דבר רע שבעולם בשעה בני שנאמר כי תעלה נרות] הכוונה מי שמזכה רבים יהיו לו שבעת הגרות] שבעת הגרות על מול פני המנורה ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית וכו"ו על המנורה המסורה יערוך את הגרות תמיד מלפני פרוכת העדות] הכוונה שיהיו הגרות דולקות תמיד בשבת ויום טוב כדי שיהיו לכהנים לשבת ויום טוב ולא יצטרכו להדליק בשבת ויום טוב ולא יבואו לידי חילול שבת לכן ציוה הקב"ה שיהיו הגרות דולקות תמיד בשבת ויום טוב ·

שם [אמר לו הקב"ה למשה אם הזהרתם להיות מדליקין לפני אני מעשר מעשותיכם מכל דבר רע שבעולם בשעה בני שנאמר כי תעלה את הגרות על מול פני המנורה יאירו שבעת הגרות] הכוונה מי שמזכה רבים

הוא מדליק נירות דכתי' [כי תעלה נרות שבעת הגרות] שבשעה שמעלה נר אחד מהם שם בשבע הוא יודלק בשלהבת כמו [כי כי תעלה] שבכח המעלה הוא מה ד' [ותורה תור] שבתורה תתן תור להלהיב המעלה בשלהבת ד' להיות מאיר לאחרן אך צריך האדם להיות זהיר להדליק את הנירות לשום בני ישראל לפני ד' לא לכבודו ולא לכבוד בית תבין רק לפני ד' ואז כאשר יזהיר לבני אדם ויחפון לשומם רק לפני ד' אז [שומר מצוה לא ידע דבר רע] הקב"ה משמר נפשותם מכל רע [לא יאונה לצדיק כל און] דכתי' בהעלותך את הגרות לא תחפון שיהיר הנר למנדך אלא אל מול פני המנורה יאירו שבעת הגרות והבן ·

שם [זש"ה כי אתה תאיר נרי אמרו ישראל רבש"ע לנו אתה אומר שנאיר לפניך אתה הוא אורו של עולם והתורה לרם אלינו דכתי' ונתורה עמים שריה הוי כי אתה תאיר נרי אמר להם הקב"ה לא שאני צריך לכם אלא שאתירו לי כדרך שאתרתי לכם למה לעלות אתכם בפני האומות שיהי' אומרי' רואו איך ישראל מאירין למי שהוא מאיר לכל העולם] הכוונה בחקירת אוה"ע שבכי רוב הטובה אשר מקבל האדם צריך להודות מי שהוא אני ואפל איש' ים עליו מעט חיוב הודאה ומי שהוא עשיר ומכבד ים עליו חיוב גדול מן האדם [ומשה עניו מאד מכל אדם אשר על פני האדמה] יען שלא קם נביא כמשה בכיר רוב חיובו באדם כנגד אדם בכל מקום שאתה מוצא גדולתו אם אתה מוצא שמותמותו ואי' עניו מכל אדם והבן · ואם בגלות ואפלות אנו מחויבי' להאיר בפני ד' מעט אז בתירות ובכבודות אנו מחויבי' בקרבה [גלתה יהודה מעוני מרב עבודה] בגלות יש רוב עבודה אבל בתירות אין לי עולם אשר מחויבי' להגיל וזה [תאירו לי כדרך שהאירתי לכם] כפי רוב הטובה כן תאירו לי בתלית ואו"ש יאמרו רואו שאין בני ישראל מאירין לפני האומה להגליח אותם אלא מאירין לפני מי שמאיר לכל העול' והבן ·

אר הכוונה אם האדם מוסר נפשו בשעת לקדש שם שמי"ם אז הקב"ה מגיל אומו מכל לרע ומציקה גם כי יאך כמו אם לא יכוה ולשבח לא יביא כן כמו בחנוכ"ע ויתגדל ויתקדש שם שמי"ם בבני דלית מלכא רק מלכא יהודי' כמו שדרשו חכ"ל בפי נשא [ולא יחללו את שם קדשי ואקדשתי בתוך בני ישראל] שאם ישראל אתם אז נעשה מקידוש השם חילול השם לכן ביקש הקב"ה שימסרו בשבבה לד'

מז יניל חומס ויסי׳ נעשה קידוש השם · וה רמזו כאן כשם שכל פעל ד׳ למעבדו סייעו למועלות אדם כך יסי׳ מעשה אדם רק לשם שמים לעלות מחשב בפני הקומות סיסי׳ חומרי׳ שע״י שברצל נודע שם מלכי מלכי׳ ואדון אדוני׳ והבן ·

שם [אר״מ אמר הקב״ה שיהיו שיש בך יש בתוכם לבן ואחור ומין אחה רואה ממוך הלבן אלא ממוך האחור ומה אם שיניך שיש בתוכם אחור ולבן אין אחה רואה אלא ממוך האחור הקב״ה שכולו אורה הוא ברוך לאורה שלכם] הקדושה הלרות המחשיכי׳ שיהי אדם נקרע אחור וממוך עניות ודחקות יוסקמו שיהי אדם אכל ממוך עשירות והצלחות לא ילמית שיהיו פקומות להיות טוב רואי וזה שאמרו [אין אחה רואה] כמו ורמיתי אני בלבי · ממוך הלבן · היינו אם נחתי לך כל הצלחות · אלא ממוך האחור אחה רואה [בגד לך וגו׳ ושכח אל ד׳ אלקיך] וכן אחז״ל הזהרו בבני עניים שמשם אלא תורה והבן ·

שם [ר׳ לוי אומר מנורה שהורה ירדה מן השמים שא״ל הקב״ה למשה ועשית מנורת זהב טהור א״ל כיצד נעשה אותה א״ל מקשה תעשה מנורה תעש״כ מקשה משה בה וילד משה ושכח מעשיו שלה ואמר רבש״ע שכחתי מעש׳ הרשה לו הקב״ה למשה ועוד מקשה בה א״ל ורשה ועשה עד שעטל הקב״ה מעשע של אש והרשה לו עשייתה תעש״כ מקשה על משה א״ל הקב״ה לך אלע בצלאל והוא יעשה אותה יוד משה ואמר לבצלאל ומיד עשאה שתא״ל משה תמה ואמר אני כמה פעמי הרשה לי הקב״ה ומקשתי לעשותה ואתה שלא רציח אותה עשית מדעתך בצלאל כלך אל היית עומד כשהרשה לי הקב״ה עשייתה ואמר ועשית ולסיכך כשהרב בשמ״ק נגעת הטמוא] הכוונה עד״ח הקב״ה הזסיר למשה להשתדל שהטור׳ אשר עלי׳ יהיו הכרות לפני ד׳ לרמז על השומרי התורה והתמונה יכו׳ נ״כ עשירי העם לא עשומרי הדת ועבדי ד׳ יהי׳ רק מדלת העם [עני ואביון יהללו שמך] שהמה כמנורת חרש או מכיוני׳ שהיום לא עניים ולא עשירי׳ שהמה כמנורת כסף אלא מנורת זהב טהור שעשירי שם יהי׳ יראי׳ ושלמים עוסקי׳ בתורה ויעמדו התמונה · ואמר משה להקב״ה כיצד נעשה אותה הלא העשיר הוא מכם בעיניו ויעמין יסורון ויבעט היך תעשה ממנו מטר׳ שהורה [א״ל מקשה תעשה] תחה שוחל היך תעשה דעתך

לדבר עמו רכות ונעימות להנדיל אותו שהוא כלי יקר אדם אחד מאלף ע״י הנופש ונדולה יוך בדרך טוב׳ ואני אומר [מקשה תעשה] לדבר בו דבריס קשים כנידו׳ להכות בדיבי׳ על יושר · והי׳ קשה בעיניו לעשות כן עם עשירי שם כי ידע כמה קשה הדבר כי עבע העשיר להתנאות בדעתו ע״כ יבד משה ושכח מעש׳ שלא יוכל לגייר בעשרו אם לקום בעשם וברונז נגד פני העם שיהי׳ לעוב [שלא ואמר רבש״ע שכחתי מעש׳] לא ידעתי הסיעור להניוך נגד רוח העשיר אם בדברי׳ קש׳ או בחמה שפיכה או בלקות וכיוצא [והרשה לו עשייתה] שאתן לו עוצם׳ קלוב׳ על כל עבירה ועבירה [ועוד אתקשה בה משה] שהלא יש כמה וכמה דבר׳ שאין עוכשם מפורש יולא מפי הגבורה מה יעשה עם עשירי העם [א״ל ורשה ועשה עד שעטל הקב״ה מעבע של אש והרשה לו עשייתה] שהקב״ה הרש׳ לו אם המהפיג עניו ושח עם עדתו שיחה בטילה אל גם אם נוגע לירשה לא ישמעו אלין אבל אם מרשה בעבו הוא כתב תמיד שלא יקרבו אלין כמו [מעבע שעבעו חכמי׳] אל יזהרו ממנו [הוי מתחמם בגחלי חכמים שלא תלמידי חכמי׳ וה׳ זהיר בגחלתן שלא תכוה] ואעפ״כ נתקשה על משה לפיס עניו כמשה רבינו לבר קשה להתנאות אפי מלפני׳ · ולכך דייק המד׳ כאן [על משה] ונמעלה אמרו [אעפ״כ נתקשה בה משה] וא״ל הקב״ה לך אלע בצלאל והוא יעשה אותה כי הוא ירדה בספר שם השם שהוא משבע יהודה שבע המלך הוא יעול לימה על השם · והתעלה משה איך יוכל אדם לעבוד ניאות שהוא מעשה של הקב״ה [ד׳ מלך ניאות לבש] ואמר לו משה [בגלל אל היית כשהרשה לי הקב״ה ואמר ועשית] קשה עלי לאמור שד׳ אוה לי לעשות אבל אתה אמעת שהוא תוכל לדבר קשות והבן ולכן כשאתר כיהמ״ק ונתבטל מלכות ישראל ולא נמלאו עוד רוד״ם כשם לעבודת ד׳ נענזו המנורה העשורה והבן ·

ובזה יל״פ בהפטרת תוכחה [ויען ויאמר אלי לאמור זה דבר ד׳ אל זרובבל לאמור לא בחיל ולא בכח כי אם בדוחי אמר ד׳ צבאות] שהוסה ארשה זאת עוני׳ שהם סופרי׳ אמן מעלמם למלוקות אחר על המנורה שהוא רמז שלא ילריך לדוך הזאת שיתנו שמנס להסיר אלא מעלמן יביקו שירוני לעבודת ד׳ ויוא כנגד השבל שהשם מעלמן יבלו לדרום ד׳ עיין מדרש פ׳ תלוה שדרשו מה זאת אומרי׳ שמנס ע״י כמיהם כך ישראל יע״ש

ולכן

ולכן שאל להמלאך מה הלה לחדוי והמלאך השיבו השיבו הלה ידעת מה המה הלה להרחות שעיקר עבודת ד' מהשכה והוא השיב לה לחדוי וע"ז אמר לו דבר ד' שלא בחיל ולא בכח כי אם מתפחדי בעבור שבט נוגש רק ברוחו כי' דכוקי' בהשכת ד' שיבינו הכל וירדפו לשמר ד' כי גדול כבוד הבית החרון מן הראשון · וביאר שם שכר גדול יהי' לפני זרובבל למיסור הגם שמקדש הי' זה לרועה ישראל כשר גדול משר לא יוכל לרון עליו כחכז"ל [לגדיקי' נדמה להם כהר] שלא הי' נקל לקרב עם לעבודת ד' אבל לפני זרובבל יהי' זה למיסור בלא טורח יען שמיד שהניח הבן הראשם שהניח הם היסוד מז הכל ירדו ויאמרו מצומות הן הן לה ·

שם [ה' דברי' נגמו כשהרב ביאמ"ק החרון] הכוונה מלשנים כישראל הי' החורה עדי רשאי ישראל שהשבי' אשר בחר בו ד' לעמוד ברשם לישראל סגולתו לא עשו בה עטרה להתעטר בה וקרדום לחחוך בה · רק כל מחשבותם הי' לרומם בית מלכיהו שרשן ומקרו לגלות טעמי' וסודותי' להורות לבכי"י כי בר מלוה ותורה חור שכה בר הדעת וחור הביאה בה יכון אדם לעמוד חי עולמי' ולכן נקראו הגדולי' עבדי' · משה עבד ד' · מלחמי דוד עבדי · כי לא הי' מכלית הגדולי' היושבי' ברחשונה להיות חדוי' ואילי החרן רק הי' מכליתם להיות עבדי' לד' ולבני ישראל · כי אם המה חדוי' לא יחנו להנדיל עוד מים אחד כי אין בני מלכי' משחמשי' בכתר אחד אבל אם המה עבדי' כמה ישחו עבד אם יבוא עוד עבד לעזור לו ולכן אחכז"ל [כלום שררות הני נותן לכם עבדות הני מתן לכם] · וכן אמר הנביא [ואתם בהני ד' מקרלו משרתי אלקיכו] רק בהני' ומשרתי' ולא חדוי' והבן · ולכן נקרא הם"ח החרון כי החרון נעשה לשימוש לשמור בחוכו הבנדי' הי' נקיים וטהורי' ומכליהו רק לשרת בו ולא נעשה החרנז לעלמו רק נעשה בעבור שמירת הבנדי' כן הוא בם"ח אין החורה כאן הי' הוא חדון ויחי' לבדו בכבוד ובחפארת חדרכה שהוא בכאן בעבור החורה שישמור חותה נקי וטהור להניר חותה לעבדה ולשמרה · ובעבור זה נעשה החרון מבית ומבחון מזהב ותוכו עץ לרמז הגם אם כל מקום שיסקיפו עליו בני אדם הכל יהיה כזהב ויהיר למרחוק בכל זאת תוכו הי' מעץ אשר תולעת יאכל חותו כן יזכור הם"ח שהוא תולעת ולא בים · ולכן

אם נגלה שהחורה יגדיל ויחזק בעם נגלה שם המפרש" המה עבדי ד' והשחדלו בכל עוז להקים נסיכי אדם שבעה רועי' ושמונה נסיכי אדם · ואם החורה נשאל בעולם הוא הלות שמפרש" המה עבדי החלות ותדוני החורה וקנלו אם יגדילו עוד אנשי דעת ולכן יהי' משפט מעוקל בעולם [מהרסיך וממריציך ממך יצאו] · וזה שאמרו מכז"ל [לומות ובשרי לומות מומי' בחרון] הכוונה שקיום החורה הוא הלומות שלמי' והסיבת החורה הוא השברת לומות הכל מוכח חלוי ועומד בחרון אם המפרש הוא כזהב או כעץ וכבן וזה שרמזו משחרב ביהמ"ק החורה והיראה והמידות טובות הוא בחר מים חיים אל מכות הקדוש' אז נגנז החרון ביהי' חוכו עץ והלוניות זהב וכסף ·

שם [ומכורה] הכוונה מבלית רשאי בני ישראל להעלות נרות לפני ד' שכל חיש ודיש חשר לבו קרב לד' ולא ידע כמה יחרלה עבד אל חדוניו אז הי' הכהן עומד ומדליק עד שלהבת קה עולות מאלי' כחכז"ל [למה זכה אחיל למלכות שאלי זקנו הי' מדליק נרות במנורות החפילות] שהי' מזכה רבים במקום שלא הי' זורח שמש בירושלם הי' הוא המדבר · במקום שאין חיש השחדל להיות חיש · והשלה המידות טובות · וזה שאמרו מכז"ל [מניין שכל הנרות הי' משטרין נגד החמנעי ת"ל אל מול פני המנורה וכן הוא חומר והוא יושב ממולי] שכל מדה טובה נקרא בר ואם יש כל מידות שמנו מכמים בחכם הן הנה שבעה כמנותר בם"ם דחכות שהוא [ויהיו מדבר בפני שהוא שנדול ממנו בחכמה ויהיו ככנם לחוך דברי חכיהו ויהיו נכשל להשיב שואל כשין ומשיב כהלכה ואומר על רחנון רחנון ועל אחרון אחרון ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי] וכן הי' ברמז שבע נרות במנורה · ודרך הקלוות רע רע ודרך הממוצע טוב [אל תא ימין ושמאל הסר רגלך מרע] וזה שכל הנרות משטרין נגד חמנעי ולא בקלוות לכן כתיב אל מול פני המנורה שהוא החמנעי וכן הוא אומר והוא יושב ממולי מנגדי · והנה יש רמז במה שהי' הכהן מדליק המנורה בביהמ"ק בפיוט להורות לו מוסר השכל כמכז"ל שהמנורה בעת יבקש יהי' בעולם הרבה נרות החחיר' לפני ד' שלא יהי' הוא כלבד כהן לחל עליון כי אחד והשחר הכל חושך רק יפעל שיהי' כחן כמה נרות לפני ד' · וז' נרות המה כמו שבחיב [שבעה רועי' ושמונה נסיכי אדם] ולא די אם יבקש מי שבעה אחד עולה ומחיר בעולם

מדרכה לריך לרחות אם טמון תוך כמוך • כמו שרמזו מכז"ל [בר מעשי עדות ליטרעל שכם הי' מסיים] לם הי' ממחיל ומסיים כח בר שטמוכך סמרו מז הוא עדות שהשכינה שורה ביטרעל • וזה הי' מעלות כה"ג שהם הי' לו עוסר מכמה וגבורה לח פעל מהם רק לעמוד עליהם ולהעיד הגרות בני אדם כמו שרמזו מכז"ל במ"י [ויעש כן מהרן עשה מעלית מכלן לאמרו מהן היתה לפני המטורה וכה ג' מעלות שעליהם כה"ג עומד ומעיד הגרות] כי רק זאת הי' מהן ויסוד וכלל מוכח שכה"ג עומד על ג' מעלות מכמה גבורה ועוסר והוא מעיד הגרות וכך הי' מדמו של מהרן מוכח שהוא ורוף שלום • מכל מזמן שמרב ביהמ"ק מי שעומד לכה"ג היו מדליק גרות רק מבוקשו שיהי' מוסך והוא בלבד יהי כשולם • וזה שלמרו שנגע המטורה וכהן •

שם [שם] הכוונה רבים שם עבדי התחום אשר לח ישמעו לקול מלחשי' הגם שם הוא מובר מבר מחוכם ולריך שכהן גדול עליון להכות בדיבי' על יובר ולהכות בחגרוף רשע כי לח בדברי' יוסר עבד [טוב נערה במהן מהכות כסיל מאה] ולכן לריך הירח ד' להשליך נפשו מנגד ולנקום נקמת ד' יום יום • לבקרי' תלמיח כל רשעי ארץ להכרית מעיר ד' כל פועלי און • כמו שעשו שהם לוי שמשה רביהו אמר מי לד' אלי • ויהוה אותם • עברו משער לשער והרגו איש את אחיו ואיש את קרובו • וזה הי' [מלאו ידכם היום לד'] וכן עשו אהרון לאביו ולאמו לא רחיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע • וכן דוד אמלך אומר [הלא משנאיך ד' אשנא ובהתקוממך אתקוממך תכלית שנאה שנאתים לאויבי' הי' לי'] וכן אלי' בהביח אשר שחט ד' מאות נביאי שקר וברח למדבר עד שאמר להקב"ה [קח נא את נפשי כי לא טוב אנכי מאבותי] וכן הוא בתכלית אומה יטרחלית אשר המה ממלכת כהני' וגוי קדוש הפליאו נפשם מנגד בעבור כבוד ד' כמו בימי מנטיוהם שהעביר עליהם טוסטי' קשים בעבור הדת והמה הי' כלמן לעבוח יובל [אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח] וגם כאשר מתקלקלו הדורות אשר לא יהלכו בשלוחת קה בחסירות הנפש בכל זאת לא שמו יד לפניהם אם נראה שים פרנה בכרס ד' לבהות מכל הריעו והנרימו ולמדו לשוש להמית רשע כרות שפתותיהם בתוכחה מגולה על שאמו רשים לפני טובי' ורשעי' על שערי לריקי' ולא פחדו מהים גם כנוכח מרז' נבהו ומסן הוא כאלוי' [האומר לרשע לדיק אתה יקבהו לאום ויזעמוהו לאומי' וזה לדעתי שרמזו מכז"ל פ"ח דיומא [אם של מערכה רבלה כאלי בבית רחטון ורבלה ככלב בבית שני] הכוונה עד"מ דורות רחטוני' לא דברו תוכחה רק יאבו בחסתי וברגע עקרו כל רשעי ארץ כמו אלי שיושב בחסתרי' ואח"כ ברגע דורס וטורף ואין מציל אבל בדורות אחרוני' לא מסרו נפשם אבל רק הריעו והנרימו מרחוק טרם יקרוב עליהם הפלגה אבל כאשר קרוב אליהם ברמו כאו הכלב יאשר יחרן לאוזו וכאשר יקריב אדם אליו בורח בעבור מעם רודף • אבל אאלי לא יפחד רק אם נלח [הישחק אלי' ביער וטרף אין לו ויתן בפיר קולו בלאי אם לכד] עמום ג' • אבל [הכלבי' עזי נפש המה לא ידעו שבעה] יפחי' ל"ז • וזה שרמזו אם המטרכה אם שלהבת קה אשר תאכל המעיות ותשמות בבית המקדש הרחטון המה דורת הרחטוני' שמסרו נפשם על קדושת הפם הי' דומה הפחם רבלה כאלי כמו אלי יושב ברחפות במסאר ואח"כ דורס וטורף ולא יפחד על קול הרועי' הבא מרחוק [כי כה אמר ד' אלי כאשר יהגה האלי' והכפיר על טרפו אשר יקרא עליו מלא רועי' מקולם לא יחת ומהמונם לא יענה כן ירד ד' לנחה על הר ליון ועל גבעתה] יפחי' ל"ח [אבל בבהמ"ק הפחי דורות אחרוני' לא מסרו נפשם על קדושת הפם ורמזו בכלב המם להבות שלהם הוא רק בדמות כלב שיניע וליריח מרחוק אבל טרף אין לו • ולכן אאכז"ל דורות הרחטוני' נאקיים אמורה כילם וכהן אבל כאם בעוה"ב שמאניפי' לרשעי' לא די שאין אים מוסר נפשו בעבור קדושת ד' גם לא יוכלו לרשעי' הדור ישימו יד לפניהם ויאניפו לרשעי' ופוסעי' ואומרי' לרשע לדיק אתה ולכילי כדיב • וזה שלמרו מאחרב ביהמ"ק נגע הפם וכהן •

שם [רוח הקודם] הכוונה זאת נאלת אדם מאל להיות גופו ורוחו לאחד כלבו כן פיו בלשון קולמם בלב שידבר בפלה לפני כל העומדי' בחקהלי' כאשר הוא עם לבבו גם אם הוא נבלה אשר יחשוב אדם רק כיון שפיו ולבו שוין הוא נאשלה כאאז"ל בחאי יוסף שלא יכלו דברו לשלום כיון שבאמת אותו הרעו לו האמה ולא יכלו לדרוש בשלומם וע"ז הוכיח הנביא [איש את רעהו שלום ידבר ובקרבו ישים ארבו] שבאמת השלום נטר בו ארבו אשר הוא שנאתו וקלקלתו • וכן אם יעשה הלדיק מליה או פעולה טובה לא יפי' להתפאר ולהתרומם

ולהתגדל רק יהי' לכו טהור וקדוש לד' · ומהכז"ל רבה ברכה [מפה נעל המעה בידו שחקוק בו שם המפורש ונעל קרן הודו מבין עיניו ועיוור עינו של ס"מ] הכוונה עד"מ המעה הוא הלות שהוא הפופט ומגיל של ישראל לא ה' לתכלית לעשות שם לעצמו רק חקוק בו שם המפורש שמו של הקב"ה · ונעל מעלמו קרן הודו שהי' עינו מכל חדש וזה ה' מפמת עיני של היה"ר לשר בה לחנל בשמתו של מפה והבן · אבל שם החילוניות נרחה טהור כמלאך ד' ופנימיות להחפאר אז הפעון בה לקטרג כמו שנרמז בהפטרה זכרי' ג' (וירחני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך ד' והשטן עומד על ימינו לשטנו) שהמלאך השטין כמה שיהושע עומד כמו מלאך ד' והשטן עומד על ימינו שים כמה מטרוגות טעמי' : ובשביל זה נעל מחתי' כל כניו למלחמה להרחות שמלאך נפשו מנגד ומוסר נפשו ונפש כל כניו במלחמה ואין לו מקום שהוא יטול כבוד מלוכה ושררה רק עשה תוכו כחילוניות לפני כבוד ד' · אבל אם נגלה שנדולי ארץ הן הנה אשר יותני' יד בכל מרמה ועולה אז יגיע מפפט מעוקל ותפג תורה כמו שרמזו חכז"ל ברכה ברחמים (חגיגה רשב"י כל פרצה שהיו מן הגדולי' היו פרצה כותרית נעבי הלהיה מהן מומי כי' מלן מקריב לי') כי אם היושבי' רחשוה וחוקרי תורה אבשי חמת אז יש עמידה לתורה כי הארץ לשולם עומדת אשר הקב"ה יעשה ניסי' ונפלאות בארץ אבל אם הכותרית המה נגבי אז נקרע פרצה · ולכן יעשה נם חוכה בכהני' להורות כ"ז שחופפי תורה אבשי חמת אז יש חזון למועד לנדולות בארץ והבן אבל משחרע ביהמק"ד אז נוכרי' בעלי חנופה ולמדו לשונם דבר שקר ולא לחמונה נבהו ואין רוח בפיהם · וזה שחמרו שנגזו רוח הקדוש שהפיו קדוש אבל לא הלב והבן ·

שם [וכרוכי'] הכוונה רחשית דבר אשר בו יכון לאדם לבנות בית עולמי' בעוה"ז ובעוה"ב הוא אם הוא אים טוב [ואהבת לרעך כמוך דרש ר"ע זה כלל נדול בתורה] אלא יחשוב אדם שעיקר כמה שהוא מחפלל לפני ד' אלא נם אהבת ריעו הוא חביב בעיני ד', ובפרט שיהיה לאיש אשר הוא נדול כמוהו אבל מי שהוא מבקש שיהי' רק יחיד בעולמו אז הוא מנביא לקטני' אבל לא לנדולי' כי ירא לנפש אם זה אים יעלה על נפי מרומי קרת אז יוכל להרחות כוחותיו ויפול הוא לחור וזה שרמזו חכז"ל ברכה בה"ם [בארץ אין לחפאר להשור להרחות את אחרי אבל בחרוס השור והחרי בחרכבה] הכוונה עד"ח אם תבלית האדם נדול בעבור עוה"ז אז מי שמזל והלואה בידו שהוא נחשב לשור שעיקר כוחותיו בארץ הנוף [רב חבולות בכח שור] אין רואה את החרי הוא האים אשר יושב במדבר וכחותיו ברוח ובחכמה ובדעת : אבל בחרוס מי שחבליתו לש"ם אז החרי והשור בחרכבה יבנו בבריח יחדיו שאים את רעהו יחזק והבן · ואיוב אדם להיות טובד ד' וגם להטוב ריעו ומכירו כמו שפי' כפ' מקץ [הדודאי' נחנו ריח זה רחובן שהביא לת יוסף ופחחיטו על מנדי' זה בר חטוכ'] כי רחובן מורה על אהבת אחי' וכר חטוכה מורה על עבודת ד' בנלוי · ועיקר הוא הירחת שמים אם חבלית הנדול הדור לש"ם אז חנביא לריעו ולאחיו בחכמה אבל אם חבליתו לרומם בימו בו לא יסחבל בפני אחיו וזה לדעתי רמזו חכז"ל בב"ב פ"ו [כילד הכרובי עומדי' חד אחר פניהם אים אל אחיו וחד אחר פניהם לבית ולמטן דאחר פניהם אים אל אחיו הא כחיב פניהם לבית לא קאי' כאן בזמן שישראל עושי' רצונו של מקום וכאן בזמן שאין עושי' רצונו של מקום ולמטן דאחר פניהם אל הבית הא כחיב ופניהם אים אל אחיו דמגדל אלהודי] הכוונה בקיצר אם החבלית לש"ם וחחחזיק לעשות רצון שמים אז הנדולי' אשר עומדי' במקדם ד' פניהם אים אל אחיו מי שאחיו לו בחורה ובביאה ובירחת ד' חביט עליו בפניו שוחקות אבל אם אין עושי' רצונו של מקום וכל החבלית רק לספר ולרומם בימם אז לא יוכלי' להסחבל באחיהם כי ירחי' לנפשם · ופריך למטן דאחר פניהם אים אל אחיו אלא הרחו עלמן לבעלי קלחה היכן הי' פניהם לבית שעשו כאים המגדל לנד שמי שאים לו עין טוב לא ירגיש אלא יעשה לו טובה ומי אים לו עין רואה הוא מרגיש אלא יבער לו והבן בקיצר וזה משמרש ביהמ"ק אבל הכרובי' בזה"ז אלא יסחבל עוד באחיו ולא יחסה עליו בכעסיו והבן · וסיים המדרש [ושיעיב הקב"ה ברחמיו ויבנה בימו והיכלו הוא מחזירן למקומן] במהרה בימינו אמן ·

מ"ו בהעלותך את הנרות [נרות של כו"ד של חרס לו כמושת הכל לפי כבודו של אדם וכבוד הבאת נרותי' הן כבודה] הכוונה כלי חשמיטו של אדם אימו נאה רק אם הם לפי כבודו כגון אים עני בכלי חרס ועשיר בכלי כמושת אבל אם עני משחמש בכלי כמושת ועשיר בכלי חרס אימו לפי כבודו כי אין יחחמש דל ועני בכלי כמושת שאימו בחומו

מקום לפי הכבוד · וצ"ל לכן קדושת שבת כל מה שיתקן לפי' עני ודל אם יתהדר לכבוד שבת כמו עשיר ואפ"ה הוא לפי כבוד השבת וזה שאמרו בשבת גדומי' הן כבודה וסיימו [אם שמרתם גדות של שבת] כמו וכיון שאי אפשר את הדבר · או כמו וכאשה שאי אפשתין ומלשה לכך כמו שפסקו מכו"ע מצ"ע מצה היינו זו לשבת · [ואי מרמה לכם גדות] של ציון שנאמר בשת הסיח לאחפש את ירושלי' בגדות] בלותן גדות שהמתיו עליה והתפללו תמיד על כיון ירושלי' והבן ·

או הכוונה להמון עם שוכרי' שתכלית השבת ליתן לנוף כח ועלמה לשבות ממלאכה ולאכול מעדני' ולשמות ממתקי' אבל התכלית בחמת להשלמת הנפש לתקן התורה והיראה ולפטול במידות טובות ביראי' עונג הנפש והרחבת הטוב וכן ה' זה ביראולי' כי אז מקדש חשבו המון עם ירושלי' הוא לתכלית מכלל יופי ממדת הארץ [וזאת העיר שימתי בלילת יופי משום כל הארץ] מרוב תענוג לא נראה שיהא נעיניהו אבל בחמת ירושלי' לתכלית השלמת הנפש כי אם ירד הנבואה והחכמה והדעת וזה מי שחכבד השבת בגדות להשלות בשמת בני אדם כי אלקי' בשמת אדם יזכה לראות ירושלי' בבחינה זאת בראשר הבטיח ה' שיפפש ירושלי' בגדות ומלאה כל הארץ דעה והבן ·

שם הטלה גדותי' [עשה לה ג' מעלות מכאן למדו חכן כי' לפני המטורה וכה ג' מעלות שבלי' כה"ג עומד ומציע את הגדות] הכוונה הכה"ג מלחיו אשר יחפוץ להשלות גדות כי אלקי' בשמת אדם צריך להיות כמלאך אלקי' לאהוב את ה' בב' מעלות . בכל לבבך · ובכל נפשך · ובכל מאודך ·

או הכוונה מי שרוצה לדבר על לבות בני אדם לקרבם לעבודת ה' שיפה אוזן למשוח בתא ולבחור בטוב אין דבריו נכפי' בחזיונם אם לא שירצו שניים שהוא מוכתר בג' מעלות ומידות רחשות שיהי' חכם שיודע לדבר על אוזן שומעת דבר דבר על אופניו , והשניה שיהי' עשיר ולא יבקש לחסוף הון ולא יבא פנים ולא יקח שוחד ומיטו רודף לדרלמוני' וכג' שהוא אים תמים כמעשיו שהוא נבור הכובש את יצרו ולא טולתה בו שאין שמו מחולל במקהלות ואחכז"ל [אין נבואה שורה אלא נבור ועשיר וחכם] וזה רמזו אבן אחת היתה לפני המטורה שהם שיגיע לרחק העומד לשרת בשם ה' [וכה ג' מעלות שבלי' כה"ג עומד] שהל ג' מעלות של חכמה עושר וגבורה הכה"ג מושלם בו · ולא הוא מציע את הגדות המה גר אלקי' בשמת בני אדם ·

שם וזה מעשה המטורה[רחה אותה ד' פעמי' רחה אותה עם שאר כל הכלים ושכח ורחה שנית מיכאל עומד וממשית ורחה אותה נעשית ורחה אותה עשוי'] הכוונה על"פ שהמטורה מרמז על הת"ח שמציר בתורתו שמתחילה רחה אותה עם כל הכלים היינו אם יש לאדם כל הכנות בלחם הפנים עם היכלות אן אז הוא עומד לנגח להרחות לעיני אדם הטוב והישר אך לרוב ויאמן יסורון ויבטח מרב טוב ויבחר לור יפותחו וזה שרחה אותה עם כל הכלי' ושכח הוא לבני אדם דרכי ד' כאופן הזה · ואח"כ רחה מיכאל עומד וממשית כי מבואר בדניאל ק' י"ב שמיכאל הוא השר העומד על הגרה הוא הלוחם שרק מבני עניים יצא תורה וירחה בעולם יהא עניותא לישראל כידוע מחכז"ל . ורחה אותה נעשית כי המלמד לאחרי' יוסיף דעת לעלמו ומרוב גם הוא יורה כחכז"ל הרבה למדתי מרבותי ומתלמידי יותר וזה שנעשית מאחרי' · ורחה אותה עשוי' כי בלתי שייעתא דשמי' שלו טרחת האדם ולריך להיות נקרע לכך וזה שרחה אותה עשוי' מן השי"ת והבן בקילר ·

שם [מניין שאין כונין כיהמ"ק בגילה שנאמר כיום הקים את המשכן כיום ולא בגילה] הכוונה עד"פ האדם הוא המשכן אשר ד' יושב בקרבו אם הולך בדרך טובי' [ויהום משכן שילו אהל שיכן באדם] שרק אם האדם קדוש הקב"ה בשילו אבל אם האדם רע אז מניח שילו · אבל העיקר אם יש לאדם הלמה לעשי"כ עובד ד' בכל לבבו אז נעשה בית המקדש שממנו יולא תורה לעולם אבל אם חלילה רק מרוב טרח יעבוד אז בכר אחכז"ל רחוקו לרי' שחקו על משכתי' יפ"ח וזה שאמרו אין כונין בית המקדש אלא כיום שהוא אם האדם מלוי בעולם וזריחת לו שמש הלמה אז כונה כיהמ"ק אבל לא בגילה ·

או הכוונה שלא לנהוג את העם כמורת גדול ולעשר להם עושי' ויסורי' כי זה אין לו המקיימות רק יגלה להם טעמי' ודעות טובות ומרב טוב הפעון לעריקים ולעובדי ד' אז יבחו אחריו בלב שלם וזה שאין כוני' כיהמ"ק בגילה רק בהיות

בהמירת עיניים להלמה"ד שמות דומה ליום וכן ·

פסיקתא [למה מדליק נרות בחנוכה כשעה שנתחנכו בניו של חשמונאי וכיוצא בו ביהמק"ד מצאו שם שמונה שפודי' של ברזל וקבעו חומה והדליקו בתוכם נרות] הכוונה ער"ח כי נודע שברזל קשה וא"א לנתה אלא בשם כחכז"ל [ברזל קשה שם משפט] כך שם הגר הגורר הוא שפוד של ברזל א"א לנתחו אלא בשם הרת וכירתה כאשר עשו בניו של חשמונאי ולכן עשה הקב"ה שכל כלי המשכן נעשתו חון משפודי' של ברזל כמספר שמונה כי כמספר הזה העמידו בית חשמונאי מלכי' בישראל · והדליקו בתוכם נרות להורות כי רק בשם כירתה והם רס משבר חנית הפלוגת והבן ·

רבה קח את הלוים [מפרש הכיתור של הלוים שסי' מתקן שמואל ודוד ומסיים וז"ל והי' הלוים עומדי' על הדוכן ומזמרי' לפני מי שאמר והי' עולם] הכוונה לא תחשבו להרמות שסם יודעי' לשורר לו לזמר בניגוני' למעוט חן של חומחם שיודעי' לנגן ולזמר אלא מזמרי' רק לפני מי שאמר והי' עולם כאשר אמר המלך הובא בחוש"ב אשר הסיב למנגן במנגן החיך תמצא חן לפני שם אם לא חזמר אלא למצא חן ·

שם [ד' לריך יכחן אין הקב"ה מעלה את הלריך לשררה עד שבוחן וכודק אותו תחילה וכיון שהוא עומד בנסיונו הוא מעלה אותו לשררה וכן את מוצא באברהם אביהו שהם הקב"ה אשר נסיונות ועמד בהן ואח"כ ברכו וד' כירך את אברהם בכל] הכוונה אם עומד בנסיונות ואינו מבקש להמלט משם כי מלריך ד' בכל דרכיו ולא משרשר אחר מידותיו של הקב"ה ולא יחפץ לברוח מפניו להמלט על נפשו לנתה מנסיון חולה זה הקב"ה מעלה אותו לשררה שלא ילריך להיות עוד עבד ד' לשבול משא עבודת עבד אלא כירך אותו בכל כל אשר הוא עושה ד' מלליח בידו והבן ·

או הכוונה מרחשית נעשה שהם עבד שם שלא יתעצב כמלות ד' אשר עשה וממשמן בשרו ירזה על אשר לא יוכל למלאות תאוות בשרו ותעצוני עיניו בכל זאת יעבוד עבודתו עבודת עבד לרבו כחכז"ל מלות לאו להמות ניתנו פי' רש"י אלא לעול על צווארו · [כי לי בני ישראל עבדי'] הגם שלא יבינו בשכל ולא ירצו בעיני שכלם טוב עשה ודעת בכל זאת [יראת שהם לפניהם ועבודתו עדי ערך כי שעבד שומר שקודת אדוניו בלי דעת תכלית והגם אם יחשוב שעבודתו יפי' לזכות ניזקי' לפני אדוניו בכל זאת יכף חזניו לשמוע · והכה בעבד ד' הגם שלא יפלח מד' דבר שיוכל לגלות עיני אדם להכיר טוב אדוניו ומטעמי נפש אשר נמוז' ולפוני' הן במ"ע והן במלות ל"ת בכל זאת לא יגלה ד' עיניו למשפט כי אפן ד' שהחיים יפי' עבד לו לקבול עולו ולא יהרהר אחריו בלב ובלב [לנכי ד' תלקיך אשר הולחתיך מארן מלרים מבית עבדים] להיות עבד ד' תחת עבד מלריס · אבל אחר שהבדיל השלה אשר נפש ד' את אדם ועמד בנסיונות אז יפקח ד' עיניו להכיר מחברית רשתית שבל פעל ד' למעניהו לתבליתו להסיב לו מרחשיתו ואז לא יפי' לו עוד התירה והמלות עול על לוחרו בספוך הוא יתעב ויתעדן בו ונעשה שהם שורר בביתו אין שמחם בשמחת של מלוה אין תעמוד אלא התעוב בכיתת היל"ר עד שהוא אותו עד שיסוד שדוד תחת רגליו ונעשה אדם שר ושיפע [ירח ד' בני ומלך] ירח ד' נעשה מלך [מבית לישורי' יצא למלוך] אחכז"ל זה יוסף · וכל העולם עומדי' לשמאו מתחילה כלום שררות אני נותן לפס עבדות אני נותן לכם · ולבסוף כל העולם לא יכרעו אלא לנשות את זה · וזה רמזו ד' לריך יכחן כל ערע אשר מגיע לראש לריך הוא רק לבחון ולנסות אחר הקב"ה מעלה את אדם לשררה שיפי' מושל שופר ושיפע עד שבוחן אותו · אחר נסיון נעשה שר ומלך ויפי כישורון מלך · ראה הקב"ה נפש את אברהם בעבר נסיונות ועמד בכולן אלא הרבה אחר הקב"ה · ואח"כ גלה עיניו למשפט וד' ברך את אברהם בכל שבתין שבכל סי' הכתה דרכה להיטב עמו והבן ·

מ"י [ת"ר הסיר מעבך את הקרבן ואח"א אינו מעבך] הכוונה עד"א אם אדם מביא חיוב מסירת הנפש או מסירת ממון או מסירת כבוד לפני כבוד התורה וגזירתה הוא הקרבן אשר הקריב לפני ד' כמו [מפני לי חסידי כרתי עלי זבח] וכמו [זבחי תלקי' רוח נשברה] אבל העיקר שיהי' בשמחה וכחדות הלב [עבדו את ד' בשמחה בואו לפניו ברננה] אבל אם סי' בעלבות פלינו חד אמר הסיר מעבך את הקרבן שעיקר היא הסיר על הקרבן אבל בלא שמחה אין זה קרבן ורבנן אמרו הגם שים בו מבוס זה אלי ואנוהו אבל אינו מעבך את הקרבן והבן ובמקו"א פי' בזה

דמכוז"ל [מה קרבני למי לומר הקב"ה אם הבחת קרבני וכתוכה הוא קרבני ואם בחוכם הוא לחיי ולחיו לכם] הכוונה כי כל קרבן [לחד המרכה ול' הממעיט וכלבד שיכוון לבו שמים] כי התכלית בכל קרבן הן קרבן הגוף או קרבן ממון להכיר קרבת חלקי' בחוך לב חדם שנקלה כמה יתן הלים מהון ניחו בהתכה ולכן מכלית כל לכוון לבו לשמים ולעשות בשמחה . וזה אם הוא כרצון וכעיכה הוא לחם ד' אבל כחוכם הוא גם ואבדון אם יקר לחדם פדיון נפשו ומדל לעולמו והבן .

רבה עשה לך שתי חלוצות כסף [כל כלי מקדש גלו אבל שערי בהמ"ק בחקומן נגנזו שנאמר טבעו בארץ שעריו] הכוונה הכלל ישראל הוא הכלי"מק ושכנתי בחוכם וכל לים ישראל בעלמו חשר לו סגולת הנפש ביתר שאת למלוח לו מידה אחת הוא כלי מקדש חשר בו ישרת לפני ד' בכל זאת לים תרומות יהרסנה [עיי' תגחומא] ויסי' כרחש גולה אבל שערי ביהמק"ד המה המזבי' לרבים ופומאי' לנם הפתח שיוכלו רבים לבוא אל הקודש המה נשחרו בזכרם עד סוף ימים בחקומן נגנזו וז"ש טבעו בארץ שעריו ולא יכלו בגולה שלא יסי' נשחר זכרם בקרב עמם

שם [משה שימש בחלוצות ויהושע בשופרות] הכוונה כי חלוצות הוא על הדבר חשר חשמח לב חדם כמו שנאמר ביום שמחתכם ובמועדיכם ותקעתם בחלוצות אבל שופרות הוא הלות על תרועת מלחמה כמו ביחזקאל והוא שמע קול שופר ולא חזר דמו בראשו . ומשה רבינו הכניע לישראל עפ"י ד' בישועות ונלחומות ומופתים וזה שנאמר בחלוצות שמשמח לב חדם אבל יהושע שימש בשופרות חשר בקול תרועת מלחמה בפתיד הגויש והבן .

שם [עורה כבודי עורה נבל ובנור חעירה שחר חמר דור דרך בני חדם חשר חמר מעורר בני חדם אבל חני חעורר השחר] הכוונה עד"ן לרוב בני חדם המה הולכי' בעוריהם לחרי תלות לבם עד שירגו בעלמן [כי טופת תעופנה שפתי זרה ומחריחים מרם לנעכם] לז חוזרי' להיות לנים נבור חיל . ושחר מעורר חומם . חבל כהנדיקי' נהפוך הוא יפעלו בעוריהם יותר גדולות מבזקנותם לז המה יפתרו לכבוד ימי שחר . וזה חבל חני מעורר השחר . וגם זאת שאגל חגבי תלות בעוריהם לחרשם ובזיון חבל חגל הנדיקי' הוא לכבוד וזה עורה כבודי והבן בקיצר .

מ"ו ויסי בנשוע הלרון [רבר לחר בנשוע הלרון כשעה שהי' הקב"ה מבקש לישבו הי' הלרון מזעזע עלמו ויש חומרי' ה' חולה עלמו ביקש משה להודיע לישראל שהשכינה עמם לפי שחמר לו הקב"ה הנה חנכי שולח מלחך לפניך השמר מפניו חמר משה חם חין פניך הולכי' חל תעלני מזה ל"ל שני יהכו בא משה חמר לישראל עמדו שבו הרי השכינה בהרון חמרו לי' חין חנו מחמיני' חמר קומה ד' והלרון מזדעזע לכך הי' מחמיני' הכוונה עד"ן בזעזוע מורה נע' לשל ימין ונס נע' לשל שמחל והוא משל לדעת הנס שחיוב הוא לילך רק לימין כחכז"ל כל פיזות שחתה פוכה לח יסי' חלח לימין כי הסולך בדרך טוב ויבר הוא דרך ימין [מימינו חם דת לאו] וכמו שחחכז"ל הניתן לך יתן חלח בימין והמקבל יקבל רק בימין . בכ"ז לפעמי' לילך חדם להרחות נע' לשמחל . חת לעשות ד' הפרו תורתיך . כחכז"ל נדולה עבירה לשמם ממלוס חלח לשמה . בכל מקום השכינה עמהם הנס כי הדרך קשה לילך לפשר שחדם יעבוד ד' בדרך כמו בביתו בכל זחת יקר בעיני ד' חם התכלית לעוב לנס שמים [בכל מקום חשר חזכיר חת שמי חבוח חליך וברכתיך] חם הקב"ה רוחה ההכנה חשר ע"ז יוכל להזכיר שמו בעתיד מיד יבוח וינרך . ומשה שמעתי מפי הנחון ר' חהרן ז'נעבר ז"ל שפי' הפסוק [השמר לך חל תמר בו כי לח יבח בפעם כי שמי בקרבו] שידוע שהמלחך רוחה חת טעשה ולינו יודע המחשבה הלפונה והזכיר הקב"ה שלח יעשו תמורה לעשות עבירה לשמה כי המלחך לח יבח בפעשה הנס כי שמי בקרבו . ולכן לח חפן בו משה רבינו לילך עם המלחך רק הקב"ה ילך בעלמו שחם יפשעו כני ישראל לפ"ם לח יעשו דפמ"ח וזה שרמזו [בשעה שהי' הקב"ה מבקש שיסעו הי' הלרון מזעזע עלמו] הוח הלות על הדרך בנסיעה לפעמי' ילך חדם לימין ולפעמי' בשמחל [ו"ח שהי' חולה ח"ע] שים כמה דברי' חלוי' ועומדי' בחויר חשר לח יוכל לקיים כמה נדרי' וסיונות כלנו חלוי' ועומד רק בחקוה שיסיר לניחנו : [ביקש משה להודיע לישראל שהשכינה עמהם] שהזעזע הוח הלות שהקב"ה בכבודו בעלמו הוח עמהם . [לפי שע"ל הקב"ה הנה חנכי שולח מלחך לפניך השמר מפניו חמר משה חם חין פניך הולכי' חל תעלני מזה] שלח לח הי' בחשבורות נע' לשמחל חו להיות חולה הלרון (ול"ל הקב"ה פני ילכו והנחתי לך) שהקב"ה בעלמו ילך עמהם (חמר משה לישראל עמדו

שם הרי הסכימה במרון] הקב"ה כעלתו אמנו [ל"ל אין אתו מחמיכי'] שהקב"ה חזר מדיבורו שאמר למשה מלאך ות"כ תפוח ידקדק עמהן כחיב הסדרה [אמר קומה ד' והארון מזדעזע לכך הי' מתמיכי'] שזה החזה שנדולה עבירה לשמה וכן .

ובזה יובן שם מקודם [קומה ד' אמר רחב"פ בשם ריב"ז בשמ' ישראל נוסעי' הי' הארון מקדים לפניהם והי' שכי נגועות של שם יוצאות מתוך כלי הארון והי' שורפי' לפניהם נחש' ועקרבי' וזוכרג' סוגיהן של ישראל משל למה"ד למלך שהי' מהלך עם מטרונא והי' מקדים לפני' בשביל השומרי' והי' סורגן כיון שהי' מפרכום רואה נווה למלך למה אתה מניח המטרונא המתין לה מעט עד שתבוא מלך כך הי' הארון מקדים לפני ישראל כיון שהי' משה רואה הי' אומר מה אתה מניח את ישראל המתין להם מעט שנאמר ויאמר משה קומה ד'] הכווה החטאי' והעונות שהם הנחש' ועקרבי' שיוכלו לנשוך את העדם ולהכחיבו כמו שאחז"ל אין ערוד ממית אלא החטא שנא' כי אין יסורי' כלא חטא ואין מכאוב' כלי פשעי' [ברלות ד' דרכי אים גם אויבי' יפלים עיו] אחז"ל זה אחד מן כלב . ואמר הקב"ה רואה אישראל חטאי' לכן הקדים והרג הנחש' והעקרבי' והשומרי' אז אמר משה המתין לה מעט עד שיבואו אלך כי בני ישראל חוטאי' רק עבירה לשמה [אבי כשעה רגע עד יעבור זעם] עוד מעט הי' עגלה לעיני כל רואי שמא כי אמה נחיקי' ח"כ קומה ד' לא נחיכת להקדים להרוג הנחש' והעקרבי' כי לא יוכלו לשלוט על בני ישראל כי על שחל ופתן תדרוך תרמוס כפיר ותנין וכן : וזה שרמזו אחז"ל טוב אם על פסוק הנ"ל [ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ד' הוי נחיק מושל בישראל אלקי'] כי בלדיק מושל גם על ישראל אלקי' שעת לעשות לד' הפרו תורתיך ולא יחום על ישראל אלקי' וכן .

וישמע משה את הקול בוכה למשפחותיו איש פתח אהלו . הכוונה אין בכי' אלא אם כל העם רואי' שקרבת משפחה נאחד מן כל בני אדם כל איש ואיש פונה לנשתו איך יקבל על יד ואומר לאחיו ואחו לא רחיתיו ולא יכיר לאחיו וכל יגר מחשבות איש רק לפתח אהלו איך ירחיב נבולו ואין בפי' יומר מזה אם [אל תא אל תבואו כי כל אח רכיל יהליך] ואזה רמזו אחז"ל [אותו לילה הוקבע בכי' לדורות] כי כל עוד גלות בא מזה אזן

יוכל אב עד שיבוא אלי' ויאיר לב בניו על אבוא ולב אבות על בניו .

רבה על פסוק אספה לי שבעי' איש מזקני ישראל [אמר ר"ש בכפן בר פפא בשביל רואה שיעת בני אדם שיהי' הולך בדרך אחר שלא להעריח עליהן שלא יהי' רואי' ושומרי' מלפני וכשאמרתי הדברי' לפני ר"י בר"י אמר לי לרוך אתה לעבור לפניהם ויהי' רואי' אותך ושומרי' לפניך ואת מביאי' לידי יראת שמים שנאמר מפני שיבה תקום ויראת מאלקיך למה שמוצאן של נדיקי' מעלה עליו לפני יראה אבל מעלתי של עשיו מעלה שכולה יראה היא שיום הוא אפרכם לאחר שנן לאחר קוטם לאחר שידיעו וכן כל נדוליהם וכן הכניה אומר אם תגביה כאשר אבל מעלתו של יעקב מעלה שאין לפני יראה ואין קדושתם נופלת לעולם] הכווני בקילר כאמיתת מוסיף אם רשע זקן אמר לזה יש יותר מצות מאשר יש לי ת"ל אז כאשר יקום מפני הזקן ויקנה כו שעשה מצות יותר מאשר הוא עשה קיים בעלאו יראת שמים וזה מפני שיבה תקום מאיזה טעם יראת מאלקיך שלא עשית מצות רבות כאשר עשה הזקן ועי"כ הזקן מביא לפעמים של בני אדם לידי יראת שמים כי המעלה אשר אחוב ביעקב הוא המצות אשר עשה אדם ומי בשם לפני ד' עד זקנה ושיבה הוא מעלה שאין לה ילידה כי אם לא חטא הוא יחטא עוד רק [תוסף רואם יגונון] בזקנותם דעתם מתיאשת עליהם פי' כרין מוסי' שבודת ד' בלי מלחמות היצה"ר דפח"ת וזה מעלתן של נדיקי' מעלה שאין להם ילידה שבזקנה ושיבה לא יחטיאו עוד יען שלא חטאו בנעורותם . ואין קדושתן נופלת לעולם . אבל מעלתו של עשיו שהוא מקשו וגבורתו חכמי' המה בעוה"ז אז הולכי' לחחור להקל מעליו עולו וכן .

או הכוונה שלדיקי' הולכי' להם לאחם מעלה ע"נ מעלה לא יפסיקו פסיעה גסה לקבל חסידות הרבה בפעם אחת אחז לא יוכלו שכין ליל בא וכין ליל יאבד רק אז בפעם שאחר בפעמו אחם שקיבל עליו הוא בעשה בו בכבא אז הולך מעלה ע"נ מעלה וזה שרמזו שמעלת נדיקי' היא מעלה שאין לה ילידה אבל לא כן הרשעי' יניביהו עוף בפעם ע' עד שרחם אחר יוכל לדם להניעו ואז ירחו שלא יוכל לעמוד בו וילכו אחור עד כמו שהי' מתחילה בעל בחמי' יתהפוך ונעשה אכזר . וזה שאמרו

שכשעזיו כל המעלה יכילה אם שעלה עד לשמים כו עמון יכילתו כמו מתחילה לאברכום ומח"כ סגן ומח"כ קומם ולבסוף סרדיוס וזה שאמר לו הביאו שתה עלית כרגע כשכר שהוא כעל רחמי' ויעוף לשמים ומשם תוריך נאום ד' אכל כיבורול אשר הולך מעט מעט אז רחוי' לכבד הזקן אכל גאומות נהסוף הוא כגודל הזקנה כך גודל רשעה שלו והבן ·

שם [זס"ה הכווה בשמי' עליותיו ותגודתו על ארץ יסדה למה הדבר דומה לפלטין שהיתה בנוי ע"ג כ' הספיות כ"ז שהספיות ממוברות פלטין שאל גביהן עומדת כך הכווה בשמי' עליותיו כביכול כשאדם מבושם למעלה בזמן יבריל עשוין תגודה אחת לכך נאמר הכווה בשמים עליותיו לימתי ותגודה על ארץ יסדה וכן הוא אומר ויסי ביסורון מלך] הכווה כי בחמת אין הכפא אלא אשר ד' אמר לשכון בתוך רק אם יתחתן בו בשמים [א] אם המה תגבי ירחי אף אשר לבא נכון לגביהם שבשמים לעשות ככל התורה המלות והעדות והמשפטים אשר הוא ירחת שמים למעלה מן כעיני ד' [ב] אם המה תגבי מדות טובות אשר לית את רעהו יעזרו ואלוה ביניהם שכל אית הוא אית אח לצרת רעהו והוא לבו להתערב בשמחתו שאמה תגודים כלרוב וגרגים כאית אחר שלו המה זרע קודש אם כולם יהיו אל על וגם פניהם אית אל אחיו כי אם אין שלום אין כלום והכה התורה והמידות המה כשני ספיות אשר עומדים כלב יש וגליו יסערו יעלו שמים וירדו תהומות ככל זאת האדם אשר יוסב בו ימלט משחת כך התלות והממדות המה יש התלוה וגלי המשוקק סוערים ומבקשים להטביל האית כעיר אין רק התורה והמידות המה הספיות אשר יעמדו יחד להגיל את הבית אשר עומד עליהם הוא אי עוה"ב אבל כל זה אם הספיות תגודים שכולם עובדי ד' וגם מבקצי' אהבה ותמווה וריעות אבל אם שתי הספיות נפרדו אז אה זה כוכה האחר קושר ולא ילמים עוד פרי טוב וזה רמזו [ויסי ביסורון מלך] אם הגיע העת למנות מלך ושופט ביאראל אז רחוי' [כהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל] אם הכל כלחמדות משל לפלטין שהיתה בנוי ע"ג כ' ספיות כל זמן שהספיות ממוברות פלטין שאל גביהן קיים כך הכווה בשמים עליותיו בשעה שאדם למעלה בזמן שישראל עושין תגודה אחת אבל כלחמדות ובלימות ובהיבה אז הקב"ה שוכן כמקבלות ישראל והבן זה ·

שם [זמה שכיתמן של לדיקי' הייה להם והייה לעולם אכל כיתמן של רשעי' תקלה להם ותקלה לעולם] הכווה שכיתום בעלמו הגם שלא יתקנו ולא יגדרו ולא יעשלו לבר בכ"ז שכיתום בעלמו אה שהלדיקי' מתעלטלי' ובאי' לכבוד ד' להריס קרן התורה ולגל הילמה כאה להם ואמה לעולם כי מעלות מכוסות יגילו ויכירו וידעו אותם כל המון בית ישראל אכל כניסון של רשעי' הגם שלא יפרנו גדרן של עולם ולא יגיעו ולא יפתחו שכיתום בעלמו רע להם כי יודע אשר הי' כמום ואתום בקרבם ורע לעולם כי יגילו מעיר כל רשעי ארץ כי כל עורב למינו וכן אדם לדומה לו והבן ·

אך הכווה כי הולך אדם אל בית עולמו כל לדיק ולדיק יש לו דרך בפ"ע בילתת שמים כפי הכנתו ועבדו ומופן גלגולו אשר עומד לתקן נפשו פעם אז בכיומן ירחה הרבה סגולות מלכי' ויתקבלו יאך להיות רבים זכה עסוק להם ולעולם אכל רשעי' דרך רשעי' רבים לית רעה זה כרעה זה כל אחד עומד כרשעו וכאשר יקבלו כעמיר אז אים את רעהו יחזק כרשעתים וילמוד פעם ועון אשר לית ידע לחמול ואז רע להם ורע לעולם והבן ·

שם [אשר ידעת כי סס זקני העם וסוטריו אותן הזקנים והסוטרי' שהי' מוסרי' עלמן ללקות עליהם כמלרים כמתכוות הלבנים יבואו ויעלו בגדולה זו לפיכך הוא אומר אשר ידעת כי הם זקני העם וסוטריו ולפי שמסרו עלמן ללקות על הלבור לפיכך ובעלו אחך כמצח העם ללמדך שהעוז הקב"ה למשה מכלן אתה למד שכל מי שמוסר עלמו על ישראל זוכה לבבוד ולגדולה ולרוה"ק] הכווה כל אשר לאדם יתן בעד נפשו חייך ומי מביך חייך קודמי' אכל לדעתי זה הוא יחיד כנגד יחיד מכח מה מצינו דדמי לחביך סומק טפי עי' שבהדרי' דף ע"ג אכל חייך ואי' רבים מביך אז כודאי גדול זכות רבים מזכות יחיד אז כאמת דם דרבים סומק טפי ומי מביך קודמי' וזקני מלרי' מקרו טוב שיכלו הם עול גלות במקל רודף ושבט נוגש כדי שלא יאמרו רבים העם כני ישראל בחכז"ל לרת יחיד לרה לרת רבים אינו לרה כי בעבור יחיד לא יאמר גואל כי יש נפשם בלא משפט בעבור לרת רבים יאמר דודו או בן דודו אשר יגוע ביום והלה ליהודי' ממקום אחר ומי שמוסר גופו ונפשו בעבור לרת רבים הוא זוכה לבבוד וגדולה ולרוה"ק להיות כמשה והבן ·

שם [כל מי שמוסר עצמו על ישראל זוכה לכבוד] הכוונה לפי שכבר ישראל ימסור עצמו על כבוד הקב"ה לפי מי שמוכיח עם בני ישראל וכשבור הנתמם הוא ימסור עצמו על ישראל זוכה לכבוד והבן ·

שם [דברי חכמי' כרכובות כדור בנות מם הכדור מזרקים, בפיני] הכוונה שם תדם משליך תדן תו כרזל לז למקום שיזרוק שם יפי' ולזורק לפ יכול הדבר במזרה אבל בכדור הכנות הוא ושפשר שיזרק לכאן וכאשר יפיל לשם יחזור למקום הרחשון משם הכתה כן הוא בלימוד התורה ומרוה גם הוא יורה הרבה למדתי מרבותי ומתלמידי יותר מכולם שיכולו לחיותם הרחשון ויפלו בכפלים לחיים התורה והבן ·

שם [זש"ה תוהב שהור לב תן שפתותיו רשהו] מלך למה לפ תמר לו תספה לי שבעי' תפי' תלת שבעי' חיים מיוחדי' שיהי' דומי' לי ולך ד' חיים מלחמה והחיים משם עניו מתוד] הכוונה בקילר שגם בשעת תשר יחמו כיום קרב מלחמות ד' תשר יאמר בספר תורת ד' בכל זאת לפ יתנהו רק יהי' דומי' למשה רביהו והחיים משם עניו מתוד והבן ·

תנחומא וירדתי ודברתי עמך שם [להודיע שמיעוי הזקני' תביב לפני הקב"ה כיום ממן תורה שכתיב כי כיום השליכי יד ד' תף שמיעוי זקנים כתיב בו יכידה] הכוונה התורה שבכתב והורתת חכמי' בתורה שבע"פ הוא שוה שפ"י התור' תשר יורוך ותשר יאמרו לך תשש ותחז"ל תפי' על שמאל ימין ועל ימין שמאל ועיי' יכיל"מי גדולה מיעוי הזקני' מן הנביאים כי לולא שהחכמי' הזקנים ככדי' בשם אז גם התורה שבכתב נעזב וזש שאמרו סיום מיעוי זקנים תשוב כיום ממן תורה שבכתב תגודה תחת והבן ·

או הכוונה [שמירת זקנים בזין ובניו נערי שמירה] ומיעוי זקנים לסיום כרחם השש אז תביב לפני ד' תפי' שם יסתירו התורה לפשמי' לשעת הצרך כיום ממן תורה תשר הוקש טוב לכן תביב יום מיעוי זקנים כיום ממן תורה דכתיב וירדתי גם שכרחה יכידה לתורה תבל ע"י יכידה הכ"ל ג"כ נותן התורה ·

שלח

תנחומא שלח לך תביאם [זש"ה תחומן לפיני

וכשבן לפיני כן השלך לשולחיו תלה"ז לפשר הי' שבי' לו כרם כשבי' רוחם שביין יפה הוא חומר הכניסו תת סיין כניתי וכשבי' רוחה שביין נששה חומן הי' חומר הכניסו סיין כנתיכם תף כך הקב"ה כשרחה הזקנים משיחם כשניס קרח חומן לשמו שנחמר תספה לי שבעי' חיש וכשרחה תת המרגלי שהן שתידי' לחטוח ולהוליח לש"ה על התרן קרח חומם לשמו של משה שנחמר שלח לך תנשים] הכוונה כי החומן לפיני הוא טוב וששן לפיני הוא רע כן הוא תס יש שני שולחי' להשלל תס כח טוב מהחשלותו תז יתפחר כו הגדול מן התשלחי' כי שבעים היש מזקני ישראל הן הי' תשר הוכו בשבור בית ישראל כמלרים כמכותר שם כמד' ואחר הקב"ה תספה לי שבעים היש וכאשר חשתו בשבור כני ישראל כי דיכרו שירחמו על כלל כני ישראל תז נקראו על שם משה שלח לך תנשים לכן כשאל השלל פשם לחומן לפיני ופשם כשבן לפיני תס יש לו לשלל שני שולחיו והבן ·

שם [מהו מרם לחמור מלמד שעשו עלמן קדרין והי' לוחי' ואומרי' הרי קדירות לכל מי שרוצה יבוא ויקנה כל כך למה שלא ירגיש בהן בני תדם לכך כתיב מרם קרי בי' מרם כדי שלא יאמרו בני תדם מרגלי] הכוונה כי הקדירה פושל שלוס בין תש ומים כמו שפי' הגאון ר' מרדכי בשעט זצ"ל דחכז"ל [הרוחה קדירה בחלוס יפה לשלוס] כי הקדירה פושל שלוס בין תש למים כן יפה לשלוס דפח"ח וכן המרגלים לחכ"ז שנפשם נתנו להגליח בשליחותם כמכותר שם כמדרש הכוונה שהבטיחו להחיות כל חיש הגושל עמהם חבל ותפלו לכרות ברית עמהם הגם שהקב"ה חמר לח תחי' כל נשמה תפפי"כ מסרו נפשם לייקי בשביל להגליח בשליחותם · וזה שרמזו שעשו עלמן קדרין ולומין הרי קדירות תשר פושלי' רש שלוס שך כל מי שרוצה יבוא ויקנה וכל שך למה · למה קורתי ברמז לשולי' כדי שלא ירגיש בהן בני תדם והבן ·

כל פשיח בהם · הכוונה כי העיקר הוא העניות מי שהוא פשיח בחוץ לריך להיות בפיים שכל בחכז"ל כלום שרוח תני ותן לכם עבדות תני ותן לכם חבל חלו ה' כל נשיח · הכשיחות ה' בהם בתוכם ע"כ בכשלו ובלבדו כילה"ר והבן ·

מ"ו ויפלח חותם משה [מ"ל לח תכנסו כנעני] תם יתמרו לכם על מה כתתם חליהו תמרו לכם על ה' תתני ושל ס' רמונים זשל תשבול ס'

על עניים אם יאמרו לכם שמא לעקור ע"ז ולקוץ חסידים בחתם עליהן אמרו לכן לאו ובכתבו בשלומי' וילאו בחמורי'] הכוונה הטיקר שלא לגמוד דעת הכריות וק"ו המקום ואם כי' המרגלי' קדושים שכותב גם אתם ד' תז כי' מביטי' לעקור תילי ע"ז והשירות לעשות התחלת חזקה בא"י כפי' הרמב"ן בחורב ויעבור תכרם בארץ שגזירת עירין יש מכח על הסוסל כמו שיש לגיעש בהגיעו זרועו של הקשם ויאמר תגיעש ירה · והחזיק תברכם את הארץ יע"ש יסוד גדול · ומי' המרגלי' יכולי' לעשות התחלה שבזה יוגמר הפחר בעתיד כל זה אם מחשבתם לעבדם ולא להנאת עצמן אבל אפשר רבינו שיש בדבר גם אתם ד' וכל תכליתם לא להעביר גילולי' מן הארץ רק לתועלת ולהנאות עצמם לאכול מפריה ולשבוע מטובה של א"י לכן יחוש שיש על תילי תילי עובי פירות ולא על תילי ע"ז והשירות שהם תיסודי הבתים ויש בהם מלות סריפה ולכן לוה אפשר לותש והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ להרחות תכליתם ומחשבותם ורמז להם שלא ישקרו ולא יגנבו לבב תפשים אם יאחל אפשר תכלית נפשתם לא יאמרו בעבור לעקור תילי ע"ז והשירות רק ליקח תניים עצבי' ורמוזי' לאכול מפירות טוב הארץ וזה שהכתוב כאלומי' להיות עליהן של אדם כמותו להביע על תכלית קדושת א"י כתב"ל שאפשר לא התפלל לכוון לא"י לאכול מפירותיו רק לקיים מלות א"י שמי שדר בחו"ל דומה וכו' אבל יגלו כחמורי' אשר מביר רק לחזום בעליו והבן ·

וידם כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה ·

הכוונה כלב אמר בחזק עצמיו בעד עמיו אם אמנ עלה נעלה במדריגה עליונה אז וירשנו אותה כי לא נבא ולא נחיל יגבר אים כי אם ברוח ד' לגאות כי הכל תלוי' מעליו ויכול נוכל לה בכל תופן והבן ·

ילקוט נתנה רחם ונשובה מלרי' [אמרו ברחם נתנה רחם ונשובה מלרים ולקו ברחם כל רחם לחלי ומחמתי' ברחם שאשר ויעבור מלכה לפניהם ברחם] הכוונה היו דומה מי שחוטא במירות מחמת רגשת התאות אשר לא יוכל לנחום נגדו למי שחוטא אחר המחשבה אשר אין אחר אלקי' נגד עיניו וזה אמרו ברחם במחשבה וכן מי שאלקה במלחובים בפלא ומכה עריה אם רואה בו אשר יאמין בי ים מקום אז [רות ג' ג יכלכל מחלהו] אבל אם עצמו יד והלך ממנו אז אין רפואה למכתו [רות נכאה תיבש נרם] וזה שלקו ברחם שגם המחשבה ורוחם לא עמד אבל גם בהחמה יש נחמה אשר הוא רק לפוש הסמיעה אשר כאשר בא כן ילך אבל יש נחמה אשר מביא הרוח לחיותו ונשבה כל הטעל וזה שאמרו ברחם שגם רוחם ודעתם שב לחיתן הרחמן ·

שם [אל תתגדל לרוחו בשעת קלקולו מיין אתה למד מאדם שאכל מן העץ ונתקלקל כחותו שעה לא גילה עליהם אלא ויספרו עלה תאנה ותא"ב ויטמעו את הקול ד' תלקים] הכוונה בשעה שפושע ישראל נתעב ונגלה מפוקע בתאותיו ונקשר כו בכלב אז אין אזמן לדבר עמו על מעשיו ופשולתיו רק אם כבר נראה סימני טפרה שכוס מחטאיו רק לא ידע להכלם ולשוב מדרך הרשה אז הוא הזמן להתוודות עמו וזה שאל מתגדל לרחוקו להביע בו ולימן עיך עליו לבוסף בשעת קלקולו בשעה שמקלקל עלמו דגם הקב"ם המתין למדם עד שכוס מחטאיו ושעה לטרומו מגורות והבן ·

שם [רודף אלא כשגנבו ישראל כך כשנגלין אין נגלין אלא גנוב אלא שנאמר ובא לגיון גנוב גנוב אלא] הכוונה בבחינת עקידה בתכ"ל בריי שראה לוקטות מבין טלפי ממורי' שעורים שאמר לשראיכם ישראל שאסר לאכם בחומה שפילה שבזה ים לות נגלה שהקב"ם מבגית בו שאם בא לישראל גחולה ומירות הוא גדול עד מאוד וכן בשפילה יפלו עד שבל טובר ישחומם שאסם בלהות בעולם מרכן גדול אשר לא נראה בעולם כמוהו וזה הרודף אלא שהוא לות על גודל שפילת ישראל וכן בגדולם גחול אלא אשר לא נראה בעולם כמוהו והבן ·

אן הכוונה אפי' רודף אלא לא בעבור שאתן הרודף ומבזה בעשה לבלו ישראל אשר אין תקוה להבל מידו כך יפי' הגחולה אלא לא לקבל חוסם בעבור זבד ובפף ובחלת ארץ בחשה כי' הבעמות בחלה בתלה ס רק גחול אלא להיות קידוש השם להראות להם נועם זיו השולם תשחרת מלכות קדושת מי עולמי' והבן ·

שם ויאמרו כל העדה לרגום אותם בחגיים וכבוד ד' [אר"ב כיון שראו שהביאה התחילו מרגמי' בהם חגיים אר"ל כיון שבגלה הענן נראו החגיים חלויות בו בחותו שעה אמר הקב"ה למשה מי יוכל לסבל כך עד אנה ינאלוני] הכוונה כך דרכו של היצ"ר אם הקב"ה מוכיח לאים על מוטו ע"י

שמתחרטר ריב ממחלוקת הוא תולה הטועם בחטאיו על שהתחיל למשוך נקמתו ביתר שאת ויתר עז בעבור כבוד ד' כך המרגלי' לומרו כי הביאם לא"י כעת הוא חרבן וממנה לכל הדור לנפשים וכיס הקטנים וכאשר רצו גלוי הסכימה תלתו על כי לא עשו עוד יותר ממשה אשר שלח מרגלים לכן התחילו לרגוש לותם כאכזים וביאר ר"ל די שלא לקחו מוסר מגלוי הסכימה שלא ע"י גילוי הסכימה נתעוררו להחזיק במחלוקות כלום התכוונו תלוי בעון ולכן לעק ד' עד אנה מי יוכל לספוד זאת להסיף לותות לנקיש חיים אשר בה לקוטים על פניהם והם יוסיפו לחטוא שבע כחטאותיהם' ועל כן סוף למחלוק' ושפעד מתי כך

שם יגדל נא כח ד' [לתר ר"ל משל לגבור שהיו לפטון קורה גדולה ותלמידו מהלך לתריו כל זמן שהי' התלמיד רואה את רבו מחגבר והולך הי' לותר לו יתקיף חילך כך משה כל זמן שהי' רואה את הקב"ה מתפייס ושולח לישראל הי' לותר לו יאבר חילך] הכוונה לפעמי' אין גבורה כל כך בניצוח ליפע קורה גדולה בכל זאת הוא שולף רוח ומרחה עלמו כאלו יש בו גבורה ליפע קורה גדולה אז לותב כאלו תלמידו מבחרו שלא יהי' רק מחגבר והולך רק יבחר לותו שיתקיף חילו שיהי' נקל בעיניו ליפע קורה כזה ולא יהיה לעשות עלמו לגבור [כי תיפע מחגבר כמו מתרשם ומתעשר] כך רשם משה שרטין הקב"ה לכלות את ישראל והתפלל שהנוים יאמרו מבלתי יכולת שהכניס"ל לאמר משה יאמרו הלומות משם כוחו בנקבה לבן עשה הקב"ה עלמו מתפייס והולך כנס שלא נתפייס בעלם אז ביהיה משה יגדל נא כח ד' שיהי' כאלת פיום שיהי' נקל בעיניך לעבור עשה הזאת וכבן.

ד' ארך אפי' עיי' רש"י כאעלה משה למרום מלא להקב"ה שכותב ד' ארך אפים לאר משה לאדיקי' לאמר הקב"ה אף לרשעי' לאר משה רשעי' יאכדו לאר לן חייך שאתה ארוך לדבר ושאעתו ישראל בעגל ובמרגלי' ולאר משה ד' ארך אפים ע"ל הקב"ה ושלא לאמרת לאדיקי' ע"ל ושלא לאמרת אף לרשעי' עכ"ד הכוונה בקילר עד"ש יש לאבי' שאמת מאמיני' כני מאמיני' לוהכי' ד' ושלא יוכלו לגבור על ישראל מרוב אהוב ואשוקה אשר בקרקם לכל גם בשעת החטא זוכרי' בהקב"ה כמו שפי' [לא הביט לון ביעקב ולא ראה עמל בישראל ד' אלקיו עמו ותרועת מלך בו] כי אז כאשר חוטא ושוטה בעבירה לבו יחרד מפני כבוד ד' וירא לאפשו אשר

ימלא לו בעון הזה אשר חוטא נגד ד' וזה [ד' אלקי' עמו] בשעת העבירה [ותרועת מלך בו] שהוא ירא מיוסר הדין והבן. ע"כ המה לריקי' גם בשעת העבירה אבל לרשעי' נמורי' אשר לא יחרדו מפני אחד ד' ואוטתי' ביד רמה נאלו לא יאריך ד' אפי'. אבל הקב"ה קומן יראי האיש גבס איש כזה יאוב כי רוח עברה בו ואיניו שאחר העבירה הוא פחים אחר ולא יכיר עוד את מקומו אלא לא אחד לפני ד'.

מ"ת על פשוק ויכסו אותי זה עשר פעמי' [לאר אברהם רבש"ע אינו זו אבחן עד שאשבע לי שאין אחה אנשא אותי עוד לעולם אשם ח"ו לא הייתי שומע לך אבדתי את כל מה שיעשתי אימי ע"ל אייך כך הוא שאלו לא שמעת לי לא הי' כידך כלום כאותם שעה נשבע לו הקב"ה שלא יכפה עוד שלאמר כי נשבעתי] הכוונה לפעמי' שהיה גדול בענקי' כאברהם אבינו ס"ח שים אשר יאפון קרבת אלקי' ואפילו כל אימו רק לעבוד ד' בשמיות נפשו וכל אשר לו לקיים כי ממך הכל ואיך נאמו לך. וכאו שנפרו חכז"ל מר"ש שאמר לאלמידיו שנאלו לו רביהו עד כאן והניח כל ימי הייתי מלטער אתי יהוה לידי ואקיימנה כך עשרה פעמי' נסה הפי"ת לאברהם אבינו וכי' אברהם מנסה שבא הזמן אשר אבין שבשמים ירחם עליו ליקח בנו ובכל שעה כי' רק נסיון ועבשיו כאשר לקח המאכלת לשחוט בנו יאידו קרא אליו מלאך ד' מן השמים שלא יעשה לו מאומה ולא אפילו לשמוע בקולו רק לשחוט בנו עד שקרא אליו מלאך ד' שנית. וזה רמזו שאמר אברהם אינו זו אכאן עד שאשבע לי שאין אחה מנסה אותי. אלא כי אם עיכוב אחר נסיון אלא יכי' גמר מעשה עבידה אמה ועבודה שלימה. שעם ח"ו לא הייתי שומע לך אבדתי כל מה שיעשתי אימי הייתי אם לא שמעתי לך שלא לשחוט את יצחק אלא עשיתי כאות נפשי אבדתי הכל כי מיד אדם לעבוד ד' גם בפרישה כמו בדריסה ואם עשית כראוי לבי ולא שמעתי לך אלא הייתי שומטו אבדתי את הכל. והבדר קשה אלו אם הגיע השעה שאוכל לעשות עבודת הקודש לפרוש ממנו לכן אל תכיחני לידי נסיון עוד אלא יכי' כל עבודה מעשה אחה. והייתי הקב"ה אמת אלו שאם יצחק אינך כל קרבת אלקי' אבל מסיום והלאה לא יעשה אותו עוד אלא אם יקשה דבר יכי' נאמר בשלימות והבן.

רבה [לאר לאם הקב"ה לישראל בשוש"ו ע"י שלומי אשר ואם נאזר עליהם שלא יכפשו

לארץ תכל לשוה"כ הני משלח לכם מלאכי פתחום ויפנה לפני ופתחום יבוא אל היכלו] הכוונה המרגלים אשר הלכו לתפור הארץ הי' רק שלוחי תחום ומחדה ארצו לדעת הטובה היא אם רעה השמנה היא אם רזה וכדומה שהן הלה רק טובת הנוף וכנגד טובת הנוף יוכל לבוא פחד ואימה שהוא שכנה לנקם טובה זאת שיוכל להיות הפוך הברכה לקללה וכן הי' במרגלי שהי' רק שלוחי נשר ודם שהמלות הי' מעורבים להיות שלוחי' אבל לעתיד יבוא ד' מלאכו שהוא יולך רק ברוח ד' וזו יפנה הדרך ויישנו מחוים והבן זה:

מ"ו מדב"ח [מעיד אני עלי שמים ואדרן לא היתה כדעתו של הקב"ה להמית עשרה נשיאי ישראל אלא ארצו אחרי משה ואהרן עד שיכנסו תחת כנפי השכינה] הכוונה כאמת המרגלי' הגידו גם אמת כפי המסופר שם מגבורת תלמי מן הפיליי' וגם אמת שארץ אוכלת יושביי' כי הארץ מקיא הטים אשר חוטא עליו כידוע מקדושת ח"י לא תיכל שאת עם כבד מון · אבל עיקר כוונת המרגלי' הי' רק לרדוף אחר משה ואהרן לבזות לבחות ישראל שני שדים כשני עפרים ולכסוף מרוב שנאתם בהם מרדו גם בד' וזה שאמרו [ארצו אחרי משה ואהרן] שעי' מקלקלת השור עד שיכנסו גם תחת כנפי השכיני' המרגלי' ויכנסו שם לקלן בנקיעות כמעשה לאחר ובן המית אותם ד' והבן ·

שם [מ"י היה מחזיק פירוש' בשעה שישראל עושי' את התורה] הכוונה אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך אלא ריך להרווח להאחרי' להכיר עיני אחרי' ללמוד ולי"מד כך סגולת ח"י מידות טובות שלה יפרנו על פני כל הארץ אז כאשר ישמרו ישראל את התורה כי המע"ט הם הפירות והבן ·

שם [ר"ע בשם ר"י אומר כ"ז שלריקי' עושי' רצונו של מקום מוסיפי' כח וגבורה כהד"ח נאלקי' נעשה חיל ואם אלו כביכול לור ילדך תסי'] הכוונה בשמחה של מלוה מוסיפי' כח להשפיע ואם אלו אתין עושי' רצונו של מקום רק נזירת המקום בעצב ובדאגה אז לור ילדך תסי' והבן ·

שם [י"י בר"ש בשם רשב"ש כל זמן שישראל עושי' רצונו של מקום הם מוסיפי' כח לפני דוקף] הכוונה בקילר שבשעת גזירה צריך למסור נפש על קדושת השם"ת כמכ"ל פעם אחת גזרו גזירה אומה שלא ללמוד תורה אז לקחו ס"ת ולמדו בו ברבים וזה שמוסיפי' כח לפני רודף שאין מבטלי' ד"ת אלילה מפני הגזירות והבן ·

רבה ועשיתם אשר לד' טובה אז זכה [אמר להם הקב"ה כל מי שמקריב לי קרבן בעוה"ז אינו מקריבו על מנת אלא מקריבו והוא ערב שלי גם לעוה"ב הוא זכה לקרב ואני מקבלו והוא ערב לי שנאמר וערכה לד' מנחת יהודה וירושלי' כימי עולם וכשנים קדמוניות] הכוונה כי אין תכלית הקרבן לתקן אלא ופעם להיות סור מרע אלרכה הוא שע"ז שכח להכרה שאנחנו ואשם וכל ד' אז הוא מקריב עלמו לעבודת ד' להיות [עשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה] וזה שרמזו שאינו מקריבו על חטא שאלומה לא יעשה בעמלו להפוך הוא שמקריבו וערב שלי ואז בעו"הב יעלה ג"כ להקריב לפני ד' העולה על רוחכם לדיקי' יושבי' ואהבי' מזון השכינה והבן ·

שם ולא תמורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם [הלב והעיני' הם סרסורים לנוף שהם מזינין את הגוף למען מזכרו ועשיתם את כל מלותי מצל לנחל מושלך במים לתוך המים הושיט את הקבריט את החבל ואמר לו אפוס חבל זה בידך ואל תניחוהו שאם תניחוהו אין לך חיים לף כך ח"ל הקב"ה לישראל כל זמן שאתם מדובקי' במלות ואתם הדבקי' בד' אלקיכם חיים כולכם היום וכן הוא אומר החזק במוסר אל תרף נצרה כי היא חייך] הכוונה כי האדם אשר כחגדל על ברכי שעשועי תבל וממדומי' והוא בעולל אשר לא רצה לור השמש ולא יוכל לשאר בנפשו כי לשמש מרפא בכנפי' כך האיש הזה לא בעשר מתיקום האדם ומופת לופי' חוק אלקי' וישליו חוכלי' של מרגיזי אל ובעומי' בתי התחום לשודדי האדם כזה · אבל מי שעשה אחד רצה השמש בתקפתה וכאשתה עיניו מרחות אז לבו יאמר ויכאב לפעמי' אם יזכור כי כעת ענן וערפל סביבות עיניו ולא יוכל לרחות הוא לא לור היום וכן הוא מי שעשה אחד עשה עשה בשר התורה ולאחר הירצה ושאתה מי כאשר איש חייס מידות ד' אז אם שר מן הדרך אחר תאות עיניס ומעדני הגוף אשר לא יוכל למלוא עשה יתחוק תאוה ופעם יתחוק לעשה ד' ולא ימלא קורת רוח בחייו · וזה רמזו משל לא' מושלך בחים כך הוא אחים המשוקע בחים הזדוני' אשר האדם מוטבע בו בעיני היון · והושיט הקרבניט את החבל כך האיש המלמד לאדם דעת ומתן ביד אבל הירצה בתאבונות אשר קנה ועשה מלחמה עבד השועה אשר יושב בחשכני' · ואחר שאתם הבין

ניך ואל תניחהו שתומר לו מן לנלך שתם תעזיב כעת מדרך הרעה לא תעזוב עוד ככלב הסב אל קיאו שתם תניחהו אין לך מייס שתם פעם תחחוז בו ופעם תעזוב וסייס פוסח על שתי סעיפי' אז אין לך מייס שהפכפוך טוטס חזוך בעדו ולא ימלט מכוח ומרגוע לפניו · אף כך ג"ל הקב"ה כ"ז שתתם מדוכקי' בתלות ותתם הדביקי' בד' תלקיכם חיים כולכם היום כי התים תסר הלך אחרי בעל פעור השמידו ד' מכל העתר דכוק בד' הוא חיים אי ורב פעלי' וכתיב החזק במוסר ואל תרף תשמר שהחזיק בו אל ירף ממנו ללרה תשמר שכח ליך כי היא חייך כי מי שעוזב התורה וסירתה שהגיע לידו פ"ח לא ימלט תרגוע רק בד' והבן ·

כרח

מ"י ויקח קרח [את נפשע תקריח עוז ומדניס כבריח תרמון את נפשע זה קרח שהלק כנגד תשה ואין נפשע אלא תריבה שנאתר תלך תוכיח בפשע כי נפשע כתורה שהוא קרית עוז של הקב"ה שנאתר ד' עוז לעתו יתן ומדניס כבריח תרמון תשה דיבים עם תשה והעלה התרן ברית' בעדו] הכוונה שתדש יוכל לעבור על מידותיו לתתל מי שתעת כנגדו תם כי' הטוען שדיבר עליו בדברי' הנוגעי' אל הגוף תו שהזיק לו ממון תו שביישו בכבוד אבל תם תוסדי' תותו ביראת תלק' שהוא תבקש תלות תשר ד' לא לוה תותם ותוסדו שהוא נותן תוק' ותשפטי' לא טוב' אז לא יוכל לעבור על מידותיו לוותר לו אן יתשדו השותע יש שתותע ותותק שהחתת עם התולק עליו וזה תתרו הנס שתשה כי' עניו תאוד וכתה וכתה דיברו עליו ותתק יש שהשדו תותו בנותו אבל קרח פשע תקרית עוז שביא התורה שתתרו תשה בדאי עיי' כתדרש תז כי' תדני' כבריח תרמון שהתרן יבלע קרח וכל עדתו והבן ·

או הכוונה תם תדש פרטי תוכל ותותם תורד בתשה יוכל להיות עניו כי הוא רק בכח תלות בשריות אבל תם גדול בתורה תורד תז תם יתתוק התעסיק הוא הוא תחדיב עולתות כתשר תתר דוד [ותתם תתום כערכי תלופי ותיודעי' תשר יתדיו נתתיק סוד] וקרח כי' תכם גדול רתה תבניו כיתים וכי' תטועני תרון · וכי' את לתשה תתום

כערכו תז לפיס נתלת שתנת לכן תדניס כבריח תרמון והבן ·

ובמ"ר גרס [שתלק כנגד תשה ותרד וירד תן כבודו שכי' כיהו] הכוונה תי שתקשה תכלית עלתו הוא רוקף תעוני' ולא הוא בעל תחלוקה בעלם אבל תי שתשפ"ל עלתו ופועל הפסד ונזק לו ולבניו ובכל זה תולק הוא בעל תחלוקה כתתת וזה תתרו [ותרד וירד תכבודו שכי' כיהו] כי כתתת גס הוא כי' גדול תשבע לוי ותטועני תרון והוא ביקש שיעזוב הכל לבבורי' ויסול גס הוא רק כעבור שנתת תשה לא תיכפת לי' אם ירד תכבודו ·

מ"ר ויקח קרח [תה כתיב למעלה תן הענין ועשו לתם ניליח קסן קרח ותתר לתשה טלית שכולה תכלת תהה שתהא פטורה תלית ת"ל קרח טלית שכולה תכלת אין פוטרת עלתה ול' תוטי' פוטרת חותה] הכוונה עד"ת כי ד' זתני' לתדם ילדות בתרות גדלות וזקנה ואל תתתין בעלתך עד יום תותך ת"ת"ר יתכה לו עד יום תותו תולי יוכל לינע בכפף תעילו ולכן ליך לתות תכלת על תרכב כנפות כי תכלת דותה ליט ויש דותה לרקיע שהוא תרתות תלקים לתורות בלבו לפיות ד' נגדו תמיד וסוף ילדות וסוף בתרות וסוף גדלות וסוף זקנה שתם תרגע כנפות הזתן כתו ד' כנפות כנד לריבי' לתות על תכלת לזכור בד' · ואתה גס התדם תשר כולו דכוק בד' ותינו עוסק לא כתסחור ולא בקנין ולא ילך תתר ערות התרן בכל זאת ילדם תלם כתכז"ל כל הגדול תתבירו ילבו גדול ממנו ולריבי' ג"כ תוטי' תכ"ל כי לופם רשע לגדיק ותבקש להמיתו כתכז"ל יותנן כת"ג נעשה לדוקי לממונים שנה וזה שנאתל קרח עלית שכולה תכלת לריך ד' תוטי' והסיב תשה רבינו כדת שלריך ג"כ תותו לזכרון בד' · ולתק קרח ד' תוטי' פוטרי' גס לכנד לכן עלינו על תכלת שגס עבירה לשתה כשר לפני ד' לעשות ותכלת לגתרי תינו פוטר · תבל התתת עם תשה רבינו שלין לריך בתרן תשר יעשה טוב ולא יחטא שנס בעשיות טוב ימלא לפעתים חוטא נפש ·

שם [לתר קרח בית תלא ספרים תהו שיהי' פטורי תן התזוזה ת"ל [תשה] תייב בתזוזה לתר לו כל התורה כולה עד"ת פרשיות תיהם פוטרת את הבית פרשה תחת שבתזוזה פוטרת את הבית ת"ל דברי' תלו לא נלטוית עליהן ותלבבך תתה כולהן הס"ד ויקח קרח תין ויקח תלא לבון פליגא שלבו לקח כעין שנתלר תם יקחך לבך] הכוונה

כי העיקר ללמד מוסר וירצה שמים לבער מרס יגדיל ויליץ בעולם בכיח מועד לכל ח' לתעמוני' ומעלים הגם שבכלו מעט לא יבין תמרות מסורת של הדת רק יקח הלבני' כפומא כפתי' יתמין לכל דבר בכל זאת הוא העת המוכשר לקבל תמרות ד' מהורות ויתקוק בלבו בממרות קבוע' הגם כי יסביל לא יסור מן הטבע הרחמן אשר הוא למוד [תוך לשער עפ"י דרכו גם כי יזקין לא יסיר ממנו] כי אז הוא העת המוכשר ויועד לירצת ד' כאשר פי' במק"ום [לשוכ זו זרעי'] שכל זמן שהדם בשר ומשל בזרע אשר לריך לחיים ניטע אשר יפקח אותו אז הוא הכח לגבור לתמוכה · והכח המוזם היא פרשה קטנה פ' שמע קבלת עול מלכות שמים ולהחזיר להסי"ת בלב שלוש בלי ביטה ודעת רק בתורת תמוכה והקב"ה ליה [ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך] כי בזמן גדלות שהדם אשר בבר בה לבית מועד כל מי לבחור בטוב ולמאום ברע הוא כמשל כאלו בבר בה בתיך הבית אבל בזמן נערות וילדות הוא עומד רק על פתח הבית אבל לא בה בתוכה וליזה הקב"ה שמלוה ללמוד לבניט הקטנים ירצת ד' אז כאשר דומה שהוא עומד על פתח הבית · ונרמז בהמלוה שעיקר לכתבו על פתח הבית פ' ק"ש קבלת עול מלכות שמים · אבל קרא בה להפוך הדבר שבזמן הילדות יפי' הגער רגיל בכל חכמות ומדעות שיביר את הסורת והם יגדיל בשבל ובביטה ובדעת שאז יסביל בדעתו ולא יפי' לריך רק להחמין לכל דבר בקבלת עול מלכות שמים · וזה בית מלא ספרים ער"ה פרשיות שבתורה שבו בללי כל החכמות ומדעות [הפוך בה דכולא בה] והם הגער מלא למה לריך לקבל פ' ק"ש אשר יקבל מאבותיו בזמן בחרות הלא עוד מזון למוחד הם יגדל ואמר למשה פ' אחת פוטרת את הבית וכל התורה בלא תמוכה לא יפטור אבל בהחמת הם משה רביט שהעיקר התמוכ' אשר מקבל הגער מאבותיו בקבלת עול מלכות שמים והמלות והבן ·

ויבבר אל קרח ועדתו לאמור בוקר ויודע ד' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו · י"ל כי ידוע מה שביאר הרמב"ם במורה הנבוכים' זוכי' לנבואה במעלותיהם אשר התקדמו מ"ע במעלות ומידות וכל מהשבותיהם רק בקודם במעלה מהשמם וכבר גילו כי זה חבז"ל

אין הנבואה שורה אלא על חכם עשיר וגבור וכוונתם חכם להטיב · ושופר אשר מפזר לעניים ומסתפק במעוט ליזה עשיר השמח בחלקו . וגביר המושל ברוחו · וכן' מעלות הכ"ל בללו' כל המידת אשר יפי' לחדם לעלות בתכלית השלימות · ואם אלם אלה יעלה לו אז בהשגות לבוא עליו רוח ד' · אבל המתפקרי' הפילוסופי' אומרי' שהנבואה היא מחבת אלקי' אשר יזכה שיבוא אליו רוח נבואה הגם אם אין לו מהמעלות הנבבדות להתקדם בו וההפרש ביניהם אם מתן אדם ימיב לו במידותיו היפרי' אז בהפשרות להחנאה ולהתפאר על השם אשר הבדיל בתוכם כי הוא החסוד והקדוש ביניהם ומבלעדו אי אפשרות לחיות להם נבדל ד' אמנם אי מחבת אלקי' הוא למועלת השם לא יחנאה עליהם אלא מידם בא לו כל הכבוד הזה · והנה המפרש' אמרו שקרא שקר לאמור שר' יוסב בשמי מרוס כמו שאמרו חז"ל שאמר משה בדעי הוא שמשובו אשר הושת עליו לאמור תמיד משה אמת ותורתו אמת ונגלה שהיה פי' בלבו ובשבם מידה בנגד מידה · ואולי י"ל שאקר בשם שאמר שהנבואה היתה מבח החיים הקדוש רק מחבת אלקי' הוא להיות חפלרת ישראל ורועה : וזה שטען קרח בל העדה קדוש' ומדוע תתנשאו על קהל ד' ופי' רש"י כולם שמעו אלי ד' אלקיך ול"ב הלא רחה כי קדוש משה תמיד לדבר עם ד' פה אל פה · אבל קרח אמר הלא רחית שבל העדה כולם קדושי' כולם שמעו אלי ד' אלקיך ול"ב שהוא מחבת אלקי' ול"ב מדוע תתנשאו על קהל ד' ואפשר לומר עוד שבוונת קרח פי' שדרך העולם לשיות בבל חומה ליזה חבמי' בעלי מידות אבל שבל חומה בימי יפי' חבמי' ונבוני' זה לי אפשר בטבע ופ' בכ"ל [ואמרו רק עם חבם ונבון הגדול הזה] שבל העם יפי' חבמי' ונבוני' הוא פלא גדול משה ד' וזה שטען קרח אם הוא במעלות אדם הולך שאפשרות שבולם יעמדו מפי ד' ושב"ח שהוא מחבת אלקי' ול"ב מדוע מתנשאו על קהל ד' ול"ז השיב משה רביט בקר ויודע ד' את אשר לו בחמת הגם אם יפי' בדבריבם ואת הקדוש יקריב אליו היינו מי שהוא בעצם קדוש אבל לא שהקדושם יפי' בחולדה רק את אשר יבחר ד' בו יפי' מולצם במידות יקריב אליו ולא בדבריבם שהוא מחבת אלקי' רק את אשר יבחר בו הקב"ה יפי' בו המעלות והבן ·

רבה בוקר ויודע ד' [אמר להם משה גבולות חלק הקב"ה בעולמו יכולי' אתם לעבד

יום כלילה זש"ה כמחילה ויהי ערב ויהי בוקר ויכול מלקי' בין החור ובין החושך כשכיל תמציי של עולם וכשם שכשכיל בין החור ובין החושך כך הכדיל לחת ישראל מן העכו"ם שנאמר ואכדיל אתכם מן העמים להיות לי וכך הכדיל מהרן להקדישו בקדש קדשי' שם יכולי' אתם לעשר אותם הכדלה שהכדיל הקב"ה בין היום ובין הלילה כך תוכלו לבטל לת זו לכך אמר להם בקר ויודע ד' וגו' כשר הוא מתוקן לת אשר יבחר בו יקריב אליו] הכוונה הקב"ה נתן שלימות לכל שבטי' חומות שיהיו עומ"ש במלות אשר נתן להם שבשי טעמם יזכו לשלימות אשר רצוי' יזרע אדם הרחמן רק בני ישראל זרע קודש מחלבתם משלשה חלות תברכם ישחק ויעקב יש בטעמם שיוכלי' שלת ביתר עוז נתן להם תרי"ג מלות והכהנים שהמה מזרע אהרן הכהן יכולי' שלת מלות יתרות וריבה להם מלות כפי טבעם ורמזו חכז"ל כשם שהקב"ה חלק גבולות בעולמו כשכיל תמציתו של עולם של כן גולל אור מפני חושך וחושך מפני אור כמה שמחשיך כלל לאחד יפק אור כלל השני שכל חלק עולם יתעלנו מהשמש רק יש קלות העולם אשר בלילה אורך הכל כפי התקרבות להשמש כך הוא בקדושה בקר ויודע ד' אשר לו ואת הקדוש מי שהוא מקודש בטבעו בהתקרבות אל חלקי' כשרצו יקריב אליו וכן.

שם [בא ורחם מסידתו של אהרן הלדיק בשעה שהלים משה שמן המשחה על ראשו נזדעזע אהרן ובעצת אחר למשה אחי שמע לא סייתי רצוי' להמשח בשמן המקדש ומעלתי ומחייבתי כרת ד"א הקב"ה על כשר אדם לא יוסף לסיך העיד בכתוב עליו הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד כשמן הטוב על הרחש היורד על הזקן זקן אהרן בטל חרמון הקיש שמן המשחה לטל חרמון מה טל חרמון אין בו מעילה כך שמן היורד על אהרן אין בו מעילה לפיכך המודעי' של ד'] הכוונה פניש נפניש שוניש יש אשר יתנשא אדם להיות ברחש על מקבלות עם ד' יש אשר כשר הכלים עלמו להיות שמו וזכרו מתות נפש ולא טבעי בעולם כי הוא הכה"נ מתחיל ואז נמשל אם נמשח להיות לכה"נ בשמן הקודש בשמן המשחה כי טוב שם משמן טוב ושם יום המות מיום הולדו שהקב"ה אמר על כשר אדם לא יוסף כחכז"ל אם כרב דומה למלאך ד' לכתות יבקשו תורה מפיו אבל אם כשר אדם הוא שחסן בגדולה להרבות כשר כבשרו אז משל בקדשי ד' והעיד הלתוב כמו על חרמון אין בו מעילה לך שמן היורד על אהרן אין בו מעילה כי אהרן מה הוא כי תלינו עליו לא הוא ניקש הגדולה והכן.

שם [יחתם בנפן נפרו זו משחו ויצלך כוית] למו זו כניו] יל"ש דהוה נסמך על הפ' [חשתך בנפן פורי' בניך כשתולי זתים סביב לשולחנך] רשאה הרמה לנפן סיסי התכלית לקיום המין. וכמו שזית מחילתו מר וסופו ממוק לך גידול הבנים הוא מקושר בשיניים וביסורי' גדולי' אבל כי יגדלו אז המה ממוקי' ומשמיחי' לב אכותם ויטמח האב ואמל האם והכן.

מ"י ומכם עליכם אהרן ויאהדו [פס אהבו אבל לא שרותם אבל נעשו מחריבים שריס אחריס] הכוונה שלפשמי' הגדולה פועל לאדם שימרוד כמו [משנק מנוער עבדו אחריקנו יסי' מנון] ואז אין תכלית רק לעקור השרשה שלא יותן לאדם עוד ממשלה וזה כי אם יעשה הבן שלא יחטא. כמו שהמלך גידל לת המן אבל השרי' על שבא לאבד שבא לבכוש המלכה עמו בבית ולבן לא נותן עוד גדולה וזה לשאר שר אבל כאן כי' חטאן' בנפשותם ולא ע"י גדולתם לכן פס נאבדו ולא שרשותם והכן.

שם מנמ' סהרי' דף כ"ב [תר"ת למה ת"ח דומה לש"ס מחילה דומה לקיטון של זבב סיפר עמו דומה לקיטון של כסף נהנה ממנו לקיטון של חרס כיון שנשבר אין לו תקנה] הכוונה מרחשית טרם שנשח ע"ה עם הת"ח שלא שמע עדיין מדברותיו של ת"ח כי כולו ממתקי' וכולו מחמדי' שנפקחו עיני ע"ה ויחשב בלבו שהוא ישראל כשר ועובד ד' כמו הת"ח אז נדמה בעיניו הת"ח כקיטון של זבב שהוא רק סגולה לפני הים אבל אין בו צורך לעולם כמו שאין לורך בזבב רק נעשה לחבשים ולגוי וליוסי אבל אם ישבר עם הת"ח וישמע דברי

אשר מחי את הנוף ואת הכסף אין יכין שים לורך בת"מ כמו בקיטון של כסף שים כו הכאות הנוף אם יתמה מכלי כסף אחל עדיין לא יכין שים ליוך גדול בת"ח שכמעט ח"ש מכלעדו אחל אז כאשר נפתח שכלו ויכתה מת"ח שיורך לאדרי תכוונתו אז נדמה בעיניו כקיטון של חרס שלא יוכל אדם להיות מכלעדו לאחוך מים מנכח אם נפשו למות למים כך לא יוכל ע"ם לעכיד ד' אם לא עם"י הת"ח · אחל אם נשבר אין לו תקנה אם ירצה אח"כ שגם הת"ח יחטא אז ירד עשר מדרגות אחורנית כי אין יחטא אים אשר מכין שמיומו אלוי בתור הדת והתורה וכן ·

שם כסם סיפרי [לא נתפס גז"ד של יוסלי' אלא של שנהגו בזיון בקדשי' בזית] הכוונה עד"מ לרך העולם לאמור זה אחילות וזה פריצות מנהג זה קדושה ועבירה וע"כ יהרסו כדין ד' שלבסוף הכל נעשה קדושה עד שיעקרו הכל · וזה שלא נאכל יוסלי' אלא של שנהגו בזיון בקדשי' כל מה שנוגע לקודש בזיון נפש וכן ·

שם [והאוני' לפני המשכן קדמה לפני אחל מועד מזרחה משה ואהרן וכניו שומרי' משמרת המקדש למשמרת בני' [כמדבר ג'] מה ת"ל למשמרת בני ישראל אלא בזמן שהקטן שומר את הגדול פוסע עליו ובנפש ובזמן שהגדול שומר את הקטן אין פוסע ליו ובנפש] הכוונה הכל אלוי כמזל ולפעמי' עבדי' רוכבי' על סוסי' ופריס הולכי' כעבדי' על הארץ שהוא משטרי שמים שהאדם והבהמה הוא אחת יד הבוערי' אכל מדע ואבונה וירבה הצער בזקן והקלה בילכד ואים מהיר יתיב לפני אחוכי' בכל זאת הוא יודע שאעלה בעידנא סניד לי' ויבכד לוחו לפי חק ומשפט ולא יהרוס נגדו לארף ולנדף לוחו ויעבוד לפניו בכל לבב · אחל הקטן הוא האים אשר מציז להשפיל בכוד הגדול ולא יבנע אחיזו רק יבזהו ויתרפאו ולא יכיר פני זקן ובבד וזה שרמז שהקב"ה שם משה ואהרן וכניו למשמרת בני ישראל שאחה יעמדו בני ישראל ואחה משרתים אחי"כ בלוים שררות אלי נותן לכם עבדות אלי נותן לכם אז אחה יודע' שהשמר גדול מהשומר ויפקחו עיניהם לעשות בכל אים לפי כבודו וזה בזמן שהגדול שומר את הקטן אין פוסע עליו ובנפש הגדול על רחבי עם קודש רק לאט לאט יהלם · אחל בזמן שהקטן שומר את הגדול אמי שקטן בחכמה עומד לשמור על מי שגדול ממנו הוא פוסע עליו ומפני לאומתו עד לעפר ובנפש מעלמו במקדם ד' כרצונו ובאות נפשו והכן ·

ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה הכוונה דאחז"ל אמרו [בין שיתן רשות למשחית אין מבחין בין טוב לרע] ובקש להבין הכי אלילה תפסה לריק עם רשע אחל יל"פ כי ידוע מה שאחז"ל לעולם יחציב אדם ח"ש לאלי זכה ולאלי חייב ובמלוה אחת יכריע אלף אלי זכות ובעבירה אחת יכריע אלף אלי חוב · דאם יש לאדם עוונות כמו זכיות אז הקב"ה אינו חוכן משפטו עליו הן להרע או להטיב כי הלדיק גמור מלאכיו ילוה לו לשמרו בכל דרכיו ורשע גמור יאתן לשולחיו לעשות משפטו ודינו אשר חרון עליו אחל העומד בין המשפטים אז הדבר תלוי ועומד · ואם נותן רשות למשחית גם על זה אשר עומד בחלצת הדרך יחרון משפטו לשפוך בחעלתו אשר עשה והקב"ה לא ילילהו מידו וזה שאמרו שאין מבחין בין טוב לרע לאים העומד בשוו' המלות ומע"ש שלו השם בחעלי' ומעש' הרע' ואים הזה עומד בין טוב לרע על זה אינו מבחין · וזה שרמז המוסיק ויעמוד בין המתי' ובין החיים שהרשע נקרא מת והלדיק אי כידוע · ויעמוד לאותן אנשים אשר הם בין המתים וחיים שלא יהי' לו רשות להשחית ותעצר המגפה והכן ·

רבה [משל למלך שאי' לו עבדי' ורלה לעשות אחד בן חורי' ולית לו זמינה] עיי' במת"כ כ"ל עשה על המנהג שאי' נותני' לאים המנסיע זמורה ישן שעל הגפן כל זמן שהוא נותן פירות טובי' המשמח אלקי' ואנשי' אז הוא קובע ברכה לעלמו אבל אם יעש בחוש' תחת ענבי' אז הוא רע מכל עלי יער ולא יוכלו לכל מלאכה והוא למרמס תחת רגלי העם וכן הוא בכל מנהיג אם הוא יעשה פעולות טובי' המשמח אלקי' ואנשי' אז הוא חשוב מאוד אבל אם הוא רע בפעולותיו אז כל יד בו והוא למרמס לכן נותני' לו זמורה והכן ·

חכמת

רבה זאת אחת התורה [זה"ק מי יתן עשור מעמע לא אחד בגון אברהם מתרה מזקני מלחז יעשי' מאמון מרדכי משמעי' · ישראל מלומת העולם · עולם הבא מעולם הזה מי עשה כן מי לוה כן מי נזר כן לא ימידו של עולם] הכוונה כלל גדול לאבלית התורה והאמונה הקדושה להיות כולך

יפה רעיון ומוסיף לזה כך שלא יתערבו רשעים עם צדיקים ולא טמאים עם טהורים · טוב מעט בכוונה מהרבה שלא בכוונה . [לא מרבכם מכל העמים חשק ד' בכם כי אתם המעט] כי הכמות היתה העיקר רק התיכות שהמעט יהי' כולם שווי' לטובה [להלי ורוחי יושבת ליון כי גדול בקרבך קדוש ישראל] הגם אם ליון דומה אין לה בכל העולם כ"ז תהי' להלה ושממה כי גדול בקרבך קדוש ישראל . כתב"ל ירושלמי פ"ק דמגילה [למוס אים קודם קדשים שלא הביא בלורת מעבד כל ימיו] כי המעבד הוא פחותי מותם כמה הוא טובר לסומר בעולם כך דרך מבני קודם להסתכל איזהי מעבד שעבדו מלכי' טובר במשקלם בעולם אבל הים נמוס הי' קודם קדשי' שלא הביא בלורה כל ימיו לדעת אם הוא טובר לסומר שרצים מעבי הארץ מחידה' כי מה איכפת לו לקדש שמו ברבי' טוב מעבד ירמי' ושלמי' מרבים אשר כספם הי' לסיגים תערובות ליסור וטומאה כמו פי' בם' וירח ומלאתי תמ"כ שכן פי' ג"כ אחי הגרי"י הרב ר' פסחלי ני' דברי מכז"ל [דרשה למר ופשטים ומעט בחסן בפי' היא שרש שחמרם כי לא ירש בן החמס הזה עם בני עם ימק] כי מברכם תביאו חשק אם יגרש ניסמעאל ילא לחרבות רעה ואם יהי' עם ימק ביחד ימלא גם ניסמעאל חלק ירחת שמים ולכן וירע בעיני מברכם על תורות כמו שירע שלא בו שמן מנהו ניסמעאל הוא בנו אבל שרש דורשה שלמר ועשמים כלאי' ביחד והאי לחוד שרי והקכ"ה חמר כל אשר תחמר לך שרה שמע בקולה כי כן החמת החערובות מזיק ומטמא הכל · וזה שרמזו [מי יתן טהור מטמא] שיוכל להלמיח טהור מטמא הוא רק ע"י סירוד [לא אחד] שלא יהי' לקבל ח' וגוי אחד רק יהי' פרודי' ומובדלי' [שני גוי' בבטנך ושני לאומי' ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמון ורב יעבוד לעיר] כי רק הפירוד מניל · ומפרש המדרש בנון . [א] [מברכם מתרח וכו'] הכוונה רמזית מהבא בין אבות לבניס כי הבניס המה יוצאי יריכם חלבם ודמס כתב"ל · ברח כרעי' דתנחו · ולך ירך אמו · ולא לחנס החסתר התוס"ק שבטו לוי [החומר לאחיו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע כי שמרו אמרתך ובריתך יצורו יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל] דבר גדול ברחם שבטו לוי אם נבר אהבת ד' על אהבת בעבע כמה ובמה קשה שבאן יפרד מאביו ואמו אם רוחה שבטו פוטני' וכופרי' בד' והוא יחי' דב"ק בד' ויבזה כי יקבת אמו כתב"ל בתב"ח סב"ו [זכור את יום השבת לקדשו ובבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך מה ענין זה אצל זה אלא ללמדך שבל זמן שאדם מבבד את אביו ואת אמו אין אתה אל מיולל שבת ולא שאר שום אתה בא על ידו] הבוונה כי העיקר בשו"ז רק לעבוד אלקים אשר ים לו יתרון בשולמו בשאר יתות ויבוד לעשר ובל בשמתו שו"ב הוא הבן יבבד אב להתות לו על שנרם שבולד בעל ברחו בשאר החולם יודה לרופא אשר עשה לו יסורי' בתחבושת כי אחרי שבב לבריאות יבין שהרופא הנמיל בשבזריות שלו עליו אחד · בך יבין הבן הגם שבולד שלא בשובתו ולא בדעתו בחז"ל בע"ב אתם מולד ובע"ב אתם אח בי · סוף בל סוף הגם שאביו ואמו עזבו אותו [בי אבי ואמי עזבוני וד' יאספני אתב"ל שאתר הבי התבוון אבי להשמידני] בב"ז יבבד האב והאם בי אתה גרמו שיזבה לשו"ב ח"ב הבן אבבד אביו ואמו שאביר להם יתר שלת ויתר עז · וזה שאתרו בל זמן שאבבד את אביו ואת אמו אין אתה על שבת ולא שום אתם בא על ידו בי אי"ב שהוא עבד ד' בעשה גם עבד לאביו ואמו והבן · אבל אם רשע מוליד לדיק אם הבן אתויב בביבוד את דרשו אבז"ל בס' לך לך [לפי שהי' אברהם אביהו אפחד ואומר אלא ויהי' אחלוי' בי שם שמים ואומרים סניא אביו והלך לו לשת זקנתו ח"ל הקביה לך אני פוטרך אביבוד את ואם] בי אתן ד' לזבות את אברהם שלא יהי' אתקום אחד עם אביו תרח [בהאחבק עם רשע פרץ ד' את אעשיך] בי אי אפשר לבן שלא יהיה אחיק לאביו בשום שעם וזה שרמזו אי יתן טהור אטמא שאינו רשעי' להיות יחד בגון אברהם אתרח אפי' את וכמו לריך לפרוד הבן אאביו להיות אאחר טהור ואבן .

(ב) [ישראל אתומות העולם] בלל גדול באחר יתקרבו בני ישראל ביחד שלא יגדל השנאה בלב האומות וירחיקו עלאם אבני ישראל בחז"ל [בזר קרבות יאפלון] באחר בני ישראל יבקשו קרבות בא אח"ב בזר שיאפרדו בד' סיעות טוב ואעשה אבות סיעו לבניס אביאלך אחר לילאב לך אך אאמתו בי עלאת אאתו אלא הוא בלא לאחריתו בעני ואביון ואתיו עשית בל הבבוד הזה הבל הספת אאתו יהד ילדתו עשר אדרגות אאוריות ואחה שלא עשר אאתי

נכוה מעל נכוה ע"כ לך מעתה כי לא נוכל לרמות כי ביתך גדול מכיח המלך כי מרפה הוא שנגר הארץ יהי' ביתו גדול מבית המלך עיי' רמב"ן שם וכאשר כתו תה"כ ליצחק ספרה התורה [ויאמר אליהם יצחק מדוע בחתם אלי ואתם שנאתם אותי ותשלחוני מאתכם ויאמרו ראה ראינו כי היה ד' עמך ונאמר תהי נא אלה ביותינו ביני וביניך ונכרתה ברית עמך] ואמר המלך אני הודעתי כי עלתה ממנו סכל מעשיהו עכשיו שחתנו עיניהו וראינו כי היה ברוך ד' [ברכת ד' היא תעשיר] וזה ראה ראינו כי ברצינו לא ירוים בעת כי הספע ברכה הי' לך מד' כי אתה עבדו ופ"כ בחנו לכבדך תחת אשר שלחתנו אותך לכרות ברית עמך. ובעת בעוה"ר הגדיל ד' כמה יהודי' שהמה עשירי' אחיני' שמלוי' מעות למדינה ועי"ז כל הספי' והשרים שונאים לישראל ואומרי' עלתה ממנו מאוד כל העושר אשר אספו ישראל שלנו הוא. ואם הי' הוה"ס רוצי' כי העשירי' הגדולי' המה יראי ד' בעלי אמונה והדת אז הי' כורתים ברית עם ישראל בחמת כי יהי' לומרי' ראה ראינו כי ד' עמכם. אבל בעוה"ר העשירים הגדולים הכ"ל בהחילו לחלל שבת בפרהסי' ומהם למדו הע"כ כל העשירי' ועכשיו בעשרם התעוררו השנאה בגוי"ם כי מרם למדינה שילרכו יעוצה מן יהודי'. ומעולם לא נשמע שעשירי' הכ"ל יהיו הון גדול להקים ישיבות לתורה ועבודה להחזיק הקהילות ת"ת דרבים לבני עניים מהונם מה לנו נעשרם רק להשמים הדם והחמונם. ד' ירחם על עמו. עוד דבר אחד מעורר השנאה שאנשי ישראל יושבי' בבית הווטד בבית ממוקף' ומה עושי' שם הכי מדברי' להעמיד הדת והחמונה תדרכה הלא המה יחרפו וינדפו כל היהודי' הירחי' ד' ומוחזי' בדת החמת. כולם מחללי שבת המה וכדומה. [ויאמן ישראל בעת בדד עין יעקב שלח להתערב בגוי"ם [מפני יד בדד יאבמי] ואם יתערב בגוים תמר הנכיח הוסע ז' [תפרים בעמי הוא יתגולל תפרים הי' עגה בלי הפוכה] שאלך אחד יהיה מכל המה והלך השני לא נהפה כלל כך הדת והחמונה תהיה אבל גדולה וכבוד לא ישינו. וזה מי יתן שיהי' מעמם לא אחד החומות ובני ישראל לא יהי' אחד רק שני לחומי' מ. עיך יפרדו והבן.

(ג) [עוה"ב מעוה"ז] דבר ידוע שעוה"ז ועוה"ב לא יוכל אדם להתאחד כי המה לירחי' כמו אשה אל אחיתה לא תקח לצרור עלי' בחי' בחכ"ל הרוצה שיחי' ימות אחת מהן עלמו והרוצה שימות יחי' אחת עלמו כי ע"ה שיחי' לנודי' ולמודי' יחד כמו שספרו חכז"ל מרביהו הקדוש שהרים ידיו אלא הי' והנה כשהצב קטנה אלא הלך אחרי חעטוני' רק מה שלרך להחיות נפשו לעבודת הבורא ולרומם בית ישראל וקרן לדיקי'. ואחכז"ל רבה פי"ב [כי בק"ה ד' צור עולמים עוה"ז נברא בה"א ועוה"ב ביוד] הכוונה כשלים בעוה"ב מעוה"ז אם יתן ה' בעוה"ז יותן "כפלי' בעוה"ב והבן. והקב"ה הרחה ליעקב [והנה סולם מוצב ארלה וראשו מגיע השמים והנה מלאכי אלקים עולי' ויורדי' בו] הרחה לו שסולם הלאחה הוא עושר וכבוד מוצב ארלה כאכז"ל כל היקום אשר ברגליו זה הממון המעמיד אדם על רגליו בקומה זקופה ואולך אחכם קוממיות. בו יגיע אדם השמימ' אבל לא אם יאכל וישתה ויתענג כחעטוני' ביחר שאת רק [מלאכי אלקי'] אלו הלדיקי' [עולי' ויורדי' בו] לא הי' אשר משולחן רבי אכל מאכלי' ומשקי' של תגטיונים אולך והוא לא נהנה אהם הכיון מה שעושה של שולחן מלכים אבל יורדי' בו שלא נהנה ממנו ואבן וזה לא אחד עוה"ב מעוה"ז שלריך להפרים עלמו מעניני עוה"ז להנחיל עוה"ב והבן.

אן הכוונה (מי יתן עשור מעמת לא אחד כגון ישראל מגומות] אב אחד ואל אחד לכל בני אדם יד אבל אוה בעיני ד' ומה שהקב"ה ממשיך אהבה לאומה ישראלית יותר משאר כל האומות הוא יען שאומות בעלמם אלו בשריות לבם ועשו כל המועבות אשר שנאי' בעיני ד' אבל בני ישראל עשו חיל בד' ולכן ניכר בהם אהבה מד'. ולפעמי' ישראל בעלמם ניחם כדאי לאוב על חן מיושב בשמים רק ע"י רשעת הגוים המה לדיקי' [כשובי' בין האומי' קן רעיתי בין הבתות] שהשולן חשוב מאוד הגם אם לא רק מעט מרחה לדמומית יען שבאנד האומי' היא מושבת עיני כל הרוחי'. וזה שרמזו מי יתן עשור מעמת שיהי' ישראלי' מובדלי' ומהשבי' לעשור הוא רק מכח הספלות העמת העומד כנגדו. והסי"ת יהי' עמהם יותר מאשר הוא עם שאר האומות מי לוה ועשה כן לא יחידו של עולם שהקב"ה הינו מפריד אלוף רק בלומות עלמם גרמו זה והבן. [עוה"ב מעוה"ז] הכוונה אכמי האומות אשבו להשי"ת בלימות הנפש מן פריסות תעטוני הגוף למיות כחיות הסדה ממדבר אבל האוה"ק נזדה בסיפוך ליפע אשה ולאכול ולשתות ובכל זאת יהי' הכל קדוש לזכות עוה"ב וזה שיבוא עוה"ב מעוה"ז מי

גזר כן מי לוס כן רק ימידו של עולם כי שכל מעופי
סי' לסיפוך וסכן ·

שם לשמרות ד' לשמרות טהורות מלינו שעיקס
הכתוב שמים ושלש תיבות בתורה כדי שלא
להוליך דבר טומאה מפיו הס"ד מכל הבהמה הטמאה תשר
לא טהורה ולא כתיב מן הבהמה הטמאה תר"י כן
מצאה כשבא לפחות בסימני בהמה טמאה פתח להלן
בסימני טהורה את הגמל כי לא מפרים פרסה אין
כתיב שלא כי מעלה גרה הוא וכן בארנבת ושפן
וחזיר] יל"פ דשלינא לי שפיקא דתורי' לחומרא מן
לקולא דתי לשרי' ס' לתורי' לקולא מכותר בפוסקי'
הטעם דתורה לא דיברה אלא מודעי והתורה שלשרה
לא תאכל גבילה וחלב הוא ודתי גבילה ודתי חלב ת"ל
ס' חלב וגבילה מותר ות"ל כי כתבה התורה ומן
הבהמה הטמאה סי' הדין דווקא ודתי טמאה
לסורה חלב ס' מותר לאכול ולכן כתבה התורה
ומן הבהמה תשר טיניו טהורה כיון שלא ידע לך
שהיא טהורה לסורה ת"ל אין כאן שעיקס הכתיב
שלא ל'ושיע דבר טומאה מפיו דלסס סי' כתיב מן
הבהמה הטמאה סי' דין אחר לכל מי ס' לתורי'
לחומרא ת"ל שוה מי כתיב לא טהורה או טמאה
ועכ"פ שלא להוליך דבר טומאה מפיו ת"ל ריבש"ל
סוכר ס' לתורי' לחומרא ושפ ר יליף לכל ריב"ם
סוכר ס' להקל והוכיח שלא להוליך דבר מגוה
מפסוקי' דתייבי נגמל ובשפון ובתרנבת דייקר המין
והי' די לס התורה כתבה כי לא מפרים פרסה
ומעפ"כ לא כתבה כן אלא שפתחה בטהרה כי מעלה
גרה הוא וסכן ·

מ"ו [מכמת מדס מעיר פניו תר"ם טל כל דבר
ודבר שילא מפי הקב"ס סס' לומר למשה
סי' לומר לו טומאתו וטהרתו כיון שהגיע לפ'
לומר אל הכהני' לומר לפניו רבש"ע לס נטמא
במה היא טהרתו ולא הביאו בתוכו שעה שהרמכו
פניו אל משה שלומר ושוב פניו יסוה כיון שהגיע לפ'
זו אל פרס ת"ל הקב"ס משה אותו תמירה שלומרתי לך
לומר אל הכהני' ולומרת לי לס נטמא הכהנים טהרתו
ולא הסכתיך זו היא טהרתו ולקחו לטמא מעפר
סריפת החטאת] הכוונה התורה כתובה פנים בפני'
לריקי' יכלו כס וימצאו לותיות טהורות תשר מעיר'
טיניס להתחזק בירחתם ולדבק בקונם יום יום יכלו
מחיל לחומה אל חיל בירחה · ורשפי' יבשלו בס
יסנעו בחכמי מכשול ובלבני נגף ויזורו לחור יום יום
עד שיסברו וילכדו וישלו מלחומה ודת · וזה על כל

דבר ודבר שילא מפי הקב"ס סי' לומר למשה טומאתו
וטהרתו שהרחה לו שיוכל אדם לדרוש ממנו לטמא
טלמו וכן יוכל לחקור לטהר טלמו · לחמש לס אחד
מהמין עם חוטא הוא באחד כרשעו ובקל יוכל לשפוט
מעשיו אל הים אשר עומד כרחם ועומד להחיר
לחמור לחשים אשר חוסי' תחת דגלו אז כמעט אין
רפואה למכתו · וזה [לומר לכהני' לשם לא יטמא
בעמיו] שיחמור הרחם אשר הוא עומד ככהן לחורי'
ותומי' שלא יעלה עליה טומאה בשם בעמיו אז שלא
משה לס יטמא במה תהי' טהרתו ולא הסיב הקב"ס
ומחכרכתו פניו אל משה חולי אין רפואה למכתו ·
וכיון שהגיע לפ' פרס תדומה הסיב לו הקב"ס ולקחו
לטמא מעפר שריפת החטאת · לא עוכשי' ולא
סיגופי' רק יתן אל לשמו אין לבב החטאת שרף
אותו ושפת עם כשר כלה ושאחר אפר ושפר כמו
שלחכת"ל שהחטמה הסיב להסי"ת לס אדם חטא
חטאים תרחק רשפ לס הוא אים חכס אז לס יתן אל
לבו אל ך נפל היגל כן אחור מן השמים לארץ אז
החטאי' כשלמו כן השה אשר מרדם' אותו וכן
וגם זאת ומאן עליו מים מיים אל הכלי הכוונה כמו
שפ"י כמקו"א דכרי חכז"ל [כאן כשל מוס כשר להרמת
הדמן] שיכוב שזה שיתודה ברציס להורות שזה לשועלי
מון שיביאו אל ד' ככל לבב שהוא כשל מוס ושפת עשה
החט יפו אוזן לשמוע כלמודו ·

שם [כל העוסקי' כפרה מטמאי' כגדי' והיא
מטהרת טמאי'] הכוונה כי פרה הוא רמז
על המורד בתורה וירחה [כי כפרה סוכרת סרי
ישרחל] כמו הפרה שנחנת חלב טוב וכחשר נעלי'
יחמו טיום על החלב היא מכטלת ושופך הכל
כן הי' ישרחל מקלימי' נעשה לנשמע ושוביו
המלך כמסיבו חמרו חלה חלקיך ישרחל וכן כל
הסוכבי' את הרשע לומדי' ממעשיו אבל הוא עלמו
מטהר טמאי' שנגלה מכח שנשה רשע חיותה רק רע ·

שם [המומר לאכיו ולאמו לא רחיתיו לא עמד
לומר טעה כשכיל חכח ובשביל חמץ] הכוונה
בקילר שקיים שלא רלה לאכול מזכות חבות כחכז"ל
[ריחב"ד לא אכל פרוסה מאביו] שלא אסן לאכול
ולהנות מזכיות חבות וזה המומר לאביו ולאמו לא
רחיתיו לבקש זכות לזקתם לעלמ' וסכן ·

שם [מי כאכס יודע פשר הדבר מי כאכס זה
משה דכתיב בי' טיר גבורי' עלה אכס יודע
פשר דבר שפירש התורה לישרחל] הכוונה המוס"ק
היא כאיבה על זרועו של הקב"ס שכח כרח כל

העולמי' ברפי' ומופלי' ומיות הקדוש ב"ה כל דרי מעלה עם כל דרי מטה כחכז"ל אם היתה התורה כתובה כסדר ה' כל אחד יודע לברות ולהמיות ממיט וכלל גדול [קוב"ם ומורייתא חדא הוא] ומשה רבינו עהי' חכם עטיר גבורי' עלה מכם והסיג סניגיות התורה כמו שמלמדי' יבינו ויסבילו את כל וכל זאת ידע משה פשר הדבר הדבר לפרש תורה ליסרהל שיהי' לה פנים לפני דרי מטה לפי ענין כשר והסדורות רמז בחני' ובקולי תומיות ובמסירת כעל פה ופעל רעון הכורת שיהי' תורה זאת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת :

שם [מעשי בגוי אחד ואמר לתלמידיו מייכם לא ימת מעמע ולא המים מעכרי' אלא אמר הקב"ם מוקה מקקתי גזירה ואני אין יתם רשע' לעבור גזירתי] והוא פלא הלא שמלו רק על העכרה שכוונה עד"מ כמיתת רבינו הקדוש עמהו שכתוב שבוף המיתה היינו פרידת הנפש מהגוף כשאר הגוף עפר מן האדמה ואין בו קומתה כלל [עיי' כעל עקידה במיתת משה רבינו דבר נפלא] הקומתה הוא ע"י שלא נגמר המיתה שנשתהו חלקי נשמה מעוכב עם הגוף ע"י חטאי' ועוונות ופשעי' וזה הוא הקומתה וזה שאמר להם [מייכם אין כאת מעמע] כי נמיתה תמיותית נופל הנשמה לא נשאר לעמע . וגם מי שהוא עמע כעלם צריך לשאר ממיט' על קומתה אז אפי' אם יוקר על האם לא יעבר [רשעי' עד פתחן של גהינם אינם חוזרי' בתשובה] אבל מי שהוא בחמת תמים בחמותו רק שנדבקה בו רוח הקומתה מבחוץ אז יסורי' ממרקי' עוונותיו . מעביר מלודה ושב למקורו . וזה [פרש תלומה תמימה] שהי' כפרה סוברה . תלומה כמו שם יהי' מטמיכם כשני כשלג ילבינו . [אשר לא עובד כה] אלא עובד בשמה להסירה למיות ח"ו רק בגם [ולא עלה עלי' עול] היינו עול מלות . אז יש היקון כיסורי' עוכר גהינם ותמ"כ ישוב למקורו נג"ע למעוני רמי' .

תנחומא [מחלה אמר בן סירא עד לבית לא תעבוד ובישא לא ימטי לך] הכוונה דרך כלדיקים אשר יתפלו לזכות רבים יתקרבו לרבעים להכלית שיסירו מדרך הרע ויחמיו שם יתמרו על הרבעים שכח לדיקים אז יזהרו לד' ובהפוך הוא אלין יבתחזו הרבעים על שערי לדיקים עד שיתפרסם בשם לברכה אז יבעטו מרב טוב ויתמרו הלא בל בעדה כולם קדושים גם לנו לבב כמוכם

וזה טב לבית לא תעבוד אז בית לא ימט' לך והבן .

שם [וידבר על העלים וכי אפשר לאדם לדבר על העלי' אלא אמר אפשי מה מלורע נטהר בגוהה שבגבוהי' וכשמוך שבשמוכי' כעץ ארז ואזוב ע"י שסגבים עלמו כארז לקה בלרעת כיון שהשפיל עלמו כאזוב נתרפא ע"י אזוב] הכוונה לעולם המעולע הוא דרך הטוב והישר אבל מי שכבר הגביה עלמו כארז והלך לקלות צריך אח"כ להוליך לקלה האחרון להיות עניו ושפל מאוד וזה שע"י הגביה עלמו כארז צריך להיות עכשיו כאזוב אבל אתם אל תהי אתם ימין ושמאל והבן .

שם [השת בבית שהור יהא מתוכה בבית עמא] הכוונה עד"מ יש בני אדם שהשה פושעי' בתורה ובמלות בהלמד לבת בביתם אבל בשוק בפני המון העם השה כלדיקי' כפי הש"ע [אולי יש חמיני' לדיקי' בתוך העור] שלפני בני עירם השה לדיקי' אז יש תקון לאחריתו אזה מור' שהוא בעל תשוה ומשר' אבל אינו כופר אלילה בד' וידוע שרשעי' נקרא' מתים אחז"ל לדיקי' במיתתן קרוי' חיים ורשעי' אחייהם קרוי מתים . וזה שרמזו השת בבית אם הוא רשע רק בבית אז בבית שהור שעדיין גופו שהור וגם אפשר להאמין שבני בימו אשתו ובניו שהור' אחז"ל [כל עמל אדם לפיהו לא לפי אשתו ובניו] כי הוא עבד השהוה ומבקש שבניו ובני בימו יהי' יהודי' למשול בישרא . אבל יש מחוכה אם הוא פושע ישרהל גם אחון בפרהסי' אז כלל גדול הבית עמא כל כי שאני מינות ואפיקורסת דמוסך .

מ"ו והיתה לעדת בני ישרהל למשמרת [לפי שבעוה"ז ישרהל מתעמאי' ומעברין ע"י כהן אבל לעתיד הקב"ה עתיד לעברן ואם עשה וזרקתי עליכם מים שהורים] הכוונה בעוה"ז כל זמן שהמומר משוקע בתאוות בהמיות אז אם ירצו אין מים ממיס במעלות ובמידות אשר עושה עיניו מרחות ברע ואין מסך ורשן בידו לחסוס בי המשוקה הוא בעלמו מעבר מומס מומס שקורת הדור אחס רחו אין מים מעבר לרוח אין לעמוד על דמות אחד ואז יבך אחרי התאוה בבהמה ומזה מתעברין למשול ברוחם ואז למעות . אבל אין אשר עשה ברוחה במרחות בוזבות ובמזיונות תוהות הוא נגע אשר לא יוכל להרפא ע"י כהן שאדם כזה אינו מועל בתאות ומחדות שיהי' הנגיע אז בבהן למופת לו כי לא מחבבותיו מחשבות הבניה כי אפרדות בתה בחז"ל

רשע" עד שתמי שלא נסיעם לים ת"ר" כמשוכה ואין רפואה למכתו ולמחלתו שלא לים כזה [רוח לים יכלכל מחלתו ורוח נכרית מי ישלמה] שכהן והת"ח מכוזב בעיניו שנמשך לו כיוצא עור ופסח ולכן לחכז"ל כל המכזה ת"ח אין רפואה למכתו ואין לו תקוה · לכל לעתיד לבר הש"ת ישלח עזרו מקודש לעקור הרשעה מן העולם שכולם יכרעו לפניו ויכירו וידעו כל יושבי תבל כי תורת ד' תמימה ומלאה כל הארץ דעה כמים מכסי' לז הקב"ס מעבר חומה ויזרוק עליהם מים טהורי' לעבר מכל הטומאתיהם

שם וזאת התורה אדם כי ימות באוהל [אמר ר"י לא ימנע אדם עלמו מן התורה אפי' בשעת מיתה שנאמר וזאת התורה אדם כי ימות באוהל אפי' בשעת מיתה] הכוונה לומר שלא פקוח נפש דומה כל הל"ת ומ"ע לכתיב ומי בהם אבל האדם לא יעבור עבירה רק משעה לכתיב ומי בהם שבתורה גזרה שלריך לעבור עבירה כדי שלא יחות ות"ל מיתו מוטב שלמו מל"ת אפי' בשעת מיתה שהוא מסוכן ולריך לעבור עבירה אלא מקיים מ"ע ומי בהם ולא שיחות בהם והבן :

ותמת שם מרים · שנת' מוצת בקש"י למה נסמכה מיתת מרי' לפ' פרה אדומה מה פרה אדומה מכפרת אף מיתת לדיקי' מכפרת · הכוונה כמו שאפר פרה מטהרת אבל לא לגמרי שיהי' האיש טהור רק מכשיר אומו שיוכל לטהר עלמו במים אך מיתת לדיקי' מכפרת מי שפוך המעות ורומן עלמו מכל עוונותיו כמו שלחכז"ל כל המוריד המעות על אדם כשר הקב"ס מוכה ומייסר בכית נגזיו שנאמר שימה המעתי בנאדך אז מיתת לדיקי' מכפר שרחן עלמו מעוונותו והבן ·

שם למה הבאת את קהל ד' אתכו וכעירו [אמרי לדיקי' שאביכה עלהן בהמתן כנופן שכן מליו ביעקב שנאמר לך נאה ורחה את שלום אחיך ואת שלום הלאן לקיים מה שנאמר יודע לדיק נפש בהמתו] הכוונה כי הרשע ובעל תאוה אשר אי רק לאכול ולשתות ולהתעדן נופו לא יקר בעיניו בהמתו כנופו כי נופו נאבד בעיניו לעיקר ובהמתו לטפל לו אבל הלדיק אשר אי רק בעבור בהמתו לעמוד לשרת לפני ד' אז נופו טפל כמו בהמתו ואוה בעיניו בהמתו כמו נופו וזה שאריכן לדיקי' שאביכה עליהן בהמתן כנופן · וכן הי' אוה בעיני יעקב אבינו הלמן כמו הבניס כי הבניס המה רק קרובי הגוף לעזר הנשמה להיות אי בהם בנפש שיוכל לדיק נפש בהמתו ומזה ניכר גודל דבקותם בד' והבן ·

מי קח את המטה [זה המטה הי' ביד יהודה מותמך ופתילך ומטך אשר בידך והוא ביד משה שנאמר ואת המטה הזה תיקח בידך והוא הי' ביד אהרן שנאמר ויצלך אהרן את מטהו והוא העתיד להיות ביד מנשה אשר בו ירדפ לאומות עולם שנאמר מטה עוזך ישלח ד' מליון ירדה בקרב אויבך] הכוונה כי עיקר המסילה אשר הוא יגליח בכל אשר יפנה הוא לו בח מכח מכת הרע ואבדון אשר יכה בלנרוף רשע לשבור חויבים ולהכניע זדים כי הוא לו תגלח [כי תלקי' יבקע את המרדף] אפי' לדיק רודף רשע רק בשתק שפתים ובשתרי טוב אשר יקח לבות בני אדם וכרוח הטהור יקבלם עד שיסיימו בתלקי' כסלם [ויקח נפשות חכם] וכן יהודה הגם שהי' גדול לאחיו והוא הי' הנבור בארן בכל זאת לא ניקח למלוך ביד חזקה רק ביבר עמהם דבריס רכיס [מה בלע כי הרוג תת אחיו וכן אמר [לדיקה ממני] וכן בחשה הי' הכל בשתרי טוב הזהיר פעמי' רבות ובאשר התחיל התפלל בעדו והסיר את המכה וכן בארן הי' תמיד חוסה שלום ורודף שלום ובשניס הלא וזה שבלע מטה אהרן את מטותם שארבעתי' מפרשים אמרו מבכד עבודה והוא הלך רק בעטוה וכן בחשה כתיב לא יריע ולא ישריח רק הכה ארץ בשבט אחי פיו רק לבטוח בד' כל העוסק עם הלבור לז"ש הקב"ס מסייעם וזה שנוך יאלה ד' מליון ולא בקשת ובחנית יושיע ד' והן הכה יהודה סימן למלכות לא יסור שבט מיהודה ומשם התור' ואהרן הכהונה ומשה הנשי' הכל טוב ויש בזה רמז לכתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות הכל זאת כתר שם טוב של משה עולה ע"ג שבכל בלדק ובמצרי' והבן

רבה ולא קם נביא עוד בישראל כמשה [ובירתם לא נאמר אלא כיון שהגדיל בדבור הוא מיסיו כך אמר הקב"ס למשה כשאי' אלי זה קטן שבית אומו שנאמר והבית בלוי אבל עבשיו ודברתם אל הסלע שהם עליו פרק אחד והוא מוליא מים מן סלע] הכוונה בקילר שברחה ליתרון שבזכות התורה כשהיה שדרי ברחנית כי כל הטבע משעובד להתורה ומתחילה שהי' רק מגמיני ולא ידעו את התורה הי' לריך הכחה אבל עבשיו שידעו התורה רק ודברתם והבן .

אך הכוונה מחכז"ל [המתור שבך מחזור למותב] כח התורה גדול שממשיך לב בני ישרחל

לעבודת ד' שעשה הנפש לב עניו שלבו נמס כמים שפולני ממקום גבוה למקום נמוך כי רק עבד החתום לריבי' נלקות כמעט כי בלבני' לא יוסר עבד · שגם לגיו כפולי' · מכל זרע קודש בני מחרפם ילחץ ויעקב הגם שיורש תקפס מכל ע"י המוסיף ימסו לבבם כמים ואין לריבי' שכחות וזה שגם עליו פרק לחד והוא מוליח מים שיתאפכו כחומר החתם

מ"ו ונתן מימיו [מר"ם מהו ונתן מימיו מפני שדרכן של פלגי להוליח תם שנתמר ותעל תם מן הטור ודרכו של פלגי להוליח לבם דכתיב ויקחו לבם מפלגי ודרכו של פלגי להוליח שמן דכתיב ושמן מחלמיש לור ואין דרכו להוליח מים אלא מן דעתך עכשיו שלא תוליח אלא מים שנתמר ונתן מימיו] שכוונה עד"ח כי תפני' תאבר הם חזקי לב ומלא כמוהם כמפלגי כפלגי כמו ביומי' ס' [חזקו פניהם מפלגי] ולרוב תפני' כתלא תאבר להם לב תכן ולא לב בשר לא יבוחו דבר תאבר ירוח את הנפש כמים של נפש עיפה כי סגר עליהם כבריח' מידות המגיעות כי נבני' כתלה עגלה מהם תוכם רק נפניהם טוב' [א] תם יגיע מהם ריב ומלה תם המחלוקת תאבר יבער ביעקב ויתכל תרמעות ישראל תז חזקי לב כתכן יתגרו בו כי מלתם ופניהם כפלגי שלא למין פני זקן ולא לרחם פני נער ותז פפלגי מגיע תם · שם הוא טוב להמות ולחמם כנגדו [ב] תם יגיע לעשות דבר תלקלקות בשפתי טועם ועדמה עד יעבור הוות ולהפוך תח"כ שלוסב יפי' שוגע לפתוח פיו כקבר לבלוע את רעהו ולשנות הוותו מחת תהכתו שהוא מפל לבבם שמתוק למך ונועם לפיו תפל תם יפבע יקיא תת כל המתכל ונם תת תאבר פי' כתך תהדם תלפניו [דבם מ'תת תכול דך פן תשבעהו ותקיאתו · עוד שם · תכול דבם הרבה לא טוב] זה טבע מן חזקי לב כפלגי להוליח דבם שמחילתו מתוק וסופו מר מרה כלענה [ג] דרך בני תדם כתלה לעשות טוב יותר מתק הדת ומשפט תפוסי למען לסיות לסם לתפארת ולשם טוב בעולם כמו טוב שם משמן טוב תכל לשמור משפט ודת כפי דין ודת התורה ושכל תדם תין בו פגר וכזוב לא כמלא תתם · וזה שטבע של תפני חזקי לב כפלגי להוליח שמן · תכל ליתן מים תאבר שוה לכל נפש ועלך לכל נפש תאבר ברח טקב"ה להמיות בו נפש כל מי ובעבור זאת תלוי בכל תקום ובשמשל לעשות הצדק והיושר כפי חק ומשפט זה תין דרכו של פלגי להוליח תכל עכשיו יתן רק מים הרמז בני ישראל חזקי לב

שם שמעו נא המורי' [פיטי' הרבה ים בו המורי' סרכני' המורי' מלמדי' תת מלמדיהן המורי' מורי תלים וימלתהו המורי' תפני' המורי' בקשת] הכוונה כי הוא פלא לא תדם למת למים תאבר כל תאבר לתדם יתן בעל נפשו לרוות נפש למת' תז לא יתקור תעלומות תכמה וכני ישראל תאבר למתו למים הם וכעירם יתקרו כמו שפיפרו תכז"ל [שהתמילו לומר יודע משה תק הפלא הם הוא מבקש יוליח לנו מים תז] תתיך מלתו לבם בשעת למת לתקור על משה הם הוא יודע תק הפלא יה' תיך פיהי' יהי' להם מים · ותמרו עוד שם [תמרו לו הרי פלא בשם שתתה רופא להוליח מפלא תחד הוליח תז] תתיך יעשו בשעת פכמה מרידה פלא יוליח פלאו · תך בחמת יהוע שתין הקב"ה מפפיע לברוח הם מחדש לעשות ממעט הרבה כמבואר בזוהר על פסוק ים ליכי מה בכית שלריך להיות דבר תאר יחול בו הפפע תכל ים מתין לא יעשה ד' כי הוא בבריאה חדשה כמו שתין הכבואה שורה תלא גבור עשיר ותבם שזכם עריף מכבואה ובמקום שתין החכמה יוכל לתקור תל הכבואה הם יש כתן חכמה מקודם · ובני ישראל ה' דור דעה רלו לדעת התכלית יסבלו למת ונם רעב בעבור ד' רק ה' על פניהם לדעת ההפלוא ד' דרכם הם לא הם תפן ד' בכל תאר יעשה תותם התדם והתמיטו שכבואה יוכל לתקל על כל תים ותים וגם ד' יוכל לעשות הם גם הם תין כתן מעט תאר בו יחול הפפע כי בחמת לא יפלא תד' דבר ויוכל לברוח תדשות כמו בפשת ימי ברחבית ולמה לא יעשה נ"ב תדשות בתרן ותם הכבואה תל כלי הפלימות תאר הפלים תדם עלמו תז תין יתרון למשה כנגדם תכל הם הכבואה תלי בימין הפלמות תאר לתדם תז יש יתרון למשה כי הוא הפלים עלמו להיות כדתי לכבואה נדולה [פיי' מש"כ בפי' קרח] ומ' שם ד' כיתות (א) סרכניס סרלו לבחון מדרגת משה הם הוא סבלן בלמת הם יקפדו עליו לחשוד תותו שהוא מכיר טבע הפלא (ב) שומי' תאר לא יבינו כלל דרכי ד' המוריס

מרוכי'

מרובי' וכיוצא' מעיקרי' אשר לא הביאו כולל הכלל
בין סלע לסלע ורצו לחכות שעה"י ד' יתן כל הסלע
מים (ג) מלמדי' שחקרו בחמת לדעת אם צריך
הכתם לכם ד' להיות בהכרת העבד ורצו ללמוד שלא
יפלא מד' דבר אז הם מורי' למלמדי' (ד) מורי'
בחלים שרוצים למרוד בשם שמים לא צריך הכתם
כך הגבוהה לא צריך הכתם והם מורי' חלים כנגד
משה והבן בקיצור.

תנחומא כך הכר [ותעש"י שכי' עושה הענן
כל המדבר למיטור כי' מניח מקום
גבוה למשכן שיכי' חושה שם והכיח שלשה בריח
כך שיני לשכיחה והכר נכו לקבורת משה והכר הכר
לקבורת אהרן] הכוונה עד"ן רכות הן התשוקות
ורככות הן החמדות אשר לאדם בעולם הספל
אשר עין רואה ולב חומד חדש' לבקרי' רבו מאוד
משתוקת אדם פעם בכה ופעם בכה בשניני לכילה
ושתים בשניני תאוות נשים בשניני עשירות לאסוף
הון רב סגולת מלכים ושניני מלכוש' וכדומה אז
פחד חויב ושומה אשר מינעני' את האדם כל ימי חיין.
וכל אלה לא כי' להם כמדבר כי ד' פירנם חותם
במן ושמלתם לא בלתה מעליהם. ד' כי' רופא
שלמם ומלאכי ד' כי' שומרם ולא חסר להם מחומה.
וזה רמזו שם כמדרש [שידעו בניש' שעשה להם
הקב"ם שלא הניח הר כמדבר שלא יכי' מתינעי'
ושולי' ויורדי'] כי כל ארבי אדם מינעני' חומו
פעם בעולה ופעם ביורד ועשה הקב"ם להם נס שלא
כי' צריכי' ליניעה זאת אלא כלל זאת לא נתבטל
הינישה מכל וכל כי כשאר להם ינישה אחרת כחלק
לאחרשה רשמי'.

[א] הכל ביד ד' חון מירחת השם שיזכה אדם
להיות דבוק תמיד בד' ככל מחשבותיו לקיים
שויתי ד' לנגדי תמיד שלבו ובשרו ירננו אל אל חי
ולקיים ואתם הדבקי' בד' אלקיכם חיים כולכם היום
שיגדל אדם לזכות להיות מדור ומעון לשכינה. אהל
שיכן באדם. לזה נם כמדבר כי' צריכי' להתינעות
וזה רמזו שכאשר מקום נבוה למשכן שיכי' אדם משכן אשר ד' שורה עליו כי' צריכי'
להתינעות ולעלות עליו כמו מי יעלה בהר ד' ומי
יקום במקום קדשו אל הכא לעשר מסייעי' לו לבך
כי' רק נבוה ולא הר.

[ב] הר סיני לשכיחה. רמז משלש אשר מוליחי'
את האדם הוא תאוה נשים תשוקות אם
בשר כי' גם כמדבר כי בכו למשפחותיהם על עשקי

עריות שנאשר להם וכי קשה לפרוש להם מכנות
על ככר וזנו אחרי בנות מואב ומשלו במנשה כ"ד
חלף לפני ד' נס ממלחמות מדין הכיאו בנות מדין
בשביה אשר נאמר הן הנה כי' וגו' מזה נגלה שעריין
תאוות בשריות נבר עליהם ולא יכלו לעמוד בפריצות
אשר קבלו בבר סיני לא תנשו אל האשה להיות
נדורי' במשיקת נשים כי אח"כ הותרו רק לשוב
אל אלילים של האשה ולא לנשות אחרי בנות הארץ.
ואחכז"ל התאוה מוליחה את האדם מן העולם.
ובשאר הר לשכיחה שבקב"ה מיחל שמו רק על קדושת
הזיווג גדורי' בשריות הוא בשאר עדיין הר אשר
מיינע אדם לעלות עליו.

[ג] והר נבו לקבורת משה. הקשה ג"כ מוליחה
את האדם מן העולם וזה כי' בשאר נם לדור
המדבר שקללו למשה במחנה על גדולתו ובשיאתו
שאמרו אלה מדידן ושמי מדידן והביאו אחרי משה
קרח ועדתו אמר כי השתרר עליהם שלא כדת רב
לכם כל העדה כולם קדושי'. אמנם רחם ובשובה
מלרים. כי משה רצה להיות רחם והולרך להוליחם
ממלרים ואם יכאיו רחם אחר יעשה שם לעלמו
להושיבם למלרים. וכן אמי מריבה ביקשו לבחון
אחזו להוליח מים מסלע אחר. ואם אדם יזכה שלא
לבקש גדולה ויסי' עניו כמשה רביגו לא דבר נקל
הוא אלא נבר הקשה עליו עד שבשאר הר נבו
לקבורת משה שלריך אדם להתינעות עד שיזכה
למדרנת משה רביגו כי רבים קטנו ובקשו לקבור
משה ולסורידו מנדולתו.

[ד] הר ההר לקבורת אהרן. כי נס' הכבוד
מוליח את האדם מן העולם כי אהרן הכהן
לא ביקש שום יתר שאת מדרבה כי' גום מלקרוב
קרבנות ופחד על שמשה בשמן המשחה שמח משל
בו. כמחלוקת קרח לא נפל על פיו שהלריך לקרא
עיין רמב"ן שם. כי' חוסב שלוש ורודף שלוש. כי'
קדוש ד' עבד נאמן לבני ישרחל ומשה שמות בני
ישרחל על לבו לפני ד' תמיד. ולזכות לזה לריך
ינישה רבה. לשמוח בנדולת אחיו ולשאת לקרחתו
ולשמות בלבו שגם שהוא כי' הנדול מקודש במלרים.
לזה נשאר הר ההר לירד מנדולתו וליתן כבודו
לאחר והבן.

או שכוונה בקיצור מיי ובני ומזוני כמזלא חלי'
מילתא ולא בזכותא. שכל מכמות התורה
וכהונה ומלכות המה קשי' להשיג רק בדוב מעלות
ומידות אשר האדם לריך לעלות במדרגות עד שיגיע

לרחם וזה הר סיני לסכימה שהוא התורה והר נבו למשה שהוא המלכות והר ההר להכוונה והבן ·

מ"ו ויאמר ד' אל משה יאסף להרן [מלמד שמודיעי לנדיקי' יום מיתתן כדי שיוציאו כתרן לכניסה] הכוונה מעלות ומידות גדולות ונשואות אשר נגוע עם הנדיקי' והוא כתרם ברחשם מנפנים המה מוריסי' לכניסה לפני מיתתן אשר אז יתמינו הכנים כיותר והבן ·

אך הכוונה שכל זמן שהנדיק מי כתרן הזאת אז רק טוב לפון עמם בלבם ולא יפרסמו הדברי' אשר עשו גדולות לפני ד' לקדם שמו ברכים כי יהי' נראה בגילות ורוממות ולא יתמינו בעלמם כתכו"ל אל תתמין בעלמך עד יום מותך שכל אז בשעת מיתה יוריסו כתרן המה הפעולות טובות וגדולות לכניסה וכעבור זאת מודיעי' יום מותם והבן ·

שם [זה"ס יקר בעיני ד' המותה לחסידיו פ"ל הקב"ה למשה עשה טובה ואומר לו להרן על המיתה שהי כוס לומר לו] הכוונה כל מדם טוב בחיותו בחלות וכמ"ש אשר כאשר יחלה וימות אז הוא חפצי מלעבוד ד' אשר מן הקרובי' אל ד' יבקש הקב"ה עוד זאת שגוף המיתה יהי' מרוחק למסור הנפש בשמחה לעבוד בו עבודת עבד לרבו כאלו רבו מבקש ממנו חיות והוא ממלא רצונו גם כזה ואמר הקב"ה שיעשה עמו טובה להמור להרן על המיתה למלאות עוד עבודת ד' במיתה כי הוא כוס לומר לו שזה יהי' מוכרח לכך מפני ליוות ד' ועוד שלין הקב"ה מבקש מהם שיהרוג יותר מהדם אחר · לך בחמת הוא לטובת להרן כי שאר בני אדם יולדי' בעב"ח ומתים בעב"ח כידוע מדאכז"ל אשר המותה לחסידיו אשר מוסרי' נפשם בשעת מיתה הוא יקר בעיני ד' :

תנחומא קח את אהרן [להודיעך שבשעה שקרבו להכוונה ז"ל קח את אהרן בו בלשון אמר לי' להעלותו לסר] הכוונה בנדיקי' נמורי' השמור השעה שהולה לגדולה לשעה שמית הגדולה כי קשה להם להיות כבני' משרתי מלכינו כי ירחים להפשם פן יקלרו בעבודתם ולריך להפסיקם בדברי' אשרים שזכית לך לעמוד ולשרת אשר גילה כרעתם · ואחשר יניע הזמן לפטור אז קשה להם נ"כ לפטור חולי לא השלימו נפשם ולריך למשוך חותו בדברי' שעבד ד' בכל לבבו ובכל נפשו ואז אם הוכשה להם כך יממהו על שנפטרו מעבודת' וזה שרמזו שאלי אהרן הי' שוב יום עליותו לגדולה כיום שלוקו

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

שנפטר מגדולתו כי הכל שוה לעשות רצון מהיו שבשמי'

ולכך בכל פעם כתיב קח בדברי' והבן ·

שם וילבר הפס בלוקי' וכמשה [הפוו עבד לקוטו] הכוונה כי כחמת משה רבינו הוא רק עבד ד' אלא דבר ואין לזה מלילה מחותה להוסיף על אמרות ד' אמרות עסורות אבל הפוסעי' ומורדי' חומרי' שרק עשרת הדברות אמת המה עיקר התורה כאשר אמר קרח [כל העדה כולם קדושים אמרו חכ"ז כולם שמעו אחוי ואין יהי' לך] אלא החמין שילא מפי ד' רק זאת אלא לעבוד ע"ז וכבן · והעזות של אפקורסי' זמניהו הי' בקרח ועדתו . ואז אם הי' משה מוסיף מדעתו הוא שזה לד' הקב"ה נתן תורתו וגם משה נתן תורתו וזה שהפוו עבד לקוטו ודברו בלוקי' וכמשה וכבן ·

רבה אז יביר ישראל [אמרו ישראל עליך לעשות לנו ניסי' ועליהו לברר ולקלס לשמך דכתיב לד' היחועה על עמך ברכתיך סלה] הכוונה כי בבאר הי' לם לאתר שהפוו אחוי' הטמיהו בנקיקי סלעי' וכמערות הלורי' וגעש להם הסרי' והרגן ואח"כ נודע לישראל ע"י הפרקי' ואיברי' שהי' בכאן אחוי' ולא הי' לישראל שום פחד ובהלה רק מיד הודע ד' להם אשר כיס הי' מתחילה פחד ורעדה ואח"כ אלא ד' היחועה יען כי אז לא הי' בני' נחזק בחמונה והלריכו להיות להם מתחילה פחד כדי להכיר יחועת ד' אשר כאן הי' מלומדי' בנסי' ובלי פחד ידעו כי יד ד' עשה זאת · כאשר כי' במקו"א דברי הילקוט בפ' בהעלותך [ויהי בנסוע התרון ויאמר משה' יקומה ה' ויפלצו אויבי' ינוסו משנאי' הי' התרון מקדים לפניהם והי' שני נילוחות של אש נילחה מתוך בני התרון והי' שורפי' לפניהם את הנחשי' ועקרבי' והורג שוכחיהן של ישראל משל למלך שהלך עם המטרונה והי' מקדי' לפני' בשביל השומרי' והי' הורגן כיון שהי' מפרכם רואה אותו והי' לוות למלך למה אתה מניח למטרונה המתין לה מעט עד שתבוא תלך לך התרון הי' מקדים לפני ישראל כיון שהי' משה רואה הי' אומר מה אתה מניחה את ישראל המתין להם מעט שהלך ואימר משה קומה ד'] הכוונה במלך שהלך למרחוק לפני מטרונה להרוג השומרי' כדי שלא יהי' לה פחד ובהלה אבל התפרכים הבין שהמטרונה לא מביאה זאת ותמהין שגם קודם לזה הי' המלך יפר ועוב כדרך המלך כך ישראל לא יביאו אם תרון מכלה כל השומרי' טרם שירחו השומרי' רק לריכי' מתחילה לרחות שכחת נפשות ואח"כ יביאו יחועת ד' והבן ·

אבל באמת הבינו בנ״י הנס לכן אמרו עליך לעשות לנו ניסי׳ אשר יודעו לנו אח״כ שהי׳ נעשה נס גדול · כדי שלא יהי׳ להם פחד כלל · כי עלינו לברר ולקלס לשמיך כי מכירי׳ אנחנו הנס והבן ·

מ״ת וממדבר מתנה [ד״א ממדבר מי מקיים את התורה מי שמשים עצמו כמדבר מפנה עצמו מן הכל] הכוונה כמו אדם במדבר לא יבקש רק להחיות את נפשו ולא יבקש שום מותרות לא יתן עיניו על עושר וכבוד ומלבושי׳ ולשונות כי הוא באחד כך צריך אדם לפנות מהכל שלא יבקש שום התעסקות ושום דבר רק התורה והבן ·

שם [ממדבר מתנה אם משים אדם עצמו כמדבר שהכל דשין בו תורתו מתקיימת ואם לאו אין תורתו מתקיימת בידו] הכוונה שלא יאמר אדם שרק אם גדולי דעה לומדי׳ לפניו הוא לתכליתו ולכבודו אבל הקטני׳ וצעירי הימים הוא לחרפה לפניו אדרבה צריך להיות כמדבר שהכל דשין עליו קטן כגדול שם הוא והבן ·

בלק

רבה ויקץ מואב [שהי׳ רואי׳ עצמן כקוץ בפניהם) הכוונה איש רע מעללי׳ נמשל כבהמה בכל תאוות ותשוקות אם יראה בעיניו איש תמים במעשיו מושל בילדו אז קץ לו בחייו כי יראה שפלותו כנגד איש צדיק ועי״כ יבקש לגרש את איש הירא אלקים למען יתענג על טובו ושלותו וזה רמזו שהי׳ רואי׳ עצמן כקוץ בפניהם שהכירו שפלותם נגד בני ישראל ובקשו לגרש אותם וכאשר לא יוכלו התנכלו להפקיר בנותיהם שגם בני ישראל יפלו בחרפת אדם בתאות בהמיות והבן ·

שם עתה ילחכו הקהל כלחוך השור [מה שור כל מה שמלחך אין בו ברכה אף אלו כל אומה שנוגעי׳ בהם אין בהם סימן ברכה] הכוונה בלק אמר שבני ישראלי׳ פועלי׳ כל כך רע שיתקיי׳ [ויתערבו בגוים וילמדו ממעשיהם] שהגוים ילמדו מדות רעות מבנ״י אם הגוי רואה שישראל אינו משמר שבת גם הוא לא ישמור יום חגו עד שאותן אומות הנוגעי׳ בישראל נעשי׳ עם שפל ובזוי בעולם וזה כל אומה שנוגע בהם אין בהם באותן בני אומה עוד שום סימן ברכה ובעבור לרחם על בני עמו ביקש אותו הרשע ברשעתו הגדול׳ לעקור אומה ישראלי׳ ח״ו והבן·

שם לקרוא לו [שכתב לו לא תהא סבור שלעצמי אני עושה ואני לבדי מכבדך אם תעקרם מכל האומות אתה מתכבד שכנעני׳ ומצרי׳ הכל משתחוי׳ לך] הכוונה שע״י שלוחי׳ לא נקרא קריאה שמילי לא מימסרי לשליח רק בכתב שלח לו ועיי׳ רמב״ן בפ׳ יתרו ובמדרש שם שיתרו כתב מכתב למשה ולא ע״י שליח באמירה ורמז לו שכל האומות שונאי׳ לישראל ולכן יכבדו לך אם תעקרם [כל המיצר לישראל נעשה ראש] מכח השנאה של האומות על בנ״י יכבדו וישנאו לאיש המיצר להם · אבל כנען ומצרים גם ישתחוו לך כי הם נעשי׳ עבדי׳ לאיש המיצר לישראל כי ממצרים גרשו ויחפצו לגרש את הכנעני׳ לכן ישתחוו לך ·

ילקוט [ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה מהו אולי אוכל אני לשלוט בהם קמעה קמעה כאדם שאורר את התאנים] הכוונה הלא בלק אמר שהמה רבים שמכסי׳ את עין הארץ והוא חלש כנגדם ועתה אם ימותו בפעם אחד אז ידעו הכל כי בלעם עשה זאת אבל הוא ביקש שיהי׳ כבוד שלו לכן ביקש בלק שבלעם יחלישם והוא ישמיד אותם מעט מעט כפי׳ עקידה [ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד] שהקב״ה מחלישם וישראל יגמרם וישבר אותם ויהי׳ כבוד להם דפח״ח ולכן אמר בלק [לכה ארה לי את העם הזה אבל באופן אולי אוכל נכה בו] שאני אגמור הדבר ואנו יחדיו נכה בו ורמזו חכז״ל כאדם שאורר את התאנים כמעשה בחכז״ל שר״י הלך מתחת אילון התאני׳ יען שבעה״ב עמד בבוקר ולקטם אז השיב בעל הבית שתאנים יתליעו אם יוגמר בשולם וצריך ללקטם מעט מעט כן ביקש בלק שיוכל לשלוט קמעה קמעה כמו באורר חאנים שאז גם הוא יסייע לגרוש אותם מן הארץ.

רבה בלק בן צפור שלח אלי [אמר הקב״ה רשע שבעולם כתיב על ישראל כל הנוגע בהם כאלו נוגע בבת עינו ואתה הולך ליגע בהם ולקללם תצא עינו שנאמר נאום הגבר שתום העין לקיים כל נוגע בהם כאלו נוגע בבת עינו] הכוונה כי הנה הרשעי׳ הם אומרי׳ בשרירות לבנו נלך כי לית דין ולית דיין לא נמצא עין עליון בעולם אשר ישלם לרשע כרשעתו ולצדק כצדקתו כי הכל הולך כפי מערכות הטבע ועליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע אבל ע״י אומה ישראלית נודע בגוים שעליון עינו על יריאיו שהכל מידו כמו [עין ד׳ אל יריאיו המיחלי׳ לחסדו] [עיני ד׳ אל צדיקי׳ ואזניו אל שוועתם] שעינו פקוחה על כל דרכי בני אדם ורק

לומה

לומה ישראלית זכו לזה עד' יפלית לעשות גדולות
מן מהלוכי הטבע ועתה היש הטוען בכם להרחות
שגם הם יפלו שדוד תחת היש זרוע הוה כופר
בהשגחת הבורא וזה [כל הטוען בכם כאלו טוען
בבת עינו] שכופר בהשגחת ד' שהוא דלא היש ולא
מיר כמו [הבה לא יכום ולא יהן שומר ישראל]
וביותר מי שיעמוד עלמו לנביא לנויש שקללתו
קללה לעקור לומה שלימה מאר אין בידם מן ושון
שהוא החוא שהוא פועל בחוץ לטבע לקבל הטעים
מאר של פני המדמה ויסי' חלילה עין ד' רק ברע
בעולם לכן שלים לו מדה כנגד מדה ליטול ממנו
הכח מאר כי פועל חוץ לטבע חכה לחוק פיו לברך
תחת מאר חיצה לקלל את ישראל להורות כי הקב"ה
הבע של עמל לא יוכל · ולמדם שמי עינים בחחת
יבין מרחה הדמדמת תחות עוה"ז ובשניח ישכיל
למעלה לחיות טוב עין יבורך כמו בפרק [ר"ח אמר עין
טוב] שחמודות עולם לא יהי' רוחה עין בעין ובחאר
סילק מן בלעם רוח הנבואה ולא יוכל להרע בקודם
אמר לחוש נבר שחוש עין כי הקב"ה קלל חותו שחלח
עינו שלא יהיג עוד דבר כחבי"ל שנסתלק ממנו רוח
הקודש ושמבו על פסוק מן ארם יחמו בלק מלך
מואב והבן ובחמת בכל מקום שדברו חבי"ל על
מידות רעות ועל מידות טובות כתיב עין אחת כמו
[עין טובה מחלמידיו של אברהם אבינו ועין רעה
מחלמידיו של בלעם הרשע] כי לחלמידיו של ח"ח עיקם
רק לד' ולא לעוה"ז ולחלמידיו של בלעם הרשע רק עין
אחת לרע ולא לטובה והבן ·

שם לא חלך עמהם לא תאור אח העם כי ברוך
הוא [ח"ל ח"כ חקללם במקומי אמר לו לא
תאר אח העם ח"ל ח"כ אברכם אמר לו
אין לריכין לברכתך חומרי' לו לגרעה לא מדבשך
ולא מעוקלך טכ"ל] שכוונה כי האומות מלירים
לישראל בשני פנים (ה) שם יחנו עליהם עבוד' קשה
וירדפם עד חוכה בעליות ברשע ויכהו עד אחמה
על זאת יקחו בהם יען כי יחזיקו בחמיכתם כמו
[נלחם יהודה מעולי מרוב עבודה] וכמו [אלה המכות
אשר הכיתי בעיני אהבים] חחכז"ל מעבידים לד' ים
להם נלות וע"י ירחת ד' שחלו בניהם ושחרו שרת
בחו להם המכות הגדולות בין עיניהם (ב) יספרו
הגוים וזממו מחשבות שלא יפול מהם דבר מכל
מיות ומדשות בהפוך הוא יגדלו את יהודים
ויכחתם לשחות וסגניה וישרים טובר גדול למען
שפוט הרוה את בלעתה ויאמרו ויבעתו ויאבחו
לורם ועל עליון אשר נותנים כמו [ויאמן יהורם
ויבעטו] וכמו [לחמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר
שם ישראל עוד כי נעלו לב יחדיו עליך כרית
יכרותי] [ועל עמך יערימו סוד ויתיעלו על לפונך]
שגויש יחשבו סוד להסית ישראל לסור מד' ויעשו
זחת בסוד וכל עלתם על לפונך היה בהשמה חשר
היה לפונה כמו [ולפונך תחלה בטחם] וכמו [יפון
ליערי' תשור] החורה והירחה הם הלפונים לפני ד'
בהלטע לכח לפניו ומה הי' הטלה [לחמרו לכו
ונכחידם מגוי] שלא יפקדו ישראל לגוי ותומה לפני
עלמן רק יחערבו בכל עיר ועיר ללשונותם בעריסם
[ולא יזכר שם ישראל עוד] מי שימר יהודי חו
ישראל לנזות חו למרף בעומו ימות כי הכל שוה
ישראל חו כשדי חו חדום חו ישמעחל חבל לא נעשה
זחת להחכח ישראל רק [כי נעלו לב יחדיו] שהשוו
בעלה לחת שעי"ז [עליך ברית יכרותו] שכריתות
בריתם הוח רק להחחד לבוח עליך והבן וזה ברשע
בלעם ביקש מחחילה לקללם כי כן טבע עשיו
וכל המוכו לחיות על חרבו לשלוך שלל ולבוז בז כמו
(על חרבך תחי') הגם שיוכל לעשות זחת בטוכה
רק ימחוך לגור רעים חבל כחשר רחה השגחת ד'
חשר מגן עליהו כמו שכרחם עין נעין בכל דור
ודור טומדי' עליהו לכלותיהו והקב"ה מליליהו מידם
ופל כלי יוצר לא יללח חמר ח"כ חברכם שיחזו
בשליחות חפברסין ודוכסין להיות שרים וסגנים
חמר הקב"ה לא לריכי' לברכתך כי ברוך הוח כמו
שהבורה מתן דבם וגם מעשה עקיבא כך החומות
יחמו חירות לעקיבא והבן ·

אך הכוונה כי לכחורה אין המשל דומה לנמשל
שחדם אין מקבל עוקן של הלרעה הגם
שם יחתן לו דבם חבל שם לא יעקון חותו חז בודחי
יקבל הדבר וכלעם רחה רק לברך · חבל י"ש כי
התחברות לרשע לא טוב כי מתחילה לא יתעורר
חניתו להטעות לחדם חבל לבסוף שם יקבל החדם
טוכה ממנו חז ימסוך חלב לבסוף ויהי' עמו לאיש חחד
עד שיתנלה רשעו ויהי' לנחש חשר חרסו ממית
ולכן לריך חדם להזהר שלא לקבל מלרעה שפי' דבם
בלבד שלבסוף שם יגיעה לניחו תעקר חותו ולכן
חמר הש"ם שאין מבקש ממנו שיתן להם ברכה
יען שחז ימשוך לבות בני חדם ומברך רעהו בקול
גדול קללה תחשב לו והבן ·

שם ויעמוד במשעול הכרמי' [ח"ל הכרמי' נמבני
כשעלי'] ופי' בתחומין וכמתניות כסוכה
הכוונה

הכוונה כי השועל הוא נכנע תחת האריי"ז מדשים אבל בחודש אחד יש למלוך ובכל נכנע לפניו כן הוא הישראל הנפש שבמקום נכנעי' ומשועבדי' תחת חומות אבל לא לעולם יהיה ד' פעם יעלו מעלה מעלה ופעם ירדו מטה מטה ועוד יעלה מעלה כפי' רמב"ן כה אמר עבדך יעקב וגו' והוא מנחה שלוחה לאדוני וגו' אם יבוא עשיו והכה מחנה אחת והיות תשיבו אין עדר לעדר שיבוא ריוח וגדולה בין גלות לגלות יש"ס כי נעים והנה תיבת מכר לא הוא דווקא בכסף רק בהכנעת הרוח כמו (כי לורס מכרס וד' הסנירים) ומלינו (לא בכסף נמכרתם) וזה הרשע רצה לעקור חומת ולשעבדם לגמרי תחת יד מואב לכן חומר המלאך הכרמי' הן הנה כרם ד' לבית (ונקע לשון רכים כענד מחנה כחומה ולוים וישראל) המה נמכרי' ונכנעים רק כשועלים פעם

עבד ופעם מלך אבל לא לעקרם והבן זה ·

שם גדר מזה וגדר מזה (אין לחתה יכול לשלוט בהן שבידיהן שני לוחות כתובי' מצוי עבריהם מזה ומזה הם כתובי') הכוונה שבכל ישראל עם שני לוחות מורים על מצות תוקיות ומלות שבליות ואין בהם כפתל ועיקש ואין מבוא לקללם כי המה מלאכים ומלאכי יהדין והבן בקיצר ·

או הכוונה לפעמי' בני' עוצי' גדרי' וסיגות בגזירות ופריסות לשמור מ"ע שערי סיתר בעבור שער חמיצי' של חיסור ולפעמי' הם מתירי' חיסורי' משום עת לעשות לד' הפרו תורתיך מוטב שיהלל שבת אחד או מלוה אחת כדי להעמיד כל התורה וזה שרמז לו שד' לא סביב חון ביעקב ושמל בישראל שים להם גדר מזה בקיום התורה וגם גדר בזה בביטול התורה שבידיהם לומות כתובי' מזה ומזה שכתב יהי' בסיפך ג"כ כתב וגם הוא כתב יושר ודברי אמת ולכן אין חומה זאת כשאר חומות

שם ויאמר בלעם אל מלאך ד' מטתי [לשוניי סהי' רצם שרוש ידע שאין עומד בפני פורענות אלא תשובה שבל מי שמוטל ואומר מטתי אין רשות למלאך ליגע בו] הכוונה תיבת חטאתי מורה שלא עשה כמרך וכמעל להמרות פני עליון אלא שבגי ברוחה שלא פי' קולע של הסטרה ולא יחטא שמתפוך לו הדבר שלא בדעת שלא נתן לו לבבו שמכעיס פני עליון ואז לא יוכל המלאך ליגע בו שנמסר הדבר לד' לבדו סיודע מחשבות והבן

שם ויאמר בלעם אל בלק הנה לי בזה שבעה מזבחות [למה ז' כנגד ז' מזבחות שבנו ז'

ד' אל משה . וכי בעיניו אות מאת הוא כמיכת ויקרא יתיר וחסר כדעתו אלו כי' אמר לי הקב"ה לכתוב ויקר ד' אל משה כי' כתב יוסר לא חסר ולא יתר . אבל בלעם הרשע שכי' לו רוח גבוה וגבה לב כי' מחסר שיכתוב עליו הכי"ת ויקרא ד' אל בלעם שהוא חסוך וכבד ריעו של הקב"ה ויען שמלוה ד' לכתוב ויקר אלקי' שהוא לשון מקרה שאירע אד' דיבר עמו כי' כדמה בעיניו כאלו חסר אות אחת שלא נתנלו כבודו . והוסיפו חכז"ל עוד בלעם לפחם למה כי' כמשה יתר וכבלעם חסר כי דבר אחד חסר ממשה כי בעיוות שלו החמין שלא הסיג תכלית חסר יכלו עיני אדם לראות והתפלל [הודיעני נא דרכיך] כי ליך יונעם לו שיכתב הקב"ה עליו ויקרא בקורא אים אל רעהו והוא חסר שלימות גבוה מעל גבוה לדעת דרכי ד' אבל בלעם יתיר לו דבר שהתפחר עלמו שיודע דעת עליון לא די שמכיר הקב"ה רק גם ממשבותיו נודע לו ובחמת כי' שהוס עין לא ידע שאינו יודע . ומי שים לו יתר דבר לדעת גם דעת עליון חסר לו אות אחת שלא נכתב עליו ויקרא אלקי' אל בלעם כי כל יתר כחסר דמי והבן .

שם ויפח ד' דבר בפי בלעם [אד אמר כלדס הקובע מסמר בלוח ואד אמר מלאך כי' מדבר] הכוונה שם אדם קובע מסמר בלוח עץ או סיתד פתח חור ויקוב לכותל ב ובחוכו ולא חסר ממשהו הרשעון והוא משל שבלעם עדיי' עומד ברשעו רק ע"כ צריך לכפות כחשת כנד על לבו ולהריך לברך את ישראל ואד אמר שהתפך רוחו ולבו עד שהתפך כמלאך אלקי' שפיו ולבו שוין כך נתהפך בלעם לברך ישראל והבן .

מ"ו [אד למר מלאך יפב לו בגרונו רלה לברך מניחו רלה לקלל כולמו אד אמר מסמר של ברזל נתן לו בגרונו רלה לברך מניחו רלה לקלל כולמו ולישה דאמרי עיקם את פיו כאדם שקובע מסמר בלוח] הכוונה שם ג' שונאי' לאדם (א) חסר שונא לאיש ע"י שפטולותיו לא נכוו כעיניו ואז שם יכוח הפליטי ויכריע ביניהם ויפפוק שפוט על מעלני איש ויתיר עיני השונא יתהפך לאוהב נאמן כי בעל הדבר בעל השנאה (ב) שם השנאה עומד בתקפה ולא יבקש כחרון הדברי' כי השנאה הוא בעלם בלא דבר אז אין לאדם תקוה להכלל אפס יוקש רק בזאת שילך אל קופט הארץ וימרה בו שדמו ברשעו שם יעשה רע לאיש חסר לא תרב עליו ולא קם על נפשו (ג) שהוא שונא ותוב נדול שחושב תמות

נפשו טס הרים הזה ואין אחד אילי הארץ לנגד עיניו אז אין מקום להכלל רק בזאת שהשונא יושב כשד רגליו ואז הוא יולך לבטח דרכו ואין אחד הרים עליו . וזה רמזו אד אמר מלאך יפב לו בגרונו שעשה מלאכיו רוחות שרוח הרים ומהפוך כך בלעם מתהפוך ברוחו והשבי אמר מסמר ברזל נתן בגרונו שהחרו בכבלי ברזל שיכות בהם שם ידבר רע לישראל והשלישי אמר שבלעם הי' שונא גדול שלא הי' אחד מלקים לנגד עיניו רק הקב"ה עקמו פיו כיתד בלוח שלא יוכל יוכן ושמאל והבן .

רבה לכה ארה לי יעקב ולכה זעמה לי ישראל [אלו בחומה אחרת ניקם לקלל כגון בני אברהם וילחק היית יוכל שלא יעקב אלך שבורר לעלמו מסה עמד ג' ואמר נעלי אלי' כלום יש לו חיים ואלו אבלתי ואחלתי וסגולתי שנאמר כי חלק ד' עמו יעקב חבל נחלתו והייתם לי סגולה ולכה זועמה ישראל אלך שבעל עברה ואתה ברחתו ואמר אדם אחד שאינו כלום יש לו חיים ואלו כתיב בהן ישראל אשר בך אתפאר] הכוונה שם המלך יברר מנה ויתן אחד דופי בו הנס שבמנה יפה אבל אין כדאי לבוא לגורל המלך אין עומו נדול יען שבכ"פ לא בחר המלך ברע רק שבחן פיניו על דבר השוה לכל נפש אבל שם יניד נעלי על המנה נופף אז הוא מחרף ומנדף כבוד המלך שהוא אומר שהמלך בורר רע וימאס בעוב והנה שם יעקב אומה שם כלל ישראל יאך בעקפון בעדמיות הנס שלבש ככון ובטוח בד' לאד הטוב לפני תורה וילחה והוא חשוב בעיני ד' אז המה רק כמנה שמלך בורר הנס שאינו עשרה לרשעו בכל זאת הוא גורלתו ואבלתו וזה מי שמחרף אומס ואומר נעלי עליהם הוא חייב רשעו להקב"ה מי שלא יתקלס שרשוי' לאלק ד' הוא עושה עולה כי רחמנא לבא בעי בכל זאת אין זה עון פלילי אבל שם אדבר נעלי עליהם את ד' הוא מחרף שהשי"ת בוחר ברע . והשניה שם ישראל הולכי' בתמימות נגלה בכתוב ביושר ותמימות שאז המלך הקב"ה מתפאר בישראל ומי שאומר אח"כ שאינה הוא אומה מאוד שהוא מגלה שמלך עשה עשרה לרשעו מה שפנימי אינו כחוץ ואין תוכו ככרו ואלו אמר שאינו כדאי להיות עשרה הי' אומה ואכ"מ שאומר שאינו כלל עשרה והמלך בוחר בתוכו ובוחו . והנה שם בל"י הולכי' בעקמימות אז אינו עשרה כאשר פי' דברי חכז"ל על הפ' שימני כחותם על לבך שהקב"ה אמר שלא עוב שלו בזה פעמי' נגלה

ופעמי' מכוסה הכוונה שמותיות החומס המה כיסיף ורק על מקום אשר ניתן לחתום שם לתכלית המה יפרי' והכן אחל והיית עטרת תפארת וליף מלוכה כף תלקיך הוא העיסור מכאן כמבפנים הוא עטר' נרשם הקב"ה בכנסת ישראל ולכן כנגד זה הוא שם ישראל כי שרית עם אלקים ואנשי' ותוכל שהוא יפר לפני אלקים ואדם לכן הכתיבו בעלי מדרש כנגד תרח לי יעקב משל במנה ואחד אומר גנאי עלי' גם שהמלך לא עשה עטרה אחל מדבר שהוא גנאי וכנגד ישראל אמרו משל שם המלך עשה עטרה לרשעו ואחד אומר היו כלים והכן ·

תנחומא מה אקוב לא קבה אל [בשעה שהי' מלוה לאחם על הקללות ועל הברכו' בברכות הי' מזכיר' שנאמר אלה יעמדו לברך את העם ובקללות לא הי' מזכירם שכן הוא אומר אלה יעמדו על הקללה] הכוונה שאותן קללות ח"ו הם מביאי' בני ישראל לשוב לד' ולהטיב דרכם ולהאדיק את הדין עד כי יקראו ליסורי' כוחו אחי כוחו רעי נמצא כי הקללות המה קללות בעצמם אבל לא קללות להעם כי יסוף להם הקללה לברכה והכן ·

רבה לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל [היינו מסתכל בעבירות שבידן אלא בגילות שלהן] הכוונה אם חוטאי' בי"י בתשובות בעבירות אבל מתגאי' בכל מקום שהלים כי עיברים המה עם ד' אז אם יתגאה כל אחד ויאמר יהודי אנכי אז היינו מסתכל בעבירות שבידן כי בשר המה · או הכוונה כי העבירות אשר בהם אבא תשובת הנוף מכניעי' לאדם אבל אם יש בו הרהורי עבירה אשר קצי' מעבירה בפי' העקרי' היינו מיעוט ואפיקרסת אז סועלי' שיתגאה בלבו כי אכמתי וזה שהיינו מסתכל בעבירות שבידן אלא על גילות של העבירות ·

תנחומא [אמר בלעם היינו מסתכל בעבירות שבידם היינו מסתכל אלא בזכות שלהם] הכוונה אם בני ישראל עושי' עבירות בעם אחים אז יש מהעבירות זכות בידם ועל זה אני מסתכל אינה זכות עלה בידם ולא על הפשעות העבירו' אני מסתכל והכן ·

שם אל מוליכם ממצרים [אמר לו עם ילא ממצרי' מעלמן ועתה כן אלא הוא מוליכם ממצרי'] הכוונה דאחכז"ל האבעתי אתכם בעות יהוצלי' אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפצו אלא אמרו במלכות ואם ימרדו עושה בשרם כשבחות או גילות האדם ולכן אמר בלק עם ילא ממצרי' מעלמן שבחמו אפרעה ול"ב מותר לשרגש כחיות האדם והשיב בלעם לא כן הוא אלא סבלו הגלות עד שהוליכם הקב"ה ויעלה מלאך זה משה ·

אן הכוונה הרשע בלעם אלא זכות אם יהיו מעלמם כלי כפי' ואומם כמו שאמר הנביא [זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה] והחכים הרשע ואמר לא שיהיו מעלמם אלא אל הוליכם כיד חזקה ·

שם הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא [אין לומה כעומם כיולא בהן הרי הן יפרי' מן התורה ומן המלות שעמדו מעמדן עומדי' כתריות חוטפי' ק"ם וממליכי' להקב"ה] הכוונה יש זמן שרבות בעמים יעברו אלא תורה ולא מלות רבת העם יהיה בעמים בחמדות העולם אבל אלא ישראל לא יפקר כאשר יתעוררו מעצמם ויעוררו אל ד' אז יעמדו יחדיו ויתנשאו כארי ברגע אחת חוטפי' ק"ם לקבל עול מלכות שמים למעור נפש גם על ערקתא דמסקנא וממליכי' להקב"ה שהוא אחד ושמו אחד והמה עבדי' נאמני' טמוסרי' כל נפשם וכל מאודם בכל לבבם וזה רמזו גם אם תרגם שישראל מתכוונין בין העמים בכל זאת לא תאמין כי תוכל להם כי בעצם לקום כארי ולקבל עול מלכות שמים והכן ·

מ"י מה טובו אהליך יעקב [אר"ש מברכותיו של חומו רשע אתה למד מה הי' בלבו כיקש לומר שלא יהי' להם בתי כנסיות ובתי מדרשות אמר מה טובו אהליך כיקש לומר שלא תשרה שכינה עליהם אמר משכנותיך ישראל · עוד אם בשם תנא דס"ת כאהלי נעוי מה ניכן של אהלי שלא בתי כנסיות ובתי מדרשות שלא אם אהלי שלהן כני אדם יורדי לתוכה כשהן טמאי' וטובלי' ועולי' טהורי' כך בתי כנסיות ובתי מדרשות כני אדם נכנסי' לתוכן כשהן מלאי' עוונו' ויוצאי' מלאי' מצות] י"ש דאיזה עבודה שהיא בלב היא תפילה ארק אם הלב נכון מחשבותיו לשפוך שיח לפני ד' שמתמין שחיי אדם ורפואתו והרמת קרנו ושלום ביתו בכל חלוי מיד ד' אז תפילתו זכה ודי המומה שיושיע ר' אבל אם יתפלל אדם בלא כוונה ובלי מחשבה רק שפתותיו נעות ורוח אין בפיו אז הכל הבל כי מה יתרון לבעל הלשון אם היינו יודע בעצמו מה יבקש ועל מה יחנחן כחכז"ל [הקובע מקום לתפילתו אלקי אברהם בעזרו] שיש לו מקום קבוע להתפלל ומכוונין מה שישראל בו מתת ד' אז אלקי אברהם בעזרו · ומהשכל הי' שכל אחד יתפלל לעצמו בביתו כפי מי מחשבתו אשר

חסור לו ומה יפעלו זה לזה בתפילה ולמה קבעו מכז"ל להיות קיבוץ להתפלל ביחד זה עם זה · לך שערו בזה שכל כני ישראל כיחיד אחד שעתן מבקש חיים למען לאכול ולשתות ולכלה בעוב ימיו רק מס ימי· יוכל לזכות רבים ובשובר שלו יגדל כניס למורה ויחזק עניים מרודי· ומס הוא ככבד דבריו בשמעי· לפעול טוב בעמו ולכן כל אחד לא בלבדו מתפלל אלא גם בעד שאר אחיו וקרוביו [אימו דומה תפילת רבים לתפילת יחיד] שכוונה שכל תפילה ותפילה צריך להיות תפילת רבים מה שניעג לרבים דהן אל כביר לא ימאס · ובכל זה מי· די מס יתפללו רבים גם בחוץ ברחובות ובשווקי· אבל מעני מה קבעו להתפלל בבתי ומתו בנין אחרו בית מקדם מעט הוא ביהכ"נ · ומה קדושה יש· בביהכ"נ אשר אנו מתפללי· גם על גרבי שעה ·

אמנם תכלית ביהכ"ם הוא שבל אחד מישראל יש לו מידה טובה אשר אחוז בו בפי שגולת נשמתו זה בעניות וזה בשלשת לפני ד' זה בחידת פזרונו למעות וזה בשברון לב ובנמיכות רוח אשר מוריד דמעות בחמל וכדומה אז אחד ידרוש המדה טובה שלו מבניו וילמד הרעהו לעשות כמוהו · וע"ז רמזו הכז"ל [ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וד' עמו כל רואהו אזר שלשה] שתשלובי דוד בחנות וברחובות ובשווקי· או בבית ובשדה או בשער שהי· יושב למשפט שכל הי· בחשבון על כף מאזנים של תורה ומי שהי· שוכח שלשה ולא ידע כדת מה לעשות רואה על דוד בפי אשר הוא עושה נזכר שבך הוא שלשה ·

עוד נלמד מביהכ"ם השלשות שהוא המקום אשר לא ניכר שוע לפני לל קטן וגדול שם הוא שים לבל אחד ואחד מישראל משפט שוה בן לעלות לתורה או לירד לפני תיבה או להתיחס בשמו ושני עם עשיר יחדיו יתאחדו גר כאזרח כל מי שקורא בשם ד' יבוא בו ואין גדול מחבירו רק בפי קריאתם לפני ד' בהן קורא רחמן כי שפתי כהן ישמרו דעת תורה יבקשו מפיו כי מלאך ד' לבאות הוא ואחריו הלוי אשר עומד לשרת בקודש ושרת שם ממיו כמו [והלוי אשר בשעריך לא תעזבנו כי אין לו חלק ונחלה עמך ד' הוא נחלתו] ואחריו כל הישראל אשר הוא שים לדמות לו נחלת שדה וכרם ולא יעמוד לשרת בקודש ולא יכפר על העם רק רחוי מנוחה כי טוב ותת הארץ כי נעמה כמו [שים קרוע לו בארץ] · וכפי מעלת הגוף בדביקת חלקי

כן הוא חשוב שם · רחבית בהן אשר מורה דעת להעשי ואחרי· המנהיגי· אשר יעמדו לשרת ואחר זה כל שים ישראל אחת נלכי· היום כולכם · ועיי· בילקוט פ' ויצא [והנה כאר בשדה זו ביהכ"ם והנה שם שלשה עדרי צאן אלו שלשה קרואי· כי מן הבאר ההוא ישקו העדרי· שמשם שומעי· התורה והחזן גדולה על פי הבאר זה יהכ"ב ונאספו שמה כל העדרי· זה הלבור וגללו את האבן זה ס"ת שגוללי· ושומעי· ממנו את התורה והשיבו את האבן על פי הבאר כיון שיושלי· היהכ"ב חוזר למקומו] הכוונה הגם שתפילה הוא כמשל כמו שדה אשר אדם זורע כדי לקצור כך אדם מתפלל שהקב"ה ימלא לו משאלותיו בכל זאת יש בו באר מים חיים להחיות בו נפש כל חי שהוא ביהכ"ב אשר יאספו שמה כל בני ישראל להיות להם מקום מקודש · שלשה עדרי צאן רובצי· עליה אלו שלשה קרואי· שלוי מבבד לכאן אשר תורה יבקשו מפיו יסי· קורא רחמן וישראל מבבד לוי ואחר אחרון הישראלי הבבד שבפי המעלות יסביל חיים את רעהו . שמבאר יצקו העדרי· · שמשם שומעי· את התורה שם כל אחד יביע על מעלות רעהו · רק אחן גדולה על פי הבאר זו היהכ"ב שמחת יסי· הביאה לשם שמים שבל אחד ידרוש מעל רעהו מעלותיו בספיך הוא זה מדבר לילות על רעהו וזה בוקר מומי· של חבירו עד שבאו כולם יחד עברו על רבילות לשה"ב וכדומה · ונאספו כל העדרי· שם הלבור כאן יחד את גללו את האבן ושומעי· לתורה שזמן קריאת התורה ותפילה פועל הביהכ"ב אבל מיד שהלבו מביהכ"ב חוזר היהכ"ב חים את רעהו חיים בלעו חמת שיממרו דרך התורה וילמדו תבונות חים מרעהו · ואחכז"ל בתמורה פ' כי תבוא [ברוך אתה בבואך על תנאי בבואך לבתי בנסיות ובתי מדרשות וברוך אתה בצאתך מבתי בנסיות ובתי מדרשות] אשר כל אחד דורש מרעהו המעלות ומידות טובות אשר לו אז ברוך בצאתו מבהמ"ד לביהכ"ב · וזה רמזו שניקש לומר שלא יסי· להם בתי בנסיות אשר יסי· ג"כ ביהמ"ד שילמדו ויבבדו לתורה ואח"כ לאמר אשר טובו אהליך יעקב שהן בתחלי· כי שם שוחלי· מעלי· אדם מטומאה לטהרה בך בתי מדרשות וביהכ"ב על חופן הנ"ל בני אדם לבנסי· לתוכן בשהן מלאי· עוונות . אבל לומדי· שם המידות ומעלות טובות כ"ש מחבירו ועי"ז יוצאי· מלאי· מעות והבן ·

מסורה [אתן מושבך · כי יפקד מושבך ·

הגה

סגה משמני ארץ מושכיך] הכוונה כדאמרינן שכר קפרא אמר לרבי נולה שהמתין ייך חשבתי קיבל רבי עולמו עכשיו שייך המתין ידעתי ארבי יש לו לעשיר · וזה שם זכות לעשירות וכבוד שנתתן מום בין בעוה"ז אז כי יפקד מושכיך שבעשה לך פקידה לרעה · אז ידעתי הכא משמני ארץ מושכיך שיהי' לך חלק כמשמני ארץ שמים וכן ·

מ"ו אוי מי יחי' בשומו אל [ר"ל אוי לפי שמחי' עלמו בשם אל] הכוונה כי המשמש בחנם חלף מי שמשמש בשמות הקדושי' לגרבי נוף · המשמש בכלי קודם מעל מכ"ש מי שמחיי' עלמו בשם אל וכן ·

רבה והנה היש מבני ישראל [לפי שנתעלם משה לכן לא ידע היש את קבורתו] הכוונה לחכז"ל [אין עומי' כחי נפשות לצדיקי' שרביהם שם זכרונם] שידיעת המלוכה הוא להיות זכרון לדעת את החיים ואת שימו אחר כהצדיקי' וזכר שמם מן החכמה אשר הניחו מחבריהם ולכן לאיזה תכלית יהי' נודע קבורת משה הלא כל המורה הוא זכרון למשה · משה קיבל תורה מסיני וכבל יום אשר נזכר דבר מה"ת נזכר משה עבד ד' כדכתיב זכרו תורת משה עבדי · אך הכוונה דבחמת הזכות למשה רציתו לגלה יען שזמרי פגע בו גם בכבודו ואמר לו את יתרו מי החיך לך ואם משה הרגו הי' בעיני עולם כאלו קנא בעבור שזלזל בכבודו ולכן התרשל מלהרגו · אחל זאת הי' לו לחשוב שאין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ד' שבדבר שמים ארץ אדם להתקנאות עיד טרם שיחקור בשבלו אם לא יהי' לו מזה בזיון הפיסני' שיאמינו שמקנא לכבודו · וזה שאמרו שם חכז"ל במדרש לומדך שצריך אדם להיות קל בשבר וגבור כארי ועז בנמר ורץ בצבי לעשות רצון חביו שבשמי' יעו"ש רק ע"י עניות שלו לא רצה לשלוח יד בזמרי שלא ליתן לבן מבשול לפני הרועי' · והנה משה נקבר בגי מול בית פעור כדכתיב [ויקבור אותו בגי מול בית פעור] להורות שבחמת הי' בדעתו למסור נפשו בעבור הענן אשר נעשה אז בשאר למדו יסראל לבעל פעור ורצה לקנאות בזמרי הנם אם זמרי פירש עלמו והורג אותו אין לו דמים כי כן הדין בקנאי' פוגעי' בו בכל זאת התאוה משה שם תהי' קבורתו בעבור כבוד ד' וזה שקבר של משה הוא נגד בית פעור שהי' רציתו למסור נפשו בקנדו · אבל לא ידע היש את קבורתו ברק הש"ת לבדו הוא יודע שהי' בדעתו ומחשבתו לעשות כן

ומתעלל בעבור הטם שלא ימיתו לו וימשכו שעושה זאת בעבור בבוד עלמו אשר זמרי בישה אותו · אבל עיני בשר לא ידעו מחשבתו אם לשעות שם קברו בעבור בית פעור ולכן לא גילה ד' מקום קבורתו ואיש לא ידע מקומו והבן ·

שם [אמר הקב"ה בעוה"ז ט"ו שבחון הם כמני אבל לעתיד לבוא וכ"] מספר בכ"י בחול היש אשר לא יומד ולא יספר מהרם אבי"ר] הכוונה במנין הזה מופת על המצוות וגדלות ויקרות כי כל דבר במצוה ובמם לא ימנה והנה בעוה"ז דרך בני אדם לגדל היש ולרוממו בעת אשר חטא ואשם או יתקלס על חכמתו ותורתו לנטות אותו היש גדול ורם בזה יעשה בזאת · ושמעתי בזה לפרש [כי בשחתי ותעליבי] בעת השלבה אז בשאת אותי ע"ד מה בבודי לבלימה · וזה ע"י שרמון אם שרמו ומרדו הרי הם במנין לדעת מי ומי החוטאי' אבל לעתיד לבוא שימלוה בל הארץ דעה במים לים מבסי' אז וכי' ומספר בני ישראל לא לנרעון ולבזיון רק לבבוד ותפארת · במו אול היש אשר הוא גבול שלא יעבור מי היש בדבתיב אשר שמתי אול גבול יס · בך יהי' המספר לחשיבות לדעת מבסי' הגדולי' אשר לא ימודו ולא יספרו במעלותם ומשיבתם · בשהרה אבי"ר ·

פנחס

רבה פנחס בן אלעזר בן אהרן הבהן [אמר הקב"ה בדין הוא שיטול שברו לבן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום] הכוונה בי היש אשר יקוש בשחבה הטבעי' לקנאות קנאת ד' לבאות אם ירחה קול מלחמות ד' בחקלות רבבות ישראל וחפץ ד' הגליח בידו שהבה בזרועו עוזו על אויבי ד' אז חבמת אדם יניד לו שלא יקח בעבורו אשר ותשלום בי אז לא ניבר שהרים ימינו לחי עולמי' שבונתיו ימינו שעשה זאת לקבל שבר אבל אם רוח ד' על בל בשר' שיניעו בולם שעוב עשה והמורדי' יכירו שחטאתו ותהפבו לו לתוהבי' אז יוכל לקבל שברו שלא בשאר עוד היש שיעניב בחלוף ד' לבאות . וזה רמזו שד' העיד על פנחס חוט של חן וחסד שבבל חוטבי' אותו ולא בשאר לו שוטה דבתיב הנני נותן לו את בריתי שלום ולבן בדין הוא שיטול שברו להיות בהן לגל עליון תחת אשר קנא לאלקיו ויבפר על בני' והבן ·

אך הכוונה דרך לדיקי' שלח לקבל שכר מהקב"ה
על מעשיהם הטובי' כי [יש כאן כניס והכיתו
יתרס לעולמיהם] ותחכז"ל הנס שהמה ממתים מחלד
מלקס כמיים שהייתם חיי לצער יען שמיחי' יתרס
לבניהם · וזה בשבור מלות תכל בקנא קנאתי בתוכם
שלא כליתי את בני' אמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכרו
שכרו ולא ירים יתרו לעולמיו כי היתה לו ותזרעו
תחריו כרית כהונת עולם לקנא קנאת ד' ח"ב לאותו
תכלית שיהי' להתיחש כמותו בדין הוא שיטול שכרו
ממנו בעוה"ז כי לא יגרוך להניח לבניו כי ממילא
יהי' לזרעו תחריו ברית כהונת עולם והבן ·

שם [נדול השלום שניתן לפנחס שתין השלום
מחבקת שלח בשלום] הכוונה כי דרך האיש
המקנא לחלקיו אם יראה ממם וריב בעיר שהוא
יתמלא חימה ויעמוד ברחש לנקום נקמת ד' לבלות
תכל כחשר עבר הזעם ותרון אף יהרהר בלבו שלא
עשה בטוב כי יש עוד דרך ותועלות אחר לא הי'
נריך לנפוך דם ולבבו אין שלום עם פעולותיו
תכל הקב"ה נתן לפנחס שלום בלבו שלא הרהר חולי
פתז כמיס לנפוך דם וזה נדול השלום שנותן לפנחס
שהוא מחבת נדולה שהי' לו שלום בעלמותיו ולמה
עשה הקב"ה והודיע לו שנותן לו שלום יען שתין
השלום מחבקת שלח בשלום שזה טבע תמיד ותולי
יתן פנחס זאת בלבו שלא הלך בדרך השלום לכן
דרוש לו ד' שלום להודיע לו שנרלה עזרו ותעלתו
מכוסר שימלא תן בעיני תלקים ותדס והבן ·

שם [התורה כולה שלום שנאמר דרכיה
דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום] הכוונה כי הכדל
יש בין דרך ונתיב · דרך הוא תשר רגיש יכולו
בו להגיע אל ממוז חפנס והנתיב הוא מוליך את
האדם בישיר פרשת הרגיש תכל הוא דרך היחיד
ושנה המלוה נופף הוא דרך הרגיש שכל תים ותים
יכוה בו תכל השכנה למלות הוא ספרד וכל תים
כפי שכלו וכפי טבעו תם עושה בשמחה תו בזריזות
תו תם תלפים עליו מקודש מקודש וכדומה וכשבור
זה ותחז"ל כי הולך אדם לבית עולמו שים לבל
לריך פילם מיוחד כפי מדרגתו תשר עבד ד' וכן
שמרו כל לדיק ככוה ממופתו של חבירו כמודע ·
וזה שרמזו התורה כולה שלום שנאמר דרכי' דרכי
נועם שמלבד שנוף התורה הן הנה המלות והשלות
והחוקי' והמשפטי' תשר השה דרך הרגי' יבינו את
האדם לשלימות כתשר שיבת דוד המלך תורת ד'
תמימה משיבת נפש עדות ד' נאמנה וגו' · שלח כל

נתיבותיה סיינו כל הכנות וזריזות תשר כל אדם
יבחר לנפשו מבית ג"כ לשלימות הנוף והנפש והבן
שם ויכפר על בנ"י [וכי קרבן הקריב שנאמר
בו כפרה אלא ללמדך שכל השופך דמן
של רשעי' כאלו הקריב קרבן] הכוונה דווקא ברשעי
ישראל כמו שעשה זמרי שהתליף לעיני כל ישראל
לעשות רע בעיני ד' · לזה מיתתו בפרהו ונקם
הים מעון בעוה"ב וזה שרמזו שמבית הים השופך
דם של רשע קרבן לד' הנוף הרשע מתקבל לד'
כמו שקרבן שמקובל מד' והבן ·

אך הכוונה תם מכוה ומשפיל הרשעי' עוזבי ד'
הנס שכוה לא קירב הלבבות בית ישראל
לד' להפוך הוא שרוב מחיו יהי' כועסי' עליו מי
הוא זה ותיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן בכל
זאת כיון שזכה לשפוך דם רשע ישראל הר"ז כאלו
קירב לבבות לד' ·

תנחומא [לכן אמור הנני נותן לו את בריתי
שלום הנני נותן לו שעדיין הוא
קיים וכן הוא אומר בריתי היתה אתו החיי' והשלו']
הכוונה כי בכני אדם אשר עודנו חיים לא השינו
השלימות כי אז כאשר ישינו השלימות הם מתים
[תוסף רוחם ינוסון] תכל פנחס זה אלי' חי וקיי'
עומד לשרת בקודש קיבל ברית מאת ד' שיאמר יחד
החיים והשלום ולכן רמז התורה הנני נותן לו שהוא
בישובי שמראה שתמיד נותן לו הקב"ה החיים
והשלום והבן ·

מ"ו הנני נותן לו את בריתי שלום [בשל מוס
דעבודתי שפולה מללן אר"י דאמר קרא לכן
אמור הנני נותן לו את בריתי שלום כשהוא שלם
ולא כשהוא חסר והא שלום כתיב אמר רשב"י וי"ן
דשלום קטיעה הוא] הכוונה כל תים המוכיח לחבירו
ומודיע לו פשעו ותטאתו ומורה לו שלא יעיב שלת
הוא השים העומד בקודש לשרת לפני ד' והוא כאן לאל
עליון כי מלות תוכחה הוא ליוות ד' בכלל תרוב
אשר לא יקום את דברי התורה הזאת הנס שרשאו
לא יבקש לשמוע מוסר ויקון בתוכחתו יריס קול בתל
לא ימי תרעו כחז"ל הני כאנא שלומא דרחמנא
ניחא ולא שלומי בו"ד · תכל עבודתו לא יקובל עלי
מזון תבני' רק תם הוא נתה דורש ונתה מקיים
[כי קולך ערב ומרלך נאוה] שע"ן רואה שכל
מעשיו תטה כמו שילבר תכל תם מוס שבו יאמר
לחבירו תז יפיב לו טוב קורה מניך עיניך כי נתה
דורש ואינו נתה מקיים הוא רק תחזית עיניים כמו

[על מדין את מציק עד שמגיע למקומו] כי רק כמעשיו של המוכיח יה' המוסר וזה שאמרו דעבודת כהן בעל מום פסולה דתורה אמרה הנני נותן לו את ברית שלום כשהוא כהן שלום שלא נמצא עולה אז ברית ד' עמו אבל כשהוא חסר ממעלות טובות אין שלום ד' עמו · והקשה מה שלום כתיב והסיב לו ויו קטיעה דמי שהוא שלם ברוח השמים נותנ היתנו גם רוח הבריות נותנ ממנו מי שהוא שלם יש לו שלום והבן ·

מ"ת ומש המים המוכה [כמש שהקב"ה מתעסק בשבחן של צדיקי' לפרסמן בעולם כך מתעסק בגנות רשעי' לפרסמן בעולם פרשה פנחס לשבח ופרשה זמרי לגנאי עליהם נאמר זכר לדיק לברכה ומש רשעים ירקב זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני ר"ט ג' שמות הי' לזמרי וזלו הן בן סלוא ושלומיאל בן הכנעניות ושלומיאל בן צורי שדי זמרי על שעשה על לומה מדיונות כשילה מוצרת בן סלוא שהסלית עון משפחתו שהוא שהשתיל עלמו לעבירה ושלומיאל בן צורי שדי שמו] הכווה הקב"ה מתעסק בשבחן של צדיקי' לפרסמם בעולם שפנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן הוא מוכן ומזומן לקבל קנאת ד' לגאות בהרף עין · והקב"ה מתעסק בגנות רשעי' לפרסמן בעולם שתיכף בעבע ישראל אשר בשם יהודי מכווה בשמו מבטן ומעריפה לעשות נבלה בישראל ונקרע שמו על שם עבירה שעשה [זכר לדיק לברכה] כשם עלמו אבל [שם רשעי' ירקב] שלא יזכר שמו מעריפה רק יקבל שם שהי' נמלא בזרע ישראל היש אשר עשה כזאת אבל עשה שם שלו ירקב ולא יזכר שמו הנקרע מעריפה וזה שאמרו שהמורה קרלו בג' שמות זמרי שנעשה בשילה מוצרת שלא שבע ממחותו רק נעשה רשע התוה תמוה · בן סלוא שהסלית עון משפחתו שהרגו שכם של זמות דינה · שמול שהשתיל עלמו לעבירה לא שתחותו כפלו אלא השתיל עלמו לעשות לעיני משה וישראל נבלה להורות שבת מדין מותר ר"ל רק השתול גופו לעשות עבירה · כעין שעשה כעין להציץ נגד רבן של כל ישראל ולא בוש הם גבר עליו ושם כהממו · אבל שמו העיקרי הי' שלומיאל שהי' פ"ח שלום עם הד' · ולא יזכר שמו של העיקרי לקיים שם רשעי' ירקב ולא יזכר בשמו ממש רק שמו שקוה על שם העבירה והבן ·

שם [שמול שהשתיל עלמו לעבירה] הכווה יש שני מיני בעלי עבירה [א] מי שמלמין שמעשה זה הוא עבירה ולא יתפוץ שיהי' עבירה הזה הומר לכל רק הוא לא יכול לשלוט בילדו ויעבור על העבירה אז לא השתיל עלמו לעבירה כשפוך הוא כי העבירה נוברת לה והוא עמד לה לעשות רלונה [ב] מי שיכול לשלוט על גוף פעולת עבירה רק שיהי מלמין בשכלו שפעולה הל"ל יהי' עבירה אז הוא עובר העבירה לעיני כל רואי שמש להרואות לכל שזה שיהי עבירה ולא יתביים בה לעבור אותה כשאר אלא כיד רמה יעבור שים כזה הוא משתיל עלמו לגוף העבירה ברלון נפשה להיות כל הנאה שלה כמו שהל ומודע כי מי שעובר בשחט נפש ולא כי גובר עליו תאות בשרי גדול עוון מחטוה כפי' הפיקרי' [הרהורי עבירה קשה מעבירה] אם מהרהר אם המעשה הוא עבירה כלל אלא יתלין שמעשה הל"ל הוא עבירה אז קשה עונו מאיש שמלמין שהוא עבירה רק לא יוכל לשלוט על עלמו לפש"ח והנה זמרי קירב את המדיונית לעיני כל רואי שמש ולעיני כל ישראל ואקר אם מותר היה ושהל את יתרו מי המיר לך ל"ל נראה שלא יגרי שים נגרו עליו רק אפיקורסת ומיוחת לכן נקרע שהוא שהשתיל עלמו לעבירה והבן ·

מ"י ותקלקנה בנות ללפחד [כל אדם כשר שעומד בתוך דור רשע זוכה ליטול שכר כולם מ אברהם לוט אלו עמדו בדור המדבר זכו ליטול שכר כולן ללמדך בהיזה שעה עמדו לפני משה בשעה שאמרו ישראל נתנה רשם ונשובה מלריש ח"ל משה והלא ישראל מבקשי' לחזור למלריש ואתנה מבקשות לחלק בארץ אמרו יודעת אנו שסוף כל ישראל להחזיק בארץ שנאמר עם לעשות לד' ספרו תורתיך אל מהם קורא כן אלא ספרו תורתיך עם לעשות לד'] הכווה כלל ישראל מבקשי' דת והמוטה רק היה"ר כוחל בשם שים תפשרות לאחוז שדה ונס ללמוד להיות כשאר העמים בלשון ומלבוש והתדמות [אדמי' גם יפי' דודי לפנתי לך] שיאמינו שהתאדמו' ונס היעות יוכל שים לשפון לדודו אבל כאשר רואי' שהמה ערות ערוות אז יאמסו התעוקות העולם בעבור הדת [גם ישראל לא יבקר] שישראל יתפלו בגוף ולא בעולם עובר וכאשר בא הזמן שכבל מארף וכל תמוטה נאבד אז הזמן לעשות לפני ד' כאמ"ל [אשר תרפו עקבות מצמך אם רמית דור אחר דור מארף ומגדף לפש לרגלי של משיח] כי אז קרוב לקרב הגאולה · וזה שרמז שבנות ללפחד שעלו שרשו שבכי' מבקשי' לשוב מלריש ואמרו מבל"ל נתנה רשם לעבוד ע"ז · בתו שם ויבקשו חלק בארץ כאחי

כבר למעו וכבשו בני' את הארץ והתפלל משה רבינו
מה זאת כלל ישראל מתיאשי' לגמרי והוי אתם
תכונו אלי בגודל תמונה כאלו כבר נכבש ונגיע שעת
תלוקה · ואמרו לו אז כאשר נתיאש הכל אז נלא ישראל
לא יפקר כי מברא יתחרטו כולם וימסרו נפשם
בעד קדושת ש"י כי כאשר הפרו תורתיך כבר
הגיע השעה עת לעשות לד' · ולכן כל הימים העומד
באוף דור רשע ולא יכוש מפני המלעיני' נוטל שכר כולם

רבה על פסוק ויקרב משה את מפסקו [למר
דוד זמירות הי' לי חוקיך קלות ורגילות
בזמירות אמר הקב"ה מיך שהטעה מה שתיקות
ידעו שהטעלה את הארון על עגלה חדשה תלה הארון
בחויר ונשמעו הפרות ועזוב רלה לשמכו ויכבו ד'
על השל שגגת תלמוד עולם זהון ויאמר לדוד אמר
הקב"ה לא אמרת זמירות הי' לי חוקיך ולא למדת
לבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש עליהם בכתף
ישאו התחיל דוד ותוסה פרץ ד' בנו כי לא דרשוהו
כמשפט] הכוונה עד"מ כי המורה עמוק עמוק מאוד
וכלל עת וכלל שעה יוכל אדם לירד תכונות הביאה
להסור היום מה שתחיר לתמול ולהחיר מה שתסור
מקודם ולכן אין לדיין לומר מה שעיניו רואות תכל לא
יוכל להסור כללי' ומוקי' בתורה ביד אחר שכך וכך
תעשה וכה תורה כי מי יודע אם לא שגם ברוחה
ולא מעשה מעוקל והכה ידוע שהארון הוא רמז על
התורה כי שם הלוחות שמורי' והוא המלוה ליפת על
הכתף שהוא כעלמו יפשוט שפוט בכל דבר למקטן
ועד גדול ולא פ"י אים המלעיני כי התעיף עיניך בו
ואיננו ולא ליתן הארון על העגלה שהוא המעולה
וזה שרמזו שדוד אמר שהתורה נדמה לו בזמירות
ורגילות שבכך מקרם ופרש בזמירות שקשור בארון'
ולכן נתכם ש"י למעלי על העגלה ובשמעו הפרות הן
המון העם שרמו מן הדרך העוב והארון פרח בחויר
שלא מלא אים אשר יבואם ממקום למקום ונעשה
העם כפרה סוררה · מכל עוזו רלה למשכם ובהרג
ש"י כי האים הרוצה להחזיר את השובבי' הוא נכנע
ביד עובי רשעה · ויאמר לדוד אז אמר לו הקב"ה למה
שכמת שארון צריך ליפות על הכתף ולא בעגלה
שבאמר התעיף עיניך בו ותיננו והתורה שלא דרשוהו
כמשפט שהתורה עמוק עמוק מי ימלאנה ·

מ"י ורחית תומה [תומה תחם רוחה ואי אתה
רוחה מקלתה כולה תחם רוחה ואי אתה
רוחה מקלתה תמרו כל לשונות שהי' מהארץ לחוץ
הי' משה רואין תומן וכל לשונות שהי' מחוץ לארץ
לא הי' רואה] הכוונה עד"מ שלי' הוא מקום הקדוש
עיר ד' שמה שכר עיני ד' דורש בה תמיד ארץ שכר
לא במסכנות תאכל בו לחם ארץ שכר לא נושמה ביום
שעה ארץ שכר מקיאה העם מלאי' עוונות ופשעי' והוא
רמז על הים הקדוש שכר הוא תמיד מדור לשכינה
ד' לנגדו תמיד ודודו לו עיני ד' אל לדיקי' וגם שכר
לו מידת הסחפקות שרי לו בקב חרובי' ואם יש לו
לחם לא יחשוב עלמו לעני הוא הנכר שכר יקר כמו
הם ולא יפחד ולא ירעד בבוא שואה ופחד כי ד'
מבטחו הוא חוסה שכר הביט אל עמל לא יוכל ולא
יפחיל בפני רשע עוסק עיניו מרחות ברע ומשה רבינו
לא הי' יכול לפסוק נגד עיניו רק כולו תמים אחל
מקלת לדיק לו מקלת חסיד פוסח על שתי סעיפי'
לא יוכל בשוא לרחות בעיניו וכן כל שכר אדם יפעל
ברוח הטומה להוסיף אור בכל טבעי עולם כמו ר"י
שלמד מן התורה ימי טיכוכו של נחש הוא ימלא מן
בעיני משה אחל מי שמחיר מחכמת החומות דרך
התורה שהוא לשון חו"ל שהיא ארץ עמוקה בארץ
שהיא הקדושה היינו רוחה משה בעיניו שלא יחסון
שיהא מטמא עשור כי מי יתן עשור מטמא הלא
אחד והבן ·

מ"ך וידבר משה אל ד' לאמור יפקוד [כל
שמבקש לרבי לבור כחלו בא בזרוע]
הכוונה שאדם לריך להתפלל לפני ד' שיהיו
עליו לטובה ויעלה עזרו מקודם כי היחיד יפסיד
זכיותיו בכח הקומה כחכז"ל רמוי' שחשרב שכיהה
על הלל הלא שחין דורו רמוי' לכך אז כשכר כי
הרמב"ן כתורה פ' וירא פ' כי ידעתיו וז"ל כי
ידיעת הבורא שהיא השגחתו בעולם השפל היא
לשמור הכללי' ונם בני אדם מוגחי' בו למקרי'
עד עת בא פקודתם אבל בחסידיו יהיה אליו לבו
לדעת אותו בשרע להיות דבוקו בו תמיד עכ"ל ולכן
לריך היחיד להתפלל שלא יומשר למקרי' כי מי
הים אשר יחשוב שהוא מן חסידי ד' · אבל הלבור
לא יוכל לשנעי' ומקרי' כי עיני ד' אל כל אומה
תמיד כחכז"ל אין אומה נופלת עד שיפול השר
בשמים שנאמר כי יפקוד ד' על לבא מרום במרום
ועל מלכי אדמה על אדמה · ולכן משה שהתפלל
להש"ת בעד כל בני' הוא לאותר כחכז"ל במדרש
על פועל ידיו תעוטו עי' לקמן · ובעבור זה כתיב
כאן וידבר משה אל ד' שהיבור הוא קשה כידוע וזה רמזו
מי שמבקש לרבי לבור אחשב כאלו בא בזרוע שבאבל
נותן שלא יוכל אדם לבוא לפני ד' בזרוע והבן בקיצור ·

שם [כל ברי' וברי' יש לו דעת בפני עצמו תדע לך שהוא כן משה מבקש מן הקב"ה בשעת מיתתו ואומר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתם של כל אחד ואחד ואין בשל בניך דומה זה לזה כשאני מסתלק מהן בבקשה ממך אם בקשת למנות עליהם מנהיג מנה עליהם אדם שיהא סובל לכל אחד ואחד לפי דעתו מניין ממה שקראו בענין שנאמר יפקוד ד' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה) הכוונה משה רבינו התפלל שכלל ישראל קדושי' (ועמך כולם צדיקי') כולם מכווני' לעשות רצון אביהם שבשמים כי המה בנים אהובים להקב"ה רק אין מחשבותם ודעתם שווי' כדחכז"ל שם (כשם שאין פרצופיהם שווי' ז"ל כך אין דעתם שווי' זל"ז אלא כל אחד וא' יש לו דעת בפני עצמו וכן אומר איוב לעשות לרוח משקל ומים תכן במדה) דבר גדול רמזו שמבואר בזוה"ק פ' יתרו שטבע ושכל יושר אדם מונח בטבע בריאתו וע"ז יש סימני' בפרצוף בשרטוטי' ואמר יתרו ואתה תחזה מכל עם אנשי חיל יראי אלקי' שונאי בצע מלשון חוזה בעינים תדע מפרצופו אשר גנוז בתוכו בטבעו ומתולדתו יעו"ש ורמזו כשם שאין פרצופי' שווי' כך ממילא אין דעותיהן שווי' אלא כפי פרצוף שלו יש לו דעה בפני עצמו והבן ואמר משה בתפילתו רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתם של כל אחד ואחד כפי טבעו ויצריתו ושורש נשמתו בתולדתו מקורו ומחצבתו ובאמת אין בשל בניך דומה זל"ז הגם שכולם בניך הם שמבקשי' לעשות רצון אביהם שבשמי' ע"כ נא תמנה מנהיג שיהי' סובל לכל אחד ואחד כפי דעתו שיסתכל ויחזה בכל אחד כפי מקורו ושרשו אם פיו ולבו שווין אז אין להאשים אותו ולא יקצוף עליו וזה שדייק יפקוד אלקי הרוחות לכל בשר כפי אשר יכיר וידע ד' הרוח בבשר כפי הכנת גופו כן רוחו בקרבו ויבחר ד' איש על העדה שיהי' סובל מכל איש ואיש כפי דעתו אשר מכיר ויחזה בו והבן ·

מ"י [מגיד שכל הרוחות אין יוצאות אלא מלפניו] הכוונה עד"א שיש רוח חכמה ובינה ורוח עצה וגבורה רוח דעת וכל הרוחות לא יוצאות חלון בעולם לפעול נצורות רק אם יוצאות מלפניו בעבור כבוד ד' אז יצליחו אבל לולא כן לא יצליחו כמו חכמת אחיתופל וגבורת שמשון וגבורות גליות או חכמות חכמי אדום וחכמיו של המן והבן בקיצר ·

שם על פסוק איש אשר רוח בו [שיהי' הולך עם הקפדני' כפי דעתן ועם המתוני' כפי דעתן] הכוונה עמוקה כי באמת כל לבבות דורש אלקי' הוא היודע ועד שבני ישראל קדושי' שוחרי טוב מבקשי מוסר כולם יתענגו מרב טובו ויטו שכם אחד לדעת ד' רק מופרדות בדעותיהם זה לא יקבל מוסר השכל רק במלבוש חנופה אם אומרים לרשע צדיק אתה · ורעו נהפוך הוא אומר היא לא תצלח רק זה הדרך לפני ד' לאמור לרשע כרשעתו שהוא איש מצוד רעים הוא נפש רע · ובא השלשי ומכריע ביניהם לא לפני חנף יבוא אבל גם איש מדון שונא נפשו טוב לאחוז מזה ומזה תוכחה מגולה ואהבה מסותרת וכדומה. ומזה יצמיח עוד יש אדם אשר הוא עניו וסבלן ובנקל לא ירגיש אם מבזהו אדם או לא כבדו כי אין לבו על כבוד ותפארת אך גם הוא לא יתן ללבו שלא ידבר דבר אשר בנקל יפלח חן כבודו של רעהו כי לא נסה ללכת באמירה אשר מלא עינים של חן ואהבה · ויש איש אשר עיניו ולבו כל היום על כבודו והלולו ותפארתו ואם דבר קטן יגע בו מיד נבהל שנתבייש אך גם הוא ידאג תמיד שלא יקרב לאיש באומר ודברי' לחלל כבודו · והנה המנהיג צריך לעמוד תמיד בפתח עינים על דרך על איש שהוא קפדן צריך לשמור שלא יקרב אליו לנגוע בכבודו למקטן ועד גדול אבל ג"כ ישמור בעיניו אם הוא לא יגע בו למקטן ועד גדול כי אז על דבר נקל יכעוס כי יודע שזה האיש יקפיד על כל דבר קל · אבל אם האיש מתון אשר לא יקפיד ולא יכעוס בנקל אם נתקרב אדם אליו אז גם האיש הנ"ל נגעה ידו בו לא יכעס כי יודע שטבע אדם זה שלא לשמור דבר נקל כזה · וזה הי' בקשת משה רבינו אתה ידעת דעת בניך שכל אחד ואחד יש לו דיעה לעצמו וכולם טהורים ונקיים לפני ד' לכן אני מבקש שתתן מנהיג שיסבול כל אחד ואחד לפי דעתו להקפיד עם קפדנים ולוותר עם מתוני' אבל חלילה לוותר עם הקפדן ולהקפיד עם הוותרן ואמר לו השם שיקח יהושע שהוא איש כזה לדעת לילך עם הקפדן ועם הוותרן ·

רבה קח את יהושע וסמכת את ידך עליו [עשה משה בטוב עין משל למלך שאמר לבן ביתו תן לפלוני סאה חיטי' הלך ונתן לו סאתים א"ל אחד משלי ואחד משל מלך כך אמר הקב"ה למשה וסמכת את ידך עליו יד אחת מה עשה ויסמוך משה עליו את ידיו לקיים מה שנאמר טוב עין הוא יברך] הכוונה מעלת משה רבינו הי' נפרדת משאר נביאי' דמשה בשעה שדיבר עמו ד' הי' גופו ושכלו

ומכלו שלם כלי אחד וכהלה ולא תכלו עשתונותיו כחיים ומיש לכל שאר בניאל' כי' פניהם כשמו עיי' במורה נכוכי' משה ידבר עם ד' פניו כפנים כאשר ידבר איש אל רעהו . והנה הסי"ת אמר ושמכת את ידך עליו לשון יחיד להורות שתמיד יכי' לו רק כח אחד שנמשל ליד כמו ויקה את כל תרלו מידו או כח חדש ותמוה הו שם יחזה לו מרחה שדי יביטל לו כח תושבי ומשה שמך ידיו עליו שמברך חומו שילכור בי כוחות בפניהם ס' . ולא שר מלילה ממאמר ד' רק מרוב תהבה פירש הדבר שהקב"ה יתן רוחו עליו בלא ברכתו רק מבקש ממשה יברך חותו בחכמתו שיכי' הכל לגוד בו . והטמיקו משל למלך שאמר לבן ביתו שיתן לפלוני סאה חיטי' ולא אמר שם חטי' שלו או משל הבן בית לו אמר הבן בית שם כי' כוונת המלך רק על סאה אחת כי' מנלה משל מי יכי' החטי' אלא כוונת המלך שיתן לו מכל אחד סאה וכנס שיוכל לומר שכוונת המלך רק על סאה אחת כל כי' טוב עין שרוצה להטיב והבן

או הכוונה לרוב שם אדם שומד בקודם ומשבותיו בדבקי' בירלת שמים יכבה שהוא אדם ולא יפקוד מה שרמוי' לו לאדם אחד אל יהוא בקבל תפלוני' ובמקבלות מעדנים לו יכבה שהוא בן לוי שדי . אחד משה כי' שים לבקי' גם בשעה שעמד בקבלת ד' לבחות לא שכח בין אדם לחבירו וגם במקבלות זכר שהוא בן עליון וזה שהקב"ה אמר שיסמוך ידו עליו שתמיד רק יד אחת אחד משה ברכו בב' ידיו שיוכל לקשור אהבת אדם וירלת שמים והבן .

שם וסמכת את ידך עליו [כמדליק נר מנר ונתת מהודך כמטרה מכלי אל כלי] הכוונה כי למרות שישראל יש שבודות גדול שהוא יוך לפני עמו להמיר להם על הדרך אשר ילכו בה והוא ברחם שלחריו לשו בכל מידות ומטלות טובות והוא בשעל כמו נר לנר ידף המודך כמו [כי נר מצוה ותורה אור] וכמו [ואור לדיקי' כאור נוגה הולך ואור עד לכון היום] וממורת זלת יקבל כבוד וגדולה ותפלרת והוד ויטמו אשר ירעדו ויקומו סניו וישמעו לקולו וזה הוא הבוד של המנהיג שהוא לעיני עמו כמלאך אלקי' וכאה כמי שמדליק נר מנר'הוא יקח הנר לבר צריך להדליק נוסף אומו אל הנר הדולק ויבהמה לליו לבתף משלבנת אשר בו בן הוא לעניו שיקבל יהושע כח וגבורה להיות עבד ד' ללחת ולבוא לפני בני ישראל ישמחה הוא לקרלת משה לקבל גדלו' שמיכת בריאה כמדליק נר מנר . אבל לעניו

כלהכם וחמום כברית שלום עם כל ישראל · והוא הדר ונאה לעולם לכן ה' פי' משה כשפי חמה שמרוב חומו לא יוכלו עינים חלושי' לראות בו אבל פי' יהושע כשפי לבנה שאורה קטן וכל אחד נהנה בו · אבל משיח יזכה לבוא בשעת שימלא כל הארץ דעה ויהי' עליו הוד של רב הוא משה והדר של תלמיד הוא יהושע שנאמר הוד והדר תשים עליו · וביהושע נאמר רק מהודך ולא כל הודך וכאן :

מ"ת [ילמדנו רבינו הרואה כני אדם משוני' כיצד מברך כך שני רבותינו הרואה את הכותי' ואת הלווקין [לכן ביותר] תאמר ברוך משנה את הבריות] הכוונה הכותי הוא שחור ביותר רמז על חיים אשר חשך מחשך מעשיו הכל כמחשך ועשה שלא יזשפיע עין הרואה וכן המלובן ביותר הוא רמז על חיים שחסן להיות מעשיו נרמי' ביותר גם לחלושי עינים על אלו מברך ברוך משנה הבריות שזה יולא מטבע כני אדם ·

שם את קרכני לחמי לאשי (שם תרעב לא תאמר לך תר"י י"ג מידות של רחמי' וכי יש רחמן מוסר מזונו לאכזרי הוי שם תרעב לא תאמר לך) הכוונה בזמן שישראל עושי' לה"ק"ם הוא כאשל שה"ק"ם שבע שמרוח רוח ניחוח אבל בזמן שהעולם יקנאו בתועבות אז הוא רעב שאינו מולא קורת רוח בעולמו ואמה ק"ם ברא העולם והוא נותן כח הטבע שממים יעמו את הארץ והארץ תתן יבולה ולא ימנע רביבי ולא יעלור הארץ בשבה שבני אדם יזונו אחור אחד לא יוכר בעולם שהוא הנותן מזון ומחי' לאדם ולא ניכר שהוא מרחם על בריותיו אבל כן אדם שם הוא מרחם יבקש שהמקבל יהי' יודע שהוא המשפיע ונותל טוב · וזה שאמר שם תרעב שלא תאמר אדם תאר מכיר אותי בכל זאת לא תאמר לך דבר זה שאמע מבני אדם מחסת ומזונותם להרחיק כי לי תבל ומלואה · וזה אמרו ש"ג מידות רחמים נאמר בק"ם שהוא נותן מזונותיו לאכזר שלא יהי' נודע מי הוא הנותן אבל בבני אדם לא יאמר בעל רחמים שנותן מזונותיו לאכזרי וכאן

שם [אמר הק"ם לישראל בעוה"ז אתם מקריבי' לפני אתם הפנים לעוה"ב אני מתרוך לכם שולחן גדול ויהי' עובדי ע"ז רוצי' ובשני' שנאמר מתרוך לפני שולחן נגד צוררי) הכוונה אתם הפנים אשר נוקח מעל שולחן הקודש הגם שהוא יען נושן ומניע לכ"ע רק כפול בכל זאת די להם לבבני' מתרתי מלקיהו וכן הוא בכל בית ישראל אשר הם ממלכת כהני' וגוי קדוש מתרתי ד' די להם כפת חריבה ושלום כה רק לעבוד ד' וכזכות שמקריבי' כל ישראל אתם הפנים שבל ימים ושים מבני ישראל מדקדקי' לאכול אתם לפני ד' שלא יהי' אתם מגואל ואתם טמא רק אתם הפנים מתת ד' יזכו לעיניך ד" שולחן גדול עד שיתקבלו כסא הנשמי' מה"ם שיבואו וישבו אתיך המליפו עולם עומד בשלום עובר וכאן ·

רבה [מי מדד בשעלו מים שעלי כתיב אדם עובר בנהר ח"ל שלא ישתה כ' או ג' לוגין מים ואני כל הימים וימים אני מלא שנאמר מי מדד בשעלי מים] הכוונה אם אדם הוא עשוה כמלא יש לבה"ם חיזה מדרגות בלבו אבר ימין בעלמו שהוא אבא או תמים או לדיק ומגלה עניתנותו יותר מה שיש בלבו · אבל הש"ת כפי מרחיתו בעניוות בך הוא כי אילה מלאוב שמגלי מה שאינו במשקל הזהב · והנה הימים הוא רומז על עניוות כמודע וזה רמזו אם אדם עובר בנהר מים הייגו בעניוות ח"ל שלא ישתה ג' לוגי' מים כולא בגופו בפנים ומקטין עניוות אבר הוא מתחילה יותר מאבר לבסוף אבל בהקב"ה הכל במשקל אלדק

לכן אמר מי מדד בשעלו מים וכאן ·

שם [עתיד הקב"ה לעשות לכל לדיק ולדיק חופה של עשי בבור שנאמר וברית ד' על כל מכון הר ציון ועל מקראי' עזן יומם ועשן ונגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חופה ועשן בחופה למה כל מי שנותן עיניו עושות ולרות בתלמידי' בעוה"ז מתמלא חופתו עשן לעוה"ב מלמד שבל לדיק שהוא מעולה מחבירו חופתו בבוות ממנו] הכוונה כי יש בני אדם אבר אתם החכמה והבינה ויוכלו להשלות בר הדעת בלב הבוערי' המבקשי' לתור אחר החכמות והמדעות אבל לבם בל עמם לחלק שלב שבלם אבר בזעת אפם הגיעו עד ככה לבבני' וזריס כי אז לא יהי' המה ימידי' רק יהי' נחלת הקומה ובן משע משע יחלקו לתלמידי' וגם זאת שלא יוריעו חלק הטוב אבר יזכיר עיניך לבוות להם התורה בשום שבל ודעת רק ילמדו להם דבר שפת"ם שבך הוא הדין והדת אבר אין בהם בח להאיר עיניך · וזה שעיניו עושות ולרות בתלמידי' · שמעתיד עלמו בלולו התורה לפניו בלי ביש ובבל אבר יכתיב לעיני השבל [בעצן לעיניך] וגם אנית שלא ילמוד ממהם ברוחה ובהתמדה רק לרות בלולו הוא בתיר אם יגיד להם דבר ד' · ואם הוא עושה בך בעוה"ז

מתמלא מוסיפו עכן לעוס"ב שהוא דמות שיש כלן גבול גדול מאד הוא יוכל לרחות מחלה כלי מלרי' ולא ישיג אותה כמו שעשן פועל בעיניים שלא יוכל להביט למרחוק כך הוא לא ימיל מחלת תלמידי' מאד ה"י מוחל מס זיכה את הרבים · ומסיים מלמד שכל לדיק המעולה מחבירו שהוא מחגדל ומתעלה במעלותיו מכח מבירו שהביט עמו מוסיפו ללוים ממנו שיטעל ממלקו ויוסף לחלק מבירו מאד ה' עזר לו להשיג עד כה כמו שעשם מאד מכוה יבאר חלק ממנו שבעבור זאת מי שלא למד עם תלמידיו עניו כהוא שלא לרחות גם חלק מבירו והכן ·

מטות

רבה שים כי יהור כדר [הס"ך ונסבעת מי ד' בחמת ומספס ובלדקס ח"ל הקב"ה ליסרהל לא תהי' סבורי' שהותר לכם להסבע בשמי חפי' בחמת אין אתם רשאי להסבע בשמי חש"ך יהי' כך כל המידות הללו את ד' תלקיך תירא אתה' כתותן שנקראו ירלי תלקי' תברכם תיוב ויוסף תברכם דכתיב כי ידעתי כי ירא תלקים יוסף אתה תיוב דכתיב תים תם ויאר ירא תלקים יוסף דכתיב את תלקיו תני ירא הוי את ד' תלקיך תירא] הכוונה כי בג' דברי' ניכר ירלת שמים (א) שם הקב"ה מנסה את האדם כיסורי' ומקבל אותם בשמחה וכחדות לבב אז הוא ירא תלקים כמו בתברה' שהקב"ה נוסה אותו להקריב את יצחק בנו יחידו ע"ג המזבח שבו נכללו כל עשרה נסיונות ע"ה במדרש והוא קיבלם בשמחה · תמר לו הס"ת [עתה ידעתי כי ירא תלקי' אתה] (ב) שם האדם בשופר גדול ורוב בניו וכוחותיו תאר הס תדות לב תרס ולא יסוס בזהב כספו ובכתם תופיר מבטחו ולא יבטח בד' התותן לו כח לעשות חיל הוא ירא תלקי' וכן ה' תיוב שממח עם תשתו ובניו ועושרו וה' לרוב והביא עולות תולי תבלו בניו · לכן כתיב כי' תים תם ויאר וירא תלקי' (ג) שם האדם בא לגדולה וכבוד תאר הכל כורע' ומשתחוי' לפניו וכל העם שומע' למשמעתו את הכל נותן בידו לתרע ולהטיב ויוכל לנקום בשונאיו וכרודפיו והוא לא יתגאה ולא יבטח בד' ולא ישמח בנפול תויבו לפניו אז יקרא לדיק כמו יוסף הצדיק ומושל בכל ארץ מלרים וכידו לעשות רע לשונאיו ולא לקח נקמתו מאחיו · כתיב כי' את תלקי' תני

ירא · והן הנה (תמת) זה תברהם שרלה למסור נפש בנו והוא חמת שלין ברוחו רמי' (משפט) זה ליוב שלא אם בשר זרועו (ולדקה) זה יוסף שעשה לדקה עם שונאיו והגמיל חסד לרוב · לזה מותר לשבוע בד' לבחות והכן ·

שם [ואותו תעבוד אם אתה מפנה ח"ע לתור' ולעסוק במלות ואין לך עבודה תמרת לכך נאמר ואותו תעבוד] הכוונה לא די שקובע עתים לתורה ויתן מועד למלית שלא יתן בלבו רק התורה והמלות וכל מה שעושה אין מתשבתו רק להיות לו הכנה רבה לתורה ולמלות אז כל עבודתו עבודת הקודש ונקרא אותו תעבוד בכל דרכיך דעהו והכן

או הכוונה שלא יתשוב אדם שהוא העיקר ורק להשלמתו צריך תורה ומלות שאז התורה והמלות טפלי' לו שלא אדרבה צריך להשוב שהוא בא לעולם בשביל להיות אדם על האדן לעבוד את ד' בתורה ובמלות וזה אם אתה מפנה עלמך לתור' ומלות אין עבודה תמרת בעולם רק שלכך נוצרת להיות עבד לעבודת הבורא כמו"ש אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעלמך כי לכך נוצרת אם כי ביחוד בשביל עלמך אז יש לך להחזיק טובה אם למדת תורה הרבה אבל כיון שנוצרת בשביל התורה ומלות הלוי תחזיק טובה לעלמך וזה שרמזו ואותו תעבוד ולא שתשבוד לעלמך שאתה מפנה את עלמך בלימוד התורה ועשיות המלות שלין לך עבודת עלמך והכן ·

או הכוונה הגם שתפילה נקרא ג"כ עבודה דכתיב לשבדו בכל לבבכם וכמו שבדו את ד' בשמחה בכל זאת גם תפלית תפילתו יהי' שיהי' ד' עיניו בתורתו ויעזרהו למלות וזה אם אתה מפנה עלמך לתורה ומלות כל כך שלין לך עבודה תמרת שגם תפילתך יהי' המכלית [גל עיני ואביטה נפלאות מתורתיך] ויחד לבבי ליראה שמיך והכן ·

תנחומא נקוט נקמת בני ישרהל [זה"ה לא יגרע מלדיק עיני הקב"ה מוסף מן הלדיק מה שרואה לרחות בעיניו ללמדך שמשה מתאוה לרחות נקמת מדין קודם שימות והי' מנקם מן הקב"ה על כך שיהם בעיניו ועליו נאמר יסמח לדיק כי חזה נקם פעמיו יהן בדם רשע יסמח לדיק זה משה כי חזה נקם נקמת מדין פעמיו יהן בדם רשע זה בלעם] הכוונה מה שלדיק רואה נקמה בחויבי ד' ובלורבי ישרהל מזה יביר תהבת ד' לבני ישרהל עם קרובו וע"ב יבין

מה יתן ד' ומה יוסיף כמהה עוכה מרובה על מהה פרטיות לעוני רלוחו ומוסרי' נפשם על קדושת השם ולטובת כני ישראל וזה שלח יגרע ד' מלריך עיני מה שמבקש לרחות שכר טוב כעולמו לעמדך שמשה נתאוה לרחות בנקמת מדין קודם שימות לדעת כי נעים נוקמו וכי' מבקש מהקב"ה שירחם בעיניו נקמתם ויבין כין עוכד אלקי' ללא עבדו וזה יאמר לריך כי חזה נקם וחכלית כזה כי פעמי' ירחץ כדם רגש שיודע לפיות יפה פעמיו כנעלים.

שם [שכת מחקדשות כחלוקות וכן רשני חדש' ומועדות שנאמר כיום שחתכם וכמועדכם ומקשתם כחלוקות] הכוונה אם השכת ויו"ט על החדש למשל כבידה אז הוא כלכל ונאמר על השכתות מלאכה ואין זה קדושת שכת כי שכת מקודש רק כשחתה וכשכון וידוע שחלוקות מורה על שכון ושחתה וזה שכתת וכן ר"ח ויו"ט מחקדשי' כחלוקות.

מ"י פ' נקום נקמת [כתיב הים כי יגוד יד' מי' חו טוף ושפך את דמו וכשהו כעפר כף ורשה כמה לריך' ומפידי' שכך עשיו את דמן ולף קכורה לא ניתן להם שנאמר שפכו דמם כמים סביכות ירושלים ואין קוכר מה עשה הקב"ה פי' מעל מדם כל נפש ונפש ועכל על פורסין שלו עד שלכשם דם וכשניע יוס"ל לוכח אותה פורס' ומרחם לו גופו של כל לריך ולריך רשום עליו שנאמר ידין כגוים מלא גוים מ"ל הקב"ה אם לא דם שנאת ודם ירדפוך כתיב כו והוא עיף שכרג את נפש וכתיב על חרכך תחי' וכן כי פן כחרב יהיה נקרחתך מ"ל הקב"ה אין לי חרב כי רוחה כשמים חרבי הכה על אדום תרד ועל עם חרמי למשפט] הכוונה כי כעת אשר חקשו שונאי הדת ובקשו שעם ד' יכחכו על קרן שור שאין להם חלק כאלקי ישראל אז רכבות קודם לכבו כשלהכות יה ומשרו עלמן כיד חזק ממנה למות כמיתות משונות ומחזריות כעודע. וכמ"ש כפיוט [מחשכנו כלילן לעכוח יוכל לאכוד ולמכה ולחרפם] אבל אם המסירה פי' כנפש שלנם לא שמה כשעה זו שזו לקדש שם שמים אז אין עכידתם שלימה שאם המסירה פי' כעכור הסרגל כדת יפיעה אז נלוה השונא עכע אדם כזה למשול נפש להרגות חקשו ואין נקמה כשונא יותר מזה כמו שפ' [ימן למכהו למי יעכע כחרפה] מי שנפש עז שלא יפחד מן מכהו רק ימן לו לחיו שיכה עליו הוא היוה אשר יעכע כעזיון. לא יעלה מפירים הזאת כולה לרלון לפני ד': רק כזאת ידבק אדם כקונו אם ימסור

נפשו ככל לכבו ומלא כו על כל גדותיו כניל ושאר שכח השם אשר זכה למסיר עלמו בעבור דת ד' אז הוא עבד נאמן אשר יתפאר בו ד' [ישראל אשר כך אתפאר] שנאלה מזקת סכירת אשר כרחו עם ד' [אספה לי חסידי כורתי כריתי עלי זבח] אם כעת אשר השם הזכח יכרתו כרית אהכה כן הכה החסידי עליון אשר ככוד ד' אוהבים. כאכ"ל כר"ש כלטערתי מתי יגיע השעה ואעשה שהניע לו אשתמ. והנה הקכורה הוא רמז על מי שעשה מכשה על מעשהו ושעשו כמו שהקכר הוא מכשה על נכלת אדם ולא יכחים גופו את מקומו ויוכל כני אדם לכוא עד מקום אשר עמון כו גוף האדם כך מי שמכשה הדם אשר שפך מכני אדם אחת מכשה להרחות כי כי' אים רשע או ממושע כמעשיו לכן מכשה דמו על הקכרה. כמו שעשה משה רכינו שהרג את המלרי ויטמנה כחול להרחות שלא הרגו כחיים רק ס' מכשה עליו כעבור שהכה עכרי מלחין. ועי' רמכ"ן פ' אחרי שלכך לוה ד' כיסוי דם כפוסות וכמיות ישן שלא יוקרב מהם הדם כשחיטה על המזכח יע"ש. והנה עשיו הרג נפש קדושי עליון ולא נפש את דמם כלנו לא נעשה להם עולה שנשפכו דמם כלי הקרכת רלון ד' אשר הוא סלוקא נפשות כני אדם. וזה [שפכו דמם כמים סביכות ירושלי' ואין קוכר] כאלו לא לריכי' קכורה להרחות שנעשו להם עולה. אמר הקב"ה על דם נפש חי' ועוף זוה קכורה יען שלא עלה דם הנפש לרלון על המזכח לפני ד'. ונפ' שפני' כעיניהם שלא יוכל אדם לקרוב למקומם ויהי' לנשמה למרחוק ולכל הקרוב אליהם: מה עשה הקב"ה נטל מדם כל נפש ונפש ועכל על פורסי' שלו הייתו מי שמסר נפשו כנפש שמת ומדוה לד' הוא עכודה שלימה אשר ד' יתפאר כו עד שנעכל הכל כדם שנתמלא הסאה. [ומרחם לו גופו של כל לריך ולריך רשום עלי'] שלא די שהנפש שמת רק גם הגוף שמת על שעה הזאת [שנאמר ידין כגוים מלא גויות] שנם הגויות קודם לד'. ומ"ל הקב"ה אתה עשיו לא חקרת על יושר ולרק רק שכעתה תמיד על כח תרכך כלנו אין לי תרב שאוכל לפעול נגד הטבע. רואה כשמים תרבי כלנו תרבי תנחה תהלוכי טבע וסדרי שמים. ועל תדוש תרך ועל עם חרמי למשפט ד' יקח נקמתו

מתדוש כעבור עמו ישראל וכפן.

לתת נקמת ד' כמדין. כמדרש הטילו למה שילה משה מדיבור הקב"ה שאמר נקמת

ישראל וילים שרמז להם שיעשו כנקמת ד' שהיו מכלה ארצי' עם הטובי' רק הרים אשר תשע ימח' מספרו כך הם לא ימיתו אשר לא ידעו משכב זכור אשר לא תשע להם · או הכוונה כמו נקמת ד' היו לפיים התימה רק להטיב לשונם כך יזהרו בני ישראל שלא יקנו במלחמה מידות רעות כרוב אכזרי מלחמה שכרוך בעקבם מידות רעות אלא גם בשעת הנקמה ומלחמה יהי' לפניהם ד' ובכן ·

רבה [הקכ"ה אמר בני ישראל ומשה אמר נקמת ד' כמדין הקכ"ה אמר להם היו אלא דיקו שלכם שנרמו לי להזיק חותן אמר משה רבון עולמי' אם היינו ערלי' או עובדי ע"ז או כופרי מלוה לא ה' שומרי' חומתו ואיך רודפי' אחריהו אלא בשביל תורה ומצות שבתת לנו הלוך הנקמה שלך [אתת נקמת ד' כמדין] הכוונה מרמז מקדם הכינו היה ד' שהשמי' שומרי' בני ישראל על רוב הבדלות שהבדילו עצמן מן העכו"ם שאומר' חוח בבריח קודם שימין שמם ישראלי' ויהודי' שיהי' ניכרי' שהם עם לבדד וכנוים לא יתחשב השנים שלכל"י יש להם ב·הכ"ל וביהמ"ד משוני' מן כתי תפילות של אחר העמים · השליחים שיכירו בני ישראל שהולכי' בלילית בבגדיהם ותפילי' בראשיהם ופילות תרוכות וכדומה זה נורם השנאה בחכו"ל נלחמה יהודה מעוני מרוב עבודה אחרו בעסת ישראל אם היינו חוכלי' ושותי' עמהם לא היינו נלוות · אבל בחמת אפ" אם היהודי' אין היינו מולי' בניהם ומחלוי' שבת דמחשב בחלו מודי' בע"ז וכופרי' בכל התורה אעפ"כ התומות שומרי' חותם ורודפי' אחריהם יען דהקכ"ה נתן התורה והמלות וכאחר בעמו ישראל ואחר מכל התומות ח"ל יש קנאת נים מרעהו על הכבוד הזה וזה רמזו [אתמר משה רבון עולמי' אם היינו ערלי' או ע"ז או כופרי' במלות לא ה' שומרי' חומתו ורודפי' אחריהו] שבכל העבירות שיעשה בני ישראל אעפ"כ שומרי' רודפי' [בשביל תורה ומלות שבתת לנו] הנם אלא יאמרו בני ישראל את התורה והמלות עכ"פ נתת לנו התורה והמלות והמה שומרי' ד' כמו [ויתילבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ד' ועל משיחו] וכחכז"ל על פסוק יודע כמביא למעלה בפרק עץ קרדומות יעו"ש · ח"כ לפוף הנקמה שלך נתת נקמת ד' כמדין אם המלחמה אתתו אבל בלבם ילחמו נגד ד' ובכן

מ"ו [י"כ חלף שלכו למלחמות מדין ולא הקדים אחד תפילי' של ראש לתפילי' של יד שאלו הקדים ת' מהן לא ה' משה משכחן ולא ה' עולי' משה כשלוש הוי אומר שהם שרשי' לדיקי' ביתר וכו' הכוונה תפילי' של יד מכוסה כנגד הלב [רומנת לבא בע'] לקשור לבו ונפשו ונשמתו אל קונו בפתר מחדרי מדרי' [מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסי' בך נגד בני אדם] ותפילי' של ראש מגולה מורה על עבודת הכורח כנגלה לעיני כל רואי שמם [ורואו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך וירחו ממך זה תפילי' של ראש] וכל הלוחמי' מלחמות ד' שהלכו למדין לנקום נקמת ד' לא הקדימו תפילי' של ראש היינו להראות עלמם לדיקי' לוחמי מלחמות ד' כנגלה ערש שקשרו תפילי' של יד קודם שבאתו בלבם שהגון ורואו ומחויב לעשות כן כפתר כמדרי מדרי' שהם מלילה לא עשו אלא מלפנים לא ה' משה משכחן ולא ה' עולי' כשלוש כי רק אם אני לדודי דודי לי אם האדם עובד רק לפני ד' אז קרוב ד' אלינו ובכן ·

או הכוונה תפילי' של יד מורה על אחדות נמור שד' פרשיות כתובי' על קלף אחד ומונחי' בבית אחד אבל תפילי' של ראש כתובי' הד' פרשיות על ד' קלפי' ונם מונחי' בד' בתים חלוקות שרק שהד' בתים הם מעור אחד אשר מחברם אותם אחד לאחד · ועל תפילי' של יד אינו מקוק בו אות ש"ין משם הקכ"ה כי נדול השלום אפי' שעובדי' ע"ז לא יעשה ד' להם כלום כידוע מדאכז"ל על פ' תבור עלבי' אפרי' הנח לו אבל כשל ראש שהוא הפירוד אם הוא אות ש' משם של הקכ"ה נתן עליו שכולו קדוש שלולא כן לא יעמוד ולא כני ישראל טהורי' שמחלוקותם נש"ם כמחלוקת שמאי והלל הללו אוסרי' והללו מתירי' אלו ואלו דברי אלקי' חיים [כל מחלוקת שהיא לש"ם קופה להתקיים] · וע"ז רמזו חכז"ל [ורואו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך וירחו ממך אלו תפילי' של ראש] הכוונה אם ירחו או"ה שנם אם יש מחלוקת בישראל בכל זאת כולם אחוי' וכולם עושי' רצון קונם את והב כפופה אלא נחלקה התיומה אז ירחו מפני בני ישראל זה מורה על נדולתם וקדושתם · וזה שירחו תפילי' של ראש שים סימן על ד' בתים חילוקי' כהני' בית הלוי ובית ישראל וירחי' ד' או בית יעקב וכולם אחד לבסוף אז ירחו מפני ישראל ירחת מהכה ובכן · אבל נדול השלום כשאלו במלחמות מדין אז אמרו כתהום ובחמוס ושלום וריעות נמור כתפילי' של יד ולא הקדימו תפילי' של ראש נם משחשבתם לעזוב בכל זאת לא ה' שכחן משה ולא עלו בשלום בשירוד לבבות כתכז"ל

[כימי דוד דרשו המורם כמ"ש פניס ונפלו במלחמה] ·
הוי אומר שהי' לדיקי' ·

מ"ת וכלי הקודש בידו [וכלי הקודש זה הארון שנאמר כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו ר"י אומר אלו נגדי כהונה שבהם תורי' ותומי' שנאמר ובגדי הקודש אשר לאהרן] הכוונה עד"מ כי כך מלוה ומורה תור ת"ת כנגד כולם גדול התלמיד שמביא לידי מעשה ומכו"ל סליגי' כזה מי התלמיד גדול או המעשה גדול . והארון הוא האות על זכות לימד התורה ונגדי כהונה הוא האות על מידות טובות ונסגם טובה מידותיו של אהרן הכהן · לכן ח"ת שלקחו לאהרון שהוא מפיות כוחות הנוף בכתף בשבור התוה"ק וח"ת בגדי כהונה זכות זיכה רבים במידות טובות וכהן · או הכוונה שלקח שמחם בידו ומוקו למה יל"ך להרוג עם ומומם הכי יל"ך מלאך ד' בפיחם לעשות נקמה בשפוך דם נקי מיום ועי"ז אמרו ח"ת בשעם שלקח אהרון שהחטיאו לישראל בענגד העור' ועבודה לד' וח"ת בגדי כהונה לא די שהחטיאו חומם נגד ד' אלא שעלו להשחית המידות טובות של ישראל אשר דרכם להיות בושת פניס והם שעלו להביא זונה נגד משה וזקני ישראל אשר לא נשאר עוד מידותיהם כמעיל ולניף וכהן ·

מ"י [אמר ר"י כשהלך שחם למדין הוא וכל חייליתיו הלכו עמו כיון שראו בלעם הרשע את שחם עשו את שתי זרועותיו כשני לוחות מכניס והי' פורח ועולה למעלה מפני שהוא משחם בשם המפורש אף שחם כיון שראהו פורח ועולה אף הוא עשה שתי זרועותיו כשני לוחות מכניס והי' פורח ועולה אחריו עד שמלאו עומד ומשתטח לפני כסא הכבוד מיד נתן שחם עליו עין של הקב"ה והוריד ומכילו לפני משה ודומה בשהדרי' והרגו לבתיב ואת בלעם הרשע הרגו] הכוונה עד"מ כי יקר בעיני ד' חיים השומר התורה ויל"ך בדרכי ד' כמו לבתיב בשהרה [כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמור דרך ד'] כן יקר בעיני ד' חיים הטוב ומטיב עם בני אדם שהוא נזכר במלות שכין אדם לחבירו ואחכז"ל אפי' עובדי' ע"ז כיוצא שם שלום ביניהם אין חומה וצונן יכול לשלוט בהם לבתיב אחור עלבי' אפרים הנח לו · והנה בלעם אשר בדעתו שבתי זרועותיו אשר מביא בהם במידות שבין אדם לחבירו הוא יקרים כמו שני לוחות מכניס שבהן עשרת הדברות וכוה סי' מתאחר ומקלם עלמו שהוא עולה כחיים הבוני' שהוא משחם בשם המפורש שכל דרכו במידת בני אדם טובה שיולא שם טוב בכל העולם אבל גם פנחס קנא לאלקיו כזרועו והביא חמת ד' מעל בני ישראל גם הוא עשה שתי זרועותיו כשני לוחות מכניס וסי' פורח ועולה אחריו במחשבות שם רמוי' ליגע בו ולהמיתו אולי ממנה יתנו דבר טוב ומלאהו שלא שעל טוב לבני אדם לשם ד' רק שמשמש לפני כבוד וגדולה ולא שעל הטוב לפני ד' שמלוה לעשות טובות עם בני אדם ולכן הרחה לו אלין דבתיב עליו קנאת לד' אם עשה פעולותיו לשם ד' וזה הורידו והכילו לפני משה לשפוט על חיים המחטיא רבים לד' וכל מעשיו לכבוד ולשם ולהוהו בשהדרי' להריגה לבתיב ואת בלעם הרשע הרגו שפי' רע לשמים ורע לבריות והבן ·

מ"ת וילחו משה ואלעזר הכהן וכל נשיאי העדה [ללמדך שעומדתו של משה ושאחו שפי' כולן תלמידי תלמידיו] הכוונה שפי' כולן תלמידיו לא הלך הוא בראשם לשלמו והמה אחריו אלא יצא עמהם ביחד כולם השה מבריו לבתיב ויצא משה ואלעזר הכהן ובשיתי העדה והבן לשאר פי' המפרש שיצא לקראת השבי' ממלחמה והבן · או הכוונה לפי' פי' המפרש שיצא לקראת השבי' ממלחמה כי בחמת הדרך להתוג בכבוד בחים שר הלבה הבא מן מלחמה בחזרה ולכן אין להסליח שם יצאו כולם לקבלו אבל הדרך שחטי' המחותי' יולאי' בראש למרחוק ואח"כ משבו' ואח"כ חיזה ספיחות יל"ך גם המלך לגבדו לקבלו אבל כאן סי' בהיפוך משה רבינו בראש ואח"כ נשיאי' ואח"כ כל ישראל והוא עניוות והשפיכות של משה רבינו והבן

מ"י כל אשר יבוא בחש [מבין למשמיע קול שבלי מחכות שהוא עמא שנאמר כל דבר אשר יבוא בחש תעבירו בחש סי' דיבור יבוא בחש] הכוונה עד"מ דרך היבר שמנסיג לא יביא ולא יקבילו יחת ויעבר החוני' תחת דגלו רק בנושא חמרותיו ממשיך הלבבות עד שיבו לבבם אליו ואז חם אד' יגיח הדבר בכל אשר יפנה יצליח אבל מי שמנסיג הכל בזרוע חזקה שהוא שוב ובבר מגיע הפחות ומי שיסרב שיבוי בכבל רגליו ברזל בח נשאר הוא חיש רע מעללי' כמו שחכז"ל [חיש אזוב לו החרן אין לו חקים אלא קבורה] ואז הוא מלוה להפיר מחשבותיו ולדין הומו כאשר זמם לעשות וזה שרמזו מביין למשמיע קול בכלי מחכות שהוא עמא מי שמשמיע קולו ברבים יפן שבידו שבא ברזל לאשר יעשה חיש בעומד לעבוד שהוא

חיים טמא שנאמר כל דבר אשר יבוא באש מי שבא באש לבלות ולבלות הכל מעבירו באש אף אתה מעבירו תומו באש ולא די באשה שבבר אשר אשר זמם רק באשה שריבר לעשות רעה לעמו מומר להרוג תומו כאכז"ל מי שהגיע להכות אפי' לא הכה נקרא רשע והבן בקיצר .

רבה ומקום רב ה' לבני ראובן [הלכה ג' מטות נברא בעולם שבא באחת מהן נטל חמדות כל העולם שבא בחכמה שבא בכל שבא בגבורה שבא בכל שבא בעושר שבא בכל שבא בשמים ובארות שבא בתורה תגל גבורתו ועשרו של בו"ד היכן כלום שכן שנאמר תומר שבחי ורוממי מחת השמש כי לא לקליס המרון ולא לגבורי' המלחמה וגם לא לחכמים לחם ולא לנבוני' עושר וגם לא ליודעי' חן כי עת ופגע יקרא לחת כולם וירמ' תומר כה אמר ד' אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל גבור בגבורתו ואל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע תומי נאום ד' ממטות אלו בזמן שאיש בפי' מן הקב"ה סופן להפסיק ממנו] הכוונה כי איש פירה והשלם בעל תמונה ובוטח בד' יתמין בלבו כי תומן ממטות שלא נתן לו הקב"ה הן גרע לו אם לא נותן לו עושר יתמר [עושר שמור לבעליו לרעתו] אם לא נתן לו מכמה יתמר [יוסיף דעת יוסיף מכאוב] לא נתן לו גבורה יתמר [גבור לא ינצל בכח כח] שפ"י רוב כוחותיו ילך בשכבה עד שיסוג אחור . על כל דבר ודבר אשר לא תמצא ידו לא ינקם ולא יתמוד הדבר כי אשר בנפשו שלא לו יפי' הזרע בתוכר פי' הרמב"ן [מטות לכו נתת לו] שרק כמה שנתן לו מכבר תוכ הצדיק שלא יפי' לו לרע לבל לא יתהום מה שלא נתן לו דפח"א שורש לדיקי' יתן שלא לפשוט יד ולתחות במה שלא יתן לו ד' לעבודתו ולירתתו ולתורתו . וזה [זכה בתחד נטל חמדות כל העולם] אם ירצה שהעושר פועל בו להיות עבד יותר כתקירת חוה"ב שתים המקבל מסך ביותר צריך להודות ביותר כי בפי המסך תשר מקבל צריך להודות כמו [מה תשיב לד' כל תגמולוהי עלי] בפי רוב תסדי' תשר בקיב עמו לא ידע במה ישיב לד' להודות כי קטן מכל תסדי' . כדברי תכז"ל (הדיוט שומה בתחות ומודי' כה"נ בכל תחילת ברכה ומלך בתחילה ובסוף כל ברכה וברכה) כי תים ההדיוט די ליתן שבח על כיתתו ויציאתו מן העולם כה"נ שהוא מלומד שבהבה מן תכמה וביכה צריך להודות בשים על כל תחילת ברכה ומלך שהוא גדול תשר רבו

צריו צריך לשמות תחילה וסוף בכל ברכה בכל העולם ושפי צריך להודות ולבן זכה בתחד נטל כל חמדות עולם שעובד ד' יש לו מידת הסתפקות תם רוחה שבהי"ת נתן לו שופר די לו ולא יבקש הב תכמה הב גבורה כי ד' צריך ליתן גם לתים תחר תכמה ולתים תחר גבורה ולזכות לשולמן ד' על שלם רגלי' לא יבקש מד' וזה תם נטל תחת נטל כל חמדות עולם . והשניה זכה בשופר זכה בכל וכו' כדתכז"ל [תין תדם תת ותלי תלותו ביד יש לו תנה תבקש תחתים יש לו תחתים תבקש תרבע] שיש לתחוה גבול שרק זתת יתחוה שתם יש לו תנה יבקש עוד תנה שיפי' בכלל עשרו תחתים נתלה תלי תלותו יש לו . ועתה כתה צריך להכזות בכח ידו תן תלותו רק תלי ותין תדם שיפי' בכח ידו תלי תלותו הייתו להכזות תלי התחים . תכל בעל תמונה תה שתשיג בשופר זכה לכל תתנות עושר . זכה לגבורה זכה לכל תתנות גבורה . וכן בתכמה תשתת תכל עשלו ודי לו . תבל כל זה שבאיש תבקב"ה [וכלות בכח התורה] אם תכלית איש לקבל תומן תבקב"ה ויפי' לכח התורה [תבל גבורתו ועשרו של בו"ד תיתו כלום] שתם תכליתו בעבור קרדום לחתוך בה ועטרה להתגדל בה תז עיני תדם לא תשבעה העושר תבקש יותר וכן התכם וכן הגבור כולם תבקש' יותר . ולזה רמז שלמה כי הקל ברגליו לא ימלא הסתפקות וגבור לא יתמר די בתלחתו ולא לתכמי' ולא לנבוני' עושר כי לא בשלם רלוסם והבן .

שם [משפיל אף תרומם תהו אף תרומם בשף שתניח לזה תרומם תת זה] הכוונה לפעמים תניח הקב"ה לאדם פרטי תו לשם יחד שהתלוש יפי' גבור לא לעוכתו ולהגדילו רק להכניעו לב ריעו שידאה בעיניו שעשרו תו תלכותו כיד אחר להתפאר עליו זה בשף שתניח לזה תרומם לזה והבן . תו הכוונה כי בשף שתניח לאדם שתת תשתו תו בארץ ביתו תו יחרב תלכותו ימח תזה טובה לאדם אחר לבנות תומו תו שתשה תפי' תוללחת תו שיתוקן התלכות על תופן הכתות וזה בשף שתניח לזה תרומם לזה והבן .

תנחומא [למה נקרא שתם ממון תה שאתה תושה תיתו כלום] הכוונה בפי' ב"ל [ותים תת קדשיו לו יפי'] תה שפיזר ממון לתלות ומע"ט הוא קניטו שתין יד יוכל לשלוט בו דפח"א וזה רמזו תה שאתה תושה שים הכשף והזהב

ניתך תיכו כלום רק מה שלא יוכל למנות שכבר הוליחם למע"ט הוא דבר שיש בו ממש והבן ·

מסעי

רבה תלה מסעי בני ישראל [זס"פ נחית כלפון עמיך ביד משה ואהרן מהו נחית לשון מוטריקון ר"ח חומר ניסי' עשית להם חיים נחת להם יש סוף קרעת להם תורה נחת להם ע"י משה ואהרן] הכוונה משה ואהרן למדו דעת את העם שהקב"ה עושה נפלאות כמה שממזיר נשמות לפנרי ממים בכל יום ויום כאשר יעיר אדם משנתו וכן לו חיותו כדמה בעיניו כניסי' ונפלאות בקריעת י"ס וגם מה שנתן להו התורה אשר היא חמדה גנוזה שמלאכי' נתאוו לה והיא עיקר חייהו וגם נתן להו הקב"ה את התורה על דעתיהו והשגתיהו הוא שלא בקריעת י"ס שנשתנה מהלוך הטבע כך נשתנה מהלוכי התורה נשתיתה לקרולי חומר ·

שם [ר' יהושע אומר נפלאות עשית להם חרות נתת להם ע"י משה ואהרן] הכוונה משה ואהרן למדו דעת את בני ישראל שיסתכלו שכוכבי שמים וכסיליהם נלחמו עם נ"י לרוע מזלם [מין מזל לישראל] ומשטרם שיהי' לטובת עבודי פרך ומטוי כבל ואם יעינו מיריות הוא רק נפלאות תמים דעי' אשר בידו לב ומלך ושרים אבל שלומי חמוי נ"י לא יתמרו על חירות הגוף ימיך ד' הושע לותם חוץ אם בעיניהם יהיו שגם תלוי רשם נתת להם שיוכלו לילך בקומה זקופה לעיני כל בני עולם לדעת כי אם תפארת עוז להקב"ה ורחו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליהו וירחו מלנשת אליהו ולפנות בתורתיהו הקדושה ·

שם תלה מסעי נ"י [ד"ח נחית כלפון עמך אם הלפון כל היכן שרואה מהניגה היא אחריו כך ישראל כל מקום שהי' משה ואהרן מסיעי' אותם הי' נוסעי' אחריהם שנאמר תלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן לקיים מה שנאמר נחית כלפון עמך ביד משה ואהרן] הכוונה המהניג בכל עם הוא נחית להם שגם העם מבני ביתה ומדע רק בחרותו לעיני כי רחו בו שלימות שיהי' להם לרחם כמו [נחית תלקים אתה בחוכיהו] כי בני את שפרון ואביריו אבי' תלקי' ישוע' תפרתים רק אחרהם אחיהו הי'

הוא יגמוס מלחמתינו הוא גורם גויים רבים ועלומי' מפניו למת לנו ארץ זבת חלב ודבש · ככל זה אמו עוסי' המלחמה בערמה כאשר עשה יהושע בני ליתן תורב שהוא בדרך הטבע אך ד' חפץ שם אמו אין עוסי' מלחמה רק הקב"ה יעמוד מפניהו לא יסי' לכבוד ולתפארת כי מה יתפאר האדם שהוא גבור יריב בעבורו וע"כ אמו עוסי' המלחמות שהסי' לכבוד לכל העמי' כי אנחנו גוברי' · ושמעתי בזה בשם הגאון ר' ווילף בתסקווין ז"ל שפי' שם [שאר מרב גאותך ויכחשו אויבך לך ואתה על במותימו תדרוך] שבאמת הקב"ה יגאום בעבורינו ומרב בידינו להתפאר על האויבי' שאמ' אינ' יודעי' שהקב"ה עשה זאת ומלעטרי' מאוד וגם שגם יאמרו לאו בכל יומא מתרחים ניסא ולא יסי' מורה על רשעם מפניהו וזה אמר [שאר מרב] הוא רק לגאות כדי שיכחשו האויבי' ואתה ע"כ על במותימו תדרוך דפמ"מ אך זה שם לא יגיעו הגויס בזה שבעורינו הוא רק מיד ד' אז ים לנו להתפאר אבל שם יאמרו הגויס בתוך ישראל ומבטיח הקב"ה שלא יסי' בהפסדות לגרש אותם כי יסי' חזקי' ממנו הגם שאנחנו רבים והמה המעט בכל זה יתן הקב"ה גבורה להם שילחמו אותנו אז יכירו וידעו כי מה שאנחנו מלחמי' לאו מידינו הוא רק הקב"ה למ מלחמתינו ואין לנו להתפאר ויגרו אותנו בדברי' גם על המקומות אשר בידינו · וזה שאמר הכתוב שם לא תורישו ויסי' לפניכם וגרו אתכם על הארץ אשר אתם יושבי' בה אפי' על מקומינו יגרו לנו ופי' הכתוב כמה יגרו · שיאמרו [וסי' כאשר דמיתי לעשות להם] שמלחמו כנגדם שלא בטבע כן תעשה גם לכם ישראל ע"י התומות · וממילא יגרו אתכם על הארץ אשר אתם יושבי' בה · כיון שאתפלך שם לומי' טס בני' ומלחי' שלא כדרך הטבע · הס"ח יקבץ הנדחי' מארבע כנפות הארץ במהרה אכ"ר ·

רבה לו את בני' ואמרת אליהם כי אתם עתי' על ארץ כנען זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה (מלמד שבראה הקב"ה למשה כל מה שהי' ועתיד להיות בראה לו מדן עומד שמשון וכרך בן מנחועם מנפתלי וכן כל דור ודור ודורשיו דור ודור ומפרשיו דור ודור ומכריעיו דור ודור ופוסקיו דור ודור ולדיקיו שנאמר ויאמר ד' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק ויעקב לאמור לזרעך אתננה הראיתיך בעיניך] הכוונה שמשון הלך אחר עיניו וכי רואה אמות והוא עומן בבית מיסורי' אבל בסוד ישראל כי יקר בעיניו והוא שופט במסירת הנפש להצילם מיד חזק ממש וכרך כן מנחועם כי' לדיק שימש יהושע בן נון עי' יקוט שופטי' פי' מ"ב אבל מיעט את עלמו שאמר [שם תלכי שמי והלכתי עי' במדרשים שעשה עלמו טפילה ולכך כתיב ואשר דבורה וכרך כן מנחועם שלא אמן אלך להציל את

[נ' פתחי לנסיכם ג' כיס וג' במדבר וג' כירוסלים] הכוונה כל אחד יכוון בכסיון בשולם לעשות על מצותיו לחיים כיני אשר עוכר אשרו אשר יכוון לאחר ולא נתן לו ד' לשלוט עליו הוא כידון כשובר כמו כל הנחלי הולכי אל היס כך כל מו"מ יכוון לידו שלא יתן נס בלילה וגו היס לו פתח נסיכם • ומי שמבקש לחיות כתשובני' בחכורת תכסי' וליכב בעמק היתרון הוא יוסף שידור בכפר אשר לא יעבור בו חיים ולא יכי' לו לחם ומים ולא יפתח לנסיכם שדר כמדבר • ומי שמונה הדת והירחה והחור' הקדושה והטהרה ממוסף בהשגחת השם שלריך לדור אצל לריקי' וכעלי ירחה וביותר לחיות בח"י אשר אשר מרחה מיד נגע בבית או יביא מחסור ושוני כחכז"ל אם נעשו יוקר כרגיש מיד שים עבירה כי ח"י מקיל בעלי חון או אין נסיכם יותר נדול לרשע רק זאת לדור בח"י כמו [וכפר אדמתו עמו] אם לריך לדור בח"י היא כפרת עוונותיו והכן או הוא נסיכם לפני הפוסעי' ומורדי' אבל לפני משה רביכו יכי' ח"י הנן עדן היותר נדול לכן הרחיקך כעיניך והכן •

או הכוונה זאת נחלת עבדי ד' אם המכיע רוחה שדורו אלקה שיד ד' נעשה בשם מן השמים הוא משחד אם כך עלה בימיו פן ואולי בוא הנסיכם שהתרשל במלאכתו שלא עשה את שלו להוכיחם וכחכז"ל בירמי' הכביא כמ"י מיכה [אלך ירמי' למערת המכפלה לחכות השולם ואמר להם עמדו שהגיע הזמן שאתם מתבקשי' לפני הקב"ה אמרו מה היום מיומים שאנו מתבקשי' לפני הקב"ה אמר להם יודע אפני שאי' יש לומר להם מרכן בישמ"ק אמר עכשיו יאמרו לי בימיך היתה זאת לבניכם] כמו ושמים ברחשיכם השמחה תלוי ברשע כי הדור לפי הנסיכ ומכיע לפי הדור • וזה שאנו משם הנסיכם למי אם הנסיכם לגדיקי' שלא השלימו עשתם או לפושעי' שהלכו בשרירות לבם ח"ל הקב"ה הרשעי' והפושעי' ידומו כה אז יכי משה מן נסיכם שהם נברו הרשעי' הפושעי' פן ואולי ע"כ שהשלמתי עשתו ולא רציתי בעוך עם רשעי' כאו לנסיכם ואני ברחמי הנסיכם ח"ל הקב"ה ברחיתיך בעיניך ושמה לא תעבור כי אתה עשית את שלך רק הם אנו עורף נגדך והכן •

שם כי אתם בחים אל ארץ כנען [אתו כנען ארץ אל פרקמטי' ארץ שבה שחורה כד"א אשר שומרי' שרי' כעשי' נוכרי ארץ] הכוונה כשאתר חומות אשר מוכני' תכלית תעשוני הנוף לעיקר הנלחם אז נחשבו לשרי' ונוכרי ארץ אשר להם שדות רבות וחלות הרבה עבודה רבה שפזי' ועבדי' אשר יוכילו שי ומנחה ומדוני' תוכלי' ושותי' וילכו אחרי תעשני עולם אבל השומרי' ונוכעי' ארץ לא יחשבו לשרי' ונוכרי ארץ כי להם דאגות לחיות ע"י השמורות • אבל כח"י אשר עיני ד' כה עיקר התכלית על עוה"כ וגר שהדש עלי הארץ רק להחיות זרע על פני הארץ להיות שיפוקו יום יום אז הנוכעי' הנוכרי בארץ והשומרי' השם השריש ושפחות כי יקנו כשחורות לחם שמים •

תנחומא זאת הארץ [זה"ש כח מעשיו הגיד לעמו אחר להם הקב"ה ליישראל יכול סיתי לנרחות לכם ארץ אחרת אלא בשביל לנרחות לכם כאי אני תורים את שומיכם ומתן לכם את הארץ לקיים מה שנאמר כח מעשיו] הכוונה הגם שקדושת ארץ היא מוחזקת מן קדמת דנו שנכרא העולם ה' ארץ כנען שנולת הקדושה כי שם מלאכי אלקי' עולי' וירדי' שם שערי שמים כידוע רק הכוונה אם בעבור ליתן ארץ אחרת יש לחברת בעולם אבל להנחות כח ד' אשר שם עיני ד' תורם בה תמיד עה"י הטבע הטבי' ולא בטבע רשעוה [עיי' בעקידה בהקירה הכ"ע] לכן אני תורים נוים שומיכם לקיים מה שנאמר כח מעשיו הגיד לעמו שאם יכולי' לעשות בשלמה כח מעשיו השם שעולות בשמים ובארץ •

שם [לף אחלה שפרה עלי ישרחל כחים לארץ והארץ נחה לשם] הכוונה ארץ אשר עיני ד' תורם בה תו לטובה יותר משאת עשר מעלות נבוסי' תו נפרית ותם שרופה ותרד עשר פלגי' מחורנית כך כני ישרחל תו ורחו כל עמי הארץ וירחו מפניהם מכלל יופי משום כל התומות תו ויקולו מפני בני ישרחל זולתה בעיני כל רואי' כח"ל בשם יורדי' יורדי' עד לשפר ובשם עולי' עיני' עד לכיכרי' ואין מזל לישרחל לעלות מעט מעט תו לירד מעט מעט תו סולם מוצב ארלה תו ראשו בשמים והכן •

רבה [ים אחד שהוא כחה ומלבושו כעור ויש שהוא כעור ומלבושו כחה לכן אמר חיוב לדק לבשתי וילבשני] הכוונה לפעמי' אחד נדול כמעשי' טובי' ומידות טובות אבל לפי המולרה שהוא ממשפחה קטנה תו יש שניכיו שוחי' רבים כי לא יתמיהו מן מות יהא שומן עיי' רש"י בפ' פנחס הרחיתים בן פוטי שנישא אחרי' עגלי' לפ"ז וזה שהוא

שהוא כעור ומלבושו מעשיו נאים והוא כעור כחכז"ל אב מזכה בנו בנוי · ויש שהוא נאה שהוא אדם גדול מן בני ענקי' אבל מעשיו ופעולותיו לא המה · כפי יחסותו · אבל באיוב הי' לובש צדק והי' נאה לו והבן ·

שם [טוב וישר ד' ע"כ יורה חטאי' בדרך אמר דוד ואם לרוצחני' עשה שביל ודרך שיברחו וינצלו לצדיקי' אעכ"ו] הכוונה אם הקב"ה עושה הצדקות להציל מי שהרג בשוגג אשר בא לו רק ע"י עבירה כחכז"ל עבירה גוררת עבירה · ואמרו עוד ואלקי' אנה לידו משל יעו"ש מכ"ש מי שמחשבתו דבוק בד' ורוצה לזכות רבים הגם אם ישפוך דם בכל זאת לו מסלול ודרך הקודש יקרא והבן ופדוי ד' ישובון ובאו לציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמשה ישיגו אמן ·

דברים

רבה אלה הדברי' [משה עד שלא זכה לתורה כתיב בו לא איש דברי' אנכי כיון שזכה לתורה נתרפא לשונו והתחיל לדבר דברי' מניין ממה שקרינו בענין אלה הדברי' אשר דיבר משה] הכווני' האיש אשר עוסק בתורה הוא ילמד לדבר מעט ולעשות הרבה כי מה בצע ברוב אומר ודברי' הכי התכלית לגנוב דעת הבריות הלא התכלית רק להגיד לעם ר' דבר חק ומשפט ולמה לו לשון לא ומצוחלא הלא רוח ד' דיבר בו ומלתו על לשונו . וזה טרם שזכה משה לתורה לעק לא איש דברי' אנכי לדבר על לב עם לשמוע בקולי אבל משעה שזכה לתורה אז דיבר בדרך קצרה כי רוח ודבר ד' יקר · כדחכז"ל במגלה [התורה נכתבת בכל לשון] שבאיזה לשון שיהי' הוא טוב והבן ·

שם [אלה הדברי' זש"ה מוכיח אדם אחרי חן ימצא ממחליק לשון] הכוונה מי שמוכיח לאדם על עבירה ומגיד לו העונש אשר יגיע מן העבירה הנ"ל והאיש הזה עומד בכל גבורתו ו־צלחתו אז המוכיח בעיניו כמצחק · אבל אם הקב"ה כבר הכה לאדם על עונו ופשעו רק לא התעורר על פשעיו ואח"כ בא המוכיח ומגלה לו שזה העונש בא על עבירה הזאת אז הוא מקיים תוכחה הנ"ל · וזה שרמזו שפי' אחרי קאי על הקב"ה יע"ש במדרש ומי שמוכיח לאדם אחרי שכבר הוכחתי לאדם בעונש ובמכות אז ימצא חן המוכיח · יותר ממחליק לשון והבן ·

שם [דמית היות כמוך דמיתם את הצורה ליוצרה והנטיעה לנוטעה] הכוונה הקב"ה צר צורה שהיא מבהלת לאדם ועושה לו פחד היא מוקשה מראש ועד סוף כאלו רע וחושך וכל לא טוב בקרבה ואדם יחטא ויאמין שאין דין ומשפט ויש עושק בשמים כאלו שופט כל ארץ לא יעשה משפט ויופיע על עצת רשעי' וזה חט גדול אם האדם מדמה צורה ליוצרה כי באמת מאתו לא תצא רעה פועל אדם ישולם לו · וגם זה שאדם מדמה נטיעה לנוטעה אם עין בעין יראה נטיעה רע שורש פורה ראש ולענה או אשכולות מרורת וענבי סדום אז יאמין שהנוטעה גרם זה כאלו לא הבין איזה נטיעה יפה אבל באמת הנוטע הוא אומן גדול ולא החסיר דבר אשר יפעל שלימות הנטיעה רק הנטיעה נשחתת מכמה סיבות חיצוניות · ועי"ז סיימו [אוכיחה ואערכה לעיניך ח"א אעורר וח"א אסדר] מי שחשב על עושק ממרום יעורר ד' ויגלה זרועו קדשו כי הי' טמון בכל רע דבר טוב ולמי שמדמה נטיעה לנוטעה אז מסדר שמצדו לא חסר מאומה שעקל וסקל לכרמו והבן בקיצר ·

שם [אוכיחה ואערכה לעיניך תרין אמורי' חד אמר אעורר כל לעיניך וחד אמר אסדר לפניך] הכוונה יש ב' מיני עונשי' ר"ל (א) שהקב"ה מעניש לאדם שתבואותיו וברכת שדותיו יצמיחו ולבסוף יחרבו ויפסדו וזה שהקב"ה אמר אעורר כל לפניך אעורר הכל מלשון [עתידי' עורר לויתן] באיוב

בחיוב (ב) יש טועם גדול מזה שהקב"ה יתן הכל בברכה ור"ל החויב יקח הכל כמו שורך טבוח לעיניך בעיניך תרחם ומעם לא תחכל וזה לסדר כל לעיניך שהי' מקודר בכל זאת לא תהנה ממעשה ידיך והבן.

מי"א בשם שפיקחתא חלה הדברי' [חלה לשון קשה הדברי' לשון קשה הדבר ביבר משה מלמד שלא הי' אדם אחר יכול להוכיחם חוץ ממשה רביט אל כל ישראל לא בסתר הוכיחם [חלא ברבים] הכוונה בקילר. יש שמוכיח בהשכל שמלבים תוכחתו אחת להוכיח על דרה מוכיח על שבת ואחת להוכיח על עריות מוכיח על שימה בעילה עם הי' ובעריות ואחת להוכיח על עיטון מלחכות שבת מוכיח על בשיחות פערזחלג וכדומה שירגישו פושעי חון אחל לא יוכיח בפי' פשעם ומעותם אחל במשה רביט [חלא לשון קשה] שהלשון הוא קשה שנוף העבירות גילה לא בחר לשון פרומי' חלא חשב העבירות עלמם [הדברי' לשון קשה] לא בחר בתוכחתו בעוטם מתק ושפתי טעם לומר בני בני הלד' תגמלו זאת חלא הקדיש לך פרנסה מערב ש"ק. ונם למה תתן לזרים כוחך ומשנת משם בעוריך הלא היא בת טובי' חלא גילה הדברים בלשון קשה דבריט קשי' כגידי' עם נבל ולא חכם עוכר ישראל אחם פרע אדם ממשל בבהמה [אחר ביבר משה מלמד שלא הי' אדם אחר יכול להוכיחם חוץ ממשה] שיש שמוכיח בעדתו כי יש כמה מנהיגי' מוכיחי' בעולם והעולם חומרי' כך ווסחות של דרשני' אבל תוכחת משה רביט הי' שלא הי' אדם אחר יכול להוכיח כחלה הדברי' [על כל ישראל לא בסתר הוכיחם חלא ברבים] שלא נשא פנים ולא החניף לגדולי' כי אין חכמה ואין עלה נגד ד' והבן.

מ"ו [חלה הדברי' מתחילה לא חיש דברי' חנכי ובשבעו חלה הדברי' משל למעיי' וכו' לכך משה בתחילה לא חיש דברי' חנכי כיון שלמדו הקב"ה בתיקוני וז"ל מי שם פה לאדם ואנכי אהי' עם פיך לזוה חלה הדברי'] הכוונה משה רביט הי' חיש אחת הבט אל עמל לא יוכל הרג מלרי שלרר ישראל לא בשה פניט בשני חנשי' עיברי' ע"ם אמר רשע למה תכה רעך ואח"כ בבזות מדין ויקם משה ויושיען ולא הי' יכול לדבר לאחור לרשע לריך אחה נא אחי אל תעשה כך. ובשלמא הקב"ה משה לסיות רועה ישראל אמר רב"שע לא חיש דברי' חנכי לא חוכל לפחות בכ"י ולילך עמם הדברי' רביט

כי משה חיש חנכי' נבחר דייקא שלא נא כיד אחי אהרן שחוסב שלום ורודף שלום. משיבו הקב"ה [אי שם פה לאדם] הכי בשבור שאחה בבד פה ובבד לשון חמחן בשלימותי הכי הפה הוא האדם הלא כחיב [ויהי האדם לנפש חי'] ופי' התרגום לרוח ממללא [אלא רוח היא בחוש ובשמת שדי חביטם העיקר [אנכי אהי' עם פיך] אף אנליחך לשמי אם כבודי שוכן בחוכך אז חדבר כאשר עם לבבך דברי' קשי' כגידי' והי' משה דברן גדול והבן בקילר.

שם [חלה הדברי' אשר ביבר משה וכי לא כחיב שנאמר ויכחב משה אח הדברים הזאת אם ח"ל חלה הדברי' חלמד שפי' דברי חוכחות ויסמן ישורון ויבעט] הכוונה נקל הוא להיות מורה דרך אם השם יעמוד לו ויכרו עין לרחות לכל אשר ילוה אבל בעת אשר השם יעלנו לשמוע אבשה ומוסר ויזוו בעיט אל מרחות הלוכחות אז ניכר המנהיג אם הוא שופט לדק בחמת ובמיסור להכות בשבט פיו כל מחמדי עין וזה רמזו למה כחיב חלה הדברי' חלה כחב על לוח לבם כל החורה חלה כאן שקם להוכיח דברי חוכחות אז נגלה כל הדברי' אשר ביבר לא הי' אלא דורש חלה אלא מקיים והבן. ואמרו [ביומא בדבר אחה אומר דברי קבלת בן דוד וכי לא כחיבא שלמה חלה חלו כלבד והלא ג' ספרי' כחב ואלי אבשלום היחה משל חלה מה ח"ל דברי קבלת מלמד שהי' דברי חוכחות שבאמר וזרח השמש ובא השמש הוקן אל דרום ואומר כל טאבלי' הולבי' אל היש ביום את הרשעי' בחמה ולבבה וביש שלין להם מהן שבר] הכוונה יש חבמים שבל מבמחם בבח השחיקה במעט אומר ודברי' יאמרו אות על מבמחם ואם אותן חבמי' ידברו לפעמי' אז יותן בו אלף מחשבות זה מזה שוני' ויש חבמים שאמרי' מבמחם בקול גדול והלא יסף שירחיבו את מחשבות לבם בדוב דברי' עד שהעם יבלו מחריסם [פי מבם ישבילו פיהו] וביון שבלמה בחב ג' ספרי' וגם זאת אחלי מבמחו הי' בבח משל שדיבר דוב דברי' במשל ובמליצה עד שהעם פנל החלי אחר זאת בנפשו לעשות וח"ב מה יחהלל שדיבר קבלת חלה שהעם עמד ברחש לדבר לעיני בל שרשעי' אין להם שבר בעמלם אז יש חזיבות לחבמתו שיש עמו ירחת אמים והבן.

שם [זה"ב בלרך בל אמרי פי אין בהם בפשל ועוסק בלרבי לבור והלא הי' חביבי' מביט' בו ביון

שיכנס לדרוש ופורס כשנין התחילו מקלסי' תומו ואומרי' לו ודאי זו תורי ואלו דבריו · כדמשמע כיון שכתב לפרש דברי תורה ליתרגל שנאמר כשבר סירדן וגו' וגו' תאמרו יתרגל זו תורה ואלו דברי' לקייס מה שנאמר בלדק כל תמרי פי כולם נכוחי' למבין] הכוונ' החכם יש בכיוצ"ם מקיס תסיפס לכל סיחרי ארץ והמון עם לרחות מעשיהם ולהבין דרכיהם ועסק בתורי לכוד לא סלסל ולא סלסל בתורה להרחות ידו החוק כש"ס ופוסקי' רק למד ולימד לעשה דיני' ומעשי' טובי' ולא סי' תביאי' תמה הת"ח שיקראי' תביאי' כמו [חזקת תכר] מביאי' כו כי תה לת"ח עם קיכון עמי התרן לעסוק בתורתיהם · תבל כיון שנכנס לדרום מסכנתם שלו כשפלות עיים כשכנעת רשם וגם דורש כעין כתבר דבריו יוצאי' ממקור לבבו ראו העיקר כהתהגות יהודי' בגידול בנים לתורה ועבודה כי זה עיקר העבודה והוא התכלית בלימוד תורה לשמה · התחילו מקלסי' לומו ואומרי' לו כמקלת שכתו כפיו · ודאי זו תורה ואלו דברי' שתה שיבב ועסק בתרי לבור תתה התורה והדבר' · כך תצא מתחילה למד תלה המצפע" והתהגות עם עם כמי יתרגל [כי יהי' לתם כח תלי והודעתי לתם את חוקי תלקים ותורותיו] הגם שהי' יכול לדבר ממעשה מרכבה מן התופי' ואיזת הקודם תבל הכל תלוי ועומד בתרי לבור תצר למד כתו [ותה מלאכי תלקי' עולי' ויורדי' בו] תמרו יתרגל זו תירה ואלו דברי' שנאמר בלדק כל תמרי פי כולם נכוחי' למבין והבן ·

שם [תלה הדברי' תה דבורה זו בני' מתהגי' תחר' תף יתרגל מתהגי' ע"י לריקי' וע"י נכיתי'] הכוונה הטעם שעל שים לדבירה מביא ואחרי עלתה לא תצתה כך בני יתרגל יבלו תחרי לריקי' ונכיתי' כלי שתלה על מי ועל מה ודבריהם לא יצמו והבן ·

שם [מי שמוכיח לחבירו טועל ברכות שנאמר ולמוכיחי' יהיה תעם ואותו התתוכח תם קיבל עליו ומזר בו תף הוא מקבל ברכות בתמר ועליהם תבוא ברכת טוב עליו תבוא ברכת טוב לא נאמר תלא ועליהם המוכיח והמתוכח] הכוונה סיף דבר ראתת מצרן תלמח מי שמוכיח כדי להדריך רבים לעבודת הס"ת לא יהא מזה קלקלה להזיק לו כהפוך הוא שיגדל ויתחזק ויהי' ברכה בקרב עמו · ותם התתוכח מקבל עליו שיהיה תז הוא לו לכבוד ולתפארת ויזכה לזכות רבים תז גם עליו יבוא ברכה כי ממנו ילמדו לדעת לעבוד ד'

שם [כתיב מרפא לשון עץ חיים תין עץ חיים למחזיקי' בה ולשונה של תורה מרפא הלשון] הכוונה עד"מ שמדבר רק דעות וחכמות התורה ולא שיערוב חכמות לחומי' ודעת נכרי' כתוך דברי' רק כולו זרע קודש מעץ חיים תז תין מדקדק' עמו על הלשון כי נודע שתין לו חלק ומלה בשפת שקר תבל מי שתינו מדבר מחשבות עץ חיים רק ימלל מחשבות תורה"ת ודעות בני קדם תז למוס מחשב לו תם יש עולה בשלומו

שם תל כל ישרתל [מלמד שהי' כולן בעלי תוכחה ויכולי' לעמוד בתוכחות] הכוונה שמצא רבינו רמז להם התוכחה במקום הביטה כתכז"ל בחגרות ולכן ודי זהב כיהוע עיי' רש"י כי בהזכרת המקום בלבד נתנו ללמד תצר הריעו והשחיתו ומי שבעלמו בעל תוכחה הוא מבין דרך התוכחה שברמז תעט לפון תוכחה רב תבל יש בעי' לא יבין תת זתת רק תם יסיפר לו מפיהם תת הלבלה וזה תמרו שהי' כולן נדולי בינה שהמה בעלי סי' בעלי תוכחות ולכן יכלי לעמוד בריר סף תוכחתו והבן · או הכוונה מי שבבר בפל תחת רשת היה"ר תז אין תבלית להוכיחו עד שילך שובב להרע עוד יותר ולריך לדבר על לבו דברי תבבה שמוסרי' תת לבו תבל דור המדבר הגם שהי' בעלי תוכחה שהי' לריך להוכיחם תבל כולם יכולי' לעזוד בתוכחות שים מעלור לרותם והי' מדבר עמם דברים קשים כנידים והבן ·

ומים המדרש [תמר ר"ע העבידה תם יש בדור הזה מי שיוכל להוכיח] כי המוכיח לריך להיות נבון ותבם לשקול בפלם הדעת תם התוכחה יניע ללב נבון תז ריח הניחוח של מוסר די ולא להרחיב פה תבל תם התוכחה יניע לדלת העם קלירי כיום והשבל תבר תזכיח לזה ולא יאמינו תם לא יקרע סנור לבם לריך להוכיח בדברי' מפורשי' לכן תמר שתין בדור הזה מי שיוכל להוכיח שיהין בל תים התיך ידבר תוכחתו עמו · [ורתב"ע תמר העבידה תם יש בדור הרע הזה מי שיוכל לקבל תוכחים] כי רק תים תבר עוינים ולא יעבירו רשתו הוא יוכל לעמוד כמבר כני מוסר תבל מי שבבר הוטבע בתלולית התע"י תז הישמין לבו עיניו הסע פן יראה בעיניו ולבבו יבין ולא ישתר ממנו · וזה שתין בדור מי שיוכל לקבל תוכחות · [ור"ע תומר העבידה תם יש בדור הזה שיודע תת ך

מוכיחי'] לא די שאין איש יודע להוכיח ואין הדור יכולי' לקבל תוכחה רע ומר מזה שדור הלך לחורבית שבע מעלות שנשכח לדעת האיך מוכיחי' המוכיח לא יכיר חסרונו והעם לא יבינו לדעת אם יוכלו להטיב עוד כי טח עיני הדור מראות והבן ·

שם במדבר [מלמד שהי' נוטלי' בניהם ובנותיהם וזורקי' לתוך חיקו של משה וא"ל בן עמרם מה הנאה התקנת להם לאלו מה פרנסה התקנת לאלו] הכוונה לפעמי' גם יר"א ושומר התורה בעוה"ר אינו מגדל בניו ובנותיו על התורה ועבודה שיאמר אנחנו הי' בדור שטח עיניהם מראות שושני העולם וגם אז הי' דבר ד' יקר מסולאים מפז ומכסף הי' מכבדי' הלומדי תורה אבל כעת הזה הוא ממידת רחמנות האבות על הבנים שלא לגדלם במסמרות הירא'ה על התורה והעבודה כי אז יהי' הבנים כעיר פרא שלא יהנה מעולמו וגם איזה תכלית יהי' לו מן לימוד התורה בלבד הכי יהי' לו אז כבוד ותפארת או הון ועושר טוב להנות עולמו ולהיות איש מוצלח וזה רמזו שאמרו לא עלינו ועל איבוד עולמינו נשא נהי וקנה רק על עוללינו וטפינו אתה משה רבינו מה הנאה התקנת להם או מה פרנסה יהי' להם מלימוד התורה והמצות אתה שמת העולם לפניהם כמדבר והבן ·

רבה ד' אלקי אבותיכם [הלכה אדם מישראל שנתמנה חכם או דיין על הצבור מהו שיהא מותר לו לדון לעצמו כך שנו רבותינו אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד שנאמר והוא באחד ומי ישיבנו] הכוונה אין רשות לחכם או לדיין לדון את עמו מטבעו או מדרכיו או ממידותיו כי אין כל אצבעות שוות ואין הטבעי' שווי' אל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו אלא צריך אדם לדון כפי אנשי מקומו כפי טבע האיש אם הוא מלומדי ד' או מכנעני ארץ וזה שאמרו אם נתמנה אדם או חכם או דיין על הצבור לא ידין לעצמו אם הדבר ממואם או אהוב אצלו אלא צריך לידון כפי צרכי רבים וכפי טבעם · אברהם התפלל על סדום אחכז"ל א"ל הקב"ה אהבת צדק ותשנא רשע ע"כ משחך אלקי' כי כפי צדקות אברהם הי' צריך לבקש להשליך אש וגפרית על סדום אבל לא שפט כפי מידותיו רק אולי יש בסדום חמישי' צדיקים כפי טבע סדום וכפי מחשבתם וכפי מנהגם [שושני' בין החוחי'] . כך צריך כל חכם לידון כפי טבע העם ולא לעצמו · שאין דן יחידי רק הקב"ה דן כעי ראות עיניו את הטוב לפני אדם כפי דעתו ומחשבתו והבן ·

או הכוונה שלפעמי' אדם עושה פעולה אשר נראה כפעולת רשע אבל בלבו הוא צדק בכל משקל האמת ואומר [רחמנא לבא בעי] בכל זאת לא נכון לעשות כן לאיש העומד בראש במקהלות עם ד' שעל פיו יצאו ועל פיו יבואו כל החונים על דגלו אשר אדם יראה לעינים וילמדו ממנו לעשות עול · אבל אדם פרטי אשר אין העולם מביטי' עליו די לו אם השי"ת יודע תומתו הגם שלא ניכר לבני אדם יושרו · והנה הקב"ה עשה משפטי' בעולם צדיק ורע לו רשע וטוב לו הגם שנראה שחלילה כאלו אין משפט בשמי' [עושק משמים ידברו וגו' הנה אלה רשעי' שלוה עולם] אבל הוא דבר נסתר ונעלם מעיני כל חי שגם למשה רבינו שביקש הודיעני נא את דרכיך ולא רצה השי"ת להודיע לו · ובכל זאת כל העולם דנים אותו בצדיק [הצור תמים פעלו וכל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא] וזה שרמזו [אדם מישראל שנתמנה חכם או פרנס על הצבור מהו שיהי' מותר לו לדון לעצמו] שידין לעצמו לעשות כחק ומשפט הגם שאין עוד איש המקיים דינו תהלוכותיו ומעשיו · [כך שנו רבותינו אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד שנאמר והוא באחד ומי ישיבנו] הגם שעושה השי"ת משפט אשר נראה חלילה כאלו במקום המשפט שמה הרשע שאין איש אשר רואה צדקו וישרו ובכל זאת אין איש אשר משיב על פעולותיו כי הכל מאמיני' שצורי ולא עולתה בו שמאתו לא תצא רעה וע"ז הוסיף ר"ל שם במדרש ואמר שפי' הפסוק [שהוא דן וחותם לעצמו] שיעשה משפט ומקיים דבריו לעצמו שאין איש בעולם אשר יבחין דבריו · אבל אדם המנהיג צריך להיות טהור ונקי בעולם כי כשם שחייב לצאת ידי שמים חייב לצאת ידי הבריות והבן ·

שם והנכם היום ככוכבי שמים לרוב [א"ל היום אתם ככובי' אבל לעתיד לבוא יהי' דומי' לרבכן כתיב כאן כי ד' אש אוכלה וכתיב בישראל והי' אור ישראל לאש וקדושו ללהבה] הכוונה הכוכב מאיר לבני אדם אם לא יקיפהו ענני' וערפלי השמי' אבל אם יעבור עליו ענני' אז יחשכו כוכבי שמים ולא נראה אור אבל בלהבות אש גם אם יסובב חושך ענן וערפל בכל זאת יראה לבת האש וכן בישראל כעת המה עובדי' ד' אם לא יבוא כסופה מרכבות השונאי'

המונחי' אשר עון הגזירות יסובבו אחר לעמיד יהי' כחם ולהבה אשר כל גזירות ונרות לא יוכל לעמוד עבותות אהבה בין ישראל להקיבם שבשמים והבן ·

שם [ר"ל ומה מי שעובד ע"ז הרי הוא כמותו שנאמר כמוהם יהי' עושיהם כל אשר בוטח בהם · מי שעובד להקב"ה לא כ"ש שיהי' כמותו] הכוונה כי החדש הוא מורכב מאלף אלקי ממעל נשמת שדי וממומר הארץ עפר ואפר · ומי שבוטח אחרי תאוות בהמיות אז יפול ממדרגתו לא די שיהיו כאדם שהוא מדרגת מדבר [כחכז"ל אתם קרויים אדם ואין הו"ה קרוי' אדם] אלא גם כלומא שיהיו אשר לפעמי' כני אדם אשר אינם שלמים נמצאו כעין השדה [כי האדם עץ השדה] וגם נופל לפעמי' ממדרגת אדם על מדרגת חי [נמצל בבהמות נדמו עמי לעץ אדם] · אבל מי שדבוק בע"ז הוא נופל מכל ג' מדרגת ודומה לדומם שהוא בסף ושכח ואבן וזה שאמר דוד המלך עליהם בסף הגם שעושי' לו ידים ורגלים עינים ואזנים אף ופה בכ"ז לא מתעלה למדרגת חי או אדם או צומח רק נשאר מדרגת דומם כ"ש כל הבוטח בהם נופל למדרגות דומם · ועתה ק"ו מי שמדבק בקונו בתורה ויראה ומעלות ומידות טובות ופועל נגד יצרי טבעי חיים מכ"ש שמתעלה למדרגות אלקי' ומלאכי עליון [אלי אמרתי אלקי' אתם ובני עליון כולכם] ירצו כל בני אלקי' · דמי לבר אלהין · שעולה ממדרגת אדם למדרגות מלאכי עליון ותח"ש מושל בהקב"ה מי מושל כי אדיק · שכן כתיב ברוך הגבר אשר יבטח בד'

מ"ו ויברך אתכם כאשר דיבר לכם [כחול ימי' כלמחי אדמה כדני היס ככוכבי השמים] הכוונה כני ישראל קרוי' אדם שיכולי' לבוא למדרגת מלאך ולא הו"ה וסדר המדרגות דומם צומח חי מדבר חול היס הוא דומם למחי אדמה הוא צומח דני היס הוא בעל חי ועל כולם ככבי שמים נשוא מעל נשוא והבן ·

שם טרחכ' ומשחכ' [מלמד שהי' טרחני' ומשחכ' מלמד שהי' תפיקוסי'] הכוונה הלים בעל חמונה אשר בכל לב יחמין שע"י התורה לא יהיה חלוי רע אז אין התורה למשא בכד אבל תפיקורס אשר לבו בל עמו לחוקי התורה ר"ל אז מלבד טרחותיו אשר יעמים על המנהיג יקרב חלוי משלו הוא המיות ותפיקורסא אשר כמשא בכד יכבדו עלין ·

שם ותקרכון אלי כולכם [בשירבוכי' להבן הוא אומר ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם יהדי' מכבדי' את הזקני' וזקניס מכבדי' את הראש' וכאן הוא אומר ותקרבון אלי כולכם בערבוב' יהדי' דוחפי' את הזקני' זקני' דוחפי' את הראש'] הכוונה יש מלוה והדרת פני זקן ותחכז"ל זקן ממאתי וק"ו ת"ח ועוד יש מנרשים בעמך לא תאור כמו שתחכז"ל כפ' שופטי' [ובאת אל השופט אשר יהי' בימי' השם וכי תעלה על דעתך שהדם הולך אצל השופט אלא יהי' בימיו אלא ללמדך שאפי' הקל שבקלי' כיון שנתמנה ערכם על הלבור הרי הוא כאר בתביר שבתביר' ואומר אל תאמר שבימי' הראשוני' היו טובי' מאלה כי לא מחכמה שאלת זה יש"ש] כי המנהיג לפי הדור והדור לפי המנהיג אם יהי' כדור אנשי' כאשי' אז גם הקל שבקלי' ייעיב לנבת ואם הדור רעים ומעוי' לד' אז המנהיג כמותם · וזה שרמזו בעת אשר אני ישראל בשריס היו בתי' בשדר הילדי' קבלו בדעתם לכבד את הזקני' והזקני' קבלו לכבד את הראש' גם אם הם ילדי' ונעירי' ימי · אבל כאן בערבובי' הילדי' דוחפי' את הזקניס יען שזקניס דוחפי' את הראש' ואיך יכבדו בשם בשדר והבן ·

ויאמר ד' אלי לא תעלו ולא תלחמו כי אינני בקרבכם ולא תנגפו לפני אויביכם וכו' ותשובו ותבכו לפני ד' ולא שמע ד' בקולכם ולא האזין אליכם · ויל"פ ותקדי' דברי ימי' הנביא [קול שומעת בני עמי מארץ מרחקי' הד' אין בציון מלכה אין בם מדוע הכעיסוני בפסיליהם בהבלי נכר עבר קציר כלה קין ואנחנו לא נושעגו] הכוונה כאשר שלח ד' מרון אחי על ישראל ועל ירושלי' בלע ולא חמל ותבטלו ממקדש ד' אין תורה ואין נבואה ואין חזון המופסקי תורה לא ידעו מאומה מי יורה דעה ומי יבין שמועה הלא ממולא כל רחם ביישראל הכונעי' כד' לשמור תורת ד' וגם בשבת כל שכן ושמחה כי מכף הרגל ועד רחץ אין ממיס בשריכו מפני מטעמיו כי ומלוק מלאחוו · שלחו לחם אין ולכו בשבי לפני רודף · וכאשר בא עליהם כל הקללות אשר כתובה עליהם חזרו אל ד' והתפללו רחה ד' והביטה אם יש מכאוב כמכאוביו ויעתקו אל ד' והמוודו על עוכם אשר חטאו ואמרו אלכה ונשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה · והקב"ה שמע בקיחם ולא שמה אל תחינתם לעקו ואין מושיע להם כאשר אמר [ואנכי אסתיר אסתיר את פני ביום ההוא] אמנם בחמת אם כי שבו אל ד' בכל לבם וכי כי להם כי ד' אין בקרבם ולא תלחמו אזון אד' ושוכם

גיפס יקבלו בהסכם זה על מלת רחמי' ד' ויתכפר על כל הרעה אשר שלח עליהם אך בלהתם לא ינגיעו לעזרם כלל רק מה שנוגע בד' · כמו [ויחמו בני' על ד' מן העבודה] שכל לעזרם סי' רק עבודת הלקי' · ואל בחמת לא שכו מחמת עבודת ד' אשר אשר מקרבם רק שנמכרו לעבדי' ונשפחות ומין להם כרמות ושדות וכיכלי מלוכה ומחדותיהם לאכול מעדני' וזה סי' כלכם כי לא שכו על ד' וכפיהם לעקו שמחמת עבודת ד' ובחמת הקב"ה כותן לנכות וכליות ויודע מחשבתם על כן העלים עיניו . וכבר גילה להם ירמי' [אם תשיב ישראל אלי תשוב נאום ד'] שבשובו תשוב בעבור גאולת הנשמה שהוא אלי ולא בעבור ממדת קניני' המדומי' אז ישמע ויקריב ויכתוב לותנו בספר זכרון · והנה השבל בין שוועת ובין קול הוא דים קול מקיר הלב אשר הלב יהמה וישמיע קול דממה דקה כמו רנון ירחין יעשה ואת שוועתם ישמע ויושיעם אלא"י שהוא רק בלב ואין לומר ודברי הקב"ה שומע גם זה · והדברי' אשר רק בחמירה ולא בנשר הלב אז נקרא קול · וזה שאמר הכתוב [קול שוועת בני עמי] בחמת השוועה הוא דבר אחר מהקול שבלבם יען כי נוטל מכח מחמדי עין והקול הרימו מפני ד' · שהקול הוא הד' אין בליון המלכה אין בה · לך בחמת הבעיסוי בהבליהם בהבלי לבר כאלו מ"ו הקב"ה לא יודע רואה ומחשבתם ויכפרו בתשוב' הזה בפל בפלי · כי אני יודע שכוונת' עבר קן בלה קלר ולחמולה בשעווזה עון פלילי כי מעלו גם זה·

וזה שאמר משה רבינו שם אמרו אחתנו בעלה ובלחמנו בחשר ליה ד' ויאמר משה לא תעלה ולא תנגפו לפני אויביכם כי יראתי כי אין ד' בקרבכם פירוש שבקרב מחשבותם אין ד' ואין זה תשובה בחמת · אז בחשר נגפו ומזרו ויבכו לפני ד' אמרו שהבל' סי' משום ד' לך בחמת לא שמע ד' יען כי הוא בקולכם ולא האזין אליכם כי הוא יודע מחשבתכם ·

היום הזה אחל תת פחדך וירחך תחת כל העמים אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך · יש"ם שידוע לדיק מושל בירחת אלקי' כל שמה תחת רגליו כל לבת עמים וכל מחלוכי טבע וזה נסתר דעת האפיקורסים שטועם מ"ו קדמון כי לם ירחה על פני הארץ שים אדם לדיק אשר יפקוד על לבת עמים בחשר עם לבבו ואם השועם קדמון מי ישמע לאדם · ועי"ז טועה בחרן כי יש אלקי' שופט הארץ וממילא נדע לעבוד ד' · וזה שאמר בהתוב היום הזה אחל תת פחדך שאתה תעשה פחד בעולם תחת כל העמים בחקום אשר פעלו כל לבת העמי' וממילא כולם יכירו וידעו ד' ורגזו וחלו מפניך .

ואתחנן

ואתחנן אל ד' · פי' רש"י אין תנון בכל מקום אלא לשון מתנת חינם אעפ"י שיש להם לזדיקי' לתלות בחעשיהם הטובי' אין מבקש' מאת המקום אלא מתנת חינם לפי שאמר לו ואתחנתי את אשר אחן אל בלשון ואתחנן טכ"ד ורבים בחקשו אלא מי הקדמני ואשלם · יעקב אמר קטנתי מכל החסדי' · חזק' בשבם יען אשר תלה בזכות עלמו . ועוד אעפ"י שיש לו מלות ומע"ט בכל זה לא יפח פיהם ושוחד לא יקח מלוה כמו שאחכז"ל בידוע · אבל הכוונה הרבה מיני טבירות יש · יש שטושם ד' מיתות ב"ד ויש בכרת ויש במלקות ארבעי' · ואפלו הלוו הטבירות שווי' קטן בגדול בחמי' · אבל יש טבירות שהם רק בחדרינות חסידות ופרישות יען שחים קדוש הוא לריך להטוג בקדושה ובטהרה להיות נזיר אחיו בחידת טובות בעיני אלקי' ואדם וכמה פעמי' מליצו בדאחכז"ל שאסור לח"ח מפני מרחות עין ואילו הסה בפני עמי הארץ ואחשב לעבירה בעבור קדושת החים אבל לא לאחד הטה וכמו"ש פי' דאחכז"ל [הרואה שילרו מתנבר עליו ילך למקום שאין מכירי' ויעשה מה שלבו חפץ] החים אשר לריך להזהר מפני הטה אם ילך למקום שאין מכירי' לא אחשב לו לעבירה וזה הרואה שילרו מתנבר עליו [מתנבר הוא לשון מחפעל] שרק עליו מתנבר ורק ילרו הוא משל"ב לשאר בני אדם אז ילך למקום שאין מכירי' ויעשה מה שלבו חפץ כי אם לו לב עשור ואם מוחר לו ולא אחשב לו לעון כלל · והנה השל"ה הקדוש פי' דלכן לא נאחל לו החטא הגם שקטן הוא מאוד יען כי הוא קדוש ד' ומטולל בחעשי' טובי' אחשב גם זה לעון אבל אדם אחר אשר יאמר שאעו לא האורי' לא הוה עון כלל · ואלא שגודל לדקתו הוא גורם שאחשב זה לעון אז נוטה דעת האדם שהיוצר שהקב"ה יחסה עליו לדקתו דאם הקב"ה לא יחשוב לו לדקתו אז ממילא אין כאן עבירה · ולדקתו יגיל עליו · וזה כוונת ר"ש [אעפ"י שים להם לזדיקי' לתלות] פירוש החא אשר ע"י כח להם העושם ים להם לתלות [בחעשיהם הטובי'] כי לולא האע"ט לא פי' כאן חא כלל · [אין מבקש' מן המקום רק מחנת חינם

גפי שמעי לו ומנומי את אבר אחון] אם למאר שמעשה עמו למקה יתנם כתניתא אז אני אחון לומו אבל בלא זה אין אני אחון ע"כ התפלל שהקב"ה יחון לומו וכן ·

רבה [אבא שהול אומר זה סימן לתפילה אם כיוון אדם את לבו לתפילה תפילתו נשמעת שנאמר תכין לבם תקשיב אזניך] הכוונה כפי אשר שמעתי מאדמו"ו הא"ם ז"ל שאדוני אבי מפתח ופי יגיד תפילתיך היא תפילה קצרה בנוף התפלה אם זה הוא בתחנה קדושה אז נשמעת גוף התפילה ועז"ן אמר ירמי' [גדר דרכי בגזית נתיבתי עוד] התפילה קצרה הוא נתיב אל גוף התפילה שהיא הדרך מפולם לרבים אם עוד הנתיבה אז ידעתי שגדר דרכי גוף התפילה בגזית לפא"ח וזה שרמז אבא שאול זה סימן לתפילה אם נשמעת לפני ד' לא כיוון לבו לתפילה כמה שאמרו שלמו לתפילה בתפילה קצרה אם היא הולכת בדביקת הנפש אז סימן בגוף התפילה דכתיב תכין לבם שאריך אדם עצר להכניס דרכה לכוון בלב קודם שמתחיל להתפלל ולכן חסידי הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם התפילה וכן ·

שם [ר"ל לוי למה לא נא משה אלא בלשון תחנוני המשל אומר הוי זהיר שלא תתפוס מקום דיבורך כיצד כך אמר הקב"ה למשה ותחנתי את פני אבר אחון אמר לו מי שים לו בידי ורחמתי אמדת הרחמי' אני עושה עמו ומי שאין לו בידי ואחנתי בתחנת חנם אני עושה עמו וכשעה שהי' מבקש לכנוס לארץ וכו'] הכוונה מי שים לו בידו שעבד ע"מ לקבל פרס ק"ל הי' עובד את עצמו ולא יוכל לתבוע גמירת הדין אלא במידת הרחמים אני עושה עמו ומי שאין לו בידי אלא עבד ע"מ לקבל פרס לקבל שכר בעוה"ז אז אני עושה עמו חנם כמו שרמז שם ר"י [אר"י מכאן אתה למד שאין לבריי' כלום אלא בורחו] ומשה לא ביקש בעבור שכרו כי לא עבד ע"מ לקבל פרס והבן ·

שם [אחנוני' יכבר רם אלו בניאי אראיל ועשיר יעשה עזות אלו בניאי תיו"ש תיוב לא בא אלא בתוכחות ומשה ויעש' כאו באחנוני' יעש' אמר ד' אנוו לך קיינו ומשה אמר ואתחנן ותיוב אמר לעתיד לפניו מעשה ופי אלא תוכחות] הכוונה בניאי יאראיל רומי' בעושה ד' ויבינו נדולת ד' ובכל יום ויום הם מתרעשי' בדעת יוסף דעת יוסף אחכות והמה בעיניהם כרעי' ודלים וידברו אחנוני'

אבל בניאי תו"ח יאמינו שיודעי' דעת עליון ויאזו אלקי' והם עשירי' ויעמו עזות והבן ·

שם בעת ההיא לאמור [אמר ר' עזרי' לאמור לדורות שיהי' אחפללי' בעת ההיא שהרי משה אחפלל שנאמר לו לא תעבור את הירדן הזה התחיל אחתנן] הכוונה שרמזו שלא להתפלל כאשר נשמע שהרי ח"ו יכוה רק בעת את בבר אחתיל להגיע כי אז כאשר נאמר לו לא תעבור את הירדן הזה הנם שבבר שמע שד' קלף עליו התחיל רק אז להתפלל ולכך כתיב בעת ההיא לאמור לדורות שיהי' אחפללי' בעשה שהרי ח"ו דווקא והבן ·

תנחומא [דבר אחר הכל כאשר לבל אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע הכל שוו' לפניך אם ורשע אתה אחלה] הכוונה לא אמר משה אחלה בד' רק שיפר לדקות ד' שהקב"ה נושא עין ושובר על פשע ואחריך אפי' עד שאחמלא קן בל בשר לרשע אם לא נאמר לו עוד אחלית בחייו ולאריך אם בשלא שהוא אם כוון אלא ות"ים אז הקב"ה אחלה לומו ולא יעלה עוד והבן ·

שם [ולא ליודעי' מן זה יהושיע שני דברי' אמר לפני רבו שנאמר ויען יהושע בן נון אחרת משה ויאמר אחדוני משה כלאם ח"ל משה מי יתן והי' בל עם ד' נביאי' ואחר בשעשה הענל שנאמר ויעמע יהושע קול העם ברעה ויאמר קול אלחמה במחנה ח"ל משה יהושע אלין בשעים ובטומי' שאחיל את הארון ואין אחם יודע להפרים בין קול לקול אין קול עוות גבורה ואין קול עוות חלושה קול עוות אוכי אומע] הכוונה כי הי' מן החכמי' בעולם אשר אמרו שאין טוב להחיר עיני המון עם בחכמה ובתבונה ודעת רק הפרידי' בעם ידעו מביניה ודעת והמון עם יאמרו בערי' ופחחים כי אז טוב למלך ויכון מלכותו בעת ושאחן אבל החכם הגדול יאמר אבל העם יהי' חכמים ונבוני' ויבינו אם הרחם לא יעשינם בדרך טוב ואם הוא יהיו' במישור ידעו בלבם כי לו יאחה אחלה ויברכו לפניו בחימה ובכבוד דטוב נערת אבם מהכות בשיל אחה וזה שאחרה אפו אל יהושע שנם אלדד ומידד אחנבאי' בחחנה ויקם שיבלאם משה לא אחרה אפו על נדולי אקרי לב הכ"ל אשר ד' אחן רוחו עליהם רק זאת אחרה לו שגילו נבואתם בחחנה לא נאה ולא טוב זאת אבל החחנה ידעו אם אחרשי' ואופטי' יודעי' אבל משה הביא לא אי אחרוי' שידעו בל החחנה אבואת ד' אי יחן ויהי' בל עם ד' נביאי' שבילם ידעו אם שאני יודע

שזו הוא דבר נקל להיות מנהיג אם כולם נכיתי' שהוא סימן שהמה מכמי' שלזין היכולה שורה אלא גבור עושר ומכס והכן אלכל בלחמת אם כח ליבא וליתן בעלות מלחמה אז אין רלוי' שכל איש ואיש יוכל לדבר בו וידע אמה ועל מה נעשה המלחמה ואיך תהי' המלחמה כי אז יפול האם שדוד בפי' העקידה [באין עלה יפול האם ותשועה בכח יועץ] כמו אם אין עלה כלל יפול האם [כי עלה וגבורה למלחמה] כן יפול האם אם התשועה יבוא בכח יועץ כי רק מהי מספר יהי' היועלי' עכ"ל ובעבור זאת נפל תכסלוס יען כי הוסיף עוד לבאול לחיבי התרכי ולא שמע לעלת תחיתופל בלבד כמודע והנה יהושע אמר קול מלחמה בתחנה שהעם יאמו ויתנו לזה דרך יפי' המלחמה אם יבואו ליהם התרן וע"ז השיב אתה תהי' מנהיג ועליך נשענים ואין אתה יודע להפריש בין קול לקול לכי זה הדרך ליבא עלה בהמון עם אין זה קול עזות גבורה ואין קול עזות חלושה שיעזו אם לחלוש אם לגבור רק קול עזות קול מורדי' ופושעי' נגד מורה הדרך ועי"ן מדרש שם קול מחתקי' לע"ז והכן זה.

שם [ד"ה לא לחכמי' לחם זה משה שנאמר פיר נבוריס עלה חכם ואומר לחם לא חכל] הכוונה כי הלומר חכמה כדי לעשות קרדום לחתוך בה אז בשעה שעוסק בחכמה מיד מתעצל שיזכור שמתיך זה יפי' מתי' ושתרית בתיך חכל משה למד רק לס"ם ולא לעשות קרדום לחתוך בה ורמז התורה שלא חכל לחם ולא שתה מים מלבד שלא יפי' תכליתו להתעסק בו גם זאת להיות לו רק מתי' ושתרית בתרן שהוא לחם ומים גם זאת לא יפי' בדעתו וזה רמז המדרש לא לחכמים לחם שאין בדעתם לאכול לחם מחמתם כמו משה שנקרא חכם שלא חכל לחם ומים לרמוז שלמד רק לס"ם והכן זה.

אתה המילות להרחות את עבדך את גדלך ואת יד החזקה אשר מי אל בשמים וארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתיך · יל"פ כודע דברי הרמ"בן כי כל המלחכי' ולכח השמים ולורות המסתרים למעלה המה נקראי' אל שהוא לשון כח ותילות · ושמי"ת נקרא אל אלים · וכן נקראי' המלחכי' אלקי' והקב"ה אלקי אלקי · והנה גדולת משה רביגו הי' שהי' מופרש משאר נביאי' ופי' בעל הקדה [משה ואהרן בכהניו] שהמה יושבי' רחוק' במלכות שמים אשר תמיד נעשה רלוסם משה"ת מבלי תפילה ותחנוני' [התפאר עלי למתי] וכן [שמואל בקורתי שמו קורא" אל ד' והוא יענם] דפמ"ת ומשה רביגו הי' גדול יותר מכל המלאכי' אשר אי אפשר להם לעמוד בעולם ולעשות אותות ומופתי' רק בפי אשר ילוה אותם הקב"ה אבל משלמת אין בשם כח ולכן נקרא מלאך עומד אבל משה רביגו לכל המורת הגדול ולכל היד חזקה אשר עשה משה · וזה שאמר הכתוב [אתה החילת להראות את עבדך את גדלך ואת יד החזקה] שאלק כבודו וגדלו לעבדו והוא שהקב"ה אמר [אשר אי אל בשמים ואין אשר יעשה כמעשיך וכגבורתיך] לעשות אותות ומופתי' כמו משה אשר הוא שכח גדול מאוד ולא זכה זה שום מלאך ושום אדם · ע"כ [לעיברה נא] אבוא ואראה אלץ העובה להראות כי גם שם המפ"ל הקב"ה את האדם על כל העולם ·

וית'עבר ד' כי למעבכם · יל"פ עפ"י אבל"ל שהקב"ה רחם על בני ישראל אשר אמו במדבר שמשה יקח אותם עמו בתחי"מ כי הלריק ירחם טוב לגלן מרעיתו אשר בזל על מי מריבות וזה ויתעבר ד' בי למעבכם לעזב לכם · או כפי' אבל"ל שמיתת משה וקבורתו הם על אט בני ישראל שהקב"ה יהים עיניו על מקום קבורתו והכן

עדה רחם הפסנה ושם עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה ורחה בעיניך כי לא תעבור את הירדן הזה · יל"פ כפי אבל"ל שהקב"ה הרחה למשה נפלות ישראל בארבע כנפות הארץ מפוזר ומפורד בין העמים רק לעתיד יבנים אותם למי מנוחות ואמרו עיד אלמלא משה נכנס בא"י לא הי' ישראל יולאי' בגלות · והנה ידוע דברי אבל"ל שלריכי' בי"י להיות בגלות ומפוזרי' בד' בנפות הארץ לקבל גרים ולפרסם אמונת ד' בכל העולם שיהי' ד' אחד ושמו אחד : ואם משה יבנים לארץ ח"א הי' מפוזרי' בארבע פינות עולם · וא"כ מזה רלו' שא"א לבנים ע"כ אמר לו [שא עיניך] תן עין השגחה על ימה ולפונה ותימנה ומזרחה ורחה בעיניך בעין שכלך שכל' לריכי' להיות שם בגלות וממילא תבין כי לא תעבור הירדן הזה ·

מ"ו עלה רחם הפסנה ושא עיניך [שמי רחות הן אחת רחי' של מעלה ואחת רחי' של מטה לעד בתברסם הוא אומר שא נא עיניך ורחה מן המקום אלר אתה שם רחי' של אחת · במשה הוא אומר עלה רחם הפסנה ושא עיניך זו סיא רחי' של מטה] הכוונה ברב תרם עיניו לא יסבעה

כשו"ז כי יכסוף עוד בכל אשר ישלוט בו עיניו [עיני רשעי מכלכה] כתכ"ל וירע עשיו וירע המן וכדומה אבל הצדיקי' אשר שולטי' על יצרם המה יפה עיניים כי עיני ד' אל צדיקי' עוב עין הוא יכורך רק כמו וירע יעקב וירע פנחס ולא יבקשו בעיניהם דבר אשר ימנע ד' ממם · אבן כ"ז בהסגות עיניי עוש"ז אז צדיק אוכל לשובע נפשו ולא יבקש מותרות אבל בצרכי נפש אז גם הצדיקי' יקנאו ויתמדו מאוד מאוד כי קנאת סופרי' תרבה חכמה והוא חל תלפיות שבל עיני' אליו פונים והנה הש"ית הרחה לאברהם · אשר הבטיחו שזרעו יהי' כחול הים · ארץ קנן כארץ ישראל והי' רצי' אל נחת כי די בזה · אבל משה רבינו חמד לבבוש לא"י לקיים המלות שחלוי בה אז אי' גם למשה רצי' אל נעבר והבן ·

שם [הרחה לו אשתו אל לוט דכתיב כאן עד לוער ושם כתיב לוט בא לוערה] הכוונה היא הביטה לאחורי' כעבור בנותי' ושבלה אותה מיתה אשר קרה לסדום ועמורה רק להבין עליהם כך במשה רבינו ארצה לבוש לא"י וכל הדור שהוליא ישומו כמדבר אחכז"ל ביקוביט פ' אקת משל ברועה שמתו כל צאן שלו ורועה לבוש בשלין של מלך כך משה אמר הקב"ה פ' רבוע הולחת ומתו שבב בלדן ויתת רחמי עם יש"ע ומדרבה הוא עוב שיפול הצדיק ויהי' נרחה שמסר נפשו עליהם כמו [הלבי ישראל על כמותיך חלב לך נפלו ניבורי'] אז כאשר מוסר רחם ישראל נפשו להיות חלל ופעלו שנפלו גבורי השונא אז הוא לבי וכבוד לישראל · לכן הרחה לו הקב"ה משתו של לוט שלריך למות במדבר בעבור בי ישראל והבן · ועיי' במ"י פ' לך [לאחר הדברי' החלה ירא אברהם שיעשה לו כאשר עשה לנח ע"ז הקב"ה מנה לא העמדתי מגיניס של לצדיקי' ממך אני מעמיד מגיני' של לצדיקי' ולא עוד בשעה שבניך בחיים לידי עבירה ומעשי' רעי' אני רואה לצדיק אחד שיכול לומר למלה"ד די אני נוטלו ומכפר עליהם] הכוונה בי גם לא ה' מנטיג הדור שאין ערבות לב"ג לכן נתקייס בו [הפיך רשעי' ואינם וכית לצדיקי' יעמוד] דהוא נשאר שים להם ערבות זה של זה אז נהפוך שם יאשר הצדיק אי יהי' לו לבזיון כחכז"ל בירמי' שלא רצה להגיד לאבות תורבן הבית וגלות ישראל שיאמרו אוי למנהיג שבך עלה בימיו וזה שאמר הקב"ה שממך אני מעמיד מגיניס שיהי' לצדיקי הדור ולא עוד אם יחטאו אני נוטל לצדיק אחד ומכפר עליהם שלא יבושו בני ישראל אלא הוא נוטל עליו לשמת בני ישראל והבן ·

מ"ך [הקב"ה הסיב למשה יוסף הודה בארצו גונב נוכבתי מארץ העבריי' נקבר בארצו אתה לא הודית בארצך לא תוקבר בא"י] הכוונה כי בכל בני אדם יבוא הפשם בשבך עם הגוף ואז פועל אדמה בפרה על הפשם ולזה מסונל שפר מ"י [וכפר אדמתו עמו] וגם ביוסף הצדיק ס' אמות בו הפשם עם הבשר ולריך תיקון עלמות ולזה נקרא שמו שהוא מארץ העבריי' אבל במשה רבינו ס' הגוף נפרד מן הפשם · ובעבור בן הסביר העקידה פ' וזאת הברכה לא עלה משה השמימה כמו אלי' הבביא יש"ם · וזה שיוסף הודה בארצו שמשפר הוא ולבן ס' לריך לשיות נקבר בארצו אבל לא בן משה רבינו שלא הודה בארצו רק ס' מובדל מבל וכל הפשם מן הגוף לבן לא נקבר בא"י והבן היטב ·

ובודה יובן דברי מכז"ל [ולא בל יובדי דומה מ"ל הקב"ה למשה בל הבריות יובדת לשמול ואתה עומה שנאמר עלה על הר העברי'] כי בשאר לצדיקי' נקרא המיתה יבידה שמורידי' חלקי לפשם ג"כ בקבר אבל אלי' היא שברוח יש לו לחלקי' והלדמה תשיב לארץ בי ממנה לוקחה והבן ·

שם בבל קראיו אלי' [יענך ד' ביום לרה ישגבך שם אלקי יעקב משל לאשה שיושבה על המשבר לילד והיתה מלטערת לילד אמרו מי שעתה לאמך הוא יעתה אומך בך אמר דוד ליזרעאל מי שעתה ליעקב הוא יעתה אתבם מה התפלל יעקב ועשה שם מזבח לאל העומה אומי ביום לרתי אף את יענך ד' ביום לרה ישגבך אלקי יעקב] הכוונה בקילור הקב"ה מושיע תמיד ליזרעאל בעת לרה אבל בתנאי אם יקבלו בחמת לשוב בתשובה שלימה שגם אם יהי' רוומה להם יאמינו בד' ולא בפרעה דכתיב וירא כי היתה רוומה ויבבד לבו כי בשקר ותרמית לא ירוצה ד' כי הוא בוחן לבבות וזה שרמזו שבאופן זה יושיע ד' אם יביבו בחמת לשבור ביום טוב אז הבדר והבן ·

שם כי תוליד בנים ובני בנים [זש"ה ברוסם בן אתאו לי שהרביתי להם ארלות בן אתאו לי מביין שנאמר גם מזבחותם בגלים על תלמי שדה ד"ל בל שהרביתי להם עשר בן אתאו לי מביין שנאמר בספם ושבבם עשו להם עבי' ד"ל בל שהרביתי להם מלבי' בן אתאו לי מביין שנאמר בל מלביהם נפלו אין קורא בהם אלי ד"ל בל שהרביתי להם בנים בן אתאו לי שנאמר כי תוליד בנים ובני בנים]

הבוונה

הכוונה בקיצור ברמזו שד' מרגלות בגעי' מו תרכב
תכות ניזקי' הם המה תאר עליהם יתעלו כית
ישרחל (א) תומרי' תכותיו לא ס' לפס נחלות שדה
וכרם וכי' יכולי' לפמור שכת ולא להלוות כריבית
תבל תמו שים לנו נחלות תרגות מ"ע לפמור שכת
ויו"ע תו שלא ללוות כריבית וזה שהרבית לפס תרגות
לכן תטמו לי (ב) תומרי' תכותיו היו לליס ורפיס
כל עפקס ס' מפה ומתן קטן מפכיל ס' נקל לפס
לפמור שכת ולילך לביהכ"ס ולקבוע עתים לתורה
תבל כי הרמיב ד' לנו כעפק ומפחר וקנין תז מ"ע
להיות כמותם וזה כספס וזהכם עשו לפס עלגיס
(ג) תומרי' תכותיו ס' מבוז' וספלי' ס' כעבדי'
כתרן לא יפאו לכפרות למפטע לא ס' קרובי' למלכות
שריס ופמיס וסגניס תז יוכלו לדבר יהודית ולילך
כיהודי' הם וקטותיהם וכגותיהם לסיות מוכדל ומופרש
בלשונם וכמלבושם וממותם תבל תגאו יושבי' כספר
המלך והשרי' תז תמו לריבי' להיות כמותם וזה שהרבית
לפס מלכי' וחטאו לי (ד) תומרי' תכותיו יפאו
בדד וגזירי' מעט כניס הוליד ותותם סגדילו על
ברכי ת"ח המה ס' מיניקת ותאב המגדל תבל עבשיו
גדול הנרכי' על גידול כניס ולכן כל ערמה וכל
מחבולה וכל פפנות גבול הכל בפכיל הכניס
וזה בפכיל שהרבית לפס כניס.

מ"ו כלר לך [לרות לכור לרה תיו לרת ירד לרם]
הכוונה כ"ז שתומה בתחדות וריעות שתים
תת רעהו יעזרו תז כל כלי יורר לא יצליחו להפתים
תותם ולהתיד שמה תבל תס תלק לכם זה פומה
לכרתו וזה לבלעו תז תפתתם בהם תום כם והמה
כמון לפני הרוח ויתבדו תהר וזה לרת לכור כ"ז
שהם תבור ולכור כתפכול הכופר לא נתפב לרר' תבל לרת
ירד שים לבל תחד לרה בפני עלמו תז הוא לרה והבן.

רבה [מתוך ה' דברי' ינחלו ישרחל ממלריס
מתוך לרה מתוך תפובה מתוך זכות
תכות מתוך רחמי' ומתוך הקן מתוך לרה דכתיב
ויתמו כני ישרחל מתוך תפובה דכתיב ותעל שוועת'
מתוך זכות תכות דכתיב ויזכור תלקי' בריתו מתוך
רחמי' דכתיב וירח תלקי' תת כני ישרחל מתוך
קן דכתיב וידע תלקי' ולף לעתיד לבוא תין ינחלו'
תלא מתוך חמשה דברי' ממתוך לרה דכתיב כלר לך
הרי ממתוך לרה ושבת עד ד' תלקיך הרי תפובה
כי תל רחום ד' תלקיך הרי רחמי' ולא ישבח
נרית תכותיך הרי זכות תכות הושיעני תלקי ישעתו
וקבציו מן הגויס הרי קן] :

(א) מתוך לרה דכתיב ויתמו כני ישרחל · הכוונ'
לתרס תשר שרי המר לו מתוך ושלח כו
עכרה וזעם משלחת תלחכי רע' על שפל שדוד
ולא יוכל קום ר"ל תז רבו המתפרלים יש תשר
תומרי' תלקי' תמר לשבון כישרחל ושם עוזו ולא
יפפוט על יושבי הארץ ולא ישמע לעקתם
ותפילתם · ויע נפשו לשכול עד כי יומו יבוא לשוב
כתרן כתשר תמר תיוב בק' כ"ז [הלעקתי ישמע
תל כי תכות עליו לרה] שמרוב לרות כשר כהשגחת
הבורא ושיבל היפורי' כלי הרמת קול ותפילה לד'
כי שיער בנפשו שזה שכל ולתים כזה לא יושיע ד'
תלרותיו לא תותו קרא ולא ביקש תלפניו לשלות
עזרו תקודם תבל תים הירא תת ד' תקבל הלרה
בשמחה וכטוב לבב ויתבזב כי השם שלומי דרתמת
כתשר תמר דוד השלך [לר ושליך תלחוי תלותיך
שעשוע] שתיבב שהלר ושלוק השם תלווי' תד'
ולכן תשעשע בהם · תבל גם תם השים יתשוב שהמ'
מיד ד' ולא יתפלל לד' שירפא חותו לא ישלם עוזו
להושיע · וע"ז תמר דוד [שלחתי הכלי שלו ותלי תל
ד' בטחתי] שפושע מי שילך תחרי השכל שתמיד
כפיו ותלי תל ד' בטחתי שיעשה כטוב לפניו ולא
יתפלל לד' כלל שיושיע לו כי השלם לריך לבקש
ושלחן פני ד' שיפור ממנו שכע תפו . כתשר תמר
עזרי' שכינת בדה"י כ' קט"ו [ויתמר לו שמעוני
תפע וכו' יהודה וכניתין ד' עמכם כהיותכם עמו
ותם תדרשהו ימלא לכם ותם תעזבוהו יעזוב לתכם
וימים רבים לישרחל בלא תלקי תמת ובלא כהן
מורה ובלא תורה וישב כלר לו תל ד' תלקי ישרחל
יבקשהו וימלא לכם] שהזהיר תותם שלא להשליך
הכל תל ד' שהוא יעשה כטוב בעיניו שהרי ימים
רבי' שימי הלער רבו תבל תם יבקשהו ושבו ודרשו
תל ד' תז וימלא להם · שהשי"ת מבקש שהחולה
והנדכא יתפלל תל ד' [כלרה קרתת ותחלף ותכבדני]
ומכ"ש שתותם שמוסרי' שהכל כדרך הטבע ולמה יקרא
תל ד' להם כוודתי תין תקום שיושיע ד' להם ·
תבל מי שמתמין שהכל תד' ומתפלל תליו כח לו
היושעה מתוך לרה שתלקי' מכסך הרשה לטובה
כתשר תמר דוד [לרות לבבי הרחיבו ממלוקותי
הושיעני] שנוף הלרות מרחיב' · והשה כמלרי' ס'
כמה מלות שיש שלא לעקו ולא תמחו כעבד תשר
עליו כבלי כרזל שלא תלחו לבו לנחת ·
תבל כעת שבא הזמן שהרגיזו כלרותיהם ויתמו
כני ישרחל תל ד' תז כח היושעה · וכן לעתיד לבוא

שיעקו לא ד' שיושיע יכול להושיעם מתוך הצרה ·

(ב) מתוך תשוכה דכתיב ושבת עד ה' אלקיך כל הנבואות הקיצור הפר מלך לישראל בגלות הוא העבודת אלקי' כדאמרי' בגמ' יהודה משוי מרוב עבודה זה תורה ומצות אבל לא יכלי' להתעסק בגוים כי אז ילמוד ממעשיהם ולריך להפריד מתו"ם ובחמת זה הי' הבטחת הקב"ה [כי גר יהי' זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם ד' מאות שנה ואח"כ יצאו וגו'] הבטיח להם שזרעו יהי' לדיקי' יראי' ושלמי' פי' שלא יתערבו בגוי' לפיות להם לאחר רק יתפרדו מהם בלבושיהם ולשונם ושמם ויזכרו על ארץ הטבחי הקדושה ופי"ז יתגרו בם המלרי' ויחשבו רעה עליהם שהם יקרע מלחמה יתוספו גם הם על השונאי' ויעלו מן הארץ אל מ"י וזה שגר יהי' זרעך בארץ לא להם פירשו שאין זה מרלם ולא יבקשו להיות בהם תושב וזה יגרום ועבדום ועינוי אותם ד' מאות שנה · אבל ט"ב יאמר ברכום גדול · וכן בכל דור ודור עומדי' עליו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם שם הבני' יבזו כל כבוד אשר רוצי' התו"ה לכבדם בעבור כבוד ד' · וזה פירוש בלעם את ישראל [הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב] שבני' בעלמם יבקשו לבטל בדד מופרש מחירות המדינה ובגוים לא יתחשב שאין שומה לעלמו חשיבות עמהם ועל ידם כי משער בפשו שאין שלחה בשלחת הלא · ולריך להיות כל תפילתינו שיגאל ד' אותנו בעבור כבוד ד' המחולל ולא בעבור חסרון חירות הגוף [לא למו ד' לא למו כי לשמך תן כבוד] כי העיקר רק בעבור קדושת ד' ותורתו וירחמנו כאשר אמר הכתיב בדה"י כ' ק' כ' [אם תבוא רעב חרב שפוע ודבר ורעב נעמדה לפני הבית הזה ולפניך כי שמך בבית הזה ונזעק אליך מלרותינו ותשמע ותושיע] שבגם אם יבוא לרות השונא ניעב כמו בחרב ודבר ורעב ר"ל בכל זאת לא נעמוד על קיום נופינו רק נעמוד לפני הבית הזה ונזעק אליך מלרותינו שקול תפילתינו יגיע אליך אז אתה תשמע ותושיע · וזה שאמרו ויאמרו בני ישראל מן העבודה שעיקר גלותם בא מן עבודת ד' ויזעקו מכובד הגלות אבל ותעל שוועתם אל אלקי' מן העבודה שעיקר לעקתם שהיום יכולי' לעבוד ד' בחוות נפשם · ומזה מוכח שמתוך תשובה נגאלו · וכן לעתיד לבוא ושבת עד ד' אלקיך ברולי' לשמוע רק בעבור כבוד שמו ברולי' בתשובה שהיו יכולי' לעבוד ד' בגלות ושם ·

(ג) מתוך זכות אבות דכתיב ויזכור אלקי' את בריתו הכוונה הרחק אשר בחר ד' כמו יותר יותר מכל העמי' אשר על פני האדמה הוא העוסר לב אשר כמו שהם הגם שדבקה לארץ בעניני בתאוות גופניות בכל זאת שמה לעשר נפשינו לעבוד ד' בכל כוחותינו [כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב] כי שורש טוב מושרש כמו ע"י תולדות אבות הקדושי' אשר בשעת חותית השמים יתפוך כל איש בליעל ורע מעלליו לעיני עובד ד' שוחר טוב ומבקש ד' כדאמרי"ל [אחורה אחי ואלוה אמורה אחי בשעשי ואלוה אחי בשעשה אבות] כי בחמת יש תקוה לכל איש ישראל לשוב בתשובה שלימה לפני הקב"ה כי שרשו טוב וכל חוזר לשרשו · וזה לדעתי פי' הפסוק' בפ' שמות [ויאמר משה הגה אנכי בא אל בני ישראל ואמרתי אליהם אלקי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם ויאמר אלקי' אל משה אקי' אשר אקי' ויאמר כה תאמר לבני ישראל אקי' שלחני אליכם ויאמר עוד אלקי' אל משה כה תאמר אל בני' ד' אלקי אבותיכם אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב שלחני אליכם זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור] הכוונה אליהם שבכחו של ד' ישראל ידעו שמות הט"ת כפי פעולותיו הוא נקרא שדי שאמר לעולמו די · לכלות כל מחת רגליו · רמוז ברמוס על בריות . השם הוי' שמהווה כל הוויות אדני שהוא אדון כל · וזה יקשה לישראל לדעת שמו בחיוב זכות הוא נותל תותם כי השם ידעו שאין לשם זכות עלמם · ואמר הקב"ה שיניד להם שהוא לופה ומביט עד סוף כל הדורות שם יודע שלעתיד יעבוד האדם אותו מקדים לו לעשות טוכם וזה אקי' עם השים אשר אקי' בעתיד כמי שאני יודע שהוא יקרא בשמי כאשר תעשה לו טובה אני מקדים לו גאולה וישועה [ברם יקראו ואני אענה] בכל זה הי' עוד ס' בלבם שם השם כמדריגה זו שלאחר הגאולה יעבדו ד' שכם אחד ולא עכשיו השם רש' כאנשי מלרי' ואמר לו עוד כה תאמר אלקי אבותיכם וגו' שלחני אליכם שבעוה"ב בכם יען כי אבותיכם הי' קדושי עליון עוד לא ניסע יתרם מעמכם כי קודם ישראל לד' זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור . כי זכות אבות בלבד לא יועיל לאדם בלא מעשיו הטובי' כמו שפי' בפ"ח בשם אחי ר' יעקב שלוס ז"ל דברי מכז"ל ישראל ומשלו לנשן מה נשן היא אי' וכשהן על עלים הממים כך

ישראל

ישראל שרק אם נתנו טובי הכפל להשתעבד על זכות אבות. וזה שאמרו מתוך זכות אבות שהש"י ידע שהשורש אשר הניחו אברהם יצחק ויעקב מושרש בתוך כל"י ויקבלו התורה וכיוצא וכעבור זה פרה ורבה שנאמר ויזכור לנקי' את בריתו אשר כרת את אברהם יצחק ויעקב. וכן לע"ל הנס שלח נהי' כדתי להגאל יגאל לותני הש"ת שכתיב מעשיו אחר הגאול' ויזכור שנאמר כני אברהם יצחק ויעקב.

[ד] מתוך רחמי' דכתיב וירא אלקי'. הכוונה בקיצור אם הקב"ה גוזל את ישראל טפ"י מעשיהם הטובי' שרצוי' לגאולה אז הוא גאולה חמיתי' אבל אם הקב"ה גוזל רק בעבור שלא יכולו עוד להתמהמה אז המקבלי טובה יבלו בגולה מחדש על כל העוונות אשר ד' מביא עמהם בלי מעשים טובים. וע"ז רמזו חכז"ל כל גוזל אינה ויאמר פקד פקדתי הוא גוזל ממתי. שאפשר רבינו אמר עד אתה הי' גלות הגוף וגלות הנפש תחת יד מצרי' ואתה אומר ד' להעלותם מיד אל ארץ זבת חלב ודבש. גם זה הוא פקידה גלות מחדש לפני אתני בני לב לאחוז בהמה דכפופא ודבר זה נכנס בחזנם. וזה רמז יחזקאל הנביא ל"ט [וידעו הגוים כי בעונם גלו בית ישראל על אשר מעלו בי ואסתיר פני מהם ואתנם ביד לריהם ויפלו בחרב כלם בעומאתם וכפשעיהם עשיתי אתם ואסתיר פני מהם. לכן כה אמר ד' אלקי' עתה אשיב את שבות יעקב ורחמתי כל בית ישראל וקנאתי לשם קדשי ונשו את כלימתם ואת כל מעלם אשר מעלו בי בשבתם על אדמתם לבטח ואין מחריד] הכוונה בתחילה אשר את עיניהם מפשיל גלו ד' אותם בין הגוים, למילר להם בחרב נוקמת אבל כאשר נשאו עיניהם לשמים יספיק הקב"ה הקטרה וישיב שבות יעקב וישבו לבטח ואין מחריד וגם זה בפרת עונות שישאו כלימתם שישבו ואין מחריד כי הלא ידעו כי מעלו בד' והכן וזה שרמזו מתוך רחמי' שהקב"ה ריחם עליהם בלא מעשיהם הטובי' שלא יקחו הגוים עוד נקמתם בהם רק המה תחת יד אויביהם כאשר יסר איש את בנו וגו' והכן.

[ד] מתוך הקץ דכתיב וידע אלקי'. הכוונה כל פעולותיו של אדם יש להם תכלית מוגבל אשר בעבורו נעשה הדבר וזו כאשר יגיע אליו כבר כאלו אבר עבודתו כי הלא פעל כל זאת רק בעבור להשיג דבר זה. אבל לא כן בעבודת ד' אם ירא אדם

לעמוד לרעת לעבוד ד' לז מלבד אשר על נוף המלות אשר יעשה לז אחר הלימוד כדת יקבל שכר אחר על כל הלימוד יקבל שכר. וע"ז אמר דוד [לכל מכלה רחיתי קץ רחבה מצוותך מאוד] לכל פעולה המביא לאדם להשיג דבר רחיתי קץ הסוף דבר בלבד אבל רחבה מצוותך מאוד שמתחילה ועד סוף הכל נחשב לעבודת ד'. כי סוף הדבר נקרא קץ אם הביא לאדם דבר טוב וזה אמר אחיו כ"א [קץ שם לחושך ולכל תכלית הוא חוקר] שהקב"ה שם בתוך החושך סוף הארות ומלוקות קץ יען שלכל תכלית הוא חוקר שמתוך היסורי' ילמוד אדם דעת. והנה ידוע דברי חכז"ל בברכות ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולם ע"י יסורי' תורה ג"י עוה"ב. ועל שקיבלו ישראל את התורה הוצרכו לסבול גלות ויסורי' וזה הוא מתוך הקץ שכבר שבלו יסורי' כדי וכח התכלית לקבל התורה. וכן לעתיד לבוא יזכו ישראל לאה"ק עולמות נריכי' לקבל הגלות בתוך העניים. דכתיב הושיעני ה' אלקי ישעי וקבצני והצילני מן הגוים להודות בשימיו תכי"ר.

שם וידעת היום והשבות אל לבבך [מהו והשבת אל לבבך אמר ר' מאיר אמר הקב"ה אתה ולבך יודעי' מעשים שעשית ויסורי' שהבאתי עליך שלא כנגד מעשיך הבאתי עליך] הכוונה אחר ד' הוא שלא מצינו לאדם בחוסן שכיכר חטאיו ועוונותיו מזה כנגד מזה בחוזו אבר שחטא לו יסורי' ידועי' על עונו' ידועי' כי לז הי' מביאים לעיני כל רוחי שאם לדעת אם חטא ואם שאפשר עונו עליו רק ד' מצינו שלא יוכר החטא וע"ז צריך אדם ליתן שבח והודאה על טוב ההוא אשר מביא ד' עמו וזה רמזו אמר הקב"ה את ולבך יודעי' מעשים שעשית ויסורי' שהבאתי עליך על חטאי' ועוונות שלך אם שלא כנגד מעשיך שלא תכלם לעוה"ב והכן.

שם לז יבדיל משה [אר"ת כיון שברית משה המחיל לומר שירה שנאמר ויאב בארץ מדין ויאב על הבאר מה ישראל אומרי' שירה על הבאר אף משה אמר שירה על הבאר] הכוונה שאמר מיד בשעת בריחה שירה הגם שלא ידע מה מהי בסוף בכל זאת בטח בד' שאמתו לא תלוי רע בפי' אמי אמר ר' זוסמן ז"ל [הקורא הלל למפרע לא יצא ידי חובתו] אם יאמין לומר הלל עד לבסוף שראה שמרעה יצא טובה לו י"ח רק יאמין בד' דפח"ח ומשה רבינו מיד אמר שירה שבכל לטובה ולהצלחה והכן.

ושמרתם לעשות כאשר צוה ד' אלקיכם אתכם לא תסורו ימין ושמאל.

י"ם עד"ח למוסכם מכל חכז"ל שהקלות הוא גרוע של מלדק הרבה ואל מכשע הרבה רק דרך הממוצע הוא הטוב. [אל תט ימין ושמאל הסר רגלך מרע] פי' העקידה שזה אמר שלא יטה ימין ושמאל יסיר רגליו מרע וזה שאמר ושמרתם לעשות כאשר ציוה ד' אתכם רק כמצוי זה שלא תסורו ימין ושמאל והבן.

רבה שמע ישראל [ז"ש יהא ד' בני ומלך ועם שוני' של תתערב ח"ו בעם הקב"ה על שלמה בשאמר פסוק הזה ח"ל דבר של קודם שמו היית אומרו בלשון נוטריקין ועם שוני' אל תתערב מלי חזר ופי' את הדבר יש אחד ואין שני גם כן ואם אין לו אין לו אלא אם אמר שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד] הכוונה יש יראי ד' בשאר לאומות נגד הפושעי' כוסי' לומר בפיהם בשאר בלבם מתמוה ודם רק יחכמו לדבר ברמז להטות מדרך הפושעי' והמורדי' ומנקשי' במכשה למלוח תן גם בעיני החדשי' והמנקשי' התחדשות אחל לא ידבר בשפר משפט מה שדת ומנומת ישראל יבקש שלא להתערב עם הפושעי' בשמי רשיות אשר אינם יהודי' ולא נוצרי'. אחל מיוכס לומר בפיהם שאין אלו אמי' על בן ואם אם לא יהי בדרך אמת כי אין לנו רק ד' אחד. וזה ששלמה אמר יהא ד' בני ומלך שאפן שיסי' יהא ד' אחל יסי' עבד נאמן למלך ופחד שמא יבוקש מאר המלך דבר נגד הדת והאמונה מה יעשה אז ונמר דבריו [עם שוני' אל תתערב] אשר רמזו עם בתדרש [שאומרי' יש אלהי שני] ובעם הקב"ה דבר של קידוש השם דברת בטוטריקי' שים לפרש [בשונה הלכות אל תתערב] - ע"י סוטה. דבר של קידוש ד' צריכי' לפרש בלי היטב שלא יעשה בו אינם וחזר ופי' [אם אחד ואין שני] ברק שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד שאחויב אדם למסור נפשו ולא יבי' לו פחד כלל כאלו אין לו אח וכן והבן.

שם [בשעלה משה למרום שמע שאלהי' אומרי' להקב"ה בשאמ"ו והוריד אומה לישראל ומה אין אומרי' בפרסי' משל לאחד שנתן קוזמי' מביא המלך ונתן לעשתו ות"ל אל תתקשט בפרסי' אלא בתוך ביתך אבל ביו"ט שישראל נקיים שאלהי' שרת אומרי' בפרסי'] הכוונה דעיקר קבלת מלכות שמים הוא לעבוד בשאחה ולקבל בשאון ובריחה שאלהי' שרת שכם שמים ושאחי' לעשות רצון קונם ופיהם אחיד בהלל ושבח והנה שמע ישראל הוא קבלת מלכות שמים לכוון כל איש ישראל לאמיר בפיו לפני ד' שלא להמיר דתו גם אם יוקח בפיו ממנו בכל יסורי' ובכל מכאובי'. אחל לא די בזה אם לבו נאחם ובשבר רק העיקר הוא לעבוד בשאחה ולבבך עליו נהלל ורמה רק בע"ר כל השנה אשר דבק לארץ בעיניו בתאות עוה"ז אז אאחזו אחוז בתאות היצר אשר רק הלב בשאשנותיו הוא עוב אחל הא'לוהית מעכב לפי' הרשב"ם מכין חומו עד שיאמר רוצה אני שאחור שבעיסה מעכב. אחל ביו"ם שאסור בם' העיסים ואדם נכנס במקום הקדוש ופוגם אחל עסקיו להשתחף בפשו לפני ד' אז הוא חוזר לשורש הקדושה ומכוון למסיר נפשו לעבוד ד' וקדושת תורתו ואז יוכל לגלות טוהר לבו לפני כל. וזה שאמרו שאשה רגילה שמע שאלהי השרת אומרי' בשאמ"ו שאקבל' מלכות שמים בברוך וגילה לישראל שעיקר הוא לקבל הכל בשאחה. ואשה אומרי' בלחישה יען שהוא נגד מבית המלך שלין זאת מצוי אלא קרון מאומר לקבל בהכנה ובשאחה מלכות שמים ולא הלב בשאר הוא מזרע קודם אחל המיוכיות הוא כותל מבדיל. אחל ביו"ם שאדם פרוש מאחות עו"ז אז נגלה טוהר הלב שזרע קודם מאלחם ואשה כאלהי' והבן.

פיפרי ככל לבבך [מכאן אי' ר' יהא' אומר בכל הלבבך שיהא שכך אשה בשרשה מוגה ככל הלבבי' שהשביעו את ישרש בשרשה הרימותי ידי בשועז אי ד' שבאי עד בוקר בדוד ויאמר אי ד' כי אם ד' יגפנו או יומו יבא ואלחם הוא אומר אי ד'] הכוונה כי רב מאוד מאהבו של ישראל לקב"ה שגם רב אדם קשור בו ומבלעדו אין אי"ם עוסק בשאה ואחן כוחה בית או נושא אשה ויוסף עוד ברוב מצות נכנסי' בגבולו כי מלוה ליאשא אשה ולבקול ולשאות בשבחות וימי' טובי' ע"כ כל אדם חומז לפיד הלה"ר וזוקף לחזו לשמוע בקולו אחל צריך אדם לשמור עלמו שלא לשמוע לכל דבריו וקל אשה אחל ישמור אדם לאכול בשר ולשאות יין ולשמור עלמו שלא יבוא אי"ו בקרבו בגילות וטריפות וי"ל ולשמור עלמו אן גזל ואונאה וערמימות ולכן גדולה השאה להיות ישראל בשאת ויהודי בשר בחכז"ל [והסיר ד' ממך כל חולי זה הלה"ר שרשאו אחוק ושופו אר] הכוונה אי שעושה מכוסו כדאי של תורה הוא אחוק אחל אי שהוא נרגרן ליאשה מכוסו עד הסוף למלחות אחותיו אז הלה"ר הוא אר אחוד. והחיים הזה אשר יוכל לעמוד בקשרי השלחמה של

יל"ב לא לריך נדרי' וסיונות כי קולע אל המטרה בחסור לו אבל מי שלא יוכל לעמוד בנגדו במלחמה לריך לפרוש ממ"ע שעשי היתר בעבור שעור המזון של חיסור ועליו קשה כח הסבל לעמוד הדת · ומחכז"ל ירושלמי פ"ח דברכות [מברהם מביאו עשה הילה"ר טוב לכתיב ומלאת את נבבו נחמן לפניך תר"ח והפסיר וכרות עמו הברית אבל דוד לא כי' יכול לעמוד בו והרגו בלבבו מ"ע ולבי חלל בקרבי] כי מביאו הזקן כי' אדם גדול בעקבי' אשר יעמוד מי בנגדו ופעל שהילה"ר הי' לו יצר טוב להתענג במותר לו שהפסיד עמו וכרת עמו הברית שיתן לו כל תאות הנוף במותר לו ואת האסור לא שאל ממנו כי יודע כי לא יתן לו מדרך כף רגל אמנם דוד המלך שלא כי' יכול לעמוד בנגדו וירח ממנו שמא יפתנו להעות מאסור לו ע"כ הרגו בלבבו שהולרך לפרוש ממ"ע שעשי היתר שלא יפלוט עליו ועיקר עליצת הילה"ר בלדיקי' הוא שמפתה אותם שלא לעשות פ' אם מלוה זה מפני מלוה לחרת גדולה העומדת לפניו מלוה שלובר לו לעשות עבירה קטנה לתכלית מלוה גדולה בסוף · וכן פירש הילה"ר לאברהם מביאו שלא יחזור העושר למלך שדום כי בעבירות יפרנס העניים שמים להתגייר ואם יתן נאוצרה למלך שדום הוא מחזיק ידי עוברי עבירה אשר בעבו מרוב טובה ונשבע ליעלו הרימותי ידי לד' · וכן פתה לבועז לקיים מלות יבום ונשבע ליעלו בנגדו · וכן פתה לדוד לעשות מלוה להרוג לנחול כי הנה להרגך השכם להרגו · וכן פתה לאליעד שלא יסתכל בפני רשע שלא ליקח מבעתן הגם ליתן לבני חלמידי' כאשר עשה גחזי תלמידו ונשבע ליעלו שלא להנות מרשע · כי השורש בירושה לעבוד ד' בכל אשר בא לפניו ולא להביט לתכלית אחר אשר ימית ממנו [על תבע מחריך] רק לעשות נחת רוח לפניו בדבר הזה כי עי"כ שאדם מסתכל לתכלית למרחוק אין הדיעות שוות זה אומר ככה וזה אומר ככה עד שיפרידו חיים מחיו · וע"ז רמזו חכז"ל בילקוט פ' שמיני [ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ד' תעשו ת"ל משה לישראל אותו הילה"ר העבירו מלבבכם ותהי' כולכם בירושה אחת ובעלה אחת לשרת לפני המקום כשם שהוא יחידו בעולם כך תהי' עבודתכם מיוחדת לפניו שנאמר ומלחם את טרלת לבבכם מפני מה כי ד' אלקיכם הוא אלקי וגו' עשיתם כן וירח עליכם כבוד ד'] הכוונה משה רבינו אמר זה הדבר אשר צוה ד' תעשו ולא תחשבו לתכלית מלוה אחרת ועבודת הבורא אשר

ילמיח מזה · והזהיר אותם שאותו הילה"ר העבירו מלבבכם אשר הוא מפתה אתכם בשעת כיעום לעל"ק' כל אחד מוקר בעשיות דבר מלוה זה על תכלית מלוה אחרת ועי"כ בשם ספרלופיסם היום דומי' ל"ז כך דיעותיכם היום שוו' ומחלקה המיומה אשר מתאחד כל הלבבות יחד אבל אם תעשו רק דבר זה אשר עליכם לעשות בשת אחי' כולכם בעלה ובירחה אחת לשרת לפני המקום בשם שהוא יחידי בעולם כך תהי' עבודתכם מיוחדת לפניו [ולא לעשות המלות מבילות] ואם עשיתם כן אז בידאי וירחה עליכם בבוד ד' · ובבן

שם וכבל נפשך [אמרו יחרחל רבש"ע הנשם בזו שמקלשת אותך עד מת' הוא נאוכה בשביל כי שהה לעשר נפשינו ת"ל הקב"ה יניע הקן ונפשותיכם שמחות לפיכך יעשי' מנחם אותן ואומר שום אשים בד' תניל נפשי בילקי] הכוונה כמה פעמי' גודל החמיה בעיני אדם שיודע שלבו ונפשו קשור בעבודות שהבה לעבוד ד' ולהגות בתורה ובכל יום יבוא לו שודדי' של פנעי הזמן עד שהוא מוכפל לתחתית האדן ומשם לריך לעבוד ד' למה יעשה ד' ככה לעבדו אבל בחמת הקב"ה יודע חזקת האים לירחתו ועבודתו הגם שחמין שלא יפול מד' אם יהי' לו כל טוב אבל הש"ת יודע שיהי' לרע לו או ד' לדיק יבחן שיעלה למעלה ע"י הנסיונות · ויניע הקן אשר הוך אדם מעולם הזה ויבוא הנפש להשתחוות לפני אדון כל ארץ אז ירחה יבין תכליתו מעוה"ז ויעיל ונפשו בילקי · או הכוונה מאתו לא תלא רע רק כל התחלות קשות ולא יבעט אדם ע"י יסורי' כי כשיניע הקן תכלית כל הבריות אז ישמח אדם כי ירחה שכל הרשות ה' טובות כי הן הנה אשר הביאו עד הלום שיעלה לגדולה והצלחה לטובה ·

ילכוש [נ' קדושות הן קדושות שמו של הקב"ה שנאמר ואתם קדוש יהוה אלהיכם ישרחל וקדושת שבת שנאמר ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם וקדושתן של ישרחל שנאמר קודש ישרחל לד'] הכוונה שב"ג דברי' ניכר העובד ד' (א) אשר לא ילך אחרי בינת אדם וחכמות אנוש רק יכיר שד' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה ונולי ד' יבוכו חכמי' ודעתם יסכל בבער ופתי (ב) שלא יסיס בזוב בסלו וכבתם אופיר מבטחו רק יחמין שהבסף והזהב לד' טוהר והבבוד מלפניו ומבלעדיו טוהר שמור לבעליו לרעתו ונפש בעליו יקח (ג) שלא יבעות

נזרוע בשר וכחרב נרזל כשלו וימין שלך' הזרוע וכגבורה והתפארת ומכלעדו לא לגבורי' המלחמה ולא לקלי' המרין גבורי' יפלו שדוד ויכוסו כשבעה דרכי' לולי ד' יצא לפניהם כמו שאמר הכתיב [על יתהלל חכם בחכמתו וגבור בגבורתו ועשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע לומר כי בחלה חפצתי נאום ד'] ולכן נאמר שם נשבעת לאמר שלא הלכה בחכמתה להליל עמה רק התפללה לד' שרחוק מישועתי דברי שאגתי רק ואתה קדוש יושב תהלות ישראל שיתן דעת ומבוכה וזה הוא קדוש שמו של ד' כמו [ד' יתן חכמה מפיו דעת ומבוכה] [כן ירצת ד' היא חכמה וסור מרע הוא בינה] ולא שילך אדם לחר בינתו ומבוכתו שזו [חכמים המה להרע להטיב לא ידעו] וזה שד' נקרא קדוש לכל חון מעזר ד' הכל טמא (וס"ב) הוא שבת שמורה על שביתות המלאכה מאחר וקנין וכל עבודה רק להתעגג בתענוני' ולא לגבור עוסר שלא בחשפט שיתמין שעוסר מד' והוא יתן לידידו שנה וזה שאמרו נקרא קודם לכל מי שלא שבע מלהעשיר הוא טמא טמא (וס"ג) הוא ישראל לאחר ידעו כי לא בחרבם ירשו ארץ וזרועם לא תושיעם למו רק ימין ד' וזרועו כי רצה בהם שזו ירדוף לאחד אלף [אלף נרכב ואלה בסוסי' ואנחנו בשם אלוקינו נזכיר] ולכן הלכו גם כאחרי ד' כגם שאם יש מדבר בני מזון ומחי' ומתין יכוח גבורתם לנאום רק בבטיחו לד' המלחמה ונקרנו קודם לכל מי שבוטח על כח הבשר חיו קודם ובכן בקילר.

עקב

ודו' עקב תשמעון את המשפטי' האלה ושמרת' ועשיתם אותם · פי' רש"י אם המצות קלו' שאדם דש בעקביו תשמעון · וי"פ כי ודע לרי' אוס"ב שביו"ב אם רואה שלא יכול לו לאדם לעבור על דעת קונו שלא לעשות מצות · ע"פ משמה אותו שיעשה המצות להתפאר בו ולהלביב לבו בשם הגאיות · וזו ממילא לא ימלא הקב"ה את רוח במע"ם כאלו כי תשבות ד' כל גבה לב וזה שאמר ואי' עקב תשמעון שבעניות תעשה משפטי' כאלה אז ושמר לך ד' את הברית ואת החסד · וי"פ עוד דהקב"ה מלרף ישראל מחשבה טובה כמעשה טוב לעשות מצוה ונהנם ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו וזה שאמר ואי' עקב תשמעון את המשפטי' האלה ושמרתם לעשותם ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך והכן

תנחומא [למה לירע בימי רעה עון עקבי יסובבני] הכוונה כי יש לפעמי' שאדם רוח היש על מלות בשריות וכל זאת הם יבדוק היטב וימלא היזה פקפוק לא יעבור ס' היסור לכן יחשבו מחשבות טוב להעליס עין ולא לראות ולא לבדוק כלל אז הוא ידרוך העון כמו שעקב אדם הוא מכשה המקום שלא יוכל עיני אדם לראות ואומו עון ירא דוד המלך שיסובב אומו יען שלא יודע לאדם שחטא ולא יאומה עליו וזה הוא וסי' עקב תשמעון והכן ·

שם [מפני שיש מצות קלות שאין בני אדם מקפידין] הכוונה הבשריות אמורות אדם מאמר בכל מקום ובכל זמן ובכל מעמד לכל הבשריות הקלות משליך אדם אחת עקיבו כפי מעמדו כן יאמור אומן אם יוכל בנקל לעשות אומם יאמור אומם ואם יש לוק עתים אומר לכל מלות ח"ח להיו' זמן אחד ואז שאמרו שאשליכן אומם אחת עקיבין כפי מעמדו על רגלו כפי' רש"י כל היקום אחר ברגליהם זה הממון שאשמיד אדם על רגליו כך משליך בשריות קלות כפי מצבו ומעמדו ·

רבה (מרני"ם מימתי שאמרו ישראל את השבת בשם שאחרו) לה אחלה שיאכה לאן בחלום מניין שאמר ויבשתו הבשם ביום השביעי) הכוונה רחוי' להיות שבת שאחת הבשם בלי לחגה ואחשבה המעבב השאחה וכל שבחות שלנו לריך בעאון כי ד' יפלים בחול הנזק אחר בא לאדם ע"י שבת אחת אחר' מאמיני' הגם שהרו"ח בע"ם או יהויה ביום ח' בכל זה הי' יוכל להרויח גם בשבת אחר זו שלקחו מן יום ביומו ובע"ם לקחו כפלים ח"כ לא נאחר מקום להרחר שבשבת מפסידו דבשיניו רחה כל אדם שרק לאח חוקו דבר יום ביומו יגיע ובע"ם לקח בשבוע שבת וזה שרמזו אימתי שאחרו ישראל כל ישראל את השבת כראוי לה שלא יהי' בו עלב מלהרחר שבשבת גורם לו · ואחרו בחלום דכאיב ויבשתו הטם ביום השביעי גם הטן המון הטם הפחותי' לאו ובכו כי ידעו שד' הקדיש להם חלקם ·

שם [שמע לרעתך אתתי לך את השבת לא אתתי שלא לטובתך כילד אראב"ח את מקדש את השבת באחבל ובאחבה ובכשות נקייה ואכזה לא נפשך ואתי טומן לך שכר אניין וקראתם לשבת טוב

מה כתיב לחריו לז מתענג על ד' ויתן לך משאלות לבך] הכוונה כי יש להעיר בטעם מלוה שנתקרו כל מלאכות הוה ישן כי הטעם ברוב הוה כל תזוקתם וממדתם לעבוד ולמשא ממשל כבמה ובכם לפון משכל חכמה מה להם אין שיש על דעת וביום לכן נאסר להם כל מלאכה הן עבודה בשדה או מלאכת חוכל נפש ומה תסורי בשבותות הדת לז ילמדו וישמעו ביום זה דעת וביום ולא יהי' כפרת תדם כי יקנו בו ביום שלימות הנפש ומידות וינדלו עם חכם ונבון תכל בעת אשר כל תדם יבקש חכמ' ומדע ומה תנשי מדות נוכל לנעטל תלילה מלות שבת לא כן הוה שהנפש תם כוללו חכמים וכוללו נכוני' בכל זאת השבת הוה אות מהכה כין הקב"ה לעמו השבחר כי בו שבת ויפש מכל מעשה ברחשית עולם והוה בשבור קשר הדת עם תמונה בשבת ליש כמקבילות כי זאת הלות שאין המלוה בשבת הוה לתלות הנוף לאכול מעדני' ולשתות ממתק' ולללכות מחלות לשיר בשירי' עם תוכני' וריעי' הסובבים השולחן ערוך והוה אכן נוף נגד המדעות כי בשבן מלא לא יכנום דעת לנפש כחכו"ל עד שאתה מבקש דעת מבקש שלא יבנם תעונג' לגוף מזד נגלה הנפ תם תאכו טוב' ויודע' דין ודת וכולנו מלומדי' בכל זאת יש מלות שבת כמוכן וזה רמזו שלא תאמר שאז בילנום כאשר יאתו ממלרים עבדי' מקולקלים בכל מידות רעות אמרנו את השבת כראוי לה דכתיב ושבתו העם ביום השביעי אכל תא"כ לא אמרו כראוי' וזה יוכל להיות אכן מבשול שבשבת ניתן רק לרשתך כ"ז שאתה ישראל עבדי תהום לריכי' לשבת לקנות בו דעת וחכמה להפוך הוא נתתי לך רק לטובתך תם אתה טוב אחר שאלת כל הארץ דעה זו תיכל לקיים מלות שבת כיצד תראב"ן את מקדש השבת כמשכל וכבשות וקי' ומשכח את נפשך בכל תלות הנוף וע"ז אני נותן לך שכר דכתיב וקראת לשבת עונג לא יום לזר כלימוד חכמות אשר יוסף דעת יוסיף מכאוב מה כתיב אחריו לז מתענג על ד' זה הוה עיקר מלות שבת ויתן לך משאלות לבך ולכן שבת קבוע לדורות וכבן .

שם [אמרו ישראל ושימתי את נותן לנו שכר המלות שאנו עושי' ת"ל הקב"ה מלות שאתם עושי' מפירותיכן אתם תוכלי' בעוה"ז אבל שכרו בעקב אני נותן לכם מניין ממה שקיבלו בעיניהו וה' עקב תשמעון] שכוונה כל אחד מישראל שהבוק בד' בורח לעלמו מלות כנון זיר שרואה יראו מתגבר עליו יצר מיין . שפשה ליל"ר בורח לעלמו מלות תעלית . החלום ישתה יין לחזק כוחותיו שיוכל לעבוד ד' וכדומה מלות לילף אבר יש לכל אחד ואחד כפי עבעו אבל התכלית לשם שמים וזה שאלו מימתי אתה נותן לנו שכר המלות שאנו עושי' לשאר מסיך לא לקבלו רק אנו עושי' לשמך ושניך הקב"ה הפירות בעוה"ז אבל שכרו בעקב כשאר תקבלו שכר המלות אשר בעדה נדרשה שנדרים ושיגות לז תקבלו שכר גם על מלות שלכם והכן .

שם [ת"ר בשבועה אמר הקב"ה שלא יוה אות את ישראל לעולם מניין שאמר כי אעשה לך ישראל ואין לכן אלא שבועה שנאמר לכן נשבעתי לבית עלי ועד סיכן אני מייסר אתכם עד שתקב עקב כי זאת אעשה לך עד שתאמרו מלותי עד העקב] הכוונה ידוע שבאיברי הגוף יש טריפות עד שיעטל אין כמוהו מ' אבל מאכלים ולשתות אין טריפות אם יעטל כולו . אבל בכל זאת הגם שיוכל לחיות אבל נוטל ממנו כל הוד והדר אם לא יוכל להליך ולנוע עלמו ממקים למקום והוה רונן כל היום ברכיו' . וכן יש בני אדם השומרי' את המלות אבר יעשה חותם שאדם ומי בשם כי לולא שיש תפילי' ושמור שבת אז יקח תתרוג וכדומה לז הוה מן הרשעי' אבר קרוני' מתים כמו [לא חמות כי אחי' ולספר מעשי קם] אבל אז יקח חותם מן הגרועי' לילד תפילי' אבר יבואו לידו או לילד תתרוג סיסי' רק כזב . וכן בשבת ידיו אסורות אלא לעשות מלאכה אבל לא יתעג ויתעדן ולא יעשה הקדמות לכבוד שבת . ואיש כזה כמשל כמו גוף מי אבל בלי עקב אבר יתן לו בסידור והכא נמוע ממקום למקום . והקב"ה חפן [זה אלי ואנוהו] שהוא לפניו כמלות אחבו"ל סידור מלות והקב"ה מייסר לכבי"ע אם לא יעבדו בשמחה וכשבעה דרכם לשמות ליל לבית אלקי' . וזה שרמזו שהקב"ה מייסר אותם עד שיבואו להיות עקב לעשות אבל בסידור לשמים בשמחת המלות דכתיב עקב זאת תעשה . וכן לקרות אלקיך ישראל והחבו"ל שתעבוד ולריך לנקביו תפילתו תועבה שלריך שכשה כאלו ירלה לנוח לתעניג שלא יתחיל אם הולרך לנקביו . וזה עקב תשמעון אם יעשה המלות עד עקב לשלים התכלית בסידור לז יאמור ד' שכרית והשבר והבן . וזה שאמר אדוניהו דוד המלך [גם עבדך נתן

בהם בסמרס עקב רכ] שהי' שומר המלוה גם בהדורה עד הסוף בכל הכוונות אשר הי' יוכל לעשות.

שם מעשה ברפכ"י שבא למקום שהכלו העכברי' התכוונה ג"ל מקום הלא נודעי' מעשר ונתנו מעשר ולא הכלו עוד והוא פלא גדול מודה כנגד מדה הוא זה ויל"פ דאמרז"ל שפרו העכברי' אם ימלאו מוכל למו יקראו גם לחבריהם שיאכלו עמו. והנה מלפנו מבהמות שהרן ומעוף שהמים יאכלמו וגם מאדמן עמע יוכל אדם ללמוד כאמרז"ל בגיטין מחתול. וס"ס ילמוד אדם מעכבור אם יתן ד' לו ברכה יחלק גם לריעיו וכן ליוה קב"ה לשמות הלוי והגר אשר בשעריך ומרחצית כל יתן תרומה ומעשר ומי שהיו נותן מעשר והוא לר עין שלא יתעצם ריעו בברכתו כאי' העכברי' שמרמי' מעשה בשהים בן יאיר וכו'. הוי מאמונתו של כו"ל את יודע חמונתו של הקב"ה שנאמן לגמל ליאראל שכר המלות שהן עתי' מניין שכ' ושמרתם את המלות אשר אנכי מצוך היום [לכם] שכוונה שכר מלות בשהי' עלמת ליכל כי מלוה אחת של אדם אחר הוא עומד למופת לרבים ולפעמי' גם לדור דורי' ילמדו סדורות מן מלפניהם ליאראל מי תמיד השכר כיסף על השכר הרמצון לכן ג"ל לגמל שכר המלוה מיד כי אין נדע עד כמה יגדל ויתוסף עוד עד דור אחרון והכיא רמי' מאמונתו של רפכ"י שמעתי שמי' זרע אסף עד שנעשה חולרות שכל החולרות למאתו מן שתי שמי' כך כל המלות הנלמדי' מן מלוה רמצוה נתוסף על שכרו ולכן אין מתן שכר רק בעקב והבן.

שם ושמר ד' לך [מהו ושמר לשון רפכ"ב כל מה שיאראל מוכלי' בעוה"ז מכח ברכות שברכו אותן שאמרי' הן לעתיד לבוא שנאמר ושמר ד' לך] שכוונה בקיצור מדה טובה כאדם שנקראת אם הוא בעל ואדון על המדה שיוכל לגמול בה בחוות נפשו בשעה עז פנים כאמרז"ל [עוזי שכחומות יאראל] וכלל זאת המה מקיימי' [בושת פנים לנ"ע] מה שנעשה לבכור האורה וירמיה ד'. ממלמו שים בידו שיהיו בכחו ורשותו מדת בושת פנים וזה שרמזו בייאסי' מניין לכתיב בעבור תחי' ירמיה על פניכם לבלתי תחטאו לכל אם יהוה מבושת פנים חטא לו יחי' עוזת פנים. וכן מידת הרחמנות כדי יאראל לחזרי' על נוסח ובניהם לאחי' ימים טוב תורה ומלות על נוסח ובניהם לאחז"ל אין ד"ת מתקיימי' אלא

מלת אם יתכוין על מצתו וכיון כשורה · וכלל זאת אם יבוא לרחמנות [יודע לדיק אפס בהמתו] וים מידת הרחמי' כיד ישראל שהוא חלון הרחמי' · כמו הש"ת נקרא בעל הרחמי' חלון הרחמי' · דכתיב ונתן לך רחמי' שלריך שיעשה דחמי' לעיות בעל רחמי' · וכן נומ"ח להיות ידע לעשות חסר עם המתים [לחיבו ולחמו לא ישמע אחל מטמא למת מלוה] וכן לגמול חסד לעבר את האולה להתודות על עוונותיו ופשעיו ולא לרחם כפי פעולות הטבע רחמנות רק כפי הדין על תורה קדוש קודם בן עיר קודם · ת"ח קודם · וזה ושמר לך את הכרית ואת החסר שהחסר יסי' כפי דכרי הכרית זאת התורה אשר אם משה לבני ישראל · וזה שרמזו ג' מדות עוכות יש כיד ישראל לשלוט עליהם ולעשות כפי הלדק ולא שהכועם ורחמנות והחסד ישלוט עליהם ·

שם וכיוך פרי כעוך ופרי מדממך [אמר הקב"ה מה פרי מדממך סיני" אף פרי כעוך סיני"] הכוונה אם המדמה לא נתעבד כהוגן יכוא בפרי מדמה סיני" כך בפרי כעוך ימלא סיני" אם משנק ממוער עכדו אחריהו ימלא מזון כאמ"ל בדוד ואבשלום

שם [למה מקיש פרי בטן לפרי מדמה מה פרי מדממך אין בה חם ולא עון אף כך פרי בעוך לא יהי' בהן לא חם ולא עון] הכוונה שכתולדות הבניס לא יהי' נעשה חס או עון שלא יהי' הורתם ולידתם בקדושה וכהן ·

שם [שפרי מדממך מבשרי' על פרי בטנך שנאמר וכשר מדממו עמו] הכוונה הקב"ה שופך ממחו על עלים ותכנים ואינו סוגע בעשות רק מקודם בנית ואח"כ בגוף האדם עי' יקוע חיוב ק' ו' נמלא מה שהתקלקלו פרי מדמה הוא לכפרה על פרי בטן דכתיב וכיפר מדממו עמו שהקב"ה שפך ממחו על עלים ותכנים ולא עשה כלה לשחרית ישראל עמו וכהן ·

שם ברוך אתה' מכל העמים [מרחב"ה אין שכחה על מצוותה בשעה שמתקלקלת מלרותי'] הכוונה גדול קידוש השם אם כי"י רחמני' נומלי חסדי' אז רוחי' כל עמי ארץ כי שם ד' נקרא עליהם ושם ד' אלה וביותר אם עושי' גמ"ח גם עם שאר בני אומות להרחות הגם שהדם מפריד ביניהו הוא רק בעניני' הונגעי' אל הנשמה אבל בדברי' הונגעי' אל הגוף מדוע יבוד אים בחיו הלא אל אחד בראנו ומזה יודעי' האומות שאין בליבו פירוד ולא כהמלכיני'

שמדברי' עמך יען שאין אנו מוכני' משתה ושותי' מייגם אז שוכחי' וגרי' לשאר האומות [נלחם יהודה משוני מרוב עבודה היא יאבה הגוים לא מלחה אנות] שפ"י עבודת הכורת יחשבו הגוים שאנו שוכחי' להם ולא יתנו מנוח לכף רגליהו · אבל אם שאנו מחזיקי' בני' אים ביד רעהו אין זה קידוש השם כל כך כי כל הקרבנו' והקרבנו' מחזיק' אים ביד רעהו כי לולא כן לא יוכלי' לעמוד כאמ"ל [כי נשבה עדר ד' מתחילה לי' עדרי' עדר עדר כהוכה עדר לוי' עדר ישראלי' אח"כ כולם עדר אחד] כי בשעת שלום היהו כמה עדרי' אבל בגלות עדר אחד אים את רעהו יעזורו כי לולא כן ח"ל לעמוד · והתורה אמרה בשעת שלום שבני ישראל מעורבים על שולם בבל זאת יבניהו להיות בני רחמני' על כל האומות לא כלבד על בני אנוש אלא אים מתקלסת מלרותי' ואנו כבודם · וזה ברוך אתה' מכל העמי' שבל העמי' יברכו את ישראל בעבור הטוב שמקבלי' מבני' וכהן ·

שם עקרה [אלא אפי' אפילתך עקרה אלא אהה שולה ושושה פירות] הכוונה כי עקרה אלויות שלה דומה שאוכל להוליד אבל פיריות נופה לא אוכל לקבל פריון כן הוא אפלה שהוא מפסיק ואחון אבל השלמת העשה ורוח אין בה אז אשוב ריקם "אפלה אלא כוונה כנוף אלא בשמה" וזה אלא אפי' אפלה עקרה אלא שולה ושושה פירות

פי' אפלה סדורה ומרוכה בכל וכהן ·

או הכוונה כי אפילת לדיק שושה רושם לא די שהוא נעשה על מצילתו ובקשתו אלא גם אהבים אשר בני גילו ומריבי ליהושה הי"ל יושע להם כיון שאפאתו בעבי רחמי' ע"י אפילת לדיק וזה שאפילתך לא יהי' עקרה אלא שולה לפני ושושה שוד פירות רבות ולא נשת אסיה לבד אשר עומד ומתפלל אלא אותו יום ואיתו שעה נעשה מקור נפאת לכל מי שיאפלל באותו שעה לדורות אפילתו עושה רושם [ואני אפילתי לך ד' את רצון] פי' אעת רצון בשעה שהוא אתפלל אמ"ל בשרה כמה עקרות נפקדת שמה ויצלח אשר אשר היה לא שרי' כמה עקרות בני עש"ו נפקדת שמה אבל הכוונה על לדורות בישראל יהי' עקרות נפקדת בחותו יום ר"ה שנפקדם שרה · וזה אלא אפי' אפילתך עקרה

שאפילתך אפי' יולדת דור אחר דור וכהן :

שם [לא יהי' כך עקר ועקרה מן האשוכה] הכוונה אתים היודע לדבר על אותן שומעת לשורר

לעורר העם לשוב מדרכיהם הרעי' הוא ממשל לימים המוליד אשר הוא זורע זרע התמת והכשים המקבלי' התוכחה ומתעוררי' לשוב ע"י המוסר ומוליד' הדברי' מכח אל הפועל כמעשי' טובי' ומשלי' לנקבה שמקבלת כח לים ותלד נוף מי אכל מס הימים מינו יודע להוכיח הוא דומה לעקר ואם אין העם רוצי' לקבל תוכחה העם כדמו לעקרה . לכן ברכן שלא יהי' בישראל עקר ועקרה מן התשובה וכן .

או הכוונה כי לפעמי' החומר יתן לנפשו שלכמון אין ביכר ליתן קרבנות לעוונותיו ועי"ז מתיאש מן הרחמי' ולא ישוב כתכ"ל בתחר שובו בנים שובבי' חון מתחר כמלא לים או אשה אשר מעלו מעל בד' ונעשה עקר ועקרה מן התשובה שיתשבו כמו שעקר אינו מוליד ועקרה לא תוליד כך המה לא יוכלו להשיב דרכיהם והכניע הקב"ה שלא יהי' כן וכן . או הכוונה שכל תהלוכי הים מוליד בעלי תשובה כי מתהלוכי הים לדיק ויבר יכוכו החומרי' וילמדו מדרכיו והבן בקיצר .

מ"ת [לא יהי' בך עקר ועקרה [אמר ריב"ל לא יהי' בך עקר שלא יהי' ביתך עקורה מן התלמידי'] הכוונה שמן התהנות שכית כעלמו מן שכיבה וקימה וכבל פיות שפוה יעמוד תלמידי' רבים כתכ"ל [אשר יקח מים ע"י אלי' נדול שמושו יותר מן למודו] וזה שלא יהי' ביתך עקורה מן תלמידי' שמנוף להנות כל בני ביתו ילמדו כמו שתחכ"ל ויהי' עניים בני ביתך שילמדו מדת הסתפקות ממך וכן כל מידות והבן .

מ"י [לימתי כזמן שאתה מצוי עלמך בבהמה] הכוונה כי הבהמה מכרת לת קונה ואת בעליה ולא תרווח עבודתה לעלמה רק הכל לבעליה לך הרב לריך להשים עלמו כבהמה שלא להחזיק לעלמו טובה רק שהיו יהי' קודם לעובת התלמידי' ומז ילך כעת שלא ירווה לגיו רעם שלא יהי' לו תלמידי' המקריבי' מבשילם ברבים כי הוא נזהר בתלמוד ולא יכלה לסיות חכם ביותר מכל אשר מלפיהם שיכשלו התלמידי' כמו בילטינות לים סוכו שמז חלילה ביתו עקור מן התלמידי' ע"י התלמידי' רעים בית עולמי' שלו עקר והבן וכן בתפלה עיקר הדבר להפלל לדברי' הטובי' על הנפש מז תפלתו שנורה בפיו ומקובלת ואם לאו היה מעורפת והבן .

שם והסיר ד' ממך כל חולי [אמר רב זה הלין דת"ר לא בעין ואשר בדרך כל האדם] הכוונה יש את ע"י שהעין מתאוה לעשר ויש שעין חומד

מדם כי תפקדנו למעלה נרשם הלח ע"ז יתרבו עליו מעטרי לג · וזה שאמרו כל מדם שיש בו נפות הרוח הוא לות שכופר בעיקר שאמרין שכתה ידו עשה ח"ל שנאמר ורם לבבך ושכחת את ד' כי ח"ח להיות מריש לבבו בלתי שוכח ד' והבן ·

שם [ב"ק אמר קיני בידך וקינך בידי קיני בידך ורם לבבך ושכחת את ד' אלקיך וקינך בידי אם תשכחך יהושע' תשכח ימיני] הכוונה הגיחות עושה קן שנפרד החלוף הקשר ועבותות תהכה שבין אדם למקום כי גם אם עושה מצוה ומתגאה בגאוה וגאון פיגול הוא לא ירצה לפני ד' וכן כל המצות ופעולות טובות לא יעלימו לאדם על השלימות הגמור אם לא בתרן אשר לא נוסמה ביום זעם בתרן הקדושה וד' שוכן בה ע"י תלפיות הוא בית המקדש וזה אמר דוד אם תשכחך ירושלי' תשכח ימיני כי כלי קדושת ירושלי' אין הימין שלם הגם אם כל עבודות נעשות לשם שמי' והבן ·

שם [ר"ש אומר עתידה תורה להשתכח מישראל והרי כבר נאמר כי לא תשכח מפי זרעו אלא איש פלוני מתיר איש פלוני מטמא ואיש פלוני מטהר ולא ימלטו דבר ברור] הכוונה כל זמן שהתורה היתה לרורה וזכה כי יפלא דבר בין לומדיה הי' מספרי' סברות ורמי' זה לטומת זה ולא השתכלו מי המוסרי' והמתירים מי מטמאי' ומי מטהרי' אבל חקרו ודקדקו על הטעמי' ורמיות קטן וגדול שם הוא אבל בסוף עתידה תורה להשתכח מישראל לא יהיו לנד הטעמי' והרמי' רק יזכירו הגברי' איש פלוני אוסר ואיש פלוני מתיר או איש פלוני מטמא ואיש פלוני מטהר אבל לא ימלטו דבר ברור להוכיח כי שקלו הטעמי' והרמי' והבן ·

רבה שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן [כל הנסי' שעשה הקב"ה ליעראל לא עשאן אלא על המים] הכוונה כדאמרי"ל בברכות דף כ' רשעוני' מתרמים להוות ניסא יען דמסרו נפשם על קדושת השם וכפי קדושת רשעוני' אשר מסרו כבודם ועשרם להגדיל כבוד ד' כן עשה להם ד' נסי' אבל דורות אחרוני' דלא מסרו נפשם לא עשה להם ניסי' · ושלמה המלך אמר [במים פנים אל פנים] וזה רמזו כל הניסי' שעשה הקב"ה ליעראל לא עשאן אלא על המים סימי' לאות שהקב"ה מרא' פנים כמו שבני ישראל מרא' לו פנים והבן ·

שם שמע ישראל [ר"ח מה רואה לומר כאן שמע ישראל רבקן תומרי' למה"ד למלך שקידם מטרונא בשני מרגליות אחדה אחת אמר לה המלך לימדת אחת שמרי את השניה כך קידשה הקב"ה ליעראל בשעשה ושמע אבדו את השעשה שעשו את הטעגל ח"ל משה לימדתם לעשה שמרו ושמע הוי שמע ישראל] הכוונה בקיצור בתמת גם השוני' מלות ד' טוב להם לשמוע נערת אכס לזכך מחשבת' לעשות בדיקות ד' יומר מאשר עשו בכל זאת לא יעשום אם לא יחפלו לשמוע מוסר כי ידעו שעשו משפטי ד' אבל אם הדור רע ומרוב עשקם לא יכולי' לעשות כמלות ד' אבל טוב מאוד שעכ"פ ישמעו מוסר ד' ולא יהי' כאחת אחרת אשר יאמר מזמן מזמוע וזה לאבדתם בעשה שמרו עכ"פ ושמע שמוסר ד' בני אל תמאס והבן ·

אך הכוונה גאך אם אדם יחטא בחטאי' גדולי' רעים נגד ד' ועובר על משפטיו וסר ממלותיו בכל זאת אם הי' עוזותיו רק ממדת הגוף חשוקות עיניים יש תקוה לאחריתו אם בא בסכנה אשר בשעת בינו לבין המות אז יאמר החטאי' ויעזוב בכל לב לקרוא לד' אולי אז בא בשעת עבדך כי לבו ורוחו נשבר לבוק בד' אבל אם ר"ל שחטא ביד רמה בדעת ובזמה שנכנס בו רוח השקורטות שלבו השע ונם עיניו מרחות ואזניו הכבד בדעות זרות נגד ד' אז גם בשעת שערי מות לא יסור ממנו מולתו כאמז"ל רשעי עד שעתי של נסיעם לינן מוזרת בתשובה וזה שרמז משה ישראל קבלו בעשה וגם בשמע שלכם יהי' לבוק בד' רק לשמוע ירצה שרי והוא משל על השמועה שמרפא כל חול' הנפש ויעראל אבדו בעשה בשעשה הטעגל אבל רק בשעולה אבל לא שאלילה שנאבד גם לחומה מלבם ועיי' רמב"ן שרמז עתיה הטעגל לדק ולזור של שני מים וזה שאמר משה אלילה שתאבדו גם בשמע שיהי' חזיכם לחוש מלשמוע דבר ד' כי רשע בעל תאוות נכנס בחזיו עכ"פ דבר ד' רק אם רוחם התאוה אין מעלור לרומו אבל אפקורס לא יוכל לשמוע דבר ד' והוא ניכר אם הוא אפקורס אם לא שכשה לא יחזור אבל אם הוא בעל תאוה אז במקום שכשה יחזוש ויקרא לד' בחזקה כאחז' ניוה ושב בכל לב והבן אל מן הלריכי' להודות הוא מן עוברי יש בחניות וזה שמע ישראל אחם עוברי' את הירדן כאן יהי' נגלה מי שעובר גם על השמוע שהוא אפיקורס והבן ·

וידעת היום כי ד' אלקיך הוא העובר לפניך
אם אכלה הוא ישמידם והוא יכניעם
לפניך והורשתם והאבדתם מהר כאשר דיבר ד' לך
יש דבאמת הקב"ה עושה המלחמה בעבור ישראל
להגדיל שמם ולהגלות בכל מלחמותיהם · ומ"כ למה
יעשו מלחמה כלל רק זה משום שיהי' לבני' לאחזרת
על שונאם וגם שלא ישמרו השונאי' דלמו בכל יומא
מתרחים ניסא שהם אינם יודעי' שד' הוא מלחמה
[עיי' מה שכ' בזה בפ' משפטי] וזה שאמר וידעת
היום כי ד' אלקיך הוא העובר לפניך הוא ישמידם
אבל הוא יכניעם לפניך שיהי' מוכנעי' לפניך כאלו
אתה נלחמת המלחמה ושיהי' נקרא על שמך שאתה
הורשתם והאבדתם אבל אתה תדע האמת כי הב"ה
הוא האם אכלה והבן .

מיו גם בזרקתך [מ"ל הקב"ה גם עשיתי
בשביל אברהם וגם בשביל יצחק וגם בשביל
יעקב בשביל מה עשיתי בשביל שמי הגדול דכתיב
למעני למעני] הכוונה אם הקב"ה זוכר לדקות
האבות ורואה ברע הבנים יגדול לך ואימה שאבות
עובי' יהי' להם בנים רעים מ"ו רק למען שמו הגדול
שלא יחולל בגויש יושיע והבן ·

שם גאם גם אלמלי [כיון שעשו ישראל אותו
מעשה מיד יגאה כעס על מעשה שהעלה
ברע רב עמם מ"ל לך רד כי שחת עמך מ"ל מעשה
עמי אתו ועמך גם אתו מ"ל הקב"ה עמך אתו
מ"ל מי מפייסני שעמי אתו מ"ל מי שנעשה בו
המעשה מפייסך מ"ל מעשה ויודע הוא מ"ל הקב"ה
ידע שור קוניהו ידע הוא תורת מתן הוא קוניהו
מתן הוא נפחת בו השור מ"ל הקב"ה לפני מעשה
מי שעשאך מ"ל ממור אלו המלרי' אשר בשר חמורים
בשרם מ"ל הקב"ה שמא ישראל מ"ל גם ידע עמי
גם המכונן מ"ל ממנו מני קופן לסנגוריא עמי אתו
ועמך גם אתו אל תשחת עמך כיון שלימד מעשה
סנגורי' עליהם מיד ויחם ד' על הרעה אשר
דיבר לעשות לעמו] הכוונה בקיצר אלון הבכימי'
מתן להרבות בכוד האם ולהרי' קרן ישראל [ברוב
עם הדרת מלך] קיבב גם ברע רב אשר דבר ה' דבק
לארץ בעגם וגם אתן לרחיק שום איש מו מעשה
אשר התקרבו לעזרת ד' אבל ברוב ימים ינגלה אם
נספחו לעזרה קדושה יתחלל שם שמים שיאמרו
הבריות רואו מים יש"ם מנלח במעשי ואוכל נבילות
וטריפות ושומא וי"ל ומלוכש בכלאים וכדומה [רואו
גם ד' אלה מעשיו יגאו] ומעשה מיגול האם כך
אמר הקב"ה למשה [כי שחת עמך] כי גואל שהקרבת
ברע רב גם כי' מיגול ד' עבדיו יגאי האם שישראל
עשו עגל מסכה והביא משה עמי חטאו וגם עמך
יש בודאי גם בקבל עדת ד' ג"כ חוטאי' ופושעים
ומורדי' מ"ל הקב"ה עמך חטאו לואת שים קליס
בחמונה והדת והקרתו בכלל עדת ד' הלדיקי' גם
יחטאו [אמר משה מי מפייסני שעמי חטאו] אין
יתברר שרק אותן אשר קרבתי אותן חטאו וכל
ישראל נקיים מ"ל אותו מי שנעשה עמו המעשה
הוא מפייסך מ"ל משה ויודע הוא מ"ל הקב"ה
ידע שור קוניהו ידע תורת אתן הוא קוניהו אתן
נפחי · השור הוא שבע רב מבוחות בכח שור הירח
אלקים גם יבעט ברוב טובה אתן נתן לו כח לעשות
מ"ל על שנופח [בח השור לפני הקב"ה מ"ל הקב"ה
אתן עשאך מ"ל אמור אשר בשר חמורים בשרם
אשר אתה לעשה לעמו ודבקה לארץ בעגו ויאמן
יאורון ויבעט אבל ברע קודם אחמיני' כני אחמיני'
גם יבכמו אל אושיעם [מ"ל הקב"ה שמא ישראל
מ"ל ישראל גם ידע עמי גם המכונן] אשעם גם
עלם על דעת עדת ד' לחטוא רק אתכונו על
הערב רב על החוטאי' המה אסיתי' ואדיחי' ומ"ל
משה מ"כ עמך כולם לדיקי' למה ד' יחרה אפך
בעמיך למה יגא הקצף על הבגל אשר בשם ישראל
יכוונה אל אשחת עמך כיון שעמך רודפי שלוש
[אבור עלבי' אפרי' הגם ון] רואה כי שלוש רב
ביניהם כלא עינם רואי' לרשעי' אחלוי' שבת ואוצי'
כל תועבות ומי חולה עליהם · אין ויחם ד' על
הרעה אשר דיבר לעשות לעמו והבן ·

מ"ך ד' אלקי' אל אשחת עמך ונחלתך [מרחב"ה
גם הניח משה זויות ברקיע אלא שתחבט
בה ומה הי' חושר מה פוס שבור ממלך] הכוונה
רב אדם אם יתפלל ויתן הרבה יכפל בלשונו
בשניהו כמו בחנם כי הרבתה להתפלל אמרה שיהי'
בגם עושם לאחד ממשים שגם בלבד במקדש כוודע
מפכז"ל [ברוב דברי' לא יחדל פשע] אבל משה אב
הבריאי' לא הניח זויות ברקיע אלא שתחבט בה וכבל
זאת לא דבר רק שפוס שבור ממלך כדרך אין גמור
ושבור מדבר שבבל בלדק וכמבשע כמו [וכלדק כל
אמרי פי] והבן ·

שם בעת ההיא אמר ד' [ומה שבר אתן לו
הקב"ה זיו הפנים דבתיב משה לא ידע כי
קרן עור פניו בדברו אתו] הכיונה כי הי' יכול
להתנאות בלבו כי הוא הגדול בעבלי' אם זוכה
שהקב"ה

שהקב"ה יודיע עמו פה אל פה הוא הלות שהכתתו תתיר סניו ע"כ יהב חכמה לחכימי' ומנדעה ליודעי בינה רק משה רבינו הקמין כי מהקב"ה לא יפלא כל דבר לדבר עם חיים פתות כמו שהרמה עלמו לו ברלשונה בלבת חם מתוך הסנה על קטן ופפל שבחילות וזה ומשה לא ידע כי קרן אור סניו בדברו אתו מזה שדיבר ד' עמו לא הבין וסבר שקרן אור סניו ולכן זכה לזיו הפנים והבן וכזה פי' במקו"ח [הנה לא הותלתי לדבר ואכבי אפר ואפר] הגם שאני רואה שתדבר לפניך יודע אני כי אתני רק אפר ואפר כי אתה ברוב חסדיך תפפ"ש על תדם מועט בעולם

שם [מהיכן זה משה לקרן אור סניו כשכתב משה את התורה קיים הקולמס בשערו ומשה נטל זיו הפנים] ובחתומת נרס [בתחיר בקולמס קמעה והעבירו על רלשו] הכוונה עד"מ הלשון הוא קולמס הלב כמו [לשוני עט סופר מהיר] ורוב בני תדם ילמדו וידברו תורה וירלה ומידת טובות תסר לא שערו בנפשם אם יוכלו לעשות כן אבל משה רבינו פי' קולמ של שערו אם בתן שתוב וכשר לפניו לעשות כן ושער בנפשו הדבר אז דיבר בלשונו · וזה שאמרו משה כתב התורה על לבות בני ישרלל [כתבם על לוח לבך] קיים הקולמס בשערו שתר לשונו עד שערה שלא לדבר לא בתוספות ולא בגרעון כאיש השערה ופי"כ רלו כל עם בני ישרלל שהכמת אדם תתיר סניו עם ד' יקרא עליו וירלו ממנו · ובחתומת רמזו שבתחיר בקולמס קמעה שהחתיר לעלמו ויקל לאחרי' מעט כי פי' דן לכף זכות שלא יוכל כל אדם אשר עסקו בתשוקת העולם לעמוד במקומו או לעשות כמוהו · ואותו מעט אשר כאד אחת לשונו העביר רק על רלשו שהוא יכול להחתיר על עלמו אבל לא להורות לאחרי' והבן ·

שם פשל לך [זפ"ה אל תבהל נרוחך לבעות כי כעס בחיק כסילי' יעות מי פי' זה שבעס זה משה שנאתר ויאתר אף משה ויאלך מידו את הלוחות מ"ל הקב"ה הא משה אתם תפיג אתתי את רוחה בלוחות הברית תבקש את שתפיג אתתי את רוחה שאין העולם יכול לעמוד אפילו אחת אתר לו מה יש לי לעשות מ"ל לאת עליך קטריקי את שברת לוחות ואת אחליף לוחן הא דכתיב פשל לך שני לוחות תכניס] הכוונה כי היה"ר משתין נגד חיס הרוצה לפזר תורה וירלת שמים בעולם ועושה בתחבולות אלמתה שלא יוכל החים לגלות כאות נפשו רוכבו רכש הרמכי' של היה"ר יהיו לחיפי' נגד דבר ד'

ודתו כמו ביקש יעקב ליטב בעלוה קלף עליו רושו של יוסף ויען כי יכתב בלדם מהוד אם אין בעין ירהה שיבלע רשע לדיק ממנו אז יתנחם על עפר ואפר כי בעיניו ירהה שאם ד' לא יכתב בית שאו עמלו כוכיו בו ויבלך הכל מנגד ומעלמו יהרס ליתוד התורה ויאתר אתוס תורה בלתודי לא אלתוד טוד לאיש ולא אדריך טוד לאדם · וזה שרתזו שאתה כעס יען כי העס אשר לפניהם אשר נפשו ליטב תרבעי' יום בלא לחם ומים והאה יתרו בו בחבי כתעט רגע ולכן הבליך הלוחות ויטבר אותו לעיניהם שהוא בעלתו הבליך תבני' עם הדברות ושיבר אותם לבעל הכל אשר בגה בידיו וזה שהפיג אתתו בלוחות הברית שבזה יגא קורות רוח אם לא יוכל להפיג אבלותו אשר אם לנגד עיניו אז בעל אקלתו יבעל כולו · ואתר לו הקב"ה אם תני להפיג אתתי יען שלא נעשה הכל כאשר רלתי אז יבעל כל העולם כי מי הוא זה אשר יאתר זכיתי לבי טהרתי אתעות · ואאל אשה הן לרקת ואה תעשה לתקן אשר אתתי ועויתי והשיב לו אתה שברת ואתה אבלתי פשל לך שאתתילה כתת חייך על העס ואתה אבוד התלוות ושעיבוד הנפש ברוב עתל וכעס אתה תזכה להיות עבד נאתן לפני ד' והבן ·

מ"ת בעת ההיא [זפ"ה לכל זאן ועת לכל חפץ אתת השתי' זאן פי' שיתבררו הלוחות וזאן פי' שיעשה אחרי' אתתיהם הוי פשל לך שני לוחות אבנים אשר אלמה עת להשליך אבנים ועת כנום אבנים עת להשליך אבנים אלו הלוחות הראשונות ועת כנום אבנים עת פי' לפשול אבנים אחרי' שנאתר פשל לך שני לוחות אבנים אשר ר' יהושע שהוא אבער פשילי אלהיהם] הכוונה עד"מ בדור אשר נזרו אחור אתורה ובמלות יש פנים בפני' שוני' בדעות בני אדם יש אומרי' אחוז אזה ואזה להניל אעט אן הדת והאמונה הגם שרוב אדם בעת ליך בדרכי הלוחות לפיות בכל הגויס רק להשתיר שימני יהדות בניהכ"נ אבל עבירות אמורות נעשה להם כאילו בכל זאת יען כי פרוע העס לריבי' לעשות כאהרן הכהן לאהוב באהרן טנל ולומר אג ד' לאחר הגם שיקימו העס לאחק · וגם בר"ה ויוכ"פ אשר שומרי' האדם' בכל זאת יאכו בעטאפעל עם קאהר ואהרנעל בכל הגויס . אבל אשה רבינו באר בדרך אחר בפי אשר שמע אד' לך רד כי שחת עמך אשר אאר אתר אן הדרך אשר ציתי עשו להם טנל אאכה · אאר טוב להרוס בכל לשבר הלוחות שיבי' עם בני דם ואמונה

בלי תורה ומצות כלל רק גוים גמורי' אבל לא חצי גוים וחצי ישראל וזה הורה שלמה המלך בחכמתו [עת להשליך אבנים] להשליך אותם ארצה ולשבור אותם לעיניהם אלו הלוחות הראשוני' · ועי"כ יבוא לבסוף עת כנוס אבנים שיקימו העם לממלכת כהני' וגוי קדוש [זמן הי' לפסול אבנים אחרי'] לקיים על נפשם וזרעם התורה והמצוה כמו מלפנים בישראל · שנאמר פסל לך שני לוחות כראשוני' שנעשה הקמת הדת מחדש ע"י שבירות הלוחות · ודרש ר"י [פסל לך שהוא מבער פסילי אלהיהם] מה שהוא תערובות ע"ז שמן מנהו צריך לבער ולגדור גדר ולעשות סיג [שמוני נטרה את הכרמי' כרמי שלי לא נטרתי] מעת שנעשה בית ישראל נטרה את הכרמים אפי' אם ילכו בדרכי או"ה מאז והלאה כרמי שלי לא נטרתי לא שמרתי כלל כרמי כי א"א לילך בדרכי שני אמונות ביחד והבן בקיצר ·

שם פסל לך [שתהי' הפסולת שלך] הכוונה אם ימצאו אנשי' שנפלו מן התורה והאמונה הקב"ה תולה אותם בראש המנהיג שאם הי' עשה כדת וכדין של מנהיג לא הי' נמצא בבית ישראל נדח פסולת נופל מן האמונה וזה פסל לך שתהא הפסולת בישראל לך אבל גם אם נראה ונמצא שנעשה מרשעי' צדיקי' הוא ג"כ מכח המנהיג תהלוכותיו ותפילותיו גורמי' לזה ולכן אמרו שם חכז"ל [ד"א פסל לך בזכותך והוא שלך] שהשכר יהי' שלך והבן ·

שם [מהיכן פסלן מתחת כסא הכבוד] הכוונה במה שהשפיל את א"ע ולא ישבע על כסא כבוד רק הי' עניו מכל אדם אשר הי' על פני האדמה בזה זכה משה לפסול את הלוחות הן הנה לבות בני אדם שנקראי' לוחות [כתבם על לוח לבך]

שם [פסל לך בזכותך והוא שלך] הכוונה יגעתי ומצאתי תאמין בעמל רב במ"ח דברי' יקנה התורה ולא יבקש לשמוע במראה ובחזיונות ובבת קול הלכה מן השמים רק פסל לך בזכותך אז היא שלך ת"ח יכול למחול על כבודו שתורה דילי' הוא והבן ·

שם [אמר הקב"ה למשה אתה קשה שלהם השתעבד תחילה שנאמר פסל לך שני לוחות אבנים] הכוונה המנהיג ישראל אשר יקרא בשם ה' לקבל עול מלכות שמים הגם שקשה לאדם לקבל עבודות הדת בכל זאת הצופה ישראל יקרא יום וליל לעורר אותם אבל זאת צריך לעשות שהוא ילך בראש לכל מצוה כאשר פי' במו"א [וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון] שהוא צריך ליתן יד בכל המצוה בראש כי בזה יש להמחוקק כח להוכיח לאחרים ואז יפעל [צדקת ד' עשה ומשפטיו עם ישראל] ובעבור כן דחכז"ל על ויתא ראשי עם שמשה רבינו יטול חלק בכל חברא וחברא · וזה רמז לו ד' אתה קשה שלהם אתה עומד להטיל עליהם עול קשה עשה זאת בני והנצל מפי הבריות השתעבד תחילה פסל לך שני לוחות אבנים הן במצות אדם והן במצות אלקי' כמו שדחכז"ל לחת אבן לחת כתיב שלא הי' גדולי' זה מזה אלא שניהם שווי' שהכוונה היינו בין מצות שבין אדם לחבירו ובין מצות שבין אדם למקום שקולי' אצל הקב"ה · וממך ילמדו לעשות והבן ·

שם [ועלי אלי ההרה ועשית לך ארון עץ ומשה לא עשה כן אלא עשה ארון עץ ואח"כ עלה ונטל הלוחות שנאמר ואעש ארון עצי שטים ואעל ההרה ויכתב על הלוחות] הכוונה עד"א באמת מי שלומד תורה לשמה לאמיתיות של אמת אז התורה עמלה לו להכין לפניו להחיות גופו ונפשו כמו שספרו חכז"ל ברשב"י וזה נרמז למשה אין לפניך לדאוג כלל [ועלה אלי ההרה] כל עמלך רק לעלות אל הר ההר הקדושה והשלימות בזה [ועשית לך ארון עץ] אשר שם מונחי' הלוחות הוא הת"ח בגוף העלי' להר הקדושה אתה תכין [ארון עץ] לישב שם בהשקט אבל משה רבינו בענתנותו לא האמין בעצמו שהתורה תעמול לפניו והכין מתחיל' ארון עץ הוא בית מנוחה מקום ללין ומקום מחי' ואח"כ עלה הר הקודש לקבל התורה והבן ·

או הכוונה ארון עץ הוא רמו שהת"ח יהי' כעץ אשר תולעת נוקב אותו בפיו הוא עניוות וכניעת הנפש והקב"ה אמר ע"י לימוד התורה יהי' עניו ומשה רבינו אמר שצריך להיות מקודם עניו ושפל בירך טרם שילמוד התורה והבן בקיצר ·

שם אשר שברת ושמתם בארון [מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחי' בארון] הכוונה אחכז"ל דע מה שתשוב לאפיקורס היינו הת"ח יחקור בעצמו כל מה שיש לחקור ולטעון על כל מצוה ומצוה שאם יפגע בו אפיקורס יהי' דברי תורה שנונים וסדורי' בפיו [פן יהי' חכם בעיניו] הרשע יחשוב שחסר מאומה מן עוסקי' בתורת ד' א"כ ידע תדע מראש מה שתשוב לאפיקורת וזה לוחות ושברי לוחות המה גופי מצות וגם שבירת הלוחות אשר יהי'

משברי' ח"ו יהי' מונחי' ומסודרי' בארון הוא הת"ח אשר בו יגנזו עמקי תורה ועבודה והבן ·

ועתה ישראל מה ד' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ד' אלקיך · ובגמ' ברכות דרשו בי' אטו יראה מלתא זוטרתא הוא אין לגבי' משה מילתא זוטרתא הוא הכוונה כבר חקרו הקדמוני' אשר ישחרו טוב לבית ישראל להאיר להם דרך אשר אשר ילכו בה איך יראה אדם אשר אין לו בונה לפני ד' והוא אינו יודע מאומה מגדולת ד' והאיך ידע ליראה ד' · גם בני העלי' צריכי' להתחנן ולבקש על נפשם שד' יצילם מפח יוקשי' ונלוזי' במעגלותם שימצאו רצון מאלקי' לעבוד ד' בכוונה ומכ"ש המון העם אשר לא יודעי' הדרך אשר לא יחטאו במחשבות' . אבל באמת כל בית ישראל יש להם במה שישימו מחשבותם · בדור המדבר שמו פניהם על משה רבינו שהוא בודאי ידע ד' שהוא יחיד המיוחד הבורא ומנהיג הכל ומשגיח על בריותיו להרע או להטיב וישלם לאיש כמפעליו וכמעשה ידיו ישיב לו גמולו בראשו · ואז ילכו בטח ושאנן מפחד רעה אם ילכו בדרך רועם · וכן בכל דור ודור צריכי' המון עם לשום מבטחם על השופט אשר יהי' בימים ההם כי הוא המובחר בעם וקרוב לאלקי' · ואם יפחדו מפניו זה הפחד הוא לפני ד' ואם יכבדו אותו בכבוד גדול הוא כבוד לאלקינו וד' יתן שכר ע"ז כי הוא יראתו וכבודו וזולת זה אין באפשרות לתת תושי' לעבוד ד' · ורז זה גילו חכז"ל בפסוק [את ד' אלקיך תירא ואותו תעבוד ובו תדבקון] ודרשו בי' את ד' אלקיך תירא לרבות ת"ח ובסוף הפ' דרשו ובו תדבקון הדבק במידותיו הכוונה כי האיך אפשרות לאמור לכל ישראל שיראו את ד' הלא יאמרו מי ד' ובמה נעבדנו אך באמת ידביק בת"ח ויראה מפניו כי בו נמצא כל מידות טובות אשר יחפוץ ד' ואז יש לו יראה מפני הקב"ה ויוכל לדבק במידותיו של הקב"ה והבן · וזה שרמזו שמשה רבינו אמר מה ד' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ד' אלקיך שאין השי"ת מבקש שכל אחד ילמוד חכמות הטבע והפילוסיפי' לדעת בשכלו גדולת ד' ליראה ממנו כי הוא קשה מאוד להמון עם רק זאת חפץ הקב"ה שאתם תראו מפני שופטיכם ות"ח אשר יהי' לכם וזה הוא היראה מפני ד' · ופריך הגמ' אטו יראה מילתא זוטרתי הוא אטו אצל כל ת"ח ימצא יראת שמים ללמוד ממנו ומשני אין לגבי' משה לפחד מפני משה רבינו אשר עשה כל הניסי' ודיבר ד' עמו פנים בפנים וגודל קדושתו ועינוותנותו · הוא מילתא זוטרתא ללמוד ממנו ליראה את ד' ·

מ"י ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם [מלמד שהמעשה תלוי' בתלמוד ואין התלמוד תלוי' במעשה וכן מצינו שנענש על התלמוד יותר ממעשה שמעו דבר ד' בית יעקב כי ריב לד' עם יושבי ארץ כי אין אמת ואין חסד ואין דעת אלקי' בארץ אין אמת זו דברי תורה נאמרי' שנאמר אמת קנה ואין חסד אין דברי חסד נאמרי' שנאמר חסדך ד' מלאה ארץ ואין דעת אין דברי דעת נאמרי' דכתיב נדמו עמי בלי דעת] הכוונה כי גמ"ח ואהבת אדם לרעהו הוא קשר חזק באופן אם הוא יוצא מאילן אמונה ועץ חיים הוא התורה כי אז אם אדם מאמין שהשי"ת מבקש לגמול חסד אז יעשה באמונה שלימה כחכז"ל בפ' זו רשב"ש לקח חמור עם אבן טוב והחזיר האבן לנכרי ואמר הנכרי ברוך אלקי שמעון בן שטח · אבל פושעי הדור אשר יעזבו תורה ודת ועושי' גמ"ח רק משכל אדם כי הכל הוא גלגול הסובב אז לבסוף גם גמ"ח אינו שאם יהי' איש עני לא יחזור ממון רעהו מכח שכל אדם כי תאוותיו יגברו עליו וזה אם אין אמת הוא התורה גם גמ"ח אינו בעולם כי רק חסדי ד' מלאה הארץ וגם לבסוף מרוב דעותיהם הפתוים יהי' כבוערי' פתים נערי דעת וזה גם אין דברי דעת נאמרי' דכתיב נדמו עמי בלי דעת והבן ·

שם למען ירבו ימיכם [שיהי' צדיקי' כיום בפניהם זש"ה ואוהביו כצאת השמש בגבורתו] הכוונה האדם בימי עלומיו דבוק בטנו לארץ לתאוות עוה"ז ואז חשוך משחור תוארו הוא החכמה אשר מאיר פני אדם כמו [חכמת אדם תאיר פניו] יען כי התשוקות העולם המה צרות צררות לחמדות הנפש · וכאשר יגיע הימים שאין בהם חפץ ימי הזקנה אשר תש כח הגוף ויחרוד לקול צפור שכבר נתק חבל הכוסף אז יגבור כח השכל והתבונה באדם [תוסף רוחם יגועון] כאשר יגועו יום יום בחמדת הגוף יוסיף בהם רוח החכמה · כי כאשר יוסיף ימים ויפרוד מכבלי הזמן כך יוסיף חכמה ודעת לפניו [בישישי' חכמה ואורך ימים תבונה] · אבל הוא רק באיש אשר עסק בתורה ובמצות אז בזקנה הוא צדיק יותר מבנעורו כחכז"ל זקני ת"ח כ"ז שמזקיני' דעתם מישבת עליהם · וכן העוסק בנעוריו בדרכי ד' במצותיו אז לעת זקנותו הוא מחזיק יותר באמונה שלימה [קוי ד' יחליפו כח יעלו אבר כנשרי']

שהמ'

שהם מחליפי כוחות הגוף בכחות הנפש ויעפו למעלה למעלה · והמה בדמות השמים שבעת אילסוף תורה מעל שמע עליון ויבוא מוסך כאן אז יפילו קרני תורה כלי אחר לכל תמיד תתן תורה בעולם כך הוא בעת קרובו של הקב"ה אבל מי שהוא רק למטה ולא למעלה שכל הויותו הוא לאכול ולשבוע ולישנות כעין אז בימי זקנותו הוא קרוב הוא כבר הוא נעזב ממחמת עולם ולא יתהום עוד ללחם כזני' ויקון בחייו ויקלל יומו אחר מי ולרשעי' כתלה מקנתם בזמן שכבר גדלו והמה בזקנותם יאבדו מן העולם כאשר אמר מיוב בק' ג' פ' כח וכב [למה יתן לעמל אור וחיים למרי נפש המחכי' למות והינינו ויחפרו מטמוני' השמחי' עלי גיל ישישו כי ימצאו קבר לגבר אשר דרכו נסתרה ויסך אלקי בעדו] · לכן אמר משה רבינו בעת ד' אם תלמדו את בניכם לדבר בם בתורה תמיד בביתך ובדרך בשכבך ובקומיך אז אני מברך אתכם שירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ד' לתת להם יען שאני מברך כימי שמים על הארץ בכל השמם בלי זה וזורח בלי אחר ולא תמלטו במיכם . ורמזו חכז"ל שלריקי' פניהם תמיד כיום ולא כלילי' שרק הרשעי' יקולו בחייהם שמוסך לפניהם [דרך רשעי' כתילה לא ידעו במה יכשלו] אבל [תורה לריקי' כתור מונח הולך ואור עד נכון היום] שתמיד אור אלא אור הגוף ואור הנפש כאמור [ותוסבינו בלילת השמם בגבורתם]

שתמיד אלא אור או בגוף או בנפש והבן ·

שם [ריב"ק אומר בתיב דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת אל תקרי כן אלא ארץ הולכת וארץ באות ודור לעולם עומד אלא לפי שהיו מעשיהם פיהם המקום עליהם סידורו של עולם] הכוונה בני עלי' זרע קודם זרע אנשי' לריקי' המה עובדי' את ד' בכל מקום אשר ידרוך כף רגליהם הן אם ישבו במדבר מריבה ישמרו התורה והן אם ישבו בארץ טובה ורחבה מעשה תכות שיהין לבניהם כאשר אבותיהם התהלך מגוי אל גוי וממלכה לעם אחר בכל מקום קרא בשם ד' וכן ילחק אביהו שנאמר [לך מעמנו כי עלמת ממנו מאוד] ואח"כ אמרו לו רואה ראינו כי היה ד' עמך · וכן יעקב אביהו עם לבן גרתי ואחר עד עתה ואעפ"כ אני"ג מלות שמרתי אח"כ אל בחמת [ארץ הולכת וארץ באה ודור לעולם עומדת] הגם שהרוב מהות שלא התערבו בגוים ולא למדו מעשיהם קיבלו השחנות שלא התערבו בגוים ולא למדו מעשיהם לכל כאשר בעוה"ב גבר היפה"ר אז נתפרך הדבר [דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת] שגם דור הולך ובא דור אחר אשר החמיו שים תקוה והארץ נשאר כמעמד אחד וזה שאמר [לפי שמיו מעשיהם שיהי המקום עליהם סידורו של עולם] שלא ישינו הטעים לעיבה הגם שדור הולך ודור בא והבן .

שם כי אם שמור תשמרון [שמא תאמר יש כאן זקנים ויש כאן גדולי' יש כאן נביאים ת"ל כי אם שמור תשמרון מגיד שבכל שוין בתורה וכן הוא אומר תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב והן הוא אומר אחת היא לכם בגר כאזרח יהיה לכם ואין לך בה אלא שבח שנאמר ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל יחד]

ודרכו להסיח כי חדש מיעברו על נדרי' וסיגות ולא ימיחם לעבור על נוף העבירות והסיב הכתב שפרעתי גדרו של עולם ידעתי מי שפורץ גדר הוא ימות בקטל רשע" ולא לריך חדש יותר וכן ·

מ"ת [וסי' בחברי' סימי' וכן יסי' סר בית ד' פרשת סברי' זס"ם וסי' רחמיתך מעבר ותחריתך ישגא מאוד ומחריך מה שתירש לחברים ילמך ויעקב יעו"ש] סכוונה כמו כסף וזסב יבוזו בכור ההם לכל הכשחר מן ההם הוא כסף לריך וזסב כמון וסוא יקר מאוד כך ד' לריך יכמן שיכוח בכור סכומן בדחנות ומרדות ולרות רגות ר"ל ושם עמד בכפיון לז הוא חדש [מוקיר תכוש מצו וחדש מכחם מוסיר] וכל העולם כולו כדאי לו ולא נברא אלא בשבילו ולכן סם רחמיתך מעבר שארופיו חון לכבע זס הוא לוח ומופת שחחריתו חשגא מאוד . וכן כחבר סוחם סר בית ד' שחושלי סלכו בו סוא לוח שנכון יסי' סר בית ד' ברחם הסריס וסכן ·

מ"ו [למר הקב"ס בעוס"ז נעשו חתכם משה ויסושע כשם שכו"ל טוכר כך נעיטותיו טוכרי' חכל לעתיד לבוא אלי לוטע חתכם כשם שאני מי וקייס כך נעיטותי קיימי' שנאמר ונעטתים על חדממם ולא יעשו טוד מעל חדממם] סכוונה משה ויסושע נעשו כני ישראל שפי' על כני ישראל סחל מוריסם כי הגדילו וספליאו לעשות עמהם טובות אז ברוב ימים ושנים יעכחו למעניי' חכל לעתיד לבוא יכינו וידעו כי גדול ד' ומרוב דביקות ילכו אחרי ד' אז הנטיעה שנת מכח ד' לא יעקור לעולם וסכן ·

ראה

ראה אנכי נותן לפניכם סיום ברכה וקללה · את הברכה אשר תשמעו אל מלות ד' אלקיכם אשר אנכי מלוה אתכם סיום והקללה אם לא תשמעו אל מלות ד' אלקיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מלוה אתכם סיום ללכת אחרי' אלקי' אחרי' אשר לא ידעתם שהוא חס ע"ז יל"ם דיש ג' מיני כתיבות בעבירה (א) עלם העבירה אשר נפרדים עושים מכם מלקות ומיתם וכרת וכתיבות בעלמם יש חילוק כי לפי חומר העבירה כך עושו [ב] שעלם העבירה היו חמור כל כך רק גורל העושם לפי מעלות חושם · כמו שאלו חקב"ס ליום [לים אשר יחרה חת פיו

יחות] אם חמלך בעלמו יום דבר ולא יחמור לכל חשר חמע ממנו פה אל פה ממויב מיתם על כל דבר קטן כגדול · אבל אם לוח חמלך ע"י אחר מפקודיו או בכתב הינו רק לפי חומר סדבר חשר נלטוה כו כן יש עליו עונש כפי מעטו חשר פעל · ומכאם אחכז"ל [למר ר"ע מה חדש הרחמן שעבר לאו אחד נקנס מיתה לו ולדורותיו ומכ"ש אלא יהיה חדש חזיר ויחמור מן הלאוי' שנכתבו גדול מאוד] סכוונה חדש הרחמן שמע מפי הקב"ס ולא עשה כאשר צוה לו המלך ממקב"ס אחת דתו להמית · לא לפי עלם העבירה דהוא רק לאו רק כעבור אלא שמע לדבר הקב"ס חשר הניע אליו · אבל אחאו אם כני' חשר המלין כיהושע לז יש עונש לפי עלם המעשה · רק בע"ז מאוד מאוד כי אנכי ד' אלקיך מפי הגבורה שמעו לכן כעבע למר הקב"ס לכלות אותם כרגע · ואנכם במלית נספיך הוא אם נעשה ונשמע לכל חשר יצוה הקב"ס ע"י הנלית חשכר גדול מאוד שנאם אלא שמעו מפי הקב"ס עלמו · וזס שרמז ר"ע חדש הרחמן אלא שמע בלאו אחד נקנס מיתה לדורות יען כי שמע מפיו של הקב"ס · חדש שמשמר מכל לאוי' כמה שכר יש לו להא לא שמע מהקב"ס אבל חעושם הוא קל יען אלא שמע מפיו של הקב"ס אבל אבל חשכר הוא מעלה · וזס שאמר הכתוב · את הברכה הוא גדול חשר תשמעו אל מלות ד' הגם שאנכי מלוה אתכם והקללה אם לא תשמעו אל מלות ד' הוא כתגאי וסרתם מן הדרך חשר אנכי מלוה אתכם היום · וגם ללכת אחרי אלקי' אחרי' חשר לא דעתם שהוא אם ע"ז חשר שמעתם מהקב"ס ור"ל לעשות עליו שעבדו ממור והכן ·

או הכוונה ר"ל דאמם הוסיף בקללה וסרתם מן הדרך ואבל הברכה כתיב חשר תשמעו אל מלות ד' ולא כתיב והלכתם בדרך חשר אנכי מלוה אתכם היום כמו אבל קללה דכתיב וסרתם מן הדרך · ויל"פ דאבל המלות רחמנא לבא בעי וכל הדרכי' שוי' לעובה אבל אם חדש לא ירלה לשמוע הגם שעושה הדברי' חשר שעושה המלוה אבל הינו עושה כתיקוני עיסוק מן הדרך חשר ד' לוה כבר בחצב כלנו ילך אחרי אלקי' אחרי' והכן ·

רבה ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה [זס"ם שמעו והאזינו אל תנבהו כי ד' דיבר] הכוונה עיקר עבודת ד' הוא בלב אם אדם עוסק במלות וכמע"ש יען כי חפץ לעשות נתת הוא

לפני קונו ולא שיביע על ידם מכלית והגלחת עוס"ז מצלות הגוף והגלחות נכס', אז הסגות הכבוד כי אז זוכר בעלמו בדמותו ותכניתו אשר סכין בו אלא יקיים שהוא זוכר ופוקד בתדון כל לעשות שלום בשמלי' של מעלה [שויתי ד' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט] אז כאשר עשה דוד שלא ימוט מימין · העמיד ד' לנגדו שיהי' נמת רוח לפניו [ועיין לקמן על דמכז"ל לקיוני' מהלכות לפני אדם וכו' תנו מקום לקיוני' של הקב"ה] והמתבה לפעולה הוא בשפם לגוף שאדם יוכל לעשות מלות גדולות שיהיו בזה הגלות עוס"ז ונם יוכל אים לעסוק בעניני הגוף להסיג בו מכלית הנפש לעבוד הבורא [בכל דרכיך דעהו] ולולא שכוונתו לשמים אדם עוסק בתורה ובמלות ובמעשי' טובים ובכל חופל ונלמות מדור ומעון ליה"ר אשר בזה שם מעליותיו בתכז"ל רבה פ' בא [יהי לבי תמים בחוקיך למען לא אבוש] בשעי עוסק בחוקיך לא יהי' רשות ליה"ר להניח כי שנאמר הודיעני ד' דרכיך אהלך בשמיתך שלא יעשה אותי היה"ר ואני מתביים מן הלדיקי] שדיך אדם שמירם גדולה לגאוס שם היה"ר כי הוא הולך לאט לאט כדי שלא ירגיש אדם כי בעשו הוא בתכז"ל ירושלמי שביעות [אדרבה"נ מלאכי תבלא מן לפס קפ"ין מ"ם מקום בארץ ומתהלך שם] שלא תעשי לא תקפין אלא תלך לאט בדרך אים מקום בארץ ומתהלך שם שלא ירגש שהולך הוא. והתאלל דוד המלך שלא בשאר יעסוק בתוקי ד' לא יהי' לי"ה"ר רשות להניח בו שיהי' התכלית לעשות בתורה עיקר להתגדל שם שנאמר הודיעני ד' דרכיך אהל אהלך בשמיתך שלא יעשה אותו היה"ר ויהי' מתוכח בשני עולמות ויתביים מן הלדיקי' אשר לא שמעו לשלת היה"ר בשעת עשיות הטוב · וזה שרמזו שמעו והאזינו אל דברי תורה יען כי ד' דבר והכן ·

שם [מהו שמעו והאזינו אר"ת אמר הקב"ה שמעו לד"ת ואל תדברו גבוהות כי ד' דיבר והיכן דיבר תושבת ד' כל נבה לב] הכוונה יש לאמרי' דשמיע' לדברי יה"ר אשר קובע עתים לתור' שמלפני' ביבראל הי' לדיבי' לתוקי' ומשפטי' כלומר כי על ידם נעשו הדור המדבר עם חבם ונבון בתיך התומות הספרי' אשר נמצל בבהמות נדמו אשר הי' דרכם בל למו בשר תמורי' בשרם עובדי פסילי' ואלילי' מחובני' אבל בשת אשר הבדיק השחר וזרח השמש על בני תבל לדעת כי בהיר הוא בשחקי' לדעת למיום ברע ולבחור בטוב אז הוא יתר שלת להיות

למס עובר לעשות פעולות המלות · וזה הוא עון פלילה מלוד מלוד ר"ל בים לו בח לעמיד בשבר מלותיו רק שתשתה לשמוע לשפתי זרה שלא יקרא לו עון בדבר לס ילך בשבירות לבו לספות הרוח את הנמתה · בתכז"ל ירושלמי פ"ע דנדרי' [אדרי' בל העומע ליארו בתלו עב"ז מ"ט לא יהי' בך תל זר] דאם שאדם יסיר אוזן מלשמוע טעות יה"ר שאר דורש ומוקר ופוקד וכופר בעיקר הטבירה ובכל זאת לא יכול לעמוד בשבדו לגבור בחיים על התשוקות ותמדות בשריות אז הנס שהוא רשע ומועל בכל זה לא עבד ע"ז לכפור בעיקר הטבירה [בתו שפ' הגתון ר' בוסס אינר ז"ל מביאו מלבישו מטעתו לפניך שגם בשת שאר שטעתו ידעתו שטעתו לפניך שרק התאוה גבר עליו] אבל השומע ליארו סיוכל לגבור עליו לעמוד בי ולא יטעה והוא שומע בדלין הטוב דברי ברבן המפריד חלוף ובימים שלא ד' אמר ויהי וילום לאלף דור הוא שאשר בעובד ע"ז מ"ט דבתיב לא יהי' בך בשעיך אל זר והנה הימים שאר חובת נפשו לשמוע לשלת יה"ר לעשות בית רשה בשבד התלות לא יסבע מזה לילך אחרי שבירות לבו אלא לא יסקוט ולא יום עד שיסרוס רשת לרגלי הלדיקי' שגם הם לא יהי' יכולי' לעבוד ד' ואז יום לו בתלו שהשלת לו בל מסשלות לבי בי זה התכלית של רשע גמור ליום רע להחטיא רבים בתו שפ' בתקו"ח דבתי תבז"ל דבה בי תשע [ויאמר הרחי לא את בבודך שתהא לשמוד על מתן שבדן של לדיקי' ושלותן של רשעי' מה הקב"ה משיבו ויאמר לא תוכל לראות פני זה שלותן של רשעי'] הבוונה משה רבינו שתקשה הלא אין אדם את ואלי תלוותו בידו יארו של אדם שהבר עליו בבל יום ורבי' מבתובי' לרשע והלילה יאלא שלום לרשעי' שישמחו בחלקם ויומנו · והשיב לו ד' [לא תוכל לראות פני] אם יפעלו שהלדיק יוסבת מעבודתו לד' ולא יוכל לראות בתור פני אלא חיים לקבל פני השבינה אז ישגו שלותן ולא יבקשו יותר אז רק להבריע הלדיקי' מעבודתם ותורתם · וזה שאמרו שמעו לד"ת ואל תדברו גבוהות לשמוע לשלת יה"ר שד' נתן התורה רק לדור המדבר שזה הוא נשה לב בלבו עובד ע"ז . כי בחמת ד' דיבר לאלף דור .

שם [ד"ת שמעו לד"ת ואל תנשיא אזניך משמוע דברי תורה כי ד' דיבר והיכן דיבר אפ"ר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה] הכוונה יש מבני אדם אשר קל בעיניהם לדעת מאירת עיניים של תורה הרחבות גבולי' אשר יסודתם בהררי קודם

למען

למען דעת לעשות כרת ומשפט כי יקשה מי מהיש מאד יתעלה ויתקדש לעמוד בהמון מעלותי ומדרגותי די לי בכאב כורגלתי להתפלל ולברך את השם אל מכל לתקוף מכמה ודעת אל תורה יוסף דעת יוסף מכתוב וכלה תהי' מחשב בעיני ולכן לא תשמע לקול מחלמי בחזוי ותלך במומי לבדי כפי' במקו"ח דברי חכז"ל הובא בי"ע ערך מדרש' שוני' חות קכ"ה [מי ומי ההולכי' תמר פרעם מי ומי ההולכי' עתידי' תמס תומרי' מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו ונקו מי ומי] הכוונה משה רבינו תמר לכם ז'כו בהר סיני לעבוד את ד' כי יפציע להם שפע רב ממנות ויזכו להיות בבני עליון תשר לא יחשו כל היום וכל הלילה לעבוד ד' אז פיתם תומם פרעם רמו כמה קשה הדבר מי יעלה בהר ד' אחד מאלף תשר ימתום בעוה"ז ויכשוף לעלות בהר ד' להיות נזיר ופרוש מכל תשוקות ותמדות. ואף גם זאת אם המלח תמלח היש תשר נדבה לבו אל תשכלו ומי יקום במקום קדשו לעמוד בנסיון כל ימיו הלא רבו בני שוממה מבני בעולה כמה בעלי תשובות מתחילי' לעלות ולא יוכלון שתת עולי' ויורדי' כו תשל בחמת שתו ושקר טעמה זה כי הבא לטהר מסייעי' לו מלוה גוררת מלוה שכל היש תשר ידבמו לבו יוכל לעלות בהר ד' ולקום במקום קדשו [נקי כפי' ובר לבב תשר לא נשא לשוא ולא נשבע למרמה ישא ברכה מאת ד' וצדקה מאלקי ישעו] אם יהי' נקי כפי' ובר לבב אז יהיג התכלית הגדול כחכז"ל רבה [בשעה שאמר הקב"ה למשה על עסקי משכן ת"ל רבשם"ע יכול' אם ישראל לעשותו ת"ל הקב"ה אפי' אחד מישראל יכול לעשותו שנאמר מאת כל היש תשר ידבמו לבו] כי המקום המקודש הוא החדש תשר שוכן עליו ד' כפי' הרמב"ן [ויעל מעליו חלקי'] שתכרתם תכינו הי' המרכבה מדור ומעון לשכינה יע"ש ושאל משה אם זכות הלכור בכלל יוכלי' להשיג לעשות משכן ד' והשיב הקב"ה אפי' יחיד יכול לעשותו [מאת כל היש תשר ידבמו לבו] כי אני מלוף המחשבה למעשה והגם שלא יוכל היש להוליך כלי למעשהו בכל נדבת לבו אני אקח כי מה ד' שואל מעמך כי אם ליראה אותו. בכל יום ויום יקבל עזר מד'. וכשם שהדם לא יפוח לעלות גבוה גבוה בעוה"ז שמקשת ימרון יום יום בכל שנה יפחון תכלית למר בעופר וכבוד וככפי' כך יפי' מבקש ימרון בתורה ובמלות ובמע"ט וזה שאמרו אל תגביה אזניך מלשמוע ד"ת ואומר יוסף

דעת יוסיף מכאוב די לו בכאב הולנאתי כי ד' דיבר מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה והבן.

שם [ד"ה שמעו לד"ת והאזינו ואל תגבהו את הטובה מלבוא לעולם כי ד' דיבר והיכן דיבר אם תאבו ושמעתם] הכוונה יש תשים בבני ישראל תשר כל היש יחשוב שהוא לבדו עולם ומלואה לדיק יסוד עולם לו לבדו נתנה הארץ כי הוא עושה את רוח לקומו תכל לא תיכשל לי' בלרת הלבור לא יתמהל להגדיל התורה ולחזק התמונה להיות התורה והיראה מורשה קהלת יעקב להפיץ דעת תלקי' בארץ תכל לא זו הדרך כי גדול זכות מזכה הרבים בחכז"ל על פסוק כי ידעתיו למען תשר יצוה את בניו ואת ביתו תחריו לשמור דרך ד' (רבקן תומרי' זו ביקור חולי') כי יש בני תדם שהם חולי הנשם תכל לא ידעו כי בנשם הוא והמבקר מומיו ומעורר לותם מן התרדמה תשר עליהם זו מלות ביקר חולי' תשר סקד תברהם תביטו לבניו וביתו תחריו לקרות בשם ד' בכל הדרך תשר ילכו. ותם ישמע התדם שחולי הנשם לועק שהוא יודע תמותו ובכל זאת רע לו ורוחה רשע וטוב לו. ימתם לותו שכל הגדול תחבירו נמוך תחבירו. הן ד' לדיק יבחן אתת לירתך גם להתוסף ותחכז"ל היזהר הזה בוחן קנקני' יפי' ולא רעי'. וזה שאמרו הגם שתשמע לד"ת והאזינו לד"ת. תכל ידריך גם תחרי' ואל יגביה את הטובה מלבוא לעולם והבן.

אן הכוונה כי כפי הכמת האומני' כן הדוה הדובר אם התורה יודע שתכמי' מלפי' לשמוע תכמה וביגה ומביני' תמת אז הוא חוקר ודורש לגלות לפוות המדעות תכל אם יודע שתכמי' האומני' המה יטמינו דבם השכל וממאת הדעת אז מה גלע אם יחקור הא תכל הוא תכל אז יפיל הדוה בקרבו ויתך גם הוא תחרי הכל ותוהו וזה שאמרו שמעו והאזינו לד"ת ולא תגרמו להגביה מן עין הדוה הטובה מלבוא בעולם. כי ד' דיבר אם העולם יפוי לטוב ויבר ורוני' לשמוע ד"ת אז טוב תלכנו והבן.

שם [תר"ה הספ"ק והספר ירדו כרוכי' מן השמי' תמר להן אם תעשו מה שכ' בספר הזה אתם ניצולים מן הסף"ק הזה ואם לא תעשו אתם נהרגי' בסף"ק הזה) הכוונה כי כל תק ומשפט תבר יהי בתורת דת תלקי' בין בני תדם הוא מביא שומני' ותויבי' גדולי' היורדי' עד לחיים של דורתי העשי הקורתי' בשם ד' כי עבד במתוה בהפקרת ניתת לי' ניצך במרחות עיניו ומשוקות לבו וכל חיים תבר

ימין מעטר לרומו יהשוב נאורך עליו להרע עמדו כאכ"ל (תהי מ"מ דמסתני לי' בני מתת מסוס דמוכחו להו במילי דשמיא) ועי' במדרש מיכה שהרגו זכרי' שהוכיח להם בשם ד' · רק שם הדורשי' וקורמי' בשם ד' אין במשמעם רק בכוד ד' תורתו וירחתו מז ד' רגלי מסידיו ישמור שלא יכשלו ויכושו כל המוסי' בו מקווי' לשמו אבל שם יש להם פני' אחרת מז שלא ישילהו ד' ונשאר לאכול לפני המנקשי' את נפשו כאכ"ל שם במדרש מיכה בפתיחה שזכרי' נהרג על שהתנבה על העם ישו"ם וזה רמזו (הסי"ק והספר ירדו כרוכי' מן השמים) שאלו הספרי הוא הדת מיד בא כרוך בעקביו הסי"ק · (ת"ל שם תעשו שהשוב בספר הזה אתם נילוים מן הסי"ק הזה) שם הדורשי' מקיימי' כל הנכתב בספר ישמרם הקב"ה הגם שהם עוברים בעשה לא יהוה להם אבל מעשוי אבל שם שם יקיימם בעשתם את הנכתב בספר אז בנטה יהוה המרב של הקויבי' המחפשים המיהות ויהרגום והבן ·

שם (שם תאכלו ושמחתם תר"ל לשבד לשבד שמחר לו רבו הרי מוכיח של זבד ושם לאו הרי בבני' של ברזל כך אמר הקב"ה שם עשיתם את רצוני הרי טוב והברכה ושם לאו הרי קללה הרי שמי דרכי' לפניכם רשה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה) הכוונה מי שמקיים התורה והמצות נחלקת נפש אז השה מתוקי' מדבש ומחמדי' מזבב כשאמר המוס"ב הביהכנ"ס הוא נ"ע לנדיקי' ונפש רשע תאב לא ישבע במצות ד' ומקיים תומם בע"כ שלא לפרוש מן הלבור או מחמת פחד ד' אז בשבור חשתו ומוכיחו לזה הביהכנ"ס הוא נסיעם וזה שרמזו הרי מוכיח של זבד בעשם התורה זבד ופז ושם לאו הרי התורה והמצות בעשם בבני' של ברזל כך אמר בקב"ה שם עשיתם רעי במשמחכם רק לעשות נחת רוח לפני אז הרי טוב וברכה ושם לאו הרי קללה אין קללה גדולה רק להיות מוכרח לשבוד ד' כי שבד התמוה בכפקירת ישתי לי והבן · וזה יובן שם (הסי"ק והספר ירדו כרוכי' מן השמים ת"ל שם תעשו שם שכתוב בזה תאם נילוי' מן הסי"ק הזה ושם לא תעשו תאם נהרגי' מן הסי"ק הזה הס"ד שם תאכו ושמחתם) כי התורה בעשמה נותן לנדיקי' מיות כאכ"ל תורה היה שם המיים · ולרשע הוה לאבן נגף לרשע הוה שם המיות (לנדיקי' יאכו כה ופ"שי' יאכלו כה) ג"כ לנדיקי' היה ספר תורה ד' ולרשע הוה סי"ק

שבל מלוה דוקר לומו ושעשה בשרו מדודי' ומחמך בני מיעיו והבן · או הכוונה (הסי"ק והספר ירדו כרוכי' וכו') שלא ניתן התורה לרשות שם ישמרו יקבלו שבר ויכול אדם לומר לא הן ולא ממן שכרן שלא התורה היה חיובת על האדם ושם לא ישמר יעשם על הקלי' כאמורי' והבן ·

שם [ד"ח מה כתיב למעלה מן הענין כי שם שמור תשמרון מהו כל המלוה הזאת תר"ל זו ק"ש רבנן תומרי' זו שבת שהיה שקולה כנגד כל המלות שבתורה] הכוונה ק"ש הוא שמקבל למות במיתה תכזריות בעבור כבוד ד' אז מי שמוסר נפשו לקדש את השם הוא הוא מקיים ברגע אחת כל התורה ושבת הוא שמי בגדולה ומפארת ולו כל מעשני שו"ת ובכל זה הוא שובת ממלאכות המוך ומותן חות שמכיר שלד' הארץ ומלואה אז הוא נ"כ קיים כל התורה והבן בקיצר ·

שם [תריב"ל מקוני' מהלכת לפני האדם והברזות כורזי' לפניו ומה הן תומרי' תנו מקום לתיקוני' של הקב"ה רמה כמה שומרי' משמרי' תוחך חיתתי בשעה שאתה משמר דברי תורה] הכוונה אך בלעם יתהלוך חיש שים לו תכלית אשר יחסון להשית לפעול בעולם נדולות ונוראות אך לפשתי הוא לעשות לעשתו שם עולם ומפארת עולם אז הכרוז יולא תנו מקום לתיקוני' של הקב"ה שבל מעשיך יהי' לשם שמים כי אז שם תשמור דברי תורה לעשות ממת רוח לד' אז כמה שומרי' ישמרו תוחך להילוך מבל רע והבן ·

אך הכוונה שלפעמי' אדם יסיר מן התורה יסן שיסמוך על טעמי מלות אשר המה מוסבלות ולבסוף שם בא למלות אשר לא יפפוז עין אדם הוא תועה מדרך השבל ויסליך אחרי גוי המלות ויוחו בקבל רשעי' לכן טוב לאדם לעשות נם המוסבלות לכבוד שמים ותחבז"ל על יאמר אדם שבשר חזיר אינה לפשי בו רק מה שעשה שהקב"ה חומרו וזה רמזו תיקוני' מהלכות מלפני אדם שאדם חוקר ויחרש במרע תנוסי תיקוני' אבל הברזות יולאי' שיתן מקום נם בסבליות לתיקוני' של הקב"ה לעשות רלונך אלקי חפלתי והבן ·

תנחומא [כל העוסק בתורה ומקיימה בתלו קבלה מהר סיני] הכוונה כפי' הרמב"ן אחור אשר לא יקום את התורה מי שבידו להקים לוחה של אלה ואיה מקיימה להיות לה מעמוד

הוא ארור יעו"ש וכל העוסק בתורה וגם מחשב תמיד לקיימה ביד אחרי' כאלו קבלה מסיני והבן ·

מ"י [החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה שמא יאמרו ישראל הואיל ונתן המקום שני דרכי' דרך חיים ודרך מות נלך באיזה מהן שנרצה ת"ל ובחרת בחיים] הכוונה יש ב' אופני' בעבודת אלקי' [א] לישב בתענית ולהיות פרוש מתענוגי הגוף [ב] לישב בשולחן אשר עליו כל מטעמי' ולאחוז בכל תאות עינים אבל שלא להנות כאצבע קטנה מבלי תת מקום בו לפני ד' כמו רבינו קדוש וזה שרמזו ש"ש שני דרכי' להתקרב אל ד' דרך החיים אשר אדם חי בהם במצות ודרך המות אשר יבדיל עצמו להמית את כוחות הגוף שמא תאמרו נלך באיזה שירצה ת"ל ובחרת בחיים כי הקב"ה מבקש שיבחר האדם חי עולמי' ובו יעבוד כמו אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו והבן ·

שם ונתת את הברכה על הר גריזי' ואת הקללה על הר עיבל [להקיש קללות לברכות מה ברכות בקול רם אף קללות בקול רם] הכוונה דרך המנהיג אם אחד מן אנשי' אשר תחתיו יעמדו יפעל טוב בעמו אז יקרא לו בקול גדול לפני העם ויהלל וישבח אותו ברבים לאמור בך יברך ישראל אבל אם איש אחד יחטא ואשם מן כל אחת אשר לא תעשנה ואשם אז בקול נמוך ובחבט לשון יוכיח אותו ויקלל אותו בפניו אם לא יסור מן אולתו · אבל הקב"ה מקפיד מה ברכות בקול רם אף קללות בקול רם למען ישמעון ולא יוזידון להוסיף לעשות רע בעיני ד' והבן .

רבה כי ירחיב [זש"ה אגילה ואשמחה בחסדך אשר ראית את עניי ידעת בצרות נפשי ולא הסגרתני ביד אויב העמדת במרחב רגלי] הכוונ' עד"א אם אדם מדוכה בעניות ובצרות רבות ולבו נאנח רק בעבור דברי' הנוגעי' אל הנפש אז יזכהו ד' להעמיד במרחב רגליו ולא יצרך שיבואו לו ישועה ע"י שונא הדת אבל אם נאנח על צרות הגוף רק זכיותיו פועלי' שיצא מצרות רעות אז בא לו הישועה ע"י שונא הנפש · וזה שאמר ראית את עניי ידעת בצרות נפשי שרק בעבור הנפש צר לי אז זכיתי שלא הסגרתני ביד אויב כאשר חפצת להעמיד במרחב רגלי · וזה כי ירחיב ד' אלקיך את גבולך ע"י עצמו ולא ע"י שונא ד' אז אגילה ואשמחה בחסדך שלא יזכה רשע ערץ על ידי למצוה ·

מ"ת כי ירחיב ד' את גבולך [בזכות מה מרחיב ד' את גבולך כאשר דיבר לך בזכות עשרת הדברות שקבלתם] הכוונה אוהב כסף לא ישבע כסף חומד תאוה לא ישבע תאוה אבר קטן משביעו רעב ומרעיבו שבע אבל בעשרת הדברות שמקבל אמונת הבורא ואשר כתיב לא תנאף ולאתגנוב ולא תחמוד אז ישיגו הרחבת גבול ·

או הכוונה כי הרחבת גבול הוא לפעמי' לרעה ח"ו כי ע"י עבודה רבה ומקנה שדה וכרם מרבה שפחות ועבדי' ועי"כ מרבה גזל כידוע מדחכז"ל בפ' אבות . ויש לפעמי' עושר שמור לבעליו לרעתו אבל אחר קבלות עשרת הדברות שלא יחמוד איש חמור ושור וכל אשר לרעהו וגם יקיים לא תנאף ולא תגנוב ומשמר שבת ולא מחללו על שיש לו שדה וכרם אז טוב הרחבת גבול · וזה באיזה זכות מרחיב ד' את גבולך בזכות עשרת הדברות שבו נכלל שלא יבוא לאדם מכשול מרוב קניניו ·

מ"י שמור ושמעת [אם שמרת מה ששמעת סופך לשמור מה שלא שמעת] הכוונה אם אדם יכוון לבו לתורה להבין היטב בהשכל ודעת מה ששמע באוזן אז יזכה שד' יתן באמריו ודבריו כח שנרמז בו אשר לא שמע ולא ידע הכל נרמז בו שלא יצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן כאשר פי' בספרי פ"ח בהקדמה שמוסיפי' לו תורה על תורתו

לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריך כי תעשה הישר בעיני ד' · יל"פ העובד ד' צריך לעבדו בלי שום פניה שבעולם כי אם יעבדהו רק שהשי"ת יתן לו כסף וזהב ולהיות מוצלח בכל אשר יחפוץ לבבו מבואר בחוה"ב זה הוה כעבודת שיתף ע"ז חלילה . רק כולו יהי' לש"ש שהקב"ה יחפוץ כן וטוב בעיני ד' הוא עושה · וזה שאמר לא תאכלנו בעבור למען ייטב לך ולבניך רק כדי לעשות הישר בעיני ד' והבן ·

מ"י [רבי אומר זכה אדם לתורה זוכה לו ולדורותיו ולדורי דורותיו עד סוף כל התורה] הכוונה הרבה עמלי' להשיג החכמה ובינה הצפון באמרות ד' אמרות טהורות אבל בני עלי' לא יעסקו בשביל זה רק יען שהוא תורה שמורה דרך לעשות רצון ד' מה ד' שואל מן האדם ואז אם זכה לתורה שלא יבקש ולא ידרוש רק לדעת תורת ד' ולומד לשמה אמיתיות אז זוכה לו ולדורותיו ולדורי דורותיו עד סוף כל הדורות והבן ·

בנים אתם לד' אלקיכם · וי"ס כי מלפניו ישראל אשר התהלך אלקי' במחנה הטיבני' כי' הקב"ה פוקד עליהם מטותם ופשעם עד שיכירו העדה בכלל הפקיד עליהם מטותם ופשעם עד שיכירו וידעו [כי כאשר ייסר איש את בנו כן ד' אלקיך מייסרך] כשם שהוא מייסר לבנו בכבודו ובעלמו כן ד' בכבודו ובעלמו כי' מייסר היסורי' כמו [כי לקחה מיד ד' כפלי' ככל חטאותי'] כי הבן מבין שם האב מכה אותו אשר דרכו לרחם ואם נתכפון להכזר אין זה כי אם שהוא מאוד ואוזר להטיב אחר בפרוע פרעות בישראל שכאשר ומרדו אז נותן הקב"ה עמו כיד רשע בהמן וע"ט וכדומה כתב"ל (אוי לנו מקום עליו אדם ונפל מלך] כי מלך יביט בכ"י שלב מלך ושריו ביד ד' לכל אשר יפנה יעשו ויתנו בכ"י לבבם שלדיק ד' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו ויאמרו אשפשה דרכיו ונאקורה כי אל תמוטה ואין עול בכל אם המלך ושריו אנשים טובי' וקם אדם ונפל מלך אז יתמרו כ"י אין זה כי אם רע לב [כל המיר לישראל נעשה רשע] שהכלית הרשע לאסוף עושר ונכסי' ולעשות לעלמו שם בעולם ונפל יפשפשו במעשיהם לעשות תשובה · וכתב"ל ביקוט שופט' ק' ג' [ונפלה הגוים אשר הניח ד' לנסות בם את ישראל אין רשעי' שבישראל מתנסי' ביד הקב"ה והחלקי' בסם את אבותם וכן בדור המדבר למען הנסות עמו אך ולמען נסותך לבל ההמרוני' שהנסו ביד התומות שנאמר ואלה הגוים אשר הניח ד' לנסות בם את ישראל] שאם הקב"ה מנסה בעלמו הוא זכי' גדולה להכיר יד ד' כמו [ויבן מזבח ויקרא שמו ד' ניסי] שאשה רבינו הבין שלריך מזבח ולהכיר תודה שד' ניסי ונפל שיעלה ח"ו בדעת כי שנאת עמלק גרם זאת · אבותם שנאשה ע"י האשה בכבודו ובעלמו וכן דור המדבר כי [ד' לדיק יבחן] האש בעלמו · אבל דורות שהמרוני' הניח גוים שכזרי' לנסות בהם את ישראל וע"ז התקונן ירמי' [אני הגבר ראיתי עני עמי בשבט עברתו] שהתכונן מי הוא האנשה מי הוא השבט אז הכיר עניות עמו [אשרי הגבר אשר תסרנו קה ומתורתך תלמדנו] שאשרי נאים אם היסורי' כתי' מד' בעלמו והוא נלמד מהתורה דכתיב ותלקי' נשא את אבותם · ויקרא שמו ד' ניסי · וזה שרמזה התוס"ק שאם יבוא ח"ו יסורי' ושונאי' מהקב"ה יכי' כאשר ייסר איש את בנו שבנים אתם לד' אלקיכם והבן ·

מ"ו [למר דשב"ו רשה בכמ' לשונות מיבכו הקב"ה אתם לד' אלקיכם בזמן שאתם עוכני' בכנים ר"מ אומר אתם נותנ' ומזר וקרח אומר עם קדוש אפרשה זו ושלש פעמי' יהי שמו עליהם אפרשה זו בנים אתם לד' אלקיכם כי עם קדוש אתה לד' וכך כתב ד' אלקיך ח"ל הקב"ה לישראל בשוה"ז נתתי בכם ויחדתי שמי עליכם לעתיד לבוא אני בכבודי מתהלך ביניכם והתהלכתי אתוכם] הכוונה רמזו על ג' כיתות בנ"י אשר הקב"ה מייחד שמו עליהם [א] [בנים אתם לד' אלקיכם] אומן שמזרו לחור טובני' עבירות חמורות בקלות ואינם עושי' מלות כלל וכלל בעלי תשוה ובעלי תשוקה · בכל זאת שורש אמונה אחדות הבורא עם כל שפיו טמונה בלבם אומרי' [שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד] הוא אומרי' לבני ישראל גמורים הגם שהנו נפרדי' בחיות הנוף ובשמירת התורה בכל זאת [שמע ישראל] הכלל ישראל ישמעו [ד' אלקינו אנו ואתם יש לנו אלקי' ביחד [ד' אחד] שבכל לבבנו מאמיני' באחדות הבורא אם ח"ו יגיע עת לרם ליעקב ולישראל לכפור בד' אלילה אז יפליטו גם הם נפשם וכל אשר להם מנגד לקיים [ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך וכו' מאודך] באב"ס [רחמך עליך ככרמל הרשי' שבכם מביני עלי' כאלי' שעלה ברחם הכרמל] כי גם אותן הרשי' ממלות יעמו בחם ד' הוא אלקי' ד' אחד ושמו אחד וע"ז אחכז"ל יש מי שקנה עולמו בשעה אחת · אחכז"ל תשובה ומע"ט [ריחך ויין אניך אל תעזוב ואין אחיך אל תבוא ביום ריחך ריחך זה הקב"ה שקרוי לישראל אחים שנאמר למען אחי ורעי ורעי אניך זה אברהם שנאמר זרע אברהם אוהבי אל תעזוב ואם עזבת תן דעתך שבית אחיך זה ישמעאל ועשיו אל תבוא ביום ריחך] הכוונה שרשתים אכמה ירחת אלקי' שיסי בני ישראל רשי' אהובי' לד' לשמור כל התרי"ג מלות וכשם שאשר אברהם כמו ימידו לשמור מלות ד' אלה קיים ג"כ מלות תשבילי' כיצוע כך לריך כל אחד ואחד מישראל לשמור כל התרי"ג מלות אבל אם לא נגזרת על הילה"ר ועזבת את ד' שרת מן כל המ"ע ומל"ת תן דעתך שאל תבוא ביום אילך בבית אחיך ישמעאל ועשיו שגזרו שאד מי שלא יקבל אמונתם מלילה לך מעשות כאשר הרע בזה והבן · וע"ז שם שרי' נשאם על קדושת השם נתקיים וסי' במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל אי שנגלה בכוד ד' ורחו כל בשר יחדיו הגם שלא הי' מעשה ד' לשמור התורה אבל יאמר להם שיהי' נגלה שהי' בני אל אי · ואחכז"ל אמרו בקדושתי' פ"ח [בנים אתם לד' אלקיכם בזמן שאתם עוכני' בכנים ר"מ אומר

מומר כן כך וכן כך נקרא' בניס שנאמר בניס סכלי' המה ואומר בניס לא תמנן בם ואומר בני' משחית' בניס זרע מרעי' ואומר וה' במקום אחר יאמר לא עמי אתם יאמר להם בני אל ח'] כי קודם ישראל לד' הנם שהמה סכלי' ומשחית' בכל זאת יעלמו לקדם שם ד' ברכי' · וזה שאמר רשב"י שנדולה החיבה של הקב"ה לבני ישראל שקרמום בניס אתם לד' הלקיבם הנם שהמה רקים מדת ותורם בכל זאת אם המה בניס לקבל עול מלכות שמים כתיבה נקרא' בניס והכן ·

(ב) כי עם קדוש אתה לד' · כת הסני ישראל שהם יאמרו מאמרת ד' בכל מלות חוקים ומשפטי' בכל את ובכל שעה לא מתערבי' בגויש ואין לומדים ממעשיהם אין מבעט' מרוב טובה הנם שקבלו מיניות והגיעו לכבוד ולחפארת לא מצינים שמם ולשונם ומלבושם הולכי' בפיחות רשעם עד [כל רואיהם יכירם כי הם זרע ברך ד'] כמו [ויולידם כושב ובכסף ואין בשבעין כושן] שלא שכחו שהקב"ה נתן להם עושר וכבוד ונכסי' · ומבדילים מגו"ם כמו שנאמרה התורה ומבדיל אתכם מכל העמי' · ומחכז"ל [שלו הי' כתיב ומבדיל העמים מכם לא הי' תקומה לשומרי ישראל] הכוונה שה"ת נתן התורה שהיהודי' יבדילו עצמם מן העמים שלא יאכלו ולא ישמו ביחד והנשי ישראל יהי' למועות לא ילכו בטיהרניות וכדומה מן המקומות אן יתן אים זר עינו בם וכדומה אז ים תקוה לכל אם יגדל השנאה שהגו"ם לא יוכלון שאת תבורת יהודי' אן אנשי' וזן בניש הנם שיאכלו ושתו וירקדו עמם אז נקרא שהבדיל העמים מבני ישראל אין תקומה מ"ו · ואם בני' מתקרבי' עצמם לגוי' אז הניש מפזר אותם שלא יחפלו בהתחברות יהודי' ויקומו מפני כני ישראל ומעילה [ומבדיל אתכם מן העמי'] מרמזי' הישראלי' מהם · ואם רניש שנו ברוחם והתמינו להפר התורה רק להתקרב עם העמים בכל זאת לא אתם ישראל נאמרו מעט מהרבה אשר חולני' בעקבות אבותיהם ורבותיהם ונשתרו קדושי' מיני' ופרוש' מכל העמים · והנה אחכז"ל הלדיקי' מ"ו נעשנו על שלא מיחו באותני' ופושעי' · וזה שרמזו אכז"ל על הפסוק כי עם קדוש אתה לד' עליך [קדושה שניה עליך היא נרמה לך] כמה שאתה פרוש ונזיר מאחיך ולא תגלה להם עונש היא גרם לך עונש מ"ו ואמרו טו"ם בילקוט [לא תגרוש לעם אחר להיות קדוש] שאם אתה תעליש

אין מזרע אברהם יאחק ויעקב שלא לסוכיחם כי כדאתך אתה קדוש ושמך קדוש והמה טמאים לנפש אדם מוכדלי' ממך תגרוש לעם אחר להיות קדוש להבדיל עצמם מעמכם · ואמרו טו"ם בילקוט [כי עם קדוש אתה לד' אלקיך קדושת עלמך] כי כאשר נביט על לדקות וירחת שמים שכנו המביט יראה מלפניש הי' אחבב לפושעי רק כנגד סמורה' כיד רמה אנו אחבבי' לצדיקי' וקדושי' כי אין כנו קדושת עלמך רק ע"י אחרי' אנו קדושי' וסקב"ה מבקש [כי עם קדוש אתה לד' אלקיך] בקדושת עלמך ולא בדמיון אחרי' · ועי' בילקוט יאמרו [ממלכת כהני' וגוי קדוש מקושי' ופרוש' מאו"ם] שבני' יפריש מאו"ם ולא שאו"ם יפריש ויקולו מפני כני' והכן ·

(ג) וכך כאר ד' לאיות לו לעם סגילה · יש אנשי' בישראל אשר מעשי' כלבם ואומרי' מה נעשה ברוב מזלינו כי נפל חלקם לאיות מולד ויקרא שמו בישראל ולא אפן לבפור בד' ואמונת יהדות כי לא נאה ולא יאה לעשות נבלה בישראל אבל מוצא וקן בחיון לשמוע מירוף' ונדופי' יען כי הוא יהודי שיודע בעצמו כפי חכמותיו ומודעיו כי' הוא לריך להיות שב' ושיפט בתרן · וכמה רשע הוים הזה אם מחמת מרפות עניו יתעסף כאומר מותם להיות כידי עניו הנם שלבו נוטה על זה שלריך להיות בנגלה כעניו · וע"ז רמזו אכז"ל בפ' תולדות [ויאמר הקול קול יעקב והידי' ידי עשיו ולא אכירו כי הי' ידיו כידי עשיו אחיו בשעה שהי' רשעי' עומדי' ממנו הי' מכירו] הכוונה ילחק אכירו שהמעם בנבואה אמר ידעתי בני ידעתי אני רואה שתי רשעות שיוצא הטת אחר רשעי' יעמדו מעשיו להיות לבניך מאוד אז רניש אחר יחשבו רחמנא לבא בעי ויאמרו הנם [אם נפרוש כפיהו לאל זר] שיהי' ידיהו כידי עשיו בכל זאת לא שכאתו שם אלקיהו ברגע שנפרוש כפיהו יהי' קול לו וקול אליו לד' · וזה שאמר ילחק אני מרגיש בקול יעקב הנם שהידים ידי עשיו · בכל זאת לא אכירו שיהי' נחשב לבן כמו כי הי' ידיו כידי עשיו לעשות תועבות ד' · [בשעה שרשעי' עומדי' ממנו] כאשר יעמדו רשעי' מעשיו יהי' ידי יעקב כידי עשיו · ולא אכירו לזרעו הנם שבלבבו יאמר שמע ישראל · אחרכה לריך כל היום ואים מישראל לומר [קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה] וילדיק הדין כמי שעשו אחיהו הקדושי'

מה נאמר ומה נדבר ומה נצטדק תלקיש מלח שון עבדך . ולח ידבר עמנו משמי [חולת מדם יסלף דרכו ועל ד' יזעף לבו] . ועיי' כילקוט יתרו על פסוק והייתם לי סגולה מכל העמים [שמטת פעור' ועוסקי' בדברי תורתי ולח תעי' עוסקי' בדברי' אחרי] הכוונה שכמה פעמי' פועלי' הוי"ס ש"ישובו בני' אל ד' להיות פעור' לעסוק בדברי תורה ע"י שרוצי' גודל שגיאת הטעמי' ליישראל . אבל הקב"ה מבקש להיות סגולה ולעסוק בד"ת ש"ישראל לא יחפלו לעסוק בדברי' רק בתורה . ולח עוד ש"יסגלו אחריו בני שכר בלבל נכלל . וזה וכך כאר ד' להיות לו לעם סגולה וכצן .

שם [אמר דוד למה אמר אלי בני אתה אתם מלח כתיב כי ד' אלקיך אש אוכלה לפיכך אף ישראל כל מעשיהן בתש שהם בניס של הקב"ה שנאמר בניס אתם לד' אלקיכם] הכוונה כמו שפי' שם [מקוטרת מור ולכונה] שאמר אינו מומן רימו הטוב אלא בתש כך אברהם לא הודיע מעשיו הטובי' אלא בתש יעו"ש וכך כל כך ישראל אם הולך בעיוות אחר מולח אן גם בעיני אדם אינו מורה אתה' בדרך רק בזה שמוסר נפשו למות אם הוא מורה האמת' שידעו כמה גדול כוחו של אדם ישראל . אם ד' אש אוכלה שמוכל הכל בני להוסיף עליו אלילה כך בני אתה כל מעשיך יהי' בתש ולח בעיוות אלא רק בתש ושלכתת ד' יבער בך וכצן .

שם כי עם קדוש אתה לד' אלקיך [קדושת עלמך] הכוונה אין קדושת ישראל רק כמה אר' קידש אומנו עיקר הקדושה כמה שמקדיש עלמן כמותר לנס אז אתכו"ל אדם מקדש מ"ע מלמעלה והקב"ה מקדשו מלמעלה וכצן .

שם [כי עם קדוש אתה לד' אלקיך קדושה שהיא עליך היא גרמה לך] הכוונה עמוקה כי יש לקרוא לו לגדול אם המיתה נעשה ע"י חסרון וגרעון אבל בחתת ישראל נהפוך הוא מקדושתם ומרוב קרבתם אל ד' יאמרו כמו בבני אהרן בקרבתם לפני ד' ויאמרו כי מרוב קדושתם מתו על אב קטן ומי שמשים קרחה גרחה בראשו מתחרט על שפי' קרוב לד' אבר ע"ז הפסיד חיותו . ואלילה לישראל שלח יאמר שאהר בשרו הי' קרוב לד' וזה שרמזו הקדושה שהיא עליך היא גרמה לך שנעשה פרץ ואיך תעשה קרחה למת אלילה וכצן .

רבה כי עם קדוש אתה לד' אלקיך [לח תגרוס לעם אחר להיות קדוש] הכוונה כל הגודר עלמו מן העבירה נקרח קדוש וכ"ז אם פורש עלמו מן העבירה בעבור שכוד הקב"ה אבל אם עושה בעבור הנכל שזוכות יקח לב אז קדוש' בלילה יאמר נא בשאר חומות הנדרי' מן העריות שלח יאליצו כוחותיהם או שלח יאכדו ממוחם . וזה כי עם קדוש אתה לד' אלקיך שיהי' הקדושה לשם ד' ולח תגרוס שיהי' נא עם אחר קדוש כמוך וכצן .

אן הכוונה כל המקדש ופורש עלמו מן המותר לו נקרח קדוש ואם כבי אדם יחטיאו עד שיעמוד הקב"ה אים לר ואויב כהמן וגוזר גזירות שאר ר"ל וכבי ישראל מוסרי' עלמן לכות בתש ומים לקדש ד' נקרא' ג"כ קדושי' אבל מי גרם להם שם זה עם אחר ואמר הקב"ה רצה להיות אתה קדוש מעלמך ולח תגרוס לעם אחר להיות אתה קדוש ע"י גזירותיהם וכצן .

לא תאכל נבלה כחלב אמו . ילי"ש עד"ח [כי יש לך אדם רע מקטרי'] פי' בפלוגתא שנדול כוחו של יפ"ר שנעוי יותר לחטוח עוד בזקנותו מבערותו דפח"ח והוא בבחי' נדי כל זמן שהוא לעיר לימים טוב הוא למאכל וכאשר יזקין יגרע טעמו וריחו ולכן חיוב נדול חכוך לנער עפ"י דרכו אבל אין תכלית להניד לו שהם יעבוד ד' יברכהו ברוב לנן ותירוש ויפ' לו כל טוב כי אז חלילה שם ירחם ברוב ימים שלדיק ורע לו ורשע וטוב לו יבעט בזקנותו יותר מבבערותו לכן טוב לומר לו דע כי הטולם נדמה כהפקר אבל בסוף הלור יפרע ע"י הנבחי' אח חיבו שהם מחזירי' תדיר . והנה הארץ היא שם כל חי והטוב אשר אתן היא חלב השם כמו [ותאכלו חלב הארץ] וזה לח תאכל נדי היא הרך והלטיר בחלב אמו להורות בלבו שרק בחתת עוה"ז יכי' להועל לעבוד ד' כי עם קדוש אתה לד' אלקיך יוה שאמרו בילקוט [רחמים בכורי תרחמך מה כתיב בתרי' ויאמר ד' אל משה כתוב לך את הדברי' החלה ג"ל הקב"ה למשה עד דאפדלת ברגליך דרוש כוכח מלח תאכל נדי בחלב אמו כתוב לך את הדברי' החלה] הכוונה כי כל זמן שהתינוק אחת רגלך למדוהו מוסר קודם שיטעום תעוני העוה"ז ואז תוכל לכתוב על לוח לבו הדברים החלה זה התורה וכצן .

מ"ו עשר תעשר [ר"י בשם ר"ל בזכות שני דברי' ישראל מתעשי' לפני המקום בזכות שבת וכזכות מעשרות בזכות שבת כתיב אם תשיב משבת רגלך מה כתיב בתרי' אז תתענג על ד' וכזכות

מעשרות כמ"ש ושמחת בכל אשר] הכוונה כי שמירת שבת הוא מורה על נותן תמונה והכנעת ישראל לעשות מכל מלאכה וכלל זאת לא יפלא מד' דבר לעשות את ברכתו במעט עבודה להניח ברכה על כמיסם · ומעשרות הוא התות שגם תמר שכבר הניתו הברכה בכית לא נתן ד' בעבורו לבד רק שיהי' רבים מעמלו ומועת תפו והוא עבד לעני שמשב בעיניו העני תדון תשר יתן לו מעשר ותשאה ידות יעבד לעצמו [כמו שמלינו בשדי' שנתנו להמלך תחומם] כמלת שבת ומעשר הוא התות לקייס כי לד' הארץ ומלואה והכן ·

שם [כבד את ד' מהונך עבד מהונך עד דלת תעבד דלת מהונך] הכוונה לפשטי יש לתרס תיוס מעלה שיוכל לשרת לפני ד' בקודש רק שמרוב עשרו יכום עלמו כמו לירד להתפלל תו במקום תופר וכדומה ותו תס יתפוך מזלו ויעני תו יתפלל ויתקף בעבור ממון ותו כבד מהונך עד דלת תעבד דלת בהונך והכן ·

תנחומא [חזקי' אמר משפט בנהיגים שפה תדבר' בתמה ושפה תדבר' בלמה] הכוונה כאשר הי' רעוי' שיהי' התרס מלא רשפי תס שלהבת קה לעשות מלות בזריזות ובמהירות לעשות רלון תביו שבשמים הי' מלוכן · וכאשר הי' רעוי' להיות מלוכן מלא קדירות כתב"ל [וימלא ממתני' לעבירות] הי' מחומם מלא תס נחלי תאוה בערו ממנו ולכן הטועם שפה תדבר' בלמה כנגד המ"ע שבתורה ושפה תדבר' בתמה כנגד העבירות שעשה ·

מ"י וגרת הכסף בידך [לעולם יהי' כספו של תרס מלוי בידו שבתמר וגרת הכסף בידך] הכוונה התחוה מוגיע לת התרס מן הטועם [תין תרס תת ותני תחוותו כ"ד ו] תכל תכלית טוב שתשקו שנקרא כסף כמו [נכסוף נכספתי לבית תכיך] יפי' בידו וברשותו שימשול על כספו ותחותו כמו ויקח כל תרלו מידו תרשותו והכן ·

והלכו תשר בשעריך לא תעזבנו כי תין לו תלק ונחלה עמך · י"פ דתין לומר שיתנו להלוי יען כי תין לו תלק ונחלה עמך ותיס עני ותביון הוא כמס ימי · שהחמת תיטו כן רק בשבור שהוא משרת ד' הוא נחלתו והוא ירושתו וזה לא תעזבנו כי תין לו תלק ונחלה עמך זאת נזיון גלוי תלא יען שהוא משרת ד' והכן ·

רבה [תני כל המקום שאתה מ"ר לוי זו ק"ס וברבן לומרי' זו השבת ששקולה כנגד כל המלות שבתורה] הכוונה מפירת הגפן בשבת קידם ד' הוא כשמירת כל התורה נפיון עוני מי שקנה עולמו בשעה אחת או שמירת שבת בכל עשירות וכיב הגלחות הוא נפיון עובר לעמוד מי לפני ד' שקול ג"כ בכל התורה שלא יבעט מרוב עושר ולא ישכח בעלוי ומלוק את ד' והכן ·

שם שמור לך פן יפי' דבר עם לבבך בליעל [המעני' עין מן הלדקה כתלו עובד ע"ז כתיב הכא השמר לך פן יפי' דבר עם לבבך בליעל וכתיב התם ילתו תבפי' כני בליעל מם להלן ע"ז לף כאן ע"ז] הכוונה כי בכ' כתיבות יותן הלדקה מן העשיר לתביון (א) שיתמין שהשי"ת הוא הפותח את ידיו ומשביע לכל תי ועליו לפרנם את העניים רק ליום לעשיר ליתן לעני והוא שלומו וד' יגלם לו את גמולו ולכן עיניו תלוי' תמיד בתמונה שיש שכר לפעולתו ופרי מעלליו יתכל [מלוס ד' תוק לל ונמולו יגלם לו] תתכז"ל שהוא מלוס וד' הלוס (ב) שתין לו לתמונה הזאת רק טבעו ירחס שגם רוחם תיס תשר יראב ושפעו ריק ונורד ללחס תו תין כעות לתביון תז המו מעיו עליו וירחמנו ויפרוס לראב לחס ולביס ערומי · תבל מתז לא יתן עיניו ותקומו שעור יבוא היום לרתות גמול הלדקה הזאת · ויש חות ומופת ע"ז תס קרבה שגם השמיטה תז שעיני מתמין בתשלום גמול הלדקה לא ירחס על העני שיתמר שקרוב תבר הי' שגם השמטה ויתבל תן השפקר תבל מי שמתמין בלדקה יתן ויהוה לעני שהוא יתמין שד' יגלם לו וזה שרמזו [המעני' עין מן הלדקה] שלא יסתכל עוד עלי' שהשי"ת יגלם לו הוא תפרון תמונה כתלו עובד ע"ז דכתיב כאן בליעל וכתיב התם בליעל והכן ·

נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל דבר הזה יברכך ד' תלקיך בכל מעשיך ובכל משלח יריך · כי לא יחדל תביון מקרב הארץ ע"כ תנכי מלוך לתמור פתוח תפתח את ידך לתביך ולעניוך בארלך · י"פ דיוסף הנס שבכל המלות לריך לעבוד לבבוד שמו הגדול יען כי תפן ד' זה [לעשות בליך תפלתי] ולא תיו ע"מ לקבל פרס · תבל בלדקה מומר ליתן בשביל שיתעשר בשביל כני ביתו וכמו שדתכז"ל עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר · והטעם יען דשה"ת תפן תבלית העני ולעני אין קמ"מ בזה · וסקש"ה מקיל בעבור בבוד תדם תחוד תלוד ופי"ז שבא לתדם התחוית גופני ג"כ יותר נקל לו לקייס המלות לדקה · וזה שתמר

[כתוב] ע"מ שתתן לו עוד [ולא ירע לבבך בתתך] ע"מ שבגלל הדבר הזה יברכך ד' אלקיך · ע"ז לא ירע לבך · ועוד כי לא יחי' מחסל בספי עלמו התכיון בקרב לבך · ועוד כי לא יחי' מחסל בספי עלמו התכיון בקרב הארץ שיחי' עזוב ונפרד · ע"כ תוכי מלוך לעמור פתוח תפתח את ידך · שתוכל לבקש בעתיה הרחמן שהשי"ת יעזור לך לפתוח תמיד את ידך · כי לעוכת חדש עני מוותר הקב"ה כבודו והבן ·

שופטים

רבה שופטי' ושוטרי' תתן לך וכו' [הרשב"ל אל תהי מלגלג בדין שהוא אחד משלשה רגלי העולם למה שסמו הכתוב שופטי' על ג' דברי' העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום הן דעתך שאם העיתה את הדין שאת מזעזע את העולם שהוא אחד מרגליו] הכוונה [הדין] שים דברי' שאתו מעשה דוקא עפ"י עדים ולא עפ"י הומדמות כגון מעשה דשמעון בן שטח שאלו את הרופא ואמרו מעשה דם ואינו רשאי להרגו וגם לא מעידי' שכי חוטבי עצי' על חפיר שבחפידי' נאתני' עליו להאיתו בהכז"ל בירושלמי על הפ' הלילה ממרב נפשי מיד כלב יחידתי יעו"ש ומשה ואהרן לאיש נאתנים שם נוגעי' בעדות אפי' על שום פרוטה וכדומה שים דין ולא מהני אלף הומדמות [אמת] הוא שם אתו מלתי' לאור מעשה כל שהומר לא לויתי כאתו הומר לא פרעתי הגם שאתן פרעתי אינו נאמן או מזקה אין אדם פורע תוך זמנו וכדומה הרבה דברי' שאתו פוסקי' על פי השכל האמת [והשלום] שהוא מלוה לבעוט או גזל מפני דרכי שלום או שאתו מעשי ידי' משום איבה או מלילות בניו לאחיו משום איבה או עני מהפיך כאחרה וכל אחר ומוטלו שאקרין רשע וכדומה דברי' שהשה מפני דרכי שלום · ורמז ר"ג אל תהי מלגלג בדין שיחי' שני חוטבי עצי' נאתני' על מעשי' שם ואהרן וכדומה שגם זה הוא מרגלי עולם הוא להיות דברי' דווקא ע"י עדים ולא עפ"י הומדמות להבן ·

או הכוונה אלא יחסון אדם לבקש תמיד שלום ואהבה וריעות ויחשוב מחשבות לעשות שלום על כל פנים פלילה אחר יעשה בישראל שאז הלבבות מקורבות ע"י השלום שאין זה דרך הטוב כי לפעמי' טוב להכות כתגריף רשע ולא לכרות ברית שאז הדין טוב יותר משלום וזה שאמר אל תהי מלגלג בדין ואל תאמר שטוב השלום מן הדין כי זכור שעולם עומד על ג' רגלים ואחד מהם הדין שאם יודע הרשע שאשופט והמנהיג מחשם לשלום אז ירשיע תמיד כי יודע שאוף ואחרית דבר יחי' שלום [ואם הפיתה את הדין] ויקח שלום מזעזע את העולם

שם [זש"ה לך אל הנמלה עצל ראה דרכיה וחכם תרי"ת וכל מי' אינו אלא חצי חצה ומחצה והיא כוונתו את אלו ולמה היא עושה כן שמעכה שמע יגזור ד' עלי' חיים ויחי' לי מוכן לאכול לפיכך אמר שלמה ראה דרכיך וחכם אף אתם התקיצו לכם מלות מן עוש"ז לעוש"ב] הכוונה עיקר סריצת נמלה מן הגזל כאשר ספרו חכ"ל במדרש כמעשה שהריחו אל חצה שנפלו מפי חכרותיהם ולא נטלוהו ויען שנזהרו מגזל יחצו לולי יגזור ד' חיים עלי' אז תפי' מוכרחת לאכול בגזל' לכן אגרה למוש גם על לד רחוק מן הגזל כך ילמוד אדם להיות זריז ונזהר מן עבירה ממ"ש שעבי היתר יפריש בעד שער כי אל ליסור וכזה יתקן אדם ממיי עוש"ז חיי' עש"ב שיפרוש מכל חשש רחוק אל ליסור כאכז"ל [ילמה עזרך מקודם מקדושת מעשי' שים בידיך] ופי' כמקו"ח מה שמקדם אדם עלמו כמומר לו מקדושת מעשי' שים בידיך שהי' לאל ידו לעשות ואעפ"כ מקדם עלמו אלא לעשות זה יגרום לו עזרו מד' והבן ·

שם [ויהי דוד עושה משפט וצדקה אתו משפט וצדקה שהי' דן את הדין מזכה את הזכאי ומחייב את המייב הוי משפט וצדקה שהי' מוצא את הגזל מידו] וי"מ התפלה הלא כל דיין עושה כן הכוונה שדוד מקר את הדין מי הזכאי ומי המייב ואח"כ לא כיים לאיש המייב שהוא יחזיר לבעליו רק שהוא הטריח להמייב להחזיר את הגזילה ולא יכוש הגזלן מפניו וזה שהוצא הגזל מידו שכל מי שילא זכאי כמשפטו בא הלכו לתכוע גזילתו ולא מודע אם המייב נשאר במיובו והבן ·

שם [זש"ה אם שומעי ברק תרכי ותחת במשפט ידי ר"י אומר אמר הקב"ה אם שאתן אני את תרכי כברק אני מחריב עולמי ומה אעשה ותחת במשפט ידי] הכוונה הברק אשר בא שתחת כאור אשר לוקח אור עיני אדם אבל החשיך עיניך כו ותיעמו כך ה' הקב"ה יכול לשלות עוכם גדול כפי האת אשר אתה אדם בשתא שתחום אבל לא יאריכו העוכם ימים רק הקב"ה יודע שאם יבואו יסורים גדולי' כפי האת ויקחו נקמתם כיום אחד אז לא יוכל אדם לעמוד מפני זעם ד', וזה אם שיתי את תרכי כברק הזה אשר יבוא כזוהר גדול כרגע אז

תכי

לפי מהריב טולמי לכן לפי חומז במשפט ידי למלק דברי במשפט לעמוד מעט מעט עד שיורגל מדם לסכול כדי שלמו והכן.

שם [מרי שכי דברי כימינו של הקב"ה לדקה ומורם לדקה דכתיב לדק מלא ימיך תורה דכתיב מימינו אש דת למו שכי דברי כידו ואלו הן הנשם והדין דכתיב חשר בידו נשם כל מי והדין דכתיב ותחזו במשפט ידי אמר הקב"ה הנשם והדין נתוני בידי שמרו את הדין ואני אשמור נשמותיכם הוי שופטי ושוטרי] הכוונה בקילר רוב כני אדם מבקשי' שד' יכנס אותם בשיתף מידת הרחמי' עם מדה"ד ואז נשמתם לא יעלה נבוה מעל נבוה להיות לרוחה בלרור החיים ביד הקב"ה אבל כני העלי' אשר כל ימיהם מלפים שד' יעשוע עליה' כפי שורת הדין כר"ש ומביריו אשר ימי' כפי אשר עלה במחשבה לפני הקב"ה לברוח את העולם במדת הדין אז בלשת נשמם אותם שקודי' בלרור החיים אשר עין לא ראתה אלקי' זולתך כיד ד' לבדו. וזה שרמזו שהקב"ה אומר שמרו את הדין למהר כפי משערו של דין אבי משמור את נשמותיכם.

שם [ר"ש אומר במקום שיש דין אין דין ובמקו' שאין דין יש דין] הכוונה שם אדם מטריח עלמו להיות שופט שוטר ומושל לעשות דין אז יסגר פי פושלי חון שהבאי חון ירשדו ויפחדו עד שכל העם על מקומו יבוא בשלום ולא לריך עוד לעשות דין אבל שם אין דין שהיו רו"ח להעריך אז נותן ערלה לנגד ויעבור נגוד רשעה עד שלבשוף יהי' דין שמי אשר עוד לסכול והכן.

או הכוונה [במקום שאין דין יש דין] שם מרגיל עושק וגזל וחמס אל מחשוב שאין אלקים שופט בארץ אליבא אדרבה זה הוא הדין בהמתם מלמעלה שיאבד העושר בעיני ההוא והכן.

שם [ומהו כן הלא אמר ר"ש שם הדין נעשה למטה אין הדין נעשה למעלה ואם לא נעשה הדין למטה הדין נעשה למעלה] הכוונה שם המנסיג משליך נשמו מנגד ועושה משפט בארץ אז הנם שבשבע ים לו שומרי רבי' שכל זאת אין הדין כנגדו ועיי' רמב"ן בפ' רחה ונתן לך רחמי' וכפ' זו שהאריך שלא יהי' לשופטי' שומרי' בשבור שברנו ועיי' בתוספתא פ"ה דסנהדרי' שכל שם אין דין אירע לנשמו אז ים דין שהקב"ה מעורר עליו דיני דיים וביאר שם ים דין למטה אין דין למעלה שמשך עליו חוט של חן וחסד ואם אין דין למטה

מלילנו

מלילו מידם כמנהגי שם יפסטו שהוא משפט לרק ומקבלי כהסכה מיד הקב"ה והכן .

שם [אשר הקב"ה בשתם משמרי את פדין אלי גבוה שנאמר ויגבה ד' לצבאות במשפט וכו'] הכוונה הלדיקי' ושהורי לב אשר שלהבת 1. כוער תמיד בלבם מלפים על יום גמול ולו כאשר בא הזעם והקלף יהו שכם אחד לקבל כהסבה אשר נגזר עליהם כאכ"ל [שהשיגים אחרו למלך עזוז ואדיר הרבה תריות ודוכי' ים להקב"ה לפרוע על מחתיהו] וזה הוא ככוד וגדולה להקב"ה שעמו יעמדו ויללו לדין . כמו [למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך] שבכ"י גם הדיקים מלאי' מלות כרמון והם בעלמם יעמדו למשפט אי עולמי' ויאמרו לשמוע בקול שופר אשר עורר מדני' בשמים ממשל מזה ניכר כי הכל עבדיך והכן וזה רמזו אחר הקב"ה בשתם משמרי' את הדין כמו [ואכיו אמר את הדבר] אל אלי גבוה שנאמר ויגבה ד' לצבאות במשפט שיתקדש לעיני כל רואי שהם שמלדיקי' את הדין עליהם . ולא כאו"ה שיקפצו ויקללו את ע"ז שלהם אם יראבו וילמדו . או הקב"ה משרה שכינתו בישראל שנאמר והלל הקדוש נקדש בלדקה .

שם [ואלי גוזל אחכם שנאמר אשרו משפט ועשו לדקה כי קרובה ישועתי לבוא ולדקתי להגלות] הכוונה אם קול דודי דופק פתחי לי אחותי כך הוא דרך החמת והיסר לשוב מעט מעט כמו [ואותי יום יום ידרשון] וכפי' הפלאה דאכ"ל פסיעה גסה טוב מלוי עיניו של אדם שהשבל משובה יפי' לוקח דרך טוב בחמימות עקב בלי גודל ולא שיפסיע פסיעה גסה מחשך גדול לאור גדול שזה טוב מלוי עיניו של אדם דפח"מ . ואחכ"ל בם' כי משם [ויאכם משם בבוקר ויטל משם עשה שם אחד בולו ועשרה מחשרי וירד בעשור וכי' ישראל ארוים בחפילה ובתעניות ובו ביום נאמר לו למשה סלחתי כדבריך וקבעו הקב"ה יום סליחה ומחילה לדורות שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם ומיד הוא לו למשה ועשו לי מקדש] הכוונה ידוע דאכ"ל ירית הולך ארבעי' יום וכשם שבין הגוף לריך ארבעי' יום כן ירית הנפש לריך ארבעי' יום כי נשמת בעל עביר בבר מת [ארבעי' בחייהם קרוים מתים] ג"כ להחזיר נשמה ולהחזותה לריך ארבעי' יום להחזק עלמו לדקדק על עבירות שלות ועל פרישות מעבירות . וכן עשה משה רביט בת בעשר למודש ומלא בני ישראל ביום ארבעי' בחפילה ובתעניות ואמר לו למשה סלחתי כדבריך ונקבע יוכ"פ בעשור למודש . ולכן תקנו רבותינו לתקוע מיום ר"ח אלול לעורר היסני' בהבלי עולם קומו קומו מנומיכם לפרוש מעבירות אכל לא די בהפרשת עבירות לבד רק להתחזק גם בחלות [סור מרע ועשה טוב] כי זה לעומת זה עשה אלקי' . וזה שרמזו [ואיל לוה לו למשה ועשו לי מקדש] שבכי' אחי יפי' המקדש אשר ד' שוכן בתוכם והכן . ומשה אין גחולה כגחולת הבשמה איל החילוני' והקליפות אשר היא בשבי ביד לר וזה שרמזו שאחו משפט ועשו לדקה אל קרובה ישועתי לבוא ולדקתי להגלות כי הקב"ה קורא שובה אלי ואשובה אליכם . כל הזה לעשר מפייני' לו לכאיב וזרקתי עליכם מים טהורי' וטהרתם מכל טומאותיכם .

תנחומא [שופטי' ושוטרי' לריך שיהי' השופטי' בעלי זרוע כמעשי' טובי'] הכוונה שלא די אם השופט יאמר כך הוא דרך ד' ואם אחכו וממעשם טוב אחרן אחכלו ואם אחמחו ואריחם וגו' ואחה לכו ועשו כטוב בעיניכם אלי עשיתי את שלי ואל לא אחי אריכם בעיניו כי אכשי' אחי' אחכחו . אין זה דרך היסר אלא לריך להיות שוחה מן העובר על דברי ד' ויבעה מחחו בלבו [בלא מפניך ד' אחבחו] כאכ"ל שמלוה לשנות לפי שרואה בחביריו דבר עבירה כי אחסה הכורח אשר בלבו לא יוכל שאת פני רשע [שאת פני רשע לא טוב] מי יוכל לסבול פני רשע הוא סיחן שהוא לא טוב . רק ילחום מלחמות ד' וירדה מחם בפרך ויפי' אין זרוע . ואחכ"ל [אין זרוע לו אחרן] שהוא המניח יד על חביריו בעבור בלעו אל אל לריך להיות בעל זרוע בא"ש והכן .

אז הכוונה השופט הוא הדמות ומבנית אשר אשם סולכי' לאורו אחריו ממנו ילמדו וכן יעשו ולריך ליחן יד בכל דבר ודבר שבכל דבר מלוה ושלולה טובה יפי' אלקו כי רק בזה יליח אם פזר נחן לאביונ' אז לדקתו עומדת לעד וקרנו ירום בכבוד וכל אלי אחת אשיב למלוה יותר מבחו ולדיקי' אומרי' משם ושוטרי' הרבה שהשם יפרישו ממנו או בעשל נופש והשולה ילמדו משם . בללא של דבר אי שרואה להיות אחוקק לאחרי' זה אלקו אם הוא ברחם לכל אברח ואברח של נא"ח ומע"ט [לדקת ד' עשה] הוא בעלמו עשה בשולה לדקת ד' [ומשפטיו עם ישראל] יכול לשפוט עם ישראל . והנם שהוא שול קשה למנהיג לפזר וליחן כי אין לו אחלת אדם יכרם והוא לא יוכל לעמול עלמו

בגופו . ובכל זאת צריך לעשות לפניהם מצוה"ד .
וזה שלריך שיהי' המופתי' בעלי זרוע כמעשי' טובי'
שם תתן לך [מלמד שנקראו הדייני' על שם
מצה זה תחד מצלצה דברי' שמסר מצה
נפשו עליהם ונקראו על שמו . נתן נפשו על התורה
שנאמר ויהי שם עם ד' ארבעי' יום וארבעי' לילה
ונקראת על שמו זכרו תורת משה עבדי נתן נפשו
על ישראל שנאמר ואתה הם תשא חטאתם ונקראו
על שמו שם' לך רד כי שחת עמך נתן נפשו על הדייני'
שנאמר ויך את המלרי וילך ביום השני וגו' ויאמר
מי שמך לאיש שר ושופט לפיכך נקראו על שמו
שנאמר וירא רחבעם לו וגו' לדקת ד' עשה ומשפטיו
עם ישראל] הכוונה (א) נתן נפשו על התורה וכו' .
כי רב חדש יש לו תכלית בלימוד התורה עשיר
גבור וחכם לו שיעשה קרדום לחתוך בה שיתמין
שיש לכסף מוצא לו ברזלה להיות נבר על חיו
שתורת החכמה ובכה מתהלוכי תורה תכל משה
רבינו לא ביקש אחת משלשתן רק לעשות רצון בוראו
ולכן זכה לשלשתן כתכז"ל [אין הכוונה שורה אלא על
חכם עשיר וגבור וכולם ממשה] או מגולל עניוות
שלא ה' אחשב בעיניו לכלום זכה לגדולתו כאשר
פי' במקו"א דאכז"ל [וירע ד' כי סר לרחות ר"י אומר
ג' פסיעות פסע משה ר"ל אומר לא פסע אלא
לוותרו עיקם ת"ל הקב"ה נלטערת לרחות חייך אנלה
לך ככל וירע אליו ד' ויאמר משה] הכוונה ר"י
אומר משה זכה לכל הכבוד שלא קם שוד בביא כמשה
יען כי פסע ג' פסיעות אם עבודת ד' יביאו
עוסק הו כבוד הו הכמה לא יחפוץ זה לכן פסע על
ג' פסיעות אשר רגליו יובילו גופו אליהם ור"ל אמר
יען שלוותרו עיקם והביאו תמיד לאחוריו להביר
אשרומותיו עי"ז רצה ד' שילטער לרחות והבטיח
לו הקב"ה שלא יחשוך ממנו הכל וכבן . עוד זאת
שלא כמשה רבינו שמטעוריו ה' דבוק בד' לא כדרך
שאר אדיקי' שממוך שלא לשמה בא לשמה אלא
מעטוריו כשהי' בן י"ג שנים הסליך נפשו מגד הלא
הי' כבן לבת פרעה ובדרך הפצע שיעלה לגדולה
ועשירות ולחכמה והוא יגלה ורצה עמל ובעם ויך את
המלרי הגם שידע שע"כ יגרוך לבריות . וזה שלחכז"ל
שם [ויגדל משה ויצא אל אחיו שגדל שלא כדרך
האדם] שדרך כל האדם הוא ממוך שלא לשמה בא
לשמה כי בימי נעוריו יש לאדם תכלית גופניות ולח"כ
ברוב ימים יבוא להיות תמים לד' אבל משה רבינו
מיד כשגדל והגיע לתכלית השלימות . ובחמת זה עיקר
עבודה שאחרי מיתת ד' לחכז"ל כל זמן שהוא
חיים היינו בעיני נעוריו יפליט נפשו . ולחכז"ל
[ויפכם משה בבוקר כל עליותיו של משה בבוקר]
שבבוקר הפכים בימי נעוריו מיד הי' לריק . אבל
מי שממתין עד זקנותו שבכר הוא מת בכוחותיו
שלא יעטוש עוד משחבא היא"כ אז לא יתקבל מעלותיו
עוד . וזה שרמזו חכז"ל שמשה רבינו מסר נפשו
על התורה לא הי' לו אוש תכלית ואוש כוונה
בלימוד התורה מעולם כי גם בימי נעוריו מסר
נפשו בעבור ד' לכן זכה שנקרא תורה על שמו שנאמר
זכרו תורת משה עבדי והבן .

[ב] נתן נפשו על ישראל וכו' הכוונה בקיצור יש
ירא שלקי' המתמין אם ירצה אח בני ישראל כי ברצה
הוא שסרו מהר מן הדרך אשר אנה ד' [ויקו לעשות עגלי'
ויעש כתוש'] ומרוב אהבה לד' מקיים בנפשו ואהבת
את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך ומרוב
אהבה משליך נפשו מנגד כאשר אמר אלי' הנביא
(קנא קנאתי לד' לצבאות) ממרוב אהבה להקב"ה
קנא בעבורו נגד בניהי הבעל . אבל יש מדרגה
יותר גדולה מזה הוא משה רבינו שמרוב אהבתו לישראל
לא שת לבו על אהבת ד' ואמר להקב"ה (ומחז כאחי
אל פרעה לדבר בשמיך הרע לעם הזה ובכל לא הצלת
את עמיך) לא הזכיר שמלטר עלמו בעבור כבוד שמו
של הקב"ה אלא על שלא בא הצלה לישראל וכמו
בעגל ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני מספרך
אשר כתבת כי משה לא הסתכל רק על טובת ישראל
ישראל ולא נתן לבו על כבוד ד' בהשמע בזאת שעודינו
המלך בחסיבו נדבי נתן ריחו ואמר למה ד' יחרה אפיך
בעמיך אחכז"ל שמא' מפ' רבש"ע בני ישראל אפלו להקל
מעליך אם אתה מזריח השמש יפעל הטבע להזריח
הלבנה וכדומה ואמר הקב"ה למשה סבי אף אתה
אין סבי יוכל הטבע לעזוב ח"ל משה ואיכ אפשר
שהוא רק מתיבת זהב למה יחרה אפיך יעו"ש וזה
רמזו נתן נפשו על ישראל שלא נלטער על כבוד
הקב"ה רק כל נעוריו הי' על בני ישראל לכן נקראו
על שמו והבן .

(ג) נתן נפשו על הדייני' שנאמר ויך את
המלרי' וכו' הכוונה משה חיש חלקי' נברח
דדייני' דכתיב [ויגדל משה וילא אל אחיו וירא
חיש מלרי מכה איש עברי מאחיו ויפן כה וכה
ויך את המלרי ויטמנהו בחול] כי האיש מלרי הי'
מורגל לרחות יהודי' אשר שרו ממנות ד' ממנכם

לחומיו הקדוש' וכס המה שמתו בג' ימי תפילה כידוע מדחכז"ל ומחוסים עלו בכו ישרחל שחומם עלה וכחסר הסוטר המלרי רחה [חיש עברי מחחיו] שהחיש הזה הוח יותר עברי מחסר מחיו כי' מכה חומו למה הולך בפיחות וכזקן ולמה מנטעע כחפילה וכדומה · ומרה למסה מחוד יש חן שזה חיש עברי בחמת חמה מכהו · ויך חת המלרי ויטמטו בחול ככל זחת כי' חוסב טוד בלבו הלח זה מלרי ומחין יכי' יודע דת ותמונה של ישרחל הוח מחמין בלבו שיוכלי' כני ישרחל לבחור להם חיזה דברים מד"ת שבכחב ובסחר ישלכו גם הלחה · דסלח מחכז"ל [מלכה ושרי' בנוים חין תורה] חבמה בחו"ה מחמין חבל תורה בחו"ה על מחמין חבל חמ"כ וילח ביום הסני והכה שני חנסי' עברי' לים ורחה שגם חיש יהודי חיש עברי לשונו מהלוך ג"כ נגד יהודי' חמיחים שעושה למוך מיהודי' הירחי' ומדבר על טיבוחת שכי' כמלרי' מסבט לוי חז [ויחמר לרשע למה חבה בלבוש יהודי' הירחי' · [ויחמר מי שמך למה חבה בלבוש יהודי' הירחי' ·] חס לח כי' חומו שעה חשר נפרדו בית ישרחל חיש מעל חחיו ולח כי' לנו בעת הזחת שר ושופט כמוך רק מן החסכול' כי' לנו מורי' כחוות נפשינו · ומשר נפשו של הדיני' זכה ונלה המשפט' חשר חשיש לפניהם כי יש ליהודי' חק ומשפט למושי יהודי' והבן ·

שם ונשפטו חת העם משפט לדק [שיהי' מטין חת העם לכף לדק חר"י כ"ש שיהי' מטין ומלמדי' זכות לפני הקב"ה] הכיונה כי המלות השופט להגיד לעמו פשעם וחטחתם ולח יחריד מפניהם חבל לפני הקב"ה לריך ללמוד עליהם זכות שלח יעשים חותם של העבר כי זה הוח רלונו של הקב"ה · וזה מרמז ריב"ם הגם שיש מלוה שהשופטי' יהי' מטין חת העם לכף לדק זה דווקח לפני הקב"ה להחפלל עליהם שלח יעשו חבל נפשיהם יברך ויקלל למען יקומו מדרכם הרעה והבן ·

אן הכוונה על חדם פרטי רשחי חדם לדונו לחוב גם נרחה בעליל שהוח רשע למות חבל על כללות בני ישרחל חין רשחי ללמוד חוב שלח יהיה זכות וילמד חדם מהקב"ה [הן חל כביד לח יעשה] שחחכז"ל שקחי של תפילה לכור · וה"ה שחין חדם ילמוד חוב על הדור ביחד רק זכות ·

שם [חר"ח בשעה שהקב"ה ידין חת העולם תועמן לדין כן ולהביכן ומעמיד להם הרשעי' ומביח שחי הלוחות שבהן עשרת הדברות ומומל להם כלוס הסניגוי עליכם ומומרי' לפניו מיוס שברחת חותנו לח הסניגו עליו חלח עמך ישרחל בלבד] הכיונה הגם שחו"ה חומרי' נמלות הכללות בשחי הלוחות חבל לח בעבור שכתובי' הס על הלוחות כחלבע חלקי',רק יש יחן שבכלם יניד להם כי טוב הוח לכללות המדיות וירחו רק שבנגלה יהי' כן חבל להסניג בהסגחה פרטיות שלח יחוללו על זה לח יסניגו למשל לחסור יחוד חשת חיש שפן יחמוד ויגלף וכדומה חבל כי' יסניגו לעשות נדרי' וסיגות

סיהי' נשמרי' המלות בחדרי חדרי' והבן ·

שם [חר"ח שתיד הקב"ה להרחות כבודו לכל כחי עולם ולהודיד כשלו בחלע רקיע ומוזר ומניחו במקום שחמה זורחת בתקופת טבת ח"ל ר"ח הזקן חפשר להרחות מי שבחוב בו כי לח יהיה החדם ומי ושת חומר שחרחה כבודו לכל כחי עולם ח"ל הרי כחיב כי שמש ומגן ד' חלקי' חן וכבוד יתן ד' לח ימנע טוב להולכי בתמי' מה המגון מגין על בעליו בשעת מלחמה חף הקב"ה מגין על כניו בחותו שעה] הכיונה עד"ח שלשה כחות יש בבני חדם חשר כולם לריקי' ועובדי' ד' בפנים בפני שוני' (א) מי שהולך בתוך בחלע הדרך בין חוס וקור לח יהיב על למחוד בחם ד' חבל גם לח יעמוד בחיש חשר חין גחלי חש של מזבח לבו רק מחז הזה והזה ועומד בין המתים ובין החיים לעלור מגיפת היה"ר · ורמזו חבז"ל כמו רקיע שהוח השמי' שם חש ומיש כך בחלע הרקיע שהיה דרך ממולע שם יעמוד ד' כשלו כבודו ברחשונה כי דרך ממולע היה הטוב · חל חש ימין ושמחל הסר רגלך מרע (ב) כח ששנית חשר ברגע יעמו בשעת ד' וקנחת ד' יעשה זחת חלטס ציעלו בשלהבת קה ויחבלו בלהע חרב סיפיות שכיבות רשעי' וילקים עד לעפר כי הבע חל עמל לח יוכלו שחת רק יבערו בגחלי רחמים של רחש רשעים לכן חזר הקב"ה ומניחו במקום שחמה זורחת בתקופת תמוז חשר יעבר לחדם רוב חומה חשר זורחת על בני חדם שהוח כדמות חנסי' חשר יעלה בחרון חף בעבור כבוד כבוד ד' ויעמוד שם כשלו כבודו להרחות כי מלחו חן בעיני ד' והוח שוכן בחוכם (ג) כח השלישית חשר בעבעם מקורר מחוד וקקנו בלבם להיות שלוט עם כל חדם לדון כל מעשה לכף זכות חף חס יש רק חחד מחלף מלין יוסר וימשכו חת הרעי' והחטחי' רק בשפתי חלקות וכלשון רכה וכמשק חמרות עהורות

והמה דומי כזריחת השמש כמקופת עבת תאר לא יממש כלל רק תחיר עיניס בקרני׳ תכל ליז שוס תמימות נרגש ממנה ותס לכס שלס עס ד׳ ויחבטו שזה לעוכה מוריד הקב״ה תח״כ כסא כבודו עס להרחות שגם מעשיהס ירצו לפני ד׳ והמה כדתי שכסא ד׳ יעמוד בתוכס לכבוד וכזה מרחה הקב״ה כבודו לכל כתי עילס לכל חיס ותיס תאר פעל טוב לפני עמו ומסיב לו ר״ח הזקן הא כתיב כי לא ירחני תדם ותי הוא שהלריק חיטו שלס וגם השמי׳ לא זכו כעיניו שבמלאכיו ישיס תהלה ולף שוכני כתי חומר · והסיב לו ר״ח הלעיר · מה המגן מגין על כעליו כשעת מלחמה כך ד׳ הוא כשמש ומגן על כניו כתותו שעה בידור תאר יתי׳ כולס זכיס כפי מחשבותיהס הגם שדיעותיהס שוות זה מזה בכל זה ילרף ד׳ שהמה הולכי כתמיס קבלו הכל מד׳ כתכבה חז בימוד התורה לעבדו בכל לבבס לא יחסוב להס עון הגם חי מעשיהס לא ירלו כיון שהמחשבה ברלה לפניו ולא ימנע הטוב להולכי תמיס ·

מ״ו תמן לך [ולא לחו״ה] שכוונה השופע לריך להיות מלומד בדברי׳ שהוני׳ כשם שישרחל הגם שחיטו יודע מה שמוכ בחו״ה וחיטו יודע חוקותיהס ומשפטס תכל בדור רע יבקשו בני ישרחל מהיני׳ תאר ימלחו חן ושכל טוב בעיני השמים והסרי׳ תאר התו״ה יהגו מפס · ותמרו שופטים ושוטרים תתן לך לתכליתך להחתך ולטוכתך · ולא לחו״ה תאר יהגו מפס שאר התומות והכן ·

שום תשים עליך מלך תאר יבחר ד׳ אלקיך בו מקרב תחיך תשים עליך מלך . יל״פ שמרומז בו כתאר הי׳ כמלך רחטון שמלך בישרחל שתול שבי׳ זוכה למלכות יען שבי׳ נתנה על הכליס ותמר שהוא הלעיר מבית תכיו ומשפחתו למה לא יקרא תחד מתיו הגדולי׳ וע״י עניוות זכה לגדולה הכ״ל וזה שום תשים עליך מלך תאר יבחר ד׳ אלקיך בו שהמעלה יתי׳ בו שיתמר [מקרב תחיך תשים עליך מלך] וכן ·

לבלתי רוס לבבו מתתיו לבלתי סור מן המלו׳ ימין או שמחל למען יתריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישרחל · יל״פ היס שבי מיני ניתוח (א) תאר יתנהה כדמיונו שהוא כעל מעלות ומידות טובות תו גבורה ועשירות ותין דומ׳ כערכו · והוא ניתוח שהוא שהס יכיר טרכו וערך תכירו ידע כי דמיונו כוזב לו מתוד · (ב) שהוא תיס לריק ועניו כמדותיו רק יהשוב שהס לא יתנה׳ כרוס לבבו ויתי׳ עניו לפני כל תיס ותיס תו לא יתי׳ מורתו על העדה תאר יהבל ויטבע · ותומר שע״ז נתמר [וינבה לבו כדרכי ד׳] · תכל כתמת גס זה הוא עלה על יל״ל שלכשוף לא ידרוש הנתוה כעבור ככוד שמיס רק כעבור ככוד עלמו · וע״ז תחכו״ל כתכות מתוד מתוד הוי עניו ושפל רוח לרמז על כ׳ תופני ניתות הכ״ל יתי׳ נזכר הן להיות כעל נתותן כעלמו וכן כעבור ככוד שמיס · וזה שתמר לבלתי רוס לבבו מחתיו והגם שכוונתו יתי׳ שיתי׳ ירחתו על עמו להמזיקס כמורת ד׳ ולבלתי סור מן המלוה גס על תופן זה לא יריס לבבו · וירויח כזה שהרודף תחר הכבוד תמרו שהכבוד מוליך תת התדם מן השולס · תכל תס יתי׳ עניותן יתריך ימים על ממלכתו והכן ·

סיפרי לבלתי רוס לבבו מתתיו [ולא תסר הקדם] הכוונה ע״י רכב ושוס ובסף וזהב ינדל המלך וילא שמו בגויס ובא לו הניתות ע״י המשל תאר רוכן על תתין והזסיר הקב״ה שמתתיו לא יוכל המלך להריס לבבו · תכל נ״ב לא ימעט מרכב ושוס ומכסף וזהב ויסמוך על הגס שלין מעלור לד׳ לטוטיס כמיעט כמו כרב תז יגבה לבו משל הקדם שלית קדמי שמיס וכא נ״ב הניתות רתה בזה תמו עוסי׳ מלחמה ומלחי׳ זה נ״ב תסיר להריס לבב משל הקדם ·

מ״ו על פסוק ורתית שוס ורכב עס רב ממך [ר״ת תמר תחד לפני ר״ע תליסה תימרתת דרשי׳ כין שבעי׳ תומות ת״ל ר״ע כתילי דרשי׳ היה רשיס תלולי תילי דרשי׳ לא הוה רשיעא לה כיני שבעי דוכי׳ והוא מזכיר לה מכולסון] שכוונה השופל מר״ע הסתכל שטבע כני ישרחל לתהוב לבכון מפוזרי׳ כין התומות [יסמו עס תחד מפוזר ומפורד כין העמי׳] שתין מבקשי׳ לדור כיחד רק להיות עס תחד תכל כל תחד יסכון בכפר כין הגויס וזה שתמר [תלוסף תימרתת דרשי׳ כין שבעי׳ תומות] הכלל ישרחל לא יבקשו לדור תחת מלך תחד וכחוך עס תחד · וכתמת הוא השגחת הכורא המשגיח עליהו שלא יוכל עס ומלך תחד לעשות כלה ח״ו [ויריות תשימו כין עדר לעדר] תחכו״ל תחיהו כדרוש מתפללי׳ על תחיהו שבא לה ורמזו כפסוק [לס יכות עשיו על המחנה התחת והכהו וכי׳ המחנה הנשתר לפליטה] שלא יתי׳ הגלות ככל השולס וזה שתמר ר״ע [כתילי דרשי׳ הוה רשי׳] כשגחות הכורא הוא מפוזרת ומופרדת [ותלולי תילי דרשי׳ לא הוה רשי׳ לה כין שבעי׳ דוכי׳]

הקב"ה הוא רופא חולים כיון שכתוב חומות שע"כ הוא מצויה לה מכולהון כל מלך לא יחפון להיות מלכות קטיעת והכן.

רבה כי תקרב אל עיר להלחם עלי' וקראתם אלי' לשלום [רואה כמה הוא כואב אל שלום כך ורואה כו"ד אם יש לו שונא הוא מבקש ומחזור מה לעשות לו מהו עושה לו הולך ומכבד למדם גדול ממנו שיעשה לחומו שונא רעה אחר הקב"ה חינו כן כל חו"ה מכעיסי' חומו והם יכנים וכל הנפשות טוהות מלוו מניין שנאמר אחר בידו כפם כל מי וכבוקר הוא מחזיר לכל אחד כשמתו מניין שנאמר מחן כשמה לכם עלי'] והמאמר פנה לא סיפא ריעא ולא ריעא סיפא אין המשל דומה למשל כי כי' לו לסיים שהקב"ה חינו מכבד למדם לעשות רעה לחומו · הכוונה לפעמי' יקום בשונא בשכט בעבוי גוף בכברזל יבא בפשו ויאחר לחתו ולפעמי' ים נקמה להכניע לשונא ניתן לו לחם מעדנים וכשר ויין דגים [אם רעב שונאך האכילהו לחם כי נאלי' אתה חותה על ראשו וד' ישלם לך] רק אם הוא פרע אדם אז לריך שכט ומקל רודף כפי' אחי ר"ע כי' בפלם חיים בפוף [ראוי' כי' אדם הראשון שיהי' מי וקיים ולמה נגזר עליו מיתה אלקי' עשה שירחה מלפניו] אדם יניר כפיו של הקב"ה כי' ורחוי' לו לעוסק שיעמוד חי ויאכל ויכשע ממעדני ג"ע חיים וכי' כי העוסק ולמה נגזר עליו עוסק מיתה אפני כניו לחריו אחר יאמרו בעוסק כזה שכם דבוקי' בכעטה בארץ ולריכי' לקנם מיתה דפמ"ח. וכמקו"ח פ' דוד עם שאול עשה בהיפוך לא המית אותו במערה ובלוותה ומיד ברחשו רק קרע עליו לשמור אותו ואמר לו שאול [ואתה הגדת היום את אשר עשית אתי טובה את אשר הסגרני ד' בידך ולא הרגתני וכי ימלא איש את אויבו ושלחו בדרך טובה וד' ישלמך תחת היום הזה אשר עשית לי] שמואל ח' ק' כ"ד · י"פ דוד המלך אם על שאול ולא הרג אותו וקרע אחריו [ראה כוח מיולך בידו] יותר כי' ניים לשאול שיהרגהו רק שלא יקבל הטובה הזה מיד שונאו אחר רודף אחריו להמית אותו שאם עליו ולא הרגוהו ואמר לו שאול אתה הגדת היום דרך אדם מה לעשות בשונא ואויב לשלוח ימו בדרך טובה לקחת נקמה ממנו וד' ישלם לך והכן ·

ובוה יובן מכ"ל בראה פ' זו שהקב"ה גזר להשמיד את כל ישראל מ"ו ויעשה זרעו של עשו לעם ואמרו רבותינו [אכן כדבר ואוריעמו מ"ל אני מוריש אותו לך ומעמיד אחריס ממך מניין שנאמר ואעשך לגוי גדול כיון שעמע כך התחיל מבקש עליהם רחמי' ומה אמר משה בחותו שעה אחר עין בעין נראה אתה ד' מהו עין בעין אר"ש בראשי"ל אמר משה רבש"ע הרי אתה הדין בכף מעוין אתה אומר אכנו בדבר ואני אומר שלא בא מ"ל הדבר מוכרע נראה אי נולא אתה ד' או אני מ"ר כרבי' מ"ל הקב"ה חייך שלי בעלה ואלך קיימת מניין שנאמר ויאמר ד' שלחתי כדבריך הוי ומגזור אומר ויקם לך] הכוונה יש להעניש לחוטא בשני פנים (א) להכות בחנרוף אכה בלתי סרה עד שיתחנ שם החוטא מן הארץ להחם אחרים ולכלות פעם [ב] להכות בדיכים עלי יותר להטיב עמם להחכיל לחם לשונא לקבל טובה בשעת רב וחי יכול להכיר כשלו ופשעו · והנה ישראל עשו העגל ואמרו כל' ואמר הקב"ה לכלות אותם בדבר ולא יזכרו עוד ומשה רבינו עשן שלא בא ותחכילם מן הארץ לא ידעו אחותיהם · ובאמת דרך השני טוב בעולם יותר כי רבים יאליכו נפשם מנגד כי ימחשו בחייהם וחין אחד חולקים לנגד עיניהם גם אם יכאד שמם מן הארץ · אבל ע"י הטוב אחר ד' מטיב יכוכו גם רשעי' ויכרעו ויפולו לפני ד' שבע תהלה · וזה שאמר משה בראה אי נולא אתה אי אתי אם אתי הדרך שאל אחטוי' מרדוף רעה שיאמרו אחטוי' מן הארץ. או אתי הדרך שאתי אומר שהוא נאלי' על רחם גבר אם יקבל הטוב אחת ד' ויכיר מעלתו כי אחת ויאשם אז הטיב הקב"ה חייך שלך נולא כי בני ישראל אחה בני אחות יאחכלו אחוד אם אתי אוסיף להטיב עמהם ויכוכו אלי · וזה · שלחתי כדבריך שאם אכה אותם בדבר יש עוד רבים בעולם אשר יאשמו במיהם ח"ל אני בעלה ואלך נולא ·

וזה שרמזו כו"ד אם יש לו שונא מה עושה לעשות רע לשונאו מבקש ומחזיר אחר אדם אחד ומכבד לאדם כדי שיהי' גדול ממנו שאריה לו בפני' שמכבד לאיש אחר ולא לו וכזה עושה בו בקשה. אבל הקב"ה אינו כן אדרבה מכבד ועושה אסד לרשעי' אשר בידו כפם כל מי והוא מחזור להם בשמות שיאין אדם בלבו הוא פושע ומוטע והקב"ה נוחל עמו טובה [רשעי' ועוד להם] מזה ילמוד שבדרך שהוא יש בקשה וכן הוא הקב"ה כי מקרב אל עיר להלחם עליה וקראת עליה לשלום

שפ"י הסלוס והטובה תגלח את השיר כתכ"ל שמניח פתוח מלד אחד לגוס משמה כל ימים אשר יחפון לגלח וכבן ·

שם [עוסה סלוס במרומיו תר"ל מיכאל כולו שלג וגבריאל כולו אש ועומדי' זה אצל זה ומים מזיקי' זה את זה] הכוונה עד"ח הלדיקי' נקראי' מלאכי' ים עובד הקב"ה שהוא כעל רחמי' וכן כל אדם לכף זכות שזה וזה גרם לו לעבירות ויש שהוא כעל דין שבועבר כאש נגד כל פושע ומורד נגד ד' ותע"י שהעבאש נפרד תעפי"כ לא יקלפו זה על זה כמו שמיכאל כולו אש וגבריאל כולו שלג ועומד תמיד על ישראל וגבריאל כולו אש ועומדי' יחד כך הלדיקי' אין זה על זה שנאה כלל וכבן ·

מ"ו [כפר לעמך ישראל אשר פדית כפר לעמך הלו המיים אשר פדית הלו המתים מלמד שהמתים לריכי' כפרה] הכוונה אדם ניתן בחייו ואחרי מותו ע"י מעשיו כי לפעמי' אדם ככר מת וגלמו כאשר כעולם להיות משל ומופת לבני עולם כי המופת יתן על לבו הלא גם מלפני עשה אים פלוני כאשר אני עושה היום וא"כ אם המיים רפי' ומטתי' לד' אז גם המתים נדוני' שעל ידם חטאו המיים וזה שאמר כפר לעמך הלו המיים אשר פדית הלו המתים שגם הם לריכי' כפרה וכבן ·

כי תצא

ולכחת לך לאשה פי' רש"י מאכז"ל לא דיברה תורה הלא כנגד יהפ"ר שאם אין הקב"ה מתירה ישיאנה כאיסור יעו"ש והדבר לריך פי' דא"כ ככל איסורי תורה יהי' כן · ויל"פ כי כאמת לא ניתן המורה הלא לגרף את הבריות שהע"ת יודע שמעשה העבירות הם מעכבי' כאדם לבוא כירושת הלקי' עד תכלית האדם אשר לו וגם מהמידות הרעות לא יבוא עוד . ואמרו הראשוני' לאכות הקדוש' קיימו כל המורה כולה כי כאמת עיקר לפי זכות שכלם שהמלות דרכי נועם והם אורחת חיים · והנה הקב"ה ניתה שפוך מיע"ת יבוא בן סורר ומורה ואם הפי"ת פי' אוסר יפ"ת ואחד יאחז ויבוא אלי' ויפי' בנו סורר ומורה פי' כל העולם אומרי' יען דעבר על דברי אורה להיותה זאת ואם הפי"ת לא אסר דבר זה פי' בני' מהורי' וקדושי' לכך ניתר הקב"ה יפת תואר ואתפי"כ יפי' הפוף ביפי' כולל ממנה בן סורר ומורה ויבין כל

העולם יען דהקב"ה יודע ולו אחכנו עליות לכן לוה המלות ולא אשום שאסרה הקב"ה כולל בן סורר וזה שאמרו לא ניברה תורה אלא כנגד יהפ"ר שיאמר לאדם יען דבשאה כאיסור פי' זה ופי"ז יאחז אדם אמיד שאילה הפי"ת לא היצה כאלותיו לכן היאר הקב"ה יפ"ת וכבן בקיצר ·

מ"ו וכעבת הרע [כער עושי רעות מישרלא] הכוונה כאמת לא יראה ולא ימלא רע כישרלא כי ריקנים שבך ג"כ מלאים מלות כרמון ואחכז"ל גמירי מעבא לא הוה כיצא ואיך יאמפוך מרע טוב להיות זרע רע רק ימלא כישרלא שעושי רעות שלא יאחזו כעבדם יראם ולוה הקב"ה לכער עושי רעות מישרלא אחל לא לכער רע מישרלא כי לא נמלא רע רק עושי רעות כישרלא וכבן ·

אן הכוונה אם ח"ו לרות ורעות כאים לא יאשוב מאשבות לפעול פעולות אחל הפרי' והפרות פחי' וסגני' כאאני אין כי השורש שכני ישרלא יאוכו אל ד' אז יכוערו הלרות והרעות [אם אשוב ישרלא אלי אשוב] כי כאשר יאמו אחטאי' יאמו אחטאי' כי האומות האכאיבי' המה רק שלומי אחטאי' וזה רמזו [וכעבת הרע] אשאחכל לכער הרע אחל כאופן [כער עושי רעות מישרלא] שאחוך כני ישרלא אכער הרע ולא שאחקקש הלא מעש אחר וכבן ·

לא אלין נכלאו על הען כי קכור אקכרנו כיום הזה כי קללת אלקי' אלוי' · יל"פ כמו שדחז"ל כעבן כיון שנעשה לו עושהו כהוגן חזר להיות לריק גמור ואמר יהושע יעכרך אלקי' היום הזה ואחכז"ל כיום הזה דווקא אבל לא כיום אחר שהוא בן עוה"ב וכמו כן כאיש שנעשה בו מעשה שאחלה שוב נעשה לריק ורמוי' להיות נקבר כיום הזה · וזה לא אלין נכלאו על הען יען כי קללת אלקי' אשר ד' קילל הותו הוא רק אלוי' וכיון שנעשה לו הדין לא קכור אקכרנו כיום הזה וכבן בקיצר .

מ"ו [אמרו עליו על אלאך המות שכולו אלא עיניס כשעת פע"רתו של חולה עומד על אראשותיו ואחבו אלופה כידו ועיפה של ארה אלוי כה כיון שהחולה רואה אזדעזע ופותח פיו וזורקו לאוך פיו אאנה את אאנה אאריח ואאנה פניו אוריקות] הכוונה עד"מ אאלאך המות הוא היה"ר הוא האסית לאדם שאומר לו הכט עיניך ורואה כי רק אאנשי' אשר לא רצו אחכמות ואדעות האה עכדי ד' ואין זה להפליג עיקר האעבודה להיות אכם אחוכם [מי

עור כעבדי] אבל אם יאירו עיניך ותדע הכל אז
תהי' עבד ד' (דע אלהי אביך ועבדיהו] כאשר
אמרה הנחש ונפתחו עיניכם כי הילה"ר יודע כי
יסיתיהו בזה · וזה רמזו מלאך המות מלא עינים
כל כוחו רק להסית להאיר עינים נגד התורה
ואין תכליתו של הילה"ר לעבור העבירות בפועל
רק כל חפצו שיעשה האדם האפיקורס שלא יהי'
מוחו סובל להאמין בתורה ועבודה וזה רמזו [בשעת
פטירתו של חולה עומד על מראשותיו] כי בעת
הסכנה לא יוכל להסיתו לעבור עבירות בפועל אז
מסיתו בשכל שלא יאמין בכל המצות והוא עומד
עליו מראשותיו · [וחרבו שלופה בידו] החרב של
החולה המה העונות כמו [גורו לכם מפני החרב
שהמה עונות שדין] אין מיתה בלא עון אותו עון
הוא חרב של החולה שלופה בידו של מה"מ [וטיפה
של מרה תלוי בה] המה החטאי' ופשעי' כמו [נופת
טטופנה שפתי זרה ואחריתה מרה כלענה] כי אז
יראה האדם שערום ילא מבטן אמו וערו' ישוב ·
מה יתרון לו בכל עמלו · [כיון שהחולה רואה
מזדעזע] בסוף ברגע אשר החולה רואה כי לא טוב
אחרית דבר מראשיתו הבל הבלי' הכל הבל · [ופותח
פיו] שיחפוץ להתוודת ולהתחרט [וזורקו לתוך פיו]
שאין מניחו הילה"ר להתחרט אבל אומר מתי אקוץ
ואוסף עוד עיי' בספר מעבור יבק [על זאת יתפלל
כל חסיד אליך לעת מצוא רק לשטף מים רבים
אליו לא יגיעו] שלא יכפור חלילה בד' ובתורתו
בעת מצוי נפש [וממנה מת] שצערו הגדול
מקרב מיתתו [וממנה מסריח] כי יעלה באשו
כי תקות אנוש רימה [וממנה פניו מוריקות] כמו
ואבי' ירוק ירק בפני' הלא תכלם שבעת ימי' כך
יכלם האדם מפני אביו שבשמים ומוריק בפניו ·

רבה [כי יקרא קן צפור לפניך הלכה תינוק
שנולד כשהוא מהול מהו שיהא מותר
למול אותו כך שנו חכמי' תינוק שנולד מהול צריך
להטיף ממנו דם ברית מפני בריתו של אברהם
אבינו ומניין אתה למד מן התורה שנאמר המול
ימול יליד ביתך ומקנת כספך] הכוונה עד"א יש
מי שנולד בטבע נטוי לכל טוב כאלו נוטל ממנו
ערלת הגוף וערלת הלב ערלת אוזן כי טבעו
ושכלו יגידו לו לפעול רק טוב וזה הנולד מהול
שמבטן אמו בא עמו להיות טוב · ושאלו [מהו
שיהא מותר למול אותו] אם נכריח אותו ליתן לו
פנים מסבירות שהעבירות הם מתוקי' כדבש שיאמר
חפצי בם ואח"כ יגיד לו דע שבעבור ד' צריך אתה
להיות מובדל ומופרש מעבירו' ומידות רעות · והשיבו
כך שנו חכמי' מי שנולד מהול צריך להטיף ממנו
דם לשפוך דמו כמים · מפני בריתו של א"א כפירש
הרמב"ן התהלך לפני והי' תמי' שמצות מילה לא
הי' אצל אברהם אבינו מן השכל · וכתיב המול ימול
יליד ביתך גם מי שנתחנך לכל טוב בביתך צריך
להיות נימול לשם ד' והבן

שם כי יקרא קן צפור [זש"ה כי לוית חן הם לראשך
ארפב"ח לכל מקום שתלך המצות מלוות אותך
אם תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגיך אם עשית
לך דלת המצות מלוות אותך שנאמר וכתבתם על
מזוזות ביתיך אם לבשת כלים חדשי' המצות מלוות
אותך שנאמר לא תלבש שעטנז אם הלכת לגלוח
המצות מלוות אותך שנאמר לא תקיפו פאת ראשכם
וכו' אמר הקב"ה אפי' לא הי' עוסק בדבר אלא
מהלוך בדרך המצות מלוות אותך מניין שנאמר כי
יקרא קן צפור לפניך] הכוונה באמת המתבונן יראה
כי ד' חפץ למען צדקו לזכות את ישראל שלא יהי'
בטנם דבוק בארץ וישיחו לעפר נפשם לעשות דבר
בעניני עו"הז מבלי שיהי' לנפש חלק בו כדי שלא
יתפרדו מחשבותם מלזכור בנפש לזכותו ולהשלימו
ולכן הרבה להם מצות רבות שיתן חלק לשבעה הוא
שבעה שבעיות העשיריות ימי עוה"ז וגם לשמונה
ליום שכולה ארוך לכן ע"י המצות נתקיים בכל
דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך · בכל זאת הי'
אפשרות שהקב"ה יבחר מצות ידועות אשר יעשה
אותם אדם וחי בהם לזכור כי בנפשו היא כגון
אם יבנה בית חדש ינוח תפילי' אם עושה דלת
יתפלל איזה תפילה ואם ילבוש בגד חדש יתענה
תענית וכדומה שבכל פעולה ופעולה אשר יעשה
יקדים אדם זכר לדבר לזכור בד' אבל לא יהי'
המצוה חלק מן המעשה אשר הוא עושה והתחסד
לעשות זכר בחלק כל פעולה אם יבנה בית חדש
יבנה מעקה שיהי' זכרון מצוה בגוף הפעולה וכן
עושה דלת עושה בו מזוזה לובש בגד צריך שלא
יהי' בו שעטנז · הוא מגלח יש מצוה לא תקיפו
פאת ראשכם וכדומה אז המצות מלוות לאדם שבמה
שראוהו נפשו לעשות יהי' בו חלק קדוש למצוה
לד' אפי' אם הולך ואינו חפץ לעשות דבר צוה ד'
ג"כ מצוה באופן זה כי יקרא קן צפור ודחכז"ל
פרט למזומן רק שנקרא כמו שהוא הלך בדרך ולא
לעשות דבר יהי' המצוה ג"כ מקריות ולא במכוין ג"כ
המצות

המצות מצוות תומך לרגליך כתוות נפשך כמו שהרס מצווה לחבירו שהולך עמו כאשר הוא חפץ לילך כן יצווהו וה"כ המצות הם לטוב להן והבן.

או הכוונה כי הדם ישראל נבדל משאר דמות כי בדמות הבריות מחכמות שכל חטוסי נותן רשם שעת לכל חפץ את לעשות לנפש ועת לעשות לגוף ובעת אשר יתעסקו בחצות נופלים אין דבר מבדיל ללמוד ל"ם החמדה עד פה תכוח ולא תוסיף וגם אין לעבודות הבדויות מקום בכל מדרך כף רגל רק במקומות המיוחדי' להם אבל לא כן בישראל שבכל דבר נופלי ים לוח להקדים כרס התשוקות קודם לד' ושמא תשא שומר הדם כוזה בית שומר שבת ועשית מעקה לגניך שלריך לשמור עצמו שלא יזיק לחדם וזה בכל מקום שתלך המצוות מצוות תומך בכל פינה שתהי פוזה לכל תאוות עוה"ז המצות מצוות תומך שגם בחדר חדרי' אשר לריכי הדירה עם דלת בשבור דברי' שבלעבה עם יהי' כתובי' על מזוזת לאהוב ד' ולשמור מלותיו והבן. ודייקו חכז"ל לומר [המצות מצוות תומך] כי דרך לוי' שהקטן מלוה לגדול והקב"ה לא אמר רק מצות אשר ילריך החדם לעשות מכל עמלו ולעסוק בהם תדרכם הס"ת נתן מצות אשר בחים על החדם אז כאשר יעמול בכל אשר יתאוה נפשו בחמדות הגוף בוזה בית להנאתו בא עליו מצות מעקה מעמיד הדלת בא מצות מזוזה לובש בגדי' לחמם בא מצות ציצית. מורם שדהו לא יחרוש בכלאי' קוצר קצירו שיות פאה ה"ל נראה שהמצות בהו במכלית לוויה שהם יצוו את החדם לזכות תומו ולשמרו [שומר מצוה לא ידע דבר רע] ואפי' אם הולך בדרך לטייל ולתעמג גופו יוכל לכוון עליו מצות שלוח הקן ה"ל המצות הם לויות חן לרגלי החדם הגם שהם בעלמם שלומי דרמנא בכל זאת עומדי' לפופי' רק לשרת את החדם והבן.

שם [כן עזאי אומר מצוה גוררת מצוה תחילה כי יקרא קן לפור מתוך כך כי תבנה בית חדש] הכוונה שרמזו מה שחכז"ל מי שאין לו בניס יזכה לבניס על אשר קיים מצות שלוח הקן. ואם היה אשה אשר חדל להיות לה לורת בניס יזכה לאשה חדשה. והם נקראי' בית של איש וזה שאמרו שמתוך כך תבנה בית חדש והבן.

שם שלח תשלח את האם [אי"א לא אי' לריך לומר כן אלא אמר הקב"ה הוחיל ומעשה בבבודו של עולם ובחקומו של עולם כדי שתגלו] הכוונה אם הקב"ה שלח ישמו בני ישראל פעולות מכזריות ניקח אם על בניס כמו שנאמר לא תיקח האם על בניס בכל זאת אי' די אם יגלח או האם או הבניס למה הוסיף ד' עוד שלח תשלח את האם דווקא האם לשלוח. ואמרו שבעשם הוא יען שעסקה בבבודו ותקומו של עולם כדי היא שתגלו ולכן הוא לשלח את האם. מזה יש מקום ללמוד זכות על רשעי דור אשר אין להם רק זאת שעוסקי' בבבודו ובתקומו של עולם לגדל ביניהם כדאי הם שיגלו. ולכן כתיב במצות שלוח הקן תריכות ימים שאפי' אם אין להם מלוה רק שבבודו לשמם ליסוד העולם והבן.

שם [יש מלוה שמתן שברה עושר ויש מלוה שמתן שברה בבוד ומה מתן שברה של מלוה זו אם אין לך בניס אני נותן לך בניס] הכוונה בחמת שבר מלוה בהאי עלמא ליבא כי מה יתן ד' ומה יוסיף לשלם בעוה"ז הבי כל מחמדי עולם הפסל כדי לשלם מלוה אחת אבל עיין בחי"ע [אי אתה יודע מתן שברן של מלות] שהכוונה מה שאים בבבד משלם לאומן אשר יעשה לו מלבוש אשר ילבש הוא גז יתן בתורת שבר גוזז בו מתנה שמשלם יותר ממה שמחויב ליתן שבר הפעולה. וזה אי אתה יודע מתן שברן של מלות כמה יהי' המתנה מוכפל בתורת שבר של מלות דפמ"ח וכן יש מלוה אשר שברה גדול לעוה"ב אבל מתן שברה הוא עושר וכבוד ומלות שלוח הקן מתן שברה בניס אשר ניכר בהם שהם זרע ברוכי ד'. וזה [שם אין לך בניס] שבניס הינם רמוי' לך כמו תחת אבותיך יהי' בניך אז תזכה שיהי' לך בניס בבר'. אבאי אמת אבאי שם [אבי יתן בניס] שיהי' כרוחים על שמך ורמוי' להיות בניך והבן. ויש להוסיף כי הלשר של עקר ועקרה לא בעבור שאשר להם שעשוע' עם בניס בהפוך הוא כי גדול הלשר גידול בניס יום ולילה לא יבבו מלשר את אבותיהם רק כל חשקת בני אדם יען שיודע האיש והאשה כי יבוא היום אשר יתותו ויאסף זכרם מן הארץ וע"י הבניס יהי' שמם לעולם. ומלות שלוח הקן יש בו רמז כמו שהאדם משלח האם שלא תרגיש שיאסף זרעה מן הארץ בעמדה בחיי' כי לרוב האדם מגדל האם והבני' יאכל לטרף רעבונו לכן משלם הקב"ה מדה בנגד מדה שגם הוא יזכה לרחות בניס אשר יאמו שמו וזכרו לא יסוף והבן.

תנחומא כי יקרא קן לפור שלח תשלח את האם [זש"ה מכל משמר נלור לבך

כי ממנו תולדות חיים ס"ר אלא רמ"ח מצות יש בתורה כמנין איברי' שבאדם וכנגד יום ויום לעסקי' על האדם עשה לומנו שתחי' בזכותינו ותאריך ימים] הכוונה יש מבני אדם שעושי' המצות בלי מחשבה ושמחה ואין מצוה בלא כוונה כנוף בלי נשמה ואיברי' לעסקי' עשה עמנו שתחי' בזכותינו שיהי' לך חיות בעשיות רמ"ח מ"ע . וזה מכל משמר בכל פקודה מ"ע נלוי לפי שיהי' שלם כי ממנו תולדות חיים והבן .

שם [אמר רבי' לריך אדם להחזיק טובה להקב"ה בזמן שהיסורי' בחי' עליו למה שהיסורי' מוסרי' את האדם להקב"ה שנאמר כי את אשר יאהב ד' יוכיח וכאב את בן ירלה] הכוונה אם רואה שהיסורי' רלי' לאהריו ואין שהות פוסק בו שגרם לעלמו יסורי' אז לריך להחזיק טובה להקב"ה שמצניע עליו לפקוד חולו ביסורי' לקרבו אליו כי אשר יאהב ד' חולו יוכיח לשלות לאחריו יסורי' והבן .

מ"ו שלח תשלח [אם קיימת מלוה זאת תבוא מלך המשיח שנאמר משלחי רגל השור והחמור . ומהרח אלי' הנביא ז"ל שיבוא שנאמר הנה שולח לכם את אלי' והשיב לב אבות על בנים] הכוונה כי בגאולה לא יבוא רק אם לב ישראל קשור בעבותות אהבה לאביהם שבשמי' דכתי' כל' תמיד שויתי ד' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט ויהי' רחוקי' מתעטני גוף וממחשת הארץ אשר היא נקראת אם כל חי שממנה יצא חלב ודבש אשר יגדיל האדם ויתן בו כח גופני כמו חלב האם שמחזיק את שלימה טיולה מבין רגלי' כך פרי הבטן יחזקו האדם אשר נברא ממנה [עיי' מה שפי' כפ' ראה לא תבשל גדי בחלב אמו] וכאשר יגדל האדם ויתחזק לאיש יקח אחת תולות פעולות טובות ומעשי' טובי' אשר המה נקראו תולדות [עיקר תולדותיהם של לדיקי' מעשי' טובי') . והנה הקב"ה נוה לשלח את האם ולוקח הבניס הוא רמז שהאדם ישלח הטבע אשר קשור עמו מטעוריו מעוה"ז אשר היא אם כל חי ולוקח ממנה רק התולדות אשר יולד על ברכה [וה' אמרה ותתנשא קדוש] הוא הכסף והזהב יהי' רק קודש לד' לעשות בו רק מלות . וכן התכילה ושמי' יהי' הכל לשם שמים [והי' כל סיר בשאר ביהודה קודש לד' לבאות] זכרי' יד שנם התכילת אשר שולח לכם מהרוחה הלא כמו שתחבר"ל לא יהיה האדם בשר אלא מתוך הרווחה דכתיב כי ירחיב ד' גבולך ואמרת אוכלה בשר . יהי' הכל

קודש לד' לתכלית טובה וירלה ועבודה לעבוד ד' ככח גדול כפי' הרמב"ם [ככל דרכיך דעהו] שיהי' תמות הנוף לתכלית טוב . ואם יהי' אדם כך אז יבוא מלך המשיח שנאמר [משלחי רגל השור והחמור] כי השור קשור כמי שקנה לוחו הוא רמז על אדם שהוא עפר מאדמה שהוא קניינו בטבע לכל תאות וכן החמור מכיר אבוס בעליו כך האדם בשר נתגדל על ברכי אמותיו כימי נעוריו . והנה מי שנאחר דבק בטבעו לארץ כמו [דבקה לארץ בטניהו] הוא משלח בטבע שור והחמור ואז בודאי בשמח הנפש [כי שמה לעפר נפשיהו] אבל מי שמשלית רגל השור והחמור ולבו דבוק למעלה [שזורע על כל מים] שהוא התורה עיי' מ"י שם בישעי' . הוא מקרב הגאולה ומקרב אלי' שפועל להשיב לב אבות על בנים אם האב ילפרד מבנו כך יפעל אלי' בקרב ארץ אז יתעלג אדם על רב טוב דגן ותירוש וכל אמדת הארץ ובכל יהי' לבו דבוק למעלה ויזכה לשני עולמי' עוה"ז ועוה"ב והבן .

שם כי תבנה בית אדם ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפול הנופל ממנו (מעקה הע"ג דכתב דרחמנא לגגך דיך אין לשותפי' לא כתב רחמנא כי יפול הנופל ממנו אלא לגגך למה לי למעוטי בהכ"ג וכתי' המדרשות] הכוונה עד"מ כל אים אשר רולה להטיב עם בני דורו להזהר בהם תקנות מדשות בכל מהלוכותיהם ומעשיהם לריך להיות חכם ויר"ש להרחות אלה יעשה זאת בעבור עלמו אשר יגדיל מחדשות הכ"ל מדרכיה בעבור עלמו רולה שיהי' נדר סביב ורק לבני גילו רולה להטיב ובהם רולה לבנות לעלמו בית נאמן . אבל כ"ז בעניני עוה"ז אבל מה שנוגע לירחת אלים וחכמת התורה אם אי אפשר לברר התורה וירחה מה שהי' מכוסה מעיני רחשויים לריך גם הוא לעשות הלבה למעשה דלולא זאת מי יאמין לשמועותיו ובפרט מה שנוגע לכבוד הירחה . וזה שרמזו מי שבונה בית אדם תקנות מדשות שבו בונה בית לעלמו לריך לעשות מעקה לגגו להרחות שיהיו רולה לעלמו ליטול חלק בו . למען להרחות לאור לדקתו . כי לולי זאת יאים דמים בביתו וגורם בזה שיהי' אחר יפלו מהחדשות אשר נוהג בעת אבל אם יעשה לעלמו מעקה אז לא יפול האדם ממנו . אבל כ"ז בעניני דעלמא אבל בעניני דשמי' מה שנוגע בירחת ד' שהוא נרמז בבתי מדרשות אז לא יוכל

לעשות מעקה לעלמו נמצא הוא הכשיל בעצמו לריך ליתן יד לרשעים הלכה למעשה וכן .

או הכוונה כי בכל מותר יש"י עכ"ל שמכל ברכות עוסר וכבוד וכבש"י יוכל אדם לנהוג לבו ממנו יען שלינו רואה מלותו ברכה מסרון ומגרוע לפניו רק אם יסתכל מון מגבול הברכה . אבל אלל החכמה והירלה אז ממנה ירלה כי דעת אדם קלר מהשיג [יוסף דעת יוסף מכאוב] כי תכלית הכלע אשר לא נדעך ואז אם רולה להנהיג לבו בעבור חכמתו מיד יכמון על מסרונו וזה רמזו שאדם לריך מעקה גדר לגגו להרמת הלב אשר מגביה כגג על בית אבל בתי כנסיות ובתי מדרשות אשר אם יומקו על ד' ועל חכמתו לא לריך מעקה וכן .

או הכוונה כי אין הברכה שורה אלא בשמוי מן העין וזה אבלית בנין הבית ש"י כל מעשה אדם בהגיע לכת ולא יש" בגלוי לפני כל רואי שמם ולכן בהגג שעליו נעשה כמה תשמישי ועליו ש" מומר" פירושו [משיל" פירות מתרוכה שבגג] לזה הש"ת לעשות מעקה אלא יפול הנופל ממנו הכוונה ש"ש" לעוע מעשיו אלא יפול לב האדם אשר נופל ממנו שהוא שני ואביון ממנו אלא יתקללו בו אים אשר לא עלה בעשירות כמוהו ולכן גם בית השותפי' לריך מעקה הגם שאין השוכר לאדם אחד בכ"ז יש בו קנלה ושכלה אבל למשוטי בתי כנסיות . כי כל קנלה ושכלה נקרע נפילה כמו (למה נפלה פניך ולמה חרה לך) וזה יש" שפיכת דמים דאזיל סומקא ואתי חיורא כי אים המקום יפול פניו ויפוך כמו שם ירלה עשרך על הגג אבל בתי כנסיות ובתי מדרשות אשר כל מי שרולה לבוא וללמוד ולשמוע פומש" לו קטן כגדול נקלה בעיניך הכל שוה ולא לריך מעקה וכן .

מ"ו וש" מאיך קדוש [קדשהו מכאן למדו לא יכנום אדם בשר הבית במקלו ובמנעלו ובאבק שעל רגליו] הכוונה עד"א לא יסתכל אדם במקום שהתקדש ע"י אחרי שיהיה מה שקדשהו אחרי רק הוא יתאמן לעשר ולקדש המקום [ואים את קדשיו לו יש"] שיתעלם ממנו שהוא הקדים לד' [אין המקום מכבד את האדם אלא האדם את המקום] אלא יאבל פרוסה שמיו שלו וזה רמזו [והי' מאיך קדוש קדשהו] מאבן שלך יש" קדוש שאתה מקדש את מקומך . מכאן למדו על יכנום אדם בשר הבית שהוא שהוך למקום קדוש בשלשה דברי' האלה (א) במקלו . שמה שפועל אדם שהוא מוך ביד חזקה שמכה במקלו לייסר האבני' שמושל על הגוף ואיבו לוקח בשהות [לאיירה בעיטה כאיבת יהבית] נרמז בהאבי שיכה מכאב אלקים בהאירה בעיטה . וכמקו"ש פ' [מה זה ביתך] שהקב"ה רמז למשה"ר הגם שים ביתך מבילות מעשיו טובי' והשיב לו [משה] כל מה שעשיתי הכל בשעה רוף . הרגתי את המלרי . למרתי לבני עברי' לגיס רשע למה תכה רעך . וגם הללתי בשות מדין מיד הרועי' . הכל ביד חזקה . [ויאמר ד' האליכהו תרלה] כי אין זה טוב . וזה שאמרו שלא יכנום בשר הבית במקלו (ב) ובמנעלו . כי המנעול הוא המכלית למועלות האדם ליאך במרוצה שלא ירגיש לער ברגליו כאשר ידרוך על אבנים וברקנים ועל כן במקום קדוש לריך ליאך יחף להיות הלוכו בשות שלא יתעה בחכז"ל אל יפסיע אדם פסיעה גסה שמוטל מאור עיניו של אדם שפי' הפלוי"ם שלא יגביה עוף דפח"ח וזה שלא יכוום במנעלו אלא יאך לאט לאט . (ג) ובאבק שעל רגליו . שלריך אדם להשתדל להיות נקי בעיני אלקי' ואדם שלא יתכסה מעשיו באבק אשר לא נראה הוא מהלוכו ועברות מעשיו וזה שלא יכוום באבק שעל רגליו .

כ"י תבוא בקמת רעך וקטפת מליות בידך ומרמש לא תניף על קמת רעך . יל"ם עד"א כי אים הנכון הולך על אדם החכמה ויחרש בחילמו ועל תלמי' יאמר זרע אדעת עד שבריה יראה שבולי הביום אשר לממו והוא קמה אלו . וכאשר יפזר מחממו במון וריבים יבואו בעדם אלו אז רמוי' לבחור בטוב ולמחום ברע ליקח בידו חטה האבל ואת אשר לא יאר בעיניו יאשר מוטח במקומו מה לתבן את הבר אבל דרכי העולם המה בהיפוך יראנו למטה מומי' שבאשר ומעט פסולת אשר מוטח ביסוד יקח בידו ויניע מותו לעיני כל רואי שמם ואז אן שמוע לשמו וידבר שרש על כל הנאמר בספר והוא משל כמו המרמש שקולר את הבר בתוך שתבן וזה שרמזה התורה בדרך מוסר [כי תבוא בקמת רעך] שתבוא לראות אבאת רעך אשר הוא קש בו ויעמוד רגליו עליו . וקטפת מליות בידך האם הגרגרי' ברשם ממור אשר הוא מאבל טוב תיקח בידך להבות ממנו אבל ואחרש לא תניף על קמת רעך שלא תניף בלי משמית לאבל הבל לבבות בנובה לבך את כל היקום אשר לרגלי רעך זה לא תעשה כי אין זה אהבת אבאי רק רוע לב אבאי' והבן .

רבה זכור את אשר עשה ד' לך בדרך במצאתכם מה הגיע לתחומו [ד"ת כיון שרואה אדם מה הגיע לתחומו התחיל לווח ומתפלל עלי' ככל לבו ונפשו קשל כח רפה נא לה] הכוונה אדם רגיל עניו מאוד וכשאר רואה לרע תחותו עומד ומתפלל עליה לה בעבור שנכמרו רחמיו ולא יוכל לרחות בלרעתה שאז ה' מפילתו של עלמו שד' יושיע לה בעבורו אלא ככל לבו וכל נפשו ה' מבקש בעדה שהיא בעלמה רחוי' לרפואה דכתיב קשל כח רפה נא לה דייקי שהיא כדאי לרפות' ואינה לריכה שתזכור אותי ויהי' רפואה בעבורי אלא רפה נא לה בעבורה לבד יהיו רפואה וכן .

מ"ת זכור את אשר עשה לך עמלק [זכרוניכם מצלי אפר לגבי חמר גביכם מצולי אפר אם זכיתם אחם בניו של אברהם שהמשיל עלמו כאפר דכתיב ואנכי עפר ואפר ואם לאו לגבי חמר גביכם התקינו מעלמיכם לשעבודה של מלרים שנאמר וימררו את חייהם בעבודה קשה בחמר ובלבנים] הכוונה אברהם זכר הגם שהוא נכבד בין המלכים ואני' ככל זאת זכר תמיד אלו שרפוני כמרד הייתי אפר אלו הרגוני כמרפל הייתי עפר ולא שכח כי שכל מד' שמליל לומו ולא רלה להתחבר להיות ככל הגויים אבל אם יהיהו ישרחל ולא יבקשו לזכור שהיה עפר ואפר מכח רשעת הגויים אז יתקיים הגויים ויהיעבדו בהם לגבי' ומומר והכן .

שם ויהיה כך כל המחללי' (לפי שלא ה' ישרחל יודעי' מה טיבה של זמורה עד שבח עמלק ולמדו להם שנאמר והגם שולחי' את הזמורה של אפס וממי למדו מעשיו זקנו שנאמר הכי קרח שמו יעקב חיבך בגרונו והולח את הזמורה] הכוונה בחקירת עקידה בימחקאל ט"ו שאלי הנפן כל זמן שהוא פירות הוא יקר מאוד אבל אם יעשו בחורי' אז גרע מכל עלי יער שלא יוכלו למלאכה וכן אין בישרחל דרך ממוצע או גדולה מאוד או שפלות מאוד לפח"ח וברחה שגם בלח ואחות הוא כן או מהבה גדולה (שמעון ולוי אחי דינה) הלא את עשיו ליעקב . הוי אח אחי אחות . את לשרה יולד . כי אין אהבה רק אהבת אחי' וכן להיפוך אם שנאת אחי' את מעל אחיו אז אין שנאה כשנאת אחי' (את נפשם מקרית עוז ומדינים בברית תרמון) ומשל עשיו ליעקב בבחינת זמורה אם לא שהיו עשיו גרוע מאוד וכן יעקב לא גרע מכל האומות רק משעשיו חסיך בגרונו והולח את הזמורה שנאמר (יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי) ואמר שגם שמו מורה שכל הויותו הוא בעקיבות וכן עמלק ה' רחשית מעשיו שבח על הדרך על עם עיף ויגע ומעמלק למדו מה טיבו של זמורה שנמשל ישרחל לגפן והכן .

שם (ר"י ור"ב ורבנן ר"י אומר לאמרו אם זכור הוא על מעשיהם בעבדם ואם לאו נאמרוד בו ר"ב אומר אם מספק לנו מזונותינו כאלך שהוא שרוי בשדיה ואין מדינה חסירה כלום בעבדנו ואם לאו נאמרוד בו ורבנן לאמרו מסיח' אבי בלבביהו אם הוא יודע מה אלו מסיח' בעבדנו וכו' ר"ב בשם ר"ל אומר בלבם ה' מסיח' והקב"ה נתן להם שלשה מה עשה דכתיב ויכו אל בלבבם לשחול אוכל לנפשם מה כתיב שם ויאכלו וישבעו מאוד) הכוונה כי על שלשה עמודי אמונה הדם ישרחל עומד (א) שהש"ת יודע כל הנעשה אחת השמש ולא מכוסה ממנו מעין אחרן ולא יוצא על חוג שמים ושם עבים רכובו ולא ידע מה אחשוכה בעולם הספל כדור הארץ אלילה (ב) אין מזות שלא נעלם ממנו דבר מהנעשה בארץ אם הוא מצנית לבלם רשע רע כרשעתו ולרוך כלדקתו . ולא עשה אדם אלילה בלבת היש שרשע יבוא לדיק ממנו ואחם יקים למעה רשע ולא ישים עיניו בעולם המוהו והשכל (ג) עוד גם זאת שהקב"ה יודע להגיד מרחשית אחרית ויש לו יכולת להמליך הלדיק מיד ומכף מעול ואומן ויודע מחשבות אדם וילדי היש להליל אם לופה רשע לדיק ומבקש להמיתו אלא לא יעזבנו בידו ולא ירשיעו בהשפטו ואין דבר נעלם מד' לשמור רגלי חסידיו שלא יכשלו בדרכם ועי' רמב"ן סוף פ' בא שאל נ' יסודות הכ"ל הביא הקב"ה כל האומות כמלרים ואמר למען תדע כי אני ד' בקרב הארץ . וגם אמר למען תדע כי לד' הארץ והוסיף עוד למען תדע כי אין כמוני בכל הארץ יש"ש היטב . וזה רמזו ר"י אמר שמקרו ישרחל אם הקב"ה זכור במעשה אולי אלילה אין הס"ת יודע ממעשה בני אדם ויהי' כוחני' אומה אם יעבדהו ור"ב אמר שהאמינו בידיעת ד' אבל מקרו על השנאה אם מצנית בחחבולי' לפדות חסידיו מרשע ומלמת ומכל מחשור כמו אלא חסר למדינה שאלך דר בחוכו . ורבנן אמרו גם זאת החמינו רק רלו לבחנו על היכולת להליל מנזק אם יודע מחשבות אדם יעלו לפועל אולי אלילה חסר לו היכולת רק אחר המעשה יבלם לאדם שעלו . ור"ב מוסיף שהקב"ה הרחיב להם שיודע מה שבלבם וממילא לא נשאר עיד מבוכה אם יודע או מצנית והכן .

שם וסי' כסגים ד' לך מכל מוכיך [ג' מלות נלעזו ישראל בכניסתן לארץ למנות להם מלך לכנות בית המקדש ולסכרית זרעו של עמלק] והוא כנגד גמ' סנהדרין דף כ' יש"ם הכווכ' עד"מ רחמים צריך להיות מלך כדי שיתקיים בעם מנשי מידות טובות כין אדם לחכירו [כימים ההם אין מלך בישראל איש כל הישר בעיניו יעשה] וכחז"ל הוי מתפלל בשלמה של מלכות שתלמלת מורת' איש את רעהו חיים בלעו . ומזו שם נתקיים הכרית כמלות שכין אדם לחכירו כח שזמן לכנות בית המקדש שעם שיסי' בשוחי עון במלות שכין אדם למקום כפי' העקידה ועשו לי מקדש ושכנתי כתוכם שהישראל בעלמו הוא בית המקדש . ואחר זה שם העם קשורי' ומגודי' כהסכת אדם לחכירו וגם כין אדם למקום ילכו כמלחמה לא בעבור לשלול שלל ולכוז כז להתעשר רק [מלחמה לד' כעמלק] לנקום נקמת ד' כי חרף מערכות חלקים חיים אבל זה יוכל להיות רק בזמן שהעם אשר הולכי' למלחמה כבר נכנה בימיהם בית הבחיר' שקרבם קדום לד' . ויען שביתי שחול עדיין לא נכנה בית הבחירה ולא נתקדשו לד' כבל לב שלקחו משלל וגם הביאו חגג מי ולא יצא המלוה כהונן . ומיז כוונת הסתחומת של כיז בית הבחירה ממש רק על תכלית שיסי' עם קדום לחלקיו והכן .

שם [כ' ברכי' חומר כל זמן שזרעו של עמלק קיים כחלו כקף מכסה את הפני' אבד זרעו של עמלק לא יכוף עוד מוריך] הכוונה כי בזמן שים לאדם כניס טובי' אשר יסי' מכוכד בעולם ע"י לחלוי קודם אשר יחלו מחלליו זברו יסי' לברכה בקרב הארץ אבל אם חפי' רק נלד אחד משרשיו הוא בן סורר מדרך הטוב והישר אז יכסה פני הסוד של הזקן יען שהוליד גם בן פרין אשר הוא משחית לאבל בקרב הארץ . וזה שאברהם אביט הוא המורה בעולם שהוא סי' הרחמן אשר למד דעת את העם מחלקי קדום ימיד העולם הטוב ומטיב אבל יען שלקי משרשיו הוא עמלק אשר מארץ מערכות חלקי' חיים כזה מכוסה פני המורה שילא ממנו גם משחית לאבוד אבל אם יאבד עמלק מן העולם אז יחא פניו כגלוי . והנה אם כוף מכסה פני' הוא משל כמו שכוף הוא חלק משוף אשר כו יכול לעוף כשמים והכוף פורש על פניו שלא לראות כשמים ממעל כך הוא אם כן אחד אשר יוכל להעלות אביו לעוף כשמים והוא מכסה אור פניו שלא יוכל לראות

רחמו להביט על קומו אם זה הוא כמו אשר גדלו למורת רוח אבל כאבידת עמלק לא יכוף עוד מוריך והכן .

כי תבא

מ"י ועניח ואמרת [אני' אמר רשב"י אומר אדם שאמו בקול נמוך ונעותו בקול רם] הכוונה כי הטוב שבאדם אינו יודע לו אם לי' כולו לשם שמים פן חטא כמעשה הטוב כפי' אחר"י אין אדם לריק כארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא שבאדם עלול לחטוא גם בטוב אשר עושה ולכן טוב לומר אותו בקול נמוך אבל דרכו של אדם לעשות עבירה בכל אומו ובכל כוחותיו לכן לריך לדבר נעותו בקול רם שיסי' לו תשובת המשקל והכן . או הכוונה כי מכח שמספר שבאו בא לידי גיאות שהוא רע מכל עבירות שבעולם לכן לריך לספר בקול נמוך אבל נעותו שמניח לידי הכעשה לריך לספר בקול רם והכן .

שם ועתה הנה הבאתי [ועתה אינ הנה בשמחת הבאתי משלי] הכוונה חומיות המלוה שלש הנה (א) אם אינו מאחר הדבר רק כאשר יכול לעשות המלוה הוא עושה כאמז"ל אין מאחילי' את המלוה . וזה ועתה אינ (ב) אם בא בשמח ובטוב וילוג כאיל כאו שפי' ושמחי' לעשות רצון קונם . לריקי' ישמחו ויעלזו לפני לנקים ! ויגילו בשמחה וזה הנה בשמחה . (ג) אם אדם עושה מלוה בדבר אשר אי' לריך לגופו וביתו ולא אן המותרות כאו שפי' [האוכל פתי לבדי ולא אכול יתום ממנו] . כאיוב . שמאותו מקום אשר אי' לריך לגופו נתן ליתום . וזה משלי אם שפי' מוכן לפניו כאו בבבורה בראשיתה עודנו בבשו יבעלנו והכן .

מ"ת [ברשב"י יאמה בת קול ואמרה לו אשרי אמו שזכה לבנה הבא ואביו בשיום הזה שאדם אוהב אותו ומתן סרי אדם לחביבו ואומר לו אי רצון שתעשה ומתן לי לשנה אחרת] הכוונה מי שנותן פרנסה לעני ולהחזיק יד אביון יבוך לו שזכה תמיד להחזיק עניי' אבל לא לו רק לאחרי' והוא לשלמו לא יצטרך ליטול אבל מי שאינה סרי אדם לבבד אביו זוכה למלוה לבבך שהמיינו מבורך לו שזכה לשנה הבא לבבד לו עוד שאפי' אם יסי' לו אלפי אלפי' בסף בבל זאת יקבל בעור מרשבו בחז"ל בר"ח שאחר שוכן מחנות יחי' ולא קיבל מחנות אבל אם

מתייקרי' בו נטל · והקב"ה בודאי לא צריך למתנות
אדם רק האדם מכבד לפני המקום במה שמביא
בכורי' ויולא בת קול תזכה לבוא לפני לשנה הבא ·

שם היום הזה ד' אלקיך מצווך לעשות [זש"ה
באו ונשתחו' ונכרעה נברכה לפני ד' אלקינו
והלא כריעה בכלל השתחוי' וההשתחוי' בכלל כריעה
ומה ת"ל נשתחוה ונכרעה ונברכה אלא לפה משה
ברה"ק וראה שבהמ"ק עתיד לחרוב והבכורי' עתיד
לפסוק עמד והתקין לישראל שיהי' מתפללי' ג'
פעמי' בכל יום לפי שחביב תפילה לפני הקב"ה מכל
מע"ט ומכל קרבנות שכך כתוב תכון תפילתי קטורת
לפניך משאת כפי מנחת ערב ומשה רבינו אעפ"י
שעשה כל מע"ט כיון שנגזר עליו שלא לכנוס לארץ
התפלל ואמר אעברה נא וארא] הכוונה כל המע"ט
או קרבנות המה נעשי' ע"י אמצעי' בגבורת הגוף
או עושר ועל זה נאמר מי הקדמני ואשלם כידוע
מדחכז"ל כלום עשית מעקה אם לא נתתי לך מקום ·
אבל התפילה הוא עיקר בלב כחכז"ל איזה עבודה
שהיא בלב זה תפילה אשר הרוח הוא חפשי
ולא צריך הכנה רק קדושה וטהרה מלב טהור ·
והעניוות גדולה וחשובה מאוד [לב נשבר ונדכה
אלקי' לא תבזה · אני אשכון את דכא ושפל רוח ·]
ומי שעומד ומתפלל ומבקש תחנוני' הורה שיודע
בנפשו שאין בידו מעש ממצות ומע"ט אשר יוכל
לתבוע שכרו דאז לא צריך תפילה ותחנוני' שהקב"ה
אין מקפח שכר כל ברי' והוא אל אמונה ואין עול
וא"כ מי שעומד ומתפלל ומבקש תחנוני' הוא נותן
אות שהוא יודע שאון מגיע לו שכר · וזה שחביב
התפילה לפני הקב"ה מכל מע"ט יען שתפילה הוא
אות שמכיר אדם מי הקדמני ואשלם הכל רק חסד
מד' וגם משה רבינו לא בא אלא בתחנוני' שידע
שאין לו לטבוע שכר על מצות ומע"ט שלו [כי ממך
הכל ומידך נתנו לך] · ולכך עמד ותיקון ג' תפילות
בכל יום ערב ובוקר ולהרי' שראה ברוה"ק שבהמ"ק
עתיד לחרוב במה יכופר עונות אם אין קרבנות ·
וגם הבכורי' עתידי' לפסוק כי הבאות ביכורי'
מראשית פרי האדמה הוא הכרה שהאדם יבין שלד'
הארץ ומלואה ומביא ראשית פרי' לאדון ד' אשר
אמר [כי לי כל הארץ] א"כ צריך כל ישראל להכיר
בתפילה ג' פעמי' בכל יום שהכל לד' וצריך לבקש ממנו
בתחנוני' וזה חשוב מכל מע"ט והבן ·

שם בכל לבבך [הרי הכתוב מזהיר בישראל ואומר
להם בשעה שאתם מתפללי' לפני הקב"ה לא
יהי' לכם שתי לבבות אחד לפני הקב"ה ואחד לד"א]
הכוונה הגם שאדם מתפלל על מזונות וחיות ובנים
וכל מתנות עושר וכבוד יהי' כל התכלית להגדיל שם
ד' בכל לבבך לפני הקב"ה והבן ·

שם וידבר משה והכהני' והלוי' לאמור הסכת
ושמע [מה הסכת ושמע הם ואח"כ כתת אמר
להם משה לישראל עשו עצמכם כתות והטו לבבכם
לשמוע לד"ת דבר אחר אמר להם כתתו לבבכם
ונפשיכם לשמוע ד"ת בכל לבבכם אמר ראב"י בא הכתוב
להזהיר את הכהני' בשע' שעובדי' עבוד' שלא יהי' להם
שתי לבבות אחד לפני הקב"ה ואחד לדבר אחר בכל
נפשיכם אפי' נוטל את נפשך] הכוונה העיקר לקיים
המצות ברוב עם הדרת מלך וללמוד התורה בהמון
חוגג לפני ד' עיי' בדחכז"ל בפ' ויקהל שמשה רבינו
עשה קהילות ולמד תורה ברבים וכל כך חביבה
לימוד הרבים עד שאדם יקרא לבני אדם לשמוע
בקולו [עמש"פ דברי חכז"ל על פסוק ויקרא ד' אל
משה] וצריך למחול על כבודו לבקש ולרדוף אחרי
אנשי' השומעי' לתורתו [פתחו לי שערי צדק אבוא בם
אודה קה זה השער לד' צדיקי' יבואו בו] הכוונה
דוד המלך שאל שעמו יפתחו לו שערי צדק שיוכל
לבוא בם ולהודות לד' והגם שלא לכבודו יהי' אם
הוא יתחנן שיפתחו שערי צדק שימצא מקום לד' ע"ז
השיב זה הוא השער לד' צדיקי' יבואו בו רק הצדיקי'
יוכלו לעשות לפתוח שער לפני ד' אם מבזי' עצמם
ויבקשו מעולם לשמוע עליהם [לך אמר לבי בקשו
פני את פניך ד' אבקש] כמו לך לך להנאתך
ולטובתך יאמר לבו לרבים שיבקשו פניו כי ד' יודע
שלא לכבוד עצמו הוא דורש את פני ד' וזה [את
פניך ד' אבקש והבן · אך לרוב לא יתקיים הלימוד
ברבים מב' פנים [א] שהעשירי' יבושו לבוא ביחד
עם עניים כי כל אחי רש שנאוהו אבל' באמת אם לא
יסתכלו בקניני' החיצוני' רק יסתכלו על עצמן אם
יש לזה מעלה מזה ויהי' כתות כתות ואז יטו
לבבם מעצמן לשמוע ד"ת [ב] בא הגיאות זה
יחשב עצמו לחכם ונבון נגד רעו וחבירו ויבוש לבוא
עמו בביהמ"ד והגם שהוא עני בכל זאת לא יבוא עמו
בברית יחד ללמוד כי יחשב זאת לבזיון לבוא עם איש
חסר דעת ביחד ללמוד ולכן רמזו עוד כתתו לבבכם
ונפשיכם לשמוע ד"ת דצריך ממשלה על לבו ורוחו
לבוא עם חסר לב לשמוע ד"ת אבל גם לכהני' יש ב'
בחינות [א] שלא יהי' תכליתם בעבור כבוד ותפארת
או בעבור הוד והדר או ממון ועושר ונכסי' · וזה
שלא

שלא יהי' עבודתו לד' וגם לדבר אחר [ב] גם אם צריך למסור נפשו וגופו בעבור כבוד שמו של הקב"ה הוא מוסר נפשו והבן ·

מ"י וידבר משה והכהני' והלוי' מה דברי' הי' שם מלמדך שבאו ישראל ואמרו למשה נטלת את התורה ונתת לכהני' שנאמר ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהני' א"ל משה רצונכם שיכרתו לכם ברית שכל שמבקש ללמוד תורה לא יהי' נמנע א"ל הן עמדו ונשבעו שאין אדם נמנע מלקרות בתורה שנאמר אל כל ישראל לומר א"ל משה היום הזה נהייתה לעם] הכוונה כי התורה הוא לכל אדם לעשות המצות והחוקי' והמשפטי' אשר נוגע לכל ישראל אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם · אבל לרוב מנהיגי התורה לא יטרחו להעלות נר התורה באשכלות הדעת וענבי בינה אשר יגרש האפילות והאדם ילהב בשלהבת קה ויהי' נקשר בה בכל לבבו ובכל נפשו · שיאמינו שאנשי מסחר וקנין אשר לא למדו ולא שמעו טעמי יסודות המצות די להם בדמות ותבנית המצוה כזאת וכזה תעשו אבל ללמדם הוא טרחא רבה ועבודה גדולה · אבל נגלו סודותי' לאנשי' אשר יושבי' בשערי תורה ועוסקי' בתורה יום וליל להם יפתחו שערי חכמות להגביהם עוף על מגפי מרומי קרת ומכ"ש שלא יתעסקו ללמוד עם חשוכי שכל וקצרי מדע אשר אין יודעי' פשוטו של מקרא · אבל באמת ראוי' שהכהני' אשר אין להם מסחר וקנין וחייותם ממתנות כהונה לחם ד' המה יפזרו עיתים ידועי' ללמוד לכל איש אשר יחפוץ לדעת טעמי תורה לפיני' ויסודותי' אף גם זאת ללמוד עם חשוכי שכל פשוטי של מקראות שלא יגדיל עם בוערים מכל תורה ודעה ואמונה רק עם חכם ונבון · וזה שרמזו משה כתב התורה ונתנה לכהני' בכל טעמיה ויסודתי' [עתיו"ט משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע] ופחדו ישראל אולי הכהני' המה יחקרו התורה וידעו הכל אבל לעם לא ילמדו רק דמות ותבנית המצות ויהי' נשארי' נמשל כבהמות נושאי המצות בלי שכל ותבונה · לכן אמר משה מבקשי' אתם שהכהנים יכרתו עמכם ברית שכל מי שמבקש ללמוד לדעת עמקי וסתרי התורה שהכהני' יחלקו הזמן לקבוע עתים לתורה ואמרו הן · והוסיפו הכהני' שלא בלבד שילמדו ללומדי תורה מי שיודע פשוטו תורה רק נעלם ממנו פלפול התורה · אלא אפי' לא ימנע אדם מלקרות בתורה המה הסוחרי' קצרי המדע אשר לא יוכלי' ללמוד עמם העמקות שנקרא לימוד התורה רק עם המון עם שנקראים קוראי' פשוטי של תורה והבן ·

רבה [כל העונה אמן בעוה"ז זוכה לענות אמן בעוה"ב] הכוונה האיש הרועה בגן התאו' יאמר לבסוף שהכל הבל ורעות רוח ואין דבר של אמת בעוה"ז כי הכל ישא הרוח אבל האיש אשר עמד על נפשו והכין צרי ומזור לרוחו ע"י קניני עוה"ז הוא האיש האומר שעוה"ז הוא אמת כחכז"ל עולמך תראה בחייך והוא האיש העונה אמן בעוה"ז גם הוא יענה אמן בעוה"ב והבן · או הכוונה [אמן הוא קבלה מניין דכתיב ואמר כל העם אמן] יעו"ש במדרש · ומי שמקבל הכל באהבה בעוה"ז ואומר כנחום איש גם זו לטובה הוא האיש הזוכה לענות אמן בעוה"ב שמקבל הכל באהבה מה שנגזר למעלה ולא יהרהר אחרי דרכי ד' והבן ·

שם והי' אם שמוע תשמע בקול ד' אלקיך [ד"א אר"י מי ששומע בקול של תורה בעוה"ז זוכה לשמוע באותו קול שכ' קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה וגו' א"ל משה לישראל הואיל וכל מי ששומע לד"ת כך הוא מתרומם בב' עולמות הוו זהירי' לשמוע קול ד"ת מניין ממ"ש בענין זה והי' אם שמוע תשמע בקול ד' אלקיך] הכוונה אם האדם שמע בעוה"ז רק בקול תורה אבל אין לו לב להבין או עיני' לראות רק חשק לשמוע בקול תורה כי קול הברה בעלמא גם כן נקרא קול הגם שלא יובן מה הקול מדבר ומה אומר בשכר זה ששמע לקול התורה יזכה לעתיד להבין את התורה וישיג שמחה וששון באותו קול וישמח בו כקול חתן וכלה שיובן שמחתם בלי אומר ודברי' ממש רק מקול מצהלות שמחת לבבם זה לזה ישיגו עונג וששון וחדות הנפש כל כך יזכה לתענוג התור' בזכות שהי' ע"ה ואעפי"כ שמע לקול תורה · וא"ל משה הואיל וכך שמי ששומע לד"ת הגם שאינו מבין הוא מתרומם בשני עולמות לכן אני מזהיר לשמוע לקול תורה הגם שבינת אדם אין לו להשיג התורה על כן אמר והי' אם שמוע תשמע בקול ד' אלקיך הגם שלא תרד לחדרי לבם והבן וזה שאמרו עוד שם [אשרי לאדם ששמעותיו לי דכתיב אשרי אדם שומע לי] · וכן אמרו עוד [אר"י אר"נ כל מי שבא לביהכ"נ ושומע לתורה זוכה לישב בין החכמי' לע"ל שנאמר אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמי תלין] הכוונה כנ"ל הגם שאם רק שמע לשם שמי

הנם שמינו מכין שכשהר מצות אין יכרון לשמוע
אחר לא יכין אותו אלא כדית אם רק ישמע מדם אחרי
לו וכזה פי' במקו"א [אחרי יוצרי כימך עוד יהללוך
סלה] אם יש רק כביכול ושמע ל"ת יכוח הזמן
שיהלל על זה והכן ·

שם [מהו לשמור מזוזות פתחי חריב"ם וכי יש
מזוזה בבתי כנסיות חלה מה מזוזה הזו
היא זה מבפתח כך לא תהא זו מביבי"ב ובימב"ד
אמר הקב"ה אם תעשה כן דע שאתה מקבל פני
שכינה] הכוונה כמו שהמזוזה עומדת בפתח הבית
ואין נכנס בפנים בחדר כך יתבונ אדם שהוא עומד
עוד בהשגית המעלות של תורה וירחה שלא יבה
עדיין לכנוס לפני' ומי שחושב שעומד בפתח מקבל פני
השכינה כלשנת הרמב"ן לכאו שהעניוות מביא לשכינ'

שם (התורה ממשלה למים מה הם ס נמשכי'
לכל מקום שירצה כך התורה משוכה לכל
מקום] הכוונה שלא יאמר אדם שאחרי המקום
המה בוערי' או מורדי' ופושעי' ואין מקום כזה
מוכשר לכל מצות ד' או לשמוע תורתו ולפוך הוא
אין לך מקום שאין נכון לקבל דבר ד' מלא כל הארץ
כבודו וזה כמו שמים נמשכי' לכל מקום כך התור'
משוכה לכל מקום והכן ·

מ"ת [וכי' אם שמוע את מולת כל המשקי'
אתה יכול לזייפן ולינן לתוכן משקי'
אחרי' אבל השמן הזה אתה מוצאו בכל משקה
שירצה והוא עולה למעלה כך ישראל אפי' בשעה
שהוי' בתחתונה הרי הם בשמן הזה שהיא שוכה
למעלה שנאמר ואתך ד' עליון על כל גוי
הארץ] הכוונה עד"א כאשר כני ישראל בגלות
שהי' מרחי' להם לדור בשוק אחד ולא נותן רשות
לעבוד אדות וכרם וגם לא להיות בוני' ונוטעי
כרמ וכדומה רק מלאכות מבזות הותר להם הי'
כני ישראל עושי' מזה חשדי' ורחמי' ופלגי פלגים
שאחרים יעבדו בזעת אפם והם יאכלו להם
אחרי' יבוי כרחך ואתה יושבו בו . ונוטעי
כרמ יעמדו כל היום בחם גפם וכני ישראל כמלאכו'
קלות ונאות · וספרו חכז"ל כמו אם שאר משקים
יכבדו על שמן להיות למעלה הוא יבא רחם להיות
למעלה כך ישראל בשמן בתחתונה הרי הם
בשמן הזה שהיא שוכה למעלה וכני ישראל משפחי'
וימלאו כמה שהם בתוכי' למעלה בעיני האומות
בשפוך הוא אתה בתוכי' למעלה שנאמר ואתך ד'
עליון על כל גוי הארץ בכל חופן כל"י

שם אם שמוע תשמע [אם שמעת בעו"ז
תשמע לעו"הב אפי הקב"ה אר"י וכו' לא
היתה התורה נריכה להנתן ליסרחל בעו"ז למה
שהכל עתידי' להיות למדי' תורה אפי הקב"ה לעו"ב
ולמה ניתנה להם בעו"ז בשביות הקב"ה ללמדם
בעו"ב יפי' הכל יודעי' מאיזה פרשה הוא עסוק
לפיכך אם שמע בעו"ז תשמע לעו"ב אפי הקב"ה]
הכוונה הקב"ה נתן גולמי מלות בפשטות התורה
שהכל רמוז בה כל סתרי תורה כל הסודות עמוקות
ונפתרות עד שאמרו קוב"ה ומורייתא חדא הוא
כ' שערי חכמה נבראו וכולם נמסרו עד שער כ'
עיין רמב"ן בהקדמה לתורה ואם נמסרו בחותיות
ובחנין ובלותיות מהופכות ומזורות ובשביל התורה
בשמיכות ובנקודות ובטעמי' כידוע וע"ז רמזו
לא היתה התורה נריכה להנתן ליסרחל בעו"ז כי
לעתיד ישמעו אפי הקב"ה כל ריון דרזין רק כפי
שאתר ילמדו לעתיד אפי הקב"ה יפי' יודעי' בחיזה
פרשה עוסק עיי' בהקדמת אלח בשבל והכן ·

שם ואתך ד' עליון [אר"ל מהו עליון בחליון
הזה אם זכית הרי אתה למעלה מהרבע
אלמנטות ואם לאו למטה מד' אלמנטות] הכוונה כי
ד' טולמות יש אלילות בריאה יציר עשי' וכבל עולם
י' הספירות עם אדם בחב"ד גדולי' הבחיי' שבאדם
הטורה ליולרם שנאמר ודמות אדם מלמעלה וכאשר
השמיקו מבחי' החמת בפשוק נעשה אדם בצלמינו
בדמותינו] וזה אם זכית הרי אתה למעלה מד'
אלמנטות ואם לאו למטה מד' אלמנטות כי היל כרמז עשתה שמים דכתיב [ויחיני
טפחה שמים] וכל עולם אלבע אלקי' ואם אדם זוכה
הוא בחליון הזה דבוק למעלה למעלה עד אין סוף
כי הוא אליל ומוחל על עולמות כי הוא חלק אלקי
ממעל והכן בקיצר ·

אן הכוונה כי יהוא שמי' אדם אחלקי' בד' אלמנטות
ימי יצרות · בחרות · עלי' · וירידה · כי בן אם
הקב"ה בטבע שנקרא אלבע עי' בחן עזרת החרטומי'
אחרו אלבע אלקי' היינו עפ"י טבע יש"ם ובחחת
מי שרבק בד' גם במעלין יתבר שבטערותו אחם
ברע ובחר בטוב וגם כי יזקין לא יסור ממנו בוחותין
בחו שנאמר בחשם בחיבו לא בחחה עינו ולא נס
ליחו בבחו חז בן בחו עתה · ואם אדם יזובב
אחור ר"ל חז גם בזקנותו הוא מנוף ואומם ועיוף
ונרע אחוד כי יצר לב אדם רע מנעוריו יותר
מימי נעוריו והכן בקיצר ·

רבה ברוך אתה בעיר [בשכר המצות שאתה עושה בעיר] הכוונה יש שעושי' מצות בבתים בחדר מלפנים מהחדר אבל בעיר לפני כל רואי שמש הם בושי' להיות יהודי' אבל צרוך לעשות המצות בעיר ולא יבוש מפני המלעיגי' ואז יקבל שכר גדול והבן · או הכוונה יש מי שעובד ד' לפני עצמו אבל באמת יתן עיניו לתקן גם בני העיר ואז מקבל שכר ביחד בעבור זה והבן ·

מ"י ברוך אתה בעיר [בזכות מצות שאתה עושה בעיר סוכה ציצית לולב] הכוונה [א] סוכ' כי מצות סוכה אשר הוא דירת ארעאי וצריכה נראה כוכבי' בסכך היא לאות לבני ישראל שלא יאמינו שימצאו מנוח באומות ובגוים שאם יתערבו בגוים ויתבוללו באומות שיקראו לבניהם שמות כשמות העמים ויתדמו להם גם בלשונם ובמלבושם בכל זאת לא ימצאו מנוח לכף רגלם כאשר עין בעין יראה כשנמצא הון ועושר בביתם יתהפכו אוהבים לשונאים ויקוצו מפני בני ישראל · אחד יחקור כלה גרש יגרש מארצם ואחד יתבונן להרוג אותם ולכלותם מעל פני האדמה להתנפל עליהם בעלילות רשע · על כן ישיבת בני ישראל רק דירת ארעאי ולא דירת קבע רק [אנו ליה וליה עינינו] ונאמר [אף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם] והצרות אשר נשמעו הם המה [קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי] ראה מה עשית עמי עם נבל ולא חכם אספת חכמה אספת עושר אספת גבורה אבל יראת שמי' עזבת . נא תלמוד עמי [אל יתהלל חכם בחכמתו וגבור בגבורתו ועשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי] כי ג' מתנות הנ"ל ד' נתן וד' לקח אבל היראת שמים שלא בא מהקב"ה כחכז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים זה לא יוכלו הגוים ליקח ממך כחכז"ל חצי אכלה בהם חצי כלים ואתם נצבי' היום · איוב הי' עושר גבור וחכם כל הברכות באו עליו וכאשר לקח הקב"ה את שלו התרעם על הקב"ה ואחכז"ל הובא במי"א ערך סוכה [בשעה שהתרעם איוב על היסורי' הראה לו הקב"ה סוכה של שלש דפנות] שג' מתנות עושר וחכמה וגבורה המה רק ארעי ודופן רביעי אשר יעשה האדם הוא היראת שמים חסרה שאם הי' איוב עושה דופן רביעי היא אמונה שלימה לא התרעם על הנסיונות ומי יכחד האמת כי קשה מאוד לעמוד בנסיון עושר וכל ברכ' על משמר התורה והעבודה ובפרט בעיר אשר כל חמדות העולם משחקות לפני האדם וקשה מאוד היראת שמים בעיר ורמזו חכז"ל ברוך אתה בעיר במצות שבעיר כגון סוכה והבן ·

(ב) ציצית · הדבר יפלא שחשבו סוכה קודם ציצית הלא מצות ציצית נוהג בכל השנה מידי יום ביומו בשבת ויו"ט ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם · אבל הכוונה דחכז"ל אמרו בשבת דף קנ"ג [בכל עת יהי' בגדיך לבנים אלו ציצית] רמזו בזה דד' חוטי' שכופלי' לשמנה הוא לרמז על כלל ישראל שהמה ד' כתות [בית הלוי ברכו את ד' בית אהרן ברכו את ד' בית ישראל ברכו את ד' יראי ד' ברכו את ד'] המה ד' כיתות רק ביראי ד' לא נאמר בית אמרו חכז"ל כי המה בני עלי' מעוטי' אין להם השתוות והוא נרמז שיהי' חוט אחד תכלת שאמרו במ' שוח"ט ק' ל' [א"ר חזקי' אם לובשי' ישראל ציצית ותכלת לא יהי' סבורי' שמא תכלת הם לובשי' אלא יהי' מסתכלי' באותו ציצית כאלו שכינה שרוי' ביניהם שנאמר וראיתם אותו וכאלו עסוקי' בכל המצות שנאמר וזכרתם את כל מצות ד'] כי לאו כל אדם זוכה לישב על התורה ועל העבודה להיות יוכל להקרא ירא ד' אבל אם המון עם סוחרי ארץ מכבדי' ליראי ד' היינו וראיתם אותו פתיל תכלת אשר אחכז"ל [תכלת דומה לים וים דומה לרקיע] אז יהי' מסתכלי' כאלו שכינה שרוי' ביניהם וכאלו עסוקי' בכל המצות והבן כחכז"ל רבה שלח [ועשו להם ציצית הה"ד אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה ד' חפץ למען צדקו] שבפתיל תכלת מרמז אור זרוע לצדיק הצלחת יראי ד' הוא שמחה לכל ישרי לב וזה עשה ד' למען צדקו לזכות כל איש ואיש מבית ישראל והבן וכל בית ישראל אגודי' ונצמדי' יחד הגם שהמה מפוזרי' בארבע כנפות הארץ אבל התורה הקדושה עושה אותנו לגוי אחד בארץ כחכז"ל (קשר עליון דאוריי') התורה הוא קשר עליון · ועושי' חמשה קשרי' כנגד חמשה חומשי תורה · וח' חוטי' כנגד [ימי שנותינו בהם שבעי' שנה ואם בגבורת שמוני' שנה] ואחכז"ל עד שבעי' נמשכו כרת דיומי ועד שישים כרת השנים ואם האדם חי שבעי' אין בו כרת כלל ואם נפסק חוט אחד ונשתיירו רק שבעה חוטי' כשרי' הציצית · והאדם צריך להשלים לעצמו גם בימי נעוריו כחכז"ל יגע ר' בון בעשרי' שני' כבן שבעי' · וזה רמזו [בכל עת יהי' בגדיך לבנים אלו הציצית] הרמזי' בציצית יהי'

יפי' ככל עת הכנדי' אלו המלות ומלות ומעש' טובי' יפי' לבניס ולא שמורי' ככבי כוסי' · ורק בחיים תאר טוסק תפי' בעיר במלות סוכה שזוכר כלל ישיבו על ארץ אלו יכול להיות ברוך במלות לילית והבן ·

(ג) לוגב · יש להסליה שאלו מברכי' על נעילת לוגב ולא על נעילת תחרוג שהוא פרי עץ הדר וגם שמחכז"ל [פרי עץ הדר אלו ישראל מה תחרוג זה יש בו טעם וריח כך ישראל יש מהם בני תרס שיש בהם תורה ומע"ט כשות תמרי' אלו ישראל מה תמרים זו יש בה טעם ואין בו ריח כך ישראל שיש בהם תורה ואין בהם מע"ט ועוד עץ עבות אלו ישראל מה הדס יש בו ריח ואין בו טעם כך ישראל שיש בהם מע"ט ואין בהם תורה וערבי נחל אלו ישראל מה ערבה זו אין בו טעם ואין בו ריח כך הם ישראל שאין בהם לא תורה ולא מע"ט] וא"כ למה יברך על הלולב שמורה בהלכע על שיש בהם תורה ואין בהם מע"ט · ש"מ חכז"ל אמרו שאמר הקב"ה [הלולי תולי עזבו ותורתי אמרו] והוא נפלאת מלוד בעיני כל רואה מה תיכפת להם שאמרו תורת ד' ועזבו הקב"ה הלומד שלא לעשות מועב בהבאו שליתו של פניו · אלא הכוונה דבאמת מי שליתו מלוה בריבית ואין נוגע ואומס בשקל וכמדה ואיתו מחלל שבת ואיתו תוכל בשר נבילה ושומה יי"ש שהוא גזול ושומר שאמי הלה ואיתו לוקח כלאי' וכדומה שהוא נבר שהולך בדרכי תורה לא יוכל לשוב הוט ורבותו להלבים ערומי' ולאמוך תלמוות ויתומי' ולחזק המולי' וכדומה אשר אחז"ל אמרו [אחרי ד' אלקיכם תהלכון וכי תדבקון בדבק במידותיו אם הוא רחום אף אתה רחם אם הוא חנון אף אתה תלבים ערומי' אם הוא מקבר מולי' אם הוא ניחם אף אתה] אלא כשל תורה מוסב מחשבות כמה יעלה מפרנסתו לסיות אי על דרכי תורה · תומן הפוסקי' אשר לא שומרי' התורה יש להם יתרון שיוכלו לילך אחרי ד' במעשי' טובי' · ואמר הקב"ה הלולי תולי עזבו שלא יוכלו אחרי ועשות כמולי רק תורתי שמרו · וזה הוא בחינת לוגב · ותחכז"ל [ודוד וכל בית ישראל מחקקי' לפני ד' זה לוגב שהדס מנענע בו] הכוונה שדוד וכל בית ישראל הי' מחקקי' לפני ד' יען שהבנו בחינת לוגב · וזה רמזו חכז"ל [תודיעני אורח חיים אלו עשרת ימים שבין ר"ה ליוכ"פ לעשות בימיך נמי זה הלולב שאמר דוד לישראל קיימתם מלות לוגב שהקרא נעים הרי את מבוסר שהאת לתו"ה שהאמר גם נמי ישראל נמי יעקב] שאם בתו"ה רומי' שבני ישראל מאמרי' התורה ופרוטה יקרה בעיניהם אז לא יתקנאו בבני ישראל רק אם רומי' הבדיבות ופזרונות אשר היהודי ברחם בכל דבר הם מתקנאי' שהם לא יודעי' כי העשיר הזה מוסב כמה יבוים ע"י שלא לריך לשמור תורת משה ודת יהודי ויוכל לשלם כל כך לכל דבר מלאכות מחשבות אז לא הי' מקנאי' לישראל ואלו הי' בבחינת לוגב לעשות כתורה וכדת לשמור שבת ולשרשם עניי עירם ולא לאכול נבילות וטריפות לא הי' מבדיל' ולא הי' קנאה ושנאה בחומות נגדינו והבן וזה שרמז במלות לוגב לילך בדרכי תורה כי הוא העיקר והבן ·

מ"ת ברוך אתה בעיר [זו ירושלים שנקראת עיר שנאמר הזאת העיר שיאמרו בלילת יופי וברוך אתה בשדה זו ליון שנאמר ליון שדה תחרם] הכוונה ממה שברואה ירושלי' מריבה עד שכל עובר ישתומם וישאל הזאת העיר שיאמרו בלילת יופי משוש כל הארץ וכן אם ברואה בפי קדושת המקום כן תרבינו ליון תרב יותר מירושלי' עד ליון שדה תחרם מזה נגלה כי הקב"ה שפך חמתו על עלים ותבלים כחכז"ל מזמור לתסף תלקים בתו גויס בתחלתך שפך חמתו על עלים ותבלים ולא על בני ישראל עלמם וזה ברוך אתה בעיר זו ירושלים שיאמרו כל העוברי' הזאת העיר וברוך אתה בשדה שבאמת ליון שדה תחרם שע"ז נגלו ישראל והבן ·

רבה ברוך אתה בבואך [תריב"ם המקרא הזה מדבר משה בבואך זה משה בביאתו לעולם קיבל רחוקי' זה בתי' בת פרעה וברוך אתה בצאתך זה משה ביציאתו מן העולם קיבל רחוקי' זה רחובן שאמר יחי רחובן ואל ימות] הכוונה שאריך לאדם להחוז בתלות אתת אשר לא יעזוב אותם כל ימיו וכדאי תלוה אתת לחיי אדם להניח לפניו הדרך משלם לעוה"ב הגם שאמר תלות קיים אותם רק אם יש לאל ידו לעשות ורק בפי עורת אדון אלו תלוה אתת טובלאדם שלא יעזוב אותה בשום אופן כי אפשו קשורה בה לתקן תלוה זאת בחכז"ל [בתה התרבת ימים לא עשיתי קפנדרי' בביהב"ש בל ימי] שבל ימיו לא עזב תלוה זאת · ומי לנו גדול ממשה רביגו הי' ג"כ תלוה אתת בל ימיו שקיבל רחוקי' לעבודת הבורא בה בתחיל בשאר לולד וכה הי' משיה לקבל רחוקי' גם קודם מיתה וזה ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך והבן ·

שם [כרוך תתה כבולך כביתתך לעולם וביליתתך מן העולם תשרי לתדם שעת מיתתו כעת לידתו זה שת ללדת ועת למות] הכוונה תשרי לתדם שעולך בעת עוב תשר מעמד הדת ותמונה קיים כישראל שלא יעקרכו התכות לדתות תה יהי' כתולדותיה כעולם מי יודע תם לדיקי תו ח"ו רשעי' כמלא הדור וגם לפעמי' נשתנה הדור דור תולך שכי' תמימי' וישרי לב ודור בא תשר לא יתפלון דעת העוב ותומרי' לתל סור ממנו דעת דרכיך לא תפלתי שתז הלדיק היוסב כתוך עמו כימי זקנתו הוא לעמל וכעם כעיני דורו ויתעלבו על לבם כי טעם זקניס יוקח מהם ולא יהנה מתורו ותז תין הלדיק ברוך ביליתתו מן העולם ולכן תשרי לתדם שעת מיתתו כעת לידתו וזה רמז שלמה ים עת ללדת שעוב לתדם שיברת לו תכל ים ג"כ עת למות שלא יוכל הדור לסבול עוד תים ההולך תחרי ד' והבן ·

או הכוונה כמשכ"ל כמ"י כמעשה שמרי' כ"ת וכו' · וביתתך כמו [מתין בתת] תם הביתה כי' ברוך שכל מחשבתם כי' להוליד בן לדיק תז גם ביליתה הוא ברוך והבן ·

מ"ת ברוך תתה בבולך [על תתי בבולך לבתי כעס'ות ובתי מדרשות וברוך תתה בלתתך מביכה"ל ובתי מדרשות] הכוונה ביכה"ל מתפלל תדם יום כיום כל השנה לומו תחריה ולומו מנתה ולומו מעריב · וכן בכל שבת ויו"ט תפילה תחת כל שנת ויו"ט [קטן וגדול שם הוא] כולם שוה לטובה · ומעלה זו ילמד תדם בלימוד שלא ילמר דבר זה בבר למדתי כמו שלחכז"ל בכל יום ויום יסי' בעיניך כחדשי' · כי בלחת כן הוא התורה עמוקה מאוד בכל יום ויום ישביל ויבין יותר כאלו לא ידע ולא שמע מעולם כחכז"ל [תיכו דומה מי ששוב מתה פעמי' לשוה פעמי' ולחד] ולמרו עיד מה תיוק בכל יום ויום מוץ מלומן שדים כי נלוחו דבר טעמו [תחת דיבר תלקי' שת' זו שמעו] גל עיני ולביטה בפלאות מתורתיך לחכז"ל בכל בחזקת קומי' עד שיפקח ד' העיניס [התורה כתובה תם שמורה ע"ג תם לבנה] ומה שמכוסה היא תם לבנה ומה שבגלה היא תם שמורה ת"ש ילמוד תדם תכלית לביה"מד מביכה"ל · תבל גם מביתמ"ד ילמוד לביכה"ם בשם שת"ת ללמוד בביתמ"ד תת"ש עיניו ולבו שם בכל רעיונותיו ומחשבותיו על לוחיות התורה שלולא כן הוא שים בשר ולא יבין בך הוא לריך להשיב לגב עיון תפילה

[ר' פוקח עורי'] מי שעיני שכלו הוכו בשנוי' הקב"ה משייע לו לרחות החמת מן השקר [ר' מלכיש עדומי'] תחכו ערוס ועורי' ממלות כמו דכתיב ותת ערוס ועורי' והכא לעכר משייע' לו לשכות מלות [ר' מתיר חסורי'] מי שים לו עליו עילות והקב"ה נותן שכל לשופטי התרץ להוליך ממשנור חסור · ומי שלסור ביד יתב"ר [רשעים יכ"ר שופטן] והס"ת עוזר לו שיומר מידיו · [ר' זוקף כפופי'] כשים שלין להם בניס תחכז"ל יבכו שחות ותם הקב"ה פוקדן הוא זוקף כפופי' וכדומי' [תז יסרתל בגבורה] תחכז"ל תין לך גבורה יותר מתשר הרתו יסרתל שהלכו בגולה בידים ורגלים תסורות ועמדו בנסיון תין זה גבורה גדולה [עוטר יסרתל בתפארה] תם הנויס מבז' לותנו לעס שפל וכזוי תז גם הריקיס שביסרתל סובלי' כל הספלות ותומר עברי תכי ותת תלקי שמיס ותלקי תרן תני ירת שעשה עלמו תזר ועטרה בשם יהודי וכדומה יש תלף מחשבות וכוונות בתפילות בי"ת ב"ב ילמוד מביתמ"ד ממעלות התורה על מעלות התפילה וזה רמזו ברוך תתה בבולך תבל על תכי [בבולך לבתי בנסיות ובתי מדרשות] בשעס תחד תתה בולך תמיד בביכה"ב וביתמ"ד כי המה תומי' יחדיו . תז מובטח [ברוך תתה בלתתך מביה"ב ומביתמ"ד] שלא תבטל בתפילה ולא תתגתה בלימוד והבן · וזה שתחכז"ל ברבה [תרשב"ל כל מי שנכנס לביכה"ב ולביתמ"ד בשוס"ז זוכה לכנוס לביכה"ב ולביתמ"ד לשוס"כ] שלריך ליל במחשבות ביתמ"ד לביכה"ב ובמחשבת ביכה"ב לביתמ"ד תז יזכה בשו"ב לכנוס לשניהם הגה מפיו יצא כחכז"ל [יהלו מחיל תל חיל יראה תל תלקים בליון זה שהולך מביכה"ב לביתמ"ד] והבן ·

או הכוונה תם יש תלוה לדרוש בשלות כך תלו' לפרוש בתופלות ובנסתרות תו תם רתית דור שתורה תביכה עליו פזר ותם רתיתם דור שתורה תין תביכ בנס · וכן זמן תורה לחוד וזמן תשה ומתן לחוד שלריך לתסוף בקין כדי ללמוד בחורף וזה שתמרו כמו שיש ברכה בבולך לבתי בנסיות ובתי מדרשות כך לפעמי' יש ברכה ביליתה ממנס ·

מ"י יהו' ד' יתך תת הברכה [תר"י תין הברכה תלו' תלא בדבר שתין העין שולט בו דכתיב יהו' ד' יתך תת הברכה בתסמיך] הכוונה כל תה שיתתוה תדם ויתפון לותתם תת זתת ברכה יען שעיניו ליפות עליו שהוא לריך לו תבל בדבר תשר

כבר לדם מובדל ממנו ולא יתאוה אליו הוא קרוב לד' כזה אלא יתמוד וזה רמזו חין ברכה מלוי חלא בדבר שיין העין שולט בו אלא יתאוה העין עליו דכתיב ויו ד' את הברכה שבלירוף נופך תאר יש המתפקות יהי' הברכה והבן מו הכוונה בדברי תוס"כ מה שמפזר מהונו ללדקה הוא לבדו אלו שיין שולט בו בו"ד קללות לחרי' אלא יוכל היש לשלוט עליו.

שם [יין הברכה מלוי לא בדבר המקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי] הכוונה יין ירחת שמים הולך אם האדם שוקל או מודד או מונה אם לעשות המלוה או הפעולה כי אז כבר יש להיה"ר כח ומכיד העבודה על האמצי' כי שלהבות ד' לריכה לעלות מאלי' בהרף עין אז יגיה דרכו בחורחות חיים והבן.

שם ורחו כל עמי הארץ [משל לבן מלכי' שהי' מהלך לחרי חביו וכי' מהלוך בכל מקום שהי' מהלך חביו וכי' בני אדם רואי' לאביו עמו וכי' יראי' מפניו חרי ימי' היית לאביו וכי' מהלך לעלמו האחילו הבריות מכין אותו וכא לו אצל אביו ח"ל כך עשית לי ח"ל אחה עשית לעלמך שהאחת אותי כך ישראל כיון שעשי' רלונו של מקום או"ה יראי' ורחו כל עמי הארץ שמעו עמי' ינגזון ולא עשו אלא עברו על דבריו ונשחעבדו למלכיות האחילו לועקי' לפניו והקב"ה אומר להם אחם גרמחם לעלמיכם שנאמר תיסרינ רעחך ומשובותיך יוכיחו דעו ורחו כי רע ומר עזבך ד' אלקיך] הכוונה הקב"ה נחן לנו ע"י חבות הקדושי' ורועים טובי' ונסיכי אדם חוקי' טובי' ומשפטי' ישרים אלה המלות אשר יעשה אותם האדם ויי בהם אצל נם זאת הטיב לנו שלמד אותנו הדברי' אשר על ידם יגיע הטוב הסוף הן הוא פעולות המלות מלבד יסודות אמונה ויסודות אמידות אשר למטרה הזה לוה לנו תרי"ג מלות בכללו והורה לנו נם הדברי' על חיזה אופן נעשה זכרון יסודות הכ"ל איך יהי' אמונות הדברים על זכרון הזה הוא הקבלה מה הן התרי"ג מלות. וכתיב אצל אברהם אביט נפ' וירח [למען הביא ד' על אברהם אשר דיבר עליו] לא ד' שילמוד אותם יסודות אמונה והם יעשו לעלמן אותיות אלא נם דרך ד' ילמוד אותם על חיזה אופן יכבדו לד' בזכרון אמיתה וירלו דרך מלותיו: ואז נאם שכאמה מלות אשר נאו"ה לכבוד ולמשנח בכל זאת יש שיודעי' שאחו הולכי' בעקבי הלאן במנבג אבותיהם כאשר הורו לנו אבותיהם הקדושי' אשר אמם נדול בנוים לא יעשו לנו רע נאם שלא נאכול ולא נשחה בשחה אמם וכדומה אבל כאשר אדמי' מקרוב באו ואומרי' אזה קידוש ד' אם הנוים ירחו שבני ישראל הולכי' בדרכיהם ואת עשיו ליעקב בכל המעשי' והנם שאומרי' שלבם עשור להרחות אנם לנו לב כאומם בכל אכמה ובכל מדע. ובעבור זה לומדי' אבמות הנוים ועוזבי' תורת ד'. אז הנוים לא יאמינו להם ונשאר נם זאת שאומרי' שבני ישראל שומרי' להם כאכז"ל [בזר עמים קרבות יאפלון] ואז יעקר ישראל שע"י התורה והמלות הם מובדלי' ונאומי' בעיני האומות עיי' במדרש נלחה יהודה מעוני ומרב עבודה. אבל בחמת נאפוך הוא. כאו כאשר לבן מלכי' כל זמן שהי' מהלך בכל מקום שהי' מהלך אביו הי' ירחי' מפניו שהביאו שאביו הוא מלך אבל ונדול ולא יוכלו להשיג דעת ביאתו ואכאתו אבל כשהיא דרכי אביו ובאר דרך לעלמו האחילו הבריות מכין אותו שלא האאיאו עוד הטא שרוצה להטיב עאשם ועשק הבן לאביו אחה עשית לי אכות הזה למה לא הורית לי משפטי' טובי' ויצרי' מאלה אז השיב לו אביו המשפטי' לזיקי' וטובים כ"ז שהלכת בדרכי אבל יען שאחה באחת דרך אחר ועזבת אותי לעשות כדאותי לכן לא האאיאו לך אבל אם הלכת בעקבי אביך לא עשו לך רע כי אם יודעי' שממני יצא הדבר ונדול אמי בנוים. כך הכאשל אם כאי' אומרי' תורת ד' והולכי' בעקבות אבותיהם לא הי' להם שומרי' כי יודעי' הנוים שדאיאו שומת אבל העאים אבל כעת אשר עשו אדמות בקרב הארץ לא יאאיאו עוד. וזה שאמר הקב"ה למה זאת אותי דעו ורחו כי רע ומר עזבך ד' אלקיך אחה נרחת ולא אני אלו הלכת בעקבי אבותיך לא כא לך אכשול.

שם אחת אשר לא עבדת ד' אלקיך בשאחה ובעוב לבב [זה עבודת אילה ואיאת ד"ת אאאאי לב אזקרי ולא לבב דכתיב תורת ד' אאאאי לב ואיאת בכורי' עוב אזקרי ולא עוב לב] הכוונה בקילר כי אילה לבב בשני ב' אור' על סילה"ר ועל הילי"ע כאכז"ל בכל לבבך בשני יצרי'. ועבודת אילה הוא אעשוב נוסניות ואם אחשבאו לעלון לפני ד' אז נם עבודת נפש בו אבל האורה אאאאי רק הנפש שהוא אשל הלב רואאנת לבא בעי אבל אינו אאאאי הנוף לאורה אאיא כח הנוף. ובכורי' אאאאי הנוף כאו עולה בכפיו יבלעבה. בכורה אילאה נפשי. אבל אינו אאאאי הנפש שאקריב לב ובה"א הוא עבודת אילה והבן

שם [מעשה במרים כת מ"ש וכו' והיתה אמו כוכה עליו ואומרת להם בני אל ירע לכם שלכך נזדמתם לקדם שמו של הקב"ה בעולם לכו ואמרו למצרעת הביטי אל יזוח לך עליך אתה בנית מזבח ש' ואני בניתי ז' מזבחות והעליתי בני עליהם ולא עוד אלא דיבך ניסון ודיבי עוברת] הכוונה בחמת אמרו הספרי מוסר כי הכל תלוי על שעת הדיבון אם התכוונו מחשבים אז לקדש את שמי בעטם ומוכני מחשבות קדושות בשמה קדושה זכה וברורה כן יפ' הולך עיי' רמב"ן [מברכה הוליד את ישחק] שהולידו בקדושה סיפי' ישחק עולה תמימה יעו"ש ומרים את תנחום ידעה בנפשה שבשעת הדיבון התקדשה עלמה להוליד בניס המקדש' שם שמים ברכים כמו ר"ע שליבר עלמו מתי יבוא לידי ומקיימנה ביקשה התשה התשובה הכ"ל להוליד בניס שיקדשו שם שמים ברכים וזה אמרם [לכך נזדמתם] לקדם שמו של הקב"ה וזה אמרו לאברהם אל יזוח דעתך שהולדת בן כיצחק תשר כי' קדום לד' שהוא בנה רק מזבח אחר שקידש עלמו בתשמים פעם אחד אחר הכל הוליד ג"כ ישמעאל ואחר בני פלגש' אשר כי' בני העשרה התהום אחר אני בניתי ז' מזבחות הוא ז' בריתות אשר קידשתי בניי שכי' כל אחר קרבן לד' וגם העליתי בני עליהם שהתפללתי שיהיו נסיון זה להם ולא עוד אלא שדיבך נסיון שילחק כי' רחוי' לקרבן לד' אבל בכל זאת לא נתקבל כי לא התפלל אברהם על זה שיקרב ילחק לעקידה אבל בדיבי עוברת שמילת הקב"ה כל מצלותי.

שם [ולא עלמה אמתי קיים אלקיהם דקידוש ויהיה שמי' רבה דאמרת שנאמר ארן עיפתה כמו חופל וללמות ולא שלרי' תופיע מחופל] הכוונה בחמת הקדושה אין לה סדר כי כל היום מוליד כוחו של הפועל בקדושה בפיוס בפיוס פוגים זה בתעית וזה אם יעלור בחילה אם מתעוות הו זה כי יבא בדד וידום כאלו נטל עליו המדבר וזה ברוב דברי' בקולי קולות ברעם סומיות וזה בכעס נגד המורדי חור וזה בחלקלקות לשוני לקרב לבבות אים ואים בפי טבעו וכפי הזמן וכפי המקום וכפי הדבר אשר יפעל וכולם כאחד קדופי' אם מאוד אבל בדור תשפוכות יש סדר לקדושה בדמות יהוע עובדי ד' אין בבדל בין אים לאים או בין מקום למקום או בין דין לדין אז יש סדר לקדושה וגם מתחילה הי' מקדש אם שמים בחריסות בקטנות בניי' לבבות בתנוף רשע לבלות

שם ויקרא משה אל כל ישראל [למה התקיעו אלא יפחות מנ' פסוקי' כנגד אברהם ילחק ויעקב] הכוונה לרמז לולא זכות אבות אינה מסייע לא יוכל אדם להכין ולהסכיל בתורה רק זכות אבות עולה ויורד עמו שנכנס בשלום ולא בשלום שלא יפגע בבן עזאי ולא ילא לתרבות רעה כאחר ח"ו ובכן

או הכוונה שמקבל אדם עול בתורה בג' מחשבות ש' להיות נרדף בשביל קיום המלית בהברהם שנאלרך לעזוב מקום מולדתו ומשפחתו · ב' שמקבל כל מה שהוריהו התבות בתורה שבע"פ כמו שקיבל ילחק מאביו שלוה עליו להיות לעולה ופי' הפל"ה ארמז לו תורה שבע"פ שבכן לריך להסתיר להביו ולא ברור פן יועה הלא בחשבתו ג' בנגד יעקב אשר עבד בחשב ובחשב שאר לגדל הבניס לתורה ועבודה ובכן ·

מ"י ויקרא משה אל כל ישראל [כשנתן הקב"ה התורה למשה נתנה בקריאה ויקרא ד' למשה לף משה בשבח לשמוע את התורה ליפראל משרה בקריאה ויקרא משה אל כל ישראל] הכוונה בקיצר כשם שהקב"ה קרא למשה ולא המתין שמשה ינקש מלפניו להשמיע לו תורתו כן למד משה להקטיל קטילות ולבקש שישמעו לו תורת ד' ולא שיכבדוהו לו ולקרוא לו שידרוש לפניהם ובכן ·

רבה

רבה [בני אם תקח אמרי תריב"ם אמר הקב"ה לישראל חיתתי אתם נקרעים בני אם כשתקחו אמרי אמר למלך שאמר לו בנו סיימני בתוך המדינה שאני בא ח"ל חכיו מבקש אתה שידעו הכל שאתה בני לכבוד פרפורת שלי ואין אומרה שלי ברשלך וידעו הכל שאתה בני כך אמר הקב"ה לישראל מבקש' אתם שתהי' מסויימי' שאתם בני עסקו בתורה ומצות והכל רואי' שאתם בני כשתקחו אמרי] הכוונה בקיצור כי בחמת קלל אחד ברצונו וכך אחד לכולנו ואין לנו להסתכל על חביבו שבשמים להיות סגולה מכל העולם אלא אחרון רק בזאת אם תחמו הולכי' בדרכיו מהו רחום וחנון ועושה חסד אז נתקיים אני לדודי ודודי לי אבל אם אינו הולכי' בדרך עקלקלות ומבקש' לעשות כל הגויים אשר סביבותינו אז גם ד' יסתיר פניו ואחמו כמסרי' אל סדרי הטבע ככל התומות ולא יעשה לנו תומות ומופתים בשמים ובארץ כי כמים פנים אל פנים · והנה אומרה מורה על הכמות התורה כמו שאחז"ל לדוקי' יומבי' ועטרותיהם בראשיהם שאחמה ברצונה היו עטרת ד' · ופירוש הן הנה המידות טובות שנקראי' לכוש · לדק לבשתי ויליבשני · אז נאמרים התחתנו · וידעו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליכו וירחו ממנו והכן ·

שם [ומה מליתי תלפון אתך תר"ת כ"כ אמר הקב"ה אתם נופלי' לי תורה ומצות כעוה"ז ואני נופל לכם שכר טוב לעוה"ב שנאמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך] הכוונה כמה מצות ותורה אשר אינו אדם לא יוכל לרחות בהם תכלית ואעפ רק עושה המצות ושומר הדברי תורה שמאמין בד' שהוא חפץ בהם וזה שבני ישראל נופלי' תורה ומצות כעוה"ז בשכר זה הקב"ה נופל להם שכר טוב שיהיר להם לחזות בטובת ד' כי רב טובך אשר צפנת ליראיך והכן ·

שם ולא נתן ד' לכם לב לדעת [ר"ת מי יתן והי' לבבם זה להם ליראה אותי כל הימי' תר"מ מי גדול הנגב או שנגב הוי אומר הנגב גדול שהיה יודע שהוא נגב ושותק כך כתיב ויפתחו פיהם וכלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו והוא אומר מי יתן והי' לבבם זה להם] הכוונה אעפ שישראל עקשי' בדרכיהם ילמו ממלרי' ובאו לפני אותות ומופתים ניסים ונפלאות עד שאמרו בפה [כל אשר דיבר ד' נעשה ונשמע] בכל זאת לא האמינו בכל הניסים והנפלאות כמו דכתיב [ויפתחו פיהם וכלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו] ואעפ הקב"ה בעתיד כאשר יעמדו נביאי שקר אשר יעשו בכישוף בחאיזות עיניים נפלאות להטות העם מן דרך ד' או יעמדו מלו"ם אשר יעשו אותם עד שמ"ו כחצו בד' וכתורתו בכל זאת בלבם דבוקים בד' כמו שפי' העקידה [אם שכחנו שם אלקינו ונפרש כפינו לאל זר הלא אלקים יחקור זאת כי הוא יודע תעלומות לב] הנה שבפיהם ובלשונם יודו לע"ז בכל זאת בלב תמם עובדי ד' דפח"ת · וזה שאמר [גדול הנגב מן הנגב שהוא יודע שנגב ושותק] הפי"ת יודע שלבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו ושותק להיות שתיקה כהודאה שאמת כי הקב"ה [מי יתן והי' לבבם זה להם] אשר לא יאמין הוא בפיהם אשר מדבר בפה ובלשון · כח זה יה' להם בלבבם לתכלית לירחה אותי כל הימים בגלות

יכפרו בפה ובלשון ותמה דבוקי' בד' והכן ·

שם [ר"ל הקב"ה למשה אין אתה יודע מה לעשות אתה רואה לאחוז החבל בשני ראשי' ר"ל אם תעבירם על אתה מבקש לקיים בעל תעבירם או ואם שלח נא אתה מבקש לקיים בעל תעבירם נא אמר ריב"ל כיון ששמע משה כך אמר לפניו רבש"ע יאות משה ומשה כיולא בו ולא תמוק לפורעו של אחד מהם] הכוונה אעפ שבעל יוכל להיות מעשי פניס (א) שהחסרון במהיג שלא הרשה לעשה פניס זועם בכל יום וירעש בקול רעש גדול וירחו לפניו ולא יגביהו רחם אם בא אם חלי יום ולא בא לסור מיד מן הדרך אשר לוה אותם על החטא מונח על המטיג ולא עליהם [ב] שהחסרון הוא בעשה שהמה פרץ חדש אם ירעש עליהם בקול יקומו יחד ויחסכו מחשבות לשפוך דמו חרלה ולא נשאר לו רק ליך עמהם בנועם תמרותיו בחסכי ואחוה וריעת ואת העגל תלוי בעשה ולא במניע ומשה רביו מרוב אהבה לישראל לעג במעשה העגל [מחי לא מספרך] שעתן כי הוא גרם להם שלא הוכיח על פניהם ולא נער בהם מימיו וע"כ סברו כני ישראל ורחוים לממול להם העון · וימית מזה חטא משה בימי מריבה כי קלף עליהם וקרא אחריהם שמעו נא המורים הלא הם תניני מידת טובות ושומעי' למהיגם די אם מזהיר בהם בשפה רפה ח"כ אין רחוי' לממול החטא למשה כי לא נשאר לו ממצלת לחמם אם עבעם על ישראל להיות

מורדי אור אז צריך משה לקרוא לחריפים של מט קטן כגדול שמעו מה המורי' ז"ל מטעו ישראל כענל · וכתר משה רבינו ואמר טוב להסליך המט על ידידי' מלהסליך המט על כל כלל ישראל ·

נצבי'

מ"ת לחם נלכי' היום [ספוך רשע' ותיש וכית לדיקי' יעמוד כל זמן שהקב"ה מסתכל במעשיהם של רשעים ומספוך כהן אין לשם מקומי וכו' וכן אתר דור שם נפלו פועלי און דומו ולא יכלו קום לכל ישראל כופל" ועומדי' וכן הוא אומר על תשמחו לויכתי לי כי נפלתי קמתי] הכוונה שם הקב"ה מעשם למו"ה ולא מייסר אותם ביסורי' ניכר במכות את אשר חטאו שם בגזל או בזנות וכדומ' ממנות ועל כן כאשר יתקרו ויספרשו במעשיהם לא ימלאו דבר להלריק מעשיו של הקב"ה ונתמלא פתחם עד שתמלא ו' חימה וימח זכרם מן העולם לכל ישראל יעשים הקב"ה מדה כנגד מדה יכירו חטאתם ופשעם ומרדם נגד ד' ויעיבו על ד' [ממקן מכאם יפשו] ולכן על תשמחו תויכתי לי כי נפלתי קמתי כי מפילה ימית קומה · וזה שאמרו שם [ביסורי' כליס ושם במקומם עומדי'] עד שלא כלו ביסורי' לא הכירו כל עוונותיהם לכל כאשר ביסורי' כליס אז עומדי' כני ישראל במקומן ככל השלימות ·

שם [לכי תלכה כם משל לגבור שהעמיד קורה והוא מורה כה חלים הת"י כליס והקורה עומדת כך ישראל ביסורי' כליס ושם במקומי' עומדי'] הכוונה כתכ"ל כתוכות דף ג' גזירה שבידם דבטלו תקנות תכ"ל לא יבטל וזה שהתל" כליס היינו הגזירות ושם במקומן עומדי' · או הכוונה שהגבור מעמיד הקורה בתוזק יד ומשער שיוכל לסבול תליו כך הקב"ה נותן בישראל תוקף ועוז שיוכלו לסבול עול גדול שגדול הרועה שמרחם והכן ·

שם [לכל ישראל כשיסורי' כליס עליהם הן נכנסי' ומתפלל' שנאמר כוס ישועות אשא ובשם ד' אקרא ברה ויגון אמלא ובשם ד' אקרא נם כך אמר לשם הקב"ה תעש" שקללות הללו בתוך עליכן הן מעמידות לתכם] הכוונה שאמר דוד שהוא ירא מפני כוס ישועות כטעם כני אדם שיאבח תלקי טושכו ויאמן יהורון ויבטח ת"ל תפוח סכים ישועות יוכל להיות [ומשלם לשונאיו אל פניו להתבידו] רק תסדי ד' לא ממנו כאשר יחמיל לנטות מן הדרך ייסר חומו כטעמי כני אדם שירגו לעיניס שכוס ישועות המה נורמי' [ברה ויגון אמלא ובשם ד' אקרא] ת"ל יוכל לכרך לד' כאשר יש כוס ישועות והכן ·

שם [לחם נלכי' היום למה עשה חומם מלכי' לפי שמסרס למנסינ] הכוונה ער"ח דשב"ת שפל מלכם וכאר כמזכח של לחכיים הרכה כי מלכם הכל לחן לחד אז לא ניכר חלק מחלק כי הכל לחד לחכל כמזכח יש לחכי יקודות ולחכי פיוט ולחכי מילוניות שהמה מעלות ע"ג מעלות כחשיבות לרמז שהקב"ה כוחר תמיד בזקני' ורחשי' כעם יכי' חשוכי' ויכי' לים ולים לפי מעלתו ולא שהלה ירסה בהכבד כי רק אז יללמו כני ישראל שם הקטנים שומעי' לגדולים בעם וילכו לחריפים כחכו"ל [תלופימו מסוכלי' בשעם שקטנים שומעי' לגדולים לין פרן ולין לוותם ברחובותיו] ולכן נקראו הרחשי' עיני העדה כמו שנוף לכשל נלא עיניס ושומע חשוב כמת כך כני' לכשלי' כלי הרחשים וזקניס והמשילו עור חכו"ל לשוף כמו שוף לינו יוכל לפרוח בלא כנפי' כך ישראל לינס יכולי' לעמוד בלי שיהו חוזק לרחשי' ושופטים וזקניס בעם כנודע · ות"ל למה לאמר משה רבינו לחם נלכי' היום רחשיכם שופטיכם זקניכם ושוטריכם מחוטב עליך עד שואב מימיך כל לים ישראל ודימו חומם למלכם שהיא לכן לחת והשוה קטן כגדול הלא תמיד סי' משה מתייעץ רק עם זקני השם ושוטריו למה לא עשה כל ישראל כמזכח שים חנפי' חזוכי' זה ע"ז נכוה מעל נכוה · ותחכו"ל [לפי שמסרי למנסינ] דכל זה בעניני התנסנות כני' לכל כהמלכת פרנס חכם בעם חשר על פיו יבנה הבית מקדם לבות כני לדם שם בהפוך הוא לחכו"ל לין לדם לומד תורה וירחת שמים רק כמי שלבו חפץ · קטן וגדול שם הוא · לא ניכר שוא לפני לל אז כמלכי' בכל הלבור שם המנסינ הזה הגון לפניהם כתכו"ל [רחה קרחתי בעם בללאל שאמר הקב"ה למשה שאל ליעראל חם הגון לפניהם בללאל אמר רבעם"ע חם לפניך הגון לפניהם לא כ"ם אמר הקב"ה אין ממנין פרנס אלא ת"ח כמלכי' בלבור תחלה] כי כתורה וכירחת שמים שם יש גיבל אחד לקטן כגדול לדל כעשיר כי כעשם הוא והכן ·

שם [ד"ה לחם נלכי' לימתי כשת"י מגודה לחת היום כולכם] הכוונה הגם שים כמקטלות ישראל כיתות עוונות זה מזה פרוסי'

ונזירי' חסידי' וקדושי' מקהלות רבות ויאמין האיש שלא יוכלו לעמוד כי ילחמו זה בזה עד שיכלו יחד והשיב משה הגם שיש לכל שבט ומשפחה חלון בעצמו בכל זאת כשיהי' אגודה אחת ששלום ביניהם קיימים וזה אתם נצבים חי וקיים אם היום כולכם אגודה אחת והבן ·

שם כל איש ישראל [ולא גדולי' שבכם לבד אלא אפי' טפכם ונשיכם וגרך לכך נאמר כל איש ישראל לפי שב"ו מרחם על הזכרי' יותר מעל נקבות והקב"ה אינו כן כי רחמיו על כל מעשיו על הזכרי' ועל הנקבות] הכוונה כי איש השורר בביתו ומושל בכל אשר לו לכבוש ולרדות בכל תאות עינים וחמדות לב הוא נמשל לזכר שדרכו של איש לצאת במלחמה ולכבוש ולרדות כחכז"ל זרע אנשי' צדיקי' · אשרי איש שעושה תשובה כשהוא איש שעדיין כוחותיו עמו לעשות עמו והוא מושל בילרו · אבל הרך לבב וכפתי יאמין לכל דבר ודעתו קלה הוא נמשל מתאותיו כי אין מעצור לרוחו הוא נמשל לאשה כמו [והוא ימשול בך] וכמו [נקבה תסובב גבר] אין דרכה של אשה לכבוש והנה מלך בו"ד מרחם על זכרי' על אנשי' אשר להם כל מעלות ומידות וממאס בחשוכי שכל וברכי לבב וכדומה אבל השי"ת מרחם על שניהם ואדרבה שלמה המלך אמר [לא לחכמי' לחם ולא לנבונים עושר] לטפשי' יתן עושר ונכסי' והבן ·

שם [על הצדיקי' ועל הרשעי' שנאמר מחוטב עציך עד שואב מימך] הכוונה הרשע נמשל לחוטב עץ כי התורה עץ חיים למחזיקי' בה החכמה הוא עץ הדעת והיראה הוא אילן הבונה כמו [ויטע אשל בבאר שבע עיי' במדרש שם] והרשע אשר ינזור מתורת ד' וימאס בדעת וילך אחרי מראות עינים הוא החוטב העץ. אבל הצדיק אשר ישתה מים חיים ממקור החיים כמו [הוי כל צמא לכו למי' · אותי עזבו מקור מים חיים] וכחכז"ל שהתורה נמשלה למים דכתיב ולא הי' מים לעדה שהלכו ג' ימים בלא תורה · הוא נקרא השואב מים · והקב"ה מאריך לרשעי' כמו לצדיקי' [עד יום מותו תחכה לו] וזה שאמרו שמרחם על הצדיקי' ועל הרשעי' דכתיב מחוטב עציך עד שואב מימיך ·

מ"י אתם נצבי' היום [מה כתיב למעלה ותבואו אל המקום הזה וכתיב הפוך רשעי' ואינם ובית צדיקי' יעמוד משל שני תמונות אחד של זהב ואחד של שעוה והציתו בהן את האור של שעוה אבדה מיד ושל זהב קיימת כך הרשעי' אובדי' מן העולם כהרף עין] הכוונה הרשע הוא בטבעו רע מתאוה וחומד כל היום ולפעמי' יעלה בו רוח טהורה לעשות טוב לעשות לעצמו דמות ותבנית כי טבעו רע [נפש רשע איותה רע] רק לעידן ועידנין יתהפוך כחומר חותם ליקח לו דמות ותבנית בר אלהין וע"ז אחכז"ל [אסור להסתכל בפני אדם רשע] הגם שיתלבש בטוב בכל זה אסיר להסתכל בו · אבל הצדיק הוא תוכו כברו הוא קדוש בקרבו [תאות צדיקי' אך טוב] והאות על זה הוא כאשר יארע לאדם דבר אשר הוא כנגד טבעו ויסודותיו אז הרשע יתהפוך מיד וילבש קללה כמדו ויגדל השנאה בלבו אבל הצדיק יעמוד על משמרתו [על כל פשעי' תכסה אהבה] · וזה [הפוך רשעי' ואינם] אם תהפוך להם נגד דעתם אז לא תכירם עוד [ובית צדיקי' יעמוד] כמאז ומקדם · ולזה המשילו שרשע דומה לתבנית שעוה הגם שיש לו דמות ופנים בכל זאת כאשר יוקרב אליו חום האש מעט יזל כמים ולא נשאר בו זיו כהמס דונג מפני אש · אבל הצדיק הוא כזהב אשר הוא חזק וממעט אש לא יבער תואר שלו . וזה ואתם נצבי' הגם שעבר עליכם הרבה בכל זאת אתם עומדי' והבן ·

רבה [הלכה אדם מישראל שלא התפלל תפילת השחר או תפילת המוסף או תפילת המנחה הרבה פעמי' שלא פנה להתפלל או מקוצר שהי' עושה צרכיו או שהי' מהלך בדרך ושכח להתפלל איזה שעה מותר לו להתפלל ויצא בה ידי חובתו כיצד הוא צריך לעשות כך שנו חכמים תפילת השחר עד חצות תפילת המנחה עד הערב תפילת ערב אין לה קבע אבל של מוספי' כל היום] הכוונה עד"א כי התפילה הוא שורש אמונה וכוללת כל פרטיות מעשה אדם עם ד' למשל שאדם מאמין שד' הוא אלקי' אשר בידו מפתח של הריון לפקוד עקרה להיות אם הבנים שמחה כמו בחנה [והיא מרת נפש ותתפלל אל ד' ובכה תבכה וינדור נדר ותאמר ד' צבאות אם ראה תראה בעני אמתך וזכרתני ולא תשכח את אמתך ונתת לאמתך זרע אנשים ונתתיו לד' כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו] לא ביקשה הריון בעבור להיות לה ילד שעשועי' או כדי להיות חביבה על בעלה דהא אלקנה בעלה אמר לה [הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים] וגם לא להיות לה ילד שעשועי' דהא נדרה [ונתתיו לד' כל ימי חייו] · וגם לא בעבור חרפת שאר הנשי' כי אז הדרך שהנשי' יבקשו

שתלד

שהלך בן רק כשהיה ילדי' ולא שיהי' שכחו נכוה מכל הטעם דביקשה (זרע אנשי') ותחכו"ל כמשה ואהרן וגם לא היתה כוונתה שהם תמיתו יהי' לה יורש או תאבר ישם את שמה לעולם דהא אמרה [ומורה לה יעלה על רחשו ופי' התרגום ומרווית ליבי לא תהא עלוהי] שלא יסחר בעבור חמת המלך רק ישליך נפשו מנגד. וכוונתה רק לזכות הנפש להיות לה בן תאבר יזכה לה בתורה ומלות ומע"ט. וזה שאמר הפסוק [והיא מרת נפש] שנפשה היתה לה מרה אבל נופה לא יתפלל לד'. וככה תבכה שהיתה בוכה עבשיו בעבור העתיד העו"כ ולכן אמרה על נופה ג' פעמי' לשון חמה [אם רחה תרחם בעני חמתך ולא תעבה את חמתך. ואתת לחמתך זרע אנשי'] שהתפללה רחה כי אני עומד לפניך לא כמו שהחה תירש גבירתה רק אני חמתך העובדת אותך כמו שאמר דוד המלך [אני עבדך בן חמתך] ובתורת חמה אני מבקש בן שיהי' הולך לחדון ולכן קראתה שמואל [כי מד' שאילתיו] שהוא רק שאול אלא עד שיגדל ואז יהי' משרת בבית ד' עבדו הנאמן ויהי' לד' ולא לה לכלכל שיהיה במזון ומחי'. ובעבור זה קבעו פ' הכ"ל להפטורת ר"ה לדעת החיך יתפלל אדם על בניס.

אופן השני של תפילה בחמונה שהקב"ה אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש בחמרו יחלה איש ובדבורו ירפא [ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי אני אמות ואחי' מחלתי ואני אחיה ואין מידי מציל] וכל הרפואות על הטבע לא ירפא ואין מידי מציל יגליאו בלא ישועת ד' וכל מי שדבוק בד' אין לריך לרפואות הטבע עיי' רמב"ן על פסוק ורפא ירפא שרפואות המה רק לאיש אשר מרוב עוונותיו הוסר אל טבע אבל איש היודע שהוא נקי מכל עון ואשמה יוכל להשליך ספר רפואות] וזה רמזו חכו"ל בחזקי' המלך שאמר [זכור נא את אשר התהלכתי לפניך באמת] והטוב בעיניך עשיתי מאי והטוב בעיניך עשיתי אר"ל שגנז ספר רפואות] שלא סם נגד עיניו רפואות הטבע רק סי' דבוק בד' ויסב פניו ערוד ממית רק החט וסי' תמיד בהתבטחו לשמור מלות ד' שיקיים [אם שמוע תשמע בקול ד' אלקיך וישר בעיניו תעשה והאזנת למלותיו ושמרת כל חוקיו כל המחלה אשר שמתי במצרי' לא אשים עליך כי אני ד' רופאיך]. עוד אם במדרש [רב אמר וטוב בעיניך עשיתי שמך גחולה לתפילה] הכוונה כי לריב המלך יבעת על רוב מילו ועל רבבו כי עלום וגם אם יאמין בד' בכל זאת לא ינדל לחמוה שיאמר שהרבה והסופי' המה למותר להיות לו בטחון חזק בד' יהא ויהא בלבבו אחר חזקי' לזה שלא לעשות דבר לרבשקה ולא לעשות סוס סעולה בדרך הטבע רק התפלל לפני ד' והתפלה יעשה המלחמה. וכן רמזו חכו"ל במ"י שמואל כ' סי' ק"ס [למר חזקי' אין כי כח לא להרוג ולא להדוף ולא לומר שיהה רק אני יען על מיטתי ואתה עשה] וזה שסמך הגחולה לתפילה שפי' קומך הגחולה מיד שולא רק על חמונת והבטחת התפילה. והאחר התפלל על חליו כתיב בקרא [ויסב חזקי' פניו אל הקיר ואחכו"ל מניין התחפלל שלא יהי' דבר חוץ ביחו לבין הקיר דכתיב ויסב חזקי' פניו אל הקיר] הכוונה מי שרולה להתפלל על חליו לריך להיות נקי כפי' שיהי' תפילתו זכה שלא ידיו מלחי' עון אז לא יוכל לדעת שפחומי' מלוני רקיע לפניו [גם כי תרבו תפילה אינני שומע ידיכם דמים מלאו] כי העונות המה כותל מבדיל ביחו לבין הקב"ה כאמור [הן לא קלרה ידו מפדות לא כבדו אזנו משמוע רק עוונותיכם מבדילי' ביניכם לבין אלקיכם] והנה אחכו"ל מי מעיד אחבי ביחו שנאמר אחן מקיר מזעק ולכן מי שמלא עונות ועושה מבשה לפפעי' אז יש דבר חוץ ביחו לבין הקיר אשר יפיל על מעשה אחוש אחבי לריך שיהי' חוץ ביחו לבין הקיר רק יהי' קורא שחף הוא מפשע

אופן השלישי היא התפילה אשר אחפלל לד' שיפרנס אומו ואת ביחו ולא יצטרך למתנות בשו"ד אשר אחנחם מעוטת ואחרפתן מרובה וגם יאפרנס ברוחה ולא בלמוס ובאוסר לחכו"ל בילקוט אהליס ק"ב [תפילה לאחי כי יעטוף ולפני ד' יפפוך ביחו בן אדם אפרנס ב' או ג' ימי' אבל הקב"ה אפרנס לאדם ע' או פ' שניס] הנה שלריך אמיד ישועת ד' ברוך ד' יום יום. ואחכו"ל שם [אד אמר יאשך לרכיו ואח"כ יתפלל ואד אמר יתפלל ואח"כ יאשך לרכיו הלכה אדם שואל לרכיו בשומע אפילה] הכוונה שאם אדם הפיג אחזיו ערף אוקו והוא ועשרו וכל אשר לו אבל אשלות ביניו יתפלל שלא אסי' זאת לפוקה לפניו כמו [עושר שמור לבעליו לרעתו] שיבחים אלקי ממעל אליה שאז יסי' לקללה ולא לברכה וזה שיאחל לרכיו ואח"כ יתפלל שיהי' אליה בו. ואד אמר שיתפלל אקודם שלא לבוא לידי אותרות אשר יסי' לפניו לאחן נגף רק לי אחסורו אשר יאסר לו ויסי' בעל הממון לעשות בו כחות נפשו אבל בכל זאת לא יבטח אבל

יתכל לחם מסכים ומטריד ומודד לנחם · אבל כהנלכ' שאדם יתאל ברכיו בשומע תפילה שתפילתו תהי' מלאכתו ושם ימצא מרגוע שלא יסלח מד' דכר לפרקים בנחת ולא בצער כשיתר ולא בתיסור [ברכת ד' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה] כמו שכידי' הרחשוני' מתפללי' כל היום ומלאכתן נעשי' ע"י תאכים ועמדו זרים ורעו לאנכם · והעיקר להיות ירא שמים לקיים וכל מעשיך יהי' לשם שמים הן כשאתר וקנין והן בכל מלאכה ועבודה יהי' מתכוונו לעשות כהם מלות ודברי' טובי' לגדל בניו לתורה להחזיק בתורה לאחרי' לתמוך יד עני ולהיות אז כל היום ד' נגדו ותפילתו כשעת לפני ד' כמו שאתרו חכז"ל כמ"י מכלי כ"ח [לדוד אליך ד' אקרא זש"ה אלקי ד' אתרה נפשי ישראל אין אלקיו אלא בהקב"ה שנאתר אלקה ד' אתרה נפשי והקב"ה אומר אין אלקי אלא ישראל שנאתר כי אלק ד' עמו לפיכך כשאתפללי' הוא עוכה להם שנאתר אליך ד' אקרא] כי ישראל העובד ד' לא ימלא מקום בעוה"ז אלא לא הם פניו לאכילת עבודת הקב"ה אם יש לעשו לקום לצב"כ בהשכורות להתפלל ככוונה ואם יאכל להיות לו כח ללמוד תורה ולשמור מלות ואם הוא סומר לפרנם אשתו ובניו לגדלם לעובדי ד' [בכל דרכיך דעהו] וזה אין אלקינו אלא הקב"ה אלקה ד' אתרה נפשי והקב"ה משיב אין אלקי אלא ישראל הגם שהמה נ"כ בעלי חרן וקומרי מדינה בכל זאת עיני עליהם בהשגחה פרטיות לפרנם אותם בכבוד ולהצליחם יען שכל אחשבתם לשמי ולכן שאתפללי' על הצלחתם לאכילת שאים הוא עוכה להם מיד · וזה שאומר אדם ברכיו בשומע תפילה כמו שנוף התפילה היא עבודת ד' כך שתילת ברכיו הוא לעבודת ד' ולכן שם אקומו והבן · וזה שרמזו חכז"ל. כמ"י שם כ"ז (אחת שאלתי אאת ד' אתר הקב"ה בתחילה אאת הואר אחת ואח"כ אאת שואל כמה שנאתר ושבתי בבית ד' ג"ל ממך למדתי לא יהי' העבד שום ברכו בתחילה אתרת אה ד' אלקיך שואל אעמך כי אם ליראה ואח"כ שאתת אלות הרבה לבכת בכל דרכיו די לעבד להיות ברכו] הכוונה אבואר שדוד המלך ביקש רק אחת · לעבוד ד' · ואח"כ שאל כל הבכות חיים עושר וכבוד ושלום כדי שיוכל לעבוד ד' · כמו שהקב"ה ביקש רק אחת ליראה את השם בהבכל והבורת אבל לזה ברכי' אר"י אלות למען לשאת לדקות ד' והבן ·

והנה אתפילה לא יהי' כל אדם לשעתו רק כל אים כשד אביכו אז יניח אתפילה כאב"ל כל אתתפלל על אביכו הוא לשעה אחילה כי כשם שהוא ארחם על אביכות כך הקב"ה ארחם עליו אן השמים ויהי' כמדרש אתריכות בילקוט אחיני' פ' אפלה למשה יעו"ש · וגם כלל גדול אלא די בחמוכה אתפילתו שיושיע לו בדרך הטבע רק ישים אעוכו בחלקי' להושיע לו אן אטבע . אך לרוב בני אדם אוטעי' משני פנים (א) שהוא אחמין בד' ולא יפקפק אלילה בחמוכה שהקב"ה משלם לגדיק כמדקתו ולרשע כרשעתו אבל הוא בשל אחוה ובשל אחדה וארוב אשר רוצה להשליט אחומו ואשוקתו לא יכוא לשכודת ד' ולעשות לידה לנפש וכאב"ל אין אדם את ואני אחומו בידו . שמי שאומל ברוחו נקרע אאחומו בידו ובכוחו למשול עליו וע"ז רמזו חכז"ל [לעולם יהי' כספו של אדם מלוי בידו שנאתר ונרת הכסף בידך] שיעור האחק והכוסף בידו שיעשה בו כחוות נפשו · אבל בשל אחוה את ואין בכוחו למשול על אני אחומו והבן . וזה הכוונה ששכח להאתפלל אכא שעושה לרכיו שאתיר יש לו לרכי' אחות הנוף [אין לו אלא ע"ז] אי שים לו אתיר ניוות של אחוות הנוף הוא אינו עובד ד' (ב) אי שיוכל לשלוט של אחומיו רק הוא יאתם בגבולי עולם אשר נבלו רשעיו' ויקון אליך בשקבי לאן אשר הוליכו רועי ישראל ויאבד לו דרך לעלאו כפי שכלו ויקבע לו אלקי לעבוד אותו כפי אבונתו וכל היכר בעיניו יעשה והוא טועה אכוב לשתו ופ"ז אמרו חכז"ל [אאהלך בדרך ימילי אאתייב בנפשו] כיון שבואר דרך לעלאו והא שאל לאביו שיניח לו כמו שבואר [שאל אביך וינדך זקניך ויאארו לך] רק אאברר אם הוא עבירה אשר אחזיקו אבותיו הוא עון פלילי כאב"ל הרשעי עבירה קשה אעבירה ומי שהולך בדרך ימילי והא בדרך הרבי' אאתייב בנפשו והבן · וזה הכוונה שהי' אהלך בדרך ואפני זה שכח להאתפלל והבן ·

אבל אם אדם ירצה שאחטא נגד ד' ורוצה לשוב ולדבק בו בכל לבבו ואאודה של עוונותיו ופשעיו הקב"ה אברכה לשוב ופושע ילקבל שניט ואשובתו אקובל והא יזכר לו כל אחטאתיו בשובו כאב"ל [אאקום שבעלי אשובה עומדי' אין לדיק' גאורי' יכולי' לעמוד] ויוכל לאקן את עוותו ואי יאי · וזה שאארו [איזה שעה אומר לו להאתפלל והא בו י"א] שיאקן את שער עיוות ויקבה עולאו פה

שער

שמר לריקי עולם · וע"ז אמרו חכ"ל שים ג' כיומות בעלי תשובות ·

(א) מי שרואה מיל בחלומו הטוב ומט ומתחרט בלבו על עוונותיו ומתכיים מיל זה הוא בעל תשובה כחכ"ל [כי רוח ענרה בו ותיניטו יהכ"ר שהולך עמו לעבירה לא כח עמו כחזרה] ברק אז בשעה שחקיף יהרו חטא לבל מיד בעשותו מתחרט ומתן ללבו ולא יכיר עוד מקומו שלא לעשות עוד · וע"ז רמזו חכ"ל שאמרו [יפה תענית לחלום כשם בעורת אר"י וכו כיום] הכוונה עד"ח כי החמדות ותאוות עוה"ז המה מסמא' לב אדם ויקשרו לבו כלו ים בהם ממש לבל בחשת המה לחלוש יעוף המעיף עיניך בו ואינינו בחלומו רואה שהוא אוכל ושותה ומתעדן והוא מלך הארץ ויקון והנה נפשו ריק' רעב ונמא והוא עבד עבדי' כך התאות מושכיי לב אדם כלו אם יולך אחריהם יהי' שבע לבל בחשת מהפוך הוא אוכל בשף לא ישבע בשף אבר קטן משביעו רב עיני אדם לא תשבענה כמו שאמרו ואבדון לא תשבענה · ומאומה לא יאנ בעמלו · [משל כאדם הכשבר וכחלום יעוף] וזה שאמרו מי שחלם לו חלום שרואה שילרו מתגבר עליו ורואה בחלומו שהוא לו בארצות שיניו ומתדת לבבו אז יפה לו תעניות למען חלבו ודמו וליתן מתג ורסן בפיו שלא להתעדן כמו שהזיר שפחז יהרו עליו וליעיר עלמו מן היין · והוא בנקל יבטל החלום בהרף עין יפול יהכ"ר שדוד ולא יחשוב עליו עוד ולא יהרוך לשנף הרבה רק בקל יוסר מעשתו כמו אם בעורות שאם רק ירים האם ידרוף כולו ולא ישאר בו רושם כך התעניות מבטל היהכ"ר ולא ירהה עוד לבל אאר ר"י בתענית [בו ביום] אם מיד שאחטא יעשה תשובה אפי' בשעת שהוא מלוה להתעדן בכל זאת גדול המיקון אם מתחרט בו ביום אפי' בשעת והכן · והנה אפי' אם לא שב בו ביום עדיין טוב עוד התשובה אם ישוב בהאר כל כוחותיו עמו ככאו אז כאשר חטא כואו עמה כאשר ישוב שים עוד בכואו לחטוא והוא שב בעבור כבוד ד' אז גם כן תשובתו מקובל לבל אם יזקין וגזעו כמת בארץ ולעפר דמו אין תשובתו מעולה כחכ"ל (אשרי שים שעשה תשובה כשהוא שים) שעוד ידו נטוי' ויוכל לעשות אותן תועבות ויביב אז אשרי לו לבל אם אר כואו אין תשובתו בגולה ועי"ז אמרו חכ"ל (כך שנו חכמי' תפילת השחר עד חצות) שתפילת השחרית בוא בתפילה המעולה אם מתפלל בהשרות ואחריה שמות ויהו הרחשוה לבל ים לא זמן עד חצות עד אלי שמותין שעד אז יעביר כוחות על שים כאו כה השמש עד להשרים וכבן ·

(ב) מי שמרגיש שכוחותיו ממאיי' להחלש משם וזכור כי אדם כלל עובר כשלה נכולה מן שפר הוא ואל שפר יסוב ויתנחם על אשר השריל לאדון כל הארץ אשר הטיב עמו מעוריו עד היום הזה ויסוב ערש יהוה השמש ויעריב ערש יבבה ברו הוא בשמחו גם זה הוא עוד מקובל לפני ד' כי עוד יכול בכוחותיו לתור אחרי מרחות עיניו ובב אל ד' · וע"ז אמר מיוב בק' י"ח [אם אין ביתי הרחיקוה] כ"ז שים עדיין ביתי בבחי שאוכל לחטוא עוד אז הרחיקוה [ואל תשכון בחלך עולה] שלא תתן לעולה מקום בביתך [כי אז אלא פניט ממוס] כמו שאמר ירמי' הנביא ק' י"ג (אאו לד' אלקיכם בבוד ערש יחשך ערש יתנגפו רגליכם על הרי בשף) הכוונה שיסובו בדרך שיסי' בבוד לד' שיסובו ערש שיחשוך וערש שנגפו רגליהם בהרי בשף שלין בהם בח לחטוא שאז אין תשובתם בבוד והכן · ומי שזוכה לשוב בתשובה בחשר עדיין בוחותיו בידו לא ירוך להתקונן כי כל עוונותיו לא יזכרו ולא יפקדו אם יסוד על ד' בלב שלם וע"ז רמז ירמי' הנביא [מה יתאונן אדם חי גבר על אטאיו] חפשה דרביו ונחקורה ונשובה אל ד' [אאו עפשנו ונריבו אחם לא שלחת] הוכיח להחים לא תאאו על לבבכם להאור ברוב עוניכם. ימקו גופיכו ואין אקום עוד לשוב כי כל אילי קדר לא די לרוב אשאתיכו אדרבה אה יתאונן אדם חי אים אשר עומד בבל כוחותיו · כאו [ביום הרחות בו בשר חי] שאפי' ברחות בשר · והוא גבר על אטאיו שאובל ברוחו גבורתו אים בזה אין לו להתאונן רק יעשה זאת אחשבה דרביו ונחקורה ונשובה אל ד' ונאאר לפניו אאו ופשענו ונריבו אחם לא שלחת כ"ז שפשענו לא שלחת אבל בעת אשליך אאולות יש בל אטאיו וזה שאארו אפילת אאנחה הגם שהאחילו כוחותיו

למוט עדיין יש זאן לשוב עד הערב וכבן ·

(ג) מי שבשר הגיע לזקנה אשר אפסו כוחותיו ואתותיו והוא אגרע היהכ"ר בעלאו למען אפוח הרוח את הנאחה ויאחוץ אאוה אפי' העקידה [והאפסוף אשר בקרבו האחוו אאוה] שלא יי' להם אאות בשריות לאחול בשר רק האחוו זאת שיי' להם אאוה דפא"ח והוא גרוע אאוד אבשר בשרו עליו יבאב ונפשו עליו אאבל ונאק גופו

ספר וכתב זאת עליון לא סר מן הספר וכתב
למחוז בחמת ובלדק וכיוצר וע"ז המצבה והתקון
יפעי' הנביא [רופא חפר לב הומל הפעו ולא
יחמר הלא ספר בימיכי] הכוונה מי שכבר הגיע
לזקנה שהוא עפר בחייו שכבר חוכל כל כוחותיו
והוא רק רועה עוד בחפר בכל זאת לב הומל לב
חפר מהחל בו הפעו להחדות ולא יחמר כי ספר
בימיכו שמין זה דרך החמת · ומיש כזה ליך
להחוזות לפני ד' חם יפוב קודם מיתתו שחטא
ושוכו נדול מפשוע יטן שמרד גם כנגד טבעו כעין
דל גחה וזקן מנלף וכדומה שזה הוא עון פלילי
חם כבר עמודי חהום חרציות נחמוטעו ולא יוכל
להשען עליהם והוא יקח מפעמת המשוקה ליך
כחון ברחובות ובשוקי' כלחד הבחורי' חשר בטעם
דבק לחרץ · ופ"ז חמר דוד המלך [ולא ידעו
ולא יביעו בחשכה יתהלכו ימוטו כל מוסדי חרץ]
שעם עיני רשע' מרחות ולבם חשם מלהבין חת
הנהלה הזחת שעוד יתהלכו בחשכה כמו [דרך רשע'
בחפילה לא ידעו במה יכשלו] שמין נותנ להם
ולא יבל ביום עלי רחשם גם בעת הזקנה חשר
ימוטו כל מוסדי חרץ כל יסודות הטבע חשר ים
בקרון מחומר בהן חלם חשר בעפר ותדמה ישילו
בחרופפו ובתמוטעו ביוטעו חמות סיפי נופש ויחצבו
להשבר שהוא בחרים בהשבר ולא יעזוב דרכו דרך רשע
והבן . חבל בכל זאת חם יפוב החלם חפי' בזיבולא
בחריחת יקבלו הש"ת ברוב רחמיו חיל [כי ים
יפן תקוה חם יכרת] שברגע חשר יכרות בח לו
התקוה · ותחכו"ל שם כמ"י [חם יזקין בחרץ שרשו
וכעפר יחות גזעו חרוח חים יפריח ויעשה קליר
כמו נטע · תחכו"ל חריח חים יפריח ממעשי טובי']
הכוונה כי החלם פן השלה וחם גם זקן בחוות
חרץ ונזעזו חת בחמדת שפרוריות בכל זאת ברגע תחת
יפריח ממע"ש וזדוקות נטעי' לו כזכיות ויעשה קליר
שקופר ברכה בחלו נטע שקופה טולמו בשעה חחת
וזה שחמרו חכז"ל (חפילת הטרך אין לה קבע)
חפי' ברגע חיוצא נשמתו · לכחיב חני חוהבי חהוב
מבחרני ימלחוני בכל עת חשר אימר טוב והבן ·

שם [חמר הקב"ה חם נזקקת לברכתה של תור'
לף חני מכרך חומך שבחמר בכל מקום
חשר חזכיר חת שמי חבוח חליך וברכתיך] הכוונה
לף די שחלם רוחה בליך ברכת ד' שיוכל ליסב
ולנמוד בחמוחה והשקט תורת ד' כחכז"ל [חם אין
קמח אין תורה] שלבח כביסף חנוי' חם יש לחלם

הרוחת הלב בשוחר וכפוד וכפפי' חז דעתו לנוטה
לירד בים החכמה וכביכה כחכז"ל [אין הבהוחה
חורה חחוך עצות חלח חחוך שחחה] וע"כ חחפלל
לד' לפרנם ולכלכל חותו ואת ביתו · לך נם זאת יתן
ירח חלקי' בלבו חם רוחה שחכמתו ותבוחתו קטן
חחוד ואין כחם להחיות נפשות הלמו' לדבר ד'
ומבקשי תורה חפיו לף יתיחם חן שרחמי' לאחן
ולבקש שהקב"ה ישלח ברכה בחכמתו ויאמין שחם
הש"ת יחפץ שיגדל עם נבון וחכם יתן להחהיג
יחרון חכמה ויתרון דעת שיוכל לילך נגד כל רוח
חים וחים ויחמלא כל החרץ דעה כמים לים מכסים
וזה שרחזו [חמר הקב"ה חם נזקקת לברכתה של
תורה] חם חחה רוחה בעיניך שלח די לך בברכת
טוה"ז שע"י תוכל ללמוד ברוחה חבל נם זאת
חשר לך המדע והדעת שחשתח כל כליך ומלחת
חותם ריק וחתה זקוק לברכה בנוף התורה להיות
לך מזון נפש כל חי חל תחיחם לחמור היעשה
חלקים חרוכות בשמים להריק לך חכמה וביכה ודעת
חל תחמר כן חלח ים ברכה נם בתורה שהקב"ה
מברך חותם בחכמה וביכה שבחמר בכל מקום חשר
חזכיר חת שמי בכל עת ובכל מקום חשר יחפוץ
הקב"ה שיהי' שמו נזכרון חבות חליך חתה הטומד
ברחם · וברכתיך בחוסף החכמה חשר חוכל לדעת
חת הסם הנכבד והטורח שיהי' נקדש שמו ביסרחל
וכן הוח לכל ישרחל בכלל ישלח הקב"ה ברכה בחורה
להבין ולהשכיל וסבן ·

כי המלוה חשר חנכי מלוך היום לא נפלחת
היח ממך ולא רחוקה היח ונו' כי קרוב
חליך הדבר מחוד בפיך ובלבבך לעשותו · יל"פ כי
על ג' חופני' חשר חין רפוחה להחולה (א) הנם
שמדע לו הסמים הידועי' חשר ירפחו החולי הזחת
לבל החולה ליהו יודע מזג נופו חם הסמים היהם
חזקי' ומרפי' יותר מכח טבעו ולא יוכל שחת חות'
וירף מהם ויהיו רוחה ליקח לוחם שלח יהי' דמו
ברחשו (ב) הנם שידוע שחומן הסמי' המה
עוכים מחוד לממלחו ולא יזיקו לוחו בלל חדרבה
יחזיקו כוחו ויטמידהו ליליך בחון של מטעמו כמו
ברחשונה לבל חומן הסמים היהם לממי' בסביבו
רק במדינה חחרת וליריך ליסע שמה ומי יודע
חם יניע לשם ויוכל להיות שיסכון בדרך וימות
ברם שיבוא מעויו ולמה זה יניע לריק · הן הן
הסמי סיכות חשר החולה יחרפה ממלחכות רפיהם
בחולי הגוף · וכך הוח ברפוחת הנפש (א) מחרפה

מלבוש של ד' יען כי ימלך כאוב שכזי גדולת ד' ומפלות מדם אם יפקיל כמאזני לעיות מפקול העון והחט כערך גדולת ד' והדר גאונו מז כל מילי נביות וכל מכות סתרן ותחנות" לא יעלו יחד ואז ימיתם מדם מן הרחמי" שרוב עיוני לעשות נפש המה כידי" עליו יומר מדמי ולא יוכל לסבול תוחם ומתירא שממה יסי' כעוכריו שיסבון כם ויפול למטה שדוד לכן ירף מלבוש ד' ולא יקח רפואות הנפש [ב] אם יונד לחוטא שבדברי" יעי' את נפשו מאר יוכל לסבול תוחם כפי כוחו ועכשו רק כזאת יכופר עוונו ותשמו יומתם אם יוך למקום שמעת אז אל תים שמעת כשגדו כי הוא כחמת התשובה היקרה כמו שמחכז"ל [כחותו מקום וכחותו תשם] אז שנב ונזל ונרך להחזיר אותו דבר ולפיים אותו הים וכדומה אז ימחל היה"ר לפעמו אולי יסי' לו שעשה כחותו מקום אז אולי יתגורר עלג אותו תשם וימחוה עוד אז שיקפקף כל הבית כחכן אז עץ שגזל או שיבזה עלמו כרבי" לוחות מעלין · אז לא יסוב כלל כמו שמלינו שחכז"ל שעשו מקנה כמרים הגזול שבכתו שלא יריך להרוס ביתו רק יחזור הדמים כעבור הסביס כידוע לכן עוב שלא ליתן משא כבד על המועלי" ופושעי" שאז יסובו של ד' ואולי כרוב ימי" יסאו עיניהם לשוב כהוגן למוטו מן בעיני עלקי" ותדם · וזה שרמוז התוס"ק שמקודם אמר משה רבינו כישוב התשובה ושבת של ד' אז אמר בני כי המלוה הזאת שיעו התשובה לא נפלאת היא ממך שלא תאמר הגם שאמת שתשובה היא שם החיים אבל כמשא כבד יכבד ממני ע"ז אמר [לא נפלאת היא] · ועל עניו שבני שלא תאמר הגם שנופי יוכל לסבול עיקר התשובה אבל הדרך אשר תבוא עלי" רחוק ממני ע"ז אמר [לא רחוקה היא] שרוב עלין הדבר מלוי כפיך וכלבבך לעשותו · שיקר התשובה לעזוב חטאתו ולעשות מלות מטיוס והלאה [סור מרע ועשה טוב] וסקב"ה לא יחפון כמות המת שהרשע שנקרא מת חיינו חפץ הקב"ה שיחות את עלמו בפרנסו כי אם כשובו מדרכו הרע וחי כי הוא של מוחל וסולח והכן ·

רבה [לא בשמי הוא ת"ל משא שלא תאמרו משא אחר עומד ומביא לנו תורה אחרת מן השמים כבר אני מודיע אתכם לא בשמים הוא לא בשתיל בשמים] שכוונה כי זאת התורה אשר הביא משה רבינו היא מכלל יופי מכל אשר יש בשמים כה שתכלל הקב"ה וברא סעולמות הקב"ה ואורייתא מדא כולא שמותיו הקדושי' עי' הקדמת הרמב"ן שכל בכלל כם השמים ושמי שמים לא לתם מתחו לה המלחכי' · והתורה שנלות הוא לכושין דיקר עיי' כזוהר אחת דיבר אלקי' שתים זו שמעתי שנלה והשתחר אין כל דבר נעלם ממנה · ולא קם עוד נביא כאשה אשר רמוי' לקבל התורה כי הוא הי' הגדול בעקבי' בכלימות אלוקי' לשפוך שכל · ולא היית דבר גדול או דבר קטן בשמי' אשר לא הביא לרוב בכפיו לעולם הזה · וכלל גדול זאת התורה אשר משה לפני בני ישראל הוא עד סוף מכלית אשר לב אלוקי יכול לקבל וא"כ אלין יעמוד משה אחר ויביא תורה אחרת אלא לא נשאר בשמים דבר או אלי אשר לא יפי' בכלל בזאת התורה כל החכמות ומדעות כל הסודות וכל המכוסות עיון בה ובכר זכה בה והביאה לנו למורשה קהלת יעקב עד סוף כל העולמות והבן · ואפי' אם יעמוד משה אחר ויתן פיוס לתורה הזאת אשר לפניו רק יהיה בשם ד' לעשות המלות כפיים אחר אין שומעי' לו כחכז"ל אלי' אינו נאמן בשבדל של אליהו כי לא נשתייר ממנה כלום כי ד' נתן לנו התורה עם כל כלי' שפ"י דעתינו ושכליו וכפי מסורת לנו מאבותינו והבן ·

שם לא בשמים [אמרו לו רבינו משה הרי אתה אומר לנו לא בשמים היא ולא מעבר לים היא ואיכן היא אמר להם במקום קרוב הוא בפיך ובלבבך לעשותו אינה רחוקה מכם קרובה היא לכם] והוא שלא מה חידש המדרש בזה · אבל הכוונה עמוקה שלכאורה שלא לתם לא אמר משה אינ כי דבר הזה קרוב אליך וידעו ממילא שלא מעבר לים הוא ולא בשמים הוא · אבל חכז"ל האינו בזה דבאמת התורה שתום ומכוסה במרחות כסות עינים דרך שקר רבים שיתקרו בגודל תריסות כוכי' אינ ומומה בדלתי" וכריחים מנדל עד לשמים ורגים יפלו וילכדו בו ולבסוף יבוא קטן אשר עיניו כעיני הרחם ויגלה לפומות שהתור' פשוט וברור לעיני כל רומי שמם ואכו יבבר מעטמי' עד כל השומע יתומם אינ רואתה עיניו אשר לא ראו עיני הבדולתי' שלא שמה הגיבורי' אבני שם אשר כנוכח תרזי' נבשם · אך כבר האיר הגאון מליסא שהקדמה סוד זה שפי' דבחכז"ל [אי לאו דלאי משה לא משכחת מרגניתא] כמו שם הרבה אבני' יורדי' ליס למלוא מרגליות ואבני טובות · הרחשון שעלה בידו אבן גדול · והשני שעלה שבר כלי · והשלישי בידו שפר ולרור · והרביעי שעלה

בידו מרגליות טובה אין זה שהוא חומן יותר מלשה הרמטוים הקודמי' לפניו רק יען שעל כל מרגליות ומרגליות יום מכיים ומרפי' ושפר ועיט היון והשלשה הרמטוי' משמו כמוסך בגלי הים והשלי' אחד מרם בידו אחר לקח מעל פני המרגליות והשני השלה אחר מעליו וכו' השלה עשר ונרור ושתה ככר מוטה המרגליות בגלוי שככר לוקח ממנה כל מחי"ם לכן מלת הרביעי מיד המרגליות כך כתורה הרמטוי' יגעו הרבה והטלו כל מרחות הכוזכת מעל המרגליות וממילא נקל להשעוע שבא מחריהם למנוע המרגליות הנמיתי' וזה שאמר המנח למכרי' מי לנו דומה דלימי מספק ופניתי לך הדרך לא מלאת מרגניתא עכ"ד הנמיתי' דפמ"ח · וזה רמז משה רבינו מיד לא ימלא מדם תורה נמיתי' רק יוך כיון בכוין נכוה עד לשמים ומח"כ יוך כיס הבקיאות וכל זה היטו נמת נחל כאשר נחה תבין מהרמטוים או מעלמך שכל זה מרם ונכבי חול שבתורה היטו שם לא כמנדל הפורה כחויר ולא על מים רבים אז כבר נדלה כל כזב ותומו שפה קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו וזה שרמזו מכז"ל שיסרחל שהלו למשה רבינו שם היה היטו כים ולא בשמים שלא מלאו תותם המלחי' החכמי' ונבוני' ושיכן היה התורה למה תלמוד אלי הקטן אז השיב משה עבשיו היה היה קרובה לך בפיך ובלבבך לעשותו בנקל נמלת הנמת כי אז ידעת שהיה רחוקה שהיטו בשמי' והיטו מעבר לים אז היה קרובה לכם והבן ·

שם [עוד על משה רבינו גדול משבעה עלי' של שלמה שהאמר כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו הוא הדבר מפיך] שכוונה כחכז"ל כי חיים הם למולישם מי שמוליח ד"ת מפיו היטו שוכח אבל מי שלומד רק בחשבתו אז ד"ת חיים חיים וזה שאמרו מי שלומד והיטו מדבר בפיו הוא הגדול שבעלי' ומפ"ש הולא דבר בפיך ·

שם כי קרוב אליך הדבר מאוד [שם יהי' דברי תורה קרובי' לנפ שלי שלא יתכם קרובי' שכן כתיב לנבי ישרחל עם קרובו הלוויים] שכוונה ים מן השבע' אשר שומרי' המלות אבל בלי דעת ותבונה שלא חקרו אחרי לדעת מה הוטבעו התורה והמלות הוא החיים היטו עובד ד' בשלימות והוא רחוק מד' [מרחוק ד' נרחה לי] כאשר אמר שלמה המלך שחקר על טעם פרה אדומה ולא ידע [שאמרי' שחכמה והיא רחוקה ממני] ואמר בסי"ת שם אדם יתהוב שתורה ויחקור אותה בדעת ובהשכל עד סיהי' ד"ת קרובי' אלי שהוא מבין אותם אז הקב"ה קורא אותנו קרובי' ויעשה לנו ניסי' ונפלאות לעיני כל העמי' עד שנגלה קרן לעמו שנפלאו מכל השפחות האדמה לכתיב וירם קרן לעמו לבני ישרחל עם קרובו הללו יה ·

אן שכוונה כל זמן שאדם נמשך אחרי אחות הגוף ותשוקות החומר אז הוא מן התחתוני' והתורה היא מן העליוני' ואין בני' קרובי' עם התורה ואין הקב"ה קרוב אלינו אבל אז כשאדר יפרים אדם מאחות עוה"ז ונלח ימוד למשוקות בהמיות כאלו הוא אבני נלקי' מלאכי שמים אז דברי תורה קרובי' אליהם והקב"ה קרוב לנו כי קוב"ה ואוריי"ת אחד הוא וכיון שד"ת קרובי' לנו ממילא נאו קרובי' מן ד' והבן ·

כ"י [אמר אלי' מעיד אני עלי שמים וארץ שכל ת"ת שקורא ושונה לשם ד' ואוכל ושותה משלו ומשכח מיגיע כפו ואינו נהנה משל אחרי' עליו שכתוב אומר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך] שכוונה הלימוד בפשטות הוא נקרא קודש קריאת דברי' בעלמא לדעת שורש כל דין אשר יעשה אותם אדם ואי בשם אבל שוה הוא הניון בשומק הדעת לחקור ולשקול בפלס השכל ודעת נושם ומחיקות הדברים אבל גם זה לא יהי' לקנטר אז לעשות לו שם רק לשם ד' וזה [שקורא ושונה לשם ד'] · [ואוכל ושותה משלו] מה שרשו' כפי משפחתו ותולדתו כאשר פי' במקו"א [רבפ"י לא אבל פרושם שאינו שלו] שלא רלה לאכול לחם שאינו נאה לדרכו לעשות דבר שאינו הגון כפי מחלוקו · [ומשכח מיגיע כפו] כמו רשב"י שאמר שלא אבל מפעודת אביו שכוונה שלא רלה להנות מזכות אבותיו ורבותיו רק כפי כשרון מעשיו ופעולותיו ולא שיהא ממה שמוזמן לו בחסד כאשר פי' במקו"א דאכז"ל [שלש כיתות סי' בעין הטובי' יהלו על השדה לנקיש והביטוי' שהו במחשב והעלים פשטו היד ונפל על מטותיהם] שהטובי' לא רלו לאכול אינם אלו אבות שיגעו בהבאת מן השדה לבית והביטוי' טרחו מעט מזה והעלי' פשטו רק היד · [ואינו נהנה משל אחרי'] כדאכז"ל [לך בלעם יתהלך אינם המולין מרשות לרשות] שכוונה שיש שהולך בשומת בתרוכה לעשות המעשי' אשר עושי' אחרי' אבל לאינם העובד ד' בשמת כל לניק דרך לעלמו כפי שורש נשמתו די מחשורו אשר יחסור לו לתקן אשר אשר לנשמתו להיות בחבלית השלימות

השלימות ואינו מועיל רק מדאות לדאות להמות מחמרי כאשר עשו כן יעשה הוא יגלה יעבוד ד' כפי קדושת כוחותיו וז"ת ומר מלי' יניע כפיך כי תאכל תאריך ומוב לך וד"ת כאוה"ק תאריך באוה"ז ומוב לך לעוה"ב.

מ"ת [רמב"ן אומר עשה דברי' לפי פשוטם ודבר כהן לפמן על מעשה מערה להתנדל בפה ולא קודם להיות עודר בו ק"ו מבלעדי שלא נשתתפו שלא בכלי קודם שעשה בל נעקר מן העולם המשתתפים בכתרה של תורה עה"כ] הכוונה כל דבר שבקדושה וכל מלוה יש לה מכלית לפעול דבר כאה"ל נפשו לפני מיס במג כדי שתכריך לפס מיס וכדומה וכל זה פס נעשה המלוה בשלימות וזה עשה דבריס לפס פועלם. [ודבר בפה לפמן] כי לפעמי' אדם מדבר במלוה כדי להרגלות עולם ביתו שיודע דעת עליון לכן אמר שידבר בפה לפמן. והוסיף שק"ו על מעשה מערה להתנדל בפה ג"ז לא מבקש כלל בכוד התורה ומלות ואם לו אני' אחרת להיות לו כלי חומלות להשיג בו בכוד מדומה להיות נכבד בעיני שיהי' ליממו עליהם הגם שיש לו ג"כ מכלית שהי"ז יהי' יוכל לעלור בעם. וק"ו בן בנו של ק"ו [קדוש לאחיך בה] שעשה אין לו מכלית רק להרבות פעולתו או עשירות ואין ירצת אלקי' במקום הזה כלל ואמר לא ולמד מבלעדי שהשתתפו בכלי קודם שעשה מולי' בלו פרילי' ויחללוהו שיי' ע"ז דף כ"ב רק כיון שאין דרך להדיוט להשתמש בכלי שהשתמש בו גבוה נעשה. ק"ו קדושת התורה שאין לה מולי' ופדיון שלא יעבה רישו וכבן.

וילך

ת' וילך משה וידבר את הדברי' האלה אל כל ישרא"ל [ד' בחכמה יסד ארץ זה תורה ומה שמה אמון דכתיב ואהי' אצלו אמון ואלו נקראת תורה עד שנתנה בסיני] הכוונה התורה היא ג"כ חכמה וביה כאשר נאמר בישוב [הן ירצת ד' היא חכמה וסור מרע בינה] שהחכמה בעלמה תהן ירצת ד' ומוסר שלמד יסיר מרע והחכמה הקדוש' תאר סי' להם שכל זכה לא סי' לריבי' לקבלת התורה ומעלמם שמרו כל התרי"ג מלות תאר יעשה תותם אדם ומי בהם וע"ז סי' כוונת תכו"ל שאמרו [מלות בעלות לעתיד לבוא] שלא יהי' לריבי' לקיים

הסי"ת רק ומלאה כל הארץ דעה וכולם יסי' יודעי' דעת ד'. וכאשר אמר ירמי' הנביא בק' ל"ח [ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמור דעו את ד' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאום ד'] שמקודם הקרים שהקב"ה יכתוב תורתו על לבם עד שהחכמה יניד להם אשר עוב לאדם ומה ד' דורש מעמו. אלא כריצת התחילת בריאת אדם לא ס' משפחות שהאדמה כדאי ללמוד התורה בחכמה ודעת שס' כימות שהאדם וס' התורה רק בחיזה מעמי' אשר עשה נדר לרוע לבם כמו שהומן יתן מתג ורסן לתיוק כלי דעת ושכל רק מלוה כזה תעשה וכזאת לא תעשה כך ליס הקב"ה להם רק ז' מלות כלי חכמה וביניה שיסי' נקרא תורה אשר יבינו בשום שכל מפורש. אלא כשיבי נעשו כל"י כדאי להיות להם תרי"ג מלות בתורת תורה אשר את מורה להם בעיניים לרעות ובחזיס לשמוע שיסי' קרוב הדבר בפה ובלב לעשותו וסכן כפיך ובלבבך לעשותו וסכן.

שם [ואהי' אלו חמון ואהי' שעשועי יום יום] אין יום שאות מלמד שניס שנאמר כי אלף שניס בעיניך כיום אתמול כי יעבור ואשמורה בלילה כתובה קודם שנתנה אם על כפף ושכב אלו קודם שנברא העולם לא נברא כפף ושכב אלו היתה כתובה על זרועו של הקב"ה ע"כ יבין וישכיל כל אדם כדעתו ושכלו להבות התורה יום ולילה] הכוונה בהגני' העובדי' יש כ' כתות (א) שעובדי' ע"מ לקבל פרס שכר עוה"ז שבזכות יראתם שיעבדו ד' יעלם להם כפליס בעוה"ב וכבוד אז הוה כמשל שהורה בתובה על זהב וכסף כי מי שאינו עובד בשביל פרס רק מהתבה לעשות נמת רוח ליוצרו נקרא שעוב לו תורת ד' מזהב וכסף יען שכותב בתורה עלמה ולא בשביל שיראתי' עושר וכבוד (ב) מי שעובד ד' ושומר התורה לא בשביל שיקבל שכר רק שמתירא בשביל עוצם שפן יגיע בו יד ד' ויסבם בעוה"ז כמו שאמר הפתן [פגע בו חס לא על סניף יברכך] כי האיש ברך לב מתירא בשביל שרביעו של הקב"ה ופחד אלקי' לנגד עיניו וזה נקרא שהורה בתובה על זרוע ד' כי לו זרוע עם גבורה כמו [וזרוע נטוי'] והנה בשעת מתן תורה שפתח ד' אנכו ד' אלקיך נודע בעולם אור אדם שהקב"ה משלם שכר לעושי רלונו כי מקודם זה לא שמעו זאת רק שבידו להעניש כאשר אלה מבול מים לשחת כל בשר ובאשר עשה לדור הפלגה שפיין אותם ובלל לעולם

וסיפוק סדוס ועמורה וכדומה מכל מקום שמעו שכתוב לעולם שכר בעבור שמעו לה' רק בסיני נגלה זאת שמצלם לנדיק כלוקתו ולרשע רע כרשעתו · והנה ידוע דאע"ג שמתן תורה נקרא בריאת העולם ביום ה' שיני ה' ברואם · ויקרא להם חדש ביום ה' ברואם · וזה שרמזו שקודם מתן תורה לא התמידו העולם בשכר טוב שמצלו לזכר וכסף וה' כל ירואתם רק בעבור פחד מזרועו של הקב"ה וילו הגדולה והבן ·

מ"י ויקרא ליהושע [ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון כאשר אשר נתנבר כוחו של משה וה' מחזיק את יהושע לעיני כל ישראל שיאמר ויקרא ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ מ"ל עם זה שאני מוסר לך עדיין נדיים הם עדיין תיקוות הן אל תקפיד עליהן על מה שהן עושי' שלף רבונם לא הקפיד עליהן על מה שעשו שנאמר כי נער ישראל ואוהבהו ר"ל אמר הין לי רשות הם יש לי רשות מכניסם בלי שהלי רועים ויהו רועי' בלדי] הכוונה כי מרוב אהבות התמיד לבב מיהושע למשה אשר ה' משרתו לא משו ממתוך האוהל יוכל לעשות כדעתו שכל העם אשר למדו מפיו הקדוש של משה לריכי' להיות גיבורי' כיולא בו שלא יפלו בחטאי' גדולי' כי כפי מעלת הרב לריך להיות מעלת התלמיד ומ"כ תסי' זאת לפוקה שם יהושע יתן אל לבו שעשה מכשיל על תלמידי שים שלקי' ויקו לעשות עגבים ויעש בחושי · לכן אמר לו עם הזה שאני מוסר לך הן רק גדי' תיקוות ולעיני ימים חשוכי שכל לא למדו ממני להיות כמלאכי שלקי' ואל תקפיד על חטאם ופשעם ישן כי ה' להם ללמוד ממני כי המה רק תיקוות וגדיים שגם רבונם אשר שמעו מפיו קול שלקי' בכל זאת חטאו עוד ולא התמידו בהפלאותיו והקב"ה חושבם כי חטאם רק חטאת נעורי' דכתיב כי נער ישראל ואוהבהו שאהב נעורותו יוסלח לו הכל · ור"ל הוסיף שהורה לו שאם יהי' לו רשות להכניסם בחלי רועי' שלא יתעסקו בחמדות הארץ קנין ומסחר וכל תשוקי חבל רק יאבו ויסתלבו בחרשות שלקי' כל היום כאשר הרועי' עושי' אז גם המה יהי' רועי' בלדו · או יגדלו בתוספת קדושה עד שרועי' יהי' בלי העם שילמדו הרועי' מהעם והבן ·

רבה הן קרבו ימיך [ויכון מומרי' קשה לפני הקב"ה לגזור מיתה על שלקי' מניין שנאמר יקר בעיני ה' המותה לחסידיו תדע לך כי ר"ל למשה הנה אתה קרוב ימיך למות] הכוונה כי אתה מת ולא תאמר כך שלא היית יודע ותלה המיתה בימים מניין ממה שקרהו בעניין הן קרבו ימיך למות] הכוונה אם בדור חכמי' ושלוקי' ויוכל הלדיק לפעול עוד גדולות והקב"ה מסלק חותו שלא יעמוד עוד לבנות בקודם זה נקרא שהות את שלא יוכל עוד לעלות ולבוא אל אם הדור מזורו תמור ולא יעו חון לשמוע בלמודי' אז דודי יורד בגנים לנקוט שושני' לנקט שלדיקי' כי מה יעשו עוד בעולם שהיו שלהם וזה שיקר בעיני ה' המותה לחסידיו אם הלדיק הוא עוד בכל כוחותיו ויוכל לעמוד לפרת בהיכל ה' למה יסלק ה' חותו הלא ירחת ה' הוסף ימים וזה שאמר רביו לא כהתה עינו ולא נס ליחו ומעפ"כ הלריך למות יען שכבר מת דור דעה ודור שני לא יבוא עוד למעלות מנשיג גדול כזה ואמר לו הקב"ה הן קרבו ימיך למות שזמן העוב אשר היית מי בו כבר עבר וגלף מן העולם ומה תעשה פה מי לך פה ומה לך פה היום קוכל עליך והבן ·

שם [לין אדם יכול לעשות כלי ליין ולהגיל מן מלאך המות כעין שנאמר ויעש שלח לרוב ומגיני' וזה לין מלחמת במלחמה] הכוונה כי המלות ומעש' עוני' המה מגיני' כנגד מלאכי המשחית כאמ"ל כתרים בפני הפורעניות אבל בחמת ה'לה"ל שוכן גם בתוך המלות כפ' הר"י [לין אדם לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא] וכפי' אחי הרב ר"ל ני' [אלף מזיקי' בשמאל ועשרת אלפי' בימין] שבתוך המלות יש עשרה פעמי' מזיקי' יותר מיש אשר הולך לדר שמאל דפח"ח וזה לין אדם יוכל לעשות כלי ליין להגיל מן מלאך המות כי הוא שוכן בתוך המלות וזה לין מלחמת במלחמה שגם במלחמות ד' אשר לחם האדם לא ימלא בשם שלם והבן ·

שם [מ"ל משה רבי"ע אחר כל אותו שכבוד ואותה גבורה שרחו עיני אחי מת מ"ל הקב"ה משה מי גבר יחי' ולא ימות אמו מי גבר יחי' אר"ת מי גבר כאברהם וכו' מי גבר כיעקב וכו' מי גבר כמשה שדיבר עם בורחו פנים בפנים ומ"ש הן קרבו ימיך למות] הכוונה כי יום המות הוא הקץ והמכלית לפני האדם כי כל ימי חלדו הוא עבד ד' שהלא כל מעשיו ותהלוכותיו המה כמטרה למן לדבוק בד' [בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך] שאם לא יתן מקום לד' בכל פינות שהוא פונה אז הוא כעבד מורד בחדוניו [אחרי מי אשר לא יחטוא ד' לו

עון] שמעתי פי' שאם לא יחשוב בד' יחשוב לו עון
אז הוא איש שאשרי לו שהגיע למדרגות השלמים
וכפי' אחי כי' במטה נפתלי [אשר נדר לאביר יעקב
לא אבוא באהל ביתי וגו' עד אמצא מקום לד']
הפי' שגם ביאתו לאהל או לעלות לערש יצועי או
לישן ולהתנמנם הכל יהי' הכנה לעבודת ד' על זה
נדר לקיים את המצוה דפח"ח והוא עבודת עבד
בן אמה אשר לבו ונפשו רק על אדונו [אני עבדך
בן אמתך] שלא ראה מעולם רק עבודת אדוניו
אבל כאשר יום הקץ בא אז במתים חפשי נעשה
חפשי ממצות בחייו הי' [כעבד ישאף כצל] ובמותו
[כשכיר יקוה פעלו] · איוב · ולפני האיש אשר השלים
נפשו אין תענוג כיום המיתה [וקראתם דרור
בארץ] כי אז יצא מעבדות לחירות [יקר בעיני ד'
המותה לחסידיו] כי שם ינוחו יגיעי כח [יסור
יסרני קה ולמות לא נתנני] אם יגזור עליו לחיות
עוד המה רק יסורי' לפני השלם (וירא אלקים
את כל אשר נעשה והנה טוב מאוד אחכז"ל זה
יום המיתה) כי אין טובה גדולה יותר ממיתה
לפני האיש אשר השלים נפשו · ולזה רמזו חכז"ל
במד' קהלת (אלקים עשה שיראו לפניו ראויה
הי' אדם הראשון שיהי' חי וקיים לעולם מפני מה
נגזר מיתה עליו אלקי' עשה שיראו לפניו) הכוונה
כפי גודל ההט אשר עשה אדם הראשון ששמע מפי
ד' שלא יאכל ועבר ואכל עפ"י עצת הנחש הי'
ראוי' שיהי' חי וקיים וישאר לעולם עבד ולא יצא
לחפשי מעבדות ד' אבל גזירות מיתה הוא חסד
גדול לצאת מעבודת עבד שהקב"ה פתח לו שער
שאם ידע שיצרוך להיות עבד עולם אולי יכבד עליו
ולא ישוב לעבודתו כלל ויבחר מחנק נפשו לכן עזרו
ד' שיש תקוה לפניו שימות ויצא לחפשי מעבדות
שלו כחכז"ל במ"י איוב (שם רשעי' חדלו רוגז
מלהכעים להקב"ה ושם ינוחו יגיעי כח מפני מה
נגזרה מיתה לצדיקים אלא כל זמן שצדיקי' חיים
הם לוחמי' עם יצרם וכיון שהן מתים ינוחון ושם
יגיעי כח] והבן . ולכן אחכז"ל [מת מתוך בכי'
סי' רע לאדם] כי צריך למלאות שחוק פיו
שיוצא לחירות ·

רק הקדושי' והטהורי' המה בני העלי' מבקשי'
לחיות כמו שלפעמי' יאמר העבד אהבתי
את אדוני לא אצא חפשי אלא מבקש לעבוד עד עולם
כך הקדושי' יתאוו תאווה לזכות להיות מן המשרתי'
את פני מלך ומשתוקקי' להיות עד עולם תחת

עול עבדות מלך עולם · לכן ביקש משה רבינו
מהשי"ת שרוצה לחיות אבל הקב"ה לא שמע לתפילתו
כי קץ שם לחושך כמה יצריך כל אדם לעבוד ואח"כ
ישוב מצבא המלחמה ולא יעבוד עוד רק יבוא
בשכרו [צבא לאנוש עלי ארץ וכימי שכיר ימיו]
שגם אם ירצה עוד להיות בצבא לא ירצה עוד רק
בא בשכרו כי פועל אדם ישולם לו וזה שרמזו
חכז"ל במ"י פ' מטות [וידבר ד' אל משה לאמור
נקום נקמת בני ישראל · אין וידבר אלא בלשון עז
שנאמר וידבר העם באלקי' ולמה דיבר עמו בלשון
קשה שהי' הקב"ה מבקש עלבונן של ישראל מיד מדין
לפיכך אמר למשה נקם נקמת בני ישראל ואחר
תאסף אל עמיך התחיל מפיים להקב"ה על מיתתו
ואינו מתפיים אמר לפניו רבש"ע לי ראוי' מיתה
שראיתי דרכיך ומעשיך ואורחותיך שנאמר לא אמות
כי אחי' ואספר מעשי קה מושיבו הקב"ה ואומר
לו משה אלו חיים ארוכי' יפי' לבני אדם כבר לאבותיך
הראשוני' לא הטעמתי אותן טעם מות אלא גניזה
יפה לך מן הכל שנאמר יקר בעיני ד' המותה
לחסידיו ועדיין לא נתפיים משה עד שפייסו הקב"ה
בשני דברי' ה"ל משה אם אתה רוצה שתחי' שנים
הרבה או אלף שנים לא יראו ישראל בשונאיהם ולא
תכבוש מדין לפניהם מיד נתפיים משה אמר בין
היום בין מחר סוף הכל בא לידי מיתה שנאמר
מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה מוטב
שיראו ישראל בשונאיהם] הכוונה משה רבינו טען
יען שזכה לדעת דרכי ד' וראה כבוד ד' וגבורת
ד' לכן חפץ לחיות על פני ארץ ולעבוד עבודת
ד' בשמחה והשיב לו הקב"ה כי חיים ארוכי' לא
טובים שלולא כן לא הי' נותן מות לאבותיו הראשוני'
כמו שאחכז"ל מי גבר כאברהם יצחק ויעקב אבל
ראה השי"ת שטוב לעבד לצאת מיד רבו לחירות
להיות חפשי ולא יצריך עוד ללחום מלחמות ד'
אדרבה שם ינוחו יגיעו כח והנשמה תחזור
למקומה להנות מזיו השכינה · אבל משה רבינו
לא נתפיים כי צעק הגם שטוב לצאת לחירות אבל
אני הכרתי מעלות טובות יותר מאבותי ואהבתי
את אדוני ולא אצא חפשי רק אשרי לי לעבוד ד'
אז השיב לו ד' · קץ שמתי לכל דבר שהצדיק
יבוא בשכרו וגם הרשע ליום רעה לקבל עונשו
ואם אעבור הקץ מפניך אז גם לרשעים אאריך עוד
הגם שהגיע הקץ כל בשר במדין · אז אמר משה
מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה כיון

שעבד

שבכל ד' טוב לו לנוח בשבתו רק שילמו ישראל בשולחיהם להכיר כי ד' משלם כרגע מאכר הקן בתמלה וילמדו מוסר השכל להיות עבדי ד' וכן .

שם [כל הבריות יוכלו לקבר ושיניהם כהות] תחה לה כאחה עיניך] הכוונה כל אדם בשעה שהוא חושף שהולך תחר תחות לבו תאר מז הוא יורד לקבר שמוסר קבר לעלמו בשבילה שלו כרגע זאת עיניו כאלו אלמה עיניו מרחות לה כי חושף תכל משה רבינו הגם שחטף בשמעו זה המוני בכל זאת לה כאחה עיניו שלה כי ד' ולה כאחה תחות הגוף רק שבשר בו הם ד' ולה כאחה עיניו כרדמו לקבר וכן .

שם [כל הבריות מפסלי' בכלים משמה בו"ל תרון משה ומכריכי' תכל אחה מכריכי' משמה שמים תרון משמה שמים משה משמה שמי'] הכוונה בקיצר כי אמרו חכז"ל [ומותר אדם מן בהמה אין תרון משה ומכריכי'] שרב אדם יקרה חים אפלו אם לה יהיו עיניו אחרי אחותו ופורש עלמו מן השבילה אז נקרא חים אפר וכר לנוק עלי רחשו אם הוא סור מרע ועשה טוב כמו[שכון כארץ ורחה אמונ'] אם עשה טוב בעמיו הן בהון וכסף או ביקור חול" או קובר אחים או להשחדל להמיר אסורים ולשמוך יושלי' הן בכה מעלות אדם עלי ארץ ואם הוא מיעטו וקבורתו . כי האדם יהוב לעפר אשר ממנו לוקח ערוש כאשר יצא מבטן אמו רק מי שעשה מלות ומע"ט כאן לעלמו מקום קבר כחכז"ל [את מלוה קוכה מקומו] שרי לאדם אם קוכה מקומו ואינו קבור בקרקע שאינו אלו כי לרשע אין קיון בעולם [לד' הארץ ומלואה . כי לי כל הארץ] וגם אכריכי' אינם שלו [כי לי הכסף ולי הזהב אמר ד'] אבל הלדיק קוכה עולמו מקום לקבורתו וגם קוכה לעלמו אכריכי' . וגם הלומה שהוא אמצע . וזה הוא אאותר אדם מן אבהמה כי אאצע מקום הקבר הוא הדומם . והאדון הוא הלומה . והאכריכי' הוא אחי . והאדם הוא אאכר קבה שלשתן וכן הן עדיין אם אאה אלו וכן אבל קדושי' כאשה רבינו קוכה גם אשמים עיי' רמב"ן [כרוך אבגד נאל עליון קוכה שמים וארץ] שאברהם אבינו ברוב לרקותו קבה אאקב"ה אארץ וגם אשמים . וזה שבל אבריות אאפלי' בכלי' כו"ל שאחרי לבה אם קבורי' באשה כו"ל שקבה חומס אבל אאה רבינו קבה גם אשמים וכי' כל אאבושי' אאשה שמים וכן .

שם [כל אאתים אאפלין בהם קרוביהן ואכריהם אבל באשה אחי ופאלי' אלי] הכוונה בשעת אאיתה אדם נופל אגלוי עיני' אלו ויבין אלה אאלי' נפשו ולה יוכל לחזות בעיניו בעוצם ד' כי ה' עור בדרך ד' אבל קרוביהן ואכריהם אאפלי' בהם להאלים נפשו אבל אאה רבינו לה בהתה עינו אלה חטא בחחות בבריות כל אחחיו ה' רק בשלבבת קה וקנא לאלקיו יותר אדי ועשל בו הקב"ה ופאלי' אלו להרחות שלימות בורא עולמי' שנדול ממשה שבאמר ותאסרהו מעט אאלקי' וכן .

מ"י שימה בפיהם [תר"ח אין אאורה ניקוד אלה בפיאני' אל תקרא שימה אלה שימה אאר ר"ח אחן אבכה אתניהן הליבו לך ליוצי' עשה ליוצי' לאורה לכתיב ובכה אלבו ל'ון] הכוונה כי נקל לאדם לדרוש ברבי' ליעך בדרך טובי' לשמוע ולעשות כל אשר אבקש ד' כל זאת אלה נגע בו אלה הפסיד הוא עלמו בזה אבל אם יגע אלין אז יעך בדרך טוב ואז הוא יאה לאדם דורש ואין יאה אקיים כאשר אארו ריש' סיוב [תינע עדיך ותבבל] אבל האים אשר בפעולתו הריש גם אז הוא אופת אותך לפני הפועל אזאת הדרך ויעכו בו הפועל אעלמן . יאה דורש ואאה אקיים . והאבדל אי שאינו אורה באשאין לריך תמיד להשמיע אאורתיו ולפיש דבריו בחזי הפועלי' אבל אי שאוכיח באשאין אז בפעולות ובאשעי' אשר ימן הת"ח אנופו הן הגם הגדות טובות כאו שם" באוק"ח דאכז"ל [ועשית הישר והטוב אלו הגדות אאשובות הבאאעי' לכל אדם] שאין לים אאביר אחריו עוד ולה לריך להשמיע בקולו רק אאזני' אשר רואי' באשאין ישמעו פיהם ויאארו לכו ונלכה עד הרואה אז יש' תוכחתו בשה האזני' ולה בחזני' . וזה שלאארו שאין אאורה ניקנית שלה יבואו אחים' ויקנו אותה באומר ודברי' אלה בשאי' אם הת"ח נותן שימי' אוכחקי' עד האורה אז הוא השער אשר לריקים יבואו בו ודוד אאלך האפלג [פתחו לי שערי לדק אבוא בם אודה קה שיפתחו לו שערי הרצה על לדק אז אכולם יש' בעשה שער אחד שרבי' יבואו בו . וזה רמוז לכתיב שימה בפיהם אין יוכל אדם ליתן אוסרין בפה רעהו אלה בשאי' . ור"ת אוסיף לכתיב [הליבו לך ליוצי'] שאכוונין עלמך לעשות ליוצי' לאורה שיהי' שאי' אוכחקי' אבל דוקא בפעולה לכתיב ובכה אלבו ליון בכיון עדי עד שבחוך אשר בא הבוני' אלו הת"ח אל תקרי בניך אלה בוניך .

האוינו

רבה מזוזו שמים [מרחב"פ כל מי שמסיר מזוזו משמוע תורה תפילתו ממאסת מסיר מזוזו משמוע תורה גם תפילתו תועבה] הכוונה ע"ק התפילה על הגאלת הגוף מן רפואה ופרנסה וכיוצ"ב לך אם הם חמלעי' לתורה אז תפילתו זכה ואם לא יחפוץ בתורה אז תפילתו ממאסת כמפורש בזוהר דדומי' בהיך בלבא שלומקי' הב הב כי לא יעשו שבעה וזה שמסיר מזוזו משמוע תורה ע"י תפילתו אז תפילתו ממאסת רק אם מתפלל שע"כ יזכה לתורה אז תפילתו מקובלת.

שם [ידעתי את כל מעשה ה' לקי' עליו אין להוסיף כרש הקב"ה שמים וארץ היכי' מקלסי' לומו שנאמר השמי' מספרי' כבוד אלו כיון שכח משה היתק לומם שנאמר מזוזו השמים ומדברה] הכוונה כי קודם מתן תורה אשר יצר ד' להר סיני ונם עשה נפלאות נגד הטבע ע"י משה בשמים וארץ אז לא הכיר אדם היחיד ומיוחד הקב"ה רק ע"י הטבע של שמים וארץ כאשר פי' המורה דמכז"ל [מכי ולא יכי' לך מפי הגבורה שמעו] מגבורת הטבע ידעו כח יחיד המיוחד דפח"ח אבל כשעה שבח משה רבינו והיום הטבע אז ניכר מציורך הטבע יומר על דעת הזה שים יחיד ומיוחד כאשר פי' הכוזרי שלכן פתח הקב"ה בהר סיני אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרי' ולא אמר אשר ברחתיך אלא יומר מופת מוחק ואז אין אנו לריכי' עוד לסיפור של שמים וארץ על כבוד אל וזה כיון שבח משה היתק לומם שבשה יספרו כבוד אל שע"י משה רבינו מקופר יומר והבן.

שם מזוזו השמים [אי' דסכנין מכאן אתה למד שים לשמים שה ואב ומזון שה מניין דכתיב השמי' מספרי' כבוד אל] הכוונה עד"מ כי האיש אשר לו לב אמת וידיו מלוכלכי' בעבירות לא יוכל להחזיק פיו בשער עמו לקדש ולטהר לומם בדברי' כיוצ"ב להורות להם דרך ד' כי משה כבד על לבו ביודע שגם הוא [אדם תועה מדרך השכל וכקבל רשעי' יומ] אבל אין אשר יודע תוממו שלבו טהור ואין בו בהרות מדמדמות אז הוא יוכל לדבר כנגד ארז אשר בלבנון כמו על המזוזה אשר בקיר. וזה שרמזו מי שהוא טהור בעשם השמים לטהר בקיר. לו שה לדבר כנגד כל רומות הכתיב השמים השם הש"ת הטהורי' מספרי' כבוד אל בכל מקום ובכל זמן והבן. [ולב מניין הכתיב והשר בוער באש עד לב שמים] הכוונה כי רבים אשר יתערבו בגוים וילמדו מעשיהם עד שאפך רגל ועד ראש אין בהם מתום אבל לבם קשור עדיין בתמימה ובדת והאשר יאמצו דברי כיוצ"ב ירחם ד' יבואו בשלאבות קם ויורידו לארץ רחשם להשפיל עלמם כנגד אים אלקי' [אשרי אדם שז לו בך מסילות בלבבם] אם יש עוד מסילות בלב הגם שבל נופו טמא עדיין אשרי לו וזה שרמזו שמי שהוא עוד שמים יש לו לב לקבל תוכחה דכתיב והשר בוער באש הוא הגליק הוא בוער באש הקדושה [אשר עיני אל השרי' זה המבוא כמו שמעו הרי' ריב ד'] אבל עד היכן דבריהם מגיעי' עד לב שמים עד שימלאו עוד לב טהור כאשר"ל דברי' היולאי' מן הלב יכניסי' אל הלב והבן [ומזון מנין דכתיב האזינו השמים] הכוונה כי גפש רשע גמור זורו רשעי' מרחם לא יוכלו שתת לשמוע דברי תורה לו תוכחת מוסר כאשר כבד יכבדו עליהם כסס המות באוזן הסיר כמו [באזני כסיל אל תדבר] כי כבד אזנם משמוע אבל ממי שלא נוסף יחרו ממנו הוא יטה אזן לשמוע בלמודי' וזה שאמר רבינו קרא רק לשמים והבן. מי שעדיין קשור בשרשות אהבה לשמים והבן. **אז** הכוונה להשים העומד לשרת בקודש ונאלי פיו וברוח שפתיו ימית רשע לקרבם לתורה ולמלות לדבוק אותם בד' אז רוח מביאתו יעבור להשכיל עמוק עמוק ליהד בחכמ' בגלות נפלאות ונסתרות וכל רז לא אנוס לי' כאשר"ל כל הלומד תורה לשמה מגלי' לו רזי תורה הגם שבתחלה הוא אינו אוהב אבל שהשי' אהבתו ממנו שלא ואוהבי' יען כי [עדות ד' נאמנה מחכימת פתי. אחי אמה אחכמי ערמה. מלות ד' ברה מאירות עינים] וגם זאת הגם שהוא אינו דברן שלא למד לשון לאומי' ושפת השרן לדבר דבר על מופניו וללחום על לוזן השומעת בכל זאת ד' עמו שפתיו מדברי' לאות ולא יכ' לו לעג לשון אין ביאה כי רוח ד' מדבר מתוך גרונו כאשר אמר יאשי' הנביא [ד' נתן לי לשון למודי' לדעת לעות יעף דבר] שאם אלקי ורוח אלקי' אשר אחי עומד לפניו הוא יתן שיחי' לשוני לשון למודי'. טוב גם זאת שדבריו יכנסו באזני השומעי' וכל אמריו יורדי' חדרי בטן ויותר יאמלו דבריו אז בעיני כל השומעי' ויהו לבם לעשות ככל אשר יגיד אשר יגיד מפיו מאשר אם ריבר אים אשר לשונו מלומד לדבר מיתרי' ולאות בלי ממסור ויתרון באשר יאמר [מוכית אדם אחרי אן

ימלא ממחליק לשון] שימלא יותר מן מתים מאשר בטבעו ידבר בחלקלקות כי בדית כרומה ממכז"ל [דברי היומלי' מן הלב ובכסי' לגב] כי מתים הרוגה להרחות לשון למודי' ורוח זרה בטבעו [תשא מבטן דברי כזב] כאשר בא תומר ודברי' כן ילא תכל חים תאשר רוח ד' דיבר בו הוא כוטה כמדקרות חרב [תם תולא יקר מזולל כפי תכי'] כמו שדבר ד' לא יטוב ריקס כי תם יעשה תאשר תפן כן לא יטובו ריקס הדברים מתים תאשר עומד לפני תלקי' [כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי תם הרוה את תארץ והולידה והצמיחה כן יהי' דברי תאשר יצא מפי לא ישוב תלי ריקס כי תם עשה תאשר תפצתי והצליחו תאשר שלחתיו] · וזה שאמרו שים לשמים ייעו לת"ח העומד לפני תלקי' כידוע שבלדיקי' נקראי' שמים יש לו לב שהוא תכס ונכון ולבו יבין תכמות ותבונות וגם יש לו פה שיוכל לדבר ותין לו תסרון וגרעון תו לשד לשון וגם יש לו תוזן שכל העולם יטמעו לדבריו והבן ·

שם [ד"ה למה לשמים ותרן תרשב"ג למה"ד לאיסתרטינין שאומר בב' תדיוות פרס וקלגי' עשה יו"ט אמר תם תי קורא לאלו אלו כוטפי' ותם תי קורא לאלו אלו כוטפין תה עשה קרא לאלו ואלו כך תשה כי' תן תארץ וגדל בשמים שנאמר ויהי' שם שם ד' תרכבי' יום אמר תם תי קורא לשמים תארץ רוגזת אמר תם תי קורא לארץ השמים רוגז' אמר בריני קורא לשניהם לשמים ותרן שנאמר תאזינו השמים ותשמע תארץ] הכוונה נקילר רב תדם יקרא תשדו לד' תם קיים [תדם כי ימות בתהל] כי הגוף תשר הוא תדול ותהל לנשמה ולנפש תם פירש עלמו תתלוות בשריות ותי תיי לשר ליתן תממצלה לנפש ולנשמה ורדה בפרך לגוף טד שלבו תלך בקרבו אז בשעת תומו עושה יו"ט טל שהליח במלחמת היצר תכל הגוף לא ישמח כי נפל ממנו רב כי הוא נפל בעלומיו תלכתי' תכף רגל עד רחם אין בו מתוס תרוב פריצות וסינוסי' תכל הבני עלי' כמשה רבינו ושאר נביאי' תשר ידעו שיוכלו לחיות בלתי כל תעצוני' אז עבדו ד' בשמחה תם תכלו ושתו תו ונהנו תכל תעצוני הגוף לשם שמים ונשתרו בגופם תי ובריח כתולם · [לא כשאר שיטיו ולא שם לתו] הכוונה שרין רשה תכלית והגוף תשה כל דבר טרן ועוון שיעמדו שניהם יחדיו כי עבודת הגוף כי' ג"כ עבודת הנפש וזה תשכל לאיסתרטינין שאומר בב' תדיוות זה שאר יש לומדיקה שאת תעלה או הרשוה או

תחתיוה בשקום שאר אסף חכמה או שאר שניג תשלחה אכל אם שימש בפעם אחד שני תדיוות אז צריך לקרוא שני תדיוות וכן משה רבינו אזכה לב' שולחנות עבודת הגוף ועבודת הנפש כרגע אחת אז צריך לכבד שניהם משל"ב רוב לדיקי' בשניהם פרסו מממדות עולם ועבדו ד' וכימי זקנה לריכי' לפרוש מכמה דברי' שאר עשו מעלה בקודש כדי לחזק גופו אז אין הוא משמש שני תדיוות אכל במשה אזכה לשנים ברוחו קרא שניהם והבן · ולמדין עוד מהמשל כי הלדיקי' עושי' לעשון יו"ט ביום אימה שלנפש כי יגאו מן המלחמה מולשי' עיי' משל"ב בפ' וילך יעו"ש ·

שם החזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי [למה לשמים וארץ ד"ח שמשל הקב"ה את יסראל ככוכבי השמים וכעפר הארץ ככוכבי שמים מניין לכאיב הבא מן השמיטה ועפור את הכוכבי' תם תוכל לעפור חותם ויאמר כה יהי' זרעך וכעפר הארץ לכאיב והי' זרעך כעפר הארץ] הכוונה יש כ' כיאות ביסראל (א) כת לדיקי' אשר מלגש נתשב שיחה בעילה לתם ותליבה ד' לתמות בלא תורה לעון ורגע בלי מחשבה לר' לפעם כאשר שמעתי בשם הגאון ר' בער בלאך ז"ל שפי' [אשרי תיש תשר לא יחשוב ד' לו עון] שיחשוב לו עון תשר לא תשב רגע בד' דשמ"ח וכזה פי' בתקו"ח [ויותר יעקב לבדו ויאבק תיש עמו] הקדוש ביסראל תיו לעולם לבדו [שויתי ד' לנגדי תמיד] עמו ד' בכל תקום שהולך יליכו שניהם יחדיו ואז כאשר יומר יעקב לבדו אשר אד' רגע אחת ויאבק תיש עמו שרו של עשיו כמו שאתכז"ל [שאזר על שכיס קטנים] [ב] תותם תשר שאו לעפר נפשם ודבק לארץ בטעם תשר לא יבשו מתאוות תשר להם בולטי לא נאבק לעון ופשע תם לא יזכירו רגע בד' · ובתקו"ח ביאורי שבעבור זה התוודה הכה"ג ביוכ"פ ג' פעמי' על עוונותיו ועוונות תבני ביתו לבדו · ועוונות כל הכהני' . ועל עוונות כל בית יסראל כי תיו דומה תטה ועון ופשע תשר נאבק אכל הא"נ אשר דומה למלאך לכוח הבדי' כי עמו הקב"ה מדקדק כאוב השערה תשר לא נאבוד לבהן הדיוט לעבירה וכן תם שאאבק לאת ועון ופשע אכל בהן תשר הוא תשרת למלכינו ועומד בבית ד' ים לו מלות יאמרות לא נאבק לעבירה להמון בית יסראל והבה אמרו תכז"ל [גדולה תשובה שמגעת לבסא הכבוד דכתי' שובה יסראל עד ד' אלקיך] כי אכל רוב בני אדם הוא השובה על דברי'

שהוא חרפה לאדם שעבר גופי עבירות חכילת נבילות וטרפות ריבית והסגת גבול וכעילת חיסור ומילול שבת · וכעבור זה לאמרו חליף מתן למגלה חטאיו · חכל אם נשמע על מה שהקדושים עושים תשובה בגלה לרקתם ומגיעת לבסוף לדעת הבריה קרא שובה ישראל ולא אמר שובה יעקב אלא רמז אפי' אם אתה במדרינות ישראל כי שרית עם אלקי' ואנשי' ותוכל אעפ"כ שובה ישראל עד ד' אלקיך שאלך שיתאחוך מידת הרחמי' למידת הדין כי על אלדיקי' נאמר [שביניו נשערו מחוך] · וזה שאחז"ל הוכח אמעה נפשי דרוש מ"כ [בשעת עקידת יצחק אברהם לפני הקב"ה רבש"ע תן לבני עשרת ימי תשובה] שכוונה לדיק כילחק אשר מקריב נפשו על המזבח אעפ"כ לריך לעשו"ת כי כפי גודל קדושתו כן עוונותיו שהקב"ה מדקדק עמו מאוד לכן לריך לעשרת י"ת · וזה שאמר שמשה רבינו קרא לשמים כשנד הלדיק' וקדושי' אשר במשלו לשמים אעפ"כ נקל מ"ו שיחטיאו אחרי מותו כי רוב גדולתם יראתם פן יכרסו אל ד' ויחזוב עבירות חוט השערה לקורת בית הכד · וקרא לארץ לותן אשר במשלו לעפר הארץ שאלי' עוות ואינו שבעי' מתאות כמו הארץ אשר לא שבעה מים והזהיר לותם כל אחד ואחד לפי מדרגותם והבן ·

מסורה [ישרוף כמעבר לקמי · ותאמר זה לקמי · לקמי לי פת לחם] שכוונה שם שבקש אחם בן אדם שישרוף כמעבר לקמך תאמר זה לקמי זה חלקי מכל עמלי לא כשף ולא זאב אלא לקמי לי פת לחם והבן ·

מ"י ישרוף כמעבר לקמי [ר' דוסחאי אומר שם כנסת ד"ת כדרך שכיום' מעבר לבור לסוף שאחה מוצל ומשקם לאחרי' שנאמר ונוצלי' מחוך כאדך] שכוונה שהרבה ד"ת נאבדו מקולר הזמן שאדם יחשוב שרק שם יש לפניו מוחם ימי' הרבי' אז יקרא בספר תורת ד' מפורש אבל לפחות ספר בעבור שעם או שאים מה יספיק זאת לגודל העניו אשר רולה לעשיק אבל כשפיק הוא שאם שאדם יחעוק בכל עת ובכל שעה ובכל רגע דבר ד' אז יגדל לאים ליש ולביא כתורה כמו שאחז"ל [לף חכמתי עמדם לי תורה שלמדתי כלף] שכוונה מה שאדם לומר כלף בשרף עין בשעה קטנה בכל רגע אשר יוכל להביט בספר שהוא מצל ללף שבעם בשרע וסולך · היא שעמדה לי והבן וזה רמזו בנסת ד"ת כדרך שכוונתי' מעבר לבור שבע המעבר

שהם אחר עשה ולבסוף יש בבור הרבה מים כך בתורה מעט מעט ילמוד ולבסוף הוא לוש גדול שמשקה לאחרי' והבן ·

שם [מה מעבר הזה כי אתה רואהו עד שבע וכן הוא אומר ויהי עד כה ועד כה והשמים קדרו בעבים ורוח כך ת"ח אין יודע מה הוא עד שיתמנה פרנס על הלבור] שכוונה שאים היובב כאחד וכו אין יד למשול ולנדות אז לא יודע כמה כוחו וגבורתו בתורה וביראה ומידות טובות כי הבחורות נדמי' ולא יוכלו לעלות אבל אם כאחי' פרנס אז יודע אם לא יתרשל בתורה ויראה ומידות נדע שלא למד בעבור קבדום לאחוך בה שגם בעת שהשיג מוחיו בכל זאת יהגה יום ולילה וגם יוליא כוחותיו לפועל וזה כמו שמעבר אינו נראה עד שבא הגם שהבחורות והאידי' עליס מבבר למעלה עד שהתקבדו בעבים כך ת"ח מתחילה לריך ללמוד הבל הלבות ומשנה ותגדות ואז אם יזו בבל בגלה גדולתו אבל אין יודעי' מה הוא אם למד לשמה וכיון שהחמה פרנס נדע אם כוונתו לשמים והבן ·

מ"ת ישרוף כמעבר לקמי [למה נמשלה התורה למעבר לומר מה מעבר מבחקת אבני' שגם אבני' שחקו אים לף התורה מבחקת לב האבן וזה שאחז"ל אם אבן הוא נמוח ואם בדזל הוא מתפוצץ] שכוונה יש כ' מיני חטאי' ועוונות בלדם [א] אח אשר יעלה עמו מעבעו מבטן אמו כי לרוב מוסרים טבע אל אבות בבני' [ב] אשר הרגיל היא"ר בעולמו כי הלך אחר עלת חטאי' ואשם נפשו בו והאבן הוא קשה בעבעו מבטן הארץ אבל הבדזל נעשה חזק מאוד ע"י פעולות אדם וזה רמזו אם אבן הוא היא"ר נולד מעבעו אז זוכה ע"י התורה שנמוח ונשם ולא יאחר שורש ועוף אבל אם בדזל הוא מה שאדם הרגיל עלמו אז מתפוצץ ונשאר בו עוד כתמי' כאלקי' דקים מן הדזל שמתפוצץ והבן ·

שם [אז רחה ויספרה הביה וגם חקרה ויאמר ליאדם למדך תורה שאם אתי' בן תורה לא יסי' רואך נפש לומר דבר לפני לבור עד שאפשוט אותה לעלמך] שכוונה ליאדם בן תורה עליה יעלה להוביח לסומרי ארץ וכעצי מריבה מיבר גדול לעשות בה ולהתנסג בה אבל בשעת מאחז"ל אל תדון את חביריך עד שתגיע למקומו כי אין חבם בבעל בפיון אם הגיע המעשה לידו אז ירחה ויבחין כי לא נקל הדבר וזה נרמז בפסוק [אז

רמה ויספרם הכיצה וגם מקרה ויאמר למדם
שהקב"ה רמה וסיפר הכין וגם מקר לעוות למדם
מה שיוכל שמת וילמוד שמם תפי' כן תורם לא
יפי' רומו גפם לומר דבר לפני לבור להוכיח בקול
רם וגם · על שמפזזו לותה לעלמך פם כחכת
ושקלה שמם יגיע לליך ותעמוד כו אז תוכל להוכיח
את עמיתך וכן ·

שם [ויקר פדיון נפשם ומדל לעולם יקרה היא
נפש זו כשלדם חוטא כה אין לה תשלומי] הכוונ'
ים עבירות שלדם חוטא כה בגופו בשברו בתורת
וממדות בהמיות אז יש תיקון בתעית ועוה שממשמן
בשרו יוצא תשובת המשקל הכודע בספרי' הקדושי'
אבל אם חטא בתחשבות רעות אפיקורסת ומינות
אז המה בחמי הנפש בתה יתוקן עוה כפי' בעל
העיקרי' הרהורי עבירה קשי' מעבירה שברהור
אם דבר זה הוא עבירה קשה מן החוטא בגופו
לתחות בשרו · וזה רמזו יקרה היא הנפש כי הוא
דבר רומי בשלדם חוטא בה ברהורי' ומחשבות
רעות אז אין לה תשלומי' כי מה בצע שיעבר
גופו ובשרו אלא נתתם עוה בנפש ואל בגוף כמו
שאמרה המוס"ק [וירא כי רבה רעת האדם על
הארץ ויאר מחשבות לבו רק רע כל היום ויתחם
ד' על הרעה אשר עשה אדם על הארץ] שאלבד
פעולות העבירות כי' עוד יאר מחשבות לבו רק
רע כל היום אז התחם על כי עשה אדם על
הארץ וכן ·

הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל
אמונה ואין עול צדיק וישר הוא ·
אחכז"ל במס' תענית [בשעת פטירתו של אדם
לבית עולמי' כל מעשיו נפרטי' ואומרי' לו כך וכך
עשית במקום פלוני ביום פלוני ואומרי' לו אתה
וחתם שאמר כיד כל אדם יחתום] הכוונ' שפלאות
בעיניהם אם הים מקדם עלמו למסור נפשו וקשמתו
בעד הת והאמונה ומקבל עליו עול מלכות שמים
בשמחה למה לא יעמוד לו ד' בשת לרתו להצילו
מכף כל אויביו שבזה יגדל שם ד' שכל קויו לא
יבושו וכל הח"ס' כו לא יכלמו אבל אם יוסף
עמים דמם תרלה אז לא ילמיח קידוש השם שיעשלו
למה יפי' נבלת הלדיק' כדומם על פני האדמה ·
וכבר תמה ע"ז חבקוק הנביא כיולקוט שם
[תפילה לחבקוק הנביא על השגיונות מה כתיב
למעלה למה תרלה און ועמל תביט שדוה חמו"ע
ונכתי' לכבשן האש ומלטין ורמה ר"ח בן תרדיון
ומביריו בשרפי' בלור כיון שרמה בן קרח מגר
אמר לפניו רבש"ע אלו לדיקי' ואלו לדיקי' אלו
עבודי' ואלו עבודי' אלו בשרפי' ואלו בילולי'
על בן תפוג תורה ולא יצא לפעל משפט בעולה
עליו הקב"ה א"ל אחרי אתה קורא אגר
לא כתיב אל אמונה ואין עול בלומו שעשה
אמר בשבשה אחרתי] לאחבקוק קרא אגר למה לא
בשארו אייש ר"ע ואביריו אשר אפרו אל קדושי אלו אם
קדושת השם אז יתקדש שם שמים ברבים אבל אם
יובשפו אז יחרפו ויגדפו א"ו כל הגויש רחו השם
כיוצא פותה אי' אלקיכם ויסי' עליכם
שתרה ויאמוש השולם אחת אשרי' או שאין אלקים
שופט בארץ א"ו או יהרשרו על קדושי עליונים כר"ע
ואביריו שלא פי' לדיקי' ועשורי' וילא משפט משוקל
והשיב הקב"ה לא כאיב [אל אמונה ואין עול לדיק
ויאר הוא] י"ש דבאמת נדולה אינות קדושים
שבהרגו על קדושת השם דכל השולם יעבדו ד'
באייסם ובשעת אינה יסורי' של אינה אמרקי'
השוכות ואפרעין אן האדם בעב"א [בעב"א אתה אי
ובעב"א אתה אתה] אבל הקדושי' אשר בארץ שהשלימו
נפשם באייסם אז נם האינה ברלון ולקיים [עוד יום
האות אינו הולדו] כי בעב"א אי' עולד ואדלון הוא
את ואי שלא זכה לזה שיעות על קידוש השם רק
שיעמוד אי בכם הוא בינון לפניו שלא זכה לזה ולרוך
למות בעב"א ולקבל יסורי' כאכז"ל [אשת שלו
אמו"ע לא אזכרו שאתו ברוק] הכוונה שכל השולם
ירקו בפניהם על שלא זכו למות ברלון בפשם על
קידוש השם כמו [ואבי' ירוק ירק בפני' הלא אכלם
שבעת ימים] הן אמת אי' הם קדושי' שאם רלו לזכות
לזה אי' זוכי' רק שביקשו אד' יעשה להם ניסים
שיהי' לקדם שמו הגדול כאמור ביולקוט פ' זו [מניין
שלא ירדו אמו"ע לתוך כבשן האש תלא כדי שיעשה
להם המקום ניסי' ונבורות בשביל לקדש שמו הגדול
בשולם שנאמר אתי' ואמייה וכו' וכי'] וכן רמזו
בדניאל ובאמת שאפילו רק לקייס קידוש השם אבל
לפניהם לא אי' לרלון · ודוד המלך אמר [יסור יסרני
קה ולמות לא נתנני] כי אין יסורי' גדולי' מזה שלא
זכה למות לקדש שם שמים בשעת מיתתו ברלון לפשו
ועי' באדרש בעקידה [בשאר שבראשם מן העקידה
אמר שמא מ"ו פסוק ים בו ולא נתקבל קרבני מ"ל
הקב"ה לך אכול בשאתה לאחר] עין בעין ברשה
שנעשער אותו לדיק שלא זכה · זה שיקובל יפתח
לקרבן ד' [ועי' בשאתיה לאחבה מייש תניינא] · והנה

ר"ע ומכריו ניקבו למות בקדושת השם דכיון שלריכי' כך לפי הזמן שנבדה יד תרומי עשיו תכי תדוש תשר ישמוש יעקב כלבו ויגזור גזרות ושמדות לכלל ישראל תשר לא יוכה כל תמר להשתות לו כם תון לעכב ולמדו מר"ע ותכיריו לכוח כתם ומיס רק שלא לשכור על הרת . וזה שרמזו תכו"ל [כל מעשיו נפרעי' ותומרי' לו כך וכך עשית כמקום פלוני וכיום פלוני] הן תם תרש עשה מזה תו עביכה השכר תו השוכם לשקל כפי המקום שעמד שם כדור רע יפעל הרכה כמפירת הנפש ובדור טוב תין לריכי' למפירת נפשו תרכה תקידם השם כתגדל תם יעשה לו השי"ת נס . ולפי הזמן תם יש דור פרוץ תשר לולא שמשר נפשו ונדר נדר ועמד כפרץ היתה עשתה כתגע ופעל הרכה כמפירת נפשו . ובעכיכם הוא כיסוך כדור רע תו כח הרכה עוכם כיכשם כן נכע שמתעיל רכים תשר ישמעו לדכר רע ולפי הזמן הוא פורץ נדרן של ישרתל . וגם לפי תותמו תם עשה ומתתכע על הדכר תו כשתר כרשעי ותולתו כי השי"ת תל תמוכה ותין עול . וכשתמע מכקוק כן תפי הקב"ה שהכל כמשקל היוכר כל"ל כתותו שעה תחר כשגגה תמרתי וכן . ועיי' כמי"א שהכיא תמעשה דר"ח כן תרדיון כשתמרו לחתמו נגזרה על כעלך לשרוף ספרו עליו ועליך להרוג קרתה המקרא הזה תל חמוכה ותין עול . שהכיכה שד' יודע להכתין המקום והזמן ומחשבות כל תדם וקיבלה כתהכה .

שם [תמרה לכתו נגזרה על תכיך לשרוף ספרו עליו ועל חמך להרוג ועליך ליהב בקובא של זכות קרתה מקרא זה נדולה השעה ורב השליל' תשר עיניך פקוחות על דרכי כני תדם] הכוונה תם התדם יראה שתעת כנפשו ומדה שמדד מודדי' לו תז נקל לו לקבל כשתמה תת השוכם כי משער כנפשו כי הוא ככון לנגע חשתו שב לו כרחשו כחשר עשה כן יעשה לו כתכו"ל [תדם ממקום כשרתו ככרת] תם יודע שהיסורי' מכפרי' לו עוותיו תז כשעה כרי' תדשה . כתכו"ל כילקוט ישעי' כ"ו [עתי כח כחדריך] שיכוע תדם כתדרי לבו ויחשוב תה שתעת על נפש תז [סגר לנחך כעדך] לא תסי' קורת תגר של הקב"ה כללתי שפתיך . וכן תמרו [וידעת היום והשכות תל לכביך] תם שעת רשה היא לך תשוב כלבבך תה שעשית ותדע כי שתרית ממות תגר ד' . תכל כשעת גזירות שפק' בעת ישרתל [תלם המכות תשר הכוני בניתי

מתהכי] למה ילתת לסקול על שנתרתי תת השכת למה ילתת לשרוף על שאלתי תת כני למה ילתת להרוג על שלא עכדתי ע"ז . תז קשה לתדם לסכול יסורי' כלי עון . כי תז כתי' רק לנסיון כמו [ד' לדיק יכתן הס"ד ותלקי' נסה תת תכרהם] וכתתכו"ל [כי עוה כמות תיכה תשכה שתוסכי' דורו של שמד להקב"ה שנתמר עליך הרגנו כל היום] שמעודם תסרו נופש ומתורס לעבוד ד' ולא נתלו כשם עון ותשמה . ותם ד' יכתן לרשע לא יעמוד כנסיון כמשל תכו"ל יוכר שיודע שהקכיו עוכי' דופק עליהם תכל לא תם הם רעים . וע"י הגדולי' יתגדל ויתקדש שם ד' שיתלו הסו"ה תה דומך תדול היסה כנסי' והכה תתכו"ל [ותקע כף ירך יעקב תתר הקב"ה למיכתל למה עשית כך לכני ככורי . ת"ל רכש"ע לכבודך עשיתי ת"ל ת"כ תעכשיו תסי' ממונה עליו ועל כניו על סוף כל הדורות כי תי גוי גדול וכעת הסיה יעמוד תיכתל שר הגדול יכוא גדול ויעמוד על הגדול] הכוונה לתמרו שם [ויגע ככף ירך יעקב תלו סלריקי' כדורות של שתר] שרק כדור לדיקי' יוכל לכוא שתר של קדושי' ועסורי' ושתל לו הקב"ה למה יסכלו הקדושי' והלדיקים לרות דורות הקרס והרשעי' ופושעי' יעמדו תי והשיב תפני כבודך כי הקלי' והרשעי' לא יעמדו כנסיון וילא תיכל השם כנויס . תז נתמנה לדורות עולמי' שיעמוד נדול על הגדול . וזה שרמזו תכו"ל כילקוט זכרי' [י"י כרי' דריכ"ל תלם ותימנך ת"ל תכוסו תה רתית ת"ל עולם הפיך עליונים למטה ותחתוני' למעלה ת"ל עולם כרור רתית] הכוונה שקלי הדעת כתור' וירתה תשר לא יקרו כשיני ד' המה עליוני' תכל העליוני' המה הכני עלי' המה למטה יסכלו לרות והוא עולם הפיך והשיב לו תכיו עולם כרור רתית וככל זה ע"י לרות הכ"ל פועל ד' תיזה סיכות ועלילות על תדם כתכו"ל כתמתמ"ם ס' ויכ [ויוסף הורד מלריתה לכו תזו תפעלות תלקי' נורא עליל על כני תדם תף נורתות שתתה תכית עליהם כעלילות את תכילן] . וזה שתמרה והלדיקה הדין הכת של ר"ח כן תרדיון . כידעה שהיסורי' המה כלי עון תכל הקב"ה הוא נדול העשה ורב העליל הנורתות שתכית כעלילה הוא תכילן שעיניו פקוחות על דרכי כני תדם וידע תי הוא הגכר תשר רתוי' שתייסרתה קה ומסתמך כל תה דעבד רחמנא לטב עביד .

שם [יסוכבהו כזקני יכוהבו כביתי' יגרו כחיטון

כתיבון עיגו מסמרהו מן המזיקי' שלא יזיקהו כעניו שנאמר הכונע בכם כמונע בתיבן עיגו] הכוונה כי הטם תסר רוני' להיות מוגלה בסתים יתחתן · ע' לשמוע עלת זקניס תסר רמו ושמעו גדולות ופלאות כי כיסיבי' חכמה ובחורך ימי' תבונה הגם שם המה חיים חכמי' בעטם בכל זאת יודעי' ליתן עלה ומזימה תכבי' לעיני' תסר המה כחמול שלשום לא יכונו לעלה ומזימה [ועיי' מלכי' י"ב יתן שמע רחכטה עלת ינדים הפסיל המלוכה] ג' לשמוע אל גדולי חקרי לב תסר המה המלומדי' בעט תסר רוח ד' חופף עליה' כל היום תסר לא ידברו בעבור עלמן רק לטובת העט ותתם תבונה ודעת מפי קופרי' וספרי' זקני' שקנו חכמה אז יגיע המשפט לחור · וזה יסובבהו בזקניס שלום לחסוף שבעי' זקני' יבוננהו בכיתי' המה תכבי חופת בעלי חכמה וביתם תסר רוח ד' עליהם אז יגילהו כתיבון עיגו מן המזיקי' שלא יזיקהו

יפ' פרץ ונוחה ברחובותיו והבן ·

שם [יבוננהו בעתי מחנות מלמד בשבי' תחד מן המחנות פושע ידו לקמון מן המן לא תי' עולם] הכוונה עד"ח . דתחכז"ל עיגא ולעגא תרי סרסורי לתיבעא העין רוחה ולב חומד · עין רתתם ומעידה כי העין בתדם הוא הרוחה שתם רוחה מידות טובות ילמוד ליך בדרך טובי' ותם הוא רוחה מידות רעות ילמוד מהם להיות כמותם [הולך תת חכמי' יחכם ורוע כסילי' ירוע] · והנה המן הוא הלות על מידת הסתפקות שלא לגבור בר ומזון סון ועובר על זמן רב רק לשמות בעמלו יום יום כמו כמן [המרבה לא העדיף והממעיט לא החסיר] וכן יש ללמוד ממחנה לוי' ומחנה כהונה שלא תי' לשם חלק ונחלה בקרב תארן ד' הוא נחלתם ותניו קותה בשם יום יום ומנתי' לממות כהונה תסר תלוי' כרגין תיש ותים למי שיחפין ליתן והוא מורה על גודל תמונה בד' ועל מידות הסתפקות ותות על תכלית תדם שלא להיות בשתול ותבדון תסר לא תבינה וישראל ברוי' בתוכם רומי' זאת ותתנו על לב להיות כל תים שתם בגורלו תסר שפרו לו ולא לחמוד ולכסוף כל היום · תבל תלך התומות בספוך הוא שהכתי' בעט לתם רוב נחלות שדם וכרמי' יותר מן תחד העט כמו שמיגו במלים [רק תדמת הכתי' לא לקח] שהי' לתם עושר רב ונחלות הרבה ומתין ילמוד העט מידות הסתפקות ומידת הבטחון תם הכתי' שלתם לא ישימו בתלהיהי'

כספם תם יעשו הרחוקי' מפסיליהם . וזה שרמזו יסובבהו בשבי מחנות זה מחנה כהונה ומחנה לוי' תסר בא לישראל הביאם שלא יכבו ולא ידעו מי תוסיפם · תלמד שתם תחד מן התומות רלה לפשוט יד ליקח מן המן שרלה ליתן בלבו מידות הסתפקות והבטחון · לא ה' עושה שלא תלית בו יתן שתין שביעיו שתי מחנות קודם תסר יה' למופת ואות לפניו לעשות כן והבן .

שם כאשר תת תהרן תחיך [מיתה שתמדת לה ומסיכן חימד מפה מיתתו של תהרן בעט שתמר לו לקח תת תהרן ואת תלעזר בנו והפשט תהרן תת בגדיו והפשיטו בגדי כהונה והלבישן לתלעזר וכן שני וכן שליטי ג"ל הכנים למערה ויכנס שלה למטה ושלה פשוט ידך ופשט קמון פיך וקמן עלום עיניך ועמן בחותו שעה תמר תסרי מי שמת בחיתה זו לכך נתמר כאשר תת תהרן לחיך ויתה שתמדת שה] הכוונה תהרן הכהן ה' תוכב שלום ורודף שלום וה' מנהיג ישראל כמלרי' מקודש וכמדבר ה' כהן גדול תסר עומד לפני ד' לקרב החוטאי' בפשוטם ולהכניסם תחת כנפי השכינה לתגוד נפש תחב עם הכנים ותמת זה ה' לכבוד ולתפארת בבנדי זהב ותכנים עוכות וכל ישראל ה' ה' עבדיו לשמרו ולהלילו כמו שתמר"ל [נדלהו מכל תמין] וקיבל מחנות כהונה וכל תסר דיבר ה' קודם בתוך העט כתלו מלתך ד' יוסף וכבל מקום תסר נתן עיניו לעשה בגד של עלמות מפני שתדו וימיתו תסר תלו ורגזו ממרתה עיני הכהן · תבל בחמת מזה עדיין לא ניכר סירתה כתהכה לפני הקב"ה רק בחשם דברי' ניכר גודל סירתה (א) שם מקבל לעבוד בשתר בחדרי חדרי' ושם יבוא גזרם מ"ו שלא לעבוד ד' יסתיר עלמו במערה ושם יתן קולו לפני ד' כמו שמלינו בגביתי' בימי תחזב ורשב"י וכדומה [ב] שמקבל עליו יסורי' בנופו בעבור הקב"ה כתכ"ל על הפסוק תלה המכות תסר הכויני כית מהכני למה יצתני לזרוף על שמרתי שבת ולמול תת בני וכדומה מהמעשי' תסר מובא בתיב"ל ובדתכז"ל גוי נתתי למכים ולמי למורטי' ונדוליי' יסורי' יותר ממיתה כתכז"ל תלמלה נגדוהו לחמו"ע וכו' (ג) שמקבל הגם ברוב עבודה תין תכליתו לקבל שכר הן ממון ועושר בעוה"ז תו שכר בעוה"ב רק לעבוד מרוב דביקות נפשו כי רק לעשות רלונך תלקי חפלתי [ד] שעובד ד' בלי ספרון הדברי' לגלות מידתתו ומיחתו מחומה כי זה טבעי שתדם בעיני טובי' למודע

מחכם תריסטו שאמר שם יתיתו לנן עדן תכל כליוה שלא לספר לה יקר כי כל המחדה למען ספר בחזי לחברי להמחיל לעולם היש תכל בירתת שמים גם זאת טובה של מזמה הקודם לרחות ולשום יד לפה דבם וחלב תחת לשונך (ד) שם מקבל במקום שאין רשות לרחות להשקיף במקום הטעלם ובשבב כתב"ל בן עזאי הניח ומת אז כמו ויתן תלקי' ויהכלו ויאמו וכמו ואל יהרסו אל ד' לרחות כי זאת המוקי הירתה שלא לרחות במקום אשר לא ירתה כמו שאמר הס"ת למשה רביגו ופני לא ירתה · כי זה נגד טבע האדם שיניך לקבל חק במקום אשר יוכל להשקף בהשבני התבמה · ומן הנה הדברי' שביקש משה מאהרן הגד [illegible] מחי עד עתה היית עובד ד' בעגלה ברכבות [illegible] ישראל תכל כעת תני מבקש ממך המוכל תאת [illegible] בגדי כהונה בבוד ותפארת לבנות במערה אשר [illegible] זאפשה שם עיני תדם ולעבוד ד' · ובכתם כי [illegible] כן ה' לדיק תמים וכן הגד לו לי המוכל לסבול [illegible] לעלות במטה על ערש דוי ולסבול הכל [illegible] לוכל לקרוא לשחת תני ולרמה תחותי ולקרוא ליסורי' כולו תחי רעיי אשר בנפשי · ועלה על המטה · ותא"ב שאל הגד לו לי המוכל לפשוט ידך שם ידיך תסורות הן שלא תקבל עוד לדבות בבוקר בבוקר ולא תלפה בשום קבלת שבר ופשט ידו כי יוכל כל זאת · ושאל עוד הגד לו לי שם לשים תופך תלם שלא תוכל לדבר ותלרוך לסבול על לבך התכמות ומדעות שם בכל זאת תהי' מרוצה עם הקב"ה ושגור פיו כי ה' לדיק גדול · ואחרון הבביד שם תוכל להתעלם להעלים עיניך מרחות כי יבוא לך דברי' אשר לא תוכל לזון עיניך כי הירתה תעלים העד עיניך ויסגור · וז תמר תשרי מי שמת במיתה כזאת וכן ה' משה רביגו לדיק בכל זה ומת מיתות תהרן · שכרם וזכותם יגן בעדי ובעד כל ישראל ·

הברכה

רבה וזאת הברכה [הלכה תדם מישראל שעלה לקרות בתורה לי מומר לו לקרות עד שלא יברך תחילה מברך ותח"כ קורא ומשה בשעה שזכה לקבל התורה תחילה ביתך ותח"כ קרא ת"ר תלמוד לומר ברכה שביתך משה בתורה תחילה בת"ר תמ"ם תשר בחר בתורה הזאת וקדשה ורמה בעומי' ולא תמר בעמלי' ולא תמר בהוגי' תלא בעומי' שכן עומי' תת דברי התורה] בכוונה תכלית התדם תימו לעמוד לברך תת ד' לעלמו רק תכליתו לזכות רביט לקרוא כולם בשם ד' תכל ריתתית תכמה בירתת ד' שהיית הרואה לזכות רביט לרין לעמוד בדבר טוב שהוא יתחיל לבדב ולשזר הון תז רביט יבואו לעשות כדמותו ולעלמו נתה מקייס תז נתה דומם וזה רמזו שאין רואי' לקרות בתורה ברביט עד שהוא עלמו יברך משה שהוא הרס יהו בברכה לד' תז יוכל לקרוא לשאר בני תדם וכן עשה משה רביגו תחילה ביתך ותח"כ קרא הוא השליך נפשו וגם תל ערפל ותח"כ פעל בכל ישראל וכן ה' ברכתו ואמר תשר בחר בתורה הזאת וקדשה הוא מעלות התורה תכל קייס ורמה בעומי' מי שפועל ביד ולא תמר בעמלי' ובהוגי' תלא בעומי' והבן ·

שם [ת"ר תכין כיון שהשלק משה התחתוני' סי' מקלסי' ותומרי' תורה ליוה לנו משה ועליוני' מקלסי' תותו ותומרי' לדקת ד' עשה והקב"ה מקלס תותו ולא קס נביא עוד ביישראל כמשה · תשר עשה משה לעיני כל ישראל עי' יקוט] הכוונה היש בשר לא יתותמס תם ירתה בהיש תכס ובבון מלומד בכל תכמה ומדע שהוא ירא שמים כי לא נפלאת בעיניו שהיש הזה בעל תמונה הולך לדקות בהשלוכי התורה והירתה רק יתותמס על רוב תכמה ומדע של היש הזה יען שעומע לתורות ונפלאות מפיו והוא לא יוכל לפתות פיו לכן יגדל היש בעיניו · וזה שהקלרי השכל ותשוכי הרתות שמשה התחתוני' בעם כמה קלסו למשה רק שתורה הוא לנו משה שתתו תכמה ותבונה תכל מירתת שמים שלו לא סיפרו · תכל התכמי' והבעלי' לא יתותממו על התכמה וביהם תלך תדם הגם תם הוא גדול יותר משם תכל זאת נפלאת בעיניהם היש תשר לו התכמה ומדע ידו בכל תשר יוסף דעת יוסף מבליח שרבו שבבי התקירות ובכל זאת הוא לא נסוג תחור והוא מופלא בלדקת לבו ודבוק בתמונה · וזה רמזו שעליוני' שבני תדם הגדולי' תשר גובה להם ולבם תלא דעת השה שבתתו לדקת ד' עשה שהוא לדיק גדול הגם שהוא גדול בביהם ודעת · תכל תשר שבל זה תלילה סי' רק להיות קדוש לתתוך בה ולעשות שטרם לרשתו תכל לא עשה הבל לעומת הבלל ולכן שבח לו הקב"ה שלא קס נביא עוד ביישראל כמשה שימשור נפשו בעבור שיהא ישראל ולא יכוון להיות בלל וכלל מגדולתו כתופן שסי' משה רביגו שאמר בעבורם לד' למה ד' יתרה תפיך בעמיך תו מחני נא מספרך וכדומה לא סי' ולא יהי' עוד כמשה רביגו והבן ·

תנחומא וזאת הברכה [זש"ה טוב עין הוא יבורך מל' קורא יבורך הלא יברך טיב עין זה משה רבינו שעיניו יפות לברך את ישראל מרכבה ברכות] הכיוצא שם בפ"ת בוחר בטוב עין לברך את ישראל מז ממילא הטוב עין הוא יבורך כי הקב"ה מקיים ומברכה מברכיך ומקב"ה יברך ממחילה לחים הרוצה לברך את ישראל קדי שיהי' ברכת הנהנעה ולכן מי שהוא טוב עין ומוכן לברך הוא יבורך שמז נאה לו לברך הכל נלעם שהי' רע עין לברך ולא מקבל מהקב"ה ברכה לגופו מז ממילא לא כאר כו ד' שיברך את ישראל רק במשה רבינו כאר לברך והבן.

מיי וזאת הברכה [לשריך ישראל מ"ר לחבין כל ימיו של משה הי' מבקש לברך את ישראל ולא הי' מניחו מלאך המות מה עשה נעלו וכפאו והניחו תחת רגליו וברכן לפניו ההלל"ב וזאת הברכה לאחר שירך משה לפני זה שהי' מושלך תחת רגליו ומה ברכה ברכן הושיעה את עמיך וברך את נחלתיך ורעם ונשאם עד העולם] הכוונה עד"מ נחמת [נחמני' פעני חובב] גם מז כאשר נתן מרכ ביד פרעה להרגם שאמרו לו בני ישראל יפשוע ד' עליכם כפי הרמב"ן שם שלולא שעמד משה רבינו וביקש שפרעה יתן רשות לישראל לעבוד ד' לא הי' בידו לבקוש נקם כשם כי עד מז לא מרדו ישראל במלכות יש"ם מו בכל נסיונות שנתביר משה עליהם לפרנסם במדבר עשם בחסרון מים ועשם חסרון בשר ועשם חסרון לחם כל הדברי' הי' בתכוות נפשו נבית ישראל בשם ד' [כי ד' נדיק יבחן] כי הי' שלים ד' בכך ולא המשלך שהש"ת יתן להם כל מחוים כי אין זה ברכה כי אם עושר שאור לבעליו לרעתו אבל הנסיונות בעבודת ד' הוא הברכה בחכז"ל [אין הברכה מצוי אלא בדבר הסמוי מן העין] מה שעיני בשר לא ישופה שזה הברכה כי שם הברכה מצוי. אבל הילה"ר הוא המלאך המות הסית לב בני ישראל לחאור כי טוב להו במלרי' מלחות במדבר זכרנו את הדגי' ואת הקשוי' בשבתינו על סיר הבשר בחלינו לחם לשובע ולא הי' נחשב בעיני ישראל שמשה ביד חומם עד שהניח עד הלוש שכשם מדיחות וברע מלכי' גדולי' ונתעשרו וקרב חותם בקלה הנגוע ליום חרן זכח חלב ודבש כאשר אמר (לשריך ישראל מי כמוך עם נושע בד' מגן עזרך אשר חרב גאותך יכחשו אויבך לך ותחם על במותימו תדרוך] שהבטיחם להם כל מחות נוסניות עושר וכבוד וכבוד

וכדומה מתשוקות היצר. ונם כזה לא הי' לי רק הי' לריך להשביע שמים ותרן חם ישמרו בני ישראל את התורה הז השמי' יתן מילו והחרן יבולה ויהי' רק למעלה בניהם רבים ובהם לא ימשלו והנר יד משה משה וחם לא ישמרו התורה הז השמי' יעלרו והחרן לא תתן את בוחה להם ידלוף חמד מנוים חלף ונר יעלה מעלה מעלה. ואז יהי' חקומה שיבינו בני ישראל לחהוב אותו ולהאמין שהוא עבד ד'. וזה שרמזו [כל ימיו של משה ביקש לברך את ישראל] שמקדמת דנא הי' מבקש רק להטיב להם ולתתן לפניהם ברכה ולא קללה ולא כאשר חשדו אותו מליבי העם [אתם מחיבי עם ד'. כי משמר עליכם נם השמר] וקבינו המה"מ לא הניחו לברכם כי לא החמינו כו חם לא יטיב להם חז נעלו וכפאו והניחו תחת רגליו כן שבעל משה לפל החשוקות ותחות הילה"ר וכעלות אותו שיהי' לו נדר ושבע משה ולשמור נדה. ליטול כרם ולשמור בו ערלה. לבנות בית ולקבוע מזוזה לזרוע שדות ולשמור בו כלאים וכדומה נדר מזשה ונדר מזה בכל תשוקות ותמדות בני חדם והניחו תחת רגליו שרק מי שהולך בדרכיו הוא יטיב כל תמדות ותשוקות חבל מי שסר מן רגלי משה לא יגליח. חז וזאת הברכה חשר ביריך משה [הושיעה את עמיך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד עולם] זה הברכה ביריך לפני מלאך המות חשר מוטה לרגליו וסבן.

שם [המתפלל לריך שיפסיק ג' פסיעות לאחוריו ואח"כ יתן שלום ויוין דפסע ג' פסיעות לאחוריו הסח מיבעי לי' למיקס] הכוונה עד"מ ג' מחנות עוכות יש בעולם חבמה נבורה ועשירות וכולם יבקש חדם מקב"ה וכאשר הפינם יראה עין בעין שהוא לאחור ולא לפניו [חושב כסף לא ישבע כסף. יוסף דעת יוסף מכאוב. נבור לא יגל ברך כח לא לנבורי' המלחמה] ולכן על יתהלל חכם בחכמתו ונבור בנבורתו ועשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתפלל השכל ויודע אותי וזה רמזו המתפלל לריך שיפסיק ג' פסיעות לאחוריו להרחות שמבין את זאת שאין חדם את ואני תחותו כידו וכבל שאחל מד' ג' מחנות יהי' לאחור ולא לפניו רק שאחל לחבלים ואח"כ יתן שלום כי חבמת המפבן בזוי ולריך עשירות ואם יש עשירות בלא חבמה אחבינא דעם חברת מה קנים ולריך לעשירות חבמה ואם יש לו חבמה ועשירות יפות חלום ומוב'

לך יעבוד ד' [לפי כבוד מלך מלכי] כתכ"ל מן הכבושה שורה תלת על גבור חכם ופשיר · ע"כ לאחר שהתכונן בג' פסיעות להתוריו [התם פירשי לי למיקם] שלחר שהרשה שיבין התדם להיטורו יעמוד שם שלח יפי' לן ולא יבקש גדולות מחכמה וגבורה ועושר ליקח ביד חזקה רק ימתין שם יכוח עזרו מעם ד' עושה שמים וארץ וכבן ·

שם שם דת למו [שלמלח דת ניתנה עמה] לן תרם יכול לעמוד כה] הכוונה העיקר והעורם השלהבת קה רשפי רשפי שם וזה (שם) הממימות שלחר יהפך ויהלה לפני ד' [דת למו] הוח שדת כי גדולה מלוה לשמה וזה שלמלח דת ניתנה לה לן תדם יכול לעמוד כה כי מי שלה שמים ויריד לדעת שם התמת שתו וכבן ·

בוה יכן דתכ"ל שם [מימיו שם דת למו כשפי' הדיבור יולח תפי הקדש פי' יולח לך ימיו של קדש לשמלו של ישרחל ושוקף לת הממתק י"ב מיל של י"ב מיל ושוזר וכח דרך ימיו של ישרחל לשמלו של מקום והקב"ה מקבלו כימיו ושוקקו בלות וכי' קולו הולך ומסוף טולם עד סופו שנחמר קול ד' מוצב להבות שם] הכוונה הקב"ה כמן תורה הכל במשקל נקו היפר מי כתכם יודע ספר הדבר זה התורה הוח [לא חכם לימין] שכל הקול הולך לשמלו של ישרחל כמו [לא כפיל לשמלו] שהחדש קלר ימים ושכע רונז שלר עיני כשר לו שפוסה מימין שמלל שכפי רלות עיניו לא יציג דרך ימין רק דרך שמלל ושפתי' כל המתכה ישרחל יעשה כדבר ומה שחוזר וכח מימין ישרחל הוח כח לשמלל של הקב"ה כי בשמים יפי' הדבר שלר קורו לעשור יפי' טמח ושלר קורו לעמח הוח עשור [כמו כשלונות ר"ח וכ"י בחמור וכח קול] בכל זאת הקב"ה מקבלו בימין ושוקקו בלות שמכים לבני חדם כאלו זאת כאב בלות שלר יותן מהר סיני [תורה לא בשמי' הוח חמר ר' יהושע] ועי"ז שהקב"ה ימינו מבקש רק לב שלם מכל לים ושים לבן קולו של הקב"ה הולך מסוף טולם ועד סופו שלח ירחה לים מסחר ד' שחולי לא רחה כעשם ד' · וזה הרמז קול ד' מוצב להבות חש שכאה להבות נעשי' מקול אחד חלו מקדשי' וחלו מטמחין חלו חוסרי' וחלו מתירי' שכל חלו ולוי [illegible] כמו מרועה אחד [illegible] מלקי' שמים זו [illegible] בוז היה כודע [illegible]

כי אתה תשלם לאיש כמעשהו] הגם שלח רחה כאור כהיר ככל זאת תשלם לו שכרו וכבן ·

מ"ת אף חוכך עמים [אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע שני עולי אתה מטיל על כניך עול תורה ועול שעיבוד מלכיות א"ל הקב"ה כל קדושיו בידיך כל העוסק בתורה ניעל משעיבוד מלכיות וכל קדושיו בידך] הכוונה כי החכמות והמדעות של חו"ה המה לרות לרורות לחכמות התורה כשזה קם זה יושב ולח יוכלו לשבת יחדיו וזה פי' בקשת משה רבינו אתה מטיל על כניך שתי עולין עול התורה וגם עול המלכות להיות מכובדי' ככל מדינה ומדינה אשר הם יושבי' שמה אתך יוכל להיות זה והכתיב לו הקב"ה כל קדושיו של ישרחל יאמרו בידך משה וככל זאת לח יכלתו ולח יכושו בשיני שרים והמלך והכן

מ"ו תורה צוה לנו [כל המוסיף הלכה אפי' תלמיד כאילו גוזל מבחלת מכותיו שנאמר תורה צוה לנו משה ירושה היא משפחת ימי הכרחשים] הכוונה בקיצור אם התלמיד מכוון הלכה לאמת יקבע הרב הלכה על שמו ולח יהום להודות לו ולח ימנע ההלכה ממנו וכבן ·

שם לכניתן אמר [עדותיך נאמנו מאוד זה חוקו של כניתן שבהמ"ק כנוי בתאומו] הכוונה שבניהמ"ק הוה רמז על עבודת ד' בזמן שישרחל עומדי' בתורה אז נבנה בניהמ"ק כמו [כי ירלו עבדיך את אבני' ואת עפרה יחוניו] שהעבדי' המה התלמידי' ואת העפר של קודש · והוה נבנה רק בחלק בניתן שהוה בן חוני בזמן הגלות אז יבקשו בתחום הזה נבנה בניהמ"ק ·

שם יס ודרוס ירשה [כל המברך על כוס מלא מתיס לו נחלה בלי מניס] הכוונה כל יפועה נקרח כוס שלא יין המשמח תלקי' ותכשים הן ברכת עושר אז כבוד רק לרי עין יאמרו תמיד יגדל יפועתך מי שים לו מנה מבקש מחתים ולכן יש לנחלתו גבול ומיר אחל מי שמברך על כוס מלא שלח יבקש יותר כפי' רמב"ן [תחות לבו אתה לו] שלא יתחוה רק למה שנתן לו הקב"ה הוה מברך על כוס מלא שחינו נכנס בו יותר אז יאמרו לו נחלה בלי מניס שמידת הסחפקות אין לו מיר וגבול כמו [ול' ברך את מברכיה ככל] אם ברך ד' את מברכיה תמר מברכיה שברכו ככל וכבן ·

שם ויכתן ישרחל בטח בדד [לא כבדד שאמר משה ד' בדד יאמנו ולא כבדד שאמר תומי' מפני יך בדד יבטח ולא כבדד שאמר תומי

לא יוכל להשתמש בו להסתיל בכל מבן שער למקרה זה גם במעלין יתכבר נער אם זך ויצר פעלו ונשתר ציצי' שהם מצר בכל שהם לריך לדם להלוך מעלה מעלה של ציצית לחלוב לעלמו קבלו מצר יום שם בהסקה ובשלוה לכבוד וזה ציצי' הלבות למדתי בחריצת הקבר [בחכ"ל הלבות עולם לו אל מקרי הלבות אלא הלבות] שבכל חד מכל הלים המתעסק בלרכי לבור שהוא עלמו כדוב המין בני אדם הוא שגם הוא מתעסק בממדות לבו אל יפכח ריחו ולא יזכור על מריבת קבלו כמו [ולורם לבלות שהול מזבול לו] שגדול כח של יהי"ר [זה דרכם בכל למו ומחריבם בפיהם ירלו סלה] תרובי' הרשעי' שחחריבם בפיהם ובכל זאת זה דרכם בכל למו והכן . והנה יש לחקור שגדולה קבורת חכות מקבורת משה כי חברשם חכיון בכיר מעלמו הבורת ובכוב חקירות הבין ציש לבירה מבסיג ומקר עד שהחמין בה' ויחשבה לו לדקה והגם שלא רחתה עינו מה שרחה עינו של משה בכל זאת הוא גדול בעקב' כי משה קיבל תורה מסיני ושמע אחרי אל אל ידע דעת עליון אבל החכות חקרו מעלמן החמונה אבל בחמת גם משה חקר הגדולות והסורות של שהשיג משכלו כל העבודות כי כן כחיב בתורה [ויגוע את הלוי אחר המדבר ויבא עד הר אלוקי' חרבה] אבל זה אגדיל גדולות ירחתו זה שאחר בשחר חהלו והשחיר פניו כי ירא מהציץ אל אלקי' . וזה שרמזו שפי' מחילה מקברו של משה לקבורת של חכות שפי' לו דרך טמון ושמוש להשיג מדרגות חכות כי קברו פי' אחר חלב בחכמתו כמו בחברשם דכחיב וימת שם בך כחיב כאן וימת שם ונשחחם לבורה יחד בלרור החיים

מ"ת [רשם נקרא מת בחייו מפני שרואה חמה זורחת ושיטו מכרך יוצר אור רואה חמה שוקעת ושיטו מכרך מעריב ערבים אבל כל אדם חייב לברך על כל דבר ודבר שלפי' על מיחתן מברכי' ומודי' לפני הקב"ה שלא חמר יעלו חסידי' בכבוד יכנסו על מבכותם רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם] הכוונה יש לאדם לברך על העובה שחחנות חלקים היא ולא יפת בשחר לבו שבוחו ושוא ידו עשה לו חיל וגם על הרעה רחוי לברך שפי' אבל זאת להטיב לו [כוס ישועות אשא ובשם ד' אקרא לרע ויצון חמלא ובשם ד' אקרא] וזה רמזו שם רשע

רואה ממה ז"רמת הוא הבשעות הטוב עשירות ובכוד חיו מברך לד' יוצר מ"ר . ושם רואה ממה שוקעת הוא הטת לרה ואוקה ר"ל חיו משבח לד' לומר המעריב ערבי' ביד ד' פעל כל זאת אבל הלדיקים מברכי' על כל דבר ודבר אפי' על המיחה מלריקי' הדין שאחמר יעלזו חסידי' בכבוד אז בחשר יניע עליהם בכוד וגדולה וגם ירננו על משבבותם שם יבבבו לשיחת עולם . וע"ז אחר רוממות אל בגרונם בבל פעם ים רוממות אל . ואחב סיפיות חרב עשירות

ואחב עניות בידם שעמדו בב' נסיונות והבן .

אבות [קבלו אל משה מברא ע"ם בין הבמשות] הכוונה על המערובות קודם שם חל הוא חיבור של הלדיקי' שם הרשעי' אשר יבקשו להתחבר אלא להסריד אלוף וימיניו המחמיני' שעי"ז ימשכו רשעי' לחורה ועבודה אבל אדרבה הרשעי' יגבירו על הלדיקי' וחחכו"ל אפי' לקרבן לחורה לא יחברו לדיק' עם רשעי' וזה שביה"ם שהוא חערובות חול עם הקודש שם ובברא קבלו של משה שבשבח ע"ב החורה .

שם [הלוחות ובברתו ע"ם בין הבמשות] הכוונה כי ע"ם ביה"ם יש בו בחה בחיונות (א) שהוא בבר פי' בעמר מלאכות עוה"ז וכלתו לא אשר מאומ' בך כל מי שהולך ללמוד תורה לריך לדמות בפיהו בלתו בבר הסיג כל חלות וחמדות כל העולם כדי שלא יפי' למודו חלילה בשבור הון ושאר אז בבוד וגדולה רק יפי' לשמה בחכו"ל [אל חעשם קרדום לחחוך בה ושערה להתגדל בה] (ב) כמו שהוא הולך החור ובא החושך [נוגה אור אפי' חושך] בך בל מי שהולך ללמוד לריך להכניע עלמו ונגלוי אור הפילוסופי ולקבל עול מלכות שמים הגם אם אין יחשבו בוכבי נפשו כי זאת אקת התורה שלא לשבוד ד' בשבל חנושי בלבד רק החהלך לשפי ובפי' חמים [ג] כמו שהשבת מיועד להתענוג ולא לעבוד עבודת עבד אז מלאכות מחשבות שידי אדם חסורות לחרוש ולזרוע וכדומה רק לחכול מעדנים ולשחות ממחקי' לב טוב משמח תמיד בך אין השכינה שורה מרוב עלבות אלא מחוך שמחה ולא כמלא החורה [illegible] עיי' רמדרש על פ' לא [illegible] ומקריב ע"ג מזבח ולא [illegible] על מ[illegible] ומר בריאה יברא ד' והבן וזה שרמזו ואשר חרב גחוחך כנגד ילחק לעמוד מילחק לפשוע [illegible] כי חבב ולא לחוס על שום בבוד חב [illegible] עשירות בבבוד ד' והבן .

(ג) ויבחבו חוי[illegible] קנים ולריך ב' . הכוונה בלל גדול אין לחלמ ועשירות [illegible] שאם